

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Süleyman EFENDİOĞLU

MUHAMMED BİN HACI İVAZ
CİNÂNÜ'L-CENÂN
(İnceleme - Metin - Dizin)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

ERZURUM - 2007

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

**Bu çalışma Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalının Türk Dili bilim dalında
jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.**

Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK
Danışman-Jüri Üyesi

Prof. Dr. Recep TOPARLI
Jüri Üyesi

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM
Jüri Üyesi

Doç. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Jüri Üyesi

Doç. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 24 / 04 / 2007

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
KISALTMALAR.....	X
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XII
GİRİŞ	1
Eserin Yazarı	1
Eserin İsmi	4
Eserin Konusu	6
Eserin Yazılış Tarihi	7
Cinânü'l-Cenân'ın Nüshaları	9
İncelemeye Esas Alınan ve Karşılaştırılan Nüshalar	13
Eserin Dili ve Üslubu	14
Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar	15
1. İNCELEME	16
1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	16
1.1.1. Ünlülerin Yazılışı	16
1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı	22
1.1.3. Şeddenin Kullanılışı	25
1.1.4. Hemzenin Kullanılışı.....	25
1.1.5. Bitişik Yazılan Kelimeler	25
1.1.6. Aynı Kelimenin Değişik Yazılması.....	26
1.1.7. Farklı Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler	27
1.2. SES OLAYLARI	29
1.2.1. Ses Düşmesi	29
1.2.1.1. Ünlü Düşmesi	29
1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi	30
1.2.1.3. Ünsüz Tekleşmesi.....	31
1.2.1.4. Hece Yutumu	31
1.2.2. Ses Türemesi	31
1.2.2.1. Ünlü Türemesi	31
1.2.2.2. Ünsüz Türemesi	32
1.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi	33
1.2.3. Ses Değişmeleri	33
1.2.3.1. Ünlü Değişmesi	33
1.2.3.2. Ünsüz Değişmesi	35
1.2.3.2.1. Ünsüz Tonlulaşması.....	35
1.2.3.2.2. Ünsüz Tonsuzlaşması.....	39
1.2.3.2.3. Ünsüz Sızıcılaşması	39
1.2.4. Hece Kaynaşması	40
1.2.5. Ses Uyumları	41
1.2.5.1. Ünlü Uyumu	41
1.2.5.1.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)	41
1.2.5.1.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)	42

1.2.5.1.3. Yuvarlaklaşma	42
1.2.5.1.3.1. Kelimelerde Yuvarlaklaşma	43
1.2.5.1.3.2. Eklerde Yuvarlaklaşma	43
1.2.5.1.3.2.1. Yapım Eklerinde Yuvarlaklaşma	43
1.2.5.1.3.2.2. Çekim Eklerinde Yuvarlaklaşma	44
1.2.5.1.4. Düzleşme	47
1.2.5.1.4.1. Yapım Eklerinde Düzleşme	47
1.2.5.1.4.2. Çekim Eklerinde Düzleşme	48
1.2.5.2. Ünsüz Uyumu	49
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	51
1.3.1. Kelime Türetme (Yapım Ekleri)	51
1.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri	51
1.3.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri	53
1.3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri	55
1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	56
1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri	58
1.3.2.1. İsim Çekimi	58
1.3.2.1.1. Çokluk Eki	58
1.3.2.1.2. İyelik Ekleri	59
1.3.2.1.3. Aitlik Eki	61
1.3.2.1.4. İsimlerde Soru	61
1.3.2.1.5. Hâl Ekleri	62
1.3.2.1.5.1. Yalın Hâl	62
1.3.2.1.5.2. İlgi Hâli	62
1.3.2.1.5.3. Yükleme Hâli	63
1.3.2.1.5.4. Yönelme Hâli	65
1.3.2.1.5.5. Bulunma Hâli	66
1.3.2.1.5.6. Ayrılma Hâli	67
1.3.2.1.5.7. Eşitlik Hâli	68
1.3.2.1.5.8. Vasıta Hâli	70
1.3.2.1.5.9. Yön Gösterme Hâli	71
1.3.2.2. Zamirler	72
1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri	72
1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri	78
1.3.2.2.3. Dönüşlülük Zamirleri	81
1.3.2.2.4. Soru Zamirleri	81
1.3.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri	82
1.3.2.2.6. Bağlama Zamirleri	83
1.3.2.3. Sıfatlar	83
1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları	83
1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları	84
1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları	84
1.3.2.3.2.2. Sayı Sıfatları	85
1.3.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	85
1.3.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	87
1.3.2.3.2.2.3. Kesir Sayı Sıfatları	88
1.3.2.3.2.2.4. Üleştirme Sayı Sıfatları	88
1.3.2.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları	88

1.3.2.3.2.4. Soru Sıfatları	89
1.3.2.4. Zarflar	89
1.3.2.4.1. Zaman Zarfları	90
1.3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları	91
1.3.2.4.3. Nitelik (Durum) Zarfları	91
1.3.2.4.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları	93
1.3.2.4.5. Soru Zarfları	94
1.3.2.5. Edatlar	94
1.3.2.5.1. Son Çekim Edatları	94
1.3.2.5.2. Bağlama Edatları	96
1.3.2.5.3. Kuvvetlendirme Edatları	100
1.3.2.5.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları	101
1.3.2.5.5. Tekrarlama Edatları	101
1.3.2.5.6. Soru Edatları	102
1.3.2.5.7. Seslenme Edatları	102
1.3.2.5.8. Cevap Edatları	102
1.3.2.5.9. Gösterme Edatları	102
1.3.2.5.10. Ünlem Edatları	103
1.3.2.6. Fiil Çekimi	103
1.3.2.6.1. Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri	103
1.3.2.6.1.1. Şahıs Zamiri Kökenli Şahıs Ekleri	103
1.3.2.6.1.2. İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri	104
1.3.2.6.1.3. Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri	104
1.3.2.6.2. Fiil Çekiminde Zaman	104
1.3.2.6.2.1. Basit Kipler	104
1.3.2.6.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	104
1.3.2.6.2.1.2. Anlatılan Geçmiş Zaman	105
1.3.2.6.2.1.3. Belirli Geçmiş Zaman	105
1.3.2.6.2.1.4. Geniş Zaman	106
1.3.2.6.2.1.5. Gelecek Zaman	107
1.3.2.6.2.1.6. İstek Kipi	107
1.3.2.6.2.1.7. Dilek-Şart Kipi	108
1.3.2.6.2.1.8. Gereklilik Kipi	109
1.3.2.6.2.1.9. Emir Kipi	110
1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler	111
1.3.2.6.2.2.1. Hikâye	111
1.3.2.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	111
1.3.2.6.2.2.1.2. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi	111
1.3.2.6.2.2.1.3. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi	111
1.3.2.6.2.2.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi	111
1.3.2.6.2.2.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi	112
1.3.2.6.2.2.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi	112
1.3.2.6.2.2.1.6. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi	113
1.3.2.6.2.2.1.7. Gereklilik Kipinin Hikâyesi	113
1.3.2.6.2.2.2. Rivayet	113
1.3.2.6.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	113
1.3.2.6.2.2.3. Şart	114
1.3.2.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	114

1.3.2.6.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı	114
1.3.2.6.2.2.4. “iken” Zarf-Fiil Şekli.....	115
1.3.2.6.2.2.4.1. Anlatılan Geçmiş Zamanın “iken” Şekli	115
1.3.2.6.2.2.4.2. Geniş Zamanın “iken” Şekli	115
1.3.2.6.2.2.5. Fiil Çekiminde Soru Şekli	115
1.3.2.6.3. Fiilimsiler.....	116
1.3.2.6.3.1. İsim-Fiiller.....	116
1.3.2.6.3.2. Sıfat-Fiiller	117
1.3.2.6.3.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri	117
1.3.2.6.3.2.2. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri	118
1.3.2.6.3.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiilleri	119
1.3.2.6.3.3. Zarf-Fiiller	120
1.3.2.6.3.3.1. Durum Zarf-Filleri	120
1.3.2.6.3.3.2. Zaman Zarf-Filleri	121
1.3.2.6.3.3.3. Bağlama Zarf-Filleri	122
1.3.2.7. İsimlerde Bildirme	123
1.3.2.7.1. Geniş Zaman	123
1.3.2.7.2. Görülen Geçmiş Zaman	124
1.3.2.7.3. Anlatılan Geçmiş Zaman	125
1.3.2.7.4. Şart	125
1.3.2.7.5. Anlatılan Geçmiş Zamanın Şartı.....	125
1.3.2.7.6. “iken” Zarf-Fiili	126
1.3.2.7.7. “idük” Sıfat-Fiili	126
1.4. SÖZ DİZİMİ	127
1.4.1. Kelime Grupları.....	127
1.4.1.1. Tekrar Grubu	127
1.4.1.2. Bağlama Grupları.....	128
1.4.1.3. Sıfat Tamlaması	128
1.4.1.4. İsim Tamlaması	129
1.4.1.5. Aitlik Grubu.....	130
1.4.1.6. Unvan Grubu	130
1.4.1.7. Ünlem Grubu	130
1.4.1.8. Sayı Grubu	131
1.4.1.9. Edat Grubu.....	131
1.4.1.10. Kısaltma Grupları	131
1.4.1.11. İsim-Fiil Grubu	132
1.4.1.12. Sıfat-Fiil Grubu.....	132
1.4.1.13. Zarf-Fiil Grubu	133
1.4.1.14. Birleşik İsim Grubu	133
1.4.1.15. Birleşik Fiil Grubu.....	133
1.4.1.15.1. İsim + Yardımcı Fiil.....	133
1.4.1.15.2. Fiil + Zarf-Fiil Eki + Yardımcı Fiil.....	135
1.4.2. Cümle	137
1.4.2.1. Cümle Çeşitleri	137
1.4.2.1.1. Yapılarına Göre Cümleler.....	137
1.4.2.1.1.1. Basit Cümleler.....	137
1.4.2.1.1.2. Bağlı Cümleler	140
1.4.2.1.1.3. Sıralı Cümleler	143

1.4.2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler	146
1.4.2.1.2.1. İsim Cümleleri.....	146
1.4.2.1.2.2. Fiil Cümleleri	147
1.4.2.1.3. Yüklemin Yerine Göre Cümleler.....	149
1.4.2.1.3.1. Kurallı Cümleler.....	149
1.4.2.1.3.2. Devrik Cümleler.....	151
1.4.2.1.4. Anlamlarına Göre Cümleler.....	152
1.4.2.1.4.1. Olumlu Cümleler.....	152
1.4.2.1.4.2. Olumsuz Cümleler.....	153
1.4.2.1.4.2.1. Şekil ve Anlamca Olumsuz Cümleler	153
1.4.2.1.4.2.2. Şekilce Olumlu Anlamca Olumsuz Cümleler	154
1.4.2.1.4.3. Soru Cümleleri	154
SONUÇ	156
METİN	162
DİZİN	349
Gramatikal Dizin	349
Kişi, Eser ve Yer Adları Dizini	527
İşletme Ekleri Dizini	535
Sıklık Dizini	599
KAYNAKÇA	617
ÖZGEÇMİŞ	623

ÖZET
DOKTORA TEZİ
MUHAMMED BİN HACI İVAZ, CİNÂNÜ'L-CENÂN
Süleyman EFENDİOĞLU
Danışman: Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK
2007-SAYFA: XII+623

Jüri: Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK
Prof. Dr. Recep TOPARLI
Prof. Dr. Nimet YILDIRIM
Doç. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Doç. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış eserlerden “*Cinânü'l-Cenân*” üzerinde yapılan bu çalışma; “Giriş”, “İnceleme”, “Metin” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

“Giriş” kısmında *Cinânü'l-Cenân*’ın yazarı, konusu, dili, yazılış tarihi ve nüshaları üzerinde duruldu.

“İnceleme” bölümünde eserin dil özellikleri tespit edildi. Bu bölüm, “imla özellikleri”, “ses bilgisi”, “şekil bilgisi” ve “cümle bilgisi” başlıklı dört alt bölümden oluşmaktadır.

“Metin” bölümünde *Cinânü'l-Cenân*’ın seçilen üç nüshasının tenkitli metni yer almıştır. Metnin çeviri yazısında, Türkiye’de yaygın olarak kullanılan çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır.

“Dizin” bölümü dört kısımdan meydana gelmiştir. Birinci kısımda metinde geçen bütün kelimeler, bazı kelime grupları, isim ve fiil çekim ekleri alfabetik sıraya göre dizilmiş, böylece *Cinânü'l-Cenân*’ın anlam ağırlıklı bir gramatikal dizini oluşturulmuştur. İkinci kısım, “Kişi, Eser ve Yer Adları Dizini”dir. Üçüncü kısımda, metinde geçen çekim eklerinin yerlerini gösteren “İşletme Ekleri Dizini” yer almaktadır. Dördüncü kısımda ise sözcüklerin metindeki sıklığını gösteren “Sıklık Dizini” bulunmaktadır.

Çalışmanın sonunda, yararlanılan kaynaklardan oluşan bir bibliyografya vardır.

ABSTRACT

Ph. D. THESIS

MUHAMMED BİN HACI İVAZ, CİNÂNÜ'L-CENÂN

Süleyman EFENDİOĞLU

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

2007-Page: XII+623

Jury: Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Prof. Dr. Recep TOPARLI

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM

Assoc. Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

Assoc. Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

This study on “Cinânü'l-Cenân”, one of the works of Old Anatolian Turkish, consists of the chapters “Introduction”, “Research”, “Text”, and “Index”.

In the chapter “Introduction” was focused on the author, subject matter, language, date of being written, and copies of “Cinânü'l-Cenân”.

In the chapter “Research”, linguistic features of the work were determined. This chapter is composed of four subcategories entitled as “ortographic features”, “phonetics”, “morphology”, “syntax”.

In the chapter “Text”, critisized texts of three selected copies of “Cinânü'l-Cenân” were included. In the writing of the text-translation, the transcription alphabet, widely used in Turkey, was used.

“Index” chapter is made up of four parts. In the first part, all the words used in the text, some word groups, inflectional affixes were listed alphabetically, and a semantics-based grammatical index of “Cinânü'l-Cenân” was formed in this way. The second part is “The Index of the Names of Characters, Works, and Places”. “The Index of Inflectional Affixes” is in the third part where the locations of the inflectional affixes used in the text were indicated. “The Index of Frequency”, which indicates the frequency of the words in the text, is in the fourth part.

At the end of the study, there is a bibliography comprising the sources utilized.

ÖN SÖZ

Cinânü'l-Cenân XV. yüzyılda II. Murat'ın vezirlerinden Hacı İvaz Paşa'nın oğlu müfessir Muhammed tarafından Anadolu sahasında yazılmış mensur didaktik bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini yansıtan eser, genel olarak İslam dininin esaslarından, imanın öneminden, ibadetlerden, sakınılması gereken kötülükler ve günahlardan, yapılacak zikir ve dualardan bahseden dinî bir vaaz ve öğüt kitabıdır.

Cinânü'l-Cenân, gerek ihtiva ettiği kelime hazinesi, gerekse bu kelime hazinesinin ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisi özellikleri bakımından büyük önem arz etmektedir. Eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait söz, deyim, anlam, vecize, hikmet vs. ile örülmüş çok kıymetli bir yapısı vardır.

Biz, şimdiye kadar üzerinde ciddi bir çalışma yapılmamış olan eserin hem sağlıklı bir metnini ortaya koymak hem de dil özelliklerini tespit etmek amacıyla bu çalışmayı yaptık.

Çalışma; “Giriş”, “İnceleme”, “Metin” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

“**Giriş**” bölümünde Cinânü'l-Cenân'ın yazarı, konusu, yapısı, dili, yazılış tarihi, nüshaları vs. ile ilgili bilgiler verildi.

“**İnceleme**” bölümünde eseri imla, ses bilgisi, şekil bilgisi ve cümle bilgisi yönleriyle incelemeye tabi tuttuk. İmla, ses bilgisi ve şekil bilgisi kısımlarını geniş bir şekilde ele aldık. Cümle bilgisi bölümünde ise eserdeki kelime grupları ve cümle türleri üzerinde durduk.

“**Metin**” başlıklı bölümde, Cinânü'l-Cenân'ın yedi nüshası arasından seçilen üç nüshanın tenkitli metni yer almıştır. Bu üç nüshadan Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik Efendi Bölümü, Nr. 189/1'de kayıtlı nüsha, esas nüsha (A-Nüshası) olarak alınmış; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı ‘Beyazıt İnkılap Kütüphanesi’, Muallim Cevdet Kitaplığı, Nr. 371-372'de kayıtlı nüsha (B-Nüshası) ve Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyal Sultan Kısım, Nr. 437-438'de kayıtlı nüsha (C-Nüshası) ile karşılaştırılmıştır. Nüsha farkları ilgili sayfaların hemen altında verilmiş; karşılaştırma yapılırken rakam kalabalığından kaçınmak için sadece farkın başladığı satır dikkate alınmıştır. Eserin harf çevirisi yapılırken metin sayfa numaraları köşeli parantez içinde [1b], [2a], [3a]...; satır numaraları parantez içinde (1), (2), (3)... sunulmuştur. Metinde geçen ayet, hadis, şiir ve Arapça, Farsça unsurlar çeviri

yazılı şekilleriyle ve siyah punto ile verilmiştir. Ayetlerin ayrıca, orijinal yazılımları ile sure/ayet bilgileri yanlarına eklenmiştir. Ayet, hadis, Arapça-Farsça şiir ve ibarelerin anlamları eserde dönemin Türkçesiyle açıklandığından günümüz Türkçesiyle verilmelerine gerek duyulmamıştır. Ayrıca hadis, Arapça-Farsça şiir ve ibarelerin önemli bir kısmı ravileriyle aktarıldığından bunların kaynak tespiti de yapılmamıştır.

Metinde [48b]-[49a] arasındaki kısım esas aldığımız nüshada bulunmadığı için B-Nüshası'ndan alınmış ve C-Nüshası'yla karşılaştırılmıştır. Metnin çeviri yazısında, Türkiye'de yaygın olarak kullanılan çeviri yazı sistemi kullanılmış; baştan sona kadar noktalama işaretleri bulunmayan eserin çeviri yazısı, cümleler halinde ve noktalama işaretleri konularak yapılmıştır.

“**Dizin**” bölümü dört kısımdan meydana gelmiştir. Genel dizin olan birinci kısımda metinde geçen bütün kelimeler, bazı kelime grupları, birleşik fiiller, deyimler, isim ve fiil çekim ekleri alfabetik sıraya göre dizilmiş, karşılıklarına anlamları yazılmıştır. Alıntı kelimelerin ise hangi dilden oldukları yanlarında gösterilmiştir. Böylece Cinânü'l-Cenân'ın anlam ağırlıklı bir gramatikal dizini oluşturulmaya çalışılmıştır. İkinci kısım, “Kişi, Eser ve Yer Adları Dizini”dir. Üçüncü kısımda metinde geçen çekim eklerinin yerlerini gösteren “İşletme Ekleri Dizini” yer almaktadır. Dördüncü kısımda ise sözcüklerin metindeki sıklığını gösteren “Sıklık Dizini” bulunmaktadır.

Çalışmam boyunca benden hiçbir yardımı esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK'a, değerli fikir ve önerileri ile devamlı önümü aydınlatan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Kâzım KÖKTEKİN ve Doç. Dr. Muhsine BÖREKÇİ'ye, çalışma süresince çok önemli yardımlarını gördüğüm bölümümüz hocalarından Yrd. Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN'e, metindeki Arapça ve Farsça unsurların okunmasında büyük desteğini gördüğüm sayın Prof. Dr. Süleyman TÜLÜCÜ'ye ve zorda kaldığım her an kapısını çaldığım kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Muharrem DAŞDEMİR'e en derin teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum, 2007

Süleyman EFENDİOĞLU

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
A	A Nüshası (Cinânü'l-Cenân'ın Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik Efendi Bölümü, Nr. 189/1'de kayıtlı yazma nüshası)
Ar.	Arapça
AÜDTCFD	Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
AÜTAED	Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
B	B Nüshası (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Kitaplığı, Nr. 371-372'de kayıtlı yazma nüsha)
bkz.	bakınız
C	C Nüshası (Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyal Sultan Kısım, Nr. 437-438'de kayıtlı yazma nüsha)
Çev.	Çeviren
e.a.	Eser adı
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
Far.	Farsça
gr.	Gramer Terimi
H.	Hicrî
iye.	İyelik
k.a.	Kişi adı
krş.	Karşılaştırınız
Ktp.	Kütüphane/Kütüphanesi
M.	Miladî
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
mec.	Mecaz
Nr.	Numara
öz. a.	Özel ad
S.	Sayı
s.	Sayfa

sf.	Sıfat
Soğd.	Soğdca
STT	Standart Türkiye Türkçesi
T.	Türkçe
TDAY-B	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten
TDED	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TKAE	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TTK	Türk Tarih Kurumu
ünl.	Ünlem
vb.	ve benzeri
vs.	vesaire
y.a.	Yer adı
Yay.	Yayını/Yayınları
Yun.	Yunanca
yük.	Yükleme hâli
zf.	Zarf
zm.	Zamir

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ء	ˆ	ص	Ş; ş
آ	A, Ā; a, ā	ض	Ẓ; ẓ / Ḍ: ḍ
ا	A, e; a, e	ط	Ṭ; ṭ
ب	B, P; b, p	ظ	Z; z
پ	P; p	ع	ˆ
ت	T; t	غ	Ġ; ġ
ث	S; s	ف	F; f
ج	C, Ç; c, ç	ق	Q, q
چ	Ç; ç	ك	K, G; k, g, ñ
ح	H; h	ڭ	G; g, ñ
خ	H; h	ل	L; l
د	D; d	م	M; m
ذ	Z; z	ن	N; n
ر	R; r	و	V, O, Ö, U, Ü, Ū; v, o, ö, u, ü, ū, ō
ز	Z; z	ه	H; h, a, e
ژ	J, j	ی	Y, I, Ĭ, Ī; y, ı, i, ī
س	S; s		
ش	Ş; ş		

GİRİŞ

Eserin Yazarı

Cinānū'l-Cenān'ın yazarı “Muhammed bin Hacı İvaz” hakkında kaynaklarda hiçbir bilgiye rastlanmamasının yanında şu ana kadar eserin yazarı olarak da bir kaç farklı isim dile getirilmiştir. Örneğin Eski Anadolu Türkçesi döneminin ünlü ediplerinden Ahmed-i Dāḩ'ın hayatı ve eserleri konusunda kapsamlı bir araştırma yayımlamış olan Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan, kitabının 169-176. sayfalarında *Cinānū'l-Cenān*'dan da bahsetmiş, eserin gördüğü birkaç nüshasını tanıtmıştır. Orada nüshaların, Eşref-zāde, Ahmed-i Dāḩ ve Muhammed ibni Hacı İvaz adlı üç muhtelif kimseye ait görüldüğünü anlatan Ertaylan, kati bir sonuca varmadan “Herhalde bu hususta ayrıca bir tetkik gerekir. Ne yazık ki nüshaların hepsinde de eksikler vardır.”¹ diyerek söze son vermiştir. 1966 yılında Prof. Dr. Sadettin Buluç'un danışmanlığında yapılmış olan bir mezuniyet tezinde de eserin yazarı olarak Ahmed-i Dāḩ gösterilmiştir.² Daha sonraki yıllarda “XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, *Cinānū'l-Cenān*” isimli önemli bir makale yayımlayan Prof. Dr. Esat Coşan, bu yazısında gerek eserin yazarıyla gerekse eserin yazılış tarihiyle ilgili oldukça bilimsel tespitlerde bulunmuştur. Esat Coşan, makalesinde İsmail Hikmet Ertaylan'ın bahsettiği üç isim (Eşref-zāde, Ahmed-i Dāḩ ve Muhammed ibni Hacı İvaz) üzerinde durmuştur. Coşan'ın yazısından konuyla ilgili şu kısmı aynen almayı uygun buluyoruz: “*Şimdi eserin bu şahıslardan hangisine ait olduğunu araştıralım. Eserin Eşrefzāde'ye atfedilişi, yalnız bir nüshanın serlevhasında (I no'lu yazma) 'Hazā Kitāb-ı Cenānī'l-Cenān, Eşref-zāde' kaydının bulunmasıdır. Bunun da metindekinden ayrı bir kalem ve değişik bir mürekkeple sonradan yazıldığı aşikārdır. Binaenaleyh itimada layık değildir. Zaten eski yazmaların serlevhalarında bu cins yanlışlıklara çok sık rastlanır. Nitekim 4 no'lu yazmanın başında da 'Tenbihü'l-Gāfilin' adı görülüyor. Halbuki metnin içinde, hatimede Cinānū'l-Cenān adı bütün nüshalarda mevcut bulunmaktadır. Eserin Ahmed-i*

¹ İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmed-i Dāḩ Hayatı ve Eserleri, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınlarından Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi Nr. 518, Üçler Basımevi, İstanbul 1952, s. 176

² Oktay GÖYMEN, Ahmed-i Dāḩ'ın Cinān-ı Cenān'ı Üzerine Dil Çalışması, “Mezuniyet Tezi”, (Danışman: Prof. Dr. Sadettin Buluç), İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: 5239, İstanbul 1966.

Dāṭ'ye atfedilmesine gelince, nüshaların hiçbirinde Ahmed-i Dāṭ adı geçmiyor. Yalnız sonuncu sayfada, “Bu Cinān-ı Cenān'ı okuyanlar müellif (...)’i duadan unutmasınlar.” mealindeki cümle içinde bazı yazmalarda isim bulunmamakta ve “abd-i canı hakiri ve dāṭ fakīri” ifadeleri yer almaktadır. Buradaki dāṭ, duacı anlamına sıfat olarak kullanılmıştır; atıf edatından sonra gelmesi de bu hususu takviye etmektedir. Binaenaleyh eseri Ahmed-i Dāṭ’ye isnat etmek için yeterli bir delil sayılmaz. Diğer nüshalarda bu bu sıfatların yanı sıra, mevsuf durumunda “Muhammedi’bni’l-merhūm el-Hācī İvaz el-Müfessir” adı da yer alıyor; o halde müellif olarak bu şahsı kabul etmek en makul yoldur. Biz Pertevniyal Sultan nüshasında (4 no’lu yazma) müellifin kim olduğunu kesin olarak ortaya koyan şu mühim kaydı tespit etmiş bulunuyoruz. Yani: **“Bu eserin telifi ve kâğıda çekilmesi, merhum Hacı ivaz (bu dünyada çektikleri, ahirette en şerefli bir karşılık ve ivaz ile telafi edilsin)’in oğlu, kullarından en zayıfı ve kıyamet gününde Allah’ın rahmetine en ziyade muhtacı Muhammed tarafından, hicretin 835’inci yılının 5 Rebiyülevveli olan Pazar günü sona erdirildi.”** Böylece şimdiye kadar bilinmeyen eserin tarihi ve şüpheli olan müellif adı kesinlikle tespit edilmiş oluyor.”³

Prof. Dr. Esat Coşan’ın yukarıda verdiği bilgiler oldukça yerinde ve doğrudur. Çünkü bizim tespit edebildiğimiz yedi nüshanın gerçekten de hiçbirinde eserin açık olarak Ahmed-i Dāṭ’ye veya Eşref-zāde’ye ait olduğunu gösteren bir bilgi bulunmamaktadır. “Eşref-zāde” ismi sadece Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan’ın tanıttığı ilk nüshanın serlevhasındaki “Hazā Kitāb-ı Cenāni’l-Cenān Eşref-zāde” kayıtlı, o da sonradan ve yanlış yazıldığı açıkça belli olan ibarede geçmektedir. İ. H. Ertaylan, buradaki “Cenāni’l-Cenān” terkinin de yanlış yazılıp manayı tamamen değiştirdiğini ancak terkinin, eserin iç kısmında Cinān-ı Cenān şeklinde geçtiğini böylece baştaki bu kaydın bir zühül olduğunu belirtmiştir.⁴ Ahmed-i Dāṭ meselesine gelince, iki ayrı nüshanın son bölümlerindeki dua kısımlarında, “ve bu Cinān-ı Cenān’ı cem’ iden ‘abd-i cān-ı ḥaḳīri ve dāṭ fakīri / dāṭ-yi fakīri, evḳāt-ı şerīfelerde ve sā‘āt-i laṭīfelerde ed‘iye-i müstecāblardan mensī ve maḥrūm kılmayalar” ibaresi geçiyor. Bu ibarede geçen “dāṭ”

³ Esat Coşan, “XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser Cinānū’l-Cenān”, İslām Düşüncesi Mecmuası, Cilt. I, Sayı 4, s. 245, Aralık 1967; aynı makale (çok az değişikliklerle ve Halil Necatioğlu imzasıyla) “XV. Asırdan Türkçe Bir Dinî Eser Cinānū’l-Cenān”, İslām, C. II, Sayı 13, s. 58, Ankara 1984.

⁴ Ertaylan, age., s. 169-170

kelimesi ilk bakışta, bazı eserlerinde “Dā‘ī” mahlasını kullanan Ahmed-i Dā‘ī’yi akla getirse de dikkatlice ve diğer nüshalarla karşılaştırılarak bakıldığında buradaki “dā‘ī” kelimesinin aslında “duacı” anlamında kullanıldığı belli olmaktadır. Böylece bu kısımda müellif şöyle demiş oluyor: “ve bu Cinān-ı Cenān’ı hazırlayan hakir canlı kulu ve fakir duacıyı, şerefli vakitlerde ve güzel saatlerde kabul olunan (makbul) dualardan unutup mahrum bırakmayalar.” Diğer nüshalardan ikisinin ise son kısımları eksik olduğundan yazarla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamıyoruz. Bunların dışında kalan üç nüshada ise, eserin sonunda yazarla ilgili bilgi elde ettiğimiz bu dua kısmı -çok az değişikliklerle- şu şekilde geçmektedir: “ve bu Cinān-ı Cenān’ı cem‘ eden ‘abdü faḫīr **Muḥammed bin el-merḥūm el-Ḥācī ‘İvāz el-müfessir** yessere fī’ d-dāreyni emālehü’l-müyessirü, du‘ācidur. Evḳāt-ı şerīfelerde ve sâ‘āt-i laṭīfelerinde ed‘iye-i müstecāblarından mensī ve maḥrūm kılmayalar.” Görüldüğü üzere üç önemli nüshada (Yahya Tevfik, Pertevniyal, Hacı Mahmut Efendi Nüshaları) yazarın ismi açıkca “Muḥammed bin el-merḥūm el-Ḥācī ‘İvāz el-müfessir” olarak verilmiştir. Burada el-merhum, Hacı İvaz’ın; el-müfessir ise Muhammed’in sıfatı olduğuna göre⁵ yazarımız “Merhum Hacı İvaz’ın Oğlu Müfessir Muhammed” olmuş oluyor. Böylece kesin olarak yazarı tespit ettikten sonra şimdi onun kimliğini araştırabiliriz. Eserin yazıldığı dönem dikkate alındığında yazarın babası olarak zikredilen kişi, II. Murat’ın ünlü vezirlerinden Hacı İvaz Paşa’yı hemen akla getiriyor. Ayrıca yazarın, babasını ‘el-merhum’ diye anmasından onun eserin telif tarihi olan 1431 (H. 835) yılından önce öldüğü anlaşıyor. Gerçekten de kaynaklarda Hacı İvaz Paşa’nın II. Murat’ın gözde vezirlerinden olduğu ancak son zamanlarda aralarının açıldığı ve padişah tarafından gözlerine mil çektirilerek saraydan uzaklaştırıldığı ve bu olaydan kısa bir süre sonra da Paşa’nın bir veba salgınında Bursa’da 1428 yılında öldüğü, ayrıca Hacı İvaz Paşa’nın beş oğlu olduğu ve bu oğullarından birisinin adının da Mehmed/Muhammed olduğu kaynaklarda yazılıdır.⁶ Bunların dışında İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi’ndeki (Cilt X, sayı 14) “Hacı İvaz Paşa’ya Dair” adlı makalesinde

⁵ Bu “müfessir” sıfatı, Arapça gramer kurallarına göre ilk isim olan Muhammed’e aittir. İkinci isme yani İvaz’a ait olamaz. Zaten İvaz isminin sıfatları “el-merhum”, “el-hācī” kendin önce gelmiş bulunuyor.

⁶ İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., Cilt 14, s. 485-486, İstanbul 1996.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, TTK. Yay., C. I, 7. Baskı, s. 566-568, Ankara 1995.

neşredilen, 22 Zilhicce 827 tarihli bir vakfiyenin sonunda “Şahide mazmûna hâzihi’l-vesika ibnû’l- vâkıf Muhammedü’bnü Hacı İvaz ufiye anhuma.” (yani: Bu vakfiyenin içindeki hususlara vakfedicinin oğlu Muhammed ibni Hacı İvaz şahittir.) ibaresi bulunuyor. Bundan, vezir Hacı İvaz’ın H. 827 (M. 1424) tarihinde şer’an şahitlik yapabilecek yaşta Muhammed adlı olgun bir oğlu olduğu neticesi çıkmaktadır.⁷ Eserin okuyucudan dua talep edilen cümlesinde, ismin “Muhammed bin el-merhûm el-Hâcî İvâz el-müfessir” şeklinde kaydedilerek yazarın “el-müfessir” sıfatı ile nitelenmesi ise onun, muhtemelen bir medresede tefsir ilmi tedris ettiğini ve belki şuan bilmediğimiz bazı tefsir kitapları yazdığını da göstermektedir.

Yukarıda sıraladığımız bütün bu bilgilerin ışığında Sultan II. Murat’ın vezirlerinden Hacı İvaz Paşa’nın oğlu müfessir Muhammed’i *Cinānū’l-Cenān*’ın yazarı olarak tespit etmiş bulunuyoruz.

Eserin İsmi

Üzerinde çalıştığımız eserin, Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik Efendi Bölümü 189 numaralı nüshası Kilisli Rıfat Bilge tarafından taranmış ve Tanıklarıyla Tarama Sözlüğüne katılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde eserin ismi “*Cinānū’l-Cenān*” olarak verilmiştir.⁸ Bu yüzden eser bugüne kadar yaygın olarak bu isimle anılmıştır. Ancak bizim tespit ettiğimiz yedi nüshanın sadece birisinde (Milli Kütüphane nüshası) “*Cinānū’l-Cenān*” ismi geçmektedir. Bu nüshanın da yarısı eksiktir. Bu yüzden eserin sadece baş tarafı elimizdedir. “*Cinānū’l-Cenān*” ismi, eserin baş tarafına sonradan ilave edildiğini düşündüğümüz bir konu fihristinin üstünde yer almaktadır. Bu başlık, “Fehrest-i *Cinānū’l-Cenān*” şeklinde geçmektedir. Diğer nüshaların dördünün -Tarama Sözlüğü için taranmış olan Yahya Tevfik nüshası da dahil- son kısımdaki dua talep edilen bölümlerinde “Cinān-ı Cenān” adı geçmektedir: “ve bu **Cinān-ı Cenān**’ı cem’iden....” (Yahya Tevfik, Muallim Cevdet, Pertevniyal ve Prof. Mundy Nüshaları) Bu nüshalardan Pertevniyal nüshasının baş tarafında kırmızı mürekkeple “Tenbīhü’l-Ġāfilīn” serlevhası bulunmaktadır. Muallim Cevdet nüshasının başında ise

⁷ Coşan, agm, s. 60

⁸ Tarama Sözlüğü TDK. Yay., 3. Baskı, C. I, s. XX, Ankara 1995.

sonradan ve bozuk bir yazıyla yazıldığı anlaşılan “Haze’l-kitāb-ı Cinānū’l-Cinān” serlevhası bulunmaktadır. Bu başlıktaki “Cinānū’l-Cinān” yazısını çift harekeleme yüzünden “Cenānū’l-Cinān” şeklinde okumak da mümkündür. Her iki şekilde de eserin isminin yanlış yazıldığı görülmektedir. Yine Prof. Mundy nüshasının da baş tarafında, sonradan ve yanlış yazılmış bir serlevha bulunmaktadır. Bu başlıkta da eserin ismi kötü bir yazıyla “Hazā Kitāb-ı Cenāni’l-Cenān Eşref-zāde” olarak verilmektedir. Bunların dışında geriye kalan iki nüshadan Hacı Mahmut Efendi 1744 numaralı nüshanın serlevhası: “Hazā Kitāb-ı Cinān ü Cinān der Naşāyih-ı Şerāyif ve Leţāyif-i Ma‘ārif” şeklinde geçmekte ve eserin ismi “Cinān ü Cinān” olarak belirtilmektedir. Aynı isim eserin son kısmında da geçmektedir: “ve bu Cinān ü Cinān’ı cem‘ iden ‘abd-i faķīr...” Hacı Mahmut Efendi 1692 numaralı nüshanın son tarafı eksiktir. Eserin başında kırmızı mürekkeple serlevha olarak: “Haze’l-kitāb-ı mübārek Cān-ı Cinān” yazısı bulunmaktadır. Bu nüshada da eserin ismi “Cān-ı Cinān” şeklinde yine yanlış yazılmıştır.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere eserin ismi, nüshaların her birinde değişik şekillerde yazılmıştır. Bu isimlerden “Cinān-ı Cenān” (gönül bahçeleri veya gönlün cennetleri) dört önemli nüshanın son kısmında aynen geçmiştir. Bu anlamla aynı olan “*Cinānū’l-Cenān*” ismi sadece Milli Kütüphane nüshasında geçmektedir ve Farsça terkip yerine “el-” takılı Arapça terkiplerle kurulmuştur. Terkipteki kelimelerin Arapça oldukları dikkate alındığında (cinān: cennetin çoğulu, cennetler; cenān: kalp, gönül) “*Cinānū’l-Cenān*” tabirinin daha doğru ve uygun olduğu görülmektedir. Bu iki yazılımın dışında kalanlar hem gramer hem de anlam yönünden zaten yanlış yazılmışlardır. Böylece eserimiz için ya “Cinān-ı Cenān” ya da “*Cinānū’l-Cenān*” isimlerinden birini seçmemiz gerekiyor. Nüshaların çoğunda “Cinān-ı Cenān” adı kullanılmış olsa da, Tarama sözlüğünde eserin ismi “*Cinānū’l-Cenān*” olarak geçtiği ve bu şekilde tanındığı için biz de eserin ismini “**Cinānū’l-Cenān**” (Gönül Bahçeleri) olarak kabul etmeyi uygun buluyoruz. Kaldı ki eldeki nüshaların hiçbirisi müellifin elinden çıkan asıl nüsha değildir. Daha sonraki yıllarda birbirlerinden kopya edilmişlerdir. Böylece eldeki nüshalara bakarak eserin ismini kesin ve doğru olarak belirlemek zaten mümkün değildir.

Eserin Konusu

Eser, genel olarak İslam dininin esaslarından, imanın öneminden, ibadetlerden, sakınılması gereken kötülükler ve günahlardan, yapılacak zikir ve dualardan bahseden dinî bir vaaz ve öğüt kitabıdır. Bu yönüyle dinî mensur edebiyatımızın örneklerinden didaktik bir eserdir. Zaten yazar kitabın sonunda, eserini insanlara dinî bilgiler ve öğütler vermek amacıyla kaleme aldığını şu şekilde ifade etmiştir: “Bu leṭāyifi, cem‘ itmekden ve bu fevāyidi, nazm itmekden murād oldur kim, bu mevā‘ız-ı seniyyenüñ müṭāla‘ası sa‘ādet müyesser olan kimseler mütta‘ız ve müstefīd olup içindeki naṣāyihi işidüp ‘amel-i şālih üzerine dāyim ve kāyim olalar.” (Bu latif bilgileri ve emsalsiz malumatı toplamaktan maksat, okuyanların uyanmaları ve faydalanmış olarak bu nasihatlere göre salih ameller işlemeleridir.)

Yazar bu konulardan bahsederken anlatımı daha canlı kılmak için yer yer çeşitli nükteler, şiirler ve hikâyelerle eserini süslemiştir. Ayrıca anlatılan mevzunun içeriğine göre sürekli, ayetler, hadisler ve İslam alimlerinin sözleriyle verilen bilgiler desteklenmiştir. Eserde 155 ayet, 60 hadis, 28 hikâye ve 13 tane de şiir parçası bulunmaktadır.

Yazar eserini anlattığı konulara göre sınıflandırmamış sözün akışına göre konudan konuya geçiş yapmıştır. Bu geçişlerde de genelde “geldük” sözcüğünü kullanmıştır: “Geldük göñlüñ ḳasāvetin ne giderür, ne yumşadır” 35b/12-13, “Geldük imdi süci nedür? Neden olur? Beyān idelüm inṣā‘allāh” 50b/7-8

Elimizdeki nüshalardan Ankara Milli Kütüphane nüshasının baş tarafında “Fehrest-i *Cinānū’l-Cenān*” başlığı altında iki sayfalık bir konu fihristi bulunmaktadır. Ancak bu fihristin yazar tarafından değil de sonradan bir okuyucu tarafından eklendiği kesindir. Çünkü fihristte geçen konular oldukça kötü bir yazıyla ve hatalı yazılmışlardır; ayrıca diğer nüshaların hiçbirinde fihrist bulunmamaktadır. Bu yüzden bu fihrist üzerinde fazla durmayı doğru bulmuyoruz.

Biz eserde anlatılan konuları aşağıdaki başlıklar altında toplamayı uygun bulduk:

1. Allah’a ve Hz. Muhammed’e İnanmanın, İtaat Etmenin Önemi
2. Dünyada Yapılan Amellerin Ahiretteki Karşılığı

3. Salih Kullarla Dost Olmanın, Kötü ve Günahkâr İnsanlardan Uzak Durmanın Faziletleri
4. İmanı, İbadet ve Güzel Amelle Sürekli Beslemek
5. Günahlar ve Günahlardan Kaçınmanın Gerekliliği
6. Tövbe'nin Önemi
7. Ömrün Faniliği ve Yerinde Kullanılması
8. Dünyanın Faniliği ve İmtihan Yeri Oluşu
9. Müminlerin ve Fasıkların Özellikleri
10. Ölümü Hatırlamanın Gerekliliği
11. Şeytanın Hileleri
12. Salih Kulların ve Fasık Kulların Ahiretteki Durumları
13. Ölünceye Kadar İmanı Muhafaza Edebilmenin Yolları
14. Haram Yemek ve Haram İçkiler İçmek
15. Livata Günahı
16. Zina Etmek
17. Haram Olan Giysiler
18. Namaz'ın Önemi
19. Önemli Zikir, Tespih ve Dualar
20. Eserin Yazılış Maksudı, Dua ve Temenni

Eserin Yazılış Tarihi

Eserin yazılış tarihi olarak, Tanıklarıyla Tarama sözlüğünün 1943-1957 yılları arasında -dört kitap halindeki- ilk baskısında şu bilgiler verilmektedir: “*Cinānū'l-Cenān*: Murat II. zamanında yaşayan, Hacı İvaz-ül-Müfessir'in oğlu Muhammed'in eseridir. Ahlak mev'izeleri ve nasihat kitabıdır. 1493 (H. 899)'da istinsah edilmiştir. Telif tarihinin 1397 (H. 800) ile 1446 (H. 850) arasında olduğu tahmin edilmektedir.”⁹ İsmail Hikmet Ertaylan buradaki telif tarihi ile ilgili yapılan tahminin yanlış olduğunu dile getirmiştir: “*Bir zühul olduğu aşikârdır, Murat II. 824 (1421)'de tahta çıkmıştır. Hacı İvaz'ın oğlunun zamanında yaşamış ise eser de ancak 824-855 (1421-1451) arasında*

⁹ Tarama Sözlüğü, TDK Yay., (İlk Baskı), Cilt II, s. VII, Ankara 1943-1957.

yazılmış olabilir. Kayıtta bir iltibas görülmüyor. Murat II. zamanında yaşayan Hacı İvaz mıdır? yoksa oğlu mudur?”¹⁰

Tarama Sözlüğünün 1965 yılında yapılan sekiz ciltlik yeni baskısında ise “*Cinānū’l-Cenān*” için şu bilgiler verilmektedir: “XV. yüzyıl bilginlerinden Müfessir Hacı İvazoğlu Mehmet adlı bir zatın va’z ve nasihat konusunda kaleme aldığı eserdir. Eserin 1493 (899) yılında İlyas bin Resul tarafından nesihle ve harekeli olarak yazılan ve şimdi Ragıp Paşa kitaplığının Yaya Efendi bölümünde 189 numara ile kayıtlı bulunan 160 sahifeli nüshası taranmıştır. Tarayan Kilisli Rıfat Bilge’dir.”¹¹ Dikkat edilirse yeni baskıda ilk baskıya ek olarak Yahya Tevfik nüshasının “İlyas bin Resul” adında bir zat tarafından istinsah edildiği de bildiriliyor. Burada istinsah tarihi 1493 (H.899) olarak verilen nüsha, Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik bölümü 189 numaralı nüshadır. Ancak 189 numarada kayıtlı olan bu nüsha bir mecmuadır. Bu mecmuanın içine aynı müstensih¹², istinsah ettiği bir “Tuhfe”yi,¹³ *Cinānū’l-Cenān*’ın ardından ikinci bir eser olarak ilave etmiştir. İstinsah tarihi ve müstensihle ilgili bilgiler de *Cinānū’l-Cenān*’ın sonunda değil Tuhfe’nin sonundaki ketebe kaydında verilmiştir. Bu kayıtta istinsah için 15 Cemaziyelevvel 899 Cuma (M. 21 Şubat 1494 Cuma) tarihi; müstensih için ise İlyas bin Resul adı geçmektedir.¹⁴ Mecmuada Tuhfe’nin, *Cinānū’l-Cenān*’dan sonra yer alması *Cinānū’l-Cenān*’ın da bu tarihte veya bu tarihten önce İlyas bin Resul tarafından istinsah edildiğini ortaya koymaktadır.

Bu ketebe kaydının dışında *Cinānū’l-Cenān*’ın 160. sayfasının sonunda başka bir kalemle yazılmış bir kısmı okunamayan, belli belirsiz ve silik bir yazı vardır. Bu yazının bir bölümü biraz da zorlamayla “Kitab-ı İlyās bin Resūl” gibi okunabilmektedir.

Eserin telif tarihine gelince, Tarama Sözlüğü’nde *Cinānū’l-Cenān*’ın telif tarihi belirlenememiş sadece 1397 (H. 800) - 1446 (H. 850) yılları arasında yazılmış

¹⁰ Ertaylan, age., s. 174

¹¹ Tarama Sözlüğü, TDK Yay., Cilt I, s. XX, Ankara 1965.

¹² Her iki nüshanın da aynı müstensih tarafından istinsah edildiği yazı biçiminden ve kullanılan kâğıttan anlaşılmaktadır. Ayrıca *Cinānū’l-Cenān*’ın son sayfasının altında, zor da olsa okunabilen “Kitab-ı İlyas bin Resul” kaydı bulunmaktadır.

¹³ Bu eser üzerinde de bir doktora tezi hazırlanmıştır. bkz. Abdülbaki Çetin, Ahmet Abdülcebbaroğlu, *Tuhfetü’l-Letâyif* (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.

¹⁴ Bu ketebe kaydı için bkz. *Tuhfetü’l-Letâyif*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik Bölümü, Nr. 189/2, s. 198a. veya Çetin, age., s. 315

olabileceğine dair tahminde bulunulmuştur. Biz, inceleme fırsatı bulduğumuz yedi nüsha arasında Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal nüshasının sonunda Arapça kısa bir dua metninin içinde Cinânü'l-Cenân'ın telif tarihi ile ilgili şu önemli kayda rastladık: “İnnehū ta‘ālā yesma‘u ve yücībū ve dā‘ihī lā yücībū veḡa‘a’l-ferāḡu min te’līfihī ve tenmīkihi bi-‘avni’l-lāhi ve ḡusni tevfiḡihī ‘alā yedi az‘afi’l-‘ibādi ve efḡarihim ilā raḡmeti’l-lāhi yevme’t-tenādi Muḡammed bin el-merḡūm el-Ḥācī ‘İvaz ‘uvviḡa fī dāri’l-cezā‘i bi-eḡrefi’l-‘ıvāzi fī yevmi’l-aḡadi’l-ḡāmisi min ḡehri rebī‘i’l-evveli fī seneti ḡamsin ve ḡelāḡīne ve ḡemāni mī‘et mine’l-hicreti’l-Muḡṡafaviyyeti ‘aleyhi efḡalū’t-teslīmi ve’t-taḡiyyeti temme.”¹⁵

Yani: “Muhakkak ki yüce olan Allah işitir ve icabet eder. Ona dua eden ise icabet etmez. Bu eserin telifi ve kâğıda çekilmesi, merhum Hacı İvaz (bu dünyada çektikleri, ahirette en şerefli bir karşılık ve İvaz ile telafi edilsin)’in oğlu, kullarından en zayıfı ve kıyamet gününde Allah’ın rahmetine en ziyade muhtacı Muhammed tarafından, hicretin 835. yılının 5 Rebiyülevveli olan Pazar günü sona erdirildi.”¹⁶

Böylece eserin yazılış (telif) tarihi de kesin olarak belirlenmiş oluyor:

Hicri: 5 Rebiyülevvel 835 / Miladi: 10 Kasım 1431

Cinânü'l-Cenân'ın Nüshaları

Eserin tespit edebildiğimiz toplam yedi nüshası vardır:

1. Süleymaniye Ktp. Ragıp Paşa Kitaplığı Yahya Tevfik Bölümü Nr. 189/1

(A Nüshası / Esas Alınan Nüsha)

Eser dıştan 20 x 14 cm ebadındadır. İç sahife ebadı 16 x 10 cm’dir. Kahverengi deri ciltli, mıklepli ve şemselidir. Fakat bu cilt esere sonradan geçirilmiştir. Toplam 160 sahifeden oluşan bu yazmanın her bir sahifesinde 13 satır bulunmaktadır. Oldukça yıpranmış olan nüshanın birkaç defa tamir gördüğü bellidir. Sayfalarında yer yer kurt yeniklerine rastlanmaktadır. Ayrıca eserin 96. sahifesinden sonra yaklaşık 15 sahifelik bir kısım eksiktir. İlk sayfada sülüs kırmayla yazılmış besmeleden sonra metne geçilmiştir. Yazı çeşidi harekeli nesihtir. Paragraf başları, ayetler, hadisler, şiirler,

¹⁵ bkz. Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyal Sultan Kısımı, Nr. 437-438, 119a-119b

¹⁶ Bu kayıt Esat Coşan’ın yukarıda belirttiğimiz makalesinde de bildirilmektedir. bkz. Coşan, agm. s. 247

Arapça, Farsça sözler ve özel isimler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cinânü'l-Cenân'ın ardından 116 varaklık "Tuhfe" ve 217 beyitlik noksan kalmış bir mesnevi aynı cilt içine ikinci ve üçüncü bir eser olarak ilave edilmiştir. Böylece üçlü bir mecmua oluşturulmuştur.

Cinânü'l-Cenân'ın da içinde bulunduğu bu mecmua Mehmet Sıdk el-Hüseyni tarafından Şeyhü'l-İslam Yahya Tevfik Efendi medresesine bağışlanmış, oradan Laleli'deki Ragıp Paşa Kütüphanesi'ne daha sonra da Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir.¹⁷

Nüsha (15 Cemaziyelevvel 899) M. 21 Şubat 1494 tarihinde yani eserin telif tarihinden 63 yıl sonra İlyas bin Resul tarafından istinsah edilmiştir.

Nüsha Kilisli Rifat Bilge tarafından taranmış ve Tarama Sözlüğü'ne katılmıştır.

2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (Beyazıt İnkılap Ktp.) Muallim Cevdet Kitaplığı Nr. 371-372

(B Nüshası / Karşılaştırılan Nüsha-I)

Eser siyah deriyle ciltlenmiştir. Sonradan tamir görerek, deriden sırt geçirilmiştir. 16.5 x 12 cm boyutlarında kalın kâğıt üzerine siyah mürekkeple, nesihle ve harekeli olarak yazılmıştır. Ayetler, hadisler, özel isimler, şiirler ve konuya geçiş cümleleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Toplam 257 sahife tutarındaki bu yazmanın yaprakları kenarlara doğru gittikçe koyulaşan bir sarartı içindedir. Sonradan kırmızı kalemle numaralanmıştır. Her sahifede 11 satır bulunmaktadır. Bir hayli yıpranmış olan bu nüshanın da bazı sayfalarında eksikler ve yer yer kurt yenikleri görülmektedir.

Cildin baş tarafında esere ait olamayan 4 sahifelik bir kısım vardır. İlk iki sahifesi bozuk olan diğer iki sahifesi ise kısmen okunabilen bu metinde ayetlerin manevi kuvvetinden bahsedilmektedir. Cildin son tarafında eserden ayrı on beş sahifelik bir kısım daha bulunmaktadır ki bunun ilk iki sahifesi dinî öğüt veren 23 beyitlik manzum bir parçadır. Diğer sahifeler ise Farsça ve mensurdur.

¹⁷ bkz. Defter-i Kütüphane-i Yahya Efendi, Dersaadet, 1310, s. 16

Bu nüshada, cildin tamiri sırasında meydana geldiğini düşündüğümüz sayfalar içinde bir yer değiştirme söz konusudur. Buna göre 196. sahifeden başlayan ve 207. sahifenin sonuna kadar olan kısım 247. sahifeden sonra gelmelidir.

Nüsha eski görünse de istinsah tarihi belli değildir.

3. Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal Sultan Kısım Nr. 437-438

(C Nüshası / Karşılaştırılan Nüsha-II)

Bu nüsha diğerlerine göre en iyi korunmuş olanıdır. Sayfalar oldukça temiz ve sağlamdır. Gayet güzel ve harekeli bir nesihle yazılmış olan bu nüshanın sayfa hamışleri hikmetli sözlerle doldurulmuştur. 244 sahifedir ve her bir sahifesinde 13 satır bulunmaktadır. Ancak satırlar diğer nüshalara göre kısadır. Bu nüshada da ayetler, hadisler, özel isimler, şiirler ve konuya geçiş cümleleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Ayrıca bu nüsha müellifi ve eserin telif tarihini belirlememize yarayan çok kıymetli bir nüshadır. İstinsah tarihi (H. 1062) 1651'dir. Serlevhasında "Tenbihü'l-Gāfilīn" adı görülmektedir.

4. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Bölümü Nr. 1692

Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Bölümü'nde kayıtlı olan bu nüsha da oldukça tahrif olmuş durumdadır. Toplam 45 yaprak yani 90 sahife olan bu nüshada eserin yarısı eksiktir. Her sahifesinde 17 satır bulunmaktadır. Bu nüsha da harekeli bir nesihle yazılmıştır. İlk sayfanın başında kırmızı mürekkeple yazılmış "Haze'l-kitāb-ı mübārek Cān-ı Cinān" serlevhası vardır. Yeşil kapaklı bir cilt içindedir. Cildin ilk 45 yaprağı Cinānū'l-Cinān'dır. Daha sonraki 47 yapraklık bölümde ise "Dastan-ı Gazavat-ı İmam-ı Ali" başlıklı bir mesnevi bulunmaktadır. Bu nüshanın da istinsah tarihi belli değildir.

5. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Bölümü Nr. 1744

Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Bölümü'nde kayıtlı bir diğer nüshadır. Kahverengi meşin cilt içinde bulunan bu yazma 95 yaprak yani 192 sahifedir. Her sahifesinde 14 satır bulunmaktadır. İlk sayfasının başında kırmızı mürekkeple

“Hazā Kitāb-ı Cinān ü Cinān der Naşāyih-ı Şerāyif ve Letāyif-i Ma‘ārif” yazılmış bir serlevha bulunmaktadır. İyi muhafaza edildiği ve çok eski olmadığı belli olan bu nüshanın da sayfaları temiz ve tamdır. Divanî yazısıyla yazılmış olduğundan okunması bir hayli güçtür. Çok eski olmadığını düşündüğümüz bu yazmanın da istinsah tarihi belli değildir.

6. Ankara Milli Kütüphane Nr. 06 M.K. Yz. A 8196/4

Bu nüsha Cuma hutbelerinin ve bazı dinî menkıbelerin bulunduğu bir mecmua içinde yer alıyor. Cinān-ü'l-Cenān bu mecmua'nın son kısmında, 59-100. sahifeler arasındadır. Eserin yarısından fazlasının eksik olduğu bu nüsha, sadece 21 yaprak yani 42 sahifedir ve her sahifede 17 satır bulunmaktadır. Güzel olmayan harekesiz bir nesihle yazılmıştır. Mukavva bir cilt içinde bulunan bu yazmanın da istinsah tarihi belli değildir.

7. Prof. C. S. Mundy Nüshası

Bu nüshayı Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmad-i Dā‘ Hayatı ve Eserleri adlı eserinde diğer üç yazama ile beraber (Yahya Tevfik, Muallim Cevdet ve Rayif Yelkenci nüshaları) tanıtmış ancak nüshanın orijinalinin Prof. C. S. Mundy tarafından satın alınarak Londra'ya götürüldüğünü dile getirmiştir.¹⁸ Ertaylan, ne yazık ki bu tanıtımında Mundy nüshasının sadece ilk iki sayfasıyla son sayfasının fotokopisini vermiştir. Böylece bu nüsha için söyleyeceklerimiz İ. H. Ertaylan'ın söyledikleriyle sınırlı olacaktır.

İ. H. Ertaylan'ın bahsettiğine göre; her sahifesi on üç satır ve 81 sahife olan bu nüsha, kâğıdı, kabı ve yazı itibariyle eskidir. Mukaddimesinde kimin tarafından, kimin için yazıldığına dair bir kayıt yoktur. Yalnız sonunda “(H. 836) 1432 senesi saferiyenin on yedisinde Yusuf ibni Abdullah adlı biri tarafından istinsah edilmiştir”¹⁹ kaydı bulunmaktadır.

¹⁸ bkz. Ertaylan, age., s.169

¹⁹ Ertaylan, age., 173

Cinânü'l-Cenân'ın, sahifesi 13 satırlı bir yazma için yaklaşık 170-180 sahifelik bir eser olduğu dikkate alındığında bu nüshanın da yarısı eksik görünüyor. Ancak eserin 1432 tarihini taşıyor olması onun telif tarihinden sadece bir yıl sonra istinsah edildiğini gösterir ki bu da onun ne kadar kıymetli bir nüsha olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Prof. C. S. Mundy'nin hayatta iken çalıştığı Londra Üniversitesi "The School of Oriental and African Studies" bölümüne ulaşmamıza oradaki yetkililerle hatta bölüm başkanı Dr. George Dedes'le görüşmemize ve İngiltere'deki önemli kütüphaneleri taramamıza rağmen ne yazık ki Mundy'nin götürdüğü bu nüshaya ulaşamadık.

Yukarıda sıraladığımız nüshaların dışında yine İ. H. Ertaylan'ın aynı eserde bahsettiğine göre Rayif Yelkenci yazmalarından birinin sonu Cinânü'l-Cenân'ın hatimesiyle aynı bitmektedir. Bu yüzden Ertaylan bu yazmanın da Cinânü'l-Cenân'ın bir nüshası olabileceğini bildirmiştir. Ancak biz Ertaylan'ın aynı eserinde faksimilesi²⁰ verilen bu eseri inceledik ve bu yazmanın tamamen başka bir eser olduğunu gördük. Sonundaki Cinânü'l-Cenân'la benzeşen hatimenin de sonradan yanlışlıkla yazıldığını düşünüyoruz.

İncelemeye Esas Alınan ve Karşılaştırılan Nüshalar

Yukarıda tanıttığımız yedi nüshadan altısını temin etme imkânı bulduk. Şu anda bunların hepsinin dijital makine ile çekilmiş fotoğrafları ve fotokopileri elimizde mevcuttur. Elde edemediğimiz tek nüsha Prof. C. S. Mundy tarafından satın alınarak Londra'ya götürülen nüshadır.

Bu altı nüshadan üçünü tenkitli metnin hazırlanmasında kullandık. Bu üç nüshayı seçerken; harekeli, okunaklı ve elimizdeki nüshaların en eskisi olması sebebiyle A Nüshasını (Yahya Tefvik Nüshası), esas nüsha olarak aldık. B Nüshasını (Muallim Cevdet Nüshası), hem eksik kısımlarının oldukça az olması hem de daha önce İsmail Hikmet Ertaylan tarafından tanıtımının yapılarak daha geniş kitlelere ulaştırılmış olması sebebiyle seçtik. C Nüshasını (Pertevniyal Nüshası), gerek sayfalarının eksiksiz ve sağlam olması gerekse güzel ve okunaklı bir yazıyla yazılmış olması sebebiyle seçtik.

²⁰ Ertaylan, age., 350-367

Eserin Dili ve Üslubu

Cinânü'l-Cenân XV. yüzyılda Anadolu'da II. Murat zamanında yazılmış mensur didaktik bir eserdir. Bu yüzden Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini çok güzel yansıtmıştır.

Yazar, ileteceği mesajın her seviyedeki okuyucuya, dinleyiciye ulaşmasını amaçladığından oldukça sade bir dil kullanmış; genelde kısa cümleleri tercih etmiştir. Cinânü'l-Cenân, hem ihtiva ettiği kelime hazinesi, hem bu kelime hazinesinin ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilim özellikleri bakımından büyük önem arz etmektedir. Eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait söz, deyim, anlam, vecize, hikmet vs. ile örülmüş olması ona bambaşka bir değer kazandırmıştır. Bu yapılar dizin bölümünde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Bütün bu özelliklerin yanı sıra eser, ihtiva ettiği özel adlar bakımından da dikkate değer. Eserdeki peygamber adları, sahabe adları, çeşitli İslam alimlerinin isimleri, yer, eser, şahıs adları vs. de dil açısından kıymetli bir malzemeyi oluşturur.

Eserdeki kelime dağarcığıyla ilgili elde ettiğimiz sayısal değerlendirmeleri bir fikir oluşturması açısından aşağıya alıyoruz.

Metinde Geçen Kelimelerin İsim ve Fiil Türüne Göre Dağılımı:

Metinde Geçen İsim Soylu Kelimeler: 2317

Metinde Geçen Fiil Soylu Kelimeler: 368

Toplam Kelime Sayısı: 2685

Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı:

Türkçe: 1365 % 51

Arapça: 1118 % 42

Farsça: 196 % 7

Söğdca: 4 % 0.1

Yunanca: 2 % 0.07

Toplam: 2685 % 100

Yukarıdaki oranlarda Arapça kelimelerin metinde oldukça fazla yer tuttuğu görülse de tezimizin sonunda verdiğimiz “sıklık dizini”ne bakılacak olursa yabancı sözcüklerin eserde Türkçe kelimelere oranla çok daha az kullanıldığı anlaşılabacaktır.

Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Cinânü'l-Cenân'dan ilk kez bahseden Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan olmuştur.²¹ Ertaylan, Ahmed-i Dâ'î Hayatı ve Eserleri adlı kapsamlı çalışmasında eserin Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilmesinden dolayı Cinânü'l-Cenân'ın tespit ettiği dört nüshasını²² tanıtmış ve eserin Dâ'î'ye ait olup olmadığı konusunda tereddütlerini bildirmiştir. Daha sonraki yıllarda Prof. Dr. Esat Coşan tarafından “XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, Cinânü'l-Cenân” başlıklı önemli bir makale yayımlanmıştır.²³ Bu makale daha sonra Halil Necatioğlu imzasıyla ve çok az değişikliklerle başka bir dergide yeniden yayımlanmıştır.²⁴ Coşan, bu makalesinde Cinânü'l-Cenân'ın tespit ettiği altı nüshasını tanıtmış ve eserin müellifi ile telif tarihi hakkında çok kıymetli bilgiler sunmuştur.

Bunların dışında eser üzerinde şu ana kadar üç ayrı mezuniyet (lisans) tezi yapılmıştır. Bu tezlerin üçü de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne aittir.²⁵

²¹ İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmed-i Dâ'î Hayatı ve Eserleri, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınlarından Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi Nr. 518, Üçler Basımevi, İstanbul 1952, s. 169-176

²² Ertaylan'ın tanıttığı bu nüshalardan sonuncusunun (Yelkenci yazması) aslında Cinânü'l-Cenân'ın nüshası olmadığı tarafımızdan tespit edilmiştir.

²³ Esat Coşan, “XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, Cinânü'l-Cenân”, İslâm Düşüncesi Mecmuası, Cilt. I, Sayı 4, s. 245-248, Aralık 1967.

²⁴ Halil Necatioğlu “XV. Asırdan Türkçe Bir Dinî Eser Cinânü'l-Cenân”, İslâm, C. II, Sayı 13, s. 58-61, Ankara 1984.

²⁵ Oktay Göymen, Ahmed-i Dâ'î'nin Cinân-ı Cenân-ı Üzerinde Dil Çalışması, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 5239, İstanbul 1966.

*Sebahat Özsevim, Metin Transkripsiyonu ve İndeksi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 3016, İstanbul 1968.

*Ayşe Al, Cinân-ül-Cenân, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 5998, İstanbul 1970.

1. İNCELEME

1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

Eserin incelenen nüshası oldukça okunaklı bir nesihle harekeli olarak yazılmıştır. Yazılış özellikleri genel olarak Eski Anadolu Türkçesinin yazılış özelliklerini yansıtmaktadır. Konuyu sadece esas aldığımız nüshanın yazılış özelliklerini kısaca vererek değerlendirmeye çalışacağız. Metnin kuruluşunda, hem daha eski hem daha okunaklı olması sebebiyle Yahya Tevfik nüshasını esas aldık. Harekeli ve okunaklı bir nesihle yazılmış olmasına rağmen -dönemin diğer metinlerinde olduğu gibi- bu nüshada da istikrarlı bir imla özelliğinden bahsetmek mümkün değildir. Bazen bir kelimenin aynı sayfa hatta aynı satır içerisinde bile farklı yazıldığı görülmektedir. Eserde, Arap ve Fars yazı dili geleneğiyle Uygur yazı dili geleneğinden gelen özellikler bir arada bulunmaktadır.

Türkçe kelimelerin ünlüleri harekenin yanında elif (ا), vav (و) ve ye (ي) ile karşılanmıştır. Metinde pek çok Türkçe kelime ve ekin klişeleşmiş olarak yazıldığını görmek mümkün olsa da ikili hatta daha çok şekilli yazılan kelime ve eklere de sık sık rastlanmaktadır. Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışında çok fazla hata yapıldığı söylenemez. Bazı yanlış ve ikili yazım şekllinden ileride bahsedilecektir.

1.1.1. Ünlülerin Yazılışı

“a” ünlüsü

-1. Ön seste

Ön seste “a” ünlüsünü karşılamak üzere genelde üstünlü elif (ا) bazen de medli elif (آ) kullanılmıştır:

أَنُوكْ	anuñ 48b/2	آدُومْ	adum 45b/9
أَلْدَى	aldı 53a/13	أَلُوبْ	alup 73b/5
أَلْتُونْ	altun 69a/4	أَغْزَنَهْ	ağzına 50a/11
آتَنْدَنْ	atından 68a/13	أَغُوْ	ağu 16a/2
أَنْدَنْ	andan 68b/2	أَجِلْدِ	açıldı 18b/12

أَغَجْ	agaç 37b/1	أَرَشُونْ	arşun 75b/9
أَيْرُقْ	ayruk 42b/11	أَتَا	ata 39a/8
أَصْلَنْ	aşlan 69b/12	أَرْمَغَانْ	armagan 60a/3
أَجْسِنْدَنْ	acısından 46b/6		

-2. İç seste

İç seste “a” ünlüsü, ya üstün + elif (ا) ile ya da üstün (ـ) ile karşılanmıştır:

قَپُولَرْ	kapular 62b/9	وَارْ	var 31b/2
چَالْدُمْ	çaldum 70a/12	يَرْتَدِي	yaratdı 22a/7
يَزْدِي	yazdı 70a/11	إِرَاقْ	ırak 55a/4
أَيَاقْ	ayağ 9b/8	قَنْدَه	ğanda 37a/11
طَانُقْلِقْ	tanuklık 19b/10	بَابِمُكْ	babamuñ 46b/8

-3. Son seste

Son seste bulunan “a” ünlüsü, genelde üstün + he (ه) ile bazen de üstün + elif (ا) ile karşılanmıştır:

طَاشَرَه	taşra 34b/9	أَرَاْسِنْدَه	arasında 52b/6
قُرْقَنْلَرَه	korğanlara 35a/3	صُكْرَه	şoñra 53b/3
يَكَا	yaña 42a/8	بَكَا	baña 66a/13
أَشْعَا	aşağa 45a/13	قَايَه	ğaya 33a/6
قِصَه	kışa 65b/6	بُوزَه	boza 51a/6
قَارَه	ğara 46a/7	قَابَه	ğaba 37b/1
أَقْجَه	ağça 20a/1	أَكَه	aña 46b/3
بَابَا	baba 13b/5	قَرْنَجَه	ğarınca 32a/9
تَرْلَه	tarla 27b/4	يُخْسَه	yohsa 12a/8

“e” ünlüsü

-1. Ön seste

Ön seste “e” ünlüsünü karşılamak için daima üstünlü elif (إ) kullanılmıştır:

اَكْنَلِكِي دُرْ	ekinligidir 28a/4	اَشْكَلَرْ	eşekler 48b/9
اَكْسَلُورْ	eksilir 18b/8	اَوْجُو كَزْ	evcügez 75b/1
اَمَجَكْ	emcek 45b/12	اَيْكُولَرِي	eyegüleri 30a/9
اَرَكَنْ	ergen 56a/6	اَيْتَدُمْ	eyitdüm 16b/2
اَسِرْمَكْ	esirmek 52a/10	اَيُ	eyü 2b/12
اَسِرْكَمَكْ	esirgemek 64a/9		

-2. İç seste

İç seste “e” ünlüsü, üstün (ـ) ile karşılanmıştır:

دَمْرُجِي	demürce 7b/1	سَوْكُلُو	sevgülü 39a/7
كَمِي	gemi 28b/7	كَلْدِي	geldi 40a/2
چِچَكْلَرْ	çiçekler 18b/11	كِي	key 54b/13
سَكْسَنْ	seksen 50a/8	دَكِنْ	degin 64b/4

-3. Son seste

Son seste “e” ünlüsü, genelde üstün + he (ه) ile bazen de üstün (ـ) ile karşılanmıştır:

نَهْ	ne 67a/7	دَوَلَرَهْ	deve+lere 59b/5
اَوَهْ	eve 41a/9	كِيْجَهْ	gice 70b/6
دَپَرَهْ	depere 46b/1	كِيْجَدَهْ	gice+de 47a/9
اِچِنْدَهْ	içinde 48a/11	شَيْلَهْ	şöyle 15b/6
اِثْمَكَهْ	itmege 77b/5	كِيْمْسِيَهْ	kimse+ye 36b/1
اِرْتَهْ	irte 78a/9	كُوْلَكَدَهْ	gölge+de 37b/3

“ı” ve “i” ünlüleri

-1. Ön seste

Ön seste “ı” ve “i” ünlülerini karşılamak üzere ya esreli elif (ا), ya da esreli elif+ye (اي) kullanılmıştır:

إِرَاقْ	ırağ 6a/5	اِکِنْدُو	ikindü 38b/9
إِرْمَقْ	ırmağ 68a/3	اِلْدِسَرَلَرْ	ilediserler 46b/3
اِمِرْ قَنْدُمْ	ımızkandum 68a/5	اِمِرْنَمَكِلْ	imrenmegil 76a/9
اِسِجَقْ	ısıcağ 49a/2	اِنْدُرْ جِي	indürici 53a/10
اِصْمَرْلَدِي	ışmarladı 18a/1	اِيْدَه يَدِي	ideyidi 52b/6
اِچَلَرْ	içeler 51b/6	اِيْلَتْ	ilet- 45b/4

-2. İç seste

İç seste “ı” ve “i” ünlüleri ya esre (—) ile ya esre+ye ile (اي) karşılanmıştır:

yarın 55b/1	يَارِنْ	kıldı 62a/5	قِلْدِي
yarın 71a/7	يَارِينْ	yigit 70b/6	يِكْتْ
yakın 63a/6	يَقِينْ	yimişler 18b/12	يِمِشَلَرْ
kız 27b/11	قِيزْ	biñ 25b/5	بِيْڭ
degin 43b/1	دَكِينْ	dilegüm 68b/9	دِلَكُومْ
sizüñ 48b/10	سِيزُڭ		

-3. Son seste

Son seste “ı” ve “i” ünlüleri çoğu zaman esre+ye (اي) ile bazen de esre (—) ile karşılanmıştır:

فَاتِي	katı 13a/13	يَدِي	yidi 43b/8
الْتِي	altı 17b/13	كِشِي	kişi 51a/11
يَكِرْمْ	yigirmi 30b/2	اِمْدِي	imdi 60a/10

يَكِي	yeñi 19b/9	قَارِي	qarı 67b/1
قَانِي	kanı 48a/3	كَلَجِي	keleci 18a/12
قَنِي	kanı 48a/3	اُغَرِي	uğrı 41a/10

“u” ve “ü” ünlüleri

-1. Ön seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere genelde ötreli elif+vav (أُو) bazen de ötreli elif (ئ) kullanılmıştır:

أَيْقُو	uyku 48a/11	أُولُو	ulu 11b/12
أَوْغُرْلُقْ	uğurluq 41a/9	أُغَرَدِي	uğradı 21a/3
أُشْدَه	uşda 40b/11	أَوْتُمَغِلْ	unutmağıl 75b/8
أُوزُنْ	uzun 26a/1	أُوتُورُسِنْ	utanursın 35b/6
أُورَكْدِي	ürkdi 36b/5	أُوچُنْجِي	üçünci 10b/9
أُوزْمَدَنْ	üzümnden 51a/4	أُوزَرْنَدَنْ	üzerinden 11a/12

-2. İç seste

İç seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere ya ötre + vav (وْ) ya da ötre (ُ) kullanılmıştır:

أَرْتُقْ	artuq 18b/3	أُولُمْ	ölüm 46b/6
قُولْ	kul 48b/2	أُسْكُفْ	üsküf 69a/4
بُودَقْلَرِي	budaqları 14a/10	أُوزْمَدَنْ	üzümnden 51a/4
اَكْسُزْدَه	añsuzda 14b/13	أُوشَنْدُرْمَكْ	üşendürmeñ 3b/9
بُوزْ	buz 21a/2	كُنْشْ	güneş 32a/12
بِيرْدِي	buyurdi 53a/5	يُوجَهْ	yüce 48b/3
قَيُوسِي	qayusı 45b/8		

-3. Son seste

Son seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere çoğu kez ötre + vav (و) bazen de ötre (ُ) kullanılmıştır:

قَرَاوُ	ķarañu 77b/4	أُولُو	ulu 63a/9
كِرُو	girü 13b/8	كَنْدُ	kendü 3b/9
دِيُو	diyü 2b/6	قَبْوُسِي	ķapu+sı 44a/12

“o” ve “ö” ünlüleri

-1. Ön seste

Ön seste “o” ve “ö” ünlülerini karşılamak üzere ya ötreli elif+vav (او) ya da ötreli elif (ا) kullanılmıştır:

أَغْلَانُ	oğlan 57b/10	أَوْدُكُ	oduñ 62b/5
أَوَلَيْدِي	olaydı 26a/13	أَقْدَمُ	oķudum 80a/3
أَوْنُنْجِي	onuncı 50b/1	أُمُوزِنْدَه	omuzında 45a/4
أَوَكْتُ	öğüt 36a/6	أَوَكَّرْتَدِي	öğretti 60a/2
أَوْلَمُ	ölüm 11a/7	أَلْدُرْدِي	öldürdi 50a/2
		أَيْكُونَه	öyküne 24b/10

-2. İç seste ve son seste

Türkçe kelimelerin ilk hecesinin dışında bulunmayan “o” ve “ö” ünlüleri, iç ses ve son seste bazen ötre + vav (و) bazen de ötre (ُ) ile karşılanmıştır:

قُونُشُوْكُ	ķonşuñuñ 65a/2	كُوْكِنِي	kökeni 14a/12
قَقُولَرِي	ķoķuları 43a/13	كُوْكُجَاكُ	gökcek 14a/13
طُبْرَاقْدُرُ	ţopraqdur 8a/4	كُوزُ	göz 43a/11
قَوْتَرْدِي	ķotardı 68b/3	شَيْلَه	şöyle 47b/10
بُوي	boyı 78a/10	سُوزُ	söz 66a/6
		قُو	ķo 5a/9

1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

“ç” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde “ç” ünsüzü cim (ج) ve çim (چ) ile yazılmıştır:

اقچلق	aqçalıq 67b/1	قچن	kaçan 13a/6
برقاج	birkaç 68b/8	اغچ	ağaç 68a/12
اقچه	aqça 67b/8	اوج	üç 38a/12
قچن	kaçan 19b/11	چچکلر	çiçekler 18b/11
چینیوب	çeyneyüp 20b/7	چلیم	çalabum 32b/9
چوزلپ	çözülüp 41b/5	چوق	çok 26a/4
مقامچون	maqām-içün 23b/13	عبادتچون	‘ibādet-içün 22a/11
وفاتیچون	vefātı-çun 43b/2	غداسیچون	ğidāsı-çün 29a/6
انکچون	anuñ-içun 6a/1	قچدغچون	kaçduğı-çun 67a/7

“p” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde “p” ünsüzü (ب) ve (پ) ile yazılmıştır:

هپ	hep 75b/9	قپوسنه	kapusına 42a/6
طیرقدن	toprakdan 64b/12	طیراق	toprak 26a/3
قپقلیالر	kapaklayalar 77b/12	پاسلنمش	paslanmış 13a/9
صتوب	şatup 13b/5	قپلر	kaplar 13a/11
ارپادن	arpadan 51a/4	قلوب	kılup 29a/9
دپلرده	depelerde 32a/13	پپالر	yapalar 37b/8
کترپ	getürüp2a/1	ایلیوب	eyleyüp 1b/9
دشب	düşüp 61a/11	ورب	virüp 33a/9
اشدپ	işidüp 80b/7	کلوب	gelüp 69a/12

“s” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde kalın sıradan kelimelerde bulunan “s”, sin (س) ve sat (ص) ile yazılmıştır. Bu yazılışı belli kurallara bağlamak mümkün değildir. Aynı kelimenin her iki harfle de yazıldığı görülebilmektedir. Eklerde ve ince ünlülü kelimelerde ise sadece sin (س) kullanılmıştır:

سکا	saña 33a/8	سقنمق	saşınmak 13b/8
صقنلر	şakınalar 54b/5	صقلیه	şaklaya 61b/7
سو کسى	sevgüsü 34a/1	صتجى	şatıcı 13b/2
سوررکن	sürerken 76a/9	صوشب	şavaşıp 75b/2
ساغشى	sağışı 31a/13	سوشلر	savaşlar 49a/9
سچوم	saşum 47a/6	سجى	süci 49b/4
صچنه	şaşına 5b/11	صتاسن	şatasın 73b/7
سلمك	silmek 13a/10	پاسلر	paslar 13a/9
سنده	sininde 77a/13	اصى	aşşı 18b/4
سقلیه	şaklaya 79b/7	اسردجى	esridici 50b/13
کستردى	gösterdi 24a/2	استر سه	isterse 36a/6

“t” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizin genelinde, kalın sıradan ünlü taşıyan kelimelerin başında yer alan “t” ünsüzü tı (ط) ile karşılanmıştır. Bazen de aynı kelime hem tı (ط) hem de dal (د) ile yazılabilmektedir. Kelime ortasında ve kelime sonunda ise devamlı te (ت) harfi kullanılmıştır.

طاشلردن	taşlardan 33b/4	طاشره	taşra 68a/1
داشتن	daşdan 33b/4	طانقلق	tanıklık 19b/10
طاغه	tağa 37b/10	طتدى	tutdı 39a/13
طونن	tonın 10a/7	دوتلر	dutalar 77b/3

طترغى	tutruğı 32b/10	طتلو	tatlu 48a/12
دترغى	dutruğı 33a/10	طرتلن	tartılan 18a/11
طولو	tolu 59b/7	طوغر	toğar 27b/12

Metinde şu iki kelime kalın ünlülü olmasına rağmen te (ت) harfi ile başlamıştır:

tarla 27b/4 ترله

toz 14b/5 توز

“g / ñ” Ünsüzlerinin Yazılışı

Metnimizde “g” ünsüzü daima kef (ك) ile yazılmıştır. “ñ” ünsüzü ise çoğu zaman kef (ك) ile bazen de üç noktalı kef (كٓ) ile karşılanmıştır:

“g”

كوكرجن	gügercin 48b/7	كوركل	görgil 6a/9
كجدكجه	geçdükçe 18b/3	كرمكلکا	girmeklige 3b/13
بكلکنه	begligine 38a/8	يكرک	yigrek 4b/9
كولکلره	gölgelere 32a/13	اوكدل	ögdül 23b/4
كزلدوکی	gizledügi 26a/4	کویکو	güyegü 43a/13

“ñ”

سگر	siñer 7b/3	يكا	yaña 61b/2
كکز	geñez 30b/12	قلدکوز	qılduñuz 9a/12
کوکلوکزە	göñlünñuze 33b/12	اکا	aña 11a/2
کشنک	kişinüñ 40a/6	ارگلری	iriñleri 51b/2
کیک	giñ 43a/11	اگوردک	öñürdüñ 23b/3
صکره	soñra 45a/6	اوڭ	ivüñ 23b/8

1.1.3. Şeddenin Kullanılışı

Metnimizde Arapça kelimelerin yanında, bazı Türkçe kelimelerde de şedde (ـَ) kullanılmıştır. Aşağıdaki örneklerden “elli” kelimesinde lam (ل) harfi hem çift yazılmış hem de üzerine şedde işareti konmuştur.

aşşı 18b/4	اصّی
issi 41a/10	اسّی
elli 42b/6	الّی

1.1.4. Hemzenin Kullanılışı

Metnimizde yükleme hâli eki, “ye” (ی) ve “esre” (ـِ)’ nin yanında hemze (ء) ile de gösterilmiştir. Hemze, eğer kelime he (ه) ile bitmişse bu harfin üzerine konmuştur. Bazen de hemze kürsüsüz yazılmıştır.

tevbe’i 27a/3	توبهء
nesne’i 33a/13	نسنهء
kimse’i 62b/1	کمسهء
aķça’ı 67b/3	اقجهء
Hak Ta‘ālā’ı 68a/5	حق تعالیء
gice’i 21b/6	کیجهء

1.1.5. Bitişik Yazılan Kelimeler

Metnimizde çoğu zaman ayrı yazıldığı halde yer yer bitişik yazılmış olan kelime ve edatlar da vardır. Bunlardan özellikle “içün” ve “ile” edatları bir çok yerde ek gibi kullanılmıştır.

اوچیوز	üç-yüz 14a/3	غداسیجون	gıdāsı-çün 29a/6
نقدر	ne-kadar 9a/12	کومشله	gümiş-ile 73a/3
اولدخی	ol-dahı 4b/4	وفاتیجون	vefātı-çun 43b/2
عبادتجون	‘ibādet-içün 22a/11	قجدغچون	kaçduğı-çun 67a/7
مقامچون	maḳām-içün 23b/13	انکچون	anuñ-içun 6a/1

انلروكله	anlaruñ-ıla 6a/6	بنمله	benüm-ile 67b/2
خاتونلغيله	hātūnlıg-ıla 70b/2	قوغيله	koğ-ıla 7b/2

Bu konuyla ilgili olarak metinde dikkat çeken bir diğer husus “ile” ve “içün” edatlarının kendinden önce ünlü ile biten kelimelerle bitleştirildiğinde, iki ünlünün kaynaşmasından dolayı tali (ikincil) bir uzunluğun ortaya çıkması durumudur. Müstensih “ses kaynaşmasından doğan” bu tali uzunluğu -birkaç istisna dışında- düzenli olarak yazıya “ye” + “esre” (يَ) ile yansıtmıştır:

وَفَاتِيحُونْ	vefātı-(ı)çun 43b/2	صَجَلَرِيْلَه	şaçları-(ı)la 5b/9
قَجْدُغِيچُونْ	kaçduğı-(ı)çun 67a/7	رِزَّاسِيْلَه	rızāsı-(ı)la 63a/1
تَقَاضَسِيچُونْ	teqāzası-(ı)çun 53a/1	قُقْسِيْلَه	koğusı-(ı)la 67a/9

1.1.6. Aynı Kelimenin Değişik Yazılması

Aynı kelimelerin metinde yer yer farklı biçimde yazıldığı görülmektedir. Bu durum yalnızca Türkçe kelimelerde değil, az sayıda Arapça ve Farsça kelimelerde de karşımıza çıkmaktadır.

بَاسِلَنْ	basılan 8b/1	بَصِلْمَقْدُرْ	başılmağdur 8a/5
جَبْرَايِلْ	Cebrāyıl 45b/1	جَبْرَايِلْ	Cebrā'ıl 45b/6
طَشْدَنْ	taşdan 33b/6	دَاشْدَنْ	daşdan 33b/4
دَايْمَا	dāyimā 3b/11	دَايْمَه	dāyima 10b/8
طُتْدِي	tutdı 39a/13	دُوتَرْ	dutar 46a/9
طُتْرُغِي	tutruğı 32b/10	دُتْرُغْ	dutruğ 33a/10
دُشْمَنْ	düşmen 25a/10	دُشْمَانْ	düşmān 25a/7
الْبَتْدَه	elbetde 20a/6	الْبَتَّه	elbette 46a/3
كُورُشْدِي	görüşdi 45b/9	كُورِشَه	görüşe 66a/3
اُوقْدِي	okıdı 3a/8	اُوقْدِي	okıdı 3b/1

1.1.7. Farklı Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler

Metnimizde, fazla olmamakla birlikte, bazı Arapça ve Farsça kelimelerin asıllarından farklı yazıldıkları tespit edilmiştir. Birtakım kelimeler ise bazen orijinal şekliyle bazen de farklı yazılmıştır. Yabancı asıllı kelimelerin böyle farklı yazılmasında, bu sözcüklerin alındıkları dildeki orijinal kullanımından değişik telaffuz edildikleri sebebi düşünülebilir.

<u>Metindeki Şekli:</u>		<u>Orijinal Şekli:</u>	
عَجَائِبْ	‘acāyib	عَجَائِبْ	‘acā’ib 70a/1
أَمَنْ	aman	أَمَانْ	amān 31b/13
عَزْرَائِيلْ	‘Azrāyil	عَزْرَائِيلْ	‘Azrā’īl 38a/3
جَائِزْ	cāyiz	جَاءَزْ	cā’iz 73a/4
جَبْرَائِيلْ	Cebrāyil	جَبْرَائِيلْ	Cebrā’īl 45b/1
دَائِمْ	dāyim	دَاءِمْ	dā’im 4a/11
دَائِمَا	dāyima	دَاءِمَا	dā’imā 10b/8
دِنْ	din	دِينَ	dīn 60b/11
أَكْثَرِ	ekşeri	أَكْثَرِیْ	ekşerī 33a/12
الْبَتَّةَ	elbetde	الْبَتَّةَ	elbette 20a/6
قَرَطَبَانْ	qarṭabān	قَلْطَبَانْ	qaltabān 72a/6
قَطَارْ	qatar	قَطَارْ	qatār 59b/6
قَائِمْ	qāyim	قَاءِمْ	qā’im 4a/12
مَعْصِيَّتْ	ma‘ṣiyyet	مَعْصِيَّتْ	ma‘ṣiyet 14a/5
مَلَائِكَهْ	melāyike	مَلَائِكَهْ	melā’īke 43b/8
مَسْخْ	mesh	مَسْخْ	mesh 58a/8
پَیْغَمْبَرْ	peygamber	پَیْغَمْبَرْ	peygāmbēr 10a/2
رَجَاْ	recā	رَجَاءْ	recā’ 27b/3
رِدَاْ	ridā	رِدَاءْ	ridā’ 70b/7

رُوزِ	rūzi	رُوزِ	rūzī 78a/11
شَقَاتْ	şeqāt	شَقَاوَتْ	şeqāvet 33b/3
تَقَاضَه	teḳāza	تَقَاضَا	teḳāzā 53a/1
تَنَعُّم	tena ^c um	تَنَعُّم	tena ^c um 74a/9
تِزْ	tiz	تِيزْ	tīz 20b/12
يَبَانْ	yabān	يَابَانْ	yābān 73b/4
زَبَانِ	zebāni	زَبَانِ	zebānī 72a/11

Metnimizde, gerek yapım eklerinin gerekse çekim eklerinin içinde bulunan ünlü ve ünsüzlerin yazılışında, dönemin genel özelliklerinin dışında bir imla ile karşılaşmamaktadır. Kısacası, daha önce sözünü ettiğimiz ünlüler ve ünsüzlerin yazılış özellikleri yapım ve çekim ekleri için de geçerlidir diyebiliriz.

1.2. SES OLAYLARI

1.2.1. Ses Düşmesi

Kelimelerin kullanımı veya çekimi sırasında karşımıza çıkan ses düşmesi olayı metnimizde de sık sık görülmektedir. Ses düşmesi Cinânü'l-Cenân'da dört farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır: Ünlü Düşmesi, Ünsüz Düşmesi, Karşılaşan İki Ünstüzden Birinin Düşmesi, Hece Yutumu.

1.2.1.1. Ünlü Düşmesi

Metnimizde ünlü düşmesi olayı genellikle iç seste meydana gelmektedir. Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi Türkçenin eski dönemlerinden beri süregelen bir ses olayıdır. Ünlü düşmesiyle birlikte kelimede hece düşmesi meydana gelmiş olur. Bazen kalıcı bazen de geçici olarak ifade edebileceğimiz ünlü düşmesiyle ilgili metnimizde karşılaştığımız örneklerin bir kısmı şunlardır.

boyunına > boynına 66a/4	göñülinden > göñlinden 38a/13
burunından > burnından 46a/8	uyuku > uyku 48a/11
göğüsünde > göğsinde 45b/12	eyitdi > eytdi 12a/12
karınından > karnından 18b/8	esirük > esrük 52a/9
oğuluñuz > oğluñuz 19a/9	oyunaya > oynaya 62a/2
ağızına > ağzına 50a/9	bağıruñ > bağruñ 33b/8
alını > alnı 46b/10	

ile ve *içün* edatı ile *i-* yardımcı fiili, metnimizde tam ekleşmiş değil, kısmî olarak ekleşmiş durumdadır. O yüzden zaman zaman *i* ler düşmüştür:

gerekidi > gerekdi 20b/01
depelenürimiş > depelenürmiş 56a/13
virüriseñ > virürseñ 20a/9
dürterlerimiş > dürterlermiş 8a/6
açılurıdı > açılurdı 14a/2
ğıdāsı içün > ғıdāsı-çün 29a/6
şerī'atum ıla > şerī'atumla 10a/3
irkek ile > irkekle 55b/1

1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi

Metnimizde ünlü düşmesi olayına göre ünsüz düşmesi olayı daha az görülmektedir.

y > Ø

yıraḳ > ıraḳ ḥaber vir ümmeṭüñe zinādan ıraḳ olsunlar 72b/1

yincü > incü bir dāne incüden, ʿālī ve ḳaşr ola 44a/4

yiriñ > iriñ aḳan iriñ ve ḳan anuñ içine cem^c olur 63b/11

l > Ø

keltür- > getir- aldı bunu Ka^cbe ḥareminüñ içine getürdi 66b/1

oltur- > otur- demürçi dükkānına varup oturmaḡa beñzer 7b/2

ḡ/g > Ø

türlüg > dürlü zīrā anları dürlü murdār fışḳ meclisine ḳoyar 50a/5

ḳapıḡ > ḳapu bir büyük ḳapudan içertü girdüm 67b/4

ḳurıḡ > ḳuru zīrā ḳuru umuya düşdüñüz 30a/6

ḳuduḡ > ḳuyu zinā idenleri ol ḳuyuya ḳoyalar 63b/12

ḳatıḡ > ḳatı anuñ ʿazābından ḳatı ʿazāb olmaya 71b/11

kergek > gerek dāyimā şālihlerе muşāḥib olmaḡ gerek 6b/9

ḳulḡaḡ > ḳulaḡ ḳulaḡlar işitmemiş ola 44a/6

ḳ/k > Ø

uvacḳuḡ > uvacḳ uvacḳ ḳaṭrelerden cem^c olur 12b/13

küçükcük > küçücük küçücük günāḥ sebeb olur büyük günāḥa 12b/10

b > Ø

bol- > ol- anuñ maḥabbetile münevver olmışdur 35a/4

dünyāyı sevüp ʿimāret itmeḡ meşḡül olalar 37b/8

r > Ø

birle > bile²⁶ bilesince uçmaḡ reyḥānlarından bir deste bile getiriserler
42b/13

er- > ir- > i- ben bir ulu pāzişāḥ-idüm 38a/1

²⁶ Metnimizde *birle* ile *bile* şeklinin beraber kullanılması, bu olayın Eski Anadolu Türkçesi içerisinde başladığını ve tamamlandığını göstermektedir.

1.2.1.3. Ünsüz Tekleşmesi

Metnimizdeki bazı Arapça kelimeler yalın halde iken ya da ünsüz ile başlayan bir ek aldıklarında sonlarındaki aynı cins çift ünsüz (şeddeli ünsüz) tekleşmiştir. Bu kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ise sonlarındaki ünsüz aslına döner. Bu olay günümüz Türkçesinde de görülen bir durumdur. Metnimizde geçen bazı örnekler şunlardır:

ḥacc > ḥac	Ḥaḥ Taʿālā tamām ḥac ve ʿumre şevābın rūzi kıılır 78a/11
ḥadd > ḥad	pes ḥad urulıcaḡ öldüğinden soñra yuyup kefenleyüp müsülmanlar sininde ḡomaḡ gerekdür 77a/12
ḥaḡḡ > ḥaḡ	Ḥaḡ Taʿālā’nuñ vaʿdesi ḥaḡdur 23a/7
şerr > şer	şer ʿameli ziyādeyise tevbe istiḡfār idüp, şerri terk ide 29a/3

1.2.1.4. Hece Yutumu

Özellikle benzer hecelerden birinin yutulması şeklinde gördüğümüz bu ses olayının metnimizde geçen bazı örnekleri şunlardır:

ḡarında eṣ > ḡarındaş 45b/1
şimdiden girü > şimden girü 42b/10
yoḡ durur > yoḡdur 13b/8, aḡu durur > aḡudur 16a/8, ṡolu durur > ṡoludur 43b/8

1.2.2. Ses Türemesi

Türkçede seyrek görülen bu olay kelimeyi genişletir. Özellikle alıntı kelimeleri Türkçenin ses ve hece düzenine uydurmak için yapılır.²⁷ Ses türemesi olayı metnimizde üç farklı şekilde görülmektedir: Ünlü Türemesi, Ünsüz Türemesi, Ünsüz İkizleşmesi

1.2.2.1. Ünlü Türemesi

Metnimizde ünlü türemesi, alıntı kelimelerde yer alan çift doruklu heceleri Türkçenin hece yapısına uydurmak için meydana gelmiştir.

ḡavm > ḡavüm	yaʿnī niḡe ḡavümleri, ḡuru raḡmet ummaḡ menʿ eyledi ʿibādetden ve ṡāʿatden 29b/12

²⁷ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, TDK. Yay., Ankara 1998, s. 65

‘ömr > ‘ömür	imdi bu dünyāya gelenler, benden çok ‘ömür sürmeyiser 38a/6
luṭf > luṭuf	Ḥaḳ Ta‘ālā ne vechile luṭuf ve kerem kılısar 43b/12
şehir > şehir	andan soñra bu şehirleri başı aşığa dönderdi 53b/3
aşl > aşıl	zīrā siccīl aşıl da siccīn idi 53b/13
ḥūkm > ḥüküm	imdi iki ḥüküm daḥı bir pāzişāhındur 34a/9
‘ilm > ‘ilim	‘ilimleri bizden daḥı ziyādeydi 30b/7
ḥışm > ḥışım	bu Lūṭ kavmine olan ḥışımlar, senüñ ümmetüñ zālimlerinden ve lūṭīlerinden ırāḳ degül 58a/11

1.2.2.2. Ünsüz Türemesi

(y) türemesi

Metnimizde ünlü ile biten kelimelerden sonra ünlü ile başlayan bir ek veya kelime geldiği zaman arada yardımcı/koruyucu (y) ünsüzü türemektedir.

cezā-y-a 6a/1	bağla-y-up 20a/13
kişi-y-e 14a/2	kişi-y-imişsin 47b/1
üzerine-y-em 39b/2	ziyāde-y-ise 18a/7
dünyā-y-ı 25a/2	recā-y-ile 28b/2
şu-y-ıdur 51b/7	riyā-y-ıla 10b/10
bu-y-ıdı 69a/7	taḳvā-y-ıla mı 12a/8
kendü-y-i 62b/13	elde-y-iken 21b/5
ehli-y-idi 70a/1	di-y-ince 66b/5
şüretlü-y-idi 66a/11	alda-y-ıcılar 26a/12

Bazen karşılaşan iki ünlü arasına koruyucu (y) ünsüzü girmediğinden tali bir uzunluk meydana gelmektedir. Metnimizde bunların imlası da farklıdır. (bkz. s. 26)

şaçlarıla (şaçları ile) 5b/9
rızāsıla (rızası ile) 63a/1
Ḳurān terāzūsile (terāzüsi ile) 18a/8
içdügiçün (içdüğü için) 49b/6

(n) türemesi

Pronominal (zamirsel) “n” de denilen, zamir çekiminde görülen ve iyelik ekleri ile hâl ekleri arasına giren bir ünsüzdür.²⁸

bu-n-ı 3b/9,	ridâsı-n-ı 70b/7,
kitâbları-n-da 52a/4,	sebebi-n-den 53a/11,
kenârı-n-a 68a/4,	sarâyı-n-a 69a/6,
hükmi-n-dedir 58b/4,	koğuları-n-dan 65a/12

1.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Metnimizde, iç seste iki ünlü arasında kalan ünsüzlerin -belki ifadeyi daha belirgin hale getirmek için- birkaç kelimede tekrarlandığı görülmektedir. Metnimizde görülen bu ikizleşme örnekleri, Eski Anadolu Türkçesinin genelinde görülen bir durumdur.

is, -ssi “sahip, malik”	nāgāh ev issi tıyar 41a/10, yaʿnī sizüñ pāzişāhuñuz ol kerem, luṭuf issidür 17a/9
ıssı “sıcak, sıcaklık”	yarın kıyāmet güninde ıssı ṭamunuñ ıssısın ṭuymaya 10a/10
aşşı “fayda, yarar”	kaçmak size aşşı eylemez ölümünden 37a/9

1.2.3. Ses Değişmeleri

1.2.3.1. Ünlü Değişmesi

-1. e-i / i-e Meselesi

Metnimizde ilk hecede e/i karışıktır. İlk hecede “i” ile yazılıp da bugün “e” ile telaffuz edilen kelimelerdeki “i” ler “kapalı e” olarak yorumlanabilirse de imlaya bağlı olarak bunları “i” olarak değerlendirmeyi uygun bulduk. Cinânü’l-Cenân’da kelime başında ve ilk hecedeki e/i’nin durumu şöyledir:

²⁸ Bu konu için bkz. Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, AÜTAED, Sayı 4, s. 165-172, Erzurum 1996.
Gürer Gülsevin, “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”, Türk Dili, TDK. Yay., Sayı 466, s. 187-190, Ankara 1990.
Talat Tekin, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, Genel Dilbilim Dergisi, C.2, S. 7-8, s. 10-17, Ankara 1983.

a) Metnimizde “e” şeklinde geçen fakat bugün “i” olarak telaffuz edilen kelimeler:

eyü “iyi” 2b/12
 çeyne- “çiyne-” 20b/7
 çeynen- “çiynen-” 20b/9
 gey- “giy-” 34a/7
 geydür- “giydir-” 73a/2

b) Metnimizde “i” şeklinde geçen fakat bugün “e” olarak telaffuz edilen kelimeler:

bil “bel” 5b/9	biş “beş” 70b/8
biz “bez” 75b/10	di- “de-” 75b/8
dinil- “denil-” 53b/11	divşür- “devşir-” 48b/6
gice “gece” 74b/13	giç “geç” 33a/3
girü “geri” 7b/4	ilçi “elçi” 12b/11
irte “erte” 78a/9	iriş- “eriş-” 13b/3
irkek “erkek” 52b/6	it- “et-” 54a/13
iy “ey” 66b/1	sil “sel” 13b/3
vir- “ver-” 14a/13	yi- “ye-” 15b/8
yidi “yedi” 28a/11	yil “yel” 76a/6
yimek “yemek” 4b/3	yiñi “yeni” 19b/9
yir “yer” 26a/3	yitmiş “yetmiş” 31b/8

c) Metnimizde hem “e” hem “i” olmak üzere her iki şeklini de devam ettiren kelimeler:

bel 64b/4, bil 5b/9 veril- 79a/3, viril- 17b/7

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere metnimizin durumu, Eski Anadolu Türkçesinin önemli özelliklerinden olan ilk hecedeki (i)’yi koruma eğilimindedir.

-2. Kalınlık-İncelik Bakımından Sıra Değiştirme

Metnimizde bazı kelimeler kalınlık-incelik açısından sıra değiştirmiştir:

ayt- > eyt- 12a/5 ayıt- > eyit- 12b/3
 yorı- > yüri- 28b/6

-3. Alıntı Kelimelerde Ünlü Değişmeleri

e > a	astar (<āster)	i > e	dereçe (<derīçe)
	bağça (<bāğ+çe)		gerdek (<girdek)
	hafta (<hefte)		kāhel (<kāhil)
	hasta (<haste)		keşke (<kāşki)
e > ı	çadır (<çāder)	u > o	horos (<horūs)
u > i	ibrişim (<ebrişum)	i > a	müstaḥak (<müstaḥikḳ)
	çift (<cuft)	i > ü	nāzük (<nāzik)
u > ö	çöp (<çūb)	u > o	şorba (<şūrbā)

1.2.3.2. Ünsüz Değişmesi

Eski Türkçe dönemi ile karşılaştırdığımızda Cinânü'l-Cenân'da bazı ünsüz değişimleri ile karşılaşmaktayız. Bu değişme; patlayıcının sızıcıya, sedasızın sedalıya, katının akıcıya dönüşmesi şeklinde oluşmuştur.

1.2.3.2.1. Ünsüz Tonlulaşması

Metnimizde en belirgin ünsüz değişmesi olayı tonlulaşmadır. Eski Türkçede kelime başında bulunan tonsuz ünsüzler Eski Anadolu Türkçesine geçişte yerini tonlu ünsüzlere bırakmıştır. Bazı sözcüklerde ise, iki şeklin de varlığı dikkat çekmektedir. Cinânü'l-Cenân'da tonlulaşmaya uğrayan kelimelerin bir kısmı şunlardır:

t- > d-

(İnce sıradan kelimeler)

degin 3a/6	dil 20b/4
degşür- 17a/11	dilek 68b/9
degül 19b/11	diri 2a/5
depe 32a/13	dişi 48b/10
depele- 55a/8	diyü 48b/13
depere 46b/1	dök- 17a/1
di- 52a/9	dönder- 53b/3
dibelik 16a/3	döşek 79b/6

döşen- 59b/11

dün 78b/12

düş 16b/3

demür 33b/7

deve 59b/5

dile- 66b/13

diz 60a/10

dizil- 54a/1

dört 61b/2

döşek 75a/13

dürlü 2a/1

düş- 18a/1

İnce sıradan şu kelimede **t-** sesi muhafaza edilmiştir:

tepsi 68b/8

t-/t̃- > d-

(Kalın sıradan kelimeler)

dağı 18a/8

dağın- 73a/5

daş 33b/4 (Bir yerde)

dokın- 61a/12

dorgıl- 47a/3

dur- 73b/7

dut- 77b/3

dutruğ 33a/10

dutuş- 33a/3

Kalın sıradan şu kelimelerde **t-** sesi muhafaza edilmiş ve genellikle **(t)** ile yazılmıştır.

tağ 37b/10

tamar 62b/7

tamu 77b/9

tamulık 77b/9

tanışık 15a/4

tañla- 69a/4

tanuğ 19b/10

tanuğlık/luğ 19b/10, 19b/13

tarak 60a/9

tarla 27b/4

tarlık 11a/1

tart- 18a/8

tartıl- 18a/11

tartu 20a/9

taru 51a/5

taş 75b/4

taşra 34b/9

tat- 36a/12

tatlu 48a/12

tayan- 46a/7

tırnak 38a/4

toğ- 27b/12

toğrul- 30a/9

toğrulık 69a/3

toğın- 61a/12

toğsan 17b/8

toğuz 59a/1	toprak 26a/3
toğuzuncı 50a/11	topuk 14b/9
tol- 34b/5	toz 14b/5
tolaş- 72a/10	tur- 70b/11
toldur- 34b/1	tuş 42b/12
tolın- 19b/11	tut- 39a/13
tolu 65b/12	tutruk 32b/10
tolun- 80a/2	tuy- 41a/10
ton 10a/13	

Bütün bu örneklerden anlaşılacağı üzere tonlulaşma ince sıradan kelimelerde kalın sıradan kelimelere oranla daha ileridir.

Metnimizde bazı kelimelerin son sesinde sedalı/tonlu ünsüz bulunmaktadır:

ad “isim” 51a/6

and “ant, yemin” 67a/11

od “ateş” 7b/2

süd “süt” 13b/2

Tek heceden oluşan bu kelimelerinin son seslerindeki tonlulaşmanın, kelimelerdeki birinci (aslî) uzunluktan kaynaklandığı ileri sürülmüştür.²⁹

Metnimizde ayrıca bazı kelimelerin hem tonlulaşmış hem de Eski Türkçede kullanılan tonlulaşmamış şekilleriyle karşılaşmaktayız:

daş 33b/4 / taş 75b/4

dırnak 46b/2 / tırnak 38a/4

doğın- 61a/12 / toğın- 61a/12

dur- 73b/7 / tur- 70b/11

dut- 46a/9 / tut- 39a/13

tutruk 32b/10 / dutrug 33a/10

²⁹ bkz. Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., C. I, s. 443-458 Ankara 1995; Zeynep Korkmaz, Marzuban-nâme Tercümesi, AÜDTCF Yay., Ankara 1973, s. 130; Talat Tekin, Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Kültür Bakanlığı-Simurg Yay., Ankara 1995, s. 171-186

k- > g-

Metnimizde ince sıradan ünlüler taşıyan kelimelerin ön sesindeki **k** sesleri genelde tonlulara yerini **g**'ye bırakmıştır.

geç- 11a/13	geñez 30b/12
geçür- 27b/8	gerçek 48b/12
gel- 42a/1	gerek 3a/10
gemi 28b/7	getür- 68b/6
genç 10b/3	gey- 10a/9
geydür- 9b/6	görin- 2b/7
geyik 68a/11	göriş- 66a/3
gibi 5b/6	görklü 30b/1
gice 30b/5	görüş- 45b/9
giç 33a/3	göster- 40b/5
gider- 13a/10	götür- 36b/12
gir- 37b/12	götürül- 58a/9
git- 36b/4	gövde 5a/6
giyecek 19a/12	göz 43a/11
gizle- 26a/4	gözsüz 14a/1
gizlü 10b/2	gügercin 48b/7
göğüs 45b/12	gül- 24a/2
gök 14a/3	gümiş 19a/10
gökcek 14a/13	gün 8a/10
göl 53b/7	gündüz 78a/13
gölge 37b/5	güneş 32a/12
gönder- 69b/5	gürle- 13a/2
göñil 33b/8	güyegü 43a/13
göñül 74b/3	güz 14b/1
gör- 45a/10	güzel 59a/1
kendü 4a/12	kiçi 12b/12

İnce sıradan ünlü taşıyan bazı kelimelerde tonlulaşma olmayabilmektedir:

küçi 2b/7

kez 20b/7

kişi 14b/10

kilidle- 67b/5

küy- 14b/13

köşk 78b/3

kes- 53a/6

kimi 44a/5

kesil- 70a/12

kimse 52b/3

key 16a/12

Kalın sıradan ünlü taşıyan kelimelerdeki **k**'ların ön seste tonlulaşarak **ğ** sesine dönüşmesine metnimizde rastlanmamıştır.

Metnimizde, ünlülerin ünsüzleri kendisine benzeştirmesi olarak da değerlendirebileceğimiz iki ünlü arasında kaldığında veya ünlü ile başlayan bir ekleme olduğunda tonsuz ünsüzlerin çoğu kez tonlulaşması olayına da rastlanmaktadır:

ayağı > ayağı 45a/13

yürekine > yüregine 41a/11

azlıkıla > azlığıla 75a/5

yüzüküñ > yüzüğüñ 73b/7

barmağına > barmağına 73a/7

ağacı > ağacı 14a/12

buyruğıdur > buyruğıdur 64a/10

yigiti > yigidi 66b/9

dırnağına > dırnağına 46b/2

iteceksin > ideceksin 24b/1

beglikine > begligine 38a/8

giteyim > gideyim 70b/12

ırmağa > ırmağı 68a/2

avuçına > avucına 20b/4

kılıçum > kılıcum 70a/12

1.2.3.2.2. Ünsüz Tonsuzlaşması

Metnimizde ünsüz tonsuzlaşması örneğine rastlanmamıştır.

1.2.3.2.3. Ünsüz Sızıcılaşması

Bazı ünlülerin yanlarında bulunan patlamalı ünsüzleri kendilerine benzeştirmesi kuralına dayanan ünsüz sızıcılaşması olayına metnimizde de rastlanmaktadır.

-k- > -ğ-

ağşam > ağışam 22a/1 (“ağşam” şekli yok)

yoksa > yoğsa 29a/1 (“yoksa” şekli yok)

tağı > dağı 30b/8 (“tağı” şekli yok)

b- > v-, -b- > -v-, -b > -v

Eski Türkçe ile Eski Anadolu Türkçesini karşılaştırdığımızda b > v şeklinde bir sızıcılıştırmadan da söz etmek mümkündür.

bar- > var-

ber- > vir-

eb > ev

biribi- > viribi-

ab > av

yabız > yavuz

yablağ > yavlağ

karabağ > karavağ

-d > -y, -d- > -y-

Eski Türkçenin karakteristik seslerinden olan **d** ünsüzü, Batı Türkçesinde **y** olarak gelişmiştir. Bu durum metnimizde aynı yöndedir.

adağ > ayak 8a/4

ked- > gey- 10a/7

adır- > ayır- 36a/4

kod- > koy- 10b/6

adruk > ayruk 42b/11

kuğu > kuyu 77b/7

edgü > eyü 2b/12

udı- > uyı- 48b/10

1.2.4. Hece Kaynaşması

Metnimizde karşılaştığımız hece kaynaşması örnekleri şunlardır:

ne içün > niçün 3b/3

ne it- > n'it- 46a/3

ne ol- > n'ol 42a/2

bu eyle > böyle 66b/5

şu eyle > şöyle 15b/6

kim+ise > kimse 34b/5

ne ara > nire 14b/9

ne erse ne > ne+ise+ne > nesne 35a/11

şu imdi > şimdi 20b/13

yok ise > yoğsa 29a/1

1.2.5. Ses Uyumları

Türkçenin en eski ve en belirgin özelliklerinden biri sesler arasındaki uyumdur. Bu uyum ünlüler arasında olabildiği gibi ünsüzler arasında da olmaktadır. Hatta Türkçede sadece fonetik düzeyde değil, semantik, sentaks, morfoloji ve ortografi düzeyinde de uyumların varlığından bahsedilmiştir.³⁰

1.2.5.1. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu kanununun kökten ve çok eski olduğu bütün araştırmacıların ortak görüşüdür. Banguoğlu, ünlü uyumunun dilin tarihten önceki gelişme çağlarında meydana geldiğini ifade etmiştir.³¹

1.2.5.1.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Kelime içindeki ünlü düzenini kalınlık-incecik yönünden ayarlayan dil uyumu, Türkçenin çok eski dönemlerinden beri eski ve yeni bütün Türk dili kollarında görülegelen bir özellik olduğundan metnimizde de yerleşmiş durumdadır. İsimden isim yapma eki olan (+lık)'ın yabancı kelimeler sonundaki uyumsuzluğu (*sākılık* 52a/1, *süstlık* 77a/9, *kaḥbelik* 72a/7) gibi çok az sayıdaki istisna bir tarafa bırakılırsa metnimiz, dil uyumu yönüyle günümüz Türkiye Türkçesinden bile çok daha sağlamdır. Söz gelimi +ki aitlik eki, +ki / +ğı şekillerinde kısmen uyuma girmekle bunu kanıtlamaktadır.³²

Türkçe ve yabancı kelimelere yanaşarak imlada bitişik yazılan *ile* ve *içün* edatları ile *i-* yardımcı fiilinin hikâye ve rivayet çekimleri de kanaatimizce kalın sıradan kelimelerde uyuma geçerek *-ıla*, *-ıdı*, *-ımış*, *-ıçun* vs. olmuştur.

rāḥatlıġ-ıla 5b/1, anuñ-ıla 6a1, riyā-y-ıla 10b/10, anuñ-ıçun 12a/8, ḥatıruñ-ıçun 36b/12, teḳāzası-çun 53a/1, yazılmış-ıdı 53b/5, yaġdı-y-ıdı 54b/7, bu-y-ıdı 69a/7, var-ımış 22a/3, olur-ımış 17b/12

³⁰ Efrasiyap Gemalmaz, "Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar", Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, S. 17, s. 1-30

³¹ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, TDK. Yay., Ankara 1998, s. 88

³² Aitlik eki +ki, metnimizde üç yerde uyumu bozmakta (dünyadaki 32b/3, omuzındaki 43b/6, 45a/7) ancak diğer birçok yerde uyuma girmektedir: altında+ğı 50a/12, 70a/13, omzında+ğı 50a/13, karşıuñda+ğı 37b/10, altıuñda+ğı 14b/6

Bunların ünlü ile biten tabanlardan sonra çok defa koruyucu -y- ünsüzü almış olmaları, yarı yarıya ekleşmeden doğan uyum değişikliğini tanıklayıcı bir olaydır.³³

Metnimizde uyum dışı sayabileceğimiz tek yapı *-ken/-iken* ekidir. Ek-fiilin zarf-fiil şekli olan *-ken ve -iken*, daima ince şekilde geçmekte; böylece Türkiye Türkçesi yazı dilindeki kullanımına benzemektedir.

dünyādayiken 5b/6

yoğiken 11b/6

oğlaniken 67a/12

şupiken 31b/3

1.2.5.1.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Metnimizde, Eski Anadolu Türkçesinin diğer metinlerinde olduğu gibi dönemin en karakteristik ve en yaygın özellikleri olan “*yuvarlaklaşma ve düzleşme*”den dolayı dudak uyumu tam anlamıyla yerleşmiş değildir. Aşağıda yuvarlaklaşma-düzleşme olayının sebepleri ve metnimizde ünlüsü daima yuvarlak veya daima düz olan kelimeler/ekler üzerinde durulacaktır.

1.2.5.1.3. Yuvarlaklaşma

Yuvarlaklaşma, Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin fonetik özelliklerinden biridir. Eski Türkçe döneminde ve günümüz standart Türkiye Türkçesinde dar ünlülü birçok kelime Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlak ünlülüdür. Bu yaygın yuvarlaklaşma, bazı kelimelerde bir sebebe bağlanabilirken (dudak ünsüzlerinin rolü, kelime/ek sonlarındaki “-g / -ğ” ünsüzlerinin düşmesi gibi) bazı kelimelerde ise hiçbir sebebe bağlanamamaktadır.³⁴

Cinânü’l-Cenân’da yuvarlaklaşma iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri kelimelerde yuvarlaklaşma, diğeri ise eklerde yuvarlaklaşmadır.

³³ Zeynep Korkmaz, Marzuban-nâme Tercümesi, AÜDTCF Yay., Ankara 1971, s. 107

³⁴ Faruk Kadri Timurtaş, Eski Türkiye Türkçesi, (XV. Yüzyıl), Gramer-Metin-Sözlük, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s. 27

1.2.5.1.3.1. Kelimelerde Yuvarlaklaşma

Sadece Türkçe kelimelerde meydana gelen bu yuvarlaklaşma türünün genel sebebi, kelime sonunda bulunan -ğ / -g seslerinin düşmesi veya dudak ünsüzlerinin ünlülere olan etkisidir. Metnimizde yuvarlaklaşma gösteren Türkçe kelimelerin bazıları şunlardır:

acu 43a/10	altun 19a/10
azuk 29a/7	berü 33a/9
degül 16b/5	demür 7b/2
eyü 4b/10	getür- 68b/6
girü 80a/6	incü 44a/4
ķancarü 47b/7	ķapü 44a/12
ķarañu 77b/4	ķarşu 38a/5
kendü 50b/4	ķuyu 77b/7
şaru 51b/3	şatun 7b/7
ulu 11b/12	yavuz 60b/5
yılduz 46a/8	

1.2.5.1.3.2. Eklerde Yuvarlaklaşma

Cinânü'l-Cenân'da yuvarlaklaşma gösteren eklerin bir kısmının ünlülerinin aslen yuvarlak, bir kısmının ise sonradan yuvarlaklaşmış olduğu görülür. Eklerde yuvarlaklaşma olayını yapım eklerinde ve çekim eklerinde yuvarlaklaşma olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

1.2.5.1.3.2.1. Yapım Eklerinde Yuvarlaklaşma

Ekler:	Fonksiyonu:	Örnekler:
+cUK	isimden isim yapım eki	azacuk 44b/3, oğlancuk 59b/6, uva(ķ)cuk 12b/13, kücü(k)cük 12b/10
+IU	isimden isim yapım eki	ķanlı 49a/9, şevāblu 79b/11, ʿazāblu 62b/6, ķayırlu 12b/4, būnyādlu 37b/8, dillü 36/a10, erlü 65b/10

+sUz	isimden isim yapım eki	sağalsuz 60a/2, dilsüz 36a/10, direksüz 59b/10, gözsüz 14a/1
-gü / -ku	fiilden isim yapım eki	güyeği 43a/13, sevgü 57b/10, uy(u)ku 48a/11
-su	fiilden isim yapım eki	Metnimizde tek örneği vardır: yatsu 78b/9
-U	fiilden isim yapım eki	kaşu 45b/8, koğu 72a/1, tolu 34a/1, yazu 70a/10, ölü 5a/4, örtü 26a/3
-Un	fiilden isim yapım eki	şatun 7b/7, düttün 33a/4
-UK	fiilden isim yapı eki	artuğ 18b/3, ay(ı)ruğ 15a/11, yazuğ 75a/4, delük 32b/5, esrük 52a/9, tanuğ 19b/10
-dUr-	faktitif eki	añdur- 38b/7, azdur- 66b/10, kaldur- 60a/8, şıkdur- 51b/13, toldur- 34b/1, ulaşdur- 21b/6, yağdur- 53b/5, bindür- 9b/6, geydür- 73a/2, iletdür- 52a/1
-Ur-	faktitif eki	artur- 70b/11, bişür- 68b/2, geçür- 27b/8

1.2.5.1.3.2.2. Çekim Eklerinde Yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi metnimizde de çekim eklerinin önemli bir kısmı yuvarlaklaşma eğilimindedir. Cinânü'l-Cenân'da geçen yuvarlak ünlülü çekim ekleri şunlardır:

İlgi Hâli Eki: +uñ / +üñ / +nuñ / +nüñ / +üm

kişinüñ 6a/10, sizüñ 8b/7, Hağ Ta'ālā'nuñ 6b/5,

benüm 9a/9, şeytānuñ 10b/1, küstāhlığının 17b/1

I. Tekil Şahıs İyelik Eki: +um / +üm

tābūtum 38a/1, kılıcum 70a/12, ümmetüm 10a/2,

gözüm 35a/6, taşum 75b/2

II. Tekil Şahıs İyelik Eki: +uñ / +üñ

aduñ 14b/2, sağaluñ 47a/5, günüñ 15a/11,

ölümüñ 38b/13, izzetüñ 46a/2, yüzüğüñ 73b/7

I. Çoğul Şahıs İyelik Eki: +muz / +müz / +umuz / +ümüz

yolumuz 30b/11, ‘azābumuz 53b/8,
bereketümüz 45a/3, nefsumuz 60b/5,
buyurduğumuz 35a/2

II. Çoğul Şahıs İyelik Eki: +ñuz / +ñüz / +uñuz / +üñüz

māluñuz 19a/9, ‘ömrüñüz 2a/2, kerāmetlüñüz 8b/7

Bildirme Eki: +dur / +dür

‘amel aşşısıdur ve ‘amel ziyānıdur 19a/2,
günāhdur 55b/8, müşkildür 20a/5, gerekdür 22a/5,
gidicidür 41a/8, şatandur 52a/1, hārāmdur 51a/2,
dünyādadur 65b/5, münezzehdür 2a/5, şudur 54b/8
cehennem taşlarıdur 54b/7, murdārdur 57a/12

Emir Kipi I. Tekil Şahıs Eki: -ayum

ışmarlayayum 45b/5 (Bir yerde)³⁵

Emir Kipi III. Tekil Şahıs Eki: -sun / -sün

helāk olsun 45a/4, mübārek olsun 69b/3,
yādigār olsun 79b/11, zāyil olmasun 21a/10,
nazar eylesün 6a/4, ihtiyār itsün 6a/6,
getürsün 67b/3, gelmesün 61b/5

Emir Kipi I. Çoğul Şahıs Eki: -alum / -elüm

varalum 43b/7, yazalum 45a/5, muşāhib olalum 45a/5,
zıkr idelüm 10b/6, görelüm 47a/2, beyān idelüm 63a/2,
zevk idelüm 5a/9

Emir Kipi II. Çoğul Şahıs Eki: -uñ / -üñ

varuñ 3b/2, korkuñ 60a/13, muşāhib oluñ 6b/1,
görüñ 18a/8, girüñ 23a/9, kaçuñ 42a/8,
kovuñ, çıkaruñ 58b/12, men‘ idüñ 61a/2,
yirine getürüñ 64a/12

³⁵ Emir kipi I. tekil şahıs eki metnin genelinde düz ünlülü olduğu halde (-ayım / -eyim / -ayın / -eyin) bir yerde yuvarlak ünlülü (-ayum) kullanılmıştır.

Emir Kipi III. Çoğul Şahıs Eki: -sunlar / sünler

emîn olsunlar 45a/8, dutsunlar 71b/6, saklasunlar 71b/7,
 bağmasunlar 71b/8, örtünler 77b/10, bilmesünler 70b/7,
 azdurmasunlar 26b/1

Görülen Geçmiş Zaman I. Tekil Şahıs Eki: -du+m / -dü+m

yaratmadum 22a/10, geldüm 37a/2, şandum, 47a/5,
 uyandum 80a/5, virmedüm 60a/5

Görülen Geçmiş Zaman II. Tekil Şahıs Eki: -du+ñ / -dü+ñ

bulduñ 40a/6, kurtıldıñ 42b/11, geldiñ 45b/11,
 gitdüñ 47a/7, uğurladıñ 40a/5, getürdüñ 70b/11

Görülen Geçmiş Zaman I. Çoğul Şahıs Eki: -du+k / -dü+k

yağdurduk 53b/12, koduk 54b/4, kılduk 11b/9,
 geldük 72b/12, eyitdük 73b/7, yaratduk 22a/13

Görülen Geçmiş Zaman II. Çoğul Şahıs Eki: -du+ñuz / -dü+ñüz

añladuñuz 24a/8, utanduñuz 35b/4, geçürdüñüz 48a/10,
 kesdüñüz 53a/6, yıgduñuz 4b/11, bozduñuz 53a/1,
 yigrek olduñuz 4b/9

I. Çoğul Şahıs Eki (Zamir menşeli): +uz / üz / +vuz

aluruz 59b/13, sevünürüz 18b/11,
 teferrüic iderüz 59b/3 (Geniş zaman üzerinde)
 müstağrak olmışuz 21a/12 (Anlatılan geçmiş zaman üzerinde)
 yigrek olavuz 16b/7 (İstek kipi üzerinde, sadece bir yerde)

Sıfat-Fiil Ekleri:**+duk / +dük**

vardukları 50a/6, işledüğüm 71a/7, geçürdügümüzle 18b/11,
 sevdüğün 4a/6, yaratduğı 11b/13, buyurduğumuz 35a/2,
 añılduğı 6b/10, nāzil olduğı 7a/12

-ur / -ür

oturur şanuklardur 71a/6, görür ve bilür olsa 71a/4,
 yinür nesnedür 52a/10, sebep olur nesneleri 63a/6-7

Zarf-Fiil Ekleri:**-u / -ü**

alda-y-u alda-y-u 22a/4, kıl-u-bilürse 78b/11,

tur-u-geldi 60a/9, eglen-ü-turuñ 68b/4

-up / -üp

arıdup 34a/13, yuyup 77a/12, aldanmayup 48a/6,

giriup 22b/6, getirüp 2a/1, kaçup 5b/3, incinüp 7b/4,

bırağup 56b/8, çıkup 61a/12, cevāb virüp 67a/4-5,

ögütlenüp 69b/7

-dukça / -dükçe

ziyāde oldukça 13b/9, günāh itdükçe 15b/5,

geçdükçe 18b/3

1.2.5.1.4. Düzleşme

Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlaklaşmanın tersine olarak bazı kelime ve eklerde düzleşme olayı görülmektedir.

Metnimizde *konşı* 42b/9, *korķı* 6b/1, *kırı* 28b/7, *ötri* 75b/13, *uyı-* 48b/10, *oķı-* 3b/1 gibi kelimelerde düzleşme görülürse de asıl düzleşme eklerde kendini göstermektedir.

Cinānū'l-Cenān'da ünlü düzleşmesi görülen ekleri iki grupta toplamak mümkündür: Yapım eklerinde düzleşme, çekim eklerinde düzleşme.

1.2.5.1.4.1. Yapım Eklerinde Düzleşme

Ekler:	Fonksiyonu:	Örnekler:
+cı / +ci /	isimden isim yapım eki	buz+cı 21a/8, kapu+cı 44a/12, demür+ci 7b/1
+ıl	isimden isim yapım eki	kız+ıl 44a/5, yaş+ıl 68b/3
-ıcı / -ici	fiilden isim yapım eki	yort-ıcı 61b/1, indür-ici 53a/10

1.2.5.1.4.2. Çekim Eklerinde Düzleşme

Yükleme Hâli Eki: +ı / +i

cānumı 66b/13, yolumuzı 30b/12, kapu-y-ı 67b/4
işümüzü 71a/11, nefsünüzü 18a/8, süci-y-i 49a/8,
īmānumı 40a/12, kendü-y-i 40b/5

III. Tekil Şahıs İyelik Eki: +ı / +i / +sı / +si

dutruğı 68b/13, günāhı 72b/13, maşlahatı 74b/7,
adı 80a/7, dirliği 25b/11, naşibi 74b/12, döşegi 79b/6,
rıżāsı 55a/7, zināsı 71b/1, uykusı 34b/13, sevgüsü 34a/1

II. Tekil Şahıs Eki (Zamir menşeli): +sın / +sin

niçün melûlsın 40a/1, gerçeksın 8a/10, yigitsın 70a/8,
varacağsın 45b/13, kalıpdurursın 14b/5, melûl olursın 24a/13,
istersın 28b/5, bilür misin 39a/9

II. Çoğul Şahıs Eki (Zamir menşeli): +sız / +siz

yigreksız 16b/7, degülsız 22b/3, gelesız 24a/6,
emîn olasız 42a/8, aldanmayasız 38a/8

Emir Kipi II. Tekil Şahıs Eki: +ğıl / +gil

şorgıl 33a/8, varğıl 37b/10, bilgil 58b/4,
olğıl 39a/11, görgil 6a/9, fikr eylegil 18a/6

Görülen Geçmiş Zaman III. Tekil Şahıs Eki: -dı / -di

ma'lûm oldu 3b/5, gördi 17b/10, buldı 38b/9,
döndi 40a/6, şordı 51a/11, aldı 53a/13,
didi 57b/9, dönderdi 58a/2

Görülen Geçmiş Zaman III. Çoğul Şahıs Eki: -dı+lar / -di+ler

yağdurdılar 53b/5, helāk oldılar 57b/1, ovdılar 21a/7,
getürdiler 22b/11, bildiler 25a/5, vardılar 3b/3

Anlatılan Geçmiş Zaman Eki: -mı / -miş

toğrulmuş 30a/9, yunmuşdur 32b/3, dimişlerdür 34b/3,
düşmüşsin 47b/1, koymuş 68b/7, döşenmişdür 59b/11

Gelecek Zaman Eki: -ısar / -iser

kırtarısar 11a/10, ağlayısar 43b/4, olunmayısardur 79a/2,
kalısardur 26a/4, urısarlardur 50a/10, getiriserler 42b/13

Soru Eki: mı / mi

sanur mısız 22b/1, bildüñ mi 45b/7, kırtulduñ mı 40b/2,
Allāh’a lâıyık kul mısın yoħsa degül misin 14b/8,
taķvāyıla mı 12a/8

Sıfat-Fiil Ekleri:**-mış / -mış**

hāřıl olmış paslar 13a/9, gözsüz toğmış kişiye 14a/2,
ölmiş murdār it gövdesinden 62b/2, göz görmemiş ola 44a/6

Zarf-Fiil Ekleri:**-ıcaķ / -icek**

oķuyıcaķ 34b/12, göricek 5a/11, ańıcaķ 7a/3

-ınca / -ince

urınca 43b/11, tevbe kılmayınca 55a/11,
geymeyince 10b/1, diyince 71a/13

1.2.5.2. Ünsüz Uyumu

Ünlü ile biten kelimelere getirilen eklerin (varsa) tonlu şeklinin; ünsüz ile biten kelimelerin son ünsüzleri dikkate alınarak tonlu ise (varsa) tonlu, tonsuz ise (varsa) tonsuz şeklinin gelmesi olayı şeklinde ifade ettiğımız “ünsüz uyumu” metnimizde dal (◌) ile yazılan bazı eklerin dışında kendini gösterir. Cinānū’l-Cenān’da her zaman dal (◌) ile yazılan ekler Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin genel özelliğidir. Metnimizde ünsüz uyumunu bozan ekler şunlardır:

Bulunma Hâli Eki: +da / +de

mařrıķda 45a/13, unutmakda 38b/1, yimekte 20a/4,
maşıyetde 20a/3, kıyāmetde 22a/5, āyetde 25b/5,
mařlaħatda 22a/8, düşde 40a/1

Ayrılma Hâli Eki: +dan / +den

şerîkden 1b/8, tarafından 43a/11, yoldaşdan 43b/6,
güneşden 37b/5, gümüşden 37b/12, ölmekden 39b/8,
gökden 45a/12, ayırmağdan 45b/13, şarkdan 48a/2,
cem^c itmekden 80b/5, taşdan 13a/13

Görülen Geçmiş Zaman Eki: +dı / +di

kaçdı 68a/1, geçdi 18b/2, içdi 49b/10, gitdi 49b/10,
eyitdi 51a/13, dökdi 17a/1, ürkdi 36b/5, çıkdı 45a/11,
şokdı 53a/12, yakdı 56b/6, korkdı 69a/9

Bildirme Eki: +dur / +dür

‘avratdur 71b/9, cemā‘atdür ve şerî‘atdur 31b/10,
ni‘metdür 31b/11, ma‘tūfdur 27a/1, yokdur 36b/11,
ölecekdür. 36a/6, fāsıkdur 44b/10, söyleşmekdür 35a/7,
maḥzūfdur 28a/10, ma‘şiyetdür 34b/10, gerekdür 61b/6

Kuvvetlendirme, İhtimal Eki: +dur / +dür

müstagraḳ kılmışdur 32a/2, yunmuşdur 32b/3,
yanmışdur 35a/4, dimişdür 35b/1, gelmişdür 39a/6,
işlememişdür 57a/12, döşenmişdür 59b/11,
yaraqlamışdur 11b/1, buyurmuşdur 13a/1

Sıfat-Fiil Eki: -duḳ / -dük

teḥḫīr itdükleri 15a/2, öğretduḡı 69b/11,
yaratduḡı 11b/13, katduḡuñ 13b/7,

Faktitif Eki: -dur / -dür

yitişdür- 76a/7, üleşdür- 60a/4, sık-dur- 51b/13,
ulaş-dur- 21b/6, iletür- 52a/1

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Kelime Türetme (Yapım Ekleri)

1.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+an / +en	: Kategori eki olarak ‘çokluk’ yapar ve sadece kalıplaşmış örneklerde görülür. oğ(u)l+an 13b/3, er+en 52b/10
+ce / +ça / +çe	: Aslında eşitlik ekidir. Ancak ekteki fonksiyon zayıflamasından dolayı yapım için de kullanılmaktadır. ni+ce 10b/10, yiñi+ce 43a/13, ak+ça 20a/1, ni+çe 27a/12
+cağ / +cek	: +ca / +ce eşitlik ekinin, ok / ök güçlendirme edatı ile kaynaşmasından oluşmuş bir ektir. ³⁶ ısı+cağ 49a/2, yalın+cağ 10a/13, tiz+cek 48a/12
+cı / +ci / +çi	: En işlek yapım eklerindendir. buz+cı 21a/8, kapu+cı 44a/12, demür+ci 7b/1, çift+çi 76a/4
+cügez	: Küçültme ekidir. +cük ekinin anlamı güçlendirmek için +ez ekiyle genişletilmiş şeklidir. Eski Anadolu Türkçesinde çok heceli kelimelere +cuğ / +cük; tek heceli kelimelere ise +cuğaz / +cügez ekleri gelmektedir. ³⁷ Metnimizde tek örnekte geçmektedir. ev+cügez 75b/1
+cuğ / +cük	: Küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir. oğlan+cuğ 59b/6, uva(ğ)+cuğ 12b/13, küçü(k)+cük 12b/10
+dası	: Zaman bildiren isimlerin üstüne gelerek zarf yapar. Metnimizde tek bir yerde geçmiştir. yarın+dası 38b/10
+daş	: Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler yapar. yol+daş 7b/6, karın+daş 45b/1
+düz	: Zaman zarfı yapan tek örnekte görülür. gün+düz 24a/10
+egü	: Tek örnekte geçer. Belirsizlik zamiri yapar. bir+egü 71b/1
+ıl	: Renk adlarına eklenir. kız+ıl 44a/5, yaş+ıl 68b/3

³⁶ Zeynep Korkmaz, Marzubân-nâme Tercümesi, AÜDTCF Yay., Ankara 1973, s. 196.

³⁷ Gürer Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK. Yay., Ankara 1997, s. 116.

+ın / +un	: İsimlerden zarf yapar. yak+ın 80a/2, uz+un 37b/8
+kek	: Metnimizde sadece tek bir kelimede kalıplaşmış olarak görülmektedir. ir+kek 52b/6
+le	: Zaman zarfı ve yer ismi yapmaktadır. öy+le 38b/9, dün+le 78b/9, sin+le 75b/5
+lık / +lik / +luğ	: Çok işlek bir yapım ekidir. Ünlü uyumuna girmekle birlikte, yuvarlak ünlülü tabanlara düz ünlü ile geldiği örnekler de bulunur. yakın+lık 27b/12, yavuz+lık 59b/7, akça+lık 67b/1, ip+lik 72b/11, uğur+luğ 41a/9, muştı+luğ 11a/8, şanuç+luğ 19b/13
+lu / +lü	: Türk dilinin tüm devrelerinde en işlek olan eklerdendir. İsimlerden sıfat yapar. Metnimizde daha çok Arapça ve Farsça kelimeler üzerine gelmiştir. Bu sayede yabancı asıllı kelimelerin Türkçeleşmesi hususunda önemli bir işleve sahiptir. Ünlüsü kurallı olarak yuvarlaktır. Muharrem Ergin, işleklik derecesi sebebiyle çekim eklerine yakın olan ekler arasında değerlendirmiştir. ³⁸ Tahsin Banguoğlu bu ekin bazı durumlarda hal eki fonksiyonuyla da kullanılabildiğini (kimli hali) belirtmektedir. ³⁹ қан+lu 49a/9, şevāb+lu 79b/11, ʿazāb+lu 62b/6, hayır+lu 12b/4, bünyād+lu 37b/8, dil+lü 36/a10, er+lü 65b/10, fāyide+lü 79b/10, heybet+lü 36b/3, kerāmet+lü 8b/7, kuvvet+lü 40b/6, saʿādet+lü 47a/11, şiddet+lü 46a/12
+(ı)ncı / +(i)nci / +(u)ncı / +(ü)nci	: Ekin ilk ünlüsü genelde uyuma tabidir. İkinci ünlüsü ise sadece damak uyumuna girer. Sayı isimlerinden sıralama sayı sıfatları türetir. altı+ncı 11a/3, iki+nci 10b/8, toğuz+ıncı 50a/11, yidi+nci 80a/11, biş+inci 49b/4,

³⁸ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., İstanbul 1985, s. 159.

³⁹ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, TDK. Yay., Ankara 1998, s. 329.

sekiz+inci 50a/8, on+uncı 50b/1, üç+üncü 49a/6, dörd+üncü 33a/4

+rek

: Karşılaştırma için kullanılır. yig+rek 4b/9

+suz / +süz

: Ünlüsü daima yuvarlaktır. +lu / +lü ekinin zıddıdır. Bu ek +lu / +lü ekiyle oluşmuş sıfatların olumsuzunu ifade eder. Metnimizde üç yerde /+da/ bulunma hali eki ile genişletilen “añsuz” kelimesi “ansızın, birdenbire” anlamlarında zarf olarak da kullanılmıştır. “añsuzda ölüm gelür” 14b/13, “kişiye ölüm añsuzda gelür” 15a/3, “bir gün añsuzda ölüm yitişür” 18b/4

Muharrem Ergin +lu / +lü eki gibi bu eki de işleklik derecesi bakımından çekim eklerine yakın olarak değerlendirmektedir. Hatta nadir olarak iyelikten sonra da kullanılabileceğini (babamsız) söylemektedir.⁴⁰ Tahsin Banguoğlu ekin hal eki fonksiyonuyla da kullanılabildiğini bazen iyelik eki üzerine de gelebildiğini (kardeşimli, kardeşimsiz) belirtmektedir. Banguoğlu, Bu fonksiyonuyla ek için “*kimsiz hali*”, zıt anlamlısı +lı / +li için de “*kimli hali*” terimlerini kullanmıştır.⁴¹

sağal+suz 60a/2, dil+süz 36a/10, direk+süz 59b/10, göz+süz 14a/1

1.3.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+a- / +e-

: Hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapar. oy(u)n+a- 46a/9, yaş+a- 26a/2, boş+a- 49b/5, döş+e-n- 72b/9

+al- / +l- < (+a-l-)

: Geçişsiz fiiller yapar. çoğ+al-t- 18a/7, eksi+l- 20a/3, diri+l- 46b/5, yiyni+l-t- 25a/3

⁴⁰ Ergin, age., s. 160-161

⁴¹ Banguoğlu, age., s. 192, 201, 329-331

- +ar-**⁴² : Metinde geçişsiz fiiller türetmiştir. ağ+ar- 47a/5, şar(ı)+ar- 14b/1
- +ür-** : Metinde tek kelime üzerinde görülür. öñ+ür-t- 23b/4
- +da- / +de- / +te-** : Metnimizde geçişli fiiller yapmıştır. al+da- 25b/11, al+da-n- 14b/2, yaş+da-n- 72b/9, is+te- (<iz+de-) 21b/2, yil+te- 4b/10
- +irge-** : Bir kelimedede geçişli fiil yapar. es+irge- 21a/4
- +la- / +le-** : En işlek eklerdendir. İsimlerden hem geçişli hem geçişsiz fiiller yapar. ağır+la- 68a/6, ārzū+la- 41b/2, bağış+la- 69a/5, baş+la- 41b/5, bıçak+la- 49a/10, çağ+la- 13a/2, çat+la- 71b/10, hōr+la- 9b/1, kapak+la- 77b/12, mıh+la- 62b/6, şak+la- 31a/11, tañ+la- 69a/4, uğur+la- 40a/5, yarak+la- 29a/7, çimdi+le- 62a/3, der+le- 46b/10, giz+le- 26a/4, gür+le- 13a/2, iş+le- 4b/2, kefen+le- 77a/12, kilid+le- 67b/5
- +lan- / +len- < (+la-n-)** : +la / + le ekinin -n- çatısı ile genişletilmiş şeklidir. Bu ekle yapılan fiillerin +la / +le’li şekilleri kullanılmaz. Geçişsiz fiiller yapar.⁴³ guşsa+lan- 42a/13, pas+lan- 13a/9, harc+lan- 73b/8, nişān+lan- 54a/2, ev+len- 64b/3, sebeb+len- 13b/5
- +laş- / +leş- < (+la-ş-)** : Metnimizde sadece bu kelime üzerinde görülmektedir. helāl+laş- 17a/1
- +ra- / +re- < (+(ı)r+a-)** : çok+ra- 32b/1, dit+re- 55b/6, öğ+re-t- 60a/2
- +se-** : Tek örnekte geçmektedir. ek+se- 65b/6

⁴² Zeynep Korkmaz, “Türkçede İsimden Fiil Türeten +r-, +ar-, +er- Eki ve Yapısı Üzerine, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara 1995, Cilt I, s. 168-178

⁴³ Gülsevin, age., s. 121

1.3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

- cek** : Metnimizde tek örneği bulunmaktadır. em-cek 45b/12
- gen** : Metinde tek örnek üzerinde görülmektedir. er-gen 56a/6
- gü / -ku** : güye-gü 43a/13, sev-gü 57b/10, uy(u)-ku 48a/11 (güyeğü sözcüğünün “küde-” fiilinden geldiği S. G. Clauson ve Hasan Eren tarafından açıklanmıştır. küde-gü < küye-gü < güvey⁴⁴)
- ı / -i / -u / -ü** : Metnimizde sadece tek heceli fiillere gelmiştir. İşlek bir ektir. kat-ı 13a/13, kork-ı 6b/1, dir-i 2a/5, kay-u 45b/8, koç-u 72a/1, tol-u 34a/1, yaz-u 70a/10, öl-ü 5a/4, ört-ü 26a/3
- ıcı / -ici** : Metindeki en işlek fiilden isim yapım ekidir. sakın-ıcı 64a/2, şat-ıcı 13b/2, tad-ıcı 36a/13, yarlıga-(y)ıcı 26b/12, yığ-ıcı 49b/11, yort-ıcı 61b/1, kaç-ıcı 23b/11, kulağuzla-(y)ıcı 60b/4, alda-(y)ıcı 26a/12, ayır-ıcı 36a/4, çık-ıcı 64a/5, esirge-(y)ici 64a/11, esrid-ici 50b/13, gider-ici 49a/4, indür-ici 53a/10, iv-ici 23b/12, gid-ici 41a/8
- ım / -im / -üm** : Geçişli ve geçişsiz fiillere gelen işlek bir ektir. at-ım 67a/9, iç-im 74b/5, ir-im 43a/11, kötür-üm 14a/2, öl-üm 14b/13
- ın / -un / -ün** : Hem geçişli hem geçişsiz fiillere gelebilmektedir. yak-ın 46b/13, şat-un 7b/7, dü-ün 33a/4
- unç** : Metnimizde tek örneği vardır. kork-unç 55a/3
- ış** : Aslında mastar (isim-fiil) ekidir. Ancak kalıcı isim de yapmıştır. ar-ış 72b/12, kar-ış 9a/10, sağ-ış 31a/13 (*ar-ış > arış; *kar-ış > karış; sak-ış > sağ-ış > sağış)⁴⁵

⁴⁴ Hasan Eren, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara 1999, s. 168, 169
Sir Gerhard Clauson; An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish,
London Oxford University Press, 1972 s. 703

⁴⁵ Clason, age. s. 239, 663, 816

-ık / -uık / -ük / -k / -k	: ıkış-ık 72b/11, art-uık 18b/3, ay(ı)r-uık 15a/11, yaz-uık 75a/4, del-ük 32b/5, buda-k 14a/7, uza-k 29a/4, beze-k 74b/12, büyü-k 12b/13, ıra-k 63b/9, dire-k 55b/2 (ıra-k > ırak; tire-k > dire-k > direk) ⁴⁶
-ak	: kuş-ak 73a/4 (kur-ş-ak > kuş-ak > kuşak) ⁴⁷
-mak	: Aslında mastar (isim-fiil) ekidir. Metinde kalıcı isim yapan tek örneği vardır. ır-mak 68a/3
-maz	: Aslen geniş zamanın olumsuz sıfat-fiil ekidir. Metinde bir örnekte kalıcı sıfat yapmıştır. yara-maz 4b/11,
-mur	: Tek örnekte görülmektedir. yağ-mur 13a/1
-su	: Metnimizde tek örneği vardır. yat-su 78b/9,
-üt	: Metnimizde tek örneği vardır. ög-üt 36a/6

1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-ar- / -er-	: Geçişli-Ettirgen fiiller yapar. ⁴⁸ çık-ar- 13b/8, kop-ar- 62b/1, gid-er- 13a/10
-der-	: Geçişli-Ettirgen fiiller yapar. gön-der- 69b/5, dön-der- 53b/3
-dur- / -dür-	: Geçişli-Ettirgen fiiller yapar. Ek, dar/yuvarlak ünlülü ve (d)'lidir. aın-dur- 38b/7, az-dur- 66b/10, kal-dur- 60a/8, sık-dur- 51b/13, tol-dur- 34b/1, ulaş-dur- 21b/6, yağ-dur- 53b/5, bin-dür- 9b/6, gey-dür- 73a/2, ilet-dür- 52a/1, öl-dür- 50a/1, sevin-dür- 63a/1, söyün-dür- 11b/1, üleş-dür- 60a/4, yi-dür- 74a/3, yitiş-dür- 76a/7
-ele-	: dep-ele- 77a/11, dep-ele-n- 56a/12

⁴⁶ Clason, age. s. 214, 543

⁴⁷ İsmet Zeki Eyuboğlu, Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2004, s. 452

⁴⁸ Bu tanım için bkz. Osman Nedim Tuna, "Türkçede Transitive-Causative 'Geçişli-Ettirgen' Fiiller, Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü", TDED 24—25, İstanbul 1986, s. 381-428

- i-** : Tek örnekte geçmektedir. kaç-ı- 30a/11
- ır- / -ir- / -ur- / -ür-** : Geçişli-ettirgen fiiller yapar.
Ekin ünlüsü dar yuvarlaktır. Sadece iki örnekte düz-dardır.
art-ur- 70b/11, biş-ür- 68b/2, düş-ür- 20a/1, geç-ür- 27b/8,
kay-ır- 39b/9, es-ir- 52a/10
- ıl- / -il- / -ul- / -ül-** : Ekin ünlüsü düz-dardır. Nadiren dar-yuvarlaktır.
*Edilgenlik ve meçhullük bildirir.
aň-ıl- 6b/10, baş-ıl- 8a/5, din-il- 53b/11, diz-il- 54a/1,
düz-ül- 37b/12, götür-ül- 58a/8, iç-il- 52a/10, id-il- 25b/5,
kes-il- 70a/12, sor-ul- 3b/7, tart-ıl- 51a/5, ur-ul- 77a/12,
ver-il- 41b/12, vir-il- 16b/4, yak-ıl- 37b/2, yap-ıl- 15b/1,
yarad-ıl- 62b/12, yaz-ıl- 53b/5, yık-ıl- 75a/8, yid-il- 59b/6,
*Dönüşlü fiiller yapar.
aç-ıl- 18b/12, seç-il- 5b/4, çöz-ül- 41b/5, dök-il- 33b/6,
şav-ul- 9b/9, yar-ıl- 33b/5, yor-ul- 34b/7
- ma- / -me-** : Olumsuz fiiller yapar.
oku-ma- 3b-4, dur-ma- 20b/13, katlan-ma- 32a/10,
dut-ma- 64a/9, gel-me- 69a/8, sev-me- 74b/2, bil-me-
27b/1, sür-me- 27b/7
- n- / -ın- / -in- / -un- / -ün-** : Ekin ünlüsü düz-dardır. Nadiren dar-yuvarlaktır.
*Dönüşlü fiiller yapar.
alda-n- 76a/13, arı-n- 68a/3, beze-n- 73a/4, dağ-ın- 73a/5,
53b/11, döse-n- 72b/9, gör-in- 2b/7, gör-ün- 45b/9, id-in-
60a/12, ört-ün- 72b/9, şığ-ın- 41a/7, şığ-un- 41b/11, tol-ın-
19b/11, tol-un- 80a/2, yir-in- 61b/6, yu-n- 32b/3
*Edilgenlik ve meçhullük bildirir.
aňla-n- 47b/10, bağla-n- 66a/4, döse-n- 59b/11, işle-n-
19b/10, okı-n- 80a/7, yaraqla-n- 32b/7, bil-in- 50b/7,
bul-ın- 44a/7, çeyne-n- 20b/9, di-n- 20b/8, di-n-il-
- ş- / -ış- / -iş- / -uş- / -üş-** : İşteşlik ve oluş bildirir.

Ekin ünlüsü düz-dardır. Nadiren dar-yuvarlaktır.

ağla-ş- 50a/13, bıçaqla-ş- 49a/10, çek-iş- 75b/2, dut-uş- 33a/3, dür-iş- 25b/2, gör-iş- 66a/3, gör-üş- 45b/9, hisâbla-ş- 29a/1, ir-iş- 13b/3, kar-ış- 48b/12, ot(u)r-uş- 14b/5, şat-aş- 63b/5, şav-aş- 75b/2, söyle-ş- 35a/7, tola-ş- 72a/10, ula-ş- 23b/10, yap-ış- 62a/1, yet-iş- 8b/4

-t-

: Geçişli-ettirgen fiiller yapar.

Ünlü veya (l), (r) ünsüzlerinden biriyle biten çok heceli fiillere gelmektedir.

ağla-t- 30b/2, büyü-t- 24a/12, çoğal-t- 18a/7, diñle-t- 51b/13, göster-t 30b/12, yiynil-t- 25a/3, yüri-t- 28b/9, ey-i-t 59b/5, diril-t- 47a/2, eri-t- 32b/6, esir-t- 51a/9, esri-t- 51a/2, eyt-(<ey-i-t-) 12a/5, inci-t- 5a/12, karar-t- 13b/9, öñür-t- 23b/4, segir-t- 9b/7, uğra-t- 52b/8, yumşa-t- 35b/13, yücel-t- 78b/6, ögre-t- 60a/2

-y-

: Kuvvetlendirme ekidir.

ko-y- 68b/10, şa-y- 31b/2, yu-y- 17a/3

1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri

1.3.2.1. İsim Çekimi

1.3.2.1.1. Çokluk Eki +lar / +ler

Türkçede isimlerin teklik tabanı eksiz, çokluk tabanı ise eklidir. Çokluk ekinden sonra sadece iyelik, hâl ve soru ekleri gelebilmekte, çokluk eki bu eklerden sonra getirilememektedir.⁴⁹

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan çokluk ekleri /+lar/ ve /+ler/’dir. Çoğu zaman bir topluluk veya bir sınıfa aidiyet de bildirir. /+lar/, /+ler/ çokluk ekleri Eski Türkçeye göre Eski Anadolu Türkçesinde daha sıklıkla kullanılır.⁵⁰

⁴⁹ Dr. Yusuf Tepeli, Dervîş Muhammed Yemînî – Fazîlet-nâme I (Giriş-İnceleme-Metin), TDK. Yay., Ankara 2002, s. 36

⁵⁰ Dr. Kâzım Köktekin, Yusuf-ı Meddah “Varka ve Gülşah” (Giriş-Gramer İncelemesi-Metin-Dizin), Atatürk Ü. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Erzurum 2001, s. 61

sevāb+lar 2a/12, ta'ām+lar 19a/12, hafta+lar 21a/11, fāsık+lar 27a/8, namāz+lar 43b/4, evliyā+lar 44a/9, taş+lar 57a/4, ziyān+lar 61b/6, yılan+lar 62b/10, koğu+lar 72a/1, münāfık+lar 74b/12, bahça+lar 75b/6, müsülmān+lar 77b/1

1.3.2.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri adın karşıladığı nesnenin kime veya neye ait olduğunu bildiren, sahiplik gösteren ve adlar ile adlar arasında bağlantı kuran eklerdir. Eski Anadolu Türkçesinde, I. ve II. şahıs teklik ve çokluk şekillerinde ekin bağlantı ünlüleri her zaman yuvarlaktır. III. şahıs teklik ve çokluk iyelik eki ise daima düz ünlüdür. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de iyelik eklerinin üzerine hâl ekleri getirilebilmektedir.

Metnimizde geçen iyelik eklerinin şekilleri şunlardır:

1. Tekil Şahıs +m / +um / +üm

(Bir yerde /+im/ şeklinde geçmiştir.)

sermāye+m 13b/4, Tañrı+m 40b/8, pāre+m 45a/1, odam+a 70b/6, baba+m+uñ 46b/8, dimāğ+um 8a/7, tābūt+um 38a/1, kılıc+um 70a/12, koğuğ+um 50b/5, kullar+um 25b/11, kulağ+um+a 16b/3, ard+um+ca 67b/11, za'ıflığ+um+ıla 68b/12, kul+um+uñ 43b/10, ümmet+üm 10a/2, göz+üm 35a/6, taş+um 75b/2, gördüğ+üm+leyin 36b/5, iç+üm+den 66b/11, didüğ+im 39a/12

2. Tekil Şahıs +ñ / +uñ / +üñ

(Bir yerde /+iñ/ şeklinde geçmiştir.)

pāre+ñ 18b/7, tevbe+ñ 27a/7, ana+ñ 70a/6, öldürme+ñ+dür 65a/1, karşı+ñ+dağı 37b/10, ad+uñ 14b/2, sakal+uñ 47a/5, kat+uñ+a 71a/6, māl+uñ+ı 20a/9, alt+uñ+dağı 14b/6, gün+üñ 15a/11, ölüm+üñ 38b/13, izzet+üñ 46a/2, yüzüğ+üñ 73b/7, didüğ+üñ 76a/10, günler+üñ 15a/10, istemeklig+üñ 28b/8, şerr+üñ+den 40b/2, ömr+üñ+i 44b/1, göñ(ü)+üñ+ile 27a/5, gün+üñ+em 19b/9, erlig+iñ+ile 70b/3

3. Tekil Şahıs +ı / +i / +sı / +si

(Bir yerde /+u/, beş yerde /+ü/ şeklinde geçmiştir.)

şerī^cat+ı 4a/11, haqq+ı 16b/12, boy(u)n+ı 32a/12, ‘aql+ı 49b/10, namāz+ı 58b/7, dutruğ+ı 68b/13, günāh+ı 72b/13, maşlaḥat+ı 74b/7, ad+ı 80a/7, koyduğ+ı+na 69b/9, alduğ+ı+nlayın 50a/11, vefāt+ı+çun 43b/2, tiryāk+ıdur 16a/8, toḡ(u)m+ı+n 28a/5, cān+ı+n 46b/2, dükkān+ı+na 7b/1, zevāl+ı+na 57b/11, oḡlancuğ+ı+na 60a/12, ard+ı+nca 29a/4, bāb+ı+nda 25a/1, kat+ı+nda 72b/10, omuz+ı+ndaki 45a/7, yoldaş+ı+ndan 6a/10, baḡş+ı+ndan 78a/13, ‘azāb+ı+nı 62b/7, kerem+ı+nüñ 17a/13, kab+ı+(y)ısa 34b/4, raḡmet şu+(y)ı+la 32b/3, dirlig+i 25b/11, naşīb+i 74b/12, döşeg+i 79b/6, işledüğ+i+n 7a/10, ölüm+i+n 38a/10, iç+i+nde 39a/7, vaqt+i+nden 79a/12, ba^czı+sı 12a/4, rızā+sı 55a/7, zinā+sı 71b/1, uyku+sı 34b/13, rızā+sı+la 63a/1, acı+sın 36b/1, ara+sı+ndadır 17a/2, şadaḡa+sı+ndan 28a/12, ḡabbe+si 9a/10, sevgü+si 34a/1, cümle+si+le 44a/7, dāyire+si+nde 4b/5, sermāye+si+nden 19a/3, tevbe+si+ni 16b/1, azıḡ+u+nı 74b/7, ‘ömr+ü+ni 20b/10, 65b/6, göñ(ü)l+ü+ni 33b/13, 35a/13 göz+ü+ni 61b/6

3. tekil şahıs iyelik ekinin çoğul eki üzerine gelişi:

kibrīt kayalar+ı 32b/10, ‘azāb taşlar+ı 54a/4, Tañrı Ta‘ālā’nuñ şādık kullar+ı 20b/10, (onun) eyegüler+i 30a/9, (onun) gözler+i 30a/9

1. Çoğul Şahıs +(u)muz / +(ü)müz

yol+umuz 30b/11, ‘azāb+umuz 53b/8, metā^c+umuz 74b/13, buyurduğ+umuz 35a/2, kular+umuz+a 75a/4, mecmū^c+umuz+uñ 45b/3, yol+umuz+ı 30b/12, bereket+ümüz 45a/3, nefis+ümüz 60b/5, getürdüg+ümüz+den 1b/4, iş+ümüz+i 71a/11, üzer+ümüz+de 45a/2

2. Çoğul Şahıs +(u)ñuz / +(ü)ñüz

(Bir yerde /+(ı)ñuz/, bir yerde /+(i)ñüz/ şeklinde geçmiştir.)

pāzişāh+uñuz 1b/12, māl+uñuz 19a/9, zann+uñuz 30a/5, kaçan+uñuz+dur 8b/7, kıl+uñuz+a 60a/5, ḡayr+uñuz+dan 18a/7, kız+uñuz+ı 33a/1, kerāmetlü+ñüz 8b/7, biribiri+ñüz+den 24a/9,

‘ömr+üñüz 2a/2, şerr+üñüz 18a/7, meclis+üñüz+deki 53a/7, göñ(ü)l+üñüz+e 33b/12, bātın+ıñuz 35b/2, zāhir+ıñüz 35b/2

3. Çoğul Şahıs **+lar+ı / +ler+i**

peygamberlerüñ ümmet+leri 47b/8, bunlaruñ horös+ları 53b/1, alın+ları 72a/9, bunlaruñ şevāb+ları 79a/2, varduķ+ları 50a/6, saç+ları+la 5b/9, ayak+ları+n 5b/9, baş+ları+na ve saķal+ları+na 8a/6, ķoku+ları+ndan 72a/1, feryād+ları+ndan 72a/12, ķorkmaduķ+ları 12b/5, yüz+leri 5b/8, üzer+leri+nde 24b/6, göñül+leri 58b/2, başiret+leri 59b/12, şüret+leri 69b/10, hāl+leri 48b/10, itdük+leri+nden 12b/4, şehir+leri+le 53a/13, göz+leri+n 59a/10, yir+leri+nde 51a/12, ferc+leri+nden 65b/11, derece+leri+ni 78b/6, dōšek+leri+nden 75a/13

1.3.2.1.3. Aitlik Eki **+ki / +ğı**

Aitlik ekinin metnimizde /+ki/, /+ğı/ olmak üzere iki şekli mevcuttur:

dünyāda+ki od 32b/3, gökde+ki ılduzları 24b/6, omzında+ki firişteler 45a/7, içinde+ki naşāyihi 80b/7, altında+ğı yirler 50a/12, 70a/13, omzında+ğı firişteler 50a/13, karşıñda+ğı tağa 37b/10, altuñda+ğı at midur, yā eşek midür 14b/6

1.3.2.1.4. İsimlerde Soru (Soru Eki) **+mı / +mi**

Soru eki metnimizde daima düz-dar ünlülü olarak bulunur:

anlara mı ķarışmak istersiz 5b/5, murdār günāh mı işlersiz 52b/3, hāķ mı ‘azīz oldı Hālīķ’dan 66b/4, altuñdağı at mı+dur, yā eşek mi+dür 14b/6, Allāh’a lāyīķ ķul mı+sın, yoķsa degül mi+sin 14b/8, bilmezem ki takvāyıla mı kıldum 12a/8, ‘ömrümi zāyi‘ mi kılayım 37b/5, ‘abeş yire mi yaratduķ 22a/13, zinā idenler mi+dür 12b/2, yoķsa muħālīf mi+dür 18a/9, murdār necisler mi kıoyarsın 50b/6, anañ ve ķardaşuñ yoķ mı 70a/6, hāķķını ala mı yoķsa almaya mı 71a/2

1.3.2.1.5. Hâl Ekleri

1.3.2.1.5.1. Yalın Hâl +Ø

Türkçede yalın hâl eksizdir. Bu hâl, kök ve tabanlarda olduğu kadar çoğul ve iyelik eki almış kelimelerde de söz konusudur. Ayrıca zamirler de yalın halde bulunabilirler.

Kök ve Tabanlarda:

mü'min+Ø 3b/5, yoldaş+Ø 8b/3, muştuluk+Ø 11a/8, kıyâmet+Ø 17a/6, peşimānlık 18b/4, dünyā+Ø 34a/1, ĩsā+Ø 47a/2, dīvār+Ø 56b/7, şeytān+Ø 60b/10, ʿavrat+Ø 66a/11, hātūn+Ø 66b/2, cevāb+Ø 67a/10, geyik+Ø 68a/11, bahçā+Ø 75b/1

Çokluk ekli kelimelerde:

sevāblar+Ø 12a/12, fāsıklar+Ø 5b/1, noktalar+Ø 13a/10, haftalar+Ø 21a//11, ʿazāblar+Ø 26a/7, ḥasenātılar+Ø 29a/9, sarāylar+Ø 37b/9, yılanlar+Ø 72a/3, kişiler+Ø 51b/5, zālimler+Ø 54a/11, ʿakreblar+Ø 62b/10, şahābeler+Ø 3a/12, şālīḥler+Ø 5b/1, firiştehler+Ø 9b/7, sâʿatler+Ø 15a/12, çiçekler+Ø 18b/11, nefesler+Ø 20a/3

İyelik ekli kelimelerde:

oğlancuğum+Ø 21a/13, giceñ+Ø 22a/1, ümmetüm+Ø 31b/8, koxusu+Ø 33a/4, pāreñ+Ø 18b/7, anañ+Ø ve kardaşuñ+Ø 70a/6, yirüm+Ø 75b/2, gönlüm+Ø 80a/6, yirümüz+Ø 69a/12

Zamirlerde:

ben+Ø uş mest oldum 8a/9, sen+Ø daḥı niçün aḡlarsın 12a/4, ol+Ø daḥı eyde kim 15a/10, biz+Ø senden yigrek olavuz 16b/6, siz+Ø bu ḥikmeti bozduñuz 53a/1, anlar+Ø daḥı ol dünyāyı terk idüp düşmān dutdılar 25a/6

1.3.2.1.5.2. İlgî Hâli +(n)uñ / +(n)üñ / +üm / +Ø/

Metnimizde ekin ünlüsü daima dar-yuvarlaktır. Bundan dolayı çoğu zaman dudak uyumuna uymaz. İsmi bu hâli genelde isimle isim arasında bağ kurduğu için çoğu zaman belirtili isim tamlaması oluşturur. Bu yüzden ilgi hâline tamlama hâli de denir. Ancak ilgi hâli bazen isimle edat arasında da bağ kurabilmektedir.

İsimle isim arasında:

şeytân+uñ vesveseleri 10b/1, tâbût+uñ başında 37b/13, sürûr+uñ ve feraḥ+uñ vaḳtidür 46a/2, sen+üñ ihtiyâcuñ 60a/5, peygamberler+üñ öñinde 64a/13, Ḥaḳ Taʿālâ+nuñ ʿināyeti 6b/5, ol buzcu+nuñ âvâzın 21a/8, Ḥazret-i Muştafâ+nuñ sünnetlerini 76b/9, ol süci+nuñ murdâr koḳularıyla 50a/5, İmâm Şâfiʿî+nuñ iki ḳavli 56a/3, şehirleri+nuñ yukarusını 53b/9, bir kişi+nuñ elinde 73b/4, şâlihlere yoldaş olan+uñ meşeli 7b/6, berâber duran+uñ namâzı 58b/7

İsimle edat arasında:

şu+nuñ gibi 14a/4, bu+nuñ gibi 23b/13, a+nuñ gibi 42a/4, sen+üñ gibi 47b/13, ne+nuñ gibi 16b/4, a+nuñ-ıçun 30b/9, ḫatır+uñ-ıçun 36b/12, biz+üm gibi 39a/3
İlgi hâli eki, 1. tekil ve 1. çoḡul şahıs zamirinin (ben / biz) üzerine /+ün/ yerine

/+üm/ biçiminde gelmektedir:

ben+üm ḳulluḡuma 2a/2, ben+üm ḳatumda 9a/9, ben+üm ümmetüm 10a/2, ben+üm ʿināyetüm 15b/11, ben+üm raḫmetüm 26b/1, biz+üm ḫazretümüze 22b/2, biz+üm yolumuz 30b/11, biz+üm üzerümüzde 45a/2, biz+üm ḫışmumuz ve ʿazâbumuz 53b/8, biz+üm nefsümüz 60b/5

Metnimizde ilgi hâli eksiz olarak da kullanılabilmektedir. Bu durumda tamlayan tamlanana iyelik ekleriyle bağlanabilmektedir:

senüñ ʿibâdetüñ+Ø nûrı 11a/13, şeytânüñ vesveseleri+Ø yılllerinden 14a/10, gözüm+Ø nûrı namâz ḳılmaḳda ḳaldı 35a/6

1.3.2.1.5.3. Yükleme Hâli +(y)ı / +(y)i / +Ø

İsimleri nesne olarak fiile bağlar. Yükleme hâli ekinin geldiḡi kelime veya kelime grubu cümlede belirtili nesne görevinde bulunur. Geçişli fiil taşıyan cümlelerde ḳarşımıza çıkar. Fiilin etkilediḡi unsuru gösterir.

-1. +(y)ı / +(y)i

Eski Türkçede kullanılan +(I)G yükleme hâli ekinin devamı niteliğindedir. Kök ve taban halindeki isimlerin yanında zamirlere ve iyelik eki almış kelimelere de gelebilmektedir. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde olduḡu gibi metnimizde de daima düz/dar ünlölüdür. Bu yüzden düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz.

günāh+ı terk id- 8b/5, ol loğma³+ı tamām çeyne- 20b/7, dāyima halk+ı şerre yilte- 42a/1, ‘aql+ı gider- 49a/4, Allāh+ı hāzır gör- 70a/5, namāz+ı każāya ko- 76b/12, köşklerde olanlar+ı gör- 24b/5, tevbe³+i kabūl eyle- 27a/3, günler+i ve aylar+ı zāyic eyle- 48a/10, cānum+ı al 66b/13, yolumuz+ı anlara gösterd- 30b/12, şevābuñuz+ı boz- 16b/7, Hāk Ta‘ālā+yı bil- 3b/10, dünyā+yı sev- 37b/8, kapu+yı muhkem kilidle- 67b/4, siz+i yokdan var eyle- 1b/12, ol sa‘ādet+i hāşıl eyle- 6b/6, tevbe³+i kabūl id- 17a/2, zıkr+i ziyāde kıl- 41b/8, ni‘metler+i ört- 32a/7, saklañ nefsleriñüz+i 32b/13, livāṭa itmeg+i ‘ādet id- 56a/10, her işümüñ+i gör- 71a/11, nefsiñüz+i tart- 18a/8, ne+yı sev- 7a/8, kişi+yı küfre ilt- 12b/7, kendü+yı göster- 40b/5, süci+yı içür- 49a/8, bir deve+yı yigirmi kişi yiñeme- 59b/8

Metnimizde “bu” işaret zamiri ve iyelik 3. tekil şahıs (+ı / +i / +sı / +si) üzerine gelen yükleme hâlinin bir (n) ile birlikte kullanıldığını görüyoruz. Buradaki (n) ünsüzü bazı araştırmacılara göre “zamirsel (pronominal) n”, bazı araştırmacılara göre ise “3. şahıs iyelik eki” olarak kabul edilmektedir.⁵¹

bu+n+ı 3b/9, 36b/7, 45b/1, 66a/12; yoldaşı+n+ı gör-, hâli+n+i şor- 6a/9, ‘ömrüñ bünyādı+n+ı yık- 18b/8, haqqı+n+ı al- 71a/3, şehirleriniñ yukarusı+n+ı aşğa kıl- 53b/9, ridāsı+n+ı başına bürü- 70b/7, defteri+n+i şevāblarıla toldur- 17a/6, dünyā maḥabbeti+n+i çıkar- 35a/13, kabri+n+i göster- 47a/2

Bu (n) ünsüzünün, yükleme hâlinin yanı sıra yönelme, bulunma, ayrılma, eşitlik, vasıta gibi hâl eklerinden önce de gelmesi onun yükleme hâlinde ayrı değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Bazen ünlü ile biten kelimelerden sonra kaynaştırma (y) ünsüzü yerine hemze (◌) kullanılmıştır:

tevbe³i 27a/3, nesne³i 33a/13, kimse³i 62b/1, aqça³ı 67b/3, Hāk Ta‘ālā³ı 68a/5, gice³i 21b/6 vb.

⁵¹ Bu konu için bkz. Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, AÜTAED, Sayı 4, s. 165-172, Erzurum 1996
Gürer Gülsevin, “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”, Türk Dili, TDK. Yay., Sayı 466, s. 187-190, Ankara 1990
Talat Tekin, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, Genel Dilbilim Dergisi, C.2, S. 7-8, s. 10-17, Ank. 1983

-2. +Ø

Bugün standart Türkiye Türkçesi yazı dilinde karşılaşmadığımız eksiz yükleme hâli, Eski Anadolu Türkçesinde iyelikli isimlerden sonra sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur.

tābūtum+Ø gör- 38a/1, ĩmānum+Ø şeytān şerrinden saklayuvir- 39a/4, kılıcum+Ø çıkar- 70a/12, nesebüñüz+Ø ref eyle- 9a/11, didügümüz+Ø fark it- 27b/2, ‘ömrüñüz+Ø benüm kulluğuma şarf eyle- 2a/2, sünnetüm+Ø dut- 4a/13, heybetüm+Ø gösterme- 46a/12, dur yüzüğüñ+Ø al- 73b/7

Bazen, yukarıda yükleme hâlinin ilk maddesinde bahsettiğimiz (n) sesi üzerinde de bir yükleme durumu oluşmaktadır. Bu durum eksiz yükleme hâli olarak değerlendirilmelidir. Çünkü (n) ünsüzü burada yükleme hâli eki değil üzerine yükleme yapılmış başka bir ektir.

taqvā ṭonın+Ø geyme- 10b/1, ağızın+Ø bağla- 20a/13, adın+Ø degşür- 51b/6, başın+Ø kaldur- 60a/8, elin+Ø ve dizin+Ø öp- 60a/10, bu günāhlardan birin+Ø işle- 61b/2, aslan izin+Ø bul- 69a/13, āḫiret ‘amelin+Ø terk id- 74b/13, ḫaberin+Ø al- 76a/7, bir vaktin+Ø terk itme- 76b/11

1.3.2.1.5.4. Yönelme Hâli +(y)a / +(y)e

Kullanımı sık ve çok işlevli olan ismin bu hâli, genel olarak fiilin yöneldiği, yaklaştığı yeri gösterir ve daima ekle yapılır. Bu ek, ismin ünsüz ile bitmesi durumunda +a / +e, ünlü ile bitmesi durumunda ise +(y)a / +(y)e biçimindedir. Yönelme hâli, isim kök ve tabanlarının yanı sıra iyelik ve çoğul eki almış isimlere ve zamirlere de gelebilir. Metnimizde dil uyumuna tabi bir kullanımı vardır. Yönelme hâli esas itibariyle isimleri fiillere bağlar ancak bazı durumlarda isimleri isimlere veya edatlara bağladığı da olur.

Yönelme hâlinin metnimizde geçen değişik kullanımdaki örneklerinden bir kısmını aşağıya alıyoruz:

biribirini ḫayr+a yilte- 4b/6, ḫasenāt+a tebdīl id- 17a/12, od+a dōyeme- 32b/2, mü’mini fışk+a ve fesād+a yilte- 42a/3, Qur’ān+a inkār itmiş ol- 51a/3, ḫarām+a tecāvüz eyle- 53a/4, ‘avrat+a ḫarām sözler söyle- 66a/5, Allāh+a ‘āşī ol- 70b/1, biş vakt namāz+a ḫāyim ol- 77b/13, şatıcı+ya yoldaş olan+a beñze- 7b/6,

taşın+a sirke şız- 34b/4, ol ʿabd-i şālihūn burnın+a dutıvir- 42b/13, Hāk Taʿālā’nuñ hışmın+a uğra- 65b/7, müsülmānlar yanın+a ço- 77b/1, hātūnlar+a dağı harāmdur 74a/7, kulların+a buyur- 63a/5, rızıkların+a bereket kılma- 65a/8, kollarum+a sür- 67b/13, odam+a gel- 70b/6, oturmağ+a beñze- 7b/2, cānuñ almağ+a gel- 47b/2, cüzām olmış+a duʿā id- 14a/3, kapusın+a var- 66b/11, saltanatun+a imrenme- 76a/9, cezā+ya giriftār olma- 6a/1, mağara+ya gir- 37b/11, bir şahrā+ya çık- 68a/11, bir kavm+e qarış- 6b/7, süd+e şu kat- 13b/6, mümin+e dünyāda rāhatlık yokdur 74a/12, zinā idenler+e yüz ağaç hadd ur- 64a/10 yüzleri üstün+e cehenneme koy- 5b/9, ol nesne+ye meşgūl ol- 24a/10, tevbe+ye gel- 71a/10, kan çıkınca+ya degin 77b/4, ikindü+ye degin 79a/7, Zülzile süresin+e degin 3b/1, ölüm+e qarşı 38a/5, saña qarşı 66b/13, ol sulṭān+a qarşı 1b/10, aña göre cezā it- 2a/11, aña iktifā eyle- 3b/4, baña mühlet vir- 15a/9, saña cevāb vir- 33a/8, biz+e gel- 48b/5, siz+e öğretme- 52b/4 anlar+a iktidā it- 6a/12

1.3.2.1.5.5. Bulunma Hâli +da / +de

Bulunma hâli eki, Türkçenin her devresinde ve bütün şivelerinde +da / +de ve +ta / +te şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde de imlası kalıplaşmış olarak +da / +de biçiminde kullanılmıştır.⁵² Cinânü’l-Cenân’da da ek her zaman +da / +de şeklinde geçmektedir. Bu sebepten zaman zaman ünsüz uyumuna uymaz.

Bulunma hâlini, cümlede yargının gerçekleştiği yeri ve zamanı göstermesi açısından iki bölüme ayırmak mümkündür. Ekin zaman kavramı taşıyan kelimelere geldiğinde zamanda bulunma, zaman kavramı taşımayan kelimelere geldiğinde ise yerde bulunma durumunu hesaba katmak gerekir.⁵³ Ek, bazı durumlarda da yönelme ve ayrılma hâli fonksiyonuyla kullanılabilir.

Esasen bulunma hâli eki de, yönelme hâli eki gibi isimleri fiillere bağlamakla beraber isimleri isimlere bağladığı durumlar da vardır. Ayrıca bulunma hâli eki, ismin

⁵² Prof. Dr. Mustafa Özkan, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000, s. 115

⁵³ Köktekin, age., s. 67

diğer hâllerinde olduğu gibi isim kök ve tabanlarının yanı sıra, iyelik ve çoğul ekli isimlere ve zamirlere de gelebilir.

Bulunma hâlinin metnimizde geçen değişik kullanımdaki örneklerinden bazılarını aşağıda veriyoruz:

aḥbār+da gel- 5a/13, dünyā+da qarınca ısırdığına katlanma- 32a/9, yaban+da kal- 75b/4, dünyā+da+ki od 32b/3, Resūl zamānın+da bir kāfir gel- 3a/2, pāziṣāhuñ katın+da bu nidāyı işit- 43a/5, omuzın+da+ğı firişteler 50a/13, güneş ısıların+da yanup yakıl- 37b/2, gözüm nūrı namāz kılmak+da kal- 35a/6, an+da ebedī pāziṣāh ol- 11b/2, toz arasın+da kal- 14b/5, benüm naẓarum+da şehvetüm yokdur 59a/7, senüñ omuzuñ+da otur- 71a/9, bir āyet+de kendü buyur- 4b/13, yarın kıyāmet+de terāzū tartıl- 18a/10, bir āyet+de Hāk Ta‘ālā buyur- 63a/10, dāyimā yol+da iz+de yürü- 70a/8, üçü dünyā+da üçü āhiret+de+dür 65b/5, ‘ömür sermāyesi el+de+yiken qadrin bil- 21b/5, ikindü namāzı vaktin+de daḥı ol vechile bul- 38b/9, ‘avrat hükmin+de+dür 58b/4, yüzlerin+de nūr olma- 65a/8, bizüm üzerümüz+de fesād işle- 45a/2, ol yürek için+de+ki ĩmāndur 41a/13, gice+de ve gündüz+de ölümün yarağına meşğul ol- 47a/9, gün+de dört biñ üçyüz toksan iki nefes vir- 17b/8, ölümün unutmak+da üç dürlü belāya uğra- 38b/1, ben+de tecrube eyle- 70a/10, an+da ḥasenāt toḥmın biç- 28a/5

1.3.2.1.5.6. Ayrılma Hâli +dan / +den

Ayrılma, uzaklaşma, çıkma işlevi genelleştirilerek “ayrılma hâli” olarak adlandırılmıştır. Fiilin gösterdiği kılış ve oluşun kendisinden uzaklaştığını, fiilin başlama noktası ve ismin kaynağını gösteren hâldir. Bulunma hâli ekinde olduğu gibi ayrılma hâli eki de, Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki klişeleşmiş imlasından dolayı +dan / +den şeklinde değerlendirilir. Bu sebepten ek, ünsüz benzeşmesine tabi değildir.

Ayrılma hâli eki de, ismin diğer hâllerinde olduğu gibi isim kök ve tabanlarının yanı sıra, iyelik ve çoğul ekli isimlere ve zamirlere de gelebilmektedir. Ayrıca ayrılma hâli, isimleri fiillere bağlamanın yanı sıra isimleri isimlere veya isimleri edatlara bağlayabilmektedir.

dünyā+dan daḥı maḥrūmdur 10a/1, nūr+dan ṭabaḳlar 44a/10, bir büyük kapu+dan içerü gir- 67b/4, Ḥaḳ Ta‘ālā+dan beḡāyet ḳorḳanlar+dan+ıdum 67a/13, güneş toḡduḡın+dan ṣoñra 79a/7, ben+den çok ‘ömür sürme- 38a/5, ulular+dan+dur 16b/1, namāz ḳılmak+dan yığ- 49a/12, bun+dan ṣoñra 5a/11, bir aḳça şadaḳasın+dan yidi yüz ḥasenāt ḥāşıl ol- 28a/12, senüñ aḳrānuñ+dan birisi 24a/11, ol ma‘āşī+den ḥāşıl ol- 15b/4, ‘ibādet+den ve ṭā‘at+den ve şevāb+dan daḥı maḥrūmdur 30a/1, şalavāt getürdügümüz+den ṣoñra 1b/4, zinā idenler+den ḳatı ‘azāblu kimse olma- 65a/10, defnin+den ṣoñra 67a/2, şeḳāvet ehlin+den+miş 25b/5, yarenlerin+den ba‘zısı 12a/4, şeyṭānuñ vesveseleri yillerin+den emīn ol- 14a/10, iḳrār eylemek+den maḳşūd oldur 4a/9, ol ‘ömrüñ sermāyesin+den ziyān eyleme- 19a/1, aḡusı depesin+den ayakları dırnaḡına yitiş- 46b/2, ‘ömrümüz+den bir sâ‘at geḳ- 18b/2, senüñ şerrüñ+den emīn olma- 40b/2, Ḥaḳ Ta‘ālā sen+den ḥoşnūddur 11a/9, biz+den yigrek idi 30b/7, siz+den ḡayrı kimse işleme- 57a/11, anlar+dan ḳaç- 5b/5, ḳuru üzüm+den süci ol- 51a/4, ‘ibādete ve ṭā‘ate dürişmek+den ḳarnı arḳasına yapış- 30a/8, ol günāḥ sebebin+den āḥir ĩmānsuz git- 13b/13, an+dan ‘ilm oḳu- 13b/12, ölüm acısı içüm+den çıkma- 47a/8, Ḥaḳ Ta‘ālā’nuñ ḥışmın+dan ve ‘azābın+dan ḳorḳ- 66a/8, helāk olan şehirlerin+den nişān ḳo- 54b/4, cennet ehlin+den ol- 18a/11, şeyṭān şerrin+den emīn ol- 41b/10, nefsine ḳulm eyleyenler+den olma- 22a/6

1.3.2.1.5.7. Eşitlik Hâli +ca / +ce / +cılayın / +cileyin / +layın / +leyin

Metnimizde üç çeşit eşitlik hâli eki kullanılmıştır.

-1. +ca / ce

Asıl eşitlik eki olan +ca / +ce metinde sürekli tonlu yazıldığından ünsüz uyumuna tabi değildir.

Ekin eşitlik dışında karşılaştırma, miktar, kadar, benzerlik gibi çeşitli anlam ve fonksiyonunun bulunduğu, *gibi*, *göre* ve *tarafından* edatlarının yerini tutan kullanışlara

sahip olduğu görülmektedir.⁵⁴ Eşitlik eki +ca/+ce zaman zaman isimden isim yapma niteliği kazandığından çekim eki olma yönünde oldukça zayıflamıştır.

hayr ‘ameli ziyāde itmek ardın+ca ol- 3b/6, yarım sâ‘at miqdārın+ca ol- 44b/3, eẓ‘āfın+ca yirin- 61b/5, Manşūr gitdi öñin+ce, ‘avrat ardın+ca 70b/9, ardum+ca gel- 66a/13, ecel arduñ+ca+dur 48a/7, yanın+ca ve öñin+ce firîştehler segird- 9b/7, biş yüz firîşteh bilesin+ce uçmağdan hülleler getir- 9b/6

-2. +cılayın / +cileyin

Eşitlik eki +ca / ce ile isimden zarf yapım eki olarak adlandırılan +layın / +leyin ekinin kalıplaşması ile oluşmuş +cılayın / +cileyin eki de benzetme ve eşitlik bildirmektedir. Kişi zamirlerine eklenerek “*gibi*” edatının işlevini gerçekleştirir.⁵⁵

Hak Ta‘ālā an+cılayın t̄āyifeye diyiser 30a/5, an+cılayın bā‘tına emr eyledi 34a/5, anlar+cılayın helāk olmayalar 54b/5, gönül dağı hem-çünān an+cılayındur 15b/9, dünyā ehlinüñ hālī dağı bun+cılayındur 75b/4, ben dağı sen+cileyin müsülmānam 14a/11, ol-dağı ben+cileyin ĩmānsuz kıla 41b/1

-3. +layın / +leyin

Metnimizde geçen üçüncü eşitlik eki ise +layın / +leyin ekidir. Eski Türkçedeki +layu / +leyü eki Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde +layın / +leyin biçiminde eşitlik eki olarak kullanılmaktadır.⁵⁶

Eşitlik eki olarak kabul ettiğimiz +layın / +leyin eki, metnimizde (+duğ / +dük sıfat-fiil eki) + (3. tekil şahıs iyelik eki) + (zamirsel “n”) (*şor-duğ+ı+n+layın*) üzerinde birçok yerde geçmektedir. Bu ekin, kendinden önceki eklerle beraber, zarf-fiil olarak kabul edilmesi de mümkündür. Ancak ekin iki yerde 1. tekil şahıs iyelik ekinden sonra (*gel-düg+üm+leyin*, *gör-düg+üm+leyin*), bir yerde de direk /+dük/ sıfat-fiil ekinden sonra gelmiş olması (*işit-düg+leyin*) ve ayrıca

⁵⁴ Zeynep Korkmaz, “Türk Dilinde –ça Eki ve Bu ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, AÜDTCFD, XVII/3-4 Ankara 1960, s. 275-358. Aynı makale, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., C. I, s. 12-84, Ankara 1995

⁵⁵ Dr. Muhsine Börekçi, Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî – “Risâle-i Tevhîd”, (İnceleme-Metin-Dizin), Akçağ Yay., Ankara 2003, s. 76

⁵⁶ Ergin, age., s. 241

eklendiği sözcüğe benzerlik anlamı katması, onu eşitlik eki olarak değerlendirmemize sebep olmuştur.

Taňru'ñ kim şorduğın+layın uşda arduñda durur, diyiser 40b/11, ol murdârı ağzına alduğın+layın gökden üzerine la'netler yağar 50a/11, iy niçe nažar ki kişinüñ gözinden çıķduğın+layın gönline toķınur 61a/12, şāzılığı durduğın+layın guşsa tiryākıdur 75a/7, Nekīr-i Mūnkeri gördüğün+leyin anlaruñ heybetinden ʿaķlı zāyil ol- 40b/10, ķabre girdüğün+leyin cehennemden ķabrine üç yüz ķapular açalar 62b/9, gördüğün+leyin bu hātūna ʿāşık oldu 68a/12, hātūn bunu işitdüğün+leyin ağladı 71a/10, bu nidāyı işitdüg+leyin ol ʿāşık-ı şādık cān, fi'l-hāl bedeninden çıķa 43a/5, ben geldüğüm+leyin ne riyā ķalur ve ne ğaybet ķalur 16b/8, gördüğüm+leyin cānum ũrkdi 36b/5

1.3.2.1.5.8. Vasıta Hâli /+ıla/, /+ile/, /+la/, /+le/, /+ın/, /+in/

Vasıta hâli metnimizde üç şekilde (+ıla/+ile; +la/ +le; +ın/+in) geçmektedir. İsmi belirtiği nesnenin, vasıta olarak kullanıldığını ve fiile vasıta olduğunu bildirir. Cinānū'l-Cenān'da vasıta hâli, sebep, zaman ve vasıta bildiren işlevlerle çok sık olarak kullanılmıştır.

-1. +ıla / +ile

“ile” edatının ekleşmiş şeklidir. Ünlü ile biten ya da iyelik 3. şahıs ekli kelimelerden sonra bazen +(y)ıla / +(y)ile / +(y)la / +(y)le şeklinde gelmekte bazen de tali uzunluğa sebep olmaktadır.

Metnin transkripsiyonunda imlaya dikkat edilmiştir. Ekin kök veya tabanla bitişik veya ayrı yazılması göz önünde bulundurulmuş; okumada kalınlı-incecik uyumuna riayet edilmiştir.

anuñ+ıla cezāya giriftār olmayayıdum 6a/1, orağ+ıla biçe 27b/5, ķaşd+ıla terk id- kılıc+ıla depelemek haddür 77a/11, cemāʿat+ıla kıl 78a/9, Hāķ Taʿālā'nuñ ʿināyeti dāyimā anlaruñ+ıla+dur 6b/5, defterini şevāblar+ıla tolduruñ 17a/6, ölümünden kişi kaçmağ+ıla ķurtulmaz imiş 37a/7, ben bu zaʿıflıgum+ıla şol oda nice ķatlanam 68b/12, taķvā+yıla hāşıl olurmuş 11b/3, tabla+yıla buz götür- 21a/3, maķabbet+ile ʿömür sermāyesin saklamak gerekdi 20b/1, Hāķ

Ta‘ālā’nuñ rahmeti beşāret+ile gelem dir 47a/13, kendü+yile kul arasındadır 16b/12, kendü ‘azameti+yle diyiser 9a/3, şālihler+ile yoldaş olmakdan hāşıl olur 6b/2, günāh işlemeg+ile geçürdünüz 48a/10, benüm+ile bile koş gelsün 67b/2, dilün+ile istiğfār idesin 27a/5

Tali uzunluğun görüldüğü örnekler:

hāl dilile (=dili+ile) söyler 19b/8, dahı alınları saçlarıla (=saçları+ıla) ayakların bağlayalar 5b/9, kokuşıla (kokuşu+ıla) ādemün dimāğı mu‘aṭṭar olur 67a/9, münāfıklar naşībi dünyā bezekleriyle (bezekleri+ile) bezenmekdür 74b/12

-2. +la / +le

kamçı+la seksen kamçı urısarlardur 50a/10, dürlü dürlü koşular+la dimāğum mu‘aṭṭar oldı 8a/7, şerī‘atum+la ‘amel kılandur 10a/3, zīrā esrük+le namāz kılmak yokdur 49b/3, hisāblaşuñ nefsleriñüz+le 18a/6

-3. +ın / +in

Türkçede, başlangıçta +ın / +in şeklinde olan vasıta hâli eki yerini günümüzde ile edatından gelişen +la / +le ekine bırakmıştır. Metnimizde seyrek olarak birkaç kalıplaşmış kelimeye +In vasıta hâli eki kullanılmıştır:

Zülzile sūresine deg+in okıdı 3b/1, ol vaqt+in bilesin 14b/2, ya‘nī kıç+ın kıç+ın gidicidir 41a/8, cāriyeler ayağ+ın tıururlar 67b/6

1.3.2.1.5.9. Yön Gösterme Hâli +ra / +re / +aru / +erü

Günümüz Türkçesinde canlı bir çekim olmaktan uzaklaşmış olan yön bildirme ekleri metnimizde de sadece birkaç kelimeye kalıplaşmış olarak görülmektedir. Cinānū’l-Cenān’da geçen yön gösterme hâli ekleri +ra / +re ve +aru / +erü şeklindedir.

-1. +ra / +re

ben Yahūdiler dīni üz+re oldum 39a/11, ba‘zı meşāyih bu ma‘nī üz+re nazm eylediler 4a/2, fi’l-hāl harbesile depe+re urısar 46b/1, andan soñ+ra bu şehirleri başı aşağı dönderdi 53b/3, bir zamāndan soñ+ra tırdum 70a/13, tız bu oğlanı taş+ra sürün 68a/1, ben dahı hemān taş+ra çıkıdum 68a/2

-2. +aru / +erü

andan yuk+aru okumadı 3b/1, nitekim yuk+aru geçen hadîsde zıkr olundu 10a/5, başı yidi kat gökden yuk+aru çıkmış 45a/13, bu kararı il+erü vardı 67b/6, cehd idüp meydân-ı ʿibâdetde il+erü geçebile 24b/8, añ+aru bak yâ Resûla'llâh didi 46a/6, bir büyük kapudan iç+erü girdüm 67b/4

1.3.2.2. Zamirler

1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Metnimizde geçen şahıs zamirlerinin; hâl ekleri , bildirme, son çekim edatları vs. ile birlikte kullanılan örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

I. tekil şahıs (Ben)

ben	ben uş mest oldum 8a/9, ben dağı kendüm için neseb kıldum 9a/7, ben eyitdüm 20b/5, ben gelmedin uyanmışsın 47a/12, ben bir lahza katlanırmazın 68b/11, ben anı ayruk almazam 73b/8
baña	baña dağı eşer eyledi 8b/1, baña mühlet vir 15a/9, baña ʿibâdet ve t̤aʿat itmek için yaratdum 22a/10, baña meded eyle, diyü yalvardı 36b/9, ol baña virdüğün vazîfe harâm oldu 38b/11
beni	beni Kâf tağı ardında bıraksun 36b/10, beni mecnûn eyle 39b/5, beni göster diyiser 40b/5, hay kişi beni bunda neye getürdün 70b/11, beni rüsvây iderler 71a/8, beni ağlatdı 30b/1
bende	evvel bende tecrîbe eyle 70a/10, bende kunûta delâlet ider ne gördün 30a/11
benden	senden duʿâ itmek, benden kabûl itmek 31a/8, benden artuğa nazar eyleyüp gönül virmeñ 2a/2, benden çok ʿömür sürmeyiser 38a/6, benden saña yâdigâr olsun 79b/11, siz benden ne vechile yigreksiz ki, riyâ gelür sizün şevâbuñuzı bozar 16b/7
bencileyin	ol dağı bencileyin ĩmânsuz kıla 41b/1
benem	yaʿnî sizi yokdan var eyleyen pâzişâhuñuz benem 1b/12, yaʿnî benem senün Tañru'ñ 40b/5

benüm	‘ömrüñüz benüm kulluğuma şarf eyleñ 2a/2, pes bu ‘izzet benüm zatumdan degüldür 8a/13, Hâk Ta‘ālā benüm ‘ināyetüm ve nuşretüm dāyima müttakīleredür, didi 10b/8, her ne ‘amel ki benüm içümde işlenür 19b/9, benüm ‘azābum katıdır 32a/8
benümile	hōca kerem eyle şākirdüñi benümile bile қоş gelsün 67b/2

II. tekil şahıs (Sen)

sen	sen dahı niçün ağlarsın 12a/4, sen hemān günlerüñ sağışından ‘ibāretsin 18b/7, bizi sen kırtar diyü Hâk Ta‘ālā’ya yalvarurlar 50b/1, Sen oğluñı öldürmeñdür besleyümezem diyü қорқup 65a/1, eger sen dahı benüm dilegüm qabül iderseñ 68b/9, Sen benüm salṭanatuma imrenmegil 76a/9
saña	müşkinden saña bağışlar bir pāre 7b/7, bu ‘izzet bu şeref saña neden hāşıl oldı 8a/8, қayadan şorgıl ki saña cevāb vire 33a/8, Hâk Ta‘ālā saña selām eyledi 42b/7, Saña dahı olacak degüldür 48a/1, saña bir nesne örgedeyim 70/8
seni	bugün seni görmege geldüm 37a/2, seni dahı hōş duta 39a/13, seni kılıç kesmesün 70a/9, seni ağırladum 46a/12, Hâk Ta‘ālā seni yoğ-iken var eyleyüp topraқdan yaradup ādem eyledi 64b/12, şālihlere yoldaş olmaқ, seni şālih eyler 7b/11
senden	Hâk Ta‘ālā senden hoşnūddur 11a/9, biz senden yigrek olavuz 16b/5, senden dilemek, benden virmek 31a/8, fānī dünyāda mālını senden ziyāde eylese, evin büyütse, saña ağır gelür 24a/12, senden a‘lā maқāmda olanları göricek, nice ideceksin 24b/1, senden du‘ā itmek, benden qabül itmek 31a/7
senüñ	senüñ nāzük rāyiḥalaruñdan ben uş mest oldum 8a/9, senüñ üzerüñe tevbe itmek, benüm üzerüme qabül itmek 31a/5, ammā senüñ ḫatıruñ-ıçun idelüm didi 36b/11, gördüm ol kişi senüñ қatuñda oturur 37a/3, bu gice senüñ şerefüñ ve ‘izzetüñ gicesidür 46a/1, yarın senüñ her işüñe ṭanukluk viriserler 71a/9

senüñile	gel aḥī berü birez vaḳt-i ʿiṣret idüp senüñile zevḳ idelüm 5a/9, ammā senüñile ʿazāb firiṣtehleri bile varsunlar 45a/8
sencileyin	fāsıḳuñ, ṣāliḥe ben daḥı sencileyin müsülmānam didügi; şol ḳabaḳ kökeni çam ağacına, ben daḥı sencileyin ağacam didüğine beñzer 14a/11-12

III. tekil şahıs (Ol)

ol	ol ki sünnetümi terk ider ve şerʿatuma muḥālefet ider 10a/3, ol daḥı bī-namāza cezā itmege bu vechile ḥükm eylemişdür 77b/5, ol bir kişidür ki mecmūʿ-ı cānlar anı göricek ürker 36b/6, yarın ḳıyāmet güninde ol gele 66a/4
oldur	devlet ehli ve saʿādetlü kişi oldur kim ʿömür sermāyesinden dürlü dürlü aşşılar ḥāşıl eyleye 19a/3, ādem şeyṭānı oldur kim, dāyima ḥalkı şerre yilteye 42a/1, ʿāḳıl kişi oldur kim dünyāya ne maşlaḥat içün yaratdı, anı bile 22a/7, mercūʿuñuz oldur 2a/11
aña	aña muṭīʿ olup dāyimā ʿibādet ve ṭāʿate meşḡül olmaḳ gerekimiş 3b/11, efḍal-i ḥasenāt ve erfaʿi derecāt anuñdur, aña viriliser 23b/5, cehd idüp ben daḥı aña öyküneyim 24b/13, aña dürlü ʿazāblar idiserdür 26a/6, aña ümmet eyledi 31b/7, duʿā itdi aña daḥı bir ṭaraḳ inʿām ḳıldı 60a/8
ancılayındur	pes imdi müʾmin daḥı ancılayındur 28a/1
andan	yāḥūd andan şatun alursın 7b/7, ben andan bizerem 10a/4, her gün meclisinde on iki biñ kişi andan ʿilm okurdı 13b/12, andan rivāyet olındı 29b/7, andan şikāyetler idüp eydürler 50a/6
anı	Ḥaḳ Taʿālā anı mecmūʿ-ı cānlara müvekkel ḳılmışdur 36b/7, fāsıḳlar, anı göricek gel gör ki ne ḥāle uğrayısar 46b/1, ḥatta anı cehenneme ḳoya 62b/5, Ḥaḳ Taʿālā daḥı anı ağırlar 68a/9, Aña muṭīʿ olmaḳ delīldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebeb olur cennete girmeklige 3b/13

anuñ	bildi anuñ maqşūdını 3b/2, anuñ sünnetin duta 4a/10, ya'ni her kişi kimüñile dōst olursa, anuñ dīni üzerine olur 6a/3, anuñ izzetinden ve şerefinden baña dağı sirāyet eyledi 8a/11, cehennem odı anuñ qarnında ütiser 74a/2
anuñ-ıçun	dağı kat kat olur ʿazāblar anuñ-ıçun 63b/5,
anuñdur	dünyāda ve āhiretde hüküm anuñdur 2a/10, her ki ʿibādet meydānında öñürtdi, evvel geldi, ögdül anuñdur 23b/4, benüm katumda ʿizzet ve kerāmet anuñdur didüm 9a/9, efḍal-i ḥasenāt ve erfa'i derecāt anuñdur 23b/5
anuñıla	kıyāmet güninde anuñıla cezāya giriftār olmayayıdum 6a/1, anuñıla şöḥbet itmekdür 35a/7, Resül Hāzreti (s.a.s.) anuñıla kardaş oquşmışdur 39b/11, anuñıla dōst oldı 42a/10

I. çoğul şahıs (Biz)

biz	biz vaşiiyet kılduğ 11b/9, biz senden yigrek olavuz 16b/6, biz gaḥlet uyqusına müstağrağ olmışuz 21a/12, ol kişiye biz eyitdük 73b/7, biz sizi ʿabeş yire mi yaratduğ 22a/13, biz dağı bākī olacağ degülüz 48a/5, ya'ni biz sevünürüz 18b/11
bizi	bizi yokdan var eyledi 31b/2, İlähī sen kırtar ol fāsıkuñ şöḥbetinden bizi çalabum dirler 50a/7, bizi sen kırtar diyü Hāḳ Taʿālā'ya yalvarurlar 50b/1, bizi yoğ-iken var eyleyen, yirleri ve gökleri yaradan Hāḳ Taʿālā 71a/12
bize	nevbet bize geldi 48b/5, Resül Hāzreti bize hutbe okudı 62a/12, İlähī, bu murdār қоқулар bize cehennem odından dağı artuğ oldı 72a/2, bize meded eyle Çalabum dirler 72a/2, şimdiki hālde ağzın açup bize ḥamle kılmışdur 48b/8
bizden	Hāşā ki anlaruñ zannı bizden yigrek idi ve ʿilimleri bizden dağı ziyādeyidi 30b/7
bizüm	şanur mısız ki, bizüm ḥazretümüze gelecek degülsiz 22b/2,

bizüm üzerümüzde fesād işleyüp saña ʿāşī ola 45a/2, bizüm
nefsümüz pākdur 60b/5, bizüm her işümüzü görür ve bilür 71a/11

II. çoğul şahıs (Siz)

siz	çünkü siz kendü nesebünüz refʿ eyledünüz 9a/10, siz zaʿīflersiz aña tākāt getüremezsiz 32a/8, siz bu hikmeti bozduñuz 53a/1, siz bu kitābı müṭālaʿa idüp eglenüturuñ 68b/4, siz benden ne vechile yigreksiz 16b/7
sizi	sizi yokdan var eyleyen pāzişāhuñuz benem 1b/12, dünyānuñ yalancı dirliği sizi aldamasun 25b/11, sizi helāk eyledi 30a/6, sizi mağrūr idüp azdurasunlar 26b/1, sizi ʿālem-i ʿademden ʿālem-i vücūda getirüp dürlü dürlü terbiyetler kıluram 2a/1
size	imdi ben dağı size vaşiyyet kıluram 11b/10, kanda olsañuz ölüm size yitişür 37a/11, hiç kimse size öğretmedi 52b/4, görüñ ki, ne cevāb virür size 69b/1, kaçmak size aşşı eylemez ölümde 37a/9
sizden	sizden biriñüz kimüñile dostlık eyler 6a/4, vaşiyyet kılduğ sizden öñdin yaradılup kitāb virilen ümmetlere ve sizlere 11b/9, hiç kimse size öğretmedi, sizden öñdin geçen ümmetlere bu murdār günāhı işlemekde 52b/4, sizden gayrı kimse işlememişdür 57a/11
sizüñ	riyā gelür sizüñ şevābuñuzı bozar 16b/7, sizüñ kerāmetlüñüz Allāhü Taʿālā Hāzretinde yazuğdan kaçanuñuzdur 8b/7, benüm dağı sizüñ dağı ʿömrümüzden bir sâʿat geçdi 18b/2, Hāḫ Taʿālā sizüñ şüretlerüñüze nazar eylemez 33b/11, yaʿnī sizüñ pāzişāhuñuz ol kerem, luṭuf issidür 17a/8
sizlere	sizlere hüküm iderem 43b/9, sizlere āḫiretde viriliserdür 74a/8, yaʿnī taḥkīk, biz vaşiyyet kılduğ sizden öñdin yaradılup kitāb virilen ümmetlere ve sizlere 11b/9
sizlerden	kaşd ider sizlerden biriñüz oddan bir köz alup eline қомаға 73b/5
sizlersiz	ol esirgenci sermāyesi eriyen günāhkāram, dağı sizlersiz 21a/10

III. çoğul şahıs (Anlar)

anlar	pes imdi anlar dağı ol dünyâyı terk idüp düşmân dutdılar 25a/6, anlar guşşalanmayısarlar 42a/13, anlar dağı bu hikmetden gâfillerdür 53a/2, anlar dağı gözlerin aşağı dutsunlar 71b/7, anlar Hâk Ta'ālā'nun rahmeti çoklığını bilmezler midi 30b/6
anlara	anlara iktidâ itmek gerekmiş 6a/12, anlara yoldaş oldu 6b/6, Hâk Ta'ālā anlara dürlü ta'zîm ve ikrâm kılsar 11a/4, dağı anlara guşşa yokdur 42a/13, dünyâda beşâret anlara olısar 42b/1, Mağall-i harş için ta anlara varasız 52b/12
anlara mı	bugün anlara mı karışmak istersiz 5b/5
anlardan	dünyâda anlardan kaçardunuz 5b/5, anlardan gayrıya virilmez 22b/12, ol dağı anlardan kıla 4b/2 hâl budur ki, size anlardan bedel hâtûnlar oldu 52b/11
anları	ya'nî anları añanlar üzerine rahmet yağar 6b/11, anları şefkatile duta 45b/5, zîrâ anları dürlü murdâr fışk meclisine koyar 50a/5, anları sevmek, sebep olur anların fi'line iktidâ itmege 7a/7, anların anların arasına gireler 5b/3, ya'nî anların işledüğün işler 7a1, anların turağı cehennemdür 22b/13, hâşâ ki anların zannı bizden yigrek idi 30b/7, anların birisi İmânıla geldi 40a/3
anlarındur	beşâret dünyâdayiken dağı âhirete varıcağ dağı anlarındur 42b/4
anlarıñıla	anlarıñıla hâldeş olasız 48b/9, bugün anlarıñıla bile kopaydınız 5b/7, tâ ki anlarıñıla haşır ola 6a/6, anlarıñıla dağı zinâ itmek günâhı bu vechiledür 72a7
anlarıñıladur	Hâk Ta'ālā'nun inâyeti dâyimâ anlarıñıladur 6b/5
anlarcılayın	anlarcılayın helâk olmayalar 54b/5

1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri

Metnimizde geçen işaret zamirlerinin; hâl ekleri, bildirme, son çekim edatları, vs. ile birlikte kullanılan örnekleri aşağıda dikkatlere sunulmuştur:

(Bu)

buña	buña recā dirler 27b/6, buña degin getürdiler 66b/13, hem bahāsı aqçaı buña virelüm 67b/3, buña kuşluk namāzı dirler 78b/2
bunı	bunı üşendürmeñ, kendü hālinde koñ 3b/9, bunı işidicek, ol nedīm ağladı 36b/7, Hemān ki şeyh bunı işitdi, āh idüp düşdi 40a/8, bunı göricek mecmūumuzuñ cānı bundan ürker 45b/2, aldı bunı Kaʿbe haremünün içine getürdi 66b/1
bunda	hay kişi beni bunda neye getürdüñ 70b/11
bundan	bundan maqşūd maʿlūm oldı 3a/9, bundan soñra dağı şālīhleri göricek dürlü dürlü taʿanlar idüp incidür 5a/11, bundan soñra dağı Hāq Taʿālā haber virdi 52b/8, bundan ne ziyān olur kişiye dir 61a/9, gördüm ki bundan kurtulmağa çāre, hīle itmeyince olmaz 67b/10, bundan soñra yanar oddan birkaç kor aldı 68b/7
bunuñ	bunuñ gibi fıʿl-i kabīh, anda olmayısardur 57b/2, belki bunuñ şehveti dağı artuqdur 58b/4, bunuñ toğrulığın ve şālāhiyyetin gördi 69a/3, niçün bunuñ gibi fesāda qaşd idersin 70a/6, iş bunuñ gibi saʿādet ve salṭanat ve hükümet saña virmişdür 76a/5
budur	evvel niʿmeti budur ki bizi yokdan var eyledi 31b/2, ʿazrāyil budur 45b/2, yaʿnī Şāfiʿi'nün bir kavli dağı budur ki, ikisin dağı bile depelemek gerekdür 56a/5, sultānum dilegüm budur ki bir sāʿat elüñi korlar içine koyasın 68b/10, hāl budur kim muḥabbet izhār eyleyüp, severem dirsın 4a/5
buncılayındur	dünyā ehlinün hāli dağı buncılayındur 75b/4
buyıdı	zīrā ol pāzişahuñ yasağı buyıdı ki, kankı ʿavrata nazarı olsa eri katına gelmese gerekidi 69a/7, bir dürlü taʿāmı birkaç dürlü tabaqlara koyduğına hikmet buyıdı ki, senün hōz hātūnlaruñ vardur 69b/9

(Bunlar)

- bunlar bunlar daḥı Sūre-i Fātiḥa'dan öğretdiler 3a/5, mürāyīlerdür ve cimrīlerdür bunlar 5a/12, ḫünki bunlar ḫabīḥ fi'li terk itmediler 53a/8, bunlar ṣol zinā iden 'avratlardur 72a/13
- bunlardan bunlardan ne ḫadar kiṣinüñ yüzün ḫıbleye bulduñ, didi 40a/6, bunlardan ğayrı bireğü 'avratına yā cāriyesine zinā itmek ṭaleb eyledi 64a/4
- bunlaruñ ammā bunlaruñ ṣübhesini gidermek için eyitdi 3b/2, bunlaruñ yüzlerine baḫdı 18a/13, bunlaruñ ṣevābları ḫuṣamā dīvānlarına naḫl olunmayısardur 79a/2

(Ṣu)

- ṣuña ṣuña beñzer ki, bir kiṣi bir ḫız oğlan aldı 27b/10, tā ki ṣuña deĝin ki içmez ola 50a/12, ancak ṣuña göre dünyāya ḫariṣ olĝıl 75b/10
- ṣunuñ ṣunuñ gibi ulu mertebeye yetmiṣiken ğünāḥ işledi, 'āṣī oldı 14a/4

(Ṣunlar)

- ṣunlar ya'nī ṣunlar ki fāsıḫlardur, anlaruñ ṭuraĝı cehennemdür 22b/13, pes ṣunlar ki cehd idüp, ṭaleb itmediler 30b/12, ṣunlar ki Allāḥ'a ortak ḫatmazlar 63b/1

(Ol)

- ol imāmeyn ḫatında ol daḥı ḫarāmdur 72b/11, her nefis ne kesb eyledise, ol viriliser 2b/12, ol nenüñ gibi ḫācetdür 16b/4, ya'nī her ḫabuñ içinde ne varısa, ṭaṣına ol sızar 34b/3
- oldur iḫrār eylemekden maḫṣūd oldur kim anuñ sünnetin duta 4a/9, pes mü'min ṣıfatı oldur kim biribirin 'ibādete yilter 5a/3, pes imdi vācib oldur her mü'mine ki ṣevāb eyleye 14b/11, pes mü'mine vācib oldur ki mecmū'-ı a'ḫāsını zabṭ eyleye 62b/11

aña	her ne fi'ıl işlerseñüz, aña göre cezā itse gerekdür 2a/11, aña emr-i ma'rūf nehy-i münker dirler 4b/7, tiryāk aña fāyide eylemez 16a/10, dönüp aña tohum eke 27b/5
anı	anı içmek sebep olur birbirile düşmān olmağa 49a/6, Va'llāhi ben anı ayruk almazam, 73b/8, her kişi ne ekdisi, anı biçiser 2b/12
anda	yarın girüp anda ebedī pāzişāh olıslarlardur 11b/2, anda vardum, anda buldum 37a/5, anda bir mağara vardur 37b/10
andan	andan şöñra çıkısar 23a/1, cehennem içinde andan katı 'azāblu kimse olmaya 62b/6, andan öñdin pāzişāha bir kitāb virdi 68b/3, bir loğma yimedüm andan girü 80a/6
anuñ	ya'nī anuñ muķābelesinde 'azāb görse gerekdür 2b/4, anuñ cezāsı dürlü dürlü 'azāblar göriser 3a/1, anuñ 'aksi 7b/4, anuñ dutruğı ādem oğlanlarıdır ve kayalardur 33a/1
anuñıla	anuñıla dağı kıomaz, defterinden yuyar giderür 17a/3
anuñ-ıçun	anuñ-ıçun ağılaram didi 12a/7, anuñ-ıçun çeynenür ta'ām yimezem didi 20b/9, anuñ-ıçun bu vechile inlerem, didi 33a/11, anuñ-ıçun ki maşlıkdan esirmek harāmdur 52a/9
ancılayın	Hāķ Ta'ālā ancılayın tayıfeye diyiser ki 30a/5, ancılayın bāñınınuñ dağı 'ibādeti ve ma'şiyeti var 34a/3
ancılayındur	göñül dağı hem-çünān ancılayındur 15b/9

(Anlar)

anlaruñ	bu dağı anlaruñ gibi ulu günāhdur demek olur 65a/4, bu zinā dağı anlaruñ gibi ulu günāhdur 63b/8

(Şol)

şol	şol kıadar muķabbetile saķınursın 20a/13, şol ki Resül Hāzreti dāyimā mülāzemet itdüğı tesbīhlardür 78b/13

1.3.2.2.3. Dönüşlülük Zamirleri

Metnimizde geçen dönüşlülük zamirlerinin; iyelik, hâl, vs. çekimlere göre örnekleri aşağıda verilmiştir:

kendü	bunu üşendürmeñ, kendü hâlinde çoñ 3b/9, ben dañı kendü nesebüm ref ^e iderem 9b/2, zîrâ kendü buyurur 4a/12, Hâk Ta‘âlâ kendü ‘azametiyle diyiser ki 9a/3, kendü dañı zināya kaçdı terk eylesün didi 69b/8, kendü kılına livāta itmegüñ günāhı anuñıla berāberdür 59a/2
kendüñi	sen çünki Hâk Ta‘âlâ’ı ağırladuñ kendüñi hōr itmegile 68a/6
kendüyi	sovuğdan ve ıssıdan kendüyi saklayımaz 10b/1, belki kendüyi bi’l-küllıye dünyāya vire 19b/1, kendüyi ehl-i cennetden bile 29b/1, şeytān işāret idüp meyyite kendüyi gösterür 40b/5, Livāta-i kübrādan ve şuğrādan kendüyi yığa 62b/13
kendüye	kendüye bu nāzüklügile naşīhat itdüğini añladı 69a/3
kendüden	āhıret bābında kendüden yukarıya öyküne 24b/10, dünyā bābında kendüden aşağıya öyküne 25a/1
kendüyle	geçmiş günāhlar ki kendüyle kul arasındadır 16b/12, ammā şol günāh ki kendüyle Allāh arasındadır 17a/2
kendüdür	añladı ki yirden murād hātün kendüdür 69b/11
kendüm	ben dañı kendüm içün neseb kıldum 9a/7
kendülere	ol murdārı içmegile dünyāda seksen ağaç haddi kendülere vācib eylerler 50/8
kendüleri	haķır nażar idüp kendüleri görürler 5a/13

1.3.2.2.4. Soru Zamirleri

Metnimizde geçen soru zamirleri “kim”, “ne” ve bunların ekli şekilleridir.

kim	ya‘nı ol yığıcı ‘aql gitdi kim yıgsun 49b/11
kime	zîrâ ol sulţāna karşı olup kime şığına 1b/10
kimden	kimden rahmet taleb eyleye 1b/11
kimdür	işbu yigit kimdür 36b/4, selām vireni bildüñ mi, kimdür 45b/7

kimlerdür	şordum Cebrāyil'e ki bunlar kimlerdür 72a/13
ne	bende kunūta delālet ider ne gördüñ 30a/11, gönüñ kāsāvetin ne giderür 35b/12
neden	süci nedür, neden olur 50b/8
nedür	ne kişidür, hāli nedür diyü, şormağıl 6a/8
nenüñ	imdi gör āhir ol nenüñ gibi hācetdür 16b/4
neyidi	bunlaruñ günāhı neyidi ki bu vechile 'azāb çekerler 72a/4

1.3.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri

Metnimizde geçen belirsizlik zamirleri şunlardır:

bir kimse	şol kimsenüñ kim, bir kimsede haqqı olsa 71a/1
birbiri	anı içmek sebep olur birbirile düşmān olmağa 79a/6, birbiriñüz ile savaşlar kılasız 49a/9
biri	biri şatandur, biri alandur 52a/1
biribiri	biribirini hayra yilteyüp, şerden men' itmek birle olur 4b/6
birisi	senüñ akrānuñdan birisi fānī dünyāda mālını senden ziyāde eylese, evin büyütse, saña ağır gelür 24a/11
birkaçı	ol envā'-ı sa'adetden birkaçın zıkr idelüm 10b/6
cümle	bu cümlesile ebedī bākī ola 44a/7, bu murdār necisden ötri ki bu cümlesile fānīdür 75b/13
her biri	her biri niçün yaradıldısa anda isti'māl eyleye 62b/12, pes uruñ bunlaruñ her birine yüz ağaç haddi tamām 64a/8
her kim	her kim bu namāzı kılsa Haq Ta'ālā biñ hasene virür 78b/5
hiç bir	hiç birinden fāyide olmadı 38a/6, hiç birinden vefā bulmadum 38a/7, pes bu fānī dünyā hiç birine bākī kalmadı 48a/5
kanķısı	müştehā oğlandan ve 'avratdan kanķısı gerekse olsun 59a/9
ķanda	ya'nī ķanda olsañuz ölüm size yitişür 37a/11
kimi	kimi bal şuyıdur ekşi diye, kimi hurma şuyıdur diyeler 51b/7
kimse	sizden ğayrı kimse işlememişdür geçen ümmetlerde 57a/12, cehennem içinde andan ķatı 'azāblu kimse olmaya 62b/6

kimüñ	ya'ni dünyā şol ahbe avrata beñzer ki kimüñ gerekse yüzine güler 76b/12
kimüñile	ya'ni her kişi kimüñile dōst olursa, anuñ dīni üzerine olur 6a/3
niçelerüñ	niçelerüñ yüzine gülüp mağrūr eyledi 36a/7
ne	andan şoñra ne dirseñ diyesin 70a/9
neyi	zīrā kişi neyi severse anı çok añar olur 7a/8
neye	ya'ni egerçi neye gerekse bakmak gözi sevindürür 61b/4
neyise	bir avrat lezzeti neyise alanınuñ dağı lezzeti oldur 69b/10

1.3.2.2.6. Bağlama Zamirleri

Metnimizde kullanılan bağlama zamirleri “*ki o, ki onlar, ki onu, ki onları...*” anlamını veren (ki) ve (kim)’dir.

ki	her ne amel ki benüm içümde işlenür 19b/9, meşeli, şol kimselerüñ ki mällarını Hā Ta‘ālā yolına şarf eylediler 28a/8
kim	zīrek ol kişidür kim dāyimā nefisile hisāblaşa 29a/1, ya'ni her nesne kim aklı giderür esridür, ol hamrdur 50b/12, ya'ni tevekkül eyle yā Muḥammed sen, şol pāzişāha kim dāyimā diridür 2a/5

1.3.2.3. Sıfatlar

1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları

Metnimizde niteleme sıfatlarının oldukça fazla örneğı vardır. Bunlardan bir kısmını aşağıda veriyoruz:

küçi	küçi nesne 2b/7
küçirek	küçirek toza 2b/7
eyü	eyü amel 2b/12
dürlü dürlü	dürlü dürlü şevāblar 2b/13
yavuz	yavuz amel 3a/1
çirkin	çirkin okularından 7b/3
dımıřķī	dımıřķī taş 8a/5
ıssı	ıssı tamunuñ 10a/10

sovuḡ	sovuḡ ʔamunuñ 10a/10
gizli	gizli gençdür 10b/2
şarp	şarp aḡu 16a/1
kerīm	kerīm pāzişāhdur 17a/13
laṭīf	laṭīf sulṭāndur 17a/13
‘abeş	‘abeş nesnelere 19a/5
nāzük	nāzük ʔa‘āmlar 19a/12
neḡis	neḡis giyecekler 19a/12
ḡatı	ḡatı yiller 20b/13
mübārek	mübārek maḡām 23b/13
yüce yüce	yüce yüce köşklere 24b/5
fānī	fānī dünyāya 25a/4
yalancı	dünyānuñ yalancı dirliği 25b/11
ḡara	ḡara yir 26a/2
ḡurı	ḡurı yirde 28b/7
ḡaba	ḡaba aḡaç 37b/1
sa‘ādetli	sa‘ādetli kişiyimişsin 47a/11
murdār	murdār ḡoḡulu yirde 57a/7
ṭāhir/pāk	ṭāhir ve pāk maḡāmdur, 57b/1-2
ulu	ulu günāhdur 65a/4
büyük	büyük dere 65b/12
‘acūze	‘acūze ḡarı 67b/1
gerçek	gerçek ḡullarumuza 75a/4
ḡahbe	ḡahbe ‘avrata 76/2
ḡorḡulu	ḡorḡulu yir 78a/2

1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları

1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

bu bu mü’min ḡardaşuñuza 3a/4, bu ṭaraḡları 60a/3, bu günāhlardan
birin 63b/4, bu namāza işrāḡ namāzı dirler 78a/12

ol	ol ʿibādet 12a/7, ol buzcınuñ āvāzın 21a/8, ol şālīh kula 42b/5, ol şeherler 53b/6, ol geyiği 68a/11
şol	şol güneş içinde 2b/7, şol beğenmedüğüñ küçücük günāh 2b/10, şol kişidür ki 29a/12, şol yĩnice güyegü 43a/13
işbu	işbu şaḥābeler 56b/9, işbu kişide bir pāre yirümüz var 69a/12, işbu heybetlü firişte kimdür 45b/1

1.3.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

1.3.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Metnimizde geçen asıl sayı sıfatları şunlardır:

altı	altı dürlü murdār ḥaşlet 65b/4
altmış	pes elli yaş yā altmış yaş 44b/4
biñ	biñ pāzişāhuñ 38a/2, biñ rekʿat namāz 12a/2
bir	bir sāʿat 15a/5, bir pāreñ eksilür 18b/7
biş	biş vaḳtde 38b/12, biş aḳça 70b/8, biş kere 47a/10
biş yüz	biş yüz firişteh 9b/5, biş yüz yıllık yol 44a/4
biş biñ	biş biñ aḳçalık kumāş 67b/1
dört	dört rekʿat namāz 78b/1, dört yanına 43a/12
dört yüz	dört yüz ümmete 62b/7
dört biñ	dört biñ yıldur 47a/7
dört biñ üçyüz toḳsan iki	dört biñ üçyüz toḳsan iki nefes 17b/8
elli	pes elli yaş yā altmış yaş 44b/4
elli biñ	dünyānuñ elli biñ yılncadur 44b/3
iki	iki ḥüküm 34a/9, iki ʿādil ṭanuḡı 71a/2
iki yüz elli	iki yüz elli firişte 42b/6
kırk	kırk yıl 22a/4
on	on cenāze 40a/2, on nesnedür 80a/7
on iki	on iki rekʿat 78b/2, on iki yıl ʿibādet 78b/8
on iki biñ	on iki biñ kişi 13b/12
otuz	otuz yıl 16b/1

sekiz yüz	yidi, sekiz yüz yıllık 37b/4
üç	üç dürlü sa'adete 38a/12, üç bölüm 61b/11
üç yüz	üç yüz kişi 14a/3
yidi	yidi kat gökden 45a/12
yidi yüz	yidi yüz dāne 28a/12, yidi, sekiz yüz yıllık 37b/4
yigirmi	yigirmi kişi 59b/8
yigirmi bir biñ altı yüz	yigirmi bir biñ altı yüz günāh 17b/12-13
yitmiş	yitmiş kez 20b/7
yitmiş iki	yitmiş iki bölüğü 31b/10
yitmiş üç	yitmiş üç bölükdür 31b/8
yüz	niçe yüz kapucılar 44a/12, yüz dāne 28a/11, yüz ol kadar maḥabbetile 20b/1
yüz biñ	yüz biñ ḥasenāt 28a/2, yüz biñ ol kadar luṭuf ve iḥsān 43b/13, yüz biñ ol kadar āh 39a/3

Asıl sayı sıfatları bazen bir isim gibi kullanılmışlardır:

dört	ṭanukları dört olsa 71a/3
on	on bu dünyā kadar 44a/8
on tokuz	güzel oğlan şehveti on tokuzdur 59a/1
üç	ol üç ki āḥiretdedir 65b/7
yüz	farzā ki yüz olsa 44b/4

Birleşik sayılar metnimizde bazen art arda bazen de “daḥı” ve “kez” sözcükleriyle ifade edilmişlerdir⁵⁷:

dört kez yüz biñ	“dört yüz bin”
dört kez yüz biñ kişidi	53b/2
yigirmi biñ gün daḥı biñ altı yüz	“yirmi bir bin altı yüz”
yigirmi biñ gün daḥı biñ altı yüz gün	17b/11
yüz biñ yigirmi dört biñ	“yüz yirmi dört bin”
yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberler	30b/2

⁵⁷ Bu konu için bkz. Zeki Kaymaz, “Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları” TDAY-Belleten 1991, Ankara 1994, s. 9-17

1.3.2.3.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Sıra sayı sıfatlarının yapımında /+(1)nci/, /+(i)nci/, /+(u)nci/, /+(ü)nci/ eklerinden istifade edilmiştir. Metnimizde sıra sayı sıfatları bir yer dışında (*dördüncü kat göğe çıktı 45a/11*) hep isim gibi kullanılmıştır:

altıncı	altıncı, yarın kıyāmetde kerāmet ve izzet müttakīlerüñdür 11a/3
bişinci	bişinci bu ki, düttüni begāyet çokdur 33a/4
dördüncü	dördüncü, ehl-i takvāyı Hāk Taʿālā düşmenlerinden şaklar 10b/11
ikinci	ikincisi budur kim, nefesi ne yirde alduñ kulum diyiser 17b/6, ikinci, yidi kez “Āyete’l-Kürsī” okuya 80a/8
onuncı	onuncı, ziyān budur kim korku vardur 50b/1
toğuzuncı	toğuzuncı, cenneti Hāk Taʿālā müttakīler için yaraqlamışdur 11b/1, toğuzuncı, ol murdārı ağzına alduğınlayın gökden üzerine laʿnetler yağar 50a/11
üçüncü	üçüncü bu ki, kokuşu iñen naḥsdür 33a/4, üçüncü, ʿibādete ve t̄āʿate kāhel olur 38b/3, üçüncü, anı içmek sebab olur birbirile düşmān olmağa 49a/6
yidinci	yidinci, Hāk Taʿālā, dünyāda ve āḥiretde beşāretler ve şazılıklar viriserdür 11a/5, yidinci, iki omuzında ʿamelin yazan kerīm ʿazīz incinür 50a/3
sekizinci	sekizinci, ol murdārı içmegile dünyāda seksen ağaç ḥaddi kendülere vācib eylerler 50a/8

Cinānū’l-Cenān’da sıra sayı sıfatı olarak “birinci” yer almamaktadır. Bunun yerine “evvel” sözcüğü kullanılmıştır:

Evvel bu ki, kibrīt tīz dutuşur. İkinci, giç söyünür 33a/3, Evvel, günāhı
terk ider, tizcek tevbe ider. İkinci, dünyā hırşı gönünden gider, kanāʿate
meşgūl olur 38a/12, Evvel, yidi kez “Süre-i Fātiḥa”; ikinci, yidi kez
“Āyete’l-Kürsī” okuya 80a/8

1.3.2.3.2.2.3. Kesir Sayı Sıfatları

Metnimizde geçen kesir sayı sıfatları şu şekildedir:

gündüzün dört bahşından bir bahşı 78a/13

on bahşdan bir bahşı 44b/5

yüz biñ bahşında bir bahşı 44b/6

1.3.2.3.2.2.4. Üleştirme Sayı Sıfatları

Üleştirme sayı sıfatları, asıl sayı sıfatları üzerine /+(ş)Ar/ eki getirilerek yapılmıştır. Metnimizde iki yerde geçmiştir. Birisinde zarf gibi kullanılmıştır.

birer bu taraqları şäkirdlerine birer üleşdürdi 60a/4

yidişer ya'nı on nesnedür ki yidişer kez okınur 80a/7

1.3.2.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları

Cinânü'l-Cenân'da geçen belirsizlik sıfatları şunlardır:

ayruk ayruk günün kalmadı 15a/11, ayruk ta'amlardan ağzuma alam
çeyneyem 20b/6

ba'zı ba'zı meşâyih bu ma'nı üzerine nazm eylemiş 2b/8, ba'zı evliyā
lisān-ı Hākdan bu beyti hikāyet ider 15b/9

bir yıl geçdükçe hūd 'ömrün bir tarafı gider 18b/3, bir yüce yirden
baş aşağı birağalar 57a/3, bir gün hammāma varmış 58b/8

birkaç aşhābdan birkaç şahābeye emr idüp Resül eyitdi 3a/4, dağı birkaç
yirde zikr olındı 27a/13

bunca bunca halāyıkdan utanursın, anda Hālik'den utanmaz mısın 66b/3
bunca 'avratlar tena'umı gözümden çıkdı 38a/4

fülān ben fülān fāsıkı yār idinmeyeyidüm 5b/13

her kıyāmet güninde her nefis cezā olunur 2b/1, her vakt için seksen
yıl 'azāb ideler 77b/12

her ne her ne fi'il işlerseñüz, aña göre cezā itse gerekdür 2a/11

her bir her bir taşuñ üzerinde bir fāsık adı yazılmışıdı 53b/5

hiç	hiç kimse size öğretmedi 52b/3
hiç bir	Hiç bir ma'şiyet baña mukābil olmaz 16b/9
hiç	hiç gün yokdur dünyā günlerinden ki 19b/8, hiç kimseye vefası yok 76b/3
hiç bir	hiç bir zālīm yokdur livāṭa idenlerden ümmetüñden illā 54a/12
kañkı	zīrā ol pāziṣāhuñ yasağı buyıdı ki kañkı ‘avrata nazarı olsa eri kaṭına gelmese gerekidi 69a/7
nice	gördüm bir nice cemā‘at ümmetümden otdan tābütlara koymışlar 71b/12
niçe	Qur‘ān-ı Kerīm içinde niçe yirlerde beyān eyledi 27a/12, niçe dürlü laṭīf cevherler ve nefis kumāşlar var 10b/3

1.3.2.3.2.4. Soru Sıfatları

Metnimizde soru sıfatı olarak “kañkı” ve “ne” sözcükleri kullanılmıştır:

kañkı	kañkı günāh key ulu günāhdur Haḫ Ta‘ālā Ḥazretinde 64b/10
ne	ne kişidür 6a/8, nefesi ne yirde virdüñ 17b/5, ya‘nī kıyāmet seferi içün ne azıq yaraqladı 29a/7, baba hiç bilür misin, ol şuyı ne şudur 13b/6
nice	bundan şoñra nice günāhdur 65a/2

1.3.2.4. Zarflar

Zarf cümlede; fiil, fiilimsi, sıfat, ve zarf niteliğindeki kelimeleri zaman, ölçü, yer, yön, soru vb. bakımlardan destekleyen, açıklayan sözcük türü olarak karşımıza çıkar.

Türkçe fiile yönelik bir dil olduğu için cümle kuruluşunda sık sık zarfa başvurulur.⁵⁸ Metnimizde de zarflar bu özellikleriyle dikkat çekmektedir.

⁵⁸ Köktekin, age., s. 83

1.3.2.4.1. Zaman Zarfları

Cinânü'l-Cenân'da pek çok zaman zarfı geçmektedir. Bunların bir kısmını aşağıda dikkatlere sunuyoruz:

āhîr	ol şekāvet āhîr kişiyi küfre ilter 12b/7, ma'şîyyet sebebinden āhîr dünyādan ĩmānsuz gitdi 14a/5
birgün	birgün nefsile hîsāb eyledi 17b/10, nāgāh birgün günāh işledi 13b/13
bir lahza	ben bir lahza katlanımazın 68b/11
bugün	bugün anlara mı karışmak istersiz 5b/5
dāyım	dünyāda dāyım hārām geyse 72b/7
dāyima	dāyima amān içinde kılur 10b/12, dāyima 'ibādete ve tā'ate meşgûl olasız 11b/11
dāyimā	dünyāda dāyimā kadrin bilmezsin 20a/9
ebedî	ebedî cehennemde kalısar 23a/2, āhîretde ebedî maḥdûm olısarlar 42b/2
evvel	evvel bende tecrîbe eyle 70a/10
gāh	gāh oynaya gāh çimdileye gāh şüretine yapışa 62a/1-2
gice ve gündüz	gice ve gündüz gönlüm dünyā ta'āmına meyl eylemedi 80a/5
gice vü gündüz	gice vü gündüz ḥayr 'amele meşgûl olayım 3a/11
gicede ve gündüzde	gicede ve gündüzde ölümün yarağına meşgûl ola 47a/9
giç	ikinci, giç söyünür 33a/3
hemān	hemān dünyādan ĩmānsuz gider 39b/3
henüz	ya'nî senün şerründen emîn olmadum henüz 40b/2
her dem	her dem şeytān şerrinden emîn olayım 41a/2
hîç	hîç dimez 20a/2
imdi	diñ, imdi günāhları yirine, ḥasenātlar yazuñ 17a/5
ol sâ'at	ol sâ'at bedenüm misk gibi laṭîf koḡar oldı 68a/3
şimdi	şimdi fırsat eldeyiken kadrin bilüp dāyima 'ibādete ve tā'ate meşgûl olmak gerek 20b/13

yarın	yarın senüñ her işüñe şanukluk viriserler 71a/9
yarındası	dağı yarındası şabāh geldi 38b/10

1.3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları

Metnimizde geçen yer ve yön zarfları şunlardır:

aşağa	aşağa dökilür 33b/5, iki ayağı yidi kat yirden aşağı inmiş 45a/13
añaru	añaru baq yā Resūla'llāh didi 46a/6
berü	berü gel didüm 70a/7, berü katuma gel 70b/11
girü	tizcek girmeden girü kaçar 7b/4
içerü	bir büyük kapudan içerü girdüm 67b/4
ilerü	bu qarı ilerü vardı 67b/6, 'ibādetde ilerü geçebile 24b/8
ķancarü	ol geçen yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberlerüñ ümmetleri ķancarü gitdi 47b/7
ķarşu	göklere çıkıcaķ firişteler ķarşu geleler 43a/8
taşra	hay tiz bu oğlanı taşra sürüñ 68a/1
yakın	ķorķaram yakın varmağa 69b/1
yukaru	başı yidi kat gökden yukaru çıkmış 45a/13

1.3.2.4.3. Nitelik (Durum) Zarfları

Metnimizde çok sayıda Türkçe ve yabancı dilden geçme nitelik zarfı kullanılmıştır. Bunların bir kısmını aşağıda gösteriyoruz:

‘abeş	yok ‘abeş yaratmaduk 22b/1
aldayu	aldayu aldayu gice ve gündüz 'ibādet eylerdi 22a/4
añsuzda	ķişiye ölüm añsuzda gelür 15a/3
ancılayın	ancılayın, bātınına emr eyledi tātate, nehy eyledi ma'şiyetden 34a/5, ancılayın, bātınınıñ dağı 'ibādeti ve ma'şiyeti var 34a/3
ayruk	ayruk zināya ķaşd itmeyem didi 66b/7, ayruk ol yire varmaz 69b/3
bir bir	ölüm ķuşı mecmū'-ı pāzişāhları bir bir divşürdi 48b/6

böyle	imdi bu nesne'i böyle idenler, işin ziyāna virenlerdendir 19b/1, hemān böyle diyince, 'avrat ağladı zārı zārı 66b/5
bu resme	kırk yıl bu resme nefsin aldayu aldayu gice ve gündüz 'ibādet eylerdi 22a/4
eyle	imdi eyle olsa, ol göñile korku vardır 33b/8, eyle olsa münāfık olur 5a/10, pes eyle olıcağ nazar eylesün sizden biriñüz kimüñile dostlık eyler 6a/4, eyle olsa mü'min dāyimā takvā tonın geyüp, 'ibādete ve t̄ā'ate meşgūl olmak gerekdür
geñez	biz dağı yolumuzu anlara gösterdivirüp geñez idivirdük 30b/12
gine	gine hitāb geldi 37a/4, gine berü bak didi 46a/6
gökcek	ben pāzişāhuma gökcek zan iderem 30a/2,
hāzır	yarın kıyāmet güninde defterüñde hāzır bulacağsın 76a/12
hergiz	hergiz yüzine bakmadı 60a/2, hergiz kimseye zulm eylemez 2a/11
hōş	Hak Ta'ālā beni hōş tutdı 39a/13
nāgāh	nāgāh bir cemīle 'avrat bunı gördi 66a/11
ne vechile	gel, imdi gör ki 'Azrā'īl ne vechile geliser 45a/10, gör imdi dünyāda ne vechile rüsvāy olmışdur 49a/3
ol resme	ağşamda ve yatsuda ol resme buldı 38b/10
öñince	Manşūr gitdi öñince, 'avrat ardınca, Manşūr'ın evine geldiler 70b/9
şöyle	zāhir hālūñden şöyle añlanur ki; beķā umarsın 47b/10
tiz	furşat elde durmaz, tiz geçer 20b/12
yok yire	bugün bir günüm yok yire geçürdüm 20a/2
yüce	ğāyetde yüce görünür 24b/6
zārı zārı	beni ağlatdı, zārı zārı ağladum 30b/2

1.3.2.4.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

Azlık-çokluk zarfları fiillerin yanında sıfatları ve zarfları belirtmek için de kullanılmıştır. Metnimizde geçen azlık-çokluk zarflarının bir kısmını aşağıda veriyoruz:

artuk	hafta geçdükçe dahı artuk gider 18b/3
az	belki ol azdan az virilür 75a/6, kıyāmetde hisābları az ola 25a/3
begāyet	Hak Ta‘ālā’dan korkanlara, begāyet şafā virür 35a/3, ya‘nī sermāyesinden begāyet ziyān idenlerdendir 19b/2, düttüni begāyet çokdur 33a/5
bī-nihāyet	bī-nihāyet şevāblu nesne ögredeyim 79b/10
birez	mürīdlerle birez kelecı idüp şöhet eyledi 18a/12, gel aḥī berü birez vakt-i işret idüp senüñile zevk idelüm 5a/8
bol bol	‘azīz ‘ömrüñi ḥarc idersin şalmaya bol bol 20a/9
çok	zīrā kişi neyi severse anı çok añar olur 7a/9, çok sevüp gizlediği māl, arta kalup vereşelerine kalısardur 26a/4
iñen	bu fi‘l iñen murdār şenī‘ fi‘ildür 57a/11, cehennemde dahı iñen çok eglenür ol ‘azāblarda 63b/5, koḡusu iñen naḥsdür 33a/4
key	key sakınuñ gözi nereye gerekse şalıvirmekden 61a/2
ne	çam ağacı dahı gör ne gökcek cevāb virdi 14a/13, ne kerīm pāzişāhdur 17a/13, ne yavlaḡ zaḥmet çekersin 30a/10
ne deñlü	ne deñlü kılubilürse kılsa 78b/11
ne kadar	günāḥ ne kadar kiçise, birkaç dahı olıcak büyük olur 12b/11, ne kadar günāhdan ḥāşıl olmuş paslar var-ısa, giderür 13a/9
ol kadar	benüm dahı ol kadar olsun 19a/11, imdi ol kadar tesbīḥ idecek vakti fānī dünyā ta‘āmına şarf olduḡın istemez 20b/8 “ol kadar” zarfı kendinden önceki sayı sıfatları ile gruplaşarak da kullanılmaktadır: bizüm gibi günāhkār yüz biñ ol kadar āḥ idüp feryād idüp dāyimā gözler yaşın dökmek gerekdür 39a/3, āḥiretde yüz biñ ol kadar luṭuf ve iḥsān idiser 43b/13
yavlaḡ	ne yavlaḡ zaḥmet çekersin 30a/10

1.3.2.4.5. Soru Zarfları

ķancarū	ol geķen yūz biñ yigirmi dōrt biñ peygamberlerūñ ūmmetleri ķancarū gitdi 47b/7
ķanī	ķanī Ādem, ķanī Nūh, ķanī Dāvud, ķanī Süleymān, ķanī Mūsā, ķanī Ğīsā, ķanī Seyyid-i Kevneyn Muħammed-i Muşţafā (s.a.s.) ‘aleym ecma‘īne 48a/3-4
ne	hālī ne olacaķdūr 77a/1
ne ķadar	ne ķadar ķabr aķup ōlū kefenin uęurladuñ 40a/4
neden	şauñ ve saķaluñ neden ağardı 47a/5
neye	hay kişi beni bunda neye getürdüñ 70b/11
nice	yarın cehennem odında yıllar yıllar yanmağa nice taħammül ideceksiz 32b/2, yarın kıyāmetde senden a‘lā maķāmda olanları göriceķ, nice ideceksin 24b/1
nicesi	hem-daħı ūmmetūmile nicesi mu‘āmele ķılısardūr, şorayım 45b/5
niķūn	niķūn baķmadı 60a/13, niķūn bunuñ gibi fesāda ķaşd idersin 70a/5

1.3.2.5. Edatlar

Edat, “Genellikle tek başına anlamı olmayan ve çekime girmeyen, cümle içinde öbür kelime ve kelime öbekleri arasında çeşitli ilişkiler kurmaya yarayan kelime”dir.⁵⁹

Edatları manalarına ve cümledeki fonksiyonlarına göre bölümlere ayırarak inceliyoruz⁶⁰:

1.3.2.5.1. Son Çekim Edatları

Metnimizde yer, hâl, sebep, zaman, benzetme, görelilik, karşılıklılık, birliktelik, sınırlama vb. bildiren son çekim edatlarının yalın ve hâl ekleriyle birlikte kullanılmış pek çok örneği mevcuttur:

aşāęa	‘Ömer bir kişiden aşāęa, mecmū‘-ı ūmmetlerūñ yigregidūr 39/a1

⁵⁹ Ahmet Topaloğlu, Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, Ötüken Yay., İstanbul 1989, s. 33

⁶⁰ Edatların tasnifi için bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, MEB. Yay., İstanbul 1992
Faruk Kadri Timurtaş, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s. 99-110

berü	ol vaqtden berü ki cehennemüñ dutruğı âdem oğlanları ve qayalardur didi 33a/9
bile	bugün anlaruñıla bile qopaydıñuz 5b/7
birle	hezār ta‘zīm ve ikrām birle alalar, Allāhü Ta‘ālā Hāzretine gideler 43a/8, Resül’üñ huzūrında şıdķ u ihlāş birle İmān getürdi 3a/3
degin	Zülzile sūresine degin oķıdı, andan yuķaru oķumadı 3b/1
diyü	ya‘nī ölümüñ esrükligi varımış diyü tekrār iderdi 46b/11
girü	şimdiden girü hayr ‘ameli ziyāde itmek ardınca olayım 3b/6
gibi	taş gibi qatı eyler 13a/12, Hāķ Ta‘ālā, mü‘mini anuñ gibi şeytān şerrinden şaķlaya 42a/4
içün	bu zerre fānī ‘ömr içün, anuñ gibi bī-nihāyet sa‘ādeti ve bī-nihāyet ni‘meti terk idesin 44b/7, pes ma‘lūm oldu ki siyāset içün depelenürmiş 56a/13
qadar	dünyādan zarūret olduğı qadar ala 76b/5, eger zerre qadar hayr işlerse, görse gerekdür 2b/2
qadarınca ⁶¹	eger dünyānuñ Hāķ Ta‘ālā qatında sivrisiñek qanadı qadarınca qadri olsaydı, kāfirlere bir içim şu virmezdi 74b/4
öñdin	biz vaşiiyet kılduķ sizden öñdin yaradılup kitāb virilen ümmetlere ve sizlere 11b/9
şoñra	zamānlardan şoñra ‘aķlı geldi 40a/9, andan şoñra bu şehirleri başı aşığa dönderdi 53b/3
üzre	ba‘zı meşāyiḥ bu ma‘nī üzre nazm eylediler 4a/2, Naşrānī dīni üzre olup ol dīni qabūl eylegil 39a/10
yaķın	ikindü namāzından şoñra aḥşama yaķın gün tölunmadın oķusa, dünyāda ve āḥiretde maķşūdlarına yitişe 80a/2
yaña	ya‘nī dāyima Allāh’dan yaña qaçuñ 42a/8

⁶¹ Bu edat, 3. şahıs iyelik eki almış “qadar” çekim edatı ile /+ca/ eki birleşmesinden meydana gelmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Zeynep Korkmaz, “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Cilt I, s.12-84, Ankara 1995

1.3.2.5.2. Bağlama Edatları

Metnimizde pek çok bağlama edatı geçmektedir. Bunlardan bazısını örnek olarak dikkatlere sunuyoruz:

ammā	ammā bunlaruñ şübhesini gidermek içün eyitdi 3b/2, ammā kime gerekse degüldür 26b/5
ancağ	ancağ gice ve gündüz sa'yi, cehdi āhirete lāyık 'amel arturmak ardınca ola 76b/5, ancağ şuña göre dünyāya ħarīş olğıl 75b/10
anuñ-ıçun	anuñ-ıçun ol vechile du'ā kıluram 39b/9, anuñ-ıçun 'İsā (a.s.) eyitdi 60b/13, anuñ-ıçun çeynenür ta'ām yimezem didi 20b/9
anuñ-ıçun ki	anuñ-ıçun ki ol buyurduğūñ ħizmeti anuñ muķābelesinde yirine getüremedüm 38b/11, anuñ-ıçun ki ol murdārı 'ādet idindiler 58a/2
bāri	eķalli bārī gicede ve gündüzde biş kerre ölümün aña 47a/9
belki	belki ħatılığı taşdan daħı ziyāde olur 13a/13, belki kendüyi bi'l-küllıye dünyāya vire 19b/1
bolay ki ⁶²	bolay ki ol a'lā mertebeye ben-daħı yitişem diye 24b/13, bolay ki ben daħı emcek emer oğlancuğlaruñ anası göğsinde cānın almağdan ħurtılam 45b/12-13
çün	çün bu bī-sa'ādet ħamr içdi, 'aqlı gitdi 49b/10, çün göñül birdür 35a/11
çünki	pes çünki günāhı terk itdi, gice vü gündüz 'ibādete ve tā'ate meşğül kıldı 42a/9, çünki āvāz geldi ħulağuma, tūr diyü şandum ki ħıyāmet ħopdı 47a/5

⁶² Metnimizde “belki”, “ola ki”, anlamlarında cümle başı bağlacı olarak kullanılan bu edat, Dede Korkut Hikâyelerinde de geçmektedir. bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, MEB. Yay, İstanbul 1992, s. 131-132. “Bolay ki” edatının, Doğu Türkçesindeki *bol-* fiilinin *-gay* gelecek zaman şeklinin 3. tekil şahıs çekiminden geldiği açıktır. Çünkü Doğu Türkçesinde “bolgay” (<bol-gay), çekimli fiillerin yanında belirsizlik, tereddüt, tahmin bildirmek üzere de kullanılmıştır. Doğu Türkçesindeki kullanılışı için bkz. Janos Eckmann, Çağatayca El Kitabı (çev. Günay Karaağaç), İst. 1988, s. 121, 129

dağı	dağı Ebū Bekr-i Cevzī rahmetü'l-lāhi 'aleyh dimişdür 48a/8, dağı ta'accüb idüp eyitdüm 16b/2, dağı bir kez na're urdı, āh idüp düşdi 18a/1, dağı anuñ kapusına mülāzım olmağ gerekdür 42a/6-7, dağı nazar idüp fuḡarā ḥālını fikr eylegil ki, dünyāyı terk idüp yüklerini yıyniltmişlerdür 25a/2-3, dağı Hāḡ Ta'ālā 'amelini yüzine ura 62b/3
eger	eger sevdüğüñ gerçekimişse, emrine muṭī' olayduñ 4a/6, eger mecmū ^c -ı günāhları bir bir şaysalar, bundan ḡorḡunç ulu günāh olmayaydı 55a/2,
egerçi	egerçi ādem oğlanı ölümdeñ ġāfil olur, ammā ölüm andan ġāfil olmaz 47b/3, bir 'avrat lezzeti neyise ḡalanınıñ dağı lezzeti oldur egerçi şūretleri dürlü dürlüyise 69b/10
gerçi	ya'nī benüm rahmetüm gerçi 'āmdür mecmū ^c -ı eşyāya, ya'nī nihāyeti yoḡdur ammā kime gerekse degüldür 26b/4
ḡāl budur kim	ya'nī şunlar ki 'amel eyler, ḡāl budur kim göñülleri ḡorḡar ol 'amel itdüğinden soñra 12b/1
ile	ipeğile iplik ḡarışık olsa, argacı iplik arışı ipek olsa ḡarāmdur 72b/11, Süleymān Peyğamber (a.s.) taḡtıla yirile gök arasında giderdi 76a/3
illā	ya'nī hiç gün yoḡdur dünyā günlerinden ki, toğar illā ḡāl dilile söyler, eydür ki 19b/8, ben cinni, insi yaratmadum illā baña 'ibādet ve ṭā'at itmek-içün yaratdum 22a/10
ḡaçan	günāhları 'afv ider, ḡaçan tevbe-i naşūḡ olsa 27a/3, ya'nī ḡaçan mü'min bir günāh işlese, ol günāh sebebinden göñlinde bir ḡara nokṡa olur 13a/6
ki	şāliḡlere yoldaş olğıl ki dāyimā şālāḡiyyetinden ve şerefinden anlaruñ, saña dağı yetiše 8b/3, mü'min gerekdür ki dāyimā şāliḡlere yoldaş ola 9b/10, gördüm ki bundan ḡurtulmağā çāre, ḡile itmeyince olmaz 67b/10, zīrā ol pāzişāhuñ yasağı buyıdı ki ḡanḡı 'avrata nazarı olsa

	eri atına gelmese gerekidi 69a/7-8, saa bir nesne gredeyim ki seni ılı kesmesn 70a/8-9
kim	pes malm oldu kim her ii kim ibdet ve aat idp gnhdan itirz ide 27a/10, H Taal aa bir kmil mn virr kim anu lezzetini gninde bulur 60b/12, ngh bir gece dmde grdm kim cennete girmiem peygmberlerle ve evliylarla umak aamlarından yirem 80a/4-5
lkin	lkin gnlleri mesh olup tayr olur 58b/2
velkin	geri ben hr opraqdum velkin bir a gn azze ve erfe muhib oldum ki gldr 8a/10, azz oldum velkin bayaq hr ayaklar altında basılan opraqm 8b/1
meger	meger yazu bilrmi 70a/10, meger Resl zamnında mnfqlardan bir nicesi gzel olanlara naar iderlerdi 59b/1
meger ki	meger ki ol kitbda zin gnhlarnu haberi varıdı 68b/4, meger ki hla ola 63b/2
ola ki	gnlde niyyetn mukem ola ki, ayru gnha meyl idp ilemeyesin 27a/6
niteki	niteki Hzvendigr dimidr 7b/9, daı niteki Ayıe (r.a.) Resl Hzretine sul idp eytdi 12a/12
nitekim	nitekim iki ii biribirine arışıc byk olur 12b/12, nitekim bu man zerine ulem nazm idp dimi ki 14b/3
pes	pes tevbe, key ulu sadetdr 16a/12, pes bir dneden yidi yidi yz dne hıl oldu 28a/11
pes imdi	pes imdi mmin gerekdr ki dyima gzn aklaya hrm naarlarından 61b/6
yed ki	er amelden saınayım, yed ki cehennem odından hl bulam didi 3a/12, yed ki urtılam 36b/11

şöyle ki	şöyle ki, āyine şüretine her bir nefesde bir küdüret hāşıl olduğu gibi 15b/6,
ta ki	tā ki ol günāh aḡusı göñüle kār idüp helāk eylemeye 16a/6, tā ki yarın kıyāmet güninde defterini boş görüp yirinmeye 17a/6
u, ü, vü	tevbe olsun şıdķ u ihlāşile 66b/7, ins ü cin saña muṭīc 76a/6, gice vü gündüz dürişe 25b/2
ve	ayağların bağlayalar ve billerin büküp yüzleri üstine cehenneme koyalar 5b/9, tizcek mü'min tevbe idüp ʿibādete ve ṭāʿate meşḡul ola 16a/11
ve illā	ve illā ʿaksī olsa şer ümmetden olup münāfık olurlardı 4b/12, ve illā emred oḡlan şüretine bakup bundan ʿibret aluruz demek ḡaṭādur 59b/12
veyāḡūd	yāḡūd andan şatun alursın, veyāḡūd anuñ nāzūk rāyiḡalarından saña yapışup siñer 7b/7, müşk olduñ veyāḡūd ʿabīr ki, senüñ nāzūk rāyiḡalaruñdan ben uş mest oldum 8a/8
yaʿnī	yaʿnī ol tevbe idenüñ, Haķ Taʿālā günāhlarını ḡasenāta tebdīl ider 17a/12, yaʿnī āḡir vaķtde ĩmānsuz ölmekden kōrkaram 39b/7, yaʿnī dünyā, āḡiret ekinligidür 28a/4, yaʿnī naẓar eylesün, görsün ādem oḡlanınuñ nefsi ḡıdāsı-çün ne yaraķ eyledi 29a/6, yaʿnī her kabuñ içinde ne varısa, ṭaşına ol şızar 34b/3, yaʿnī, kim ki öḡüt isterse, ölüm aña öḡüt yiter 36a/5-6, yaʿnī bu daḡı anlaruñ gibi ulu günāhdur demek olur 65a/3-4, yaʿnī zinhār ve zinhār zinādan saķınuñ 65b/3, yaʿnī dünyā mü'minlerüñ zindānidur 74a/12
yā	dünyāda barmaḡuñ ucın bir sāʿat yā ʿöşr sāʿat oda dōyemezsin 32b/1, atasından ve anasından yā sevgülü dostından birinüñ şüretine girüp gelür 39a/7

yāhūd/yāhūz	meşelā biregünün mālın zulmıla aldı yāhūd dökdi, yāhūz ğaybet eyledi 17a/1, yāhūz yirlere bakmazlar mı ki nicesi döşenmişdür 59b/11
yoḥsa	bilmezem ki taḳvāyıla mı kıldum yoḥsa ğafletile mi kıldum 12a/8, bu ḥayırlu ʿamelleri itdüklerinden soñra ḳorḳarlar, ʿaceb ḳabūl ola mı yoḥsa olmaya mı diyü 12b/4
zīrā	zīrā günāhuñ evveli, göñüle ḳasāvet getirür 13b/10, zīrā seven kişi, sevdüğine muṭīʿ olsa gerek 14b/10, zīrā ḥarīr ṭonları Ḥaḳ Taʿālā dünyāda erenlere ḥarām eyledi 72b/8

1.3.2.5.3. Kuvvetlendirme Edatları

bile	mü'min ḳabre girdüğinden soñra daḥı şeyṭān bile girür 40b/3, bilesince uçmaḳ reyḥānlarından bir deste bile getiriserler 42b/13, uçmaḳ ḥarīrlerinden aḳ laṭīf ḥarīr bile getürmiş olalar 43a/6
daḥı	cān acusın daḥı ṭuymaya 43a/10, yirler daḥı şikāyet idüp eydür 45a/1, saña daḥı olacaḳ degüldür 48a/1, altındaḡı yirler daḥı laʿnet iderler 50a/13, Ḥaḳ Taʿālā daḥı anı ağırlar 68a/8
hele	hele imdi sulṭānum evvel taʿām andan kelām gerekdür 68b/1
hergiz	hergiz kimseye zulm eylemez 2a/11, nikāḥ idüp, hergiz ḳatına gelmiş degüldür 27b/11
ḥōd	yıl geçdükçe ḥōd ʿömrüñ bir ṭarafı gider 18b/3
ḥōz	bu nesne ḥōz iñen müşkildür 20a/5, zinā itmek ḥōz ḳanda ḳaldı 63a/8, eyle olıcaḳ ḥōz ne söz ḳaldı 71a/4
zinhār	oḡlancuḡum zinhār tevbeʿi, teḥīr eyleme ki, kişiye ölüm añsuzda gelür 15a/3, zinhār ḥayr ʿamellere ivüñ 24a/4, zinhār ve zinhār dünyāya aldanmayasız 38a/7, zinhār şükre meşḡül oluñ 32a/9

1.3.2.5.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

eger ... eger	eger hayr, eger şerr, sorulsa gerekmiş didi 3b/7, her kişi ki eger erdür eger ʿavratdur 71b/9
eger ... ve eger	eger hayr ʿamel itseñüz şevāblar virecekdür ve eger şer ʿamel kılsañuz, ʿazāblar idecekdür 2a/12, eger zerre kadar hayr işlerse, görse gerekdür ve eger zerre kadar şer işlerse, görse gerekdür 2b/2-3
gerek ... gerek	gerek kebīre olsun gerek şağīre olsun 26b/12, gerek üzümnden olsun, gerek tarudan olsun, gerek baldan olsun 51a/9-10
hem ... hem	nitekim bir destiye hem bal hem sirke şıgmaz 35a/12
kimi ... kimi	kimi kıızıl yāķūtdan kimi yaşıl zümürüdden 44a/5, kimi ak kimi yaşıl kimi āsümānī 68b/3
ne ... ne	ben geldüğümleyin ne riyā qalır ve ne gaybet qalır 16b/8
yā ... yā	yā altı rekʿat namāz kılsa yā sekiz rekʿat namāz kılsa yā on iki rekʿat namāz kılsa 78b/10-11
yā ... yāhūz	yā tır, berü qatuma gel yāhūz destūr vir gideyim 70b/11

1.3.2.5.5. Tekrarlama Edatları

gine	Süleymān'ıla birez şöhet eyledi, gine gitdi 36b/4, gine hitāb geldi ki tīz var, Süleymā'nuñ fülān nedīminüñ cānın Kāf tağı ardında al 37a/4, ādem qazā-i şehvetini gine irkekle itse, yaʿnī livāṭa itse, yarın kıyāmet güninde bir ʿazamet yüce oddan direge aşakoyalar 55b/1, gördüm gine evvelki şüretinde 46a/10
kerre	günde biş kerre yüzine bakar 47a/11, bir kerre dağı ikindü namāzından soñra 80a/1
kez	yaʿnī on nesnedür ki yidişer kez okınur 80a/7, dağı bir kez naʿre urdı, āh idüp düşdi 18a/1

1.3.2.5.6. Soru Edatları

‘aceb	‘aceb kabûl ola mı yoḥsa olmaya mı 12b/4, senüñ bağruñ ‘aceb niçün delinmez 33b/8, bu za‘îf âdem oğlanları ‘aceb nice taḥammül eyleyeler 46b/7
mı, mi	bilmezem ki taḳvâyıla mı kıldum yoḥsa ğafletile mi kıldum 12a/8, altuñdağı at mıdur, yā eşek midür 14b/6, henüz dağı senüñ şerrüñden kurtılmadum mı 40b/7, ta‘accüb mi idersin bir ḥācet otuz yılda virildüğine 16b/3

1.3.2.5.7. Seslenme Edatları

iy	ya‘nî, iy âdem oğlanları 18a/5, ya‘nî, iy îmān getüren mü’minler 19a/8, girüñ cennete iy şālihler, ‘amelüñüz sebebiyle 23a/9, gel iy ḥātūn imdi dermān ideyim 66b/1
ilāhî	Îlāhî, baña naşūḥ tevbesini rûzî kııl 16b/1, Îlāhî, āḥir vaktde îmānum şeytān şerrinden saklayuvir 39a/4, Îlāhî, bu kılduğum ‘ibādeti sen kabûl eyle 40a/11
yā	yā Muḥammed 41a/6, yā meleke’l-mevt 44b/11, yā Cebrāyil 45b/4, yā Îmāme’l-Müslimîne ben ḳuluñuza virmedüñüz 60a/4, feryāz yā Tāvus, utanmaz mısın bunca ḥalāyıkdan 66b/2

1.3.2.5.8. Cevap Edatları

belî	esirdür mi, ol kişi eyitdi belî esirdür 51b/1

1.3.2.5.9. Gösterme Edatları

işbu	işbu kişide bir pāre yirümüz var 69a/12, işbu heybetlü firişte kimdür 45b/1
uş	senüñ nāzük rāyihalaruñdan ben uş mest oldum 8a/9, uş bugün yarın cānuñ almağa gelicek, göresin ki saña ne cezālar ve ne belālar kılam, dir. 47b/1

uşda uşda maḥall-i ‘ibret, eger başīretleri varısa 59b/12, uşda maḫşūduñ
getürdüm ḥātūnum 67b/6, Tañru’ñ kim şorduğınlayın uşda
arduñda durur, diyiser 40b/11

1.3.2.5.10. Ünlem Edatları

āh daḫı bir kez na‘re urdı, āh idüp düşdi 18a/1, āh idüp
guşşalanmazlar 33b1, eydür ki, āh saña ne vaḫt fırsat bulam seni
bundan ḫoparam 41a/13

el-ḥamdü li’llāh elḥamdüli’l-lāh ki sen geldüñ 45b/10

diñ⁶³ diñ, imdi günāhları yirine ḥasenātlar yazuñ 17a/5

ḥāşā ḥāşā ki anlaruñ ḫannı bizden yigrek idi ve ‘ilimleri bizden daḫı
ziyādeyidi 30b/7

keşke keşke ben fülān fāsıḫı yār idinmeyeyidüm 5b/13

va’llāhi va’llāhi ben anı ayruḫ almazam 73b/8, va’llāhi her kişi ki
īmānsuz ölmekden ḫorḫmasa ol kişi īmānsuz gider 39b/12

ziḫī ziḫī sa‘ādet senüñ, iy Dāvud oğlu Süleymān 76a/4, ziḫī sa‘ādet
bunuñ kim ‘ömrini Ḥaḫ Ta‘ālā ḫizmetinde şarf ider 24b/11

1.3.2.6. Fiil Çekimi

1.3.2.6.1. Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri

1.3.2.6.1.1. Şahıs Zamiri Kökenli Şahıs Ekleri

Anlatılan geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman, rivayet ve istek kipi ile
bildirme geniş zaman çekimlerinde şahıs zamiri menşeli (kökenli) şahıs ekleri
kullanılmaktadır.

1. Tekil Şahıs	/+m/, /+am/, /+em/
2. Tekil Şahıs	/+sın/, /+sin/
3. Tekil Şahıs	/+Ø/
1. Çoğul Şahıs	/+uz/, /+üz/, /+vuz/

⁶³ “haydi” anlamını taşıyan bu ünlem edatı, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde seyrek olarak
görölmektedir. bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, MEB. Yay., İstanbul 1992 s. 287

2. Çoğul Şahıs /+sız/, /+siz/
 3. Çoğul Şahıs /+lar/, /+ler/

1.3.2.6.1.2. İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman, hikâye ve şart kipinde iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır.

1. Tekil Şahıs /+m/
 2. Tekil Şahıs /+ñ/
 3. Tekil Şahıs /+Ø/
 1. Çoğul Şahıs /+k/, /+k/
 2. Çoğul Şahıs /+ñuz/, /+ñüz/
 3. Çoğul Şahıs /+lar/, /+ler/

1.3.2.6.1.3. Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri

Emir kipinin her şahsı için ayrı bir ek kullanılmaktadır. bkz. Emir Kipi

1.3.2.6.2. Fiil Çekiminde Zaman

Fiil çekimi basit ve birleşik olmak üzere iki ayrı kısımda incelenmiştir.

1.3.2.6.2.1. Basit Kipler

1.3.2.6.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Metnimizde görülen geçmiş zaman /-dı/, /-di/, /-du/, /-dü/ ekleriyle karşılanmıştır.

1. Tekil Şahıs	/-du+m/, /-dü+m/	toğdum 19b/9, yaratmadum 22a/10, gördüm 30a/8, geldüm 37a/2
2. Tekil Şahıs	/-du+ñ/, /-dü+ñ/	bulduñ 40a/6, kurtıldıñ 42b/11, geldüñ 45b/11, gitdüñ 47a/7
3. Tekil Şahıs	/-dı+Ø/, /-di+Ø/	şordı 51a/11, aldı 53a/13, didi 57b/9, dönderdi 58a/2
1. Çoğul Şahıs	/-du+k/, /-dü+k/	yağdurduk 53b/12, kuduk 54b/4, kılduk 11b/9, geldük 72b/12

2. Çoğul Şahıs	/-du+ñuz/, /-dü+ñüz/	añladuñuz 24a/8, utanduñuz 35b/4, geçürdüñüz 48a/10, kesdüñüz 53a/6
3. Çoğul Şahıs	/-dı+lar/, /-di+ler/	şordılar 57a/9, vardılar 3b/3, getürdiler 22b/11, bildiler 25a/5

1.3.2.6.2.1.2. Anlatılan Geçmiş Zaman

Anlatılan geçmiş zaman metnimizde /-mış/, /-miş/ ekleriyle oluşturulmuştur. Cinânü'l-Cenân'da çok yaygın olarak kullanılan bir zaman değildir.

1. Tekil Şahıs	/-mış+am/, /-miş+em/	ṭayanmışam46a/7, girmişem 80a/4
2. Tekil Şahıs	/-mış+sın/, /-miş+sin/	aldanmıssın 14b/2, olmuştun 47a/12, düşmüşsin 47b/1
3. Tekil Şahıs	/-mış+ø/, /-miş+ø/	ḳoymıṣ 68b/7, yazmıṣ 70b/1, dimiṣ 6a/7, itmiṣ 56a/11, yaraḳlamıṣdur 11b/1, buyurmıṣdur 13a1/1, gelmiṣdür 14b/8, döşenmiṣdür 59b/11
1. Çoğul Şahıs	/-mış+uz/	müstağraḳ olmuştuz 21a/12
2. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
3. Çoğul Şahıs	/-mış+lar/, /-miş+ler/	ḳoymıṣlar 71b/13, şormıṣlar 14b/9, dimiṣler 33a/2, tefsīr itmiṣler 27a/9, yiyniltmiṣlerdür 25a/3, dimiṣlerdür 32a/1

1.3.2.6.2.1.3. Belirli Geçmiş Zaman

Belirli geçmiş zaman metnimizde -up / -üp zarf fiil eki üzerine -dur / -ṭur yardımcı fiili ve onun üzerine de /-ur/ geniş zaman ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Cinânü'l-Cenân'da 1., 2., 3. tekil ve 3. çoğul şahıs için birer örnek bulunmaktadır:

1. Tekil Şahıs	-üptur-ur+am	gidüptururam 39a/10
2. Tekil Şahıs	-updur-ur+sın	ḳalupdurursın 14b/5
3. Tekil Şahıs	-updur-ur+ø	va'de olınupdurur 10b/5

1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
3. Çoğul Şahıs	-updur-ur+lar	sākin olupdururlar 59b/12

1.3.2.6.2.1.4. Geniş Zaman

Metnimizde geniş zaman -r / -ar / -er / -ur / -ür ekleriyle oluşturulur. Olumsuz şeklinde /-r/ yerine /-z/ kullanılır.

1. Tekil Şahıs	/-r+am/, /-r+em/ /-ar+am/, /-er+em/ /-ur+am/, /-ür+em/ /-z+am/, /-z+em/	ağlaram 12a/7, inlerem 33a/11 bakaram 59a/7, severem 4a/6 şıgınuram 41a/7, virürem 26b/6 almazam 73b/8, öğmezem 60b/3
2. Tekil Şahıs	/-r+sın/, /-r+sin/ /-ar+sın/, /-er+sin/ /-ur+sın/, /-ür+sin/ /-z+sın/, /-z+sin/	ağlarsın 12a/4, yirsın 20b/5 yıkarsın 18b/8, çekersin 30a/10 katlanursın 32a/11, dirildürsın 47a/1 kılmazsın 37b/3, Dilemezsin 35b/6
3. Tekil Şahıs	/-r+ø/ /-ar+ø/, /-er+ø/ /-ur+ø/, /-ür+ø/ /-z+ø/	yarlıgar 26b/11, beñzer 14a/12 şızar 34b/3, ürker 36b/6 buyurur 36a/8, giderür 36a/1 turmaz 41b/8, sevmez 60b/5
1. Çoğul Şahıs	/-er+üz/ /-ur+uz/, /-ür+üz/	teferrüc iderüz 59b/3 aluruz 59b/13, sevünürüz 18b/11
2. Çoğul Şahıs	/-r+sız/, /-r+siz/ /-ar+sız/ /-ur+sız/	ağırlarsız 35b/4, bezersiz 35b/2 kaçarsız 32a/13, kırkarsız 26a/13 varursız 52b/10, olursız 63b/9
3. Çoğul Şahıs	/-r+lar/, /-r+ler/ /-ar+lar/, /-er+ler/ /-ur+lar/, /-ür+ler/ /-z+lar/, /-z+ler/	körler 72a/6, dirler 78a/12 yaparlar 75b/1, düzerler 75b/1 sakınurlar 20b/10, görürler 20b/10 katmazlar 63b/1, öldürmezler 63b/2

Metinde bir yerde 1. tekil şahıs eki, olumsuz taban üzerine (y) kaynaştırma ünsüzü ile bağlanmıştır: besleyümayem 65a/1

1.3.2.6.2.1.5. Gelecek Zaman

Metnimizde gelecek zaman için iki farklı ek kullanılmıştır:

a) -acak / -ecek

1. Tekil Şahıs	/-ecek+em/	virecegem 19b/10
2. Tekil Şahıs	/-acak+sın/, /-ecek+sin/	varacaksın 45b/13, ideceksin 24b/1
3. Tekil Şahıs	/-acak+ø/, /-ecek+ø/	olacaktır 49a/3, gidecektür 76a/13
1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	/-acak/, /-ecek/	bulacaksınız 22b/3, ideceksiz 32b/3
3. Çoğul Şahıs	(-)	(-)

b) -ısar / -iser: Bu ek, metinde sadece 3. tekil ve 3. çoğul kişide kullanılmıştır.

1. Tekil Şahıs	(-)	(-)
2. Tekil Şahıs	(-)	(-)
3. Tekil Şahıs	/-ısar+ø/, /-iser+ø/	kurtarısar 11a/10, ağlayısar 43b/4, olunmayısardur 79a/2, kalısardur 26a/4, suâl idiser 17b/5, diyiser 17b/6, viriserdür 26a/8, sürmeyiser 38a/6, verilmeyiserdür 79a/3
1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
3. Çoğul Şahıs	/-ısar+lar/, /-iser+ler/	guşşalanmayısarlar 42a/13, olısarlar 42b/3, urısarlardur 50a/10, dutıviriserler 42b/13, getüriserler 42b/13, ʿazāb idiserlerdür 76b/13, diyiserler 23a/9

1.3.2.6.2.1.6. İstek Kipi

Metnimizde istek eki -a / -e dir. İstek ekinin Eski Türkçedeki -ğay / -gey ve daha sonra da -ğa / -ge den inkişaf ettiği ancak fonksiyon itibariyle gelecek zaman ve şimdiki zaman belirttiği de ifade edilmiştir.⁶⁴

⁶⁴ Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Akkuş, Kitab-ı Gunya TDK., Yay., Ankara 1995, s. 244

Cinânü'l- Cenân'da istek kipinin şahıslara göre durumu şu şekildedir:

1. Tekil Şahıs	/-a+m/, /-e+m/	alam 20b/7, kırtılam 45b/11, virem 46/3, çeyneyem 20b/7, göresin 47b/2
2. Tekil Şahıs	/-a+sın/, /-e+sin/	râhat olasın 18a/11, kıoyasın 68b/10, tevbe idesin 42a/3, diyesin 70a/9
3. Tekil Şahıs	/-a+ø/, /-e+ø/	ola 25b/3, aındura 38b/7, okuya 79a/9, bile 29b/2, eyleye 34b/2, diye 38b/7
1. Çoğul Şahıs	/-a+vuz/	yigrek olavuz 16b/7
2. Çoğul Şahıs	/-a+sız/, /-e+siz/	aldanmayasız 38a/8, varasız 43b/9, oturasız 43b/10, bilesiz 18a/2, gelesiz 24a/6, getüresiz 32b/1
3. Çoğul Şahıs	/-a+lar/, /-e+ler/	aşalar 43a/12, dutalar 77b/3, bağlayalar 5b/9, geydüreler 9b/6, bezeyeler 73a/5

1.3.2.6.2.1.7. Dilek-Şart Kipi

Metnimizde dilek-şart kipi /+sa/, /+se/ ile yapılmıştır. 1. tekil ve 1. çoğul şahıs için metinde örneği yoktur. Daha çok 3. tekil şahısta karşımıza çıkmaktadır.

1. Tekil Şahıs	(-)	(-)
2. Tekil Şahıs	/-se+ñ/	dileseñ 31b/1, söyleseñ 70a/3
3. Tekil Şahıs	/-sa+ø/, /-se+ø/	olsa 72b/11, kılsa 78b/5, yidse 59b/6, yise 74a1, kıorkımasa 39b/13, geyse 72b/7, ölse 72b/7, yise 74a/1
1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	/-sa+ñuz/, /-se+ñüz/	ķanda olsañuz 37a/11, ‘amel kılsañuz 2a/12, ģayr ‘amel itseñüz 2a/12
3. Çoğul Şahıs	/-sa+lar/, /-se+ler/	şaysalar 55a/2, aşsalar 77b/9, zinā itseler 64b/3

1.3.2.6.2.1.8. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi için metnimizde özel bir ek yoktur. Ancak diğer Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi Cinânü'l-Cenân'da da bu kip, “gerek” sözcüğü kullanılarak iki farklı şekilde oluşturulmuştur:

“*sA + şahıs eki + gerek*”, “*-mAK gerek + şahıs eki*”

a) -sA + şahıs eki + gerek

Bu kullanımın metnimizde sadece 3. tekil şahıs için örneği vardır.

3. Tekil Şahıs	/-sa+ø gerek/	zāhir olsa gerekdür 34b/6, uşanmasa gerek 34b/7, tatsa gerekdür 36a/12, bulsa gerekdür 2b/4
	/-se+ø gerek/	görse gerek 3a/10, divşürse gerekdür 48b/8

b) -mAK gerek

Bu yapı da metnimizde yaygın olarak 3. tekil şahıs için kullanılmıştır. Ancak /-mAk gerek/ kullanımının 1. tekil, 2. tekil ve 2. çoğul şahıs için de birer örneği metnimizde bulunmaktadır. 2. tekil şahıs örneği, metinde iki ayrı yerde aynı ifadeyle geçmektedir.

1. Tekil Şahıs	/-mek gerek+em/	elbette görmek gerekem 46a/3
2. Tekil Şahıs	/-mağ gerek+sin/	baña muṭī ^c olmak gereksin 68b/1, elbetde baña muṭī ^c olmak gereksin 70a/5
3. Tekil Şahıs	/-mağ gerek/	meşğül olmak gerek 15b/3, helāllaşmak gerekdür 16b/13, çoğaltmak gerek 18a/7, yalvarmak gerekdür 40a/11, hisāblaşmak gerek 18a/3, komağ gerekdür 77a/13
	/-mek gerek/	içürmek gerek 16a/9, bilmek gerek 19b/4, depelemek gerek 55a/8, ihtirāz itmek gerekdür 4a/8
2. Çoğul Şahıs	/-mağ gerek+siz/	yıgılınmak gereksiz 49b/2

1.3.2.6.2.1.9. Emir Kipi

Metnimizde emir kipi çok şekilli eklerle yapılmıştır. Her şahıs için ayrı ayrı eklerin kullanılmasıyla, diğer kip ve zaman çekimlerinden farklı bir özellik taşır. 1. ve 2. tekil şahıslarda düzleşme; diğer şahıslarda ise yuvarlaklaşma söz konusudur. Metnimizde göçen örneklerin bir kısmı aşağıya çıkarılmıştır:

1. Tekil Şahıs	/-ayım/, /-eyim/	vaşıyyet kılayım 11b/5, emīn olayım 41a/3, tevbe istiğfār ideyim 15a/5, vireyim 70b/8, gideyim 70b/12, süreyim 74b/8, melūl olmayayım 40a/2
	/-eyin/	ķabūl ideyin 68b/9 (Bir yerde)
	/-ayum/	ışmarlayayum 45b/5 (Bir yerde)
2. Tekil Şahıs	/-Ø/	dur 73b/7, al 73b/7, eyit 26b/9
	/-ğıl/, /-gil/	şorğıl 33a/8, varğıl 37b/10, bilgil 58b/4, digil 39a/11, şarf eylegil 19a/1, unutmağıl 75b/8
3. Tekil Şahıs	/-sun/, /-sün/	helāk olsun 45a/4, mübārek olsun 69b/3, yādigār olsun 79b/11, zāyil olmasun 21a/10, naẓar eylesün 6a/4, ihtiyār itsün 6a/6, getürsün 67b/3, gelmesün 61b/5
	/-sın/	otruşsın 14b/5 (Bir yerde)
1. Çoğul Şahıs	/-alum/, /-elüm/	varalum 43b/7, yazalum 45a/5, muşāhib olalum 45a/5, zıkr idelüm 10b/6, görelüm 47a/2, beyān idelüm 63a/2
2. Çoğul Şahıs	/-ñ/	terk eyleñ 25b/6, cem ^c eylemeñ 27a/2, saklañ 32b/13, yakın olmañ 63a/6

	/-uñ/, /-üñ/	varuñ 3b/2, k̄or̄kuñ 60a/13, muṣāhib oluñ 6b/1, görüñ 18a/8, girüñ 23a/9
3. Çoğul Şahıs	/-sun+lar/, /-sün+ler/	em̄in olsunlar 45a/8, dutsunlar 71b/6, saklasunlar 71b/7, bakmasunlar 71b/8, örtsünler 77b/10, bilmesünler 70b/7, zinā itmesünler 71b/8

1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler

1.3.2.6.2.2.1. Hikâye

1.3.2.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metnimizde sadece 3. tekil şahıs için tek örneği vardır:

3. Tekil Şahıs	/-dı(y)+ı-dı+ø/	yağdıydı 54b/7

1.3.2.6.2.2.1.2. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metnimizde 2. ve 3. tekil şahıs için kullanımı vardır. 2. tekil şahıs tek örnekte geçmektedir.

2. Tekil Şahıs	/-miş+i-dü+ñ/	ölmişidüñ 47a/4
3. Tekil Şahıs	/-miş+i-dı+ø/	yazılmışıdı 53b/5
	/-miş+i-di+ø/	vaz̄ife idinmişidi 12a/3, görmişidi 70a/2

1.3.2.6.2.2.1.3. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metnimizde belirli geçmiş zamanın hikâyesi kullanılmamıştır.

1.3.2.6.2.2.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi

Cinânü'l-Cenân'da geniş zamanın hikâyesi yaygın olarak 3. tekil ve 3. çoğul şahıs için bulunmaktadır. Ancak nadir de olsa 1., 2. tekil ve 2. çoğul şahıs için de örnekler vardır. Metnimizde 1. çoğul şahıs için bu kip kullanılmamıştır.

1. Tekil Şahıs	/-ur+ø-du+m/	şakınurdum 67a/13
	/-ür+ø-dü+m/	sebeblenürdüm 13b/5

2. Tekil Şahıs	/-ar+ø-du+ñ/	katarduñ 13b/6
	/-ur+ø-du+ñ/	namāz kıldurduñ 12a/5
3. Tekil Şahıs	/-ar+ø-dı+ø/	katardı 13b/2, uçardı 14a/4
	/-er+ø-di+ø/	düşerdi 32b/11, tekrār iderdi 46b/11
	/-er+i-di+ø/	gideridi 33a/6
	/-r+ø-dı+ø/	ağlardı 24a/6, okırdı 13b/12
	/-r+ø-di+ø/	‘ibādet eylerdi 24a/2, helāk eylerdi 69a/8
	/-r+i-di+ø/	diridi 21b/12
	/-ur+ø-dı+ø/	kıldı 12a/3, otururdu 36b/3
	/-ür+ø-di+ø/	eydürdi 15a/3
	/-me-z+ø-di/	virmezdi 74b/5
1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	/-ar+ø-du+ñuz/	kaçardurduñuz 5b/5
	/-me-z+ø-dü+ñüz/	sevmezduñüz 5b/5
3. Çoğul Şahıs	/-er+ler+ø-di/	düzerlerdi 51a/12, zinā iderlerdi 72a/6
	/-r+ler+ø-di/	naẓar iderlerdi 59b/2, dirlerdi 59b/4
	/-r+ler+i-di/	dirleridi 12a/2
	/-ur+lar+ø-dı/	münāfık olurlardı 4b/13
	/-me-z+ler+mi+ø-di/	bilmezler midi 30b/7

1.3.2.6.2.2.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Metnimizde gelecek zamanın hikâyesi kullanılmamıştır.

1.3.2.6.2.2.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi

1. Tekil Şahıs	/-ma-(y)a-(y)ı-du+m/	giriftār olmayayıdum 6a/1
	/-me-(y)e-(y)i-dü+m/	yār idinmeyeyidüm 6a/1
2. Tekil Şahıs	/-a+(y)ø-du+ñ/	muṭīr olayduñ 4a/7
	/-e+(y)i-dü+ñ/	iḥtirāzıla ideyidüñ 20b/2
3. Tekil Şahıs	/-a+(y)ø-dı+ø/	ulaşaydı 23b/10, çıķaydı 32b/6

	/-a+(y)ı-dı+ø/	yığaydı 49b/12, uğradaydı 52b/8
	/-ma-(y)a+(y)ø-dı+ø/	olmayaydı 26a/13
	/-e+(y)ø-di/	biçeydi 28a/3, erideydi 32b/6, eriyeydi 46b/7
	/-e+(y)i-di/	ideyidi 52b/6, diyeyidi 49b/13
1. Çoğul Şahıs	(-)	(-)
2. Çoğul Şahıs	/-a+(y)ı-dı+ñuz/	ķopaydıñuz 5b/7, olaydıñuz 5b/7
3. Çoğul Şahıs	/-a+lar+ø-dı/	ķoyalardı 46b/6
	/-e+ler+ø-di/	ķavāle idelerdi 62b/7

1.3.2.6.2.2.1.6. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi

Dilek-şart tipinin hikâyesi metnimizde sadece 3. tekil şahısta geçmektedir.

3. Tekil Şahıs	/-sa+(y)ø-dı+ø/	ķadri olsaydı 74b/4
	/-ma-sa+(y)ı-dı+ø/	günāhkārlar olmasaydı 42b/2

1.3.2.6.2.2.1.7. Gereklilik Kipinin Hikâyesi

Metnimizde gerekliliğin hikâyesi iki farklı şekilde ve sadece 3. tekil şahısla 2. çoğul şahısta kullanılmıştır:

a) -maķ gerek

3. Tekil şahıs	/-maķ gerek+ø-di+ø/	saklamak gerekdi 20b/1
2. Çoğul şahıs	/-maķ gerek+i-di+ñüz/	ķazanmaķ gerekidiñüz 5b/6

b) -se gerek

3. Tekil Şahıs	/-se gerek+ø-di/	ķızmet itse gerekdi 30a/4
	/-me-se gerek+i-di/	gelme se gerekidi 69a/8

1.3.2.6.2.2.2. Rivayet

Metinde sadece geniş zamanın rivayeti kullanılmıştır.

1.3.2.6.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

Geniş zamanın rivayeti sadece 3. tekil şahısla 3. çoğul şahısta görülmektedir.

3. Tekil Şahıs	/-er+ø-miş/	ķaşıł idermiş 10a/6, yitermiş 46a/11

	/-r+i-miş/	günāh işlerimiş 40b/13
	/-ur+ı-mış/	olurumuş 17b/12
	/-ür+ø-miş/	dinürmiş 20b/8, depelenürmiş 56a/13, bilürmiş 70a/10
3. Çoğul Şahıs	/-er+ler+ø-miş/	dürterlermiş 8a/6

1.3.2.6.2.2.3. Şart

Metinde sadece görülen geçmiş zamanın şartı ile geniş zamanın şartı geçmektedir.

1.3.2.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Metnimizde görülen geçmiş zamanın şartı 1., 2., 3. tekil şahıslarda görülmektedir.

1. Tekil Şahıs	/-dü+m+i-se/	işledümise 17b/12, geldümise 38b/13
2. Tekil Şahıs	/-du+ñ+ı-sa/	hākīr olduñısa 8b/3
3. Tekil Şahıs	/-dı+ø-sa/	yaradıldısa 62b/12
	/-di+ø-se/	gitdise 23a/1, za'īf eyledise 39b/2, söyledise 66a/5, yavuz 'amel işledise 3a/1

1.3.2.6.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı

Metinde yaygın olarak kullanılan birleşik kiplerdendir.

1. Tekil Şahıs	(-)	(-)
2. Tekil Şahıs	/-er+ø-se+ñ/	'amel iderseñ 22b/4, kabūl iderseñ 68b/9
	/-r+ø-se+ñ/	dirseñ 70a/9
	/-ür+ø-se+ñ/	virürseñ 20a/9
3. Tekil Şahıs	/-er+ø-se+ø/	severse 7a/8, istiğfār iderse 13a/7
	/-r+ø-sa+ø/	yaşarsa 26a/2
	/-r+ø-se+ø/	hayr işlerse 2b/2, isterse 36a/6
	/-ur+ø-sa+ø/	dōst olursa 6a/3, olacak olursa 22b/7
	/-ür+ø-se+ø/	gelürse 39b/8, kılabilürse 78b/11
	/-ma-z+ø-sa+ø/	tuymazsa 6b/3, yakmazsa 7b/2
	/-me-z+ø-se+ø/	tevbe itmezse 77a/10

1.3.2.6.3. Fiilimsiler

1.3.2.6.3.1. İsim-Fiiller

a) -mak / -mek

Metnimizde pek çok yerde -mak / -mek isim-fiil geçmiştir. Bunların bir kısmını aşağıda gösteriyoruz:

meşgûl olmak gerekmiş 3b/6, muķīm olmak anlara maḥşûşdur 22b/11, neye gerekse bakmak gözi sevindürür 61b/4, ḥōrlamak maʿnisi vardır 72b/10, sünnetleri kılmak gerekdür 78a/2, oturmağa beñzer 7b/2, maʿrifet şatmağı ko 70a/7, ʿibādet ve tāʿat kılmag-ıçun yaratduk 22b/1, sünneti üzerine dāyim olmağıla ve şerīʿatı üzerine kāyim olmağıla olur 4a/11-12, dīvār altında komağıladur 57b/5, her kim bununı okumağına mülāzemet eylese 79b/13, gözüm nūrı namāz kılmakda kaldı 35a/6, anuñ şevābın yazmakdan maḥrūm olduk 43b/7, kuru ummakdur 29b/2, ḥayr ʿameli ziyāde itmek ardınca olayım 3b/6, menhiden ictināb itmek farzdur 34a/11, depelemek gerek 55a/8, döşenmek ve yaşdanmak Ebū Ḥanīfe katında kayırmaz 72b/9, terk itgil demek olur 75b/11, güneş ḥarāretine taḥammül eylemege kudretüm yok 32b/9, livāta itmegi ʿādet idenler 56a/10, günāh işlemegile geçürdünüz 48a/10, livāta itmegün günāhı 59a/2, bakmak sevmegün ilçisidür 61b/2, yalan söylemekde veyāḥūd ḥarām yimekte geçdi 20a/4, geymekden nāzūk nefīs giyecekler gerek 19a/12, ʿibādeti Allāh'ı sevmekdür 34a/8, dürlü kan itmekler elinden geldi 49b/11, pes rağbet itmekleri anların ʿibādete, şālihler añmakdan ḥāşıl oldu 7a/2, yaʿnī ümiz kesmemek birle tevbe eyleñ 27a/2

İsim-fiil eki -mak/-mek'in +lık/+lik ekleriyle genişletildiği de görülür:

zīrā ki sebep olur Ḥaḳ Taʿālā'nuñ maḥbūbı olmağıla 16a/13, Ḥaḳ Taʿālā lāyıkıdı korkmağıla 35b/7, otuz yıl ağlamak, yalvarmağıla çok degül 16b/5, anı sevmek sebep olur cennete girmeklige 3b/13, yaʿnī virdüğüm niʿmetleri örterseñüz, şükrin terk itmekligile 32a/7, senün dāyimā fesād işlere meşgûl olup kurtulmak istemekligün, gemisi kuru yirde çeküp yüridürem dimege beñzer 28b/8

b) -ma / -me

Metnimizde sadece dört yerde geçmiştir:

pes hayr-ı ümmet olduñuz ve olmasına sebep, emr-i ma'rûf nehy-i münker itdikleri oldı 4b/11, işâretdür bu gönül meşğ olmasına 58a/12, oğluñı öldürmeñdür 65a/1, kıya, oda girmesi ihtimâli'l-lâhîdür 33a/11

c) -ış / -iş / -uş / -üş

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde seyrek de olsa geçen bu isim-fiil ekine metnimizde rastlanmamıştır.

1.3.2.6.3.2. Sıfat-Fiiller

1.3.2.6.3.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

-duğ / -dük

şâlihler añıldığı vaktin 6b/10, Hâk Ta'âlâ yaratduğı kullarına 11b/13, pes imdi zinâdan kaçduğı-çün 67a/7, 'ömür sermâyesi zâyîc' olduğudur 20a/6, dünyâ ta'âmına şarf olduğın istemez 20b/9, aduñ ağaç adı gibi olduğına mağrûr aldanmışsın 14b/2, güneş toğduğundan sonra 79a/7, bu kılduğum 'ibâdeti 40a/11, ya'nî ol buyurduğumuz namâzı 35a/2, bilesin mağrûr olduğunı 14a/13, Hâk Ta'âlâ Hâzretine varduğları vakt 50a/6, ya'nî ol zinâ idenlere yüz ağaç hadd urduğlarını esirgemeñ 64a/10, Allâhü Ta'âlâ'dan korkmaduğları, anlaruñ delîldür kasâvet-i kalblerine 12b/5, şol katı yiller esicek bulutlar tîz geçduğı gibi 20b/13, ol harâm murdârı içduğı-çün 49b/6, ya'nî anlaruñ işledüğün işler 7a/1, tevbe itduğinden sonra 16b/13, ta'accüb mi idersin bir hâcet otuz yılda virildüğüne 16b/4, Resûl red itdüğünü ben kabûl itmezem didi 73b/10, benüm işledüğüm işe 71a/7, ya'nî biz sevünürüz günler geçürdüğümüzle 18b/11, eger sevdüğün gerçekmişse 4a/6, gökdeki ılduzları üzerlerinde gördükleri gibi 24b/6, Hâk Ta'âlâ sevmedüğü fânî, murdâr dünyâyı 20a/12, fâyide itmedüğünü bildiler 30b/9, şol beğenmedüğün küçücük günâh sebep olur büyük günâha 12b/10

-muş / -miş kızmış demür koğıla 7b/2, günāhdan hāşıl olmuş paslar 13a/9, anadan gözsüz toğmış kişiye du‘ā iderdi 14a/2, dünyā maḥabbetinden arınmış olsa 34a/1, eger Hāk Ta‘ālā rāzı olmuş mü‘min ise 40b/6, hōşnūd olunmuş olduğı hālde 43a/4, iki eli oddan zencīrile boynına bağlanmış ola hālde 66a/4, cüzām olmuşa du‘ā iderdi, şıḥḥat bulurdı 14a/3, geçmiş günāhlar 16b/12, hergiz katına gelmiş degüldür 27b/11, kalanınıñ yüzün kıbleden dönmiş buldum 40a/8, şol ölmüş murdār it gövdesinden dağı biter ola 62b/2, günāh işlememiş gibidür 16b/11, hūriler ki göz görmemiş ola ve kulaqlar işitmemiş ola ve gönüllerden geçmemiş ola 44a/6

1.3.2.6.3.2.2. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

-an / -en katında hāzır olan cemā‘atüñ 18a/1, seni yaradan pāzişāhuñ ḥazīnesinden 54a/3, Hāk Ta‘ālā’nuñ hışmından ve ‘azābından korğan mü‘minler 66a/9, ya‘nī şālihlere yoldaş olanıñ meşeli 7b/6, sünnetüm dutandur ve şerī‘atumla ‘amel kılandur 10a/3, biri içendür, kalanı içmeyendür 51b/12-13, bir ‘avrat lezzeti neyise kalanınıñ dağı lezzeti oldur 69b/10, cemīle ‘avratlara bağanlar fāsıklar ve münāfıklardur 60b/6, Hāk Ta‘ālā’dan beğāyet korğanlardanıdum 67a/13, namāz kılmayanları cem‘ idüp bir araya, dağı ol kuyuya koyarlar 77b/11, seven kişi 4a/7, iy ĩmān getüren mü‘minler 32b/13, bunlar şol zinā iden ‘avratlardur 72a/13, biri iletdürendür, biri sākılık idendür, biri şatandur, biri alandur 52a/1, ağı içene tiryāk içürmek gerek 16a/8, saña selām vireni bildüñ mi 45b/7, işin ziyāna virenlerdendür 19b/2, bizi yoğ-iken var eyleyen, yirleri ve gökleri yaradan Hāk Ta‘ālā 71a/12, nefesine zulm eyleyenlerden olmaya 22a/6

-ar / -er kişi neyi severse anı çok añar olur 7a/9, şol kuş kafeşden çıkar gibi 43a/6, şol ölmüş murdār it gövdesinden dağı biter ola 62b/2, bundan şoñra yanar oddan birkaç kor aldı 68b/7, bende kunūta

	delālet ider ne gördüñ 30a/11, bolay ki ben daḥı emcek emer oḡlancuḡların anası göḡsinde cānın almaḡdan ḡurtılam 45b/12
-ur / -ür	yılan ṭolaşur gibi 41a/12, şol yĩñice güyegü gerdeginde yatur gibi ta ḡıyāmete deḡin yatisar 43b/1, yaʿnĩ zināya sebep olur nesneleri işlemeñ 63a/7, iki ʿazĩz firişte benüm omzumda oturur ṭanuḡlardur 71a/6, maʿa-hazā ki, yinür nesnedür 52a/10, ḡākim kendü görür ve bilür olsa 71a/4
-r	seni ölümün añup āh idüp aḡlar buldum 38b/13, dāyimā yolda izde yürür yigitsin 70a/8
-maz / -mez	ol Tañrı dōstınun dūrlü ṭāʿati ve ʿibādātı bize ḡıḡmaz olısar 43b/4, ḡözleri görmez olmış 30a/9, tā ki şuñā deḡin ki içmez ola 50a/12

1.3.2.6.3.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiilleri

-acaḡ / -ecek	ṭarlıḡdan ḡıḡacaḡ yirleri rūzĩ ḡılur 11a/1, melül olacaḡ nesnelerdür 20a/5, saʿādet ehli, dāyima ʿaḡlı artacaḡ nesneye meşḡul olur 49a/5, yaʿnĩ dūnyādan alacaḡun naşĩbün unutmaḡıl ki kefendür 75b/8, şayḡal birle yüzün şayḡallamayacaḡ olursa 15b/8, ḡıyāmete deḡin ayruḡ gelecek deḡülem 19b/11, bizüm ḡazretümūze gelecek deḡülsiz 22b/3, ölecek vaḡtın göriser ki iki eli boş, ḡisāb vebāl ḡoḡ 48a/13, öleceḡin unıdalar 37b/9, benüm geleceḡümden ḡāfil dūşmişsin 47b/1, ādem oḡlanlarınun ʿāşĩleri gireceḡi iñen maʿlūmdur 33a/13
-ucaḡ	eger günāhı artucaḡ olursa, ol ḡara noḡṭalar ḡöñülde ziyāde olur 13a/10
-cek	yaʿnĩ şeyṭān yürür, ādem oḡlanlarınun ḡanı yüriceḡ yirlerinde ki ṭamarlardur 41b/7

1.3.2.6.3.3. Zarf-Fiiller

1.3.2.6.3.3.1. Durum Zarf-Fiilleri

Durum zarf-fiilleri, metnimizde durum bildirmelerinin yanı sıra işlek olarak tasviri fiiller kurmuşlardır.

- a dāyima ölümün añadura 40b/13, oddan direklerle aşağımışlar 72a/9, bir ʿazamet yüce oddan direge aşağıoyalar 55b/2, melāmet olunamazlar 64a/3, saymak dileseñ şayamazsın 30b/2, Halkı yara yara 9b/8
- e ʿibādetde ilerü geçebile 24b/8, gide gide bir gün añsuzda ölüm yitişür 18b/3, zīrā günāh ide ide, gönülleri katı kaya gibi olmuştur 33b/1, bu nesneʿi fıkır idemediler 48b/2, anuñ muķābelesinde yirine getüremedüm 38b/12, bir deveyi yigirmi kişi yiñemeyeydi 59b/8, oda döyemezsin 32b/2, aña tākāt getüremezsiz 32a/8, armağanlar viribiyegeleler 44a/11
- ı kabrinden durıgeldi 47a/4, ben bir lahza katlanırmazın 68b/11, başını dutıvirdi 70a/11, ol ʿabd-i şālīhüñ burnına dutıviriserler 42b/13, kendüyi saklayırmaz 10b/1
- i oğlı irişigeldi 13b/3, biz dağı yolumuzu anlara gösterdivirtüp, geñez idivirdük 30b/12, āsānlığıla geçürivire 41a/2, senden tevekkül, benden kifāyet idivirmek 31a/10
- u ne deñlü kılubilirse kılsa 78b/11, Ebū Yūsuf dağı tırugeldi 60a/9, nefsin aldayu aldayu gice ve gündüz ʿibādet eylerdi 22a/4, ölümün añup ağlayuyorurdu 38b/8
- ü siz bu kitābı müṭālaʿa idüp eglenüturuñ 68b/4, sen oğluñı öldürmeñdür besleyümayem diyü kırküp 65a/1
- (i)-ken cehennem üzerinden geçerken 11a/12, müridlerle giderken 21a/2, bu maḥlūkātı yoğiken var eyleyen pāzişāh 11b/6, ʿömür sermāyesi eldeyiken kadrin bile 21b/5, Beşāret dünyādayiken dağı āḥirete varıcak dağı anlaruñdur 42b/4

1.3.2.6.3.3.2. Zaman Zarf-Filleri

-aldan (berü) ⁶⁵	pes Hâk Ta‘ālā dünyâyı sevmez, dağı yaradaldan berü bir kez nazar eylemedi 74b/2
-elden (berü)	ben kabre girelden berü civāruma on cenāze geldi 40/2, babamuñ hālet-i nez‘de çekdügi zaḥmetleri görelden berü hiç kimse zaḥmetsüz cān vire, diyü ümīz dutmadum 46b/9
-eli	‘ömrüñ bünyādını yıkarsın anañ karnından dünyāya geleli 18b/9
-dukça	pes günāh dağı karşı ziyāde olduğça göñüli qarardur 13b/9
-dükçe	hafta geçdükçe dağı artuk gider, yıl geçdükçe hōd ‘ömrüñ bir tarafı gider 18b/3
-ıcağ	şālihleri ańıcağ, rahmet nāzil olmağ ma‘nisi zāhir oldı 7a/3, zıkr idüp Qur‘ān okuyıcağ ağır gelür, uykusı gelür 34b/12
-icek	şālihleri göricek dürlü dürlü ta‘anlar idüp incidür 5a/11, eyle diyicek ‘Azrāyil baña, añaru bağ yā Resūla’llāh didi 46a/5
-ınca	ta İsrāfīl şūr urınca sevābın kulumuñ defterine yazasız. 43b/11, ya‘nī kim ki yalıñ yüzlü oğlanuñ yüzine şehvetile baksa göñli yirine gelmeye, ta ol ḥarām nazara tevbe kılmayınca 55a/11
-ince	hemān böyle diyince, ‘avrat ağladı zārı zārı 66b/5, ĩmān dağı taqvā tonın geymeyince, şeytānuñ vesveseleri sovuğundan ve mekrleri ıssısından ĩmānı saklayımaz 10b/1
-madın ⁶⁶	nefsüñ hevāsı nefeslerle durmadın nefes urur 15b/12, saña karşı olmadın dünyādan gidem didi 66b/13
-medin	‘āqıl oldur ki, dünyā anı terk itmedin ol dünyâyı terk eyleye 25b/8, ben gelmedin uyanmışsın 47a/12
-meden	yanuña gelen kişi, kerīh rāyihadan incintip tizcek girmeden girü kaçır 7b/4

⁶⁵ Bu zarf-fiil eki “-eli+den (berü)” şeklinden gelişmiştir. Eski Türkçede ekin başında -g ünsüzü vardır. Ek, E.T.’de -GAlı biçimindedir. bk. A.Von Gabain, Eski Türkçenin Grameri (ç. Mehmet Akalın), s. 86

⁶⁶ Ekin yapısı V. Thomsen, W. Bang, W. Radlof ve J. Deny gibi değerli araştırmacıların dikkatlerini çekmiş ve her biri çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. bkz. Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesindeki -madan/-meden<-madın/-medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. I, s. 151-159

- mazdan (öñdin) hisāblaşuñ nefslertüñüzle, kıyāmetde hisāb olunmazdan öñdin 18a/6
- mezden (öñdin) gice ve gündüz ʿibādet ve ʿaʿāt idüp ölmezden öñdin ölüm yarağına meşğül ola 38a/9, ʿaqlumı al, beni mecnūn eyle ölmezden üç gün öñdin 39b/6
- mişca Hāḫ Taʿālā ol kişiye tamām dün namāzın kılmışca şevāb viriserdür 78b/12
- mişce Hāḫ Taʿālā, on iki yıl ʿibādet itmışce şevāb virür 78b/8

1.3.2.6.3.3.3. Bağlama Zarf-Filleri

- up zīrā ol sultāna karşı olup kime şığına 1b/10, her gün şāyim olup her gice kâʿim oldılar 30b/4, pes vācibdür her mümine ki, gönlin arıdup Allāhü Taʿālā sevmedügi şıfatlardan pāk ide 34a/13, öldüğinden sonra yuyup kefenleyüp müsülmānlar sininde kımak gerekdür 77a/12, aña aldanmayup āḫiret azuğına meşğül olmak gerekimiş 48a/6
- üp sizi ʿālem-i ʿademden ʿālem-i vücūda getürüp dürlü dürlü terbiyetler kıluram 2a/1, cennete girüp dürlü naʿīm içinde muķīm olasın 22b/6, ammā Hāḫ Taʿālā gönüller aşāğasın yukāru idüp dönderür, helāk ider 58a/10, pes anlar bildiler, cehd itmeyüp ʿibādet terk idüp rahmet ummaķ, fāyide itmedüğini bildiler 30b/8, pes ḥadd urulıcaķ öldüğinden sonra yuyup kefenleyüp müsülmānlar sininde kımak gerekdür 77a/12
- üben yaʿnī bu nesnede iviciler ivsün, ʿamel meydānında biribirinden geķüben 23b/13, tenaʿum idüben nefis dilegin virüp ʿişret idem, dimek mümine lāyık degüldür 74a/9

1.3.2.7. İsimlerde Bildirme

Metnimizde, isimlerde bildirme /i-/ fiili ile yapılmaktadır. Burada sadece metinde geçen şekil ve şahısları veriyoruz. Bildirmenin olumsuz şekli ise “degül” kelimesiyle yapılmaktadır.

1.3.2.7.1. Geniş Zaman

1. Tekil Şahıs	+am / +em	toprağam 8b/2, müsülmānam 14a/11, günāhkāram 21a/10, atañ fülānam yā dostuñ fülānam 39a/9, kıyāmete degin ayruk gelecek degülem 19b/11, benem senüñ Tañru’ñ 40b/5, anuñ üzerineyem 39b/2, ben yiñi günüñem 19b/9
2. Tekil Şahıs	+sın / +sin	niçün melülsın 40a/1, Allāh’a lāyık kıl mısın, yoḥsa degül misin 14b/8, gerçeksın 8a/10, günlerüñ sağışından ‘ibāretsın 18b/7, dāyimā yolda izde yürür yigitsın 70a/8, Zīrā āḫir zamān peygamberisin 45b/11
3. Tekil Şahıs	+Ø	kereminüñ nihāyeti yok+Ø 17a/13, luṭfınuñ ğāyeti yok+Ø 17a/13, ölecek vaktin göriser ki iki eli boş+Ø, ḥisāb vebāl çok+Ø 48a/13, küfr cezāsı degül 77a/11
	+dur / +dür	ḥaḳīkatde ‘amel aşşısıdur ve ‘amel ziyānıdur 19a/2, beğāyet aḥmaḳdur 20a/1, aşlı ve bünyāzı vardır 27b/6, sizüñ kerāmetlüñüz Allāhü Ta‘ālā ḥazretinde yazuḳdan kaçanuñuzdur ve Allāh’a muṭī‘ olanuñuzdur 8b/7-8, ulu meşāyiḥdandur 24a/1, günāh işlemek delīldür anuñ muḥālefetine 4a/1, süci ḥükminededür 51a/6, kerāmet ve ‘izzet müttakīlerüñdür 11a/4, altuñdağı at mıdur, yā eşek midür 14b/6, cehlüñüzden ve

		şekāvetüñüzdendir 53a/3, ol sermāye ‘ömrümüzdür 21a/11, ol ‘azāb taşları zālimlerden ırak degüldür 54a/5
	+durur	uşda arduña durur 40b/11
1. Çoğul Şahıs	+üz	(Metinde sadece üç yerde geçmektedir.) bundan gāfilüz 18b/12, biz daḥı bākī olacak degülüz 48a/6, daḥı ādemüz mi dirler 5a/12
2. Çoğul Şahıs	+siz	(Metinde iki yerde geçmektedir.) siz benden ne vechile yigreksiz 16b/7, şanur mı siz ki bizüm ḥazretümüze gelecek degülsiz 22b/3
3. Çoğul Şahıs	+lardur/+lerdür	ol katduḡuñ şulardur 13b/7, şunlar ki fāsıqlardur 22b/13, kayalardur 33a/2, tamarlardur 41b/8, benüm omzumda oturur tanuqlardur 71a/6, bu ḥikmetden gāfillerdür 53a/2, bu zālimler kimlerdür 54a/11, Senüñ ümmetüñden livāṭa iden zālimlerdür 54a/12

1.3.2.7.2. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde 1. ve 3. tekil şahıs için örneği bulunmaktadır.

1. Tekil Şahıs	+ı-du+m	Ḥaḵ Ta‘ālā’dan begāyet ḳorḳanlardanıdum 67a/13, gerçi ben ḥaḳīr topraḡıdum 8a/10
	+i-dü+m	ben bir ulu pāzişāhidüm 38a/1, begāyet şāḥib-i ḥüsnidüm 67a/12
3. Tekil Şahıs	+ı-dı+ø / +i-di+ø	velīlerden bir velī varıdı 12a/2, ḳulumuñ günāhı ḳoḳıdı 17a/4, Ḥaḵ Ta‘ālā lāyıḳıdı ḳorḳmaḳlıḡa 35b/7, zīrā ol pāzişāhuñ yasaḡı buyıdı 69a/7, ḥāşā ki anlaruñ zannı bizden yigrekidi ve ‘ilimleri bizden daḥı ziyādeyidi 30b/7-8, ulu velīlerdenidi 13b/11, begāyet

güzel şüretlüyidi 66a/11, begāyet şālih
diyānet ehliyidi 70a/1

+ø-di+ø

bu mecmū'ı dört kez yüz biñ kişidi 53b/3

1.3.2.7.3. Anlatılan Geçmiş Zaman

Metnimizde 2. ve 3. tekil şahıs için örneği bulunmaktadır.

2. Tekil Şahıs	+i-miş+sin	sa'ādetlü kişiyimişsin 47a/11, sa'ādetsüz kişiyimişsin 47b/1
3. Tekil Şahıs	+ı-mış+ø	bir günüñ dahı varımış 22a/3, ölümüñ esrükliğı varımış 46b/11
	+i-miş+ø	Ebū Hanīfe katında rahmetü'l-lāhi 'aleyh, ta'zīr gerekimiş 56b/9, bu hōz mecnūnımış 68a/1, ol bī sa'ādet şekāvet ehlindenimiş 25b/5

1.3.2.7.4. Şart

Metnimizde sadece 2. ve 3. tekil şahıs için örneği vardır.

2. Tekil Şahıs	+i-se+ñ	ne kadar günāhkāriseñ 8b/2, gāfiliseñ 48a/7
3. Tekil Şahıs	+ı-sa+ø	bir ḥabbesi dahı yoğısa 9a/10, paslar var-ısa 13a/9, eger bal kabıysa 34b/3
	+i-se+ø	bir qarış yire dahı mālīk degülise 9a/10, ḥarām mālise 26a/7, eger ḥayruñuzdan şerrüñüz ziyādeyise 18a/7, evlüyise recm ideler 56a/2

1.3.2.7.5. Anlatılan Geçmiş Zamanın Şartı

Metinde tek örneği vardır:

3. Tekil Şahıs	+i-miş+ø-se+ø	eger sevdüğün gerçekimişse, emrine muṭī'c olayduñ 4a/6

1.3.2.7.6. “iken” Zarf-Fiili

+i-ken	bu maḥlūkātı yoġiken var eyleyen pāzīṣāh 11b/6
+da(y)i-ken	anlara dünyādayiken qarışup, anlaruñ ‘ameli gibi ‘amel kazanmak gerekidiñüz 5b/6
+de(y)i-ken	‘ömür sermāyesi eldeyiken ḳadrin bile 21b/5
+inde(y)i-ken	yıllar ve aylar ve haftalar ve günler içindeyiken 21b/5

1.3.2.7.7. “idük” Sıfat-Fiili

Metinde tek örneği mevcuttur:

+ı-duġ+ı+n+ø	ol bīḫāre bilmez şeyṭāniduġın, atasın yā anasın sanur 39a/8

1.4. SÖZ DİZİMİ

Bu bölümde metinde geçen kelime grupları ve cümle türleri ele alınmıştır.

1.4.1. Kelime Grupları

Kelime grubu, “cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu”dur.⁶⁷ Leyla Karahan bu tanıma “bir varlığı bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere” ibaresini eklemektedir.⁶⁸ En az iki kelimedenden oluşan, dilin anlatım gücünü zenginleştiren kelime grupları Türkçede başlangıçtan beri kullanılagelmiştir. Metnimizde de kelime gruplarından bolca faydalandığımızı görmekteyiz.

1.4.1.1. Tekrar Grubu

Kuvvetlendirme, çokluk ve devamlılık gibi üç temel görevi bulunan tekrar grubu; aynı tekrarlar, eş anlamlı tekrarlar, zıt anlamlı tekrarlar ve eklemeli tekrarlar olmak üzere dört grup halinde yapılır.

-1. Aynen Tekrarlar

kırk yıl bu resme nefsin *aldayu aldayu* gice ve gündüz ‘ibâdet eylerdi 22a/4

ölüm kuşu mecmû-ı pâzişâhları *bir bir* divşürdi 48b/6

halkı *yara yara* şol izdiḥâm içinde ki biñ ayak, bir ayak üstine olacaḡdur 9b/8

gide gide bir gün aḡsuzda ölüm yitişür 18b/3

fi’l-hâl uğrı *kıçın kıçın* kaçar 41a/10

ba‘zısı *pâre pâre* olur 33b/5

dürlü dürlü köşkler ve sarâylar bünyâd ideler 37b/9

ol kaya, *zârı zârı* inler 33a/6

benüm yüzüme *dike dike* baḡdı 36b/8

daḡı kat kat olur ‘azâblar anuñıçun 63b/5

-2. Yakın Anlamlı Tekrarlar

⁶⁷ Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü TDK. Yay., Ankara 2003, s. 144

⁶⁸ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi -Cümle Tahlilleri-, Ankara 1997, s. 11

durmadın *altun gümüş* cem' idüp ḥazīne idersin 47b/12,

Ölecek vaktin göriser ki iki eli boş, *ḥisāb vebāl* çok. 48a/13

-3. Zıt Anlamli Tekrarlar

bugün yarın cānuñ almağa gelicek, göresin ki saña ne cezālar ve ne belālar kılām, dir 47b/2

-4. Eklemeli Tekrarlar

Eklemeli tekrar grubuna metnimizde rastlanmamıştır.

1.4.1.2. Bağlama Grupları

Metnimizde, **u, ü, vü, ve** gibi bağlama edatları ile yapılan bağlama gruplarına sıkça rastlamaktayız.

- u şıdk u iḥlāş birle ĩmān getürdi 3a/3, ḥör u ḥaḳīr ise 9b/1, ḥıfz u amān içinde ola 72b/4, tevbe olsun şıdk u iḥlāşile 66b/7
- ü ḥamd ü şenā kılup 1b/2, kibr ü ʿucb ü ḥasedden ve riyādan 34a/2, mecmūc-ı ins ü cin 36b/1, zīrā ʿazīm ü bāḳī āḥireti, ḥaḳīr ü fānī dünyāya şatdı 19b/2-3
- vü gice vü gündüz ʿibādete ve ṭāʿate meşgūl kıldı 42a/9
- ve dürlü taʿzīmler ve ikrāmırlar kılduñuz 9a/6, dāyimā ihtiyāṭıla ve ihtirāzıla ideyidüñ 20b/2, ʿibādeti ve ṭāʿati terk eyledüñüz 24a/11, namāzlar ve zikirler itdügi yirler 43b/4, ḥışmumuz ve ʿazābumuz 53b/8, emred oğlanlara ve cemīle ʿavratlara baḳanlar fāsıḳlar ve münāfıḳlardır 60b/6, peygamberler ve bunca yüz biñ evliyālar ve şālihler bu nesne üzerineyidi 76b/7, Ḥaḳ Taʿālā tamām ḥac ve ʿumre şevābın rūzi kılur 78a/11

1.4.1.3. Sıfat Tamlaması

Metnimizde gerek niteleme, gerekse belirtme sıfatları ile pek çok sıfat tamlaması oluşturulmuştur. Bunların örneklerinden bir kısmını aşağıda veriyoruz.

baʿzı meşāyiḥ 2b/8, bir āyetde 4b/13, ol vakt 5b/12, her kişi 6b/5, ol çirkin kōkularından 7b/3, nāzūk dımışkī taş 8a/5-6, laṭif cevherler ve nefis kumāşlar 10b/3, dürlü belādan ve zaḥmetden 11a/1, bir ulu saʿādetdür 11b/12, ebedī rāḥata

ve sermedī devlete 12a/1, bu hayırlı ʿamelleri 12b/4, ol şekāvet 12b/7, küçücük günāh 12b/10, büyük siller 12b/13, on iki biñ kişi 13b/12, ulu velīlerden 14a/1, bir şarp ağı 16a/1-2, otuz yıl 16b/1, bu kadar günāhlarla 17b/13, şöñ peşimānlık 18b/4, ʿabeş nesnelere 19a/5, aq yüzile 24a/5, yüce yüce köşklerde 24b/5, şālīh dervīşler 25a/9, kara toprak 26a/3, ol necāt yollarına 28b/6, bir kaç taraqlar 60a/3, cemīle ʿavratlara 60b/6, dürlü dürlü yılanlar ve ʿakrebler ve çayanlar 62b/9-10, murdār yavuz yoldur 63a/9, kankı günāh 64b/10, bir büyük dere 65b/12, harām sözler 66a/5, cemīle ʿavrat 66a/11, gerçek kullarumuza 75a/4, şol qahbe ʿavrata 76b/2, muħanneş kişiler 76b/4

1.4.1.4. İsim Tamlaması

Metnimizde, cümlelerin her türlü ögesi olabilen belirtili ve belirtisiz isim tamlaması grubu sık sık kullanılmıştır.

benüm kulluğuma 2a/2, anuñ hazretine 2a/10, Resül'ün huzūrında 3a/3, bunlaruñ şübhesini 3b/2, kıyāmet güninde 6a/1, sālīhler şöhetin 6a/6, rahmetüñ aşı 7a/1, ayaklar altında 8b/1, cehennem üzerinden 11a/12, küfrüñ ilçisidür 12b/11, ma'şiyet sebebinden 14a/5, şeytānuñ şüretine 14a/9, topuğun kirinden 14b/9, fāsıqlaruñ feryadı 15a/2, İmānuñ zevālına 16a/3, Haq Ta'ālā'nuñ maħbūbı 16a/13, sizüñ ecrüñüzi 16b/8, ʿömr sermāyesini 17b/3, Qur'an hükmine 18a/8, bunlaruñ yüzlerine 18a/13, ʿömrüñ bünyādını 18b/8, dünyā sermāyesi 20a/6, gāflet uykusına 21a/12, ol günüñ her bir sā'atinde 21b/13, cennetüñ ini 23b/10, senüñ akrānuñdan birisi 24a/11, Haq Ta'ālā'nuñ, dünyā düşmānidür 25a/5, āhiret ekinligidür 28a/4, sizüñ zannuñuz ki, rabbüñüz haqqında 30a/5, bizüm yolumuz 30b/11, Haq Ta'ālā'nuñ kereminüñ nihāyeti 31a/11-12, enbiyālaruñ efđalı 31b/7, kıyāmet ıssılarına 32a/13, mecmū'umuzuñ cānı 45b/3, emcek emer oğlancuqlaruñ anası 45b/12, sürüruñ ve feraħuñ vaktidür 46a/2, fāsıqlaruñ ve kāfirlerüñ gövdesinden 51b/2, livāta itmegüñ günāhı 59a/2, benüm nazārumda 59a/7, bu āyetüñ sebep-i nüzūlinde 59a/12, imām'ın elin ve dizin 60a/9-10, sevmegüñ ilçisidür 61b/2, biregü ʿavratına yā cāriyesine 64a/4, qonşuñuñ hātūnıla ve cāriyesile 65a/2, zinā idenlerüñ yüzlerinde 65a/8, cehennem odı

74a/2, dünyānuñ Ḥaḳ Taʿālā ʔatında sıvrısıñek ʔanadı ʔadarınca ʔadri olsaydı 74b/4, dünyā ehlinüñ ḥālī 75b/4, sevāblarınıñ nihāyeti 79a/1, bunların sevābları 79a/2, ikindü vaʔtinden şoñra 79a/12, bunuñ oʔumağına 79b/13, bu mevāʿız-ı seniyyenüñ müṭālaʿası 80b/5-6

1.4.1.5. Aitlik Grubu

Bu grup, metnimizde /+ki/, /+ğı/ aitlik ekleriyle yapılmıştır. Çok sık kullanılan bir kelime grubu değildir. Metinde geçen örnekleri şunlardır:

- +ki dünyādaki od 32b/3, gökdeki ılduzları 24b/6, Nihāye'deki Hidāye şerḥidür 52a/6, iki omuzındaki ʿamelin yazan firiştehler 43b/6, omuzındaki firişteler 45a/7, ol yürek içindeki İmāndur 41a/13, içindeki naşāyiḥi 80b/7, meclisüñüzdeki murdār livāṭaya 53a/7
- +ğı altındağı yirler 50a/12, omuzındağı firişteler 50a/13, boynı altındağı kāğıdı 70a/13, şol ʔarşuñdağı ṭağa 37b/10

1.4.1.6. Unvan Grubu

Unvan grubu, “bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur.”⁶⁹ Metnimizde geçen örneklerden bazılarını aşağıya alıyoruz:

İmām Mālik ve İmām Şāfiʿī 52a/5, İmām Maḥbūbī 52a/11, İmām-ı Aʿzam Ebū Ḥanīfe-i Kūfī 60a/1, ʔıdvetü'l-meşāyiḥ Sufyānū Şevrī (r.a.) 61b/7, Zübdetü'l-meşāyiḥ Manşūr bin ʿAmmār rahmetü'l-lāhi ʿaleyh 70b/5

1.4.1.7. Ünlem Grubu

Bir ünlem edatı ile isimden oluşan ünlem grubu, günümüzdeki oluşumundan ve kullanımından farklı değildir.

yā Resūlallāh 3b/5, yā Muḥammed 2a/4, yā ʿĀyişe 12b/3, yā melekü'l-mevt 15a/9, yā şeyḥ 21a/8, yā Caʿfer 30b/2, yā ʿİsā 33a/9, yā Süleymān 36b/13, yā Emīre'l-Mü'minīn 38b/7, yā ʔarındaşum Cebrāyil 45b/1, yā İmāme'l-Müslimīne 60a/4, yā Ṭāvus 66b/2, yā Manşūr 70b/13, yā İbrāhīm 79b/10, iy ḥabīb-i şādık ve

⁶⁹ Karahan, age. s. 31

iy lebīb-i ḥāzık 1b/4, iy Muḥammed ümmeti 4b/9, iy münāfıklar 5b/4, iy mü'min 11a/13, iy ādem oğlanları 18a/5, iy İmān getüren mü'minler 19a/8, iy Müsülmānlar 21a/4, iy rabbine ve pāziṣāhına muṭī^c olucı cān 43a/2, iy ğaflet uykusına ğarķ olanlar 48a/9, iy yigit 67a/3, iy kullarum 75b/12

1.4.1.8. Sayı Grubu

Metnimizde çok miktarda sayı grubu kullanılmıştır. Bunlardan bazılarını örnek olarak aşağıda veriyoruz.

biş yüz 9b/5, biş biñ 67b/1, dört yüz 62b/7, dört biñ 47a/7, dört biñ üçyüz toḡsan iki 17b/8, iki yüz elli 42b/6, on iki biñ 13b/12, sekiz yüz 37b/4, yidi yüz 28a/12, yigirmi bir biñ altı yüz 17b/12-13, yitmiş iki 31b/10, yitmiş üç 31b/8, yüz biñ yigirmi dört biñ 30b/2

1.4.1.9. Edat Grubu

Bir isimle bir çekim edatının oluşturduğu kelime grubudur. Metinden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

bir kişiden aşağı 39/a1, ol vaḡtden berü 33a/9, hezār ta'zīm ve ikrām birle 43a/8, Zülzile sūresine deġin 3b/1, ölümüñ esrükliġi varımış diyü 46b/11, şimdiden girü 3b/6, taş gibi 13a/12, bu zerre fānī 'ömr içün 44b/7, zarūret olduġı kadar 76b/5, sivrisiñek kanadı kadarınca 74b/4, sizden öñdin 11b/9, zamānlardan soñra 40a/9, andan soñra 53b/3, bu ma'ni üzre 4a/2, Allāh'dan yaña 42a/8

1.4.1.10. Kısaltma Grupları

Kelime gruplarından ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkmış olan gruplardır. Kısaltma grupları, metnimizde nadir olarak geçmektedir.

-1. Bulunma Grubu

yüz biñ baḡşında bir baḡşı 44b/6

-2. Ayrılma Grubu

dört baḡşından bir baḡşı 78a/13, on baḡşdan bir baḡşı 44b/5

1.4.1.11. İsim-Fiil Grubu

İsim-fiil eki (-mAK /-mA /-İş) almış bir fiil ile ona bağlı diğer kelimelerin oluşturduğu kelime grubudur. Metnimizde yaygın olarak -mAK'lı şekil kullanılmıştır. -mA eki ile kurulan isim-fiil grubu şekli sadece dört yerde karşımıza çıkarken, -İş ekli grup metnimizde geçmemektedir.

şâlihlerle yoldaş olmak 7b/11, senden her işüni baña ımarlamak, benden ʿināyet idüp her korkduğunu nesneden şaklamak 31a/10-11, ecnebiyye ʿavrata bakmak 63a/7, yüz ağaç urmak 77a/11, altun, gümüş yığmağa 19/10, fānī, murdār dünyâyı şanduklara koymağıla 20a/12-13, cennet taleb eylemek 29b/4, emre imtişāl kılmak ve menhīden ictināb itmek 34a/11, seni görmege 37a/2, zinā itmegi küfrile ve ādem öldürmegile aındı 65a/3, bu gönül mesh olmasına 58a/12, sen oğluñı öldürmeñdür besleyümezem diyü korkup 65a/1, kaya, oda girmesi ihtimālī'l-lāhīdür 33a/11

1.4.1.12. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiil grubu, bir sıfat-fiil ile ona bağlı unsur veya unsurlardan oluşan kelime grubudur. Metnimizde pek çok örneği bulunmaktadır.

Hak Taʿālā Hazretine vardukları (vaqt) 50a/6, tız geçdügi (Ø) gibi 20b/13, gökdeki ılduzları üzerlerinde gördükleri (Ø) gibi 24b/6, günāhdan hāşıl olmuş (paslar) 13a/9, iki eli oddan zencīrile boynına bağlanmış ola (hālde) 66a/4, Hak Taʿālā rāzı olmuş (müʾmin) 40b/6, cemīle ʿavratlara bakanlar 60b/6, nefesine zulm eyleyenlerden 22a/6, şol kuş kafeşden çıkar (Ø) gibi 43a/6, zināya sebep olur (nesneleri) 63a/7, dāyimā yolda izde yürür (yigitsin) 70a/8, tarlıkdan çıkacak (yirleri) 11a/1, bizüm hazretümüze gelecek (Ø) degülsiz 22b/3, ādem oğlanlarınıñ kanı yüricek (yirlerinde) 41b/7, anadan gözsüz toğmış (kişiye) 14a/2, benüm omzumda oturur (tanuqlardur) 71a/6, yirleri ve gökleri yaradan (Hak Taʿālā) 71a/12

1.4.1.13. Zarf-Fiil Grubu

Zarf-fiil grubu, bir zarf-fiil ile ona bağlı unsurlardan meydana gelir. Zarf-fiilden başka, fiilin anlamca ilişkili olduğu diğer elemanları kapsar. Cümlede zarf görevinde bulunur. Metnimizde çok sık olarak geçen kelime gruplarındandır.

anañ karnından dünyāya geleli 18b/9, günāh dağı karşı ziyāde oldukça 13b/9, zıkr idüp Qurʾān okuyıcağ 34b/12, ol haram nazara tevbe kılmayınca 55a/11, takvā tonın geymeyince 10b/1, dünyā anı terk itmedin 25b/8, on iki yıl ʿibādet itmişçe şevāb virür 78b/8, ol sultāna karşı olup 1b/10, öldüğinden sonra yuyup 77a/12, ʿamel meydānında biribirinden geçübün 23b/13

1.4.1.14. Birleşik İsim Grubu

Birleşik isim grubu bir nesnenin özel adı olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur. Birleşik isimler yan yana sıralanan özel isimlerle kurulur.⁷⁰

Muhammed bin (el-merhūm) el-Hācī ʿİvāz el-Müfessir 80b/12, ʿAbdullāh bin Mesʿūd 64b/10, Maʿāzī Nesefī 39b/3, Muhammed Muştafā 79b/12, Şihābeddīn-i Sühreverdi 79b/8, ʿUmdetü'l-ʿİyāz Tāvus-i Yemenī 66a/10

1.4.1.15. Birleşik Fiil Grubu

Bir hareketi karşılamak üzere bir arada bulunan kelimeler topluluğu olarak belirtilen birleşik fiil grubunu iki başlık altında ele alacağız: *isim+yardımcı fiil* yapısındaki birleşik fiiller ve *fiil+zarf-fiil eki+yardımcı fiil* yapısındaki birleşik fiiller. Tezimizin *dizin* bölümünde birleşik fiillerin tümünü, grubu oluşturan her iki unsorda gösterdik. İlgili fiilin altında söz konusu fiilin oluşturduğu bütün birleşik fiil ve deyimleri bir arada görmek mümkündür.

1.4.1.15.1. İsim + Yardımcı Fiil

Türkçe, Arapça ve Farsça isimlerden yardımcı fiiller yardımıyla birleşik fiiller kurulmuştur. Aynı kelimenin farklı yardımcı fiillerle birleşik fiiller oluşturduğu da görülür. Metnimizde bu tür fiiller, bir isim soylu kelime/kelime grubu ile *eyle-*, *it-*, *kıl-*,

⁷⁰ Karahan, age., s. 32

ol-, *olun/olun-*, gibi yardımcı fillerin birleşiminden oluşmaktadır. Bu türden fillerin metnimizde fiil deyiimi seviyesine de ulaşmış pek çok örneği mevcuttur. Bunlardan birkaçını aşağıda verelim:

- eyle- beyân eyle- 27a/13, cem^c eyle- 27a/2, da^cvet eyle- 67b/7, devr eyle- 48b/4, fâyide eyleme- 16a/10, farz eyle- 76b/10, fehmi eyle- 1b/5, fikr eyle- 9b/12, kabûl eyleme- 62b/4, muhâlefet eyle- 16a/5, mülâzemet eyle- 79b/13, mülevves eyle- 13a/12, müyesser eyle- 67a/7, naşîhat eyle- 5a/7, tımâr eyleme- 69a/13, uğurluk eyle- 41a/9, ümmet eyle- 31b/7, vâcib eyle- 50a/9, var eyle- 11b/6, va^cde eyle- 10b/6, vidâ^c eyle- 21b/12, ‘amel eyle- 4a/10, ‘arz eyle- 71b/12, ‘ibâdât eyle- 2a/2, ‘ibâdet eyle- 19b/12, ziyâde eyle- 24a/12, ziyân eyle- 3a/1
- it- ‘âdet it- 56a/10, ‘afv it- 17a/10, eşer itme- 16a/8, fâyide itme- 30b/9, fahr it- 9a/3, fark it- 27b/2, farz it- 76b/8, feryâd it- 17b/12, habs it- 57a/7, harâm it- 59a/8, havâle it- 62b/7, hîle it- 67b/10, hikâyet it- 15b/10, istiğfâr it- 13a/7, işâret it- 40b/5, ‘işret it- 74a/10, ittifâk it- 57b/4, mülâzemet it- 16a/2, müyesser it- 68a/7, nakl it- 57b/8, şükr it- 29a/2, t̃at ve ‘ibâdet it- 32a/9, taleb it- 23b/3, zâyî^c it- 17b/3, zabt it- 78a/1, zârılıklar it- 21b/4
- kıl- ‘amel kıl- 2a/12, aşşı kıl- 18b/4, ‘azîz kıl- 68a/9, bereket kılma- 65a/9, cezâlar ve belâlar kıl- 47b/2, dün namâzın kıl- 78b/12, emr-i nehy kıl- 34a/10, endîşeler kıl- 14b/4, imtişâl kıl- 34a/11, in‘âm kıl- 60a/9, mâl ve manşîb kıl- 9a/11, mensî ve mahrûm kılma- 80b/13, meşğûl kıl- 42a/9, muhâlefet kıl- 9a/13, mu‘âmele kıl- 45b/5, mükedder kılma- 15b/3, ta‘zîm ve ikrâm kıl- 9a/12, tazarru^c kıl- 40a/13, terbiyetler kıl- 2a/1
- ol- ‘afv ol- 16b/12, ‘akîl ol- 54b/4, ‘aklı zâyîl ol- 21a/6, ‘aksî ol- 4b/12, ‘aşî ol- 14a/4, ‘aşîk ol- 66a/12, biter ol- 62b/2, boş ol- 49b/7, efdal ol- 16b/6, emîn ol- 14a/10, ferah ol- 24a/2, fermân ol- 59b/6, fevt ol- 20b/11, kara toprak ol- 26a/3, karışık ol- 72b/11, karşı ol- 1b/10, mahdûm ol- 42b/3, mahlûl ol- 72b/11, mahşûş ol- 33a/3 mest ol- 8a/9, meşğûl ol- 1b/9, şanuk ol- 19b/10, tolmış ol- 34b/9, tolu ol- 34a/1, vekîl ol- 52a/2, yâdigâr ol-

	79b/11, yakın olma- 63a/6, yapışkan ol- 33a/4, zararlı ehli ol- 5a/9, zikr ol- 52a/4, zâyî ol- 20a/2, zararlı ol- 76b/5, zâyil ol- 46a/7
olun-	cezâ olun- 22b/5, habs olun 66a/6, hikâyet olun- 12a/1, melâmet olunama- 64a/3, rivâyet olun- 8b/12, va'de olun- 10b/5, zikr olun- 27a/13
olun-	hîsâb olun- 18a/6, hoşnûd olunmuş ol- 43a/4, izhâr olun- 4b/10, nakl olun- 20a/1, rivâyet olun- 15a/8, 'azâb olun- 66a/7, zikr olun- 57a/8

Yukarıda verdiğimiz örneklerin dışında metnimizde *al-*, *bul-*, *çek-*, *çık-*, *çıkar-*, *dut-*, *düş-*, *geç-*, *geçür-*, *getür-*, *gir-gör-*, *işle-*, *kal-*, *ko-*, *koy-*, *tut-*, *ur-*, *vir-*, *yi-* gibi fiillerin de zaman zaman yardımcı fiil şeklinde kullanıldığı ve kendilerinden önceki isimle birleşik fiil oluşturduğu -hatta bunların bir kısmının deyimleştiği- görülür. (Kullanımları için çalışmamızın *dizin* kısmında ilgili fiillerin alt maddelerine bakınız.

1.4.1.15.2. Fiil + Zarf-Fiil Eki + Yardımcı Fiil

Bu gruba “**tasvirî fiiller**” adı da verilmektedir. Tasvirî fiiller, kendinden önceki fiillerin sonuna -a / -e / -ı / -i / -u / -ü gerundium ekleri vasıtasıyla bağlanırlar ve asıl fiilin durumunu tasvir ederler.

Metnimizde üç çeşit tasvirî fiil kullanılmıştır:

-1 Tezlik Fiili

Tezlik için *vir-* yardımcı fiili kullanılmıştır. Metnimizde geçen örnekleri şunlardır:

def idivir- 42a/6, dutıvir- 42b/13, geçürivir- 41a/2, geñez idivir- 30b/12, giñ idivir- 43a/11, gösterdivir- 30b/12, gösterivir- 40b/12, kifâyet idivir- 31a/10, muhaşşıl kılıvir- 80b/10, şalıvir- 61a/2, sâbit kılıvir- 40a/13, saklayuvir- 39a/4

-2. Yeterlik Fiili

Yeterlik için *bil-* yardımcı fiili kullanılmıştır. Metnimizde sadece üç yerde geçmektedir:

geçebil- 24b/8, kılubil- 78b/11, yitişebil- 24b/8

Yeterlik fiilinin olumsuz şekli de metnimizde kullanılmıştır. Olumsuzu, u-fiilinin menfi şekli ile yapılır.⁷¹ Gerundium eki ile u- fiili arasında yardımcı ses gelmediğinden çatışma neticesi u- düşer.

melâmet olunama- 64b/3, şayama- 31b/2, fıkır ideme- 48b/2, yerine getüreme- 38b/12, yiñeme- 59b/8, döyeme- 32b/2, tākāt getüreme- 32a/8, kātlanıma- 68b/11, saklayıma- 10b/1, besleyüme- 65a/1

-3 Süreklilik Fiili

Süreklilik için metnimizde dur-/tūr-, gel-, kō-, kōy- ve yoru- yardımcı fiilleri kullanılmıştır.

dur-	añadur- 40b/13
tūr-	eglenütūr- 68b/4
gel-	irişigel- 13b/3, durıgel- 47a/4, tūrıgel- 68b/2, tūrıgel- 45b/9, 60a/9, viribiyegel- 44a/11
kō-	aşakō- 72a/9
kōy-	aşakōy- 55b/2
yoru-	ağlayuyorurdı 38b/8

⁷¹ bkz. Faruk Kadri Timurtaş, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s. 142; Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri TDK. Yay., Ankara 1998, s. 489

1.4.2. Cümle

Cümle ile ilgili bu bölümde amaç metindeki cümle yapıları ve cümle türleri hakkında bir kanaat oluşturmaktır. Bu seslele konunun teori kısmına girilmemiştir.

1.4.2.1. Cümle Çeşitleri

Bugüne kadar yapılmış çalışmalarda cümle çeşitlerinin birbirinden farklı şekillerde ele alındığı bilinmektedir.⁷² Bu bölüm hazırlanırken -sınıflandırmada- Leyla Karahan ve İsmet Cemiloğlu'nun çalışmaları göz önünde bulundurulmuştur.⁷³ *Yapılarına göre cümleler* konusunda tamamen İsmet Cemiloğlu'nun son çalışması (2001) esas alındığından “fiilimsili girişik birleşik cümleler, şartlı birleşik cümleler ve iç içe birleşik cümleler” de basit cümle kapsamına dahil edilmiştir.

1.4.2.1.1. Yapılarına Göre Cümleler

1.4.2.1.1.1. Basit Cümleler

‘Ömrüñüz benüm kulluğuma şarf eyleñ 2a/2

Andan gayrı her neye gönül virseñ hañadur 2a/5-6

Mecmū‘uñuz anuñ hañretine varacañsız 2a/10

Eger hayr ‘amel itseñüz, şevāblar virecekdür ve eger şer ‘amel kılsañuz, ‘azāblar idecekdür 2a/12-13

Nitekim Kırān içinde haber virdi 2b/5

Resül zamānında bir kāfir geldi 3a/2-3

Resül’üñ huzūrında şıdķ u ihlāş birle ĩmān getürdi 3a/3

‘İbādete tātate meşğul olsun didi 3b/9-10

Sizi ‘ālem-i ademden ‘ālem-i vücūda getürüp dürlü dürlü terbiyetler kıluram 2a/1

Bugün kıyāmet güninde anuñla cezāya giriftār olmayayıldum 6a/1

⁷² Leyla Karahan, “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine”, Türk Dili Dergisi, TDK. Yay., Sayı 583, Temmuz 2000, s. 16-24

⁷³ Leyla Karahan; Türkçede Söz Dizimi -Cümle Tahlilleri-, Akçağ Yay., Ankara 1997

İsmet Cemiloğlu; 14. Yüzyıla Ait Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi, TDK. Yay., Ankara 1994

İsmet Cemiloğlu; Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK. Yay., Ankara 2001

‘İbādetüñ aşlı rağbet itmekdür ‘ibādete 7a/2

Dürlü dürlü koğularla dimāğum mu‘aṭṭar oldı 8a/7

Benüm kıatımda ‘izzet ve kerāmet anuñdur didüm 9a/9

Ben andan bizerem 10a/4

İmān dağı taqṣā ṭonın geymeyince, şeyṭānuñ vesveseleri sovuğundan ve mekrleri ıssısından İmānı saklayımaz 10b/1-2

Yarın girüp anda ebedī pāzişāh olıslardur 11b/2

Aña şimdiden girü çāre yokdur 13b/8

Ma‘şıyyet sebebinden āhır dünyādan İmānsuz gitdi 14a/5

Bugün yarın idem diyü teḥīr eylemeye 14b/12

Göñül dağı hem-çünān ancılayındur 15b/9

Cehd idüp tizcek ağı eşer itmedin ağı içene tiryāk içürmek gerek 16a/8-9

Defterini şevāblarıla ṭolduruñ 17a/6

‘Ömr sermāyesini zāyi‘ itmeyüp Hāk Ta‘ālā hizmetine şarf eylemek gerekdür 17b/3-4

Yüzümüze bakup niçün āh eyledüñüz, didiler 18b/1

Sizi men‘ eylesün māluñuz, oğluñuz, kızuñuz Hāk Ta‘ālānuñ zıkrinden, ya’nī ‘ibādetinden ve ṭā‘atinden 19a/8-9-10

Bu nesne ḥōz iñen müşkildür 20a/5

Bir ḥabbe ziyāde virmege rāzī olmazsın 20a/10

Yıllar ve aylar ve haftalar ve günler içindeyiken ganīmet görüp, gice’i ve gündüzi ulaşıdurup yoğiken var eyleyen, dürlü in‘āmlar ve iḥsānlar viren pāzişāh ḥazretine lāyık ‘ibādetler ve ṭā‘atler eyleye 21b/5-6-7-8

‘Ömrüñile vidā‘ eyle, diridi 21b/12

Pes imdi, mü‘min olan kişinüñ ḥālī bu resme gerekdür 22a/5

Gice ve gündüz ‘ibādete ve ṭā‘ate meşgūl oluñ 24a/4-5

‘İbādeti ve ṭā‘ati terk idüp, ‘ömrüñüzi fışka ve fesāda ḥarc eyledüñüz 30a/6-7

Her gün şāyim olup her gice kām oldılar 30b/4-5

Benüm ümmetüm yitmiş üç bölükdür 31b/8

Yarın kıyāmet güninde cehennem içinde katırlar gibi ʿaķrebler şokduğına, nice katlanursın 32a/10-11

Nitekim Hāzret-i Muşţafā (s.a.s.) haber virdi 32b/4-5

Pes ʿaşılerüñ gönline hergiz, Hāķ Taʿālā korkusu eşer eylemez 33b/6

Bu gice senüñ şerefüñ ve ʿizzetüñ gicesidür 46a/1-2

Babamuñ hālet-i nezʿde çekdüği zaķmetleri görelden berü hıķ kimse zaķmetsüz cān vire, diyü ümĩz dutmadum 46b/8-9

Dünyā mecmūʿı bir gice içinde uyķu gibidür 48a/11

Ne vaķtin bu hayvānlar şıfatından çıkup gerķek ādemler şıfatına karışasız 48b/11-12

İki omuzında ʿamelin yazan kerīm ʿazĩz incinür 50a/4

Siz bu hıķmeti bozduñuz mücerred şehvet teķāzası-ķun 53a/1

Her bir taşuñ üzerinde bir fāsıķ adı yazılmışıdı 53b/5

Mecmūʿı cehennem ehli göreler 55b/2-3

ʿAlĩ (r.a.) ikisini daķı dīvār altında helāk itdi 56b/6-7

Bu hıķāyeti Kelām-ı Mecĩd’inde haber virdi 57a/5-6

Hergiz yüzine baķmadı 60a/2

İy niķe naķar ki kişinüñ gözinden çıkduğınlayın gönline tokınur 61a/11-12

Mecmūʿı kıyāmet ehli incineler anuñ murdār koķularından 62b/2-3

Cehennem içinde andan ķatı ʿazāblu kimse olmaya 62b/6

Sen ođluñı öldürmeñdür besleyümezem diyü koķup 65a/1

Hāķ Taʿālā’nuñ hışmına uğrar 65b/7

Yaʿnĩ bir erlü ʿavrat zinā eylese, yarın kıyāmet güninde cehennemde ikisinüñ daķı ferclerinden bir büyük dere aķ 65b/10-11-12

Bir gün Mekke şehrinde giderdi 66a/11

Mevlāsından ve pāzişāhından koķup günāh terk idene iki uçmaķ bile virdüm didi 67a/3-4

Bir bezzāz üstādum varıdı 67a/13

Bu ķarı ardumdan ķapuyı muķkem kilidledi 67b/4-5

Pāzişāhlardan bir pāzişāh bir gün ava çıķdı 68a/10

Bir ‘avrat lezzeti neyise kalanınınuñ dağı lezzeti oldur egerçi şüretleri dürlü dürlüyise 69b/9-10

Yigitlüğümde bir gün giderken nāgāh bir cemīle ‘avrat gördüm 70a/3-4

Benüm işledüğüm işe yarın Hāk Ta‘ālā Hāzretinde ve yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberler huzūrında tanuqlıq virürler 71a/7-8

Zebāniler oddan çamçılarıla dögerler dört yanından 72a/11

Bunlar şol zinā iden ‘avratlardur 72a/13

Cehennem içinde ‘azābı bu vechile olacaqdur 72b/1

Ya‘nī şol kimse ki altun yā gümüş kabdan ta‘ām yise, yāhūd şu içse, yarın kıyāmet güninde cehennem odı anuñ karnında ütiser 74a/1-2

Mecmū‘-ı mālūndan saña degen şol birkaç arşun biz olısar 75b/9-10

Bu benüm tahtum ve salṭanatum mecmū‘ı fānī olup gidecekdür 76a/12-13

Her kişi ki bir vaqt namāzı kaçāya kosa kaçdıla, yarın cehennemde seksen yıl ‘azāb idiserlerdür 76b/12-13

Seferde dağı sünnetleri kılmak gerekdür 78a/1-2

1.4.2.1.1.2. Bağlı Cümleler

Bağlı cümleler, bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış olan cümleler topluluğudur. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi bağlama edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir. Bağlı cümlelerin bir kısmında yüklem ve şahıs aynı bir kısmında ise farklıdır. Unsurların biri ve birkaçı ortak olan bağlı cümleler de bulunmaktadır.⁷⁴

Cinānū’l-Cenān’daki bağlı cümlelerin en dikkat çeken özelliği “ki, kim” bağlacı ile kurulan cümlelerin diğer bağlama edatlarıyla kurulan cümlelere oranla çok daha fazla kullanılmasıdır. Bu durum; eserin dinî konulardan bahsetmesi, ayet hadis tercümelerinin oldukça bol olması, böylece eserin dilinin Arap ve Fars cümle yapısından etkilenmesi sonucu ile açıklanabilir. Metnimizden seçtiğimiz bağlı cümle örneklerini aşağıda dikkatlere sunuyoruz:

Ya‘nī tevekkül eyle yā Muḥammed sen, şol pāzişāha kim dāyimā diridür 2a/4-5

⁷⁴ Karahan, age., s.65

Ya'nî yarın kıyâmet güninde her nefs ne kesb eyledise, ol viriliser ve her kişi ne ekdise, anı biçiser 2a/11-12

Eger eyü 'amel işledise nefesine fâyide eyledi ki, dürlü dürlü sevâblar viriliser ve hâzır bulısardur 2a/12-13

Didi ki 'amel 'ilmile olmak gerekdür 2a/5

Çünkü bir kişi zerre kadar hayr itse, görse gerek ve eger zerre kadar şer itse, görse gerekdür 3a/9-10

Pes imdi şimdiden girü gice vü gündüz hayr 'amele meşgûl olayım, tâ ki sevâbum ziyâde ola 3a/10-11-12

Maşşud ma'lûm oldu kim, mü'min dâyimâ hayr 'amele meşgûl olmak gerekimiş 3b/5-6

Aña muṭîr olmak delîldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebep olur cennete girmeklige 13b/12-13

İkrâr eylemekden maşşud oldur kim anuñ sünnetin duta ve şer'atı aḥkâmile 'amel eyleye 4a/9-10

Gaybet söyleme kim ölü ki qardaşuñ etin yidürürler ve ḥarâm biregü ḥaqqın yime kim yarın cehennemde zaqqûm yidürürler ve ḥarâm şarâb içme kim yarın kâfirleruñ gövdesinden akan irinleri ve qanları içürürler 5a/4-5-6

Daḥı alınları saçlarıla, ayakların bağlayalar ve billerin büküp yüzleri üstine cehenneme qoyalar 5b/9-10

Müşkinden saña bağışlar bir pâre yâḥûd andan şatun alursın, veyâḥûd anuñ nâzûk râyiḥalarından saña yapışup siñer 7b/6-7-8

Sen daḥı ne kadar günâhkâriseñ ol günâh sebebiyle ḥaqqır olduñısa, şâlihlerle yoldaş olğıl ki dâyimâ şalâhiyyetinden ve şerefinden anlaruñ, saña daḥı yetişe 8b/2-3-4

Benüm ümmetüm, sünnetüm dutandur ve şer'atumla 'amel kılandur 10a/2-3

Niçe hayr-ı keşîr ve nûr-ı kebîr ve na'im-i cesîm ve mülk-i 'azîm vardur ve niçe ḥasenâtlar ve derecâtlar ehl-i taqvâya va'de olınupdurur 10b/3-4-5

Diyiser kim muştuluk olsun saña kim Ḥaqq Ta'âlâ senden hoşnûddur, diyiser ve nekîr-i münker qabrine gelicek hem-çünân beşâretler idiserler 11a/8-9-10

Pes ma'lûm oldu ki taqvâ bir ulu sa'âdetdür ki Hâk Ta'âlâ yaratduğı kullarına ve karavaşlarına emr eyledi ki ol sa'âdetleri hâşıl eyleyeler 11b/12-13-12a/1

Şol harâm şarâb içüp zinâ idenler midür ki ol işlerinden korkarlar 12b/2

Zîrâ her îmân ki, mü'minüñ göñlinde muhkem olmaya ve budakları 'amel sebeble bedeninde zâhir olmaya 14a/6-7

Sen dağı bilesin ki Allâh'a lâyıķ kûl mısın, yoğsa degûl misin 14b/8

Ol esirgenci sermâyesi eriyen günâhkâram, dağı sizlersiz 21a/10

Pes ma'lûm oldu ki, âdem oğlanları 'ibâdet-içün yaradılmışdır 22a/10-11

Ya'nî bedürüstî, taḥḳîķ şunlar ki îmân getürdiler ve 'amel-i şâliḥe meşğûl oldılar 22b/10-11

Göre ki ḥayr 'ameli ziyâde midür yoğsa şer 'ameli mi ziyâdedür 29a/1-2

Eger ḥayr 'ameli ziyâdeyise, şûkr idüp dağı artura ve eger şer 'ameli ziyâdeyise tevbe istiğfâr idüp, şerri terk ide 29a/2-3

Zîrâ dünyâda ve âḥiretde her vechile kâdirdür ki dürlü dürlü intikâmlar eyler 35b/7-8

Bilgil ki, ben bir ulu pâzişâh-idüm ki dünyâda biñ yıl pâzişâh oldum 38a/1-2

Dağı firîştelere emr ide, nûrdan kandîller aşalar ve altına uçmağdan ḥarîr döşekler getüreler ve dört yanına uçmağdan dereçeler açalar, dürlü 'abîr ve müşk kokuuları birle kabri mu'atṭar ola 43a/11-12-13

Aḥbârda gelmişdür ki, Hâk Ta'âlâ cennete eñ soñra girenlere on bu dünyâ kadar maḳâm vire ve menzili dağı eyle 44a/7-8-9

Mâlî telef idicidür ve 'aḳlı gidericidür 49a/4

Zîrâ Hâk Ta'âlâ 'aḳlı virdi ki, âdemi her dürlü yavuz işden yığaydı 49b/9-10

Geçen ümmetlerde hiç görmedi ki, irkek irkege bu şenî' fi'li ideyidi 52b/5-6

Gerek ergen olsun gerek evlü olsun 56a/6

Ḥanîfe'nüñ delîli budur ki, bu livâṭa zinâ degûldür ki ḥaddi ola dağı eşeddür 56b/4-5

Ya'nî görünmez mi ki, ol livâṭa iden me'mûr oldu muṭlaḳ depelenmege 56a/12

'Abdu'llâh bin Zübeyr'den (ra.) şordılar ki, bu livâṭa cennet içinde olur mı 57a/8

Resûl Hâzreti (s.a.s.) ne işledi ve t̤â'atinden ne kıldı, cehd idüp ol-dağı anlardan kıla ve şerī'atında ne hükm eyledi, neye ki helāl didi, yimekten ve içmekden helāl bilüp işleye 4b/1-2-3

‘Azīz oldum velīkin bayağı haķīr ayaklar altında basılan toprağam 8b/1-2

Görmez misin ki, cezāsı depelemekdür yā oda yakmağdur yāhūd dīvār altında komağıladur yāhūz yüce yirden aşağı bırakmağdur 57b/4-5-6

Mecmū‘-ı cehennem ehli yigreneler ve incineler anlaruñ ‘azābından 65b/13

Bunuñ toğrulıgın ve şalāhiyyetin gördi ve kendüye bu nāzüklügile naşīhat itdügini añladı 69a/3-4

Zīrā dünyā kāfiruñ uçmağıdur ve mü'minleruñ zindānidur 74a/8-9

Ya'nī dünyādan alacağıuñ naşībūñ unutmağı ki kefendür 75b/8

Küfür cezāsı ile eyle olsa, yumak gerek ve müsülmānlar yanına komağ gerek 77b/1

Saña bir ‘azīm fāyidelü ve bī-nihāyet şevāblu nesne öğredeyim ki benden saña yādigār olsun 79b/10-11

1.4.2.1.1.3. Sıralı Cümleler

Sıralı cümleler, tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Bu tip cümleler, iki veya daha fazla cümle ile kurulmaktadır. Cümlelerin her biri yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilir. Aralarındaki anlam ilişkisi; ortak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekeleri ile pekiştirilir.⁷⁵

Cinānū'l-Cenān'da basit cümlelerden sonra sayıca en fazla olan cümle çeşiti sıralı cümlelerdir. Sıralı cümlelerin eserde bolca kullanılması İsmet Cemiloğlu'nun “*Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*” adlı eserinde de belirttiği gibi anlatıma bir güçlülük kazandırmakta ve dilin akıcılığını artırmaktadır. “*Sıralı cümleler ister tek özneli, tek yüklemlili; isterse ayrı ayrı özneli, ayrı ayrı yüklemlili olsunlar, hareket, kıvraklık ve canlılık gösteren cümlelerdir. Birbiri ardına gelen cümleler bir anlatım hızı gerçekleştirmekte ve esere bir musiki parçası niteliği*

⁷⁵ Karahan, age., s. 66

kazandırmaktadır. Kısa kısa kurulmuş olan sıralı cümlelerde fiil kiplerinin ve şahıs eklerinin aynı olması anlatıma bir güçlülük vermektedir.”⁷⁶

Metnimizde geçen sıralı cümlelerin bazılarını aşağıda gösteriyoruz:

Şahâbeler geldiler, Resûl Hâzretine şikâyet itdiler, eyitdiler 3a/12,13

Zülzile sûresine degin okıdı, andan yukaru okumadı 3b/1

Niçün Zülzile sûresinden yukaru okumaduñ, aña iktifâ eyledüñ 3b/3-4

Dahı fi'l-hâl kaçup varalar, anlaruñ arasına gireler 5b/3

Tabî'at uğrıdur, uğurlar yoldaşınıñ hûlarından 6b/2-3

Nâgâh hammâmda gördüm, nâzüik dımışkî taş içine koymışlar, hōcalar ve 'azîz kişiler başlarına ve sakallarına dürterlermiş 8a/5-6

Velîlerden bir velî varıdı, 'Âmir-ibn-i 'Abd-i Kays dirleridi, gice ve gündüz biñ rek'at namâz vazîfe idinmişidi, kılurdı. 12a/2,

Zîrâ ma'şiyet sebep olur şekâvete, şekâvet dahı sebep olur küfre 12b/7-8

Nitekim şol görinen büyük siller, uvacuk kaçrelerden cem' olur, andan hâşıl olur 12b/13

Ya'nî ol tevbe ki ider gönlüñ şaykalıdur, arıdur, pāk eyler 13a/8

Melûl oldı, ağladı 13b/3

Ol katduğüñ şulardur ki dirilüp geldi, sil oldı, inegüñi helāk eyledi, seni sermayeden çıkardı, mahrûm eyledi 13b/7-8

Nâgâh birgün günâh işledi, dünyāya meyl eyledi, ol günâh sebebinden âhir îmānsuz gitdi 13b/13

Anadan gözsüz toğmış kişiye du'ā iderdi, gözi açılurdı ve kötürüme du'ā iderdi sağ olurdı ve cüzām olmışa du'ā iderdi, şıhhat bulurdı 14a/1-2

Şunuñ gibi ulu mertebeye yetmişiken günâh işledi, 'aşî oldı 14a/4

Ol vaqtin bilesin ki aduñ ağaç adı gibi olduğına mağrūr aldanmışsın, mağrūr olmışsın 14b/2

'Ömür va'deye küymez, añsuzda ölüm gelür 14b/13

Ya'nî günlerüñ fânî oldı, dükendi 15a/10-11

⁷⁶ İsmet Cemiloğlu, Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK.Yay., Ankara 2001, s. 82

Yuydum, giderdüm, defteri boş kaldı 17a/5

Kış geldi geçdi, bahār oldı, çiçekler açıldı 18b/11-12

Hîç dimez ki, bugün bir günüm yok yire geçürdüm, zāyîc oldı, ‘ömrüm sermāyesinden eksildi, nefesler ‘abes yire geçdi 20a/2-3

Esen yiller anı eridür, güneşler anı eridür 21a/5

Bir giceñ dañı kalmışdur, āñir giceñdür 22a/1

Tā ki yarın kıyāmet güninde, hāzretüme aķ yüzile gelesiz, rahmetüme lāyık olasız 24a/5-6

Her kişi ki dünyāda ‘ibādet ve tāt toñmın eker, anda hasenāt toñmın biçer 28a/4-5

Tā ki ölüm yitişdi, dünyādan çıkdılar, gitdiler 29b/13

Birisi cehennemden necāt bulup baña yoldaş olacağdur ki, ehl-i sünnet-i cema‘atdür 31b/8-9

Bundan şoñra şıñhat virdi, aman virdi, kifāyet virdi 31b/13

Ma‘şiyeti harām yimekdür, harām içmekdür, harām geymekdür 34a/7

Anda vardum, anda buldum 37a/5

‘İsā ilerü vardı, selām virdi, eyitdi 37b/2

Hemān ki şeyñ bunı işitdi, āñ idüp düşdi, ‘aklı zāyıl oldı 40a/8

Pes çünki günāñı terk itdi, gice vü gündüz ‘ibādete ve tātate meşğül kıldı, anuñıla dōst oldı, dünyāda ve āñiretde mecmūc-ı kōrkulardan emīn oldı, kurtuldı 42a/9-10

Ol ĩmānuñ kadrin bilmezsin, hürmet kılmazsın 50b/6

Biri içendür, kalanı içmeyendür, biri şıkandur, biri şıkdurandur, biri diñledüp ilegendür, biri iletdürendür, biri sākılık idendür, biri şatandur, biri alandur, biri bahāsın yiyendür, biri almağa vekīl olandur 51b/12-13, 52a/1

İçerü girdüm, gördüm bir cemīle ‘avrat oturur 67b/5

Ol geyigi kōvdı, ardına düşdi 68a/11

Hātūn, bunı işitdünleynin ağladı, işine peşīmān oldı, tevbeye geldi, bir zamān ‘ibādete meşğül oldı 71a/9-10-11

Gözleri çatlaya, çıka, kōr ola 71b/10

Dahı oddan yılanlar ağızlarından girürler, burunlarından çıkarlar 72a/3

Hemân yıl bunun haberin aldı, Süleymân'a yitişdüirdi 76a/6-7

Dutalar habs ideler, muhkem döğeler, arkasından kan çıkıncaya degin 77b/3-4

Pes kuşluk namâzının ekalli dört rek'atdır, evsatı sekiz rek'atdır, a'lâsı on iki rek'atdır 78b/4-5

Her kim bu namâzı kılsa Hâk Ta'âlâ biñ hasene virür, biñ günâhın 'afv ider 78b/5-6

Hâk Ta'âlâ mecmû'-ı korkusından saklaya, dâyimâ hıfz ve amân içinde duta 79b/7-8

1.4.2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

1.4.2.1.2.1. İsim Cümleleri

Cinânü'l-Cenân'da, fiil cümlelerine kıyasla isim cümlelerinin sayısı oldukça azdır. Metnimizden seçtiğimiz örnekler aşağıdadır:

Andan gayrı her neye gönül virseñ hañadur 2a/5-6

Kesbile ol gün zulm yokdur 2b/2

İmdi bu nesne 'aceb işlerdendir 4a/6

Zirâ şöhet mü'essirdür 6b/2

Pes rahmetün aşı 'ibâdetdür 7a/1

Pes bu 'izzet benim zatımdan degüldür 8a/13

İçinde niçe dürlü lañif cevherler ve nefis kumâşlar var 10b/3

Yarın kıyâmetde, kerâmet ve 'izzet müttakileründür 11a/3-4

Pes bu ma'siyete meşğül olanların gâfil olup Allâhü Ta'âlâ'dan korkmadukları, onların delîldür kasâvet-i kalblerine 12b/5-6

Büyük günâh dahı küfrün ilçisidir 12b/11

Hikâyet-i Berşîşâ, dahı ulu velîlerden idi 14a/1

Hâk Ta'âlâ'nun mahbûbı olmaklığa otuz yıl ağlamak, yalvarmağlık çok degül 16b/4-5

Ammâ âdem oğlanlarının dahı küstâhlığının gâyeti yok ve edepsizliğinin nihâyeti yok 17b/1-2

Dünyā sermāyesi hōz fānīdūr 20a/6

Pes imdi, mü'min olan kişinüñ hāli bu resme gerekdür 22a/5

Fülānuñ mālı çokdur, benden ziyādedür 25b/1

Dağı ol murdār dünyānuñ şāzılığı guşşadur 25b/13

İbādetden ve tātāden ve şevābdan dağı maḥrūmdur 30a/1

Hāşā ki anlaruñ zannı bizden yigrek idi ve ilimleri bizden dağı ziyādeydi
30b/7-8

Benüm ümmetüm yitmiş üç bölükdür 31b/8

Zirā içinde maddesi fāsiddür ki, maḥabbeti dünyādur 34b/10

Bedürüstī ve rāstī, Haḫ Ta'ālā'nuñ dōstlarına dünyāda ve āḫiretde ḫorḫu yoḫdur
42a/12-13

Ol ḫamrı içmek, mecmū'-ı fesādlaruñ başıdur 49b/7

Ya'nī, İmām-ı Ebū Ḥanīfe'nüñ delīli budur ki, bu livāṭa zinā degüldür ki ḫaddi
ola dağı eşeddür 56b/3-4

Pes cennet, begāyet tāhir ve pāk maḫāmdur 57b/1-2

Emred oḫlanlara ve cemīle 'avratlara baḫanlar fāsıḫlar ve münāfıḫlardur 60b/5-6

Oḫlan-iken begāyet şāḫib ḫüsnidüm ve hem dağı Haḫ Ta'ālā'dan begāyet
ḫorḫanlardanıdum 67a/12-13

1.4.2.1.2.2. Fiil Cümleleri

Metnimizde çok yaygın olarak kullanılan fiil cümlelerinden bazılarını örnek olarak aşağıda gösteriyoruz:

Müttakīlere ölüm vaktinde 'Azrāyil gelicek Haḫ Ta'ālā Ḥazretinden selām
getüriser 11a/7-8

Günāḫ ne ḫadar kiḫise, birḫaç dağı olıcaḫ büyük olur 12b/11-12

Eger tizcek tevbe idüp istiḫfār iderse, göñli şayḫallanur 13a/7-8

Yarın ḫıyāmet güninde cehennem içinde fāsıḫlaruñ feryādı, tevbe'i teḫīr
itdükleri sebebinden ola 15a/1-2

Tā ki ol ḫasenātdan ḫūr olan nūrlar, ol ma'āşiden ḫāşıl olan zulmeti gidere
15b/3-4

Diñ, imdi günāhları yirine, ḥasenātlar yazuñ 17a/5

Ḥāl budur ki dāyim tırmadın ‘ömrüñ bünyādını yıķarsın anañ ķarnından dünyāya geleli 18b/8-9

Devlet ehli ve sa‘ādetlü kişi oldur kim ‘ömür sermāyesinden dürlü dürlü aşılar ḥāşıl eyleye 19a/3-4

Bir ḥabbe ziyāde virmege rāzī olmazsın 20a/10

Orucın açıcak, avucına birez ķavud ķoyar, dilile yalar 20b/4

Sa‘ādet ehli oldur ki, āḥiret bābında kendüden yukarıya öyküne 24b/9-10

Ya‘nī ķullarum dünyānuñ yalancı dirligi sizi aldamasun 25b/11

Göñülde niyyetüñ muḥkem ola ki, ayruķ günāha meyl idüp işlemeyesin 27a/6-7

Geldi bir şahrāya oturdı 27b/9

Bu nesne anuñ beğāyet ḥamāķatına ve sefāhatına delālet ider 27b/12-13

Ya‘nī bir dāne ekene beñzer ki andan yidi baş bitdi 28a/10-11

Ben pāzişāhuma gökcek zān iderem ki baña rahmet idüp, cennete ķoyar 30a/2

Süleymān peygāber (a.s.) bir gün aşḥābıla otururdı 36b/2-3

Bugün seni görmege geldüm 37a/2

İmdi bu dünyāya gelenler, benden çok ‘ömür sürmeyiser ve benden ziyāde salṭanat sürmeyiser 38a/6-7

Atasından ve anasından yā sevgülü dostından birinüñ şüretine girüp gelür 39a/7

Bunlardan ne-ķadar kişinüñ yüzün kıbleye bulduñ, didi 40a/6-7

Tañrı’ñ kim şorduğınlayın uşda arduñda durur, diyiser 40b/11-12

Nitekim bir āyetde buyurur 41b/13

Ḥaķ Ta‘ālā, mü‘mini anuñ gibi şeyṭān şerrinden şaķlaya 42a/4

Şimden girü mecmū‘-ı zaḥmetlerden ķurtıldıñ 42b/10-11

Ol Tañrı dōstına ol hediyeleri girüp vireler 44a/11-12

Zirā mübārek alnı çağ çağ derlerdi 46b/9-10

İsā eyitdi 47a/2

Şaķuñ ve saķaluñ neden ağardı 47a/4-5

Yıgıcı yok ki yıgayıdı 49b/12

Daḥı ol sücinüñ murdār ķoķularıla anları incidür 50a/5-6

Ol murdārı ağızına aldugınlayın gökden üzerine la‘netler yağar 50a/11-12
Omuzındağı firişteler ağlaşurlar 50a/13
Yemen’den bir kişi geldi 51a/11
İmām Maḥbūbī, Cāmi‘i’ş-Şağīr şerhinde bu vechile zıkr itmişdür 52a/11-12
Andan şöıra bu şehirleri başı aşığa dönderdi 53b/3
Bu ḥikāyeti Kelām-ı Mecīd’inde ḥaber virdi 57a/5-6
Ḥaḥ Ta‘ālā aña bir kāmīl ĩmān virür kim anuñ lezzetini gönlinde bulur 60b/12
Şol katı yaydan ok çıkup doşınur gibi gönlini delüp yakar, ḥarāb ider 61a/12-13
Ḥaḥ Tebāreke ve Ta‘ālā Kelām-ı Mecīd’inde buyurur 63a/2
Cehennemde dağı iñen çok eglenür ol ‘azāblarda, ḥör u ḥaḥır olduğı ḥalde
63b/5-6
Zinā idenleri ol kıuyuya kıoyalar 63b/12
Aldı bunu Ka‘be ḥareminüñ içine getürdi 66b/1
Ok atımı yirden kıokusıla ādemüñ dimāğı mu‘aṭṭar olur 67a/9-10
Ḥōca kerem eyle şākirdüñi benüm-ile bile kıoş gelsün 67b/2
Irmaḥ kenārına çıkıdum 68a/3-4
Gördi, bir kıaba ağaḥ dibinde bir cemīle ḥātün oturup iş işler 68a/12
Yigitlüğümden bir gün giderken nāgāḥ bir cemīle ‘avrat gördüm 70a/3-4
Dünyānuñ yalancı dirliğı sizi aldamasun 75b/12

1.4.2.1.3. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

1.4.2.1.3.1. Kurallı Cümleler

Dağı münāfık şıfatı oldur kim, biribirin fışka ve fesāda yilter 5a/7-8
Yarın cehennem içinde dürlü ‘azāblara giriftār olısdur 5a/10-11
Dağı alınları şaḥlarıla, ayakların bağlayalar ve billerin büküp yüzleri üstine
cehenneme kıoyalar 5b/9-10
Zīrā kışı neyi severse anı çok añar olur 7a/8-9
Şeyḥ Sa‘dī eydür 8a/8
Sen dağı şalāḥiyyet kesb idüp günāḥı terk idüp müttakīlerden olup Allāḥü Ta‘ālā
kıatında ‘azīz olasıñ 8b/4-5

Benüm kıatumda izzet ve kerāmet anuñdur didüm 9a/9

İmdi bugün kıyāmet güninde, ben dağı kendü nesebüm ref' iderem 9b/1-2

Yarın şefā'atumdan mahrūm olacaqdur, diyü buyurur 10a/4-5

Ol envā'-ı sa'ādetden birkaçın zıkr idelüm 10b/6

Ehl-i takvāyı Hāk Ta'ālā düşmenlerinden şaklar 10b/12

Ba'zı meşāyihdan, mürīdleri naşihat ve vaşiiyet taleb eylediler 11b/4-5

Ba'zı ʿulemā nazm idüp dimişdür 12a/10-11

Nitekim iki kişi birbirine karışacak büyük olur 12b/12

İnegümi sil aldı 13b/4

Fāsıkuñ, şālihe ben dağı sencileyin müsülmānam didügi; şol kabağ kökeni çam ağacına, ben dağı sencileyin ağacam didüğine beñzer 14a/11-12

Katlan bu toz otuşınsın 14b/5

Oğlancuğum zinhār tevbe'i, te'hīr eyleme ki, kişiyē ölüm añsuzda gelür 15a/3

Eger tızcek tedārük itmeyüp şaykal birle yüzün şaykallamayacak olursa ol paslar demürüñ cirmin yir, delük delük eyler 15b/7-8-9

Dağı anuñ düşmānı şeytāna uymadılar 25a/10

Günāhkārlar olmayadı rahmet kime olaydı 26a/13

Her kişi ki dünyāda ʿibādet ve ʿā'at toğmın eker, anda ḥasenāt toğmın biçer 28a/4-5

Zıkr idüp Qur'ān okuyıcağ ağır gelür, uykusı gelür 34b/12

Allāhü Ta'ālā bir kişi içinde iki gönül kılmadı 35a/10-11

Gökler ve yirler ve omuzındaki firışteler, mecmū'ı ol mel'ūnuñ şerrinden emīn olsunlar 45a/7-8

Bir zamāndan ʿaqlum yirine geldi 46a/9-10

Her bir taşuñ üzerinde bir fāsık adı yazılmışıdı 53b/5

Hatta bir gün, İmām'a bir kaç taraqlar armağan geldi 60a/3

Kabrinden bu dağı cevāb virüp eyitdi 67a/4-5

Ben biş aqça vireyim, benüm odama gel didi 70b/8

Benüm işledüğü işe yarın Hāk Ta'ālā Hāzretinde ve yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberler huzūrında şanuklık virürler 71a/7-8

1.4.2.1.3.2. Devrik Cümleler

Cinânü'l-Cenân'da kurallı cümlelerin yanında az da olsa devrik cümle kullanılmıştır. Eserin dinî-mevizevî bir kitap olması, yazarın yer yer vurgu amacıyla devrik cümlelere başvurmasına sebep olmuştur. Zira bu yaklaşımın okuyucu/dinleyici üzerinde daha kuvvetli bir etki oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca ayet ve hadislerin anlamlandırılması yapılırken Arap dili sentaksının da devrik cümle kuruluşunda etkili olduğunu düşünüyoruz. Metinden seçtiğimiz bazı devrik cümle örneklerini aşağıda dikkatlere sunuyoruz:

Resûl Hâzreti nûr-ı nübüvvetile bildi anuñ maḳşûdını 3b-1-2

Aña muṭîc olmak delîldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebep olur cennete girmeklige 3b/12-13

Günâh işlemek delîldür anuñ muḥâlefetine. Daḥı anuñ muḥâlefeti sebep olur cehenneme girmeklige 4a/1-2

Hisâblaşuñ nefslerüñüzle kıyâmetde hisâb olunmazdan öñdin 18a/6

Daḥı nefsüñüzi tartuñ Ḳurʿân terâzûsile 18a/8

Yaʿnî biz sevünürüz günler geçürdügümüzle 18b/11

Yaʿnî bu nesnede iviciler ivsün, ʿamel meydânında biribirinden geçübün 23b/12

Yaʿnî cennet ehli içinde aşğa maḳâmda olanlar, yuḡaru ğureflerde yaʿnî yüce yüce köşklerde olanları göreler üzerlerinde 24b/4-5

Yaʿnî niçe ḳavümleri, ḳuru rahmet ummaḳ menʿ eyledi ʿibâdetden ve ṭâʿatden 29b/11-12

Evvel niʿmeti budur ki bizi yokdan var eyledi, bir ḳatre murdâr şupiken iki kez bevl yolından gelmiş 31b/2-3

Bu fiʿl iñen murdâr şenîc fiʿildür ki, hîç sizden ğayrı kimse işlememişdür geçen ümmetlerde 57a/11-12

Yaʿnî, eyit yâ Muḡammed müʾminlere, gözlerin aşğa dutsunlar ḥarâmdan 59a/10-11

Yaʿnî, key saḳınuñ gözi nereye gerekse şalıvirmekden 61a/2

Pes imdi müʾmin gerekdür ki dâyıma gözünü şaklaya ḥarâm nazarlardan 61b/6-7

Eyitdi ki, zinâ itmekdür ḳonşuñuñ ḥâtûnıla ve câriyesile 65a/2

Mecmū^c-ı cehennem ehli yigreneler ve incineler anlarıñ ‘azābından 65b/13

Bir ‘avrat lezzeti neyise kalanınıñ dağı lezzeti oldur egerçi şüretleri dürlü dürlüyise 69b/9-10

Enes bin Mālik (r.a.) rivāyet ider Hāzret-i Muṣṭafā’dan 78a/3-4

Şeyḫ Şihābe’d-dīni Sühreverdi rahmetü’l-lāhi ‘aleyh nakl ider Şeyḫ İbrāhīm Teymī’den (r.a.) 79b/8-9

Bir loğma yimedüm andan girü 80a/6

1.4.2.1.4. Anlamlarına Göre Cümleler

1.4.2.1.4.1. Olumlu Cümleler

Eger eyü ‘amel işledise nefsine fāyide eyledi ki, dürlü dürlü sevāblar viriliser ve ḥāzır bulısardur 2b/12-13

Bundan maḳṣūd ma‘lūm oldı 3a/9

Aña muṭī^c olup dāyimā ‘ibādet ve t̄‘ate meşgūl olmak gerekimiş 3b/11

Nitekim Hāḫ Ta‘ālā Kelām-ı Qadīm’inde buyurur 4b/7-8

Şālihler şöḫbetin ihtiyār itsün 6a/6

Anuñ ‘izzetinden ve şerefinden baña dağı sirāyet eyledi 8a/11-12

Hārām işler şafā virüp, ḥōş gelür 34b/13

Kaçan ḳalb ma‘mūr olsa, ḳālīb dağı ma‘mūr olur 35b/11

Ol Tañrı dōstına ol hediyyeleri girüp vireler 44a/11-12

Şimdiki ḥālde aña fāsıḳlar boza dirler 51a/12-13

Anı içenlere yarın Hāḫ Ta‘ālā cehennemde yanan fāsıḳlarıñ ve kāfirleriñ gövdesinden ağan ḳanları ve iriñleri ve şaru şuları içüriserdür 51b/1-2-3

İmām Maḥbūbī, Cāmi‘i’ş-Şağīr şerḫinde bu vechile zıkr itmişdür 52a/11-12

Ya‘nī didügi olur ki bu zinā dağı anlarıñ gibi ulu günāhdur 63b/8

Pes anlar ‘aşı olup Hāḫ Ta‘ālā’nuñ ḥūkminden çıkıcı oldılar 64a/5

Mecmū^c-ı maḥlūḳāt ileyinde rüsvāy olısar 64b/1-2

Ya‘nī bir erlü ‘avrat zinā eylese, yarın kıyāmet güninde cehennemde ikisinin dağı ferclerinden bir büyük dere aḳa 65b/10-11-12

Ya'nî bu dünyānuñ helālinden tena'um idüp nefis ārzūlarını virmek, oğlancuklar oyunu gibidür 75a/11-12

Hemān dünyā ehlinüñ hālî dağı buncılayındur 75b/4

Yarın kıyāmet güninde defterüñde hāzır bulacaksın 76a/11-12

Her kişi ki bir vaqt namāzı kazāya qosa qaşdıla, yarın cehennemde seksen yıl 'azāb idiserlerdür 76b/12-13

Haq Ta'ālā tamām hac ve 'umre sevābın rūzi kıılır 78a/11

Ümmühānî rivāyetinde sekiz rek'at namāz kııldı 78b/1

1.4.2.1.4.2. Olumsuz Cümleler

1.4.2.1.4.2.1. Şekil ve Anlamca Olumsuz Cümleler

Anuñ hükmüne muhālefet itmeye 1b/8

Benden artuğa nazār eyleyüp gönül virmeñ 2a/2-3

Hergiz kimseye zulm eylemez 2a/11-12

Şol miqdār nesne 'amelden zāyi' olmaz 2b/8

Zülzile süresine degin okıdı, andan yuqaru okumadı 3b/1

Ne-kadar fesād ehlişe dağı fesādına bakmaduñuz 9a/12-13

Zirā ki ol tonı geyen, yarın kıyāmet güninde ıssı şamunuñ ıssısın tuymaya ve sovuq şamunuñ sovuğı eşer itmeye 10a/9-10

Aña şimdiden girtü çäre yoqdur 13b/8

Ayruq 'ömrüñden bir sâ'at dağı qalmadı 15a/13

Tā ki yarın kıyāmet güninde defterini boş görüp yirinmeye 17a/6

Tā ki ol 'ömrüñ sermāyesinden ziyān eylemeyesin 19a/1-2

Kıyāmetde kıyāmete degin ayruq ele girmez 19b/4-5

İmdi ol kadar tesbîh idecek vaqti fānî dünyā ta'āmına şarf olduğın istemezem 20b/8-9

Ümniyye oldur kim aşlı ve bünyāzı olmaya 27b/3

Hîç birinden fāyide olmadı 38a/6

İmdi bu dünyāya gelenler, benden çok 'ömür sürmeyiser ve benden ziyāde saltanat sürmeyiser 38a/6-7

Zinhār ve zinhār dünyāya aldanmayasız 38a/78

Anlar guşşalanmayısarlar 42a/13

Yok olmaz 57a/9

Baʿzılar didi ki, benüm naẓarumda şehvetüm yokdur 59a/7

Egerçi anlara günāh olmaz, zīrā ʿāqıl bālīg degüldür 72b/13

Zīrā gümüñile bezenmek daħı cāyız degüldür erenlere 73a/3-4

Vaʿllāhi ben anı ayruķ almazam 73b/8

Sen benüm saltanatuma imrenmegil 76a/9

1.4.2.1.4.2.2. Şekilce Olumlu Anlamca Olumsuz Cümleler

Bu tip cümleler, metnimizde iki şekilde kurulmuşlardır, örnekleri oldukça azdır.

-1. “ne..... ne....” bağlacıyla oluşanlar:

ne riyā ҡalur ve ne ғaybet ҡalur 16b/8

ne ferāyizini ҡabūl eyleye ne teṭavvuʿatını 62b/4

-2. Yapısında “kim + e/den/üñ + fiil şekli” bulunanlar:

Zīrā ol sulṭāna ҡarşu olup kime şıgına 1b/10

Kimden raḥmet ṭaleb eyleye 1b/11

Daħı kimüñ ҡapusına vara 1b/11

1.4.2.1.4.3. Soru Cümleleri

Niçün Zülzile sūresinden yukaru oқumaduñ, aña iktifā eyledüñ? 3b/3-4

Bugün anlara mı ҡarışmak istersiz? 5b/5-6

Şālihler añılduğı vaķt, cennete girmek nice olur maʿnisi ne dimekdür? 6b/12

Bu ʿizzet bu şeref saña neden ḥāşıl oldı? 8a/8

Sen daħı niçün aғlarsın? 12a/4

Şol ḥarām şarāb içüp zinā idenler midür ki ol işlerinden ҡorқarlar? 12b/2

Baba hiç bilür misin, ol şuyı ne şudur? 13b/5-6

Ölüm yitmiş ge, daħı bilesin ki altuñdağı at mıdur, yā eşek midür? 14b/6

Meşelde gelmişdür kim deveye şormışlar, nireden gelürsin? 14b/8-9

Görüñ, efʿālüñüz Ƙurʿān ḥükmüne muvāfıķ mıdur? Yoḥsa muḥālif midür? 18a/8

Sebeb nedür ki dāyimā kavud yirsin? 20b/5

Niçün ‘ibādeti ve t̄a‘ati terk idüp günāh işlersiz? 22b/2

Bende kunūṭa delālet ider ne gördüñ? 30a/11

İlāhī, Seyyidī ve Mevlāyī, bu kaya ne sebebeden iñler? 33a/7

Yā Resūla’llāh! İşbu yigit kimdür? 36b/4

Niçün varup gölgede rāhatlıgıla ‘ibādet kılmazsın? 37b/3

Niçün ağlarsın? 37b/6

Niçün bu vechile du‘ā kılursın? 39b/6

Ya‘nī benden kurtulduñ mı? 40b/1-2

Saña selām vireni bildüñ mi, kimdür? 45b/7

Bī-sa‘ādet, ol içüñde kōduğum ‘azīz ĩmān üzerine murdār necisler mi koyarsın?

50b/5-6

Ya‘nī siz seyyi‘e-i kabīḥa mı işlersiz? 52b/2-3

Cebrāyil’den şordum ki, bu zālimler kimlerdür? 54a/11

Şordı ki, bu ne oğlandur? 58b/10

Resūl Ḥazretinden şordum ki, kanķı günāh key ulu günāhdur Ḥaķ Ta‘ālā
Ḥazretinde? 64b/10-11

Mütavazza kandadır? 67b/11

Anañ ve kardaşuñ yok mı? 70a/6

Anuñ üzerine iki ‘ādil tanuğı daḥı olsa, haķķını ala mı? Yoḥsa almaya mı? 71a/1

Yā Maşşūr! Ḥākim kimdür, bizüm her işümüzi görür ve bilür? 71a/11-12

Cebrāyil’e şordum ki bunlaruñ günāhı neyidi ki bu vechile ‘azāb çekerler? 72a/4

SONUÇ

1. *Cinānū'l-Cenān* M. 1431 (H. 835) yılında II. Murat'ın vezirlerinden Hacı İvaz Paşa'nın oğlu müfessir Muhammed (*Muhammed bin Hacı İvaz el-Müfessir*) tarafından Anadolu sahasında yazılmış mensur didaktik bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini çok güzel yansıtan eser, genel olarak İslam dininin esaslarından, imanın öneminden, ibadetlerden, sakınılması gereken kötülükler ve günahlardan, yapılacak zikir ve dualardan bahseden dinî bir vaaz ve öğüt kitabıdır.

2. Eserin tespit edebildiğimiz toplam yedi nüshası vardır:

*Süleymaniye Ktp., Ragıp Paşa Kitaplığı, Yahya Tevfik Bölümü, Nr. 189/1

(*A Nüshası / Esas Alınan Nüsha*)

*İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı (Beyazıt İnkılap Ktp.), Muallim Cevdet Kitaplığı, Nr. 371-372

(*B Nüshası / Karşılaştırma Nüshası-I*)

*Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyal Sultan Kısım, Nr. 437-438

(*C Nüshası / Karşılaştırma Nüshası-II*)

*Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi Bölümü, Nr. 1692

*Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi Bölümü, Nr. 1744

*Ankara Milli Kütüphane, Nr. 06 M.K. Yz. A 8196/4

*Prof. C. S. Mundy Nüshası

Yukarıda sıraladığımız yedi nüshadan altısını temin etme imkânı bulduk. Şu anda bunların hepsinin dijital makine ile çekilmiş fotoğrafları ve fotokopileri elimizde mevcuttur. Elde edemediğimiz tek nüsha Prof. C. S. Mundy tarafından satın alınarak Londra'ya götürülen yazmadır. Biz, Prof. C. S. Mundy'nin hayatta iken çalıştığı Londra Üniversitesi "The School of Oriental and African Studies" bölümüne ulaşmamıza oradaki yetkililerle hatta bölüm başkanı Dr. George Dedes'le görüşmemize ve İngiltere'deki önemli kütüphaneleri taramamıza rağmen ne yazık ki Mundy'nin götürdüğü bu nüshaya ulaşamadık.

3. *Cinānū'l-Cenān* 'ın Yahya Tevfik Efendi nüshası Kilisli Muallim Rıfat tarafından taranmış ve Tanıklarıyla Tarama Sözlüğüne katılmıştır.

Prof. Dr. İsmail Hikmet Ertaylan, *Ahmed-i Dā'ī Hayatı ve Eserleri* adlı çalışmasında *Cinānū'l-Cenān* 'ı da tanıtmış ve eserin Ahmed-i Dā'ī'ye ait olup olmayacağı konusunda tereddütlerini dile getirmiştir. (*İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmad-i Dā'ī Hayatı ve Eserleri, İstanbul Üniv., Edebiyat Fak. Yayınlarından Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi Nr. 518, Üçler Basımevi, İst. 1952, s. 169-176*)

Prof. Dr. Esat Coşan, eserle ilgili "XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, *Cinānū'l-Cenān*" başlıklı önemli bir makale yayınlamıştır. (*Esat Coşan, "XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, Cinānū'l-Cenān", İslām Düşüncesi Mecmuası, Cilt. I, Sayı 4, s. 245-248, Aralık 1967*)

Ayrıca *Cinānū'l-Cenān* 'la ilgili üç ayrı mezuniyet (lisans) tezi yapılmıştır. Bu tezlerin üçü de İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne aittir.

(*Oktay Göymen, *Ahmed-i Dā'ī'nin Cinān-ı Cenān-ı Üzerinde Dil Çalışması, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 5239, İstanbul 1966*

*Sebahat Özsevim, *Metin Transkripsiyonu ve İndeksi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 3016, İstanbul 1968*

*Ayşe Al, *Cinān-ül-Cenān, İstanbul Üniv. Kütüphanesi, Nr. 5998, İst. 1970*)

4. *Cinānū'l-Cenān*, gerek ihtiva ettiği kelime hazinesi, gerekse bu kelime hazinesinin ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisi özellikleri bakımından büyük önem arz etmektedir. Eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait söz, deyim, anlam, vecize, hikmet vs. ile örülmüş çok kıymetli bir yapısı vardır. Bunların dışında eser ihtiva ettiği özel adlar bakımından da önemlidir. Eserdeki peygamber adları, sahabe adları, çeşitli İslam alimlerinin isimleri, yer, eser, şahıs adları vs. de dil açısından kıymetli bir malzemeyi oluşturur.

5. Eserde geçen şu kelime ve deyimler dönemin söz varlığı açısından dikkate değerdir: ağ-, ahtar-, añaru, argac, arış, artuk, aşşı, biregü, biti, beñzer, bolay ki, çağ çağ, çokra-, divşür-, dibelik, diñ, döy-, dükeli, dürtüş-, emcek, eñek, esrük, eyegü, geñez, givirini-, güyegü, ımızkan-, iley, irim, issi, kaķı-, kaçancu,

karavaş, kayır-, kelecı, key, kıçın kıçın, kığırıcı, kıtar-, kıp-, küy-, maslık, okuş-, otuş-, öñdin, öñürt-, sin, sinle, söyündür-, süci, tañla-, tutruk, uğrı, üşendür-, üt-, viribi-, yalıñ, yarındası, yarışım, yarlıga-, yavlaq, yazuq, yıgılın-, yid-, yidil-, yiynilt-, yu-, yun-, yum-, yuy-, yığıcı, yortıcı

heybet al-, and vir-, yuqarusın aşığa it-, ayağın tır-, cān ışmarla-, naķırden kıtmıre degin, tırıgel-, el ucıla tır-, kıru umuya dūş-, gözi şalıver-, gözini şakla-, ĥadd ur-, nefes ür-, kıarnı arķasına yapış-, şanuklık vir-, eyegüleri toğrul-, yüz ağıaç ur-, ardına uy-, tırıvar-, yakın var-, kıpusına var-, yüzinden vilāyet nūrı aķ-, aman vir-, oda yaķ-, göñlini yıķ-, göñli yirine gelme-, göñüller aşığasın yuķaru it-, yüzine ur-, ziyāna vir- gibi.

6. *Cinānū'l-Cenān* öğüt verici didaktik bir eser olduğundan yazar, herkesin anlayabileceğı açıklıkta sade bir dil kullanmış; genelde kısa cümleleri tercih etmiştir. Eserdeki kelimelerin dillere göre dağılımı řu şekildedir:

Türkçe:	1365	% 51
Arapça:	1118	% 42
Farsça:	196	% 7
Soğdca:	4	% 0.1
Yunanca:	2	% 0.07
Toplam:	2685	% 100

Yukarıdaki oranlarda Arapça kelimelerin metinde oldukça fazla yer tuttuğı görülse de tezimizin sonunda verdiğimiz “sıklık dizini”ne bakılacak olursa yabancı sözcüklerin eserde Türkçe kelimelere oranla çok daha az kullanıldığı anlaşılabacaktır. Türkçe kelimelerin yabancı kelimelere oranla çok daha sık kullanılması eserin sadeliğini korumuştur.

7. Eserde istikrarlı bir imla özelliğinden bahsetmek mümkün değildir. Bazen bir kelimenin aynı sayfa hatta aynı satır içerisinde bile farklı yazıldığı görülmektedir. Eserde, Arap ve Fars yazı dili geleneğıyle Uygur yazı dili geleneğinden gelen özellikler bir arada bulunmaktadır.

8. Metnimizin genelinde kalın sıradan ünlü taşıyan kelimelerin başında yer alan “t” ünsüzü (ط) ile karşılanmıştır. Ancak şu iki kelime kalın ünlülü olmasına rağmen metinde te (ت) harfi ile başlamıştır: tarla ترله 27b/4, toz توز 14b/5

9. Metnimizde yükleme hâli eki, “ye” (ي) ve “esre” (ـِ) nin yanında hemze (ء) ile gösterilmiştir. Hemze, eğer kelime güzel he (ه) ile bitmişse bu harfin üzerine konmuştur. Bazen de hemze kürsüsüz yazılmıştır.

tevbe'i 27a/3	توبه	ağça'ı 67b/3	اقچه
nesne'i 33a/13	نسنه	Hak Ta'ālā'ı 68a/5	حق تعالی
kimse'i 62b/1	کمسه	gice'i 21b/6	کجه

10. *içün* ve *ile* edatları birçok yerde ek gibi kullanılmıştır. Bu edatlar kendilerinden önce ünlü ile biten kelimelerle bitştirildiğinde iki ünlünün kaynaşmasından dolayı tali (ikincil) bir uzunluk ortaya çıkmıştır. Bu tali uzunluk yazıda “ye”+ “esre” (ـِ) ile gösterilmiştir:

فَجَدُّغِيْجُونْ	kaçduğı-(ı)çun 67a/7	وَفَاتِيْجُونْ	vefâtı-(ı)çun 43b/2
صَجَلْرِيْلَه	şaçları-(ı)la 5b/9	تَفَاصْسِيْجُونْ	teķāzası-(ı)çun 53a/1
فَقْسِيْلَه	koķusı-(ı)la 67a/9	رِضَاسِيْلَه	rızāsı-(ı)la 63a/1

11. Eser dil uyumu yönüyle günümüz Türkiye Türkçesinden bile çok daha sağlamdır. Uyumu bozan tek ek *iken/ken* zarf-fiil ekidir. Söz gelimi +ki aitlik eki, +ki / +gı şekillerinde kısmen uyuma girmekle bunu kanıtlamaktadır:

altında+gı 50a/12, omzında+gı 50a/13, karşıñda+gı 37b/10

12. Eski Anadolu Türkçesinin ses bilgisi yönüyle en karakteristik özelliklerinden olan “yuvarlaklaşma” ve “düzleşme” temayülü *Cinānū'l-Cenān*’ın da en önemli ses olayıdır.

13. Emir kipi 1. tekil şahıs eki metnin genelinde düz ünlülü olduğu halde (-ayım/-eyim/-ayın/-eyin) bir yerde yuvarlak ünlülü /-ayum/ kullanılmıştır: ışmarlayayum 45b/5; yine emir kipi 3. tekil şahıs eki metnimizin bir yerinde düz ünlülü olarak geçmiştir: otruş-sın 14b/5

14. *-ıcı/-ici* eki metnimizdeki en işlek fiilden isim yapım eklerindendir. Ancak bu ek işlev itibariyle birçok yerde sıfat-fiil ekine oldukça yakın bir görevde kullanılmıştır: *cemāʿatleri birbirinden ayırıcı ölüm 36a/4, biz ʿazāb indürici olduk, ol cennet şālihlerle yazuḡdan kaçıcılara yaraḡlanmışdur (23b/11) yaʿnī her nefis, ölümü tadıcıdur 36a/13* gibi.
15. 1. tekil şahıs iyelik eki bir yerde */+im/* şeklindedir: *didüg+im 39a/12*
 2. tekil şahıs iyelik eki bir yerde */+iñ/* şeklindedir: *erlig+iñile 70b/3*
 3. tekil şahıs iyelik eki bir yerde */+u/*, beş yerde */+ü/* şeklindedir:
azıḡ+u+nı 74b/7, ʿömr+ü+ni 20b/10, 65b/6, göñ(ü)+ü+ni 33b/13, 35a/13
göz+ü+ni 61b/6
 2. çoḡul şahıs iyelik eki bir yerde */+iñuz/*, bir yerde */+iñüz/* şeklinde geçmiştir:
bāṭın+iñuz 35b/2, zāhir+iñüz 35b/2
16. *Cinānūʾl-Cenān*’da sıra sayı sıfatı olarak “*birinci*” ifadesi yer almamaktadır. Bunun yerine Arapça “*evvel*” sözcüğü kullanılmıştır.
 “*Evvel yidi kez Sūre-i Fātiḡa; ikinci yidi kez Āyeteʾl-Kürsī oḡuya*” 80a/8
17. Birleşik sayılar metnimizde bazen art arda bazen de “*daḡı*” ve “*kez*” sözcükleriyle ifade edilmişlerdir:
dört kez yüz biñ “dört yüz bin” 53b/2
yigirmi biñ gün daḡı biñ altı yüz gün “yirmi bir bin altı yüz gün” 17b/11
yüz biñ yigirmi dört biñ “yüz yirmi dört bin” 30b/2
18. Metinde bir yerde 1. tekil şahıs eki geniş zaman olumsuz taban üzerine “*z*” yerine (*y*) kaynaştırma ünsüzü ile bağlanmışır: *besleyüme(y)em 65a/1*
19. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde gereklilik kipinin “*-mAK gerek+şahıs eki*” şeklindeki çekimi genelde 3. tekil şahısta kullanılmaktadır. Ancak *Cinānūʾl-Cenān*’da bu yapının 3. tekil şahıs yanında 1. tekil, 2. tekil ve 2. çoḡul şahıs için de birer örneḡi bulunmaktadır. 2. tekil şahıs örneḡi, metinde iki ayrı yerde aynı ifadeyle geçmektedir.
1. Tekil Şahıs */-mek gerek+em/ elbette görmek gerekem 46a/3*
 2. Tekil Şahıs */-maḡ gerek+sin/ baña muṭī^c olmaḡ gereksin 68b/1, 70a/5*
 2. Çoḡul Şahıs */-maḡ gerek+siz/ yıḡlınmaḡ gereksiz 49b/2*

20. Gelecek zaman sıfat-fiili *-acağ/-ecek* ekidir. Ancak bu ek metinde bir yerde */-ucağ/*, bir yerde de */-cek/* şeklinde geçmiştir:
*“eger günāhı **artucağ** olursa, ol k̄ara noḡtalar gōñūlde ziyāde olur” 13a/10*
*“ya’nī şeyṭān yürür, ādem oḡlanlarınuñ kanı **yüricek** yirlerinde ki tamarlardur” 41b/7*
21. Zaman zarf-fiillerinden *-madın/-medin* eki metinde bir yerde */-meden/* şeklinde geçmiştir: *“tizcek **girmeden** girü kaçır” 7b/4*
22. */+i-dük/* sıfat-fiili metnimizde tek bir yerde geçmiştir: *“ol biṣāre bilmez **seyṭānidüğm**, atasın yā anasın sanur” 39a/8*
23. Birleşik fiil grupları oluşturulurken (*ol-, olın-, eyle-, it-, kıl-*) yardımcı fiillerinin yanında (*al-, bul-, çek-, çık-, çıkar-, dut-, düş-, geç-, geçür-, getir-, gir-, gör-, işle-, kal-, ko-, koy-, tut-, ur-, vir-, yi-*) gibi fiillerinde zaman zaman yardımcı fiil şeklinde kullanıldığını hatta bunların bir kısmının deyim oluşturduğunu gördük. Kullanımları için çalışmamızın “dizin” kısmında ilgili fiillerin alt maddelerine bakılmalıdır.
24. Tasviri fiillerden süreklilik fiili için (*dur-, tur-, gel-, ko-, koy-*) yardımcı fiillerinin yanında *yoru-* yardımcı fiili de kullanılmıştır: *aḡlayuyorurdu 38b/8*
25. Metinde basit cümlelerin yanında bağlı ve sıralı cümlelerde bol miktarda kullanılmıştır. Özellikle sıralı cümlelerin eserde bolca kullanılması anlatıma bir güçlülük kazandırmış ve dilin akıcılığını artırmıştır. Bağlı cümlelerde ise *“ki, kim”* bağlacı ile kurulan cümlelerin diğer bağlama edatlarıyla kurulan cümlelere oranla çok daha fazla kullanılması dikkat çekicidir. (Çalışmamızda “fiilimsili girişik birleşik cümleler, şartlı birleşik cümleler ve iç içe birleşik cümleler” de basit cümle kapsamına dahil edilmiştir.)
26. Metinde fiil cümleleri isim cümlelerine oranla çok daha fazla kullanılmıştır.
27. Cinânü’l-Cenân’da kurallı cümlelerin yanında az da olsa devrik cümle de kullanılmıştır. Eserin dinî-mevizevî bir kitap olması, yazarın yer yer vurgu amacıyla devrik cümlelere başvurmasına sebep olmuştur. Ayrıca ayet ve hadislerin anlamlandırılması yapılırken Arap dili sentaksının da devrik cümle kuruluşunda etkili olduğu söylenebilir.

M E T İ N

[A] [B] [C]

[1b]

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

(1) Şıdk u ihlāş birle ḥālik-ı mevcūdāt ve rāzık-ı maḥlūkāt 'ālimü's-sırrı ve'l-ḥafıyyāt (2) Ḥaḳ Ta'ālā ḥazretine ḥamd ü şenā kılup seyyid-i kā'ināt ve ḥulāşa-i beriyyāt (3) ve şefi'ü'l-üşāt fī yevmi'l-araşāt-i Muḥammed-i Muştafa'ya şalavāt (4) getirdüğümüzden sonra, iy ḥabīb-i şādık ve iy lebīb-i ḥazık; bilgil (5) ve fehmi eylegil kim evvelā farz u vācib olan her şahşa oldur kim (6) Ḥaḳ Ta'ālā'nun birliğine ikrār eyleye. Sāniyen Muḥammed Muştafa'nun risāletine (7) itirāf eyleye. Maḳşūd Ḥaḳ Ta'ālā'nun birliğin bilmekten, budur. Bile ki [B2a] [C2a] (8) andan ğayrı Tañrı yoḳdur. Şerikden münezzehdür. Anun ḥükmine muḥālefet itmeye. (9) Günāhı terk eyleyüp dāyimā anun ḥazretine lāyık, tā'ate meşğül ola. (10) Daḥı 'ibādete meşğül ola. Zīrā ol sulṭāna karşı olup kime şıgına. (11) Daḥı kimün ḳapusına vara. Kimden raḥmet taleb eyleye. Nitekim Kelām-ı Mecid'inde (12) buyurur: وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون “Ve ene rabbüküm fa'büdün” (Enbiya/92) Ya'nı sizi yoḳdan var eyleyen pāzişahuñuz benem.

[1b] 5 fehmi eylegil kim evvelā: B6 fehmi eylegil, evvelā / oldur kim: B6, C6 oldur ki // 7 Maḳşūd Ḥaḳ Ta'ālā'nun birliğin bilmekten, budur. Bile ki: B8, C8 Maḳşūd Ḥaḳ Ta'ālā'yı birlemekten oldur ki çün taḥḳik Allāhü Ta'ālā'nun birliğin bile ki // 8 andan ğayrı Tañrı yoḳdur. Şerikden münezzehdür: B1, C1 andan artuḳ Tañrı yoḳdur. Şerikden ve şebihden münezzehdür / itmeye: B2, C3 eylemeye // 9 terk eyleyüp: B2, C3 terk idüp / dāyimā: C3 dā'imā / tā'ate meşğül ola: B3, C4 'ibādete ve tā'ate meşğül ola // 10 Daḥı 'ibādete meşğül ola: B'de yok. C'de yok. // 11 daḥı: B4, C5 ve / Nitekim Kelām-ı Mecid'inde: B5, C6 Niteki Kelām-ı Mecid içinde // 12 buyurur: B6 ...diyü buyurdı C6 buyurmuşdur / pāzişahuñuz benem: B7 pāzişahuñuz benin ki C8 pādişāh benem ki

[2a]

(1) Sizi ‘ālem-i ‘ademden ‘ālem-i vücūda getürüp dürlü dürlü terbiyetler kıluram. Pes (2) eyle olsa baña ‘ibādāt eyleñ. ‘Ömrüñüz benüm kulluguma şarf eyleñ. Benden artuğa (3) nazar eyleyüp gönül virmeñ. Nitekim bir āyetde dağı Resül’e emr idüp buyurur: (4) **وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ** “Ve tevekkel [B2b] ‘ala’l-ḥayyi’ilezī lā yemūtü” (*Furkan/58*) Ya’nī tevekkül eyle yā Muḥammed sen, (5) şol pāzişāha kim [C2b] dāyimā diridür. Ölümünden münezzehtür. Andan ğayrı her neye (6) gönül virseñ ḥaṭādur. Zīrā andan ğayrı nesne mecmūı fānīdür. Helāk olsa (7) gerekdür. Nitekim Qur’ān-ı Kādīm içinde buyurur: **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ** “Küllü şey’in hālikün illā vechehū (8) lehū’l-ḥükmü ve ileyhi turce’un” (*Kasas/88*) Ya’nī mecmūı nesne ki fānīdür, (9) helāk olucıdur. İllā Haḫ Ta‘ālā bākīdür. Fenādan münezzehtür. Dünyāda (10) ve āḥiretde ḥükm anuñdur. Mecmūuñuz anuñ ḥazretine varacaḫsız. Mercūuñuz (11) oldur. Her ne fi‘il işlerseñüz, aña göre cezā itse gerekdür. Hergiz kimseye (12) zulm eylemez. Eger ḥayr ‘amel itseñüz, şevāblar virecekdür ve eger şer ‘amel kılsañuz, [B3a] (13) ‘azāblar idecekdür. Nitekim Kelām-ı Kādīmde buyurur: **الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ** “El-yevme tüczā küllü nefsin

[2a] 1 dürlü dürlü terbiyetler kıluram: B8 dürlü terbiyetler kıluram C9 dürlü terbiyetler kıluram // 3 Nitekim bir āyetde dağı Resül’e emr idüp buyurur: B10 Niteki bir āyetde dağı Resül’e (s.a.s.) emr idüp eydür C11 Niteki bir āyetde dağı Resül Ḥazretine emr idüp eydür // 5 kim: B2, C13 ki / dāyimā: C1 dāyimā // 6 Zīrā andan ğayrı nesne mecmūı fānīdür: B3 Zīrā andan ğayrı mecmūı nesne fānīdür // 7 Nitekim Qur’ān-ı Kādīm içinde buyurur: B4 Nitekim Qur’ān-ı Kerīm içinde buyurur C3 Niteki Qur’ān-ı Mecīd’de buyurur // 8 fānīdür: B6, C5 maḥlūḫdur // 9 İllā Haḫ Ta‘ālā bākīdür: B7 İllā Haḫ Ta‘ālā’dur ki bākīdür C5 İllā Haḫ Ta‘ālā ki bākīdür // 10 Mercūuñuz: B9 Mercūiñüz C7 Mercūiñüz // 11 Hergiz: B10, C9 Hiç // 12 itseñüz: B11, C9 itseñ / şer ‘amel kılsañuz: B11 şer ‘amel kılsañ C10 şer ‘amel itseñ // 13 Nitekim Kelām-ı Kādīmde buyurur: B1 Niteki Kelām-ı Kādīmde buyurur C10 Nitekim Kelām-ı Mecīd’inde buyurur

[2b]

(1) بِمَا كَسَبَتْ لَا ظَلَمَ الْيَوْمَ **bi-mā kesebet lā zülme'l-yevm**” (*Mümin/17*) Ya'nî kıyâmet gününde her nefis cezâ olunur. (2) Kesbile ol gün zûlm yokdur. Eger zerre kadar hayr [C3a] işlerse, görse (3) gerektür ve eger zerre kadar şer işlerse, görse gerektür. Ya'nî ol kadar şevâb (4) bulsa gerektür ve eger zerre kadar şer işlerse, görse gerektür. Ya'nî anuñ (5) muķābelesinde ʿazāb görse gerektür. Nitekim Kırʾān içinde haber virdi: فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ “Femen yaʿmel (6) mişķāle zerretin hayren yereh vemen yaʿmel mişķāle zerretin şerren yereh” (*Zilzāl/7-8*) Zerre diyü (7) şol güneş içinde görinen beğāyet küçirek toza dirler. Ya'nî andan küçi nesne yokdur. (8) Şol miķdār nesne ʿamelden zāyiʿ olmaz. Baʿzı meşāyiḥ bu maʿnî üzerine (9) nazm eylemiş dimiş ki:

Gaden tüveffe'n-nüfüsü bi-mā kesebet

[B3b] **Ve yahşudu'z-zāri'üne (10) mā-zereʿü**

İn aḥsenü aḥsenü li-enfüsihim

Ve in esāʾü fe-bi'se (11) mā-şaneʿü

Ya'nî yarın kıyâmet gününde her nefis ne kesb eyledise, (12) ol viriliser ve her kişi ne ekdise, anı biçiser. Eger eyü ʿamel işledise (13) nefesine fāyide eyledi ki, dürlü dürlü şevāblar viriliser ve hāzır bulısardur.

[2b] 1 nefis cezâ olunur: B2 nefis cezâlanur C12 nefse cezâ olunur // 2 gün: B3, C13 günde / işlerse: B3 işler C1 işlerise // 3 gerektür: B4, C1 gerek / ve eger zerre kadar şer işlerse, görse gerektür: B ve C'de yok // 4 ve eger zerre kadar şer işlerse, görse gerektür: B5 ve eger zerre kadar şer işler C'de yok / Ya'nî anuñ muķābelesinde ʿazāb görse gerektür: B5 Anuñ muķābelesinde ʿazāb görse gerektür C'de yok // 5 Nitekim Kırʾān içinde: B6 Nitekim Kırʾān'da C2 Niteki Kırʾān'da // 6 Zerre diyü şol güneş içinde görinen: B7 şol güneş içinde hayāl gibi görinen C3 Zerre diyü güneş içinde ki hayāl gibi görinen // 7 küçi nesne yokdur: B9, C5 küçirek nesne olmaz // 8 ʾamelden zāyiʿ olmaz: B9, C6 daḥı ʾamelden zāyiʿ olmaz / Baʿzı meşāyiḥ bu maʿnî üzerine nazm eylemiş dimiş ki: B10 Baʿzı meşāyiḥ bu maʿnî üzerine nazm eylemiş dimiş kim şiʿir C6 Meşāyiḥ bu maʿnâ üzerine nazm eylemiş dimiş ki // 11 eyledise: C10 itdise // 12 her kişi ne ekdise: B3, C11 her kişi dünyâda ne ekdise / işledise: B4 eyledi // 13 fāyide: C12 fāʾide / dürlü dürlü şevāblar viriliser ve hāzır bulısardur: B5 dürlü şevāblar hāzır bulısar C12 anuñ cezâsı luṭuflar ve iḥsānlar olısar

[3a]

(1) Ve eger yavuz ‘amel işledise, nefesine ziyān eyledi ki, anuñ [C3b] cezāsı dürlü dürlü ‘azāblar (2) göriser. Ve bu āyetüñ tefsīrinde müfessir bir hikāyet getürür: Resül zamānında (3) bir kāfir geldi. Resül’üñ huzūrında şıdķ u ihlāş birle ĩmān getürdi. (4) Aşhābdan birkaç şahābeye emr idüp Resül eyitdi: Bu mü’min kardaşuñuza (5) Qur’ān ta’līm idüñ. Didi ki ‘amel ‘ilmile olmaķ gerekdür. Bunlar daķı (6) [B4a] Sūre-i Fātiha’dan öğrettiler, Sūre-i Zülzile’ye degin. Çünki bu sūrenüñ (7) āhırinde: **فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ** “Femen ya‘mel mişķale zerretin hayren yereh vemen ya‘mel mişķale zerretin şerren yereh” (*Zilzāl/7-8*) (8) diyü okudı. Daķı feryād eyledi ağladı. Didi bu sūreye degin okudum (9) yiter. Bundan maķşūd ma‘lūm oldı. Çünki bir kiři zerre ķadar hayr itse, (10) görse gerek ve eger zerre ķadar şer itse, görse gerekdür. Pes imdi (11) şimdiden girü gice vü gündüz hayr ‘amele [C4a] meşğul olayım, tā ki şevābum ziyāde (12) ola. Şer ‘amelden saķınayım, şāyed ki cehennem odından ĥalāş bulam didi. Şahābeler (13) geldiler, Resül Hāzretine şikāyet itdiler, eyitdiler: Yā Resūla’llāh! Ol Müsülmān olan kiři

[3a] 1 yavuz ‘amel işledise: B5 yavuz ‘amel işledi C13 yaramaz ‘amel itdise / nefesine ziyān eyledi ki: C’de yok / anuñ cezāsı dürlü dürlü ‘azāblar göriser: B anuñ dürlü ‘azāblar göriser C13 anuñ cezāsı dürlü ‘azāblar olısar // 2 Resül zamānında: B7 Resül Hāzret zamānında C2 Resül (a.s.) zamānında // 3 Resül’üñ: B8 Resül // 4 emr idüp Resül eyitdi: B9 Resül emr idüp didi ki C4 Resül emr eyledi didi ki // 5 idüñ: B11, C5 eyleñ ki // 6 Sūre-i Zülzile’ye: B1 ta Sūre-i Zelzele’ye C7 ta Sūre-i Zülzile’ye / bu sūrenüñ āhırinde: C7 sūre āhırinde // 8 Daķı feryād eyledi ağladı B3, C9 feryād idüp ağladı / didi: B4, C10 eyitdi / okudum: C10 okuduğum // 9 Çünki bir kiři: B5, C11 çün her kiři // 10 görse gerekdür: B6, C12 görse gerekimiş / pes imdi: B ve C’de yok // 11 şimdiden girü: B7 şimden girü C13 şimden soñra / gice vü gündüz: B7, C13 gice gündüz / olayım: B7, C13 olayın // 12 saķınayım: B8 saķınayım, C2 / şāyed ki: B8, C2 bolay ki / didi: C’de yok / Şahābeler: C2 bu Şahābeler // 13 itdiler, eyitdiler: B10 eylediler ki C3 eylediler, eyitdiler / Müsülmān: C4 Müslimān

[3b]

(1) Zülzile sūresine degin okıdı, andan yukaru **[B4b]** okumadı. Resūl Hāzreti nūr-ı nübüvvetile (2) bildi anuñ maqşūdını. Ammā bunlaruñ şübhesini gidermek içün eyitdi: Varuñ (3) ol kişiyi hāzır getürüñ didi. Vardılar getürdiler. Resūl eyitdi: Niçün (4) Zülzile sūresinden yukaru okumaduñ, aña iktifā eyledüñ? Cevāb virüp (5) eyitdi ki, yā Resūlallāh! Maqşūd maʿlūm oldı kim, müʾmin dāyimā hayr ʿamele (6) meşğul olmaq gerekimiş. Şimdiden girü hayr ʿameli ziyāde itmek ardınca (7) olayım. Zīrā zerre kadar ʿamel; eger hayr, eger şerr, sorulsa gerekimiş didi. Resūl (8) Hāzreti [C4b] eyitdi: “Fe-ḳad faḳihe hāzeʾr-recülü” Yaʿnī taḥḳīḳ, bu kişi ʿālim-i rabbānī (9) olmış. Bunı üşendürmeñ, kendü hālinde ḳoñ. ʿİbādete tāʿate meşğul (10) olsun didi. Pes maʿlūm oldı ki, **[B5a]** maqşūd Haḳ Taʿālāʾyı bilmekdür. (11) Aña muṭīʿ olup dāyimā ʿibādete ve tāʿate meşğul olmaq gerekimiş. Daḥı aña (12) karşı olup maʿşiyet işlemekden şaḳınmaq gerekimiş. Aña muṭīʿ olmaq (13) delīldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebeb olur cennete girmeklige.

[3b] 1 Zülzile: B11 Zelzele / andan yukaru okumadı: B11 yukaru ayruḳ okumadı C5 andan yukaru ayruḳ okumadı // 2 bildi anuñ maqşūdını: B2 anuñ maqşūdın bildi / bunlaruñ şübhesini: B2 bunlaruñ şübhesin C6 bunlaruñ şübhesini // 3 hāzır getürüñ didi: B3 hāzır getürüñ C8 getürüñ / Vardılar: B ve Cʼde yok / Resūl: B ve Cʼde yok // 4 Zülzile sūresinden yukaru okumaduñ: B4 Zelzele sūresinden yukarusın okumaduñ // 5 eyitdi ki: B5, C10 eyitdi / oldı kim: B6, C10 oldı ki / dāyimā: C11 dāʾīmā // 6 gerekimiş: C11 gerekdür / Şimdiden girü hayr ʿameli ziyāde itmek ardınca olayım. Zīrā zerre kadar ʿamel; eger hayr, eger şerr, sorulsa gerekimiş didi: B7 Zīrā zerre kadar ʿamel; eger hayr, eger şerr, sorulsa gerekimiş. Şimden girü hayr ʿameli ziyāde itmek ardınca olayın. C11 Zīrā zerre kadar ʿamel; eger hayr, eger şerr, sorulsa gerekimiş. Şimden girü hayr ʿamel ziyāde itmek üzere olayın. // 9 kendü hālinde ḳoñ: B11 kendü hālince meşğul olsun C2 kendü hālince meşğul olsun / ʿİbādete tāʿate meşğul olsun didi: B ve Cʼde yok // 10 bilmekdür: B1 birlemekden C4 birlemekdür // 11 dāyima: C4 dāʾīmā / ʿibādete ve tāʿate: C4 tāʿate ve ʿibādete / daḥı: B ve Cʼde yok // 12 Aña muṭīʿ olmaq delīldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebeb olur cennete girmeklige: B3 Zīrā muṭīʿ olmaq delīldür anı sevmeklige ve anı sevmek sebeb olur cennete girmeklige C6 Zīrā muṭīʿlik delīldür anı sevmeklige anı sevmek sebeb olur cennete girmeklige

[4a]

(1) Ve günāh işlemek delīldür anuñ muḥālefetine. Daḥı anuñ muḥālefeti sebeb olur (2) cehenneme girmeklige. Baʿzı meşāyih bu maʿnī üzre nazm eylediler, dimişler ki:

(3) Taʿsi'l-ilāhe ve ente tuzhiru ḥubbehū
Hāze'l-ʿamelū mīne'l-fiʿālī bedīʿu

(4) Lev-kāne ḥubbūke şādikan lā eṭatehū
İnne'l-muḥibbe li-men yuḥibbū muṭīʿu

[Ve-lev kāne [C5a] en taʿsiye mevlāke
Fa'ṭlub mekānen lā-yerāke (C1)]

(5) Yaʿnī sen Ḥaḳ Taʿālā'ya ʿaşı olursın. Hāl budur kim muḥabbet izhār eyleyüp, (6) severem dırsın. İmdi bu nesne ʿaceb işlerdendir. [B5b] Eger sevdüğüñ gerçekimişse, (7) emrine muṭīʿ olayduñ. Zīrā seven kişi maḥbūbınuñ emrine muṭīʿ olup, (8) muḥālefetinden ihtirāz itmek gerekdir. Daḥı geldük Resūl Ḥazretinüñ (9) (s.a.s.) risāletine. İkrār eylemekden maḳşūd oldur kim (10) anuñ sünnetin duta ve şerīʿatı aḥkāmıle ʿamel eyleye. Daḥı bidʿat işleri (11) terk eyleye. Anuñ ümmetinden olmak sünneti üzerine dāyim olmağıla ve şerīʿatı (12) üzerine kāyim olmağıla olur. Zīrā kendü buyurur: “Ümmetī men temesseke (13) bi-sünnetī ve ʿamile bi-şerīʿatī” Yaʿnī benüm ümmetüm oldur ki, sünnetüm duta

[4a] 1 delīldür: B5 delīl olur C9 delīl olur / daḥı: B ve C'de yok // 2 Baʿzı meşāyih bu maʿnī üzre nazm eylediler, dimişler ki: B6 Baʿzı meşāyihdan bu maʿnī üzere nazm itmişler C10 Baʿzı meşāyihdan bu maʿnā üzere nazm idüp, dimişler ki // 5 sen: B'de yok / kim: B10, C2 ki / eyleyüp: C3 idüp // 6 severem: B11 severin C3 severüm / ʿaceb: B11, C4 key ʿaceb / sevdüğüñ: C4 sevdigüñ // 7 emrine: B1, C4 ḥükmine / maḥbūbınuñ: C'de yok // 8 muḥālefetinden: C6 muḥālefetden / ihtirāz itmek gerekdir: B2, C6 ihtirāz ider / daḥı: B ve C'de yok / Resūl Ḥazretinüñ (s.a.s.) risāletine: B3 Resūlu'llāh ḥazretinüñ (s.a.s.) risāletine C6 Resūl (a.s.)'uñ risāletine // 9 kim: B4 ki // 10 ve: C'de yok / şerīʿatı: B5 şerīʿat / daḥı: B5, C8 ve / bidʿat işleri terk eyleye: C8 bidʿat işlemekleri terk eyleye // 11 anuñ: B6, C9 Zīrā anuñ / dāyim: C10 dāʾīm / sünneti: C9 sünnet / şerīʿatı: C10 şerīʿat // 12 üzerine kāyim olmağıla olur: B7 üzerine dāyim olmağıla ve şerīʿatı üzerine kāyim olmağıla olur C9 üzerine dāʾīm olmağıla ve şerīʿat üzerine kāʾīm olmağıla olur // 13 yaʿnī: B9 diyü yaʿnī

[4b]

(1) ve şerî'atumla 'amel eyleye. Pes zıkr idüp gerek ki, Resül Hâzreti (s.a.s.) (2) [C5b] ne işledi ve t̄a'atinden ne kıldı, cehd idüp [B6a] ol-dağı anlardan kıla ve şerî'atında (3) ne hüküm eyledi, neye ki helâl didi, yimekten ve içmekden helâl bilüp işleye. (4) Dağı neye ki haram didi, anı terk eyleye. Tâ ki anuñ ümmetinden ola. [Yarın kıyâmet gününde anuñ zümresinde kopa. (B4)] ve anuñ (5) şefâ'atı dâyiresinde olup, havz-ı kevşerden şarâben-şahûr içe. "Allâhümme' rzuḵnâ" (6) Pes imdi bu nesneye dâyimâ biribirini hayra yilteyüp, şerden men' itmek birle olur (7) ki aña emr-i ma'rûf nehy-i münker dirler. Nitekim Haḡ Ta'âlâ Kelâm-ı Ḳadîm'inde (8) buyurur: كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ "Küntüm hayre ümmetin uḡricet linnâsi te'mürüne bi'l-ma'rûfi (9) ve tenhevne 'ani'l-münkeri" (Ali İmrân/110) Ya'ni iy Muḡammed ümmeti! Yigrek olduñuz şol ümmetler(10)den ki, izhâr olundu âdem oğlanlarına. Neden ki biribiriñüzi [B6b] eyü 'amele [C6a] yiltedüñüz. (11) Dağı yaramaz işlerden yığdıñuz. Pes hayr-ı ümmet olduñuz ve olmasına sebep, (12) emr-i ma'rûf nehy-i münker itdükleri oldı. Ve illâ 'aksî olsa şer ümmetden (13) olup münâfık olurlardı. Nitekim bir âyetde kendü buyurur: وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ

[4b] 1 şerî'atumla: C12 şerî'atumla / zıkr: B10, C13 fıkır / gerek ki: B10, C13 göre ki / Resül Hâzreti (s.a.s.): B10, C13 Resül (a.s.) // 2 ve t̄a'atinden: B11, C1 'ibâdetden t̄a'atden / ve: C'de yok / şerî'atında: C2 şerî'atda // 3 neye ki: C2 neyi ki / yimekten ve içmekden: B2 yimekten içmekden C3 yemekden, içmekden, geymekden / işleye: B2, C4 anı işleye // 4 dağı: B ve C'de yok / neye ki: C4 ve neyi ki / ve: B ve C'de yok // 5 dâyiresinde: C6 dâ'iresinde / olup: B ve C'de yok / havz-ı kevşerden: B5, C6 havz-ı kevşerinden / şarâben şahûr: B5, C7 şarâb-ı şahûr // 6 nesneye dâyimâ biribirini: B6 nesne dâyimâ biribirini C7 nesne biribirini dâ'imâ // 7 nitekim: B8, C9 niteki / Kelâm-ı Ḳadîm'inde buyurur: B8 Kelâm-ı Mecîd'inde kendü buyurur C10 Kelâm-ı Ḳadîm'de buyurur // 9 Yigrek olduñuz: B10 siz yigregi olduñuz C11 siz yigrek olduñuz / ümmetlerden ki: B10 ümmetlerüñ ki // 10 oğlanlarına: B11 oğullarına C13 oğlanlarından / neden ki: B11 neden şundan ki C13 şundan ki / biribiriñüzi: C13 biribiriñüzi / 'amele yiltedüñüz: B1 'amellere yiltedüñüz C13 'amellere yeltedüñüz // 11 dağı: B1, C1 ve / yığdıñuz: C1 men' eylediñüz yığdıñuz / olduñuz ve olmasına sebep: B2, C2 olmağa sebep // 12 ve illâ: C3 ve illâ ki / 'aksî: C3 'aks / şer ümmetden: B3 şerr-i ümmet // 13 olurlardı: B3 olurlar / nitekim: B3, C4 niteki / kendü: B4, C4 dağı

[5a]

(1) **أُولِيَاءُ بَعْضُ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ** evliyā-ü ba'zin ye'murüne bi'l-ma'rûfi ve yenhevne 'ani'l-münkeri. (Tevbe/71) **الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ** El-münafiküne ve'l-münāfikātü (2) **بِأَذَاهُمْ مِنَ بَإْذِنِ يَوْمُورُنِ** bi'l-münkeri ve yenhevne 'ani'l-ma'rûfi" (Tevbe/67) (3) Pes mü'min şıfatı oldur kim birbirin 'ibādete yilter, fışkıdan men' eyler ve fesāddan (4) men' eyler. Hay Allāhdan kōrk, günāhı terk eyle. Ğaybet söyleme kim ölü ki kardaşuñ (5) etin yidürürler ve haram biregü haqqın yime kim yarın cehennemde zaqqūm yidürürler ve haram (6) şarāb içme kim yarın kāfirlerüñ gövdesinden ağan [B7a] iriñleri ve kanları içürürler. (7) Bu vechile naşihat [C6b] eyler. Dağı münāfık şıfatı oldur kim, birbirin fışka (8) ve fesāda yilter. 'İbādetden ve tātaden men' eyler. Gel aḥī berü birez vaqt-i 'işret (9) idüp senüñile zevk idelüm. Zerrāklığı ko, zarāfet ehli ol diyü, fesād işlere (10) delālet ider. Eyle olsa münāfık olur. Yarın cehennem içinde dürlü 'azāblara (11) giriftār olırsardur. Ve bundan sonra dağı şālihleri göricek dürlü dürlü (12) ta'anlar idüp incidür. Mürāyilerdür ve cimrilerdür bunlar. Dağı ādemüz mi dirler diyü, (13) haḳīr nazar idüp kendüleri görürler. Aḥbārda gelmişdür kim yarın kıyāmet

[5a] 3 mü'min şıfatı oldur kim: B7 mü'minüñ şıfatı budur ki C7 mü'min şıfatı budur ki / birbirin: C8 birbirini / 'ibādete yilter: B8 'ibādete, tātate yilter C8 'ibādet ü tātate yelleyeler / fışkıdan men' eyler ve fesāddan men' eyler: B8 fışkıdan fesāddan men' eyler C9 fışkıdan fesāddan men' eyleyeler // 4 hāy: C9 hadi / ğaybet: C10 ğıybet / ölü ki: B10 yarın olur ki C10 yarın olmuş / kardaşuñ: C11 kardaşuñ // 5 yidürürler: B10 yedürürler / ve: B ve C'de yok / biregü haqqın yime: C11 birinüñ haqqın yime / kim: B10, C11 ki // 6 şarāb: B11, C12 şarāblardan / kim: B11, C12 ki / içürürler: B1 içürürlerdir // 7 Dağı münāfık şıfatı oldur kim, birbirin fışka ve fesāda yilter: B2 münāfık şıfatı budur ki birbirin fışka fesāda yilter C'de yok // 8 'İbādetden ve tātaden men' eyler: B2 'İbādetden tātaden men' eyler C1 münāfık men' eyler / gel aḥī: C1 eydür gel aḥī / vaqt-i 'işret idüp senüñile zevk idelüm: B3 'işret idelüm senüñile zevk ü şafā sürelüm C1 vaqt-i 'işret idelüm senüñile zevk idelüm // 9 Zerrāklığı: B4 Zerrāklığı bāridlığı / diyü: C3 deyü // 10 ider: B5, C3 eyler / cehennem içinde dürlü 'azāblara giriftār olırsardur: B6 cehenneme girür dürlü 'azāblara mübtelā olur C4 cehenneme girüp dürlü 'azāblara mübtelā olırsar // 11 ve: B ve C'de yok / dürlü dürlü: B7 dürlü // 12 ta'anlar: B7 ta'neler C6 ta'niler / incidür: C6 incidürler // 13 kendüleri görürler: B9, C7 kendüyü görür / kim: B9, C8 ki

[5b]

(1) güninde nāgāh fāsıklar göreler ki, şālihler ‘arş gölgesinde rāhatlīgıla (2) oturup Hāzret-i Muştafā’nuñ havz-ı kevserinden [B7b] şarāben-ṭahūr içerler. Dağı (3) fi’l-hāl kaçup varalar, anlaruñ arasına gireler. Dağı ḥiṭāb gele ki: **وَأَمَّا زُورُ الْيَوْمِ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ** “Ve’mṭāzū’l-yevme (4) eyyūhe’l-mücrimūne” (*Yasin/59*) Ya’ni seçilūñ [C7a] iy münāfiqlar, şālihler içinden! (5) Dünyāda anlardan kaçardūñuz, anları sevmezdiñüz. [Dāyim ṭa’neler idüp ḥōr nazarıla baqardūñuz. (B4)] Bugün anlara mı qarışmak (6) istersiz? Anlara dünyādayiken qarışup, anlaruñ ‘ameli gibi ‘amel kazanmak gerek-idiñüz. (7) Bugün anlaruñıla bile kōpayıdıñuz. Bugün ‘arş gölgesinde rāhat olayıdıñuz. (8) ‘Azāb firiştehlerine emr olısar, fāsıkları yüzleri karasından bileler. (9) Dağı alınları saçlarıla, ayakların bağlayalar ve billerin büküp yüzleri üstine (10) cehenneme koyalar. Niteki Hāḳ Ta’ālā haber virdi: **يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ** “Yu’refu’l-mucrimūne bisimāhūm (11) feyūḥazū bi’n-nevāṣī ve’l-aqdām” (*Rahmān/41*) *Nevāṣī, cem’-i nāşıyedür. Alın saçına dirler. (12) Pes ol vaḳt fesād ehline yoldaş olup anlara muvāfaḳat idenler, peşimān (13) olup aydalar: **يَا وَيْلَتِي لِيَتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا** “Yā veyletā leytenī lem etteḥiz fūlānen ḥālīlen” (*Furkan/28*) Keşke [C7b] ben fūlān fāsıḳı

[5b] 1 göreler ki: B10, C9 bakalar, göreler ki // 2 şarāben ṭahūr: B1, C11 şarāb-ı ṭahūr / dağı: B ve C’de yok // 3 fi’l-hāl kaçup: B1, C11 fi’l-hāl tizcek kaçup // 4 Ya’ni seçilūñ iy münāfiqlar: B3 Ya’ni seçilūñ çıkuñ bugün iy fāsıklar C13 seçilūñ çıkuñ bugün iy fāsıklar // 5 kaçardūñuz: C1 kaçardıñuz / sevmezdiñüz: C2 sevmezidiñüz / dāyim: C2 dā’imā / nazarıla baqardūñuz: C2 nazar ile baqardıñuz // 6 istersiz: C3 istersiñüz / gerekidiñüz: C5 gerekidiñüz // 7 Bugün anlaruñıla bile kōpayıdıñuz. Bugün ‘arş gölgesinde rāhat olayıdıñuz: B7 Tā ki bugün anlaruñıla kōşup ‘arş gölgesinde rāhat olaydıñuz C5 bugün ‘arş gölgesinde rāhat olurdıñuz // 8 emr olısar: B8 emr ola // 9 dağı: B9, C7 dağı dutalar / saçlarıla: B9 saçıla / üstine: B10, C8 üzerine // 10 Hāḳ Ta’ālā: C9 Hāḳ Celle ve ‘alā // 11 *Nevāṣī muşāhib olun ([5b] (11) - [6b] (1) arası): B nüshasında yok. / Nevāṣī, cem’-i nāşıyedür: C10 Nevāṣī, nāşıyenūñ cemi’dür // 12 pes: C’de yok / vaḳt: C11 vaḳtda / fesād ehline: C11 ehl-i fesāda / anlara: C12 anlaruñ fi’line / idenler: C12 idüp // 13 aydılar: C13 diyeler ki / keşke: C13 keşke ki

[6a]

(1) yār idinmeyeyidüm. Bugün kıyāmet güninde anuñıla cezāya giriftār olmayayidum. Anuñ-ıçun (2) Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): “El-merü ‘alā dīni ḥalīlihī fe’lyenzur aḥadüküm (3) men yühālilü” diyü buyurur. Ya’nī her kişi kimüñile dōst olursa, anuñ dīni üzerine (4) olur. Pes eyle olıcaḳ nazar eylesün sizden biriñüz kimüñile dostlık eyler. Eger (5) fāsıḳ olsa muşāhib olduḡı, tizcek anuñ şöḫbetin terk idüp andan ıraḳ olsun. (6) Şālīḫler şöḫbetin ihtiyār itsün. Tā ki anlaruñıla ḥaşr ola. Ve bu ma’nī üzerine (7) ba’zı ‘ulemā nazm idüp dimiş ki:

‘Ani’l-meri lā-tes’el ve ebşır qarīnehū

Fe-inne’l-ḳarīne (8) bi’l-mükārini muḳtedin

Ya’nī bir kişi ki götürsin, ne kişidür, ḥālī nedür diyü, şormaḡıl. (9) Yoldaşını görgil, anuñ ḥālīni şorḡıl. Zīrā yoldaş yoldaşa [C8a] uyup ol ne (10) işlerse, ol daḡı anı işlerici olur. Ya’nī kişinüñ ḥālī yoldaşından ma’lūm (11) olur. Didükleri bu ma’nī üzerinedür. Eyle olsa dāyimā şālīḫlerle yoldaş olup, (12) anlara iḳtidā itmek gerekimiş. Nitekim Hāḳ Ta’ālā buyurur: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ “Yā eyyühe’l-lezīne amenü’t-taḳullāhe (13) ve kūnū me’a’s-şādiḳīn”(Tevbe/119) Ya’nī İmān getüren mü’minler, ḳorḳuñ Tañrı’dan. Dāyima

[6a] 1 yār idinmeyeyidüm: C1 dost idinmeyeydim / kıyāmet güninde: C1 kıyāmetde / anuñıla cezāya giriftār olmayayidum: C2 anuñıla bile bu ‘azāba giriftār olmayaydım // 3 diyü buyurur: C3 buyurdı ki / her: C’de yok / kimüñile: C4 kimüñile / dōst olursa: C4 dōst olup muşāhib olursa // 4 pes: C’de yok / sizden biriñüz kimüñile dostlık eyler: C6 görsün kimüñile dostlık ider // 5 olsa: C7 olacaḳ olursa / tizcek: C7 tizcek / ıraḳ: C8 ıraḡ // 6 anlaruñıla: C9 anlaruñıla / ma’nī üzerine: C9 ma’nā üzere // 9 yoldaş yoldaşa: C13 eyü yoldaş yoldaşa // 10 anı işlerici: C1 anı idici / kişinüñ: C2 her kişinüñ // 11 ma’nī üzerinedür: C3 ma’nā üzeredür / dāyima: C3 dā’īmā / şālīḫlerle: C3 şālīḫlere // 12 nitekim: C4 niteki // 13 dāyima: C6 dā’īmā

[6b]

(1) şâlihlerle müşâhib oluñ. **[B8a]** Korkuñ Tañrı'dan, didüğinden soñra şâdıqlarıyla ya'nî korkı (2) şâlihlerle yoldaş olmağdan hâşıl olur. Zîrâ şöhet mü'essirdür. Tabî'at uğrıdır, (3) uğurlar yoldaşının hûlarından. Egerçi tabî'at issi anı tuymazsa dañı. “E't-tabî'atü (4) tesriku mine't-tabî'ati ve şâhibüha lâ yedri” dimişlerdür. Şâlihler üzerine (5) dâyimâ rahmet yağar ve Hâk Ta'âlâ'nun 'inâyeti **[C8b]** dâyimâ anlarıñıladur. Dañı her kişi ki (6) anlara yoldaş oldu. Ol-dañı ol sa'âdeti hâşıl eyledi. Zîrâ Hâzret-i Muştafâ: (7) “**Men kessere sevâde'l-kavmi fe-hüve minhüm**” Ya'nî kim ki bir kavme qarışup anlarıñ (8) qaraltusın artursa, anlardan olur. Pes imdi cehd idüp **[B8b]** dâyimâ şâlihlerle müşâhib (9) olmağ gerek. Bunlar bir tâyifedür ki Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): “**İnde (10) zikri's-şâlihine tenzilü'r-rahmetü**” diyü buyurur. Ya'nî şâlihler añıldığı vaktin, rahmet (11) iner. Ya'nî anları añanlar üzerine rahmet yağar. Hâkikatde rahmet duñlı cennetdür. (12) Ya'nî cennete girmekdür. Şâlihler añıldığı vakt, cennete girmek nice olur ma'nisi ne dimekdür? (13) Ki şâlihleri añmağ sebeb olur cennete girmege. Zîrâ anları añıcak, anlara muhabbet idüp anlarıñ

[6b] 1 didüğinden: C7 didükden / şâdıqlarıla: C7 şâdıqlarla / ya'nî korkı: B1 ya'nî şâlihlerle oluñ dir, ya'nî didügi oldur ki Tañrı'dan korkmağ C7 ya'nî şâlihlerle oluñ dir, ya'nî dimek olur ki Tañrı'dan korkmağ // 2 şâlihlerle: B2 şâlihlerle C9 şâlihlerle / mü'essirdür: B3 mü'essirdir / Tabî'at uğrıdır: B4 Tabî'at dañı C10 Tabî'at dañı sârıkdur // 3 hûlarından: B4 hûyından / egerçi: C11 eger / tuymazsa: B5 tuymazise / dañı: B5 dañı niteki // 4 dimişlerdür: C12 dimişler // 5 dâyimâ: C13 dâ'imâ / 'inâyeti: C13 rahmeti 'inâyeti / dâyimâ: C1 dâ'imâ / anlarıñıladur: C1 anlarıñdur / Dañı her kişi ki: B7 her ki C1 her kim // 6 ol sa'âdeti: C2 sa'âdet / Hâzret-i Muştafâ: B9 Hâzret-i Resül (a.s.) C2 Hâzret-i Muştafâ (a.s.) // 7 Ya'nî: B10, C3 diyü buyurur ya'nî / qarışup: C4 qarışur // 8 dâyimâ: C5 dâ'imâ şâlihlerle: B1 şâlihlerle // 9 bir: B1 bu // 10 rahmet iner: B3, C8 gökden rahmet iner // 11 rahmet: B4, C9 rahmetler // 12 ne dimekdür: B6, C11 ne dimek olur // 13 Ki: B7, C11 ya'nî dimek olur ki

[7a]

(1) [C9a] fi'line iktidā ider. Ya'nī anlaruñ işledügin işler. Pes rahmetüñ aşlı 'ibādetdür. (2) 'İbādetüñ aşlı rağbet itmekdür 'ibādete. Pes rağbet itmekleri anlaruñ 'ibādete, (3) şālihler añmakdan hāşıl oldı. [Şālihleri añmak cennete girmeye sebep oldı (B11)] Şālihleri [B9a] añıcağ, rahmet nāzil olmak ma'nisi (4) zāhir oldı. Geldük anuñ 'aksin. Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): (5) **“İnde zikri'l-fāsıķıne tenzilü'l-la'netü”** diyü buyurur. Ya'nī fāsıķlar añılcağ (6) la'net iner añanlar üzerine. Hāğ Ta'ālā'nuñ rahmetinden mahrūm olmağdur. Fāsıķları (7) añmak, sebep olur anları sevmeye. Anları sevmek, sebep olur anlaruñ fi'line iktidā (8) itmeye. Ve anları añmak, dāyimā delīldür anlaruñ maḥabbetine. Zīrā kişi neyi severse (9) anı çok añar olur. Niteki dimişlerdür: **“Men eḥabbe şey'en ekşere zikrehū”** Pes anları (10) sevmek, sebep [C9b] olur anlaruñ işledügin işlemege ki, ma'şiyetdür. Dağı sebep olur (11) Hāğ Ta'ālā'nuñ rahmetinden ırāğ olmağ. [B9b] Eyle olsa fāsıķları añıcağ la'net (12) nāzil olduğı zāhir oldı. Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) bir hadīşde (13) dağı buyurur, bu ma'nī üzerine: **“Meşeli celīsi'l-sev'i ke-meşeli'l-ḳayni in lem yuhriḳke**

[7a] 2 'ibādete: C3 'ibādeti // 3 şālihler: B11, C3 şālihleri / oldı: C4 olur / Şālihleri añıcağ: B1 Eyle olsa şālihler añıcağ C5 Eyle olsa şālihleri añıcağ / ma'nisi: B'de yok // 4 'aksin: B2 'aksi C6 'aksi bābında // 5 Ya'nī: C'de yok // 6 Hāğ Ta'ālā'nuñ: B5, C8 La'net Hāğ Ta'ālā'nuñ / mahrūm: B5 ırāğ C9 ırāğ / Fāsıķları: B6 Fāsıķlar // 8 dāyimā: C11 dā'imā / delīldür: C11 delīl olur / maḥabbetine: B8, C12 muḥabbetine // 9 añar olur: B8, C12 añıcı olur // 10 Dağı: B11, C1 ve ma'şiyet dağı // 11 ırāğ: C2 ırāğ / fāsıķları añıcağ: B1 fāsıķlar yād olıcağ // 12 nāzil olduğı: B1 nāzil olmak ma'nāsı // 13 dağı buyurur, bu ma'nī üzerine: B3, C4 dağı bu ma'nāya işāret idüp dimişdür ki

[7b]

(1) **bi-şererihi ʿulliḳa bi-ke min rihihi**” Yaʿnī yavuz yoldaşuñ meşeli, demürçi dükkânına varup (2) oturmağa beñzer. Egerçi seni od çoğıla, yā kızmış demür çoğıla yakmazsa, ol (3) çirkin çoğularından saña yapışur, dağı siñer. Yanuña gelen kişi, kerih rāyiḥadan (4) incinüp tizcek girmeden girü kaçır. Anuñ ʿaksi: “**Ve meşelü celisi’ş-şālihi ke-meşeli ḥāmili’l-miski (5) immā en yuḥdike ve immā en tetbā’e minhu ve immā en tecide minhu rāyiḥaten riḥan ṭayyibeten**” (6) Yaʿnī şālihlere [B10a] yoldaş olanuñ meşeli, misk götürüp [C10a] şatıcıya yoldaş olana beñzer. Müşkinden (7) saña bağışlar bir pāre. Yāḥūd andan şatun alursın, veyāḥūd anuñ nāzük (8) rāyiḥalarından saña yapışup siñer. Her kişi ki seni karşıdan göre, yā katuña (9) gele, laṭif rāyiḥalaruñdan dimāğı muʿaṭṭar olur. Niteki Ḥuzāvendigār dimişdür ki:

(10) **Şoḥbet-i şāliḥ turā şāliḥ küned**

Şoḥbet-i ṭāliḥ turā ṭāliḥ küned”

(11) Yaʿnī şālihlere yoldaş olmak, seni şāliḥ eyler. Fāsıḳlara yoldaş olmak, seni fāsıḳ (12) eyler. Hemān ol geçen maʿnī üzerinedür. Dağı Şeyḥ Saʿdī Gülistānnāme’sinde (13) bu maʿnī üzerine nazm idüp dimişdür kim:

Gilī ḥoş-büy der ḥammām-i rūzī

[7b] 1 demürçi: C7 demirci // 2 oturmağa: B5 anuñıla oturmağa C7 anuñla oturmağa / çoğıla: B6 çoğlarıyla C8 çoğları / demür çoğıla: B6 demür çoğlarıyla C8 demir çoğları / yakmazsa: B7 yakmazise // 3 dağı siner: B7 siner C’de yok / Yanuna: B7, C9 Senüñ yanuña / kerih rāyiḥadan incinüp tizcek girmeden girü kaçır: B8 kerih rāyiḥaından incinüp tizcek girü kaçır C10 tizcek rāyiḥaından incinüp gine kaçır // 4 tizcek: B8, C9 tizcek / anuñ ʿaksi: B9, C10 geldük anuñ ʿaksi // 6 olanuñ: B1 olanlaruñ C13 ol ki / misk: B1 müşk / şatıcıya: C1 şatıcılara / Müşkinden saña bağışlar bir pāre: B2 Yā müşkden saña bir pāre bağışlar C1 Yā miskden saña bir pāre bağışlar // 7 Yāḥūd andan: B2, C1 Yāḥūd sen andan / veyāḥūd: B3, C2 yāḥūd // 8 ya: B’de yok // 9 rāyiḥalaruñdan: B5 rāyiḥalarla C4 rāyiḥalarla / dimişdür ki: B6 dağı dimişdür C5 dimişdür // 11 seni şāliḥ eyler: B7 kişiyi şāliḥ eyler / seni fāsıḳ eyler: B8 kişiyi fāsıḳ eyler // 12 maʿnī üzerinedür: C8 maʿnā üzeredür / dağı: B9, C8 ve dağı / Gülistānnāme’sinde: B10 Gülistān’ında // 13 bu maʿnī üzerine nazm idüp, dimişdür kim: B10 bu maʿnī nazm idüp dimişdür ki C9 bu maʿnā üzerine nazm idüp dimişdür ki

[8a]

(1) **Resīd ez dest-i maḥdūmī bedestem**

[B10b]

**Bedū goftem ki müşkī yā ‘abīrī
Ki ez būy-i dil āvīz-i tū mestem**

(2)

**Begüftā men gilī nāçiz būdem
Velīkin müddetī bā gül nişestem**

(3)

**Kemāl-i hem nişīn [C10b] der men eṣer kerd
Ve ger ne men hemān ḥākem ki hestem**

(4) Hāşıl-ı ma‘nī budur ki ya‘nī gil ki topraḫdur, aşı ḥaḫīrdür. Dāyimā ayaklar altında

(5) başılmaḫdur. Şeyḫ Sa‘dī eydür: Nāgāḥ ḥammām̄da gördüm, nāzūk dımişḫī (6) taş içine koymışlar, ḥōcalar ve ‘azīz kişiler başlarına ve saçallarına dūrterler(7)miş. Dürlü dürlü koḫularla dimāḡum mu‘aṭṭar oldı. Göñül dilile su‘āl idüp, (8) didüm ki iy gil! Bu ‘izzet bu şeref saña neden ḥāşıl oldı? Müşk olduñ veyāḥūd (9) ‘abīr ki, senüñ nāzūk rāyihalaruñdan ben uş mest oldum. Ol-daḫı ḥāl (10) dilile [B11a] baña eydür: Gerçeksin, gerçi ben ḥaḫīr topraḡıdum velīkin bir kaç gün ‘azīze (11) ve şerīfe muşāḥib oldum ki güldür. Anuñ ‘izzetinden ve şerefinden baña daḫı (12) sirāyet eyledi. Ben daḫı ‘izzet bulup ḥōcalar ve ulular başında ve saḫalında (13) yir buldum. Pes bu ‘izzet benüm zatumdan degüldür. Belki [C11a] hem-nişīn kemālī ve ‘izzeti

[8a] 4 Dāyimā: B4 Şānī dāyimā C2 Şānī // 5 ḥammām̄da gördüm: B6 ḥammām̄da birgün gördüm // 6 taş içine koymışlar: C4 taş içinde ḫomişlar / ve: B’de yok / başlarına ve saçallarına dūrterlermiş: B7 başlarına ve saçallarına dūrtermişler C5 başları ve saçalları üzerine dūrtermişler // 7 Dürlü dürlü koḫularla: B8 Dürlü nāzūk koḫularla C5 Dürlü nāzūk koḫularla / Göñül dilile: C6 Göñül ‘āleminden ḥāl dilile // 8 didüm ki: B9 eyitdüm ki / Bu ‘izzet bu şeref: B9 Bu ‘izzet ve şeref C7 Bu ‘izzet ü şeref / ḥāşıl oldı: C8 geldi / Müşk olduñ veyāḥūd ‘abīr ki, senüñ nāzūk rāyihalaruñdan ben uş mest oldum: B10 Müşk mi yā ‘abīr mi olduñ ki C8 Misk mi olduñ yā ‘abīr ki senüñ nāzūk rāyihalaruñ beni mest eyledi // 10 baña eydür: B1 baña cevāb virüp eyitdi C9 cevāb virüp eyitdi / gerçeksin: B1 girçeksin / gerçi ben: B1 ben gerçi / velīkin: C10 velākin / bir kaç gün: B2 bir kaç // 11 muşāḥib oldum: B2 yoldaş oldum // 12 Ben daḫı ‘izzet bulup ḥōcalar ve ulular başında ve saḫalında yir buldum B3 Ben daḫı ‘izzet bulup ḥōcalar ve ulular başında ve saḫalı üzerinde yir buldum C12 Ben daḫı bulup ḥōcalar ve ulular başı ve saḫalı üzerine yir buldum // 13 bu ‘izzet benüm zatumdan degüldür: B5 benüm zatumdan degüldür bu ‘izzet C13 benüm zatumdan degüldür bu ‘izzet / hemnişīn kemālī: B5 hemnişīn cemālī C13 hemneşīn cemālī

[8b]

(1) baña dağı eğer eyledi. ‘Azîz oldum velâkin bayağı haķîr ayaklar altında basılan (2) toprağam. Pes imdi bu meşeldür: Sen dağı ne kadar günâhkâriseñ ol günâh (3) sebebiyle haķîr olduñısa, şâlihlerle yoldaş olğıl ki dāyimā şalāhiyye(4)tinden ve şerefinden anlaruñ, saña dağı yetişe. Sen dağı şalāhiyyet kesb (5) idüp günâhı terk idüp müttakîlerden olup [B11b] Allāhü Ta‘ālā katında ‘azîz olasın. (6) Nitekim Haķ Ta‘ālā buyurur: **إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ** “**İnne ekremeküm ‘inde’l-lāhi etķāküm**” (*Hucurāt/13*) Bedürüstî (7) ve rāstî, sizüñ kerāmetlüñüz Allāhü Ta‘ālā Hazretinde yazuğdan kaçanuñuzdur ve Allāh’a (8) muṭî‘ olanuñuzdur. Pes ‘izzet ve kerāmet Haķ Ta‘ālā Hazretinde taķvā (9) birle oldu. Dağı māl çok olmağıla ve pāzişāh olmağıla olmadı. Veyāhūd (10) ḥaseb ve neseb birle olmadı. Nitekim Haķ [C11b] Ta‘ālā: **إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ** “**İnne ekremeküm ‘inde’l-lāhi etķāküm**” (*Hucurāt/13*) (11) didi. **Ekşereküm mālen evcāhen evḥaseben** dimedi. Dağı bu āyet ma‘nīsine (12) münāsib Hazret-i Muşṭafā’dan (s.a.s.) bir Ḥadîs-i Kudsî rivāyet olındı: (13) “**İzā kāne yevmü’l-kıyāmeti [B12a] yekūlü’l-lāhü ta‘ālā inneküm ce‘altüm li-enfūsiküm neseben**

[8b] 1 dağı: B ve C’de yok / velâkin bayağı: C1 velâkin hemân bayağı / basılan: B7, C2 basılan // 2 toprağam: B7 hõr toprağam C2 hõr toprağam // 3 olğıl ki: B9 ol ki / dāyimā: B9 dāyimā anlaruñ C4 dāyimā anlaruñ // 4 yetişe: B10 yitişe // 5 terk idüp: B11 terk eyleyüp / katında: B1 kıyında // 6 Nitekim: B1, C7 Niteki / buyurur: B2, C8 diyü buyurur / Bedürüstî ve rāstî: B2 Ya‘nî bedürüstî vü rāstî C8 Ya‘nî bedürüstî ve rāstî // 7 sizüñ kerāmetlüñüz: B2, C8 sizüñ key kerāmetlü rağuñuz ve ‘izzetlü rağuñuz / Allāhü Ta‘ālā Hazretinde yazuğdan kaçanuñuzdur ve Allāh’a muṭî‘ olanuñuzdur: B3 Allāhü Ta‘ālā kıyında ma‘şiyetden key kaçınıcı ve ırağ olıcıñuzdur C9 Allāhü Ta‘ālā katında key ma‘şiyetden şakınıcı ve ırağ olıcıñuzdur // 8 ‘izzet ve kerāmet: B4 şeref ve ‘izzet ve kerāmet ve rıfat C10 şeref ü ‘izzet ve kerāmet ve rıfat / Hazretinde: C11 Hazretinden / taķvā: B5, C11 taķvā ve ṭā‘at // 9 Dağı: B ve C’de yok / çok olmağıla: C12 çok olmak birle / ve pāzişāh olmağıla olmadı: B6 yā manşib-ı ‘ālî olmağıla yā pāzişāh olmağıla olmadı C12 veya manşib-ı ‘ālî olmağıla olmadı / Veyāhūd: B7 yāhūz C13 yāhūd // 10 ḥaseb ve neseb birle olmadı: B7 ḥaseb ve neseb birle dağı olmadı C13 ḥaseb neseb birle dağı olmadı / Nitekim: B8, C13 Niteki // 11 Dağı: B10, C2 ve / ma‘nīsine: C2 ma‘nāsına // 12 bir: C’de yok / rivāyet olındı: B11, C3 rivāyet olundı ki

[9a]

(1) ve ce'altü li-nefsi neseben fe-refa'tüm nesebeküm ve ve'da'tüm nesebî fe'l-yevme erfe'u (2) nesebî ve e'da'u nesebeküm" [Ya'nî, Kûltü "İnne ekremeküm 'inde'l-lâhi et'kaküm" إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ (Hucurat/13) (B3)] Ya'nî kaçan kıyâmet günü olsa Hâk Ta'alâ (3) kendü 'azametiyle diyiser ki: Kendü [C12a] nefsleriñüz için neseb ya'nî fahr itmege ve 'azîz (4) olmağa, māl çok olmağı ve milk ziyâde olmağı ve manşib ziyâde olmağı kılduñuz. (5) Erbâb-ı emvâle ve aşhâb-ı menâşiba dürlü dürlü 'izzetler ve ikrâmlar kılduñuz. (6) Ne kadar fâsık ise ve fesâd ehlise fışkına dürlü ta'zîmler ve ikrâmlar (7) kılduñuz. Ben dahı kendüm için neseb kıldum. Ya'nî kerâmet ve 'izzet sebebini, takvâ ve (8) 'ibâdet kıldum. Her kişi ki benden korkup, [B12b] günâhı terk eyledi. 'İbâdet ve tâ'ate (9) meşgûl oldu. Benüm katumda 'izzet ve kerâmet anuñdur didüm. Egerçi dünyâ mālından (10) bir habbesi dahı yogısa ve bir qarış yire dahı mālîk degülise. Çünkü siz kendü (11) nesebüñüz ref' eylediñüz. 'İzzet ve kerâmet sebebini māl ve manşib kılup dāyimâ (12) ehl-i manşiba ve ehl-i dünyāya ta'zîm ve ikrâm kılduñuz. Ne-kadar fesâd ehlise (13) dahı fesâdına bakmaduñuz. Kavlüme muhâlefet kılduñuz. Sâlihler hâkîr nazâr idüp

[9a] 2 Ya'nî: C'de yok // 3 Kendü: B5, C8 dünyâda siz kendü / nefsleriñüz için: C8 nefsleriñüz-çün / neseb: B5, C9 neseb kılduñuz // 4 olmağa: B6, C9 olmağa sebeb / māl çok olmağı ve milk ziyâde olmağı ve manşib ziyâde olmağı kılduñuz: B6 māl çok olmağ kılduñuz C9 māl çok olmağı ve milk ü manşib çok olmağı kılduñuz // 5 dürlü dürlü: C10 dürlü // 6 fâsık ise: B8 fâsık-ısa C12 fâsık-ısa / fışkına: B9 fışkına fesâdına bakmayup C12 fışkına fesâdına bakmayup // 7 kılduñuz: B9 kılduñuz / kendüm için: C13 kendü nefsim-içün / kerâmet ve 'izzet sebebini: B10, C1 kerâmete ve 'izzete sebeb // 8 Her kişi: C2 ve her kişi / 'İbâdet: B1, C3 'İbâdete // 10 ve: C5 eger / dahı mālîk: B3 mālîk dahı / degülise: C5 degilse // 11 nesebüñüz: C6 nesebiñüz / ref' eylediñüz: C6 ref' eylediñüz / 'İzzet ve kerâmet sebebini māl ve manşib kılup: B4 'İzzet ü kerâmete sebeb māl u manşib kılup C6 'İzzete ve kerâmete sebeb māl ve manşib kılup / dāyimâ: C1 dā'imâ // 12 ikrâm kılduñuz: C8 ikrâm kılduñuz // 13 bakmaduñuz: C9 bakmaduñuz / muhâlefet kılduñuz: C9 muhâlefet kılduñuz

[9b]

(1) h rladu nuz, d ny y  terk id p fa  r oldukları   n. İmdi bug n kıy met (2) g ninde, ben da ı kend  neseb m ref  iderem. Ya n  ker meti ve  izzeti ehl-i ta v ya (3) ve erb b-ı t  ate vir rem. Ne kadar siz  n  atun zda [C12b] zel l ha  r ise, ha  reti (4) ve zilleti [B13a] ehl-i ma  siyete vir rem. D ny da ne kadar  az z m kerremise pes Ha  Ta     (5)   lih  ulına, ki  abrinden  ura, kıy met g ninde n rdan bur   viribiser. Da ı bi  y z (6) firi teh bilesince u ma dan h lleler get reler. Geyd reler bur  a bind reler. Da ı alalar, (7) ha rete gideler. D rl  ta   m ve ikr m id p yanınca ve   nince firi tehler segirdeler. (8) H lk  yara yara  ol izdi  m i inde ki bi  ayak, bir ayak  stine olaca dur. (9)  avulu  iy h l y  ,      ma     na gider diyeler. Pes imdi eyle olsa (10) m  min gerekt r ki d yim    lih lere yolda  ola ve anlara mu abbet id p anlaru  (11) fi line i tid  eyleye. Da ı ne kadar   retde h r u ha  r ise, [B13b] ha   atde (12) ki  izzetin ve  eref n fikr eyleye ve eger  er  at ve s nnet [C13a]  zerine   yim ise, (13) bid at ehli olmaya. Z r  fa  r ki m btedi  oldu. S nnete ve  er  ata mu  lif

[9b] 1 h rladu nuz: C10 h rladı nuz // 2 ref  iderem: B9, C12 ref  iderin / ker meti ve  izzeti: B9 ker met    izzeti // 3 vir rem: B10, C13 vir rin / Ne kadar: B10, C13 Ne kadar d ny da / zel l ha  r: B11, C1 zel l ve ha  r / ha  reti ve zilleti: B11 ha  ret zilleti C1 ha  ret   zilleti // 4 vir rem: B1, C1 vir rin / D ny da ne kadar  az z m kerremise: C2 Ne kadar d ny da  az z ve m kerrem ise // 5  abrinden: C3  abriden / viribiser: B3 viribiyiser C3 viriser / Da ı bi  y z: B3 Bi  y z C4 Pes y z // 6 firi teh C4 fer teh / Geyd reler: C4 ve geyd reler / bur  a: B4 bur  a // 7 ha rete gideler: B5 Ha  Ta     ha retine gideler C5 Ha  Ta     ha retine get reler / D rl : C de yok / yanınca ve   nince: B6 yanınca   nince / firi tehler segirdeler: B6 firi tehler segirdiseler C6 fer tehler segirdiseler // 8  stine: B7, C8  zerine // 9  avulu : C8 Ha  avulu  /      ma     na: B8      ma     n g rmege C9      ma     n g rmege / eyle olsa: B9 eyle olaca  C9  yle olaca  // 10 m  min gerekt r ki: C10 gerekt r ki m  min / d yim : C10 d   m  / anlara: B10 erenlere // 11 i tid  eyleye da ı: B10, C11 ittib  id p d   m  i z z   ikr m eyleye /   retde: B11   reta C12   rete / ha ir ise: B11 ha irise C12 ha ir ise de / ha   atde ki: B1 ha   atda ı // 12 ve  eref n fikr eyleye ve eger  er  at ve s nnet: B1, C13 eger s nnet ve  er  at /   yim ise: B2   yim ise ki C1    m ise ki // 13 bid at ehli: C1 ehl-i bid at / Z r  fa  r ki: B2, C1 Z r   ol fa  r ki / S nnete ve  er  ata: B3  er  ata ve s nnete

[10a]

(1) oldu. خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ “Ḥasire’-d-dünyā ve’l-āhirete” (*Hacc/11*) kabilinden oldu. Ya’nî dünyādan daḥı mahrūmdur. (2) Āhiretten daḥı mahrūmdur. Zīrā ki Peyğamber Ḥazreti (a.s.) benüm ümmetüm, sünnetüm (3) dutandur ve şerī’atımla ‘amel kılandur. Ol ki sünnetümi terk ider ve şerī’atuma muḥālefet (4) ider, ol benüm ümmetüm degüldür. Ben andan bizerem. Yarın şefā’atımdan mahrūm olacaḡdur, (5) diyü buyurur. Nitekim yukarı geḡen ḡadıḡde zıkr olundu. Pes imdi ma’lūm oldu ki (6) mü’min taḡvā sebebile, Ḥaḡ Ta’ālā katında kerāmet ve ‘izzet ḡāşıl idermiş. (7) Eyle olsa mü’min dāyimā [B14a] taḡvā ṡonın geyüp, ‘ibādet ve ṡā’ate meşḡul olmak (8) gerekdür. Nitekim Ḥaḡ Ta’ālā celle celālühü: لِبَاسُ النَّفْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ “Libāsü’t-taḡvā zalike ḡayrūn” (*Araf/26*) diyü buyurur. Ya’nî (9) taḡvā ṡonı yigrekdür. Mü’min ki, [C13b] ol libāsı geye. Zīrā ki ol ṡonı geyen, yarın kıyāmet (10) ḡüninde ıssı ṡamunuñ ıssısın ṡuymaya ve sovuḡ ṡamunuñ sovuḡı eṡer itmeye. (11) Selāmet, bī-melāmet cennete giriser ve bu āyet ma’nīsine münāsib Ḥazret-i Resül (12) (s.a.s.): “El-İmānū ‘üryānūn ve libāsühü’t-taḡvā” diyü buyurur. (13) Ya’nî İmān yalıncaḡdur. Anuñ ṡonı taḡvādur. Nitekim ādem ṡon geymeyince sovuḡdan ve ıssıdan

[10a] 1 oldu: B4 olur C3 olur / daḥı: B ve C’de yok // 2 mahrūmdur: B5, C4 mahrūm olur / Zīrā ki Peyğamber Ḥazreti (a.s.): B5 Zīrā Resül (a.s.) C4 Zīrā Peyğamber (a.s.) // 3 şerī’atımla: B6, C5 şerī’atım birle / sünnetümi: B6, C6 sünnetüm // 4 degüldür: C7 degüldür // 5 Nitekim: B9, C8 Niteki // 6 katında: B10 kıyında / kerāmet ve ‘izzet: B11 kerāmet ü ‘izzet / ḡāşıl idermiş: B11 ḡāşıl iderimiş // 7 ‘ibādet ve ṡā’ate: C11 ‘ibādet ṡā’ate // 8 gerekdür: B1, C12 gerek / Nitekim: B2, C12 Niteki // 9 yigrekdür C13 yegdür / Mü’min ki: B3 Mü’mine ki dāyimā C13 Mü’mine ki dā’imā / ol libāsı geye. Zīrā ki ol ṡonı geyen: B3 ol libāsı geye. Zīrā ol ṡonı geyen C1 ol libāsı geyen // 10 ıssısın ṡuymaya: B5 ıssısın ṡuymayısar C2 ıssısın ṡuymayısar / eṡer itmeye: B5, C2 eṡer itmeyiser // 11 Selāmet bī-melāmet: B6 Selāmet ü bī-melāmet / giriser: B6 gidiser / ma’nīsine: C3 ma’nāsına / Ḥazret-i Resül (s.a.s.): B7 Ḥazret-i Muṡtaṡā (s.a.s.) C4 Ḥazret-i Muṡtaṡā (a.s.) // 13 Nitekim: B9, C6 Ya’nî Niteki / geymeyince: B9 geydürmeyince / sovuḡdan ve ıssıdan: B9 sovuḡdan ve ıssıdan C6 kendüyi ıssıdan ve sovuḡdan

[10b]

(1) kendüyi saklayımaz. Īmān daḥı taḳvā ṭonın geymeyince, şeyṭānuñ vesveseleri sovuğundan (2) ve mekrleri ıssısından Īmānı [B14b] saklayımaz. Pes bu taḳvā, kenz-i ‘azīzdür. Ya‘nī bir gizlü (3) gençdür. İçinde niçe dürlü laṭif cevherler ve nefis kumāşlar var. Niçe ḥayr-ı keşir (4) ve nūr-ı kebīr ve na‘im-i cesīm ve mülk-i ‘azīm vardır ve niçe ḥasenātlar ve derecātlar (5) ehl-i taḳvāya va‘de olunupdurur. Ve niçe sa‘ādet-i ‘uzmā ve [C14a] siyādet-i kübrā, Ḥaḳ Ta‘ālā (6) taḳvāda koyup müttakīlere va‘de eyledi. Ol envā‘-ı sa‘ādetden birkaçın zıkrı idelüm. Evvelā (7) müttakīler, ya‘nī yazuḳdan kaçanlar Ḥaḳ Ta‘ālā, benüm maḥbūbumdur didi. **“İnne’l-lāhe yuḥibbū’l-müttakīne” (Tevbe/4)** (8) diyü haber virdi. İkinci: Ḥaḳ Ta‘ālā benüm ‘ināyetüm ve nuşretüm dāyima müttakīleredür, didi. (9) **“İnnellāhe me‘a’l-lezīne’t-taḳav” (Nahl/128)** diyü buyurur. Üçüncü, Ḥaḳ Ta‘ālā [B15a] ‘ibādeti ve ṭā‘ati müttakīlerden (10) ḳabūl iderem, her kişinüñ nice gerekse ‘amelin ḳabūl itmezem ki riyāyıla ola, (11) diyü haber virdi. Nitekim **“İnnemā yetakabbellū’l-lāhü mine’l-müttakīn” (Maide/27)** diyü haber virdi. Dördüncü: (12) Ehl-i taḳvāyı Ḥaḳ Ta‘ālā düşmenlerinden şaḳlar. Dāyima amān içinde kılur. Nitekim **وَأِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضْرُرْكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئاً “Ve in taşbirū (13) ve tetteḳū lā yaḍurruküm keydühüm şey-en” (Ali İmran/120)** diyü buyurur. Beşinci: Ḥaḳ Ta‘ālā ehl-i taḳvāyı her dürlü

[10b] 1 Īmān daḥı: C7 Īmāna daḥı / geymeyince: B10, C8 geydirmeyince // 2 Īmānı saklayımaz: B11 saklanmaz / bir gizlü: B1, C10 bir ulu // 3 gençdür: B1, C10 gençdür ki / var: C11 vardır // 4 ve: C11 var ve / nūr-ı kebīr ve na‘im-i cesīm ve mülk-i ‘azīm: B3 fevz-i kebīr ve ḡanim-i cesīm ve mülk-i ‘azīm C11 fevz ü kebīr ve ḡnim-i cesīm ve mülk-i ‘azīm // 5 olunupdurur: B4 olunup-durur C3 olunupdur / Ve niçe sa‘ādet-i ‘uzmā ve siyādet-i kübrā: B5 Ve niçe sa‘ādat-i ‘uzamā ve siyādāt-i küberāyı C13 Ve niçe sa‘ādet-i ‘uzmā ve siyādāt-ı kübrā / Ḥaḳ Ta‘ālā: B5 Ḥaḳ Tebareke ve Ta‘ālā // 6 sa‘ādetden: B7 sa‘ādatdan / kaçın: C2 kaç / Evvelā: B7 Evvel // 7 didi: B8, C4 didi niteki // 8 dāyima: B10 dāyimā C5 dā‘īmā müttakīleredür: B10 müttakīleriledür C5 müttakīlerledür / didi: B10, C5 diyü haber virdi // 9 diyü buyurur: B11, C6 diyü buyurdu / ‘ibādeti ve ṭā‘ati: C7 ‘ibādeti ṭā‘ati // 10 ḳabūl iderem: B1, C7 ḳabūl iderin / ḳabūl itmezem: B2, C8 ḳabūl itmezsin // 11 Nitekim: B3, C9 Niteki / haber virdi: B3, C10 buyurdu // 12 düşmenlerinden: B4 düşmānlar şerrinden C10 düşmenleri şerrinden / dāyima: B4 dāyimā C11 dā‘īmā / amān: B4, C11 amānı / kılur nitekim: B5 kılur niteki C11 kılup niteki // 13 diyü buyurdu: C12 diyü buyurur / Beşinci: B6, C12 Beşinci / taḳvāyı: C13 taḳvāya

[11a]

(1) tarlıktan çıkacak yirleri [C14b] rûzî kılar. Ya'nî her dürlü belâdan ve zaḥmetden kırtarur (2) ve ümîzi olmaduğı yirden aña ḥelâl rızklar rûzî kılar. وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ “Ve men yetteḳi’l-lāhe yec’al lehu (3) maḥracen” (Talāk/2) diyü buyurur. Altıncı: Yarın kıyâmetde, (4) kerâmet ve izzet müttakîlerüñdür. Haḳ Ta’âlâ anlara dürlü ta’zîm [B15b] ve ikrâm kılsar, إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ “İnne ekremeküm (5) ‘inde’l-lāhi etḳāküm” (Hucurat/13) diyü buyurur. Yidinci, Haḳ Ta’âlâ, dünyâda ve âḥiretde beşâretler ve (6) şâzılıklar viriserdür. Nitekim Haḳ Ta’âlâ: الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ “Ellezîne âmenü ve kânü yetteḳüne” (Yunus/63) لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ “Leḥümü’l-büşrâ fi’l-ḥayâti’d-dünyâ (7) ve fi’l-âḥireti” (Yunus/64) diyü buyurur. Müttakîlere ölüm vaktinde ‘Azrâyil gelicek Haḳ Ta’âlâ (8) Ḥazretinden selâm getiriser. Diyiser kim muştuluk olsun saña kim Haḳ Ta’âlâ (9) senden hoşnuddur, diyiser ve Nekîr-i Münker kabrine gelicek hem-çünân beşâretler (10) idiserler. Sekizinci, Haḳ Ta’âlâ cehennem odından müttakîleri kırtarısar. [C15a] Nitekim ثُمَّ نُنْجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا (11) “Şümme nünecci’l-lezîne’t-taḳav” (Meryem/72) diyü buyurur. Pes od anlara ḥarâm olısar. Yarın kıyâmet (12) güninde, cehennem üzerinden geçerken cehennem çağırur diyiser ki: “Cüz yâ mü’min (13) fe-inne nûreke yuṭfî’ü nârî” [B16a] Ya’nî geç üzerümden iy mü’min! Zîrâ senüñ ‘ibâdetüñ nûrî

[11a] 1 yirleri: B7 yir C13 yer // 2 ve ümîdi: B8 ümîdi / yirden: C2 yerden / rûzî kılar: B8, C2 virür. Niteki // 3 diyü buyurur: B9, C4 diyü buyurdu / kıyâmetde: B9, C4 kıyâmet güninde // 4 müttakîlerüñdür: B11, C5 müttakîlerüñ olısar / kılsar: B1, C6 kılsar. Niteki // 5 diyü buyurur: B1, C6 diyü buyurdu / beşâretler ve şâzılıklar viriserdür: B2 beşâretleri müttakîlere viriser C13 beşâretleri ve şâzılıkları müttakîlere viriser // 6 Nitekim Haḳ Ta’âlâ: B3, C8 Niteki // 7 diyü buyurur: C9 diyü buyurdu / ‘Azrâyil: B5, C10 ‘Azrâ’îl // 8 getiriser: C11 getirür / Diyiser kim: B ve C’de yok / saña kim: B6, C11 saña ki // 9 diyiser: B6 deyiser / Nekîr-i Münker: B7 Nekîr-i Münker daḳı C12 Münker-i Nekîr daḳı / kabrine: B7 kabrinde C12 kabirde / beşâretler: B7 beşâret C’de yok // 10 Haḳ Ta’âlâ cehennem odından müttakîleri kırtarısar: B8 Haḳ Ta’âlâ müttakîleri cehennem odından kırtarısar C13 Haḳ Ta’âlâ müttakîleri cehennemden kırtarısar / Nitekim: B9, C1 Niteki // 11 diyü buyurur: C1 diyü buyurdu // 12 geçerken: B10 geçicek / diyiser ki: B11 deyiser ki // 13 Ya’nî geç üzerümden iy mü’min: B1 Tiz geç, iy mü’min üzerümden ki C4 Ya’nî tiz geç, iy mü’min üzerümden / Zîrâ: B’de yok

[11b]

(1) benüm odumı söyündürür. Töközüncü, Cenneti Hâk Ta‘âlâ müttakîler içün yaraqlamışdur. (2) Yarın girüp anda ebedî pâzişâh olıslarlardur. Nitekim: **أَعَدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ** “U‘iddet li’l-muttekin” (*Ali İmran/133*) diyü (3) haber virdi. Pes ma‘lûm oldu ki mecmûc-ı sa‘âdet, taqvâyıla hâşıl olurmış (4) ki günâhı terk itmekdür. Ba‘zı meşâyihdan, müridleri naşihat ve vaşiyet taleb (5) eylediler. Şeyh dahı cevâb virüp eyitdi: Bir vaşiyet kılayım size ki, bu maḥlûkâtı (6) yoḡiken var eyleyen pâzişâh, ol vaşiyeti mecmûc-ı ḥalâyıka kılmışdur. Kelâm-ı (7) Mecîd’inde Ḥabîb-i Muştafa’ya haber virmişdür. Nitekim: **وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ** [C15b] “Veleḡad veşşayne’l-lezîne (8) utü’l-kitābe min ḡabliküm [B16b] ve iyyāküm eni’t-teḡü’l-lāhe” (*Nisa/131*) diyü buyurur. Ya‘nî taḡḡıḡ, (9) biz vaşiyet kılduḡ sizden öñdin yaradılup kitāb virilen ümmetlere ve sizlere. (10) Allāh’dan ḡorḡup günâhı terk itmegile didi Hâk Ta‘âlâ. İmdi ben dahı size (11) vaşiyet kıluram. Taqvâyıla günâhı terk idesiz. Dāyima ‘ibādet ve t‘āate (12) meşḡul olasız. Pes ma‘lûm oldu ki taqvā bir ulu sa‘âdetdür ki (13) Hâk Ta‘âlâ yaratduḡı ḡullarına ve ḡaravaşlarına emr eyledi ki ol sa‘âdetleri

[11b] 1 Cenneti Hâk Ta‘âlâ: C6 Hâk Ta‘âlâ cenneti // 2 girüp: C6 görüp / ebedî pâzişâh olıslarlardur: C6 pâdişâhlar olıslar / Nitekim: B4, C7 Niteki // 3 haber virdi: C7 buyurdu haber virdi / olurmış: B5 olurmış // 4 günâhı terk itmekdür: B6, C9 günâhdan ḡaçmaḡdur / müridleri: C9 müridler // 5 eyitdi: B7 eyitdi ki / kılayım: B8, C11 kılayım // 6 pâzişâh: C12 pâdişâh / ol vaşiyeti mecmûc-ı ḥalâyıka kılmışdur: B9, C12 mecmûc-ı ḥalâyıka ol vaşiyeti kılmışdur // 7 Nitekim: B10, C13 Niteki // 9 öñdin: B2 öñdün // 10 Allāh’dan ḡorḡup: C3 Allāh’dan ḡorḡuñ Allāh’dan ḡorḡup / terk itmegile: C4 terk itmekligile // 11 kıluram: B4, C5 kıluram / Taqvâyıla: B4, C6 Taqvâyıla ki / dāyima: B5 dāyimā C6 dāimā / ve: C’de yok // 12 oldu ki: B6 ola ki / sa‘âdetdür ki: B6, C7 sa‘âdet imiş ki // 13 ol sa‘âdetleri: B7, C9 sa‘âdeti

[12a]

(1) hâşıl eyleyeler. Ebedî rāḥata ve sermedî devlete müstaḥıḳ olalar. Hikāyet olındı: (2) Velîlerden bir velî varıdı. ‘Āmir-ibn-i ‘Abd-i Qays dirleridi. Gice ve gündüz biñ (3) rek‘at namāz vazīfe idinmişidi, kılurdı. Āḫir ölüm vaktinde ağladı inen [B17a] çok (4) feryād zārılık eyledi. Yarenlerinden ba‘zısı didi ki: Sen daḫı [C16a] niçün ağlarsın? Gicede (5) ve gündüzde biñ rek‘at namāz kılurduñ. Cevāb virüp eytdi ki Hāḳ Ta‘ālā: (6) **إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ** “**Innemā yeteḳabbellü’l-lāhü mine’l-müttakīn**” (*Maide/27*) didügi āyet, baña ḳatī kār eyledi. Anuñ-ıçun (7) ağlaram didi. Hāḳ Ta‘ālā namāzı müttakīlerden ḳabūl eylerem didi. Ol ‘ibādet ki (8) kıldum, bilmezem ki taḳvāyla mı kıldum yoḥsa ğafletile mi kıldum. Anuñ-ıçun ağlaram didi. (9) Pes imdi tevbe idüp dāyima ‘ibādet idenler, ağlayıcak, ğafletile maḡrūr olup (10) günāha meşḡul olanlar, niçün ağlamayalar. Dāyim ḳorḳu odına niçün yanmayalar. Ba‘zı (11) ‘ulemā nazm idüp dimişdür:

Yeḫāfü ‘alā nefsihī men yetübü

Ve keyfe lā yeḫāfü men lā-yetübü”

(12) Daḫı niteki ‘Āyişe (r.a.) Resūl Ḥazretine su‘āl idüp eytdi: [B17b] Yā Resūla’llāh!

(13) Hāḳ Ta‘ālā: **وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ** “**Ve’l-lezīne yu’tüne mā ātev ve ḳulubühüm veciletün**” (*Mūminun/60*) dir. Ya‘nī şunlar ki

[12a] 1 hâşıl eyleyeler: B8, C9 hâşıl eyleyüp / sermedî devlete: C19 sermedî sa‘ādet / müstaḥıḳ: C10 müstaḥıḳ // 2 Velîlerden bir velî varıdı: B9 evliyālardan bir velî ki C10 Evliyādan bir velî ki / ‘Āmir-ibn-i ‘Abd-i Qays dirleridi: C11 ‘Āmir-ibn-i Qays dirlerdi / Gice ve gündüz: B10 Gicede ve gündüzde C11 Gicede gündüzde // 3 kılurdı: B11, C12 kılurdı // 4 feryād zārılık eyledi: B1, C13 feryād eyledi / didi ki: B1, C13 eytdi // 5 ve: C’de yok / kılurduñ: C1 kılur idüñ / ki: B’de yok // 6 baña ḳatī kār eyledi: B4, C3 beḡāyet baña eşer eyledi / Anuñ-ıçun: C3 Anuñ-çun // ağlaram: B5 ağların // 7 Hāḳ Ta‘ālā namāzı müttakīlerden ḳabūl eylerem didi: B5 Ya‘nī ‘ibādet Hāḳ Ta‘ālā müttakīlerden ḳabūl ider C4 Ya‘nī ‘ibādeti Hāḳ Ta‘ālā müttakīlerden ḳabūl ider / Ol: B5, C5 İmdi ol // 8 bilmezem ki: B6 bilmez ki / ğafletile: C6 ğafletle / Anuñ-ıçun: C6 Anuñ-çun / ağlaram: B6 ağların // 9 dāyima: B7 dāyimā C7 dā’imā / ağlayıcak: B7, C7 ḳorḳüp ağlayıcak / ğafletile maḡrūr olup: B7 ğafletile olup C7 ğaflete maḡrūr olup // 10 niçün ağlamayalar. Dāyim ḳorḳu odına niçün yanmayalar: B8 niçün ağlamaya, ḳorḳu odına yanmaya C8 niçün ağlamaya, dā’imā ḳorḳu odına yanmaya / Ba‘zı ‘ulemā nazm idüp dimişdür: B9, C9 Niteki ba‘zı ‘ulemā dimiş // 12 Daḫı: B10, C10 ve daḫı

[12b]

(1) ‘amel eyler, hâl budur kim gönülleri **[C16b]** korkar ol ‘amel itdüğinden sonra dir Haḫ Ta‘ālā (2) anlara. Şol haram şarāb içüp zinā idenler midür ki ol işlerinden korkarlar? Cevāb (3) virüp, eyitdi: Yok yā ‘Āyişe! Anlar, şol namāz kılop oruç dutup zekāt virenlerdür. (4) Bu hayırlı ‘amelleri itdüklerinden sonra korkarlar, ‘aceb qabūl ola mı yohsa olmaya mı (5) diyü. Pes bu ma‘şiyete meşgūl olanların gāfil olup Allāhü Ta‘ālā’dan korkmadukları, (6) onların delīldür qasāvet-i qalblerine. Ve ol qasāvet daḫı ‘alāmet-i şeqāvetdür. (7) Ol şeqāvet āḫir **[B18a]** kişiyi küfre ilter, ne‘üzü bi’llāhi min zalike. Zīrā ma‘şiyet (8) sebep olur şeqāvete, şeqāvet daḫı sebep olur küfre. Nitekim Hazret-i (9) Muştafā (s.a.s.): **“Eş-şagāyirü vesīletün ile’l-kebā’iri (10) fe-inne’l-kebā’ire yürüdü’l-küfre”** diyü buyurur. Ya’nī şol beğenmediğün küçücük günāh (11) sebep **[C17a]** olur büyük günāha. Büyük günāh daḫı küfrün ilçisidür. Günāh ne kadar (12) kiçise, birkaç daḫı olcaḫ büyük olur. Nitekim iki kiçi biribirine qarışcaḫ büyük olur. [Dört nokta biribirine ulaşsa daḫı büyük olur. Ne kadar nokta çok cem‘ olsa qara daḫı ziyāde olur. (B7)] (13) Nitekim şol görinen büyük siller, uvacuk qatrelerden cem‘ olur, andan hāşıl olur.

[12b] 1 ‘amel eyler: B2 ‘amel eyler şunu ki, ‘amel eyledi C13 ‘amel eylerler / kim: B3, C13 ki / ‘amel itdüğinden: B3 ‘ameli eyledükden C1 ‘ameli itdükden / dir: C’de yok / Haḫ Ta‘ālā: C1 Haḫ Ta‘ālā’dan // 2 anlara: B4 yā anlar C1 anlar / haram: C1 haram yeyüp / ki: C’de yok // 4 bu: C’de yok / itdüklerinden: B7 kılduklarından C5 kıldukdan / korkarlar: B8, C5 korkarlar ki / olmaya mı: C6 qabūl olmaya mı // 5 diyü: C6 deyü / Allāhü Ta‘ālā’dan: C7 Allāh’dan // 6 onların delīldür: B10, C7 delīldür onların // 7 şeqāvet: B11, C9 şeqāvet daḫı / küfre ilter: B1, C9 küfre iledür / ne‘üzü bi’llāhi min zalike: C9 ne‘üzü bi’llāhi ta‘ālā min zalike // 8 şeqāvete: C’de yok / Nitekim: B2, C11 Niteki // 10 beğenmediğün: C13 beğenmediğün / küçücük günāh: B4 küçücük günāhlar C13 küçücek günāhlar / sebep olur büyük günāha: B4 büyük kebīre günāhlara sebep olur C13 büyük günāhlara sebep olur // 11 Büyük günāh daḫı küfrün ilçisidür: B5 Kebīre günāhlar daḫı küfrün ilçisidür C1 Kebīre günāhlar daḫı küfrün ilçisidür // 12 kiçise: C1 küçük ise / daḫı: B ve C’de yok / Nitekim: B6, C2 Niteki / iki kiçi biribirine qarışcaḫ büyük olur: B7 iki kiçi qara nokta biribirine ulaşcaḫ büyük olur C2 iki küçük nokta biribirine ulaşcaḫ büyük olur // 13 Nitekim: B9, C5 Niteki / görinen: B9 görinen / uvacuk qatrelerden cem‘ olur, andan hāşıl olur: B10 uvacuk yağmur qatrelerinden cem‘ olup andan hāşıl olur C6 uvacuk yağmur qatrelerinden cem‘ olup hāşıl olur

[13a]

(1) Niçe yağmur yirleri harāb ider. Nitekim Huzāvendigār, Meşnevî’de buyurmuşdur:

(2) [B18b] Siylehā-yı revān ki mī bīnī

Cümle ez kaçrehā-yı bārānest

[Ya’nī şol gürleyüp çağlayup akan siller ki görürsin dükeli yağmur dānelerindendir. (C9)] (3) Dağı Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): “İnne’l-mü’mine izā eznebe (4) kānet noqtaten sevdā’e fī qalbihī fe-in tābe ve’stağfere şukile qalbühü ve-in (5) zāde zādet hattā ta’lū qalbehü fe-zālikümü’llezī zekere’l-lāhü ta’ālā [C17b] kellā bel rāne ‘alā (6) kulūbihim mā-kānū yeksibūn” Ya’nī kaçan mü’min bir günāh işlese, ol günāh (7) sebebinden gönlünde bir qara noqta olur. Eger tizcek tevbe idüp istiğfār iderse, (8) gönlü şaykallanur. Ya’nī ol tevbe ki ider gönlün şaykalıdır, arıdur, pāk eyler. (9) Ne kadar günāhdan hāşıl olmuş paslar var-ısa, giderür. Nitekim paslanmış āyinenün (10) silmek, pasların giderdüğü gibi. Ve eger günāhı artucaq olursa, ol qara noqtalar (11) göñülde ziyāde olur. [B19a] Āhır gālib olur. Göñülü qaplar. [Pes haber virürin size ol yirden ki Hāq Ta’ālā zıkr itdi. (B1)] Ya’nī ol qara noqtadan (12) hāşıl olan noqtalar, zulmetler göñülü bürür. Mülevves eyler, harāb eyler. Taş gibi (13) katı eyler. Belki katılığı taşdan dağı ziyāde olur. Nitekim Hāq Ta’ālā buyurur:

[13a] 1 yağmur yirleri: B11 ma’mur yirleri C7 ma’mur yerleri / ider: B11, C7 eyler / Nitekim: B11, C7 Niteki / Huzāvendigār: C7 Hudāvendigār / Meşnevî’de buyurmuşdur: B11 dimişdür C7 dimişdür Meşnevî’ye // 3 Dağı: B2, C10 ve dağı / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): B2 Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) buyurur ki // 6 kaçan mü’min bir günāh: C1 bir mü’min kaçan bir günāh / ol: C2 o // 7 tizcek: B7, C3 tizcek // 9 Nitekim: B10, C6 Niteki / paslanmış āyinenün silmek: B10 paslanmış āyinenün C6 silmek paslanmış āyinenün // 10 günāhı artucaq: B11 günāhı artucaq C7 günāh artucaq / noqtalar: C7 noqtalar dağı // 11 Göñülü: C8 Göñlü / noqtadan: B2, C10 noqtalardan // 12 noqtalar: B ve C’de yok / göñülü: B3, C10 göñlünüzi // 13 katı eyler: B4, C11 katı olur / Nitekim Hāq Ta’ālā buyurur: B4, C12 Niteki Hāq Ta’ālā

[13b]

(1) **“Sümme kaset kulubühüm min ba’di zalike fehiye ke’l-hicāreti ev eşeddü kaseten” (Bakara/74) Ne’üzü bi’llāh.** (2) [C18a] Dağı hikāyet olundu: Bir süd satıcı varıdı. Dāyima südine şu katarıdı. (3) Nāgāh bir gün inegin sil aldı. Melül oldu, ağladı. Oğlu irişigeldi. Oğlına (4) yalvardı, eydür: Meded eyle cānum oğul, sermāyem elümden çıkdı. İnegümi sil aldı. (5) Anuñ südin şatup, sebeblenürdüm. Oğlu eyitdi: Baba hiç bilür misin, ol şuyı (6) [B19b] ne şudur? Eyitdi: Yok bilmezem didi. Oğlu eyitdi: Dāyima süde şu katarıduñ. Ol (7) katarıduñ şulardur ki dirilüp geldi, sil oldu, inegüni helāk eyledi, seni (8) sermāyeden çıkardı, maḥrūm eyledi. Aña şimdiden girü çāre yokdur. Evvelden saḥnımaḥ (9) gerekidüñ didi. Pes günāh dağı karşı ziyāde oluḡça gönüli katarıdur. İşleyen kişiyi (10) helāk eyler. Zīrā günāhuñ evveli, gönüle kaset getürür. Kaset dağı şekāvet. (11) Şekāvet, küfre sebep olur. [Ke-mā kāle, şalla’l-lāhü ‘aleyhi ve sellem: “Ez-zenbū evvelühū kasetün ve āḥiruhū şekāvetün” (B7)] Hikāyet-i Bel’am-ı Bā’ūr, ulu velīlerdenidi, oturuḡı (12) [C18b] yirden ‘arşı teferrüc iderdi. Her gün meclisinde on iki biñ kişi andan ‘ilm oḡurıdı. (13) Nāgāh birgün günāh işledi, dünyāya meyl eyledi. Ol günāh sebebinden [B20a] āḥir imānsuz gitdi.

[13b] 1 Ne’üzü bi’llāh: B6, C13 diyü buyurur, ne’üzü bi’llāh min zalike // 2 Dağı hikāyet olundu: B6 hikāyet olundu ki C1 hikāyet olundu / varıdı: B ve C’de yok / dāyima: B7 dāyimā C1 dā’imā // 3 inegin: B8 inegini C2 inegi / Oğlına yalvardı: B9, C3 yalvardı oğlına // 4 cānum: C4 cānım / çıkdı: C4 gitdi çıkdı / İnegümi: C4 İnegi // 5 sebeblenürdüm: C5 sebeblenirdüm / Baba hiç bilür misin, ol şuyı ne şudur: B11 bilür misin baba ol sil şuyı ne şudur C6 bilür misin ol sil şuyı ne şudur // 6 bilmezem didi: B1 bilmezmin nedür C6 bilmezmin nedür / Oğlu eyitdi: B1 Eyitdi C7 Eyitdi / Dāyima süde şu katarıduñ. Ol katarıduñ şulardur ki dirilüp geldi, sil oldu, inegüni helāk eyledi. Seni sermāyeden çıkardı, maḥrūm eyledi: B1 Şol dāyimā süde katarıduñ şudur ki derilüp geldi, sil oldu, inegüni alup helāk idüp seni sermāyeden maḥrūm eyledi C7 Dā’imā şol süde katarıduñ şulardur ki derilüp geldi, inegi alup helāk idüp seni sermāyeden maḥrūm eyledi // 8 şimdiden girü çāre yokdur: B3, C9 şimden girü çāre yok // 9 günāh: B4, C10 bu günāh / karşı: C10 karşı / gönüli: C11 gönüli // 10 Kaset dağı şekāvet. Şekāvet, küfre sebep olur: B6 Āḥiri şekāvete ve küfre sebep olur C12 Āḥiri küfre, şekāvete sebep olur // 11 Hikāyet-i Bel’am-ı Bā’ūr: B8 Niteki Bel’am ibn-i Bā’ūra C13 Niteki Bel’am ibn-i Bā’ūr // 12 yirden: C1 yirden / ‘ilm oḡurıdı: B10, C2 ‘ilm öğrenürdi // 13 birgün: B ve C’de yok / āḥir imānsuz gitdi: B1 āḥir dünyādan imānsuz gitdi C3 āḥir dünyādan imānsuz gitdi

[14a]

(1) Ebedî helāk oldu. Hikāyet-i Berşîşā, dahı ulu velīlerden idi. Anadan gözsüz (2) toğmış kişiye duʿā iderdi, gözi açılurdu. Ve kötürüme duʿā iderdi sağ olurdu. (3) Ve cüzām olmışa duʿā iderdi, şıhhat bulurdu. Mürīdlerinden üç yüz kişi birle gök (4) arasında uçardı. Şunuñ gibi ulu mertebeye yetmişiken günāh işledi, ʿaşı oldu. (5) Maʿsiyyet sebebinden āhır dünyādan ĩmānsuz gitdi. Pes imdi naẓar eyle, gör ki (6) günāh küfre nice sebep olurmuş. Zīrā her ĩmān ki, müʾminüñ gönlinde muhkem (7) olmaya ve bu[C19a]dağları ʿamel sebeble bedeninde zāhir olmaya. Āhır ölüm vaqtinde şeytānuñ (8) vesveseleri [B20b] yıllarına döymez, helāk olur. İllā meger ki dāyimā ʿibādet ve tāt (9) şularıla şeytānuñ şüretine serpe. Tā ki ĩmān gönlinde muhkem ola. Aʿmāl (10) budakları bedeninde zāhir ola. Tā ki şeytānuñ vesveseleri yıllarından emīn ola. (11) Baʿzı meşāyih dimişler ki: Fāsıkuñ, şālihe ben dahı sencileyin müsülmānam didügi; (12) şol kabağ kökeni çam ağacına, ben dahı sencileyin ağacam didüğine beñzer. Çam ağacı (13) dahı gör ne gökcek cevāb virdi, eyitdi: Kabağ kökeni, bilesin mağrūr olduğıñı. Uş

[14a] 1 helāk oldu: C4 helāk oldu, neʿüzü bi'llāhi min zālike / Hikāyet-i Berşîşā: B1, C4 Ancılayın Berşîşā // 2 ve: C'de yok // 3 ve: B'de yok / üç yüz kişi birle gök arasında uçardı: B5 üç biñ altı yüz kişi yirle gök arasında uçarlardı C8 üç biñ altı yüz kişi ile gök arasında uçardı // 4 yetmişiken: B6 irmişiken C9 yetmiş iken // 5 ĩmānsuz gitti: C11 ĩmānsız gitti neʿüzü bi'llāhi min zālike // 6 nice sebep olurmuş: B9 nicesi sebep olurmuş C12 nicesi sebep olurmuş / her ĩmān ki, müʾminüñ gönlinde: B9 her ĩmān ki, gönülleri müʾminüñ gönlinde C13 müʾminüñ ki ĩmānıñ kökleri gönlinde // 7 bedeninde zāhir olmaya: B10 bedeninden zāhir olup ziyāde olmaya C1 bedeninde zāhir olup ziyāde olmaya // 8 vesveseleri yıllarına döymez, helāk olur: B11 vesveseleri yıllarına döymez, yıkılıp helāk olur C2 vesvesi yıllarına döyemez, yıkılıp helāk olur / İllā meger ki: C3 İllā ki / dāyima: B1 dāyimā C3 dā'imā / ʿibādet ve tāt şularıla şeytānuñ şüretine serpe: B1 ʿibādet ve tāt şularıla şuvara C3 ʿibādet şularıla şuvara // 9 Tā ki ĩmān gönlinde muhkem ola: B2, C4 Tā ki kökleri gönlinde muhkem ola / aʿmāl: B3, C4 ve aʿmāl // 10 zāhir ola: B3, C5 zāhir olup dā'imā ziyāde ola / şeytānuñ vesveseleri: B4, C5 vesvese // 11 meşāyih: C6 meşāyih'dan / müsülmānam: B5 müsülmānın C7 müsülmānam // 12 ağacam: B6, C8 ağacın // 13 gör ne gökcek: B7 ne gökcek C9 gökçek / Kabağ kökeni: B7, C10 İy kabağ kökeni / mağrūr olduğıñ: B8, C10 mağrūr olduğıñ

[14b]

(1) güz yılleri esicek yaprakların şarara, köklerin kırıya. Dahı helāk olasın. Ol (2) vaktin bilesin ki aduñ ağaç adı gibi olduğına mağrūr aldanmışsın, mağrūr olmuşsın. (3) Nitekim bu maʿnī [C19b] üzerine ʿulemā nazm idüp, demiş ki:

[B21a] **Sevfe terā ize'ncele'l-ğubāru**

(4) **Eferesün tahtūke em ħimāru**

Yaʿnī şimdiki hālde dürlü endişeler kılursın. Ve hevesler (5) hareket eylemiştir. Toz arasında kalıpdurursın. Katlan bu toz otuşınsın. (6) Ölüm yitmiş gele, dahı bilesin ki altuñdağı at mıdur, yā eşek midür? Yaʿnī kıyāmet (7) kopduğı vakt, mecmūʿ-ı nesneler āşikāre olacaktır. Nitekim Hāḡ Taʿālā: **يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ** “Yevme tüble’s-serāʾirü” (*Tarık/9*) dir. (8) Sen dahı bilesin ki Allāh’a lāyık kıl mısın, yoḡsa degül misin? Meşelde gelmiştir kim (9) deveye şormışlar, nireden gelürsin? Eyitdi: Hammāmdan. Didiler beñzer topuğun kirinden. (10) İmdi fışk ehlinün Allāh’ı severem didüğü, beñzer ʿamelinden. Zīrā seven kişi, sevdüğine (11) muṭīʿ olsa gerek. Hergiz karşı olmasa gerektür. [B21b] Pes imdi vācib oldur her (12) müʾmine ki [C20a] şevāb eyleye. Bugün yarın idem diyü teḥīr eylemeye. (13) ʿÖmür vaʿdeye küymez, añsuzda ölüm gelür. Tevbesüz cehenneme girüp dürlü ʿazāblara

[14b] 1 köklerin: B9 kökenün / Dahı: B ve C’de yok // 2 vaktin: B9 vakt / aduñ: C12 aduñ nedür / mağrūr : B ve C’de yok // 3 maʿnī: C13 maʿnā / ʿulemā nazm idüp, demiş ki: B11 baʿzı ʿulemā nazm eylemiştir beyt C1 baʿzı ʿulemā nazm eylemiş // 4 dürlü endişeler kılursın: B2 dürlü endişeler C2 dürlü dürlü endişeler // 5 bu toz otuşınsın: B3 bu tozlar otuşınsın C4 bu tozlar oturuşsın // 6 yitmiş gele: B4 yitişmegi gele C4 yetişmekligile / at mıdur yā eşek midür: B4 bindüğün at mıdur yoḡsa eşek midür C5 at mıdur yoḡsa eşek midür / kıyāmet kopduğı vakt, mecmūʿnesneler: B5 kıyāmet kopduğı vaktin ki mecmūʿı sırlar C5 kıyāmet güninde sırlar // 7 Nitekim Hāḡ Taʿālā: B6 Niteki C6 Niteki Hāḡ Taʿālā / dir: B6 dir Hāḡ Taʿālā C7 diyü buyurur // 8 Sen dahı bilesin ki Allāh’a lāyık kıl mısın, yoḡsa degül misin: B7 Sen dahı seni bilesin ki Allāh’a lāyık kıl mısın yoḡsa degül mi C7 Sen dahı seni bilesin ki Allāhü Taʿālā’ya lāyık kıl mısın yoḡsa degil mi / kim: B ve C’de yok // 9 şormışlar: B8 şormışlar ki / nireden: C9 nereden / Eyitdi: B8 Eyitmiş C’de yok / Didiler: B9 Dimişler ki // 10 Allāh’ı severem didüğü: B10 dahı Allāh’ı severin didüğü C10 dahı Allāhü Taʿālā’yı severüm didüğü // 12 müʾmine ki şevāb eyleye: B1 müʾmine ki tizcek tevbe idüp günāhı terk eyleye C13 müʾmine ki tizcek tevbe eyleye günāhı terk eyleye / idem diyü teḥīr eylemeye: B2 idem diyü teḥīr itmeye C1 iderüm diyü tevbe’i teḥīr eylemeye // 13 añsuzda ölüm gelür: B2 añsuzda ölüm yitişür C2 añsuzdan ölüm yetişür / Tevbesüz cehenneme girüp dürlü: B3 Tevbesüz gider cehenneme girüp dürlü C2 Tevbesiz olur cehenneme girüp dürlü

[15a]

(1) mübtelā olur. Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.) buyurur: Yarın kıyāmet gününde (2) cehennem içinde fāsıklarūñ feryādı, tevbe’i teḥīr itdikleri sebebinden ola. Loḳmān (3) oğluna eydürdi: Oğlancuğum zinhār tevbe’i, teḥīr eyleme ki, kişiye ölüm aṅsuzda gelür. (4) Tanışığıla gelmez. ‘Āqıl kişi oldur kim tevbe’i, te’cīl ide şol günden. Ki nāgāh ölüm (5) yitişe. Daḥı eyde ki: İlāhī bir sâ’at mecāl vir ki, tevbe istiğfār ideyim diyü yalvara. (6) Ammā çäre ve dermān bulmaya. Nitekim: [B22a] مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ “Min ḳabli en ye’tiye aḥadükümü’l-mevtü feyeküle rabbi (7) levlā aḥḥartenī ilā ecelin ḳarībin” (*Münafikun/10*) diyü ḥaber virdi. Hāzret-i Muṣṭafā’dan (s.a.s.) (8) rivāyet olundu ki, [C20b] āḥir vaḳtde melekü’l-mevt gelicek, fesād ehli (9) yalvara, eyde kim yā melekü’l-mevt! “Aḥḥirnī yevmen” Ya’nī bugün baña mühlet vir, teḥīr eyle, (10) tevbe istiğfār ideyim diye. Ol daḥı eyde kim: “Feniyeti’l-eyyāmü fe-lā yevme leke” Ya’nī günlerüñ (11) fānī oldı, dükendi. Ayruḳ günüñ ḳalmadı. Dönüp eyde ki: “Aḥḥirnī sâ’aten” Ya’nī bir sâ’at (12) bārī mecāl vir. Eyde ki: “Feniyeti’s-sâ’atü fe-lā sâ’ate leke” Ya’nī sâ’atler daḥı (13) fānī oldı. Ayruḳ ‘ömründen bir sâ’at daḥı ḳalmadı: “Fe-yuğlaḳu ‘aleyhi bâbü’t-tevbeti

[15a] 1 Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.) buyurur: B4 Hāzret-i Muṣṭafā’dan rivāyet olundu ki C4 Hāzret-i Peyğamber’dan rivāyet olundu ki // 2 sebebinden: C6 sebebden / Loḳmān: B6 Loḳmān (a.s.) C6 Loḳmān ḥekim // 3 Oğlancuğum: B7, C7 İy Oğlancuğum // 4 Tanışığıla: C8 Danışığıla / ‘Āqıl: B9, C8 Pes ‘āqıl / kim: B9, C8 ki / şol günden: B8 şol günden öñdün C9 şol günden öñdin // 5 yitişe: B10, C9 gele / eyde ki: B10 ayda C10 eyde / mecāl: B10, C10 baña mecāl / tevbe istiğfār ideyim: B10 tevbe ve istiğfār ḳılayım C10 tevbe istiğfār ideyin // 6 Ammā çäre ve dermān bulmaya: B11 mecāl bulmaya C11Çäre bulmaya / Nitekim: B11 Niteki Ḥaḳ Ta’ālā Kelām’ı Mecīd’inde C11 Niteki Kelām’ı Mecīd’inde // 7 Hāzret-i Muṣṭafā’dan (s.a.s.): B2 Hāzret-i Muṣṭafā’dan C13 Hāzret-i Peyğamberden // 8 fesād ehli: B ve C’de yok // 9 yalvara, eyde kim: B4, C1 yalvarup eyde ki / bugün baña mühlet vir: B4 birgün baña mühlet vir bugün C2 iy melek, baña mühlet vir bugün // 10 tevbe istiğfār ideyim: B5 tevbe ve istiğfār ideyin C3 tevbe istiğfār ideyin / eyde kim: B6 eyde C3 diye / günlerüñ: B6, C4 günler // 11 eyde ki: B7 ayda C5 diye // 12 bārī mecāl vir: C6 mecāl vir / Eyde ki: B8 Ayda C6 ol daḥı diye // 13 fānī oldı: B9 fānī oldı, dükendi C7 fānī olup dükendi / bir sâ’at daḥı ḳalmadı: B10 bir sâ’at ḳalmadı

[15b]

(1) **fe-yemütü bi'l-ḥasreti ve'n-nedāmeti**" Ya'nî bundan sonra tevbe kapısı yapıla, [B22b] tevbesüz hezār (2) ḥasretile ve peşimānlığıla ola, hergiz fāyide olmaya. Pes imdi cehd idüp ğubār-ı ma'şiyetden (3) ḳalbi mükedder ḳılmadın, tevbe idüp 'ibādete ve t̄a'ate meşğūl olmak gerek. Tā ki [C21a] ol ḥasenāt(4)dan ḥūr olan nūrlar, ol ma'āşīden ḥāşıl olan ḳulmeti gidere. Nitekim, Ḥaḳ Ta'ālā: (5) **إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ** "Inne'l-ḥasenāti yūzhibne's-seyyi'āti" (*Hud/114*) diyü buyurur. Her günāh itdükçe andan gönüle bir ḳulmet (6) ḥāşıl olur. Şöyle ki, āyine şüretine her bir nefesde bir küdürēt ḥāşıl olduğı gibi. (7) Günāh ziyāde olduğça āyinede küdürēt dağı ziyāde olduğı gibi. Eger t̄ızcek tedārük itmeyüp (8) şayḳal birle yüzün [B23a] şayḳallamayacak olursa ol paslar demürün cirmin yir, delük delük (9) eyler. Gönül dağı hem-çünān ancılayındur. Günāh dağı ziyāde olıcak, helāk olur. Ba'zı evliyā (10) lisān-ı Ḥaḳdan bu beyti ḥikāyet ider: **Mir'ātü ḳalbıke keyfe taḳbelü naḳratı**

(11) **Ve'n-nefsü filḥā dā'imēn teteneffesü**

Ya'nî senün [C21b] gönülün āyinesi benüm 'ināyetüm naḳarını (12) nice ḳabül itsün. Nefsün hevāsı nefesleriyle durmadın nefes ütür. Ba'zı 'ulemā (13) naḳm idüp dimişler:

Ra'eytü'z-zünūbe tümütü'l-ḳulūbe

Ve ḳad yūrişü'z-zülle idmānühā

[15b] 1 tevbe kapısı: B11 tevbe kapısı dağı C9 dağı tevbe kapısı / tevbesüz: C10 tevbesiz // 2 peşimānlığıla ola: C10 peşimānlık ile ola / fāyide: C11 fā'ide / ma'şiyetden: B2, C11 ma'şiyet // 3 ḳılmadın: C12 itmedin / tevbe idüp: B3 ya'nî günāh tozları gönüli ḥarāb eylemedin tevbe idüp C12 ya'nî günāh tozları ḳalbi ḥarāb itmedin tevbe idüp / 'ibādete ve t̄a'ate: B3 'ibādete t̄a'ate C13 t̄a'ate 'ibādete / gerek: B4, C13 gerekdür / ol: C1 o // 4 ḥūr olan nūrlar: B4 ḥāşıl olan nūrlar C1 ḥūr olan nūrla / ḳulmeti: B5, C2 ḳulumatı / Nitekim: B5, C2 Niteki // 5 Her günāh: B6 Zīrā her günāhı C3 Zīrā her günāh / gönüle bir ḳulmet: B7 gönüle bir ḳulmāt C3 gönüle bir ḳulmāt // 6 āyine şüretine her bir nefesde bir küdürēt ḥāşıl olduğı gibi: B8 her bir nefesden āyine şüretine küdürēt ḥāşıl olduğı gibi C4 her nefesden āyine şüretine küdürāt olur şöyle ki her bir nefesden āyineye küdürāt ḥāşıl olduğı gibi // 7 āyinede küdürēt dağı ziyāde olduğı gibi: B9 ḳulmāt dağı ziyāde olur, niteki nefes ziyāde olduğça āyinede küdürāt ziyāde olduğı gibi C6 gönülde ḳulmāt dağı ziyāde olur, niteki nefes ziyāde olduğça āyinede küdürāt ziyāde olduğı gibi / itmeyüp: C8 idüp // 8 yir: C10 yer / delük delük eyler: B2 delük delük ider ḥarāb ider C10 delik delik idüp ḥarāb ider // 9 hem-çünān: B ve C'de yok / Günāh dağı: B2 Günāh C11 Günāhı / Ba'zı: B3, C11 Niteki ba'zı // 10 ḥikāyet ider: B4 rivāyet iderler // 11 naḳarını: B6, C1 naḳarın // 12 itsün: C1 itsün ki / durmadın nefes ütür: B7, C2 ḫurmadın nefes vürir / Ba'zı 'ulemā: B7, C2 ve ba'zı 'ulemā dağı // 13 naḳm idüp dimişler: B7 bu ma'nā üzere naḳm eyleyüp dimiş ki, şī'r C3 bu ma'nā üzerine naḳm eyleyüp dimiş ki, naḳm

[16a]

(1) “Ve terkü’z-zünûbi hayâtü’l-kulûbi

Ve hayrûn li-nefsike ‘ișyânühâ”

Ya’nî günâhı bir şarp (2) ağı gördüm ki gönülleri öldürür. Ol günâha [B23b] mülâzemet etmek, kişiye ebedî haqâret (3) götürür. Ya’nî sebep olur İmānuñ zevālına. Dağı dibelik helâk olur. Tizcek tevbe idüp (4) günâhı tizcek terk idicek, ol tevbe tiryākıla gönüle hayât hâşıl olur. (5) Pes imdi hayr oldur ki kişi nefesine muhâlefet eyleye. Günâhı tizcek terk idüp tevbe ide. (6) Tâ ki ol günâh ağısı gönüle kâr idüp helâk eylemeye. Tâ ki Huzâvendigâr, bu ma’nî üzerine (7) nazm idüp demişdür ki:

[C22a] Zehrest günâh tevbe tiryāk-i vey est

Çün zehr be-cām resîd tiryāk çi sūd

(8) Ya’nî günâh ağıdur. Tevbe anuñ tiryākıdır. Cehd idüp tizcek ağı eşer itmedin ağı içene (9) tiryāk içürmek gerek. Tâ ki fâide vire ve illâ çünki ağı içine eşer eyleye. Cigere dağı (10) kâr ide. Tiryāk aña fâide eylemez, [B24a] helâk olur. Pes tevbenüñ te’cîli farz oldı. Tizcek (11) mü’min tevbe idüp ‘ibâdete ve tâ’ate meşğûl ola. Tâ ki Hâk Ta’âlâ’nuñ maḥbûbı ola. (12) Nitekim Hâk Ta’âlâ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ “İnne’l-lâhe yuḥibbu’t-tevvâbîne” (Bakara/222) diyü haber virdi. Pes tevbe, key ulu sa’âdetdür. (13) Zîrâ ki sebep olur Hâk Ta’âlâ’nuñ maḥbûbı olmaqlığa. Ebû İshâk-i İsferânî rahmetü’l-lâhi ‘aleyh

[16a] 2 gönülleri: C6 gönülleri / ebedî: C’de yok // 3 İmānuñ: B2, C8 İmānınuñ / Dağı: B ve C’de yok / dibelik: C8 ve belki / Tizcek tevbe idüp günâhı tizcek terk idicek: B2 Tizcek tevbe idüp günâhı terk idicek C8 Tizcek günâhı terk idüp tevbe idicek // 5 tizcek: B2, C11 tizcek / tevbe ide: B5 tevbe eyleye C11 tevbe eyleye // 6 gönüle: B6 biçâre gönüle C12 biçâre gönüle / eylemeye: C12 itmeye / Tâ ki Huzâvendigâr: B6 Niteki Huzâvendigâr C12 Niteki Huzâvendigâr / bu ma’nî üzerine nazm idüp demişdür ki: B7 bu ma’nî üzerine nazm idüp demiş ki C13 bu ma’nâ üzere nazm idüp demiş ki beyt // 8 tizcek: B9, C3 tizcek / içene: C4 içine // 9 fâide vire: B10 fâide ide C4 fâide ide / içine eşer eyleye: B11, C5 cāna eşer ide / dağı: B ve C’de yok // 10 fâide eylemez: B11 kâr eylemez C6 fâide eylemez / Pes tevbenüñ: C6 Pes imdi tevbenüñ / tizcek: B1, C7 tizcek // 11 ‘ibâdete ve tâ’ate: B2 ‘ibâdete tâ’ate C7 tâ’ate ‘ibâdete // 12 Nitekim: B3, C8 Niteki // 13 Hâk Ta’âlâ’nuñ: C10 Tañrı’nuñ / olmaqlığa: C10 olmağa

[16b]

(1) ululardandur, eydür: Otuz yıl yalvardum ki: İlähî! Baña naşûh tevbesini rûzî kıl diyü. Andan (2) qabûl oldı. Dağı ta'accüb idüp eyitdüm: Sübhân-allâhi, [C22b] otuz yılda bir hâceti qabûl itdün (3) Çalabum. Ol gice düşümde kulağuma bir âvâz geldi ki, ta'accüb mi idersin bir hâcet otuz yılda (4) virildüğine? İmdi gör âhîr ol nenün gibi hâcetdür. Hâk Ta'âlâ'nun mahbûbı olmaqlığa (5) otuz yıl ağlamak, yalvarmaqlık çok degül. Ba'zı 'arifler [B24b] dimişler ki tevbe, orucıla namâzıla (6) bahş eylediler. Tevbe didi ki: Ben sizden efdal olam. Anlar didiler ki: Biz senden (7) yigrek olavuz. Tevbe eyitdi: Siz benden ne vechile yigreksiz ki, riya gelür sizün şevâbuñuzı (8) bozar. Ğaybet gelür sizün ecrüñüzi giderür. Ben geldügümleyin ne riya kalur ve ne ğaybet kalur. (9) Mecmû'ı mahv olur gider. Hiç bir ma'şiyet baña muqâbil olmaz. Zîrâ Hazret-i Muştafâ (10) (s.a.s.): "Et-tâyibü mine'z-zenbi ke-men lâ-zenbe lehü" diyü buyurur. Ya'nî günâhlarına (11) şıdık u ihlâş birle tevbe iden kişi, günâh işlememiş gibidür. Zîrâ Hâk Ta'âlâ tevbe'i qabûl (12) ider. Geçmiş günâhlar ki, kendüyle kıl [C23a] arasındadır, 'afv olur. Meger ki biregü hâkkı ola, anuñ gibi (13) günâh, tevbe itdüğinden [B25a] soñra issile helâllaşmak gerekdür. Meşelâ biregünün mālın zulmıla

[16b] 1 ululardandur: C11 ki ululardandur / naşûh tevbesini: B6, C12 tevbe-i naşûh / diyü: C'de yok // 2 idüp: B7 kılup / otuz yılda bir hâceti: B8, C13 bir hâceti otuz yılda // 3 Çalabum: B8 Çalabum diyü C1 Çalabum didüm / ki: C'de yok // 4 virildüğine: B10 virildüğün / İmdi gör âhîr: C3 gör âhî / olmaqlığa: C4 olmağa // 5 otuz yıl ağlamak, yalvarmaqlık çok degül: B11 otuz yıl yalvarmak çok degül C4 otuz yıl çok degildür / orucıla namâzıla: B1, C5 namâzıla orucıla // 6 bahş eylediler: B1, C5 bahş eyledi / Tevbe: C'de yok / sizden: C5 senden / didiler ki: B2, C6 eyitdiler / Biz: B2, C6 Yok biz // 7 yigrek: C6 yegrek / eyitdi: C6 eyitdi ki / yigreksiz ki: B3 yigrek olası ki C7 yegrek olası ki / şevâbuñuzı: B4, C8 içeriñüzi // 8 Ğaybet: C8 Ğaybet / ecrüñüzi: B5 şevâbuñuz C8 şevâbuñuzı / geldügümleyin: C9 geldükleyin / ve: B ve C'de yok / ne ğaybet kalur: C9 ne ğaybet // 9 Hiç bir: C9 Hiç / Muştafâ (s.a.s.): C10 Peyğamber (a.s.) // 11 ihlâş birle: B8 ihlâşla C12 ihlâşile / gibidür: C12 gibi olur // 12 ider: B10 idicek / kıl arasındadır: B10 kıl ortasındadır: C13 kılı arasındadır / 'afv olur: B11, C1 'afv ider / biregü: C1 il // 13 itdüğinden: B11, C2 itdükden / biregünün mālın zulmıla: B1 biregünün mālın aldı zulmıla C2 bir kişinün mālın aldı zulmıla

[17a]

(1) aldı yāḥūd dökdi, yāḥūz gaybet eyledi. Mādām ki imkān var ḥelällaşmağa itmek (2) gerek. Ammā şol günāh ki kendüyle Allāh arasındadır. Şıdkıla tevbe idicek, Haḫ Taʿālā tevbeʿi (3) qabūl ider. Geçmiş günāhları bağışlar. Anuñıla daḫı qomaz, defterinden yuyar giderür. Anuñıla (4) daḫı qomaz firiştehlere emr eyler ki qulumuñ günāhı çokıdı, defterine yazılmış idi. (5) Çünkü yuydum giderdüm, defteri boş qaldı. Diñ, imdi günāhları yirine, ḥasenātlar yazuñ. (6) Defterini şevāblarıla tılduruñ. Tā ki yarın kıyāmet güninde defterini boş görüp yirinmeye. (7) Ḥasenātıla görüp şāz ola. Nitekim Haḫ Taʿālā Kelām-ı Qadīmde ḥaber virdi: وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنْ السَّيِّئَاتِ “Ve hüve(8)’l-lezī yaḫbelü’t-tevbete ‘an ‘ibādiḥi ve yaʿfū [B25b] ‘ani’s-seyyi’āti” (Şura/25) Yaʿnī sizüñ pāzişā(9)huñuz [C23b] ol kerem, luṭuf issidür kim qaçan günāhkār qulları şıdkıla tevbe idüp günāhı terk (10) eylese, tevbelerin qabūl ider ve geçmiş günāhların ‘afv ider. Andan ziyāde luṭuf oldur kim (11) ḥasenāta degşürür. Nitekim Kelām-ı Mecīdinde Haḫ Taʿālā buyurur: فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ “Fe’ülā’ike yübeddilü’l-lāḥü seyyi’ātiḥim ḥasenatin” (Furkan/70) (12) Yaʿnī ol tevbe idenüñ, Haḫ Taʿālā günāhlarını ḥasenāta tebdīl ider. Gör imdi (13) ne kerīm pāzişāhdur ki kereminüñ nihāyeti yok ve ne laṭif sulṭāndur ki luṭfinuñ gāyeti yok.

[17a] 1 aldı yāḥūd dökdi, yāḥūz gaybet eyledi: B2 yā dökdi, nā ḥaḫ yire yā gaybet itdi C3 nā ḥaḫ yere yā gıybet itdi / ḥelällaşmağa itmek gerek: B3 ḥelällaşmağıla itmek gerek C4 ḥelällaşmaq gerek // 2 günāh: B3, C4 günāhlar / tevbeʿi: C’de yok // 3 günāhları bağışlar: B5 günāhların bağışlar C6 günāhlarını yarlığar / Anuñıla: C6 Anuñıla // 4 daḫı qomaz: C7 daḫı qomaz defterinden yuyar gider anuñıla daḫı qomaz / firiştehlere emr eyler ki: B6 firiştelere eydür C7 firiştehlere eydür / defterine yazılmış idi: B6 defterinde ekşer günāhı yazılmışıdı C8 defterinden // 5 yuydum: C8 yudum / Diñ, imdi günāhları yirine: B8 Diñ, imdi ol günāhlarına C9 imdi ol günāh yerine / ḥasenātlar: B8, C9 ḥasenāt // 6 Defterini şevāblarıla: B8 Defterin şevāblarıla C10 Defterini şevāblarla / kıyāmet güninde: B9, C10 kıyāmetde / defterini: B9, C10 defterin / yirinmeye: C11 yerinmeye // 7 Ḥasenātıla görüp şāz ola: B10 Ḥasenātıla tolu göre şād ola C11 Şevāblarla tolu görüp şād ola / Nitekim Haḫ Taʿālā Kelām-ı Qadīmde: B10, C12 Niteki Kelām-ı Mecīd’inde / pāzişāhuñuz: C13 pādişāhuñuz // 9 ol kerem, luṭuf issidür kim: B1 ol kerem ve luṭf issi pāzişāhdur ki C1 ol kerem issi pādişāhdur ki / tevbe idüp günāhı: B3 tevbe kılsa günāhın C2 tevbe idüp günāhlarını // 10 luṭuf oldur kim ḥasenāta degşürür: B4 luṭf u ḥasenāta degşürür C3 luṭf idüp ḥasenāta tebdīl ider // 11 Nitekim Kelām-ı Mecīdinde Haḫ Taʿālā buyurur: B5, C4 Niteki diyü “.....” buyurur // 12 tevbe idenüñ: B6 tevbe iden tāyifenüñ C5 tevbe iden tāyifenüñ / günāhlarını: C6 günāhların // 13 pāzişāhdur: C7 pādişāhdur

[17b]

(1) Ammā ādem oğlanlarınınuñ dağı küstāhlığının gāyeti yok ve edebsüzliginüñ nihāyeti (2) yok. Pes imdi inşāfa gelüp, edebsüzligi terk idüp, dāyima ʿibādete ve t̄āʿate (3) meşgūl ola [B26a] gerek. ʿÖmr sermāyesini zāyīʿ itmeyüp Hāḡ Taʿālā hizmetine şarf eylemek (4) gerekdür. Ādemüñ her bir nefesi bir cevherdür ki kıymetinüñ nihāyeti yokdur. Hāḡ Taʿālā Hāzretine (5) varıcak, her bir nefes içün iki suʿāl idiser. Birisi oldur kim, nefesi ne yirde virdüñ (6) kulum diyiser. İkincisi [C24a] budur kim, nefesi ne yirde alduñ kulum diyiser. Pes imdi eyle (7) olsa fikr eylemek gerekdür ki, her günde kaç nefes virilür, her bir nefesi neye şarf olur. (8) Baʿzı ʿulemādan dimişler ki bir kişi günde dört biñ üçyüz toḡsan iki nefes virür. (9) Fikr eyleye her bir nefesde iki suʿāl olıcak, yarın ne cevāb virecekdür? Hikāyet olındı: (10) İbn-i Şāmitʿden rahmetüʿl-lāhi ʿaleyh birgün nefsile hisāb eyledi. Fikr itdi gördi. ʿÖmri (11) [B26b] altmış yaşına yitmiş. Günlerin hisāb eyledi. Yigirmi biñ gün dağı biñ altı yüz gün (12) olurımış. Feryād idüp ağladı, eyitdi: Eger günde bir günāh dağı işledümise, yigirmi bir biñ (13) altı yüz günāh olur. Bu kadar günāhlarla Hāḡ Taʿālā Hāzretine varıcak, ne cevāb virem didi.

[17b] 1 Ammā ādem oğlanlarınınuñ dağı küstāhlığının gāyeti yok ve edebsüzliginüñ nihāyeti yok: Cʿde yok // 2 edebsüzligi: C8 edebsizligi / ʿibādete ve t̄āʿate: B11 ʿibādet ü t̄āʿate C9 ʿibādete t̄āʿate // 3 meşgūl ola gerek: B11 meşgūl olmak gerek C9 meşgūl olmak gerekdür / zāyīʿ itmeyüp: C10 zāyīʿ eylemeyüp / Hāḡ Taʿālā hizmetine şarf eylemek gerekdür: B1 hizmeti Hāḡ Taʿālāʿya şarf itmek gerekdür // 4 her bir nefesi: C2 her nefesi / yokdur: C12 yok / Hāḡ Taʿālā Hāzretine: B3, C12 yarın Hāḡ Taʿālā Hāzretine // 5 nefes içün: C12 nefes-içün / Birisi oldur kim: B4 Bir ol ki C13 Biri ol ki / virdüñ kulum diyiser: C13 virdüñ // 6 İkincisi budur kim: B5 ve bir dağı ol ki C13 ve biri dağı ol ki / Pes imdi eyle olsa: B6 Pes eyle olıcak C1 Eyle olıcak // 7 virilür: B7, C2 virür / her bir: B7 ve her bir // 8 Baʿzı ʿulemādan dimişler ki: B7 Baʿzı ʿulemā dimişlerdür ki C3 Baʿzı ʿulemā dimişler ki / bir: B8, C3 her // 9 Fikr eyleye: B9, C4 Fikr eyle ki / nefesde: B9 nefesden C5 nefesinden // 10 Fikr itdi gördi: B11 Fikr eyledi C7 Fikr itdi // 11 altmış yaşına yitmiş: B11 altmış yaşa yitişmiş / Yigirmi biñ gün dağı biñ altı yüz gün olurımış: C8 Yigirmi bir biñ altı yüz gün olurmuş // 12 dağı işledümise: C9 dağı işledümse / yigirmi bir biñ altı yüz: B3 yigirmi biñ dağı biñ altı yüz // 13 günāhlarla Hāḡ Taʿālā Hāzretine varıcak: B4 günāhlarla ben Hāḡ Taʿālāʿya C10 günāhlarla ben Hāḡ Taʿālā Hāzretine

[18a]

(1) Dağı bir kez na're urdı, āh idüp düşdi. Fi'l-hāl cān ısmarladı. Qatında hāzır olan (2) cemā'atüñ kulaqlarına āvāz geldi ki: İy [C24b] cemā'at! Bilesiz ki ol şālīh kuluñ cānı Firdevs-i (3) A'lā'ya yitişdi. Pes imdi bu resmile mü'min dağı dāyima nefsile hisāblaşmak gerek. (4) Nitekim Emīrū'l-Mü'minīn 'Ömer (r.a.): **"Hāsibū enfüsekküm kable en tühāsebū ve-zinū (5) kable en tūzenū ve-tecehhezū li'l-'arzi'l-kebīri"** diyü buyurur. Ya'nı, iy [B27a] ādem oğlanları! (6) Hisāblaşuñ nefsleriñüzle kıyāmetde hisāb olunmazdan öñdin. Fikr eylegil, (7) görgil. Eger hayruñuzdan şerrüñüz ziyādeyise tevbe idüp hayr çoğaltmak gerek. (8) Dağı nefsiñüzi tartuñ Qur'an terāzüsile. Görüñ ef'ālüñüz Qur'an hükmine muvāfık mıdır? (9) Yoḥsa muḥālif midür? Eger muḥālif ise tizcek tevbe eyleñ. Muḥālefeti terk idüp, Qur'an (10) hükmine muṭī' olup, 'ibādete ve t̄ā'ate meşgūl oluñ. Tā ki yarın kıyāmetde terāzū (11) tartılacak, hayr tartılan keffe ağır gele. Cennet ehlinden olup, ebedī rāḥat olasın. (12) Hikāyet olındı: [C25a] Yūnus bin 'Abdullāh raḥmetü'l-lāhi 'aleyh mürīdlerle birez kelecı idüp (13) şöḥbet eyledi. Dağı bundan şöñra döndi, bunlaruñ yüzlerine bağıdı, [B27b] dağı āh eyledi. Mürīdleri

[18a] 1 na're urdı: C11 na're urup / āh idüp düşdi: B5 feryād ü āh itdi / cān ısmarladı: C12 cānı teslim eyledi // 2 āvāz: B7 bir āvāz / geldi ki: B7, C13 geldi // 3 yitişdi: C2 yetişdi / bu resmile: C'de yok / dāyima: B9 dāyimā C2 dā'imā / nefsile: B9 nefsiyle C'de yok // 4 nitekim: C3 niteki // 5 Ya'nı: C'de yok // 6 nefsleriñüzle: B1 nefsleriñüzle C5 nefsleriñüzle / öñdin: B2 öñdün C6 evvel // 7 görgil: B2 görgil ki / hayruñuzdan şerrüñüz ziyādeyise: B2 şerrüñ hayruñdan ziyādeyise C6 şerrüñ hayruñdan ziyāde ise / hayr çoğaltmak gerek: B3 hayrı çoğaltmak ardınca olgıl C7 hayrı çoğaltmağa çalış // 8 Dağı nefsiñüzi: B4 ve dağı nefsiñüzi C8 ve dağı nefsiñüzi / terāzüsile: B4 terāzüsine C8 terāzüsinde / ef'ālüñüz: C8 ef'ālüñüz / hükmine: B5, C9 aḥkāmına // 9 tizcek: B6, C10 tizcek // 10 'ibādete ve t̄ā'ate: B7, C11 'ibādete ve t̄ā'ate / kıyāmetde terāzū: B7 kıyāmet terāzüsüne C12 kıyāmet terāzüsünde // 11 rāḥat olasın: B9 rāḥat bulasız // 12 Hikāyet olındı: B9 Hikāyetdir ki // 13 yüzlerine: B11 yüzüne / Mürīdleri: C3 Mürīdler

[18b]

(1) şordılar ki: Yüzümüze bakup niçün āh eyledüñüz, didiler? Şeyh eyitdi: Benüm (2) daḥı sizüñ daḥı ‘ömrümüzden bir sâ‘at geçdi. Anuñ-ıçun āh eylerem didi. Pes, her sâ‘at ki (3) gider. [‘Ömürden birezi gider gün geldügince daḥı ziyāde gider. (B5)] Hafta geçdükçe daḥı artuḡ gider, yıl geçdükçe ḥōd ‘ömrüñ bir tarafı gider. Gide gide (4) bir gün añsuzda ölüm yitişür. Şoñ peşimānlıḡ aşşı kılmaz. Ḥasan-i Baṣrī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh: (5) “**Ye’bne ādeme innemā ente ‘adedü eyyāmike izā mezā minke yevmün mezā ba‘züke ve inneke lem-tezel** (6) **fī hedmi ‘umrike münzū saḡatte min baṭni ümmike**” Ya‘nī, iy ādem oḡlanı! Sen hemān (7) sen hemān günlerüñ saḡışından ‘ibāretsin. Kaçan bir gün eksilse, [B28a] gūyā ki bir pāreñ (8) eksilür. [C25b] Ḥāl budur ki dāyım turmadın ‘ömrüñ bünyādını yıḡarsın anañ ḡarnından dünyāya (9) geleli. Bu ma‘nī üzerine nazm idüp dimiş ki:

İnnā le-nefreḡu bi’l-eyyāmi nedfe‘uhā
Ve külle yevmin (10) mezā naḡşun mine’l-eceli

Fa‘mel li-nefsike ḡable’l-mevti müctehiden
Fe-inneme’r-ribḡu ve’l-ḡusrānū (11) fi’l-‘ameli”

Ya‘nī biz sevünürüz, günler geçürdügümüzle. Kış geldi geçdi, bahār oldu, çiçekler (12) açıldı. Yāḡūd yaz oldu, yimişler ve ni‘metler vaḡti oldu diyü. Bundan ḡāfilüz ki (13) her gün ki geçer, ‘ömrden birez eksilür. Pes imdi eyle olsa cehd idüp, ol ‘ömrüñi Allāh

[18b] 1 şordılar ki: B1 şordılar kim C3 daḥı şordılar / āh eyledüñüz didiler: B2 āh eyledüñ C4 āh eyledüñüz / Şeyh eyitdi: C’de yok // 2 daḥı sizüñ daḥı: C4 ve sizüñ / ‘ömrümüzden: C4 ‘ömrümüzden / geçdi: B3 eksildi C5 geçüp eksildi / Anuñ-ıçun: C5 Anuñ-ıçun / āh eylerem didi: B3 āh iderin C5 āh iderin didi // 3 gider: B4 geçer C’de yok / birezi: C6 birez / geldügince: C6 geçdükçe / Hafta geçdükçe daḥı artuḡ gider: B5 Hafta olduḡınca ki hafta geçe daḥı artuḡ eksilür C6 Hafta geçdükçe daḥı artuḡ eksilür / yıl geçdükçe: B6 yıl geçdügince C7 yıllar geçdükçe / ḥōd: B6 ḥōz // 4 añsuzda ölüm yitişür: B7 añsuzda dükenür C8 añsuzdan dükenür / aşşı kılmaz: C9 fā‘ide itmez / Ḥasan-i Baṣrī (r.a.): C9 Ḥasan-i Baṣrī (r.a.) buyurur // 6 Sen hemān sen hemān: B10 hemān C12 sen hemān // 7 gün: B11, C13 günün / gūyā ki: B1 gūyā ki senün C13 gūyā senün // 8 Ḥāl budur ki: C1 Ḥāl bu ki / dāyım turmadın: C1 turmadın dā‘ım / bünyādını: C1 bünyādın // 9 ma‘nī: C2 ma‘nā / nazm idüp: B3, C2 nazm eyleyüp // 11 sevünürüz: B6, C5 sevünürüz / geçürdügümüzle: B6 geçürdügümüze C5 geçdügince ki / kış geldi geçdi: B6 kış geçdi C5 gitdi // 12 Yāḡūd: B7 Yāḡūz / yimişler: C6 yemişler / ve: B ve C’de yok / ki: B ve C’de yok // 13 imdi: B ve C’de yok / Allāh: C8 Ḥaḡ Ta‘ālā’nuñ

[19b]

(1) Belki kendüyi bi'l-küllîye dünyāya vire. İmdi bu nesne'i böyle **[C26b]** idenler, işin ziyāna (2) virenlerdendir. Ya'nî sermāyesinden beğāyet ziyān idenlerdendir. Zīrā 'azīm ü (3) bākī āhireti, hākīr ü fānī dünyāya şatdı. Pes key ziyānkār oldu. Eyle olsa (4) mü'min 'ömrünüñ kadrin bilmek gerek. [Yok yire şarf itmeyüp Allāh hizmetine harc etmek gerek. (B10)] Her gün ki, gelür geçer. Kıyāmetde kıyāmete degin (5) ayruķ ele girmez. Nitekim Hāzret-i Muştafā **[B29b]** (s.a.s.) buyurur ki: (6) **“Leyse yevmün min eyyāmi'd-dünyā illā yetekellemü ve yekülü yā eyyühe'n-nāsü innī leküm yevmün cedīdün (7) ve enā mā yu'melü fiyye şehīdün ve innī lev kad ebet şemsī lem erci' ileyküm ilā yevmi'l-kıyāmeti”** (8) Ya'nî hiç gün yokdur dünyā günlerinden ki, toğar illā hāl dilile söyler, eydür ki: (9) İy ādem oğlanları! Ben yiñi günüñem ki bugün toğdum. Her ne 'amel ki benüm içümde (10) işlenür. Aña şanuk oldum. Yarın kıyāmetde Hāk Ta'ālā hāzretinde şanuklık virecegem. (11) Dağı bilgil ki kaçan benüm **[C27a]** güneşüm tolına, kıyāmete degin ayruķ gelecek degülem. (12) Pes imdi her günü ğanīmet görüp, her bir sâ'atde bir dürlü 'ibādet eylemek (13) gerekdür. Tā ki yarın kıyāmetde şanukluk viricek, utanmayasın ve ba'zı meşāyihdan

[19b] 1 kendüyi bi'l-küllîye dünyāya vire: B5 belki bi'l-küllîyete kendüyi dünyāya vire C13 belki bi'l-küllîye kendüyi dünyāya vire // 2 sermāyesinden: B6, C1 'ömr sermāyesinden // 3 Eyle olsa: C3 Pes öyle olsa // 4 gerek: B9 gerek sermāyesidür C4 gerek ki sermāyesidür / Yok yire şarf itmeyüp Allāh hizmetine harc etmek gerek: C4 Yok yere harc itmeyüp Allāh Ta'ālā'nun hizmetine şarf eylemek gerek / gelür: B ve C'de yok / Kıyāmetde: B ve C'de yok // 5 Nitekim: B11, C6 Niteki / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) buyurur ki: C6 Peyğamber (a.s.) buyurdu ki // 8 hiç gün: C10 hiç bir gün // söyler eydür ki: B5 eydür C11 eydür ki // 9 yiñi günüñem ki: B5 yiñi günün ki C11 yeñi günem ki / ne: C'de yok // 10 şanuk oldum: B7 şanuk oluram C12 ben şahid olurum / kıyāmetde: B ve C'de yok / şanuklık virecegem: B7 şanuklık virecegin C13 şahidlik idecegin // 11 Dağı bilgil ki: B8 ve dağı bilgil ki C13 ve dağı bilgil / güneşüm tolına: B8 günüm tolınsa C1 güneşüm tolınsa / kıyāmete degin ayruķ: C1 ayruķ kıyāmete degin // 12 görüp: C2 bilüp / her bir sâ'atde: C2 her sâ'atde / 'ibādet eylemek: C2 'ibādet etmek // 13 gerekdür: B10, C3 gerek / şanukluk viricek: B10 şanukluk vericek C3 şanukluk virecekdür / utanmayasın: C3 unutmayasın / ve: B ve C'de yok

[20a]

(1) nakl olunmuşdur: Beğāyet ahmağdur ol kişi ki, nāgāh bir aqça düşürürem ziyānum oldı (2) dir. Hıç dimez ki, bugün bir günüm yok yire geçürdüm, zāyi^c oldı. ‘Ömrüm sermāyesinden (3) eksildi. Nefesler ‘abeş yire geçdi. Belki ma‘şiyetde geçdi. Yāhūd gaybet (4) söylemekde, yāhūz yalan söylemekde veyāhūd harām yimekte geçdi, ne‘ūzü (5) bi’llāhi min zalike. Bu nesne hōz iñen müşkildür. Melül olacaq nesnelerdür. ‘Ömür (6) sermāyesi zāyi^c olduğudur. Dünyā sermāyesi hōz fānīdür. Elbetde arta kılsa (7) gerekdir. Nitekim ba‘zı ‘ulemā nazm idüp dimiş ki:

E-tünfiķu’l-‘umre fī’d-dünyā [C27b] mücāzefeten

(8) **Ve’l-mālū tünfiķu fihā bi’l-mevāzini”**

Ya‘nī ‘aceb budur ki, ‘azīz ‘ömrüñi harc idersin (9) [B30b] şalmaya bol bol. Dünyāda dāyimā kıdrin bilmezsin. Fānī mālūñı virürseñ tartuyıla (10) virürsin. Yāhūd sağışıla virürsin. Bir habbe ziyāde virmege rāzī olmazsin. (11) Her bir nefesüñ bir nefīs cevherdür ki, bahāsı iñen çokdur. ‘Abeş yirlere harc idersin. (12) Belki ma‘şiyete harc idersin. Ol Hāķ Ta‘ālā sevmedügi fānī, murdār dünyāyı (13) şanduklara kıymağııla dahı kımazsin. [Kīselere kıoyarsın, şaklıarsın. Anuñıla dahı rāzī olmazsin. (B6)] Ağzın bağlayup mühr urursın. Şol kıadar

[20a] 1 Beğāyet ahmağdur ol kişi ki: B1 Eydür ol kişi beğāyet ahmağdur ki C4 Eydür beğāyet ahmağdur ol kişi ki / nāgāh: B1 nāgāh bir aqçası düşerse ol gün aħşam olunca eydür ki bugün C5 nāgāh bir aqçası düşse ol gün aħşama dek melül olup dir ki bugün / bir aqça düşürürem ziyānum oldı dir: B3 bir aqça düşürdüm ziyānum oldı C6 aqçanı düşürdüm ziyān eyledim // 2 dimez ki: C’de yok / Hıç dimez ki bugün bir günüm yok yire geçürdüm, zāyi^c oldı. ‘Ömrüm sermāyesinden eksildi: C7 Hıç bugünkü günümi yok yire geçürdüm ‘ömrümüñ sermāyesinden eksildi zāyi^c oldı dimez // 3 Nefesler: B5, C8 Niçe nefesler / yire: C9 yere / Yāhūd gaybet söylemekde yāhūd yalan söylemekde veyāhūd harām yimekte geçdi: B5 Yā gaybet söylemegile yā yalan söylemegile yā harām yimegile yā harām içmegile C9 Yā kıybet söylemegile yā harām yemegile yā içmegile // 5 hōz: C10 hōd / müşkildür: B7, C11 müşkil nesnedür / Melül olacaq nesnelerdür: B7, C11 Pes melül olacaq // 6 hōz: C’de yok // 7 gerekdir: B9 gerek / Nitekim: B9, C13 Niteki / dimiş ki: C13 dimiş // 8 Ya‘nī: B ve C’de yok / ‘ömrüñi: C1 ‘ömrüñi // 9 şalmaya: B1, C2 şallamaya / dāyimā: C2 dā‘imā / virürseñ: B2, C3 neye virseñ // 10 Yāhūd: B2 Yāhūz / virürsin: B ve C’de yok / rāzī olmazsin: B3 rāzī degilsin C4 rāzī degilsin // 11 nefesüñ: B3, C4 nefesüñ ki / ki: C’de yok // 12 harc idersin: B ve C’de yok / Hāķ Ta‘ālā: C6 Hāķ Ta‘ālā’nuñ // 13 dahı kımazsin: B6 dahı rāzī olmazsin C7 dahı rāzī degilsin / Kīselere kıoyarsın, şaklıarsın. Anuñıla dahı rāzī olmazsin: C’de yok / mühr: B7, C8 mühr

[20b]

(1) muḥabbetile saḳınursın. Yüz ol ḳadar maḥabbetile ‘ömür sermāyesin saḳlamak gerekdi (2) ki dāyimā iḥtiyāṭıla ve iḥtirāzıla ideyidüñ. Nitekim Tañrı’dan ḳorḳan şālīḥler (3) saḳındığı gibi. Serīr-i Saḳaṭī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh eydür: Evliyādan ba‘zısın (4) gördüm. Orucın açıcak, [B31a] avucına birez ḳavud ḳoyar, dilile yalar. [C28a] Gördüm ki andan (5) ḡayrı nesne yimez. Ben eyitdüm: İy āḥiret ḳardaşı! Sebeb nedür ki dāyimā ḳavud yirsin? (6) Ta‘ām yimezsın. Cevāb virüp eydür: Gördüm her loḳma ki ayruḳ ta‘āmlardan aḡzuma (7) alam, çeyneyem. Ol loḳma’ı tamām çeyneyüp yudıncaya degin, yitmiş kez Sübhāne(8)’l-lāh dinürmiş. İmdi ol ḳadar tesbīḥ idecek vaḳtı fānī dünyā ta‘āmına şarf (9) olduğın istemezem. [‘Ömrümden ol ḳadar nefis ārzūsına geçdügin istemezsin. (B7)] Anuñ-ıçun çeynenür ta‘ām yimezem didi. Gör naḳar eyle ki (10) Tañrı Ta‘ālā’nuñ şādık ḳulları ‘ömrünü ne vechile saḳınurlar. Zīrā görürler (11) ki furşat fevt olur. Dāyima ele girmez. Nitekim, “El-furşatü merre’s-seḥābi” (12) dimişlerdür. Ya‘nī [B31b] ‘ibādet ve ta‘āt ḳılmaḡa furşat elde durmaz, tiz geçer. (13) Şol ḳatı yiller esicek bulutlar tiz geçdügi gibi. Pes imdi şimdi [C28b] furşat elde-

[20b] 1 saḳınursın: C8 saḳınursın ki / maḥabbetile: B8,C9 maḥabbet / sermāyesin saḳlamak: B8 sermāyesini saḳlamaḡa C9 sermāyesi saḳlamaḡa // 2 ki: C’de yok / dāyimā: C10 dā’īmā / iḥtiyāṭıla: B9 iḥtiyāt / ideyidüñ: B9, C10 ideyidüñ / Nitekim: B9, C10 Niteki // 3 Saḳaṭī: C11 Saḳṭī / ba‘zısın: B11 ba‘zısını C12 ba‘zısına // 4 gördüm: B11 gördüm ki C12 uğradum gördüm ki / Orucın açıcak: B11 Dāyimā iftār idicek C12 Dā’īmā iftār idicek / avucına: C13 avıcına / ḳavud ḳoyar: B1 ḳavut ḳoyardı C13 ḳavıd ḳoyardı / dilile yalar: B1, C13 dilile yalayıvirür / Gördüm ki andan: B1 Gördüm ki dāyimā orucın açıcak yidügi ḳavut andan C1 Gördüm ki dā’īmā orucın açıcak yidügi ḳavud andan // 5 yimez: C2 yemez / ḳardaşı: B3 ḳardeşi / dāyimā: C3 dā’īmā // 6 Ta‘ām yimezsın: B3 Ayruḳ ta‘āmlardan yimezsın C3 Ayruḳ ta‘āmlardan yemezsin / eydür: C4 didi ki / ayruḳ: C4 ḡayrı // 7 yudıncaya: B6, C5 yudıncaya / yitmiş kez: B6 yitmiş kerre C6 yetmiş kez // 8 dinürmiş: B6 dinilürümiş / İmdi: B ve C’de yok / fānī: B ve C’de yok / ta‘āmına şarf: B7 ta‘āmın yimege şarf C7 ta‘āmın yemege şarf // 9 istemezem: B7, C7 dilemezsin / ḳadar: C8 ḳadarı / istemezsin: C8 dilemezsin / Anuñ-ıçun: C8 Anuñ-ıçun ki / yimezem: B9 yimezin C9 yemezsin / Gör naḳar eyle ki: B9 naḳar eyle gör ki // 10 Tañrı Ta‘ālā’nuñ şādık ḳulları ‘ömrünü: B9, C9 Şādık mü’minler ‘ömrü // 11 Dāyima: B10 Dāyimā C11 Dā’īmā / Nitekim: B11, C11 Niteki // 12 dimişlerdür: C11 dimişler / ḳılmaḡa: B1 ḳılmaḡlıḡa C12 ḳılmaḡıla / furşat elde: B1 furşat dāyim elde / tiz: B1, C12 tiz // 13 tiz: B ve C’de yok / şimdi: B ve C’de yok

[21a]

(1)-yiken adri bilüp dāyima ibādet ve tā‘ate meşgūl olmak gerek. Hikāyet (2) olundu: Meşāyihdan bir velī vardı. Mürīdlerle giderken, nāgāh bir buz (3) satıcı ‘araba uğradı. ‘Arab başına tablayıla buz götürüp, çağırır ki: (4) “**‘Irhamū men yezūbū re’sū mālīhī yā müsīmīn**” Ya‘nī, iy Mūsūlmānlar! Esirgeñ (5) şol kişiyi kim, sermāyesi erir. Esen yıllar anı eridür, güneşler anı eridür. Şeyh (6) hemān ki bu ‘arabuñ āvāzın işitdi, düşdi. ‘Aklı zāyil oldu. Mürīdleri (7) elin, ayağın ovdılar. Dağı ağlaştılar. Zamānlardan soñra ‘aklı geldi. Mürīdleri (8) eydür: Yā şeyh! Ol buzcinuñ āvāzın [B32a] işidicek, āh idüp ne ‘aceb hāle (9) mübtelā olduñuz? didiler. Şeyh cevāb virüp eyitdi: Nice āh itmeyem, ‘aklum (10) zāyil olmasun. Ol esirgenci sermāyesi eriyen günāhkāram, dağı sizlersiz. (11) Ol sermāye ‘ömrümüzdür. Günler anı eridür, haftalar anı eridür, dağı [C29a] yıllar anı (12) eridür. Biz gaflet uykusına müstağrak olmışuz. Pes ‘ākıl oldur ki, her nesneden (13) bir ibret ala. Loqmān (a.s.) oğlına eydürdi ki: Oğlancuğum, zinhār

[21a] 1 dāyima: B3 dāyimā C1 dā‘īmā / ve: B ve C’de yok / gerek: B3 gerekdür // 2 bir velī vardı: B4, C2 birisi // 3 uğradı: B5, C3 uğradılar / ‘Arab: B ve C’de yok / başına: C4 başında // 4 Mūsūlmānlar: C5 Mūsīmānlar // 5 kim: B7, C6 ki / erir: B7 eriyorur C6 eriyor / yıllar: B8, C6 yeller / güneşler: C6 ve güneş // 6 düşdi: B9 āh itdi düşdi C7 āh idüp düşdi / zāyil: C8 zā‘īl / Mürīdleri: B9, C8 Mürīdler // 7 Dağı ağlaştılar: B10 ağlaştılar C’de yok / Zamānlardan: C8 Bir zamāndan / ‘aklı geldi: B10 ‘aklı yerine geldi C9 ‘aklı yerine geldi / Mürīdleri: C9 Mürīdler // 8 eydür: B11, C9 eyitdiler / buzcinuñ: B11, C9 buz satıcınuñ // 9 olduñuz: C10 olduñuz / didiler: B ve C’de yok / Şeyh: B ve C’de yok / eyitdi: C11 didi / āh itmeyem: B2, C11 āh idüp // 10 zāyil: C11 zā‘īl / esirgenci: C12 esingenici / günāhkāram: B3 ben günāhkāram / dağı sizlersiz: B3 ve sizlersiz C12 ve sizlersüz // 11 sermāye ‘ömrümüzdür: C13 sermāye‘-i ‘ömrümüzden / dağı: B ve C’de yok // 12 uykusına: C1 uyhusına / olmışuz: C1 olmışuzdur / ‘ākıl oldur ki: B5, C2 ‘ākıl olan kişi // 13 bir ibret ala: B6 ibret alsa gerekdür C2 bir ibret alsa gerekdür / eydürdi ki: B7, C3 eydür ki / Oğlancuğum: B7 İy oğlancuğum C3 İy Oğulcığım

[21b]

(1) ve zinhār ulular hālinden ʿibret algıl. Fıkr idüp gör ki, hezārān āh idüp (2) bir gün ʿömür isterler. Yāhūd bir sâʿat ʿömürden elümüze girse diyü hasret (3) iderler. Veyāhūd bir kez “Lā ilāhe illā’l-lāh Muḥammedün resülū’l-lāh” diyecek miḳdārı vakt (4) olsa diyü, feryād idüp zārılıklar ider. Pes imdi ʿāqıl oldur ki, [B32b] ʿömür (5) sermāyesi eldeyiken ḳadrin bile. Yıllar ve aylar ve haftalar ve günler içindeyiken (6) ḡanīmet görüp gice’i ve gündüzi ulaşıdurup yoḡiken var eyleyen, dürlü (7) inʿāmlar ve iḥsānlar viren pāziṣāh ḥazretine lāyık ʿibādetler ve t̄āʿatler (8) eyleye. Bir sâʿat zikre meşḡul ola ve bir sâʿat tesbīḥe meşḡul ola (9) ve bir sâʿat Ḳurʾān okumaḡa meşḡul ola ve bir sâʿat [C29b] namāz kılmaḡa meşḡul ola. (10) Nitekim Rabiʿatü’l-ʿAdeviyye (r.a.) Şabāḥ olıcak, nefsine eydürdi: (11) İy nefis! Bugün āḫir günündür, ayruḳ günün ḳalmadı. Bugün cehd idüp, Ḥaḳ Taʿālā (12) Ḥazretine lāyık, ʿibādete ve t̄āʿate meşḡul ol. ʿÖmrüñile vidāʿ eyle, diridi. (13) İmdi ha diyü, ol günün her bir sâʿatinde bir dürlü ʿibādet iderdi. Nāḡāḥ

[21b] 1 ve zinhār: B ve C’de yok / hezārān: B8, C5 hezār // 2 ʿömür: B8 ʿömür / Yāhūd: B8 Yāhūd / bir sâʿat: C’de yok // 3 iderler: B9, C6 yirler / Veyāhūd: B9 Yāhūd C6 Yāhūd / bir kez: B10, C6 bir kerre // 4 feryād: B11 feryādlar / ider: B11, C8 iderler / ʿömür: B1 ʿömr C9 ʿömri // 5 eldeyiken: B1 elindeyiken / Yıllar ve aylar ve haftalar ve günler: B1, C9 Yıllar, aylar, haftalar, günler // 6 görüp: B2, C10 göre / gice’i ve gündüzi ulaşıdurup: B2 gice’i gündüze ulaşıdurup C10 giceyi ve gündüze ḳatup // 7 viren: B3, C11 kılan / pāziṣāh: C11 pādiṣāh / ibādetler ve t̄āʿatler eyleye: B4 ibādetler ve t̄āʿatler kıla C12 t̄āʿatler ve ibādetler eyleye // 8 Bir sâʿat zikre meşḡul ola ve bir sâʿat tesbīḥe meşḡul ola ve bir sâʿat Ḳurʾān okumaḡa meşḡul ola: B4 Bir sâʿat zikre meşḡul ola, bir sâʿat tesbīḥe, bir sâʿat Ḳurʾān okumaḡa, bir sâʿat namāz kılmaḡa C12 Bir sâʿat zikre, bir sâʿat tesbīḥe, bir sâʿat Ḳurʾān okumaḡa, bir sâʿat namāz kılmaḡa meşḡul ola // 10 Nitekim: B6, C1 Niteki / Rabiʿatü’l-ʿAdeviyye: B6 Rabiʿatü ʿAdeviyye / eydürdi: C2 dirdi // 11 Bugün: B8 Beñzer // 12 lāyık, ʿibādete ve t̄āʿate: B8 lāyık, ʿibādete C’de yok / vidāʿ eyle, diridi: B9 vidāʿ eyle, di C4 vedāʿ eyle // 13 ha diyü: B9 ha diyüp C4 haydi diyü / ʿibādet iderdi: C5 ʿibādet ider / Nāḡāḥ: C’de yok

[22a]

(1) aḥşam olurdu, eydürdi ki: İy nefis! Bir giceñ daḥı kalmışdur, āḥir giceñdür. (2)

[B33a] İmdi şabāḥa deḡin ‘ibādet eyle. Nāḡāḥ şabāḥ olurdu, eydürdi: Ha (3) bir günñ

daḥı varımış. İmdi ḡanīmet görüp, evvelden āḥire deḡin ‘ibādet (4) eyle diyü, kırk yıl bu

resme nefsin aldayu aldayu gice ve gündüz ‘ibādet eylerdi. (5) Pes imdi, mü’min olan

kişinñ ḥālī bu resme gerekdür. Tā ki yarın kıyāmetde (6) nefesine zūlm eyleyenlerden

olmaya. Peyḡamber Ḥazreti (s.a.s.): (7) ‘Ākıl kişi oldur kim dünyāya ne maşlaḥat için

[C30a] yaratdı, anı bile. Ol-daḥı (8) ol maşlaḥatda ola. Nitekim Ḥaḡ Ta‘ālā Kelām-ı

Mecīdinde buyurur: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ “Vemā (9) ḥalaḡtū’l-cinne ve’l-inse illā

liya‘būdūn” (Zariyat/56) Ḥaḡ Ta‘ālā eydür: Ben cinni, insi (10) [B33b] yaratmadum illā

baña ‘ibādet ve ṭā‘at itmek-içün yaratdum. Pes ma‘lūm oldu ki, (11) ādem oḡlanları

‘ibādet-içün yaradılmışdur. Gerekdür ki, dāyimā ‘ibādetde (12) ola. Nitekim bir āyetde

daḥı buyurur: أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ “Efeḥasibtū ennemā ḥalaḡnākūm

‘abeşen ve ennekūm (13) ileynā lā turce‘ūn” (Mūminun/115) Ya‘nī, iy ādem oḡlanları!

Biz sizi ‘abeş yire mi yaratduḡ

[22a] 1 aḥşam olurdu: C’de yok / eydürdi ki: C6 dirdi ki / āḥir giceñdür: B11 āḥir giceñdür, di C’de yok // 2 İmdi: B1 İmdi diyüp / ‘ibādet eyle: B1 ‘ibādet eylerdi / eydürdi: C7 dirdi ki / Ha: C8 Hay // 3 günñ: B2 gün / varımış: B2 varımış di / görüp: C8 bilüp / evvelden āḥire: B3, C8 evvelinden āḥirine // 4 bu resme nefsin aladayu aldayu: B4 nefsin aldayu aldayu bu resme C9 nefsin aldayu aldayu bu resme / gice ve gündüz ‘ibādet eylerdi: B4 gice-i gündüze ulaşıdurup ‘ibādet meşḡul oldu C10 gice-i gündüze katup ‘ibādet meşḡul oldu // 5 Pes: C’de yok / ḥālī: B6, C11 ḥālī nefsi // 6 eyleyenlerden: B7, C12 idenlerden / Peyḡamber Ḥazreti (s.a.s.): B7 Peyḡamber Ḥazreti (s.a.s.) eydür C12 Peyḡamber (a.s.) eydür // 7 kişi: B ve C’de yok / kim: B8, C13 ki / dünyāya: B8 dünyāya neyiçün geldi Ḥaḡ Ta‘ālā anı C13 dünyāya niçün geldi Ḥaḡ Ta‘ālā anı / anı: B ve C’de yok / Ol-daḥı: B ve C’de yok // 8 Nitekim: B9, C2 Niteki / Ḥaḡ Ta‘ālā: B9 kendü C’de yok / buyurur: B11, C3 buyurdu // 9 ben: C’de yok / cinni, insi: B11 ādem oḡlanların ve cinnīleri C4 ādem oḡlanlarını ve cinnīleri // 10 ibādet ve ṭā‘at itmek-içün: B1 ibādet ü ṭā‘at kılmaḡ-içün C4 ibādet kılmaḡ için / ma‘lūm oldu ki: B ve C’de yok // 11 yaradılmışdur: C5 ḥaḡ olınca / Gerekdür ki: B2 Gerek ki / dāyimā: C6 dā‘īmā // 12 ola: C6 olalar / Nitekim: B3, C6 Niteki / buyurur: B4, C8 ... diyü buyurdu // 13 Biz sizi ‘abeş yire mi yaratduḡ: C8 Şöyle mi şanursız ki biz sizi ‘abeş yere mi ḥalaḡ itdük

[22b]

(1) sanur mısınız? Yok ‘abeş yaratmaduk. Belki ‘ibādet ve t̄a‘at kılmağ-ıçun yaratduk. (2) Niçün ‘ibādeti ve t̄a‘ati terk idüp günāh işlersiz? Şanur mısınız ki, bizüm hāzretümūze (3) gelecek degülsiz. Elbetde siz ‘amelüñūze cezā bulacağsız. “**Ke-mā tedīnū tūdānū**” didi (4) Hāzret-i Muştafā (s.a.s.). Nenūñ gibi ‘amel iderseñ, aña göre [C30b] cezā (5) olınsın. “**İn hayren fe-ḥayrūn ve in şerren fe-şerrū[‘n-nāsū mecziyyūne bi-a‘mālihim in hayren fe-ḥayrūn ey in kāne ‘amelūhūm hayren fe-cezā‘ūhūm hayren (C1)]**” Ya‘nī ‘amelūñ ḥayr olursa, (6) cezāsı daḥı [B34a] ḥayr olacağdur ki, cennete girtüp dürlü na‘īm içinde muḳīm olasın. (7) Ve eger şerr ise, ya‘nī günāhlar olacağ olursa, cezāsı daḥı şerr olacağdur ki (8) cehennem içinde dürlü ‘azāblara giriftār olasın. Pes imdi Hāḳ Ta‘ālā ‘ibādet ve t̄a‘at (9) idenlere uçmağ va‘de eyledi. Nitekim: **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا** “**İnne’l-lezīne āmenū ve ‘amilu’s-şāliḥāti kānet lehūm (10) cennātū’l-firdevsi nūzulen**” (*Kehf/107*) diyü buyurur. Ya‘nī bedürüstī, taḥḳīḳ şunlar ki imān (11) getürdiler ve ‘amel-i şāliḥe meşğūl oldılar. Uçmağ içinde muḳīm olmağ anlara (12) maḥşūşdur. Anlardan gayrıya virilmez. **وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ** “**Ve emme’l-lezīne feseḳū feme‘vā hūmū’n-nāru**” (*Secde/20*) (13) dir, Hāḳ Ta‘ālā. Ya‘nī şunlar ki fāsıqlardur, anlaruñ ṭurağı cehennemdür.

[22b] 1 sanur mısınız: B5 sanursız C’de yok / Yok ‘abeş: B5 ‘Abeş yire C’de yok / ‘ibādet ve t̄a‘at: C9 ‘ibādet / kılmağ-ıçun: C9 kılmağ içün / yaratduk: C10 ḥāḳ itdük // 2 ‘ibādeti ve t̄a‘ati: B6 t̄a‘ati C10 ‘ibādeti // 3 gelecek degülsiz: B7 getirilecek degülsiz C11 getirinilecek degülsüz / Elbetde: C11 Elbette / siz: B8 geleceksiz C11 geleceksiz / ‘amelüñūze: B8 ‘amelüñūze göre C12 ‘amelüñūze göre / didi: C12 diyü buyurdu // 4 Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C13 Peyğamber (a.s.) / Nenūñ: B10, C13 Ya‘nī nenūñ / ‘amel iderseñ: C13 ‘amel iderseñüz // 5 olınsın: B10 göresin C1 olınsız // 7 şerr ise: B2 şerrise C4 şer ise / ya‘nī günāhlar olacağ olursa: C’de yok / şerr olacağdur C5 şer olacağdur // 8 ‘azāblara: C5 ‘azāba / Hāḳ Ta‘ālā: B4 Allāh Ta‘ālā / ‘ibādet ve t̄a‘at: B4 ‘ibādet ü t̄a‘at // 9 va‘de eyledi: B4 va‘de idüpdür C7 va‘de idüp, dir ki / Nitekim: B5 Niteki // 10 diyü buyurur: B6 diyü buyurdu C’de yok / bedürüstī, taḥḳīḳ: B6 bedürüstī ve taḥḳīḳ // 12 virilmez: B8 verilmez // 13 ki: C’de yok / anlaruñ: C’de yok

[23a]

(1) Eger ĩmānıla gitdise, günāhı mıķdārı cehennemde ‘azāb çekiser. [B34b] Andan şöıra
 (2) çıkısar ve eger ĩmānsuz gitdise, ebedī cehennemde kalısar. لَا یَسْتَوِیْ أَصْحَابُ النَّارِ
 [C31a] “Lā yestevī aşhābü’(3)n-nāri ve aşhābü’l-cenneti” (Haşır/20) dir Hāķ
 Ta‘ālā. Ya‘nī cehennem ehlile uçmak (4) ehli berāber degıldür. Zīrā أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ
 الْفَائِزُونَ “Aşhābü’l-cenneti hümü’l-fā’izūne” (Haşır/20) dir. Ya‘nī cennet (5) ehli,
 ‘azāblardan kırtulıcardur. Dürlü ni‘metlere müstağrak olup, ebedī rāḥat (6) olucılardur
 ve ammā cehennem ehlidür, dürlü ‘azāba giriftār olup helāk olucılardur. (7) Pes imdi
 Hāķ Ta‘ālā’nuñ va‘desi ḥaķdur. Nitekim kendü buyurur: إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ “İnne va‘de’l-lāhī
 (8) ḥaķķun” (Yunus/55) Yarın kıyāmet güninde şālihlere: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
 “Udḥulü’l-cennete bimā küntüm ta‘melūne” (Nahl/32) (9) diyiserler. Ya‘nī girüñ
 cennete iy şālihler, ‘amelüñüz sebebiyle. Zīrā cennete lāyık (10) ‘amel eyledüñüz. Hāķ
 Ta‘ālā’ya muṭī‘ olduñuz içün. Fāsıķlara فَدُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ
 “Fezūķü’(11)[B35a]l-‘azābe bimā küntüm teksibūn” (Araf/39) diyeler. Ya‘nī iy fāsıķlar,
 ṭaduñ cehennemüñ (12) dürlü ‘azāblarını, şol kesb eyledüñüz günāhlar sebebiyle. Pes
 imdi (13) eyle olsa, Hāķ Ta‘ālā dünyāda kıllarına: سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
 “Sābiķū [C31b] ilā mağfiretin min rabbiküm

[23a] 1 günāhı mıķdārı cehennemde ‘azāb çekiser. Andan şöıra çıkısar: C’de yok // 2 ĩmānsuz: C13 ĩmānsız / uçmak:
 C2 cennet // 4 degıldür: B3 degil C2 degildür / dir: C3 dir Hāķ Ta‘ālā // 5 kırtulıcardur: B4 kırtulucılardur C4
 kırtulıcudur / Dürlü: B5 Dürlü dürlü // 6 olucılardur: C5 olucılardur / ehlidür: B6, C5 ehli / helāk olucılardur: C6 helāk
 olucılardur // 7 Nitekim: B8, C7 Niteki / kendü: B8, C7 diyü // 8 kıyāmet güninde: B8, C7 kıyāmetde // 10 eyledüñüz:
 C9 eyledüñüz / Hāķ Ta‘ālā’ya: B11 Hāķ Ta‘ālā / olduñuz içün: B11 olduñuz C10 olduñuz // 11 diyeler: B1, C11
 diyiserler // 12 ‘azāblarını: B2, C12 ‘azābların / kesb eyledüñüz: B2 kesb eyledüñüz C12 kesb itdüñüz

[23b]

(1) ve cennetin ‘arzuhā ke‘arzi’s-semā’i ve’l-‘arzi u‘iddet lillezīne āmenū (2) bi’llāhī ve rusūlihī” (*Hadid/21*) Ya‘nī Hāḡ Ta‘ālā kullarına ḡiṡāb idüp eydür: Biribiriñüzden (3) öñürdüñ, rahmet ṡaleb itmeklige pāziṡāhuñuzdan. Her ki ‘ibādet meydā(4)nında öñürtdi, evvel geldi, ögdül anuñdur. Ya‘nī a‘lā maḡām anuñdur. Efḡal-i (5) ḡasenāt ve erfa‘i derecāt anuñdur, aña viriliser. Nitekim: **وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ** “Ve’s-sābīḡūne’s-sābīḡūn. (6) Ūlāike’l-muḡarrebūn” (*Vakıa/10-11*) diyü buyurur. Bir āyetde daḡı **وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ** “Vesāri‘ū ilā maḡfiretin (7) min rabbikūm [B35b] ve cennetin ‘arzuha’s-semavātü ve’l-arzu u‘iddet lilmutteḡīne (*Ali İmran/133*) (8) diyü buyurur. Ya‘nī, iy kullarum! İvüñ biribiriñüzden rahmet ṡaleb itmege Tañrı’dan. (9) Daḡı cennetin ḡāşıl eylemege. Eyle cennet ki anuñ ini, yirler ve gökler biribirine (10) ulaṡaydı ne ḡadar büyük olurdı, cennetüñ ini andan daḡı büyükdür. İmdi ol cennet (11) ṡāliḡlere yazuḡdan ḡaçıcılara yaraḡlanmışdur. Kime gerekse virilmez. Eyle olsa **وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ** [C32a] “Ve fī zalike (12) felyetenāfesi’l-mütenāfisūne” (*Mutaffifin/26*) Ya‘nī bu nesnede iviciler ivsün, ‘amel meydānında (13) biribirinden ḡeḡūben. **لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ** “Limişli hazā felya‘meli’l-‘āmilūne” (*Saffat/61*) Bunuñ gibi mübārek maḡām-iḡün ‘amel

[23b] 2 Ya‘nī: B6 diyü buyurdı ya‘nī C2 diyü buyurur / eydür: C3 dir ki // 3 öñürdüñ: C3 öñdin / itmeklige: C4 idün / pāziṡāhuñuzdan: C4 pādiṡāhuñuzdan // 4 öñürtdi: C öñürdi / evvel geldi: B8 öñ geldi C5 geldi / anuñdur: B ve C’de yok / Efḡal-i: B9, C5 ve efḡal-i // 5 anuñdur: B ve C’de yok / Nitekim: B10, C6 Niteki // 6 Bir āyetde daḡı: C7 ve daḡı // 8 İvüñ: C’de yok / biribiriñüzden: B2 biribiriñüzden ḡeḡün C9 biribiriñüzden öñ ḡeḡün / itmege: B3 eylemege / Tañrı’dan: B3, C10 Rabbüñüzden // 9 cennetin: B3 cennet C10 cenneti / ini: C11 eni / yirler ve gökler: B4 eger yirler, gökler // 10 ulaṡaydı: C11 ulaṡsaydı / olurdı: C12 olaydı / ini: C12 eni / ol: C’de yok // 11 ṡāliḡlere yazuḡdan ḡaçıcılara yaraḡlanmışdur: B6 ṡāliḡlere ve yazuḡdan ḡaçıcılara yaraḡlanmışdur C13 ṡāliḡlere yaraḡlanmışdur / gerekse: B6 gerekise / Eyle olsa: B7 Pes eyle olsa C13 Pes öyle olıcaḡ // 12 nesnede: B8 nesneden / iviciler ivsün: C2 eviciler evsün // 13 biribirinden ḡeḡūben: C2 biribirini ḡeḡsünler / Bunuñ: B9 Ya‘nī bunuñ / maḡām-iḡün: C3 maḡām iḡün

[24a]

(1) idiciler itsün. Nitekim ‘Abdu’llâhi’bn-i mübârek rahmetü’l-lâhi ‘aleyh, ulu meşâyihdandır. (2) Cân nez’inde Hâk Ta‘âlâ [B36b] maķâmın gösterdi. Feraḥ olup, güldi daḥı eyitdi: (3) لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ “Limisli hazā felya‘meli’l-‘āmilüne” (Saffat/61) Bir āyetde daḥı Hâk Ta‘âlâ celle celālühü فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ “Festebiku(4)’l-ḥayrāti” (Bakara/148) diyü buyurur. Ya‘nī iy ḳullarum! Zinhār ḥayr ‘amellere ivüñ. Gice ve gündüz (5) ‘ibādete ve ṭā‘ate meşgöl oluñ. Tā ki yarın ḳıyāmet güninde, ḥazretüme aḳ yüzile (6) gelesiz, rahmetüme lāyık olasız. Ḥasan-i Baṣrī rahmetü’l-lâhi ‘aleyh, aḡlardı. (7) Va‘zında eydürdi. Yārenlere Hâk Ta‘âlâ Ḳur’ānda فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ “Festebiku’l-ḥayrāti” (Bakara/148) diyü (8) emr eyledi. Siz anı “Festebikū’ş-ṣhevāti” añladuñuz. Ya‘nī Hâk Ta‘âlâ eydür (9) ki, ‘ibādete ve ṭā‘ate ivüñ biribiriñüzden. Siz nefsiñüz [C32b] ārzūsına ivüñ biribiri(10)ñüzden öñürdüñ diyü añladuñuz. Gice ve gündüz ol nesneye meşgöl olduñuz. (11) ‘İbādeti ve ṭā‘ati terk eyledüñüz. Daḥı ‘aceb budur ki, seniñ aḳrānuñdan birisi (12) fānī dünyāda mālını senden ziyāde eylese, evin büyüitse, saña aḡır (13) gelür. Melül olursın. Gice ve gündüz ḡuşşaya batarsın. Ḥased sebebinden

[24a] 1 itsün: B10, C3 ‘amel itsün / Nitekim: B10, C4 Niteki / ‘Abdu’llâhi’bn-i: B10 ‘Abdu’llâhi’bnü // 2 nez’inde: C5 nez’inden / maķâmın gösterdi: B1 cennet içinde maķâmın gösteür C5 cennet içinde maķâmın gösterdi / daḥı: B ve C’de yok // 3 Bir āyetde: C7 ve bir āyetde / celle celālühü: B ve C’de yok // 4 iy: B ve C’de yok / Zinhār: C8 Zinhā / ḥayr: C8 eyü / ivüñ: 8 evün / ve: B ve C’de yok // 5 ‘ibādete ve ṭā‘ate: B4 ‘ibādete C9 ‘ibādete ṭā‘ate / ḳıyāmet güninde: B ve C’de yok / ḥazretüme: C’de yok // 6 aḡlardı. Va‘zında eydürdi: C11 Va‘zında aḡladı eyitdi // 7 Yārenlere: B7, C11 Yārenler // 8 añladuñuz: C12 eylediñüz / eydür ki: B ve C’de yok // 9 ‘ibādete ve ṭā‘ate: B8 ‘ibādete ṭā‘ate C13 ṭā‘ate ‘ibādete / ivüñ biribiriñüzden: B9 öñürdüñ biribiriñüzden didi C13 evüñ didi / nefsiñüz ārzūsına: B9 nefsiñüz ārzūlarına C13 nefsiñüz ārzūlarına / ivüñ: C1 evüñ / biribiriñüzden öñürdüñ diyü añladuñuz: B10 biribiriñüzden öñürdüñ añladuñuz C1 añladuñuz // 10 ve: B ve C’de yok / olduñuz: C2 olduñuz // 11 ‘İbādeti ve ṭā‘ati: B11 ‘İbādet ü ṭā‘ati C2 ‘İbādeti ṭā‘ati / eyledüñüz: C2 eylediñüz / Daḥı: B ve C’de yok / ki: B’de yok // 12 mālını senden: B1, C3 senden mālın / evin büyüitse: B2 evin yapsa yā çardaḡın yüce eylese C4 evin büyüitse, çardaḡın yüce eylese // 13 ve: B ve C’de yok / batarsın: C5 yatarsın

[24b]

(1) yarın kıyāmetde senden aʿlā maḳāmda olanları göricek, nice ideceksin. (2) Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.): “İnne ehle’l-cenneti yeterāʿüne ehle’l-ğurefi (3) min fevḳihim ke-mā yeterāʿüne’l-kevkebe’l-dürriye’l-ğābire fi’l-ufuḳi mine’l-meşriḳi ve’l-mağribi” (4) diyü buyurur. Yaʿnī cennet ehli içinde aṣāğa maḳāmda olanlar, yuḳaru ğureflerde (5) yaʿnī yüce yüce köşklerde olanları göreler üzerlerinde. Nitekim yiryüzinde (6) olanlar, gökdeki ılduzları üzerlerinde gördükleri gibi ğāyetde [B37a] yüce görünür. (7) Pes imdi müminüñ [C33a] himmeti ol vechile olmak gerek ki, cehd idüp meydān-ı (8) ʿibādetde ilerü geçebile. Tā ki cennete giricek, daḫı aʿlā maḳāma yitişebile. (9) Pes Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.) eydür: Saʿādet ehli oldur ki, (10) āḫiret bābında kendüden yuḳaruya öyküne. Yaʿnī şol gice ve gündüz ʿibādet (11) ve ṭāʿat idene imrene. Eyde ki: Zihī saʿādet bunuñ kim ʿömrini Hāḳ Taʿālā (12) ḫizmetinde şarf ider. Yarın cennet içinde aʿlā maḳāma yitişür. (13) Cehd idüp ben-daḫı aña öyküneyim. Bolay ki ol aʿlā mertebeye ben-daḫı yitişem diye.

[24b] 1 kıyametde: B4, C6 kıyamet gününde cennete giricek / maḳāmda: C7 maḳāmlarda // 2 Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C7 Niteki Hāzret-i Peyğamber (a.s.) buyurur // 4 diyü buyurur: C’de yok / ehli: B ve C’de yok / aṣāğa: C10 aṣāğı / ğureflerde: B9, C11 ğurfelerde // 5 yüce yüce: B10, C11 yüce / köşklerde: B10 köşkte / üzerlerinde: C’de yok / Nitekim: B10, C12 Niteki // 6 ılduzları: B11, C12 yılduzları / gibi: B11 gibi ki / ğāyetde: B11, C13 ğāyet / görünür: B1 görünür // 7 vechile olmak: B1 vechile yüce olmak / ki: C1 kim // 8 geçebile: C2 geç / yitişebile: C2 yetişebile // 9 Hāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C3 Peyğamber (a.s.) // 10 şol gice ve gündüz: B5 gice gündüz C4 şol gice gündüz // 11 ve: B5 ü / Eyde ki: B6 ayda C’de yok / Zihī saʿādet: C5 Zehī saʿādetler / kim: B6, C6 ki / Hāḳ Taʿālā: C6 Hāḳ Taʿālā’nuñ // 12 ḫizmetinde: B7 ḫizmetine C6 ḫidmetine / aʿlā: C7 aʿlī / yitişür: B7 yitişiser C7 irişür // 13 aña: B8 buña / öyküneyim: B8, C8 öyküneyin / yitişem: C9 yetişem

[25a]

(1) Geldük sa‘adet ehlinüñ bir ‘alāmeti daḥı oldur kim, dünyā bābında kendüden (2) aşāğaya öyküne. Daḥı nazar idüp fuḡarā ḥālını fikr eylegil ki, dünyāyı terk (3) idüp yüklerini [B37b] yiyniltmişlerdür. Yarıñ kıyāmetde ḥisābları az ola. Baylardan (4) biş yüz yıl cennete öñdin gireler. Pes çünki, fānī [C33b] dünyāya göñül virüp anuñ (5) cem‘ine meşğul olmadılar. Bildiler ki Ḥaḡ Ta‘ālā’nuñ, dünyā düşmānidur, (6) sevmez. Anı seveni daḥı sevmez. Pes imdi anlar daḥı ol dünyāyı terk (7) idüp, düşmān dutdılar. Zīrā, “**Men aḥabbe aḥaden ebḡaḡā ‘adüvvehā**” demişlerdür. (8) Ya‘nī her kişi kim anı sevse anuñ düşmānını düşmān dutsa gerekdür. (9) Çünki şālih dervīşler, Ḥaḡ Ta‘ālāyı şıdḡıla sevdiler. Anuñ düşmānını, (10) dünyāyı sevmediler. Daḥı anuñ düşmānı şeytāna uymadılar. Düşmen dutdılar. (11) Her kişi kim Allāh’ı severem dir. Anuñ düşmānını düşmen dutup terk itmek (12) gerekdür. Geldük, Ḥazret-i [B38a] Muştafā (s.a.s.) eydür: Şekāvet (13) ehlinüñ nişānı oldur kim, bu geçenüñ ‘aksi ola. Ya‘nī dünyā bābında kendüden

[25a] 1 kim: B10, C10 ki // 2 aşāğaya: C10 aşāğıya / Daḥı: B ve C’de yok / ḥālını: B11 ḥālın / eylegil ki: B11 eyleye ki C11 eyleye // 3 idüp: C11 eyleyüp / yüklerini: B11 yüklerin / yiyniltmişlerdür: B11 nice yiyniltmişlerdür C11 yeyni itmişler / ḥisābları: B1 daḥı ḥisābları C12 ḥisābları daḥı / az ola: B1 yiynicek olısar C12 yeynicek olısar / Baylardan: C13 Ğanīlerden // 4 biş yüz yıl: C13 beş yüz yıl evvel / öñdin gireler: B2 öñdin giriserler C13 giriser // 5 Bildiler: C’de yok / dünyā: C’de yok // 6 daḥı: C2 bile / imdi: B ve C’de yok // 8 her kişi kim anı sevse: B6 her kişi her kimi severse C4 her kişi kimi severse // 9 Ḥaḡ Ta‘ālāı: B8, C6 Ḥaḡ Ta‘ālāyı / düşmānını: B9 düşmānını ki dünyādur C6 düşmeni // 10 dünyāyı: B’de yok / Daḥı: B9 ve C’de yok / düşmānı: B9, C7 düşmeni / şeytāna: B9 ki şeytāndur // 11 Her kişi kim: B10 Pes her kişi ki C8 Pes imdi her kişi ki / severem: B10 severin / düşmānını: B11 düşmenin C8 düşmenini / dutup: B11, C9 idinüp // 12 gerekdür: B11, C9 gerek / Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): B11 Ḥazret-i Resül (s.a.s.) C9 Ḥazret-i Peyḡamber (a.s.) // 13 kim: B2, C10 ki / bu geçenüñ: C10 yukarunuñ

[25b]

(1) yuġaruya öyküne. Fülānuñ mālī çoġdur, benden ziyādedür. Benüm daġı (2) ol ħadar olsun diyü, gice vü gündüz dürişe. Dünyāsın arturmaġ (3) ardınca ola. Āġiret maşlaġatın [C34a] el ucıla duta. Maġşūdı (4) ve maġbūbı dünyā ola. Pes maʿlūm oldı ki, ol bī saʿādet şeġāvet (5) ehlindenimiş. Zīrā [Taʿrır]’nuñ düşmeni dünyāyı dōst idindi. (B7)] Ĥaġ Taʿālā’nuñ Kelām-ı Ĥadīm’i içinde biñ āyetde (6) belki daġı ziyāde dünyāyı zem eyledi. Anı terk eyleñ diyü emr eyledi. (7) Dünyāyı seven kişi ol emre muġālefet eyledi. Pes şaġīlerden oldı. (8) ‘Āġıl oldur ki, dünyā anı terk itmedin ol dünyāyı terk eyleye. [B38b] Anuñ ol (9) fānī niʿmetlerine ve zāyil olucı lezzetlerine maġrūr olmaya. Nitekim Ĥaġ Taʿālā (10) Kelām-ı Mecīdinde: *فَلَا تُغُرَّنْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنْكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ* “*Felā teġurrannekümü’l-ġayātü’d-dünyā velā yeġurranneküm bi’llāhi’l-ġarūr*” (Lokman/33) (11) diyü buyurur. Yaʿnī ħullarum dünyānuñ yalancı dirliği sizi aldamasun. (12) Maġrūr idüp anuñ ġayātına iʿtibār yoġdur. Tīz elden çıkar. Daġı ol (13) murdār dünyānuñ şāzılıġı ġuşşadur. Niʿmeti mihnetdür. Rāġatı zaġmetdür.

[25b] 1 mālī çoġdur, benden ziyādedür: B3 mālī benüm mālumdan ziyādedür C12 mālī çoġdur // 2 vü: B ve C’de yok / dürişe: B4 dürtişe // 3 ardınca: C13 içinde / Maġşūdı ve maġbūbı: B6 Maġşūd u maġbūbı C1 Maġşūdı maġbūbı // 4 Pes: C1 Pes imdi / ol bī saʿādet şeġāvet: B6 ol şeġāvet C2 şeġāvet // 5 ehlindenimiş: C2 ehlinden imiş / Ĥaġ Taʿālā’nuñ Kelām-ı Ĥadīm’i içinde: B8 Ĥaġ Taʿālā Ĥurʿān-ı Kerīm’de C3 Ĥaġ Taʿālā Kelām-ı Kerīm’i içinde / biñ āyetde: B8 biñ āyet içinde C4 biñ āyetile // 6 zem eyledi: B9, C4 zemm eyledi / terk eyleñ: B9, C5 terk idüñ // 7 Dünyāyı: B9 Dünyā / ol emre: C5 Allāh’uñ ʿemrine // 8 ‘Āġıl: B11 Pes ‘āġıl C6 Pes imdi ‘āġıl / terk eyleye: C7 terk ide / ol: C’de yok // 9 niʿmetlerine: C8 lezzetlerine ve niʿmetlerine / zāyil olucı: C8 zāʿil olucı / lezzetlerine: C8 nesnelere / Nitekim: B2, C9 Niteki // 10 Kelām-ı Mecīdinde: B ve C’de yok // 12 Maġrūr idüp: B ve C’de yok / Daġı: B ve C’de yok // 13 şāzılıġı: B6 şāzılıġı hemān C12 şādılıġı hemān

[26a]

(1) Tiryākı ağudur. Ma‘mūrı harābdur. [C34b] Hāşılı türābdur. Ya‘nī ne-kaçar ki uzun (2) yaşarsa, ne-kaçar māl cem‘ iderse, pāzişāh dağı olursa, āhir yiri kara (3) yir içinde kara toprakdur. Dağı örtüsü ve döşegi kara toprak olısar. (4) Ve çok sevüp gizlediği māl, arta kalup vereşelerine [B39a] kalısardur. Kendü (5) kara yir içinde. Ol māl, mār şüretinde ya‘nī yılan şüretinde geliser. (6) Aña dürlü ‘azāblar idiserdür. Diyiser ki, niçün beni Hāk Ta‘ālā didügi (7) yirlere harc itmedüñ dünyāda? Eger harām mālise, dürlü ‘azāblar olısar. (8) Ve eger helāl mālise, naķīrden kıtmīre degin hisāblar viriserdür. Anuñ-ıçun ki (9) iki cihān fahrī Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) kabūl itmeyüp (10) fakrı ihtiyār itdi: “El-fakrı fahrī ve ene eftahiru bihi” diyü buyurur. Geldük (11) āyet ma‘nīsine ki: وَلَا يَغُرَّتْكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ “Velā yağurranneküm bi’llāhi’l-ğarūr” (Lokman/33) Ya‘nī kullarum (12) sizi Allāh’ı aldayıcılar aldamasun. Ya‘nī diyeler [C35a] ki, Hāk Ta‘ālā’nuñ rahmeti (13) çok niçün korķarsız? Günāhkārlar olmayaydı rahmet [B39b] kime olaydı?

[26a] 1 ki: B ve C’de yok // 2 iderse: B8, C2 idüp / pāzişāh dağı olursa: B9 pāzişāhlık iderse C2 pādişāhlık iderse / yiri: C2 yeri / kara yir içinde kara toprakdur: B9 kara toprakdur, yastuğı toprak olısar C2 kara toprak olısar // 3 Dağı: B ve C’de yok / ve: C’de yok / kara toprak olısar: B10 toprak olısar C3 mecmū‘ı toprak olısar // 4 Ve çok sevüp gizlediği māl: B10 Ol çok sevüp, irküp, yığup gizlediği māl C3 Ol çok sevüp gizlediğüñ / vereşelerine kalısardur: B11 vereşelerine kalısar C4 vārişlere kalısar / kendü: C4 kendüye // 5 yir: C4 yer // 6 idiserdür: B2 kılısar C6 idiser / niçün beni: B5 beni niçün C6 niçün beni dünyāda / Hāk Ta‘ālā: C7 Hāk Ta‘ālā’nuñ / didügi yirlere: B3 dedügi yirlere C7  emr itdügi yerlere // 7 dünyāda: B ve C’de yok / mālise: C8 māl ise // 8 Ve: B ve C’de yok / naķīrden kıtmīre degin: C8 naķīr ü kıtmīrden / hisāblar viriserdür: B5 hisāb veriser C9 hisāblar viriser / Anuñ-ıçun ki: B6 Anuñ-ıçun C9 Anuñ-çun // 9 Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): B6 Muḥammed Muştafā (a.s.) C9 Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām / kabūl itmeyüp: B7, C10 dünyāyı kabūl itmeyüp // 10 buyurur: B8, C12 buyurdı // 11 ma‘nīsine ki: B8 ma‘nīsine kim C12 ma‘nāsına ki / Ya‘nī: C12 Didü ki ya‘nī // 12 Allāh’ı: B9, C13 Allāh’ile // 13 çok: B11, C1 çokdur / niçün: C’de yok / Günāhkārlar: B11 Günāhlar / olaydı: B1 olurdu

[26b]

(1) diyü sizi mağrūr idüp azdurmasunlar. Zīrā benüm raḥmetüm ‘ibādet ve (2) t̄ā‘at idenleredir. Kime gerekse degüldür. Nitekim: **“İnne raḥmete’l-lāhi qarībün (3) mine’l-muḥsinin” (Araf/56)** diyü buyurur. Daḥı bir āyetde: **“Ve raḥmeti vesi‘at külle şey’in (4) fesektübühā lillezīne yettekūne” (Araf/156)** Ya‘nī benüm raḥmetüm gerçi ‘āmdür mecmū‘-ı (5) eşyāya. Ya‘nī nihāyeti yokdur. Ammā kime gerekse degüldür. Kime gerekse virmezem. (6) Pes şol kimselere virürem ki ol müttakī ola. Ya‘nī yazukdan kaçup, ‘ibādete (7) ve t̄ā‘ate meşgūl ola. Bir āyetde daḥı: **“وَأَنبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ لَا تَقْطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ ۖ وَهُوَ غَفُورٌ رَحِيمٌ وَأَسْلِمُوا لَهُ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ” (Zümer/53-54)** diyü buyurur. Ya‘nī eyit, yā Muhammed! [B40a] Şol günāhda ḥadden aşup (10) [C35b] nefsleri üzre isrāf iden kıllaruma. Ümīzi kesmeñ Haḫ Ta‘ālā’nuñ raḥmetinden, (11) tevbe eyleñ. Bedürüstī ve rāstī, Haḫ Ta‘ālā mecmū‘-ı günāhları yarlıgar, tevbe idicek. (12) Gerek kebīre olsun gerek şağīre olsun Haḫ Ta‘ālā yarlıgayıcı ve raḥmet (13) idici pāzişāhdur, tevbe idicek, şıdkıla ve ihlāşile. **“Ve enībū ilā rabbikūm ve eslimū,**

[26b] 1 idüp: C3 eyleyüp / ‘ibādet ve t̄ā‘at: B2 ‘ibādet t̄ā‘at C3 t̄ā‘at ü ‘ibādet // 2 degüldür: C4 degüldür / Nitekim: B3, C4 Niteki // 3 buyurur: B3 buyurdu / Daḥı: B4, C5 Ve daḥı // 4 Ya‘nī: C7 ... diyü buyurur ya‘nī // 5 nihāyeti: B6 nihāyet ü gāyeti C8 nihāyeti gāyeti / kime gerekse degüldür: B ve C’de yok / gerekse virmezem: B6 gerekise virmezem C9 gerekse virmez // 6 Pes şol kimselere virürem ki ol müttakī ola: B7 Pes şol kişilere yazarın ol raḥmeti ki müttakī olalar C9 Şol kişilere yazarın ol raḥmeti ki müttakī olalar / yazukdan: C10 günāhdan / ‘ibādete ve t̄ā‘ate: B8, C10 ‘ibādet ü t̄ā‘ate // 7 meşgūl ola: B8, C10 meşgūl olalar // 9 buyurur: B11 buyurdu // 10 üzre: B1, C1 üzerine / Ümīzi: B2 Ümīz C1 Ümīdünüzi // 12 ve: B3 vü // 12 Gerek kebīre olsun gerek şağīre olsun: B4 Gerek kebīre olsun gerek şağīre C3 Gerek kebīre gerek şağīre / Haḫ Ta‘ālā: B4, C4 Zīrā Haḫ Ta‘ālā / yarlıgayıcı: B5 yarlıgayıcı // 13 pāzişāhdur: C5 pādişāhdur / şıdkıla ve ihlāşile: B6 şıdkı u ihlāş birle C5 şıdkı u ihlāşile

[27a]

(1) *lā taḳneṭū*” maʿtūfdur. Kelām-ı ʿArabda “*vāv*” cemʿ içündür. Yaʿnī, iy müʾminler! ʿAdem-i (2) ḳunūṭıla inābet cemʿ eylemeñ, yaʿnī ümīz kesmemek birle tevbe eyleñ. Zīrā (3) Ḥaḳ Taʿālā tevbeʿi ḳabūl eyler. Günāhları ʿafv ider, ḳaçan tevbe-i naşūḥ olsa. (4) İbnü ʿAbbās (r.a.) eydür: Tevbe-i naşūḥ aña dirler ki günāh itmege (5) göñlüñile [B40b] peşīmān olasın. Dilüñile istiğfār idesin. Bedenüñile (6) yığlınasın. Göñülde niyyetüñ muḥkem ola ki, ayruḳ günāha meyl idüp (7) işlemeyesin. Tevbeñ üzerine şābit olasın. Baʿzı ʿulemā eydür: Tevbe-i naşūḥ, (8) [C36a] fāsıḳlar şoḥbetin terk idüp şālihler şoḥbetin ihtiyār itmekdür, dirler diyü (9) tefsīr itmişler. Zīrā şoḥbet müʾeşşirdür. Nitekim yukaruda geçdi. Pes maʿlūm (10) oldu kim her kişi kim ʿibādet ve ṭāʿat idüp günāhdan ihtirāz ide. (11) Andan şoñra Ḥaḳ Taʿālā’nuñ raḥmetini ummaḳ gerekimiş. Zīrā Ḥaḳ Taʿālā (12) eydür: “Benüm raḥmetüm şālihlere ve müttakīleredür” diyü Ḳurʾān-ı Kerīm içinde niçe (13) yirlerde beyān eyledi. Daḫı birḳaç yirde zıkr olındı. Ve bu maḫalde bir aşl

[27a] 1 ...*taḳneṭū*” maʿtūfdur: B6, C5 ...*taḳneṭū* ya maʿtūfdur / Yaʿnī: C’de yok // 2 ḳunūṭıla: B8 ḳanūṭıla / inābet cemʿ eylemeñ: B8, C7 inābeti cemʿ eyleñ / ümīz: C7 ümīdüñüz / tevbe eyleñ: B9, C8 tevbeʿi cemʿ eyleñ // 3 eyler: B9, C8 ider // 4 İbnü ʿAbbās (r.a.): C9 İbni ʿAbbās rażıya’l-lāhü taʿālā anḫā // 5 göñlüñile: B11 göñülile C10 göñlile / Bedenüñile yığlınasın: C’de yok // 6 Göñülde: C11 Göñlünde / muḥkem ola ki: B2 muḥkem idesin ki C12 muḥkem idesin // 7 olasın: B3 durasın / eydür: C’de yok / Tevbe-i naşūḥ: B3, C13 Tevbe-i naşūḥ oldur ki // 8 ihtiyār itmekdür dirler: B4 ihtiyār ide C1 ihtiyār itmege dirler // 9 itmişler: C2 itmiş / Zīrā: C2 Zīrā ki / Nitekim: B5, C3 Niteki / yukaruda: B5 yukarı // 10 oldu kim: B6, C3 oldu ki / her kişi kim: B’de yok C3 her kişi / ve: B ve C’de yok / ihtirāz ide: B7, C4 ihtirāz idüp // 11 raḥmetini: B7, C5 raḥmetin // 12 eydür: B ve C’de yok / ve: C’de yok // 13 yirlerde: C7 yerlerde / beyān eyledi: C7 yād ḳıldı / Daḫı birḳaç yirde: B9, C7 Birḳaçı / maḫalde: C7 maḫalde de / aşl: B10 aşıl

[27b]

(1) bir aşl fikr idelüm ve bir nükte-i ‘azīze beyān idelüm. Zīrā ekser ḥalāyık bu aşlı bilmeyüp (2) ğalaṭ i’tikād iderler. Ol aşl **[B41a]** didüğümüz fark itmekdür. Recāyile ümniyye arasında (3) recā oldur kim, aşlı ve bünyāzı ola. Ümniyye oldur kim aşlı ve bünyāzı olmaya. (4) Mişālī: Meşelā şol kişi ki yire çift koşup şaban birle sürüp tarla eyleye. (5) Dönüp aña tohum eke. Andan **[C36b]** orağıla biçe daḥı ḥirmene getüre. Döñe eyde ki: (6) “Bu ḥāşıl̄da bu kadar buğday umaram.” diye. Buña recā dirler. Aşlı ve bünyāzı vardur (7) ve şevāb işdür. Ammā şol kişi ki, yire çift koşup sürmedi. Dönüp tohum ekmedi. (8) Biçüp ḥirmene getürmedi. Belki ekmek ve biçmek vaḳtini añmadı, ğafletile geçürdi. (9) Geldi bir şahrāya oturdı. Eydür ki: “Ben bu şahrādan bu kadar buğday umaram.” dir. Buña (10) ümniyye dirler. Aşlı ve bünyāzı yokdur. **[B41b]** Key bī-tevcīḥ ve fāsīd işdür. Daḥı şuña (11) beñzer ki, bir kişi bir kız oğlan aldı. Nikāḥ idüp, hergiz ḳatına gelmiş degüldür. (12) Yāqınlık itmedi. Becid eydür ki: “Ol kızdān er oğlum ṭoğar.” Bu nesne anuñ beğāyet (13) ḥamāḳatına ve sefāhatına delālet ider. Her kişi ki, bu sözi işdür güler.

[27b] 1 bir aşl: B ve C’de yok / fikr idelüm: B10, C8 zıkr idelüm / beyān: C8 daḥı beyān / ekser: B11 ekseri // 2 aşl: B11 aşl / itmekdür: C10 itmeklikdür // 3 recā oldur kim: B1, C11 recā oldur ki / bünyāzı ola: B2, C11 bünyādı ola / Ümniyye oldur kim: B2, C11 Ümniyye oldur ki / bünyāzı olmaya: B2, C12 bünyādı olmaya // 4 yire: C12 yere / şaban birle: C13 şabanıla / eyleye: B4 eyleyüp C13 eyledi // 5 aña tohum eke: B4 tohum eke C13 tohum ekdi / Andan: B4 Andan şoñra C’de yok / biçe daḥı: B4 biçe C1 biçti / getüre: C1 getürdi / Döñe eyde ki: B5, C1 Daḥı // 6 ḥāşıl̄da: B5, C1 ḥāşıl̄dan / buğday umaram: B5, C2 muṭ buğday umarın / Aşlı ve bünyāzı: B6, C2 Zīrā aşlı ve bünyādı // 7 ve şevāb: B6, C3 müveccēh ve şevāb / yire: C4 yere // 8 Biçüp: C’de yok / getürmedi: B8, C5 ḥāşıl getürmedi / ekmek ve biçmek vaḳtini añmadı, ğafletile geçürdi: B8 sürmek, ekmek, biçmek vaḳtlerini ğafletile uyḳuyıla ‘abes geçürdi C5 sürmek, ekmek, biçmek vaḳtlerin ğafletile uyḳuyıla geçürdi // 9 buğday umaram: B10 muṭ buğday umarın C7 muṭ buğday umaram / dir: B11 diyü da’vī ider C7 diyü da’vā eyledi // 10 Aşlı ve bünyāzı: B11, C8 Zīrā aşlı ve bünyādı / Key bī-tevcīḥ: B1 Pes key bī-tevcīḥ C9 Pes ki bī-teveccūḥ / Daḥı: B ve C’de yok // 11 oğlan: C10 oğlanı / gelmiş degüldür: B2, C11 varmadı // 12 er oğlum ṭoğar: B3 er oğlanum ṭoğā diyü umarın C11 erkek oğlum ṭoğā diyü umaram / beğāyet: B4, C12 ğāyet // 13 Her kişi ki: B4 Her ki C13 Her kim

[28a]

(1) [C37a] Pes imdi, mü'min dağı ancılayındur. Kaçan ʿibādete ve t̄āʿate cehd idüp meşgūl (2) olsa, bugün dünyāda ʿibādet tohumların ekse, her birine yüz biñ ḥasenāt (3) ḥāşılın biçeydi. Nitekim: “Ed-dünyā mezraʿatü'l-āhireti” diyü buyurur Ḥazret-i (4) Muştafā (s.a.s.). Yaʿnī dünyā, āhiret ekinligidür. Her kişi ki (5) dünyāda ʿibādet ve t̄āʿat tohumın eker, anda ḥasenāt tohumın biçer. Dağı Kelām-ı (6) Mecīdinde Ḥaḳ Taʿālā buyurur: **مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أُنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ** buyurur: **يُضَاعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ** “Meşeli’llezīne yunfikhūne emvālehum (7) [B42a] fī sebīli’l-lāhī kemeşeli ḥabbetin enbetet sebʿa senābile fī külli sünbületin miʿetü (8) ḥabbetin, ve’l-lāhu yüdāʿifü limen yeşāʾü” (*Bakara/261*) diyü buyurur. Meşeli, şol kimselerüñ ki (9) māllarını Ḥaḳ Taʿālā yolına şarf eylediler. Zekātlar ve şadaqalar virdiler. “Kemeşeli (10) bāziri ḥabbetin” demek olur. Mużāf, maḥzūfdur. Yaʿnī bir dāne ekene beñzer (11) ki andan yidi baş bitdi. Her başda yüz dāne oldı. Pes bir dāne[C37b]den yidi (12) yidi yüz dāne ḥāşıl oldı. Pes bir aḳça şadaqasından yidi yüz ḥasenāt (13) ḥāşıl oldı. [Bir ḥayr ʿamelinden yidi yüz ḥasenāt ḥāşıl oldı. (B8)] Zīrā Ḥaḳ Taʿālā tazʿīf ider sevābını. Yaʿnī kat kat ider.

[28a] 1 ancılayındur: B’de yok C1 ancılayın / ʿibādete ve t̄āʿate: B5 ʿibādete t̄āʿate C1 ʿibādet t̄āʿat / cehd idüp: C2 idüp // 2 ʿibādet: B6, C2 t̄āʿat / her birine: B7, C3 yarın her birine // 3 ḥāşılın biçeydi: B7 ḥāşılının biçe C3 ḥāşılının biçer / Nitekim: B8, C4 Niteki / diyü buyurur Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): B8 Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): diyü buyurur C4 diyü buyurur Peyğamber (a.s.) // 4 āhiret: B9, C5 āhiretün / Her kişi ki dünyāda: B10 Her ki bunda C5 Her kim bunda // 5 ʿibādet ve t̄āʿat: B10, C5 t̄āʿat / tohumın biçer: B10 ḥāşılın biçer C6 ekinin biçer / Dağı Kelām-ı Mecīdinde Ḥaḳ Taʿālā buyurur: B11, C6 Ve dağı Ḥaḳ Taʿālā Kelām-ı Mecīdinde // 8 Meşeli: B2, C9 Yaʿnī meşeli // 9 māllarını: B3 mālların / Ḥaḳ Taʿālā: C10 Ḥaḳ Taʿālā’nuñ / şarf eylediler: B3 şarf iderler / virdiler: B4 virtürler // 10 bir dāne: B5, C12 şol bir dāne // 11 yidi baş: C13 yedi baş / yidi yidi: B6 yidi C1 yedi / Pes bir aḳça şadaqasından yidi yüz ḥasenāt ḥāşıl oldı: B7 Pes bir aḳça şadaqasından yidi yüz sevāb ḥāşıl oldı C’de yok // 13 ʿamelinden yidi yüz ḥasenāt ḥāşıl oldı: C1 ʿamelden yedi yüz dāne ḥāşıl olur / kat kat ider: B9, C3 kat kat ziyāde ider

[28b]

(1) Kim ki maʿşiyete tevbe idüp, ʿibādet ve ʿāʿat ider, bu mezkūr aşıldan (2) recāyile ümniyye arasında fark maʿlūm oldu. Nitekim Rābīʿa-i Başıryye (3) [B42b] bu maʿnī üzerine nazm idüp dimişler ki:

Tercü'n-necāte ve-lem teslūk (4) mesālikehā

İnne's-seffīnete lā yecrī ʿale'l-yebesī

Yaʿnī necāt (5) umarsın, Hāḫ Taʿālā'nuñ hısmından kurtulmak istersin. Hāl budur ki (6) ol necāt yollarına yürümezsin. Yaʿnī kurtulacak yollara yürümezsin. İmdi (7) bilmiş ol ki gemi, kuru yerde yürümez. Bu meşeldür; yaʿnī senüñ dāyimā fesād (8) işlere meşgūl olup kurtulmak istemekligüñ, gemisi kuru yerde çeküp (9) yürüdürem dimege beñzer. Nitekim gemi kuru [C38a] yerde yürümek muhāldür. İmdi maʿşiyet (10) yaʿnī günāh daḫı işleyen kişi, ʿazābdan kurtulmağa ve rahmet bulmağa sebep (11) olmak muhāldür. Daḫı bu mezkūr aşı beyān ider Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) (12) bu ḥadīşile ki: “**El-keyyisü men dāne nefschü ve ʿamile li-mā baʿde'l-mevti ve'l-ʿacizü (13) men etbeʿa nefschü hevāhā ve temennā ʿale'l-lāhi teʿāle'l-emāniyye**” Yaʿnī demek olur kim zīrek

[28b] 1 maʿşiyete: C3 maʿşiyetden / ve ʿāʿat ider: B10, C4 ʿāʿat iderse / bu: B10, C4 pes bu / mezkūr aşıldan: B10 mezkūr-ı aşıldan // 2 recāyile: C4 recā ile / Nitekim: B11, C5 Niteki / Rābīʿa-i Başıryye: C5 Rābīʿa-i Başıryye rahimehu'l-lāhü // 3 maʿnī üzerine: B1 maʿnī üzere C6 maʿnā üzere / dimişler ki: B1 dimiş ki C6 dimiş // 5 Hāḫ Taʿālā'nuñ: B2, C8 Yaʿnī Hāḫ Taʿālā'nuñ / kurtulmak: B3 kurtulmak / istersin: B3, C9 umarsın / Hāl budur ki: C9 Hālbuki // 6 ol necāt yollarına yürümezsin: B3 ol necāt yollarına yürümezsin C9 necāt yollarında yürümezsin / kurtulacak yollara: B4 kurtulacak yollara C10 kurtulacak yollarda // 7 kuru yerde yürümez: B5 kuru yer üzerine yürümez / C11 kuru yerde yürümez / dāyimā: C1 dāʾimā // 8 kurtulmak istemekligüñ: B6 kurtulmak istediğüñ C12 kurtulmak istediğüñ / gemisi kuru yerde: B6 şol gemiyi kuru yire C12 şol gemiyi kuru yire // 9 yürüdürem: B7 yürüdüürin C13 yürüdüürüm / Nitekim: B7, C13 Niteki / gemi: C13 gimi / yerde: C1 yerde / yürümek: B7, C1 yürümek / İmdi: B ve C'de yok // 10 yaʿnī: B8, C1 ve / işleyen kişi ʿazābdan kurtulmağa ve rahmet bulmağa sebep olmak: B8 necāta sebep olmağa C1 necāta sebep olmak // 11 Daḫı: B8, C2 ve daḫı / mezkūr aşı: B8 mezkūr-ı aşı / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): B9 Hāzret-i Muḫamed Muştafā'nuñ C2 Peyğamber (a.s.)'uñ // 12 ḥadīşile: B9, C3 ḥadīşi // 13 demek olur kim zīrek: B ve C'de yok

[29a]

(1) zîrek ol kişidür kim dāyimā nefsiye [B43a] hisāblaşa. Göre ki hayr ‘ameli ziyāde midür yoḥsa (2) şer ‘ameli mi ziyādedür? Eger hayr ‘ameli ziyādeyse, şükr idüp daḥı artura ve eger (3) şer ‘ameli ziyādeyse tevbe istiğfār idüp, şerri terk ide. Hayra meşğul (4) ola. Dāyimā āhiret azuḡını arturmak ardınca ola. Zîrā ol sefer uzak seferdür. (5) Nitekim Haḡ Ta‘ālā Kelām-ı Mecīdinde buyurur: **وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ** “Ve’l-tenzur nefsun mā ḡaddemet liḡadin” (Haşır/18) (6) Ya‘nî nazar eylesün, görsün âdem oḡlanınıñ nefsi ḡidāsı-çün ne yaraḡ eyledi. (7) Ya‘nî kıyāmet seferi içün ne azıḡ yaraḡladı. Zîrā yarın kıyāmet [C38b] güninde (8) “**Rebiḡnā mā ḡaddemnā ḡasirnā mā ḡallefnā**” diyiserdür. Ya‘nî şol ‘ömri ki āhiret ‘ameline (9) ḡarc idüp dürlü ḡasenātlar kılup āhirete gönderdüñ. Ol ‘ömürden ḡaşıllı olan (10) ‘amelden dürlü dürlü aşıllar itdüñ ve şol ‘ömri ki dünyā ‘ameline şarf idüp māl(11)lar cem‘ idüp dünyāda [B43b] ḡoduḡ gitdüñ. Andan çok ziyān itdüñ, diyiserler. Geldük (12) ḡadıḡ ma‘nīsine. ‘Aciz şol kişidür ki, bir rivāyetde aḡmak şol kişidür ki, (13) nefsinı hevālarına tābi‘ kıla. Ya‘nî ‘ömrini dāyimā nefsi arzūların ḡaşıllı eylemege

[29a] 1 zîrek: C5 zeyrek / kim: B11, C5 ki / dāyimā: B11 dāyim C5 dā‘īm / hisāblaşa: C5 hisāb ide / ‘ameli: C6 ‘ameli mi / ziyāde midür: C6 ziyādedür // 2 ‘ameli mi ziyādedür: B1 ‘ameli / hayr ‘ameli: B1 hayr / ziyādeyse: C7 ziyāde ise / artura: C8 ziyāde ide // 3 şer ‘ameli ziyādeyse: B2 şerri artuḡısa C8 şer ‘ameli ziyāde ise / tevbe: B2, C8 tevbe ve / şerri terk ide: C9 terk idüp // 4 dāyimā: C9 dā‘īmā / arturmak ardınca ola: B4, C10 artura // 5 Nitekim: B4, C10 Niteki / Haḡ Ta‘ālā Kelām-ı Mecīdinde buyurur: B4 Haḡ Ta‘ālā ...diyü buyurur C10 Allāhü Ta‘ālā ...diyü buyurur // 6 âdem oḡlanınıñ: C’de yok / ḡidāsı-çün: B6 ḡad-içün / yaraḡ eyledi: B6, C12 yaraḡladı // 7 seferi içün: B7, C13 sefer-içün / ne azıḡ: B7 azıḡ ne C13 ne azuḡ // 8 diyiserdür: B8, C1 diyiserler / ‘ömri ki: B8 ‘ömür ki // 9 kılup: B ve C’de yok // 10 dürlü dürlü: C3 dürlü / ‘ömri: B11, C4 ‘ömür / şarf idüp: B11, C4 ḡarc idüp / māl(11)lar cem‘ idüp: C’de yok // 11 ḡoduḡ: B1 ḡoduñ / Andan: B’de yok / ziyān: B1, C5 ziyānlar // 12 ma‘nīsine: C6 ma‘nāsına / bir rivāyetde aḡmak şol kişidür ki: B’de yok // 13 hevālarına: C7 hevāsına / ‘ömrini: B3 ‘ömrünü / dāyimā: B3 dāyim C8 dā‘īmā / nefsi arzūların: B3 nefsi arzūların C8 nefsi arzūlarına / ḡaşıllı eylemege: B3 ḡaşıllı eylemekde C’de yok

[29b]

(1) harc eyleye. ‘İbâdeti terk eyleye, Hâk Ta‘âlâ’dan rahmet uma. Kendüyi ehl-i cennetden (2) bile. Buña ümniyye dirler. Kuru ummağdur, fâyidesi yokdur. Belki günâhdur. Nitekim dimişlerdür: (3) “**‘Talebü’l-cenneti bi-lâ ‘amelin zenbün mine’z-zenûbi ve’ntizāru’ş-şefā‘ati bi-lâ ittibā‘i’s-sünneti (4) nev‘ün mine’l-gurūri**” diyü buyurur. Ya‘nî cennet taleb eylemek [C39a] ‘amelsüz, günâhlardan bir (5) günâhdur. Dağı şefā‘at ummağ Peyğamberden, sünnetlerin terk idüp, mağrurlıktan (6) bir kısımdu. Ya‘nî hemân bir kuru ümîzdür ki, umar mahrûm olacağdur. Hasan-i (7) Başrî rahmetü’l-lâhi ‘aleyh: Ekber-i meşāyihdandır ve sulţāni’l-müfessirîndür. [B44a] Andan (8) rivāyet olındı: “**‘İnne aqvāmen elhethüm emāniyyü’l-mağfireti hattā harecū mine’d-dünyā (9) ve leyset lehüm hasenetün yeķülū innī uhsinü’z-zanne bi-rabbī ve kezibe ve-lev ahsene’(10)z-zanne bi-rabbihī le-ahsene’l-amele lehū**” Sümmе telā kavluhū Ta‘âlā: **“Ve zāliküm ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ**” (11) **zanentüm bī-rabbiküm erdāküm fe-esbahtüm mine’l-hāsirīne**” (*Fussilet/23*) Ya‘nî niçe (12) kavümleri, kuru rahmet ummağ men‘ eyledi ‘ibâdetden ve tã‘atden. (13) Tã ki ölüm yitişdi, dünyâdan çıkdılar gitdiler. Hâl budur ki, hasenâtları

[29b] 1 ‘İbâdeti: C8 ‘İbâdeti tã‘ati / Kendüyi: B4 ve kendüyi C9 kendüni // 2 Kuru: C10 Kuru / fâyidesi: C10 fâ‘idesi / Nitekim dimişlerdür: B6, C11 Zîrâ // 4 buyurur: B7, C13 haber vârid olmuştur / cennet: B8 uçmak // 5 Dağı: B8, C1 ve dağı / mağrurlıktan: B9 mağrurlıktan // 6 kuru ümîddür ki: B10 kuru umudur ki C3 kuru ummağdur / Hasan-i Başrî (r.a.): B11 Hasan-i Başrî ki C4 Hasan-i Başrî (r.a.) // 7 sulţāni’l-müfessirîndür: B11, C4 sulţānū’l-müfessirîndür // 8 olındı: B1, C5 olındı ki // 12 kavümleri: C9 kavmleri / kuru: C9 kuru / ‘ibâdetden ve tã‘atden: B6 tã‘atden ‘ibâdetden C10 ‘ibâdetden tã‘atden // 13 Tã ki: B6 ya‘nî / yitişdi: C11 yetişdi / gitdiler: C’de yok / Hâl budur ki: C11 Hâlbuki / hasenâtları: B7, C11 bir haseneleri

[30a]

(1) yokdur. ‘İbâdetden ve t̤ā’atden ve şevâbdan daḥı maḥrûmdur. Dāyima dünyâda eydür ki: (2) Ben pâzişāhuma gökcek zan iderem ki baña rahmet [C39b] idüp, cennete koyar. Vākî’de (3) yalan söyler. Zîrā eger pâzişāhına gökcek zan idüp anı sevse, aña muṭî^c (4) olup gökcek ḥizmet itse gerekdi. Andan şoñra [B44b] yarın kıyāmetde Ḥaḳ Ta‘ālā (5) ancılayın t̤āyifeye diyiser ki: Ol sizüñ zannuñuz ki, rabbüñüz ḥaḳḳında kıldıñuz. (6) Sizi helāk eyledi. Zîrā kuru umuya düşdüñüz. ‘İbâdeti ve t̤ā’ati terk idüp, (7) ‘ömrüñüzi fıska ve fesâda ḥarc eyledüñüz. Pes bugün ziyānkârlardan olduñuz. (8) Ca‘fer ḥikāyet ider: Ebū Meysere^e-i ‘Ābid’i gördüm. ‘İbâdete ve t̤ā’ate dürişmekden (9) ḳarnı arḳasına yapışmış, eyegüleri toḡrulmuş, gözleri görmez olmuş. Ben eyitdüm: (10) Ḥaḳ Ta‘ālā’nun rahmeti bî-nihāyetdür. Ne yavlaḳ zaḥmet çekersin? Hemān ki bu sözi (11) didüm, fi’l-ḥāl ḡaḏab itdi. Ya‘nî ḳaḳıdı baña, eydür: Bende ḳunūṭa delālet ider ne gördüñ? (12) Ya‘nî Ḥaḳ Ta‘ālā’nuñ [C40a] rahmetinden ümîz kesmege delālet ider ne gördüñ ki baña (13) bunun gibi söz söylersin? Ḥaḳ Ta‘ālā: **“إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ”** “İnne rahmete’l-lāhi ḳarībün mine’l-muḥsinīne” (*Araf/56*)

[30a] 1 yokdur: B ve C’de yok / ‘İbâdetden ve t̤ā’atden ve şevâbdan daḥı maḥrûmdur: B7 ‘İbâdetden, şevâbdan daḥı maḥrûm rahmetden daḥı maḥrûm C12 ‘İbâdetden, şevâbdan ve rahmetden maḥrûm / dāyima: B8 dāyimā C12 dā’īmā / eydür ki: C12 dir ki // 2 pâzişāhuma: C13 pâdişāhuma / zan iderem: B9 zanniderem C13 zan iderüm / koyar: C1 ḳor // 3 Zîrā: C1 Zîrā ki / pâzişāhına: C2 pâdişāhına / zan idüp: B10 zannidüp / anı: C’de yok // 4 ḥizmet itse gerekdi: C3 ‘amel iderdi / Ḥaḳ Ta‘ālā: B’de yok C3 Allāhü Ta‘ālā // 5 t̤āyifeye diyiser ki: B1 t̤āyifeye diyiserler ki C4 t̤ā’ifeye diyiser ki / zannuñuz: C4 zannıñuz / rabbüñüz: C5 rabbiñüz / kıldıñuz: B2 kılduñuz // 6 kuru: C5 ḳurı / ‘ibâdeti ve t̤ā’ati: B3 ‘ibâdet ü t̤ā’ati C6 ‘ibâdeti t̤ā’ati // 7 ‘ömrüñüzi: B3 ‘ömrüñüz C6 ‘ömrüñüzi / fıska ve fesâda: B3, C7 fışk u fesâda / eyledüñüz: C7 eylediñüz / Pes bugün ziyānkârlardan olduñuz: B’de yok C7 Pes bugün ziyānkârlardan olduñuz // 8 ḥikāyet ider: B4 ḥikāyet ider, eydür C8 ḥikāyet ider, dir / ‘ibâdete ve t̤ā’ate: B5 ‘ibâdete C19 ‘ibâdete t̤ā’ate // 9 toḡrulmuş: B6 görünüñ C10 görünüñ / gözleri görmez olmuş: B ve C’de yok / eyitdüm: C10 didüm ki // 10 Ḥaḳ Ta‘ālā’nun: C10 Allāhü Ta‘ālā’nun / bî-nihāyetdür: C11 bî-nihāyedür / Ne yavlaḳ: B6 āḥir ne yavlaḳ C11 āḥî ne yavlaḳ // 11 ḳaḳıdı: B8 ḳatı ḳaḳıdı C12 ḡāyet ḳaḳıdı / ḳunūṭa: B8 ḳanūṭa / ne: B8 ne nesne // 12 Ḥaḳ Ta‘ālā’nuñ: C13 Allāhü Ta‘ālā’nuñ / ümîz: C1 ümîd / ider: C’de yok / ki: C’de yok

[30b]

(1) dimesi mi? Ya'nî Allāh'ın [B45a] rahmeti, 'amelin görklü idenleredir dimesi mi? Ca'fer eydür: Beni (2) ağlatdı. Zārı zārı ağladum. Döndi eydür: Yā Ca'fer! Yüz biñ yigirmi dört biñ (3) peygamberler ki, geçdi şalāvātü'l-lāhi 'aleyhim 'ecma'ine. yā bu evliyālar ki şağışını (4) Allāh bilür. Ancak gice ve gündüz t̄a'atler ve 'ibādetler ki kıldılar. Her gün şāyim olup (5) her gice k̄a'im oldılar. Hāḡ Ta'ālā korkusu odına yandılar. Anlara ne dursin? Anların (6) Hāḡ Ta'ālā'ya ḡisn-i ḡannı yok mıdır ve anlar Hāḡ Ta'ālā'nın rahmeti çoklığını (7) bilmezler midir? Hāḡ ki anların ḡannı bizden yigrek idi ve 'ilimleri bizden (8) daḡı ziyādeydi. Pes anlar bildiler, cehd itmeyüp 'ibādet terk idüp rahmet (9) ummak, fāyide [C40b] itmediğini bildiler. Anın-ıçun gice ve gündüz cehd idüp, 'ibādete ve t̄a'ate (10) meşḡul oldılar. [B45b] وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا “Vellezine cāhedū finā lenehdiyennehüm sübülenā” (Ankebut/69) diyü Kelām-ı (11) Mecīd'inde ḡaber virdi. Ya'nî şunlar ki cehd itdiler. Bizüm yolumuz talebinde (12) biz daḡı yolumuzı anlara gösterdivirüp, geñez idivirdük. Pes şunlar ki (13) cehd idüp, taleb itmediler. Maḡrūm kaldılar. Şeyṡān elinde esīr oldılar. Nitekim:

[30b] 1 dimesi mi: C'de yok / Allāh'ın: C3 Allāhü Ta'ālā'nın / 'amelin: B1 'ameli / görklü: C3 görklü / Beni ağlatdı: C4 ağlatdı beni // 2 Zārı zārı: B2 Zār u zār / eydür: C5 didi / Yüz biñ yigirmi dört biñ: C5 Yüz yigirmi dört biñ // 3 peygamberler ki: B3 peygamber kim / şalāvātü'l-lāhi 'aleyhim 'ecma'ine: C'de yok / evliyālar: B3 evliyāların / şağışını: C6 şağışı B4 şağışını // 4 Allāh: B4 Hāḡ Ta'ālā C6 Allāhü Ta'ālā / gice ve gündüz: B4, C6 gice gündüz / t̄a'atler ve 'ibādetler: B4 'ibādetler ve t̄a'atler C7 t̄a'atler 'ibādetler / Her gün şāyim olup her gice k̄a'im oldılar: C7 her gice k̄a'im olup her gün şāyim oldılar // 5 Hāḡ Ta'ālā: B6 Hāḡ Ta'ālā'nın C8 Allāhü Ta'ālā'nın // 6 yok mıdır: B7, C10 yok mıdır / çoklığını: B8 çokluğun // 7 Hāḡ ki: B8, C11 Hāḡ belki / yigrek idi: B8 daḡı yigrek idi C11 daḡı yegrek idi / 'ilimleri: B9 'ilimleri // 8 ziyādeydi: C12 ziyāde idi / itmeyüp: C13 eylemeyüp / 'ibādet: B10, C13 'ibādeti // 9 fāyide: C13 fāyide / bildiler: B ve C'de yok / Anın-ıçun: B11 Anın için C1 Anın-ıçun / gice ve gündüz: B11, C1 gice gündüz / 'ibādete ve t̄a'ate: B11, C1 'ibādete t̄a'ate // 10 meşḡul oldılar: B1, C2 meşḡul oldılar, zira ki Hāḡ Ta'ālā / Kelām-ı Mecīd'inde: B2 Ḳur'ān'da C3 buyurdi, Ḳur'ān'la // 11 yolumuz: C4 yolumuz // 12 yolumuzı: B3 yolumuz C5 yolunuzu / gösterdivirüp: B3 gösterdivirüp / geñez idivirdük: B3 geñez idivirdük // 13 Nitekim: B5, C7 Niteki

[31a]

(1) Hasan-i Başrî rahmetü'l-lâhi 'aleyh, rivāyet ider Hādîş-i Kudsî, Hāzret-i (2) Muştafā (s.a.s.): “Kāle'l-lāhu Ta'ālā ye'bne ādeme 'aleyke't-tevbetü (3) ve 'aleyye'l-hidāyetü 'aleyke'd-dü'āü ve 'aleyye'l-icābeti 'aleyke's-su'ālü ve 'aleyye'l-aṭā'ü (4) 'aleyke'ş-şükürü ve 'aleyye'z-ziyādetü 'aleyke't-tevekkülü ve 'aleyye'l-kifāyetü 'aleyke'(5)t-tevfīdu ve 'aleyye'l-hıfzu ve'l-ināyetü” Ya'nî, iy âdem oğlanı! Senüñ üzerüne (6) [C41a] tevbe itmek, benüm üzerüme qabûl itmek. Senden [B46a] cehd idüp, itikādıla ibādete (7) ve tātate dürişmek, benden hidāyet virüp tevfiḳ virmek. Senden (8) du'ā itmek, benden qabûl itmek. Senden dilemek, benden virmek. Senden (9) saña virdüğüm ni'metlere şükr itmek, benden daḥı ziyāde itmek. Senden (10) tevekkül, benden kifāyet idivirmek. Senden her işüñi baña ısmarlamak, (11) benden ināyet idüp her qorqduğıñ nesneden şaklamak. Pes imdi Hāq Ta'ālā'(12)nuñ kereminüñ nihāyeti yok ve luṭfinüñ gāyeti yok. Ol ni'metler ki, dürlü dürlü (13) virmişdür. Sağışı yok. Nitekim Hāq Ta'ālā Kelām-ı Mecid'inde buyurur ki:

[31a] 1 rahmetü'l-lâhi 'aleyh: B'de yok / Hādîş-i Kudsî: B5 Hādîş-i Kudsî'dür / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): B6 Hāzret-i Muştafā'dan (s.a.s.) C8 Peyğamber (a.s.)'dan // 6 üzerime: C1 üzerime / itikādıla ibādete ve tātate dürişmek: B1, C2 tātate dürişmek // 7 virüp: idüp // 9 saña virdüğüm: B3, C4 virdüğüm / ziyāde itmek: B4, C5 ziyāde ni'metler virmek // 10 tevekkül: B4, C5 tevekkül eylemek / kifāyet idi virmek: C6 kifāyet virmek / işüñi: C6 işiñi // 11 qorqduğıñ nesneden: B6, C7 qorqduğıñdan / Hāq Ta'ālā'nuñ: C8 Allāhü Ta'ālā'nuñ // 13 Nitekim: B8, C10 Niteki / Hāq Ta'ālā Kelām-ı Mecid'inde buyurur ki: B8, C10 kendü ...diyi buyurur

[31b]

(1) *وَأِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا* “Ve in te‘uddū ni‘mete’l-lāhī lā tuḥṣuhā” (*İbrahim/34*) Ya‘nī eger Tañrı’nuñ ni‘metlerini şaymak dileseñ (2) şayamazsın. Zīrā nihāyeti yokdur. Evvel ni‘meti budur ki bizi yokdan var eyledi, (3) bir kaçre murdār şupiken iki kez bevl yolından [C41b] gelmiş. [B46b] Nitekim Hāḫ Ta‘ālā ‘azze (4) ve celle Kelām-ı Mecīd’inde ḥaber virdi: *وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ* “Veleḫad kerremnā benī ādeme” (*İsra/70*) didi. Ya‘nī (5) biz ādem oğlanlarını mükerrrem kılduḫ dir Hāḫ Ta‘ālā. Pes ma‘lūm oldu ki, ni‘metlerüñ (6) ulusı İslām ni‘metidür. Rūzī kıldı ve kitāblaruñ yigregi Ḳur‘ān’dur viribidi. (7) Ve enbiyālaruñ efḍalı Muḥammed Muṣṭafā’dur (s.a.s.) aña ümmet eyledi. (8) Benüm ümmetüm yitmiş üç bölükdür. Birisi cehennemden necāt bulup baña yoldaş (9) olacaḫdur ki, ehl-i sünnet-i cema‘atdür. Ya‘nī benüm ṭarīḳum üzerinedür ki, (10) sünnet-i cemā‘atdür ve şerī‘atdur. Yitmiş iki bölügi helāk olıdır. Pes bu daḫı (11) ulu ni‘metdür ki, ol necāt bulan ehl-i sünnet-i cemā‘atden eyledi. Zāhirin (12) ṭā‘atile, ‘ibādetile bezedi ve bāṭınını İmānıla ve ma‘rifetile münevver kıldı. Bundan soñra (13) şıḫḫat virdi, aman virdi, kifāyet [B47a] virdi. Bu üçü daḫı, key ulu ni‘metlerdür. Nitekim

[31b] 1 dileseñ: B9, C11 dileseñüz // 2 şayamazsın: B9, C11 şayamazsız / bizi yokdan: B10, C12 seni yoḡ-iken // 3 şupiken: B11, C13 şuyiken / iki kez bevl yolından gelmiş: B11 iki kez bevl yolından gelmiş bir atanuñ bir ananuñ, ‘azīz ü mükerrrem kıldı C13 ki ananuñ atanuñ sidigi yolından gelmiş, ‘azīz ü mükerrrem kıldı / Nitekim: B1, C1 Niteki / Hāḫ Ta‘ālā ‘azze ve celle Kelām-ı Mecīd’inde ḥaber virdi: B ve C’de yok // 4 didi: B1, C1 diyü ḥaber virdi // 5 biz: B2, C2 taḫḫīḫ biz / oğlanlarını: B2, C2 oğlanların / dir Hāḫ Ta‘ālā: C’de yok / ma‘lūm oldu ki: B3, C2 pes ol kerāmetlerdendür ki // 6 Rūzī: C3 ki rūzī / yigregi: C4 yegregi / viribidi: B4 veribidi C4 virdi // 7 enbiyālaruñ: B4 enbiyānuñ / Muḥammed Muṣṭafā’dur (s.a.s.): B5 Muḥammed Muṣṭafā’dur C5 Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām’dur // 8 yitmiş üç: C6 yetmiş üç // 9 ehl-i sünnet-i cema‘atdür: B7 ol ehl-i sünnet cemā‘atdür C7 ol ehl-i sünnet ve cemā‘atdür // 10 sünnet-i cemā‘atdür ve şerī‘atdur: B8 sünnet ve şerī‘atdur C8 sünnet-i şerī‘atdur / Yitmiş iki: C8 ve yetmiş iki / olıdır: B8 olıdır, dir // 11 ki: C’de yok / bulan: B9, C9 bulanı / ehl-i sünnet-i cemā‘atden: B9 ehl-i sünnet cemā‘atden C10 ehl-i sünnet-i ve cemā‘atden // 12 ṭā‘atile, ‘ibādetile: B10 ‘ibādet ü ṭā‘atile C10 ṭā‘atile ‘ibādetile / ve bāṭınını: B10 bāṭınını C11 bāṭınını / İmānıla ve ma‘rifetile: B10, C11 İmān u ma‘rifetile // 13 aman virdi, kifāyet virdi: B11, C12 kifāyet virdi, aman virdi / üçü: B1, C12 üç ni‘met / key: C13 ki / Nitekim: B1, C13 Niteki

[32a]

(1) dimişlerdür: “Şelāsetün leyse [C42a] lehā nihāyetün el-ennü ve’s-şihhatü ve’l-kifāyetü” (2) Pes bu ni‘metleri fikr eyle ki, Hāḫ Ta‘ālā müstağrak kılmışdır. Daḫı şükre (3) meşğül olup dāyima ‘ibādet ve t̄ā‘ate meşğül ol ki ol ni‘metleri (4) Hāḫ Ta‘ālā daḫı ziyāde ide. Nitekim, Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ “Le’in şekertüm (5) le‘ezīdenneküm vele’in keffertüm inne ‘azābī leşedīdün” (İbrahim/7) Ya‘nī şol size virdüğüm (6) ni‘metlerüñ şükriñ iderseñüz, ben-daḫı ziyāde iderem ve eger küfrān-ı ni‘met olup (7) ya‘nī virdüğüm ni‘metleri örterseñüz, şükriñ terk itmekligile. Bedürüstī (8) ve rāstī benüm ‘azābum katıdır. Siz za‘īflersiz aña t̄āḫat getiremezsiniz. Eyle (9) olsa, [B47b] zinhār şükre meşğül oluñ. T̄ā‘at ve ‘ibādet idüñ. Dünyāda qarınca (10) ısırdığına katlanmazsın. Yarın kıyāmet güninde cehennem içinde katırlar gibi (11) ‘aḫrebler şokduğına, nice katlanursın. [C42b] Dünyāda büre ısırdığına döyemezsiniz. (12) Cehennemde develer boynı gibi yılanlar şokduğına, nice taḥammül ideceksiz. Dünyāda güneş (13) ıssısına taḥammül itmeyüp, gölgelere kaçarsız. Yarın kıyāmet ıssılarına ki, depelerde

[32a] 1 dimişlerdür: B2, C13 ba‘zı ‘ulemā dimişdür // 2 eyle ki: B3 eyleye ki C2 eyleye-ki / Hāḫ Ta‘ālā: C2 Allāhü Ta‘ālā // 3 dāyima: B4 dāyimā C3 dā‘imā / ‘ibādet ve t̄ā‘ate: B4 ‘ibādet ü t̄ā‘ate C3 ‘ibādet t̄ā‘ate / ol ki ol ni‘metleri: B5, C3 ola tā ki // 4 Hāḫ Ta‘ālā: C3 Allāhü Ta‘ālā / daḫı ziyāde ide: B5, C4 ol ni‘metleri daḫı ziyāde eyleye / Nitekim: B6, C4 Niteki / Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: B6 kendü Kelām’ında ...diyü buyurur C4 kendü ...diyü buyurur // 6 ben-daḫı ziyāde iderem: B8 daḫı artururın C6 daḫı artururam // 7 itmekligile: B10, C8 itmegile // 8 ve: B10 vü / ‘azābum: B10, C9 ‘azābum iñen / za‘īflersiz: C9 za‘īflersüz / getiremezsiniz: B11 getirimezsiz C10 getiremezsiniz // 9 oluñ: B1, C11 olup / T̄ā‘at ve ‘ibādet idüñ: B1, C11 T̄ā‘at ü ‘ibādet üzerine oluñ // 10 katlanmazsın: B2 katlanıamazsınız, incinürsüz C12 katlanamazsınız / kıyāmet güninde: B3, C12 kıyāmetde // 11 katlanursın: B4 katlanasız C13 katlanursız / büre: C1 pire / döyemezsiniz: C1 döyemezsiniz // 12 develer: B5, C1 deve / ideceksiz: C2 idersiz // 13 ıssılarına ki: B7 ıssılarında ki / depelerde: B7, C4 depede

[32b]

(1) beyniler çoqrar, nice tākāt getüresiz. Dünyāda barmağun ucın bir sāʿat yā ʿöşr (2) sāʿat oda dōyemezsin. Yarın cehennem odında yıllar yıllar yanmağa nice taḥammül (3) ideceksiz. Hāl budur ki, dünyādaki od, yitmiş kez rahmet şuyıla yunmuşdur. (4) Ādem oğlanına hīzmet [B48a] kılmagıçün. Nitekim Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) (5) haber virdi. Eger cehennem odından bir öküz burnı delüğinden çıkacak kadarı dünyāya (6) çıkaydı, mecmūʿ-ı gökleri erideydi ve yirleri yakup ḥarāb ideydi. Pes şol od (7) yaraqlanmışdur ʿaşıler için. Nitekim baʿzı meşāyih dimişdür ki:

Yā Rabbi mā-lī (8) li-ḥarriʿş-şemsi maḳdūretün

Fe-keyfe nārūʿlletī biheʿl-aḥcāru teşteʿilū

[C43a] Yaʿnī, (9) İy Çalabum! Ben ʿaciz kuluñ güneş ḥarāretine taḥammül eylemege ḳudretüm yok. Pes ol (10) cehennem odına ki tutruğı kibrīt ḳayaları ve ādem oğlanları ola didün, aña nice tākāt (11) getürem dir idi. Daḥı āh idüp, uğunur düşerdi. Nitekim Hāḳ Taʿālā Kelām-ı Mecīd’inde (12) didi: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ** “Yā eyyüheʿl-lezīne āmenū ḳū enfüseḳüm ve ehliküm nāren ve ḳūdühāʿn-nāsü (13) veʿl-ḥicāretü” (*Tahrīm/6*) diyü buyurur. Yaʿnī, [B48b] iy ĩmān getüren müʾminler! Saklañ nefsleriñüzi

[32b] 1 beyniler çoqrar: B7 beyniler çoqraysar C4 beynler çoqraysar / getüresiz: C4 getirürsüz / barmağun ucın: C5 barmağınuz ucını / ʿöşr: B9 ʿöşir C5 yarım // 2 sāʿat oda dōyemezsin: B9 sāʿat yanar oda dutamazsın C5 sāʿat yanar oda dutamazsız / odında: B9, C6 odına / yıllar yıllar: C6 yıllarca // 3 ideceksiz: B10 kılacaksın C7 idersiz / Hāl budur ki: C7 Hālbuki / yitmiş: C7 yetmiş // 4 hīzmet: C8 hīdmet / Nitekim: B1, C9 Niteki / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C9 Peyğamber // 5 kadarı: B2 denli C10 kadar od // 6 gökleri erideydi: C10 gökler eriyüp / yirleri yakup: C11 yirler yanup / ideydi: C11 olaydı // 7 yaraqlanmışdur: C11 hazırılanmışdur / ʿaşıler için: C12 ʿaşılere / Nitekim: B4, C12 Niteki / ki: B ve C’de yok // 9 Çalabum: C1 Rabbüm / ḥarāretine: C1 ıssısına / ḳudretüm: C2 tākātüm // 11 dir idi: C4 didi / uğunur: C4 uğunup / Nitekim: B10, C5 Niteki / Kelām-ı Mecīd’inde: B10 Kelām-ı Ḳadīm’inde // 12 didi: B ve C’de yok // 13 nefsleriñüzi: C7 nefsleriñüzi

[33a]

(1) oğluñuzu ve kızuñuzu dañı hātūnlaruñuzu şol oddan ki, anuñ dutruğı ādem (2) oğlanlarıdur ve қайалardur. Ekser ehl-i tefsīr, kibrīt қайалarıdur dimişler. Kibrīt maḥşuş (3) olduğına birkaç vech dimişler. Evvel bu ki, kibrīt tīz dutuşur. İkinci, giç söyünür. (4) Üçünci bu ki, қоқусı iñen naḥsdür. Dördünci: Bedene yapışқан olur. [C43b] Bişinci bu ki, düttüni (5) beğāyet çokdur. Hikāyet olındı Āsā peygamberden (a.s.). Birgün (6) gideridi. Nāgāh bir derede bir ‘azamet қaya gördi. Ol қaya, zārı zārı iñler. Āsā (7) eyitdi: İlāhī, Seyyidī ve Mevlāyī, bu қaya ne sebebden iñler? Āvāz geldi ki, yā Āsā! (8) Қayadan şorgıl ki saña cevāb vire. Āsā eyitdi: İy қaya, [B49a] niçün bu resme (9) iñlersin? Қaya cevāb virüp eyitdi ki, yā Āsā! Ol vaқtden berü ki cehennemüñ dutruğı (10) ādem oğlanları ve қайалardur didi. Қorқaram ki, ol dutruğ olan қайалardan olam didi. (11) Anuñ-ıçun bu vechile iñlerem, didi. Āsā peygamber ağıladı. Eyitdi: Қaya, oda girmesi (12) ihtimālī’l-lāhīdür. Zīrā ekseri ehl-i tefsīr, kibrīt қайalarındandur, didiler. Ādem oğlanlarınıñ (13) ‘aşīleri girecegi iñen ma’lūmdur. Hāl budur ki, anlar bu nesne’i fıkı idüp

[33a] 1 oğluñuzu ve kızuñuzu dañı hātūnlaruñuzu: B1 ve oğluñuzu, kızuñuzu, hātūnlaruñuzu C8 ve oğluñuzu ve kızuñuzu ve hātūnlaruñuzu // 2 dimişler: B4 dir / Kibrīt: B4, C10 Kibrīte // 3 dimişler: B4 dañı zikritmişler C11 zıkr itmişler / dutuşur: B5 dutuşar C12 tutuşur / İkinci: B5 İkinci bu ki C12 İkinci budur ki / giç: C12 geç // 4 naḥsdür: B6 naḥs ve murdār olur C13 naḥs ve murdārdur / Dördünci: bedene yapışқан olur: B6 bu ki bedene yapışқан olur C13 bu ki bedene pek yapışur / Bişinci: C1 Beşinci / düttüni: C1 tütüni // 5 çokdur: B7, C1 çok olur / (a.s.): C’de yok // 6 gideridi: C2 giderdi / ‘azamet: C2 ‘azīm / Ol қaya: B ve C’de yok / zārı zārı iñler: B9 zār u zār iñiler / Āsā: B ve C’de yok // 7 İlāhī: C3 İlāhī ve / Mevlāyī: B10 Mevlāyī / iñler: B10, C4 iñiler // 8 Āsā: C5 Āsā (a.s.) / İy қaya: C6 yā қaya / bu resme iñlersin: C6 iñilersin böyle // 9 Қaya: B ve C’de yok / eyitdi ki: B1, C6 eyitdi / berü ki: B2 berü ki Hāq Ta‘ālā Qur‘ān’da C7 berü ki Allāhü Ta‘ālā Qur‘ān’da // 10 Қorқaram: B3 Қorқarın / dutruğ: B3, C8 dutruğ / didi: B ve C’de yok // 11 Anuñ-ıçun: C9 Anuñ-çun / bu vechile: C9 böyle / iñlerem: B4 iñlerin / Āsā peygamber: B4, C9 Āsā (a.s.) / Қaya: B5, C10 Қaya ki // 12 ihtimālī’l-lāhīdür: B5, C10 ihtimāl üzerinedür / ekseri: B6 ekser / қайalarındandur: B6, C11 қайalarıdur / Ādem oğlanlarınıñ: C11 Ammā Ādem oğlanları // 13 girecegi iñen ma’lūmdur: B7 girecegi ma’lūm-iken / C12 gerçek ma’lūm iken / Hāl budur ki: B7 Hāl budur C’de yok /

[33b]

(1) āh idüp, guşşalanmazlar. Zîrā günāh ide ide, [C44a] gönülleri katı kaya gibi olmuştur. [Belki kayadan dağı ziyāde katı olmuştur. (B9)] Nitekim, Kelām-ı Mecīdinde (2) buyurur: **“Fehiye ke’l-ḥicāreti ev eşeddü kāsveten”** (Bakara/74) diyü buyurur. **وَإِنَّ مِنَ الْحَجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ** (Bakara/74) diyü buyurur. **“Ve inne mine’l-ḥicāreti lemā yetefeccerü (3) minhü’l-enhārü ve inne minhā lemā yeşakḳaḳu feyaḥrucu minhu’l-mā’ü ve inne minhā lemā yehbiḥu min ḥaşıyeti’l-lāhi”** (Bakara/74) [B49b] Ya’nî, Hâk Ta’ālā ehl-i şeqātuñ (4) gönlini, daşdan dağı katı-y-ıduğına vech eydür. Zîrā taşlardan ve kayalardan ba’zısı, (5) Hâk Ta’ālā korkusından yarılar. İçinden şular çıkar. Ba’zısı pāre pāre olur. Aşağı (6) dökülür. Pes ‘aşıleriñ gönline hergiz, Hâk Ta’ālā korkusu eser eylemez. Taşdan dağı katı (7) olmuştur. Belki demürden dağı katıdır. Nitekim şā’ir demiştir:

“Anuñ ışkı demürleri (8) mum eyler,

Senüñ bağıruñ ‘aceb niçün delinmez.”

İmdi eyle olsa, ol gönile (9) korku vardır ki, āḥir mühür urulup rahmetden mahrûm ola. [C44b] Zîrā gönül, Hâk Ta’ālā’nuñ (10) nazargāhıdır. Nitekim Hâzret-i Muştafā (s.a.s.) haber virdi: (11) **“İnne’l-lāhe lā-yenzuru ilā şuveriküm bel ilā kulübiküm”** Ya’nî Hâk Ta’ālā, [B50b] sizüñ şüretleriñüze (12) nazar eylemez. Belki gönliñüze nazar eyler. Her ḥāliş mü’minüñ gönline günde yitmiş kez (13) rahmet ve ‘ināyet nazarın kılar. Ol gönliñi pāk ve münevver bulsa, ya’nî kendü

[33b] 1 āh idüp: B’de yok / katı kaya gibi: B8, C1 kaya gibi katı / Nitekim: B9, C2 Niteki / Kelām-ı Mecīdinde buyurur: B9, C2 Hâk Ta’ālā // 2 buyurur: B10, C3 buyurur Zîrā // 3 Hâk Ta’ālā: C5 Allāhü Ta’ālā / ehl-i şeqātuñ: B1, C5 ehl-i şeqāvetüñ // 4 gönlini: B1, C5 gönli / katı-y-ıduğına: C6 katı olduğına / eydür: B2 ider // 5 Hâk Ta’ālā ... çıkar: B2 Hâk Ta’ālā korkusundan yarılar. İçinden şular çıkar, aḳar C7 yarılar, içinden şular çıkar. Allāhü Ta’ālā’nuñ ḥavfından / Ba’zısı: C8 ve ba’zısı // 6 dökülür: B4 dökülür Hâk Ta’ālā korkusundan C8 dökülür Allāhü Ta’ālā’nuñ ḥavfından / hergiz: C’de yok / Hâk Ta’ālā korkusu: B5 Hâk Ta’ālā’nuñ korkusu C9 Allāhü Ta’ālā’nuñ ḥavfı hıç / Taşdan dağı katı: B5 Taşdan katı C10 Zîrā taşdan katı // 7 dağı katıdır: B6 dağı C’de yok / Nitekim: B6, C11 Niteki / demiştir: B6, C11 beyt / ışkı: C11 ‘aşk / demürleri: B7 demirleri // 8 niçün: B7, C12 nedür / İmdi: B ve C’de yok / eyle: C12 öyle / gönile: B8 gönile // 9 mühür urulup: B8 mühr urıla ki C13 mühr urıla / ola: B9 kala / gönül: B’de yok / Hâk Ta’ālā’nuñ: C1 Allāhü Ta’ālā // 10 Nitekim: B10 Niteki C’de yok / Hâzret-i Muştafā (s.a.s.): C1 Peygamber (a.s.) / Hâk Ta’ālā: C3 Allāhü Ta’ālā // 12 nazar eylemez: C4 bakmaz / gönliñüze nazar eyler: C4 gönülleriñüze bakar / yitmiş: C5 yetmiş // 13 Ol gönliñi: B3 Ol gönli C5 Bir gönli / pāk ve münevver: B3 pāk u münevver C5 pāk münevver

[34a]

(1) sevgüsü nûrıla tolu olsa, murdâr dünyâ maḥabbetinden arınmış olsa ve gönlini yıkup
 (2) ḥarāb idici günāhlardan ḥālī olsa, kibr ü ‘ucb ü ḥasedden ve riyādan. Nitekim (3)
 ādem oğlanınınuñ zāhirinüñ ‘ibādeti var, ma‘şiyeti var. Ancılayın bāṭınınuñ daḥı (4)
 ‘ibādeti ve ma‘şiyeti var. Nitekim Ḥaḫ Ta‘ālā, ādemüñ zāhirine emr eyledi t̄ā‘ate, nehy
 (5) eyledi ma‘şiyetden. Ancılayın bāṭınına emr eyledi t̄ā‘ate, nehy eyledi ma‘şiyetden.
 (6) Zāhirinüñ t̄ā‘ati oruçdur, **[C45a]** namāzdur, ḥelāl yimekdür ve ḥelāl içmekdür ve ḥelāle
 (7) bakmaḫdur. Ma‘şiyeti ḥarām yimekdür, ḥarām içmekdür, ḥarām geymekdür ve
 ḥarāma bakmaḫdur. (8) Geldük ādemüñ bāṭınına. ‘İbādeti Allāh’ı sevmekdür,
 tevekkıldür, şaburdur, rızādur, tevāzu‘dur. (9) Ma‘şiyeti, maḥabbet-i dünyādur, kibrdür,
 ‘ucbdür, riyādur, ḥırşdur. İmdi iki ḥüküm (10) daḥı bir pāzişāhındur. Nitekim zāhire
 emr-i nehy kıldı. Bāṭına daḥı emr-i nehy kıldı. (11) Nitekim zāhire, emre imtişāl kılmak
 ve menhīden ictināb itmek farzdur. Ancılayın (12) bāṭına daḥı, me‘müre imtişāl kılmak
 ve menhīden ictināb, farz-ı ‘ayndür. Pes vācibdür (13) her mü‘mine ki, gönlin arıdup
 Allāhü Ta‘ālā sevmedügi şifatlardan pāk ide. Allāhü Ta‘ālā

[34a] 1 tolu: B4, C6 tolmış olsa / murdâr dünyâ maḥabbetinden: B5, C7 dünyâ muḥabbeti murdârından / gönlini: B5
 gönül C7 gönli // 2 olsa: B6, C8 bulsa / kibr ü ‘ucb ü ḥasedden ve riyādan: B6 kibr ve ‘ucb ve riyā ve ḥıkd ü ḥased
 gibi C8 kibr ü ‘ucb ü riyā vü ḥıkd ü ḥased gibi / Nitekim: B7, C9 Niteki // 3 ‘ibādeti var: B8, C9 ‘ibādeti var ve // 4 ve:
 C10 var / Nitekim: B9, C11 Niteki / Ḥaḫ Ta‘ālā: C11 Allāhü Ta‘ālā // 5 Ancılayın bāṭınına emr eyledi t̄ā‘ate, nehy
 eyledi ma‘şiyetden: B’de yok C12 Ancılayın bāṭınına emr eyledi t̄ā‘ate ve nehy eyledi ma‘şiyetden // 6 oruçdur,
 namāzdur: B10 namāzdur, oruçdur, zikrdür C13 namāzdur, oruçdur, zikirdür / ve ḥelāl içmekdür ve ḥelāle: B11 ḥelāl
 içmekdür, ḥelāle C1 ḥelāl içmekdür, ḥelāl // 7 Ma‘şiyeti ḥarām yimekdür, ḥarām içmekdür, ḥarām geymekdür ve
 ḥarāma bakmaḫdur: B1 Ma‘şiyeti ḥarām yimekdür, ḥarām içmekdür, ḥarām geymekdür, ḥarāma bakmaḫdur C1 Ve
 ma‘şiyeti ḥarām yimekdür ve ḥarām içmekdür ve ḥarām geymekdür ve ḥarām bakmaḫdur // 8 bāṭınına: B2, C3
 bāṭınınuñ / şaburdur: B3 şaburdur C4 şabırdur // 9 Ma‘şiyeti: C4 Ve ma‘şiyeti / kibrdür: C5 kibirdür / İmdi: C’de yok /
 ḥüküm: B4, C5 ḥüküm // 10 pāzişāhındur: B4 pāzişāhdandur C5 pādişāhdandur / Nitekim: B5, C6 Niteki / zāhire emr-i
 nehy: B5, C6 emr ü nehy / daḥı emr-i nehy: B5, C6 emr ü nehy // 11 Nitekim: B6, C7 Niteki / kılmak ve menhīden
 ictināb, farz-ı ‘ayndür: B6 ve menhīden ictināb farz-ı ‘ayndür C7 ve nehyden ictināb farzdur // 12 me‘müre imtişāl
 kılmak ve menhīden ictināb, farz-ı ‘ayndür: B7 me‘müre imtişāl ve menhīden ictināb, farz-ı ‘ayndür C8 emre imtişāl
 ve nehyden ictināb, farzdur // 13 her: C’de yok / Allāhü Ta‘ālā: B9 her Allāhü Ta‘ālā / pāk ide: B9, C10 pāk eyleye /
 Allāhü Ta‘ālā: C10 Allāhü Ta‘ālā’nuñ

[34b]

(1) maḥabbetile taldura. Tā ki ol maḥabbetüñ āsārı ‘ibādāt ve t̄ā‘at maḥabbeti, bātinından (2) zāhirine tereşşuḥ eyleye. Ya‘nī içinden taşına [B51a] şıza. Nitekim, “Küllü inā‘in yetereşşehu bi-mā fihī” (3) dimişlerdür. Ya‘nī her kabuñ içinde [C45b] ne var-ısa, taşına ol şızar. Eger bal kabıyısı (4) taşına bal şızar ve eger sirke kabıyısı taşına sirke şızar. Pes imdi her gönül (5) ki, Allāhü Ta‘ālā maḥabbeti balıla talmış ola. Ol kimsenüñ kalbinden kalıbına ol maḥabbetü’l-lāh (6) eşeri tereşşuḥ idüp, zāhir olsa gerekdür ki, ol eşeri ‘ibādāt ve t̄ā‘atdür. Eyle (7) olıcaḡ, ol kişi namāz kılup uşanmasa gerek. Zikr idüp yorulmasa gerekdür. Zīrā içinde (8) ol maḥabbetü’l-lāh meded eyler, mu‘āvin olur. Ve eger ‘aksī olacaḡ olursa, dünyā (9) maḥabbeti olıcaḡ talmış olur. Anuñ eşeri taşra bedene zāhir olsa gerekdür. Fısk (10) ve ma‘şiyetdür. Zīrā içinde maddesi fāsiddür ki, maḥabbeti dünyādur. [B51b] Taşrasına daḡı (11) şızsa gerekdür. Pes sebep oldur ki, ma‘şiyete cüst olur. ‘İbādete ve t̄ā‘ate (12) süst olur. Zikr idüp Qur‘ān [C46a] okuyıcaḡ ağır gelür, uykusı gelür. Ğaybet söylese (13) feraḡ olur. Uykusu daḡı var-ısa, açılır. Harām işler şafā virüp, hoş gelür. Oruç

[34b] 1 maḥabbetile: B10, C11 muḥabbetile/ maḥabbetüñ: B10, C11 muḥabbetüñ / ‘ibādāt ve t̄ā‘at maḥabbeti: B10 ‘ibādāt ve t̄ā‘atı muḥabbeti C11 ‘ibādātı // 2 Nitekim: B1, C12 Niteki // 3 kabıyısı: B2, C1 kabısı // 4 taşına bal: C1 bal / ve: B ve C’de yok / kabıyısı taşına: B3 kabısı taşına C2 kabısı // 5 Allāhü Ta‘ālā: B4 Allāh C3 Allāhü Ta‘ālā’nuñ / Ol kimsenüñ: B4, C4 Elbette ol kimsenüñ / kalıbına: C4 kalabına / ol maḥabbetü’l-lāh: B5 ol muḥabbet-i Allāh C4 muḥabbet-i İlāhī // 6 gerekdür: B6 gerek / eşeri: B6, C5 eşer / ‘ibādāt ve t̄ā‘atdür: B6 t̄ā‘at ‘ibādetdür C5 t̄ā‘at ü ‘ibādetdür // 7 gerek: C7 gerekdür / Zikr idüp yorulmasa gerekdür: B7 Zikr idüp yorulmasa gerek C’de yok / içinde: B8, C7 içinden // 8 ol maḥabbetü’l-lāh: B8 ol Allāh muḥabbeti C7 Allāhü Ta‘ālā’nuñ muḥabbeti / meded: C7 aña meded / ‘aksī: C8 ‘aks // 9 maḥabbeti olıcaḡ talmış olur: B9 muḥabbeti sirketle gönli talmış ola C9 muḥabbeti sirketle gönli talmış ola / taşra bedene: B10 taşra bedeninde C9 taşrasında / gerekdür: B10, C10 gerek ki // 10 ve: B11, C10 u / maḥabbeti: B11, C11 muḥabbeti // 11 şızsa: B1, C12 ol şızsa / sebep: C12 sebebi / cüst olur. ‘İbādete ve t̄ā‘ate süst olur: B2 cüst ve ‘ibādete süst olur C13 cüst olur. ‘İbādete süst olur // 12 gelür: B3, C1 dutar / Ğaybet: C1 Ğaybet // 13 daḡı var-ısa: B4 var-ısa daḡı C2 var-ısa de / açılır: C2 gider

[35a]

(1) dutmak, namāz kılmak ağır gelir. Nitekim Hâk Ta‘ālā Kelām-ı Mecīdinde buyurur: وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ “Ve inneha le-kebīretün (2) illā ‘alā’l-ḥāṣi‘īne” (Bakara/45) diyü buyurur. Ya‘nī ol buyurduğumuz namāzı kılmak, key ulu zaḥmet (3) gelir. İllā, Hâk Ta‘ālā’dan korkanlara, begāyet şafā virür. Zīrā gönülleri Allāh’dan korkmak (4) odıla yanmışdur ve anuñ maḥabbetile münevver olmuşdur. Pes anlara begāyet lezzet ve şafā (5) virür ol namāz içinde. “Ve ce‘altü kurrete ‘aynī fī’ş-şalāti” diyü buyurur Hâzret-i Muştafā (6) (s.a.s.). [B52a] Ya‘nī gözüm nūrı namāz kılmakda kaldı. Zīrā namāz dōstıla (7) söyleşmekdür. Ve anuñıla şöḥbet itmekdür. Nitekim, “Eş-şalātü hiye’l-münācātü ma‘a’r-rabbi” (8) diyü buyurur. Pes eyle olsa mü‘min, gönlini Allāhü Ta‘ālā maḥabbetile [C46b] tōldurmak gerekmiş. (9) Nitekim anuñ zāhirinde ‘ibādāt ve t̤ā‘at zuhūra gelüp, mürettep ola. [Zīrā gönül birdür, iki degül ki birinde Allāh muḥabbeti ola ve birinde dünyā muḥabbeti ola (B5)] Nitekim (10) Hâk Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīdinde: مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ “Ma ce‘ale’l-lāhü liracūlin min ḳalbeyni fī cevfihi” (Ahzab/4) diyü buyurur. Allāhü Ta‘ālā (11) bir kişi içinde iki gönül kılmadı. Çün gönül birdür. Aña bir nesne şıgar. Nitekim bir destiye (12) hem bal hem sirke şıgmaz. Pes imdi bir gönüle daḥı, Allāhü Ta‘ālā maḥabbetile dünyā maḥabbeti (13) şıgmaz. Pes gerekdür ki, dünyā maḥabbetini çıkara. Allāhü Ta‘ālā maḥabbetini tōldura. Gönlini

[35a] 1 dutmak: C3 tutmak / Nitekim: B5, C4 Niteki / Kelām-ı Mecīdinde buyurur: B ve C’de yok // 2 ol: B6 ol biz C5 biz // 3 gelir: B7 gelir ve ağır iş gelir / korkmak: B9 korkmaḳlıḳ C7 ḳormaḳ // 4 ve: C’de yok / maḥabbetile: B9 muḥabbetile C7 muḥabbetile // 5 virür: B10, C8 ḥāşıl olur / içinde: B11, C9 içinde niteki / Hâzret-i Muştafā (s.a.s.): B11 Resül (a.s.) C10 Peyḡamber (a.s.) // 6 gözüm: B1, C10 benüm gözüm / namāz kılmakda kaldı: B1, C11 namāzdadur // 7 anuñıla: C11 anuñıla / Nitekim: B2, C12 Niteki // 8 Pes: B ve C’de yok / Allāhü Ta‘ālā: C13 Allāhü Ta‘ālā’nuñ / maḥabbetile: B3, C13 muḥabbetile // 9 Nitekim: B4, C1 Tā ki / anuñ: B4, C1 anuñ eṣeri / ‘ibādāt ve t̤ā‘at: C1 ‘ibādāt ü t̤ā‘ati / gelüp: C2 getürüp / mürettep: C2 müzeyyen / degül ki: C3 degildür ki / Allāh: C3 Allāhü Ta‘ālā / Nitekim: B6, C4 Niteki // 10 Hâk Ta‘ālā Kelām-ı Mecīdinde: B6 Hâk Ta‘ālā C’de yok / buyurur: C4 buyurur Allāhü Ta‘ālā / Allāhü Ta‘ālā: B7, C5 Ya‘nī Allāhü Ta‘ālā // 11 Çün: C6 Çünki / Nitekim: B9, C6 Niteki // 12 bal: C7 bal ve / imdi bir gönüle: B10 bir gönüle C7 bir gönüle / Allāhü Ta‘ālā maḥabbetile: B10, C7 Allāh muḥabbetile/ maḥabbeti: B10, C8 muḥabbeti // 13 maḥabbetini: B11, C8 muḥabbetin / Allāhü Ta‘ālā maḥabbetini tōldura: B11, C8 Allāh muḥabbetile/ Gönlini: B ve C’de yok

[35b]

(1) münevver ve müzeyyen kıla. Tâ ki [B52b] anuñ naazarına lâyıķ ola. Baʿzı evliyâ dimişdür ki: (2) İy âdem oğlanları! Dāyimā zāhiriñüz, bezersiz ki manzarı halkdır. Bātıñıñuz (3) niçün bezemezsiz ki, manzarı Hālîķʼdür. Niçün halka Hālîķʼden ziyāde ʿizzet idüp (4) ağırlarsız? ʿİzzet ve taʿzīm Hāk Taʿālāʼya gerek-idi. [C47a] Halkdan utanduñuz Hālîķʼden (5) utanmaduñuz. Nitekim Hāk Taʿālā Kelām-ı Mecīdinde buyurur: **وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ** “**Ve taḥṣeʼn-nāse veʼl-lāhü (6) eḥaḳḳu en taḥṣāhu**” (*Ahzab/37*) Yaʿnī sen halkdan kōrkarsın ve utanursın. Dilemezsin (7) ki, ʿaybuña muṭṭaliʿ olalar. Hāl budur ki, Hāk Taʿālā lâyıķıdı kōrkmaḳlıķa. Zīrā (8) dünyāda ve āḫiretde her vechile kādirdür ki dürlü dürlü intiķāmlar eyler. (9) Pes eyle olsa, ol müʾmin himmeti zāhirin düzmekden bātıñın düzmege (10) daḫı ziyāde olsa gerekdür. Zīrā aşl bātıñdur. Zāhir daḫı [B53a] bātıña tābiʿdür. (11) Kaçan kalb maʿmūr olsa, kālīb daḫı maʿmūr olur. Pes vācib oldur ki (12) müʾmin göñlin ʿimāret itmege meşğül ola. Geldük göñlüñ kāsāvetin ne giderür, (13) ne yumşadur, fikr eyle. Dāyim ol nesneleriñ zikrine meşğül ola. Hāzret-i Muştafāʼya (s.a.s.)

[35b] 1 naazarına: B1, C9 rahmet-i naazarına // 2 Dāyimā: C10 Dāʾimā / zāhiriñüz: C11 zāhirī / bezersiz: C11 bezersizñüz / Bātıñıñuz: C11 Ve bātıñıñuz // 4 ve: C13 ü / Hāk Taʿālāʼya: C13 Allāhü Taʿālāʼya / gerek-idi: C13 gerekdür // 5 utanmaduñuz: C1 utanmadıñuz / Nitekim: B5, C1 Niteki / Kelām-ı Mecīdinde buyurur: B5, C2 diyü buyurur // 6 sen: B6 sen iy ʿāşī / utanursın: C3 utanırsın // 7 Hāl budur ki: C4 Hālbuki / Hāk Taʿālā lâyıķıdı kōrkmaḳlıķa: B8 Hāk Taʿālā key lâyıķıdı sen andan kōrkmaḳlıķa C4 lâyıķ olan aḫaḳ olan Hākʼdan kōrkasın // 8 ve: B9 vü Cʼde yok / dürlü dürlü: C6 dürlü // 9 ol müʾmin: B10, C6 müʾminüñ / düzmege: C7 düzmek // 10 ziyāde olsa gerekdür: B11 yigrek gerekdür C7 ziyāde gerekdür / aşl: B11 aşıl // 11 kālīb: C9 kālāp // 12 göñlin: C10 kalbin / Geldük: B ve Cʼde yok / göñlüñ: B3 göñül C10 kalp / ne giderür, ne yumşadur: B3 ne nesne giderür, ne yumşadur C11 ne nesne yumşadur ve giderür anı // 13 fikr eyle: B3, C11 fikr eyleye / Dāyim: C11 Dāʾimā / Hāzret-i Muştafāʼya (s.a.s.): B4 Hāzret-i Muştafāʼdan (s.a.s.) C12 Hāzret-i Peyğamberʼden

[36a]

(1) şordılar ki, gönli ne nesne yumşadır, kasâvetin ne giderür? Eyitdi: [C47b] “Zikrû'l-mevt” (2) Nitekim: “Eksirü zikre hâdimi'l-lezzâti ve müferriki'l-cemâ'ati ve muharribi'l-îmârâti” (3) diyü buyurur (s.a.s.). Ya'nî, “Çok añañ, şol lezzetler bozucu ölümü (4) ve cemâ'atleri biribirinden ayırıcı ölümü ve imâretleri harâb idici ölümü.” Nitekim (5) bir hadîsde dañı buyurur: “Men erâde mev'izeten fe'l-mevtü yekfîhi” Ya'nî, kim ki (6) öğüt isterse, ölüm aña öğüt yiter. Çün ölecekdür. Dünyâya gönül (7) virtüp, âhir elinden çıkup, [B53b] arta kalsa gerekdür. Niçelerüñ yüzine gülüp (8) mağrūr eyledi. Âhir helâk itdi. Bir hadîsde dañı buyurur: “Terektü fiküm (9) vâ'izeyni en-nâtıku ve's-şâmitü en-nâtıku el-Ḳur'ânü ve's-şâmitü el-mevt” (10) Ya'nî, sizüñ içüñüzde iki vâ'iz kodum. Biri dillü biri dilsüz. Dillü (11) vâ'iz, Ḳur'ândur. Dilsüz vâ'iz, ölümdür. Pes fikr it ki, [C48a] ölüm bir nesne(12)dür ki, mecmûc-ı halâyık anı tatsa gerekdür. Nitekim, Haḳ Ta'âlâ Kelâm-ı Mecîdinde (13) buyurur: كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ “Küllî nefsin zâ'ikatü'l-mevt” (Ali-İmran/185) Ya'nî her nefis, ölümü tadıcıdır.

[36a] 1 ki: C'de yok / gönli ne nesne: B5 gönüli ne nesne C13 kalbi ne şey / kasâvetin ne: B5 kasâvetin C13 ve kasâvetin / “Zikrû'l-mevt”: B5, C1 “Zikrû'l-mevt” ya'nî ölüm anmak // 2 Nitekim: B6, C1 Niteki // 3 diyü buyurur (s.a.s.): B7 diyü buyurdu C2 diyü buyurur Peygamber (a.s.) // 4 ve cemâ'atleri biri birinden ayırıcı ölümü ve imâretleri harâb idici ölümü: B8 ve imâretler yıkup harâb idici ölümü C4 ve cemâ'atleri biri birinden ayırıcı ölümü ve imâretleri yıkup harâb idici ölümü / Nitekim: B ve C'de yok // 5 buyurur: B9, C5 ...diyü buyurur // 6 yiter: C7 yeter / Çün: C7 Çünki // 7 virtüp: B11, C8 virtüp nider / yüzine: B1 yüzüne // 8 itdi: C9 eyledi / buyurur: B2 ...diyü buyurdu C10 ...diyü buyurur // 10 içüñüzde: C12 içüñüzde // 11 Ḳur'ândur: B5 Ḳur'ân / fikr it ki: B5 fikr idelüm ki C13 fikr ide ki / nesnedür ki: B6 şerbetdür // 12 halâyık: B6, C1 maḥlûḳ / tatsa: C1 tadsa / Nitekim: B6, C1 Niteki / Haḳ Ta'âlâ: C2 Allâhü Ta'âlâ / Kelâm-ı Mecîdinde: B ve C'de yok // 13 buyurur: B7, C2 ...diyü buyurdu

[36b]

(1) Hîç kimseye amān virmez. Mecnū^c-ı ins ü cin, ölüm acısın tıtsa gerekdür. (2) Hikāyet olındı: Süleymān peygamber (a.s.) bir gün aşhābıla (3) otururdu. Nāgāh bir heybetlü yigit geldi. Süleymān'ıla birez şöhet eyledi, gine (4) gitdi. Nedīmlerinden biri Süleymān'a eyitdi: [B54a] Yā Resūla'llāh! İşbu yigit kimdür? (5) Ne heybetlü şüreti var. Gördüğümleyin cānum ürkdı. Süleymān eyitdi: (6) Ol bir kişidür ki mecnū^c-ı cānlar, anı göricek ürker. Zīrā cānlaruñ hākimi(7)dür. Hāk Ta'ālā anı mecnū^c-ı cānlara müvekkel kılmışdur. Adı 'Azrāyil'dür. Bunı (8) işidicek, ol nedīm ağladı. Eyitdi: Benüm yüzüme dike dike bağıdı. Beñzer ki (9) cānumı yakında alsa gerekdür. Baña meded eyle, diyü yalvardı. Süleymān [C48b] eyitdi: Ne (10) vechile çāre ideyim? Eyitdi: Yile buyur, alsun beni Kāf tağı ardında biraşsun. (11) Şāyed ki kırtılam. Süleymān eyitdi: Andan kırtılmağa çāre yoğdur. Ammā senüñ (12) hatıruñ-ıçun idelüm didi. Yile emr eyledi. Fi'l-hāl götürdi, Kāf tağı ardında (13) kodı. Bir sāt geçdi. Nāgāh 'Azrā'il geldi. Eyitdi: Yā Süleymān! Bugün [B54b] bir 'aceb nesne

[36b] 1 Hîç kimseye amān virmez: B8 Hîç kimse ölümünden kırtılmaz C3 Hîç ölümünden kimse kırtılmaz / ins ü cin: B8 ins ü cin ü melek C4 ins ü cin ve melek / tıtsa: C4 tıtsa // 2 olındı: B9 olındı ki / (a.s.): C'de yok // 3 birez: B11, C6 birez vaqt / eyledi gine gitdi: B11 itdi gitdi C7 eyledi gitdi // 4 Süleymān'a: C'de yok / Resūla'llāh: C7 nebiyye'l-lah // 5 Gördüğümleyin: C8 Gördüğüm gibi / cānum: C8 cānım // 6 Ol: C9 Ov / ürker: C10 kırkar // 7 Hāk Ta'ālā: C10 Allāhü Ta'ālā / anı mecnū^c-ı cānlara: B3 mecnū^c-ı cānlara anı / kılmışdur: C11 eylemişdür / 'Azrāyil'dür: B4, C11 'Azrā'il'dür // 8 dike dike: C12 pek // 9 cānumı yakında: B5 yakında cānum / alsa gerekdür: C13 ala / Süleymān: C13 Süleymān (a.s.) // 10 ideyim: B7, C1 ideyin / buyur: C2 emr eyle / alsun: C'de yok / ardında: B7 ardına iltüp C2 ardına // 11 kırtılam: B8 kırtılam / Süleymān: C3 Süleymān (a.s.) / kırtılmağa: C3 kırtılmağa // 12 hatıruñ-ıçun: C4 hatıruñ için / idelüm didi: B9 idelüm diyüp C4 eyle idelüm / emr eyledi: B9, C4 emr itdi / götürdi: C5 götürip / tağı ardında: B10 tağınuñ ardına iledüp C5 tağı ardına iledüp // 13 geldi: B11 gine geldi / 'aceb: B1 'acayib

[37a]

(1) vāķi^c oldu. Hāķ Ta‘ālā baña emr eyledi ki, senüñ şol fülān nedīmüñ, bugün (2) fülān sā‘atde Qāf tağı ardında cānın alam. Bugün seni görmege geldüm. Gördüm (3) ol kişi senüñ qatuñda oturur. Ta‘accüb idüp, yüzine bir kaç kez baqdum, qatuñdan gitdüm. (4) Hemān ki, maķāmuma vardum. Gine hīṭāb geldi ki tīz var, Süleymā’nuñ fülān (5) nedīminüñ cānın Qāf tağı ardında al. Fi’l-hāl vardum. Anda vardum, anda buldum. (6) Cānın aldum. Andan senüñ qatuña [C49a] geldüm. Süleymān ağladı. Hikāyeti haber virdi. (7) Pes ma‘lūm oldu ki, ölümde kişi kaçmağıla qurtulmaz imiş. Nitekim Hāķ Ta‘ālā, Kelām-ı (8) Mecīdinde kendü buyurur: قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفَرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ “**Qul len yenfe‘akümü’l-firārü in ferartüm mine’l-mevti (9) evi’l-qatli**” (*Ahزاب/16*) Ya‘nī eyit, Yā Muḥammed! Ümmetüñe ki kaçmak size aşşı eylemez ölümde (10) eger kaçarsañuz. أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ “**Eynemā tekünü [B55a] yüdrikkümü’l-mevtü velev küntüm fī burūcin müşeyyedetin**” (*Nisa/78*) (11) Ya‘nī qanda olsañuz ölüm size yitişür. Eger kaçup muḥkem qal‘alara giricek (12) daḥı olursañuz, qurtulmağa çāre yoķdur. Hikāyet olundu: ‘İsā peygamber (13) bir gün siyāhatinde nāgāh bir şahrāda gördi ki bir ‘ābid ‘ibādet ider, güneş

[37a] 1 Hāķ Ta‘ālā: C7 Allāhü Ta‘ālā / nedīmüñ: B2 nedīminüñ cānını / bugün: B7’de yok // 2 cānın: B ‘de yok // 3 idüp: B4 itdüm / bir kaç kez baqdum: C10 baqdum bir kaç kez // 4 Hemān ki: C11 Hemān / maķāmuma: C11 kendü maķāmuma / Gine: B5, C11 Yine // 5 Anda vardum: B ve C’de yok // 6 geldüm: B7 geldüm didi / Süleymān: C1 Süleymān (a.s.) // 7 qurtulmaz imiş: B9 qurtulamaz imiş C2 qurtulamazmış / Nitekim: B9, C2 Niteki / Hāķ Ta‘ālā: C2 Allāhü Ta‘ālā / Kelām-ı Mecīdinde kendü buyurur: B9, C3 diyü buyurdu // 9 ki: C’de yok / eylemez: B11, C4 kılmaz // 10 kaçarsañuz: B11 kaçarsañuz ölümde C5 kaçarsañuz fāyide itmez yetişür // 11 qanda olsañuz: C6 her nerede olursanız / yitişür: C7 yetişür / qal‘alara giricek daḥı olursañuz: B2 qal‘alar içine daḥı girüp olsañuz C7 qal‘alar içinde de olsañuz // 12 qurtulmağa: C8 qurtulmağa / olundu: B3 olundu ki / peygamber: B3 peygamberden (a.s.) C8 peygamberden // 13 siyāhatinde: C9 seyāhatde gezerken / gördi ki: B4, C9 gördi

[37b]

(1) ıssısında. Yakında bir kaba ağaç var, varup anuñ gölgesinde namāz kılmaz. Güneş
(2) ıssılarında yanup yakılup namāz kılar. Ğsā ilerü vardı. Selām virdi, eyitdi: (3) İy
mümin-i şādık! Niçün varup gölgede rāhatlıgıla Ğbādet kılmazsın? (4) Zahmetile
[C49b] ıssılarda kılırsın. Ğābid eyitdi: Yā Ğsā! Yidi, sekiz yüz yıllık Ğmr-içün (5) dağı
ne gölge gerekdür. Güneşden gölgeye varınca Ğmrümi zāyiĞ mi kılayım, didi. (6) Ğsā bu
sözi işidicek ağladı. Ğābid eydür: Yā Ğsā! Niçün ağlarsın? [B55b] Ğsā (7) eyitdi: Ğhir
zamānda gelen Muḥammed ümmeti-çün ağlaram ki, ekşerinüñ Ğmri yā yitmiş (8) ola.
Dünyāyı sevüp Ğmāret itmege meşğöl olalar. Uzun bünyādlu evler yapalar. (9) Dürlü
dürlü köşkler ve sarāylar bünyād ideler. Ölecegin unıdalar, dağı Ğāfil olalar. (10) Ğābid
eyitdi: Yā Ğsā! Şol karşındağı tağa varğıl. Anda bir mağara vardır. (11) İçine girgil.
Anda bir Ğceb nesne göresin. Ğsā ol tağa vardı. Mağaraya (12) girdi. Bir altundan
düzülmüş taht, ayakları gümişden üzerinde bir büyük tābūt. (13) Ol-dağı [C50a]
altundan. MuraşsaĞ cevāhirlerle ol tābūtuñ başında yazılmış ki: İy benüm

[37b] 1 Yakında: B5 Yakınında / namāz: C'de yok // 3 rāhatlıgıla: C13 rāhatlıgıla / Ğbādet: C'de yok // 4 Yidi: B9,
C1 Yedi / yıllık: B9 yıl // 5 dağı: C'de yok / gölge: C2 gölgelik / kılayım: B10, C3 kılayın // 6 Ğsā bu sözi işidicek:
B11 bu sözi işidicek Ğsā C3 bu sözi işidicek Ğsā (a.s.) / eydür: B11 eytdi / Yā Ğsā: B ve C'de yok // 7 ümmeti-çün
ağlaram: B1 ümmetin ağların C5 ümmetine ağların / yā yitmiş ola: B2 altmış yā yitmiş ola C6 altmış yā yetmiş yıl ola
// 8 yapalar: C'de yok // 9 Dürlü dürlü: C7 dürlü / Ölecegin: B4, C8 Öleceklerin / dağı: B ve C'de yok // 10
karşındağı: C9 karşıdağı // 11 girgil: B6, C10 girgil ki / bir: B'de yok / göresin: C11 vardır göresin / Mağaraya: B7,
C11 Ol mağaraya // 12 Bir altundan: B7, C12 Gördi ki bir altundan / tābūt: C13 tābūt var // 13 cevāhirlerle: B9
cevāhirle C1 cevāhirile

[38a]

(1) t̄abūtum görüp ta'accüb idenler! Bilgil ki, ben bir ulu p̄āziṣāh-idüm ki dünyāda biñ
 (2) yıl p̄āziṣāh oldum. Biñ p̄āziṣāhuñ bikir kızların aldum. Biñ p̄āre ƙal'a [B56a] bünyād
 itdüm. (3) 'İmāret eyledüm. Āḥir ecel yitişdi. 'Azrāyil geldi, bir ağulu ḥarbe urdı
 başuma. Fi'l-ḥāl (4) ağusı ayağum tırnağına yitişdi. Mecmū'-ı dünyā begligi ve salṭanatı
 ve lezzeti ve bunca (5) 'avratlar tena'umı gözümünden ƙıƙdı. Bu mecmū'ından birisi
 ölüme ƙarşu tırmadı. (6) Hīç birinden fāyide olmadı. İmdi bu dünyāya gelenler, benden
 çok 'ömür sürmeyiser (7) ve benden ziyāde salṭanat sürmeyiser. Hīç birinden vefā
 bulmadum. [Belki dürlü ziyānlar ve mażarratlar buldum. (B7)] Zinhār ve zinhār (8)
 dünyāya aldanmayasız. Anuñ yalancı begligine mağrūr olmayasız. Belki terk idüp (9)
 gice ve gündüz 'ibādet ve ta'āt idüp ölmezden öñdin ölüm yarağına meşğul [C50b] ola.
 (10) Şoñ peşimānlık aşşı ƙılmaz. Pes imdi her kişi, dāyima ölümün añup dünyādan
 [B56b] yüz çevürüp (11) āḥirete teveccüh itmek gerekdür. Ḥāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.)
 eydür: Kişi (12) ölümün añmağıla üç dürlü sa'ādete yitişür. Evvel, günāhı terk ider,
 tizcek tevbe ider. (13) İkinci, dünyā hırşı gönünden gider, ƙanā'ate meşğul olur. Üçünci,
 gice ve gündüz 'ibādetin

[38a] 1 Bilgil: B10, C2 Bilüñ ki / p̄āziṣāh-idüm: C2 p̄ādiṣāh idüm / ki: B ve C'de yok / biñ yıl p̄āziṣāh oldum: B ve C'de yok // 2 Biñ p̄āziṣāhuñ bikir: B11 Biñ bikir p̄āziṣāh C3 Biñ bāpire kız aldum / itdüm: B1 idüp C4 eyledüm // 3 'İmāret eyledüm: C'de yok / Āḥir ecel yitişdi: B1 Biñ yıl 'ömr sürdüm, āḥir ecel yitişdi C4 Biñ yıl 'ömür sürdüm, āḥir ecel yetişdi / 'Azrāyil: B2, C4 'Azrā'ıl // 4 ayağum: B3 ayağumuñ / yitişdi: C6 yetişdi / dünyā: C'de yok / salṭanatı ve lezzeti: B3 salṭanat lezzeti // 5 'avratlar: C6 'avratlar ve / birisi: B4 biri / ölüme: B5, C7 ecele // 6 fāyide: C8 fā'ide / İmdi bu: B5 İy C8 İmdi iy / 'ömür: B6 'ömr / sürmeyiser: B6, C9 sürmeyesin // 7 ve: B ve C'de yok / sürmeyiser: B6, C10 görmeyesin / Zinhār ve zinhār: B8, C11 Zinhār // 9 gice ve gündüz: B9, C12 gice gündüz / 'ibādet ve ta'āt: B9, C13 'ibādet / öñdin: B10 öñdün C13 evvel / ola: B10 oluñ C1 olası // 10 Şoñ: C1 Zīrā şoñ / aşşı ƙılmaz: B10 kişiy e aşşı ƙılmaz C1 fā'ide itmez / dāyima: B11 dāyimā C2 dā'imā / çevürüp: C2 çevirüp // 11 gerekdür: C3 gerek / Ḥāzret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C3 Ḥāzret-i Peyğamber (a.s.) / eydür: C3 eyitdi // 12 añmağıla: C4 çok añmağıla / yitişür: C4 yetişür / ider: B3, C5 idüp / tizcek: B3 tizcek C5 tiz // 13 gider: C5 ƙıƙar gider / gice ve gündüz 'ibādetin: B5 'ibādetin C6 gice gündüz 'ibādetin

[38b]

(1) ve t̤āatin arturmak ardınca olur. Geldük kişi ölümün unutmakda üç dürlü belāya (2) uğrar. Evvel, günāha meşgūl olur, tevbe'i teḥīr ider. İkinci, dünyāya ḥarīṣ olur. (3) Gice ve gündüz māl cem' itmege meşgūl olur. Üçünci, 'ibādete ve t̤āate kāhel (4) olur. Pes mü'min dāyima ölümün añmağa mülāzım olmak gerek-imiş. Tā ki anuñ yarağına (5) meşgūl ola. Hikāyet olındı: Emīre'l-Mü'minīne 'Ömer'den (r.a.) (6) Beytü'l-māldan bir şāḥābeye **[C51a]** vazīfe ta'yīn eyledi. **[B57a]** Her gün vaqtde gele, 'Ömer'e (7) ölümün aṇdura. Şabāḥ namāz vaqtinde geldi ki, "Üzkürü'l-mevte" Yā Emīre'l-Mü'minīn! diye. (8) Ya'nī ölümün añ diye. Gördi ki 'Ömer, ölümün aṇup ağlayuyordu. Kōdı gitdi. (9) Öyle namāzı vaqtinde [geldi ki aṇdura gördi gine ölümün aṇup ağlayuyurur. (B4)] ve ikindü namāzı vaqtinde daḥı ol vechile buldı. Aḥşamda (10) ve yatsuda ol resme buldı. Daḥı yarındası şabāḥ geldi. Eyitdi: Yā Emīre'l-mü'minīn! (11) Ol baña virdüğüñ vazīfe ḥarām oldı. Anuñ-ıçun ki ol buyurduğıñ ḥizmeti (12) anuñ muḳābelesinde yirine getüremedüm. Biş vaqtde geldüm, saña ölümün aṇdursam (13) gerek-idi. Her ne vaqt ki geldüm ise, seni ölümün aṇup āḥ idüp aḡlar buldum.

[38b] 1 ve: B ve C'de yok / arturmak: C7 arturmağa / ardınca olur: C7 sa'y ider / kişi: B ve C'de yok / unutmakda: B5 unutmakdan / üç: C7 daḥı üç // 2 günāha: C8 günāḥ itmegi / olur: B7, C9 olup // 3 Gice ve gündüz: B7, C9 Gice gündüz / māl cem' itmege meşgūl olur: B7 māl cem' itmek ardınca olur C10 cem' itmege sa'y ider / 'ibādete ve t̤āate: B8 'ibādet ü t̤āate C10 t̤āat ü 'ibādete / kāhel: C10 kehel // 4 dāyima: B9 dāyimā C11 dā'imā // 5 'Ömer'den: C13 'Ömer // 6 eyledi: B11, C1 eyledi ki / vaqtde: B1 biş vaqtde C1 beş vaqtde // 7 namāz: B1, C2 namāzı // 8 ağlayuyurur: B3 ağlaya durur C4 ağlayur // 9 gördi gine: C5 gördi ki 'Ömer yine / ağlayurur: C5 aḡlar / ve: B ve C'de yok / ikindü: B5 ikindü: C5 ikindi / Aḥşamda ve yatsuda: C6 Aḥşam ve yatsu vaqtinde daḥı // 10 Daḥı: C'de yok // 11 virdüğüñ: B7, C8 Beytü'l-māl'dan ta'yīn itdüğüñ / Anuñ-ıçun: C9 Anuñ-çünki / ḥizmeti: C9 ḥidmeti // 12 yirine: C10 yerine / getüremedüm: B9 getürimedüm / C10 getürmedüm / Biş: C10 Beş / geldüm: B9 hergün gelüp / C10 gelüp // 13 ne: C'de yok / geldüm ise: B10, C11 geldüm / ölümün aṇup: C'de yok

[39a]

(1) Pes fıkır eyle, gör ki ‘Ömer bir kişiden aşağı, [B57b] mecmū^c-ı ümmetleriñ yigregidür. Ol taḳarrübile (2) ol kerāmetile, Allāhü [C51b] Ta‘ālā ʔatında gice ve gündüz ölümün añup ne vechile ağlardı. (3) Bizüm gibi günāhkār yüz biñ ol ʔadar āh idüp feryād idüp dāyimā gözler yaşın (4) dökmek gerekdür. İlāhī! Āhır vaḳtde ĩmānum şeyṭān şerrinden saklayuvır, (5) ʔalabum diyü yalvarup. Zīrā ölüm vaḳtinde ol la‘īn, key ḫavāle olup dürlü dürlü (6) vesveseler idiser. Ḥaberde gelmişdür ki, şeyṭān āhır vaḳtde ölüm esrükliḡi (7) içinde ḫastaya gelür. Atasından ve anasından yā sevgülü dostından birinüñ (8) şüretine girüp gelür. Ol bīṭāre bilmez şeyṭānıduḡın, atasın yā anasın sanur. (9) Gelüp eydür: Beni bilür misin ki, atañ fülānam yā dostuñ fülānam. Ölüp āḫirete (10) gidüptururam. İmdi zinhār, Naşrānī [B58a] dīni üzre olup ol dīni ʔabül (11) eylegil. Yā Yahūdiler dīni üzre olḡıl. Digil ki: Ben Yahūdiler dīni üzre oldum. (12) Ol ‘ālemde merḡüb ve merḫūm olasın. Ben eyle didüḡim-içün Ḥaḳ [C52a] Ta‘ālā beni (13) ḫōş tıdtdı. Sen-daḡı eyle digil ki, seni daḡı ḫōş duta, diyü vesvese idiser.

[39a] 1 ümmetleriñ: B1, C13 ümmetüñ / yigregidür: C13 yegregidür // 2 ol: B1, C13 ve ol / Allāhü Ta‘ālā: B1 Allāh / gice ve gündüz: B2 gice gündüz C’de yok // 3 günāhkār: B3 ḡāfil günāhkāra C2 ḡāfil günāhkār / ol ʔadar: C’de yok / āh idüp feryād idüp: B3 āh, feryād idüp C āh idüp / dāyimā: C2 dā‘īmā / gözler yaşın: B4, C2 göz yaşların // 4 gerekdür: B4, C3 gerek / vaḳtda: B4 vaḳtümüzde / C3 vaḳtümde / ĩmānum: B4 ĩmānumı C3 ĩmānumı / saklayuvır: C4 saklayıvır // 5 ʔalabum diyü yalvarup: B5 ʔalabum diyü yalvaru dura C4 diyü yalvara / dürlü dürlü: B6, C5 dürlü // 6 vesveseler: B6 vesvese / idiser: C5 diyiser / esrükliḡi: B7, C6 esrükliḡi // 7 gelür: C7 gele / ve: B ve C’de yok / dostından: B8, C7 dostlarından // 8 şeyṭānıduḡın: C8 şeyṭān olduḡın // 9 bilür misin ki: B10 bilürsin ki C9 bilür misin / atañ fülānam yā dostuñ fülānam: B10 atañ fülānın yā dostuñ fülānın C10 atañam yā ananam yā dostuñ fülānam ki / Ölüp: C’de yok // 10 gidüptururam: B11 gidüptururın / üzre: B1, C11 üzerine / olup: C’de yok // 11 Ya: B1 Yāḫūz C12 Yāḫūd / üzre olḡıl: B2, C12 üzerineyin / Ben Yahūdiler dīni üzre oldum: B ve C’de yok // 12 ve: C13 u / didüḡim-içün: B3 didüḡim-içün C13 dedüḡüm-içün / Ḥaḳ Ta‘ālā: C13 Allāhü Ta‘ālā // 13 digil ki: C1 degil ki

[39b]

(1) Ol-dağı eger dünyāda gice vü gündüz fışk u fücür ve fesād itmegile İmānınuñ nūrın
 (2) zaʿīf eyledise, ol-dağı ol dīn ki Naşārā’nuñdur, anuñ üzerineyem ben-dağı diye. (3)
 Hemān dünyādan İmānsuz gider. Neʿūzü bi’llāhi min zalike. Ol korkıdan Maʿāzi Neseffī
 (4) eydür - ulu meşāyihdandır - dāyimā duʿā kıldı, eydürdi kim: (5) **“Allāhümme huz**
‘aqlı kable mevti bi-şelāseti eyyāmin” Yaʿnī, ‘aqlımı al, beni mecnūn eyle (6) ölmezden
 üç gün öñdin. Mürīdleri şordılar: Yā şeyh! Niçün bu vechile (7) [B58b] duʿā kılırsın?
 Şeyh eyitdi: Anuñ-ıçun ki, sū-i hātımenden korqaram. Yaʿnī āhir vaktde (8) İmānsuz
 ölmekden korqaram. Zīrā mecnūn olıcağ ol vaktde dilüme ne gelürse (9) kayırmaz. Zīrā
 mecnūn mükellef olmaz. Anuñ-ıçun ol vechile duʿā kılıram. (10) [C52b] Pes imdi eyle
 olsa, her kişi dāyima ol korqıda olmağ gerekdür. Ebū Derdā (11) (r.a.) ulu şahābedür,
 hattā Resūl Hāzreti (s.a.s.) anuñıla (12) qardaş oquşmışdur. And içüp eydür: Va’llāhi
 her kişi ki, İmānsuz ölmekden (13) korqmasa ol kişi İmānsuz gider. Ebū Bekir Tirmidī
 rahmetü’l-lāhi ‘aleyh, vefātından soñra

[39b] 1 vü: B ve C’de yok / fücür ve: B ve C’de yok // 2 ol-dağı: B ve C’de yok / Naşārā’nuñdur, anuñ üzerineyem
 ben-dağı diye: B6 Naşārā anuñ üzerinedür ben-dağı anuñ üzerineyın dir C4 Naşrānī anuñ üzerinedür ben dağı anuñ
 üzerineyim dir // 3 Hemān: B7 Dağı C’de yok / İmānsuz: C5 İmānsız / korqıdan: B8, C6 korqıdan / Maʿāzi Neseffī:
 C6 Maʿāzi Neseffī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh // 4 dāyima: B3 dāyimā C1 dā’īmā / kıldı: B9 kıldı ki C7 iderdi ki /
 eydürdi kim: B ve C’de yok // 5 ‘aqlımı al: B10 ‘aqlum al İlahī C8 İlahī ‘aqlımı al // 6 ölmezden: B10, C8 ben
 ölmezden / öñdin: B11 öñdün C9 muqaddem / Mürīdleri şordılar: B11 Mürīdleri şordılar ki C9 Mürīdler şordılar ki //
 7 kılırsın: C10 idersin / Şeyh: B ve C’de yok / Anuñ-ıçun: C10 Anuñ-çun / hātımenden korqaram: B1 hātımenden
 korqarın C10 hātımenden korqaram // 8 İmānsuz: C11 İmānsız / korqaram: B2 korqarın // 9 kayırmaz: B3 kayırmaz /
 Anuñ-ıçun: C13 Anuñ-çun / ol vechile duʿā kılıram: B4 ol vechile duʿā iderin didi C13 eyle duʿā iderem didi // 10
 imde eyle olsa: B ve C’de yok / dāyima: B3 dāyimā C1 dā’īmā / ol: B4 bu / gerekdür: B5 gerek // 11 Resūl Hāzreti
 (s.a.s.): B6 Resūl Hāzreti (a.s.) C2 Resūl Hāzreti / anuñıla: C2 anuñıla // 12 oquşmışdur: C3 oquşmışdı / her kişi ki: C3
 bir kişi / İmānsuz ölmekden: B7 İmānsuz gitmekden C3 İmānsız gitmekden // 13 korqmasa: B7, C4 korqmaya / ol
 kişi: B ve C’de yok / İmānsuz: C4 İmānsız / gider: B8 gidiserdür C4 gidiser / Ebū Bekir Tirmidī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh:
 C4 Ebū Bekir Tirmidī rahmetü’l-lāh

[40a]

(1) düşde gördiler. Begāyet melūl, şordılar ki, yā şeyh! Niçün melūlsın? Şeyh eyitdi: Nice (2) melūl olmayayım ki, ben kabre girelden berü civāruma on cenāze geldi. İçindeki müsülmānlar idi. (3) Anlaruñ birisi [B59a] ĩmānıla geldi. [Ancak tokuzu ĩmānsuz geldi. (B1)] Kūtbü'l-meşāyih Ebū Yezīd-i Bestāmī rahmetü'l-lāhi 'aleyh, ileyine bir nebbāş (4) ya'nī ölü kefenin şoyucu fāsık geldi. Tevbe eyledi. Şeyh eyitdi: Ne kadar kabır açup ölü (5) kefenin uğurladuñ? didi. Eyitdi: Biñ kabır açdum, mecmū'ı Müsülmānlar kabri idi. Hemān (6) şeyh ağladı. Döndi, su'āl idüp eyitdi: Bunlardan ne-kadar kişinüñ yüzün kıbleye bulduñ, (7) didi. Nebbāş eyitdi: İki kişinüñ [C53a] yüzün kıbleye buldum. Ancak didi, kalanınıñ yüzün kıbleden (8) dönmiş buldum didi. Hemān ki şeyh bunu işitdi, āh idüp düşdi. 'Aklı zāyil oldu. (9) Zamānlardan sonra 'aklı geldi. Zārı zārı ağladı. Dağı eyitdi: Bu hikāyet, her kişiyi (10) naşihat ve 'ibret yiter. İmdi bundan 'ibret alup gice ve gündüz 'ibādete ve t̄'ate (11) meşgūl olup dāyimā [B59b] Hāḡ Ta'ālā Hāzretine yalvarmak gerekdür kim, İlāhī! Bu kılduğum 'ibādeti (12) sen kabūl eyle. Āhir vaktde ĩmānumı şeytān şerrinden şaklayuvir. Dilümi sekerāt-i (13) mevtde Kelime-i Tevhīd üzerine s̄abit kılıvir, diyü tazarru' kılmak gerekdür. 'Aṭā' bin Yesār rahmetü'l-lāhi 'aleyh

[40a] 1 Niçün melūlsın: B9, C6 Neden melūlsız / Şeyh: B ve C'de yok // 2 olmayayım: B10 olmayayın C6 olmayın / girelden berü: B10 girelden C7 gireli / İçindeki müsülmānlar idi: B11 müsülmānlar idi C7 dünyā içinde key müsülmānlardı // 3 Anlaruñ birisi: B11 İçinde biri C8 birisi / tokuzu ĩmānsuz: C8 kalanı ĩmānsız / Kūtbü'l-meşāyih Ebū Yezīd-i Bestāmī rahmetü'l-lāhi 'aleyh: C9 ve Kūtbü'l-meşāyih Ebū Yezīd-i Bestāmī rahimehu'l-lāhü / ileyine bir: B2 ileyinde C10 öğine bir // 4 ölü kefenin: C10 ölü kefen / şoyucu: C10 şoyıcı / eyitdi: B3 şordı eydür / kabır açup ölü kefenin uğurladuñ? didi: B3 kabır açup kefenin uğurladuñ? C11 kefen şoyduñ // 5 Müsülmānlar: C12 Müsülmānlar / kabri idi: B5 kabridi / Hemān: B ve C'de yok // 6 Döndi, su'āl idüp: C'de yok / yüzün: B6, C13 yōnin // 7 didi. Nebbāş: B ve C'de yok / yüzün kıbleye: B6, C1 yōnin kıbleye / didi: B ve C'de yok / yüzün kıbleden: B7, C1 yōnin kıbleden // 8 dönmiş: B7 dönmiş yüz çevürmüş / didi: B ve C'de yok / ki: C'de yok / zāyil oldu: C3 gitdi // 9 Zamānlardan: B9 Zamāndan / Zārı zārı: B9 Zār u zārı C3 Zārı idüp / Dağı: B ve C'de yok // 10 gice ve gündüz: B11, C5 gice gündüz / 'ibādete ve t̄'ate: B11, C5 'ibādete // 11 dāyimā: C1 dā'īmā / Hāḡ Ta'ālā: C6 Allāhü Ta'ālā / kim: B1, C6 ki / 'ibādeti: B1 'ibādet ü t̄'atı // 12 sen: C'de yok / şaklayuvir: B2 sen şaklayuvir C8 şakla // 13 üzerine: C9 üzere / kılıvir: C9 eyle / 'Aṭā' bin Yesār rahmetü'l-lāhi 'aleyh: C9 'Aṭā'-i bin Yesār rahmetü'l-lāh

[40b]

(1) eydür: Şeytān ‘aleyhi’l-lā‘ne evliyādan birisine āhır vaqtde eyitdi: **“Necevte minnī”** Ya‘nī (2) benden kurtulduñ mı? **“Fe-ḳāle mā emintūke ba‘dū”** Ya‘nī senüñ şerrüñden emīn olmadum henüz. (3) Zīrā aḥbārda gelmişdür ki, mü‘min ḳabre girdüğinden soñra daḥı şeytān [C53B] bile girür. (4) Nekīr ü Mūnker gelüp **“Men rabbūke”** diyü su‘āl idicek, anlaruñ ardından ḳabr içinde şeytān (5) işāret idüp meyyite kendüyi gösterür. Ya‘nī benem senüñ Tañru’ñ. Beni göster [B60a] diyiser. (6) Eger Ḥaḳ Ta‘ālā rāzı olmuş mü‘min ise, ĩmānı beḡāyet muḥkem ve ḳuvvetlü olursa (7) diyiser ki: İy mel‘ün! Henüz daḥı senüñ şerrüñden kurtılmadum mı? Sen şeytān-ı la‘īn(8)sin. Benüm Tañrı’m yirleri ve gökleri yaradandur. Ve beni yoḡ-iken var eyleyen pāzişāhdur. (9) Birdür, şerīki yokdur diyiser. Ve eger fāsıḳ olacaḳ olursa, yā kāfir olacaḳ olursa (10) ne‘ūzü bi’llāhi min ḫalike, Nekīr-i Mūnkeri gördüğünleyn anlaruñ heybetinden ‘aḳlı zāyil olup (11) bildüğün daḥı unudısar. Tañru’ñ kim şorduğınlayın uşda arduñda durur, (12) diyiser. Şeytānı gösteriviriser. Anlar daḥı biliserler kim, Ḥaḳ Ta‘ālā ḥoşnūd olmamış. (13) Dāyimā aña ḳarşu olup günāḥ işlerimiş. [Anuñ-ıçun bu ḳazāya uğramış daḥı dürlü [C54a] ‘azāblar idiserler. (B10)] Pes imdi mü‘min [B60b] gerekdür ki, dāyima ölümün añaadura.

[40b] 1 ‘aleyhi’l-lā‘ne: B ve C’de yok / evliyādan birisine: B5 evliyādan birine C10 evliyālardan birine / vaqtde: B5 vaqtında / eyitdi: B5, C11 geldi eyitdi // 2 benden kurtulduñ mı: B6 kurtulduñ benden C11 kurtulduñ mı benden / henüz: B7 henüz didi // 3 girdüğinden: B8, C13 girdükden / daḥı şeytān: C’de yok // 4 Nekīr ü Mūnker: C1 Mūnkeri Nekīri / ardından: C2 ardında // 5 ḳabr içinde şeytān işāret idüp: C’de yok / gösterür: B11 gösteriser / benem senüñ Tañru’ñ: B11 benem senüñ Tañrı’ñ C2 ben senüñ Tañrı’nuñ / diyiser: B1 Nekīr ü Mūnker’e diyiser C3 Mūnker-i Nekīr’e diyiser // 6 Eger: B1 Eger şālih ve C3 Eger şālih olup / Ḥaḳ Ta‘ālā: C4 Allāhü Ta‘ālā / ve: C’de yok / olursa: B2 olur-ısa C5 olur // 7 İy: C5 Yā / la‘īnsin: C6 la‘īnsin // 8 Tañrı’m: C6 Tañru’m / yirleri ve gökleri yaradandur: B4 yirleri, gökleri yaradup C6 yerleri gökleri / Ve beni yoḡ-iken var eyleyen pāzişāhdur: B4 beni yoḡ-iken var eyleyen pāzişāhdur C6 Ve beni yokdan yaradan pādişāhdur ki // 9 diyiser: C7 mekāndan mūnezzehdür / fāsıḳ olacaḳ olursa, yā kāfir: C8 fāsıḳ veyā kāfir // 10 Nekīr-i Mūnkeri: B6 Mūnker ü Nekīri C9 Mūnker-i Nekīri / gördüğünleyn: B7 gördüğünleyn C9 gördükleyn / anlaruñ heybetinden: C9 heybetlerinden / zāyil olup: B7 zāyil olısar C9 gidiser // 11 Tañru’ñ kim: B8 Tañrı’ñ kim C10 Tañru’ñ kimdür / şorduğınlayın: B8 diyü şorduḳlarınlayın C10 diyü su‘āl itdüklerinde / uşda arduñda durur: B8 işde arduñda durur C11 uşda arduñuzda тұrur // 12 diyiser: C11 diyü / gösteriviriser: B9, C11 gösteriser / biliserler kim: B9 biliserler ki C12 bilürer ki / Ḥaḳ Ta‘ālā ḥoşnūd olmamış: B9 Ḥaḳ Ta‘ālā’yı ḥoşnūd itmemiş C12 Allāhü Ta‘ālā’yı ḥoşnūd itmemiş // 13 Dāyimā: C’de yok / işlerimiş: B10 idermiş C13 işlemiş / Anuñ-ıçun: C13 Anuñ-ıçun / dāyima: B10 dāyimā C1 dā‘imā / añaadura: B1, C2 aña

[41a]

(1) Anuñ yarağına yarağına meşğul ola. Bu ‘akabeler ki ileyinde vardır. Düşvār ‘akabelerdür (2) ki dāyima tazarru^c idüp Hāḫ Ta‘ālā Ḥazretinden dileye ki, āsanlığıla geçürivire. Her dem (3) şeytān şerrinden emīn olayım diye, kişi dāyima Allāh’a yalvarmak gerekdir. (4) Nitekim Hāḫ Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīdinde Muştafā’ya emr idüp eydür: قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ “Ḳul e‘ūzü birabbi’(5)n-nāsi meliki’n-nāsi İlāhi’n-nāsi min şerri’l-vesvāsi’l-ḥannāsi’l-lezī (6) yūvesvisü fī şudūri’n-nāsi mine’l-cinneti ve’n-nāsi” (Nas/1,2,3,4,5,6) Ya‘nī, eyit Yā Muḥammed! (7) Şıgınuram ben, ḥalāyıkūñ pāzişāhına ve ḥalāyıkūñ ma‘būdına (8) ol vesvese idici şeytānuñ şerrinden ki, ḥannāsdur. Ya‘nī kıçın kıçın gidicidir. (9) [B61a] Ḥannās diyü Kelām-ı ‘Arab’da şol uğrıya dir[C54b]ler ki, eve girür uğurluk eylemege, nāgāh (10) ev issi tıyar. Fi’l-ḥāl uğrı kıçın kıçın kaçır. Pes Hāḫ Ta‘ālā şeytānı ol uğrıya teşbīh (11) ider. Zīrā bu mel‘ūn daḥı mü‘minüñ bedeni evine girür. Yüregine tolaşur, yılan (12) tolaşur gibi. Daḥı ağızını, yüregüñ kulağına kor, daḥı dürlü dürlü vesveseler (13) ider. Ol yürek içindeki İmāndur. Eydür ki, āh saña ne vakt fırsat bulam. Seni bundan

[41a] 1 yarağına yarağına: B1, C2 yarağına / ileyinde: C3 öñünde // 2 ki dāyima: B2 dāyimā C3 dā‘imā / Hāḫ Ta‘ālā Ḥazretinden: C4 Allāhü Ta‘ālā’dan / geçürivire: C4 geçüre / Her dem: B’de yok C4 ve // 3 emīn olayım diye: B4 saklayuvire C5 saklaya / kişi: B4 zīrā kelbdür kelbün şerrinden emīn olayın diyen kişi C5 zīrā şeytān-ı kelb şerrinden emīn olayın diyen kimse / dāyima: B5 dāyimā C6 dā‘imā / Allāh’a: B5, C6 ıssısına / gerekdir: B5, C7 gerek // 4 Nitekim: B6, C7 Niteki / Muştafā’ya: B6 Muḥammed Muştafā’ya C7 Peyğambere / eydür: C8 dir // 7 Şıgınuram: B9 Şıgınuram / ḥalāyıkūñ pāzişāhına B9 ḥalāyıkūñ mürebbisine ve ḥalāyıkūñ pāzişāhına C10 ḥalāyıkūñ mürebbisine ve pādişāhına / ve ḥalāyıkūñ ma‘būdına: C11 ve ma‘būdına // 8 gidicidir: B11 yürütücüdür / C13 yürütücüdür // 9 uğurluk: C1 uğurluk // 10 Fi’l-ḥāl: B2, C1 Daḥı fi’l-ḥāl / kaçır: B3, C2 kaçmağa başlar / Pes: B’de yok / Hāḫ Ta‘ālā: C2 Allāhü Ta‘ālā // 11 tolaşur: B5 tolaşur gibi C4 dolaşır / yılan tolaşur gibi: B’de yok C4 yılan dolaşır gibi // 12 Daḥı: B ve C’de yok / dürlü dürlü: C5 dürlü // 13 Eydür ki: C6 Dir ki / saña ne vakt: B7 kaçan saña ne vakt C6 saña kaçan / bundan: C7 bu bedenden

[41b]

(1) koparam. Ol-dağı bencileyin İmansuz kıala. Zırā ħirmeni oda yanan, bireğı ħirmeni dağı (2) yansa diyü ārzūlar. Nitekim dimişlerdür: “İnne men uħriķa yevmen küdsühū kad temennā (3) ħarkā ekdāsın” Pes ħünkü mümin tıydı, evine şeytān uğrusı girdüğini [B61b] dağı fi’(4)l-ħāl “Ne’üzü bi’llāhi mine’s-şeytāni’r-racīm” didi. Dağı zikre meşğul oldu. (5) Hemān şeytān dağı yürekden çözülüp kaçmağa [C55a] başlar. Tamarlara girür. Nitekim (6) Ĥazret-i Muştafā (s.a.s.): “Enne’s-şeytāne yecrī mine’l-insāni (7) mecre’d-demi” diyü buyurur. Ya’nī şeytān yürür, ādem oğlanlarının kıanı yüricek yirlerinde (8) ki tamarlardur. Anda dağı tırmaz. Zırā ‘ābid zikri ziyāde kıldı, dağı kaçır ağızından (9) taşra çıkır. Kıarşısına geğer dağı tırmaz. Zārı zārı iñler. Pes imdi gör ki, Ĥaķ Ta‘ālā (10) Seyyid-i Enbiyā Ĥazret-i Muştafā’ya (s.a.s.) şeytān şerrinden emīn oluñ, (11) dāyima baña şıgınuñ diyü emr eyledi. Ta‘līmdür ümmetine ki, مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ “Mine’l-cinneti vennās” (Nas/6) (12) didüğü, Ĥaķ Ta‘ālā beyānidur ol [B62a] vesvāsüñ şerrinden. Zırā şeytān iki dürlüdür. (13) Biri cinnī şeytānidur. Biri ādem şeytānidur. Nitekim bir āyetde buyurur: شَيَاطِينِ الْإِنْسِ “Şeyātine’l-insi

[41b] 1 koparam: B7 koparam ki / İmansuz: C8 İmansız / bireğı ħirmeni: C8 āħerüñ ħirmenini // 2 yansa: B9 oda yansa / ārzūlar: B9, C9 ārzü ider / Nitekim: B9, C9 Niteki // 3 Pes ħünkü mümin tıydı: C10 mümin ħünkü tıydı / evine: B11, C11 göñli evine / uğrusı: C11 uğrusı / girdüğünü: B11, C11 girdüğün // 4 zikre: B2 zikre başladı // 5 Nitekim: B3, C1 Niteki // 6 Ĥazret-i Muştafā (s.a.s.): B3 Ĥazret-i Muştafā C1 Ĥazret-i Peyğamber (a.s.) // 7 buyurur: B4 buyurdu / yüricek yirlerinde: B5 yürüyecek yirlerde C3 yürüyecek yerlerine // 8 tırmaz: B6 durmaz / ‘ābid: B6 ‘ābid ki / kıldı: B7 kıla / dağı: B ve C’de yok // 9 geğer dağı tırmaz: B7 geğer tırmaz C5 tırmaz / iñler: B8, C6 iñiler / Ĥaķ Ta‘ālā: C6 Allāhü Ta‘ālā // 10 Seyyid-i Enbiyā Ĥazret-i Mutafā’ya (s.a.s.): B8 Seyyid-i Enbiyā Muħammed Mutafā Ĥazretine C6 Ĥazret-i Peyğambere / emīn oluñ: B ve C’de yok // 11 dāyima: B9 dāyimā C7 dāimā / şıgınuñ: B9, C7 şıgın / emr eyledi: B10 emr eyler / Ta‘līmdür: C8 Ol dağı ta‘līm ider / ümmetine ki: B10 ümmetine ki dāyimā şeytān şerrinden Ĥaķ Ta‘ālā’ya şıgınanlar C8 ümmetine ki dāimā şeytān şerrinden Allāhü Ta‘ālā’ya şıgıñalar // 12 didüğü: B11, C9 didi / Ĥaķ Ta‘ālā: C10 Allāhü Ta‘ālā / beyānidur: C10 beyānidur / şerrinden: B ve C’de yok // 13 cinnī: C11 cin / ādem: C11 insi / Nitekim: B’de yok C11 Niteki / bir āyetde buyurur: B2 Ĥaķ Ta‘ālā bir āyetde dağı diyü buyurdu C11 Allāhü Ta‘ālā bir āyetde dağı diyü buyurur

[42a]

(1) وَالْجِنَّ *ve'l-cinni*” (*Enam/112*) diyü buyurur. Âdem şeytânı oldur kim, dāyima halkı şerre yilteye. Gel ahî berü, zevk (2) idelüm. [C54b] N’olduñ korqarsın? Günāhkārlar olmasaydı, Hāḡ Ta‘ālā’nuñ rahmeti kime olsa (3) gerekdi? Yāhūd tevbe idesin, diyü mümini fıska ve fesāda yilter. Pes aña âdem (4) şeytânı dirler. Hāḡ Ta‘ālā, mümini anuñ gibi şeytân şerrinden şaklaya. Dāyima Hāḡ Ta‘ālā (5) Hāzretine sığınmak gerekdür. Tā ki iki dürlü şeytānuñ şerrinden daḡı ol Kerīm, def (6) idivire. Pes imdi dāyima anuñ Hāzretine teveccüh eylemek gerekdür Daḡı anuñ kapısına (7) mülāzım olmak gerekdür. Nitekim Hāḡ Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ “Fefirrū ila’l-lāhī” (*Zariyat/50*) (8) Ya‘nī dāyima Allāh’dan yaña [B62b] kaçuñ. Tā ki mecmū-ı korqulardan emīn olasız. (9) Pes çünki günāhı terk itdi, gice vü gündüz ‘ibādete ve t̄āte meşgūl kıldı, (10) anuñıla dōst oldu, dünyāda ve āhıretde mecmū-ı korqulardan emīn oldu, kırtuldu. (11) Ebedī sa‘ādete uğradı. Nitekim Hāḡ Ta‘ālā: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا أُولَئِكَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ “Elā inne evliyā-e’l-lāhi lā ḡavfün ‘aleyhim (12) velāhüm yahzenūn” (*Yunus/62*) diyü buyurur. Ya‘nī āgāh oluñ. Bedürüstī [C56a] ve rāstī, Hāḡ Ta‘ālā’nuñ (13) dōstlarına dünyāda ve āhıretde korqu yokdur. Daḡı anlara ḡuşsa yokdur. Anlar ḡuşşalanmayısarlar.

[42a] 1 diyü buyurur: B ve C’de yok / kim: B3, C13 ki / dāyima: B3 dāyimā C13 dā’imā / yilteye: B3 yilter C13 yelter / berü: C13 bir // 2 olmasaydı: B5, C1 olmasaydı / Hāḡ Ta‘ālā’nuñ rahmeti kime olsa gerekdi: B5, C1 rahmet kime olaydı // 3 Yāhūd: B5 Yāhūz / diyü: B5, C2 āhir diyü bir / fıska ve fesāda yilter: B6 fıska u fesāda yilter C2 fıska ve fesāda yelter / aña: C’de yok // 4 dirler: B6 dir / Hāḡ Ta‘ālā: C’de yok / mümini: C3 imdi mümin / şerrinden şaklaya: B7 şerrinden daḡı C4 şerrinden / dāyima: B7 dāyimā C4 dā’imā / Hāḡ Ta‘ālā Hāzretine: C4 Allāhü Ta‘ālā’ya // 5 sığınmak gerekdür: C4 sığına / iki: C’de yok / şeytānuñ şerrinden: B8 şeytānuñ şerrini C5 şeytān şerrinden / daḡı: C’de yok / def idivire: C5 anı şaklaya // 6 dāyima: B9 dāyimā C5 dā’imā / eylemek: C6 itmek / Daḡı: B10, C6 ve // 7 Nitekim: B11, C7 Niteki / Hāḡ Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: B11, C7 diyü buyurur // 8 dāyima: B11 dāyimā C7 dā’imā / Allāh’dan: C7 Allāhü Ta‘ālā’dan / Tā ki: B1 Tā ki dāyimā // 9 gice vü gündüz ‘ibādete ve t̄āte meşgūl kıldı: B2 gice gündüz ‘ibādete meşgūl oldu mevlāsın hoşnūz C9 gice gündüz ‘ibādete meşgūl oldu mevlāsın hoşnūd // 10 anuñıla: C10 anuñıla / dünyāda ve āhıretde: C11 dünyā vü āhıret / mecmū-ı korqulardan: C11 korqularından / emīn oldu, kırtuldu: B4, C11 ḡalāş buldı // 11 uğradı: C12 yetişdi / Nitekim Hāḡ Ta‘ālā: B5, C12 Niteki // 12 buyurur: B6 buyurdu / āgāh oluñ: B6 iy âdem oğlanları āgāh oluñ C13 āgāh oluñ iy âdem oğlanları / Hāḡ Ta‘ālā’nuñ: C1 Allāhü Ta‘ālā’nuñ // 13 anlara: B8, C2 anlar / ḡuşsa yokdur: B ve C’de yok / ḡuşşalanmayısarlar: C2 ḡuşşalanmazlar

[42b]

(1) Dünyāda beşāret anlara olısar. Sinlede beşāret anlara olısar. Kıyāmetde beşāret ve envā^c-ı (2) kerāmet anlara olısar. Zīrā dār-ı dünyāda, hızm̄eti yirine getürdiler. Āhıretde ebedī mahdūm (3) olısarlar. Nitekim Hāḡ Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ “Lehümü’l-büşrā fi’l-ḡayāti’d-[B63a]dünyā ve (4) fi’l-āhıreti” (Yunus/64) didi Hāḡ Ta‘ālā. Beşāret dünyādayiken daḡı āhırete varıcaḡ daḡı anlaruñdur. (5) Ya‘nī şālihleruñdur. Ölecek vaḡtın, ol şālih ḡula ‘Azrā’ıl gelicek biş yüz firişte (6) bilesince geliser. Ol Tañrı dōstınuñ ‘izzetine, iki yüz elli firişte şaḡ yanına durısar. (7) İki yüz elli firişte şol yanına tırısar. Melekü’l-mevt eyidiser ki, Hāḡ Ta‘ālā saña selām (8) eyledi. Seni şordı. Nitedür ḡulum dünyā zaḡmetinden, nefsile şeyṡān muḡālefetinden (9) ve yavuz ḡonşılar şerrinden ve münāfıḡlar ḡahrından. İmdi beşāret olsun [C56b] saña ki, (10) iy şālih ḡul! Hāḡ Ta‘ālā senden ḡōşnūddur. Şimden ḡirtü mecmū^c-ı zaḡmetlerden (11) ḡurtılduñ. Ebedī rāḡata uğraduñ ki, ayruḡ zevālı yoḡ. Ve sermedī sa‘ādete (12) tuş olduñ ki, ayruḡ fenāsı yoḡ. [B63b] Bilesince uçmaḡ reyḡānlarından bir deste (13) bile getüriserler. Ol ‘abd-i şālihüñ burnına dutıviriserler. Daḡı cānın da‘vet idiser,

[42b] 1 beşāret anlara: C2 anlara beşāret / Sinlede beşāret anlara: C3 ve ḡabirde anlara beşāret / Kıyāmetde beşāret ve envā^c-ı kerāmet anlara: C3 Ve kıyāmetde daḡı anlara beşāret ve envā^c-ı kerāmet // 2 hızm̄eti: C5 hıdmeti / yirine: C5 yerine / Āhıretde: B11, C5 Dār-ı Āhıretde // 3 Nitekim: B11, C6 Niteki / Hāḡ Ta‘ālā, Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: B ve C’de yok // 4 didi Hāḡ Ta‘ālā: C6 diyü buyurur / Beşāret: B1, C7 Ya‘nī Beşāret / dünyādayiken daḡı āhırete varıcaḡ daḡı: B1 dünyādayiken daḡı āhırete varıcaḡ C7 dünyāda ve āhıretde // 5 vaḡtın: B2 vaḡt / biş yüz firişte: C8 beş yüz ferişte // 6 bilesince geliser: C9 bile gelür / Ol Tañrı dōstınuñ ‘izzetine: C’de yok / firişte: C9 ferişte // 7 İki yüz: C10 Ve iki yüz / firişte: C10 ferişte // 8 Nitedür: C11 Nicedür // 9 ve yavuz: B7, C12 yavuz / ḡonşılar: C13 ḡonşu / ve münāfıḡlar: B8, C13 münāfıḡlar / ki: B ve C’de yok // 10 ḡul: B9 ḡul ki / ḡōşnūddur: B9 ḡōşnūddur / mecmū^c-ı: C2 cümle // 11 ḡurtılduñ: B10 ḡurtılduñ / uğraduñ: C2 yetiştüñ / ayruḡ: C3 hıḡ // 12 tuş olduñ ki ayruḡ: C3 yetiştüñ ki hıḡ / fenāsı: B11 fenāsın / reyḡānlarından: B1, C4 reyḡānından // 13 bile: B’de yok / getüriserler: B1, C5 dutaḡeliser / dutıviriserler: B2 dutıviriserler C5 tutıveriser

[43a]

- (1) diyiser ki: **يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً** “Yā eyyetühe’n-nefsü’l-muṭme’innetü irci’ī ilā rabbiki rāziyeten merḍiyyeh” (*Fecr/27-28*)
- (2) Ya’nī, iy rabbine ve pāzişāhına muṭī^c olucı cān! Yāḥūz iy rabbiniñ ‘azābından emīn
- (3) olucı cān! Rāci^c ol, ol pāzişāhuñ emrine ḥōšnūd olucı olduḡuñ ḥālde pāzişā(4)huñdan. Ya’nī anuñ envā^c-ı iḥsānından ve luṭfından ḥōšnūd olunmuş olduḡuñ
- (5) ḥālde. Pāzişāhuñ katında bu nidāyı işitdügleyin ol ‘āşık-ı şādık cān, fi’l-ḥāl (6) bedeninden [C57a] çıka. Şol kuş kafesden çıkar gibi. Uçmak ḥarīrlerinden ak laṭif ḥarīr bile (7) getürmüş olalar. Daḡı ol nāzük ḥarīre bu pāk cānı şaralar. [B64a] Hezār ta’zīm
- (8) ve ikrām birle alalar, Allāhü Ta’ālā Ḥazretine gideler. Göklere çıkıcaḡ firiştelere karşı geleler. (9) Ziyāret ideler. Ol ‘abd-i şāliḥ uçmak reyḥānlarınıñ laṭif rāyiḥaları sebebinden (10) cān acusın daḡı tuymaya. Çün kabre gire. Ḥaḡ Ta’ālā celle ve ‘alā kabrini kemāl-i ḡudretinden (11) her taraḡdan göz irimi yir kadar giñ idivire. Daḡı firiştelere emr ide, nūrdan (12) kandiller aşalar ve altına uçmaḡdan ḥarīr döşekler getüreler ve dört yanına uçmaḡdan (13) dereçeler açalar, dürlü ‘abīr ve müşk ḡoḡuları birle kabri mu’atṭar ola. Şol yiñice güyegü

[43a] 2 pāzişāhına: C8 pādişāhına / olucı: C8 olucı / Yāḥūz: C8 Yāḥūd // 3 olucı cān: C9 olucı cān / ol pāzişāhuñ: B5 pāzişāhuñ C9 pādişāhıñuñ / ḥōšnūd olucı: C10 ḥōšnūd olucı / pāzişāhuñdan: C10 pādişāhuñdan // 4 envā^c-ı: C’de yok / ḥōšnūd olunmuş: B7 ḥōšnūz olunmuş C11 ḥōšnūd olunmuş // 5 Pāzişāhuñ: C12 Pādişāhuñ / bu nidāyı: B8 hemān bu nidāyı C12 hemān bundan anı / işitdügleyin: B8 işitdügleyin C13 işidicek / ‘āşık-ı şādık cān: C13 ‘āşık u şādıkuñ cānı // 6 Şol kuş kafesden çıkar gibi: B9 Şol mecnūn kuş kafesindenden çıkar gibi C1 Şol maḡbūs kuş kafesden kaçır gibi / Uçmak ḥarīrlerinden ak laṭif ḥarīr bile getürmüş olalar. Daḡı ol nāzük ḥarīre bu pāk cānı şaralar: B10 Uçmak ḥarīrlerinden bir ak laṭif ḥarīr bile getürmüş ola. Daḡı ol nāzük ḥarīre bu pākize cānı şara C’de yok // 7 Hezār: B11 Daḡı hezār / ta’zīm ve ikrām birle: B1 ta’zīm ü ikrāmle C1 ta’zīm ve ikrām birle // 8 Allāhü Ta’ālā Ḥazretine gideler: B1 Allāh Ḥazretine gideler C2 Allāhü Ta’ālā Ḥazretine iledeler / Göklere çıkıcaḡ firiştelere karşı geleler. Ziyāret ideler: B1 Göklere çıkıcaḡ firiştelere karşı gelip ziyāret ideler C’de yok // 9 ‘abd-i şāliḥ: C3 şāliḥ // 10 acusın: B3 acusın C4 acusını / daḡı: C’de yok / Çün: B3 Çünki / Ḥaḡ Ta’ālā celle ve ‘alā: C4 Allāhü Ta’ālā / kabrini kemāl-i ḡudretinden: B4 kemāl-i ḡudretinden kabrini C4 kemāl-i ḡudretinden // 11 her taraḡdan: B4 taraḡeynden C’de yok / göz irimi yir kadar giñ idivire: B5 göz irimi yir giñ idivire C5 göz erimi kadar her taraḡından yeri geñ idivire / Daḡı firiştelere emr ide: B5 emr ide firiştelere / C6 emr ide feriştehlere // 12 uçmaḡdan: C7 cennetden / yanına: C8 yanından / uçmaḡdan: C8 cennetden // 13 dereçeler: B7 deriçeler C8 pençire / açalar: C8 açılır / ‘abīr ve müşk: B7 müşk ü ‘abīr C8 ‘anbar u misk / ḡoḡuları birle kabri: C9 ḡoḡularını / yiñice: C9 yeñice

[43b]

(1) gerdeginde yatur gibi ta kıyāmete degin yatisar. “Allāhümme’rzuḵnā me‘a’l-müstemi‘ine’l-ḥāzırın” (2) Geldük imdi ol şālīḥ mü’minüñ vefâtı-çun gökler ağlayısar. Diyiser ki: Āḥ şimden (3) girü ol Tañrı dōstınuñ dürlü t̄a‘ati [B64b] ve ‘ibādâtı [C57b] bize çıkmaz olısar. Anuñ ez(4)kārınuñ envārı kesilür. Ve üzerinde namāzlar ve zikirler itdügi yirler daḥı ağlayısar. [Āḥ şimden girü bizüm üzerümüzde ‘ibādet t̄a‘at olmayısar. (B3)] Ol (5) ‘ābidüñ sebebinden dāyima üzerümüze rahmetler ve bereketler yağardı, kesilür. Ve iki (6) omuzındaki ‘amelin yazan firiştehler daḥı ağlayısar ki, āḥ şālīḥ yoldaşdan ayrılduk. (7) Anuñ şevābın yazmaḥdan mahrūm olduk. İlāhī ne yire varalum. Sergerdān ḳalduk, diyeler. (8) Ḥaḳ Ta‘ālā celle ve ‘alā, luṭfından ve kereminden diye kim: ‘Arşum melāyikelerile ṭoludur. Ve yidi (9) ḳat gökler daḥı mecmū‘ı firiştehler ṭolmuşdur. Sizlere ḥükm iderem ki, varasız ol şālīḥ (10) ḳulumuñ üzerinde oturasız. Zikre ve tesbīḥe [B65a] meşḡul olasız. Ta İsrāfīl şūr (11) urınca şevābın ḳulumuñ defterine yazasız. Pes imdi eyle olsa, fikr eyle gör ki (12) [C58a] şālīḥlere Ḥaḳ Ta‘ālā ne vechile luṭf ve kerem ḳılısar. Bu didüğümüz dünyādadur. (13) Gel imdi gör ki, āḥiretde yüz biñ ol ḳadar luṭf ve iḥsān idiser kim, cennete giricek

[43b] 1 gerdeginde: B8 girdeginde / kıyāmete degin yatisar: B8 kıyām-ı kıyāmete degin bu şafāyile rāḥat yatisar C10 kıyāmete degin bu şafāyile yatisar // 2 gökler ağlayısar: B10 gönüñler ağlayısar ki C12 gökler ağlayısar ki / Diyiser ki: B ve C’de yok / şimden girü: C’de yok // 3 ol Tañrı dōstınuñ: C12 ol ‘abd-i şālīḥüñ ve ol Allāh dōstınuñ / t̄a‘ati ve ‘ibādātı: C13 t̄a‘at ü ‘ibādeti / bize: C13 şimden soñra bize / olısar: C’de yok / Anuñ: C1 ve anuñ // 4 kesilür: B1 kesiliser / namāzlar ve zikirler itdügi yirler: B2 namāzlar ḳılıp zikirler itdügi yirler C2 namāz ḳılıp zikr itdügi yerler / ağlayısar: B2 ağlayısarlar ki C2 ağlayısar ki / üzerümüzde: C3 üzerimizde / ‘ibādet t̄a‘at: C3 ‘ibādet ü t̄a‘at / Ol ‘ābidüñ: B4 ve ol ‘ābid ḳul C3 ol ‘ābid // 5 dāyima: B4 dāyimā C4 dā‘īmā / üzerümüze: C4 üzerimize / ve bereketler: C4 bereketler / kesilür: B5, C5 kesiliser // 6 omuzındaki: B5, C5 omuzında / firiştehler daḥı: B5 firişter de C5 firiştehler daḥı / ağlayısar: C6 ağlayısarlar // 7 şevābın: B6, C7 şevābların / ne yire: B7 nireye C7 nereye / ḳalduk: B8, C8 olduk // 8 Ḥaḳ Ta‘ālā celle ve ‘alā: B8 Ḥaḳ Ta‘ālā C8 Allāhü Ta‘ālā / luṭfından ve kereminden: B8 kerem ü luṭfından C8 luṭfından kereminden / kim: B8, C9 ki / melāyikelerile: B9 melā‘īkeyile C9 melā‘īkelerle / ṭoludur: C9 ṭoludur / yidi: C9 yedi // 9 gökler: B9, C10 göklerüm / mecmū‘ı firiştehler ṭolmuşdur: B9 mecmū‘ı firişterileṭolmuşdur C10 melā‘īkelerle ṭoludur / iderem ki: B10 iderin ki C10 iderüm / varasız: B10 varapsız // 10 üzerinde: B11, C11 ḳabri üzerinde / Zikre ve tesbīḥe: B11 Zikre tesbīḥe C11 tesbīḥe // 11 şevābın ḳulumuñ: C12 ḳulumuñ şevābın / eyle olsa: B ve C’de yok // 12 Ḥaḳ Ta‘ālā: C1 Allāhü Ta‘ālā / luṭf ve kerem: B3, C1 luṭf u kerem / didüğümüz: C2 didüğümüz // 13 Gel imdi gör ki: C2 Gel gör / ol: C2 bu / luṭf ve iḥsān: B4, C3 luṭf u iḥsān / kim: B4, C3 ve

[44a]

(1) ne keremler ve ne in‘āmlar kılsar. “A‘dedtū li-‘ibādiye’ş-şālihīne mā-lā ‘aynūn re‘et (2) ve-lā ūznūn semi‘at ve-lā ḥaṭara ‘alā ḳalbi beşerin” didi Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.). (3) Ya‘nī Ḥaḳ Ta‘ālā dōstlarına yaraḳladuḡı envā‘-ı maḳāmāt ve şunūf-ı na‘īm. Ya‘nī niçe (4) dürlü köşkler ki bir dāne incüden, ‘ālī ve ḳaşr ola ki içi biş yüz yıllık yol ola. (5) Kimi kıızıl yāḳūtdan kimi yaşıl zümürüdden ve dürlü ni‘metler ve şerbetler ḥulleler (6) ve ḥüriler ki göz görmemiş ola ve ḳulaḳlar [B65b] işitmemiş ola ve göñüllerden geçmemiş ola. (7) Bu cümlesile ebedī bāḳī ola. Hergiz münḳatı‘ olmaya. Āḥiri bulunmaya. Aḥbārda (8) gelmişdür ki, Ḥaḳ Ta‘ālā cennete [C58b] eñ şoñra girenlere on bu dünyā ḳadar maḳām vire (9) ve menzili daḡı eyle. Daḡı aḥbārda gelmişdür ki, cennet içinde evliyālar ve şālihler her biri (10) maḳāmına dōlenicek, Ḥazret-i Rabbi’l-‘ālemīn melā’ikeleri birle nūrdan ṭabaḳlar (11) ve tuḥfe, armağanlar viribiyegeleler. Yitmiş yirde icāzet dileyeler. Ol Tañrı dōstına (12) ol heddiyyeleri girüp vireler. Zīrā yitmiş ḳapusu ola. Her ḳapuda niçe yüz ḳapucılar ola, (13) ḥāzır ṭuralar. Gel imdi fikr eyle, gör ki bunuñ gibi ebedī sa‘ādete ve sermedī devlete lāyık

[44a] 2 didi Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): C5 diyü buyurdı Ḥazret-i Peyḡamber (a.s.) // 3 Ḥaḳ Ta‘ālā: C6 Allāhü Ta‘ālā / nice: B ve C’de yok // 4 köşkler: B8, C7 yüce köşkler / ki: B9, C8 kimi / ‘ālī ve: B9, C8 bir ‘ālī / biş: C8 beş / ola: B10 ola ki C9 ola ve // 5 kimi yaşıl: B10 kimi yışıl C9 ve kimi yaşıl / zümürüdden: B10 zümürüdden C9 zümürüdden ola / ni‘metler ve şerbetler ḥulleler ve ḥüriler ki göz görmemiş ola: B11 ni‘metler ve şerbetler ve dürlü ḥulleler ki gözler görmemiş C10 şerbetler ve ḥulleler ve ḥüriler ki gözler görmemiş // 7 cümlesile: C12 cümlesi / ebedī bāḳī ola: B2 ebedī ve bāḳī ola ki C12 ebedī ola bāḳī ola / Āḥiri bulunmaya: B2 Āḥiri olmaya C13 ve Āḥiri olmaya / Aḥbārda: B3 Aḥbārda şöyle // 8 Ḥaḳ Ta‘ālā: C13 Allāhü Ta‘ālā / girenlere: B3 girene / maḳām vire ve menzili daḡı eyle: B4, C1 maḳām ve menzil viriser ve // 10 dōlenicek: B6 varup dōlenicek C3 vardukda / Ḥazret-i Rabbi’l-‘ālemīn: C3 Allāhü Ta‘ālā / melā’ikeleri birle: B6 melā’ike birle C4 melā’ikelerle / ṭabaḳlar: B7 ṭabaḳları C4 ṭabaḳlarla // 11 ve: B ve C’de yok / armağanlar viribiyegeleler: B7 ve armağanlar veribiyegeleler C4 armağanlar göndüregeleler / Yitmiş yirde: C5 Yetmiş yerde / dileyeler: B8, C5 dileyeler ki / dōstına: C5 dōstlarına // 12 girüp: C6 götürüp / yitmiş: C6 yetmiş / yüz: C7 yüz biñ / ola, ḥāzır ṭuralar: B10 ḥāzır duralar C7 ṭuralar // 13 Gel imdi fikr eyle, gör ki: C7 Gel gör imdi fikr eyle ki

[44b]

(1) ve müstaḥaḳ olmağ-ı için vācib [B66a] degül midür ki, bu bir kaç gün fānī ‘ömrüñi ‘ibādet ve ṭā‘ate şarf (2) idesiz. Ol ‘ömr-i cennet ki bī-nihāyetdür. Bu dünyāda ki ‘ömri aña nisbet itseñ, yarım (3) sâ‘at mîqdārınca ola. Belki daḡı azacuk. Zīrā anuñ bir günü dünyānuñ elli biñ (4) yılncadur. Dünyāda pes elli yaş yā altmış yaş, [C59a] farzā ki yüz olsa anuñ bir gününüñ (5) ‘öşri olur. Ya‘nī on baḡşdan bir baḡşı olur. Bir yılına nisbet itseñ, yā mecmū‘-ı (6) ‘ömrinde bir sâ‘atüñ yüz biñ baḡşında bir baḡşı olmaya. İmdi ne revādur ki bu zerre (7) fānī ‘ömr için, anuñ gibi bī-nihāyet sa‘ādeti ve bī-nihāyet ni‘meti terk idesin. (8) Nitekim Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): “Ed-dünyā sâ‘atün fe’c‘alhā ṭā‘aten” (9) diyü buyurur. Geldük bu mezkūruñ ‘aksi ki, Ḥaḳ Ta‘ālā Ḥazretine ‘aşı olmuş (10) [B66b] fāsıḳdur. Dermānda ölüm döşeginde yatsa daḡı Ḥaḳ Ta‘ālā emr eyler ‘Azrā‘il’e (11) ki: Yā meleke’l-mevt! Var, şol fülān mel‘ūnuñ murdār, mülevveş olmuş cānını cebren (12) ve ḳahren dürlü ‘azāblarıyla al. Var, ol mekân-ı saḡīḳa bırak. Gökler şikāyet ider ol (13) fāsıḳuñ elinden, dir ki: İlāhī bu mel‘ūnuñ niçe bir fışk u [C59b] fesādı, zulumātı bize aḡsun.

[44b] 1 müstaḥaḳ: C9 müstaḥıḳ / ki: C’de yok / bu: B’de yok / gün fānī: C10 günlük / ve: B1, C10 ü // 2 idesiz: B1, C10 idesin / dünyāda ki: C11 dünyā / nisbet itseñ: B2 nisbet itmek C11 nisbet // 3 Belki: C12 ve belki / azacuk: C12 az ola / dünyānuñ elli biñ yılncadur: B4 dünyāda senüñ elli biñ yılı geçedür C13 dünyānuñ bir yılncadur // 4 Dünyāda pes elli yaş yā altmış yaş: B4 Pes elli yaş yā altmış yaş C13 Pes dünyāda elli veya altmış yaş / ki: B ve C’de yok // 5 baḡşdan: B6, C2 baḡşda // 6 ‘ömrinde: B7, C3 ‘ömrine / baḡşında: C3 baḡşda / baḡşı olmaya: C4 baḡş olur / İmdi: B ve C’de yok / zerre: B8, C4 zerre ḳadar // 7 ‘ömr için: C4 ‘ömür ki / bī-nihāyet ni‘meti: B9, C5 bī ḡāyet ni‘meti // 8 Nitekim: B9, C6 Niteki / Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C6 Peyḡamber (a.s.) // 9 buyurur: B11 buyurdu / bu: C7 imdi bu / ki: B ve C’de yok / Ḥaḳ Ta‘ālā: C8 Allāhü Ta‘ālā // 10 fāsıḳdur: B1, C8 fāsıḳ / döşeginde: B1, C9 döşegine / daḡı: C’de yok / eyler: C9 ider // 11 meleke’l-mevt: B2, C10 melekü’l-mevt / şol: C10 şu / murdār: C10 murdār ve / cānını: B3 cānın / cebren ve ḳahren dürlü ‘azāblarıyla al: C11 al cebren ve ḳahren dürlü ‘azāblar ile // 12 Var, ol: B ve C’de yok // 13 dir: B5 eydür C13 dirler / bu mel‘ūnuñ niçe bir: C13 niçe bir bu mel‘ūnuñ / zulumātı: C’de yok

[45a]

(1) Buyur bir pârem üzerine bırağayım, helâk ideyim dir. Yirler dağı şikâyet idüp eydür ki: (2) İlâhî! Bu mel'ûn niçeye degin bizüm üzerümüzde fesâd işleyüp saña 'âşî ola. Ol (3) sebebdan üzerümüze la'netler yağar ve bereketümüz eksilür. Buyur, bu mel'ûnı yudayım, (4) helâk olsun diye. Omuzında ki firiştehler şikâyet idüp eydürler: İlâhî niçeye (5) degin bu mel'ûnuñ murdâr 'amelin yazalum. Niçeye degin [B67a] bu 'âşîye muşâhib olalum, (6) diyeler. Andan şöıra Hâk Ta'âlâ eyde kim: Yâ meleke'l-mevt! Var imdi ol mel'ûnuñ (7) cânın al diye. Gökler ve yirler ve omuzındaki firişteler, mecmû'ı ol mel'ûnuñ şerrinden (8) emîn olsunlar. Ammâ senüñile 'azâb firiştehleri bile varsunlar. Bir şüretile (9) vargıl ki, mücerred şüretüñ görmek ol fâsıka 'azâb ve 'ikâb olsun (10) diye. Gel, imdi gör ki 'Azrâ'îl ne vechile [C60a] geliser, el-'ıyâzü bi'llâh. Hâzret-i Muşafâ (s.a.s.): (11) Mî'râc gicesi, çünki dördünci kâat göge çıkdı. Eydür: Bir heybetlü 'azamet (12) firişte gördüm. Oturur, öninde bir levh var. Aña bakar. Başı yidi kâat gökden (13) yukaru çıkmış, iki ayağı yidi kâat yirden aşğa inmiş, bir eli maşrıkdâ ve bir eli mağribde.

[45a] 1 bir: C'de yok / bırağayım: B6, C1 bırağayın / ideyim dir: B6, C2 ideyin / Yirler: C2 Yerler / dağı: B ve C'de yok / eydür: C2 dir // 2 degin: B7, C3 dek / üzerümüzde: C3 üzerimizde / ola: B8, C4 olup // 3 üzerümüze: C4 üzerimizde / yağar: B9 yağa / bereketümüz eksilür: B9 bereketümüz eksile C4 bereketlerimiz eksilür / yudayım: B9 yudayın C5 yutayım // 4 diye: B10 diye ve C'de yok / Omuzında ki: B10 Omuzındağı / firiştehler: B10 firişteler C6 feriştehler / eydürler: B10 eydür ki C6 dirler ki / niçeye degin: B11 niçeye dek C'de yok // 5 'amelin: B11, C7 'amellerin / yazalum: C7 niçeye dek yazalum / Niçeye degin: C7 ve niçeye dek / bu 'âşîye: C'de yok // 6 diyeler: B1 diye C'de yok / Andan şöıra Hâk Ta'âlâ eyde kim: B1 Hıtab gele ki C8 Allâhü Ta'âlâ emr eyleye / Yâ meleke'l-mevt: B1 İy melekü'l-mevt C8 Yâ melekü'l-mevt / imdi ol mel'ûnuñ cânın al diye: B1 imdi ol mel'ûna cânın al C9 ol mel'ûnuñ cânını al // 7 Gökler ve yirler ve omuzındaki firişteler: B2 Gökler dağı yirler dağı ve omuzındağı firişteler C9 Gökler ve yerler ve omuzındaki melekler / mecmû'ı: B3 dağı mecmû'ı C10 cümlesi // 8 senüñile: C11 senüñle / firiştehleri: B4 firişteleri C11 melekleri // 9 vargıl: C12 var / ve: C12 u // 10 diye: B ve C'de yok / Hâzret-i Muşafâ (s.a.s.): B6 Hâzret-i Muşafâ (s.a.s.) eydür C1 Hâzret-i Peyğamber (a.s.) // 11 Mî'râc gicesi, çünki dördünci kâat göge çıkdı: B7 Mî'râc gicesi, çünki dördünci kâat göge çıkdum C1 Mî'râca çıkdığı gice dördünci göge çıkdı / Eydür: B'de yok / 'azamet: C2 ve 'azîm // 12 firişte: C3 ferişteh / öninde: B9 önünde / yidi: C4 yedi // 13 ayağı: B10, C4 ayaqları / yidi kâat yirden: C5 yedi kâat yerden / ve: C'de yok

[45b]

(1) Hemān ki bunı gördüm cānum ürkdi. Cebrāʾīl'e ben eyitdüm: Yā qarındaşum Cebrāyil, [B67b] işbu (2) heybetlü firişte kimdür ki, bunı göricek cānum ürkdi. Cebrāyil eydür: Yā Muḥammed, bunı göricek (3) mecmū'umuzuñ cānı bundan ürker. Zīrā cānlar kabzına müvekkeldür. 'Azrāyil budur. (4) Hemān ki bunı işitdüm. Ben eyitdüm: Yā Cebrāyil! Beni ilet, varayım aña selām vireyim. (5) Hem-daḥı ümmetümile nicesi mu'āmele kılısardur, şorayım. İşmarlayayum ki, anları şefkatile (6) duta. İlerü varduḡ, selām virdük. Selāmı aldı, ammā başını qaldurmadı. [C60b] Cebrāʾīl (7) eyitdi: Yā 'Azrāyil! Saña selām vireni bildüñ mi, kimdür? Eydür bilmedüm. Yā Cebrāyil, baña (8) kendü işüm, maşlahatum qayusı. Cebrāyil eyitdi: İki cihān faḥri Muḥammed-i Muştafā'dur, (9) didi. Hemān ki adum işitdi. Fi'l-hāl yirinden tırugeldi. Qarşu gelüp görüşdi. (10) 'Özr eyledi, eydür: Bilmedüm yā Resūla'llāh, ma'zūr dut. Elḥamdüli'l-lāh ki (11) sen [B68a] geldüñ. Ben-daḥı müşkil işden qurtılam. Zīrā āḥir zamān peygamberisin. (12) Düyānuñ āḥirine geldüñ. Bolay ki ben daḥı emcek emer oḡlancuqlaruñ anası gögsinde (13) cānın almaqdan qurtılam. [Qardaşı qardaşdan, oḡlı atadan anadan ayırmaqdan qurtılam. (B3)] Ben eyitdüm: Yā 'Azrāyil! Benüm ümmetümüñ 'aşīlerine varacaḡsın

[45b] 1 ki: C'de yok / Cebrāʾīl'e ben eyitdüm: B11 Ben eyitdüm C6 Cebrāʾīl'e eyitdüm ki / Yā qarındaşum Cebrāyil: B ve C'de yok // 2 firişte: C7 ferişte / kimdür ki, bunı: B1 kimdür ki C7 kimdür bunı / cānum: C7 cānım / Cebrāyil: B1, C6 Cebrāʾīl / eydür: B2, C8 eyitdi // 3 mecmū'umuzuñ: C8 cümlemüzün / bundan: C'de yok / müvekkeldür: B3 müvekkel olan C9 müvekkel olan / 'Azrāyil: B3, C9 'Azrāʾīl // 4 Ben: C'de yok / Cebrāyil: B2, C10 Cebrāʾīl / varayım aña selām vireyim: B4 aña selām vireyin C10 varayın selām vireyin // 5 ümmetümile: C11 ümmetümle / nicesi: C11 nice / kılısardur: B5 kılısar C11 ider / şorayım: B5 şorayın C11 anı şorayın / İşmarlayayum: C12 ve işmarlayın // 6 duta: C12 tuta / virdük: B6, C13 virdüm / Selāmı: B ve C'de yok / başını qaldurmadı: B7 başın qaldurmadı C13 başın qaldurmadı // 7 'Azrāyil: B7, C1 'Azrāʾīl / kimdür: C'de yok / Cebrāyil: B7, C2 Cebrāʾīl // 8 Cebrāyil: B'de yok C3 Cebrāʾīl / Muḥammed-i Muştafā'dur: C3 Muḥammed Muştafā'dur // 9 didi: B ve C'de yok / yirinden: C4 yerinden / tırugeldi: B10 duru geldi C4 uru tırdı / gelüp: C5 geldi // 10 'Özr eyledi: B10 'Özürler diledi C5 'Özürler eyledi / eydür: C5 eyitdi / dut: C6 tüt / Elḥamdü li'l-lāh ki: C6 Elḥamdü li'l-lāhi // 11 qurtılam: C7 qurtıldum // 12 Bolay ki ben daḥı: B ve C'de yok / oḡlancuqlaruñ: C8 oḡlancıqlaruñ // 13 qurtılam: B3, C9 qurtılam / Qardaşı qardaşdan, oḡlı atadan anadan: C9 Qardaşı qardaşdan, oḡlı ata vü anadan / Yā 'Azrāyil: B3 Yā 'Azrāʾīl C'de yok / varacaḡsın: B5, C11 ne şüretilevaracaḡsın

[46a]

(1) Baña ol şüretile görinesin. ‘Azrāyil eydür: Yā Ḥabība’l-lāh! Bu gice senüñ (2) şerefüñ ve ‘izzetüñ gicesidür. Sürürüñ ve feraḥuñ vaḳtidür. Melül olacaḳ [C61a] şüreti (3) n’idersin, didi. Ben eyitdüm: Yoḳ elbette görmek gerekem ki, varıcaḳ ümmetüme ḥaber virem. (4) ‘Azrā’ıl eyitdi: Ḥaḳ Ta‘ālā’dan dile destür virsün. Ben eyitdüm: İlähî! Sen destür (5) vir. Ḥıṭāb geldi ki, yā ‘Azrāyil ḥabībüm ne dirse muṭî‘ olgıl. Eyle diyiceḳ ‘Azrāyil (6) baña, añaru baḳ yā Resūla’llāh didi. Baḳdum, gine berü baḳ didi. Hemān ki baḳdum. (7) [B68b] ‘Aḳlum zāyil oldı. Cebrāyil’e ṭayanmışam. Zīrā bir ‘aceb ḳara yüz gördüm, iki (8) ḳaşınuñ arası bir yıllıḳ yol. Gözleri yıldıza beñzer. Ağzından odlar çıkar. Burnından (9) yalıñlar oynar. Kirpükleri dikene beñzer. Elinde bir aḡulu ḥarbe dutar. Bir zamāndan ‘aḳlum (10) yirine geldi. Gördüm gine evvelki şüretinde. Ben eyitdüm: Mücerred senüñ şüretüñ görmek (11) benüm ümmetüme ‘azāb yitermiş. ‘Azrāyil eydür: Yā Resūla’llāh! Bu şüretde ne var? Daḥı (12) ziyāde heybetlü [C61b] ve şiddetlü gösterürem. Seni aḡırladum. Tamām heybetüm göstermedüm, didi. (13) Pes bu heybetile fāsıḳlara geliser. ‘Azāb firiştehleri yanınca bile geliserdür. Bîṭāre

[46a] 1 görinesin: B5, C12 görünseñ / ‘Azrāyil eydür: B5 eydür C12 eyitdi // 2 Sürürüñ ve feraḥuñ: C13 Sürür u feraḥ / şüreti: B7, C1 şüreti görüp // 3 didi: B ve C’de yok / Yoḳ elbette görmek gerekem ki: B7 Elbetde görsem gerek ki C1 Elbette görmek gerekdür ki / varıcaḳ: B8 varup // 4 ‘Azrā’ıl: B ve C’de yok / Ben: B ve C’de yok / Sen: B ve C’de yok // 5 geldi: B9 gele / olgıl: B10, C4 ol // 6 baña: B11 baña eydür C5 baña eyitdi / añaru baḳ, yā Resūla’llāh didi: B11 añaru baḳ C5 öte baḳ, yā Resūla’llāh / gine berü: C6 yine beri / baḳ: B11 baḳ baḳdum // 7 zāyil: C6 zā’ıl / ṭayanmışam: B1 ṭayanmışın C7 ṭayanmış / ‘aceb ḳara: C7 ḳara ‘aceb / gördüm: C7 gördüm ki // 8 bir yıllıḳ yol: C8 biñ yıllıḳ yoldur / Burnından yalıñlar oynar: B3 Burnından yalıñlar çıkar oynar C9 Yüzünden yalıñlar oynar // 9 aḡulu: C10 aḡulu / dutar: C10 tutar // 10 yirine: B5 yine yirine C10 yirine / gine: C11 yine / şüretinde: B5 şüretde / şüretüñ: C11 bu şüretüñ // 11 yitermiş: B6 yiterimiş C12 yeterimiş / ‘Azrāyil eydür: B6 eydür C12 eyitdi // 12 heybetlü ve şiddetlü gösterürem: B7 heybetler ve şiddetler gösterürin C13 heybetlü ve şiddetlü gösterürem didi / Tamām: B8 Tamāmen / heybetüm: C1 heybeti / didi: B ve C’de yok // 13 heybetile: B9 heybetleriyle C2 heybetlerle / firiştehleri: B9 firiştehleri C3 firiştehleri / geliserdür: B ve C’de yok

[46b]

(1) fāsıklar, anı göricek gel gör ki ne hāle uğrayısar. Fi'l-hāl hābesile depere (2) urısar. Ağusı, depesinden ayakları **[B69a]** dırnağına yitişiserdür. Bu cefālarıla cānın alısar. (3) Dağı cehennemden şırf kaçrāndan kefen getiriserler. Dağı aña şarup cehenneme ilediserler. (4) Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) eydür: Ölüm acısı ziyādedür. Biñ kez bir kişiyi (5) kılıcıla öldürüp gine dirildüğinden ya'nı öldüreler. Gine dirile, gine öldüreler. Gine dirile. (6) Ta biñ def'a olunca. Ve eger ölüm acısından bir zerre dünyā tağları üzerine koyalardı, (7) mecmū^c-ı tağlar eriyeydi. Bu za'ıf ādem oğlanları 'aceb nice taħammül eyleyeler. (8) Fāṭimatü'z-Zehrā (r.a.) **[C62a]** eydür: Babamuñ hālet-i nez^cde çekdügi zaħmet(9)leri göreliden berü hiç kimse zaħmetsüz cān vire, diyü ümiz dutmadum. Zīrā mübārek (10) alnı çağ çağ derlerdi. Cān acısından eydüirdi ki: **“Āh inne li'l-mevti sekerātün”** (11) Ya'nı ölümüñ esrükligi varımış diyü **[B69b]** tekrār iderdi. İmdi mefhar-ı enbiyā ve server-i (12) evliyā bu resme zaħmet çekicek, fikr eyle ki bizüm gibi günāhkārlar ne-kağar zaħmet çekiser. (13) Hikāyet olındı: Āsā peygamber kavmi eyitdiler: Yā Āsā! Yakın zamānda ölmüş ölüleri

[46b] 1 fāsıklar, anı: B10, C3 fāsık // 2 depesinden: B11 fi'l-hāl depesinden / ayakları: B11 ayağı / dırnağına yitişiserdür: B1 ırnağına yitişiser C5 ırnağlarına yetişiser / Bu: B'de yok C5 Dürlü / cefālarıla: B1 cefālarıla 'azāblarıla C6 cefālarla 'azāblarla // 3 getiriserler: C7 getüreler / Dağı: C'de yok / ilediserler: B2 eledisler C7 iledeler // 4 Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C8 Peygamber (a.s.) // 5 kılıcıla: C9 kılıcla / gine: B4 yine / dirildüğinden: B4 dirildüğinden C9 dirilmekten / Gine dirile: B ve C'de yok // 6 def'a: C10 kerre / Ve: B'de yok / zerre dünyā tağları: C11 zerre kağar dünyā tağlarınıñ // 7 mecmū^c-ı tağlar: B7 mecmū^c C12 cümlesi // 8 nez^cde: C1 nezi^cde // 9 dutmadum: C2 tutmam / Zīrā: B9 Zīrā ki // 10 çağ çağ: C'de yok / derlerdi: B10 derleridi / Cān: B10 Cānı // 11 esrükligi: B11, C4 esrüklikleri // 12 eyle: B2, C6 eyleye // 13 olındı: B3 olındı ki / peygamber: B3, C8 peygamber (a.s.) / kavmi: C8 kavmleri / ölüleri: B4 ölüler

[47a]

(1) dirildürsin. Henüz budur ki, ilerü zamānda ölmüş ölüleri dirildesin. Uşda Nūh oğlu
 (2) Sām'ı, dirild görelüm, didiler. 'İsā eyitdi: Qabrini gösterüñ, didi. Qabrini gösterdiler.
 (3) 'İsā eyitdi: İy Nūh oğlu Sām! Dorğıl. Haq Ta'ālā'nuñ destürıla fi'l-hāl qabrinden (4)
 durı[C62b]geldi. Saçı ve saşalı ağarmış. 'İsā eyitdi: Yā Sām! Yigidiken ölmüşidüñ.
 Şaçuñ (5) ve saşaluñ neden ağardı. Sām eyitdi. Çünkü āvāz geldi kulağuma, tūr diyü
 şandum (6) ki kıyāmet koptı. Ol korkudan fi'l-hāl saçum ve saşalum ağardı. [B70a] 'İsā
 eyitdi: Ne-kadar (7) yıldur ki dünyādan gitdün. Sām eyitdi: Dört biñ yıldur. Henüz dağı
 ölüm esrükliginden (8) ayılmadum. Ölüm acısı içümden çıkmadı. Pes imdi 'ākıl oldur
 ki, bu aḥvālī dāyima fikr (9) ide. Gicede ve gündüzde ölümüñ yarağına meşgöl ola.
 Eḳallī bārī gicede ve gündüzde (10) biş kerre ölümün aña. Zīrā 'Azrāyil, her kişinüñ eger
 er ve eger 'avrat olsun, (11) günde biş kerre yüzine bakar. 'İbādetde görse, [C63a]
 sa'ādetlü kişiyimişsin. (12) Ben gelmedin uyanmışsın. Ölümüñ yarağına meşgöl
 olmuşsın. Bugün yarın (13) ben saña gelicek, Haq Ta'ālā'nuñ rahmeti beşāretile gelem
 dir. Ve eger günāh işlemekte

[47a] 1 Henüz budur ki, ilerü zamānda ölmüş ölüleri dirildesin: B'de yok / C9 Hüner budur ki, ilerü zamānda ölmüş
 ölüleri dirildesin / Uşda: B5 İşde // 2 dirild: B5, C11 dirilt / 'İsā: B ve C'de yok / Qabrini: C12 Qandadır / didi: B ve
 C'de yok / Qabrini gösterdiler: B6 gösterdiler // 3 'İsā: B ve C'de yok / Dorğıl: B6 Torğıl C13 kalk / Haq Ta'ālā'nuñ
 destürıla: B7 Haq Ta'ālā destürıla C13 Allāhü Ta'ālā'nuñ iznile // 4 durı geldi: B7 tūrı geldi C1 kalktı geldi / ve: B ve
 C'de yok / 'İsā: C'de yok // 5 ve: B ve C'de yok / neden: B9, C2 neden böyle / Sām eyitdi: B9 eydür C3 eydür ki /
 Çünkü: C3 Bir / şandum: C3 hemān şandum // 6 ve: B ve C'de yok / ağardı: B11 ağardı andan / 'İsā eyitdi: C5 Dağı
 'İsā (a.s.) eydür // 7 Sām: B ve C'de yok / Dört biñ yıldur: C7 Dört biñ yıldur ki dünyādan gitdüm, eyitdi dört biñ
 yıldur ki / dağı: B ve C'de yok / esrükliginden: C8 esrükliginden // 8 ayılmadum: C8 ayıldum / oldur ki: C9 olan
 oldur ki / dāyima: B4 dāyimā C10 dā'imā // 9 Gicede ve gündüzde ölümüñ: B4 Gice gündüz ölüm C10 Gice gündüz
 ölümüñ / Eḳallī bārī gicede ve gündüzde: B5 Eḳallī bārī gicede gündüzde C11 Eḳallī mā yekün bārī gicede gündüzde
 // 10 biş: C11 beş / 'Azrāyil: B5, C11 'Azrā'ıl / eger er ve eger 'avrat olsun: B6 eger erdür eger 'avratdur C12 eger er
 ve eger 'avrat // 11 biş kerre yüzine: B6 biş kez yüzüne C12 beş kerre yüzine / 'İbādetde görse: B7 'İbādetde ve
 tātde görürse eydür C13 'İbādetde tātde görürse eydür / kişiyimişsin: B7 kişi imişsin // 13 ben: B ve C'de yok /
 rahmeti beşāretile: B9 beşāretile ve rahmetile

[47b]

- (1) görse, saʿādetsüz kişiyimişsin. Benüm geleceğümden gāfil düşmişsin. [B70b] Uş (2) bugün yarın cānuñ almağa gelicek, göresin ki saña ne cezālar ve ne belālar kılam, dir. (3) Pes imdi, egerçi ādem oğlanı ölümünden gāfil olur, ammā ölüm andan gāfil olmaz. (4) Nitekim baʿzı ʿulemā demişdür:

**Tenāmü ve-lem tenem ʿankeʿl-menāyā
Tenebbehe liʿl-beyyineti yā neʾümü**

- (5) **Seliʿl-eyyāme ʿan ümemin takāzzat
Se-tuḥbirukeʿl-ʿalāmü veʿr-rüsüm**

Yaʿnī (6) iy gāfil! Uyursın ölümünden. Ölüm senden uyumaz. Şor aḥī, gör günlerden bu rūzigāra (7) ol geçen yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberlerüñ ümmetleri kıncaru gitdi. Ne ḥāle (8) [C63b] mübtelā oldu. Saña ḥāl ḥaber vire anlaruñ sarāylarınuñ nişānları ve köşklerinuñ (9) bünyādları.

**Terümüʿl-ḥulde fī dāriʿr-razāya
Ve kem ḳad rāme ḳableke mā-terümü**

- (10) Zāhir ḥālūnden [B71a] şöyle aḥlanur ki; beḳā umarsın, helāk ve fenā evinde dürlü (11) bağlar ve bahçalar düzersin. Muḥkem bünyādlu evler düzersin ve sarāylar yaparsın. (12) Durmadın altun gümüş cemʿ idüp ḥazāne idersin. Gūyā ki bu fānī dünyā saña (13) bāḳī olacaḳdur. İmdi bu sen umduḡuñ nesneyi, senden öñdin niçe senüñ gibi aḥmaḳ

[47b] 1 görse: B10, C4 götirse eydür / saʿādetsüz: C4 saʿādetsüz / kişiyimişsin: B11 kişi imişsin C4 kul-imişsin ki / düşmüşsin: B11, C5 olmuşsin // 2 belālar: C7 cefālar // 3 ammā: Cʼde yok // 4 Nitekim baʿzı ʿulemā demişdür: B3 Niteki baʿzı ʿulemā demişdür ki C8 Şir // 6 iy gāfil: B6, C10 sen iy gāfil / Ölüm: B6, C11 Ammā ölüm / uyumaz: C11 uyumaz / aḥī, gör günlerden: B7 aḥī, gör bu günlere C12 āḥir, bu günlere / bu rūzigāra: B7 bu rūzigārlara C12 ve bu rūzigār // 7 yüz biñ yigirmi dört biñ: C12 yüz yigirmi dört biñ / gitdi: C13 gitdiler ve // 8 oldu: B9, C1 oldılar / ḥāl: B9, C1 ḥāl dilile // 11 bağlar ve bahçalar: B2 bağlar ve bağçalar C5 bağçalar ve bağlar / Muḥkem: B2 Dürlü muḥkem / bünyādlu: B2 bünyāzlu / düzersin: B ve Cʼde yok // 12 Durmadın: C6 Turmadın / gümüş: C6 gümüş / ḥazāne idersin: B3 ḥazneye cemʿ idersin // 13 sen: C8 senüñ / nesneyi: B5, C8 muḥāl nesneʾi / senden öñdin: Cʼde yok

[48a]

(1) umdı. Eline girmedi. Müyesser olmadı. Saña dağı olacak degüldür. Kani, ol dünyāda
 (2) şarkdan garba degin hüküm iden pāzışāhlar. Kani, ol berre bahre hüküm iden sultānlar.
 (3) Kani, ins ü cinne hüküm iden enbiyālar. Kani Ādem, kanı Nūh, kanı Dāvud, kanı
 Süleymān, kanı (4) Mūsā, kanı Ġsā, kanı Seyyid-i Kevneyn Muhammed-i Muştafā
 (s.a.s.) ‘aleyhim (5) ecma‘īne. [C64a] Pes bu fānī dünyā hīç birine [B71b] bākī kalmadı.
 Ma‘lūm oldu ki, biz dağı bākī (6) olacak degülüz. Aña aldanmayup āhıret azuğına
 meşgūl olmak gerekimiş.

(7) “Ġāfil olma tevbeyle gel kim, ecel arduñcadur

Sen ecelden ġāfil-iseñ (8) senden ol ġāfil degül”

Dağı Ebū Bekr-i Cevzī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh, dimişdür: (9) “Tenebbehū yā niyāmū”
 Uyanuñ, iy ġaflet uykusına ġarķ olanlar! “Kem (10) dayya‘tekümü’l-eyyāmū” Niçe
 günleri ve ayları zāyi‘ eyledüñüz. Günāh işlemegile geçürdüñüz. (11) “Ed-dünyā
 küllühā menām” Dünyā mecmū‘ı bir gice içinde uyku gibidür. “Ve ahlā (12) mā fihā
 ahlāmün” Beġāyet tatlu şafāları ve rāhatları hemān düş gibidür. Tizcek (13) zāyil olur.
 Ölecek vaktin göriser ki iki eli boş, hisāb vebāl çok. “Ġayre enne ‘aķle’

[48a] 1 Eline: C9 Ammā eline / Müyesser olmadı: C’de yok / degüldür: C10 degildür // 2 degin: B7, C10 dek / hüküm
 iden pāzışāhlar: B7 hüküm idenler C10 hüküm iden pādīşāhlar / Kani, ol berre bahre hüküm iden sultānlar: B7 Kani, ol
 berre bahre hüküm idenler, ol şāhlar, ol sultānlar C’de yok // 3 ins: B8, C11 ol ins // 4 Seyyid-i Kevneyn Muhammed-i
 Muştafā (s.a.s.) ‘aleyhim ecma‘īne: B10 Seyyid-i Kevneyn Muhammed Muştafā şalāvātü’l-lāhi ‘aleyhim ‘ecma‘īne
 C13 Seyyidü’l-Kevneyn-i Muhammed Muştafā ‘aleyhi’-ş-şalātü ve’s-selām // 5 kalmadı: C1 olmadı / biz: B1, C2 bize
 // 6 olacak degülüz: B1 kalacak degüldür C2 olacak degildür / gerekimiş: B2, gerekimiş, niteki ba‘zı evliyā dimişdür
 C3 gerekimiş, niteki ba‘zı evliyā dimişdür beyt // 8 Dağı: B4, C5 ve dağı / Ebū Bekr-i Cevzī (r.a.) dimişdür: B5 Ebū
 Bekr-i Cevzī (r.a.) dimişdür ki C5 Ebū Bekr dimişdür ki // 9 Uyanuñ: B6 Ya‘nī uyanuñ // 10 ayları: B7, C7 ayları ve
 yılları / eyledüñüz: C8 eylediñüz / geçürdüñüz: C8 geçürdüñüz // 11 Dünyā mecmū‘ı: B8, C9 Dünyānuñ mecmū‘ı /
 gice: B8 giçe / ve: B ve C’de yok // 12 Tizcek: B9 Tizcek C’de yok // 13 zāyil: C11 zā‘il / göriser: B11 görüser / hisāb
 vebāl: C12 hisābı vebāl

[48b]

(1) **r-recüli'l-[B72a]kāmili bi'l-hevā gulāmün**" İllā bu kadardur ki, 'ākıl bālig kişiler [C64b] bu nesne'i fikr (2) idemediler. Nefslerine kul oldılar ve anuñ hevāları serhōşlığından ma'şiyet meydānında (3) oğlan oldılar. **"Eyne sükkānū'l-kūşūri ve'l-hıyāmi"** Kānı, ol yüce köşklerde sākin (4) olan sulṭānlar. [Ve ibrişim çadırlarda sākin olan pāzişāhlar. (B5)] **"Dāret 'ale'l-küllü ke'sü'l-himāmi"** Mecnū'ınuñ üzerine devr eyledi (5) ölüm şerbeti kadehleri. Mecnū'ı ol şerbeti içüp helāk oldılar. Nevbet bize geldi. (6) **"İltekaṭathüm iltikāte'l-ḥamām"** Ölüm kuşu mecnū'-ı pāzişāhları bir bir divşürdi. (7) Şol gügercin buğday dānelerin divşürdüğü gibi. Şimdiki hālde ağızın açup (8) bize ḥamle kılmışdur. Elbette divşürse gerekdür. [B72b] **"İlā metā müzāḥametü'l-en'ām"** (9) Niceye degin dört ayaklu eşekler ve şığırlarıla berāber olup anlarıñıla hāldaş olasız. (10) Anlarıñ daḥı hālleri [C65a] yimek ve içmek, yatup uyumaḥ ve dişile karışmaḥ. Hemān sizüñ daḥı (11) hālünüz yimek içmek yatup uyumaḥ ve ḥātūnlarıla karışmaḥ. Ne vaktin bu ḥayvānlar (12) şıfatından çıkup gerçek ādemler şıfatına karışasız. Nitekim Ḥaḫ Ta'ālā: **يَاكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ** **"Ye'külüne (13) kemā te'külü'l-en'āmü ve'n-nārü meşven lehüm"** (*Muhammed/12*) diyü buyurur. Ya'ñi ol baña 'āşī olup

[48b] 1 kadardur: C13 kadar / 'ākıl bālig: B1 'ākılsuz C13 'ākıl ü bālig / nesne'i: C1 nesneleri // 2 idemediler: C1 itmediler // 4 sulṭānlar: B5 pāzişāhlar C4 pādişāhlar / pāzişāhlar: C5 sulṭānlar // 5 Mecnū'ı: B7 Mecnū' C7 Dükeli // 6 mecnū'-ı pāzişāhları: B8 ol mecnū'-ı pāzişāhları ve sulṭānları C8 cümle pādişāhları ve sulṭānları / divşürdi: C9 devşürdi // 7 buğday: C9 dān / divşürdüğü: C10 devşürdüğü / ağız: B10, C10 ağız // 8 kılmışdur: B11 itmişdür C11 eylemişdür / Elbette: B11 Elbetde / divşürse: C11 devşürse // 9 degin: C12 dek / eşekler ve şığırlarıla: B1 eşeklerle ve şığırlarıla C12 şığırlar eşeklerle / anlarıñıla: C'de yok // 10 hālleri: B2, C13 hāli / yimek ve içmek, yatup uyumaḥ ve dişile karışmaḥ: B2 yimek, içmek, uyumaḥ ve dişile karışmaḥ C1 yemek, içmek ve dişile karışmaḥ ve yatup uyumaḥ // 11 hālünüz: C2 hālünüz / yimek: C2 yemek / ve ḥātūnlarıla: B3 ḥātūnlarıñuzla C2 ḥātūnlar ile // 12 şıfatından: B4 şafından / çıkup gerçek ādemler şıfatına: B4 çıkup ādemiler şafına C3 gerçek ādemler şıfatına / Nitekim: B5, C4 Niteki

[B72b]*

(6) günāha meşğul (7) olanların himmetleri, gice gündüz yimek içmektir. Dört ayaklı eşekler (8) ve şığırlar dağı yirler içerler. Pes çünkü bunlar benim ʿibādetümden yüz (9) dönderdiler. Kendü mertebelerinde olmadılar. Eşekler mertebesin ihtiyār (10) itdiler. Pes cehennem odları bunların ıurağı oldu. Bir āyetde dağı: (11) **أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ** “**Ülā-ike ke’l-en‘āmi belhüm eḍallü**” (*Araf/179*) dir Haḫ Ta‘ālā celle ve ‘alā. Ya‘nī ol

[B73a]

(1) ‘āşiler bölügi eşekler ve şığırlar gibidir. Belki dağı azğunıraqdur. (2) Zīrā eşek ve şığır Allāh’a **[C65b]** ‘āşī olmaz. Her ne maşlahat için (3) yaradılsa ol ıuşdadur. Meşelā eşege yük götür didi, götürür. (4) Şığıra çift sür didi, sürer. Gice gündüz tesbīhe meşğul olur. (5) Ammā bu biçāre ādemi, Haḫ Ta‘ālā ʿibādet için yarattı. Ol ʿibādeti (6) terk idüp gice gündüz fış u fesāda meşğuldur. Pes eyle olsa (7) eşekden şığırdan dağı hōr u haḫīr ve azğun olmuşdur. Bir vechi (8) dağı budur ki, dört ayaklı cānavarlar kendüye ziyān olacaḫ (9) nesneden saḫınur. Çukur görse yolında giderken gözleyüp (10) düşmez, ıolanuvirür. Yāhūz nāgāh kurd görse kaçır. Anuñıla (11) dağı olmaz, issine çağırır. Şığır-ısa molar, eşeg-ise ağırır.

*Burdan itibaren yazdığımız [B72b] - [B86b) arası bölüm, A nüshasında olmadığı için B nüshasından alınmıştır ve C nüshası ile karşılaştırılmıştır.

[B72b] 7 himmetleri: C6 himmeti / yimek: C7 yemek / eşekler ve şığırlar: C7 şığırlar ve hımārlar // 8 dağı yirler içerler: C8 gibi // 9 Eşekler: C9 Hımārlar // 10 bunların: C10 onların // 11 dir Haḫ Ta‘ālā celle ve ‘alā: C12 diyü buyurdu

[B73a] 1 eşekler ve şığırlar: C12 şığırlar ve hımārlar / azğunıraqdur: C13 azğundur // 2 ve: C’de yok / Allāh’a: Allāhü Ta‘ālā hāzretine / olmaz: C1 olmazlar // 3 ıuşdadur: C2 ıuşda durur // 4 Şığıra: C3 Öküze / olur: C4 olurlar // 6 meşğuldur: C6 meşğul olur / olsa: C7 olıcaḫ // 7 eşekden: C7 eşekden ve / olmuşdur: C8 olmuş olur // 9 nesneden saḫınur: C9 nesnelerden saḫınurlar / Çukur görse yolında giderken gözleyüp düşmez, ıolanuvirür: C9 Yolında giderken düşmān görse irkilür ıurur // 10 Yāhūz nāgāh: C10 Yāhūd / Anuñıla: C11 Anuñıla // 11 olmaz: C11 olmazsa / Şığır-ısa molar, eşeg-ise: C11 Eger şığır ise meler, eşek ise

[B73b]

(1) Ya'nî âdemler işitsünler, gelsünler men' eylesünler diyü. Bîçäre [C66a] 'aşîler (2) dāyimā kendüye ziyān olacaḵ nesneye dürtüşürler. Durmadın günāh (3) kuyularına düşüp helāk olurlar. Daḥı kendülerin şeytān ḵurdlarına zebūn itmişlerdür helāk olurlar. Ḵurduñ issine feryād idüp (4) yalvarmazlar ki şerrinden ḵurtarivire. Bir vechi daḥı budur ki eşek, (5) şıḡır, eylük idenüñ eylugin bilür. Gündüz yabānda yürür. Hemān ki (6) gice olduğınlayın issi ḵapusına gelür. Yim yidügi āḡūra girüp (7) ṭurıvarur. Dermānda 'aşîleri gör ki gice gündüz Ḥaḵ Ta'ālā'nuñ (8) bunca ni'metlerin yirler ve bunca iḥsān u keremlerin görürler. Dāyimā (9) aña ḵarşu olup ḵapusından ḵaçarlar. Şeytāna tābi' olurlar. Niteki (10) Ḥaḵ Ta'ālā Kelām-ı Ḵadīm'inde: **أَفْتَحْذُونَهُ وَذَرِيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ** **دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا** "Efetetteḡizūnehu ve zürriyyetehū evliyā'e (11) min dūnī vehūm lekūm 'adüvvün bi'se li'z-zālimīne bedelen" (*Kehf/50*) diyü buyurdı.

[B73b] 1 işitsünler: C12 anı işitsünler / Bîçäre: C13 Ammā bîçäre // 2 dāyimā: C1 dā'imā kendülerin ziyān içine bıraḡurlar / kendüye: C1 kendülere / dürtüşürler: C2 dürişürler / Durmadın günāh kuyularına: C2 Nāḡāh ḵayuya // 3 Daḥı: C3 Ve daḥı / kendülerin: C3 kendüleri / ḵurdlarına: C3 ḵurtlarına // 4 ḵurtarivire: C5 ḵurtara // 5 Hemān ki gice olduğınlayın: C7 gice // 6 Yim yidügi: C7 Dā'imā yem yedügi // 7 Ḥaḵ Ta'ālā'nuñ: C9 Allāhü Ta'ālā'nuñ // 8 bunca ni'metlerin yirler ve bunca iḥsān u keremlerin: C9 ni'metlerin yerler ve bunca iḥsānların / Dāyimā: C10 Dā'imā // 10 Kelām-ı Ḵadīm'inde diyü buyurdı C12 Kelām-ı Ḵadīm'inde buyurdı

[B74a]

(1) Ya'nî İblîs'i ve anuñ zürriyeti **[C66b]** şeytānları dōstlar mı dutunduñuz? (2) Benden gayrı hāl budur kim anlar size düşmāndur. Dedeñüz Ādem (3) Peyğamberden berü ben anı la'net itdügüm sizden ötrü oldı ki, atañuz (4) Ādem'e secde eylemedi. 'Aceb budur ki, siz anuñıla şulh idüp (5) dōst olduñuz. Baña düşmen olduñuz. İmdi ne yavuz naḥs (6) bedel oldı şeytān dōstluğı muḥabbeti Allāhü Ta'ālā dōstluğı (7) muḥabbeti yirine. Ve bir āyetde daḥı: **“وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا”** **“Ve men yetteḥizi's-şeytāne veliyyen (8) min dūni'l-lāhi feḫad ḥasire ḥusrānen mübīnā”** **(Nisa/119)** diyü buyurdı. Ya'nî (9) kim ki şeytānı dōst dutundı, taḥḳīḳ ziyānkār oldı. (10) Eyle ziyān ki, āşikāredür gizlü degül. Yarın kıyāmetde şeytānuñ (11) eline bir qara 'alem veriserler. Daḥı mecmū^c-ı aña uyanları bile cehenneme

[B74a] 1 dutunduñuz: C1 dutunduñuz // 2 hāl budur kim: C1 hālbuki // 3 anı: C3 aña / itdügüm: C3 itdüm / ötrü oldı ki: C3 ötürü oldur ki // 4 eylemedi: C4 itmedi / anuñıla: C4 anuñıla // 5 olduñuz: C5 oldıñuz / Baña düşmen olduñuz: C'de yok / ne: C'de yok // 6 dōstluğı muḥabbeti: C6 dōstluğı ve muḥabbeti / Allāhü Ta'ālā dōstluğı muḥabbeti yirine C6 yerine // 9 dutundı: C8 tutundı Allāhü Ta'ālā'dan gayrı // 10 gizlü degül: C'de yok / kıyāmetde: C10 kıyāmet güninde // 11 veriserler: C11 viriserler / mecmū^c-ı: C11 cümle

[B74b]

(1) süriserler. Pes imdi şeytān dōstluđını terk itmek gerek. (2) Baʿzı enbiyādan mervīdür ki Hāḫ Taʿālā [C67a] ḫullarına tevbiḫ idüp eydür: (3) “**Yeʿbne ādeme ente maḥfūfün bi-ḫayrī meşğülün bi-ğayrī**” Yaʿnī, İy ādem (4) oğlanı! Ne ʿacebdür ki sen benüm envā^c-ı ḫayrüm ve iḥsānumıla ḫaplanmış(5)sındur. Beni ḫoyup benden ḫayrıya meşğül olmışsındur. “**Birrī ʿaleyke (6) nāzilün ve şerrüke ileyke şāʿidün**” Dāyimā benden saña eylükler ve ḫayırlar (7) iner. Senden baña dāyimā maʿşiyetler ve şerr işler gelür, revā mıdur ḫulum? (8) “**Küllemā feseḫnā lekeʿl-mehle eṭalteʿl-emele**” Ne ḫadar ki biz saña (9) ziyāde mühletler virdük. Sen emeli uzatduñ, ölümün unutduñ. (10) İñen iñen uzun şanular şanursın. “**Ve küllemā eccelnāke eseʿteʿ(11)l-ʿamele**” Ne ḫadar biz saña fırsat virüp ʿömrün ziyāde ḫılduk.

[B74b] 1 imdi: C12 imdi müʾmin olan kişi dāʾimā / dōstluđını: C12 dōstluđını // 2 Hāḫ Taʿālā: C13 Allāhü Taʿālā / eydür: C1 dir // 4 iḥsānumıla: C3 iḥsānumıla // 6 Dāyimā: C5 Dāʾimā / eylükler ve ḫayırlar: C5 eylikler ḫayırlar // 7 dāyimā: Cʼde yok / ve şerr işler: C6 şerler / ḫulum: C6 ḫulum dir // 9 uzatduñ: C8 arturduñ // 10 İñen iñen: C9 İñen // 11 Ne ḫadar: C10 Ne ḫadar ki / ʿömrün: C10 ʿömrün

[B75a]

(1) Sen ‘amelüñi azdurduñ. Dāyimā bize ‘aşı olmağa meşgûl olduñ. (2) **“Küllemā kebüre sinnüke temerrede cinnüke”** Ne kadar ki yaşıñ çok (3) oldu. Nefsüñ azdı, şeytāna uydu. [C67b] **“Hacertenā ti’ş-şibā (4) fe-‘azernāke”** Oğlanlık ‘aleminde bizden hicret itdüñ. Hizmetümüzi (5) terk eyledüñ. Ma‘zûr dutduğ, edeplemedüñ. **“Ve hāleftenā fi’ş-şebābi (6) emhelnāke”** Yigitlik hāletinde dağı bize muhālefet idüp ma‘şiyetler (7) işledüñ. Mühlet virdük, helāk itmedük inşāfa gelsün diyü. (8) **“Ve-lev künte kâta‘tenā fi’l-meşibi mekātñake”** Eger sahaluñ ağarduğdan (9) sonra dağı bizden kesilüp ma‘şiyete meşgûl olacak olursañ (10) saña hışm idüp seni helāk iderüz dir Hāk Ta‘ālā ve Hāzret-i Muştafā (11) dağı buyurur ki: **“Aķbeħu menżarin yürā yevme‘l-kıyāmeti zû şeybetin**

[B75a] 1 Dāyimā: C11 Dā‘imā // 4 bizden: C1 nereden / Hizmetümüzi: C2 Hizmetümüzi // 6 hāletinde: C3 hālinde // 7 Mühlet: C4 Biz mühlet / gelsün: C5 gelesin // 8 ağarduğdan: C6 ağarduğundan // 9 dağı: C7 gine / olacak: C’de yok // 10 seni: C8 sana hışm idüp / Hāk Ta‘ālā ve Hāzret-i Muştafā: C8 Allāhü Ta‘ālā ve Peyğamber (a.s.)

[B75b]

(1) **beyzā'e ve fī yedihī şahīfetün sevdā'ü**” Beğāyet çirkin ve key murdār (2) görünen kıyāmet gününde, şol aķ saķallu pīrlər ola ki ellerinde (3) qara bitiler ola. Saķalları aķ ola. Mecmū^c-ı kıyāmet ehli içinde (4) anlar key hōr u haķīr olalar. Pes imdi [C68a] ‘āķıl olan kişi günāhı terk (5) idüp öleceğin fikr idüp gice gündüz ‘ibādete t̄ā‘ate meşğūl (6) olmaķ gerekdür. Zīrā ādem oldur ki dünyāya niçün geldi, (7) ne maşlahat içün yaradıldı bile. Dāyim ol maşlahatda ola. (8) Ve eger ol maşlahatda olmayacaķ olursa gerçi şūretā ādem’dür. (9) Ammā ma^cnīde hayvāndan daķı kemterdür. Nitekim yuķaru zıkr olundı ki (10) Haķ Ta‘ālā Kelām-ı Mecīd’inde: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ “Vemā ḥalaķtū’l-cinne ve’l-inse illā liya‘būdūne” (*Zariyat/56*) (11) diyü ḥaber virdi. Ya^cnī ben ādem oğlanlarını ve cinnīleri yaratmadum

[B75b] 2 görünen: C11 görünen / kıyāmet gününde: C’de yok / saķallu: C11 saķallı / ola ki: C11 ola ki kıyāmet gününde // 4 key: C’de yok / olalar: C13 ola // 5 öleceğin fikr idüp: C’de yok / ‘ibādete t̄ā‘ate: C1 t̄ā‘ate ‘ibādete // 7 ne: C3 ve ne / Dāyim: C3 de // 8 Ve eger ol maşlahatda olmayacaķ olursa: C4 Eger olmazsa / şūreta: C4 şūretde // 9 hayvāndan: C5 hayvāndur belki / Nitekim: C5 Niteki / yuķaru zıkr olundı ki: C’de yok // 10 Haķ Ta‘ālā Kelām-ı Mecīd’inde: C5 Allāhü Ta‘ālā Kelām-ı Qadīm’inde

[B76a]

(1) illā baña ‘ibādet ve t̄a‘at kılmağ-ıçun yaratdum. Pes ādem ol vaqtin (2) ādem mertebesinde olur ki ‘ibādet t̄a‘ate meşğul ola zīrā anuñ-ıçun (3) yaradıldı. Anuñıla kerāmet ü ‘izzet bulısar. Dāyimā nefesine uyup (4) gündüz yimek içmek, gice yatup uyumağ birle ‘ömrin zāyi‘ eylese, hayvāndan (5) dağı azğun olur. Ba‘zı ‘ulemā dimiş ki:

[C68b] “Emā va’l-lāhi lev ‘alime’l-enāmū

(6) Limā ħulikū le-mā ekelū ve nāmū”

Allāh haqqı-çun eger ādem oğlanları bilelerdi (7) niçün yaradıldıklarını, yimeyelerdi, içmeyelerdi, yatup uyku uyumayalardı. (8) Gice gündüz ‘ibādet ü t̄a‘ate meşğul olalardı. Niteki Hāzret-i (9) Resūl (s.a.s.) çünki فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ “Festaķim kemā ümirte ve men tābe (10) me‘ake” (Hud/112) āyeti nāzil oldı. Ayrık gicelerde uyku görmedi. Şol (11) kadar kılurdu namāzları gicelerde ve gündüzlerde ki mübārek

[B76a] 1 ‘ibādet ve t̄a‘at kılmağ-ıçun: C8 ‘ibādet kılmağ için // 2 t̄a‘ate: C’de yok / anuñ-ıçun: C10 anuñ için // 3 Anuñıla: C10 Anuñıla / Dāyimā: C11 Dāyimā // 4 yimek: C11 yemek / uyumağ birle: C12 uyumağıla / ‘ömrin: C12 ‘ömrini / hayvāndan: C12 hayvāndur belki // 5 ‘ulemā: C13 ‘ulemā nazm idüp // 7 yaradıldıklarını: C2 yaradıldığını / yimeyelerdi: C3 yemeyelerdi / uyku: C’de yok // 8 Hāzret-i Resūl (s.a.s.) çünki: C5 Peyğamber (a.s.)’a // 10 nāzil oldı. Ayrık gicelerde uyku görmedi: C6 nāzil olcağ artuğ gicelerde uyku uyumadı / Şol kadar kılurdu namāzları gicelerde ve gündüzlerde ki: C7 Gicelerde gündüzlerde şol kadar namāz kılurdu ki // 11 mübārek: C8 ayak üzerine turmağdan mebārek

[B76b]

(1) ayakları şişerdi. Şaru şular aķardı. **“Şeyyebetnī sūretü Hūdīn”** (2) diridi. Yaʿnī Hūd sūresi benüm saçum saķalum aķartdı. (3) eytdiler: Nite Yā Resūlu’llāh? Eydür: Anuñ-ıçun ki ol sūrede (4) Hāķ Taʿālā baña: فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ **“Festaķim kemā ümirte”** (*Hud/112*) diyü emr eyledi. Yaʿnī (5) şıhķat-i ʿazmile [C69a] ve ħulūş-i niyyetile muķīm olğıl beni birlemekde ve baña (6) ʿibādet kılmaķda. Şöyle ki buyurulduñ: Yaʿnī ihlāşile (7) şıdkıla benüm ħazretüme lāyık ʿibādet kılmaķ gerekdür. Tā ki (8) ķabūl idem. İmdi bu ħiķāb yaluñuz Peyğambere olmadı. Ümmetine (9) bile oldu. Zīrā: وَمَنْ تَابَ مَعَكَ **“Ve men tābe meʿake”** (*Hud/112*) didi. Yaʿnī senüñile bile (10) müʾminler daķı istiķāmet üzerine olsunlar şol geķenleyin ki, (11) dinildi. Pes imdi nażar eyle gör ki, iki cihān faķri Ĥazret-i

[B76b] 2 diridi: C10 dirdi ağlardı / benüm: C10 beni ķocaltdı // 3 eytdiler: C11 eyitdiler / Nite Yā Resūlu’llāh: C11 Yā Resūlu’llāh niķün böyle dirsiz / Eydür: C12 eyitdi / Anuñ-ıçun: C12 Anuñ iķün // 4 Hāķ Taʿālā: C12 Allāhü Taʿālā // 6 ki: C’de yok // 9 senüñile: C5 senüñile // 10 müʾminler: C6 tevbe iden müʾminler / şol geķenleyin ki, dinildi.: C’de yok // 11 eyle gör ki: C7 eyle ki / Ĥazret-i: C’de yok

[B77a]

(1) Muştafā (s.a.s.) bu hıṭāb geldüğinden soñra (2) ne vechile mücāhede iderdi. Ol hıṭāb heybeti beni pīr (3) eyledi diyü ağlardı. İmdi ol hıṭāb ümmetine dağı bile (4) oldı. Qanı ümmetün qorkusu, qanı mücāhedesı, qanı ihtiyāṭ. (5) Muḥammed-i Muştafā (s.a.s.) rivāyet ider Hāq Ta‘ālā (6) ḥazretinden celle ve ‘alā: “**Ve ‘izzetī ve celālī le ecme‘u ‘ale ‘abdī (7) ḥavfeyni ve-lā ecme‘u lehū emneyni fe-izā eminenī [C69b] fī’-dünyā eḥaftühū (8) yevme’l-kıyāmeti**” Hāq Ta‘ālā and içer, ‘izzetüm ‘azametüm ḥaqqı. Ben (9) iki emīnligi bir qula virmezın dir. Her ki dünyāda benüm mekrümnden (10) emīn olup nefsine uydı, günāha meşğūl oldı. Āhiretde (11) dürlü qorkular ve ‘azāblar aña olısar. Ve her kişi ki dünyāda

[B77a] 1 Muştafā (s.a.s.): C7 Muḥammed Muştafā’ya / geldüğinden: C8 geldükden // 3 ol: C’de yok // 4 ihtiyāṭ: C11 ihtiyāṭı // 5 Muḥammed-i Muştafā (s.a.s.): C11 Peyğamber (a.s.) / Hāq Ta‘ālā: C12 Allāhü Ta‘ālā // 6 ḥazretinden celle ve ‘alā: C12 ḥazretinden // 8 Hāq Ta‘ālā: C1 Ya‘nī Hāq Ta‘ālā / ‘azametüm ḥaqqı: C2 ḥaqqı-çün // 11 aña: C’de yok

[B77b]

(1) benden korkup günâhı terk itdi, ʿibâdete meşğûl oldu, (2) âhiretde emînlik ve râhatlar aña olısar. Niteki kendü Kelâm-ı (3) Qadîm’inde: **أَفَآمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ** “Efe^eeminü mekre’l-lâhi felâ ye^emenü mekre’l-lâhi ille’l-ķavmü’l-ķā(4)sirüne” (*Araf/99*) diyü buyurdu. Ya^enî emîn mi olursın Allâh’uñ mekrinden? (5) İstifhâm inkâr içindir. Ya^enî emîn ölmek demek olur. (6) Zîrâ emîn olmaz Allâh’uñ mekrinden illâ işin ziyâna viriciler. (7) Anuñ-ıçun didi Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): “**Va’l-lâhi (8) innî le-Resûlu’llâh ve-mâ edrî mâ yaşne’unî [C70a] ve keyfe lâ yeķafü’(9)l-mü’minüne**” Ya^enî, va’llâhi ben taķķîķ Allâh’uñ resûliyin, bilmezin ki (10) baña ne olacaķdur. Eyle olsa mü’minler nice ķorķmayalar. (11) Hâķ Ta’âlâ: **وَخَافُونِي إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ** “Ve ķâfûnî in ķüntüm mü’minîne” (*Ali İmran/175*) didi. Ya^enî ķorķuñ

[B77b] 2 râhatlar aña: C7 dürlü aşşılar / Kelâm-ı Qadîm’inde: C7 Kelâmında // 4 olursın: C9 olursız / Allâh’uñ: C9 Allâhü Ta’âlâ’nuñ // 5 emîn: C’de yok // 6 Allâh’uñ: C11 Allâhü Ta’âlâ’nuñ / viriciler: C12 viriciler olur // 7 Anuñ-ıçun: C12 Anuñ-çun / Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): C12 Hâzret-i Peyğamber (a.s.) // 9 ben taķķîķ Allâh’uñ resûliyin: C1 taķķîķ ben Allâhü Ta’âlâ’nuñ resûliyem / bilmezin: C2 bilmezem // 10 nice: C3 niğtin // 11 didi: C’de yok

[B78a]

(1) benden, eger mü'minlerseñüz. Pes mü'minüñ şartı korkmağdur (2) Tañrı'dan. Her ki Tañrı'dan korkmaz mü'min olmaz. Hâzret-i Muştafâ (3) (s.a.s.) eydür: Gördüm, Cebrâ'îl ka'benüñ astarına (4) yapışmış ağlar, eydür ki: “İlahî lâ tuğayyir ismî ve-lâ tübeddil cismi” (5) Ya'nî iy Çalabum! Adumı tağyîr itme, bedenümi dağı döndürme. Ben eyitdüm: (6) Yâ ağı Cebrâ'îl! Sen-dağı ağlar mısın Emîn-i vahy-iken? Eydür: Yâ (7) Resûlu'llâh! Nice ağlamayam. Gör ağı iblîs-i dermânde ki içümüzde ulu (8) ‘âbidlerden olmuş-iken nâgâh yañıldı, bir kez ben didi, (9) niçe yüz yıllık ‘ibâdeti hebâ-yı menşür olup zâyîc oldu. (10) [C70b] Allâh'uhn mekrinden gâzabından emîn olmağ yokdur. (11) Yâ Habîba'l-lâhi! İbrâhîm peygamberüñ (a.s.) namâz içinde yüregi

[B78a] 1 Pes: C4 Dağı pes // 2 ki: C5 kim / Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): C6 Peygamber (a.s.) // 3 Cebrâ'îl: C6 Cebre'îl'i // 5 Adumı tağyîr itme, bedenümi dağı döndürme: C8 Adımı döndürme bedenimi tağyîr itme / eyitdüm: C9 aytdum // 6 ağı Cebrâ'îl: C9 Cebre'îl / Eydür: C10 Eyitdi // 7 ağlamayam: C10 ağlamayım / ağı: C11 âhir / dermânde ki: C11 derd-i mend // 8 olmuş-iken: C12 iken / bir kez ben didi: C12 bir kez in // 9 yüz: C12 yüz biñ / hebâ-yı menşür olup zâyîc oldu: C13 hebâ'en menşür'en oldu, zâyîc oldu, imânsız kaldı // 10 Allâh'uhn: C1 Allâhü Ta'âlâ'nuñ // 11 peygamberüñ (a.s.): C2 peygamberüñ

[B78b]

(1) kaynaduğunu bir at yarışımı yirden işidürlerdi. Eytdiler: (2) Yâ İbrâhîm! Sen-dağı ağlar mısın? Hâk Ta‘âlâ saña hâlîlüm didi. (3) Eydür: Hâk Ta‘âlâ’nuñ qahrın, ‘azametin fikr idicek, dostlîğum (4) unudurın. ‘Âyişe (r.a.) eydür: Dâyim Resûl Hâzreti (5) biş vaqt namâzdan soñra ve quşluqdan, işrâqdan soñra (6) ve dün namâzlarından soñra eydürdi: **“Yâ muqallibe’l-kulûbi (7) sebbit qalbî ‘alâ dînike”** Ya‘nî, iy gönüller döndürici pâzişâh! (8) Benüm gönlümi şâbit kıl senüñ dînüñ üzerine, dönmekden (9) sakla. Ben eytdüm: Yâ Resûlu’llâh! Sen de mi qorqarsın? Eydür: (10) Yâ ‘Âyişe, nice emîn olayın anuñ mekrinden. **“Ve kulübü’l-‘ibâdi (11) beyne işbe‘ayni [C71a] min eşâbi’i’l-cebbâri yûqallibühâ keyfe yeşâ‘ü”** Mecnû‘-ı

[B78b] 1 kaynaduğunu: C3 kaynaduğı / yirden: C3 yerden / Eytdiler: C3 Eytdiler // 2 Sen-dağı ağlar mısın: C4 Sen-de mi ağlarsın / Hâk Ta‘âlâ: C4 Allâhü Ta‘âlâ // 3 Eydür: C5 Eyitdi / Hâk Ta‘âlâ’nuñ qahrın, ‘azametin: C5 Allâhü Ta‘âlâ’nuñ ‘azametin, qahrın / C6 dostlîğum // 4 unudurın: C6 unudurum / eydür: C7 eyitdi / Dâyim: C7 Dâ‘imâ / Resûl Hâzreti: C7 Peyğamber (a.s.) // 5 biş: C7 beş / ve quşluqdan, işrâqdan: C8 quşluqdan ve işrâqdan // 6 ve dün namâzlarından soñra: C’de yok / eydürdi: C8 eydür // 7 pâzişâh: C10 pâdişâh // 8 Eydür: C12 Eyitdi

[B79a]

(1) kullarınıñ gönülleri ol Cebbār pāzişāhuñ kudreti barmağınıñ (2) arasındadır. Dönderivirür ol gönülleri nice dilerse. (3) Pes anuñ hışmından ğazabından emîn olmak yokdur. (4) Zîrā fāʿil-i muhtārdur. Gāh şakī kulunı saʿid eyler. Gāh saʿid (5) kulunı şakī eyler. Niteki Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): (6) **“En-nāsü erbeʿatün minhüm men yüledü kâfiren ve yaḥyā kâfiren ve yemütü (7) müʾminen ve minhüm men yüledü kâfiren ve yaḥyā kâfiren ve yemütü kâfiren (8) ve minhüm men yüledü müʾminen ve yaḥyā müʾminen ve yemütü kâfiren (9) ve minhüm men yüledü müʾminen ve yaḥyā müʾminen ve yemütü müʾminen”** (10) Yaʿnî âdem oğlanları dört bölükdür. Bir bölügi oldur ki (11) müʾmin toğar, müʾmin dirilür, müʾmin ölür. Bir bölügi oldur ki

[B79a] 1 pāzişāhuñ: C2 pādişāhuñ / kudreti barmağınıñ: C2 iki kudret barmağınıñ // 2 Dönderivirür ol gönülleri nice dilerse: C3 Nice dilerse döndürür // 4 kulunı: C5 kulın / eyler: C5 ider // 5 kulunı: C5 kulın / eyler: C6 ider / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C6 Peygamber (a.s.) buyurmuşdur // 10 Bir bölügi oldur ki müʾmin toğar müʾmin dirilür müʾmin ölür. Bir bölügi oldur ki C11 Biri oldur ki kâfir toğar kâfir dirilür müʾmin ölür. Ve biri daḥı

[B79b]

(1) kâfir doğar, kâfir dirilür, kâfir ölür. Bir bölügi oldur ki (2) kâfir doğar, kâfir dirilür, mü'min ölür. Bir bölügi oldur ki (3) mü'min doğar, mü'min dirilür, [C71b] kâfir ölür. Ne'üzü bi'llâhi min zalike. (4) İmâm-ı Nesefî rahmetü'l-lâhi 'aleyh: **يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ** وَعَدَّهُ أُمُّ الْكِتَابِ “Yemḥu'l-lāhü mā yeṣā'ü ve yüşbitü (5) ve 'indehu ümmü'l-kitābi” (Ra'd/39) Āyetinüñ tefsirinde getürür ki, Emîrü'(6)l-mü'minîne 'Ömer ve 'Abdu'llāhi'bnü Mes'ūd (r.a.) (7) du'aları dāyim buydı ki: **“İlāhī in kün-te ketebtenī fī dīvāni'(8)l-eşkiyā'i fe'mḥuhū ve'sbüthu fī dīvāni's-sü'adā'i fe-inneke (9) ḳulte ve ḳavlüke'l-ḥaḳḳu yemḥu'l-lāhü mā yeṣā'ü ve yüşbitü”** Ya'ni (10) İy Çalabum! Eger beni şaḳīler defterinde yazduñ ise yuy, (11) sa'īdler defterine yaz. Zīrā sen didüñ, ḳavlüñ daḳı

[B79b] 1 doğar: C12 toğar / Bir bölügi oldur ki kâfir doğar kâfir dirilür mü'min ölür: C13 Ve biri daḳı mü'min toğar mü'min dirilür kâfir ölür, ne'üzü bi'llâhi min zalike // 2 Bir bölügi oldur ki mü'min doğar mü'min dirilür kâfir ölür, ne'üzü bi'llâhi min zalike C1 Ve biri daḳı mü'min toğar mü'min dirilür mü'min ölür // 7 du'aları dāyim buydı ki: C5 ikisinüñ daḳı dā'imā du'aları buydı ki // 10 yazduñ ise: C9 yazduñda // 11 sen: C'de yok / daḳı: C'de yok

[B80a]

(1) haḳdur, şadıḳdur Kelām-ı Mecīd’ünde. Haḳ Ta‘ālā levḩde mektüb (2) olanda, neyi dilerse yuyar neyi dilerse ḳor. Zīrā, لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ “Lā yūs‘elü (3) ‘ammā yef‘alü” (*Enbiya/23*) didi. Ya‘nī Haḳ Ta‘ālā fā‘il-i muṭlaḳdur. Anuñ (4) işinden şormak yokdur. **[C72a]** Ne dilerse itse gerekdür. Āmennā (5) ve şaddaḳnā. Bu ḳorḳudan İbrāhīm Peyḡamber (a.s.): (6) **“Ve‘cnü’bnī ve beniyye en na‘bude’l-eşnāme”** diyü du‘ā ḳılurdu. (7) Ya‘nī, İlāhī! Beni daḩı oḡlancuḳlarımı daḩı ırak eyle şaneme (8) ṭapmaḳlıḳdan. Ol ḳorḳudan Yūsuf-ı Şiddīḳ (a.s.) (9) **“Teveffenī müslimen ve el-ḩıknī bi’ş-şāliḩin”** diyü du‘ā ḳılurdu. (10) Ya‘nī, İlāhī! Beni İslām üzerine öldür. Şāliḩler bölüğine ulaşıdur (11) ki atam, dedem ḳardaşılarumdur. Daḩı Haḳ Ta‘ālā Kelām-ı Mecīd’inde

[B80a] 1 Haḳ Ta‘ālā: C11 Allāhü Ta‘ālā // 2 olanda: C11 olandan // 3 didi: C12 didügi / Haḳ Ta‘ālā: C13 Allāhü Ta‘ālā // 4 şormak yokdur: C13 su‘āl olunmaz / itse gerekdür: C1 işler // 7 oḡlancuḳlarımı: C3 oḡlancuḳlarımı // 8 ṭapmaḳlıḳdan: C4 ṭapmaḳdan // 11 ḳardaşılarumdur: C7 ḳarındaşılarumdur / Haḳ Ta‘ālā: C8 Allāhü Ta‘ālā / Kelām-ı Mecīd’inde: C8 Kelāmında

[B80b]

(1) haber virdi ki ‘ulemā-i rāsihīn dāyimā du‘aları budur ki: رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ “Rabenā (2) lā tuzig̃ qulubenā ba‘de iz hedeytenā veheblenā min ledünke rahmeten (3) inneke ente’l-vehhab” (*Ali İmran/8*) Ya‘nī “Lā tülhavvil qulubenā ‘ani’l-ḥaḳḳi ve’l-hüdā (4) ba‘de mā ekremtenā bi’l-islām” Ya‘nī, İy bizüm pāzişāhumuz! Göñül(5)lerümüzi döndürme ḥaḳdan bātıla, hidāyetden ḍalālete. İmānıla, (6) İslāmıla [C72b] mükerrem kılduğundan şöñra virdüğün İslām ni‘metini zāyil (7) kıılma, sābit kııl. [Daḥı bize tevfiḳ irşād eyle, İmān üzerine sābit kııl. (C2)] muḥkem idivir. Sen iy pāzişāhumuz! Key cömerd (8) pāzişāhsın, neye gerekse ḳādırsın. Süfyān-i Şevrī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh (9) eydür: “Mā emine eḥadün ‘alā dīnihī illā sūlibe” Ya‘nī hīç bir aḥad (10) emīn olmaya dīninün zevālından, illā maḥrūm ola dīninden. Ya‘nī (11) her kışı ki emīn oldu dīninün zevālından, şeyṭāna uydı.

[B80b] 1 dāyimā: C9 dā‘imā / budur: C9 buyıdı // 4 İy: C’de yok / pāzişāhumuz: C12 pādişāhumuz // 5 İmānıla: C13 İmān u // 6 zāyil: C2 zā‘ıl // 7 sābit kııl: C2 sābit kııluvır / Sen iy pāzişāhumuz: C3 İy pādişāhum / Key: C4 kı // 8 pāzişāhsın: C4 pādişāhsın / ḳādırsın: C’de yok

[B81a]

(1) Dāyimā ma‘şiyete meşğul oldu. Āhîr dīnsüz kalacaqdur. Kaçan Qur‘ān’da (2) kâfirler ahvālîn işitse ağlardı. Nefsine eydürdi: Emîn olma (3) iy nefis ki, iş haşarludur. Bilmezsin ki ‘ākıbetüñ nenüñ üzerine (4) olacaqdur. Ol korkudan Ebū Bekir Şiddîk (r.a.) (5) **“Leytenî küntü tã’iren ve-lem uhlaḳ beşeren”** dirdi, ağlarıdı. Ya‘nî, [C73a] keşke (6) ben kuş olaydum. Ādem yaradılmayaydum. Zîrā kuşlar yarın toprak (7) olısar. ‘Ömer-i Farūḳ (r.a.) **“Leytenî küntü tibneten (8) ve-lem ekün beşeren”** dirdi, ağlarıdı. Ya‘nî keşki ben bir şaman (9) çöpi olaydum Ādem olmayaydum. ‘Osmān-i ‘Ummān-i Ḥayā (r.a.): (10) **“Vediddü ennî izā mittü lem ‘üb‘aş”** diridi. Ya‘nî dilegüm (11) sevdüğüm budur ki öldüğümden şoñra girü kıpmayam şūr u hisāb görmeyem

[B81a] 1 Dāyimā: C8 Dā‘imā // 2 Emîn olma iy nefis ki: C10 İy nefis! Emîn olma // 3 nenüñ C11 ne // 5 ağlarıdı: C13 ağlardı / keşke: C1 keşki // 6 yaradılmayaydum: C1 olmayaydum / kuşlar yarın: C1 yarın kuşlar // 7 ‘Ömer-i Farūḳ: C2 ‘Ömer // 8 ağlarıdı: C3 ağlardı // 9 ‘Osmān-i ‘Ummān-i Ḥayā: C4 ‘Osmān // 10 diridi: C5 dirdi, ağlardı / dilegüm sevdüğüm: C6 sevüp diledüğüm // 11 girtü: C6 gine / şūr u hisāb: C7 şūr-ı hisāb

[B81b]

(1) ‘Alīyyü Murtaẓā keremü’l-lāhü veche: **“Leyte ümmī lem telidnī leytenī (2) mittü şabiyyen leytenī küntü nebāten ekeletnī’l-bühmü niyyen”** diridi, dağı (3) ağlarıdı. Ya‘nī keşki beni anam toğurmayaydı. Çün toğurdı (4) bārī oğlancuğ iken öleydüm. Yāhūz bārī keşki yaşıl otlar olaydum (5) şahrālarda bitmiş. Cānavarlar beni tāze-yiken yiyelerdi. Ādem olmayaydum. (6) Ebū Zer (r.a.) eydür: Keşki ben bir ağaç olaydum. Keseler (7) oda **[C73b]** yaqalardı. Ādem olmayaydum, diyü ağlardı. ‘İmrān ibn-i Hüşeyn (8) (r.a.) eydürdi: Keşki ben bir avuç kül olaydum yiller şavuraydı. (9) Ādem yaradılmayaydum. Hısāb görmeyeydüm. ‘Ubeyd ibn-i Cerrāh (r.a.) (10) eydürdi: Keşki ben bir koyun olaydum boğazlayalardı. Etüm (11) bişürelerdi. Şorbam içelerdi. ‘Aṭā’i Süllemi rahmetü’l-lāhi ‘aleyh, ulu

[B81b] 1 ‘Alīyyü Murtaẓā: C7 ‘Alī / diridi: C9 dirdi // 3 ağlarıdı: C9 ağlardı // 4 oğlancuğ iken: C10 oğlancığ-iken / Yāhūz: C11 Yāhūd // 5 yiyelerdi: C12 yeyelerdi // 6 eydür: C’de yok // 7 diyü: C1 dirdi / Hüşeyn: C2 Haşīn // 8 eydürdi: C2 eydür / yiller şavuraydı: C3 yeller şavıraydı // 9 ‘Ubeyd ibn-i Cerrāh (r.a.): C4 Ebū ‘Ubeydet übnü’l-Cerrāhi // 10 Etüm: C5 Etümi

[B82a]

(1) meşāyihdandır. Hasta oldu. Hîç gönlüñ nesne istemez mi diyü şordılar, (2) eydür: Cehennem korkusu bende hîç nesneye iştihā kımadı. Kırk yıl (3) gülmedi. Ve başın kaldurup gökyüzine bakmadı. Bir gün başın kaldurdu (4) bakdı. Āh itdi, düşdi. ‘Aklı gitdi. Gördiler karnınuñ bir yanı (5) yarılmış Allāh korkusından. Gicelerde gāh gāh bedenine yapışurdu, (6) eydürdi korkaram ki Hāk Ta‘ālā bedenümi tağyır idüp maymun ide (7) [C74a] yā hınzır ide. Kaçan kızıllık yā vebā olsa yāhūz katı yiller esse. (8) Eydürdi: ‘Aṭā’nuñ günāhı şümlüğındandır. Bu belālar eger ‘aṭā olsa (9) ḥalāyık rāḥat olaydı diridi. Ebū Meysere eydür: Furḳad-i Sencī’den (10) şordılar ki: Benī İsrā’īl ‘ābidlerinden ḥaber virseñ, eytdi: (11) Biş yüz bikir kızlar Mescid-i Akṣā içine girdiler. Arkalarında eskice ‘abacuklar,

[B82a] 1 Hîç gönlüñ nesne istemez mi diyü şordılar: C7 Hîç nesne istemez mi gönlüñ didiler // 2 eydür: C8 eyitdi / korkusu: C8 ḥavfı / hîç: C8 bir // 3 Ve: C’de yok / kaldurdu: C10 kaldurup // 4 itdi: C11 didi // 5 Allāh korkusından: C12 Allāhü Ta‘ālā’nuñ ḥavfından // 6 eydürdi korkaram ki: C13 eydürdi ki korkarın / Hāk Ta‘ālā: C13 Allāhü Ta‘ālā / tağyır idüp: C13 tağayyür ide / maymun ide: C’de yok // 7 yā vebā olsa yāhūz katı yiller esse: C1 olsa yāhūd katı yiller esse // 8 olsa: C3 olmasa // 9 olaydı diridi: C3 olalardı // 10 eytdi: C5 eyitdi // 11 Biş yüz bikir kızlar: C5 Yüz kız oğlan / ‘abacuklar: C7 ‘abacıklar

[B82b]

(1) beñizleri şararmış, kıvrınları arkaclarına yapışmış Tañrı korkusından. Birez (2) ‘ibādet itdiler. Dağı Hāḫ Ta‘ālā’nuñ kıhrından ‘azābından söyleşdiler. (3) Mecnū‘ı bir sā‘atde cān virdiler. Zīrā kim yürekleri duymadı. Korkuları (4) ğālibidi. Fi’l-hāl teslīm oldılar. Manşūr ibn-i ‘Ammār rahmetü’l-lāhi ‘aleyh (5) eydür: Bir gün bir güzel yigidi gördüm, beğāyet huzūrla namāz kıılır. (6) Yüzinden vilāyet [C74b] nūrı aḫar. Yanına vardum. Küydüm, namāzı tamām itdi. (7) Selām virdüm, aldı. Dağı başladum eyitdüm: **“E-lem ta‘lem enne fī cehenneme (8) vādiyen yükālū lehā lezā nezzā‘aten li’ş-şevā ted‘ū men edbere ve tevellā (9) ve ceme‘a fe-ev‘ā”** Ya‘nī, bilmez misin ki cehennemde bir dere vardır. Aña (10) Lazā dirler. Nezzā‘aten ya‘nī, kallā‘aten şevā-yı cem‘-i şüvāhdur. Baş derisine (11) dirler. Ya‘nī ol derenüñ ḫarāreti başuñ derisin koparıcıdır. Helāk

[B82b] 1 korkusından: C8 ḫavfından // 2 Hāḫ Ta‘ālā’nuñ: C9 Allāhü Ta‘ālā’nuñ / kıhrından: C9 kıhrından ve / söyleşdiler: C9 birez söyleşdiler // 3 Mecnū‘ı: C10 Cümlesi // 5 Bir gün bir güzel yigidi gördüm: C12 Gördüm bir güzel yigit / kıılır: C13 kıılırdı // 6 aḫar: C1 aḫardı / Yanına: C1 Kıatına // 7 başladum: C’de yok // 10 şüvāhdur: C5 şevātdür // 11 derisin: C7 derisini

[B83a]

(1) idicidir. Dağı ol dere kıgırıcudur kendüye ileyye, yâ fülân ben fülân (2) diyü. Ya'nî, iy fülân oğlu fülân, benden yaña gel diyü şol kimseleri ki (3) Qur'ân'ıñ hükminden yüz çevüre. Nefsî hevâlarına tâbi' olup dünyâ cem'ine (4) meşgûl ola. Ol fânî murdârı cem' idüp kîseler taldura. Hemân ki (5) bu kelâmı tamâm itdüm. Bir kez âh itdi, düşdi. Hemân ol sâ'at (6) cân ısmarladı. Bu hâli [C75a] gördüm feryâdlar idüp ağladum. Tönin (7) çıkardum yumağa. Gördüm, göğsinde yazılmış bu âyet ki: **فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ فِي جَنَّةٍ** “Fehüve fî ‘iŧetin (8) rāzīyetin fî cennetin ‘āliyetin” (*Hakka/21-22*) Ya'nî bu Tañrı dostı rāzı olunmuş (9) Tış içinde rāhat oldu Cennet-i ‘Āliye’de. Gice olıcağ ki uyıdum. (10) Düşümde görürin bu Tañrı dostını bir yüce köşk içinde (11) altundan taht üzerinde oturur. Başında muraşsa' cevāhirlü tāt

[B83a] 1 ben felân: C'de yok // 2 Ya'nî: C'de yok // 4 ola: C11 oldılar / Ol: C11 Bu / kîseler taldura: C11 kîselere taldurdılar // 5 ol sâ'at cân ısmarladı: C13 ol sâ'atte teslîm oldu // 6 feryâdlar: C1 feryâd / Tönin: C1 Esbâbın // 7 ki: C'de yok // 8 bu: C'de yok / olunmuş: C3 olunmuş // 9 ki: C'de yok / uyıdum: C5 uyudum // 10 görürin: C5 gördüm ki / Tañrı dostını: C5 kişi // 11 üzerinde: C6 üzerine / Başında: C6 Başında bir / cevāhirlü: C7 cevāhirle

[B83b]

(1) Ben eydürin: Hâk Ta‘âlâ saña ne virdi? Eydür: “Eṣābenī ṣevābe ehli Bedrin (2) ve-zādenī feḳultü li-me ḳāle li-ennehüm ḳutılū bi-seyfi’l-küffāri ve enā (3) ḳutiltü bi-seyfi’l-cebbārī” Ya‘nī, Hâk Ta‘âlâ baña Bedr ğazāsında şehīd (4) olan şaḥābeler ṣevābın virdi. Ve daḥı ziyāde ṣevāblar virdi. Ben eyitdüm: (5) Niçün? Ol Eydür: Anuñ-ıçun ki, anlar kāfirler ḳılıcıla depelendi. (6) Ben Cebbār pāzişāḥ ḳorḳusı ḳılıcıla depelendüm. Pes ma‘lūm oldı ki Hâk Ta‘âlâ’dan (7) [C75b] ḳorḳmak, anuñ heybetin ve kemāl-i ‘azāmetin bilmege göre olurımıṣ. Zīrā (8) enbiyānuñ ḳorḳusı ziyāde olduğı, ma‘rifetleri ziyāde olduğı-çundur. [Niteki Peyğamber (a.s.): “Ene a‘lemüküm bi’llāhi aḥṣāküm li’l-lāhi” diyü buyurdi. Ya‘nī ben, Allāhü Ta‘âlā’yı sizden çoğıraḳ ve artuḳ bilürem ve sizden çoğıraḳ ve artuḳ ḳorḳarım dir. (C3)] (9) Anlardan aṣāğa evliyānuñ ḳorḳusıdır. Anlardan aṣāgaraḳ şālihlerüñ (10) ḳorḳusıdır. Ol kimse ki Tañrı’dan ḳorḳmadı. ‘Āṣī oldı. Pes (11) Tañrı’yı bilmedi. Anuñ-ıçun Tañrı’dan ḳorḳup günāhı terk itmek mecmū^{c-1}

[B83b] 1 eydürin: C7 eyitdüm / Hâk Ta‘âlâ: C7 Allāhü Ta‘âlâ / Eydür: C8 Eyitdi // 4 olan şaḥābeler: C10 olanlaruñ / Ve: C’de yok // 5 Ol Eydür: C11 Eyitdi / depelendi: C12 ḳatıl olındı // 6 pāzişāḥ: C12 pādişāḥ / depelendüm: C13 ḳatıl olındum / Hâk Ta‘âlâ’dan: C13 Allāhü Ta‘âlâ’dan // 7 kemāl-i: C’de yok / olurımıṣ: C1 olurımıṣ // 8 enbiyānuñ: C2 enbiyālaruñ // 9 aṣāğa evliyānuñ: C6 aṣāğıraḳ evliyālar / Anlardan aṣāgaraḳ şālihlerüñ ḳorḳusıdır: C’de yok // 10 Tañrı’dan: C7 Allāh’dan // 11 Anuñ-ıçun: C8 Anuñ-çun / itmek: C8 itmedi / mecmū^{c-1}: C9 Allāh’dan ḳorḳmak mecmū^{c-1}

[B84a]

(1) sa‘âdetlerüñ başı oldı. Niteki Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): (2) **“Meḥafetü’l-lâhi re’sü külli sa‘âdetin”** diyü buyurdı. Zîrâ Tañrı’dan kôrḳdı. (3) Hârâm yimedi, içmedi. Hârâm geymedi. Sa‘âdet ehli oldı. İbn-i Mes‘ûd (4) (r.a.) rivâyet kıldı. Hâzret-i Muştafâ’dan (s.a.s.): (5) [C76a] **“Men ekele loḳmeten min ḥarâmin lem yakḳbeli’l-lâhü şalâtehü erba‘îne leyleten (6) ve-lem yestecib du‘âehü erba‘îne şabâḥan ve innemâ laḥmün nebete min suḥtin (7) fe’n-nârü evlâ bihi”** Şadaḳa Resûlu’llâh. Ya‘nî kim ki bir loḳma ḥarâm (8) ṭa‘âm yise Hâḳ Ta‘âlâ anuñ kırḳ gün tamâm olunca namâzın ḳabûl (9) eylemez. Ya‘nî borcî ödenür. Ancaḳ şevâbı tamâm olmaz. Ve kırḳ güne deḡin (10) du‘âsı maḳbûl olmaz. Ve daḡı şol et ki, âdemüñ bedeninde ḥarâm yimeḡden (11) biter. Cehennemde yansa gereḡdür. ‘Alî (r.a.) kerremü’l-lâhü veche

[B84a] 1 başı oldı: C9 başıdur / Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): C9 Peyḡamber (a.s.) // 2 buyurdı: C10 buyurur / Zîrâ: C11 Zîrâ kim ki // 3 yimedi: C11 yemedi / içmedi: C11 ḥarâm içmedi // 4 kıldı: C13 eyledi / Hâzret-i Muştafâ’dan (s.a.s.): C13 Peyḡamber (a.s.)’dan // 8 ṭa‘âm: C’de yok / yise: C3 yese / Hâḳ Ta‘âlâ: C3 Allâhü Ta‘âlâ / anuñ: C’de yok // 9 Ya‘nî borcî ödenür. Ancaḳ şevâbı tamâm olmaz: C4 Ya‘nî ancaḳ borcî ödenür, şevâbı tamâm olmaz / Ve kırḳ güne deḡin: C5 Kırḳ güne dek // 10 maḳbûl: C5 ḳabûl / yimeḡden: C6 yemekden // 11 biter: C7 bitdi / ‘Alî (r.a.) kerremü’l-lâhü veche: C7 ‘Alî (r.a.)

[B84b]

(1) Eydür: Gör, Âdem peygamberi ki uçmağda bir loğma Һarām yidi, fi'l-Һāl (2) uçmağdan Һovuldu. Bunca belālara ol sebebden uğradı. Ol Һarām (3) loğmadan Һaşıll olan oğlan ki Һoğdı. ÂҺir gör ki Allāh'a ʿaşı̄ oldu. (4) Һardaşını depeledi. Adı Һābil'idi. Ne Һadar dünyāda ādem depelense (5) bir naşı̄b günāҺından anuñdur. Zīrā ādem depelemek andan Һaldı. (6) Dağı ol Һarām [C76b] loğmanuñ sıkleti ki Âdem yire bırağdı. Ağı oldu. (7) Ağılaruñ aşıllı andan oldu. Gör imdi fikr eyle, bir loğma Һarāmuñ (8) ziyānı bu Һadar olıcak, dāyimā Һarām yiyenüñ Һālī n'olacacğdur. [Kāle'n-nebiyyü ʿaleyhi's-selām: **“Lev-kāne fī beyti'l-mü'mini Һadrü şa'irin mine'l-Һarāmi lem yüsteceb du'ā'uhū ve-lev kāne nebiyyen ve küllemā Һāle yā Rabbi, Һāle'l-lahū ta'ālā, yā ʿaşı̄ fe-lev etā ʿaleyhi erba'ūne yevmen ve'l-Һarāmü fī beytihi ketebe ismehū fī dīvāni'l-münāfikine”** Şadağa Resūlu'llāh. (C4)] Geldük (9) Һarām içmek ziyānı dünyāda ve āҺiretde nedür, beyān idelüm. (10) ʿİbnü ʿÖmer rivāyet ider Һāzret-i Muştafā'dan (s.a.s.): (11) **“Men şcribe'l-Һamre fī'd-dünyā fe-māte fe-Һüve yüdminühā lem yeşrebhā fī'l-āҺireti”**

[B84b] 1 Gör: C'de yok / peygamberi: C8 peygamber / uçmağda: C8 cennetde / yidi: C8 yedi // 2 uçmağdan: C9 cennetden // 4 Һābil'idi: C12 Һābil idi // 5 günāҺından: C12 günāҺdan // 6 yire: C1 yere // 7 Һarāmuñ: C2 Һarām yemek // 8 dāyimā: C3 dā'imā / yiyenüñ: C3 yeyenüñ / n'olacacğdur: C3 ne olacacğdur // 9 dünyāda ve āҺiretde nedür, beyān idelüm: C8 nedür dünyāda ve āҺiretde anı beyān idelüm // 10 ʿİbnü ʿÖmer: C9 ʿİbni ʿÖmer (r.t) / Һāzret-i Muştafā'dan (s.a.s.): C9 Һāzret-i Peyğamber'den

[B85a]

(1) Ya'nî kim ki dünyâda dâyimâ süci içse, dağı tevbe itmedin ölse, (2) âhîretde uçmak içinde süci ırmağından içmeyiser. Ta cehenneme girtip (3) 'azâb görmeyince. “**Ve inne 'ale'l-lâhi 'ahden [C77a] li-men yeşrebü'l-ḥamre (4) en yeskiyahū min ṭīneti'l-ḥabāli kālū yā Resūla'llāh ve-mā (5) ṭīnetü'l-ḥabāli kāle 'uşāretü ehli'n-nāri ey mā yesīlū (6) 'anhūm mine'ş-şadīdi ve'd-demi**” Ya'nî bedürüstî taḥkīk, Hâk Ta'ālā (7) 'ahd itmişdür: Kim süci içerse yarın cehennem içinde aña ṭīnetü'(8)l-ḥabāl içüre. Su'āl idüp eytdiler ki yā Resūlu'llāh! Ṭīnetü'(9)l-ḥabāl nedür? Eytdi: Cehennem içinde yanan münāfıklarun ve kâfirlerün gövdesinden (10) akan iriñile kanıdur içiserdür. Anuñ-ıçun 'Alī (r.a.) (11) eyitdi: “**Lev vaḳa'at ḳaṭretün minhā fī birin fe-yeşbütü mekānehā**

[B85a] 1 dâyimâ: C'de yok // 2 uçmak içinde: C12 cennetde // 8 idüp aydılar ki: C5 itdiler // 9 Eytdi: C6 Eyitdi // 10 iriñilekanıdur içiyiserdür: C7 iriñ ve kan ve şaru şudur anlara içürüserdür / Anuñ-ıçun: C8 Anuñ-çun / 'Alī (r.a.): C8 'Alī keremü'l-lāhü veche

[B85b]

(1) **menāretün lem üezzın ‘aleyhā**” Eger ol süciden bir kaçre bir kuyuya (2) düşse, dahı ol kuyu kurusa gitse, yirine münāre yapsalar (3) ben çıkup ol münārede ezān okumayaydum. “**Ve-lev vaķa‘at (4) fī baħrin şümme ceffe ve nebete fīhi’l-kele‘ü lem er‘ahū**” Ya‘nī eger süciden (5) bir kaçre bir [C77b] deñize düşse dahı ol deñiz kurusa yirine otlar (6) bitse ben ol otları koyuna yidürmeyeydüm. “**Ve-lev vaķa‘at (7) ķatretün minhā fī baħrin şümme ceffe ve nebete fīhi’ş-şecerü ve ene (8) lā eclisü taħte zıllihi fī yevmin şedīdi’l-ħarri**” Ya‘nī eger andan (9) bir kaçre bir ulu deñize düşse, dahı ol deñiz kurusa, yirinde (10) bir ağaç bitse, beğāyet ıssı günde anda gelsem, ol ağaç gölgesinde (11) oturmayaydum. Ol murdārı iķen ‘aceb ne zehreyile iķer ki.

[B85b] 1 bir kuyuya: C10 kuyuya // 2 yirine: C11 yerine / münāre: C11 menāre // 3 münārede: C12 menārede / okumayaydum: C12 okımayayıdum / süciden: C13 ol süciden // 5 kurusa: C1 ķurısa / yirine: C1 yerinde // 6 yidürmeyeydüm: C2 yedirmeyeyidüm // 8 eger andan: C4 andan eger // 9 bir ulu: C’de yok / kurusa: C5 ķurısa dahı / yirinde: C5 yerinde // 10 günde: C6 günlerde / ağaç: C6 ağacuñ // 11 zehreyile: C8 zehlile

[B86a]

(1) ‘Abdu’llāh ibnü ‘Ömer (r.a.) eydür: **“Lev udhilet işba’ī (2) fihā le-қаṭa’tühā”** Eger barmağum ol murdār hamre givirinilse hemān (3) ol barmağı keserdüm ‘acebā Allāh’dan қорқmayup nicesi içерler. (4) İmām-ı A‘zam Ebū Ḥanīfe-i Kūfī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh, eydür: (5) **“Li-en aḥirre mine’s-semā’i fe-eteқаṭṭa’a aḥabbü ileyye min en etenāvele (6) minhā қаṭreten”** Ya‘nī gökyüzünden düşüp pāre pāre olup (7) helāk olmak sevgülüdür **[C78a]** baña, ol süciden bir қаṭre içmek(8)likden. Ve dağı İmāmu’l-E‘īmeti Ebū’l-Leyṣ-i Semerkandī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh: (9) Zinhār, İy mü’min! Süci içmekde on dürlü ‘ayb ve rüsvāylık (10) vardır. Evvel budur ki, anı içmek kişiyi delü gibi ider. Halk (11) içinde maşhara ider. Niteki Ebū’d-Derdā, ulu şaḥābelerdendir,

[B86a] 2 givirinilse: C10 girse // 3 қорқmayup nicesi: C11 қорқmadan nice // 4 **Ebū** Ḥanīfe-i Kūfī: C’de yok // 6 yüzünden: C13 yüzinden / olup: C13 olmak // 7 helāk olmak: C’de yok / içmeklikden: C1 içmekden // 8 Ve dağı: C’de yok // 9 içmekde: C3 içmekden ırağ olğıl zīrā anı içmeklikde // 10 ki: C’de yok // 11 Ebū’d-Derdā: C5 Ebū Derdā

[B86b]

(1) eydür: Gördüm bir gün Bağdād soḳaḳlarında bir esrük fāsıḳ (2) avcına işer. Daḥı yüzünü yur südigile. Daḥı eydür: “Allāhümme beyyiz (3) vechī.” Ve daḥı bir sekrānı yaʿnī bir esrūgi, bir ʿārif daḥı (4) eydür: Gördüm ki yatur ḳara balçıḳ içinde. Ḳuşmış saḳalı üzerine. (5) Bir it gelmiş aḡzın yalar ve saḳalındaḡı ḳuşunduları yir. Ol (6) yatduḡı yirden ite duʿā ider. Eydür: Yā seyyidī, yā seyyidī (7) bārekeʿl-lāhü fīke. Daḥı bu it bir ayaḡını ḳaldurdu, bu esrügüñ (8) aḡzına ve saḳalına

[B86b] 1 Gördüm bir gün: C6 Bir gün gördüm // 2 avcına işer: C7 avıcına işerdi / yüzünü yur südigile: C7 sidikle yüzün yurdu / eydür: C8 eydürdi // 3 sekrānı: C8 sekrān / esrūgi: C9 esrük / ʿārif daḥı: C9 bir ʿārif // 4 Gördüm ki: C9 Bir esrūgi gördüm // 5 it: C10 kelb / yir: C11 yalar // 6 yatduḡı: C11 esrük yatduḡı / yirden: C12 yerden / Yā seyyidī, yā seyyidī: C12 Yā seyyidī // 7 bu esrügüñ: C’de yok

[49a]

(1) [C78b] işedi. Ol bī-sa‘adet, elile yüzün sürür. Eydür ki: “**Ve-mā’ün hārrün bāreke’l-lāhü fike (2) yā seyyidī**” Ya‘nī bu ite du‘ā ider. Eydür ki: Bāreke’l-lāhü, İy efendi! Yüzüme ısıcağ şu dağı (3) koyarsın. Gör imdi dünyāda ne vechile rüsvāy [B87a] olmuşdur. Gel gör ki āhiretde ne olacağdur. (4) Ne vechile rüsvāy olacağdur. İkinci: Mālī telef idicidür ve ‘aqlı gidericidür. Sa‘adet (5) ehli, dāyima ‘aqlı artacağ nesneye meşğül olur. Şekāvet ehli ‘aqlı eksilecek (6) nesneye meşğül olur. Üçünci: Anı içmek sebep olur birbirile düşmān olmağa. (7) Nitekim Hāḡ Ta‘ālā: **إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ** “**Innemā yūrīdū’s-şeyṭānū en yūḡi‘a beyneḡlümū’l-‘adāvette ve’l-bağḡā’e fī’l-ḡamri (8) ve’l-meysiri**” (*Maide/91*) diyü buyurur. Ya‘nī şeyṭān ol süciyi içürmegile, diler ki içüñüzde ‘adāvet (9) ya‘nī düşmenlik ve kīn birağa. Birbirinüz [C79a] ile savağlar kılasız. Belki bıçağlaşasız. Kānlu (10) olasız. Dāyimā meyhānelerde esrükler, biribirin bıçağlayup öldürmek ma‘lūmdur (11) ve meşhūr olmuşdur. Ba‘zılar meysirden murād, ḡumār oynamağdur dimişler. Dördünci: Ol (12) içmek ādemi Allāh zikrinden yığar. [B87b] **Ve dīnūñ diregi namāz**dur. Namāz kılmağdan yığar. Nitekim (13) Hāḡ Ta‘ālā: **وَيَصْدُكُم عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنْ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ** “**Ve yeşuddeküm ‘an zikri’l-lāhī ve ‘ani’s-şalāti fehel entüm mūntehūn**” (*Maide/91*)

[49a] 1 işedi: B8 siydi / Ol: B8, C1 Bu / yüzün sürür: B8 yüzün sürer C1 yüzine sürer // 2 bu: C’de yok / Eydür ki: C’de yok // 3 dünyāda ne vechile: C4 ne vechile dünyāda / Gel gör ki: C5 ve dağı / ne olacağdur: B ve C’de yok // 4 ‘aqlı: B2 ‘aqlı dağı C6 ‘aqlı dağı telef idüp // 5 dāyima: B2 dāyimā C7 dā‘īmā / ‘aqlı artacağ: B2 ‘aqlı arturacağ C7 ‘aqlı arturacağ / Şekāvet ehli ‘aqlı eksilecek nesneye meşğül olur: B3 Şekāvet ehli ‘aqlı eksecek nesneye meşğül olur C’de yok // 6 birbirile: B4 birbiriyle / C8 birbirile / düşmān: B4, C8 düşmen // Nitekim: B4, C8 Niteki // 8 buyurur: B6, C12 buyurdu / süciyi: C12 süci / içüñüzde: B7, C13 içüñüzde // 9 düşmenlik: B7, C13 düşmanlık / ve kīn: C’de yok / Birbirinüzile: C13 Birbirinüzile // 10 dāyimā: B9 dāyimā C2 dā‘īmā / biribirin: B9 biribirin / öldürmek: C2 öldürdüğü / ma‘lūmdur: B10 ma‘lūm C’de yok // 11 ve: C’de yok / Ba‘zılar meysirden murād: B10, C3 meysirden murād ba‘zılar / ḡumār: B10 ḡumār / dimişler: C4 dimişlerdür / Ol: B11 Ol ḡamr C4 Ol ḡamrı // 12 Allāh: C5 Allāhü Ta‘ālā / namāzdur: B’de yok / namāz kılmağdur / Nitekim: B1, C6 Niteki // 13 Hāḡ Ta‘ālā: C’de yok

[49b]

(1) diyü buyurur. İstifhām, bi-maʿneʿl-emrdür. İntehū demek olur. Yaʿnī şol murdār ki
 (2) zikrūʿl-lāhʿdan ve namāzdan menʿ eyleye. Andan yığlınmazsınız. Elbette yığlınmak
 gereksiz. (3) Zīrā esrükle namāz kılmak yokdur, ta ayılmayınca. Nitekim Hāḫ Taʿālā: لَا
 تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ “Lā taḫrebūʿş-şalāte (4) ve entüm sükerā ḫattā
 taʿlemū mā teḫülüne” (Nisa/43) diyü buyurur. Bişinci: Ol süci içmek, sebeb (5) olur
 zināya. Zīrā esrükle [C79b] ʿavratın boşar bilmedin, sekerānuñ ḥōz ʿalāḫı vāḫiʿdür. (6)
 Cezāʿen li-sükrihī, zīrā Hāḫ Taʿālā ol ḫarām murdārı içdügi-çün cezāsı bilmedin ʿavratın
 (7) boşasa boş olur didi. Altıncı: Ol ḫamrı içmek, mecmūʿ-ı fesādlaruñ başıdır. (8)
 Nitekim, “ümmüʿl-ḫabāʿis” [B88a] didi Hāzret-i Muştafā (s.a.s.). Yaʿnī ḫamr içmek, (9)
 mecmūʿ-ı şeqāvetüñ anasıdır. Zīrā Hāḫ Taʿālā ʿaḫlı virdi ki, ādemi her dürlü yavuz (10)
 işden yığaydı. Çün bu bī-saʿādet ḫamr içdi, ʿaḫlı gitdi. Dürlü küfür sözler dilinden (11)
 geldi. Māniʿ yok ki menʿ ide. Yaʿnī ol yığıcı ʿaḫl gitdi kim yığsun. Dürlü ḫan itmekler
 (12) elinden geldi. Yığıcı yok ki yığaydı. Dürlü zinālar fiʿlinden geldi. Māniʿ yok ki hay
 itme, (13) yoḫsa Allāhʿuñ ḫışmına uğrarsın diyeyidi. Nitekim, [C80a] Berşīşā Hikāyeti
 meşhūrdur.

[49b] 1 buyurur: B2, C7 buyurdi / demek olur: C8 dimekdür // 2 yığlınmazsınız: C9 yığlınmaz mısınız // 3 esrükle: B5, C10 esrük / ayılmayınca: B5 aynamayınca / Nitekim: B5, C11 Niteki / Hāḫ Taʿālā: C11 Allāhü Taʿālā // 4 buyurur: C12 buyurmuşdur / Bişinci: C13 Beşinci // 5 sekerānuñ: B8 sekrānuñ C1 söger anuñ / ḥōz: Cʿde yok / vāḫiʿdür: C1 vāḫiʿ olur // 6 Hāḫ Taʿālā: C2 Allāhü Taʿālā // 7 ḫamrı: B11 ḫamr // 8 Nitekim: B11, C5 Niteki / Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C5 Peyğamber (a.s.) / Yaʿnī: Cʿde yok // 9 şeqāvetüñ: B2, C6 şeqāvetlerüñ / Hāḫ Taʿālā: C6 Allāhü Taʿālā / ʿaḫlı virdi ki: B2 ʿaḫlı virdi di ki / her dürlü: B3 mecmūʿi // 10 işden: B3 işlerden / bu bī saʿādet: B3 bu bī devlet C8 bī devlet / ʿaḫlı gitdi: B4 ʿaḫlı giderdi C8 ʿaḫlını giderdi / küfür: B4, C9 küfr // 11 ki: Bʿde yok / yığsun: C10 yığaydı / Dürlü: C10 Dürlü yaramaz işler // 12 yığaydı: B6, C11 yığaydı // 13 yoḫsa: C12 yoḫsa / diyeyidi: B8 diyeydi / Nitekim: B8, C13 Niteki

[50a]

(1) Ulu velîlerdenidi. Şeytân zinâ it didi. Râzı olmadı. âdem öldür (2) didi, râzı olmadı. Âhîr süci iç didi. İçdi, ‘aqlı gitdi. Âdem öldürdi, (3) zinâ dağı itdi. Âhîr dünyâdan îmânsuz gitdi, ne‘ûzü bi’llâhi min zalike. **[B88b]** Yidinci: (4) İki omuzında ‘amelin yazan kerîm ‘azîz incinür. Firiştehleri incidür. Zîrâ (5) anları dürlü murdâr fışk meclisine koyar. Dağı ol sücinüñ murdâr koğularıla (6) anları incidür. Dâyima Hâk Ta‘âlâ Hâzretine vardukları vâkt, andan şikâyetler (7) idüp eydürler ki: İlâhî sen kırtar ol fâsıkuñ şöhetinden bizi çalabum dirler. (8) Sekizinci: Ol murdârı içmegile dünyâda seksen ağaç haddi kendülere vâcib (9) eylerler. Eger urmazlarısı, dağı âhîretde yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberler (10) öñinde otan kâçıla seksen kâçı **[C80b]** urıslardur. Mecmû‘-ı maḥlûkât (11) içinde rûsvây olacaḡdur. Toḡuzuncı: Ol murdârı ağzına alduḡınlayın (12) gökden üzerine la‘netler yaḡar. Tâ ki şuñâ deḡin ki içmez ola. Altındaḡı yirler (13) dağı la‘net iderler. Üzerinde gökler la‘net ider. Omuzındaḡı firiştelere ağlaşurlar.

[50a] 1 velîlerdenidi: B8 velîlerden idi C1 evliyâlardan idi / Râzı: C2 İtmedi râzı // 2 iç didi. İçdi: B10 içürdi / Âdem: B10 Âdem dağı C4 Âdem de // 3 zinâ dağı itdi: B11 zinâ dağı eyledi C4 zinâ da itdi / İmânsuz: C4 İmânsız / Yidinci: B1, C5 Yedinci // 4 kerîm ‘azîz: B1 kerîm ve ‘azîz C6 kerîm ü ‘azîz / incinür: B ve C’de yok / Firiştehleri: B1 Firiştelere C6 Firiştehleri / incidür: C6 incindirirler // 5 meclisine: B2, C7 meclislerine / koyar: C7 koyarlar / Dağı: C’de yok // 6 incidür: C8 incidürler / dâyima: B3 dâyimâ C8 dâ‘imâ / Hâk Ta‘âlâ Hâzretine: C8 Hâk Ta‘âlâ’nuñ ḡuzûrına / vardukları vâkt: B3 varduklarınca C9 varduḡça / andan şikâyetler idüp eydürler ki: B4 andan şikâyet idüp eydürler C9 şikâyet iderler // 7 çalabum: C’de yok // 8 ağaç: C11 degenek // 9 urmazlarısı: B6 dünyâda urmazlarısı C12 dünyâda urmazlarsa / dağı: C’de yok / yüz biñ yigirmi dört biñ peygamberler: C12 yüz yigirmi dört biñ peygamberüñ // 10 otan: B8 oddan / kâçıla: B8 kâçıyıla C13 kâçı ile / urıslardur: B8 urıslarlar C1 ururlar // 11 Toḡuzuncı: C2 Toḡuzuncı / alduḡınlayın: C2 alduḡı gibi // 12 Tâ ki: B10 Ta C’de yok / ola: C3 olunca / Altındaḡı yirler: C4 ve altındaḡı yer // 13 dağı la‘net iderler: B11, C4 la‘net ider / Üzerinde: B11 Üzerinde ki C4 ve üzerinde ki / Omuzındaḡı: C5 ve omuzındaḡı / firiştelere: C5 firiştehler / ağlaşurlar: C5 la‘net ider ağlaşurlar eydürler

[50b]

(1) İlāhī bu la‘net ehlinden **[B89a]** bizi sen kurtar diyü Hāḡ Ta‘ālā’ya yalvarurlar. Onuncı: (2) Ziyān budur kim qorqu vardır. Dāyima ol murdārı içen fāsıḡ, āḡir vaḡtde (3) ĩmānsuz ola, ne‘ūzü bi’llāhi min zalike. Zīrā aḡbārda gelmişdür ki, kaçan (4) fāsıḡ ḡadeḡi eline alsa içmege ḡaşd itse, Hāḡ Ta‘ālā kendü ‘azametile (5) eydür: Eyle mi, iy ‘āḡī! Bī-sa‘ādet, ol içüñde ḡoduḡum ‘azīz ĩmān üzerine (6) murdār necisler mi ḡoyarsın? Ol ĩmānuñ ḡadriñ bilmezsin, ḡürmet ḡılmaz(7)sın. Her ni‘met ki ḡadri bilinmeye āḡir elden ḡıkacaḡdur. Geldük imdi (8) **[C81a]** süci nedür? Neden olur? Beyān idelüm inḡā‘allāḡ. ḡazret-i Muḡtafā (s.a.s.): (9) **“Küllü müskirin ḡamrūn ve küllü müskirin ḡarāmūn ve-mā eskere kesīrūhū (10) fe-ḡalīlūhū ḡarāmūn inne mine’l-‘inebi ḡamren ve mine’z-zebībi ḡamren [B89b] ve mine’l-ḡinḡati (11) ḡamren ve mine’ḡ-ḡa‘īri ḡamren ve mine’z-zūreti ḡamren ve mine’l-‘aseli ḡamren ve ene (12) enhākūm ‘an külli müskirin.”** ḡadaḡa Resūlu’llāḡ. Ya‘nī her nesne kim (13) ‘aḡlı giderür esridür, ol ḡamrdur. Ya‘nī sücidür. Her esridici ḡarāmdur.

[50b] 1 sen: C’de yok / diyü Hāḡ Ta‘ālā’ya yalvarurlar: C’de yok // 2 Ziyān budur kim: B1 Ziyānı budur ki C6 Ziyān budur ki / Dāyima: B2 Dāyimā C’de yok / vaḡtde: C7 vaḡtinde // 3 ĩmānsuz: C8 ĩmānsuz / ki: C’de yok // 4 içmege ḡaşd itse: B4, C9 ḡaşd itse içmege / Hāḡ Ta‘ālā: C10 Allāḡhü Ta‘ālā / kendü ‘azametile eydür: C10 eydür ‘azametile // 5 Eylemi İy ‘āḡī: C10 Yā ‘āḡī / ‘azīz: C’de yok // 7 ḡadri bilinmeye: C13 ḡadriñ bilmeyeler / āḡir: B’de yok // 8 Neden: C1 ve neden / Beyān: C1 Anı beyān / inḡā‘allāḡ: B ve C’de yok / ḡazret-i Muḡtafā (s.a.s.): B9 ḡazret-i Muḡtafā (s.a.s.) buyurur C1 Peyḡamber (a.s.) eydür // 12 kim: B2, C6 ki // 13 ‘aḡlı: B3 aḡıl / Her esridici: B3 ve her esri daḡı

[51a]

(1) Eger bir kaçre dağı olursa. Zīrā her nesne ki çok olıcağ esirdür. Anuñ (2) azacuğı dağı harāmdur. Hidāye’de eydür: Her kişi, süci esridecek kadarından az (3) olsa helāldür dise, kāfir olur. Zīrā şarīh, Qur’ān’a inkār itmiş olur. (4) Dağı yaş üzümünden süci olur. Kuru üzümünden süci olur. Buğdaydan, arpadan (5) süci olur. Tarudan süci olur. Dağı şol taru şuyı ki, aña esridici nesne (6) katarlar esirdür. Dağı aña boza diyü ad virürler. Hemān süci hükminde, (7) harāmdur. **[C81b]** İmām-ı Muḥammed eydür: **[B90a]** Her kim helāl dise kāfir olur ve ‘avratı (8) boş olur. Zīrā, “**El-ḥamrū mā-ḥāmere’l-‘aḳle**” didi Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.). (9) Ya’nī süci aña dirler ki ‘aḳlı gidere. İçeni esirde. Gerek üzümünden (10) olsun, gerek tarudan olsun, gerek baldan olsun. Nitekim Cābir (11) rivāyet ider. Yemen’den bir kişi geldi. Resūl Ḥazretine şordı bir şarābdan (12) ki, yirlerinde tarudan düzerlerdi. Mizir dirlerdi. Şimdiki hālde aña (13) fāsıklar boza dirler. Resūl Ḥazreti eydür: Esirdür mi ol kişi eyitdi:

[51a] 1 Eger bir kaçre dağı olursa. Zīrā her nesne ki çok olıcağ esirdür. Anuñ azacuğı dağı harāmdur: B4 Eger bir kaçre dağı olsa. Zīrā her nesne ki çok olıcağ esirdür. Anuñ azacuğı dağı harāmdur C’de yok // 2 esridecek: C8 esirdücü ki // 4 Dağı: B8, C10 ve dağı / Kuru üzümünden süci olur: C10 ve kuru üzümünden olur / Buğdaydan, arpadan süci olur. Tarudan süci olur: B9 Buğdaydan süci olur, arpadan olur, tarudan olur C11 ve buğdaydan olur ve arpadan olur ve tarıdan olur // 5 Dağı: B ve C’de yok / esridici nesne: C12 esirdücü nesneler // 6 katarlar: C12 katarlar / esirdür: C13 esirdür / Dağı aña boza diyü ad virürler: B11 Dağı aña ad virürler, boza dirler C13 Aña boza dirler // 7 İmām-ı Muḥammed eydür: B’de yok / kim: B1 ki / dise: C1 dirse / ve: B ve C’de yok // 8 Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C2 Peyğamber (a.s.) // 9 gidere: B3, C3 örte / İçeni: C3 İçini // 10 tarudan olsun: C4 tarıdan / baldan olsun: C4 baldan / Nitekim: B5, C5 Niteki / Cābir: B5 Cābir (r.a.) // 11 ider: B5 ider ki / Resūl: C5 Resūlu’llāh // 12 tarudan: C6 tarıdan / düzerlerdi: C7 yayarlardı / Mizir: B7, C7 Mizr / Şimdiki hālde aña: C7 Aña şimdi // 13 eydür: B8, C8 eyitdi

[51b]

(1) belî, esirdür. Resûl Hâzreti eyitdi: Hârâmdur. Anı içenlere yarın Hâk Ta‘âlâ (2) cehennemde yanan fâsıkların ve kâfirlerin gövdesinden akan kanları [B90b] ve irinleri (3) ve şaru şuları içüriserdür. Dahı Ebû Mâlikî Eş‘arî rivâyet ider, (4) Hâzret-i Muştafâ’dan (s.a.s.): “**Le-yeşribenne nâsün (5) min ümmeti’l-hamre yüsemmünehâ bi-gayri ismihâ**” Ya‘nî niçe kişiler benüm ümmetümden (6) [C82a] süciyi içeler, adın degşüreler, ayruk ad vireler. Kimi buhta diye kimi boza diye. (7) Kimi bal şuyudur ekşi diye. Kimi hurma şuyudur diyeler. Çünkü ‘aklı tağyîr ide, (8) esirde, hârâm olur. Enes bin Mâlik (r.a.) rivâyet ider. Resûlu(9)l-lâh’dan (s.a.s.): “**Le‘ane Resûlu’llâh (s.a.s.) fî’l-hamri (10) ‘aşreten ‘âşirehâ ve mu‘teşirehâ ve şâribehâ ve hâmilehâ ve’l-mahmûle ileyhi (11) ve sâkiyehâ ve bâyi‘ahâ ve âkile semenihâ ve’l-müşteri lehâ ve’l-müşterâ lehû**” (12) Ya‘nî Hâk Ta‘âlâ’nun Resûl’i, sücide on kişiye [B91a] la‘net itdi. Biri içendür, (13) kalanı içmeyendür. Biri şıkandur biri şıkdurandur. Biri diñledüp ilegendür.

[51b] 1 belî, esirdür: B9 belî, esirdür didi C8 esirdür / Resûl Hâzreti: B9 Resûl Hâzreti (a.s.) / yarın: C’de yok // 2 gövdesinden: B11, C10 gevdesinden / kanları ve irinleri ve şaru şuları içüriserdür: B11 kanları ve irinleri ve şaru şuları içiserdür C10 şaru şular ve irinler içürür // 3 Dahı: B1 ve dahı C11 ve // 4 Hâzret-i Muştafâ’dan (s.a.s.): C12 Peyğamber (a.s.)’den // 6 süciyi: B4, C1 süci / degşüreler: C1 degşüreler / ayruk: C1 gayr / buhta: B5 puhta // 7 bal şuyudur ekşi diye: B5, C2 bal şuyı diye / hurma şuyudur: B6, C2 hurma şuyı / tağyîr ide: B6 tağyîr idiserdür C3 tağayyîr ide // 8 esirde: B ve C’de yok / hârâm olur: C3 hârâmdur şek yokdur / Resûlu’l-lâh’dan (s.a.s.): B7 Hâzret-i Muştafâ’dan (s.a.s.) C4 Peyğamber (a.s.)’den // 12 Hâk Ta‘âlâ’nun Resûl’i: C8 Allâh ve Resûl’i / itdi: C8 eyledi // 13 Biri şıkandur: B1 Bir şıkandur C9 Biri şıkan / Biri diñledüp ilegendür: B2 Yüklendüp ilegendür C10 Biri yüklendüp ileten

[52a]

(1) Biri iletdürendür. Biri sâkılık idendür. Biri şatandur, biri alandur. Biri bahâsın (2) yiyendür. Biri almağa vekîl olandur. Geldük “Zevzek” ki, aña varağ-ı şehdānec (3) dirler. Benc gibidür ve afyon gibi nebâtât-ı müskiredendür. [C82b] Fıkh kitâblarında dağı (4) tıb kitâblarında zıkr olmışdur. Hadd-i iskāra yitişe, harāmlığı ittifāķıdır. (5) İmām Mālik ve İmām Şāfi‘î ve İmām-ı Muḥammed katında vāzıhdur. Ammā Ebū Ḥanīfe (6) ve Ebū Yūsuf katında Nihāye’deki Hidāye şerḥidür eşribe bābında. Eydür (7) şol maḥalde kim: “Es-sekrü min hāzihi’l-eşribe harāmün ḥaysü kâle li-enne’s-sükre (8) mine’l-benci harāmün me’a ennehü me’külün ğayrū meşrûbin fe-mine’l-meşrûbi evlā” (9) Ya’nî didi ki, esrük olmağ bu şarāblardan harāmdur. [B91b] Anuñ-ıçun ki maşlıkdan (10) esirmek harāmdur. Ma’a-hazā ki, yinür nesnedür. İçilür nesneden esirmek (11) hōz dağı yigrekdür harāmlıkdā. İmām Maḥbûbî, Cāmi’i’ş-Şağîr şerḥinde (12) bu vechile zıkr itmişdür. Her kim ḥelāl dise kâfir olur, el-ıyāzû bi’llāh. (13) Geldük livāta günāhını beyān idelüm. Ḥağ Ta’ālā Kelām-ı Mecîd’inde:

[52a] 1 Biri iletdürendür: B2 iletdürendür / Biri sâkılık: B2 sâkılık C10 Biri sâkılık / Biri şatandur, biri alandur. Biri bahâsın yiyendür. Biri almağa vekîl olandur: B3 Şatandur, alandur, bahâsın yiyendür, almağa vekîl idendür C11 Biri şatan, biri alandur. Biri bahâsın yeyendür. Biri almağa vekîl idendür // 2 Zevzek: B4 Sevzek / şehdānec: B4 şehdānc // 3 dirler: B4 dirler ki / Benc gibidür: B4 Benc gibi C13 Berş gibi / ve: B ve C’de yok / müskiredendür: C13 müskirdendür / dağı: B5 ve C’de yok // 4 tıb kitâblarında: C’de yok / olmışdur: B6, C1 olınmışdur / yitişe: B6 yitişe C1 yetişse // 5 İmām Mālik: C2 İmām-ı Mālik / Ammā: C’de yok / Ebū Ḥanīfe: C3 İmām-ı Ebū Ḥanīfe // 6 Eydür: B ve C’de yok // 7 kim: B9, C5 ki // 9 Anuñ-ıçun: C8 Anuñ-çun // 10 ki: C’de yok / yinür: C9 yenür // 11 hōz dağı yigrekdür harāmlıkdā: B2 hōz dağı yigrek harām ola C10 hōd dağı pek harāmdur / İmām Maḥbûbî: B2 İmām Maḥbûbî dağı C10 İmām-ı Maḥbûbî / Cāmi’i’ş-Şağîr: B3, C10 Cāmi’u’ş-Şağîr // 12 Her kim ḥelāl: B4 Her ki ḥelāldür C11 Her kim ḥelāldür / dise: C11 dirse / el-ıyāzû bi’llāh: C12 ne’üzû bi’llāhi // 13 Geldük: B4 Geldük imdi / Ḥağ Ta’ālā: C13 Allāhü Ta’ālā

[52b]

(1) haber virdi. Lût peygamber (a.s.) [C83a] kavmine didi ki: **أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ** “Ete-tüne’l-fâhişete (2) mā sebeḳakūm bihā min ahādīn mine’l-‘ālemin” (Araf/80) Ya‘nī siz seyyi‘e-i ḳabīḥa mı (3) işlersiz? Ya‘nī murdār günāh mı işlersiz. Hāl budur, hiç kimse (4) size öğretmedi, sizden öñdin geçen ümmetlere bu murdār günāhı işlemekde. (5) Mālīk bin Dīnār rahmetü’l-lāhi ‘aleyh eydür: Geçen ümmetlerde hiç görmedi (6) ki, [B92a] irkek irkege bu şenī‘ fi’li ideydi. İllā Lût ḳavmi arasında (7) ki, anlara daḥı iblīs-i la‘īn ta‘līm eyledi ki, anları Hāḳ Ta‘ālā’nuñ ḥışmına (8) ve ‘azābına uğradaydı. Hem uğratdı. Bundan şoñra daḥı Hāḳ Ta‘ālā (9) haber virdi ki: **إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ** “İnnēkūm lete-tüne’r-ricāle şehveten min dūni’n-nisā’i” (Araf/81) (10) Ya‘nī siz erenlere varursız, mücerred şehvet-i behīme-yiçün, ḥātūnları (11) koyup. Hāl budur ki, size anlardan bedel ḥātūnlar oldu. Maḥall-i (12) ḥarṣ [C83b] içün ta anlara varasız. Oğullar ve kızlar ola. Mü‘minler, (13) muvaḥḥidler üreye. Nev‘-i insān bāḳī ḳala. Hāḳ Ta‘ālā şehveti bu ḥikmet-içün

[52b] 1 virdi: B6, C13 virür / peygamber (a.s.): B6 peygamberden (a.s.) ki C13 peygamberden / ki: B ve C’de yok // 2 seyyi‘e-i ḳabīḥa: C2 seyyi‘e ve ḳabīḥa // 3 Ya‘nī murdār günāh mı işlersiz: C’de yok / Hāl budur: B9 Hāl budur ki C3 Hālbuki // 4 size öğretmedi: B9 sizden öğretmedi C3 sizden evvel itmedi / öñdin: B9 öñdün C4 evvel / ümmetlere: B10, C4 ümmetlerde / murdār günāhı: C4 günāh-ı murdārı // 5 bin: B10, C5 ibn-i / ümmetlerde hiç: B11 ümmetlerde hiç kimse C6 ümmetlerden hiç kimse // 6 irkek irkege: C6 erkek erkege / şenī‘ fi’li: C7 fi’l-i şenī‘ / ideydi: B1, C7 ideydi / İllā: B’de yok // 7 ki: C7 oldu / Hāḳ Ta‘ālā’nuñ: B2 Hāḳ Ta‘ālā C8 Allāhü Ta‘ālā’nuñ // 8 ‘azābına: B2, C9 ḡaḍabına / uğradaydı. Hem uğratdı: C9 uğrada / Hāḳ Ta‘ālā: C10 Allāhü Ta‘ālā // 9 ki: C’de yok // 10 şehvet-i behīme-yiçün: B5 şehvet-i behīmiyye içün C12 şehvet-i behīmiyye yāḥūd // 11 Hāl budur ki: C13 Hālbuki // 12 varasız: C’de yok / Oğullar ve kızlar: B7 Oğullar kızlar C1 Oğlanlar ve kızlar // 13 ḳala: B8, C2 ola / Hāḳ Ta‘ālā: C2 Allāhü Ta‘ālā anlara

[53a]

(1) virdi. Siz bu hikmeti bozduñuz mücerred şehvet teķāzası-çun. İtler ve eşekler (2) ki, anlar dañı bu hikmetden ġāfillerdür. Pes bu ūenīc fi'ili işledüñüz beġāyet (3) cehlüñüzden ve ūekāvetüñüzdendür. **“Bel entüm kavmün müsrifün”** (Yasin/19) Ya'ni [B92b] belki siz mübālaġa (4) idici olduñuz. Allāhü Ta'ālā'ya karşı olmakda, helāli terk idüp harāma (5) tecāvüz eyledüñüz. **“Ve tāktā'üne's-sebīle”** (Ankebut/29) diyü buyurdu. Ya'ni Hāķ Ta'ālā (6) hikmetile kıldıġı Ādem nesli yolını kesdüñüz. Toħmı zāyi'c eyledüñüz. **“Ve te'tüne (7) fī nādīyekümü'l-münker”** (Ankebut/29) Ya'ni münker işler işledüñüz. Meclisüñüzdeki murdār (8) livāṭaya meşġül olduñuz. Çünkü bunlar kabīḥ fi'li terk itmediler. **“İnnā münzilüne (9) [C84a] 'alā ehli hazihi'l-karyeti riczen mine's-semā'i bimā kānū yefsūküne”** (Ankebut/34) Ya'ni (10) bedürüstī, biz 'azāb indürici olduķ bu Lūṭ kavminüñ ve şehrinüñ üzerine. (11) Ol ūenīc fıūka mülāzım olduķları sebebinden Cebrāyil'i viribidük. (12) İndi ķanadınüñ bir tarafını yidi ķat yir altından ūoķdı, bu fesād (13) idenleri ūehirlerle aldı götürdi. [B93a] Evvelki ķat göġe çıkardı. ūol ķadar

[53a] 1 bozduñuz: C3 bozdıñuz / teķāzası-çun: B9, C4 teķāzāsı-çun / itler ve eşekler: C4 keltler ve ġımarlar // 2 ki: B9 gibi ki C4 gibi / ġāfillerdür: B10, C5 ġāfildür / ūenīc fi'ili: C5 fi'li-i ūenī' / işledüñüz: C5 işledüñüz // 3 cehlüñüzden ve ūekāvetüñüzdendür: C6 cehlüñüzden ve ūekāvetüñüzdendür / Ya'ni: C'de yok // 4 olduñuz: C7 olduñuz // 5 eyledüñüz: B2 eyledüñüz dañı C9 itdüñüz dañı / buyurdu: B3 buyurur / Hāķ Ta'ālā: C9 Allāhü Ta'ālā // 6 kesdüñüz: C10 kesdiñüz / eyledüñüz: C11 eylediñüz // 7 Ya'ni: B5, C11 Dañı / işler işledüñüz: B5 işledüñüz C11 işler işlediñüz / murdār: B5, C12 bu murdār // 8 olduñuz: C13 olduñuz / kabīḥ fi'li: B6 bu kabīḥ fi'li C13 bu fi'li-i kabīḥi // 10 indürici: B8 indirici C2 indürücü / bu Lūṭ kavminüñ ve şehrinüñ: B8 bu Lūṭ ūehri kavminüñ C2 bu Livāṭa kavminüñ ūehrinüñ // 11 ūenīc fıūka: B9 ūenīc fi'le C3 fi'li-i ūenī'e / sebebinden: B9, C4 sebebden / Cebrāyil'i: B9 Cebrā'il'i C4 Cebre'il'i // 12 tarafını: C4 tarafın / yidi: C5 yedi / yir: C5 yer // 13 ūehirlerle aldı: B11 ūehirlerle aldı C5 aldı ūehirle / götürdi: C'de yok / göġe: B1 göġe yaķın / çıkardı: C6 çıkardı ki / ūol ķadar: C'de yok

[53b]

(1) yakın çıktı ki, bunların horōsları āvāzını ve kelbleri āvāzını evvelki kat (2) gök firıştehleri işitdiler. Terahhūm idüp ağlaştılar. Bu mecmū'ı dört kez (3) yüz biñ kişidi. Andan soñra bu şehirleri başı aşığa dönderdi. Dahı (4) Hāḫ Ta'ālā, 'azāb firıştehlerine buyurdi: Cehennem taşlarından üzerlerine (5) taşlar yağdurdılar. Her bir taşuñ üzerinde bir fāsıḫ adı yazılmışıdı. (6) Mecmū'ı helāk oldı. Ol şehirler yirinden [C84b] zift gibi kara şular çıktı. (7) Bir 'azamet göl oldı. [Şimdi aña Lūṭ deñizi dirler, Ḳuds-i Mübārek'e ḳarībdir. (C2)] Hāḫ Ta'ālā, Kelām-ı Mecīd'inde buyurur: **فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا** **عَالِيَهَا سَافِلَهَا** "Felemmā cā'e emrūnā (8) ce'alnā 'āliyahā sāfilehā" (Hud/82) Ya'nī çünkü bizüm hışmumuz ve 'azābumuz geldi (9) bu fışk idenlere. Bunların [B93b] şehirlerinüñ yukarusını aşığa kılduk. Ya'nī (10) Cebrāyil'i viribidük. İndi, mecmū'-ı şehirlerini kanadıla götürdi. Başını (11) aqtardı. Geçen ki gibi ki dinildi: **وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ** "Ve emṭernā 'aleyhā ḥicāreten min siccīlin" (Hud/82) (12) Dahı biz yağdurduk ol fāsıḫların üzerine taşlar cehennemden. Zīrā (13) siccīl aşılta siccīn idi. Nūn lām'a tebdīl olmuşdur. Siccīn cehenneme

[53b] 1 yakın çıktı ki: B1 yakın çıkardı ki C'de yok / horōsları: C6 horōzları / āvāzını ve kelbleri: B2 āvāzı ve kelbleri C7 ve kelbleri // 2 firıştehleri: B3 firışteleri C7 ferıştehleri / dört kez yüz biñ kişidi: B4 dört yüz biñ kişidi C8 dört kerre yüz biñ kişi idi // 3 dönderdi: B5 döndürü virdi // 4 Hāḫ Ta'ālā: C10 Allāhü Ta'ālā / firıştehlerine: B5 firıştehlerine C10 ferıştehlerine / buyurdi: C11 emr itdi / üzerlerine: C'de yok // 5 yağdurdılar: C11 yağduralar üzerlerine / Her: C12 ve her / taşuñ üzerinde: B7 taş üzerinde C12 taş üzerine / yazılmışıdı: B7, C12 yazılmış idi // 6 oldı: C13 oldılar / şehirler: B8 şehirler C13 şehirlerinüñ / yirinden: B8 yirinde C13 yerinden / zift gibi: B8, C1 zifte beñzer // 7 'azamet: C1 'azīm / Hāḫ Ta'ālā: B9 Niteki Hāḫ Ta'ālā // 9 şehirlerinüñ: B1, C5 şehirlerinüñ / yukarusını: C5 yukarusın // 10 Cebrāyil'i: B1 Cebrā'il'i C6 Cebre'il'i / şehirlerini: B2 şehirlerini C6 şehirleri / Başını: B2 Başını aşığa C7 Baş aşığa // 11 aqtardı: B2 aqtarı virdi / Geçen ki gibi ki: B3 Giçenleyin ki C7 Geçen ki leyin ki // 12 yağdurduk: C9 yağdırduk / fāsıḫların: B4 fāsıḫlar / taşlar cehennemden: C9 cehennemden taşlar // 13 aşılta: C10 aşılta / Nūn: C10 Nūnı

[54a]

(1) dirler. مَنْضُودٍ “Mendūdin” (Hud/82) Ya‘nī dizilmiş ol taşlar biribirine yağmur kaşreleri (2) gibi. مُسَوِّمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ “Müsevvemeten ‘inde rabbike” (Hud/83) Nişānlanmış olduğu hâlde, her biri (3) fāsıkuñ adı üzerine [C85a] yazılmağıla, seni yaradan pāzişāhuñ ḥazīne(4)sinden. وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَبَعِيدٍ “Vemā hiye mine’z-zālimīne biba‘idin” (Hud/83) Ya‘nī ol ‘azāb taşları (5) zālimlerden ırak degüldür. Ḥasan-i Başrī rahmetü’l-lāhi ‘aleyh eydür: “Ve fīhi (6) va‘idūn li-küllī zālimin levvāṭin [B94a] min ümmeti Muḥammedin (s.a.s.)” (7) Ya‘nī bu āyetde kōrku var her fāsıka ki, livāṭaya meşgūl ola ümmet-i (8) Muḥammed’dē. Nitekim rivāyet olındı Ḥazret-i Muştafā’dan (s.a.s.): (9) “Ennehū kāle se‘eltū Cebrā’ile ‘an hāzihi’l-āyeti fe-kāle zālimī ümmetike ve mā min (10) zālimin illā ve-hüve bi-ma‘rizi ḥacerin yeskuṭu ‘aleyhim min sā‘atin ilā sā‘atin” (11) Ya‘nī Resūl Ḥazreti eydür: Cebrāyil’dē şordum ki, bu zālimler kimlerdür? (12) Eyitdi: Sentūñ ümmetūñden livāṭa idē zālimlerdür. Hīç bir zālim yokdur (13) livāṭa idēnlerden ümmetūñden illā. Ol murdār fi‘li itdūgi yirde ol cehennem

[54a] 1 dizilmiş: B6 dizilmiş idi C11 dizilmişdür // 2 her biri: B8 her bir // 3 adı: C13 adını / yazılmağıla: C1 yazılmağıla / pāzişāhuñ: C1 pādişāhuñ / ḥazīnesinden: B9, C1 ḥazīnesinde // 4 taşları: C2 taşları ki // 5 degüldür: C3 degüldür // 7 var: B1, C5 vardır // 8 Nitekim: B2, C6 Niteki / rivāyet olındı: B’de yok / Ḥazret-i Muştafā’dan (s.a.s.): B3 Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.) C7 Peyğamber (a.s.) // 11 Resūl Ḥazreti: B6 Resūl Ḥazreti (a.s.) C10 Peyğamber (a.s.) / Cebrāyil’dē şordum ki: B6 Cebrā’īl’e şordum ki C10 Cebrā’īl’dē şordum // 13 ümmetūñden: B’de yok / yirde: C13 yerde

[54b]

(1) taşlarından [C85b] biri anuñ üzerinde mu‘allaķ tūrur, düşüp anı helāk itmek (2) kaçdına. Bundan soñra Hāķ Ta‘ālā buyurur ki: وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ [B94b] “**Veleķad tereknā minhā (3) āyeten beyyineten li-ķavmin ya‘ķilun**” (*Ankebut/35*) Ya‘nī taḥķīķ, biz anlaruñ helāk olan (4) şehirlerinden nişān ķoduķ āşikāre, ‘aķlı olanlar iķin. Tā ki (5) andan ‘ibret alalar. Daķı ol murdār işden şaķınalar. Anlarcılayın (6) helāk olmayalar. Ba‘zı müfessir eydür: Nişān didiķi Hāķ Ta‘ālā’nuñ, cehennem (7) taşlarıdır ki ol fāsıķlar üzerine yağdıydı. Bu ümmetüñ evveli (8) ol taşları gördi. Ba‘zılar eydür: Nişān olan, ol kara şudur ki (9) ol helāk olan şehirlerden yirinden çıķdı. Şimdiki hālde daķı bir büyük (10) şu, anuñ gibi murdār ķaradır ki ırāķdan baķan ādem daķı ķorķar, heybet (11) alır. Geldük Hāzret-i Muşţafā buyurur: [C85b] “**İnne aḥvefe mā eḥāfū ‘alā ümmetī (12) ‘amelū ķavmi Lūṭin**” Ya‘nī benüm ümmetüm üzerine ķorķduğum günāhlaruñ key ķorķuncı (13) ya‘nī [B95a] begāyet şenī‘i ve key günāh ve key ha murdār ma‘şiyet, Lūṭ ķavmi ‘amelidür

[54b] 1 üzerinde: B9, C1 üzerine / tūrur: B10 durur // 3 olan: C4 olmuş // 4 nişān: C4 nişānlar / iķin: C’de yok // 5 Daķı: B ve C’de yok / Anlarcılayın: B3 Anlaruñ gibi C6 Tā ki anlarcılayın // 6 Hāķ Ta‘ālā’nuñ: C7 Allāhü Ta‘ālā’nuñ / cehennem: B4, C7 şol cehennem // 7 yağdıydı: B8 yağdı // 8 gördi: B5 gördilerdi / olan: C’de yok // 9 şehirlerden: B7, C10 şehirler / yirinden: B7 yirinde C11 yerinden / daķı bir: C11 bir // 10 şu: B7, C11 göldür / ādem daķı ķorķar, heybet alır: B8 daķı ķorķar, heybet alır C12 ādem heybet alır ķorķudan // 11 Geldük: B9 ve daķı / Hāzret-i Muşţafā buyurur: B9 Hāzret-i Muşţafā (s.a.s.) buyurur ki C13 Peyķamber (a.s.) buyurur ki // 12 ķorķuncı: B11 ķorķulurağı // 13 şenī‘i ve key günāh ve key hā: B1 şenī‘ ve key C3 şenī‘ ü key / ķavmi: C3 ķavminüñ

[55a]

(1) ki livāṭadur. Ef'al tafđīl, nekire-i mevşūfeye muzāf oldu ki (2) mā'dur. Ya'nī demek olur ki, eger mecmū'-ı günāhları bir bir şaysalar, (3) bundan kōrkunç ulu günāh olmayaydı. Ve bir ḥadīşde daḥı buyurur: **"Mel'ünün (4) men 'amile 'amele kavmi Lūṭin"** Ya'nī Ḥaḳ Ta'ālā'nuñ rahmetinden ırāḳ olmuştur (5) ol kişi ki Lūṭ kavmi 'amelin ider. Ve bir ḥadīşde daḥı buyurur ki: **"Men vecedtümühū (6) 'amile 'amele kavmi Lūṭin fe'ktülū'l-fā'ile ve'l-mef'ūle bihi"** Ya'nī kimi ki (7) bulasız, Lūṭ kavmi 'amelin ider. Çün mef'ülün daḥı rızāsı var. İdeni (8) ve idileni daḥı depelemek gerek. Ve bir ḥadīşde daḥı buyurur: **"Men nazara ilā gulāmin (9) emrede lem yerüdde [C86b] kalbühū ilā mekānihi hattā yetūbe minhū"** Ya'nī kim ki yalıñ (10) [B95b] yüzlü oḡlanuñ yüzine şehvetile baksa göñli yirine gelmeye. Ta ol ḥarām nazara (11) tevbe kılmayınca. Daḥı Emīrū'l-Mü'minīne 'Alī'den (r.a.) mervīdür (12) ki: **"İzā қаза'z-zekere şehvetehū mine'z-zekeri şulibe yevme'l-kıyāmeti (13) fī maşlabin ref'ın ya'rifuhū chlü'n-nāri bi-zālike'l-'ameli"** Ya'nī irkek

[55a] 1 Ef'al tafđīl, nekire-i mevşūfeye: B2 Ef'al-i tafđīl, nekire-i mevşūfeye C4 Ef'al-i tafđīl, nekire-i mevşūfe // 3 kōrkunç: B4 kōrkulu / buyurur: B4, C7 buyurur ki / ırāḳ: C8 ırāḡ // 5 ider: C9 işler // 7 bulasız: B8 bulısar / Çün: C11 Eger / var: C12 var ise / İdeni ve idileni daḥı depelemek gerek: B9 İdeni daḥı idileni daḥı depeleñ C12 İdeni daḥı idileni depeleñ // 8 buyurur: B10, C13 buyurur ki // 9 yalıñ: B11 bir yalıñ C1 bir yalıñ // 10 yüzine: B1 yüzüne / baksa: C'de yok / yirine: C2 yerine // 11 kılmayınca: B2, C3 itmeyince / Daḥı: B2, C3 ve daḥı / 'Alī'den (r.a.): B2 'Alī'den C4 'Alī keremü'l-lāhü veche'den // 13 irkek: B5 kaçan irkek C6 kaçan erkek

[55b]

(1) ādem kazā-i şehvetini gine irkekle itse, ya'nī livāṭa itse, yarın (2) kıyāmet gününde bir 'azamet yüce oddan direge aşakoyalar. Mecnū-ı (3) cehennem ehli göreler. Bileler ki dünyāda ol murdār fi'li idermiş. Dağı dürlü (4) la'netler ideler. Ve İbni 'Abbās'dan dağı mervīdür ki: **"İzā rakibe'z-zekerü (5) 'ale'z-zekerü ihtezze'l-'arşü havfen mine'l-lāhī ta'ālā li-'izami mā etā"** Ya'nī (6) kaçan irkek irkege binse, ya'nī livāṭa kılsa, [B96a] 'arş 'azametile ditrer. (7) Haḳ Ta'ālā korkusundan ol işlediği ma'şiyetüñ [C87a] key murdārlığından (8) ki, beğāyet ulu günāhdur ki ulu hışm ola diyü Hidāye'de eydür: **"Men etā (9) imre'eten fi'l-mevzi' l-mekrūhi ev 'amile 'amele kavmi Lūṭin yū'azzeru 'inde Ebī Ḥanīfete (10) ve yūda'u fī's-sicni hattā yetūbe"** Ya'nī kim ki 'avratı ardından dutsa, (11) yāhūd emred oğlana livāṭa itse, İmām-ı A'zam Ebū Ḥanīfe katında aña (12) ta'zīr gerekdür. Dağı bir murdār zindāna koyalar. Tevbe itmeyince çıkarmayalar. (13) **"Ve yuhaddü ke'z-zinā 'inde Ebī Yūsuf ve Muḥammedin raḥimehüme'l-lāhü ve hüve eḥadü"**

[55b] 1 ādem: C'de yok / şehvetini: C6 şehvetin / gine: B5 yine / irkekle: B5 irkekden C7 erkekle / yarın: C'de yok // 2 bir 'azamet: C'de yok / oddan: C8 otdan // 3 Bileler ki: C'de yok / idermiş: B8 iderimş // 4 Ve: B ve C'de yok / dağı: C'de yok // 6 irkek irkege: C12 erkek erkege / ditrer: C13 ditirer // 7 Haḳ Ta'ālā: B1 Haḳ Tebāreke ve Ta'ālā C13 Allāhü Ta'ālā'nuñ / ol: C13 anuñ / ma'şiyetüñ: C13 ma'şiyet / murdārlığından ki: C1 murdār olup // 8 beğāyet: C'de yok / günāhdur ki: B2 günāh olduğundan key C1 günāh olduğundan ötürü ki / diyü: C'de yok // 11 yāhūd: B6 yaḥūz / İmām-ı A'zam: C5 İmām-ı A'zam raḥmetü'l-lāhī 'aleyh // 12 gerekdür: C6 itmek gerek / itmeyince: C7 eylemeyince

[56a]

(1) **ķavli’ş-Şāfi’ī** İmām Muḥammed ve İmām Ebū Yūsuf ķatında zinā gibidür. Ergenine (2) yüz ağaç uralar. Evlüyise recm ideler. Ya’nī taşıla depeleyeler. İmām (3) Şāfi’ī’nün iki ķavli var. [B96b] Bir bunların didügi gibidür. “**Ve ķāle’ş-Şāfi’ī fī ķavlin** (4) **aḥare yuķtelāni bi-küllī ḥālin ya’nī sevā’ün kāne muḥşanen ev ġayre muḥşanin**” (5) Ya’nī Şāfi’ī’nün bir ķavli daḥı budur ki, [C87b] ikisin daḥı bile depelemek gerekdür. (6) Gerek ergen olsun gerek evlü olsun. Viķāye’de eydür: “**Ve-mā revā’ḥü’ş-Şāfi’īyyü** (7) **fe-meḥmülün ‘alā ennehü ķālehü fī fā’ilin ve mef’ūlin i’tāde zālike ve ‘indenā men i’tāde** (8) **zālike yuķtelü siyāseten**” Ya’nī Şāfi’ī, ikisin daḥı bile depelemek gerek (9) didügi, gerek ergen olsun gerek evlü olsun didügi, ol vaķtindür ki (10) livāta itmegi ‘ādet idenler daḥı Ebū Ḥanīfe mezhebinde daḥı kaçan ‘ādet idinse depelemek gerek siyāset için dimiş, delīl (11) itmiş ki: “**Elā yūrā ennehü ümire bi’l-ķatli’l-muṭlaķi zā yekünü siyāseten**” (12) Ya’nī görünmez mi ki, [B97a] ol livāta iden me’mūr oldu muṭlaķ depelenmege. (13) Pes ma’lūm oldu ki siyāset için depelenürmiş. Şadri Şerī’a’de eydür: “**Ve li-Ebī Ḥanīfete**

[56a] 1 ķatında: C9 ķıtında / Ergenine: B10, C9 Ergenise // 2 ağaç: B10 ağaç ḥad C9 degenek ḥad / recm: B11 recim // 3 Bir bunların didügi: B1 Bir ķavli bunlar didügi C11 Bir ķavli bunlar dedügi // 5 ikisin: B3, C1 ikisini / gerekdür: B4, C1 gerek // 6 evlü olsun: B4 evlü / Viķāye’de: B4, C2 Viķāye şerḥinde // 8 ikisin: B7, C4 ikisini // 9 didügi: B’de yok C5 didi / gerek ergen: C5 ergen / olsun didügi: B8 didügi C’de yok / vaķtindür ki: C5 zamānadur ki // 10 idenler: B8, C6 idineler / daḥı Ebū Ḥanīfe mezhebinde daḥı: B9 ve Ebū Ḥanīfe mezhebinde daḥı C6 ve daḥı İmām ‘Azam Ebū Ḥanīfe mezhebinde / dimiş: C’de yok // 11 itmiş ki: B10, C8 eyitmiş ki // 12 me’mūr oldu: B1 emr olundu / muṭlaķ depelenmege: C9 muṭlaķa depelemege // 13 siyāset-için: C10 siyāset için / depelenürmiş: B2 depelenürmiş / Şadri Şerī’a’de: B2, C11 Şadri’ş-Şerī’a’de

[56b]

(1) **ennehū leyse bi-zinen fe-inne's-şahābete ihtelefū fī mūcibihī min-el-ihrāki** (2) **ve hadmi'l-cidāri ve't-tenkisi min mekānin mūrtefi'in bi-itbā'i'l-eḥcāri** (3) [C88a] **fe-inde Ebī Ḥanīfete (r.a.) yu'azzertū bi-emṣālī hāzihi'l-ūmūri**" Ya'nī, İmām-ı Ebū Ḥanīfe'nün (4) delīli budur ki, bu livāṭa zinā degüldür ki ḥaddi ola daḥı eşeddür. (5) Zīrā Resūl'ün ulu şahābeleri ihtilāf itdiler bunuñ cezāsında. Ebū Bekir (6) Şıddīk (r.a.) ikisini daḥı oda yakdı. 'Alī (r.a.) ikisini daḥı (7) dīvār altında helāk itdi. İbn-i 'Abbās (r.a.) ikisini daḥı (8) bir yüce yirden başları aşāğa [B97b] bıraḡup helāk itmek gerek didi. Pes (9) Ebū Ḥanīfe katında raḥmetü'l-lāhi 'aleyh, ta'zīr gerekimiş. İşbu şahābeler didügi umūrdan (10) birile Nihāye'de eydür: **"Ruviye 'an Ebī Bekr eş-Şıddīki (r.a.) ennehümā (11) yuḥraqāni bi'n-nāri ve kāne ibnū 'Abbās (r.a.) yu'lā a'le'l-emākini (12) mine'l-ḳaryeti şümme yülkā menkūsen fe-yetbe'ū [C88b] bi'l-ḥicāreti imtişālen bi-emri'l-lāhī (13) ta'ālā ke-mā ḳāle 'azze ve celle fe-ce'alnā 'āliychā sāfilehā ve emṭernā 'aleyhā**

[56b] 3 İmām-ı Ebū Ḥanīfe'nün: B6 İmām Ebū Ḥanīfe'nün // 4 degüldür ki: B7 degüldür tā ki / C2 degüldür tā ki / ḥaddi: B7 ḥadd // 5 Resūl'ün: B7 Resūl Ḥazretinün C3 Peyḡamber (a.s.)'uñ // 6 daḥı: C'de yok / ikisini daḥı: C6 daḥı ikisini // 7 ikisini daḥı bir yüce yirden: B11 bir yüce yirden ikisini daḥı C7 daḥı ikisini bir yüce yerden // 8 bıraḡup: B1 bıraḡup üzerlerine taşlar bıraḡup C8 bıraḡup daḥı üzerlerine taşlar bıraḡup / gerek: B1 gerekdür // 10 Nihāye'de: C11 Nihāye'den

[57a]

(1) **hicāreten min siccīl ve kāne İbnü’z-Zübeyr (r.a.) yeķülü yuhbesāni fī enteni’l-mevāzi’i** (2) **hattā yemūtā netnen kezā fī’l-Mebsūti**” Ya’nī Ebū Bekir’den rivāyet olundı ki, livāta (3) ideni daķı idileni daķı bile oda yaķdı. İbn-i ‘Abbās eydür: Bir yüce yirden baş aşıa bırağalar. (4) Üzerine taşlar yumalar. Haķ Ta‘ālā [B98a] emrine imtişāl idüp ki, ol Lūṭileri evvelki (5) kat gök altından başları aşıa bıraķdı. Üzerlerine taşlar yağdı. Bu hikāyeti (6) Kelām-ı Mecīd’inde haber virdi. ‘Abdu’llāh bin Zübeyr (r.a.) eyitdi: İkinin daķı bir (7) murdār koķulu yirde ħabs ideler. Ta ol murdāruñ koķusından ikisi daķı helāk (8) ola. Çünki ‘ādet idindiler. Mebsūt’da daķı [C89a] bu vechile zıkr olundı. ‘Abdu’llāh bin (9) Zübeyr’den (r.a.) şordılar ki, bu livāta cennet içinde olur mı? Eyitdi: Yok olmaz. (10) Zīrā Haķ Ta‘ālā bu murdār fī’li ħarām kıldı, şer‘an ve ‘aķlen. Zīrā bu fī’li idenleri (11) begāyet kerīh gördi. Bu fī’li iñen murdār şenī‘ fī’ildür ki, hīç sizden (12) ğayrı kimse işlememişdür geķen ümmetlerde. Daķı bu murdārdur, [B98b] cennetde olmaz. (13) Zīrā Kelām-ı Mecīd’inde ħabış didi: **كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ** “Vekānet ta‘melü’l-ħabā’iše” (*Enbiya/74*) Ya’nī bu cemā‘at-i Lūṭi,

[57a] 2 Ebū Bekir’den: C4 Ebū Bekr (r.a.)’ dan / olundı: C5 olındı // 3 idileni daķı: C5 idileni / İbn-i ‘Abbās eydür: B10 İbn-i ‘Abbās C6 İbn-i ‘Abbās (r.a.) eydür / yirden: C6 yerden / baş: B11, C7 başı // 4 yumalar: C7 yuvalayalar / Haķ Ta‘ālā B11 Haķ Ta‘ālā’nuñ C7 Allāhü Ta‘ālā’nuñ // 5 gök: B1, C9 göğüñ / bıraķdı: B2, C9 bıraķdurdı / Üzerlerine: C9 ve üzerlerine / yağdı: B2, C10 yağdurdı // 6 bin: B3, C11 ibn-i / eyitdi: B’de yok / İkinin: B4 İkinini // 7 koķulu yirde: B4 yirde C12 koķulu yerde / murdāruñ koķusından: C12 koķudan / ikisi daķı: C’de yok // 8 ola: C13 olalar / ‘Abdu’llāh bin Zübeyr’den (r.a.): C1 ‘Abdu’llāh ibn-i Zübeyr’den // 9 cennet içinde: C2 cennetde / Yok: B ve C’de yok / Haķ Ta‘ālā: C2 Allāhü Ta‘ālā // 11 murdār şenī‘ fī’ildür ki: C4 fī’li-i şenī‘dür // 12 işlememişdür: B11, C5 işlemedi / ümmetlerde: C5 ümmetlerden / Daķı: B11 ve daķı // 13 ħabış didi: B1 ħabış dedi ki / Lūṭi: B2, C7 Lūṭ

[57b]

(1) ḥabīs fiʿiller işlediler, helāk oldılar. Pes cennet, begāyet tāhir (2) ve pāk maḳāmdur. Ḥabīsden ve murdārdan münezzehdür. Bunuñ gibi fiʿl-i (3) ḳabīḥ, anda olmayısdur, diyü cevāb virdi. Mecmūʿ-ı fuḳahā ittifāk (4) itmişlerdür ki, livāṭa zinādan eşeddür. Görmez misin ki, cezāsı (5) depelemekdür yā oda yakmaḳdur. Yāḥūd dīvār altında ḳomağıladur. Yāḥūz (6) yüce yirden aşığa [C89b] bırakmaḳdur. Āḥir, kişiyi ĩmāndan maḥrūm eyler. Zīrā livāṭa (7) küfrün ilçisidür. Hatta Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.) ḥadīs-i (8) ḳudsī naḳl ider ki: “Ḳāle’llāhü Taʿālā lā ecmaʿu fī ḳalbi’l-ʿabdi el-ĩmāne (9) ve ḥubbe’l-emāridi” Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā [B99a] didi kim: Ben bir ḳuluñ gönlinde ĩmān (10) birle emred oğlan sevgüsini cemʿ eylemezem. Yaʿnī ol murdār sevgü, (11) ĩmānuñ zevālına sebep olur. Daḫı bu ḥadīs-i şerḥinde eydür ki: (12) “Fe-ke ennehüm ḳallebū ʿādete’llāhi taʿālā ve terekū’n-nisāʿe ve āşerü’z-zükrāne (13) fe-yüḳallibü’llāhü taʿālā efʿidetchüm ve ebşārehüm.” Yaʿnī güyā ki, bunlar Ḥaḳ Taʿālā’nuñ

[57b] 1 begāyet tāhir ve: B3 ḥōz begāyet tāhir ve C9 ḥōd begāyet // 2 Ḥabīsden ve murdārdan münezzehdür: B4 münezzehdür ḥabīsden ve murdārdan C9 ve ḥabīsden münezzehdür // 3 olmayısdur: C10 olmaz // 4 eşeddür: C11 eşdür // 5 yā oda yakmaḳdur. Yāḥūd dīvār altında ḳomağıladur: B7 Dīvār altında ḳomağıla yā oda yakmaḳ birle C12 yā oda yakmaḳdur yā dīvār altında ḳomaḳdur / Yāḥūz: B8, C13 Yā // 6 yirden: C13 yerden / bırakmaḳdur: B8 bırakmaḳ birle / eyler: C1 ider // 7 ilçisidür: C2 ilçisidür / Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): B9 Ḥazret-i Risālet (s.a.s.) C2 Peyḡamber (a.s.) // 8 ider: C3 iderler // 9 Ḥaḳ Taʿālā: C4 Allāhü Taʿālā / kim: B1, C4 ki / ḳuluñ: B1 ḳulumuñ / ĩmān birle: B1, C5 ĩmānile// 10 sevgüsini: B1, C5 sevgüsini / eylemezem: B2 eylemezin C6 itmezem / ol murdār sevgü: B2 ol murdār sevgüsü āḥir C6 āḥir ol murdāruñ sevgüsü // 11 Daḫı: B3, C7 Daḫı şāriḥ / ḥadīs-i: B3, C7 ḥadīs / eydür ki: B3 dimiş ki C7 dimiş // 13 ki: B ve C’de yok

[58a]

(1) ‘ādetini dönderdiler. ‘Avratları terk itdiler, irkekler ihtiyār itdiler. Hāḡ Ta‘ālā (2) daḡı bunların göñüllerini dönderdi ve gözlerini daḡı bile ḡaḡdan. Anuñ-ıçun ki (3) ol murdārı ‘ādet idindiler. Ne‘üzü bi’llāhi min ḡalike. Daḡı dimiş ki: “**Ve ke-mā ḡallebe’llāhü (4) [C90a] ‘alā ḡavmi Lūṡin ‘āliyeḡā sāfileḡā fe-inne’l-ḡasfe ve’l-meshḡa ve in irtefe‘at (5) ‘an ḡāzihi’l-ümmeṡi bi-ḡurmeti nebiyyinā Muḡammedün [B99b] (s.a.s.) feyec‘alü’l-lāhü (6) ‘alā ḡulūbihim sāfileḡā ke-mā ḡāle’llāhü ta‘ālā ve-mā hiye mine’ḡ-ḡālimine bi-ba‘idin**” (7) Ya‘nī Hāḡ Ta‘ālā, Lūṡ ḡavminüñ yuḡarusın aḡaḡa idüp helāk eyledi. Bu ümmeṡ-i (8) Muḡammed’den, eḡerḡi ḡasf ki yire ḡeḡmekdür, götüürüldi ve meshḡ ki şüret, ayruḡ (9) ḡayvān şüretine tebdīl olmaḡdur, götüürüldi Resūl’üñ kerāmetine. Ammā Hāḡ (10) Ta‘ālā göñüller aḡaḡasın yuḡaru idüp dönderür, helāk ider. Nitekim Hāḡ Ta‘ālā (11) Ḳur‘ān’da buyurdi: “İmdi bu Lūṡ ḡavmine olan ḡışımlar, senüñ ümmeṡüñ ḡālimlerinden (12) ve lūṡlarından ırāḡ degül” didüḡi işāretdür bu göñül meshḡ olmasına ki (13) bu nev‘ile helāk ola, ne‘üzü bi’llāhi min ḡalike. Nitekim, Ḳuzāvendigār raḡmetü’l-lāḡ dimişdür:

[58a] 1 dönderdiler: C10 döndürdiler / İrkekler: C11 erkekler // 2 göñüllerini dönderdi ve gözlerini daḡı bile ḡaḡdan: B7 göñüllerini, gözlerini ḡaḡdan döndertivirdi C11 göñülleri, gözlerini ḡaḡdan döndürdi / Anuñ-ıçun ki: B8 Anuñ-ıçun C12 Anuñ-çun // 3 murdārı: B8 murdār / Ne‘üzü bi’llāhi min ḡalike: C’de yok / Daḡı: B9 ve daḡı // 7 Ya‘nī: B2, C4 Ya‘nī niteki / idüp: C5 eyleyüp // 8 yire: C6 yere / götüürüldi: B’de yok / şüret ayruḡ: C6 şüreti // 9 götüürüldi: B5 götüürüldi / Resūl’üñ kerāmetine: B5 Resūl Ḳazretine kerāmetine C7 Resūlu’llāḡ ḡürmetine // 10 göñüller: B6, C8 göñülleri / idüp dönderür: B6 dönderür C8 dönderüp / ider: C8 eyler / Nitekim: B7, C9 Niteki / Hāḡ Ta‘ālā: C’de yok // 11 buyurdi İmdi bu: B’de yok // 12 ve lūṡlarından: B8 lūṡlarından C’de yok / degül: C10 degildür // 13 bu: B9 bir / ola: B9, C12 olalar / Nitekim: B10, C12 Niteki / Ḳuzāvendigār raḡmetü’l-lāḡ dimişdür: B10 Ḳuzāvendigār daḡı raḡmetü’l-lāḡ ‘aleyḡ dimiş ki C12 Ḳudāvendigār dimiş ki

[58b]

(1) **Enderīn ümmet nebuved mesiḥ beden,****Liki mesiḥ dīl buved iy bu'l-fiṭan"**

(2) [C90b] [B100a] Ya'nī bu ümmetüñ bedeni mesh olup tağyır olmaz. Līkin gönülleri mesh olup (3) tağyır olur. Dağı helāk olur. Bu dağı müşkil ḥāldür, ne'üzü bi'llāh. Dağı (4) bilgil ki, bu emred oğlan, 'avrat ḥükminde'dür. Belki bunuñ şehveti (5) dağı artuğdur. Hatta fuḫahā-i ba'z muḥāzāt mes'elesinde dimişler ki: (6) **"İnne'l-muḥāzāte bi'l-emāridi tefsidi'ş-şalāte ke'l-mer'eti"** Ya'nī müştēhā (7) oğlan, erenlerle namāz şafında berāber dursa, berāber duranuñ namāzı fāsīd (8) olur, dimişler. İmām Muḥammed'den raḥmetü'l-lāhi 'aleyh, rivāyet olundu ki, bir gün (9) ḥammāma varmış. Nāgāh bir emred oğlan geldi karşıısına. İmām evvel nazarda (10) gördi bu oğlanı. Şordı ki, bu ne oğlandur? Eyitdiler ki, dellākdür. Hemān ki (11) bu sözi işitdi. Beğāyet kaşıdı. Buyurdi şākirdlerine: [B100b] Tiz bu oğlanı (12) ḥammāmdan kovuñ, çıkaruñ. [C91a] Dağı didi kim: **"Fe-inne şehvete'n-nisā'i fī'r-ricāli (13) vāḥidetün ve şehvetü'l-gulāmi'l-emredi tis'atün aşere"** Ya'nī erenlerde

[58b] 2 Ya'nī: B1, C1 Ya'nī gerçi / Līkin: C1 Lakin // 3 olur: B2 olurlar / dağı: B2 dükeli // 4 bu: B'de yok // 5 artuğdur: C5 ziyādedür / Hatta: B'de yok / fuḫahā-i ba'z: B4, C5 ba'zı fuḫahā // 7 oğlan: C7 oğlanlar / erenlerle: C7 erenlerle / dursa: B6, C7 tursa / duranuñ: B7, C8 turanuñ // 8 (r.a.): C'de yok / olundu ki: C9 olındı ki / bir gün: B8, C9 bir kerre // 9 varmış: B8 varmışdı C9 vardı / geldi karşıısına tırdı: C10 karşıısına geldi tırdı // 10 gördi bu oğlanı: B9, C10 bu oğlanı gördi // 11 Buyurdi şākirdlerine: B11 Şākirdlerine eyitdi C12 Emr itdi şākirdlerine // 12 ḥammāmdan kovuñ: C13 kovuñ ḥammāmdan / Dağı: B1 ve dağı C1 Zīrā / didi kim: B1 didi ki C'de yok // 13 Ya'nī: B'de yok

[59a]

(1) ‘avrat şehveti birdür. Ammā güzel oğlan şehveti on toktuzdur. Dağı ayruğ oğlana (2) livāta itmekligüñ günāhı neyise, kendü kılına livāta itmegüñ günāhı anuñıla (3) berāberdür. Her kim helāl dise kâfir olur. [Zīrā harama helāl dimiş olur ya’nī kendü kılına livāta itmegi helāl görse kâfir olur. (C6)] Ne’üzü bi’llāhi min zalike. Ve Kıtāb-ı Nefāyis-i(4)‘l-‘Arāyiş’de dimişdür ki: **“Ve kıle’n-nazaru ‘ale’l-emredi haramün ve-lev kâne bi-gayri şehvetin (5) ve’l-lemsü a‘zamü hürmeten minhü”** Ya’nī, bazı ‘ulemā dimişdür ki: Güzel oğlan (6) şüretine bakmak, şehvetsüz dağı haramdur. Zīrā sebep olur şehvetile bakmağa. (7) Bazılar didi ki, benüm nazarumda şehvetüm yokdur. Ben hüsn-i şüretine bakaram (8) dise, hatādur. Zīrā Hağ Ta‘ālā mutlakā nazarı [C91b] haram itmişdür. Müştahā (9) oğlandan ve ‘avratdan kaçısı gerekse olsun. Bu āyetde ki, قُلْ أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خُلِقَتْ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ وَإِلَى الْجِبَالِ **“Kul li’l-müminine (10) yeğüzzü min ebşārihim” (Nur/30)** Ya’nī, eyit [B101a] yā Muhammed müminlere, gözlerin aşğa (11) dutsunlar haramdan. Gerek ‘avrat olsun gerek oğlan olsun. (12) İbn-i ‘Abbās bir garīb vech rivāyet ider bu āyetüñ sebep-i nüzülünde (13) ki, أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خُلِقَتْ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ وَإِلَى الْجِبَالِ **“Efelā yenzurüne ile’l-‘ibili keyfe huliğat ve ilā’s-semā’i keyfe rufi‘at ve ile’l-cibālī**

[59a] 1 Dağı ayruğ oğlana livāta itmekligüñ günāhı neyise, kendü kılına livāta itmegüñ günāhı anuñıla berāberdür. Her kim helāl dise kâfir olur: B’de yok C3 ve dağı gayrı oğlana livāta itmenüñ günāhı nice ise, kendü kılına livāta itmek günāhı berāberdür. Eger dirse ki kendü mālumdur neylersem eylerüm kâfir olur // 3 Ne’üzü bi’llāhi min zalike: B’de yok / Ve: C’de yok / Kıtāb-ı Nefāyis-i‘l-‘Arāyişde: B4 Kıtāb-ı Nefāyisü‘l-‘Arāyiş’de C8 Kıtāb u Nefāyisü‘l-‘Arāyiş’de // 6 şüretine bakmak, şehvetsüz dağı: B7 şüretine şehvetsüz bakmak dağı C11 yüzine şehvetsüz bakmak dağı // 7 didi ki: B8 didi ki C12 didi kim / şehvetüm: C13 şehvet / Ben hüsn-i şüretine bakaram dise, hatādur: B9 Pes hüsn-i şürete bakarin hatādur C13 dise hatādur // 8 mutlakā nazarı: B9 nazarı mutlakā C13 mutlakā nazarı // 9 kaçısı: C1 her kaçısı / gerekse: B10 gerekise / ki: C2 kim // 10 Ya’nī: B’de yok C3 Hağ Ta‘ālā eydür // 11 Gerek ‘avrat olsun gerek oğlan olsun: B’de yok / C4 Gerek ‘avrat gerek oğlan // 12 İbn-i ‘Abbās: C5 İbn-i ‘Abbās (r.a.)

[59b]

(1) *كَيْفَ نُصِيبَتْ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ* keyfe nuşibet ve ile'l-ardı keyfe suṭiḥat” (*Gaşiye/17-18-19*) Meger Resül zamānında münāfıklardan (2) bir nicesi güzel oğlanlara nazar iderlerdi. Dirlerdi ki: Biz Hāḫ Taʿālā’nuñ kemāl-i (3) şunʿın ve ḳudretin fikr itmek-içün teferrüc iderüz. Maḳşūdumuz nefis ḥazzı (4) degüldür, dirlerdi. Daḥı anlaruñ fāsīd tevcīhlerin redd itmek-içün Hāḫ Taʿālā (5) bu āyeti viribidi ki: [C92a] Eyit yā Muḥammed münāfıklara, develere baḳmazlar mı ki nicesi (6) muṭīʿ, münḳād yaradılmışdır. [Ol büyükligile her ne ḥizmet dileseler fermān olur ḳatarıla (B9)] Biş yaşar oḡlancuḳ, yidse yidilür. Ol ḳaddü (7) ḳāmetile, ol [B101b] ṭolu ʿarzıla, eger anda yavuzluk ve serkeşlik olaydı, (8) bir deveyi yigirmi kişi yiñemeyeydi. İşde benüm kemāl-i ḳudretüm, nazar idüp kemāl-i (9) şunʿumı fikr idecek nesne. Yā göklere baḳmazlar mı ki nice ʿazamet yüce (10) olmuşdır. Direksüz muʿallaḳ ṭurur. Ha maḥall-i ḳudret fikr idecek nesne. (11) Yāḥūz yirlere baḳmazlar mı ki nicesi döşenmişdır. Bunlar ḳarār itmek-içün sākin (12) olupdururlar. Uşda maḥall-i ʿibret, eger başiretleri varısa. Ve illā emred (13) oḡlan şüretine baḳup bundan ʿibret aluruz dimeḳ ḥaṭādur. Daḥı

[59b] 1 Resül: C9 Peyḡamber (a.s.) // 2 nicesi: C9 niçesi // 3 nefis ḥazzı: C12 ḥazz-ı nefis // 4 degüldür: C12 degildür / dirlerdi: B7 dirleridi / Daḥı: B ve C’de yok / tevcīhlerin: C13 tevcīhlerini / redd: C13 red // 5 viribidi: B8 veribidi / Eyit: B8 Eyitdi / münāfıklara: B8, C1 bu münāfıḳlar / nicesi: C1 nice // 6 muṭīʿ, münḳād: B9 muṭīʿ ve münḳād C1 muṭīʿ u münḳād / ḥizmet: C2 ḥidmet / dileseler: C3 diseler / Biş yaşar oḡlancuḳ: C3 Beş yaşında oḡlancıḳ / yidse yidilür: C4 yedse yedilür / Ol: B11, C4 Eger ol // 7 ol: C4 ve ol / ṭolu: C4 ṭolu / eger: B ve C’de yok / ve: C’de yok // 8 deveyi: C5 deveʿi / yiñemeyeydi: B2 yiñemeyeydi: C6 yeñemeyeydi / İşde: C6 Uşda / ḳudretüm: B2, C6 ḳudretüme / kemāl-i şunʿumı: B2 şunʿumı C7 kemāl-i şunʿum // 9 ya: C7 veyā / nicesi: C8 nice / ʿazamet: C8 ʿazīm // 10 Direksüz: C8 Direksiz / ṭurur: B4 durur / ḳudret: C9 ḳudreti / nesne: B’de yok // 11 Yāḥūz: C9 Yāḥūd / yirlere: C9 yerlere / nicesi: C10 nice / döşenmişdır: B5 döşemişdır // 12 olupdururlar: C10 olupdur / Uşda: B6 İşde / eger: C’de yok // 13 bundan: C’de yok / Daḥı: B7 ve daḥı C’de yok

[60a]

(1) Hikāyet olundı İmām-ı Aʿzam Ebū Ḥanīfe-i Kūfī'den (r.a.). (2) Niçe yıllar Ebū Yūsuf'a ʿilm [C92b] öğretti. Henüz emred idi. [Mādem ki saḫalsuzdı. (C1)] Hergiz yüzine bakmadı. (3) Hatta bir gün, İmām'a bir kaç taraḫlar armağan geldi. Bu taraḫları şākirdlerine (4) birer üleşdürdi. Ebū Yūsuf'a virmedi. Ebū Yūsuf [B102a] eyitdi: Yā İmāme'l-Müslimīne (5) ben ḫuluñuza virmediñüz. İmām eyitdi: Anuñ-ıçun virmedüm ki senüñ (6) ihtiyācuñ yoḫdur. [Zirā saḫaluñ yoḫ. (B2)] Ebū Yūsuf eyitdi: Yā İmāme'l-Müslimīne saḫalum gelmişdür. (7) Tamām yitişmişdür. Taraḫa ihtiyāc olmuşdur. İmām-ı Aʿzam raḫmetü'l-lāhi ʿaleyh, (8) mübārek başın ḫaldurdi. Ebū Yūsuf'uñ yüzine baḫdı. Duʿā itdi aña daḫı (9) bir taraḫ inʿām ḫıldı. Ebū Yūsuf daḫı ṭurugeldi. Hezār tevāzu'-ıla İmām'uñ (10) elin ve dizin öpdı. Niçe duʿalar ve şenālar ḫıldı. Pes maʿlūm imdi fikr eyle, (11) gör ki anlaruñ nefinden yavuz ḫaşd gelmedi, şehvet naḫarı ola. Kendü elinde (12) ḫāşıl olmuş oḫlancuḫına ki oḫul [C93a] idinmişidi, hergiz yüzine bakmadı. (13) Niçün bakmadı? Anuñ-ıçun ki, ḫişi nefesine iʿtimād itmek olmaz.

[60a] 1 olundı: C13 olındı / İmām-ı Aʿzam Ebū Ḥanīfe-i Kūfī'den (r.a.): B8 İmām-ı Aʿzam Ebū Ḥanīfe-i Kūfī'den raḫimehu'l-lāhü ki C13 İmām-ı Aʿzam'dan // 2 Ebū Yūsuf'a: C13 Ebū Yūsuf / ʿilm öğretti: C13 ʿilm-i şerīf öğrendi / Hergiz: C2 İmām Aʿzam hergiz // 3 Bu taraḫları: C'de yok // 4 üleşdürdi: C3 virdi / Ebū Yūsuf: B'de yok / Yā İmāmü'l-Müslimīne: C4 Sulṭānum // 5 virmediñüz: C5 virmediñüz / Anuñ-ıçun virmedüm ki: C'de yok // 6 ihtiyācuñ: C5 taraḫa ihtiyācuñ / yoḫdur: B2 yoḫ / İmāme'l Müslimīne: B3, C6 İmāme'l Müslimīn / saḫalum gelmişdür: B3 saḫalum gelmiş C7 saḫalımız gelmiş // 7 Tamām yitişmişdür: B3 Tamām yitişmiş C7 yetişmişdür / Taraḫa ihtiyāc: B3 Taraḫa muḫtāc C7 Taraḫa muḫtāc / İmām-ı Aʿzam (r.a.): B4 İmām-ı Aʿzam (r.a.) raḫmeten vāşīʿaten C8 İmām-ı Aʿzam raḫimehu'l-lāhü // 8 Ebū Yūsuf'uñ: C'de yok / yüzine: B5 yüzüne / aña daḫı bir taraḫ inʿām ḫıldı: B5 bir taraḫ daḫı aña inʿām ḫıldı C9 bir taraḫ daḫı aña inʿām itdi // 9 ṭurugeldi: C10 ḫalkdı geldi // 10 ve dizin: C'de yok / maʿlūm: B ve C'de yok // 11 ola: B9 olmadı C12 olamıdı // 12 oḫlancuḫına: B9 oḫlancuḫınuñ // 13 Niçün bakmadı: B10 Niçün C'de yok / Anuñ-ıçun: C2 Anuñ-ıçun / iʿtimād: B11 iʿtikād ve iʿtimād

[60b]

(1) Benüm neſsüm arıdur. [B102b] Yavuz naſar kılmaſ, dimek haſā-i maḥẓdur. Zīrā Haḳ Ta‘ālā (2) Kelām-ı Mecīd’inde ḥaber virdi Yūsuf-ı Şiddīk’dan (a.s.): وَمَا أْبْرَأُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ “Vemā überri-ü (3) neſfī inne’l-neſfe le‘emmāretün bi’s-sü-i” (Yusuf/53) Ya‘nī ben neſsümi ögmezem ki neſf, (4) dāyimā kişiyi yavuz işlere kuğaſuzlayıcıdur. Zīrā naſar üzerine mecbûldur. Ḥayrī (5) sevmez. Peſ imdi ol bizüm neſsümüz pākdur. Yavuz naſarı yoḳdur. Emred oğlanlara (6) ve cemīle ‘avratlara baḳanlar fāşıklar ve münāfıklardur. Eger bize baḳmaḳ ḥelāldür (7) dirse kāfir olur, ne‘üzü bi’llāhi min zalike. Anuñ-ıçun Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): (8) “En-naſarü ilā meḥāsini’l-mereti sehmün mesmümün min siḥāmi iblīse fe-men (9) terekehā ḥavfen mine’l-lāhi ta‘ālā a‘ṭahu’l-lāhü ĩmānen yecidü [C93b] ḥalāvetehü fī ḳalbihī” (10) diyü buyurdi. Ya‘nī naſar itmek cemīle ‘avratlara, bir aḡulu oḳdur şeyṭān (11) oḳlarından. Emred [B103a] oğlana baḳmaḳ ḥōz ziyāde ziyāndur kişinüñ dinine ve ‘ameline. (12) Her kim ki, ol ḥarām naſarı terk ider, Haḳ Ta‘ālā aña bir kāmīl ĩmān virür kim (13) anuñ lezzetini göñlinde bulur. Anuñ-ıçun ‘İsā (a.s.) eyitdi:

[60b] 1 kılmaſ: C3 itmez / haſā-i maḥẓdur: C3 haſā imiş / Haḳ Ta‘ālā: C3 Allāhü Ta‘ālā // 2 Yūsuf-ı Şiddīk’dan (a.s.): B2 Yūsuf Şiddīk’dan (a.s.) C4 Yūsuf-ı Şiddīk (a.s.)’dan // 3 ögmezem ki: B3 ögmezin anuñ-ıçun ki C6 ögmezin anuñ-çun ki // 4 dāyimā kişiyi: C7 kişiyi dā’imā / kuğaſuzlayıcıdur: C7 kuğavuzlayıcıdur / Zīrā naſar: B4 Zīrā şerr C7 Zīrā ki şer // 5 neſsümüz: C8 neſsimüz / yoḳdur: B6, C9 yoḳdur diyü // 6 fāşıklar: B6 fāşıklardur / bize baḳmaḳ: C10 bize // 7 Anuñ-ıçun: C11 Anuñ-çun / Ḥazret-i Muştafā (s.a.s.): C11 Peyḡamber (a.s.) // 10 naſar itmek cemīle ‘avratlara: C1 cemīle ‘avratlara naſar itmek / şeyṭān: B11, C2 şeyṭānuñ // 11 ḥōz: C3 ḥōd / ziyāde: B1 daḫı C3 daḫı ziyāde / ziyāndur: B1, C3 ziyān ider / dinine: B1, C3 dīnine // 12 Haḳ Ta‘ālā: C4 Haḳ Ta‘ālā’nuñ ḥavfindan Haḳ Ta‘ālā / kim: B2, C5 ki // 13 Anuñ-ıçun: C6 Anuñ-çun / ‘İsā (a.s.) eyitdi: B3 ‘İsā (a.s.) C6 ‘İsā peyḡamber (a.s.) eyitdi

[61a]

(1) “İyyāküm ve’n-naẓarete fe-innehā tūrişü fî’l-ķalbi’ş-şehvete ve kefā bi-hā ḥasreten”

(2) Ya’ni, key saķınıñ gözi nereye gerekse şalıvirmekden. Men’ idüñ ḥarām (3) nazardan. Zīrā ol ḥarāma baķmak gōñüle şehvet getirür. Nāgāh nefis zināya (4) kaşd ider. İmdi ol nazardan olan belā, yarın kıyāmet güninde kişiyē (5) ḥasret ve nedāmet yiter. Daķı ba’zı ‘ulemā nazm idüp dimiş ki:

Küllü’l-ḥavādişi (6) mebde’ühā mine’n-naẓari
Ve mu’zamü’n-nāri min müstaşğiri’ş-şereri

Kem nazratın (7) belegat fî ķalbi şāhibihā
Ke-meblāgi’s-sehmi beyne’l-ķavsi ve’l-veteri

[C94a] Ve’l-‘abdu mā-dāme zā ṭarfin yuķallibühā
Fī a’yüni’l-‘ayni mevķūfün ‘ale’l-ḥaṭari

[B103b] Yüseyyirü muķletchū mā żarra mühcetchū
Lā merḥaben bi-sürürin ‘āde bi’z-żarari

Ya’ni (8) her belāya ādem oğlanı ki uğrar, anuñ aşlı ve ol belānuñ başı ādem begenmedügi (9) nazardandır ki, ne var baķmaķda bundan ne ziyān olur kişiyē dir. Nitekim (10) Şol ‘azamet odlar ki şehirler yaķar yıķar, aşlı şol kiçi ķoğlardır. Andan (11) düşüp ziyāde olur. Cihānı ḥarāb ider. İy niçe naẓar ki kişintüñ gözinden (12) çıķduğınlayın gōñline toķınur. Şol kıatı yaydan oķ çıķup doķınur gibi (13) gōñlini delüp yaķar, ḥarāb ider. Zīrā “El-laḥzātü dāyirü’ş-şehvātī” dimişlerdür.

[61a] 2 key: C8 ki / nereye: B5 nireye / gerekse: B5 gerek-ise // 3 nazardan. Zīrā ol ḥarāma baķmak gōñüle şehvet getirür. Nāgāh nefis zināya kaşd ider. İmdi ol: C’de yok // 4 kıyāmet güninde: B7, C9 kıyāmetde // 5 yiter: C10 yeter / Daķı: B8, C10 ve daķı / nazm idüp dimiş ki: B8 bu ma’nā üzere nazm idüp dimiş ki C10 bu ma’nā üzerine nazm idüp dimiş ki şi’ir // 8 belāya: B2, C3 belāya ki / ki: B ve C’de yok / ve ol: B2 ve her C4 ol // 9 nazardandır: B3 zarardandır / olur: B4 var / Nitekim: B4, C6 Niteki // 10 ‘azamet: C6 ‘azīm / odlar: B4 otlar / şehirler yaķar yıķar: B4 şehir yaķar C6 şehri yaķar yıķar / kiçi ķuğlardır: B5 kiçirek ķoğlardır ki C7 kiçirek ķoğlardır ki // 11 düşüp: B5 dutuşup C7 tuduşup / naẓar: B6, C8 naẓarlar // 12 çıķduğınlayın: C9 çıķduķlayın / toķınur: B7 toķınur / doķınur: B7 toķınur C10 toķunduğı // 13 gōñlini delüp yaķar ḥarāb ider: B7 gōñlini delüp yıķar ḥarāb ider C10 delüp yıķup ḥarāb ider / Zīrā: B’de yok

[61b]

(1) Ya'nî gözi şalıvirmek şehvetlerüñ yortıcısıdır. Dağı **“En-naẓaru yūrīdū'l-ıṣṣa”** (2) ya'nî bakmak sevmegüñ ilçisidir. Ādem [C94b] mādām ki gözi bebegin dört yaña (3) dönderür bakar, haṭardan ḥālī [B104a] degüldür. Ya'nî dāyim ziyān içindedür. Gözi sevindürür. (4) Şol nesne ki gönüle ziyān ider. Ya'nî egerçi neye gerekse bakmak gözi sevindürür. (5) Ammā gönli ḥarāb idüp helāk ider. Hergiz gelmesün ol sevinmek ki eẓāfınca (6) yirinmek ve dürlü ziyānlar anuñıla biledür. Pes imdi mü'min gerekdür ki dāyima gözüni (7) şaklaya ḥarām nazarlardan. Kıdvetü'l-meşāyih Sufyānū Şevrī (r.a.) (8) demişdür ki: **“Se-yekūnū fī ḥāzihi'l-ümmeṭi selāsetü eşnāfin şınfün lūṭi'üne (9) ve şınfün nāzirüne ve şınfün müşāfiḥüne ve şınfün āmilüne ve-lev enne (10) racūlen ābeşe bi-gulāmin beyne işba'ayni min eşābi'ci ricliḥi le-kāne levvāṭan”** (11) Ya'nî bu ümmet-i Muḥammed'e üç bölük livāṭa idiciler olısar. Bir bölügi bakmak livāṭası (12) ider. Nitekim Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): [B104b] **“El-āynāni teznıyāni”** (13) demişdür. Ya'nî iki göz dağı zinā ider. Pes ḥarām nazar gözüñ zināsıdır.

[61b] 1 Dağı: B9 ve dağı // 2 ya'nî: B10 dağı demişler ya'nî C13 demişler ya'nî / ilçisidir: C13 elçisidir // 3 degüldür: B1 degül / dāyim: C2 dā'im / sevindürür: C2 söyündürür // 4 Şol nesne ki gönüle ziyān ider. Ya'nî egerçi neye gerekse bakmak gözi sevindürür: C'de yok // 5 ḥarāb idüp helāk ider: B3 helāk ider ḥarāb ider / ol: B3 gerekmez ol // 6 yirinmek: C4 yerinmek / anuñıla biledür: C4 bile gele / mü'min gerekdür ki: C5 gerekdür ki mü'min / dāyima: B5 dāyimā C5 dā'imā / gözüni: B5 gözin // 7 Sufyānū Şevrī (r.a.): C6 Sufyānū Şevrī rahmetü'l-lāhi āleyh // 11 ümmet-i Muḥammed'e: B10 ümmet-i Muḥammed'de C10 ümmet-i Muḥammed'den / bölük: C10 dürlü / bakmak livāṭası: B11 bakmak livāṭasını C11 göz livāṭası // 12 ider: B11 ide / Nitekim: B11, C11 Niteki / Ḥazret-i Muṣṭafā (s.a.s.): C12 Peyğamber (a.s.)

[62a]

(1) Ve bir bölüğü [C95a] dağı yapışmak livātasını ider ki, elile emred oğlanlara yapışa gāh (2) oynaya gāh çimdileye gāh şüretine yapışa. Eger ayağı barmaqlarından ikisile (3) bir oğlanı çimdilese ol kimse lūṭī olmuş olur. Yaʿnī ayağıla çünki çimdiledi. (4) Ayağı livātası günāh oldu. Ve bir nevʿ dağı zinādur ki livāṭadur. Maʿlūm (5) dur. Dağı İbn-i ʿAbbās rivāyet kıldı Hāzret-i Muṣṭafāʾdan (s.a.s.) (6) didi ki: “**Hāṭabenā Resūluʾllāh** (s.a.s.) ve **ḳāle fī āḫiri ḥuṭbetihī men etā imreʿeten** (7) **fī dübürihā ev ḡulāmen ḥaṣrehuʾl-lāhü taʿālā ve hüve entenü mineʾl-cīfeti fe-yeteʿezzā bihī**ʾ(8)n-nāsü ve ḥabiṭa ʿamelühü ve-lā yaḳbelühü [B105a] şarfen ve-lā ʿadlen [ḥattā yüdḥale nāre cehenneme ve yecʿale fī tābütin ve yüsemmedeʾt-tābütü bi-mesāmīre min nārin ve hüve eşeddü ihliʾn-nāri azāben (B1)] ve-lev vuṣiʿa elemü ʿırḳin (9) min ʿurūḳihi ʿalā ʿerbaʿi miʿeti ümmetin le-mātü ecmāʿine ve feteḥaʾllāhü mineʾn-nāri ilā (10) ḳabrihī ṣelāse miʿeti bābin [C95b] ve daḡale ʿaleyhiʾl-ḥayyātü veʾl-ʿaḳāribü fe-yeteʿezzā (11) bihī ehleʾn-nāri meʿa māhüm fīhi mineʾl-ʿazābi” Şadaḳa Resūluʾllāh. İbn-i (12) ʿAbbās eydür. Resūl Hāzreti bize ḥuṭbe okudı. Dağı āḫir ḥuṭbesinde eyitdi. (13) Her kişi ki ʿavratı ardından dutsa yāḥūd irkek oğlana varsa, yarın

[62a] 1 Ve: Cʼde yok / livātasını ider ki: B2 livātasını ide C1 livātası ider ki / elile: B3 gāh elile / yapışa: C1 yapışur // 2 oynaya: C2 oynar / çimdileye: C2 çimdikler / yapışa: C2 yapışur // 3 çimdiledi: B6 şehvetileçimdiledi // 4 Ayağı: B6 Ayaqları C5 Ayağ / günāh: B6, C5 günāhı / nevʿ: B6 nevʿi / zinādur ki livāṭadur: B7 ʿayn livāṭadur ki C5 göz livāṭasıdır ki // 5 Dağı: B7 ve dağı Cʼde yok / İbn-i ʿAbbās: C6 İbn-i ʿAbbās (r.a.) / Hāzret-i Muṣṭafāʾdan (s.a.s.): C7 Peyḡamber (a.s.)ʼdan // 6 didi ki: B8, C7 rivāyet kıldı ki // 11 Şadaḳa Resūluʾllāh: Cʼde yok // 12 Resūl Hāzreti: C2 Resūluʾllāh / ḥuṭbe: C2 bir ḥuṭbe // 13 ʿavratı: B8 ʿavratını / dutsa: C4 ḫutsa / yāḥūd: B8 yaḥūz / irkek: Cʼde yok

[62b]

(1) kıyāmet gününde Hāḫ Taʿālā ol kimseʿi ḳopara bu ḥāletde ki murdār ola. Beḡāyet ḳirkin (2) ḳoḳar ola. Şol ölmüş murdār it gövdesinden daḫı biter ola. Mecnūʿ-ı kıyāmet (3) ehli incineler anuñ **[B105b]** murdār ḳoḳularından. Daḫı Hāḫ Taʿālā ʿamelini yüzine ura. (4) Ḳabūl eylemeye ne ferāyızını ḳabūl eyleye ne teṭavvuʿātını, mecnūʿı yüzine ura (5) ḥatta anı cehenneme ḳoya, oddan tābūt içine daḫı oduñ mıḥlarla ağzını (6) mıḥlayalar. Cehennem içinde andan ḳatı ʿazāblu kimse olmaya. Eger anuñ tamarlarından (7) bir tamarınuñ ʿazābını dört yüz ümmete ḥavāle idelerdi, mecnūʿı helāk olaydı. (8) Gel fikr eyle **[C96a]** mecnūʿ-ı tamarlarında yā aʿzālarında ki ʿazāblar ne vechile ola. (9) Daḫı ḳabre girdüginleyin cehennemden ḳabrine üç yüz ḳapular açalar. Her birinden dürlü (10) dürlü yılanlar ve ʿakrebler ve çayanlar gireler. Her biri bir dürlü ʿazāb ideler, neʿüzü bi'llāh. (11) Pes mü'mine vācib oldur ki mecnūʿ-ı aʿzāsını **[B106a]** zabṭ eyleye ḥarām nesneden, (12) menʿ eyleye. Her biri niçün yaradıldısa anda isti'māl eyleye. Livāṭa-i kübrādan (13) ve şuḡrādan kendüyi yıḡa. Dāyima ʿibādete ve t̤āʿate meşḡul ola. Tā ki Hāḫ Taʿālā

[62b] 1 kıyāmet gününde: B9, C5 kıyāmetde / Hāḫ Taʿālā: C5 Allāhü Taʿālā // 2 ölmüş murdār it gövdesinden daḫı biter ola: B10 murdār ölmüş it gevdesinden biter C6 murdār ölmüş kelb gevdesinden bedter // 3 incineler: C7 andan incineler / ḳoḳularından: B1 ḳoḳusından / Daḫı: B1, C8 ve daḫı // 4 Ḳabūl eylemeye ne ferāyızını ḳabūl eyleye ne teṭavvuʿātını, mecnūʿı yüzine ura ḥatta: B1 Ḳabūl eylemeye ne ferāyızını ḳabūl eyleye ne teṭavvuʿātını, mecnūʿını yüzine ura, yaʿnī şevābı olmaya borcu ödene ancak ḥattā C9 Yaʿnī şevābı olmaya borcu ödenicek // 5 oddan: C10 otdan / içine: B4 içinde / daḫı oduñ mıḥlarla ağzını mıḥlayalar: B4 daḫı oddan mıḥları ağzına mıḥlaya C10 otdan mıḥlarla ağzını mıḥlayalar // 7 tamarınuñ: B6 tamarı // 8 Gel: C'de yok / ki: C'de yok / ʿazāblar: C1 ʿazāb // 9 Daḫı: B8, C2 ve daḫı / girdüginleyin: B8 girdügi dem C2 girdükleyin / ḳapular: B9, C3 ḳapu / dürlü dürlü: C3 dürlü // 10 yılanlar ve ʿakrebler ve çayanlar gireler: B9 ʿakrebler ve yılanlar ve çayanlar gireler C3 yılanlar ve ʿakrebler ve çayanlar gire // 11 aʿzāsını: C5 aʿzāsın / nesneden: B1 nesneden // 12 Livāṭa-i kübrādan: B2 Livāṭa-i küberādan // 13 dāyima: B3 dāyimā C8 dāʾimā / ʿibādete ve t̤āʿate: C8 ʿibādete t̤āʿate / Hāḫ Taʿālā: B3 Hāḫ Taʿālā celle ve ʿalā

[63a]

(1) andan hōşnūd ola. Rızāsıla sevindüre. Geldük zinā günāhını (2) beyān idelüm. Hāḳ Tebāreke ve Taʿālā Kelām-ı Mecīd’inde buyurur: وَلَا تَقْرَبُوا الزَّنى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا “Velā taqrabu’(3)z-zinā innehū kāne fāhişeten ve maḳten vesā’e sebīlen” (*İsra/32*) Yaʿnī “Lā tefʿalū (4) muḳaddimāti’z-zinā ve esbābehū ke’n-naḳari ve’l-lemsi ve’l-ḳubleti fe-innehū [C96b] bi’s-e’l-meslekū (5) li-ehli’z-zinā” Yaʿnī “Ḳad aḳaze ṭarīḳan yecürrihū ile’n-nāri” Yaʿnī Hāḳ Taʿālā ḳullarına (6) buyurup eydür ki, zinhār ve zinhār zināya yakın olmañ. Yaʿnī zināya sebep (7) olur nesneleri işlemeñ, ecnebiyye ʿavrata baḳmaḳ gibi. Yāhūd yapışmaḳ (8) gibi. [B106b] Yā öpmek gibi. Zinā itmek hōz ḳanda ḳaldı. Bedürüstī, zinā key āşikāre (9) ulu günāhdur. Hāḳ Taʿālā’nuñ ḳışmına uğradur. Daḳı murdār yavuz yoldur. Aña (10) ḳaşd idenlere zīrā cehenneme iledür. Dürli ʿazāblara uğradur. Daḳı bir āyetde Hāḳ (11) Taʿālā buyurur: وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا “Ve’l-lezīne lā yedʿune me’a’l-lāhi ilāhen āḫere velā yaḳtülüne’n-nefse’(12)l-leti ḥarrame’l-lāhū illā bi’l-ḥaḳḳi velā yeznūne vemen yefʿal zalike yelḳa eṣāmen (13) yuzāʿaf lehū’l-ʿazābü yevme’l-ḳiyāmeti ve yaḳlūd fihi mūhānen” (*Furkan/68-69*) Yaʿnī

[63a] 1 sevindüre: B4 sevindüre āmīn bi’n-nebiyyi ve ālihi ecmaʿīne C10 sevindüre āmīn bi’n-nebiyyi ve ālihi ecmaʿīne // 2 Tebāreke ve: B ve C’de yok // 5 Yaʿnī Hāḳ Taʿālā: B9, C2 Hāḳ Taʿālā // 6 buyurup: C2 buyurur / zinhār ve: B ve C’de yok // 7 olur: C’de yok / ʿavrata: C4 ʿavratlara / gibi: C’de yok / Yāhūd yapışmaḳ gibi: B11 yapışmaḳ gibi / C4 yapışmaḳ // 8 Yā öpmek gibi: C4 öpmek / hōz: C4 hōd / key: C’de yok // 9 ulu: B2 murdār ve ulu C5 murdār ulu / Hāḳ Taʿālā’nuñ: B2 ve daḳı Hāḳ Taʿālā’nuñ / Daḳı murdār yavuz yoldur: B3 ve daḳı key yavuz murdār yoldur C6 ve daḳı key yavuz murdār yoldur ki // 10 idenlere: C7 idenleri / zīrā: C’de yok / Daḳı: B4, C8 ve daḳı / Hāḳ Taʿālā: B4 Hāḳ Taʿālā celle zikruhu // 11 buyurur: B5, C8 buyurur ki

[63b]

(1) Hâk Ta‘âlâ mü'minleri **[C97a]** medh idüp eydür: Şunlar ki Allâh'a ortak kıtmazlar
 (2) ve dağı Hâk Ta‘âlâ hâram itdügi âdemi öldürmezler. Meger ki haqqıla ola. Ve dağı
 (3) Hâk Ta‘âlâ hâram itdügi zinâyı itmezler. Hâk Ta‘âlâ'dan **[B107a]** kırkarlar. Her kişı
 ki (4) bu günâhlardan birin işlerse yarın kıyâmetde cezâlara ve ‘azâblara (5) şataşur.
 Dağı kıat kıat olur ‘azâblar anuñ-ıçun. Cehennemde dağı inen kırk (6) eglenür ol
 ‘azâblarda, hır u haqır olduğı hâlde. Şâhib-i Keşşâf eydür, (7) gör ki Hâk Ta‘âlâ zinâ
 itmegi Allâh'a ortak kıtmağıla ve âdem öldürmegile bile (8) aındı. Ya‘nı didügi olur ki
 bu zinâ dağı anlaruñ gibi ulu günâhdur. Key sağınuñ (9) bundan. Nitekim Hâk Ta‘âlâ
 küfürden kaçarsız ve âdem öldürmekden ırâk olursız. (10) Zinhâr ve zinhâr zinâdan dağı
 ırâk oluñ. Bu dağı anlaruñ gibidür. Ba‘zı müfessir(11)ler eydür. Aşâm, bir kıuyudur
 cehennemde. **[C97b]** Kâfirleruñ gövdesinden akan iriñ ve kıan (12) anuñ içine cem‘ olur.
 Zinâ idenleri ol kıuyuya kıoyalar. Dürlü ‘azâblar ideler. Ve bir âyetde (13) dağı **[B107b]**
 Hâk Ta‘âlâ zinâdan sağınanları medh idüp eydür ki: **وَالَّذِينَ هُمْ لِأَفْوَاجِهِمْ** “Ve’llezinehüm
 lifurucihim

[63b] 1 mü'minleri: C13 mü'minlere // 4 birin: C4 birini / işlerse: B1, C4 işler // 5 Dağı: B2, C5 ve dağı / olur ‘azâblar
 anuñ-ıçun: C6 ulu ‘azâbları / dağı: C6 ve dağı // 6 ol: C7 o / eydür: B4 eydür ki // 8 aındı: C9 zıkr itdi / didügi: B6
 dedügi C9 dimek / anlaruñ: C10 anlar / Key: C10 Pek // 9 Nitekim: B7, C11 Niteki / Hâk Ta‘âlâ: B ve C’de yok /
 öldürmekden: B7 depelemekten / ırâk: C11 ırâğ // 10 Zinhâr ve zinhâr: B8, C12 Zinhâr / ırâk oluñ: B8 ırâk oluñ ki
 C12 ırâğ olun / anlaruñ: C13 anlar / Ba‘zı: C13 ve ba‘zı // 11 gövdesinden: B10, C1 gevdesinden / ve: B ve C’de yok
 // 12 kıoyalar: B11, C2 kıoyalar / Dürlü: B11 dağı dürlü / ideler: B11 iderler C2 ve ‘ıķâblar iderler // 13 sağınanları:
 C3 sağınan mü'minleri / eydür ki: B1 eydür C4 dir ki

[64a]

(1) **“Hāfiẓūne illā ‘alā ezvācihim ev mā meleket eymanūhūm fe’innehūm ġayrū melūmīne”** (*Mūminun/5-6*) (2) Ya‘nī şunlar ki ferclerini zinādan saķınıcı oldılar. İllā meger ki hātūnları (3) yā cāriyeleri ola. Bunlar ‘avratlarına yā cāriyelerine baķmaķıla melāmet olınamaz(4)lar. Pes kim ki bunlardan ġayrı bireġü ‘avratına yā cāriyesine zinā itmek taleb (5) eyledi. Pes anlar ‘aşı olup Hāķ Ta‘ālā’nuñ hūkminden çıkıcı oldılar. Ve bir āyetde (6) daķı Hāķ Ta‘ālā buyurur: **الرَّانِيَّةُ** **“Ez-zāniyetü ve’z-zānī feclidū külle vāḥidin minhūmā (7) miṭete celdetin velā teḥzūkūm bihimā rāfetūn fī dīni’l-lāhi [C98a] in kūtūm tuṣminūne”** (*Nur/2*) (8) [B108a] Ya‘nī zinā idici ‘avrat ve zinā idici er, pes uruñ bunlaruñ her birine yüz aġaķ (9) ḥaddi tamām. Daķı ol zinā idicileri esirgemek dutmasun sizi Allāh hūkminde. (10) Ya‘nī ol zinā idenlere yüz aġaķ ḥadd urduķlarını esirgemeñ. Ćünkü Hāķ Ta‘ālā buyruġıdır. (11) Zīrā Hāķ Ta‘ālā erḥamū’r-rāḥimīn’dür. Ya‘nī esirgeyicileruñ esirgeyicisidür ķullarına. Ćünkü (12) ḥadd buyurdı. Yirine getürüñ. Eger bu ‘ālemde yirine getürmezseñüz yarın ķıyāmetde (13) yüz biñ yigirmi dört biñ peyġamberleruñ öñinde ve niķe yüz biñ evliyālar ileyinde

[64a] 2 hātūnları ya: B5 hātūnları ola yā C8 hātūnları ve // 3 ya: B6 veyā C9 ve / olınamazlar: B6 olunmazlar C9 olunmazlar // 4 bireġü: C10 birinüñ / ‘avratına yā cāriyesine: B7 ‘avratlarına yā cāriyelerine // 5 Pes anlar: C’de yok / çıkıcı oldılar: C11 kaçır oldu / bir: C12 ve bir // 8 ve: C2 ve daķı / uruñ: B1 vuruñ / aġaķ: C3 deyenek // 9 Daķı: B2, C4 ve daķı / idicileri: B2, C4 idenleri // 10 aġaķ: C5 degenek / urduķlarını: B4 urduķların / Ćünkü: B4 Anuñ-iķun ki C6 Anuñ-ķun ki / buyruġıdır: C6 buyurduġıdır // 11 Zīrā: C’de yok / erḥamū’r-rāḥimīn’dür: B5, C7 erḥamū’r-rāḥimīn sultāndur / esirgeyicisidür: B5 key esirgeyicisidür / ķullarına: B6 ķullarını // 12 Yirine: C8 Yirine / yirine: C’de yok / ķıyāmetde: B7, C9 ķıyāmet meydānında // 13 yüz biñ yigirmi dört biñ: C10 yüz yigirmi dört biñ / peyġamberleruñ: B8 peyġamber C10 peyġamberuñ / evliyālar ileyinde: B9 evliyā ileyinde C11 evliyā öñinde

[64b]

(1) ve bî hisâb melâîkeler huzûrında oddan kâncılarla yüz kâncı urısarlar. Mecmûc-ı
(2) maḥlûkât ileyinde rüsvây olısar. Bu didüğümüz yüz ağaç [C98b] hadd urmaḡ, ere ve
cavrata (3) ikisi daḡı ergen olıcakḡdur ve [B108b] eger evlenmiş olsalar andan sonra zinâ
itseler, (4) ikisin daḡı biline deḡin kuyuya koyup taşlarla depelemek gerekdür. Henüz
dünyâda (5) cezâsıdır. Âḡiret cezâsı, ḡöz bunuñ eẓâfınca olıcakḡdur, neʿüzü bi'llâhi min
zalike. (6) Geldük rivâyet olundı cAbdu'llâh bin Mes'ûd'dan ki: “İnnehü kâle se'eltü (7)
Resûla'llâh (s.a.s.) eyyü zenbin aẓamü cinde'llâhi kâle en tec'ale (8) li'llâhi nidden ve
kad ḡalaḡake ḡultü inne zalike le-c'azîmün şümme eyyüm kâle en taḡtüle veledede (9)
meḡâfeten en yuḡıme me'ake ḡultü şümme eyyün kâle en teznî bi-ḡalîleti cârike” (10)
Ya'nî cAbdu'llâh bin Mes'ûd eydür: Resûl ḡazretinden şordum ki, kâncı ḡünâḡ (11) key
ulu ḡünâḡdur ḡaḡ Ta'âlâ ḡazretinde? Peyḡamber eyitdi: [B109a] Sen Allâḡ'a ortak
ḡatmakḡdur. (12) ḡâl budur ki ḡaḡ Ta'âlâ seni yoḡ-iken var eyleyüp toprakdan yaradup
âdem eyledi. (13) [C99a] Ben eyitdüm, bedürüstî ve râstî key ulu ḡünâḡdur. Daḡı
bundan sonra nice ḡünâḡdur?

[64b] 1 melâîkeler: B9, C11 melâ'ike / oddan: C12 otan / kâncılarla: C13 kâncılarla / Mecmûc-ı maḥlûkât
ileyinde: B10 Mecmûc-ı ḡaḡ arasında C12 cümle maḥlûkât önünde // 2 ağaç: C13 deḡenek / ve: C'de yok // 3 ve:
B'de yok / evlenmiş olsalar andan sonra zinâ itseler, ikisin daḡı biline deḡin kuyuya koyup taşlarla: B1 evlenmiş
olsalar andan sonra zinâ itseler, ikisini daḡı beline deḡin kuyuya koyup taşlarla C2 evlü olacık olurlarsa bellerine
deḡin gömüp taşlarla / dünyâda: B2 bu dünyâda C3 bu dünyâ // 5 cezâsı: C4 c'azâbı / ḡöz: B3, C4 ḡöd / eẓâfınca: C4
gibi kanca // 6 olundı: C5 olundı / cAbdu'llâh bin Mes'ûd'dan: B4 cAbdu'llâḡ'ibnü Mes'ûd'dan C5 cAbdu'llâḡ'ibn-i
Mes'ûd'dan // 10 cAbdu'llâh bin Mes'ûd'dan: B9 cAbdu'llâḡ'ibnü Mes'ûd'dan C9 cAbdu'llâḡ'ibn-i Mes'ûd'dan /
Resûl: B9 Resûlu'llâḡ // 11 key ulu ḡünâḡdur: C10 pek uludur / ḡaḡ Ta'âlâ: C11 Allâḡu Ta'âlâ / Peyḡamber: B11
Peyḡamber ḡazreti (a.s.) C11 Resûlu'llâḡ / Sen Allâḡ'a: B11 Allâḡ'a sen C11 senüñ Allâḡ'a / ḡatmakḡdur: B1
ḡatmakḡdur neʿüzü bi'llâhi min minhu C12 ḡatmakḡḡuñdur neʿüzü bi'llâhi min minhu // 12 ḡâl budur ki: C12 ḡâlbuki
/ ḡaḡ Ta'âlâ: B'de yok / eyleyüp: B2 kıldı C13 eyledi // 13 key: B3 bu nesne key C1 bu nesne pek / nice ḡünâḡdur:
B4 nice ḡünâḡdur didüm C2 kâncı ḡünâḡ uludur

[65a]

(1) Eyitdi: Sen oğluñı öldürmeñdür besleyümezem diyü kórúp. Ben eyitdüm: Bundan şöña (2) nice günāhdur? Eyitdi ki, zinā itmekdür kónşuñuñ hātūnıla ve cāriyesile. (3) Pes imdi fikr eyle gör ki, zinā itmegi küfrile ve ādem öldürmegile añdı. Ya'nı (4) bu dağı anlaruñ gibi ulu günāhdur demek olur. Nitekim Hāḡ Ta'ālā Kelām-ı Mecīd'inde (5) zıkr eyledi ve bir ḡadīşde dağı Hāḡret-i Muştafā (s.a.s.): (6) **“Leyse li-ehli'z-zinā 'alā vücuhihim nūren [B109b] ve-lā lehā'en ve-lā yec'alü'l-lāhü fī rızķihim bereketen (7) ve hüm 'inde'llāhi entenü mine'l-cifeti ve leyse fī'n-nārri eşedde 'azāben min ehli'(8)z-zinā”** Ya'nı zinā idenlerüñ yüzlerinde nūr olmaya ve [C99b] [Hāḡ Ta'ālā kātında kādri olmaya. (B3)] Hāḡ Ta'ālā rızķlarına bereket (9) kılmaya. Hāḡ Ta'ālā kātında bir ölmüş it gövdesinden dağı murdār ola. Dağı cehennem (10) içinde zinā idenlerden kati 'azāblu kimse olmaya zinā idenleri koyduķları (11) kuyunuñ ağızın açıcak cehennem ehli feryād ideler ol kuyunuñ 'azāblarından (12) ve murdār kōķularından, el-ıyāzü bi'llāh. Ve bir ḡadīşde dağı Hāḡret-i Muştafā (s.a.s.) (13) buyurur: **“İyyāküm ve'z-zinā fe-inne fī'z-zinā sittetü ḡişālin mezmümetin şelāşetün fī'd-dünyā**

[65a] 1 Sen oğluñı öldürmeñdür: C2 Senüñ oğluñ öldürmekligüñdür / besleyümezem: B4 bisleyimezem / şöña nice: C4 ulu kankı // 2 ki: B ve C'de yok / zinā itmekdür: B6 sen zinā itmeñdür C4 senüñ zinā itmekligüñdür / kónşuñuñ: B6 kónşuñuñ C5 kónşuñ / ve: B6 yā // 3 Pes imdi fikr eyle gör ki: B7, C5 Pes gör imdi fikr eyle ki / añdı: B8 bile añdı C7 bile zıkr itdi // 4 anlaruñ: C7 anlar / Nitekim: B9, C8 Niteki / Hāḡ Ta'ālā: B9 Hāḡ Tebāreke ve Ta'ālā // 5 zıkr eyledi: B9, C8 eyle zıkr eyledi / dağı: C'de yok / Hāḡret-i Muştafā (s.a.s.): B10 Hāḡret-i Muştafā (s.a.s.) buyurur ki C9 Peyğamber (a.s.) buyurur ki // 8 yüzlerinde nūr: B3 yüzleri nūrı C12 yüzlerinde aşıla hıç nūr / Hāḡ Ta'ālā kātında: C13 Allāh kātında / Hāḡ Ta'ālā: B3 ve dağı Hāḡ Ta'ālā C13 ve dağı Allāhü Ta'ālā // 9 kılmaya: B4, C1 virmeye / kātında: B4 kıyında / bir: C'de yok / ölmüş: B4 ölmüş yiyir / gövdesinden: B5 gevdesinden C2 cıfesinden // 10 zinā idenlerden: B5, C3 andan / zinā idenleri: B6, C3 zırā zinā idenleri // 11 ol: C5 o // 12 ve murdār kōķularından: C'de yok / Hāḡret-i Muştafā (s.a.s.): C6 Peyğamber (a.s.) // 13 buyurur: B9, C6 buyurur ki

[65b]

(1) ve şelāsetün fī'l-āhireti ve-emme'lletī fī'd-dünyā fe-innehū yüzhibū nüre'l-vechi ve yakṭa'u'(2)r-rızka ve yüsri'u'l-fenā'e ve-emme'[B110a]lletī fī'l-āhireti fe-ğadabü'r-Rabbi ve sū'ü'(3)l-ḥisābi ve'd-dühülü fī'n-nāri" Ya'nī zinhār ve zinhār zinādan saḳınuñ. (4) Zīrā zināda altı dürlü murdār ḥaşlet vardır. Ya'nī altı dürlü belā vardır. (5) Üçü dünyāda üçü āhiretdedir. Ammā üçü ki dünyādadur. Yüzinüñ nūrı (6) giderür, karardur. [C100a] Rızkın ekser ve 'ömrünü kışa eyler. Cüvāna merg ider. Ve ammā (7) ol üç ki āhiretdedir. Hāḳ Ta'ālā'nuñ ḥışmına uğrar. [Ve daḥı key ḳatı ḥisāba uğrar. (B6)] Daḥı cehennem içinde (8) çok yatur. Dürlü 'azāblara giriftār olur, ne'üzü bi'llāh. Ve bir ḥadīşde daḥı (9) buyurur ki: **"Men fecere imre'ten zāte ba'lin infeceret min fūrūcīhimā vādin (10) min şadīdi cehenneme mesīrete ḥamse mi'eti 'āmin"** Ya'nī bir erlü 'avrat (11) zinā eylese, yarın kıyāmet güninde cehennemde ikisinüñ daḥı ferclerinden (12) bir büyük dere aḳa. Daḥı tolu [B110b] şaru şu ve iriñ ḳan ola. Ol dere (13) biş yüz yıllık yol ola. Mecnū'-ı cehennem ehli yigreneler ve incineler anlaruñ 'azābından.

[65b] 3 zinhār ve zinhār zinādan saḳınuñ: B2, C10 zinhār saḳınuñ zinādan // 4 dürlü: C'de yok // 5 dünyāda üçü āhiretdedir: B3 dünyādadur üçü āhiretde / üçü ki: B4, C12 ol üçü ki / Yüzinüñ nūrı: B4 Yüzinüñ nūrın C13 Biri yüzinüñ nūrın // 6 Rızkın ekser ve 'ömrünü kışa eyler: B5 ve rızkın dāyım ekser ve 'ömrin kışa eyler C13 ve günini dā'im ekser ve 'ömrünü kışa eyler / Cüvāna merg ider: B5 Cüvānemerg olur C1 Cüvāna merg olur / Ve ammā ol üçü ki āhiretdedir: B5 Ve ammā ol üç belā ki āhiretde olur C2 ammā ol üç belā ki āhiretde olur // 7 ḥışmına: B6 ḳatı ḥışmına C2 ulu ḥışmına / Daḥı: B7, C3 ve daḥı // 10 bir erlü 'avrat zinā eylese: B10 kim bir erlü 'avrata zinā eylese C7 Kim ki bir erlü 'avrat ile zinā eyleye // 11 yarın kıyāmet güninde: B10 yarın C'de yok // 12 Daḥı tolu şaru şu ve iriñ ḳan ola: B11 İçi tolu şaru şu ve iriñ ve ḳan ola C9 İçi tolu şaru şu ve iriñ ḳan ola // 13 biş: C10 beş / Mecnū'-ı: C10 Cümle / 'azābından: B2 'azāblarından

[66a]

(1) Ve bir hadīşde dağı buyurur ki: “**Men şāfeḥa imreʿeten ḥarāmen cāʿe yevmeʿl-kıyāmeti** (2) **mağlūleten yedāhū ilā ʿunuḳihi şümme yürmä ileʿn-nāri fe-in kellemeḥā ḥubise bi külli kelimetin** (3) **kellemeḥā fıʿn-nāri elfe** [C100b] **ʿāmin**” Yaʿnī kim ki bir ecnebiyye ʿavratıla görışe, (4) yarın kıyāmet güninde ol gele. İki eli oddan zencīrile boynına bağlanmış ola (5) ḥālde. Andan şoñra cehennem içine atalar. Eger ol ʿavrata ḥarām sözler söyledise (6) her kelime söz içün ki söyledi, cehennemde biñ yıl ḥabs olunup muʿazzeb (7) olsa gerek. Yaʿnī ʿazāb olunısar. Pes müʾmine vācibdür, zinādan geregi gibi (8) ihtirāz eyleye. Tā ki bu ʿuḳūbetlerden emīn ola. Nitekim Ḥaḳ Taʿālāʿnuñ ḥışmından (9) ve ʿazābından [B111a] ḳorḳan müʾminler ihtirāz idüp ḳaçduḳları gibi. Hikāyet: (10) Cümlesinden birisi, ʿUmdetüʿl-ʿİyāz Ṭāvus-i Yemenī rahmetüʿl-lāhi ʿaleyh, beḡāyet (11) güzel şüretlüyidi. Bir gün Mekke şehrinde giderdi. Nāḡāḥ bir cemīle ʿavrat (12) bunı gördi. ʿĀşık oldu. Ardına uydı. Yalvarur ki ben saña ʿāşık oldum. (13) Baña dermān eyle didi. Gördi ki bu ʿavratuñ elinden [C101a] ḳurtulmaz eyitdi: Ardumca gel,

[66a] 3 görışe: B5, C1 görışe // 4 yarın: B ve Cʼde yok / ol gele: B6, C2 ol fāşık gele / oddan zencīrile boynına bağlanmış ola ḥālde: B6 oddan zencīrile boynına bağlanmış ola C2 otan zencīrilerle boynına bağlanmış olduğı ḥālde // 5 Eger: Cʼde yok // 6 her kelime söz içün ki söyledi: B8 her bir kelime sözi çün ki söyledi C5 her bir söz içün / olunup: C5 olup // 7 olsa gerek: B9 olısar C6 olur / Yaʿnī ʿazāb olunısar: Cʼde yok / vācibdür: B10, C6 vācib oldur ki / geregi gibi: Cʼde yok // 8 ihtirāz eyleye: B10 ihtirāz ide / bu: B10 bu zıkr olınan / Nitekim: B11, C7 Niteki / Ḥaḳ Taʿālāʿnuñ: B11 Ḥaḳ Taʿālā // 9 Hikāyet: B ve Cʼde yok // 10 Cümlesinden birisi: B1 Cümlesinden biri C9 Cümleden birisi / ʿUmdetüʿl-ʿİyāz Ṭāvus-i Yemenī (r.a.): B2 ʿUmdetüʿl-Ubbād Ṭāvus-i Yemenī (r.a.) C9 ʿUmdetüʿl-Ubbād-i Ṭāvusu Yemenī (rahimehüʿl-lāhü) // 11 güzel: Cʼde yok // 12 ben: B ve Cʼde yok // 13 didi: B ve Cʼde yok / ḳurtulmaz: B6 ḥalāş bulmaz C1 ḳurtulamadı / Ardumca gel: B6, C1 Gel ardumca

[66b]

(1) didi. Aldı bunı Ka'be haremünü içine getürdi. Eyitdi: Gel iy hātūn imdi (2) dermān ideyim. Hātūn eyitdi: Feryāz yā Tāvus! Utanmaz mısın bunca hālāyıkdan? (3) Tāvus eyitdi: İy hātūn! Bunca hālāyıkdan utanursın, anda Hālīk'den utanmaz (4) mısın? Hālīk'dan korkarsın, Hālīk'dan korkmaz mısın? Hālīk mı 'azīz oldı (5) Hālīk'dan? Hemān böyle diyince, [B111b] 'avrat ağladı zārı zārı. Eyitdi: Gerçeksın (6) Yā Tāvus! Utanmak Hālīk'dan yigrekdür ve korkmak daḥı Allāhü Ta'ālā'dan gerekdür. Tevbe (7) olsun şıdk u ihlāşile. Ayruḵ zināya kaşd itmeyem didi. Tevbe itdi. (8) Şāliḥalardan oldı. Hikāyet olundı Hasan-i Başrī'den rahmetü'l-lāhi 'aleyh. (9) Eydür: Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer (r.a.) aşḥābından bir şāliḥ yigidi, bir cemīle (10) 'avrat hezār hīle birle azdurdı. Aldı [C101b] evine iletmege. Hemān ki 'avratuñ (11) kapusına vardı. Peşīmān oldı. Eyitdi: İlāhī! İçümden cinnī şeyṭānı, taşumdan (12) ādem şeyṭānı ben günāhkār kuluña havāle olup saña karşı olmağ-ıçun (13) buña degin getürdiler. İlāhī! Dilerem ki cānumı alasın. Saña karşı olmadın dünyādan

[66b] 1 didi: B ve C'de yok / bunı: B ve C'de yok // 2 dermān ideyim: B7, C2 bunda derdüne dermān ideyin / eyitdi: B8, C3 feryād idüp eyitdi / Feryāz: B ve C'de yok / Utanmaz mısın bunca hālāyıkdan: B8, C4 Bunca hālāyıkdan utanmaz mısın // 3 Bunca: B9, C5 Bunda // 4 Hālīk mı 'azīz oldı: C7 Hālīk 'azīz mi oldı // 5 diyince: C8 diyicek / ağladı zārı zārı: B1 zār u zār ağladı C8 ağladı / Gerçeksın: B1 Girçeksın // 6 Utanmak Hālīk'dan yigrekdür ve korkmak daḥı Allāhü Ta'ālā'dan gerekdür: C9 Allāh'dan utanmak, korkmak gerekdür // 7 ihlāşile: B3 ihlāş birle // 8 Hikāyet olundı: B ve C'de yok / Hasan-i Başrī'den (r.a.): B4 Hasan-i Başrī (r.a.) C11 Hasan-i Başrī rahimehü'l-lahü // 9 aşḥābından: C12 zamānında // 10 birle: C13 ile / Alıdı: C'de yok / iletmege: B6 gitdi C1 iletmege gitdi // 11 taşumdan: C2 tışumdan // 12 kuluña: C3 kuluña // 13 degin: C'de yok / Dilerem: B9, C4 Dilerin / cānumı: B9, C4 benüm cānumı

[67a]

(1) gidem didi. Dağı hemān düşdi teslīm oldı. Cānını cennete ısmarladı. ‘Ömer’e [B112a] haber (2) oldı. ‘Ömer geldi namāzın kıldı. Defninden soñra kabrine geldi. Aña nidā idüp eyitdi: (3) Yā fülān! “Velimen hāfe maḳame Rabbiḥī cennetānı” Ya’nı, iy yigit! Mevlāsından ve pāzişāhından (4) qorqup günāh terk idene iki uçmaḳ bile virdüm didi. Qabrinden bu dağı cevāb (5) virüp eyitdi: “Qad aṣṭānīhā Rabbī, yā Emire’l-müminīn!” Ya’nı taḥḳīḳ, baña dağı (6) efendüm virdi ol iki uçmağı yā Emīre’l-Müminīn, didi. Pes imdi zinādan (7) qaçduğı-çun Haḳ Ta’ālā gör, aña [C102a] ne sa’ādet müyesser eyledi dünyāda ve āḫiretde. (8) Ve ‘Abdu’llāh bin Zāhid raḥmetü’l-lāhi ‘aleyh, ḥikāyet ider: Bir zāhid yigidle yoldaş (9) oldum. Mecmūc-ı bedeni müşk gibi qoḳar. Oḳ atımı yirden qoḳusıla ādemüñ (10) dimāğı mu’aṭṭar olur. Bir qaç kez şordum. Cevāb virmedi. Ki bedenüñ müşk (11) gibi [B112b] laṭif qoḳduğına ḥikmet nedür didüm, nesne dimedi. Āḫir and virdüm. Eydür: (12) Oḅlan-iken beḡāyet şāḫib-i ḥüsnidüm ve hem dağı Haḳ Ta’ālā’dan beḡāyet (13) qorḳanlardanıdum. Günāhdan şaḳınurdum. Bir bezzāz üstādum varıdı. Bir gün

[67a] 1 Dağı: C’de yok / Cānını cennete ısmarladı: B11, C6 Cānı cennete ulaşıdı / ‘Ömer’e: B11 ‘Ömer ibn-i’l-Ḥaṭṭāb’a C6 Ḥazreti ‘Ömer’e // 2 eyitdi: C8 didi // 3 Mevlāsından ve pāzişāhından: C9 Rabbisinden // 4 günāh: B3, C9 günāhı / uçmaḳ bile virdüm: B4 uçmağı bile viren C10 cennet virem // 6 pes: C’de yok // 7 qaçduğı-çun: B7 qorḳduğı-çun / müyesser eyledi: B7 müyesser kıldı C1 rüzī kıldı / āḫiretde: B8 āḫiretde ḥōş dutdı C1 āḫiretde ḥōş tutdı // 8 Ve ‘Abdu’llāh bin Zāhid (r.a.): B8 ‘Abdu’llāhi Zāhid (r.a.) C2 ‘Abdu’llāhi Zāhid (raḥimeḥü’l-lah) / ider: B9, C2 ider eydür / yigidle: B9 yigidle C3 yigide // 9 Mecmūc-ı: C3 Cümle / müşk: C3 misk / qoḳar: B10 nāzük qoḳar / yirden: C4 yerden / ādemüñ dimāğı: B11 dimāḡ C4 dimāḡum // 10 olur: C4 oldı / şordum: B11 şordum ki / Cevāb virmedi: B ve C’de yok / Ki: B ve C’de yok / müşk: C5 misk // 11 ḥikmet: B1 ḥikmet ve sebep C6 sebep / didüm, nesne dimedi: B1, C6 dimedi / Eydür: C6 Eyitdi // 12 beḡāyet: B2 dağı beḡāyet / ve hem dağı: B2 hem dağı C7 ve hem // 13 qorḳanlardanıdum: B3, C8 qorḳanlardan idüm / şaḳınurdum: C8 pek şaḳınurdum

[67b]

(1) varıdı bir gün bir ‘acūze qarı geldi. Üstādumdan biş biñ aqçalık qumāş aldı. (2) Dağı eyitdi: Hōca kerem eyle şākirdüñi benüm-ile bile қоş gelsün. Bu qumāşı bile (3) getürsün. Hem bahāsı aqçaı buña virelüm. Alsun gelsün didi. Hōca beni (4) bile қоşdı. Vardum bir büyük qapudan içeri girdüm. Bu [C102b] qarı ardumdan qapuyı (5) muhkem kilidledi. İçeri girdüm, gördüm bir cemīle ‘avrat oturur. Qarşısına (6) maḥbūbe cāriyeler ayağın turlurlar. Bu qarı ilerü vardı. Eydür: Uşda maqşūduñ (7) getürdüm ḥātūnum. Gör naẓar eyle. Ḥātūn beni qatına da‘vet [B113a] eyledi. Vardum. (8) Āḥir buyurdi. Hemyānıla aqça getürdiler. Eydür: Virüñ, biş biñ aqça qumāş (9) bahāsı yüz aqça dağı ol oğlana didi. Eger baña muṭī^c olursa biñ aqça (10) vireyim didi. Gördüm ki bundan qurtulmağa çāre, ḥīle itmeyince olmaz. Ben (11) eyitdüm: Mütavaẓẓa qandadır? Ḥācetüm var didüm. Fi’l-ḥāl gösterdiler. Ve ardumca (12) ibriḳ getürdiler. Girdüm mütavaẓẓaya. Aldum bu necisleri dağı zülfüme ve şüretüme (13) ve qollaruma sürdüm. Dağı çıqdum. Hemān ki bu şüret-ile gördi. Fi’l-ḥāl

[67b] 1 varıdı bir gün: B ve C’de yok / qarı: B’de yok / biş: C10 beş // 2 Dağı eyitdi: B5 Dağı eydür C10 eydür / benüm-ile bile қоş: B6 bile қоş benüm-ile bile C11 bile қоş benümle bile / bile: C’de yok // 3 getürsün: C11 götürsün / Hem bahāsı aqçaı buña virelüm: B6 Hem dağı bahāsı aqçaı buña virelüm C12 Hem dağı bahāsını buña vireyim / didi: B’de yok // 4 ardumdan: C’de yok // 5 kilidledi: C1 kilitledi // 6 maḥbūbe: B ve C’de yok / Eydür: C3 Eyitdi / Uşda: B10, C3 İşde / maqşūduñ: B10, C3 maqşūduñ // 7 ḥātūnum: C’de yok / Gör naẓar eyle: B11 Tur naẓar eyle dir / eyledi: B1, C4 itdi // 8 Āḥir: C’de yok / Eydür: C5 Eyitdi / biş: C5 beş / qumāş: C6 qumāşı // 9 ol oğlana didi: B2 oğlana C6 oğlana virüñ // 10 vireyim: B3, C7 vireyin / bundan: C’de yok / çāre: B4, C8 çāre yok / olmaz: B ve C’de yok / ben: C’de yok // 11 Mütavaẓẓa: B4 Mütavaẓẓā C8 ḥelā / var didüm: B5, C9 vardur / Fi’l-ḥāl: C’de yok / Ve: B ve C’de yok // 12 ibriḳ: B5 ibriḳ dağı / mütavaẓẓaya: B6 mütavaẓẓāya C’de yok / Aldum bu: B6, C10 Dağı aldum / dağı zülfüme ve şüretüme ve qollaruma sürdüm: B6 dürtdüm zülüflerüme ve şüretüme ve qollaruma C10 şüretüme ve qollaruma sürdüm // 13 bu C11 beni bu

[68a]

(1) benden kaçdı. Cāriyelerine eyitdi: Hay tīz bu oğlanı taşra sürüñ. Bu hōz mecnūn-imiş (2) didi. Ben-dağı hemān taşra çıkdum. Geldüm bir ırmağa girdüm. Mecnū^c-ı necisleri yudum. (3) [C103a] Pāk arındum. Hemān ol sâat bedenüm misk gibi laṭīf koğar oldu. Irmağ (4) kenārına çıkdum. [B113b] İki rek^cat namāz kıldum. Şükr idüp Hāk Ta^cālā Hāzretine otururken (5) nāgāh ımızkandum. Düşümde baña āvāz geldi ki, sen çünkü Hāk Ta^cālā^ı ağırladuñ (6) kendüñi hōr itmegile. Hāk Ta^cālā dağı dünyāda ve hem āḫiretde ağırladı, maḫşūd(7)laruñı müyesser itdi. Beşāret olsun saña. Pes imdi her kimse ki Hāk (8) Ta^cālā^ı ağırladı, günāhı terk eyledi. Eger erdür eger ^cavratdur, Hāk Ta^cālā dağı (9) anı ağırlar. Dünyāda ^cazīz kıılır ve āḫiretde dağı mecnū^c-ı maḫşūdların müyesser eyler. (10) Hikāyet olundu: Pāzişāhlardan bir pāzişāh bir gün ava çıkdı. Nāgāh (11) bir geyik gördi. Ol geyigi koıdı ardına düşdi. Halkından ayrıldı. Bir şahrāya çıkdı, (12) geldi. Gördi, bir kaba ağaç dibinde bir cemīle hātūn oturup [C103b] iş işler. Gördüğünleyn, (13) [B114a] bu hātūna ^caşık oldu. Fi'l-hāl atından indi. Eyitdi: İy hātūn! Saña ^caşık oldum.

[68a] 1 benden kaçdı. Cāriyelerine eyitdi: B8 benden kaçdı. Cāriyelerine eydür C12 eyitdi / bu oğlanı taşra sürüñ: B9, C12 taşra sürüñ bu oğlanı / Bu hōz: C'de yok // 2 didi: B ve C'de yok / Ben-dağı hemān taşra çıkdum. Geldüm bir ırmağa girdüm: B9 çıkdum taşra, geldüm bir ırmağa yitişdüm C13 Ancağ taşra çıkdum. Bir ırmağa geldüm, girdüm / Mecnū^c-ı necisleri yudum: B10 Mecnū^c-ı necislerüm yudum C13 yundum // 3 Pāk: B ve C'de yok / misk: B11 müşk / Irmağ: C2 Irmağūñ // 4 Şükr idüp Hāk Ta^cālā Hāzretine: B1 Şükr idüp Hāk Ta^cālā Hāzretine müteveccih C3 Hāk Ta^cālā'ya şükr idüp // 5 ımızkandum: B2 ımızgandum C3 mızgandum / baña: B2 kulağuma bir C4 bir / sen çünkü: C4 çünkü sen / Hāk Ta^cālā^ı: B3, C4 Hāk Ta^cālā // 6 itmegile: C5 eylemegile / dağı: B3, C5 dağı seni / ve hem: B4 hem C6 ve / maḫşūdlaruñı: B4, C6 maḫşūdlaruñ // 7 müyesser itdi: B4 müyesser oldu C6 müyesser eyledi / saña: B5 saña didi / kimse ki: C7 kim ki / Hāk Ta^cālā^ı ağırladı: B5 Hāk Ta^cālā'yı ağırladı C7 Hāk Ta^cālā'yı ağırlayup // 8 Eger erdür eger ^cavratdur: C8 Eger er eger ^cavrat / dağı anı: C8 anları // 9 Dünyāda ^cazīz kıılır ve āḫiretde dağı mecnū^c-ı: B7 Dünyāda dağı ^cazīz kıılır, āḫiretde dağı ^cazīz kıılır mecnū^c-ı C9 Dünyāda vü āḫiretde ^cazīz kıılır ve cümle // 10 olundu: B8 olundu ki C10 olundu ki / Pāzişāhlardan bir pāzişāh bir gün ava çıkdı: B8 Pādişāhlardan biri bir gün ava çıkdı C10 Pādişāhlardan biri şikāra çıkdı // 11 Halkından: C12 Halkdan / çıkdı, geldi: B10 çıka geldi C12 geldi // 12 cemīle: B'de yok / Gördüğünleyn: C'de yok // 13 Fi'l-hāl: B ve C'de yok / ^caşık oldum: B2, C2 muḫabbetüm düşdi

[68b]

(1) Baña muṭīr olmak gereksin. Hātūn eyitdi: Hele imdi sulṭānum evvel taʿām (2) andan kelām gerekdür. Fi'l-hāl ṭurıgeldi. Bir nāzūk taʿām bişürdi. Ol taʿāmı (3) bir kaç dürlü tabaqlara kōtardı. Kimi aq kimi yaşıll kimi āsümānī. Andan öñdin pāzişāha (4) bir kitāb virdi. Eyitdi: Siz bu kitābı müṭālaʿa idüp eglenüturuñ. Meger ki ol (5) kitābda zinā günāhlarınuñ haberi varıdı. Hāq Taʿālā'dan kōrkup zināyı terk (6) idenler hikāyetleri varıdı. Çünkü taʿāmı pāzişāh ileyine getürdi. Görđi bu (7) pāzişāh ki bir taʿāmı dürlü tabaqlara kōymış taʿaccüb itdi. Bundan soñra yanar od(8)dan birkaç kōr aldı. Bir tepsiye kōydı. Pāzişāh ileyine getürdi. Eyitdi: (9) Sulṭānum senüñ dilegüñ [B114b] ben kōbül ideyin. [C104a] Eger sen daḥı benüm dilegüm kōbül iderseñ. (10) Eyitdi: Sulṭānum dilegüm budur ki bir sâʿat elüñi kōrlar içine kōyasın ammā (11) şabr idesin. Pāzişāh eyitdi: Ne sözdür bu didügüñ? Ben bir laḥza kōtlanımazın. (12) ʿAvrat eyitdi: Sen dünyā odına bir laḥza kōtlanımazsın. Ben bu zaʿıflıgumıla şol (13) oda nice kōtlanam ki anuñ dutruğı ādem oğlanları ve kibrīt kōyaları ola.

[68b] 1 imdi: C'de yok / taʿām: B3 taʿām gerek // 2 gerekdür: B3 gerek C'de yok / ṭurı geldi: C4 kōlkıdı / Ol taʿāmı: C'de yok // 3 öñdin: B5 öñdün C5 evvel / pāzişāha: C6 pādişāha // 4 virdi: C6 virüp / Eyitdi: B6 Eydür C'de yok / Siz bu kitābı: C6 Bu kitāba siz / eglenüturuñ: B6 egleneduruñ C7 eglenituruñ didiyidi / ki: B ve C'de yok // 5 günāhlarınuñ haberi varıdı: B7 günāhları varıdı C8 günāhları zıkr olınmış-ıdı ve // 6 hikāyetleri: B8, C9 hikāyeti / pāzişāh ileyine: C10 pādişāhuñ öñine / bu: B ve C'de yok // 7 pāzişāh ki: C10 pādişāh / kōymış: C11 kōmış / oddan: C12 otan // 8 birkaç: B10 birez / Pāzişāh ileyine: B11 Şāh ileyine C12 Pādişāh öñine // 10 Eyitdi: Sulṭānum: B ve C'de yok / bir sâʿat: B'de yok / kōrlar: B2 işbu kōrlar C2 bu kōrlar / ammā: B2 bir sâʿat C'de yok // 11 Pāzişāh: C3 Pādişāh / Ne sözdür bu didügüñ: B3 Hay ne sözdür C3 Bu ne sözdür / kōtlanımazın: B3 dutamazın C3 ṭutamazın // 12 ʿAvrat: B4, C4 Hātūn / Sen dünyā odına bir laḥza kōtlanımazsın: B4 Sulṭānum, sen salṭanatuñıla varlıguñıla bir laḥza dünyā odına kōtlanımazsın C4 Pādişāhum, sen salṭanatuñıla bir laḥza dünyā odına kōtlanımazsın / bu zaʿıflıgumıla: B5 bir zaʿıflıgumıla ve ʿacizlıgumıla C5 zaʿıf ü ʿacizeligimle / şol oda nice kōtlanam: B6 şol oda nice kōtlanayın C6 nice kōtlanayım şol oda // 13 kōyaları ola: B7 kōyalarıdır

[69a]

(1) Pāzişāh bu sözleri işitdi. Dağı bu remzleri tıydu. Zārı zārı ağladı. Hārām (2) kaçdı terk eyledi. Zināya şıdkıla tevbe eyledi. Dağı ol hātūna du‘ālar kıldı. (3) Bunun toğrulıgın ve şalāhiyyetin gördi ve kendüye bu nāzūklūgile naşīhat (4) itdüğini aıladı. Begāyet ta‘accüb [B115a] itdi, taıladı. Başında altun üsküf varıdı (5) muraşşac cevāhirlerle yüz biñ aqçalıq. Çıkardı, ol hātūna [C104b] bağısladı. Dağı atına (6) bindi, sarāyına geldi. Bu hātūnıñ eri varıdı. Geldi, bu hikāyeti işitdi. (7) Fi’l-hāl evinden çıkdı, gitdi. Zīrā ol pāzişāhuñ yasağı buyıdı ki kankı (8) ‘avrata nazarı olsa eri katına gelmesi gerekidi. Eger gelse helāk eylerdi. (9) Bu yasaqdan korkdı. Hātūn eyitdi, erine: Pāzişāh evvelki hālını terk itdi. (10) Gel korkma, didi. Gördi gelmedi. Hātūn eyitdi: İmdi ben size bir tarīfe (11) öğredegim. Kardeşına eyitdi: Sen var pāzişāha şikāyet eyle, er için bundan (12) didi. Eyit, di ki sultānum işbu kişide bir pāre yirümüz var. Haqqından gelüp (13) tımār eylemez. Erine eyitdi: Sen eyit ki, aslan izin buldum ol yirde korkaram

[69a] 1 Pāzişāh: B7 hemān ki pāzişāh C7 hemān ki pādişāh / Dağı bu remzleri: B8 Bu remzileri dağı C8 Bu remzleri / Zārı zārı: B8 Zār zār C’de yok / Hārām: C8 Hārāma // 2 Zināya: C9 Zinādan / Dağı: B ve C’de yok // 3 toğrulıgın ve şalāhiyyetin: B10 bu toğrulıgın ve şalāhiyyetin C10 bu şalāhiyyetin / nāzūklūgile: C11 zarāfetile// 4 itdüğini: B11, C11 itdüğün / itdi: B1, C12 idüp / üsküf: B1 üsküfi C12 tacı // 5 cevāhirlerle: B1 cevāhirle C’de yok / aqçalıq: C13 aqça kıymeti varıdı / Dağı: B ve C’de yok // 7 çıkdı, gitdi: B4 kaçdı, gitdi C3 çıkdı, kaçdı / pāzişāhuñ: C3 pādişāhuñ / buyıdı: B5 böyleydi / kankı: C4 kankı // 8 gelmesi gerekidi: C4 gelmesün / gelse: B6 gelür olsa C4 gelirse / eylerdi: B6 iderdi C5 iderin // 9 erine: B ve C’de yok / Pāzişāh: C6 Pādişāh / terk itdi: B7 terk eyledi // 10 didi: C’de yok / Gördi: C6 Gördi ki / İmdi: C’de yok / tarīfe: B9, C7 tarīf // 11 öğredegim: B9, C7 öğredeyin / Kardeşine: B9, C7 Kardeşına / eyitdi: C8 didi ki / Sen: B’de yok / pāzişāha: C8 pādişāha / er-içün bundan didi: C8 bundan // 12 Eyit, di ki: B10, C9 Eyit ki / işbu: C9 şol / pāre yirümüz var: C9 yaramaz vardır // 13 eylemez: B11 eylemezsen / Erine eyitdi: B’de yok / Sen eyit ki: B11 eyit ki C10 Sen dağı di ki / aslan izin buldum ol yirde korkaram: B1 sultānum ol yirde arslan izin buldum korkarın C11 sultānum aslan izin buldum korkarın ol yere

[69b]

(1) yakın varmağa. Görüñ ki, ne cevāb virür size. Vardılar, ol vechile didiler. (2) Pāzişāh tıydı ki maḫṣūd nedür. Eyitdi ki, [B115b] aṣlan [C105a] ol yirde od gördi, (3) kōrkđı. Ayruḫ ol yire varmaz. Var, saña yirüñ mübārek olsun. Aṣlan (4) ol yirde ol perveriṣ yimedi ki ayruḫ ol kimsenüñ yirine varmaḫ dileye didi, (5) gönderdi. Zīrā ol ṣāliḥa ʿarife ḥātūn, evvel eline kitāb virdi ki içinde (6) zinā günāhları zıkr olunmuşdur. Haḫ Taʿālā’nuñ ḥıṣmından ve ʿazābından kōrkup (7) zināyı terk idenler ḥikāyeti varıdı. Tā ki kitābı müṭālaʿa idüp andan ögütlenüp (8) kendü daḫı zināya ḫaṣdı terk eylesün didi. [B116a] Ve bir dürlü ṭaʿāmı birḫaç dürlü (9) ṭabaḫlara ḫoyduḡına ḥikmet buyıdı ki, senüñ ḥōz ḥātūnlaruñ vardur. Bir ʿavrat (10) lezzeti neyise ḫalanınuñ daḫı lezzeti oldur egerçi şüretleri dürlü dürlüyise. (11) Erine, ḫardaṣına öğretdüḡi remzleri daḫı añladı ki, yirden murād ḥātūn [C105b] kendüdür. (12) Aṣlandan murād, pāzişāh’dur. Aṣlan izinden murād, ol altun tācdur ki pāzişāh (13) ḥātūna teberrük virdi. Ḥikāyet olundı: Ḥalīfe-i Bağdād Harūnü’r-Reṣīd’üñ

[69b] 1 varmağa: B2 varmağa di / Görüñ ki: C12 Gör ki / size: B2 size didi C’de yok // 2 Pāzişāh: C13 Pādişāh / Eyitdi ki: B3, C13 Eyitdi / aṣlan: B4 yigit arşlan / yirde: C1 yerde // 3 yire varmaz: C1 yere yakın varmaz / Var, saña yirüñ: B5 Saña yirüñ C2 Var yerüñ saña / Aṣlan: B5 Arşlan // 4 yirde: C3 yerde / ol perveriṣ yimedi ki: B6 ol perveriṣi yimedi ki C3 Bir perveriṣ yemedi ki / ol: B ve C’de yok / yirine: C3 yerine / varmaḫ dileye: B6 vara // 5 gönderdi: B6, C4 bunları gönderdi // 6 olunmuşdur: B8, C6 olunmışıdı ve / ve ʿazābından: B9 ʿazābından C’de yok // 7 kitābı: C7 kitāba // 8 kendü daḫı: C’de yok / Ve: B1 Ve daḫı / birḫaç dürlü: C9 birḫaç // 9 ḥōz: C10 ḥōd // 10 lezzeti oldur: B3, C11 oldur // 11 Erine, ḫardaṣına: B4 Daḫı erine ve ḫardaṣına C12 ve erine, ḫardaṣına / remzleri: B4 remzileri / añladı ki: B4 añladılar ki / yirden: C13 yaramazdan // 12 Aṣlandan murād pāzişāh’dur: B5 Arşlandan murād pāzişāh’dur C1 Aṣlandan murādı pādişāh’dur / Aṣlan izinden murād: B6 Arşlan izinden murād C1 izden murādı / altun: B ve C’de yok / pāzişāh: C2 pādişāh // 13 virdi: B7 virdiydi / Ḥikāyet olundı: B7 Ve daḫı ḥikāyet olundı ki

[70a]

(1) bir pîr nedîmi varıdı. Beğâyet şâlih diyânet ehliyidi. ‘Âlemde çok ‘acâyib (2) görmişidi. Bir gün halîfe eyitdi: N’ola gördüğün ‘acâyiblerden bir key ‘acâyib (3) haber söyleseñ. Eyitdi: Yigitlüğümde bir gün giderken nâgâh [B116b] bir cemîle ‘avrat (4) gördüm. Bu ‘avrata muqayyed oldum. Başumda süci fi’li dağı varıdı. Ben eyitdüm: Elbetde (5) baña muṭîc olmağ gereksin. Hâtûn eyitdi: Hay Tañrı’dan kork, Allâh’ı hâzır gör. Niçün (6) bunun gibi fesâda kaçd idersin. Anañ ve kardaşuñ yok mı? Anañ fikr eyle yâ kardaşuñ (7) fikr eyle. Ben eyitdüm: Ma’rifet şatmağı ko, berü gel didüm. Gördi kim elümden kurtulmağa (8) çâre yok, baña eydür: Dâyimâ yolda izde [C106a] yürür yigitsin. Saña bir nesne ögredeyim (9) ki seni kılıç kesmesün. Andan soñra ne dirseñ diyesin. Ben eyitdüm: Hōş olaydı. (10) Ammâ neden bilem ki gerçek olduğun. Eydür: Evvel bende tecrîbe eyle. Meger yazı bilürmiş. (11) Fi’l-hâl bir pâre kâğıd üzerine yazdı. Eñegi altında kodı. [B117a] Başını dutıvirdi. (12) Ben-dağı kılıcum çıkardum. Çaldum boynına. Fi’l-hâl başı kesildi. Ardına düşdi. Bunu (13) gördüm, beğâyet melûl oldum. Ensüm enddi. Bir zamândan soñra tırdum. Boynı altındağı

[70a] 1 diyânet ehliyidi: B9 ehl-i diyânetdi / çok ‘acâyib: B9 ‘acâyib çok // 2 N’ola: C’de yok / ‘acâyib: B10, C6 ‘aceb // 3 Yigitlüğümde: B11 Yigitligümde C6 Yigitligimde / bir gün giderken nâgâh: C7 nâgâh bir gün giderken // 5 Hâtûn: B3 Ol // 6 fesâda: C11 fesâd işe / kardaşuñ: C11 kız kardaşuñ / Anañ fikr eyle yâ kardaşuñ fikr eyle: B4 Anañ fikr eyle yâ kardaşuñ C12 Anları fikr eyle // 7 didüm: B ve C’de yok / kim: B6, C13 ki / elümden: C’de yok // 8 baña eydür: C13 eyitdi / dâyimâ: B6 dâyimâ C13 dâ’imâ / yürür: B7 yürürsin C1 gezer / ögredeyim: B7, C1 ögredeyin // 9 kesmesün: B8, C2 kesmeye / olaydı: B9 eger olaydı C’de yok // 10 ki: B ve C’de yok / gerçek olduğun: B9 girçek olduğun C3 gerçek olduğun / Eydür: C3 Eyitdi / Evvel bende tecrîbe eyle: B9 Ben ideyin, evvel bunda tecrîbe eyle didi C3 Ben ideyin, bende tecrîbe eyle / yazı bilürmiş: B10 yazı yazmak bilürimiş // 11 bir pâre kâğıd üzerine: B11 bir kâğıd C4 bir pâre kâğıdı / Başını: B1 Başın // 12 Ben-dağı kılıcum: C6 Ben de kılıcı / Çaldum boynına: C6 Boynına çaldum / Ardına: C7 Öñine // 13 Ensüm enddi: B3 Ensüm entdi C’de yok / Bir zamândan soñra tırdum: B3 Bir zamân serâsime olup durdum C8 Bir zamân tırdum / Boynı altındağı: B3 Andan kendüzümü cem’ idüp eñegi altındağı C8 Bu yeñegi altındağı

[70b]

(1) kâğıdı aldum. Gördüm, yazmış ki başumdan ve cânumdan geçdüm. Allāh'a ʿāṣī olmağa rāzı (2) olmadum. Hemān ki bunı okıdum. İçüme korku düşdi. Zārı zārı ağladum. Ol hātūnlığıla (3) korkıcağ Hāk Taʿālā'dan, İy utanmaz! Erligiñile korkmayasın diyü şıdkıla mecmūʿ-ı fesād (4) işlere tevbe kıldum. Ol vakıtden berü **[C106b]** ʿibādete ve t̄āʿate meşgūl oldum. Hikāyet (5) olundu: Zübdetü'l-meşāyih Manşūr bin ʿAmmār rahmetü'l-lāhi ʿaleyh Bir gün giderdi. Nāgāh (6) gördi, bir **[B117b]** yigit bir ʿavrata yalvarur. Eydür: İki akça vireyim saña bu gice odama gel (7) dir. Fi'l-hāl, Manşūr ridāsını başına bürüdi bilmesünler diyü. İlerü vardı. Eyitdi: (8) Ben biş akça vireyim, benüm odama gel didi. ʿAvrat ziyāde işitdi. Rāzı oldı. (9) Manşūr gitdi önince, ʿavrat ardınca, Manşūr'uñ evine geldiler. İçerü girdiler. (10) Manşūr namāza meşgūl oldı. ʿAvrat eyitdi: Namāzdan fāriğ ola, katuma gele. (11) Gördi ki namāzı arturdu. Eyitdi: Hay kişi beni bunda neye getürdüñ? yā t̄ur, berü (12) katuma gel. Yāhūz destūr vir gideyim. Manşūr eyitdi: İy hātūn saña bir mesʿele (13) sorayım. Cevāb vir. Andan soñra ne dirseñ diyesin. ʿAvrat eyitdi: Şor, yā Manşūr!

[70b] 1 Gördüm, yazmış ki: C9 Gördüm ki, yazılmış / ve: B ve C'de yok // 2 okıdum: B6 okudum / korku düşdi: C10 koydı / Zārı zārı: C11 Zārı idüp // 3 korkıcağ Hāk Taʿālā'dan: B7 Allāh Taʿālā'dan eyle korkıcağ C11 eyle korkıcağ Hāk Taʿālā'dan / Erligiñile: B8, C2 Sen erligiñile / korkmayasın: B8 neye korkmazsın / şıdkıla mecmūʿ-ı fesād işlere tevbe kıldum: B8 şıdkıla fesād işlere tevbe eyledüm C13 cümle fesād işlerden tevbe kıldum // 4 vakıtden: C13 zamāndan / ve t̄āʿate: B ve C'de yok / oldum: B9 oldum didi / Hikāyet: B10 Ve dağı hikāyet // 5 olundu: C'de yok / Zübdetü'l-meşāyih Manşūr bin ʿAmmār rahmetü'l-lāhi ʿaleyh: B10 Zübdetü'l-meşāyih Manşūr bin ʿAmmār'dan rahmetü'l-lāhi ʿaleyh C1 Zübdetü'l-meşāyih Manşūr bin ʿAmmār-i Yāsir (rahimehü'l-lāh) / Bir gün giderdi. Nāgāh gördi: C2 Bir gün gördi // 6 Eydür: B'de yok / vireyim: B1, C3 vireyin // 7 dir: C'de yok / Manşūr ridāsını: C4 Manşūr (rahimehü'l-lāh) ridāsın // 8 biş: C5 beş / vireyim: B3, C5 vireyin / didi: B ve C'de yok / ziyāde işitdi: C'de yok // 9 Manşūr gitdi önince, ʿavrat ardınca, Manşūr'uñ evine geldiler: B4 Manşūr gitdi, ʿavrat ardına uydı, eve geldiler C6 Manşūr önince, ʿavrat ardınca, Manşūr'uñ evine geldiler / İçerü: B5, C7 Çünkü içerü // 10 Namāzdan fāriğ ola, katuma gele: B6 Namāzdan fāriğ ola, şimdi katuma gele C9 Şimdi namāzdan fāriğ olur da yanuma gelür // 11 namāzı arturdu: B7 Manşūr namāzı uzatdı C10 namāzı uzatdı / Eyitdi: B7 ʿAvrat eyitdi / bunda: B ve C'de yok / yā t̄ur, berü katuma gel: C10 yā gel yanuma // 12 Yāhūz destūr vir gideyim: B8 Yāhūz baña destūr vir gideyin C11 Yāhūd baña destūr vir gideyim / mesʿele: C12 nesne // 13 sorayım: B10 sorayın / yā Manşūr: B ve C'de yok

[71a]

(1) Manşūr eydür: Ne dirsın, [C107a] şol kimsenüñ kim, bir kimsede [B118a] haqqı olsa. Anuñ üzerine (2) iki ‘ādıl tanuğı dağı olsa, haqqını ala mı? Yoḥsa almaya mı? ‘Avrat eyitdi: Elbetde (3) haqqını alır. Manşūr eyitdi: Tanuqları dört olsa. ‘Avrat eydür: Dağı yigrek (4) alır. Manşūr eydür: Hākım kendü görür ve bilür olsa. Hātūn eydür: Eyle olıcaḡ ḥōz ne (5) söz qaldı, nāçār haqqını alır. Manşūr eyitdi: Çünki ḥāl böyledür. Pes imdi, (6) ben senüñ qatuña nice varayım ki, iki ‘azīz firişte benüm omzumda oturur tanuqlardur. (7) Benüm işledüğüm işe yarın Haḡ Ta‘ālā Hazretinde ve yüz biñ yigirmi dört biñ (8) peygamberler ḥuzūrında tanuqlıḡ virürler. Beni rüsvāy iderler. Ve iki firişte dağı (9) senüñ omuzuñda otururlar. Yarın senüñ her işüñe [B118b] tanuqlıḡ viriserler. Hātūn, (10) bunı işitdügünleyin ağladı. İşine peşīmān oldı. Tevbeye [C107b] geldi. Bir zamān (11) ‘ibādete meşğūl oldı. Bir gün eydür: Yā Manşūr! Hākım kimdür, bizüm her işümüzi (12) görür ve bilür? Manşūr eyitdi: Bizi yoḡ-iken var eyleyen, yirleri ve gökleri yaradan (13) Haḡ Ta‘ālā, diyince fi’l-ḥāl cān ısmarladı. Pes mü’mın olan kişiye vācibdür kim

[71a] 1 eydür: C13 eyitdi: Ne dirsın: C’de yok / şol kimsenüñ kim: B11 şol kimsenüñ ki C1 bir kimsenüñ / Anuñ: C1 Ve dağı anuñ // 2 ‘ādıl tanuğı: B1 ‘ādıl tanuqları C2 şahid-i ‘adilleri / dağı: C’de yok / haqqını ala mı? Yoḥsa almaya mı: B2 haqqını ala mı, almaya mı C2 haqqını alabilir mi / eyitdi: B2 eydür / Elbetde haqqını: C’de yok // 3 Tanuqları dört olsa: B3 Tanuqlar dört olsa C3 yā şahid dört olsa / eydür: C4 eyitdi / yigrek: C4 yegrek // 4 eydür: C4 eyitdi / Hākım kendü görür ve bilür olsa: B5 Hākım kendü bilür ve kendü görür olsa C4 yā hākım bilür, görür olsa / Hātūn eydür: B5 ‘Avrat eydür C5 Hātūn eyitdi / ḥōz: C5 ḥōd // 5 qaldı: C5 qalır / eyitdi: B6 eydür / ḥāl: C’de yok / Pes imdi: C’de yok // 6 qatuña: C7 yanuña / varayım: B7 varayın / firişte: C7 melek / omzumda: B8 omuzumda C7 omuzlarumda / oturur tanuqlardur: C8 otururlar şahidlerdür // 7 işledüğüm: B8, C8 hed işledüğüm / yüz biñ yigirmi dört biñ: C9 yüz yigirmi dört biñ // 8 tanuqlıḡ virürler: B10 tanuqlıḡ virüp C10 şahidlük idüp / firişte: C11 melek // 9 işüñe: B11, C12 işledüğün işe / tanuqlıḡ viriserler: B1 tanuqlıḡ viriserlerdür C12 şahidlik idiserlerdür // 10 işitdügünleyin ağladı: C13 işitdükleyin / İşine peşīmān oldı: C13 peşīmān olup // 11 eydür: C1 eyitdi / kimdür: B, C2 kimdür ki // 12 görür ve bilür: B3 bilür ve görür didün C2 bilür, görür didünüdi / var eyleyen: B4 var iden / yirleri ve gökleri: C3 ve yerleri, gökleri // 13 fi’l-ḥāl cān ısmarladı: B5 ditredi ditredi düşdi fi’l-ḥāl cān ısmarladı C4 hemān ḥātūn ditredi düşdi cānını virdi / kim: B6, C6 ki

[71b]

(1) Hâk Ta‘ālā’dan kôrka. Biregü hâkķına nâzar eylemeye. Zîrâ ki gözüñ daķı zinâsı vardır (2) ki biregü ‘avratına yâ câriyesine baķa. El zinâsı daķı budur ki yapıŗa. Nitekim Hâk Ta‘ālâ (3) Kelâm-ı Mecîd’inde hîţâb idüp eydür, Hâzret-i Muŗtafâ’ya (s.a.s.): (4) **قُلْ** **لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ** وَقُلْ **لِّلْمُؤْمِنَاتِ** **لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ** **يَغُضُّونَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ** “**Ķul li’l-mü’minîne yegudđdũ min ebŗârihim ve yahfeŗũ fũrũcehũm zalike ezķâ lehũm inne’llâhe ĥabĩrun bimâ yeŗne‘ũne ve ĥul li’l-mü’minâti** (5) **yağđudđne min ebŗârihinne ve yahfeŗne fũrũcehũnne**” (Nur/30-31) *Ya‘nĩ eyit, Yâ Muŗammed! (6) Mü’min erenlere, gözlerini [C108a] aŗaĥa dutsunlar. Hârâma baķmasunlar ve ud yirin zinâdan (7) saķlasunlar. Daķı eyit mü’mine ĥâtũnlara, anlar daķı gözlerin aŗaĥa dutsunlar. (8) Erlerinden ĥayrı erlere baķmasunlar ve ferclerin daķı saķlasunlar. Zinâ itmesũnler. (9) Her kiŗi ki eger erdür eger ‘avratdur. Hârâm nâzar eyleye, yarın cehennemde anuñ (10) gözine ķurŗun eridũrler. Gözleri çatlaya, çıķa, kôr ola. Eger zinâ iderse (11) cehennem iķinde anuñ ‘azâbından ķatı ‘azâb olmaya. Resũl Hâzreti (s.a.s.) (12) eydür: Mî‘râc gicesi cehennemi ‘arz eylediler baña. Gördũm bir nice cemâ‘at ümmetũnden (13) otdan tâbũtlara ķoymıŗlar. Od aĥızlarından girũr, dübürllerinden çıķar. Ud yirlerinin

[71b] 1 Biregü: C6 İlüñ / Zîrâ ki: B7 Zîrâ / vardır ki: C7 vardır // 2 biregü: C7 ve ilüñ / baķa: C8 daķı yapıŗmaya / El zinâsı daķı budur ki yapıŗa: C8 Zîrâ elüñ daķı zinâsı vardır / Nitekim: B9, C9 Niteki // 3 Hâzret-i Muŗtafâ’ya (s.a.s.): C10 Peyĥamber (a.s.)’a // 5 *Ya‘nĩ eyit ōoķarlar ([71b] (5) - [72a] (11) arası): B nüŗhasında yok // 6 Mü’min erenlere: C13 Mü’minlere / gözlerini: C13 gözlerin / dutsunlar: C1 ĥutsunlar / yirin: C1 yerlerin / zinâdan saķlasunlar: C2 saķınsunlar zinâ itmesũnler // 7 Daķı eyit: C2 Ve daķı eyit, yâ Muŗammed / dutsunlar: C3 ĥutsunlar // 8 erlere: C4 kimseye / saķlasunlar: C4 saķınsunlar // 9 eger erdür eger ‘avratdur: C5 gerek er gerek ‘avrat / Hârâm nâzar eyleye: C6 Hârâma baķa // 10 gözine: C6 gözlerine / eridũrler: C7 aķıdalar / Gözleri çatlaya, çıķa, kôr ola: C’de yok // 11 cehennem iķinde: C7 cehennemde / Resũl Hâzreti (s.a.s.): C8 Peyĥamber (a.s.) // 12 baña: C’de yok / nice: C9 niķe // 13 yirlerinin: C11 yerlerinin

[72a]

(1) murdār koğularından cehennem ehli feryāz iderler. Eydürler kim İlāhī, bu murdār koğular (2) bize cehennem odından dağı artuğ oldu. Bize meded eyle Çalabum dirler. Dağı (3) oddan [C108b] yılanlar ağızlarından girtürler, burunlarından çıkarlar. Cebrāyil'e şordum (4) ki, bunların günāhı neydi ki bu vechile 'azāb çekerler? Cebrāyil eyitdi: Bunların (5) günāhları zināydı Yā Resūla'llāh. Biregünün hātūnına yāhūd cāriyesine (6) zinā iderlerdi. Dağı eyitdi: Şol qatābānlar ki cāriyeler qorlar, meyhānelerde (7) qahbelik iderler. Anlarıñıla dağı zinā itmek günāhı bu vechiledür, ne'üzü bi'llāhi min zalike. (8) Dağı Hāzret-i Muştafā (s.a.s.) eydür: Mi'rāc gicesi gördüm. Cehennemde (9) bir cemā'at 'avratları 'uryān, oddan direklerle aşakomışlar. Alınları saçlarından (10) qarınları yarılmış. Boyunlarına yılanlar tolaşmış. Ayaklarına 'akrebler yapışmış [B119a] şoqarlar. (11) Zebāniler oddan qamçılarla dögerler dört yanından. Ud yirlerinden iriñler ve qanlar (12) revān olup aqar. Feryādlarından cehennem ehli incinürler. [C109a] Mecnū'ı anları esirger. (13) Şordum Cebrāyil'e ki bunlar kimlerdür? Cebrāyil eydür: Bunlar şol zinā iden 'avratlardur.

[72a] 1 feryāz: C12 feryād / kim: C'de yok // 2 artuğ: C13 ziyāde / Çalabum dirler: C'de yok / Dağı oddan: C13 ve oddan // 3 girtürler: C1 girür / çıkarlar: C1 çıkar / Cebrāyil'e: C1 Cebre'ıl'e / şordum ki: C1 eyitdüm // 4 bu vechile: C2 böyle / Cebrāyil: C'de yok // 5 Biregünün hātūnına: C3 İlüñ 'avratına / yāhūd: C4 yā // 6 Dağı eyitdi: C'de yok / cāriyeler qorlar, meyhānelerde qahbelik iderler: C5 meyhānelerde cāriyeler qorlar, qahpelik eylerler // 7 Anlarıñıla: C5 Anlarla / dağı zinā itmek günāhı bu vechiledür: C6 zinā itmek günāhı dağı böyledür // 8 Dağı Hāzret-i Muştafā (s.a.s.): C7 Ve dağı Peyğamber (a.s.) // 9 oddan: C8 oddan / Alınları saçlarından qarınları yarılmış. Boyunlarına yılanlar tolaşmış: C9 Başlarından ayaklarına varınca oddan yılanlar tolanmış // 10 şoqarlar: B1, C11 şoqar // 11 oddan: C11 oddan / qamçılarla dögerler dört yanından: B1 qamçılarla durmadın dört yanlarından dögerler C11 qamçılarla dört yanından dögerler / yirlerinden: C12 yerinden / iriñler ve qanlar revān olup aqar: B2 iriñler, qanlar revān olup aqar C12 iriñler, qanlar ve şaru şular revān olup ırmağ gibi aqar // 12 incinürler: B3 incinür / Mecnū': C1 Cümlesi // 13 Şordum Cebrāyil'e ki bunlar kimlerdür: B3 Şordum yā Cebre'ıl ki, bunlar kimlerdür C1 Eyitdüm bunlar kimdür yā Cebre'ıl / Cebrāyil eydür: B4 eydür C2 Eytdi / Bunlar şol zinā iden 'avratlardur: B4 Bunlar dünyāda zinā idenlerdür C2 Bunlar şol zinā iden 'avratlardur dünyāda

[72b]

(1) Cehennem içinde ‘azābı bu vechile olacaqdır. Var, haber vir ümmetüñe zinādan ırak
(2) olsunlar. Tā ki bu vechile ‘azābdan emīn olalar. Pes her kişiye vācibdür (3) kim,
zinādan ihtirāz eyleye. Dāyima Hāk Ta‘ālā Hāzretine yalvara ki, şeytān (4) şerrinden
saklayuvire. Hıfz u amān içinde ola, bimennihi ve keremihi. Geldük (5) harām geymek
günāhı. Enes ibn-i Mālik (r.a.) rivāyet ider Hāzret-i Resül’den (6) (s.a.s.): **“Men
lebise’l-ḥarīre fī’l-dünyā lem yelbishu fī’l-āhireti”** (7) [B119b] Ya‘nī, kim ki dünyāda
dāyım harām geyse, tevbe itmedin ölse, āhiretde ḥarīr (8) geymeye ta cehennemde
oddan kaftan geymeyince. Zīrā ḥarīr tonları Hāk Ta‘ālā (9) dünyāda [C109b] erenlere
harām eyledi. Örtünmek daḥı harāmdur. Ammā döşenmek ve yaşıdanmak (10) Ebū
Ḥanīfe katında kayırmaz. Zīrā ḥörlamak ma‘nisi vardır, İmāmeyn katında (11) ol daḥı
harāmdur. Geldük maḥlūt olsa, ipegile iplik karışık olsa, argacı iplik (12) arışı ipek olsa
harāmdur. Ammā arışı iplik olsa ḥelāldür. Geldük oğlancuqlara (13) daḥı harāmdur.
Egerçi anlara günāh olmaz, zīrā ‘āqıl bāliḡ degüldür. Ammā günāhı atası

[72b] 1 Cehennem içinde: C3 Cehennemde / ‘azābı: B5, C3 anlaruñ ‘azābı / ırak: C4 ırak // 2 Tā ki bu vechile
‘azābdan: B6 Tā ki bu vechile olan ‘azābdan C4 Tā ki bu ‘azābdan / vācibdür kim: B7, C5 vācibdür oldur ki // 3
ihtirāz eyleye: B7 şaḡına / dāyima: B7 dāyım C6 dā‘imā // 4 saklayu vire: C7 saklayı vire / Hıfz u amān: B8 Hıfz-ı
amānī C7 ve Hıfz-ı amānī / ola: B9, C8 kılıvire // 5 günāhı: B9 günāhına C8 günāhını beyān idelüm / Enes ibn-i
Mālik (r.a.): B10 Enes bin Mālik (r.a.) / Hāzret-i Resül’den (s.a.s.): B10 Hāzret-i Muṣṭafā’dan (s.a.s.) C10 Peyḡamber
(a.s.)’dan // 7 kim ki: B1 kim / dāyım: C’de yok / harām: B1, C11 ḥarīr // 8 oddan: C12 otan / tonları: C13 esbābları
// 9 erenlere: B3 anlara C1 erlere / ve: B ve C’de yok // 10 Ebū Ḥanīfe: C2 İmām A‘zam / ḥörlamak ma‘nisi: C2
bunda ḥörlamak ma‘nāsı // 11 Geldük: C4 Ammā / ipegile iplik karışık olsa, argacı iplik arışı ipek olsa harāmdur.
Ammā arışı iplik olsa ḥelāldür: B6 ya‘nī, ipligile ipek karışık olsa, eger argacı ipek olsa, arışı iplik harāmdur. Ammā
arışı ipek olsa argacı iplik olsa ḥelāldür C4 ya‘nī ipegile iplik karışık olsa, eger argacı ipek, arışı iplik olsa ḥelāldür //
12 oğlancuqlara: C6 oğlancıklara // 13 daḥı harāmdur: B8 geydirmek daḥı harāmdur, niteki atalarına harāmdur C6
geydirmek daḥı harāmdur / Egerçi: C6 Lākin / zīrā ‘āqıl bāliḡ degüldür: C7 bāliḡ olmayınca / Ammā günāhı atası:
B10 Ammā günāhları ataları C7 günāhı babası

[73a]

(1) anası boynına olur. Geldük altun üsküf dağı harāmdur erenlere. (2) Her kim dünyāda geyse [B120a] āhiretde cehennemde başına oddan üsküf geydüriser(3)ler, beynisi çokrayısar. Ve gümüş üsküf dağı geymek harāmdur. Zīrā gümüşile (4) bezenmek dağı cāyiz degüldür erenlere. Meger ki yüzük ola yā kuşak ola. (5) Yāhūd kılıcı bezeyeler ancak. Ve altundan yüzük dağınmak dağı erenlere (6) harāmdur. Her kişi ki dünyāda dağınsa yarın oddan yüzük idüp (7) barmağına geçüriserler. Elleri yanısar cehennemde. Hāzret-i ‘Alī kerreme’l-lāhü vechehü, (8) rivāyet ider Hāzret-i Muşafā’dan (s.a.s.): [C110a] “Enne’n-nebiyye (9) aḥaze ḥarīren fe-ce‘alehū fī yemīnihī ve aḥaze zeheben ve-ce‘alehū fī şimālihī şümme kāle inni hāzeyni (10) harāmün ‘alā zükürü ümmetī” Ya’nī Peyğamber Hāzreti, ḥarīri sağ eline aldı, altını (11) şol eline aldı. Eyitdi: Bu ikisi dağı harāmdur benüm ümmetümün irkeklerine. (12) İbn-i ‘Abbās (r.a.) rivāyet ider. [B120b] Hāzret-i Muşafā’dan (s.a.s.): (13) “İnne’n-nebiyye re‘ā ḥātemen min zehebin fī yedi racūlin feneze‘ahū ve ṭaraḥahū fe-kāle

[73a] 1 anası boynına olur: B10 boyunlarına olur C7 anası boynınadır / Geldük altun üsküf dağı harāmdur erenlere: B11 Ve dağı altun üsküf harāmdur anlara C8 Geldük altun üsküf geymek dağı harāmdur // 2 Her kim dünyāda geyse āhiretde cehennemde başına oddan üsküf geydüriserler, beynisi çokrayısar. Ve gümüş üsküf dağı geymek harāmdur: B11 Her ki dünyāda geyse āhiretde cehennemde başına oddan üsküf geydüreler, beynisi çokrayısar. Gümüş üsküf geymek dağı harāmdur C’de yok // 4 dağı: B ve C’de yok / degüldür erenlere: C9 degildür erlere / yüzük ola: B3 yüzük // 5 Yāhūd kılıcı: B3 Yā kılıcı C10 Yā kılıç / altundan: C10 altun / dağınmak : B4, C10 ṭağınmak / erenlere: C11 erlere // 6 kişi: C11 kim / dağınsa: B4, C11 ṭağınsa / yarın: B5, C11 yarın cehennemde / oddan: C12 otdan // 7 barmağına geçüriserler: C12 barmağına geçürürler / Elleri yanısar cehennemde: B5 Elleri yanısar C’de yok / Hāzret-i ‘Alī kerreme’l-lāhü vechehü: B6, C13 ‘Alī kerreme’l-lāhü vechehü // 8 rivāyet ider Hāzret-i Muşafā’dan (s.a.s.): rivāyet idür Muhammed Muşafā ḥāzretinden (s.a.s.) C13 rivāyet ider Peyğamber (a.s.)’den // 10 Peyğamber Hāzreti: B5 Peyğamber Hāzreti (a.s.) C3 Peyğamber (a.s.) / ḥarīri sağ eline aldı, altını şol eline aldı: C3 sağ eline ḥarīr aldı, şol eline altun aldı // 11 dağı harāmdur benüm ümmetümün irkeklerine: B11 dağı harāmdur ümmetümün irkeklerine C4 harāmdur benüm ümmetüm erkeklerine // 12 Hāzret-i Muşafā’dan (s.a.s.): C6 Peyğamber (a.s.)’dan

[73b]

(1) ya‘medü aḥadüküm ilā cemretin min nārin fe-yecc‘alehā fī yedihī feḳīlī’r-racūlī ba‘de
 (2) mā zehebe’n-nebiyyü ḥuz ḥātemeke ve’ntefi‘ bi-hā ḳāle lā va’llāhi lā aḥizühü (3)
 ebeden ve ḳad ṭarahāhü resūlü’llāhi ‘aleyhi ve selleme” Ya‘nī Peyğamber (s.a.s.) (4) bir
 kişinüñ elinde altun yüzük gördi. Barmağından çıkardı, aldı yabāna (5) atdı. Dağı eyitdi:
 Ḳaşd ider sizlerden biriñüz oddan bir köz alup eline (6) ḳomağa. [C110b] Ya‘nī altun
 yüzük yarın cehennemde od olısar dağı elini yakısar. (7) Resül Ḥazreti gidicek ol kişiye
 biz eyitdük: Dur, yüzüğüñ al. Şatasın (8) ḥarclanasın. Eydür: Va’llāhi ben anı ayruḳ
 almazam. Zīrā Resül Ḥazreti anı yabāna (9) [B121a] atdı. Eger alsa dağı cāyız idi.
 Ammā anuñ şıdḳını ve i‘tikādını gör ki (10) Resül red itdüğini ben ḳabül itmezem didi.
 Edeb ri‘āyet itdi. Geldük (11) altun gümüş ḳablardan ṭa‘ām yimek ve şü içmek dağı
 ḥarāmdur erenlere dağı (12) ḥātūnlara. Ümmü Seleme (r.a.) rivāyet ider Ḥazret-i
 Resül’den (s.a.s.): (13) “İnne’llezī yeḳülü ve yeşrebü fī āniyeti’z-zehebi ve’l-fiżżati
 innemā yüercirü fī batnihi

[73b] 3 Peyğamber (s.a.s.): B5 Peyğamber (a.s.) C10 Resül (a.s.) // 4 aldı: C’de yok // 5 Ḳaşd ider sizlerden: C12
 Ḳaşd ider mi sizden / oddan bir köz alup eline ḳomağa: B8 oddan bir közi alup eline ḳomağa C13 oddan yüzüğü eline
 alup ḳomağa // 6 Ya‘nī altun: B8, C1 Ol altun / od: C1 āteş / dağı elini yakısar: C’de yok // 7 Resül Ḥazreti: C2
 Peyğamber (a.s.) / Dur: B10 Ṭur C2 Var // 8 Eydür: C3 Eyitdi / anı ayruḳ almazam: B11 ayruḳ anı almazın C3 anı
 ayruḳ almazın / Resül Ḥazreti: C4 Resülü’llāh // 9 dağı cāyız idi: B1, C5 cāyız idi almaḳ / şıdḳını ve i‘tikādını gör ki:
 B1 şıdḳı u i‘tikādını görüñ ki C2 şıdḳı u i‘tikādın gör ki // 10 Resül: C5 Resülü’llāh’uñ / red itdüğini ben ḳabül
 itmezem: B2, C6 redd itdüğini ben ḳabül itmezim / Edeb: C6 Edebe // 11 gümüş: C7 gümüş / yimek ve: C7 yemek /
 dağı: B ve C’de yok / erenlere dağı ḥātūnlara: B4 erenlere ve ḥātūnlara C8 erlere de ‘avratlara da // 12 Ümmü Seleme:
 B4 Ümmi Seleme / Ḥazret-i Resül’den (s.a.s.): B5 Ḥazret-i Muştafā’dan (s.a.s.) C9 Peyğamber (a.s.)’dan

[74a]

(1) **nārü cehenneme**” Ya’nî şol kimse ki altun yâ gümüş kabdan ta‘ām yise, (2) yāhūd şu içse, yarın kıyāmet güninde cehennem odı anuñ karnında ütiser. (3) Ya’nî cehennem odı yidüriserler. Dağı Hızeyfe (r.a.) rivāyet ider (4) [C111a] işitdüm. Resül Hāzreti eyitdi: “**Lā telbisü’l-ḥarīre ve-lā teşrebü min āniyeti**”(5)**z-zehebi ve’l-fiẓẓati ve-lā te’külü fī şihāfihā fe-innehā lehüm [B121b] fī’d-dünyā ve-hiye** (6) **leküm fī’l-āḥireti**” Ya’nî ḥarīr geymek, altun gümüş kabdan şu içmek, dağı (7) dağı altun ṭabaḳdan ta‘ām yimek, ḥarāmdur erenlere ve ḥātūnlara dağı ḥarāmdur. Zīrā (8) bu altun gümüş kablar, dünyāda kāfirlerüñdür. Sizlere āḥiretde viriliserdür. Zīrā (9) dünyā kāfirüñ uçmağıdur ve mü’minlerüñ zindānidur. Tena‘um idüben nefis dilegin virüp (10) ‘işret idem, dimek mü’mine lāyık degüldür. Nitekim Resül Hāzreti (a.s.): (11) “**Ed-dünyā sicnü’l-mü’mini ve cennetü’l-kāfiri fe-lā rāḥate li’l-mü’mini fī’d-dünyā**” (12) diyü buyurdi. Ya’nî dünyā mü’minlerüñ zindānidur. Ve kāfirlerüñ uçmağıdur. Pes mü’mine (13) dünyāda rāḥatlık yokdur. Dünyāda zahmet çekdüğine göre āḥiretde rāḥat [C111b] olup

[74a] 1 gümüş: C11 gümüş / kabdan: C11 kabdan / yise: B7 yiye C11 yeye // 2 yāhūd şu içse: B7 yā şu içe C11 şu içe / kıyāmet güninde: B8, C12 kıyāmetde // 3 odı yidüriserler: B9 odunı yidüviriserler C13 odın yedüriserler / Dağı: C’de yok // 4 işitdüm: B10, C1 eydür işitdüm / Resül Hāzreti eyitdi: C1 Peygamber (a.s.)’dan // 6 geymek: C4 geymek ve / gümüş kabdan: C4 gümüş kabdan / dağı: B2, C4 ve dağı // 7 dağı altun: B2 altun gümüş C4 altun gümüş / ṭabaḳdan: B2 kabdan, çanaḳdan, tebsiden C5 kaplardan / yimek: C5 yemek / ḥarāmdur erenlere ve ḥātūnlara dağı ḥarāmdur: B3 ḥarāmdur erenlere dağı ḥātūnlara dağı C5 ḥarāmdur erlere de ‘avratlara da // 8 bu: B ve C’de yok / gümüş kablar: C6 gümüş kaplar / Sizlere: C6 Size / viriliserdür: B4 viriliser // 9 kāfirüñ uçmağıdur ve: B5 kāfirlerüñ uçmağıdur C7 kāfirlerüñ cenneti / Tena‘um idüben: B5, C8 Zindānda tena‘um ideyin / nefis dilegin: C8 nefsüm diledügin // 10 ‘işret idem: B6, C8 ‘işret ideyin / degüldür: B7 degül C9 degüldür / Nitekim: B7, C9 Niteki / Resül Hāzreti (a.s.): B7 Peygamber ḥāzreti (a.s.) C9 Peygamber (a.s.) // 12 Ve: B ve C’de yok // 13 rāḥatlık: B10, C12 rāḥat / zahmet çekdüğine: C13 çekdügi zahmete / rāḥat olup: B11 şevāblar bulup

[74b]

(1) şevāblar bulııardur. Nitekim Peyğamber (s.a.s.) buyurur: [B122a] “Ecrüküm bi-ğadri te‘abiküm” (2) dimişdür. Pes Hağ Ta‘ālā dñyāyı sevmez, dağı yaradaldan berü bir kez nağar eylemedi. (3) Hağ Ta‘ālāı seven kullar gerekdür kim dñyāyı sevmeyeler. Aña göñül virmeıeler. Zırā eger (4) dñyānuñ Hağ Ta‘ālā katında sıvrısıñek ғанadı ғadarınca ғadri olsaydı, kāfirlere (5) bir içim řu virmezdi. Peyğamber Hağreti bu hağışde ki: “Lev-kāneti’d-dñyā tezinü (6) ‘inde’l-lāhi cenāha be‘ūzatin mā seğā minhā kāfiren şerbete mā‘in” diyü buyurdı. (7) Pes mü‘minüñ maşlağatı dñyāda āğiret azığunı ħāřıl itmekdür. Dñyāda temettu‘ (8) idüp dürlü ‘işretler ve ħarām zevğler süreyim diyen hemān kāfir şıfatıdır. Nitekim (9) Peyğamber (a.s.): “İnne’l-lāhe ta‘ālā ce‘ale’d-dñyā řelāřete eczā‘in cüz‘ün li’l-mü‘mini ve cüz‘ün (10) li’l-münāfiğı ve cüz‘ün li’l-kāfiri fe’l-mü‘minü [C112a] yetezevvedü ve’l-münāfiğı [B122b] yetezeyyenü ve’l-kāfirü (11) yetemette‘u” Ya‘nı Hağ Ta‘ālā dñyāyı üç bağş kıldı. Mü‘minler naşibi dñyādan āğiret (12) azuğın düzmekdür. Münāfiğlar naşibi dñyā bezekleriyle bezenmekdür. Kāfirler naşibi dñyā(13)yıla temettu‘ idüp gice ve gündüz metā‘umuz budur diyü āğiret ‘amelin terk idüp aña

[74b] 1 şevāblar bulııardur: B11 rağat olııar C1 şevāblar bulııar / Nitekim: B11, C1 Niteki / Peyğamber (s.a.s.) buyurur: B11 Peyğamber hağreti (a.s.) C1 Peyğamber (a.s.) eydür // 2 dimişdür: C’de yok / Pes: B1 Ya‘nı pes / sevmez: B2, C2 sevmedi / yaradaldan berü: B2 yaradaldan C3 yaradılaldan berü // 3 Hağ Ta‘ālāı: B2, C3 Hağ Ta‘ālā’yı / kullar gerekdür kim: B3 kullar gerek ki C4 kişiye gerekdür ki / sevmeyeler: C4 sevmeye / Aña göñül virmeıeler: B ve C’de yok / eger: C’de yok // 4 ғанadı ғadarınca: B4 ғadar / olsaydı: B4 varımışsa C5 olaydı / kāfirlere: B4 kāfire // 5 virmezdi: B5, C6 içürmeyeydi didi / Peyğamber Hağreti bu hağışde ki: C6 Peyğamber (a.s.) bu hağışde // 7 maşlağatı: B’de yok / azığunı: B7 azığın / Dñyāda: B8, C10 Dñyādan // 8 dürlü: B’de yok / süreyim diyen hemān kāfir şıfatıdır: B8 süreyin hemān dimek kāfir şıfatıdır C11 süreyin dimek hemān kāfir şan‘atıdır / Nitekim: B9, C11 Niteki // 9 Peyğamber (a.s.): B9 Peyğamber hağreti (a.s.) buyurdı // 12 azuğın düzmekdür: B2 azuğın düzmekdür C3 azuğındır / dñyā bezekleriyle: C3 dñyādan dñyā bezegile// 13 ve: B ve C’de yok

[75a]

(1) aña meşgöl olmaqdur. Haḳ Taʿālā Peyğambere eydür: **قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى** “**Ḳūl metāʿu’-d-dünyā ḳalīlün (2) ve’l-aḫīretü ḫayrūn limeni’t-teḳā**” (*Nisa/77*) Yaʿnī eyit yā Muḫammed ümmetüñe ki, dünyānuñ metāʿı azdur. (3) Yaʿnī anuñ fāyidesi azdur. Zīrā fānīdür. Hem ḫelāline ḫisāb olur ve ḫarāmına (4) ʿazāb olur. Āḫiret metāʿı yigrekdür bizüm gercek ḳullarumuza ki, yazuḳdan ḳaçıcı(5)lardur. Ḥāl budur ki ol dünyā azlığıla her kişiye tamām virilmez, maḳşūdınca belki (6) ol azdan az virilür. Anuñ daḫı lezzetinüñ beḳası yok ve niʿmetinüñ [C112b] sebātı yok. (7) Şāzılıḡı durduḡınlayın [B123a] ḡuşşa tiryāḳıdur. Yaʿnī durduḡınlayın aḡudur. Maʿmūrı (8) ḫarābdur. Ḥāşılı türābdur. Yaʿnī ʿimāretleri tizcek yıḳılup ḫarāb olacaqdur. Nāzük (9) taʿāmları ve nefis ṭonları mecmūʿı ṭopraḳ olur. Nitekim aḫbārda gelmişdür ki: (10) **“Sūrūrü’-d-dünyā hemmün ve tiryāḳuhā semmün ve maʿmūrühā ḫarābün ve ḫāşılıhā türābün”** (11) Yaʿnī bu dünyānuñ ḫelālinden tenaʿum idüp nefis ārzūlarını virmek, oḡlancuḳlar (12) oyunu gibidür. Haḳ Taʿālā niteki: **وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ** “**Vemā haẓihi’l-ḫayatü’-d-dünyā illā lehvün ve laʿibün**” (*Ankebut/64*) (13) diyü buyurdı. Görürsin, oḡlancuḳlar daḫı şabāḫ döşeklerinden ṭururlar.

[75a] 1 aña: B ve C’de yok / Peyğambere: C6 Peyğamber (a.s.)’a // 2 Yaʿnī: C’de yok // 3 fāyidesi: C8 fāʿidesi / Zīrā: C’de yok / Hem: C9 ve hem / olur ve: B7 olur C’de yok // 4 yigrekdür: C10 yegdür / gercek: B8 gircek // 5 Ḥāl budur ki: C11 Ḥālbuki / azlığıla: B9 azlığı ki / tamām virilmez, maḳşūdınca: B10 tamām maḳşūdınca virilmez C12 maḳşūdınca tamām virilmez // 6 virilür: B10 verilür / yok ve niʿmetinüñ: B11 ve niʿmetlerinin // 7 Şāzılıḡı durduḡınlayın ḡuşşa tiryāḳıdur. Yaʿnī durduḡınlayın aḡudur: B11 Şāzılıḡı durduḡınlayın ḡuşşa tiryāḳı ṭurduḡınlayın aḡu C1 Şādılıḡı ḡuşşa tiryāḳı aḡu // 8 ḫarābdur. Ḥāşılı türābdur: B1, C1 ḫarāb, ḫāşılı türāb olur / tizcek: B1 tizcek C2 tizcek / ḫarāb: C3 virān // 9 mecmūʿı: C4 cümle / olur: B3 olısardur / Nitekim: B3, C4 Niteki / ki: B ve C’de yok // 11 Yaʿnī: B ve C’de yok / ḫelālinden tenaʿum: B5 ḫālinden temettuʿ C6 ḫelālinden temettuʿ / oḡlancuḳlar oyunu: C6 oḡlan oyuncaḡı // 12 Haḳ Taʿālā niteki: B6, C7 Niteki Haḳ Taʿālā // 13 Görürsin: C8 Görürsüz ki / oḡlancuḳlar: C8 oḡlancuḳlar / ṭururlar: C9 ḳalkarlar

[75b]

(1) Bir araya cem^c olurlar, evcügez yaparlar, kimi bahça düzerler. Biribirile (2) şavaşup çekişmekdür ki hay sen benüm yirüm alduñ. Biri dağı eydür kim hay (3) sen benüm taşum alduñ. Hemān ki aḥşam oldu, her biri evlü evine gitdi. (4) [B123b] Taş dağı yabānda qaldı. Hemān [C113a] dünyā ehlinüñ ḥālī dağı buncılayındur. Çünkü (5) ‘ömr güninüñ aḥşamı ola, her biri sinlü sinlesine gitdi ki gerçek ev oldur. (6) Evler, köşkler, bahçalar yābanda qaldı. Bu bīçāre, ḥelālinüñ ḥisābın virür. Ve ḥarā(7)mınıñ ‘azābın çeker. Anuñ-ıçun Ḥaḫ Ta‘ālā: وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا “Velā nefse naşībeke mine’d-dünyā” (Kasas/77) (8) didi. İbnü ‘Abbās eydür: Ya‘nī dünyādan alacağın naşībün unutmağıl ki kefendür. (9) Qalanı hep arta qalur. Mecmū‘-ı mālūndan saña degen şol birkaç arşun (10) biz olısar. Ancağ şuña göre dünyāya ḥarīş olğıl. Ya‘nī ḥarīş olmağıl. (11) Terk itgil dimek olur. Anuñ-ıçun Ḥaḫ Ta‘ālā: فَلَا تَغْرِبْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا “Felā tegurrennekümü’l-ḥayatü’d-dünyā” (Lokman/33) (12) didi. Ya‘nī, iy qullarum! Dünyānuñ yalancı dirliği sizi aldamasun. [B124a] Fānīdür, (13) tiz elden gider. İmdi, bu murdār necisden ötri ki bu cümlesile fānīdür.

[75b] 1 evcügez yaparlar, kimi bahça düzerler: B8 kim evcügez yapar, kim furun yapar, kim bahça düzer C10 kimi evcegez yapar, kimi furun kimi bahça düzer // 2 yirüm: C11 yerüm / kim hāy: B10 ki hay C’de yok // 3 evlü evine: C13 evlerine // 4 Taş dağı: B1 Taş C13 Taş da yerde / qaldı: B1 qaldı, yir dağı / dünyā: B1 bu dünyā / ḥālī dağı buncılayındur: C1 dağı ḥālī böyledür // 5 ‘ömr: B2 ‘ömürleri C1 ‘ömri / sinlü sinlesine gitdi ki gerçek ev oldur: B2 sinlü sinine gider ki gerçek ev oldur C2 sinlü sinine gider ki gerçek ev odur // 6 bahçalar: C3 bahçalar / qaldı: C3 qalur / bīçāre: C3 bīçāre kişi / Ve: B ve C’de yok // 7 Anuñ-ıçun: C4 Anuñ-çun // 8 İbnü ‘Abbās: B6, C5 İbni ‘Abbās (r.a.) / unutmağıl: B7 unutma // 9 Mecmū‘-ı: C7 Cümle / şol: B ve C’de yok // 10 biz: C8 bez // 11 Anuñ-ıçun: C10 Anuñ-çun // 12 iy: B ve C’de yok // 13 elden gider: C12 eliñüzden çıkar / ötri: B1 ötürü C13 ötürü / bu cümlesile: C13 cümlesi

[76a]

(1) Dağı ol bākī devleti [C113b] ve sermedī saʿādeti terk eylemeñ ki āhīret niʿmet(2)leridür. Revā degüldür anı terk eylemeñ. Hikāyet olındı ki (3) Süleymān Peyğamber (a.s.) tahtıla yirile gök arasında (4) giderdi. Nāgāh bir çiftçi dervīş bunu gördi. Eydür: Zihī saʿādet senüñ, (5) İy Dāvud oğlu Süleymān! İş bunuñ gibi saʿādet ve salṭanat ve hükümet saña (6) virmişdür. İns ü cin saña muṭīʿ. Yiller hükümüñde, fermānuñda. Hemān yil bunuñ (7) haberin aldı, Süleymān'a yitişdüirdi. Buyurdı dīvlere ve yile, tahtını fi'l-hāl (8) çiftçinüñ katına iletdiler. Bu dervīşüñ ensi enddi. Süleymān eyitdi: (9) İy Çiftçi! Sen benüm salṭanatuma imrenmegil. [B124b] Şol çiftüñ sürerken (10) bir kez sübhān-allāh didüğüñ yigrekdür benüm tācumdan dağı tahtumdan dağı (11) salṭanatumdan. Zīrā ol tesbīhüñ sevābı bākīdür. Yarın kıyāmet güninde (12) defterüñde hāzır bulacağsın. Bu benüm tahtum ve salṭanatum [C114a] mecmūʿı fānī (13) olup gidecekdür. Pes imdi, ʿāqıl oldur ki dünyāya aldanmaya. Mağrūr olup

[76a] 1 Dağı: C'de yok // 2 Revā degüldür anı terk eylemeñ: B3, C2 Revā degül / ki: C'de yok // 3 Süleymān Peyğamber (a.s.): B4, C2 Süleymān (a.s.) / yirile: C3 yerle // 4 Eydür: C4 Eyitdi / Zihī: C4 Zehī // 5 Süleymān: B6, C5 Süleymān ki / saʿādet ve salṭanat ve hükümet: B6, C5 salṭanat ve hükümet // 6 virmişdür: B7, C6 virilmişdür / İns ü cin saña muṭīʿ: B7 İns ü cinn saña rām vü hoş tıyūr saña muṭīʿ C6 İns ü cin vü hoş u tıyūr saña muṭīʿ / Yiller hükümüñde, fermānuñda: B8 Yiller hükümüñde fermān C6 Ve yiller hükümüñde fermāndur // 7 yitişdüirdi: C8 iriştüirdi / Buyurdı: B9 Süleymān buyurdı C8 Süleymān (a.s.) ʿemr itdi / yile: C9 yele / tahtını fi'l-hāl: B9 hemān tahtını // 8 çiftçinüñ: B10 ol çiftçinüñ / Bu dervīşüñ ensi endi: B10 Bu dervīşüñ ensi entdi C'de yok / Süleymān: C9 Süleymān (a.s.) // 9 imrenmegil: C10 imrenme / Şol: C'de yok // 10 kez: C11 kerre / didüğüñ yigrekdür: B1 dedüğüñ yigrekdür C11 didüğüñ yegdür / benüm tācumdan dağı tahtumdan dağı salṭanatumdan: B1 benüm tācumdan dağı tahtumdan dağı salṭanatumdan dağı C12 benüm salṭanatumdan // 11 kıyāmet güninde: B ve C'de yok // 12 tahtum ve salṭanatum: B4, C13 tācum, tahtum, salṭanatum / mecmūʿı fānī olup gidecekdür: C1 cümlesi fānīdür // 13 ki: C'de yok

[76b]

(1) kalmaya. Meşâyih eydür: “**Ed-dünyâ ke’l-mer’eti’l-fâcireti fe-lâ yerđâ bi-şoḥbetihâ**
(2) ille’l-muḥanneṣü” Ya’nî dünyâ şol qahbe ‘avrata beñzer ki kimüñ gerekse (3) yüzine
 güler. Hiç kimseye vefâsı yok. İmdi, anuñ gibi qabûl eyleyüp (4) muşāḥib olmaz. İllâ
 muḥanneṣ kişiler. Pes mü’minüñ şādıķı oldur kim (5) dünyâdan zarûret olduķı kadar ala.
 Ancaķ gice ve gündüz sa’yı, cehdi (6) âhirete lâıyık ‘amel arturmak ardınca ola.
 *Nitekim yüz biñ yigirmi dört (7) peygamberler ve bunca yüz biñ evliyâlar ve şâlihler
 bu nesne üzerine(8)yidi. Şol ferâyiz ki, Hâķ Ta‘âlâ farz itdi, mecmû‘ını yirine getüre. (9)
 Hâżret-i Muştafâ’nuñ sünnetlerini ri‘āyet idüp şerī‘atı [C114b] dāyiresinden (10)
 çıkmaya. Evvelâ biş vaķt namāzı Hâķ Ta‘âlâ farz eylemişdür. Dāyim kıla. Bir (11)
 vaķtin terk itmeye. Belki każāya ķomaya. Zīrâ Hâżret-i Muştafâ (s.a.s.) (12) dimişdür
 kim: Her kişi ki bir vaķt namāzı każāya ķosa kaşdıla, yarın (13) cehennemde seksen yıl
 ‘azāb idiserlerdür. Gel gör ki kaşdıla terk idüp

[76b] 1 kalmaya: B5 dünyāya kalmaya // 2 ki: C’de yok // 3 yüzine: B8 yüzüne / yok: B8 yokdur / anuñ gibi: B8 anuñ
 gibi ‘avrata C5 bunuñ gibi ‘avrata / eyleyüp: C5 idüp // 4 Pes mü’minüñ şādıķı oldur kim: B8 Pes imdi mü’min-i şādıķ
 oldur ki C6 Pes mü’min-i şādıķ oldur ki // 5 ve: B ve C’de yok / sa’yı cehdi: B11 sa’y ve cehdi C8 sa’y ü cehdi // 6
 ‘amel: C8 ‘ameli / ardınca: B ve C’de yok / *Nitekim kılıcıla ([76b] (6) - [77a] (11) arası): B’de yok / Nitekim:
 C8 Niteki / yüz biñ: C8 yüz // 7 ve bunca: C9 bunca // 8 ferâyiz: C10 ferā’iz / farz itdi: C11 farz eyledi / yirine: C11
 yerine // 9 sünnetlerini: C12 sünnetlerin / ri‘āyet idüp: C12 ri‘āyet idüp yerine getüre / şerī‘atı: C13 şerī‘at /
 dāyiresinden: C1 dā’iresinden // 10 çıkmaya: C13 çıkmaya tā ki kıyāmetde şefā‘at dā’iresinden çıkmaya // 10 biş: C1
 beş / Dāyim: C2 Dā’im // 11 vaķtin: C2 vaķtı / terk itmeye: C2 terk eylemeye / Belki: C’de yok / Hâżret-i Muştafâ
 (s.a.s.): C3 Hâżret-i Peygamber // 12 kim: C3 ki / kişi ki: C3 kim ki / kaşdıla: C’de yok // 13 idiserlerdür: C5 iderler

[77a]

(1) kılmasa, yāhūd dāyimā kılmasa, hālī ne olacaqdur. Ġāyetü'l-Ḳuşvā adlı (2) kitābda eydür: “Men tereke şalāte cāhiden fe-hūve kāfirün ve men tereke tehāvünen (3) ve keslānen üstütübe ümehhilü şelāsete eyyāmin fe-in tābe ve ‘āde fe-lā kelāme ve-in lem yetüb (4) fe-mezhebü’ş-Şāfi‘ī en yuktele bi’s-seyfi ḥadden lā cezā‘en li’l-küfri ke-mā enne’l-celde (5) ḥaddün li’z-zinā ve izā kāne ḥadden yuḡselü ve yüdfenü fī meḡābirī’l-müslimīne ve ḡāle’l-Mālikü (6) ve Aḡmed bin Ḥanbel (r.a.) ennehü yuktelü li’l-küfri cezā‘en lehü ve ḡāle Ebū Ḥanīfete (r.a.) (7) yuḡbesü ve yu‘azzertü ve yüdrabü ḡattā yaḡruce min zaḡrihi’d-demü ve yudḡalü fī beytin muḡlimin (8) ḡattā [C115a] yetübe” Ya‘nī: Namāza inkār idüp terk itse kāfir olur. İttifākı mecmū‘-ı (9) imāmlar ḡatında eger kāhellik ve süstlik idüp terk itse ḡabs ideler. (10) Üç güne deḡin mühlet vireler. Eger tevbe iderse söz yok ve eger tevbe itmezse (11) Şāfi‘ī mezhebinde kılıcıla [B125a] depelemek ḡaddür. Küfr cezāsı deḡül. Nitekim yüz ağaç urmaḡ (12) zinānuñ ḡaddidür. Pes ḡad urulıcaḡ öldüğinden şoñra yuyup kefenleyüp müslümānlar (13) sininde ḡomaḡ gerekdür. Geldük İmām Mālik ve Aḡmed bin Ḥanbel mezhebinde kılıcıla

[77a] 1 yāhūd dāyimā kılmasa, hālī ne olacaqdur: C5 hālī nice ola yāhūd dā‘imā kılmasa, hālī ne olacaqdur // 2 eydür: C7 dir ki // 8 Ya‘nī: C1 Ya‘nī kim ki / Namāza: C1 Namāzı // 9 kāhellik ve süstlik: C2 kāhillik ve süstlik / terk itse: C3 terk iderse // 10 deḡin: C4 dek / ve: C‘de yok / tevbe: C‘de yok // 11 Şāfi‘ī mezhebinde kılıcıla: C5 Şāfi‘ī mezhebinde kāfir olur, kılıcıla / depelemek ḡaddür: B1 gerekdür ki ammā depelemek ḡaddidür C6 depelemek gerekdür ammā depelemek ḡaddidür / Küfr cezāsı deḡül: B1 Küfir cezāsı deḡül C6 Küfir cezāsı deḡildür / Nitekim: B1, C7 Niteki / ağaç urmaḡ: C7 deyenek // 12 ḡaddidür: B2, C7 ḡaddi olduḡı gibi / ḡad urulıcaḡ: B2, C7 ḡaddi olıcaḡ / öldüğinden: C8 öldükden / müslümānlar: C8 müslümānlar // 13 sininde ḡomaḡ gerekdür: B3 sininde ḡomaḡ gerek C9 ḡabrıne ḡomaḡ gerekdür / Geldük: B‘de yok C9 Ammā / Aḡmed bin Ḥanbel: C9 Aḡmed ibn-i Ḥanbel

[77b]

(1) gerek. Küfür cezâsı ile eyle olsa, yumağ gerek ve müslmânlar yanına komağ gerek. (2) Geldük Ebü Hanîfe mezhebinde kâfir olmaz ammâ kâfir ‘azâbı gibi ‘azâb göriser. (3) Dünyâda cezâsı budur ki; dutalar habs ideler, muhkem [C115b] dögeler, arkasından (4) kan çıkıncaya degin. Bir karañu dama birağalar yata, ta tevbe idinceye degin. (5) Mezheblerüñ key âsânı Ebü Hanîfe mezhebidür. Ol dağı bî-namâza cezâ itmege (6) bu vechile hüküm eylemişdür dünyâda. Geldük âhiret cezâsı, Hâzret-i Muştafâ (7) (s.a.s.) haber viridi, eydür: Cehennemde bir kuyu vardır. Ol kuyunun (8) [B125b] adı Gayyâ’dur. İçinde ol kadar ‘azâb âletleri vardır ki, vaşf-ı haddi mümkün (9) degüldür. Anuñ ağızın açsalar, tamu tamulığıla anuñ ‘azâbından feryâd idiser. (10) Diyiser ki: İlâhî! Bu kuyunun ‘azâbından incindüm. Buyur örtsünler, Çalabum diyiser. (11) Namâz kılmayanları cem’ idüp bir araya, dağı ol kuyuya koyarlar. Üzerine (12) kapaklayalar. Her vaqt için seksen yıl ‘azâb ideler, ne’üzü bi’llâhi min zalike. (13) Pes tamâm müslmân oldur ki, biş vaqt namâza kâyim ola. Andan ziyâde dağı

[77b] 1 gerek: B4, C10 depelemek gerek / Küfür cezâsı ile eyle olsa: B4 Küfür cezâsı eyle olsa C10 Küfür cezâsı öyle olıcağ / yumağ gerek ve müslmânlar yanına komağ gerek: B5 yumamağ gerek müslmânlar yanında komamağ gerek C11 yuyup müslmânlar kabrine komağ gerek // 2 Geldük Ebü Hanîfe: B5 Geldük İmâm Ebü Hanîfe C11 Ammâ Ebü Hanîfe // 3 muhkem: B7 ve muhkem // 4 çıkıncaya degin: B8, C1 çıkınca / dama: B8, C1 eve / ta tevbe idinceye degin: B8 ta tevbe idince C2 tevbe idince // 5 Ol dağı bî-namâza cezâ itmege bu vechile hüküm eylemişdür dünyâda: C’de yok // 6 âhiret cezâsı: B10 âhiretde / Hâzret-i Muştafâ (s.a.s.): C3 Hâzret-i Peyğamber (a.s.) // 7 kuyu: B11 kuyu / Ol kuyunun: B ve C’de yok // 8 İçinde: C4 Anuñ içinde / vaşf-ı haddi: B1 vaşf u haddi C5 vaşfı // 9 degüldür: C6 degildir / Anuñ ağızın: B2 Kaçan anuñ ağızın C6 Kaçan anuñ ağızını / tamu tamulığıla anuñ ‘azâbından feryâd idiser: B2 anuñ ‘azâbından tamu tamulığıla feryâd ider C6 tamu anuñ ‘azâbından feryâd ider // 10 Diyiser ki: C7 Eydür / Çalabum diyiser: C’de yok // 11 cem’ idüp bir araya: B4 bir araya cem’ idüp C8 cem’ idüp / dağı: B ve C’de yok / Üzerine kapaklayalar: B5 Dağı üzerini kapaklarlar C9 Ağızın kaparlar // 12 ‘azâb ideler: B6, C9 ‘azâb iderler // 13 müslmân: C10 müslmân / biş: C11 beş / kâyim: C11 kâ’im / dağı: C’de yok

[78a]

(1) sünnetleri ki Resül Hâzreti kıldı. Mecmû'ını zabt idüp kıla. Seferde dahı (2) sünnetleri kılmak gerekdir. Kifâye'de eydür: Korkulu yir olsa, farızaları yirde kıla. (3) Sünnetleri at üzerinde kıla imâ ile. Terk eylemeye. Enes bin Mâlik (r.a.) (4) rivâyet ider Hâzret-i Muşafâ'dan: **"Men şalle'l-fecre ve's-şubha fî cemâ'atin (5) [C116a] şümme ka'ade yezkürü'l-lâhe 'azze ve celle hattâ taflu'a's-şemsü kadre rumhın hattâ yaħrûce (6) vaħtû'l-kerâhiyyeti ve hâze's-şalâtü yüsem mā şalâte'l-işrâķi ve hiye evvelü (7) şalâti'd-đuhā şümme şallā rek'ateyni kânet lehü ke-ecri ĥaccetin ve 'umretin. (8) [B126a] Kâle Enes, kâle Resûlu'llāh şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem tāmmetün tāmmetün."** (9) Ya'nî kim ki, irta namâzın cemâ'atıla kılsa dahı namâz kılduğı yirde otursa (10) zikre tesbîhe meşğul olsa, ta güneş bir süñü boyı çıkınca dahı iki (11) rek'at namâz kılsa, Hâķ Ta'ālā tamām ĥac ve 'umre şevâbın rûzi kıılır. Enes eydür: (12) Resül Hâzreti üç kez tamām diyü tekrâr eyledi. Bu namâza işrâķ namâzı dirler. (13) Geldük gündüzüñ dört baħşından bir baħşı geçicek 'Āyişe rivâyetinde

[78a] 1 sünnetleri ki: B7 sünnetlerle C11 sünnetler ki / Resül Hâzreti: C11 Resûlu'llāh / Mecmû'ını zabt idüp kıla: B8 Mecmû'ın zabt idüp kıla C12 Mecmû'ın zabt kıla / Seferde dahı sünnetleri kılmak gerekdir. Kifâye'de eydür: Korkulu yir olsa, farızaları yirde kıla. Sünnetleri at üzerinde kıla imâ ile. Terk eylemeye: B ve C'de yok // 3 Enes bin Mâlik (r.a.): B8 Enes ibnü Mâlik (r.a.) C12 Enes ibn-i Mâlik (r.a.) // 4 Hâzret-i Muşafâ'dan: B9 Hâzret-i Muşafâ'dan (s.a.s.) C13 Peyğamber (a.s.)'dan // 9 yirde otursa: B2 yirde C4 yerde otursa // 10 zikre tesbîhe: B3 tesbîhe zikre / bir süñü: B3 yarım süñü C5 yarım mızraķ // 11 tamām: C'de yok / ĥac ve 'umre: B4, C6 ĥacc u 'umre / rûzi kıılır: C6 vire / Enes: C6 Enes ibn-i Malik (r.a.) // 12 Resül Hâzreti: B5 Resûlu'llāh Hâzreti C7 Resûlu'llāh / tamām: B5 tamām tamām tamām C8 tamām tamām // 13 baħşından: B7 baħşda / 'Āyişe: C10 'Āyişe (r.a.)

[78b]

(1) dört rekʿat namāz kıldı. Ümmühānī rivāyetinde sekiz rekʿat namāz kıldı. (2) Buña kuşluk namāzı dirler. Bir hadīşde dağı eydür: Kuşluk namāzın on iki (3) rekʿat kılsa, Hāḡ Taʿālā aña uçmak içinde bir [C116b] yüce köşk viriserdür (4) altundan. Pes kuşluk namāzınıñ eḡalli dört rekʿatdır, [B126b] evsaṡı sekiz (5) rekʿatdır, aʿlāsı on iki rekʿatdır. Her kim bu namāzı kılsa Hāḡ Taʿālā (6) biñ ḡasene virür. Biñ günāhın ʿafv ider. Derecelerini biñ ḡat yücedür. (7) Geldük aḡşam namāzından soñra kim ki söylemedin altı rekʿat namāz (8) kılsa, Hāḡ Taʿālā, on iki yıl ʿibādet itmişce şevāb virür. Aña şalavatü(9)ʿl-evvābīn dirler. Dağı şol kişi ki dünle ḡalkmaya, yatsu namāzından (10) soñra dört rekʿat namāz kılsa, yā altı rekʿat namāz kılsa yā sekiz rekʿat (11) namāz kılsa yā on iki rekʿat namāz kılsa yāḡüz ne deñlü kılubilürse (12) kılsa, Hāḡ Taʿālā ol kişiye tamām dün namāzın kılmışca şevāb viriserdür. (13) Geldük tesbīḡlerden şol ki Resül Hāzreti dāyimā mülāzemet itdügi

[78b] 1 rekʿat: B7 rekaʿat / Ümmühānī: B8, C11 Ümmehānī / sekiz rekʿat: B8 sekiz rekaʿat C11 sekiz rekʿat // 2 Kuşluk: B9 Kim ki kuşluk C12 Kim ki kuşluk / namāzın: C13 namāzını // 3 rekʿat: B10 rekaʿat namāz / uçmak içinde bir yüce köşk viriserdür altundan: B10 uçmak içinde bir yüce köşk veriser altundan C13 bir yüce köşk virür cennetde altundan // 4 dört rekʿatdır, evsaṡı sekiz rekʿatdır, aʿlāsı on iki rekʿatdır: B11 dört rekaʿatdır, evsaṡı sekizdür, aʿlāsı on ikidir C2 dört, evsaṡı sekiz, aʿlāsı on iki rekʿatdır // 5 kim: B1 ki // 6 biñ ḡasene virür: C3 aña biñ ḡasene ve / Derecelerini: B3 Dereceleri // 7 aḡşam namāzından soñra kim ki: B3 kim ki aḡşam namāzından soñra C5 aḡşam namāzından soñra / söylemedin: C5 söylemeden / rekʿat: B4 rekaʿat // 8 Hāḡ Taʿālā, on iki yıl ʿibādet itmişce şevāb virür: B4 on iki biñ yıl ʿibādet itmişce Hāḡ Taʿālā, şevāb virür C6 Hāḡ Taʿālā, on iki yıl ʿibādet itmişce şevāb vire / şalavatüʿl-evvābīn: B5, C7 şalatüʿl-evvābīn // 9 Dağı: B6, C7 Ve dağı / ḡalkmaya: B6 ḡalkmaya // 10 rekʿat namāz kılsa, yā altı rekʿat namāz kılsa yā sekiz rekʿat namāz kılsa yā on iki rekʿat namāz kılsa yāḡüz ne deñlü kılubilürse kılsa: B7 rekaʿat yā altı yā sekiz yā on iki ḡaḡ kılubilürse kılsa C8 yā altı yā sekiz yā on iki rekʿat namāz kılsa // 12 ol kişiye: B ve Cʼde yok / viriserdür: B8 veriser C10 vire // 13 Resül Hāzreti: B9 Resül Hāzretinüñ (s.a.s.) C11 Resül Hāzretinüñ / dāyimā: C11 dāʾimā

[79a]

(1) tesbîhlerdür. Şevâblarınıñ nihâyeti yokdur. Ziyâde fazîletleri dahı **[B127a]** budur ki
 (2) bunların şevâbları huşamâ dîvânlarına **[C117a]** naql olunmayısardur. Ya'nî haqluları
 (3) alımayısardur ve verilmeyiserdür. Evvel ırte namâzından öñdin yüz kez
 “Sübḥāna'l-lāhi (4) ve bi-ḥamdihî sübhāna'llāhi'l-ʿazīm ve bi-ḥamdihî estagfiru'l-lāhe”
 diye. Ve yüz kez dahı (5) “Sübḥāna'llāhi'l-ʿazīmi ve etübü ileyhi” diye. ırte namâzından
 soñra güneş toğmadın (6) yüz kez “Sübḥāna'llāhi ve'l-ḥamdü li'llāhi ve-lā ilāhe
 ille'llāhü va'llāhü ekber” diye. Güneş (7) toğduğundan soñra ta ikindüye degin, yüz kez
 “Lā ilāhe ille'llāhü vaḥdehü (8) lā-şerike leh lehü'l-mülkü ve-lehü'l-ḥamdü yuhyî ve
 yumîtü ve hüve ʿalā külli şey'in kadîr” (9) diye. Yüz kez “Şalāvāt” getüre. Ve yüz kez
 dahı “İhlâş” süresin okuya. (10) Ve yüz kez dahı “Sübḥāna'llāhi ve'l-ḥamdü li'llāhi
 ve-lā ilāhe ille'llāhü va'l-lāhü ekber” diye. (11) Ve yüz kez dahı “Lā ḥavle ve-lā
 kuvvete illā bi'llāhi'l-ʿaliyyi'l-ʿazīmi ve-lā mencā (12) mine'llāhi illā ileyhi” diye. Ve
 ikindü **[B127b]** vaqtinden soñra yüz kez “Estagfiru'llāhe'llezî (13) lā ilāhe illā
 hüve'l-ḥayyü'l-ḳayyümü ve etübü ileyhi” diye. Ve yüz kez dahı “Rabbi'ğfir lî

[79a] 1 tesbîhlerdür: B10 tesbîhlerdür ki C11 dur'alar ve tesbîhlerdür / nihâyeti yokdur: B11 nihâyetin Haḳ Ta'ālā bilür ancak C12 nihâyeti Haḳ Ta'ālā bilür ancak / fazîletleri dahı budur ki: B11 fazîleti budur ki C13 fazîleti budur // 2 olunmayısardur: B1 olunmayısar C1 olunmayısar / Ya'nî haqluları alımayısardur ve verilmeyiserdür: B2 Ya'nî haqluları alımayısar C'de yok // 3 öñdin: B2 öñdün // 4 Ve yüz kez dahı ... diye: B'de yok C2 Yüz kez dahı ... diye // 5 ırte: C3 Ve ırte // 6 diye. Güneş toğduğundan soñra ta ikindüye degin, yüz kez: C'de yok // 9 Yüz kez: C7 Ve yüz kez / Ve yüz kez dahı İhlâş süresin okuya: B8 Yüz kez İhlâş süresini okuya C8 Ve yüz kez İhlâş süresin okuya // 10 Ve: B'de yok // 12 Ve ikindü vaqtinden soñra yüz kez: C11 Ve ikindüden soñra yüz kez

[79b]

(1) [C117b] ve tûb ‘aleyye inneke ente’t-tevvâbü’r-raḥîmü” diye. Güneş şararacak (2) yüz kez “Sübḥāna’llāhi ve bi-ḥamdihî sübhāna’llāhi’l-‘azîmi ve bi-ḥamdihî” diye. (3) Ve gicede yüz kez “Sübḥāna’llāhi ve’l-ḥamdüli’llāhi ve-lā ilāhe illā’llāhü va’llāhü ekber” (4) diye. Ve yüz kez daḥı “Rabbi’ḡfir lî ve tûb ‘aleyye inneke ente’l-ḡafûr” diye. (5) Ve yüz kez daḥı şalavât getüre. Ve yüz kez daḥı “Sübḥāna’llāhi ve bi-ḥamdihî (6) sübhāna’llāhi’l-‘azîmi ve bi-ḥamdihî” diye. Ve yüz kez daḥı döşegi üzerinde “Sûre-i (7) İhlâş” okuya. Hâk Ta‘ālâ mecmû‘-ı korkusundan saklaya. Dâyimâ hıfz (8) ve amân içinde duta. Şeyḥ Şihâbe’d-dîni Sühreverdî rahmetü’l-lāhi ‘aleyh (9) nakl ider [B128a] Şeyḥ İbrâhîm Teymî’den (r.a.). İbrâhîm Teymî eydür: Hâzır (10) (a.s.) baña eyitdi: Yâ İbrâhîm! Saña bir ‘azîm fâideli ve bî-nihâyet (11) sevâblu nesne öğredeyim ki benden saña yâdigâr olsun. Baña Mefḥar-ı [C118a] Enbiyâ (12) ve Server-i Evliyâ Muḥammed Muştafâ (s.a.s.) teberrûk öğretti didi (13) ki: İy qarındaşum Hâzır! Her kim bunuñ okumaḡına mülâzemet eylese, bir kerre şabâh

[79b] 4 kez: C’de yok / diye: C’de yok // 6 üzerinde: B9 üstinde / “Sûre-i İhlâş” okuya: B9 İhlâş sûresin okuya C8 “Sûre-i İhlâş” okıya // 7 korkusundan: B10 korkduğundan C8 korkudan / dâyimâ: C9 dâimâ / hıfz ve amân içinde duta: B10 hıfz-ı amânı içinde ola / C9 hıfz u amânı içinde tuta // 8 Şeyḥ Şihâbe’d-dîni Sühreverdî (r.a.): B11 Şeyḥ Şihâbe’d-dîni Sühreverdî rahmetü’l-lāhi ‘aleyh C9 Şeyḥ Şihâbe’d-dîni Sühreverdî (rahimehü’l-lāh) // 9 nakl ider Şeyḥ İbrâhîm Teymî’den (r.a.): C10 Şeyḥ İbrâhîm-i Tîmî’den rivâyet ider / İbrâhîm Teymî eydür: C11 İbrâhîmî Tîmî (rahimehü’l-lāh) eydür / Hâzır (a.s.): B1 Hızır nebî (a.s.) C11 Hâzır nebî // 10 ‘azîm fâideli ve bî-nihâyet sevâblu: B2 sevâblu ve bî-nihâyet fâideli C12 ‘azîm fâideli ve bî nihâye sevâblu // 11 öğredeyim: B3, C13 öğredeyin / Baña: B4, C13 Baña daḥı // 12 ve Server-i Evliyâ: C’de yok / Muḥammed Muştafâ (s.a.s.): C1 Muḥammed (a.s.) / teberrûk: C1 teberrûken / didi: C1 ve didi // 13 Hâzır: B6 Hızır / Her kim bunuñ okumaḡına: B6 Kim ki bunuñ okumaḡına C2 Her kim bunu okumaḡa

[80a]

(1) namâzından soñra gün toğmadın ve bir kerre dahı ikindü namâzından soñra aḥşama
 (2) yakın gün toľunmadın okusa, dünyâda ve âḥiretde maḳşudlarına yitişve ve
 kórıduğından (3) emîn ola. İbrâḥîm Teymî eydür: Baña ki Ḥazır öğretti, iki gün
 okudum nâgâḥ (4) bir gece düşümde gördüm kim cennete girmişem peygamberlerle
 [B128b] ve evliyâları uḫmaḫ (5) taʿâmlarından yirem. Uyandum bir şafâ lezzetile ki,
 andan soñra dört ay gice ve gündüz (6) gönlüm dünyâ taʿâmına meyl eylemedi. Bir
 loḫma yimedüm andan girü. Ol fâyide-i ʿazîmüñ (7) adı “Müsebbeʿât-i ʿAşere”dür. Yaʿnî
 on nesnedür ki yidişer kez okınur. (8) Evvel, yidi kez “Sûre-i Fâtihâ”; ikinci, yidi kez
 “Âyete’l-Kürsî” [C118b] okuya. Üçünci, (9) yidi kez “Ḳul yâ eyyühe’l-kâfirüne” okuya.
 Dördünci, yidi kez “Sûre-i İḥlâş” okuya. (10) Bişinci, yidi kez “Ḳül eʿüzü
 birabbi’l-felâḫ” okuya ve “Ḳül eʿüzü bi-Rabbi’n-nâs” okuya. Altıncı, (11) yidi kez
 “Sübḥâna’llâhi ve’l-ḥamdü li’llâhi ve-lâ ilâhe illa’llâhü va’llâhü ekber” diye. Yidinci,
 yidi kez (12) “Şalâvât” getüre. Sekizinci, yidi kez “Allâhümme’ğfir lî ve li-vâlideyye ve
 Rabbi’r-ḥam ḥümâ (13) ke-mâ Rabbeyânî şağıren” diye. Toḫuzıncı, “Allâhümme’ğfir lî
 ve li-cemî’i’l-mü’minîne ve’l-mü’minâti

[80a] 1 ve bir kerre dahı: C4 bir kere / aḥşama yakın: C’de yok // 2 okusa: C’de yok / yitişve: C5 yetişve / ve: B’de yok
 // 3 İbrâḥîm Teymî: B10 İbrâḥîm C6 İbrâḥîm-i Tîmî / Ḥazır: B10 Ḥızır nebî C6 Ḥazır / iki gün okudum: B10 bir iki
 gün okudum C7 bir iki gün okudum // 4 gördüm kim: B11 görürem ki C7 gördüm ki / girmişem: B1 girmişin /
 peygamberlerle: C8 peygamberlerle / ve evliyâları: C8 evliyâlarla / uḫmaḫ: C8 cennet // 5 yirem: B1 yirin / dört ay
 gice ve gündüz: B2 dört ay gice gündüz C10 gice gündüz dört ay // 6 eylemedi: C11 itmedi / Bir: C11 Ve bir / andan
 girü: B ve C’de yok / fâyide-i ʿazîmüñ: B3 fâyide-i ʿazîmenüñ C11 fâide-i ʿazîmenüñ // 7 Müsebbeʿât-i ʿAşere’dür:
 C11 Müsebbiʿât-i ʿAşere’dür / Yaʿnî on nesnedür ki yidişer kez okınur: B’de yok C12 Yaʿnî on nesnedür yedişer kerre
 okınur // 8 Evvel yidi kez “Sûre-i Fâtihâ”: B4 Evvel yidi kez “Fâtihâ” okuya C13 Evvel yedi kez “Sûre-i Fâtihâ”
 okuya / ikinci yidi kez “Âyete’l-Kürsî” okuya: C13 Ve andan “Muʿavvezeteyn” okuya / Üçünci yidi kez “Ḳül yâ
 eyyühe’l-kâfirüne” okuya: C1 Ve iḥlâş ve “Ḳül yâ eyyühe’l-kâfirün” // 9 Dördünci yidi kez “Sûre-i İḥlâş” okuya: C1
 Ve “Âyete’l-Kürsî ve subḥâne ilâ âḥirihî” // 10 Bişinci okuya: B6 Bişinci yidi kez “Muʿavvezeteyn” okuya yaʿnî
 “Ḳül eʿüzü birabbi’l-felâḫı” ve “Ḳül eʿüzü birabbi’n-nâsi” okuya C2 Ve “Şalavat” / Altıncı yidi kez diye: C’de
 yok // 11 Yidinci yidi kez “Şalavât” getüre: B9 Yidinci yidi kez Peygamber’e şalavât getüre C’de yok // 12 Sekizinci
 yidi kez diye: B10 Sekizinci yidi kez “Allâhümme’ğfir lî’l-mü’minîne ve’l-mü’minâti” diye C’de yok // 13
 Toḫuzıncı “Allâhümme’ğfir lî velicemî’i’l-mü’minîne ve’l-mü’minâti: B10 Toḫuzıncı yidi kez “Allâhümme’ğfir lî
 velilâlideyye” C2 “Ve Allâhümme’ğfir lî velilâlideyye velicemî’i’l-mü’minîne ve’l-mü’minâti ve’l-müslimîne
 ve’l-müslimâti el-ḥyâ-i minhüm ve’l-emvâti”

[80b]

(1) ve'l-müslimîne ve'l-müslimât el-aḥyā'ü minhüm ve'l-emvātü” Onuncı, “Allāhümme” [B129a] f'al (2) bi-nā ve bi-him ‘ācilen ve ācilen fī'd-dīni ve'd-dünyā ve'l-āḥireti if'al bi-nā mā yelīku mā ente lehü (3) ehlün velā tef'al bi-nā yā mevlānā mā naḥnü lehü ehlün inneke ḡafūrün ḡalīmün cevādün kerīmün (4) ra'ūfün raḥīmün ve-lā ḥavle ve-lā kuvvete illā bi'llāhi'l-‘aliyyi'l-‘azīm” Geldük maqşūd: Bu (5) leṭāyifi, cem' itmekden ve bu fevāyidi, nazm itmekden murād oldur kim, bu mevā'ız-ı (6) seniyyenüñ muṭāla'ası sa'ādet müyesser olan kimseler mütta'ız ve müstefīd (7) olup içindeki naşāyihi işidüp 'amel-i şālih üzerine dāyım ve kāyım olalar. Zīrā (8) [C119a] “E'n-naşīḥatü sehlün ve'l-müşkilü qabūlühā” dimişler. İmdi müsted'ā, müyessir-i (9) merām ve munciz-i meḥām zü'l-celāli ve'l-ikrām Pāzişāḥ ḥazretinden oldur ki her müstemic (10) ve kābil qabūl-i tām 'alā mürürü'd-dühür ve'l-avām muḥaşşıl [B129b] kılıvire. Bi-mennihi ve keremihi innehu (11) 'alā zalike ḡadīrün ve bi'l-ecābeti cedīrün. Ve bu Cinān-ı Cenān'ı cem' iden 'abdü faḳīr (12) Muḥammed bin el-merḥūm el-Ḥacı 'İvāz el-müfessir, yessere fī'd-dāreyni. İcāle du'acı, evḳāt-ı (13) şerīfelerde ve sâ'ât-i laṭīfelerinde ed'ıye-i müstecāblarından mensī ve maḥrūm kılmayalar.

[80b] 1 ve'l-müslimîne ve'l-müslimâtü'l-aḥyā'ü minhüm ve'l-emvātü”: B ve C'de yok / Onuncı “Allāhümme ‘azīm”: B11 Onuncı yidi kez “Allāhümme ‘azīm” diye C4 Ve “Allāhümme ‘azīm” her birini yedi şer kere okıya // 4 maqşūd: C'de yok // 5 leṭāyifi oldur kim: B4 zarāyif ü leṭāyifi cem' idüp ve bu fevāyidi nazm itmekden murād oldur ki C9 leṭā'ifi me'ārifi cem' idüp ve bu ferāyidi fevā'idi nazm itmekden maqşūd oldur ki / bu mevā'ız-ı kimseler: B5 bu mevā'ız-ı seniyyenüñ muṭāla'ası sa'ādeti müyesser olan kimseler C10 bu mevā'ız-ı süninüñ muṭāla'ası birle sa'ādeti müyesser olan kimseler // 7 içindeki olalar: B7 içindeki naşāyih ile 'amel-i şālih üzerine dāyım kāyım olalar C12 içindeki naşāyih birle 'amel-i şālih üzerine dā'im mülāzım olalar // 8 dimişler: B8, C1 dimişlerdür / müsted'ā ve'l-ikrām: B9 müsted'ā müyessir-i merām ve munciz-i meḥām zü'l-celāli ve'l-ikrām C2 müsted'ā müyesser merām ve muncir meḥām zü'l-celāli ve'l-ikrām // 9 Pāzişāḥ: C3 Pāzişāḥ / müstemic kılıvire: B10 müstemic'a ve kābile qabūl-i tām 'alā mürürü'd-dühür ve'l-avām müyesser ve muḥaşşıl kılıvire C3 müstemic'a ve ka'ile qabūl-i tām 'alā mürürü'd-dühürü ve'l-avām müyesser ve muḥaşşıl kılıvire // 11 Ve bu Cinān-ı Cenān'ı cem' iden 'abdü faḳīr: B2 Ve bu Cinān-ı Cenān'ı cem' iden 'abd-i cān-ı ḥaḳīri ve dā'ī faḳīri C6 Ve bu Cinān-ı Cenān'ı ceme'a 'abdü faḳīr // 12 Muḥammed du'acı: B'de yok C6 Muḥammed bin el-merḥūm el-Ḥacı 'İvāz el-müfessir yessere fī'd-dāreyni emālehü'l-müyessirü du'acıdur // 13 şerīfelerde kılmayalar: B3 şerīfelerde ve sâ'ât-i laṭīfelerde ed'ıye-i müstecāblardan mensī ve maḥrūm kılmayalar C8 şerīfelerde ve sâ'ât-i laṭīfelerinde ed'ıye-i müstecāblarından münṣā ve maḥrūm kılmayalar

GENEL (GRAMATİKAL) DİZİN

A

- ‘abacuk (<‘aba+cuk) (Ar.+T.): kaba kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük, hırka.
 ‘a.+lar B82a/11
- ‘abd (Ar.): köle, kul
 ‘a.-i şâlih “dinin emretteği şeylere uygun harekette bulunan kul” 43a/9
 ‘a.-i şâlihün 42b/13
- ‘abdü faķır (Ar.): yoksul kul, alçak gönüllülük göstergesi olarak “ben”.
 ‘a. 80b/11
- ‘abeş (Ar.): boş, saçma.
 ‘a. 19a/5, 20a/3, 20a/11, 22a/13, 22b/1
 ‘a. yire “boş yere, boşu boşuna” 20a/3, 22a/13
 ‘a. yirlere “boş, saçma ve kötü işlere” 20a/11
- ‘ābid (Ar.): kulluk eden, ibadetle uğraşan; aşırı sofu, takva sahibi Müslüman.
 ‘ā. 37a/13, 37b/4, 37b/6, 37b/10, 41b/8
 ‘ā.+lerden B78a/8
 ‘ā.+lerinden B82a/10
 ‘ā.+ün 43b/5
 ulu ‘ābidlerden ol- B78a/8
- ‘abir (Ar.): bazı kokulu otlarla bir miktar döğölmüş miskten meydana getirilmiş güzel kokan bileşim.
 ‘a. 8a/9, 43a/13
- ‘acebā (Ar.): şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba.
 ‘a. B86a/3
- ‘acāyib (<‘acā’ib) (Ar.): çok tuhaf şey, anlaşılmaz.
 ‘a. 70a/1, 70a/2
 ‘a.+lerden “garip olaylardan” 70a/2
- ‘aceb (Ar.): 1. hayret, garip, acayip, gariplik, şaşılacak şey.
 ‘a. 4a/6, 20a/8, 21a/8, 24a/11, 36b/13, 37b/11, 46a/7, B74a/4
 ‘a.+dür B74b/4
2. acaba, acep.
 ‘a. 12b/4, 46b/7, B85b/11

- acı: acı, dert, elem, keder. krş. acu
 a.+sı 46b/4, 47a/8
 a.+sın 36b/1
 a.+sından 46b/6, 46b/10
- ‘āciz (Ar.): zayıf, güçsüz.
 ‘a. 29a/12, 32b/9
- acu: acı, dert, elem, keder. krş. acı.
 a.+sın 43a/10
- ‘acūze (Ar.): kocakarı
 ‘a. 67b/1
- aç-: 1. bir şeyin kapağını veya örtüsünü açmak.
 a.-ıcaķ 65a/11
 a.-salar 77b/9
2. bir şeyi, bir yeri oyarak delik, kapı, pencere, geçit vs. açmak.
 a.-alar (dereçeler açalar) 43a/13
 a.-alar (kapılar açalar) 62b/9
3. sarılmış, katlanmış, kapatılmış, örtölmüş şeyleri bu durumdan kurtarmak.
 a.-dum (ķabr açdum) 40a/5
 a.-up (ķabr açup) 40a/4
4. kapalı olan bir şeyi açık hale getirmek, aralamak.
 a.-up (ağzın açup) 48b/7
5. oruç açmak, iftar etmek
 a.-ıcaķ (orucın açıcaķ) 20b/4
- açıl-: 1. açmak, açılmak. [çiçek]
 a.-dı (çiçekler açıldı) 18b/12
2. kendine gelmek, ferahlamak, uyanmak.
 a.-ur (uykusı dahı varısa, açılır) 34b/13
3. kör olan gözün görme yetisini kazanması.
 a.-urđı (gözi açılırđı) 14a/2
- ad: ad, isim.
 a. 51a/6, 51b/6
 a.+ı 14b/2, 36b/7, 53b/5, 54a/3, 77b/8, 80a/7, B84b/4
 a.+ın 51b/6
 a.+um 45b/9
 a.+umı B78a/5
 a.+uñ 14b/2
 a. vir- “isim koymak” 51a/6, 51b/6

‘adāvet (Ar.): düşmanlık

‘a. 49a/8

‘adem (Ar.): yokluk, bulunmama.

‘a.-i kunūṭla “ümitsizliğe
kapılmadan, ümitli bir şekilde”

27a/1

‘ālem-i ‘adem+den “yokluk
aleminden” 2a/1

ādem (Ar.): adam, insan, kişi.

ā. 4b/10, 10a/13, 17b/1, 18a/5,
18b/6, 19b/9, 22a/11, 22a/13, 29a/6,
31a/5, 31b/5, 32b/4, 32b/10, 33a/1,
33a/10, 33a/12, 34a/3, 35b/2, 41b/7,
41b/13, 42a/1, 42a/3, 46b/7, 47b/3,
50a/1, 50a/2, 53a/6, 54b/10, 55b/1,
61a/8, 61a/8, 61b/2, 63b/7, 63b/9,
64b/12, 65a/3, 66b/12, 68b/13,
B74b/3, B75b/6, B75b/11, B76a/1,
B76a/2, B76a/6, B79a/10, B81a/6,
B81a/9, B81b/5, B81b/7, B81b/9,
B84b/4, B84b/5

ā.+dür B75b/8

ā.+i 49a/12, 49b/9, 63b/2, B73a/5

ā.+ler 48b/12, B73b/1

ā.+üñ 17b/4, 34a/4, 34a/8, 67a/9,
B84a/10

ā.+üz mi 5a/12

ā. eyle- 64b/12

ā. mertebesinde ol- B76a/2

ā. olma- B81a/9, B81b/5, B81b/7

ā oğlan+ı 18b/6, 31a/5, 47b/3,
61a/8, B74b/4

ā oğlan+ına 32b/4

ā oğlan+ının 29a/6, 34a/3

ā oğlan+ları 18a/5, 19b/9, 22a/11,
22a/13, 32b/10, 33a/10, 35b/2,
46b/7, 68b/13, B76a/6, B79a/10

ā oğlan+larıdır 33a/2

ā oğlan+larına 4b/10

ā oğlan+larını 31b/5, B75b/11

ā oğlan+larının 17b/1, 33a/12,
41b/7

‘ādet (Ar.): adet, usul, gelenek, alışkanlık.

‘ā. 56a/10, 56a/10, 57a/8, 58a/3

‘ā.+ini 58a/1

‘ā. idin- 56a/10, 57a/8, 58a/3

‘ā. it- 56a/10

‘ādil (Ar.): doğruluk gösteren, doğru,
adaletli.

‘ā. 71a/2

adlu: adlı, adında.

a. 77a/1

‘afv (Ar.): suçunu bağışlama, özür dileme.

‘a. 16b/12, 17a/10, 27a/3, 78b/6

‘a. it- 17a/10, 27a/3, 78b/6

‘a. ol- 16b/12

afyon (Yun.): olgunlaşmamış haşhaş
kapsüllerinden yapılan çok
uyuşturucu bir madde.

a. 52a/3

ağ-: yükselmek, çıkmak, ulaşmak.

a.-sun 44b/13

ağaç, cı: ağaç.

a. 14b/2, 37b/1, 50a/8, 56a/2, 64a/8,
64a/10, 64b/2, 68a/12, 77a/11,
B81b/6, B85b/10, B85b/10

a.+am 14a/12

a.+ı 14a/12

a.+ına 14a/12

bir ağaç ol- B81b/6

yüz ağaç ur- “yüz değnek vurarak
had uygulamak” 56a/2

āgāh (Far.): bilgili, haberli, uyanık.

a. 42a/12

a. ol- 42a/12

ağar-: ak hale gelmek, beyazlaşmak.

a.-dı 47a/5, 47a/6

a.-duktan B75a/8

a.-mış 47a/4

ağart-: ak hale getirmek, beyazlatmak.

a.-dı B76b/2

ağır: hafif olmayan, tartıda çok çeken, ağır.

a. gel- “tartıda ağır olmak, üstün
gelmek” 18a/11,

a. gel- “gücüne gitmek, onuruna
dokunmak” 24a/12,

a. gel- “yapılması güç gelmek”
34b/12, 35a/1

ağır-: anırmak.

a.-ur B73a/11

ağırla-: tazim etmek, saygı, hürmet ve itibar
göstermek, yüceltmek.

a.-dı 68a/6, 68a/8

a.-dum 46a/12

a.-duñ 68a/5

a.-r 68a/9

a.-rsız 35b/4

ağız, -ğzi: ağız, bir nesnenin ağız kısmı.

- a.+ın 20a/13, 48b/7, 65a/11, 77b/9, B86b/5
a.+ına 50a/11, B86b/8
a.+ından 41b/8, 46a/8
a.+ını 41a/12, 62b/5
a.+larından 71b/13, 72a/3
a.+uma 20b/6
a.+ına al- “yemek veya içmek için ağza koymak.” 50a/11
- ağla-: ağlamak.
a.-dı 3a/8, 12a/3, 13b/3, 17b/12, 33a/11, 36b/8, 37a/6, 37b/6, 40a/6, 40a/9, 66b/5, 69a/1, 71a/10
a.-dum 30b/2, 70b/2, B83a/6
a.-mağ 16b/5
a.-mayalar 12a/10
a.-mayam B78a/7
a.-r 38b/13, B78a/4
a.-ram 12a/7, 12a/8, 37b/7
a.-rdı 24a/6, 39a/2, B77a/3, B81a/2, B81b/7
a.-rıldı B81a/5, B81a/8, B81b/3
a.-r mısın B78a/6, B78b/2
a.-rsın 12a/4, 37b/6
a.-yıcak 12a/9
a.-yısar 43b/2, 43b/4, 43b/6
a.-yuyorur 38b/9
a.-yuyorurdu 38b/8
zārı zārı ağla- 30b/2, 40a/9, 66b/5, 69a/1, 70b/2
- ağlaş-: ağlaşmak, birlikte ağlamak.
a.-dılar 21a/7, 53b/2
a.-urlar 50a/13
- ağlat-: ağlatmak, ağlamasına yol açmak.
a.-dı 30b/2
- ağu: zehir.
a. 16a/2, 16a/8, 16a/8, 16a/9, B84b/6
a.+dur 16a/8, 26a/1, 75a/7
a.+larıñ B84b/7
a.+sı 16a/6, 38a/4, 46b/2
a. ol- B84b/6
- ağulu: zehirli.
a. 38a/3, 46a/9, 60b/10
- āh (Far.): ah, eyvah, inilti, üzüntü, dert.
ā. 18a/1, 18a/13, 18b/1, 18b/2, 21a/8, 21a/9, 21b/1, 32b/11, 33b/1, 38b/13, 39a/3, 40a/8, 41a/13, 43b/2, 43b/4, 43b/6, B82a/4, B83a/5
- ā. eyle- 18a/13, 18b/1, 18b/2
ā. it- 18a/1, 21a/8, 21b/1, 32b/11, 33b/1, 38b/13, 39a/3, 40a/8, B82a/4, B83a/5
ā. itme- 21a/9
- aḥad (Ar.): kişi, kimse.
a. B80b/9
- aḥbār (Ar.): haber, haberler, rivayetler.
a.+da 5a/13, 40b/3, 44a/7, 44a/9, 50b/3, 75a/9
a.+da gel- 5a/13, 40b/3, 44a/7, 44a/9, 50b/3, 75a/9
- ‘ahd (Ar.): yemin, söz verme.
‘a. B85a/7
‘a. it- B85a/7
- aḥī (Ar.): dost, arkadaş, kardeş.
a. 5a/8, 42a/1, 47b/6, B78a/6, B78a/7
- āḥir (Ar.): son, sonunda, sonraki, en sonda, nihayet.
ā. 12a/3, 12b/7, 13a/11, 13b/13, 14a/5, 14a/7, 15a/8, 16b/4, 21b/11, 22a/1, 26a/2, 33b/9, 36a/7, 36a/8, 37b/7, 38a/3, 39a/4, 39a/6, 39b/7, 40a/12, 40b/1, 45b/11, 50a/2, 50a/3, 50b/2, 50b/7, 57b/6, 62a/12, 67a/11, 67b/8, B81a/1, B84b/3
ā.+e 22a/3
ā.+i 44a/7
ā.+ine 45b/12
ā.+inde 3a/7
ā. vaktde 15a/8, 39a/4, 39a/6, 39b/7, 40a/12, 40b/1, 50b/2
ā. zamānda 37b/7
evvelden āḥire degin 22a/3
- āḥiret (Ar.): ahiret, öteki dünya.
ā. 20b/5, 24b/10, 25b/3, 28a/4, 29a/4, 29a/8, 48a/6, 64b/5, 74b/7, 74b/11, 74b/13, 75a/4, 76a/1, 77b/6
ā.+de 2a/10, 11a/5, 35b/8, 42a/10, 42a/13, 42b/2, 43b/13, 49a/3, 50a/9, 67a/7, 68a/6, 68a/9, 72b/7, 73a/2, 74a/8, 74a/13, 80a/2, B77a/10, B77b/2, B84b/9, B85a/2
ā.+dedür 65b/5, 65b/7
ā.+den 10a/2
ā.+e 29a/9, 38a/11, 39a/9, 42b/4, 76b/6
ā.+i 19b/3

aḥkāṃ (Ar.): hükümler, emirler.

a.+ile 4a/10

aḥmak (Ar.): pek akılsız, sersem, şaşkın.

a. 29a/12, 47b/13

a.+dur 20a/1

aḥşam: akşam.

a. 22a/1, 75b/3, 78b/7

a.+a 80a/1

a.+da 38b/9

a.+ı 75b/5

a. namāzı 78b/7

a. ol- 22a/1, 75b/3

āḥūr (Far.): ahır, dam.

a.+a B73b/6

aḥvāl (Ar.): hâller, durumlar, vaziyetler.

a.+i 47a/8

a.+in B81a/2

aḥ: beyaz, ak.

a. 24a/5, 43a/6, 68b/3, B75b/2, B75b/3

a. ol- B75b/3

aḥ-: 1. akmak [sıvılar için]

a.-a 65b/12

a.-an 5a/6, 13a/2, 51b/2, 63b/11, B85a/10

a.-ar 72a/12, B82b/6

a.-ardı B76b/1

yüzinden vilâyet nûrî aḥ- “kişinin yüzünde Allah muhabbeti nurunun belirgin olarak görünmesi” B82b/6

‘aḥabe (Ar.): tepe, yokuş, zorlu geçit, engel.

‘a.+ler 41a/1

‘a.+lerdür 41a/1

aḥça: para, pul, gümüş para.

a. 20a/1, 28a/12, 67b/8, 67b/8, 67b/9, 67b/9, 70b/6, 70b/8

a.+ı 67b/3

aḥçalık: herhangi bir akçeye karşılık olan.

a. 67b/1, 69a/5

‘āḳıbet (Ar.): Son, nihayet.

‘a.+ün B81a/3

‘āḳıl (Ar.): akıllı kimse.

‘a. 15a/4, 21a/12, 21b/4, 22a/7, 25b/8, 47a/8, 76a/13, B75b/4

‘a. ol- B75b/4

‘āḳıl bālīg (<‘aḳl-ı bālīg) (Ar.): ergin kimsenin hâli.

‘ā. 48b/1, 72b/13

‘aḳl (Ar.): akıl, us.

‘a. 49b/11

‘a.+ı 21a/6, 21a/7, 40a/8, 40a/9, 40b/10, 49a/4, 49a/5, 49a/5, 49b/9, 49b/10, 50a/2, 50b/13, 51a/9,

51b/7, 54b/4, B82a/4

‘a.+um 21a/9, 46a/7, 46a/9

‘a.+umı 39b/5

‘a. git- 49b/11

‘a.+ı eksil- 49a/5

‘a.+ı gel- 21a/7, 40a/9

‘a.+ı gider- 50b/13, 51a/9

‘a.+ı giderici 49a/4

‘a.+ı git- 49b/10, 50a/2, B82a/4

‘a.+ı ol- 54b/4

‘a.+ı zāyil ol- 21a/6, 40a/8, 40b/10

‘a.+umı al- 39b/5

‘a.+um yirine gel- 46a/9

‘aḳlen (Ar.): akıl ile, akıldan.

‘a. 57a/10

aḳrān (Ar.): eş ve benzer olanlar, yaşıtlar.

a.+uñdan 24a/11

‘aḳreb (Ar.): akrep, zehirli ve tehlikeli hayvancık.

‘a.+ler 32a/11, 62b/10, 72a/10

‘aksī (Ar.): ters, zıt.

‘a. 4b/12, 7a/5, 7b/4, 25a/13, 34b/8, 44b/9

‘a.+n 7a/4

‘a. ol- 4b/12, 25a/13

‘a. olacak ol- 34b/8

aḳtar-: yere yıkmak, devirmek.

a.-dı 53b/11

başını aḳtar- “altını üstüne getirmek.” 53b/11

al-: 1. almak; bir şeyi elle tutarak yerinden kaldırmak.

a. 73b/7

a.-dı 73b/4, 68b/8, 73a/10, 73a/11

a.-dum 67b/12, 70b/1

a.-mazam 73b/8

a.-sa 50b/4, 73b/9

a.-up 73b/5

2. alıp götürmek.

a.-a 76b/5

a.-alar 9b/6, 43a/8

a.-dı 13b/3, 13b/4, 53a/13, 66b/1, 66b/10

a.-sun 36b/10, 67b/3

3. satın almak.
 a.-andur 52a/1
 a.-dı 67b/1
 a.-mağa 52a/2
 a.-ursın 7b/7
4. elde etmek, ele geçirmek, kazanmak.
 a.-acağın 75b/8
 a.-a mı 71a/2
 a.-dı 17a/1
 a.-duñ 75b/2, 75b/3
 a.-maya mı 71a/2
 a.-ımayısardur 79a/3
 a.-ur 71a/2, 71a/3, 71a/5
5. gidermek, yok etmek.
 a. 39b/5
6. yemek veya içmek için bir şeyi
 ağzına koymak.
 a.-am 20b/7
 a.-duğınlayın 50a/11
7. (erkek için) bir kadın ile evlenmek.
 a.-dı “bir kız oğlan al-” 27b/11
 a.-dum “kız al-” 38a/2
8. kendine ulaştırmak, iletilmek.
 a.-dı “haber al-” 76a/7
9. birleşik fiiller ve deyimler kurar.
 a. 37a/5, 44b/12, 45a/7
 a.-a 21a/13
 a.-alar 54b/5
 a.-am 37a/2
 a.-asın 66b/13
 a.-dı 45b/6, B82b/7
 a.-dum 37a/6
 a.-duñ 17b/6
 a.-ğıl 21b/1
 a.-ısar 46b/2
 a.-mağa 47b/2
 a.-mağdan 45b/13
 a.-sa 36b/9
 a.-up 40a/10
 a.-ur 54b/11
 a.-uruz 59b/13
 ‘aqlumı al- 39b/5
 cānın al- “öldürmek” 37a/2, 37a/5,
 37a/6, 45a/7, 45b/13, 46b/2
 cānını al- “öldürmek” 44b/12
 cānumı al- 36b/9, 66b/13
 cānuñ al- 47b/2
 heybet al- “korkmak” 54b/11
 ‘ibret al- 21a/13, 21b/1, 40a/10,
 54b/5, 59b/13
 nefes al- 17b/6
 selāmı al- 45b/6
 a‘lā (Ar.): yüce, yüksek, en yüksek.
 a. 23b/4, 24b/1, 24b/8, 24b/12,
 24b/13
 a.+sı 78b/5
 a. maḳāmda ol- 24b/1
 firdevs-i a‘lā+ya 18a/2
 ‘alāmet (Ar.): işaret, iz, belirti.
 ‘a.+i 25a/1
 ‘a.-i şeqāvetdür 12b/6
 alda-: aldatmak, kandırmak, oyun etmek.
 a.-masun 25b/11, 26a/12, 75b/12
 a.-yu aldayu 22a/4
 aldan-: aldanmak, kanmak.
 a.-maya 76a/13
 a.-mayasız 38a/8
 a.-mayup 48a/6
 a.-mıışsın 14b/2
 aldayıcı: aldatıcı.
 a.+lar 26a/12
 ‘alem (Ar.): bayrak, sancak.
 ‘a. B74a/11
 ‘ālem (Ar.) alem, dünya, cihan.
 ‘ā.+de 39a/12, 64a/12, 70a/1
 ‘ā.+inde B75a/4
 ‘ā.-i ‘ademden “yokluk aleminden”
 2a/1
 ‘ā.-i vücuda “varlık alemine” 2a/1
 ālet (Ar.) alet.
 ā.+leri 77b/8
 ‘aleyhi’l-lā‘ne (Ar.): “lanet onun üzerine
 olsun” anlamında şeytan için
 kullanılan bir söz.
 ‘a. 40b/1
 ‘aleyhim ecma‘īne (Ar.): “(bu dua) hepsi
 için olsun” anlamında bir söz.
 ‘a. 48a/4
 ‘aleyhi’s-selām (Ar.): “selam onun üzerine
 olsun” anlamında bir saygı ifadesi.
 [Metinde (a.s.) kısaltmasıyla
 verilmiştir.]
 ‘a. 10a/2, 21a/13, 33a/5, 36b/2,
 52b/1, 60b/2, 60b/13, 74a/10,
 74b/9, 76a/3, 79b/10, B78a/11,
 B80a/5, B80a/8, B83b/8, B84b/8
 alın, -lnı: alın

- a. 5b/11
a.+ı 46b/10
a.+ları 5b/9, 72a/9
‘ālī (Ar.): yüce, ulu.
‘ā. 44a/4
‘ālim (Ar.): alim, bilgin
‘ā.-i Rabbānī ol- “kendini olanca gücüyle Rabb’e vermek” 3b/8
‘āliye (Ar.): bir şeyin en yukarısı tepesi.
‘a.+de (cennet-i ‘āliyede) B83a/9
Allāh (Ar.) (öz.a): Kâinatın, bütün varlıkların ve insanın yaratıcısı, Allah, Tanrı.
A. 17a/2, 18b/13, 19b/4, 30b/4, 35a/9, 49a/12, 64a/9, B76a/6, B82a/5
A.+a 8b/7, 14b/8, 41a/3, 63b/1, 63b/7, 64b/11, 70b/1, B73a/2, B84b/3
A.+dan 5a/4, 11b/10, 35a/3, 42a/8, B86a/3
A.+ı 14b/10, 25a/11, 26a/12, 34a/8, 70a/5
A.+uñ 30b/1, 49b/13, B77b/4, B77b/6, B77b/9, B78a/10
A.ü ta‘ālā 8b/5, 8b/7, 34a/13, 34a/13, 34b/5, 35a/8, 35a/10, 35a/12, 35a/13, 39a/2, 43a/8, B74a/6
A.ü ta‘ālā’dan 12b/5, 66b/6
A.ü ta‘ālā hâzretinde 8b/7
A.ü ta‘ālā hâzretine 43a/8
A.ü ta‘ālā’ya 53a/4
A.ü ta‘ālā’yı B83b/8
A.+a ortak kat- 63b/7, 64b/11
A.+a ortak katma- 63b/1
A.+uñ hışmına uğra- 49b/13
Allāhü Ta‘ālā (Ar.) (öz. a.): Yüce Allah.
A. 8b/5, 8b/7, 34a/13, 34a/13, 34b/5, 35a/8, 35a/10, 35a/12, 35a/13, 39a/2, 43a/8, B74a/6
A.+dan 12b/5, 66b/6
A. hâzretinde 8b/7
A. hâzretine 43a/8
A.+ya 53a/4
A.+yı B83b/8
alt: alt, dip.
a.+ına 43a/12
a.+ında 8a/4, 8b/1, 56b/7, 57b/5, 70a/11
a.+ındağı 50a/12, 70a/13
a.+ından 53a/12, 57a/5
a.+uñdağı 14b/6
altı: altı [sayı].
a. 17b/11, 17b/13, 65b/4, 65b/4, 78b/7, 78b/10
altıncı: altıncı.
a. 11a/3, 49b/7, 80a/10
altmış: altmış.
a. 17b/11, 44b/4
altun: altın, altın sikke.
a. 19a/10, 47b/12, 69a/4, 69b/12, 73a/1, 73b/4, 73b/6, 73b/11, 74a/1, 74a/6, 74a/7, 74a/8
a.+dan 37b/12, 37b/13, 73a/5, 78b/4, B83a/11
a.+ı 73a/10
‘ām (<‘āmm) (Ar.): umumi, genel, herkese ait.
‘ā.+dür 26b/4
a‘māl (Ar.): işler, ameller.
a. 14a/9
amān (Ar.): eminlik, korkusuzluk, selamet.
krş. aman.
a. 10b/12, 36b/1, 72b/4, 79b/8
a. virme- 36b/1
hıfz u amān içinde ol- “eminlik içinde olmak, selamette, güvende olmak” 72b/4
hıfz ve amān içinde dut- “eminlik içinde bulundurmak, güvende tutmak” 79b/8
aman (<amān) (Ar.): eminlik, korkusuzluk, selamet. bkz. amān.
a. 31b/13
a. vir- 31b/13
‘amel (Ar): dini emir ve yasaklara göre yapılan hareket ve davranış.
‘a. 2a/12, 2a/12, 2b/12, 3a/1, 3a/5, 3b/7, 4a/10, 4b/1, 5b/6, 10a/3, 12b/1, 12b/1, 14a/7, 19a/2, 19a/2, 19b/9, 22b/4, 23a/10, 23b/12, 23b/13, 76b/6
‘a.+den 2b/8, 3a/12, 29a/10
‘a.+e 3a/11, 3b/5, 4b/10
‘a.+i 3b/6, 5b/6, 29a/1, 29a/2, 29a/3
‘a.+idür 54b/13

- ‘a.+i mi 29a/2
 ‘a.+in 10b/10, 30b/1, 43b/6, 45a/5, 50a/4, 55a/5, 55a/7, 74b/13
 ‘a.+inden 14b/10, 28a/13
 ‘a.+ine 29a/8, 29a/10, 60b/11
 ‘a.+ini 62b/3
 ‘a.+lere 24a/4
 ‘a.+leri 12b/4
 ‘a.+üñ 22b/5
 ‘a.+üñi B75a/1
 ‘a.+üñüz 23a/9
 ‘a.+üñüze 22b/3
 ‘a.-i şālīḥ “Allah’ın razı olduğu güzel amel” 80b/7
 ‘a.-i şālīḥe 22b/11
 ‘a. idici 23b/13
 ‘a. eyle- 4a/10, 4b/1, 12b/1, 23a/10
 ‘a. işle- 2b/12, 3a/1
 ‘a. it- 2a/12, 12b/1, 22b/4
 ‘a. kıl- 2a/12, 10a/3
 Lūṭ kavmi ‘amelin it- 55a/5, 55a/7
 ‘amelsüz (<‘amel+süz) (Ar.+T.): amelsiz, ameli olmayan.
 ‘a. 29b/4
 āmennā ve şaddaḡnā (Ar.): inandık ve itaat ettik anlamında bir söz.
 ā. B80a/4
 ammā (Ar.): ama, fakat lakin, ancak.
 a. 3b/2, 15a/6, 17a/2, 17b/1, 23a/6, 26b/5, 27b/7, 36b/11, 45a/8, 45b/6, 47b/3, 52a/5, 58a/9, 59a/1, 61b/5, 65b/5, 65b/6, 68b/10, 70a/10, 72b/9, 72b/12, 72b/13, 73b/9, 77b/2, B73a/5, B75b/9
 añ-: 1. hatırlamak.
 a. 38b/8
 a.-a 47a/10
 a.-adura 40b/13
 a.-madı 27b/8
 a.-mağa 38b/4
 a.-mağıla 38a/12
 a.-uñ 36a/3
 a.-up 38a/10
 2. anmak, sözünü etmek, zikretmek.
 a.-anlar 6b/11, 7a/6
 a.-ar 7a/9
 a.-dı 63b/8, 65a/3
 a.-ıcaḡ 6b/13, 7a/3, 7a/11
 a.-maḡ 6b/13, 7a/3, 7a/7, 7a/8
 a.-maḡdan 7a/3
 a.-up 38b/8, 38b/9, 38b/13, 39a/2
 ana: ana, anne.
 a.+dan 14a/1, 45b/13
 a.+m B81b/3
 a.+ñ 18b/8, 70a/6, 70a/6
 a.+sı 45b/12, 73a/1
 a.+sıdur 49b/9
 a.+sın 39a/8
 a.+sından 39a/7
 aña: bkz. ol [zamid].
 añaru: öte, öbür taraf.
 a. 46a/6
 ancak: ancak, sadece.
 a. 30b/4, 40a/3, 40a/7, 73a/5, 75b/10, 76b/5, B84a/9
 and: ant, yemin.
 a. 39b/12, 67a/11, B77a/8
 a. iç- “yemin etmek” 39b/12, B77a/8
 a. vir- “yemin ederek karşısındakini bir şey yapmaya zorlamak” 67a/11
 anda: bkz. ol [zamid].
 andan: bkz. ol [zamid].
 añdur-: hatırlatmak.
 a.-a 38b/7, 38b/9
 a.-sam 38b/12
 anı: bkz. ol [zamid].
 añıl-: hatırlanmak, anılmak, zikredilmek.
 a.-duḡı 6b/10, 6b/12
 a.-ıcaḡ 7a/5
 añla-: anlamak, öğrenmek.
 a.-dı 69a/4, 69b/11
 a.-duñuz 24a/8, 24a/10
 añlan-: anlaşılacak.
 a.-ur 47b/10
 anlar: bkz. ol [zamid].
 anlara: bkz. ol [zamid].
 anlardan: bkz. ol [zamid].
 anları: bkz. ol [zamid].
 anlaruñ: bkz. ol [zamid].
 añsuzda: ansızın, birdenbire, aniden.
 a. 14b/13, 15a/3, 18b/4
 anuñ: onun. bkz. ol [zamid].
 ara: 1. aralık, mesafe.
 a.+sı 46a/8
 2. toplu bulunan nesnelerin veya kimselerin içi.
 a.+sına 5b/3, 52b/6

3. ara, orta.
a.+sında 14a/4, 14b/5, 27b/2,
28b/2, 76a/3, B79a/2
4. kişilerin veya toplulukların birbirine
karşı olan durumu veya ilgisi.
a.+sındadır 16b/12, 17a/2
a.+ya 75b/1, 77b/11
- ‘Arab (Ar.) (öz. a.): Arap, Arap milletinden
olan.
‘A. 21a/3
‘A.+a 21a/3
‘A.+uñ 21a/6
Kelām-ı ‘Arab+da “Arap
kelamında, Arapça’da” 27a/1,
41a/9
- ard: art, arka, peş, arka taraf. krş. art.
a.+ına 66a/12, 68a/11, 70a/12
a.+ınca “peşinde, arkasında,
arkasından” 3b/6, 25b/3, 29a/4,
38b/1, 70b/9, 76b/6
a.+uñcadur 48a/7
a.+ında 36b/10, 36b/12, 37a/2,
37a/5
a.+ından 40b/4, 55b/10, 62a/13
a.+umca 66a/13, 67b/11
a.+umdan 67b/4
a.+uñda 40b/11
a.+ına düş- “peşine takılmak”
68a/11
a.+ına uy- “arkasından gitmek,
peşine takılmak” 66a/12
a.+ınca ol- “peşine düşmek,
araştırmak” 3b/6, 25b/3, 29a/4,
38b/1, 76b/6
‘avratı ardından dut- 55b/10, 62a/13
- argac: dokumacılıkta bezin enine atılan
iplik, atkı.
a.+ı 72b/11
- arı: temiz, pak.
a.+dur 13a/8, 60b/1
- arın-: arınmak, temizlenmek.
a.-dum 68a/3
a.-mış 34a/1
a.-mış ol- 34a/1
- arış: dokumacılıkta tezgaha uzunlamasına
gerilen iplik.
a.+ı 72b/12, 72b/12
- arıt-, -dup: arıtmak, temizlemek.
a.-up 34a/13
- göñlin arıt- 34a/13
- ‘arif (Ar.): bilen, bilgili, irfan sahibi.
‘ā. B86b/3
‘ā.+ler 16b/5
- ‘ārife (Ar.): ‘arif’in müennesi. bkz. ‘arif.
‘a. 69b/5
- arğa: arka, art, sırt.
a.+larına B82b/1
a.+larında B82a/11
a.+sına 30a/9
a.+sından 77b/3
ğarnı arkasına yapış- 30a/9
- armağan: armağan, hediye.
a. 60a/3
a.+lar 44a/11
- arpa: arpa.
a.+dan 51a/4
- ‘arş (Ar.): 1. çardak, çadır, cumba.
‘a. 5b/1, 5b/7
2. dokuzuncu kat gök, gökyüzü,
felek.
‘a. 55b/6
‘a.+ı 13b/12
‘a.+um 43b/8
- arşun: yaklaşık olarak 68 cm’ye denk olan
bir uzunluk ölçüsü.
a. 75b/9
- art: art, arka, peş, arka taraf. krş. ard.
a.+a 20a/6, 26a/4, 36a/7, 75b/9
a.+a kal- “(öldükten sonra) geride
kalan” 20a/6, 26a/4, 36a/7, 75b/9
- art-: artmak, çoğalmak.
a.-acağ 49a/5
a.-ucağ 13a/10
- artuğ: 1. fazla, daha fazla, daha çok.
a. 18b/3, 72a/2, B83b/8, B83b/8
a.+dur 58b/5
a. ol- 72a/2
2. başka, gayrı.
a.+a 2a/2
- artur-: artırmak, çoğaltmak.
a.-a 29a/2
a.-dı 70b/11
a.-mağ 25b/2, 29a/4, 38b/1, 76b/6
a.-sa 6b/8
- ‘arż (Ar.): arz, sunma.
‘a. 71b/12
‘a.+ıla 59b/7
‘a. eyle- 71b/12

ārzū (Far.): istek, heves.

ā.+ların 29a/13

ā.+larını 75a/11

ā.+sına 20b/9, 24a/9

ārzūla- (ārzū+la) (Far.+T.): arzulamak, istemek.

ā.-r 41b/2

aş-: asmak.

a.-ālar 43a/12

a.-aķomışlar “asıp bırakmışlar”

55b/2, 72a/9

Aşām (Ar.): cehennemde bir kuyu.

A. 63b/11

āsān (Far.): kolay.

ā.+ı 77b/5

āsānlık, ğı (<āsān+lık) (Far.+T.): kolaylık.

ā.+ıla 41a/2

āsār (Ar.): izler, nişaneler, alametler.

ā.+ı 34b/1

aşhāb (Ar.): 1. Hz. Muhammed’i görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler.

a.+dan 3a/4

a.+ıla 36b/2

a.-ı menāşıba 9a/5

2. dostlar, yarenler.

a.+ından 66b/9

aşhāb-ı menāşıb: yüksek rütbeli memurlar.

a.+a 9a/5

aşıl (<aşl) (Ar.): asıl, temel, esas. krş. aşl.

a.+da 53b/13

‘āşī (Ar.): karşı, gelen, asi, isyankār, günahkār.

‘ā. 4a/5, 14a/4, 44b/9, 45a/2,

48b/13, 50b/5, 64a/5, 70b/1,

B73a/2, B75a/1, B83b/10, B84b/3

‘ā.+ler 32b/7, B73a/1, B73b/1

‘ā.+leri 33a/13, B73b/7

‘ā.+lerine 45b/13

‘ā.+lerüñ 33b/6

‘ā.+ye 45a/5

‘ā. ol- 4a/5, 14a/4, 44b/9, 45a/2,

48b/13, 64a/5, 70b/1, B73a/2,

B75a/1, B83b/10, B84b/3

aşl (Ar.): asıl, temel, esas. krş. aşıl.

a. 27a/13, 27b/1, 27b/2, 35b/10

a.+ı 7a/1, 7a/2, 8a/4, 27b/1, 27b/3,

27b/3, 27b/6, 27b/10, 28b/11,

61a/8, 61a/10, B84b/7

a.+ından 28b/1

a.+ı ve bünyāzı ol- 27b/3

a.+ı ve bünyāzı olma- 27b/3

aşlan: aslan.

a. 69a/13, 69b/2, 69b/3, 69b/12

a.+dan 69b/12

aşşı: fayda, yarar, kazanç, çıkar, kār.

a. 18b/4, 19a/2, 37a/9, 38a/10

a.+lar 19a/3, 29a/10

a.+sıdır 19a/2

a. eyle- “yarar sağlamak, kār etmek” 37a/9

a. kılma- “fayda etmemek” 18b/4, 38a/10

a.+lar it- “faydalar sağlamak”

29a/10

a. ol- “faydalı olmak” 19a/2

astar (<āster) (Far.): perde, örtü.

a.+ına B78a/3

āsümānī (Far.): açık mavi.

a. 68b/3

aş-: (mec.) ölçüyü kaçırmak, çok olmak.

hadden aş- “haddini aşmak,

(kullukta) yoldan çıkmak” 26b/9

a.-up 26b/9

aşağa: aşağı, alt, alt taraf.

a. 24b/4, 33b/5, 39a/1, 45a/13,

53b/3, 53b/9, 56b/8, 57a/3, 57a/5,

57b/6, 58a/7, 59a/10, 71b/6, 71b/7,

B83b/9

a.+rak B83b/9

a.+sın 58a/10

a.+ya 25a/2

a. maķāmda ol- 24b/4

baş aşağı bırak- “baş aşağı asmak” 57a/3

başı aşağı dönder- “alt üst etmek, yerle bir etmek” 53b/3

başları aşağı bırak- “baş aşağı asmak” 56b/8, 57a/5

gönülller aşağısın yukarı it- 58a/10

gözlerin aşağı dut- 59a/10, 71b/7

gözlerini aşağı dut- “harama bakmamak için başını önüne eğmek” 71b/6

yukarusın aşağı it- “altını üstüne

getirmek” 58a/7

yukarusını aşağı kıl- “alt üst

etmek” 53b/9

‘aşere (Ar.): on, onlar. [sayı]

‘a.+dür (müsebbba‘ât-i ‘aşeredür)
80a/7

‘aşık (Ar.): birine bir şeye tutkun, sevdalı,
aşık.

‘ā. 9b/9, 66a/12, 66a/12, 68a/13,
68a/13

‘ā.-ı şādık “gerçek, samimi aşık;
Allah dostu” 43a/5

‘ā. ol- 66a/12, 66a/12, 68a/13,
68a/13

āşikāre (Far.): belli, açık, meydanda.

ā. 14b/7, 54b/4, 63a/8

ā.+dür B74a/10

ā. ol- 14b/7

at: binme, yük çekme ve taşıma

hizmetlerinde bulunan dört ayaklı
ehli bir hayvan, at.

a. 78a/3, B78b/1

a.+ına 69a/5

a.+ından 68a/13

a.+mıdır 14b/6

at-: atmak, fırlatmak.

a.-alar 66a/5

a.-dı 73b/5, 73b/9

ata: baba, ata.

a.+dan 45b/13

a.+m B80a/11

a.+ñ 39a/9

a.+ñuz B74a/3

a.+sı 72b/13

a.+sın 39a/8

a.+sından 39a/7

‘atā (Ar.): bağışlama, af.

‘a. B82a/8

‘a. ol- “bağışlanma, affedilme”
B82a/8

atım: ok, kurşun menzili, okun ya da
kurşunun erişebileceği yer.

a.+ı (oğ atımı yirden) 67a/9

av: karada, denizde, gölde veya akarsularda

evcil olmayan hayvanları vurma
veya yakalama işi, av.

a.+a 68a/10

a.+a çık- 68a/10

āvāz (Far.): ses, seda.

ā. 16b/3, 18a/2, 33a/7, 47a/5, 68a/5

ā.+ın 21a/6, 21a/8

ā.+ını 53b/1, 53b/1

ā. gel- 16b/3, 18a/2, 33a/7, 47a/5,
68a/5

‘avrat (Ar.): kadın, hanım, eş, zevce.

‘a. 47a/10, 58b/4, 59a/1, 59a/11,
64a/8, 65b/10, 66a/11, 66b/5,

66b/10, 67b/5, 68b/12, 69b/9,
70a/3, 70b/8, 70b/9, 70b/10,

70b/13, 71a/2, 71a/3

‘a.+a 63a/7, 64b/2, 66a/5, 69a/8,
70a/4, 70b/6, 76b/2

‘a.+dan 59a/9

‘a.+dur 68a/8, 71b/9

‘a.+ı 51a/7, 55b/10, 62a/13

‘a.+ıla 66a/3

‘a.+ın 49b/5, 49b/6

‘a.+ına 64a/4, 71b/2

‘a.+lar 38a/5

‘a.+lara 60b/6, 60b/10

‘a.+lardır 72a/13

‘a.+ları 58a/1, 72a/9

‘a.+larına 64a/3

‘a.+uñ 66a/13, 66b/10

‘a.+ı ardından dut- 55b/10, 62a/13

gerek ‘avrat olsun gerek oğlan
olsun 59a/11

avuç, cı: avuç.

a. B81b/8

a.+ına 20b/4, B86b/2

bir avuç kül ol- B81b/8

ay: bir ayın herhangi bir gününden ertesi

ayın aynı gününe kadar geçen ve
yaklaşık otuz gün olarak kabul
edilen süre.

a. 80a/5

a.+lar 21b/5

a.+ları 48a/10

ayak, ğı: ayak.

a. 9b/8, 9b/8

a.+ı 45a/13, 62a/2, 62a/4

a.+ıla 62a/3

a.+ın 21a/7, 67b/6

a.+ını B86b/7

a.+lar 8a/4, 8b/1

a.+ları 37b/12, 46b/2, B76b/1

a.+ların 5b/9

a.+larına 72a/10

a.+um 38a/4

a.+ın тұr- “ayakta durmak” 67b/6

ayaklı: ayaklı.

a. 48b/9, B72b/7, B73a/8
 ‘ayb (Ar.): kusur, noksan, utanılacak şey.
 ‘a. B86a/9
 ‘a.+uñ 35b/7
 āyet (Ar.): Kur’an surelerini oluşturan kısımlardan her biri.
 ā. 8b/11, 10a/11, 12a/6, 26a/11, B83a/7
 ā.+de 2a/3, 4b/13, 22a/12, 23b/6, 24a/3, 25b/5, 26b/3, 26b/7, 41b/13, 54a/7, 59a/9, 63a/10, 63b/12, 64a/5, B72b/10, B74a/7
 ā.+i 59b/5, B76a/10
 ā.+inüñ B79b/5
 ā.+üñ 3a/2, 59a/12
 Āyete’l-kürsī (Ar.): Bakara suresinin 225. ayetini teşkil eden kısım.
 Ā. 80a/8
 ayıl-: ayılmak, uyanmak, aklı başına gelmek.
 a.-madum 47a/8
 a.-mayınca 49b/3
 ayır-: ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak.
 a.-mağdan 45b/13
 ayırıcı: ayıran, ayırıcı.
 a. 36a/4
 āyine (Far.): ayna.
 ā. 15b/6
 ā.+de 15b/7
 ā.+nüñ 13a/9
 ā.+si 15b/11
 ‘ayn (Ar.): asıl, esas.
 ‘a.+dür (farz-ı ‘ayndür) 34a/12
 ayrıl-: ayrılmak, uzaklaşmak.
 a.-dı 68a/11
 a.-duğ 43b/6
 ayruğ: 1. başka, gayrı.
 a. 15a/11, 20b/6, 21b/11, 42b/12, 51b/6, 58a/8, 59a/1
 2. artık, bundan böyle, bundan sonra.
 a. 15a/13, 19b/5, 19b/11, 27a/6, 42b/11, 66b/7, 69b/3, 69b/4, 73b/8, B76a/10
 az: az, “çok” karşıtı.
 a. 25a/3, 51a/2, 75a/6
 a.+dan 75a/6
 a.+dur 75a/2, 75a/3
 a. ol- 25a/3, 51a/2

az-: delalete düşmek, sapıtmak, yoldan çıkmak.
 a.-dı B75a/3
 nefsüñ az- B75a/3
 a‘zā (Ar.): azalar, organlar.
 a.+larında 62b/8
 a.+sını 62b/11
 ‘azāb (Ar.): azap, işkence, keder, ahirette ceza görmek.
 ‘a. 2b/5, 5b/8, 23a/1, 23a/6 45a/8, 45a/9, 46a/11, 46a/13, 53a/10, 53a/10, 53b/4, 54a/4, 62b/10, 66a/7, 71b/11, 72a/4, 75a/4, 76b/13, 77b/2, 77b/8, 77b/12, B85a/3
 ‘a.+dan 28b/10, 72b/2
 ‘a.+ı 72b/1, 77b/2
 ‘a.+ın 75b/7
 ‘a.+ına 52b/8
 ‘a.+ından 43a/2, 65b/13, 66a/9, 69b/6, 71b/11, 77b/9, 77b/10, B82b/2
 ‘a.+ını 62b/7
 ‘a.+lar 2a/13, 3a/1, 26a/6, 26a/7, 40b/13, 62b/8, 63b/5, 63b/12, B77a/11
 ‘a.+lara 5a/10, 14b/13, 22b/8, 63a/10, 63b/4, 65b/8
 ‘a.+larda 63b/6
 ‘a.+lardan 23a/5
 ‘a.+larıla 44b/12
 ‘a.+larından 65a/11
 ‘a.+larını 23a/12
 ‘a.+um 32a/8
 ‘a.+umuz 53b/8
 ‘a. çek- 23a/1, 72a/4
 ‘a. gör- 2b/5, 77b/2
 ‘a. görme- B85a/3
 ‘a.+ın çek- 75b/7
 ‘a. indürici ol- 53a/10
 ‘a. it- 76b/13, 77b/12
 ‘a.+lar it- 2a/13
 ‘a. ol- 75a/4
 ‘a. olun- 66a/7
 ‘a. ve ‘iḳāb ol- 45a/9
 dürlü dürlü ‘azāblar gör- 3a/1
 dürlü ‘azāb it- 62b/10
 dürlü ‘azāblara uğrat- 63a/10
 dürlü ‘azāblar it- 26a/6, 40b/13, 63b/12

dürlü ‘azāblar ol- 26a/7
 Hāḫta‘ālā’nuñ ḫışmına ve ‘azābına
 uğrat- 52b/8
 ‘azāblu (<‘azāb+lu) (Ar.+T.): azap altında
 olan.
 ‘a. 62b/6, 65a/10
 azacuk: azıcık.
 a. 44b/3
 a.+ı 51a/2
 ‘azamet (Ar.): büyüklük, ululuk.
 ‘a. 33a/6, 45a/11, 53b/7, 55b/2,
 59b/9, 61a/10
 ‘a.+ile 50b/4, 55b/6
 ‘a.+in B78b/3
 ‘a.+iyle 9a/3
 ‘a.+üm B77a/8
 kemāl-i ‘azamet+in B83b/7
 azdur-: azdırmak, baştan çıkarmak,
 saptırmak.
 a.-dı 66b/10
 a.-duñ B75a/1
 a.-masunlar 26b/1
 azgün: azgın, sapkın.
 a. B73a/7, B76a/5
 a.+ıraqdur B73a/1
 a. ol- B76a/5
 ḫör u ḫaḫır ve azgün ol- B73a/7
 ‘azīm (Ar.): büyük, ulu.
 ‘a. 19b/2, 79b/10
 fāyide-i ‘azīm+ün 80a/6
 mülk-i ‘azīm “büyük mülk, çok
 kıymetli mal” 10b/4
 ‘azīz (Ar.): muhterem, kıymetli, yüce, ulu.
 ‘a. 8a/6, 8b/1, 8b/5, 9a/3, 9b/4,
 20a/8, 50a/4, 50b/5, 66b/4, 68a/9,
 71a/6
 ‘a.+e 8a/10
 ‘a. kıl- 68a/9
 ‘a. ol- 8b/1, 8b/5, 9a/3, 66b/4
 kenz-i ‘azīz+dür 10b/2
 ‘azīze (Ar.): büyük, kıymetli. bkz. ‘azīz.
 nükte-i ‘azīze “kıymetli, hoş nükte”
 27b/1
 azlık, ğı: azlık, az olma durumu.
 a.+ıla 75a/5
 ‘azm (Ar.): kasıt, niyet, karar.
 ‘a.+ile (şıḫḫat-i ‘azmile) B76b/5

‘Azrā’ıl (Ar.) (öz. a.): Azrail, dört büyük
 melekten biri, ölüm meleği. krş.
 ‘Azrāyıl.
 ‘A. 11a/7, 36b/13, 42b/5, 45a/10,
 45b/3, 45b/7, 46a/4, 47a/10
 ‘A.+e 44b/10
 ‘Azrāyıl (<‘Azrā’ıl) (Ar.) (öz. a.): Azrail,
 dört büyük melekten biri, ölüm
 meleği. bkz. ‘Azrā’ıl
 ‘A. 38a/3, 45b/13, 46a/1, 46a/5,
 46a/5, 46a/11
 ‘A.+dür 36b/7
 azuk, ğı: azık, yiyecek, yol yiyeceği, erzak.
 a. 29a/7
 a.+ın 74b/12
 a.+ına 48a/6
 a.+ını 29a/4
 a.+unı 74b/7
 ‘azze ve celle (Ar.): “büyük ve yüce”
 anlamında Allah’ın sıfatlarından.
 ‘a. (Ḥaḫ Ta‘ālā ‘azze ve celle) 31b/3

B

bāb (Ar.): 1. husus, konu.
 b.+ında 24b/10, 25a/1, 25a/13
 2. bölüm, kısım.
 b.+ında 52a/6
 baba: baba.
 b. 13b/5
 b.+muñ 46b/8
 bāğ (Far.): bağ, büyük bahçe, bostan.
 b.+lar 47b/11
 bağışla-: 1. karşılıksız vermek, bahşetmek.
 b.-dı 69a/5
 b.-r 7b/7,
 2. bağışlamak, affetmek.
 17a/3
 bağla-: bağlamak, sarmak.
 b.-yalar 5b/9
 b.-yup 20a/13
 bağlan-: bağlanmak, sarmalanmak.
 b.-mı 66a/4
 b.-mı ol- 66a/4
 bahā (Far.): kıymet, değer, bedel, karşılık.
 b.+sı 20a/11, 67b/3, 67b/9
 b.+sın 52a/1
 bahār (Far.): bahar, ilkyaz.
 b. 18b/11

b. ol- 18b/11
 baḥṣa (<bāḡ+ṣe) (Far.+T.): bahçe.
 b. 75b/1
 b.+ler 47b/11, 75b/6
 baḥr (Ar.): deniz.
 b.+e 48a/2
 baḥş (Ar.): iddialaşma.
 b. 16b/6
 b. eyle- “bahse girmek, iddialaşmak” 16b/6
 baḥş (Far.): bölüm, kısım, parça, cüz.
 b. 74b/11
 b.+dan 44b/5
 b.+ı 44b/5, 44b/6, 78a/13
 b.+ında 44b/6
 b.+ından 78a/13
 üç baḥş kıl- “üç kısma ayırmak” 74b/11
 baḥ-: 1. bakmak, nazar etmek, bakışı bir şey üzerine çevirmek.
 b. 46a/6, 46a/6,
 b.-a 71b/2
 b.-an 54b/10
 b.-anlar 60b/6
 b.-ar 45a/12, 47a/11, 61b/3
 b.-aram 59a/7
 b.-arduñuz 5b/5
 b.-dı 18a/13, 36b/8, 60a/8, B82a/4
 b.-dum 37a/3, 46a/6, 46a/6
 b.-madı 60a/2, 60a/12, 60a/13, B82a/3
 b.-maḡa 59a/6
 b.-maḡıla 64a/3
 b.-maḡ 59a/6, 60b/6, 60b/11, 61a/3, 61b/2, 61b/4, 61b/11, 63a/7
 b.-maḡda 61a/9
 b.-maḡdur 34a/7, 34a/7
 b.-masunlar 71b/6, 71b/8
 b.-sa 55a/10
 b.-up 18b/1, 59b/13
 b.-maḡ livātası it- 61b/11
 dike dike bak- “dikkatle, dik dik bakmak” 36b/8
 ḥarāma baḡ- 34a/7
 ḥelāle baḡ- 34a/7
 ḥarāma baḡ- 71b/6
 erlerinden ḡayrı erlere baḡ- 71b/8
 2. dikkate almak, önemsemek.
 b.-maduñuz 9a/13

3. görerek idrak etmek.
 b.-mazlar mı 59b/5, 59b/9, 59b/11
 bākī (Ar.): ebedî, daimî, sonsuz.
 b. 19b/2, 44a/7, 47b/13, 48a/5, 48a/5, 52b/13, 76a/1
 b.+dür 2a/9, 76a/11
 b. ḡal- 52b/13
 b. ḡalma- 48a/5
 b. ol- 44a/7, 47b/13, 48a/5
 bal: bal.
 b. 34b/3, 34b/4, 35a/12, 51b/7
 b.+dan (gerek tarudan olsun gerek baldan olsun) 51a/10
 b.+ıla 34b/5
 b.+ıla ṭolmuş ol- 34b/5
 balçık: balçık, çamur.
 b. B86b/4
 bālīg (Ar.): bülüḡa eren, ergin, rüşt.
 b. (‘ākıl bālīg) 72b/13
 baña: bkz. ben.
 bārī (Far.): bari, hiç olmazsa.
 b. 15a/12, 47a/9, B81b/4, B81b/4
 barmak, ḡı: parmak.
 b.+ı B86a/3
 b.+ına 73a/7
 b.+ından 73b/4
 b.+ınuñ B79a/1
 b.+larından 62a/2
 b.+um B86a/2
 b.+uñ 32b/1
 başıl-: basılmak, ayakla çiğnenmek. krş.
 basıl-.
 b.-maḡdur 8a/5
 basıl-: basılmak, ayakla çiğnenmek. krş.
 başıl-.
 b.-an 8b/1
 başīret (Ar.): önden görüş, seziş.
 b.+leri 59b/12
 baş: 1. baş, kafa, ser.
 b. 57a/3, B82b/10,
 b.+ı 45a/12, 70a/12
 b.+ın 60a/8, B82a/3, B82a/3
 b.+ına 21a/3, 70b/7, 73a/2
 b.+ında 8a/12, 69a/4, B83a/11
 b.+ını 45b/6, 70a/11
 b.+ları 56b/8, 57a/5
 b.+larına 8a/6
 b.+uma 38a/3
 b.+umda 70a/4

- b.+umdan 70b/1
 b.+uñ B82b/11
 b. aşağı bırak- “tepesinin üstüne yüksek bir yerden aşağıya atmak” 57a/3
 b.+ını kaldırma- 45b/6
 b.+ın kaldır- 60a/8, B82a/3, B82a/3
 b.+ları aşağı bırak- “tepelerinin üstüne yüksek bir yerden aşağıya atmak” 56b/8, 57a/5
 b.+umdan ve cānumdan geç- “ölümü göze almak” 70b/1
2. yiyeceklerde adet, başak.
 b. 28a/11
 b.+da 28a/11
3. yukarı, üst.
 b.+ı 53b/3
 b.+ını 53b/10
 b.+ı aşağı dönder- “altını üstüne getirmek, harap etmek” 53b/3
 b.+ını ahtar- “altını üstüne getirmek, yıkmak, harap etmek” 53b/10
4. temel, esas.
 b.+ı 61a/8, B84a/1
 b.+ıdur 49b/7
 sa‘âdetlerüñ başı ol- B84a/1
5. cisimlerin ön kısmı.
 b.+ında (tâbütuñ başında) 37b/13
- başla-: başlamak.
 b.-dum B82b/7
 b.-r 41b/5
- bat-: batmak, gark olmak.
 b.-arsın 24a/13
 guşşaya bat- “çok derinden üzölmek” 24a/13
- bāṭıl (Ar.): boş, beyhude, yalan, yanlış.
 b.+a B80b/5
- bāṭın (Ar.) iç, iç yüz, ruh, kalp, iç alem.
 b.+a 34a/10, 34a/12, 35b/10
 b.+dur 35b/10
 b.+ın 35b/9
 b.+ına 34a/5, 34a/8
 b.+ından 34b/1
 b.+ını 31b/12
 b.+ımuñ 34a/3
 b.+ıñuz 35b/2
- bay: zengin, varlıklı.

- b.+lardan 25a/3
- bayğı: önceki, eski, eskisi gibi.
 b. 8b/1
- ba‘z (Ar.): birkaç, bir kısım.
 fuḳahā-i ba‘z “bazı fakihler, bir takım fıkıh bilginleri” 58b/5
- ba‘zı (Ar.): bazı, bir kısım, bir takım, kimi.
 b. 2b/8, 4a/2, 6a/7, 11b/4, 12a/10, 14a/11, 15b/9, 15b/12, 16b/5, 17b/8, 19b/13, 20a/7, 27a/7, 32b/7, 35b/1, 47b/4, 54b/6, 59a/5, 61a/5, 63b/10, B74b/2, B76a/5
 b.+lar 49a/11, 54b/8, 59a/7
 b.+sı 12a/4, 33b/4, 33b/5
 b.+sın 20b/3
- becid (<be+cidd) (Far.+Ar.): ciddi bir şekilde, gerçekten.
 b. 27b/12
- bedel (Ar.): bedel, bir şeyin yerini tutan, yerine geçen, bir şeyin yerine verilen.
 b. 52b/11, B74a/6
 b. ol- B74a/6
- beden (Ar.): gövde, vücut.
 b.+e 33a/4, 34b/9
 b.+i 41a/11, 58b/2, 67a/9
 b.+inde 14a/10, 14a/7, B84a/10
 b.+inden 43a/6
 b.+ine B82a/5
 b.+üm 68a/3
 b.+ümi B78a/5, B82a/6
 b.+üñ 67a/10
 b.+üñile 27a/5
- bedürüstī (Far.): muhakkak olarak, muhakkak ki, doğrusu.
 b. 22b/10, 53a/10, 63a/8, B85a/6
- bedürüstī ve rāstī (Far.): muhakkak olarak, muhakkak ki, doğrusu.
 b. 8b/6, 26b/11, 32a/7, 42a/12, 64b/13
- beğāyet (Ar.): pek çok, aşırı, son derece, oldukça fazla.
 b. 2b/7, 19a/6, 19b/2, 20a/1, 27b/12, 33a/5, 35a/3, 35a/4, 40a/1, 40b/6, 48a/12, 53a/2, 54b/13, 55b/8, 57a/11, 57b/1, 58b/11, 62b/1, 66a/10, 67a/12, 67a/12, 69a/4, 70a/1, 70a/13, B75b/1, B82b/5, B85b/10

begen-: beğenmek.

b.-medügi 61a/8

b.-medügiñ 12b/10

beglik, gi: beylik, zenginlik.

b.+i 38a/4

b.+ine 38a/8

behîme (Ar.): dört ayaklı hayvan.

b.+yiçün (şehvet-i behîmeyiçün)

“hayvanî şehvet için” 52b/10

beķā (Ar.): devamlılık, sebat, ebediyet.

b. 47b/10

b.+sı 75a/6

b.+um 47b/10

belā (Ar.): bela, gam, keder, musibet.

b. 61a/4, 65b/4

b.+dan 11a/1

b.+lar 47b/2, B82a/8

b.+lara B84b/2

b.+nuñ 61a/8

b.+ya 38b/1, 61a/8

b.+lara uğra- B84b/2

b.+ya uğra- 38b/1, 61a/8

cezālar ve belālar kıl- 47b/2

belī (Far.) (<Ar. belā): evet.

b. 51b/1

belki (<bel+ki) (Ar.+Far.): muhtemel

olarak, muhtemelen, olabilir ki;

bilakis, hatta.

b. 8a/13, 13a/13, 19b/1, 20a/3,

20a/12, 22b/1, 25b/6, 27b/8, 29b/2,

33b/1, 33b/7, 33b/12, 38a/7, 38a/8,

44b/3, 49a/9, 53a/3, 58b/4, 75a/5,

76b/11, B73a/1

ben: ben [1. tekil şahıs zamiri].

b. 5b/13, 8a/9, 8a/10, 8a/12, 9a/7,

9b/2, 10a/4, 11b/10, 14a/11,

14a/12, 16b/6, 16b/8, 19b/9, 20b/5,

22a/9, 24b/13, 24b/13, 27b/9,

30a/2, 30a/9, 32a/6, 32b/9, 38a/1,

39a/11, 39a/12, 39b/2, 40a/2, 41a/7,

45b/1, 45b/4, 45b/11, 45b/12,

45b/13, 46a/3, 46a/4, 46a/10,

47a/12, 47a/13, 57b/9, 59a/7, 60a/5,

60b/3, 64b/13, 65a/1, 66a/12,

66b/12, 67b/10, 68a/2, 68b/9,

68b/11, 68b/12, 69a/10, 70a/4,

70a/7, 70a/9, 70a/12, 70b/8, 71a/6,

73b/8, 73b/10, B74a/3, B75b/11,

B77a/8, B77b/9, B78a/5, B78a/8,

B78b/9, B81a/6, B81a/8, B81b/6,
B81b/8, B81b/10, B83a/1, B83b/1,
B83b/4, B83b/6, B83b/8, B85b/3,
B85b/6

b.+cileyin “benim gibi” 41b/1

b.+de 30a/11, 70a/10, B82a/2

b.+den 2a/2, 9a/8, 16b/7, 25b/1,

31a/7, 31a/8, 31a/8, 31a/9, 31a/10,

31a/11, 38a/6, 38a/7, 40b/2, 68a/1,

79b/11, B74a/2, B74b/5, B74b/6,

B77b/1, B78a/1, B83a/2

b.+em 1b/12, 40b/5

b.+i 26a/6, 30b/1, 36b/10, 39a/9,

39a/12, 39b/5, 40b/5, 40b/8, 45b/4,

67b/3, 67b/7, 70b/11, 71a/8,

B74b/5, B76b/5, B77a/2, B79b/10,

B80a/7, B80a/10, B81b/3, B81b/5

b.+üm 2a/2, 4a/13, 8a/13, 9a/9,

10a/2, 10a/4, 10b/7, 10b/8, 11b/1,

15b/11, 18b/1, 19a/11, 19b/9,

19b/11, 25b/1, 26b/1, 26b/4,

27a/12, 31a/6, 31b/8, 31b/9, 32a/8,

36b/8, 37b/13, 40b/8, 45b/13,

46a/11, 47b/1, 51b/5, 54b/12,

59a/7, 59b/8, 60b/1, 68b/9, 70b/8,

71a/6, 71a/7, 73a/11, 75b/2, 75b/3,

76a/9, 76a/10, 76a/12, B72b/8,

B74b/4, B76b/2, B76b/7, B77a/9,

B78b/8

b.+ümile 67b/2

baña “bana” 2a/2, 8a/10, 8a/11,

8b/1, 12a/6, 15a/9, 16b/1, 16b/9,

22a/10, 30a/2, 30a/11, 30a/12,

31a/10, 31b/8, 36b/9, 37a/1,

38b/11, 41b/11, 45b/7, 46a/1,

46a/6, 48b/13, 66a/13, 67a/5,

67b/9, 68a/5, 68b/1, 70a/5, 70a/8,

71b/12, 79b/10, 79b/11, 80a/3,

B74a/5, B74b/7, B76a/1, B76b/4,

B76b/5, B77b/10, B83b/3, B86a/7

benc (Ar.): “ban otu” da denilen uyku verici
ve uyuşturucu bir bitki.

b. 52a/3

Benī Ġsrā’īl (Ar.) (öz. a.): Ġsrailoğulları,

Yahudiler.

B. B82a/10

beñiz: yüz, yüz rengi.

b.+leri B82b/1

beñze-: 1. benzemek, andırmak.

- b.-r 7b/2, 7b/6, 14a/12, 27b/11,
28a/10, 28b/9, 46a/8, 46a/9, 76b/2
2. görünmek, anlaşılmak, belli olmak.
b.-r 14b/9, 14b/10
- beñzer ki: öyle görünüyor ki, öyle
anlaşıyor ki. [Bağlaç]
b. 36b/8
- berāber (Far.): birlikte, beraber, bir arada,
bir hizada.
b. 23a/4, 48b/9, 58b/7, 58b/7
b.+dür 59a/3
b. ol- 48b/9
namāz şafında berāber dur- 58b/7
- bereket (Ar.): bereket, bolluk, mutluluk.
b. 65a/8
b.+ler 43b/5
b.+ümüz 45a/3
b. kılma- 65a/8
rahmetler ve bereketler yağ- 43b/5
- berıyyāt (Ar.): halk, insanlar, yaratıklar.
hulāşa-i berıyyāt “cümle
mahlukatın, tüm yaratılmışların
özü; Hz. Muhammed” 1b/2
- berr (Ar.): kara, toprak.
b.+e (berre bahre hüküm id-) 48a/2
- berü: 1. beri, ...den bu yana.
b. 33a/9, 40a/2, 46b/9, 70b/4,
74b/2, B74a/3
2. bu tarafa, bu yöne.
5a/8, 42a/1, 46a/6, 70a/7, 70b/11
- besle-: beslemek, büyütmek.
b.-yümeyem 65a/1
- beşāret (Ar.): müjde, muştı.
b. 42b/1, 42b/1, 42b/1, 42b/4,
42b/9, 68a/7
b.+ile 47a/13
b.+ler 11a/5, 11a/9
b.+ler it- 11a/9
b. ol- 42b/1, 42b/1, 42b/9, 68a/7
- bevl (Ar.): sidik, idrar.
b. 31b/3
- beyān (Ar.): anlatma, açık söyleme.
b. 27a/13, 27b/1, 28b/11, 50b/8,
52a/13, 63a/2, B84b/9
b.+ıdur 41b/12
b. eyle- 27a/13
b. it- 27b/1, 28b/11, 50b/8, 52a/13,
63a/2, B84b/9
- beyni: beyin.
- b.+ler 32b/1
b.+si 73a/3
- beyt (Ar.): aynı vezinle yazılmış, anlamca
birbirine bağlı iki mısralık nazım
parçası, beyit.
b.+i 15b/10
- beytü’l-māl (Ar.): maliye hazinesi, devlet
hazinesi.
b.+dan 38b/6
- beze-: bezemek, süslemek.
b.-di 31b/12
b.-mezsiz 35b/3
b.-rsiz 35b/2
b.-yeler 73a/5
- bezek: ziynet, süs.
b.+leriyle 74b/12
- bezen-: bezenmek, süslenmek.
b.-mek 73a/4
b.-mekdür 74b/12
- bezzāz (Ar.): bezci, kumaş satan,
manifaturacı.
b. 67a/13
- bıçaqla-: bıçaklamak.
b.-yup 49a/10
- bıçaqlaş-: bıçaklaşmak.
b.-asız 49a/9
- bırağ-: bırakmak, koymak, atmak,
fırlatmak.
b. 44b/12
b.-a 49a/9
b.-alar 57a/3, 77b/4
b.-ayım 45a/1
b.-dı 57a/5, B84b/6
b.-mağdur 57b/6
b.-sun 36b/10
b.-up 56b/8
- baş aşağı bırağ- “yüksek bir yerden
tepesi üstüne aşağı atmak” 57a/3
başları aşağı bırağ- “tepeleri
üstüne, yüksek bir yerden aşağı
atmak” 56b/8, 57a/5
- biç-: biçmek, ekin ot vb. şeyleri kesmek,
hasat etmek.
b.-e 27b/5
b.-er 28a/5
b.-eydi 28a/3
b.-iser 2b/12
b.-mek 27b/8
b.-üp 27b/8

- ḥasenāt ḥāşılın biç- “hayırlı işlerin karşılığında sevaplar toplamak” 28a/3
- ḥasenāt tohumın biç- “hayırlı işlerin karşılığında sevaplar kazanmak, sevaplar toplamak” 28a/5
- bī-çāre (Far.): zavallı, çaresiz.
b. 39a/8, 46a/13, B73a/5, B73b/1, 75b/6
- bid‘at (Ar.): Peygamber zamanından sonra dinde ortaya çıkan asılsız şey.
b. 4a/10, 9b/13
b. ehli olma- 9b/13
- bī-ḥisāb (<bī+ḥesāb) (Far.+Ar.): sayısız, hesapsız.
b. 64b/1
- bikir (<bikr) (Ar.): dokunulmamış, el değmemiş, bozulmamış kız.
b. 38a/2, B82a/11
- bil: insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm, bel.
b.+ine (biline degin) 64b/4
b.+lerin 5b/9
- bil-: 1. anlamak, öğrenmek, idrak etmek, vakıf olmak, bilmek, bilgisi olmak.
b.-di 3b/2
b.-diler 25a/5, 30b/8, 30b/9
b.-dügin 40b/11
b.-e 1b/7, 21b/5, 22a/7, B75b/7
b.-eler 55b/3
b.-elerdi B76a/6
b.-em 70a/10
b.-esin 14a/13, 14b/2, 14b/6, 14b/8
b.-gil 1b/4, 19b/11, 38a/1, 58b/4
b.-iserler 40b/12
b.-esiz 18a/2
b.-mege B83b/7
b.-mek 19b/4
b.-meyüp 27b/1
b.-mezem 12a/8, 13b/6
b.-mezin B77b/9
b.-mezler midi 30b/7
b.-mez misin B82b/9
b.-mezsın 20a/9, 50b/6, B81a/3
b.-miş 28b/7
b.-üp 21a/1
b.-ür 30b/4, 71a/4, 71a/12, B73b/5
b.-ürem B83b/8
- b.-ürmiş 70a/10
b.-miş ol- 28b/7
görür ve bilür ol- 71a/4
eylûkin bil- B73b/5
ḥelâl bil- 4b/3
ḳadrin bil- 19b/4, 21a/1, 21b/5
ḳadrin bilme- 20a/9, 50b/6
2. tanımak, hatırlamak.
b.-dün mi 45b/7
b.-eler 5b/8
b.-medüm 45b/7, 45b/10
b.-mesünler 70b/7
b.-ür misin 39a/9
3. zannetmek, kabul etmek, varsaymak.
b.+e 29b/2
4. inanmak, kabul etmek, tasdik etmek.
b.-medi B83b/11
b.-mekden 1b/7
b.-mekdür 3b/10
5. farkında olmak, haberdar olmak.
b.-medin 49b/5, 49b/6
b.-mez 39a/8
b.-ür misin 13b/5
6. yeterlik bildiren tasviri fiiller kurar.
geçebil- 24b/8
kılubil- 78b/11
yitişebil- 24b/8
- bile: 1. ile, birlikte, beraber. krş. ile, birle
b. 5b/7, 45a/8, 46a/13, 56a/5, 56a/8, 57a/3, 58a/2, 63b/7, 67a/4, 67b/2, 67b/2, 67b/4, B74a/11, B76b/9, B76b/9, B77a/3
b.+dür 61b/6
b.+since “beraberinde, yanında, birlikte” 9b/6, 42b/6, 42b/12
2. dahi, da/de.
40b/3, 42b/13, 43a/6
- bilin-: bilinmek, öğrenilmek, anlaşılmaq.
b.-meye 50b/7
ḳadri bilinme- 50b/7
- bi’l-küllîye (Ar.): büsbütün, bütün bütün.
b. 19b/1
- bī-melāmet (<bī+melāmet) (Far.+Ar.): ayıpsız, günahsız, sıkıntısız.
b. 10a/11
- bi-mennihi ve keremihi (Ar.): “lütuf ve ihsan ile” anlamında bir söz.

- b. 72b/4
- bin-: binmek.
b.-di 69a/6
b.-se 55b/6
- biñ: bin [sayı]
b. 9b/8, 12a/2, 12a/5, 13b/12, 17b/8, 17b/11, 17b/11, 17b/12, 25b/5, 28a/2, 30b/2, 30b/2, 38a/1, 38a/2, 38a/2, 39a/3, 40a/5, 43b/13, 44b/3, 44b/6, 46b/4, 46b/6, 47a/7, 47b/7, 47b/7, 50a/9, 50a/9, 53b/3, 64a/13, 64a/13, 64a/13, 66a/6, 67b/1, 67b/8, 67b/9, 69a/5, 71a/7, 71a/7, 76b/6, 76b/7, 78b/6, 78b/6, 78b/6
- bī-namāz (Far.): namaz kılmayan,
beynamaz.
b.+a 77b/5
- bindür-: bindirmek.
b.-eler 9b/6
- bī-nihāyet (<bī+niḥāyet) (Far.+Ar.):
nihayetsiz, sonsuz, tükenmez.
b. 44b/7, 44b/7, 79b/10
b.+dür 30a/10, 44b/2
- bir: bir [sayı], tek, aynı, herhangi.
b. 2a/3, 3a/2, 3a/3, 3a/9, 4b/13, 6a/8, 6b/7, 6b/9, 7a/12, 7b/7, 8b/12, 9a/10, 9a/10, 9b/8, 10b/2, 11b/5, 11b/12, 12a/2, 13a/6, 13a/7, 13b/2, 15a/5, 15a/11, 15a/13, 15b/5, 15b/6, 16a/1, 16b/2, 16b/3, 16b/3, 17b/4, 17b/8, 17b/12, 17b/12, 18b/2, 18b/3, 18b/7, 19a/4, 19b/12, 20a/1, 20a/2, 20a/10, 20a/11, 21a/2, 21a/2, 21a/13, 21b/2, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 21b/13, 22a/1, 22a/3, 22a/12, 23b/6, 24a/3, 25a/1, 26b/3, 26b/7, 27a/13, 27b/1, 27b/1, 27b/9, 27b/11, 27b/11, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28a/13, 29a/12, 29b/4, 29b/6, 29b/6, 31b/3, 32b/1, 32b/5, 33a/6, 33a/6, 34a/10, 35a/11, 35a/11, 35a/11, 35a/12, 36a/5, 36a/8, 36a/11, 36b/3, 36b/6, 36b/13, 36b/13, 37a/13, 37a/13, 37b/1, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/12, 38a/1, 38a/3, 38b/6, 39a/1, 40a/3, 41b/13, 42b/12, 44a/4, 44b/3, 44b/4, 44b/5, 44b/5, 44b/6, 44b/6, 44b/13, 45a/1, 45a/8, 45a/11, 45a/12, 45a/13, 45a/13, 46a/7, 46a/8, 46a/9, 46a/9, 46b/4, 46b/6, 48a/11, 51a/1, 51a/11, 51a/11, 53a/12, 53b/5, 53b/7, 54b/9, 55a/3, 55a/5, 55a/8, 55b/2, 55b/12, 56a/3, 56a/5, 56b/8, 57a/3, 57a/6, 57b/9, 58b/9, 59a/12, 59b/2, 59b/8, 60a/9, 60b/10, 60b/12, 61b/11, 62a/1, 62a/3, 62a/4, 62b/7, 62b/10, 63a/10, 63b/11, 63b/12, 64a/5, 65a/5, 65a/9, 65a/12, 65b/8, 65b/10, 65b/12, 66a/1, 66a/3, 66a/11, 66b/9, 66b/9, 67a/8, 67a/13, 67b/1, 67b/4, 67b/5, 68a/2, 68a/10, 68a/11, 68a/11, 68a/12, 68a/12, 68b/2, 68b/4, 68b/7, 68b/8, 68b/10, 68b/11, 68b/12, 69a/10, 69a/12, 69b/8, 69b/9, 70a/1, 70a/2, 70a/3, 70a/8, 70a/11, 70a/13, 70b/6, 70b/6, 70b/12, 71a/1, 71a/10, 71b/12, 72a/9, 73b/4, 73b/5, 74b/5, 75b/1, 76a/4, 76b/10, 76b/12, 77b/4, 77b/7, 77b/11, 78a/10, 78a/13, 78b/2, 78b/3, 79b/10, 79b/13, 80a/1, 80a/4, 80a/5, 80a/6, B72b/10, B73a/7, B73b/4, B74a/7, B74a/11, B77a/9, B78b/1, B79a/10, B79a/11, B79b/1, B79b/2, B81a/8, B81b/6, B81b/8, B81b/10, B82a/4, B82b/3, B82b/5, B82b/9, B83a/10, B84a/7, B84b/1, B84b/5, B84b/7, B85b/1, B85b/1, B85b/5, B85b/5, B85b/9, B85b/9, B85b/10, B86a/7, B86b/1, B86b/3, B86b/3, B86b/3, B86b/5, B86b/7
b.+dür 35a/9, 35a/11, 40b/9, 59a/1
b.+gün 13b/3, 13b/13, 17b/10, 18b/4, 18b/7, 21b/2, 33a/5, 36b/2, 37a/13, 58b/8, 60a/3, 66a/11, 67a/13, 67b/1, 68a/10, 70a/2, 70a/3, 70b/5, 71a/11, B82a/3, B82b/5, B86b/1
b.+ile 56b/10
b.+in 63b/4
b.+inde 35a/9, 35a/9
b.+kez 18a/1, 21b/3, 74b/2, 76a/10, B78a/8, B83a/5
b. ağaç ol- B81b/6

- b. avuç kül ol- B81b/8
 b. dāne incüden ʿālī ve kaçır ol- 44a/4
 b. içim şu virme- 74b/5
 b. kıatre dağı ol- 51a/1
 b. kız oğlan al- 27b/11
 b. koyun ol- B81b/10
 b. sâʿat geç- 36b/13
- bir bir: birer birer, ayrı ayrı.
 b. 48b/6, 55a/2
- birbiri: birbirini, karşılıklı olarak biri ötekini.
 krş. birbirini.
 b.+le 49a/6
 b.+nüz 49a/9
- biregü: bir kimse, başkası, yabancı.
 b. 5a/5, 16b/12, 41b/1, 64a/4, 71b/1, 71b/2
 b.+nüñ 16b/13, 72a/5
 b. haqqı ol- 16b/12
- birer: bir sayısının üleştirme sayı sıfatı, her birine bir.
 b. 60a/4
- birez: biraz.
 b. 5a/8, 18a/12, 18b/13, 20b/4, 36b/3, B82b/1
 b.+i 18b/3
- biri: 1. bir kimse.
 b. 51b/12, 51b/13, 51b/13, 51b/13, 52a/1, 52a/1, 52a/1, 52a/1, 52a/1, 52a/2, 54b/1, 75b/2
 b.+nüñ 39a/7
 b.+nüz 6a/4, 73b/5
 b.+si 31b/8, 38a/5, 40a/3
 b.+sine 40b/1
2. bir tanesi.
 b. 36a/10, 36a/10, 36b/4, 41b/13, 41b/13
- biribiri: birbirini, karşılıklı olarak biri ötekini.
 krş. birbirini.
 b.+le 75b/1
 b.+n 5a/3, 5a/7, 49a/10
 b.+nden 23b/13, 36a/4
 b.+ne 12b/12, 12b/12, 23b/9, 54a/1
 b.+ni 4b/6
 b.+nüzden 23b/2, 23b/8, 24a/9, 24a/9
 b.+nüzi 4b/10
- birisi: birisi, biri, bir kimse.
 b. 17b/5, 24a/11, 66a/10
- birkaç: birkaç, bazı.
 b. 3a/4, 8a/10, 12b/12, 27a/13, 33a/3, 37a/3, 44b/1, 60a/3, 67a/10, 68b/3, 68b/8, 69b/8, 75b/9
 b.+ın 10b/6
- birle: ile, birlikte, beraber. krş. ile, bile.
 b. 1b/1, 3a/3, 4b/6, 8b/9, 8b/10, 14a/3, 15b/8, 16b/11, 27a/2, 27b/4, 43a/8, 43a/13, 44a/10, 57b/10, 66b/10, B76a/4
 şaban birle sür- 27b/4
- birle-: birliğini kabul etmek, şirk koşmamak.
 b.-mekde B76b/5
- birlik, gi: teklik, vahdaniyet.
 b.+in 1b/7
 b.+ine 1b/6
- bī-saʿadet (<bī+saʿadet) (Far.+Ar.): saadetsiz, mutsuz, talihsiz.
 b. 25b/4, 49a/1, 49b/10, 50b/5
- biş: beş [sayı]
 b. 9b/5, 25a/4, 38b/12, 42b/5, 44a/4, 47a/10, 47a/11, 59b/6, 65b/13, 67b/1, 67b/8, 70b/8, 76b/10, 77b/13, B78b/5, B82a/11
 b. vakt namāz 76b/10, 77b/13, B78b/5
 b. yüz yıllık yol ol- 44a/4, 65b/13
- bişinci: beşinci.
 b. 10b/13, 33a/4, 49b/4, 80a/10
- bişür-: pişirmek.
 b.-di 68b/2
 b.-elerdi B81b/11
- bit-: 1. [bitki] bitmek, yetiştirmek.
 b.-di 28a/11
 b.-miş B81b/5
 b.-se B85b/6, B85b/10
2. oluşmak, meydana gelmek.
 b.-er B84a/11
- biter (<bed+ter) (Far): daha kötü, çok kötü.
 b. 62b/2
 b. ol- 62b/2
- bī-tevcīh (bī+tevcīh) (Far.+Ar.): anlamsız, manasız.
 b. 27b/10
- biti: yazılmış şey, defter, mektup.
 b.+ler B75b/3
- biz: biz [1. çoğul şahıs zamiri].

b. 11b/9, 16b/6, 18b/11, 21a/12, 22a/13, 30b/12, 31b/5, 48a/5, 53a/10, 53b/12, 54b/3, 59b/2, 73b/7, 75b/10, B74b/8, B74b/11
 b.+den 30b/7, 30b/7, B75a/4, B75a/9
 b.+e 43b/3, 44b/13, 48b/5, 48b/8, 60b/6, 62a/12, 72a/2, 72a/2, B75a/1, B75a/6, B80b/7
 b.+i 31b/2, 50a/7, 50b/1, 71a/12
 b.+üm 22b/2, 30b/11, 39a/3, 43b/4, 45a/2, 46b/12, 53b/8, 60b/5, 71a/11, 75a/4, B80b/4
 biz-: bezmek, bezgin duruma gelmek.
 b.-erem 10a/4
 boğazla-: boğazlamak, boğazını keserek öldürmek.
 b.-yalardı B81b/10
 bolay ki (<[bol+gay]+ki) (T.+Far.): “belki, ihtimal ki” anlamında bağlama edatı.
 b. 24b/13, 45b/12
 bol bol: fazlasıyla, bol bol.
 b. 20a/9
 borç, cı: borç, namaz borcu.
 b.+ı B84a/9
 boş: 1. dolu olmayan, boş.
 b. 17a/5, 17a/6, 48a/13
 2. boşanmak, eşinden ayrılmak.
 49b/7, 51a/8
 b. ol- “nikahın bozulması, düşmesi”
 49b/7, 51a/8
 boş-: boşamak.
 b.-r 49b/5
 b.-sa 49b/7
 boy: boy.
 b.+ı 78a/10
 boyun, yını: gövdenin başla omuz arasında kalan kısmı, boyun.
 b.+ı 32a/12, 70a/13
 b.+ına 66a/4, 70a/12, 73a/1
 b.+larına 72a/10
 boz-: bir şeyi kendisinden beklenileni yapamayacak duruma getirmek, bozmak.
 b.-ar 16b/8
 b.-duñuz 53a/1
 boza: arpa, darı, mısır, buğday, vb.
 tahılların hamurunun ekşitilmesiyle

yapılan tatlı veya mayhoş içecek, boza.
 b. 51a/6, 51a/13, 51b/6
 bozucu: bozma özelliği olan kimse veya şey, bozucu.
 b. 36a/3
 bölük, gi: bölük, fırka, taife, kısım, parça.
 b. 61b/11
 b.+dür 31b/8, B79a/10
 b.+i 31b/10, 61b/11, 62a/1, B73a/1, B79a/10, B79a/11, B79b/1, B79b/2
 b.+ine B80a/10
 böyle: böyle, bu şekilde.
 b. 19b/1, 66b/5
 b.+dür 71a/5
 b. it- 19b/1
 bu: bu [işaret sıfatı]
 b. 2b/8, 3a/2, 3a/4, 3a/6, 3a/8, 4a/2, 4a/6, 4b/6, 5a/7, 6a/6, 6a/11, 7a/13, 7b/13, 8a/8, 8a/8, 8a/13, 8b/2, 8b/11, 10a/11, 10b/2, 11b/5, 12b/4, 12b/5, 14b/3, 14b/5, 15b/10, 16a/6, 17b/13, 18a/3, 18b/9, 19b/1, 20a/5, 21a/6, 22a/4, 22a/5, 23b/12, 25a/13, 27a/13, 27b/1, 27b/6, 27b/6, 27b/9, 27b/9, 27b/12, 27b/13, 28b/1, 28b/3, 28b/7, 28b/11, 28b/12, 30a/10, 30b/3, 31b/10, 31b/13, 32a/2, 33a/3, 33a/4, 33a/4, 33a/7, 33a/8, 33a/11, 33a/13, 36b/4, 37b/6, 38a/5, 38a/6, 39b/6, 40a/9, 40a/11, 40b/13, 41a/1, 41a/11, 43a/5, 43a/7, 43b/12, 44a/7, 44a/8, 44b/1, 44b/2, 44b/6, 44b/9, 44b/13, 45a/2, 45a/3, 45a/5, 45a/5, 46a/1, 46a/11, 46a/13, 46b/2, 46b/7, 46b/12, 47a/8, 47b/6, 47b/12, 47b/13, 48a/5, 48b/1, 48b/1, 48b/11, 49a/2, 49b/10, 50b/1, 52a/9, 52a/12, 52b/4, 52b/6, 52b/13, 53a/1, 53a/2, 53a/2, 53a/10, 53a/12, 53b/2, 53b/3, 53b/9, 54a/7, 54a/11, 54b/7, 56b/4, 57a/5, 57a/8, 57a/9, 57a/10, 57a/10, 57a/11, 57a/12, 57a/13, 57b/11, 58a/7, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58b/2, 58b/3, 58b/4, 58b/10, 58b/10, 58b/11, 58b/11, 59a/9, 59a/12, 59b/5, 60a/3, 61b/11, 62b/1, 63b/4, 63b/8, 63b/10, 64a/12, 64b/2,

- 65a/4, 66a/8, 66a/13, 67a/4, 67b/2, 67b/4, 67b/6, 67b/12, 67b/13, 68a/1, 68a/1, 68a/13, 68b/4, 68b/6, 68b/11, 68b/12, 69a/1, 69a/1, 69a/3, 69a/6, 69a/6, 69a/9, 70a/4, 70b/6, 72a/1, 72a/4, 72a/7, 72b/1, 72b/2, 73a/11, 74a/8, 74b/5, 75a/11, 75b/6, 75b/13, 75b/13, 76a/8, 76a/12, 76b/7, 77b/6, 77b/10, 78a/12, 78b/5, 80b/4, 80b/5, 80b/5, 80b/11, B73a/5, B76b/8, B77a/1, B80a/5, B82a/8, B83a/5, B83a/6, B83a/7, B83a/8, B83a/10, B84b/8, B86b/7, B86b/7
- b. fi'li it- 57a/10
- b. murdār günāhı işle- 52b/4
- b. sūreye degin 3a/8
- b. şenīc fi'ili işle- 53a/2
- b. şenīc fi'li id- 52b/6
- b. vechile ol- 72b/1
- bu: bu [işaret zamiri].
- b.+dur 1b/7, 4a/5, 8a/4, 12b/1, 17b/6, 18b/8, 20a/8, 24a/11, 28b/5, 29b/13, 31b/2, 32b/3, 33a/13, 35b/7, 45b/3, 47a/1, 50b/2, 52b/3, 52b/11, 56a/5, 56b/4, 64b/12, 68b/10, 71b/2, 74b/13, 75a/5, 77b/3, 79a/1, B73a/8, B73b/4, B74a/2, B74a/4, B80b/1, B81a/11, B86a/10
- b.+ncılayındur “bunun gibidir” 75b/4
- b.+nda 70b/11
- b.+ndan 3a/9, 5a/11, 15b/1, 18a/13, 18b/12, 31b/12, 40a/10, 41a/13, 45b/3, 52b/8, 54b/2, 55a/3, 59b/13, 61a/9, 63b/9, 64b/13, 65a/1, 67b/10, 68b/7, 69a/11
- b.+nı 3b/9, 36b/7, 40a/8, 45b/1, 45b/2, 45b/2, 45b/4, 66a/12, 66b/1, 70a/12, 70b/2, 71a/10, 76a/4
- b.+nlar 3a/5, 5a/12, 6b/9, 53a/8, 57b/13, 59b/11, 64a/3, 72a/13, 72a/13, B72b/8
- b.+nlardan 40a/6, 64a/4
- b.+nlarıñ 3b/2, 18a/13, 53b/1, 53b/9, 56a/3, 58a/2, 64a/8, 72a/4, 72a/4, 79a/2, B72b/10
- b.+nuñ 23b/13, 24b/11, 30a/13, 44a/13, 56b/5, 57b/2, 58b/4, 64b/5, 69a/3, 70a/6, 76a/5, 76a/6, 79b/13
- b.+ña 27b/6, 27b/9, 29b/2, 66b/13, 67b/3, 78b/2
- b.+ydı B79b/7
- b.+yıldı 69a/7, 69b/9
- b.+ña degin 66b/13
- b.+ndan korkunç ulu günāh olma- 55a/3
- budağ: dal.
- b.+ları 14a/7, 14a/10
- buğday: buğday.
- b. 27b/6, 27b/9, 48b/7
- b.+dan 51a/4
- bugün: bugün.
- b. 5b/5, 5b/7, 5b/7, 6a/1, 9b/1, 14b/12, 15a/9, 19b/9, 20a/2, 21b/11, 21b/11, 28a/2, 30a/7, 36b/13, 37a/1, 37a/2, 47a/12, 47b/2
- buğte (<puğte) (Far.): pişmiş, pişirilmiş, pişkin; bir tür içecek, içki.
- b. 51b/6
- bul-: bulmak, temin etmek, elde etmek, ele geçirmek, sahip olmak; bulmak, kavuşmak, nail olmak.
- b.-acağsın 76a/12
- b.-acağsız 22b/3
- b.-am 3a/12, 41a/13
- b.-an 31b/11
- b.-asız 55a/7
- b.-dı 38b/9, 38b/10
- b.-dum 8a/13, 37a/5, 38a/7, 38b/13, 40a/7, 40a/8, 69a/13
- b.-duñ 40a/6
- b.-ısar B76a/3
- b.-ıyardur 2b/13, 74b/1
- b.-madum 38a/7
- b.-mağa 28b/10
- b.-maya 15a/6
- b.-sa 2b/4, 33b/13
- b.-up 8a/12, 31b/8
- b.-ur 60b/13
- b.-urdu 14a/3
- cezā bul- 22b/3
- çāre ve dermān bulma- 15a/6
- furşat bul- 41a/13
- göñlinde bul- 60b/13
- hāzır bul- 2b/13, 76a/12

- ḥalās bul- 3a/12
kerāmet ü ‘izzet bul- B76a/3
necāt bul- 31b/8, 31b/11
raḥmet bul- 28b/10
şihḥat bul- 14a/3
şevāb bul- 2b/4
vefā bulma- 38a/7
‘izzet bul- 8a/12
yir bul- 8a/13
ziyānlar ve mażarratlar bul- 38a/7
bulın-: mevcut olmak, bulunmak.
b.-maya 44a/7
bulut: bulut.
b.+lar 20b/13
bunca: epey çok, bunca, bu kadar, bu denli.
b. 38a/4, 66b/2, 66b/3, 76b/7,
B73b/8, B73b/8, B84b/2
Burāk, ġa (Ar.) (öz. a.): Hz. Muhammed’in
Miraç’ta bindiği binek hayvanı.
B. 9b/5
B.+a 9b/6
burun, rını: burun.
b.+ı 32b/5
b.+ına 42b/13
b.+ından 46a/8
b.+larından 72a/3
buyruk, ġı: buyruk, emir.
b.+ıdur 64a/10
buyur-: buyurmak, emretmek.
b. 36b/10, 45a/1, 45a/3, 77b/10
b.-dı 53a/5, 53b/4, 58a/11, 58b/11,
60b/10, 64a/12, 67b/8, 74a/12,
74b/6, 75a/13, 76a/7, B73b/11,
B74a/8, B77b/4, B83b/8, B84a/2
b.-duğumuz 35a/2
b.-duġuñ 38b/11
b.-mışdur 13a/1
b.-up 63a/6
b.-ur 1b/12, 2a/3, 2a/7, 2a/13,
4a/12, 4b/8, 4b/13, 6a/3, 6a/12,
6b/10, 7a/5, 7a/13, 8b/6, 10a/5,
10a/8, 10a/12, 10b/9, 10b/13, 11a/3,
11a/5, 11a/7, 11a/11, 11b/8, 12b/10,
13a/13, 15a/1, 15b/5, 16b/10,
17a/11, 18a/5, 19a/6, 19b/5, 22a/8,
22a/12, 22b/10, 23a/7, 23b/6,
23b/8, 24a/4, 24b/4, 25b/11,
26a/10, 26b/3, 26b/9, 28a/3, 28a/6,
28a/8, 29a/5, 29b/4, 31a/13, 32a/4,
32b/13, 33b/2, 33b/2, 35a/1, 35a/2,
35a/5, 35a/8, 35a/10, 35b/5, 36a/3,
36a/5, 36a/8, 36a/13, 37a/8, 41b/7,
41b/13, 42a/1, 42a/7, 42a/12, 42b/3,
44b/9, 48b/13, 49a/8, 49b/1, 49b/4,
53b/7, 54b/2, 54b/11, 55a/3, 55a/5,
55a/8, 63a/2, 63a/11, 64a/6, 65a/13,
65b/9, 66a/1, 74b/1, B75a/11
buyurul-: emir almak, emredilmek.
b.-duñ B76b/6
buz: buz.
b. 21a/2, 21a/3
buzcı: buz satıcısı, buzcu.
b.+nuñ 21a/8
bük-: bükmek, eğmek.
b.-üp 5b/9
bünyād (Far.): 1. bina, yapı, temel.
b. 37b/9, 38a/2
b.+ını 18b/8
b.+ları 47b/9
b. it- “bina inşa etmek” 37b/9,
38a/2
bünyādlu (<bünyād+lu) (Far.+T.): temelli.
[bina, yapı]
b. 37b/8, 47b/11
bünyāz (<bünyād) (Far.): temel, asıl, esas.
b.+ı 27b/3, 27b/3, 27b/6, 27b/10
aşlı ve bünyāzı ol- “doğruluġu,
gerçekliġi olmak” 27b/3
aşlı ve bünyāzı olma- “doğruluġu,
gerçekliġi, aslı olmamak” 27b/3
büre: pire.
b. 32a/11
bürü-: bürümek, sarmak, örtmek,
kaplamak.
b.-di 70b/7
b.-r 13a/12
göñüli bürü- “gönlü kaplamak”
13a/12
büyük: büyük.
b. 12b/11, 12b/11, 12b/12, 12b/12,
12b/12, 12b/13, 23b/10, 37b/12,
54b/9, 65b/12, 67b/4
b.+dür 23b/10
b. ol- 12b/12, 12b/12, 23b/10
büyüklük, ġı: büyüklük.
b.+ile 59b/6
büyüt-: büyütme, artırmak, çoġaltmak.
b.-se 24a/12

C

- cān (Far.): can, ruh, kişi, hayat, yaşama, yaşayış.
 c. 18a/1, 24a/2, 43a/2, 43a/3, 43a/5, 43a/10, 46b/9, 46b/10, 71a/13, B82b/3, B83a/6
 c.+ı 18a/2, 43a/7, 45b/3
 c.+ın 37a/2, 37a/5, 37a/6, 42b/13, 45a/7, 45b/13, 46b/2
 c.+ını 44b/11, 67a/1
 c.+lar 45b/3
 c.+larıñ 36b/6
 c.+um 13b/4, 36b/5, 45b/1, 45b/2
 c.+umdan 70b/1
 c.+umı 36b/9, 66b/13
 c.+uñ 47b/2
 başumdan ve cānumdan geç-
 “ölümü göze almak” 70b/1
 c.+ın al- “öldürmek” 37a/2, 37a/5, 37a/6, 45a/7, 45b/13, 46b/2
 c.+ını al- “öldürmek” 44b/11
 c.+ını cennete ısmarla- “ölüp cennete gitmek” 67a/1
 c. ısmarla- “ölmek, ruhunu teslim etmek” 18a/1, 71a/13, B83a/6
 c.+umı al- 36b/9, 66b/13
 c.+uñ al- 47b/2
 c. vir- “ölmek” 46b/9, B82b/3
 mecmū^c-ı cān+lar 36b/6
 mecmū^c-ı cān+lara 36b/7
 cānavar (<cān-āver) (Far.): hayvan.
 c.+lar B73a/8, B81b/5
 cāriye (Ar.): para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız; harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınmış kız.
 c.+ler 67b/6, 72a/6
 c.+leri 64a/3
 c.+lerine 64a/3, 68a/1
 c.+sile 65a/2
 c.+sine 64a/4, 71b/2, 72a/5
 cāyız (<cā'iz) (Ar.): işlenilmesinde cevaz olan, yapılmasında bir sakınca olmayan.
 c. 73a/4, 73b/9
 cebbār (Ar.): cebredici, zorlayıcı, kuvvet ve kudret sahibi, Allah.
 c. B79a/1, B83b/6

- Cebrā'īl (Ar.) (öz. a.): Dört büyük melekten biri, vahiy meleği. krş. Cebrāyil.
 c. 45b/6, B78a/3, B78a/6
 c.+e 45b/1
 Cebrāyil (<Cebrā'īl) (Ar.) (öz. a.): Dört büyük melekten biri, vahiy meleği.
 bkz. Cebrā'īl.
 c. 45b/1, 45b/2, 45b/4, 45b/7, 45b/8, 72a/4, 72a/13
 c.+den 54a/11
 c.+e 46a/7, 72a/3, 72a/13
 c.+i 53a/11, 53b/10
 cebren (Ar.): zorla, cebr ile.
 c. 44b/11
 cefā (Ar.): eziyet, incitme.
 c.+larıla 46b/2
 cehd (Ar.): çalışma, çabalama.
 c. 4b/2, 6b/8, 15b/2, 16a/8, 18b/13, 21b/11, 24b/7, 24b/13, 28a/1, 30b/8, 30b/9, 30b/11, 30b/13, 31a/6
 c.+i 76b/5
 c. it- 4b/2, 6b/8, 15b/2, 16a/8, 18b/13, 21b/11, 24b/7, 24b/13, 28a/1, 30b/8, 30b/9, 30b/11, 30b/13, 31a/6
 cehennem (Ar.): cehennem, ahirette günahkâr kulların gideceği azap yeri, tamu.
 c. 3a/12, 5a/10, 11a/10, 11a/12, 11a/12, 15a/2, 22b/8, 23a/3, 23a/6, 32a/10, 32b/2, 32b/5, 32b/10, 53b/4, 54a/13, 54b/6, 55b/3, 62b/6, 65a/9, 65a/11, 65b/7, 65b/13, 66a/5, 71b/11, 72a/1, 72a/2, 72a/12, 72b/1, 74a/2, 74a/3, B72b/10, B82a/2, B85a/7, B85a/9
 c.+de 5a/5, 23a/1, 23a/2, 32a/12, 51b/2, 63b/5, 63b/11, 65b/11, 66a/6, 71b/9, 72a/8, 72b/8, 73a/2, 73a/7, 73b/6, 76b/13, 77b/7, B82b/9, B84a/11
 c.+den 31b/8, 46b/3, 53b/12, 62b/9
 c.+dür 22b/13
 c.+e 4a/2, 5b/10, 14b/13, 46b/3, 53b/13, 62b/5, 63a/10, B74a/11, B85a/2
 c.+i 71b/12
 c.+üñ 23a/11, 33a/9
 c.+e gir- 4a/2, 14b/13, B85a/2

c.+e ilet- 63a/10
 c.+e koy- 5b/10, 62b/5
 cehl (Ar.): cehalet, bilmezlik.
 c.+üñüzden 53a/3
 celle celālühü (Ar.): “onun şanı yüksekliği, büyüklüğü artsın” anlamına gelen Tanrı için kullanılan bir saygı sözü.
 c. 10a/8, 24a/3
 celle ve ‘alā (Ar.): “onun şanı yüksekliği, büyüklüğü artsın” anlamına gelen Tanrı için kullanılan bir saygı sözü.
 c. 43a/10, 43b/8, B72b/11, B77a/6
 cem^c (Ar.): toplama, yığma, bir araya getirme, birlikte olma; birden fazla insan, hayvan ve eşyayı gösteren isim.
 c. 12b/13, 12b/12, 26a/2, 27a/1, 27a/2, 29a/11, 38b/3, 47b/12, 57b/10, 63b/12, 75b/1, 77b/11, 80b/5, 80b/11, B83a/4
 c.+in 19a/10
 c.+ine 25a/5, B83a/3
 dünyā cem^cin it- “dünya malı toplamak, biriktirmek” 19a/10
 c. eyle- “toplamak, yığmak” 27a/2
 c. eyleme- 57b/10
 c. it- “toplamak, yığmak, biriktirmek, bir araya getirmek” 26a/2, 29a/11, 38b/3, 47b/12, 77b/11, 80b/5, 80b/11, B83a/4
 c. ol- “toplanmak” 12b/13, 12b/12, 63b/12, 75b/1
 c.-i nāşīye “nāşīye’nin çoğulu, ‘alınlar” 5b/11
 cemā^cat (Ar.) insan topluluğu, grup, cemaat.
 c. 18a/2, 71b/12, 72a/9
 c.+ıla 78a/9
 c.+leri 36a/4
 c.+üñ 18a/2
 c.-i Lūṭī “Lut kavmi, Lut cemaati” 57a/13
 ehl-i sünnet-i cemā^cat+den 31b/11
 sünnet-i cemā^cat+dür 31b/10
 cemīle (Ar.): güzel, çok güzel, hoş.
 c. 60b/6, 60b/10, 66a/11, 66b/9, 67b/5, 68a/12, 70a/3
 cenāze (Ar.): cenaze, insan ölüsü.
 c. 40a/2

cennet (Ar.): cennet.
 c. 18a/11, 23a/4, 23b/9, 23b/10, 24b/4, 24b/12, 29b/4, 44a/9, 57a/9, 57b/1
 c.+de 57a/12
 c.+dür 6b/11
 c.+e 3b/13, 6b/12, 6b/12, 6b/13, 7a/3, 10a/11, 22b/6, 23a/9, 23a/9, 24b/8, 25a/4, 30a/2, 43b/13, 44a/8, 67a/1, 80a/4
 c.+i 11b/1
 c.+in 23b/9
 c.+üñ 23b/10
 cānını cennete ısmarla- “ölüp cennete gitmek” 67a/1
 c.+e gir- 3b/13, 6b/12, 6b/12, 6b/13, 7a/3, 10a/11, 22b/6, 24b/8, 43b/13, 44a/8, 80a/4
 c. ehlinden ol- 18a/11
 c.+e koy- 30a/2
 c.-i ‘āliyyede B83a/9
 ehl-i cennet+den 29b/1
 cennet-i ‘āliye (Ar.): cennet katlarının en yükseği, sekizinci cennet.
 c.+de B83a/9
 cesīm (Ar.): iri, büyük, kocaman.
 na‘im-i cesīm “büyük bolluk ve refah içinde yaşama” 10b/4
 cevāb (Ar.): cevap, yanıt.
 c. 3b/4, 11b/5, 12a/5, 12b/2, 14a/13, 17b/9, 17b/13, 20b/6, 21a/9, 33a/8, 33a/9, 57b/3, 67a/4, 67a/10, 69b/1, 70b/13
 c. vir- 3b/4, 11b/5, 12a/5, 12b/2, 14a/13, 17b/9, 17b/13, 20b/6, 21a/9, 33a/8, 33a/9, 57b/3, 67a/4, 69b/1, 70b/13
 c. virme- 67a/10
 cevāhir (Ar.): cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar.
 c.+lerile 37b/13, 69a/5
 cevāhirlü (<cevāhir+lü) (Ar.+T.): cevherli, elmaslı, elmaslarla donanmış.
 c. B83a/11
 cevher (Ar.): cevher, kıymetli taş, kıymetli.
 c.+dür 17b/4, 20a/11
 c.+ler 10b/3
 cezā (Ar.): ceza, azap, yapılan suç karşılık.

c. 2a/11, 2b/1, 22b/3, 22b/4, 77b/5
 c.+lar 47b/2
 c.+lara 63b/4
 c.+sı 3a/1, 22b/6, 22b/7, 49b/6,
 57b/4, 64b/5, 77a/11, 77b/1, 77b/3,
 77b/6
 c.+sıdur 64b/5
 c.+sında 56b/5
 c.+ya 6a/1
 c. bul- 22b/3
 c. it- 2a/11, 77b/5
 c.+lar ve belâlar kıl- 47b/2
 c. olun- 2b/1, 22b/4
 cezâ'en li-sükrihî (Ar.): sarhoşluğun cezası.
 c. 49b/6
 ciger (Far.): ciğer, bir organ.
 c.+e 16a/9
 cihân (Far.): cihan, dünya, evren.
 c. 26a/9, 45b/8, B76b/11
 c.+ı 61a/11
 cimrî (Far.): soysuz, alçak.
 c.+lerdür 5a/12
 cin (<cinn) (Ar.): cin, gözle görülmeyen bir
 yaratık türü. bkz. cinn.
 c. 36b/1, 76a/6
 cinn (Ar.): cin, gözle görülmeyen bir
 yaratık türü. krş. cin.
 c.+e 48a/3
 c.+i 22a/9
 ins ü cinne "insanlara ve cinlere"
 48a/3
 cinnî (Ar.): cin taifesine mensup, cin
 türünden.
 c. 41b/13, 66b/11
 c.+leri B75b/11
 cirm (Ar.): cisim, hacim, biçim.
 c.+in 15b/8
 civâr (Ar.): çevre, yakın yer, etraf.
 c.+uma 40a/2
 cömerd (Far.): cömert.
 c. B80b/7
 cümle (Ar.): bütün, hep, cümle.
 c.+sile 44a/7, 75b/13
 c.+sinden 66a/10
 cüst (Far.): uygun, yaraşır, denk.
 c. 34b/11
 c. ol- 34b/11
 cüvân (Far.): genç, taze, delikanlı.
 c.+a 65b/6

c.+a merg it- "genç yaşta ölmek"
 65b/6

cüzâm (Ar.): insan vücudunda onulmayan
 çıbanlar ve yaralar meydana getiren
 bir hastalık, cüzam.

c. 14a/3

c. ol- 14a/3

Ç

çadır (<çāder) (Far.): çadır, otağ.

ç.+larda 48b/4

çağ çağ: çağıl çağıl.

ç. derle- "buram buram terlemek"
 46b/10

çağır-: bağırarak, haykırmak.

ç.-up 11a/12

ç.-ur 21a/3, B73a/11

çağla-: su, köpürerek ve ses çıkararak
 coşkun bir biçimde akmak.

ç.-yup 13a/2

çal-: kesmek üzere vurmak.

ç.-dum 70a/12

Çalab (öz. a.): Tanrı, Allah.

ç.+um 16b/3, 32b/9, 39a/5, 50a/7,
 72a/2, 77b/10, B78a/5, B79b/10

çam: çam, bir ağaç türü.

ç. 14a/12, 14a/12

çāre (Far.): çare, çıkar yol, çözüm.

ç. 13b/8, 15a/6, 36b/10, 36b/11,
 37a/12, 67b/10, 70a/8

ç. it- 36b/10

ç. ve dermân bulma- 15a/6

çatla-: çatlamak, parçaları ayrılıp
 dağılmayacak biçimde yarılmak.

ç.-ya 71b/10

çayan: çıyan, bir çeşit zehirli kırkayak.

ç.+lar 62b/10

çek-: 1. çekmek, bir şeyi tutup kendine
 doğru hareket ettirmek.

ç.-üp 28b/8

2. tasalanmak, üzülmek, ıstırap içinde
 olmak, sıkıntıda olmak.

ç.-dügi 46b/8

ç.-dügine 74a/13

ç.-er 75b/7

ç.-erler 72a/4

ç.-ersin 30a/10

ç.-icek 46b/12

- ç.-iser 23a/1, 46b/12
 ‘azāb çek- 23a/1, 72a/4
 ‘azābın çek- 75b/7
 zahmet çek- 30a/10, 46b/8, 46b/12, 46b/12, 74a/13
- çekiş-: tartışmak, münakaşa etmek, çekişmek.
 ç.-mekdür 75b/2
- çevür-: döndürmek, yönünü değiştirmek.
 ç.-e B83a/3
 ç.-üp 38a/10
 yüz çevür- 38a/10, B83a/3
- çeyne-: çiğnemek.
 ç.-yem 20b/7
 ç.-yüp 20b/7
- çeynen-: çiğnenmek.
 ç.-ür 20b/9
- çık-: 1. çıkmak, bulunduğu yerden başka bir yere geçmek, ayrılmak, gitmek, göçmek, uzaklaşmak.
 ç.-a 43a/6, 71b/10
 ç.-acağ 32b/5
 ç.-ar 41b/9, 43a/6, 46a/8, 71b/13
 ç.-arlar 72a/3
 ç.-dı 53b/6, 68a/10, 69a/7
 ç.-dılar 29b/13
 ç.-duğınlayın 61a/12
 ç.-dum 67b/13, 68a/2
 ç.-ısar 23a/2
 ç.-up 61a/12
2. kurtulmak, rahata kavuşmak.
 ç.-acağ 11a/1
 ç.-up 48b/12
3. varmak, ulaşmak.
 ç.-aydı 32b/6
 ç.-dı 68a/11
 ç.-dum 68a/4
 ç.-maz (ç.-maz ol-) 43b/3
4. yükselmek, yukarı çıkmak.
 ç.-dı 45a/11, 53b/1
 ç.-ıcağ 43a/8
 ç.-ınca 78a/10
 ç.-mış 45a/13
 ç.-up B85b/3
 göge çık- 45a/11
 göklere çık- 43a/8
5. su, kan vb. ortaya çıkmak, görünmek.
 ç.-ar 33b/5
- ç.-dı 54b/9
 ç.-ıncaya (kan çıkıncaya degin) 77b/4
6. kurallara uymak, riayet etmek.
 ç.-maya 76b/10
7. birleşik fiiller ve deyimler kurar.
 ç.-acağdur 50b/7
 ç.-ar 25b/12
 ç.-dı 13b/4, 38a/5
 ç.-madı 47a/8
 ç.-up 36a/7
 elden çık- 25b/12, 50b/7
 elinden çık- 36a/7
 elümden çık- 13b/4
 içümden çıkma- 47a/8
 gözümden çık- “önemini yitirmek” 38a/5
- çıkar-: 1. çıkarmak, dışarı çıkarmak.
 ç.-mayalar 55b/12
2. mahrum bırakmak, elinden almak.
 ç.-dı 13b/8
3. yok etmek, gidermek.
 ç.-a 35a/13
4. giysi, ayakabı vb. şeyleri vücuttan ayırmak, soymak.
 ç.-dum B83a/7
 ç.-dı 69a/5
 ç.-dı 73b/4
5. yükseltmek, yukarı çıkartmak.
 ç.-dı (göge çıkar-) 53a/13
6. kılıcı kınından çıkarmak, çekip almak.
 ç.-dum 70a/12
7. kovmak, yerinden etmek.
 ç.-uñ 58b/12
- çıkıcı: çıkan, çıkıcı.
 ç. 64a/5
 Hâk Ta‘ālā’nuñ hükminden çıkıcı ol- 64a/5
- çiçek: çiçek.
 ç.+ler 18b/11
- çift (<cuft) (Far): tarla sürmek
 anlamlarında birleşik fiil oluşturur.
 ç. 27b/4, 27b/7, B73a/4
 ç.+üñ 76a/9
 ç. koş- 27b/4, 27b/7
 ç. sür- 76a/9, B73a/4
- çiftçi (<cuft+çi) (Far.+T.): çiftçi, rençber.
 ç. 76a/4, 76a/9

- ç.+nüñ 76a/8
 çimdile-: çimdiklemek.
 ç.-di 62a/3
 ç.-se 62a/3
 ç.-ye 62a/2
 çirkin (<çirkīn) (Far.): çirkin, hoş olmayan, kötü.
 ç. 7b/3, 62b/1, B75b/1
 ç. kıkar ol- 62b/1
 çoğalt-: çoğaltmak, artırmak.
 ç.-mak 18a/7
 çok, ğı: az olmayan, çok.
 ç. 7a/9, 8b/9, 9a/4, 12a/3, 12b/12, 16b/5, 26a/4, 26a/13, 29a/11, 36a/3, 38a/6, 48a/13, 51a/1, 63b/5, 65b/8, 70a/1, B75a/2
 ç.+dur 19a/11, 20a/11, 25b/1, 33a/5
 ç.+ıdı 17a/4
 ç.+ırak B83b/8, B83b/8
 ç. ol- 8b/9, 9a/4, 51a/1, B75a/2
 çoklık, ğı: çokluk.
 ç.+ını 30b/6
 çokra-: kaynamak, fokurdamak.
 ç.-r 32b/1
 ç.-yısar 73a/3
 çöp (<çūb) (Far.): saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası, çöp.
 ç.+i B81a/9
 şamān çöpi ol- B81a/9
 çözül-: gevşeyip ayrılmak.
 ç.-üp 41b/5
 çukur: çukur.
 ç. B73a/9
 çün (<çūn) (Far.): çünkü, mademki, zira.
 ç. 9b/1, 35a/11, 36a/6, 43a/10, 49b/10, 55a/7, B81b/3
 çünkü (<çūn+ki) (Far.): çünkü, şundan dolayı, şu sebeple, zira, mademki
 ç. 3a/6, 3a/9, 9a/10, 16a/9, 17a/5, 25a/4, 25a/9, 41b/3, 42a/9, 45a/11, 47a/5, 51b/7, 53a/8, 53b/8, 57a/8, 62a/3, 64a/10, 64a/11, 68a/5, 68b/6, 71a/5, 75b/4, B72b/8, B76a/9

D

dağı: dahi, bile, da/de

- d. 1b/10, 1b/11, 2a/3, 3a/5, 3a/8, 3b/11, 4a/1, 4a/8, 4a/10, 4b/2, 4b/4, 4b/11, 5a/7, 5a/11, 5a/12, 5b/2, 5b/3, 5b/9, 6a/10, 6b/3, 6b/5, 6b/6, 7a/10, 7a/13, 7b/3, 7b/12, 8a/9, 8a/11, 8a/12, 8b/1, 8b/2, 8b/4, 8b/4, 8b/9, 8b/11, 9a/7, 9a/10, 9a/10, 9a/13, 9b/2, 9b/5, 9b/6, 9b/11, 10a/1, 10a/2, 10b/1, 11b/5, 11b/10, 12a/4, 12a/12, 12b/6, 12b/8, 12b/11, 12b/12, 12b/12, 12b/12, 13a/3, 13a/13, 13b/2, 13b/9, 13b/10, 14a/1, 14a/11, 14a/12, 14a/13, 14b/1, 14b/6, 14b/8, 15a/5, 15a/10, 15a/12, 15a/13, 15b/7, 15b/9, 15b/9, 16a/3, 16a/9, 16b/2, 17a/3, 17a/4, 17b/1, 17b/11, 17b/12, 18a/1, 18a/3, 18a/8, 18a/13, 18a/13, 18b/2, 18b/2, 18b/3, 18b/3, 19a/11, 19b/11, 20a/13, 20a/13, 21a/7, 21a/10, 21a/11, 22a/1, 22a/3, 22a/7, 22a/12, 22b/6, 22b/7, 23b/6, 23b/9, 23b/10, 24a/2, 24a/3, 24a/11, 24b/8, 24b/13, 24b/13, 25a/1, 25a/10, 25a/2, 25a/6, 25a/6, 25b/1, 25b/6, 25b/12, 26a/2, 26a/3, 26b/3, 26b/7, 27a/13, 27b/5, 27b/10, 28a/1, 28a/5, 28b/10, 28b/11, 29a/2, 29b/5, 30a/1, 30b/8, 30b/12, 31a/9, 31b/10, 31b/13, 32a/2, 32a/4, 32a/6, 32b/11, 33a/1, 33b/1, 33b/4, 33b/6, 33b/7, 34a/3, 34a/10, 34a/10, 34a/12, 34b/10, 34b/13, 35a/12, 35b/10, 35b/10, 35b/11, 36a/5, 36a/8, 37a/12, 37b/5, 37b/9, 37b/13, 38b/9, 38b/10, 39a/13, 39a/13, 39b/1, 39b/2, 39b/2, 40a/9, 40b/3, 40b/7, 40b/11, 40b/12, 40b/13, 41a/11, 41a/12, 41a/12, 41b/1, 41b/1, 41b/3, 41b/4, 41b/5, 41b/8, 41b/8, 41b/9, 42a/5, 42a/6, 42a/13, 42b/4, 42b/4, 42b/13, 43a/7, 43a/10, 43a/11, 43b/4, 43b/6, 43b/9, 44a/9, 44a/9, 44b/3, 44b/10, 45a/1, 45b/5, 45b/11, 45b/12,

46a/11, 46b/3, 46b/3, 47a/7, 48a/1, 48a/5, 48a/8, 48b/10, 48b/10, 49a/2, 50a/3, 50a/5, 50a/9, 50a/13, 51a/1, 51a/2, 51a/4, 51a/5, 51a/6, 51b/3, 52a/3, 52a/11, 52b/7, 52b/8, 53a/2, 53b/3, 53b/12, 54b/5, 54b/9, 54b/10, 55a/3, 55a/5, 55a/7, 55a/8, 55a/8, 55a/11, 55b/3, 55b/4, 55b/12, 56a/5, 56a/5, 56a/8, 56a/10, 56a/10, 56b/4, 56b/6, 56b/6, 56b/7, 57a/3, 57a/3, 57a/6, 57a/7, 57a/8, 57a/12, 57b/11, 58a/2, 58a/2, 58a/3, 58b/3, 58b/3, 58b/3, 58b/5, 58b/12, 59a/1, 59a/6, 59b/4, 59b/13, 60a/8, 60a/9, 61a/5, 61b/1, 61b/13, 62a/1, 62a/4, 62a/5, 62a/12, 62b/2, 62b/3, 62b/5, 62b/9, 63a/9, 63a/10, 63b/2, 63b/2, 63b/5, 63b/5, 63b/8, 63b/10, 63b/10, 63b/13, 64a/6, 64a/9, 64b/3, 64b/4, 64b/13, 65a/4, 65a/5, 65a/9, 65a/9, 65a/12, 65b/7, 65b/7, 65b/8, 65b/11, 65b/12, 66a/1, 66b/6, 67a/1, 67a/4, 67a/5, 67a/12, 67b/2, 67b/9, 67b/12, 67b/13, 68a/2, 68a/6, 68a/8, 68a/9, 68b/9, 69a/1, 69a/2, 69a/5, 69b/8, 69b/10, 69b/11, 70a/4, 70a/12, 71a/2, 71a/3, 71a/8, 71b/1, 71b/2, 71b/7, 71b/7, 71b/8, 72a/2, 72a/2, 72a/6, 72a/7, 72a/8, 72b/9, 72b/11, 72b/13, 73a/1, 73a/3, 73a/4, 73a/5, 73a/11, 73b/5, 73b/6, 73b/9, 73b/11, 73b/11, 74a/3, 74a/6, 74a/7, 74a/7, 74b/2, 75a/6, 75a/13, 75b/2, 75b/4, 75b/4, 76a/1, 76a/10, 76a/10, 77b/5, 77b/11, 77b/13, 78a/1, 78a/9, 78a/10, 78b/2, 78b/9, 79a/1, 79a/4, 79a/9, 79a/10, 79a/11, 79a/13, 79b/4, 79b/5, 79b/5, 79b/6, 80a/1, B72b/8, B72b/10, B73a/1, B73a/7, B73a/8, B73a/11, B73b/3, B73b/4, B74a/7, B74a/11, B75a/6, B75a/9, B75a/11, B75b/9, B76a/5, B76b/10, B77a/3, B78a/5, B78a/6, B78b/2, B79b/11, B80a/7, B80a/7, B80a/11, B80b/7, B81b/2, B82b/2, B82b/7, B83a/1, B83b/4, B84a/10, B84b/6, B85a/1, B85b/2, B85b/5, B85b/9,

B86a/8, B86b/2, B86b/2, B86b/3, B86b/3, B86b/7
 dağın-: takmak, takınmak.
 d.-mağ 73a/5
 d.-sa 73a/6
 dalâlet (Ar.): doğru yoldan sapma.
 d.+e B80b/5
 dam: üzeri örtülü yer, dam.
 d.+a 77b/4
 dâne (Far.): tane, tohum, çekirdek.
 d. 28a/10, 28a/11, 28a/12, 44a/4
 d.+den 28a/11
 d.+lerin 48b/7
 d.+lerindendir 13a/2
 d. ek- 28a/10
 dār-ı dünyā (Ar.): dünya, dünya âlemi.
 d.+da 42b/2
 daş: taş. bkz. taş
 d.+dan 33b/4
 da‘vet (Ar.): çağırma, çağrı, davet.
 d. 42b/13, 67b/7
 d. eyle- 67b/7
 d. it- 42b/13
 dāyim (<dā‘im) (Ar.): daima, her zaman.
 d. 4a/11, 5b/5, 12a/10, 18b/8, 35b/13, 61b/3, 72b/7, 76b/10, 80b/7, B75b/7, B78b/4, B79b/7
 d. ol- 4a/11
 d. ve kıyım ol- 80b/7
 dāyima (<dā‘imā) (Ar.): her zaman, devamlı olarak. krş. dāyimā.
 d. 10b/8, 10b/12, 11b/11, 12a/9, 13b/2, 13b/6, 17b/2, 18a/3, 20b/11, 21a/1, 30a/1, 32a/3, 38a/10, 38b/4, 39b/10, 40b/13, 41a/2, 41a/3, 41b/11, 42a/1, 42a/4, 42a/6, 42a/8, 43b/5, 47a/8, 49a/5, 50a/6, 50b/2, 61b/6, 62b/13, 72b/3
 dāyimā (<dā‘imā) (Ar.): her zaman, devamlı, sürekli. krş. dāyima.
 d. 1b/9, 2a/5, 3b/5, 3b/11, 4b/6, 6a/11, 6a/13, 6b/5, 6b/5, 6b/8, 7a/8, 8a/4, 8b/3, 9a/11, 9b/10, 10a/7, 14a/8, 20a/9, 20b/2, 20b/5, 22a/11, 28b/7, 29a/1, 29a/4, 29a/13, 35b/2, 39a/3, 39b/4, 40a/11, 40b/13, 49a/10, 60b/4, 70a/8, 77a/1, 78b/13, 79b/7, B73b/2, B73b/8, B74b/6,

B74b/7, B75a/1, B76a/3, B80b/1,
B81a/1, B84b/8, B85a/1
dāyire (<dā'ire) (Ar.): daire, belli sınır,
ölçü, çerçeve.
d.+sinde 4b/5
d.+sinden 76b/9
de: dahi, da/de.
d. 42b/1, B78b/9
dede: dede, ata.
d.+m B80a/11
d.+nüz B74a/2
def' (Ar.): öteye itme, savma, ortadan
kaldırma.
d. 42a/5
d. idivir- 42a/5
def'a (Ar.): defa, kez.
d. 46b/6
defn (Ar.): gömme, gömülme, defin.
d.+inden 67a/2
defter(Ar.): defter, (mec.) amel defteri.
d.+i 17a/5
d.+inde B79b/10
d.+inden 17a/3
d.+ine 17a/4, 43b/11, B79b/11
d.+ini 17a/6, 17a/6
d.+ünde 76a/12
deg-: değmek, ulaşmak.
d.-en 75b/9
degin: kadar, degin, dek.
d. 3a/6, 3a/8, 3b/1, 19b/4, 19b/11,
20b/7, 22a/2, 22a/3, 26a/8, 43b/1,
45a/2, 45a/5, 45a/5, 48a/2, 48b/9,
50a/12, 64b/4, 66b/13, 77a/10,
77b/4, 77b/4, 79a/7, B84a/9
beline degin 64b/4
buña degin 66b/13
bu süreye degin 3a/8
evvelden ahıra degin 22a/3
ikindüye degin 79a/7
kan çıkıncaya degin 77b/4
kırk güne degin B84a/9
kıyāmete degin 19b/4, 19b/11,
43b/1
naķīrdan kıtmīre degin 26a/8
niceye degin 48b/9
niçeye degin 45a/2, 45a/5, 45a/5
şabāha degin 22a/2
süre-i zülzileye degin 3a/6
şarkdan garba degin 48a/2

şuña degin 50a/12
tevbe idinceye degin 77b/4
üç güne degin 77a/10
yudıncaya degin 20b/7
zülzile süresine degin 3b/1
degşür-: değıştirmek, değışmek.
d.-eler 51b/6
d.-ür 17a/11
degül: değıl, olumsuzluk edatı.
d. 16b/5, 35a/9, 48a/8, 58a/12,
77a/11, B74a/10
d.+dür 8a/13, 10a/4, 23a/4, 26b/2,
26b/5, 27b/11, 48a/1, 54a/5, 56b/4,
59b/4, 61b/3, 72b/13, 73a/4,
74a/10, 76a/2, 77b/9
d.+em 19b/11
d.+ise 9a/10
d.+midür 44b/1
d.+misin 14b/8
d.+siz 22b/3
d.+üz 48a/6
del-: delmek.
d.-üp 61a/13
göñlini del- 61a/13
delālet (Ar.): yol gösterme, kılavuzluk,
alamet, iz.
d. 5a/10, 27b/13, 30a/11, 30a/12
d. it- "işaret etmek" 5a/10, 27b/13,
30a/11, 30a/12
delīl (Ar.): delil, kanıt.
d. 56a/10
d.+dür 3b/13, 4a/1, 7a/8, 12b/6
d.+i 56b/4
d. it- "kanıt göstermek." 56a/10
dellāk (Ar.): hamamda müşterileri
keseleyip yıkayan kimse, tellāk.
d.+dür 58b/10
delü: deli.
d. B86a/10
d. gibi id- B86a/10
delük, gi: delik.
d.+inden 32b/5
delük delük: her yanı deliklerle dolu, delik
delik.
d. 15b/8
d. eyle- 15b/8
demür: demir.
d. 7b/2
d.+den 33b/7

- d.+üñ 15b/8
demürçi: demirci.
d. 7b/1
deñiz: deniz.
d. B85b/5, B85b/9
d.+e B85b/5, B85b/9
d.+i 53b/7
deñlü: kadar.
d. 78b/11
depe: tepe.
d.+lerde 32a/13
d.+sinden 46b/2
depele-: öldürmek.
d.-di B84b/4
d.-mek 55a/8, 56a/5, 56a/8, 56a/10,
64b/4, 77a/11, B84b/5
d.-mekdür 57b/5
d.-yeler 56a/2
depelen-: öldürülmek.
d.-di B83b/5
d.-düm B83b/6
d.-mege 56a/12
d.-se B84b/4
d.-ürmiş 56a/13
depere: tepesine.
d. 46b/1
d. ur- “tepesine vurmak” 46b/1
dere: dere.
d. 65b/12, 65b/12, B82b/9, B83a/1
d.+de 33a/6
d.+nüñ B82b/11
derecât (Ar.): dereceler, basamaklar, katlar,
tabakalar.
d.+lar 10b/4
erfa^c-i derecât “derecelelerin en
yükseği” 23b/5
dereçe (<deriçe) (Far.): pencere, küçük
kapı, oyma kapı.
d.+ler 43a/13
d.+lerini 78b/6
deri: deri.
d.+sin B82b/11
d.+sine B82b/10
derle-: terlemek.
d.-rdi 46b/10
dermân (Far.): ilaç, çare, derman.
d. 15a/6, 66a/13, 66b/2
d.+da 44b/10, B73b/7
d. eyle- 66a/13
d. it- 66b/2
çâre ve dermân bulma- 15a/6
dermânde (Far.): biçare, aciz, zavallı.
iblis-i dermânde “zavallı iblis”
B78a/7
dervîş (Far.): Allah rızası için fakirliği ve
mütevazılığı kabüllenen kimse,
derviş.
d. 76a/4
d.+ler 25a/9
d.+üñ 76a/8
deste: deste, cinsleri aynı veya birbirine
yakın olan şeylerin bir arada
bağlanmış, demet, bağlam.
d. 42b/12
desti (<destî) (Far.): testi, kulplu, geniş
gövdeli, dar boğazlı toprak kap.
d.+ye 35a/11
destür (Far.): izin, müsaade, ruhsat.
d. 46a/4, 46a/4, 70b/12
d.+ıla 47a/3
d. vir- “izin vermek” 46a/4, 46a/4,
70b/12
deve: deve.
d.+ler 32a/12
d.+lere 59b/5
d.+ye 14b/9
d.+yi 59b/8
devlet (Ar.): devlet, saadet, mutluluk, baht.
d. 19a/3
d.+e 12a/1, 44a/13
d.+i 76a/1
devr (Ar.): dönme, devir, dönüp dolaşma.
d. 48b/4
d. eyle- 48b/4
dımışkî (Ar.): bazı güzel sanatlarda (tezhip,
hat, minyatür) kullanılan ve Şam’da
yapılan bir çeşit süsleme türü.
d. 8a/5
dırnağ, ğr: tırnak. krş. tırnak
d.+ına 46b/2
di-: demek, söylemek.
d. 69a/12
d.-di 3a/5, 3a/8, 3a/12, 3b/3, 3b/7,
3b/10, 4b/3, 4b/4, 8b/11, 10b/7,
10b/8, 11b/10, 12a/4, 12a/7, 12a/7,
12a/8, 13b/6, 13b/9, 16b/6, 17b/13,
18b/2, 20b/9, 22b/3, 31b/4, 32b/12,
33a/10, 33a/10, 33a/11, 36b/12,

37b/5, 40a/5, 40a/7, 40a/7, 40a/8,
 41b/4, 42b/4, 44a/2, 45b/9, 46a/3,
 46a/6, 46a/6, 46a/12, 47a/2, 49b/7,
 49b/8, 50a/1, 50a/2, 50a/2, 51a/8,
 52a/9, 52b/1, 56b/8, 57a/13, 57b/9,
 58b/12, 59a/7, 62a/6, 66a/13, 66b/1,
 66b/7, 67a/1, 67a/4, 67a/6, 67b/3,
 67b/9, 67b/10, 68a/2, 69a/10,
 69a/12, 69b/4, 69b/8, 70b/8,
 73b/10, 75b/8, 75b/12, 79b/12,
 B73a/3, B73a/4, B76b/9, B77b/7,
 B77b/11, B78a/8, B78b/2, B80a/3
 d.-diler 14b/9, 16b/6, 18b/1, 21a/9,
 33a/12, 47a/2, 69b/1
 d.-dügi 12a/6, 14a/11, 14b/10,
 26a/6, 41b/12, 54b/6, 56a/3, 56a/9,
 56a/9, 56b/9, 58a/12, 63b/8
 d.-dügim 39a/12
 d.-düginden 6b/1
 d.-dügine 14a/12
 d.-dügümüz 27b/2, 43b/12, 64b/2
 d.-dügün 68b/11, 76a/10
 d.-dükleri 6a/11
 d.-düm 8a/8, 9a/9, 30a/11, 67a/11,
 67b/11, 70a/7
 d.-dün 32b/10, B79b/11
 d.-gil 39a/11, 39a/13
 d.-medi 8b/11, 67a/11
 d.-medimi 30b/1, 30b/1
 d.-mege 28b/9
 d.-mek 28a/10, 28b/13, 49b/1,
 55a/2, 59b/13, 60b/1, 65a/4, 74a/10,
 75b/11, B77b/5
 d.-mekdür 6b/12
 d.-mek ol- 28a/10, 28b/13, 49b/1,
 55a/2, 65a/4, 75b/11, B77b/5
 d.-mez 20a/2
 d.-miş 2b/9, 6a/7, 14b/3, 18b/9,
 20a/7, 56a/10, 58a/3, 59a/3, 61a/5,
 B76a/5
 d.-mişdür 7b/9, 7b/13, 12a/11,
 16a/7, 32b/7, 33b/7, 35b/1, 47b/4,
 48a/8, 58a/13, 59a/4, 59a/5, 61b/8,
 61b/13, 74b/2, 76b/12
 d.-mişler 4a/2, 14a/11, 15b/13,
 16b/5, 17b/8, 28b/3, 33a/2, 33a/3,
 49a/11, 58b/5, 58b/8, 80b/8

d.-mişlerdür 6b/4, 7a/9, 20b/12,
 25a/7, 29b/2, 32a/1, 34b/3, 41b/2,
 61a/13
 d.-r 12a/13, 12b/1, 14b/7, 20a/2,
 22b/13, 23a/3, 23a/4, 25a/11, 27b/9,
 31b/5, 44b/13, 45a/1, 47a/13,
 47b/2, 61a/9, 70b/7, B72b/11,
 B75a/10, B77a/9, B83b/8
 d.-rdi B81a/5, B81a/8
 d.-ridi 21b/12, 32b/11, B76b/2,
 B81a/10, B81b/2, B82a/9
 d.-rlr 2b/7, 4b/7, 5a/12, 5b/11,
 27a/4, 27a/8, 27b/6, 27b/10, 29b/2,
 41a/9, 42a/4, 50a/7, 51a/9, 51a/13,
 52a/3, 53b/7, 54a/1, 72a/2, 78a/12,
 78b/2, 78b/9, B82b/10, B82b/11
 d.-rlr 51a/12, 59b/2, 59b/4
 d.-rlridi 12a/2
 d.-rse 46a/5, 60b/7
 d.-rseñ 70a/9, 70b/13
 d.-rsin 4a/6, 30b/5, 71a/1
 d.-se 51a/3, 51a/7, 52a/12, 59a/3,
 59a/8
 d.-ye 15a/10, 24b/13, 27b/6, 38b/7,
 38b/8, 39b/2, 41a/3, 43b/8, 45a/4,
 45a/7, 45a/10, 51b/6, 51b/6, 51b/7,
 79a/4, 79a/5, 79a/6, 79a/9, 79a/10,
 79a/12, 79a/13, 79b/1, 79b/2,
 79b/4, 79b/4, 79b/6, 80a/11, 80a/13
 d.-yecek 21b/3
 d.-yeler 9b/9, 23a/11, 26a/12,
 43b/7, 45a/6, 51b/7
 d.-yen 74b/8
 d.-yesin 70a/9, 70b/13
 d.-yeyidi 49b/13
 d.-yicek 46a/5
 d.-yince 66b/5, 71a/13
 d.-yiser 9a/3, 11a/8, 11a/9, 11a/12,
 17b/6, 17b/6, 26a/6, 30a/5, 40b/5,
 40b/7, 40b/9, 40b/12, 43a/1, 43b/2,
 77b/10, 77b/10
 d.-yiserdür 29a/8
 d.-yiserler 23a/9, 29a/11
 hārāma ḥelāl dimiş ol- 59a/3
 dibelik: büsbütün, tamamıyla, ebedi.
 d. 16a/3
 dike dike: dikkatle, dik dik.
 d. 36b/8

- d. baḡ- “dikkatle, dik dik bakmak”
36b/8
- diken: diken
d.+e 46a/9
- dil: 1. dil, lisan.
d.+ile 8a/7, 8a/10, 19b/8
d.+inden 49b/10
d.+üme 39b/8
d.+ümi 40a/12
d.+üñile 27a/5
dilinden gel- “söylemek,
konuşmak, dile getirmek” 49b/11
2. dil (konuşma ve tat alma organı).
d.+ile 20b/4
- dile-: dilemek, istemek, talep etmek.
d. 46a/4
d.-mek 31a/8
d.-mezsın 35b/6
d.-r 49a/8
d.-rem 66b/13
d.-rse B79a/2, B80a/2, B80a/2,
B80a/4
d.-seler 59b/6
d.-señ 31b/1
d.-ye 41a/2, 69b/4
d.-yeler 44a/11
icāzet dile- 44a/11
- dilek, gi: dilek, istek, arzu.
d.+in 74a/9
d.+üm 68b/9, 68b/10, B81a/10
d.+üñ 68b/9
- dillü: dili olan, konuşan, dilli.
d. 36/a10, 36a/10
- dilsüz: dilsiz, dili olmayan, konuşamayan,
ses çıkaramayan.
d. 36a/10, 36a/11
- dimāḡ (Ar.): beyin, akıl, şuur.
d.+ı 7b/9, 67a/10
d.+um 8a/7
d.+ı mu‘aṭṭar ol- “güzel kokularla
mest olmak” 7b/9, 67a/10
d.+um mu‘aṭṭar ol- 8a/7
- dīn (Ar.): din, inanç. krş. din.
d. 39b/2
d.+i 6a/3, 39a/10, 39a/10, 39a/11,
39a/11
d.+inden B80b/10
d.+inüñ B80b/10, B80b/11
d.+üñ 49a/12, B78b/8
- din (<dīn) (Ar.): din, inanç. bkz. dīn.
d.+ine 60b/11
- diñ: haydi. [ünl.]
d. 17a/5
- din-: denilmek, söylenmek.
d.-ürmiş 20b/8
- dinil-: denilmek, söylenmek.
d.-di 53b/11, B76b/11
- diñlet-: dinletmek.
d.-üp 51b/13
- dīnsüz (<dīn+süz) (Ar.+T.): dinsiz.
d. B81a/1
d. ḡal- B81a/1
- dip, bi: alt, dip.
d.+inde 68a/12
- direk: direk.
d.+e 55b/2
d.+i 49a/12
d.+lere 72a/9
- direksüz: direksiz.
d. 59b/10
- diri: diri, canlı, hayatta.
d.+dür 2a/5
- diril-: dirilmek.
d.-düğinden 46b/5
d.-e 46b/5, 46b/5
d.-üp 13b/7
d.-ür B79a/11, B79b/1, B79b/2,
B79b/3
- dirilt-, dür: diriltmek, hayat vermek, can
vermek.
d. 47a/2
d.-esin 47a/1
d.-ürsin 47a/1
- dirlik, gi: dirlik, düzen, hayat, yaşayış.
d.+i 25b/11, 75b/12
- dişi: dişi.
d.+le 48b/10
- ditre-: titremek.
d.-r 55b/6
- dīv (Far.): dev, cin.
d.+lere 76a/7
- dīvān (Ar.): (mec.) amel defteri.
d.+larına 79a/2
- dīvār (Far.): duvar.
d. 56b/7, 57b/5
- divşür-: toplamak, devşirmek.
d.-di 48b/6
d.-dügi 48b/7

- d.-se 48b/8
- diyānet: (Ar.): din kurallarına tam bağlı olma durumu, dindarlık.
- d. 70a/1
- diyü: diye. [zf.]
- d. 2b/6, 3a/8, 5a/9, 5a/12, 6a/3, 6a/8, 6b/10, 7a/5, 10a/5, 10a/8, 10a/12, 10b/8, 10b/9, 10b/11, 10b/11, 10b/13, 11a/3, 11a/5, 11a/7, 11a/11, 11b/2, 11b/8, 12b/5, 12b/10, 14b/12, 15a/5, 15a/7, 15b/5, 16a/12, 16b/1, 16b/10, 18a/5, 18b/12, 19a/12, 21b/2, 21b/4, 21b/13, 22a/4, 22b/10, 23b/6, 23b/8, 24a/4, 24a/7, 24a/10, 24b/4, 25b/2, 25b/6, 25b/11, 26a/10, 26b/1, 26b/3, 26b/9, 27a/8, 27a/12, 28a/3, 28a/8, 29b/4, 30b/10, 32b/13, 33b/2, 35a/2, 35a/5, 35a/8, 35a/10, 36a/3, 36b/9, 39a/5, 39a/13, 40a/13, 40b/4, 41a/9, 41b/2, 41b/7, 41b/11, 42a/1, 42a/3, 42a/12, 44b/9, 46b/9, 46b/11, 47a/5, 48b/13, 49a/8, 49b/1, 49b/4, 50b/1, 51a/6, 53a/5, 55b/8, 57b/3, 60b/10, 65a/1, 70b/3, 70b/7, 74a/12, 74b/6, 74b/13, 75a/13, 78a/12, B73b/1, B73b/11, B74a/8, B75a/7, B75b/11, B76b/4, B77a/3, B77b/4, B80a/6, B80a/9, B81b/7, B82a/1, B83a/2, B83a/2, B83b/8, B84a/2
- diz: diz.
- d.+in 60a/10
- dizil-: dizilmek, sıralanmak.
- d.-miş 54a/1
- doğ-: doğmak, dünyaya gelmek.
- d.-ar B79b/1, B79b/2, B79b/3
- doğın-: dokunmak, insanın içine işlemek, etkilemek. krş. tokın-.
- d.-ur 61a/12
- dorgıl-: doğrulmak, ayağa kalkmak.
- d. 47a/3
- dost (Far.): dost, arkadaş.
- d. 6a/3, 25b/5, 42a/10, B74a/5, B74a/9
- d.+ı B83a/8
- d.+ıla 35a/6
- d.+ına 44a/11
- d.+ından 39a/7
- d.+ını B83a/10
- d.+ının 42b/6, 43b/3
- d.+larına 42a/13, 44a/3
- d.+lar mı B74a/1
- d.+uñ 39a/9
- d. dutun- B74a/1, B74a/9
- d. idin- 25b/5
- d. ol- 6a/3, 42a/10, B74a/5
- dostluk, ğı (dost+lık) (Far.+T.): dostluk.
- krş. dostluk.
- d. 6a/4
- d.+um B78b/3
- d. eyle- 6a/4
- dostluk, ğı: dostluk. krş. dostluk.
- d.+ı B74a/6, B74a/6
- d.+ını B74b/1
- dög-: dövmek, vurmak.
- d.-eler 77b/3
- d.-erler 72a/11
- dök-: 1. dökmek, akıtmak.
- d.-mek 39a/4
- gözler yaşın dök- 39a/4
2. harcetmek, harcamak.
- d.-di 17a/1
- dökil-: dökülmek, saçılmak.
- d.-ür 33b/6
- dölen-: yerleşmek, oturmak.
- d.-icek 44a/10
- mağāmına dölen- “makamına oturmak, yerleşmek” 44a/10
- dön-: 1. değişmek, dönüşmek, bir halden başka bir hale geçmek.
- d.-mekden B78b/8
2. yönünü değiştirmek, başka bir tarafa yönelmek.
- d.-miş 40a/8
3. bir kimse veya bir tarafa yönelmek; bir durumdan başka bir duruma yönelmek. krş. dön-.
- d.-di 18a/13, 30b/2, 40a/6
- d.-üp 15a/11, 27b/5, 27b/7
- dön-: bir kimse veya bir tarafa yönelmek; bir durumdan başka bir duruma yönelmek. krş. dön- 3
- d.-e 27b/5
- dönder-: döndürmek, tersine çevirmek, değiştirmek. krş. döndür-.
- d.-di 53b/3, 58a/2
- d.-diler 58a/1, B72b/9

- d.-ivirür B79a/2
d.-ür 58a/10, 61b/3
başı aşağı dönder- “alt üst etmek, harap etmek” 53b/3
gönüllerini dönder- “gönüllerini değiştirmek” 58a/2
yüz dönder- “yüz çevirmek” B72b/9
- döndür-: döndürmek, değiştirmek. krş.
dönder-.
d.-me B78a/5, B80b/5
- döndürici: döndürücü, dönderen.
d. B78b/7
- dördüncü: dördüncü.
d. 10b/11, 33a/4, 45a/11, 49a/11, 80a/9
- dört: dört [sayı].
d. 12b/12, 17b/8, 30b/2, 43a/12, 47a/7, 47b/7, 48b/9, 50a/9, 53b/2, 61b/2, 62b/7, 64a/13, 71a/3, 71a/7, 72a/11, 76b/6, 78a/13, 78b/1, 78b/4, 78b/10, 80a/5, B72b/7, B73a/8, B79a/10
- döşek, gi: döşek.
d.+i 26a/3, 79b/6
d.+inde 44b/10
d.+ler 43a/12
d.+lerinden 75a/13
ölüm döşeginde yat- 44b/10
- döşen-: 1. kendine döşek etmek.
d.-mek 72b/9
2. yaratılmak, yerleştirilmek, döşenmek.
d.-mişdür 59b/11
- döy-: katlanmak, tahammül etmek, dayanmak.
d.-emezsiz 32b/2
d.-mez 14a/8
d.-mezsiz 32a/11
- du‘ā (Ar.): dua, Allah’a yalvarma, yakarış.
d. 14a/2, 14a/2, 14a/3, 31a/8, 39b/4, 39b/7, 39b/9, 49a/2, 60a/8, B80a/6, B80a/9, B86b/6
d.+lar 60a/10, 69a/2
d.+ları B79b/7, B80b/1
d.+sı B84a/10
d. it- 14a/2, 14a/2, 14a/3, 31a/8, 49a/2, 60a/8, B86b/6
- d. kıl- 39b/4, 39b/7, 39b/9, B80a/6, B80a/9
d.+lar kıl- 69a/2
d.+lar ve senâlar kıl- 60a/10
- du‘ācı (<du‘ā+cı) (Ar.+T.): duacı, dua eden.
d. 80b/12
- duḥūl (Ar.): iç, içeri, içine girme.
d.+i 6b/11
- dur-: 1. durmak, beklemek, kalmak.
krş. тұr-.
d. 73b/7
d.-anuñ 58b/7
d.-duḡınlayın 75a/7, 75a/7
d.-ıgeldi “kalktı, ayağa kalktı” 47a/4
d.-ısar 42b/6
d.-madın 15b/12, 47b/12, B73b/2
d.-sa (namāz şafında berāber dur-) “namaz safında beraber dizilmek” 58b/7
d.-ur 40b/11
2. birleşik fiiller ve deyimler oluşturur.
d.-maz 20b/12
fırsat elde durma- “fırsat her zaman elde kalmaz” 20b/12
3. sürerlik bildiren tasviri fiiller kurar.
añadur- 40b/13
- dut-: 1. tutmak, kavramak, eline almak. krş. tut-.
d.-ar 46a/9
2. ele geçirmek, yakalamak.
d.-alar 77b/3
3. saymak, farzetmek, kabul etmek.
d.-dılar 25a/7, 25a/10
d.-sa 25a/8
d.-up 25a/11
düşmān dut- “düşman kabul etmek” 25a/7, 25a/8
düşmen dut- “düşman kabul etmek” 25a/10, 25a/11
4. uymak, tabi olmak, itaat etmek.
d.-a 4a/10, 4a/13
d.-andur 10a/3
sünnetin dut- “sünnetine itaat etmek, uymak” 4a/10
sünnetüm dut- 4a/13, 10a/3
5. herhangi bir durumda bulundurmak.
d.-a 39a/13, 79b/8
6. muamele etmek.
d.-a 45b/6

7. herhangi bir şeyin sabit şekilde kalmasını sağlamak.
d.-ıvırdı (başını dutıvırdı) “başını uzatarak sabitledi” 70a/11
8. bir nesneyi uzatmak, yaklaştırmak.
d.-ıviriserler 42b/13
9. oruç tutmak.
d.-mağ 35a/1
d.-up 12b/3
10. mani olmak, engellemek.
d.-masun 64a/9
11. cinsel ilişkide bulunmak.
d.-sa (avratı ardından dut-) “hanımına livata etmek” 55b/10, 62a/13
12. birleşik fiil ve deyimler kurar.
d. 45b/10
d.-a 25b/3, 39a/13, 79b/8
d.-duğ B75a/5
d.-madum 46b/9
d.-sunlar 59a/11, 71b/6, 71b/7
el ucıla dut- “fazla önemsememek” 25b/3
gözlerin aşağı dut- “önüne bakmak” 59a/11, 71b/7
gözlerini aşağı dut- 71b/6
hıfz ve amān içinde dut- “eminlik içinde bulundurmak, güvende tutmak” 79b/8
hōş dut- “birine iyi ve sevecenlikle davranmak, isteklerine cevap verip mutlu kılmak” 39a/13
ma‘zūr dut- “mazaretli kabul etmek” 45b/10, B75a/5
ümīz dutma- “ümit etmemek” 46b/9
- dutruğ: ateş tutuşturacak çör çöp. krş.
tutruk.
d. 33a/10
d.+ı 33a/1, 33a/9, 68b/13
d. ol- “ateş tutuşturan madde olmak” 33a/10
- dutun-: tutunmak, edinmek.
d.-dı B74a/9
d.-duñuz B74a/1
dost dutun- B74a/1, B74a/9
- dutuş-: tutuşmak, alevlenmek.
d.-ur 33a/3
- duy-: hissetmek, algılamak. krş. tuy-.
- d.-madı B82b/3
dübür (Ar.): kıç, makat.
d.+lerinden 71b/13
dükeli: hep, bütün, cümle, hepsi.
d. 13a/2
düken-: tükenmek, bitmek, sona ermek.
d.-di 15a/11
dükkān (Ar.). dükkân.
d.+ına 7b/1
dün: 1. gece.
d. 78b/12, B78b/6
d. namāzın kııl- 78b/12
dünle: geceleyin.
d. 78b/9
dünyā (Ar.): dünya, içinde yaşadığımız alem.
d. 9a/9, 19a/10, 19b/8, 20a/6, 20b/8, 25a/1, 25a/13, 25a/5, 25b/4, 25b/8, 28a/4, 29a/10, 34a/1, 34b/8, 35a/9, 35a/12, 35a/13, 38a/4, 38a/13, 42b/8, 44a/8, 46b/6, 47b/12, 48a/5, 48a/11, 68b/12, 74a/9, 74a/12, 74b/12, 75a/5, 75b/4, 76b/2, 80a/6, B83a/3
d.+da 2a/9, 5b/5, 9b/4, 11a/5, 20a/9, 23a/13, 24a/12, 26a/7, 28a/2, 28a/5, 29a/11, 30a/1, 32a/9, 32a/11, 32a/12, 32b/1, 35b/8, 38a/1, 39b/1, 42a/10, 42a/13, 42b/1, 44b/2, 44b/4, 48a/1, 49a/3, 50a/8, 55b/3, 64b/4, 65b/5, 67a/7, 68a/6, 68a/9, 72b/7, 72b/9, 73a/2, 73a/6, 74a/8, 74a/13, 74a/13, 74b/7, 74b/7, 77b/3, 77b/6, 80a/2, B77a/9, B77a/11, B84b/4, B84b/9, B85a/1
d.+dadur 43b/12, 65b/5
d.+daki 32b/3
d.+dan 10a/1, 14a/5, 29b/13, 38a/10, 39b/3, 47a/7, 50a/3, 66b/13, 74b/11, 75b/8, 76b/5
d.+dayiken 5b/6, 42b/4
d.+dur 34b/10
d.+nuñ 25b/11, 25b/13, 44b/3, 45b/12, 74b/4, 75a/2, 75a/11, 75b/12
d.+sın 25b/2
d.+ya 13b/13, 18b/8, 19b/1, 19b/3, 22a/7, 25a/4, 32b/5, 36a/6, 38a/6,

38a/8, 38b/2, 75b/10, 76a/13,
B75b/6
d.+y1 9b/1, 20a/12, 25a/10, 25a/2,
25a/6, 25b/5, 25b/6, 25b/7, 25b/8,
37b/8, 74b/2, 74b/3, 74b/11
d.+y1a 74b/12
d.+ya gel- 38a/6
d. cem'in it- "dünya malı
biriktirmek" 19a/10
kendüyi dünyāya vir- 19b/1
ehl-i dünyā+ya 9a/12
maḥabbet-i dünyā+dur 34a/9
dürüş-: çalışmak, çabalamak, sebat etmek.
krş. dürüş-.
d.-e 25b/2
d.-mek 31a/7
d.-mekden 30a/8
dürlü: türlü, çeşitli, muhtelif.
d. 5a/10, 9a/6, 9b/7, 10b/3, 10b/13,
11a/1, 11a/4, 14b/4, 14b/13, 19a/4,
19b/12, 21b/6, 21b/13, 22b/6,
22b/8, 23a/5, 23a/6, 23a/12, 26a/6,
26a/7, 29a/9, 38a/7, 38a/12, 38b/1,
40b/13, 42a/5, 43a/13, 43b/3, 44a/4,
44a/5, 44b/12, 47b/10, 49b/9,
49b/10, 49b/11, 49b/12, 50a/5,
55b/3, 61b/6, 62b/10, 63a/10,
63b/12, 65b/4, 65b/4, 65b/8, 68b/3,
68b/7, 69b/8, 69b/8, 74b/8,
B77a/11, B86a/9
d.+dür 41b/12
d. 'azāb it- 62b/10
d. 'azāblara uğrat- 63a/10
d. 'azāblar it- 26a/6, 40b/13, 63b/12
d. 'azāblar ol- 26a/7
d. 'işretler ve ḥarām zevkler sür-
74b/8
dürlü dürlü: türlü türlü, çeşit çeşit,
muhtelif.
d. 2a/1, 2b/13, 3a/1, 5a/11, 8a/7,
9a/5, 19a/3, 29a/10, 31a/12, 35b/8,
37b/9, 39a/5, 41a/12, 62b/9
d.+yise 69b/10
d. vesveseler id- 39a/5
d. 'azāblar gör- 3a/1
dürt-: sürmek.
d.-erlermiş 8a/6
dürüş-: çalışmak, çabalamak, sebat etmek.
krş. dürüş-.

d.-ürler B73b/2
düş: rüya.
d. 48a/12
d.+de 40a/1
d.+ümde 16b/3, 68a/5, 80a/4,
B83a/10
düş-: 1. düşmek, yukarıdan aşağıya hızla
inmek; yere yıkılmak, yere
devrilmek.
d.-di 18a/1, 21a/6, 40a/8, 67a/1,
70a/12, B82a/4, B83a/5
d.-erdi 32b/11
d.-mez B73a/10
d.-se B85b/2, B85b/5, B85b/9
d.-üp 54b/1, 61a/11, B73b/3,
B86a/6
2. peşine takılmak, peşinden gitmek.
d.-di (ardına düş-) 68a/11
3. uğramak, kapılmak.
d.-di (içüme korku düş-) 70b/2
d.-dünüz (kuru umuya düş-) 30a/6
4. kötü bir halde bulunmak.
d.-mişsin (gāfil düş-) 47b/1
düşmān (Far.): düşman. krş. düşmen.
d. 25a/7, 25a/8, 49a/6
d.+dur B74a/2
d.+ı 25a/10
d.+ıdur 25a/5
d.+ını 25a/11, 25a/8, 25a/9
d. dut- 25a/7, 25a/8
d. ol- 49a/6
düşmen (Far.): düşman. krş. düşmān.
d. 25a/10, 25a/11, B74a/5
d.+i 25b/5
d.+lerinden 10b/12
d. dut- 25a/10, 25a/11
d. ol- B74a/5
düşmenlik (<düşmen+lik) (Far.+T.):
düşmanlık.
d. 49a/9
düşür-: düşürmek.
d.-ürem 20a/1
düşvār (Far.): güç, zor, çetin.
d. 41a/1
dütün: duman.
d.+i 33a/4
düz-: 1. dizmek, yapmak, tertip etmek,
tanzim etmek, hazırlamak.
d.-erler 75b/1

- d.-erlerdi 51a/12
 d.-ersin 47b/11, 47b/11
 d.-mekdür 74b/12
 2. süslemek, donatmak.
 d.-mege 35b/9
 d.-mekden 35b/9
 düzüül-: yapılmak, meydana getirilmek.
 d.-miş 37b/12

E

- ebedî (Ar.): ebedi, sonsuz.
 e. 11b/2, 12a/1, 14a/1, 16a/2,
 18a/11, 23a/2, 23a/5, 42a/11, 42b/2,
 42b/11, 44a/7, 44a/13
 ecel (Ar.): ecel, ömrün sonu.
 e. 38a/3, 48a/7
 e.+den 48a/7
 ecnebiye (Ar.): yabancı.
 e. 63a/7, 66a/3
 ecr (Ar.): sevap.
 e.+üñizi 16b/8
 edeb (Ar.): edep, haya, terbiye, güzel ahlak.
 e. 73b/10
 edebsüzlik (<edeb+süzlik) (Ar.+T.):
 edepsizlik, hayasızlık.
 e.+i 17b/2
 e.+inüñ 17b/1
 edeple- (<edeb+le) (Ar.+T.): utanmak,
 haya etmek.
 e.-medüñ B75a/5
 ed'ıye (Ar.): dualar, yalvarmalar,
 yakarmalar.
 e.-i müstecâblarından "kabul
 olunan dualarından" 80b/13
 ef'al (Ar.): [gr.] Arapçada mukayese ve
 üstünlük bildiren vezin,
 derecelendirme vezni.
 e. 55a/1
 ef'âl (Ar.): işler, ameller.
 e.+üñüz 18a/8
 ef'dal (Ar.): daha faziletli, en âlâ, en üstün.
 e. 16b/6
 e.+ı 31b/7
 e.-i hasenât "iyi işler, güzel
 ameller" 23b/4
 e. ol- 16b/6

- efendi, düm (<efe'ndi) (Yun.): 1. buyruğu
 yürüten, sözü geçen kimse, amir,
 sahip.
 e. 49a/2
 2. Allah, Tanrı.
 e.+üm 67a/6
 eger (Far.): eğer, şayet.
 e. 2a/12, 2a/12, 2b/2, 2b/3, 2b/4,
 2b/12, 3a/1, 3a/10, 3b/7, 3b/7, 4a/6,
 6a/4, 9b/12, 13a/7, 13a/10, 15b/7,
 17b/12, 18a/7, 18a/9, 19a/4, 22b/7,
 23a/1, 23a/2, 26a/7, 26a/8, 29a/2,
 29a/2, 30a/3, 31b/1, 32a/6, 32b/5,
 34b/3, 34b/4, 34b/8, 37a/10,
 37a/11, 39b/1, 40b/6, 40b/9, 46b/6,
 47a/10, 47a/10, 47a/13, 50a/9,
 51a/1, 55a/2, 59b/7, 59b/12, 60b/6,
 62a/2, 62b/6, 64a/12, 64b/3, 66a/5,
 67b/9, 68a/8, 68a/8, 68b/9, 69a/8,
 71b/9, 71b/9, 71b/10, 73b/9, 74b/3,
 77a/9, 77a/10, 77a/10, B75a/8,
 B75b/8, B76a/6, B78a/1, B79b/10,
 B82a/8, B85b/1, B85b/4, B85b/8,
 B86a/2
 egerçi (Far.): her ne kadar.
 e. 6b/3, 7b/2, 9a/9, 47b/3, 58a/8,
 61b/4, 69b/10, 72b/13
 eglen-: 1. vakit geçirmek, oyalanmak.
 e.-ütürüñ "oyalanın" 68b/4
 2. beklemek, kalmak.
 e.-ür 63b/6
 ehl (Ar.): sahip, ehil; topluluk, cemaat.
 e.+i 5a/9, 9b/13, 15a/8, 19a/3,
 23a/4, 23a/5, 24b/4, 24b/9, 49a/5,
 49a/5, 55b/3, 62b/3, 65a/11,
 65b/13, 72a/1, 72a/12, B75b/3,
 B84a/3
 e.+idür 23a/6
 e.+ile 23a/3
 e.+inden 18a/11, 19a/6, 50b/1
 e.+indenmiş 25b/5
 e.+ine 5b/12
 e.+inüñ 14b/10, 25a/1, 25a/13,
 75b/4
 e.+ise 9a/6, 9a/12
 e.+iyidi 70a/1
 e.-i cennetden 29b/1
 e.-i dünyâya 9a/12

- e.-i manşıba “yüksek rütbeli, büyük mevkili insanlara” 9a/12
e.-i ma‘şiyete “günahkarlar grubuna, günahkar insanlara” 9b/4
e.-i sünnet-i cemā‘atden 31b/11
e.-i şekātuñ “doğru yoldan sapmış olanların, yoldan çıkmış insanların” 33b/3
e.-i takvāya 9b/2, 10b/5
e.-i takvāyı 10b/12, 10b/13
e.-i tefsīr “dın alimleri, müfessirler” 33a/2, 33a/12
sa‘adet ehli ol- B84a/3
şekāvet ehlinden ol- 19a/6
zarāfet ehli ol- 5a/9
ehl-i sünnet-i cemā‘at (Ar.): Hz. Muhammed’in söz ve hareketlerine ve onun yolundan gidenlere uyanlar; Şia’nın haricindeki İslam mezheplerine mensup olan çoğunluk.
e.+den 31b/11
e.+dür 31b/9
e.+den eyle- 31b/11
ek-: tohum atmak, ekmek.
e.-dise 2b/12
e.-e 27b/5
e.-ene 28a/10
e.-er 28a/5
e.-medi 27b/7
e.-mek 27b/8
e.-se 28a/2
dāne ek- 28a/10
tohum ek- 27b/5
tohum ekme- 27b/7
‘ibādet tohumların ek- 28a/2, 28a/5
eḳall (Ar.): en az, en aşağı.
e.+i 47a/9, 78b/4
ekber (Ar.): en büyük.
e.-i meşāyiḥdandır “şeyhlerin en büyüklerindendir” 29b/7
ekinlik, gi: tarla, ekinlik.
e.+idür 28a/4
ekse-: eksiltmek.
e.-r 65b/6
rızkın ekse- 65b/6
ekser (Ar.): çoğu, çoğusu, ekseriyet.
e. 27b/1, 33a/2
e.+inüñ 37b/7
ekşeri (<ekşerī) (Ar.): çoğunluk, ekseriyet.
e. 33a/12
eksil-: eksilmek, azalmak.
e.-di 20a/3
e.-ecek 49a/5
e.-se 18b/7
e.-ür 18b/8, 18b/13, 45a/3
‘aḳlı eksil- 49a/5
ekşi: ekşi.
e. 51b/7
el: kolun bilikten parmak uçlarına kadar olan bölümü, el.
e. 19a/13, 25b/3, 71b/2
e.+de 20b/12
e.+den 25b/12, 50b/7, 75b/13
e.+deyiken 20b/13, 21b/5
e.+e 19b/5, 20b/11
e.+i 45a/13, 45a/13, 48a/13, 66a/4
e.+ile 49a/1, 62a/1
e.+in 21a/7, 60a/10
e.+inde 30b/13, 46a/9, 60a/11, 73b/4
e.+inden 36a/7, 44b/13, 49b/12, 66a/13
e.+ine 48a/1, 50b/4, 69b/5, 73a/10, 73a/11, 73b/5, B74a/11
e.+ini 73b/6
e.+leri 73a/7
e.+lerinde B75b/2
e.+ümden 13b/4, 70a/7
e.+ümüze 21b/2
e.+üñi 68b/10
e.+den çık- 25b/12, 50b/7
e.+den git- 75b/13
e.+e girme- 19b/5, 20b/11
e.+inden çık- 36a/7
e.+inden gel- 49b/12
e.+inden kurtulma- 66a/13
e.+ine al- 50b/4, 73a/10, 73a/11
e.+ine girme- “elinegeçmemek, elde edememek” 48a/1
e. ucıla dut- “özen göstermemek, önemsememek” 25b/3
e. ucıla tut- “özen göstermemek, önemsememek” 19a/13
e.+ümden çık- 13b/4
e.+ümden kurtul- 70a/7
e.+ümüze gir- 21b/2
furşat elde durma- 20b/12

- elbetde (<elbette) (Ar.): kati olarak,
mutlaka, eninde sonunda. bkz.
elbette.
e. 20a/6, 22b/3, 70a/4, 71a/2
- elbette (Ar.): kat'i olarak, mutlaka, eninde
sonunda. krş. elbetde.
e. 46a/3, 48b/8, 49b/2
- el-ḥamdüli'l-lāh (Ar.): "Allah'a hamd
olsun, Allah'a şükür" anlamında bir
söz.
e. 45b/10
- el-ıyāzū bi'l-lāh (Ar.): "Allah'a sığındık,
Allah korusun" anlamında bir söz.
e. 45a/10, 52a/12, 65a/12
- elli: elli [sayı].
e. 42b/6, 42b/7, 44b/3, 44b/4
- em-: emmek.
e.-er 45b/12
- emcek: meme.
e. 45b/12
- emel (Ar.): emel, arzu, istek.
e.+i B74b/9
- emîn (Ar.): emniyet sahibi, korkusuz,
emniyet içinde; kendisine
güvenilen.
e. 14a/10, 40b/2, 41a/3, 41b/10,
42a/8, 42a/10, 43a/2, 45a/8, 66a/8,
72b/2, 80a/3, B77a/10, B77b/5,
B77b/6, B78a/10, B78b/10, B79a/3,
B80b/10, B80b/11, B81a/2
e. mi B77b/4
e. ol- 14a/10, 41a/3, 41b/10, 42a/8,
42a/10, 45a/8, 66a/8, 72b/2, 80a/3,
B77a/10, B77b/4, B78a/10,
B78b/10, B79a/3, B80b/11
e. olma- 40b/2, B77b/6, B80b/10,
B81a/2
e. olucı 43a/2
- Emîn-i vahy (Ar.) (öz. a.): Cebrail
Aleyhisselam; Allah tarafından
peygamberlere vahiy getirmeye
me'mur büyük melek.
e.+iken B78a/6
- emînlik, gi (<emîn+lik) (Ar.+T.): emniyet,
güvenlik, selamet.
e. B77b/2
e.+i B77a/9
- emîre'l-mü'minîn (<emîrî'l-mü'minîn)
(Ar.): müminlerin emiri, halife. bkz.
emîrî'l-mü'minîn
e. 38b/5, 38b/7, 38b/10, 67a/6
- emîrî'l-mü'minîn (Ar.): müminlerin emiri,
halife. krş. emîre'l-mü'minîn.
e. 18a/4, 55a/11, 66b/9, B79b/5
- emr (Ar.): emir, buyruk.
e. 2a/3, 3a/4, 5b/8, 11b/13, 17a/4,
24a/8, 25b/6, 34a/4, 34a/5, 36b/12,
37a/1, 41a/4, 41b/11, 43a/11,
44b/10, B76b/4
e.+e 25b/7, 34a/11
e.+ine 4a/7, 4a/7, 43a/3, 57a/4
e. eyle- 11b/13, 17a/4, 24a/8, 25b/6,
34a/4, 34a/5, 36b/12, 37a/1, 41b/11,
44b/10, B76b/4
e. it- 2a/3, 3a/4, 41a/4, 43a/11
e. ol- 5b/8
- emred (Ar.): bıyıkları yeni terlemeye
başlamış henüz yüzünde tüy, kıl
bulunmayan genç erkek çocuğu.
e. 55b/11, 57b/10, 58b/4, 58b/9,
59b/12, 60a/2, 60b/5, 60b/11, 62a/1
- emr-i ma'rûf (Ar.): bilinen, uyulması
gereken şeriat emirleri.
e. 4b/7, 4b/12
e. nehy-i münker it- "şeriatın
emirlerine uygun hareket etmek"
4b/12
- emr-i nehy (Ar.): yasak emirler; şeriatın
yasak ettiği şeyler.
e. 34a/10, 34a/10
e. kıl- "yasaklamak" 34a/10, 34a/10
- emvâl (Ar.): mallar, mülkler.
e.+e (erbâb-ı emvâle) 9a/5
- eñ: en. [derecelendirme zarfı]
e. 44a/8
e. şöıra 44a/8
- enbiyâ (Ar.) nebiler, peygamberler.
e.+dan B74b/2
e.+lar 48a/3
e.+laruñ 31b/7
e.+nuñ B83b/8
mefḥar-ı enbiyâ 46b/11
- endişe (Far.): endişe, kaygı, düşünce.
e.+ler 14b/4
e.+ler kıl- 14b/4
- eñek: çene, gerdan.

- e.+i 70a/11
 ens: [e.+i endmek]: aklı başından gitmek,
 şaşırarak, korkudan rengi atmak.
 e.+üm enddi 70a/13
 e.+i enddi 76a/8
 envā^c (Ar.): çeşitler, çeşitli, ayrı, ayrı.
 e.-ı hayrüm B74b/4
 e.-ı ihsânından 43a/4
 e.-ı kerāmet 42b/1
 e.-ı luṭfından 43a/4
 e.-ı maḳāmāt 44a/3
 e.-ı saʿādetden 10b/6
 envār (Ar.): nurlar, ışıklar.
 e.+ı 43b/4
 er: erkek, koca. krş. eren.
 e. 27b/12, 47a/10, 64a/8, 69a/11
 e.+dür 68a/8, 71b/9
 e.+e 64b/2
 e.+i 69a/6, 69a/8
 e.+ine 69a/9, 69a/13, 69b/11
 e.+lere 71b/8
 e.+lerinden 71b/8
 erbāb (Ar.): sahipler, malikler.
 e.-ı envāle “mal sahiplerine” 9a/5
 e.-ı t̃āʿate “takva ehline” 9b/3
 eren: erkek. krş. er.
 e.+lerde 58b/13
 e.+lere 52b/10, 71b/6, 72b/9, 73a/1,
 73a/4, 73a/5, 73b/11, 74a/7
 e.+lerle 58b/7
 e.+lere var- 52b/10
 erfa^c (Ar.): en yüksek, en yüce.
 e.-i derecāt “derecelerin en
 yüksek” 23b/5
 ergen: bekâr, evli olmayan.
 e. 56a/6, 56a/9, 64b/3
 e.+ine 56a/1
 e. ol- 64b/3
 gerek ergen olsun gerek evlî olsun
 56a/6, 56a/9
 erḥamü'r-rāḥimīn (Ar.): merhametlilerin en
 merhametlisi, Allah.
 e.+dür 64a/11
 eri-: erimek.
 e.-r 21a/5
 e.-yen 21a/10
 e.-yeydi 46b/7
 erit-, dür: eritmek.
 e.-eydi 32b/6
 e.-ür 21a/5, 21a/5, 21a/11, 21a/11,
 21a/12
 e.-ürler 71b/10
 erlik, gi: erlik, erkeklik.
 e.+iñile 70b/3
 erlü: evli. [kadın]
 e. 65b/10
 es-: esmek.
 e.-en 21a/5
 e.-icek 14b/1, 20b/13
 e.-se B82a/7
 eğer (Ar.): 1. nişan, iz, alamet, belirti.
 e.+i 34b/6, 34b/6, 34b/9
 2. tesir, etki.
 e. 8b/1, 10a/10, 16a/8, 16a/9, 33b/6
 e. eyle- 8b/1, 16a/9
 e. eyleme- 33b/6
 e. it- 10a/10
 e. itme- 16a/8
 esir (Ar.): esir, tutsak.
 e. 30b/13
 e. ol- 30b/13
 esir-: sarhoş olmak.
 e.-mek 52a/10, 52a/10
 esirge-: acılamak, merhamet etmek.
 e.-mek 64a/9
 e.-meñ 64a/10
 e.-ñ 21a/4
 e.-r 72a/12
 esirgenci: esirgenmeye, korunmaya
 muhtaç.
 e. 21a/10
 esirgeyici: merhamet edici, merhamet
 sahibi.
 e.+lerüñ 64a/11
 e.+sidür 64a/11
 esirt-, dür: sarhoş etmek. krş. esrit-.
 e.-e 51a/9, 51b/8
 e.-ür 51a/1, 51a/6, 51b/1
 e.-ür mi 51a/13
 eskice: eski.
 e. B82a/11
 esridici: sarhoş edici, sarhoş eden.
 e. 50b/13, 51a/5
 esrit-, dür: sarhoş etmek. krş. esirt-.
 e.-ecek 51a/2
 e.-ür 50b/13
 esrük, gi: sarhoş.
 e. 52a/9, B86b/1

- e.+i B86b/3
e.+le 49b/3, 49b/5
e.+ler 49a/10
e.+üñ B86b/7
e. ol- 52a/9
esrüklik, gi: kendinden geçme durumu.
e.+i 39a/6, 46b/11
e.+inden 47a/7
eşed (<eşedd) (Ar.): daha şiddetli, en çetin.
e.+dür 56b/4, 57b/4
eşek, gi: eşek.
e. B73a/2, B73b/4
e.+den B73a/7
e.+e B73a/3
e.+ise B73a/11
e.+ler 48b/9, 53a/1, B72b/7,
B72b/9, B73a/1
e.+mi dür 14b/6
eşribe (Ar.): içecek, içilecek şeyler, içkiler.
e. 52a/6
eşyā (<eşyā) (Ar.): nesneler, mevcut olan
şeyler.
e.+ya 26b/5
et: et.
e. B84a/10
e.+in 5a/5
e.+üm B81b/10
ev: ev, hane.
e. 41a/10, 75b/5
e.+e 41a/9
e.+in 24a/12
e.+inde 47b/10
e.+inden 69a/7
e.+ine 41a/11, 41b/3, 66b/10,
70b/9, 75b/3
e.+ler 37b/8, 47b/11, 75b/6
evcügez: küçük ev.
e. 75b/1
evkāt (Ar.): vakitler, zamanlar.
e.-ı şerifelerde “kıymetli, mübarek
vakitlerde” 80b/12
evlen-: evlenmek.
e.-miş 64b/3
e.-miş ol- 64b/3
evliyā (Ar.): veli, eren, evliya.
e. 15b/9, 35b/1
e.+dan 20b/3, 40b/1
e.+lar 30b/3, 44a/9, 64a/13, 76b/7
e.+ları 80a/4
e.+nuñ B83b/9
server-i evliyā 46b/11
evlü: evli.
e. 56a/6, 56a/9, 75b/3
e.+yise 56a/2
gerek ergen olsun gerek evlü olsun
56a/6, 56a/9
evsaṭ (Ar.): orta, orta halli.
e.+ı 78b/4
evvel (Ar.): evvel, ilk, iptida, başlangıç.
e. 23b/4, 31b/2, 33a/3, 38a/12,
38b/2, 58b/9, 68b/1, 69b/5, 70a/10,
79a/3, 80a/8, B86a/10
e.+den 13b/8, 22a/3
e.+den aḥıra deḡin 22a/3
e.+i 13b/10, 54b/7
evvelā (Ar.): ilk olarak, her şeyden önce,
ilkönce.
e. 1b/5, 10b/6, 76b/10
evvelki (evvel+ki) (Ar.+T.): birinci, ilk,
önceki.
e. 46a/10, 53a/13, 53b/1, 57a/4,
69a/9
eyegü: kaburga kemiği.
e.+leri 30a/9
e.+leri toḡrul- 30a/9
eyit-: söylemek, demek, anlatmak. krş. eyt-.
e. 26b/9, 37a/9, 41a/6, 59a/10,
59b/5, 69a/12, 69a/13, 71b/5,
71b/7, 75a/2
e.-di 3a/4, 3b/2, 3b/3, 3b/5, 3b/8,
11b/5, 12b/3, 13b/5, 13b/6, 13b/6,
14a/13, 14b/9, 16b/7, 17b/12,
18b/1, 21a/9, 24a/2, 33a/7, 33a/8,
33a/9, 33a/11, 36a/1, 36b/4, 36b/5,
36b/8, 36b/9, 36b/10, 36b/11,
36b/13, 37b/2, 37b/4, 37b/7,
37b/10, 38b/10, 39b/7, 40a/1,
40a/4, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40a/9,
40b/1, 45b/7, 45b/8, 46a/4, 47a/2,
47a/3, 47a/4, 47a/5, 47a/6, 47a/7,
51a/13, 51b/1, 54a/12, 57a/6, 57a/9,
60a/4, 60a/5, 60a/6, 60b/13, 62a/12,
64b/11, 65a/1, 65a/2, 66a/13, 66b/1,
66b/2, 66b/3, 66b/5, 66b/11, 67a/2,
67a/5, 67b/2, 68a/1, 68a/13, 68b/1,
68b/4, 68b/8, 68b/10, 68b/11,
68b/12, 69a/9, 69a/10, 69a/11,
69a/13, 69b/2, 70a/2, 70a/3, 70a/5,

70b/7, 70b/10, 70b/11, 70b/12,
 70b/13, 71a/2, 71a/3, 71a/5, 71a/12,
 72a/4, 72a/6, 73a/11, 73b/5, 74a/4,
 76a/8, 79b/10, B85a/11
 e.-diler 3a/13, 46b/13, 58b/10
 e.-dük 73b/7
 e.-düm 16b/2, 20b/5, 30a/9, 45b/1,
 45b/4, 45b/13, 46a/3, 46a/4, 46a/10,
 64b/13, 65a/1, 67b/11, 70a/4, 70a/7,
 70a/9, B78a/5, B78b/9, B82b/7,
 B83b/4
 e.-iser 42b/7
 e.-mek 63b/6

eyle: öyle, o şekilde.

e. 2a/2, 5a/10, 6a/4, 6a/11, 7a/11,
 9b/9, 10a/7, 17b/6, 18b/13, 19b/3,
 23a/10, 23a/13, 23b/9, 23b/11,
 32a/8, 33b/8, 34b/6, 35a/8, 35b/9,
 39a/12, 39a/13, 39b/10, 43b/11,
 44a/9, 46a/5, 71a/4, 77b/1, B73a/6,
 B74a/10, B77b/10
 e. mi 50b/5
 e. ol- 2a/2, 5a/10, 6a/4, 6a/11,
 7a/11, 9b/9, 10a/7, 17b/6, 18b/13,
 19b/3, 23a/13, 23b/11, 32a/8,
 33b/8, 34b/6, 35a/8, 35b/9, 39b/10,
 43b/11, 71a/4, 77b/1, B73a/6,
 B77b/10

eyle-: etmek, eylemek, yapmak.

e. 2a/4, 5a/4, 13b/4, 14a/5, 15a/9,
 20b/9, 21b/12, 22a/2, 22a/4, 32a/2,
 35b/13, 36b/9, 39a/1, 39b/5,
 40a/12, 43b/11, 44a/13, 46b/12,
 60a/10, 62b/8, 65a/3, 66a/13, 67b/2,
 67b/7, 69a/11, 70a/6, 70a/7, 70a/10,
 72a/2, B76b/11, B80a/7, B80b/7,
 B84b/7
 e.-di 2b/13, 3a/1, 3a/8, 4b/3, 6b/6,
 8a/12, 8b/1, 9a/8, 10b/6, 11b/13,
 12a/4, 12a/6, 13b/7, 13b/8, 13b/13,
 17a/1, 17b/10, 17b/11, 18a/13,
 18a/13, 22b/9, 24a/8, 25b/6, 25b/6,
 25b/7, 27a/13, 29a/6, 29b/12, 30a/6,
 31b/2, 31b/7, 31b/11, 34a/4, 34a/5,
 34a/5, 34a/5, 36a/8, 36b/3, 36b/12,
 37a/1, 38b/6, 40a/4, 41b/11, 42b/8,
 45b/10, 48b/4, 52b/7, 58a/7, 64a/5,
 64b/12, 65a/5, 67a/7, 67b/7, 68a/8,

69a/2, 69a/2, 72b/9, 78a/12,
 B76b/4, B77a/3
 e.-diler 4a/2, 11b/5, 16b/6, 28a/9,
 71b/12
 e.-dise 2b/11, 39b/2
 e.-düm 38a/3
 e.-dün 3b/4, B75a/5
 e.-dünüz 9a/11, 18b/1, 23a/10,
 23a/12, 24a/11, 30a/7, 48a/10,
 53a/5, 53a/6
 e.-gil 1b/5, 18a/6, 19a/1, 25a/2,
 39a/11
 e.-me 15a/3
 e.-medi 74b/2, 80a/6, B74a/4
 e.-mege 19a/13, 23b/9, 29a/13,
 32b/9, 41a/9
 e.-mek 17b/3, 17b/7, 19b/12,
 29b/4, 42a/6
 e.-mekden 4a/9
 e.-meñ 27a/2, 76a/1, 76a/2
 e.-mesün 19a/9
 e.-meye 14b/12, 16a/6, 62b/4,
 71b/1, 78a/3
 e.-meyesin 19a/2
 e.-mez 2a/12, 16a/10, 33b/6,
 33b/12, 37a/9, 69a/13, B84a/9
 e.-mezem 57b/10
 e.-miş 2b/9
 e.-mişdür 14b/5, 76b/10, 77b/6
 e.-ñ 2a/2, 2a/2, 18a/9, 25b/6,
 26b/11, 27a/2
 e.-r 5a/3, 5a/4, 5a/7, 5a/8, 6a/4,
 7b/11, 7b/12, 12b/1, 13a/8, 13a/12,
 13a/12, 13a/13, 13b/10, 15b/9,
 17a/4, 27a/3, 33b/12, 34b/8, 35b/8,
 44b/10, 57b/6, 65b/6, 68a/9,
 B79a/4, B79a/5
 e.-rdi 22a/4, 69a/8
 e.-rem 12a/7, 18b/2
 e.-rler 50a/9
 e.-se 17a/10, 24a/12, 65b/11,
 79b/13, B76a/4
 e.-sün 6a/4, 29a/6, 69b/8
 e.-sünler B73b/1
 e.-ye 1b/6, 1b/7, 1b/11, 4a/10,
 4a/11, 4b/1, 4b/4, 9b/11, 9b/12,
 14b/12, 16a/5, 16a/9, 17b/9, 19a/4,
 19a/4, 19a/13, 21b/8, 25b/8, 27b/4,
 29b/1, 29b/1, 34b/2, 49b/2, 62b/4,

62b/11, 62b/12, 62b/12, 66a/8,
 71b/9, 72b/3
 e.-yeler 12a/1, 46b/7
 e.-yen 1b/12, 11b/6, 21b/6, 40b/8,
 71a/12
 e.-yenlerden 22a/6
 e.-yüp 1b/9, 2a/3, 4a/5, 64b/12,
 76b/3
 ādem eyle- 64b/12
 āh eyle- 18a/13, 18b/1, 18b/2
 aṣṣı eyle- 37a/9
 baḥş eyle- 16b/6
 beyān eyle- 27a/13
 cem^c eyle- 27a/2
 cem^c eyleme- 57b/10
 da^cvet eyle- 67b/7
 delük delük eyle- 15b/9
 dermān eyle- 66a/13
 devr eyle- 48b/4
 dostlık eyle- 6a/4
 ehl-i sünnet-i cemā^catden eyle-
 31b/11
 emr eyle- 11b/13, 17a/4, 24a/8,
 25b/6, 34a/4, 34a/5, 36b/12, 37a/1,
 41b/11, 44b/10, B76b/4
 eṣer eyle- 8b/1, 16a/9
 eṣer eyleme- 33b/6
 fāsiḳ eyle- 7b/12
 fāyide eyle- 2b/13
 fāyide eyleme- 16a/10
 farż eyle- 76b/10
 fehmi eyle- 1b/5
 feryād eyle- 3a/8
 fikr eyle- 9b/12, 17b/7, 17b/9,
 18a/6, 25a/2, 32a/2, 35b/13, 39a/1,
 43b/11, 44a/13, 46b/12, 60a/10,
 62b/8, 65a/3, 70a/6, 70a/7, B84b/7
 ğaybet eyle- 17a/1
 ḥāşıl eyle- 6b/6, 12a/1, 19a/4,
 19a/13, 23b/9, 29a/13
 ḥarām eyle- 72b/9
 ḥareket eyle- 14b/5
 ḥisāb eyle- 17b/10, 17b/11
 ḥükm eyle- 4b/3, 77b/6
 ḥarāb eyle- 13a/12
 ḥarc eyle- 19a/4, 19a/13, 29b/1,
 30a/7
 helāk eyle- 13b/7, 13b/10, 30a/6,
 58a/7, 69a/8

helāk eyleme- 16a/6
 ırak eyle- B80a/7
 ihtirāz eyle- 66a/8, 72b/3
 ikrār eyle- 1b/6, 4a/9
 iktidā eyle- 9b/11
 iktifā eyle- 3b/4
 intikāmlar eyle- 35b/8
 irşād eyle- B80b/7
 isti^cmāl eyle- 62b/12
 i^ctirāf eyle- 1b/7
 izhār eyle- 4a/5
 ḳabūl eyle- 12a/7, 27a/3, 39a/11,
 40a/12, 62b/4, 76b/3
 ḳabūl eyleme- 62b/4, B84a/9
 ḳatı eyle- 13a/13
 ḳıṣa eyle- 65b/6
 kār eyle- 12a/6
 kerem eyle- 67b/2
 kesb eyle- 2b/11, 23a/12
 maġrūr eyle- 36a/8
 maḥrūm eyle- 13b/8, 57b/6
 mecnūn eyle- 39b/5
 meded eyle- 13b/4, 34b/8, 36b/9,
 72a/2
 men^c eyle- 5a/3, 5a/4, 5a/8, 29b/12,
 49b/2, 62b/12, B73b/1
 men^c eyleme- 19a/9
 meyl eyle- 13b/13
 meyl eyleme- 80a/6
 muḥālefet eyle- 16a/5, 25b/7
 mülāzemet eyle- 79b/13
 mülevveş eyle- 13a/12
 müyesser eyle- 67a/7, 68a/9
 naşīhat eyle- 5a/7
 naẓar eyle- 2a/3, 6a/4, 14a/5, 20b/9,
 29a/6, 33b/12, 33b/12, 67b/7,
 71b/9, B76b/11
 naẓar eyleme- 71b/1, 74b/2
 naẓm eyle- 2b/9, 4a/2
 nehy eyle- 34a/5, 34a/5
 pāk eyle- 13a/8
 pīr eyle- B77a/3
 ref^c eyle- 9a/11
 şālih eyle- 7b/11
 şarf eyle- 2a/2, 17b/3, 19a/1, 28a/9
 şoḥbet eyle- 18a/13, 36b/3
 sevāb eyle- 14b/12
 sa^cīd eyle- B79a/4
 secde eyle- B74a/4

selām eyle- 42b/8
 sirāyet eyle- 8a/12
 şakī eyle- B79a/5
 şikāyet eyle- 69a/11
 taleb eyle- 1b/11, 11b/5, 29b/4, 64a/5
 taḥammül eyle- 32b/9, 46b/7
 tarla eyle- 27b/4
 taʿlīm eyle- 52b/7
 taʿyin eyle- 38b/6
 tecāvüz eyle- 53a/5
 tecrībe eyle- 70a/10
 tekrār eyle- 78a/12
 tereşşuḥ eyle- 34b/2
 terk eyle- 1b/9, 4a/11, 4b/4, 5a/4, 9a/8, 17a/10, 24a/11, 25b/6, 25b/8, 29b/1, 68a/8, 69a/2, 69b/8, 76a/2, B75a/5
 terk eyleme- 76a/1, 78a/3
 tevbe eyle- 18a/9, 26b/11, 27a/2, 40a/4, 69a/2
 teveccüh eyle- 42a/6
 tevekkül eyle- 2a/4
 teḥīr eyle- 15a/9
 teḥīr eyleme- 14b/12, 15a/3
 tımār eyleme- 69a/13
 uğurluk eyle- 41a/9
 ümmet eyle- 31b/7
 vācib eyle- 50a/9
 var eyle- 11b/6, 21b/6, 40b/8, 64b/12, 71a/12
 vaʿde eyle- 10b/6, 22b/9
 vidāʿ eyle- 21b/12
 ʿamel eyle- 4a/10, 4b/1, 12b/1, 23a/10
 ʿarż eyle- 71b/12
 ʿibādāt eyle- 2a/2
 ʿibādet eyle- 19b/12, 22a/2, 22a/4, 22a/4
 ʿibādetler ve tāʿatler eyle- 21b/8
 ʿimāret eyle- 38a/3
 ʿözl eyle- 45b/10
 yaraḳ eyle- 29a/6
 yokdan var eyle- 1b/12, 31b/2
 zulm eyle- 22a/6
 zem eyle- 25b/6
 zikr eyle- 65a/5
 žāyic eyle- 48a/10, 53a/6, B76a/4
 zabṭ eyle- 62b/11

zaʿīf eyle- 39b/2
 zārılık eyle- 12a/4
 zinā eyle- 65b/11
 ziyāde eyle- 24a/12
 ziyān eyle- 3a/1
 ziyān eyleme- 19a/2
 zulm eyleme- 2a/12
 eylük, gi: iyilik, hayır.
 e. B73b/5
 e.+in B73b/5
 e.+ler B74b/6
 e.+in bil- B73b/5
 e. it- B73b/5
 eyt-, dür: demek, söylemek, anlatmak. krş.
 eyit-.
 e.-di 12a/5, 12a/12, B82a/10, B85a/9
 e.-diler B76b/3, B78b/1, B85a/8
 e.-e 15a/5, 15a/9, 15a/10, 15a/11, 15a/12, 24b/11, 27b/5, 45a/6
 e.-eler 5b/13
 e.-ür 8a/5, 8a/10, 13b/4, 16b/1, 19b/8, 20b/3, 20b/6, 21a/8, 22a/9, 23b/2, 24a/8, 24b/9, 25a/12, 27a/4, 27a/7, 27a/12, 27b/9, 27b/12, 30a/1, 30a/11, 30b/1, 30b/2, 33b/4, 37b/6, 38a/11, 39a/9, 39b/4, 39b/12, 40b/1, 41a/4, 41a/13, 45a/1, 45a/11, 45b/2, 45b/7, 45b/10, 46a/1, 46a/11, 46b/4, 46b/8, 49a/1, 49a/2, 50b/5, 51a/2, 51a/7, 51a/13, 52a/6, 52b/5, 54a/5, 54a/11, 54b/6, 54b/8, 55b/8, 56a/6, 56a/13, 56b/10, 57a/3, 57b/11, 62a/12, 63a/6, 63b/1, 63b/11, 63b/13, 64b/10, 66b/9, 67a/11, 67b/6, 67b/8, 70a/8, 70a/10, 70b/6, 71a/1, 71a/3, 71a/4, 71a/4, 71a/11, 71b/3, 71b/12, 72a/8, 72a/13, 73b/8, 75a/1, 75b/2, 75b/8, 76a/4, 76b/1, 77a/2, 77b/7, 78a/2, 78a/11, 78b/2, 79b/9, 80a/3, B74b/2, B76b/3, B78a/3, B78a/4, B78a/6, B78b/3, B78b/4, B78b/9, B80b/9, B81b/6, B82a/2, B82a/9, B82b/5, B83b/1, B83b/5, B84b/1, B86a/1, B86a/4, B86b/1, B86b/2, B86b/4, B86b/6
 e.-ürdi 15a/3, 21a/13, 21b/10, 22a/1, 22a/2, 24a/7, 39b/4, 46b/10,

B78b/6, B81a/2, B81b/8, B81b/10,
B82a/6, B82a/8
e.-ürin B83b/1
e.-ürler 45a/4, 50a/7, 72a/1
eyü: iyi.
e. 2b/12, 4b/10
eẓ'āf (Ar.): bir şeyi iki misli yapan
fazlalıklar, katlar.
e.+ınca 61b/5, 64b/5
ezān (Ar.): ezan.
e. B85b/3
e. okuma- B85b/3
ezkār (Ar.): zikirler.
e.+ınuñ 43b/3

F

fahır (Ar.): 1. onur, şeref, övünç, erdem,
fazilet, ün, şan.
f.+i 26a/9, 45b/8, B76b/11
2. övünme, büyüklenme, böbürlenme.
f. 9a/3
f. it- 9a/3
fā'il-i muhtār (Ar.): istediği gibi davranan,
dilediğini yapan; Allah.
f.+dur B79a/4
fā'il-i muṭlaḳ (Ar.): tek, hiçbir şeye bağlı
olmayan fail; Allah.
f.+dur B80a/3
faḳīr (Ar.): fakir, yoksul.
f. 9b/1, 9b/13
f. ol- 9b/1
faḳr (Ar.): fakirlik, yoksulluk.
f.+ı 26a/10
fānī (Ar.): geçici, ölümlü, fani.
f. 15a/11, 15a/13, 19b/3, 20a/9,
20a/12, 20b/8, 24a/12, 25a/4, 25b/9,
44b/1, 44b/7, 47b/12, 48a/5,
76a/12, B83a/4
f.+dür 2a/6, 2a/8, 20a/6, 75a/3,
75b/12, 75b/13
f. ol- 15a/11, 15a/13, 76a/12
fāriḡ (Ar.): vaz geçme, çekilme.
f. 70b/10
f. ol- 70b/10
fariẓa (Ar.): farz, Allah'ın emri, yapılması
gereken dinî amel.
f.+ları 78a/2
farḳ (Ar.): fark, ayrılık, başkalık.
f. 27b/2, 28b/2
f. it- "anlamak, sezmek" 27b/2
farz (Ar.): farz, Allah'ın kati olan emirleri.
f. 1b/5, 16a/10, 76b/8, 76b/10
f.+dur 34a/11
f. eyle- 76b/10
f. it- 76b/8
f.+ol 16a/10
f. u vācib ol- 1b/5
f.-ı 'ayndür 34a/12
farzā (Ar.): farzedelim ki, tutalım ki.
f. 44b/4
farz-ı 'ayn (Ar.): teker teker her
müslümanın yerine getirmesi
gereken dinî emirler.
f.+dür 34a/12
fāsīḳ (Ar.): Allah'ın emirlerini tanımayan,
sapkın, günah işleyen, fesatçı.
f. 6a/5, 7b/11, 9a/6, 40a/4, 40b/9,
50b/2, 50b/4, 53b/5, B86b/1
f.+a 45a/9, 54a/7
f.+dur 44b/10
f.+ı 5b/13
f.+lar 5b/1, 7a/5, 23a/11, 27a/8,
46b/1, 51a/13, 54b/7, 60b/6
f.+lara 7b/11, 23a/10, 46a/13
f.+lardur 22b/13
f.+ları 5b/8, 7a/6, 7a/11
f.+laruñ 15a/2, 51b/2, 53b/12
f.+uñ 14a/11, 44b/13, 50a/7, 54a/3
f. eyle- 7b/11
f. ol- 6a/5, 40b/9
fāsid (Ar.): kötü, fena, yanlış, bozuk.
f. 27b/10, 58b/7, 59b/4
f.+dür 34b/10
namāzı fāsid ol- 58b/7
Fātiḥa (Ar.) (öz. a.): Kur'an-ı Kerim'in ilk
suresi.
süre-i Fātiḥa 80a/8
süre-i Fātiḥa+dan 3a/6
fāyide (<fā'ide) (Ar.): fayda, yarar.
f. 2b/13, 15b/2, 16a/9, 16a/10,
30b/9, 38a/6
f.+si 29b/2, 75a/3
f. eyle- 2b/13
f. eyleme- 16a/10
f. itme- 30b/9
f. olma- 15b/2, 38a/6
f. vir- 16a/9

f.-i ʿaẓīmūñ 80a/6
 fāyidelü (<faʿide+lü) (Ar.+T.): faydalı, yararlı.
 f. 79b/10
 faẓīlet (Ar.): erdem, fazilet, üstünlük.
 f.+leri 79a/1
 feh̄m (Ar.): anlama, anlayış.
 f. 1b/5
 f. eyle- “anlamak, idrak etmek”
 1b/5
 fenā (<fenāʾ) (Ar.): yok olma, yokluk, geçip gitme, sonlu.
 f. 47b/10
 f.+dan 2a/9
 f.+sı 42b/12
 feraḥ (Ar.): gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
 f. 24a/2, 34b/13
 f.+uñ 46a/2
 f. ol- 24a/2, 34b/13
 ferāyiz (<ferāʾiz) (Ar.): farzlar, dinin kati hükümleri.
 f. 76b/8
 f.+ini 62b/4
 ferc (Ar.): dişilerde avret yeri, cinsiyet organı.
 f.+lerin 71b/8
 f.+lerinden 65b/11
 f.+lerini 64a/2
 fermān (Far.): emir, buyruk.
 f. 59b/6
 f.+uñda 76a/6
 f. ol- 59b/6
 feryād (Far.): yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağışma, çağrışma, yaygara. krş. feryāz.
 f. 3a/8, 12a/4, 17b/12, 21b/4, 39a/3, 65a/11, 77b/9, B73b/3
 f.+ı 15a/2
 f.+lar B83a/6
 f.+larından 72a/12
 f. eyle- 3a/8
 f. it- 17b/12, 21b/4, 39a/3, 65a/11, 77b/9, B73b/3
 f.+lar it- B83a/6
 feryāz (<feryād) (Far.): yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağışma, çağrışma, yaygara. bkz. feryād.
 f. 66b/2, 72a/1
 f. it- 72a/1

fesād (Ar.): bozukluk, düzensizlik, feshedilme, bozulma.
 f. 5a/9, 5b/12, 9a/6, 9a/12, 15a/8, 28b/7, 39b/1, 45a/2, 53a/12, 70b/3
 f.+a 5a/8, 30a/7, 42a/3, 70a/6, B73a/6
 f.+dan 5a/3
 f.+ı 44b/13
 f.+ına 9a/13
 f.+laruñ 49b/7
 fış u fücür ve fesād it- 39b/1
 f. işle- 45a/2
 f. it- 53a/12
 fevāyid (<fevāʾid) (Ar.): menfaatler, faydalar, kazançlar.
 f.+i 80b/5
 fevt (Ar.): bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.
 f. 20b/11
 f. ol- “elden kaçmak” 20b/11
 fıḥ (Ar.): şeriat ilmi, şeriatın usul ve hükümleri, amelî ve řerʾî meseler bilgisi, fıḥ.
 f. 52a/3
 fış (Ar.): günah işleme, hak yoldan çıkma, Allah’a karşı isyan etme, dinsizlik.
 f. 14b/10, 34b/9, 39b/1, 44b/13, 50a/5, 53b/9, B73a/6
 f.+a 5a/7, 30a/7, 42a/3, 53a/11
 f.+dan 5a/3
 f.+ına 9a/6
 f. it- 53b/9
 f. u fücür ve fesād it- 39b/1
 fiʿil (<fiʿl) (Ar.): iş, amel, eylem, fiil. bkz. fiʿl.
 f. 2a/11
 f.+dür 57a/11
 f.+i 53a/2
 f.+ler 57b/1
 bu řenīʿ fiʿili işle- 53a/2
 ḥabīs fiʿiller işle- 57b/1
 f. işle- 2a/11
 ol murdār fiʿli it- 54a/13, 55b/3
 fikr (Ar.): fikir, düşünce.
 f. 9b/12, 17b/7, 17b/9, 17b/10, 18a/6, 21b/1, 25a/2, 27b/1, 32a/2, 33a/13, 35b/13, 36a/11, 39a/1, 43b/11, 44a/13, 46b/12, 47a/8, 48b/1, 59b/3, 59b/9, 59b/10,

60a/10, 62b/8, 65a/3, 70a/6, 70a/7,
B75b/5, B78b/3, B84b/7
f. eyle- 9b/12, 17b/7, 17b/9, 18a/6,
25a/2, 32a/2, 35b/13, 39a/1, 43b/11,
44a/13, 46b/12, 60a/10, 62b/8,
65a/3, 70a/6, 70a/7, B84b/7
f. id- 47a/8
f. ideme- 48b/1
f. it- 17b/10, 21b/1, 27b/1, 33a/13,
36a/11, 59b/3, 59b/9, 59b/10,
B75b/5, B78b/3
fi'l (Ar.): iş, amel, eylem, fiil. krş. fi'il.
f. 57a/11
f.+i 52b/6, 53a/8, 54a/13, 55b/3,
57a/10, 57a/10, 70a/4
f.+inden 49b/12
f.+ine 7a/1, 7a/7, 9b/11
f.+inden gel- 49b/12
bu fi'li it- 57a/10
bu şeni' fi'li id- 52b/6
f.-i kabîh "çirkin, yakışsız, ayıp
iş" 57b/2
fi'l-hâl (Ar.): hemen, derhal.
f. 5b/3, 18a/1, 30a/11, 36b/12,
37a/5, 38a/3, 41a/10, 41b/3, 43a/5,
45b/9, 46b/1, 47a/3, 47a/6, 67b/11,
67b/13, 68a/13, 68b/2, 69a/7,
70a/11, 70a/12, 70b/7, 71a/13,
76a/7, B82b/4, B84b/1
firdevs (Ar.): cennet.
f.-i a'lâya 18a/2
firdevs-i a'lâ (Ar.): en yüksek cennet.
f.+ya 18a/2
firişte (Far.): melek. krş. firişteh.
f. 42b/5, 42b/6, 42b/7, 45a/12,
45b/2, 71a/6, 71a/8
f.+ler 43a/8, 45a/7, 50a/13
f.+lere 43a/11
firişteh (<firişte) (Far.): melek. bkz. firişte.
f. 9b/6
f.+ler 9b/7, 43b/6, 43b/9, 45a/4
f.+lere 17a/4
f.+leri 45a/8, 46a/13, 50a/4, 53b/2
f.+lerine 5b/8, 53b/4
fuḫahā (Ar.): fıkıh âlimleri.
f. 57b/3
f.-i ba'z "bazı fakihler, bir takım
fıkıh bilginleri" 58b/5
fuḫarā (Ar.): fakirler, yoksullar.

f. 25a/2
fursat (Ar.): uygun zaman, elverişli durum.
f. 20b/11, 20b/12, 20b/13, 41a/13,
B74b/11
f. bul- 41a/13
f. elde durma- 20b/12
f. vir- B74b/11
fücür (Ar.): günahkârlık, ahlaka aykırı
durum, sefihlik, işret.
f. 39b/1
fısk u fücür ve fesād it- 39b/1
fülân (Ar.): filan, herhangi bir şahıs, biri,
belirsiz bir şey.
f. 5b/13, 37a/1, 37a/2, 37a/4,
44b/11, 67a/3, B83a/1, B83a/1,
B83a/2, B83a/2
f.+am 39a/9, 39a/9
f.+uñ 19a/11, 25b/1

G

gāfil (Ar.): ihmal eden, ilerisini iyi
düşünmeyen, dikkatsiz, tembel,
farkında olmayan.
ğ. 12b/5, 37b/9, 47b/1, 47b/3,
47b/3, 47b/6, 48a/7, 48a/8
ğ.+lerdür 53a/2
ğ.+üz 18b/12
ğ. düş- 47b/1
ğ.+iseñ 48a/7
ğ. ol- 12b/5, 37b/9, 47b/3
ğ. olma- 47b/3, 48a/7
gafllet (Ar.): ihmal, dalgınlık, dikkatsizlik,
idraksizlik.
ğ. 21a/12, 48a/9
ğ.+ile 12a/9, 27b/8
ğ.+ile geçür- 27b/8
ğ.+ile mi 12a/8
gāh (Far.): bazen, kimi vakit, bazı bazı.
g. 62a/1, 62a/2, 62a/2, B79a/4,
B79a/4
gāh gāh (Far.): zaman zaman, vakit vakit.
g. B82a/5
galaṭ (Ar.): yanlış, yanılma.
ğ. 27b/2
gālib (Ar.): galip gelen, yenen, üstün gelen.
ğ. 13a/11
ğ.+idi B82b/4
ğ. ol- 13a/11

ġanīmet (Ar.): ganimet, çalışmaksızın elde edilen emeksiz kazanç, hediye, tesadüfi ve faydalı durum.

ğ. 19b/12, 21b/6, 22a/3

ġarb (Ar.): güneşin battığı taraf, batı.

ğ.+a 48a/2

şarkdan ġarba deġin 48a/2

ġarīb (Ar.): tuhaf, şaşılacak, bambaşka.

ğ. 59a/12

ġark (Ar.): gömülmek, batmak.

ğ. 48a/9

ğ. ol- 48a/9

ġaybet (Ar.): gıybet, dedikodu.

ğ. 5a/4, 16b/8, 16b/8, 17a/1, 20a/3, 34b/12

ğ. eyle- 17a/1

ğ. söyle- 20a/3, 34b/12

ğ. söyleme- 5a/4

ġāyet (Ar.): 1. nihayet, son.

ğ.+i 17a/13, 17b/1, 31a/12

2. çok fazla, son derece.

ğ.+de 24b/6

ġayrı (Ar.): ayrı, başka, diğeri.

ğ. 1b/8, 2a/5, 2a/6, 20b/5, 57a/12, 64a/4, 71b/8, B74a/2

ğ.+ya 22b/12, B74b/5

ġayyā (Ar.): cehennemde bir kuyu veya bir dere.

ğ.+dur 77b/8

ġazā (<ġazā) (Ar.): din uğruna yapılan savaş.

ğ.+sında B83b/3

ġazab (Ar.): kızgınlık, hiddet, öfke.

ğ. 30a/11

ğ.+ından B78a/10, B79a/3

ğ. it- 30a/11

gece: gece.

g. 80a/4

geç-: 1. bir yerden başka bir yere gitmek, bir yeri geçip öbür yana ulaşmak.

g. 11a/13

g.-dügi 20b/13

g.-erken 11a/12

2. (vakit, ömür) geçmek.

g.-di 18b/2, 18b/11, 20a/3, 20a/3, 20a/4, 36b/13

g.-dügin 20b/9

g.-dükçe 18b/3, 18b/3

g.-er 18b/13, 19b/4

g.-icek 78a/13

3. bir önceki bahiste dile getirilmek.

g.-di 27a/9

g.-en 7b/12, 10a/5, 53b/11

g.-enleyin B76b/10

g.-enüñ 25a/13

4. yaşayıp göçüp gitmek, ölmek.

g.-di 30b/3

g.-en 47b/7, 52b/4, 52b/5, 57a/12

5. ilerlemek, üstünlük sağlamak,

diğerlerini geride bırakmak.

g.-ebile 24b/8

g.-üben 23b/13

6. fırsat elden gitmek, kaçmak

g.-er 20b/12

7. yerini bırakıp başka yer almak.

g.-er 41b/9

8. eskide kalmak, geride kalmak.

g.-miş 16b/12, 17a/3, 17a/10

9. deyimler kurar.

g.-düm 70b/1

g.-mekdür 58a/8

g.-memiş 44a/6

başumdan ve cānumdan geç-

“canını feda etmek, ölümü göze almak” 70b/1

gönüllerden geçmemiş ol- “hiç

hissedilmemiş, duyulmamış olmak”

44a/6

yire geç- “toprağa gark olmak”

58a/8

geçür-: 1. yaşamak, zaman harcamak, (vakit, ömür) geçirmek.

g.-di (ġafletile geçür-) 27b/8

g.-dügümüze (günler geçür-) 18b/11

g.-düm 20a/2

g.-dünüz (günāh işlemegile geçür-) 48a/10

g.-ivire 41a/2

g.-se 19a/5

2. bir şeyi yerleştirmek, takmak.

g.-iserler 73a/7

gel-: 1. varmak, bir yere ulaşmak, gelmek; yanına gelmek, yaklaşmak; bir araya gelmek, toplanmak.

g. 5a/8, 42a/1, 66a/13, 66b/1,

69a/10, 70a/7, 70b/6, 70b/8,

70b/12, B83a/2

- g.-di 3a/3, 13b/7, 23b/4, 27b/9,
36b/3, 36b/13, 38a/3, 38b/7, 38b/9,
38b/10, 40a/2, 40a/3, 40a/3, 40a/4,
51a/11, 58b/9, 60a/3, 67a/2, 67a/2,
67b/1, 68a/12, 69a/6, 69a/6
g.-diler 3a/13, 70b/9
g.-düğince 18b/3
g.-düm 37a/2, 37a/6, 38b/12, 68a/2
g.-dümise 38b/13
g.-düñ 45b/11, 45b/12
g.-e 7b/9, 38b/6, 66a/4, 70b/10
g.-ecegümden 47b/1
g.-ecek 19b/11, 22b/3
g.-em 47a/13
g.-en 7b/3, 37b/7
g.-esiz 24a/6
g.-icek 11a/7, 11a/9, 15a/8, 42b/5,
47a/13, 47b/2
g.-iser 26a/5, 42b/6, 45a/10, 46a/13
g.-iserdür 46a/13
g.-medi 69a/10
g.-medin 47a/12
g.-mese 69a/8
g.-miş 27b/11, B86b/5
g.-se 69a/8
g.-sem B85b/10
g.-sün 67b/2, 67b/3
g.-sünler B73b/1
g.-üp 39a/9, 40b/4
g.-ür 39a/7, 39a/8, B73b/6
g.-ürsin 14b/9
İmānıla gel- 40a/3
İmānsuz gel- 40a/3
katına gel- 27b/11
katına gelme 69a/8
katuma gel- 70b/10, 70b/12
katuña gel- 7b/9, 37a/6
2. idrâk etmek, anlamak, vakıf olmak.
g. 43b/13, 44a/13, 45a/10, 46b/1,
49a/3, 62b/8, 76b/13
3. anlatılmak, nakledilmek; duyulmak,
işitilmek.
g.-di 16b/3, 18a/2, 33a/7, 37a/4,
46a/5, 47a/5, 68a/5
g.-düğinden B77a/1
g.-e 5b/3
g.-mişdür 5a/13, 14b/8, 39a/6,
40b/3, 44a/8, 44a/9, 50b/3, 75a/9
- āvāz gel- 16b/3, 18a/2, 33a/7,
47a/5, 68a/5
aḥbārda gel- 5a/13, 40b/3, 44a/8,
44a/9, 50b/3, 75a/9
meşelde gel- 14b/8
haberde gel- 39a/6
ḥiṭāb gel- 5b/3, 37a/4, 46a/5,
B77a/1
4. düzelmek, iyileşmek, normale
dönmek.
g.-di 21a/7, 40a/9, 46a/10
g.-meye 55a/10
‘aklı gel- 21a/7, 40a/9
‘aklūm yirine gel- 46a/10
göñli yirine gelme- 55a/10
5. belli bir süre dolmak, belli bir
zamana ulaşmak.
g.-di (nevbet bize geldi) 48b/5
g.-ür (her gün ki gelir geçer) 19b/4
6. dünyaya gelmek, doğmak.
g.-di B75b/6
g.-eli 18b/9
g.-enler 38a/6
dünyāya gel- 18b/9, 38a/6, B75b/6
7. ortaya çıkmak, zuhur etmek,
oluşmak, meydana gelmek.
g.-di 18b/11, 53b/8
g.-dügümleyin 16b/8
g.-mesün 61b/5
g.-mez 15a/4
g.-ür 14b/13, 15a/3, 16b/7, 16b/8
yavuz kaşd gelme- 60a/11
zuhūra gel- 35a/9
8. başlamak, konuya girmek.
g.-dük 4a/8, 7a/4, 25a/1, 25a/12,
26a/10, 29a/11, 34a/8, 35b/12,
38b/1, 43b/2, 44b/9, 50b/7, 52a/2,
52a/13, 54b/11, 63a/1, 64b/6,
72b/4, 72b/11, 72b/12, 73a/1,
73b/10, 77a/13, 77b/2, 77b/6,
78a/13, 78b/7, 78b/13, 80b/4,
B84b/8
9. içerden dışarıya çıkmak, akmak.
g.-miş (iki kez bevl yolından
gelmiş) 31b/3
10. uzamak, büyümek.
g.-mişdür (saḫalūm gelmişdür)
60a/6

11. etkisini herhangi bir biçimde göstermek.
g.-ür 24a/13, 34b/12, 34b/13, 35a/1, 35a/3
ağır gel- 24a/13, 34b/12, 35a/1
hüş gel- 34b/13
zahmet gel- 35a/3
12. bulaşmak, sirayet etmek.
g.-ür B74b/7
13. tartı için fazla, ağır gelmek.
g.-e 18a/11
ağır gel- 18a/11
14. konuşmak, konuşmaya başlamak.
g.-di (dilinden geldi) 49b/11
g.-ürse (dilüme ne gelürse) 39b/8
15. birleşik fiil ve deyimler oluşturur.
g.-di 49b/11, 49b/12, 49b/12, 71a/10
g.-medi 60a/11
g.-sün B75a/7
g.-eler 43a/8
g.-üp 17b/2, 35a/9, 45b/9, 69a/12
elinden gel- 49b/12
fi'inden gel- 49b/12
hakkından gel- 69a/12
inşâfa gel- 17b/2, B75a/7
karşu gel- 43a/8, 45b/9
tevbeye gel- 48a/7, 71a/10
uykusu gel- 34b/12
3. sürerlik bildiren tasviri fiiller kurar.
irişigel- “gelip yetişmek, ulaşmak” 13b/3
durıgel- “kıyam etmek, ayağa kalkmak” 47a/4
tırıgel- “kıyam etmek, ayağa kalkmak” 68b/2
tırugel- “kıyam etmek, ayağa kalkmak” 45b/9, 60a/9
viribiyegel- “göndermek, irsal etmek” 44a/11
- gemi: gemi.
g. 28b/7, 28b/9
g.+si 28b/8
- genç: genç.
g.+dür 10b/3
- geñez: kolay.
g. 30b/12
g. idivir- 30b/12
- gerçek: gerçek, hakiki, doğru, aslına uygun olan.
g. 48b/12, 70a/10, 75a/4, 75b/5
g.+imişse 4a/6
g.+sin 8a/10, 66b/5
g. ol- 70a/10
- gerçi (Far.): gerçi, her ne kadar, ise de.
g. 8a/10, 26b/4, B75b/8
- gerdek, gi (<girdek) (Far.): gerdek, zıfâf.
g.+inde 43b/1
- gerek, gi: gerek, lazım.
g. 3a/10, 4b/1, 6b/9, 14b/11, 15b/3, 16a/9, 17a/2, 17b/3, 18a/3, 18a/7, 19a/12, 19a/12, 19b/4, 19b/4, 21a/1, 24b/7, 26b/12, 26b/12, 34b/7, 51a/9, 51a/10, 51a/10, 55a/8, 56a/6, 56a/6, 56a/8, 56a/9, 56a/9, 56a/10, 56b/8, 59a/11, 59a/11, 66a/7, 77b/1, 77b/1, 77b/1, B74b/1
g.+di 20b/1, 30a/4, 42a/3
g.+dür 2a/7, 2a/11, 2b/3, 2b/3, 2b/4, 2b/4, 2b/5, 3a/5, 3a/10, 4a/8, 9b/10, 10a/8, 14b/11, 16b/13, 17b/4, 17b/7, 19b/13, 20a/7, 22a/5, 22a/11, 25a/12, 25a/8, 34b/6, 34b/7, 34b/9, 34b/11, 35a/13, 35b/10, 36a/7, 36a/12, 36b/1, 36b/9, 37b/5, 38a/11, 39a/4, 39b/10, 40a/11, 40a/13, 40b/13, 41a/3, 42a/5, 42a/6, 42a/7, 48b/8, 55b/12, 56a/5, 61b/6, 64b/4, 66b/6, 68b/2, 74b/3, 77a/13, 78a/2, B75b/6, B76b/7, B80a/4, B84a/11
g.+em 46a/3
g.+i 66a/7
g.+idi 35b/4, 38b/13, 69a/8
g.+idiñüz 5b/6
g.+idüñ 13b/9
g.+imiş 3b/6, 3b/7, 3b/11, 3b/12, 6a/12, 27a/11, 35a/8, 38b/4, 48a/6, 56b/9
g.+se 10b/10, 23b/11, 26b/2, 26b/5, 26b/5, 59a/9, 61a/2, 61b/4, 76b/2, B80b/8
g.+sin 68b/1, 70a/5
g.+siz 49b/2
g. ergen olsun gerek evlü olsun 56a/6, 56a/9

- g. kebîre olsun gerek şağîre olsun
26b/12
g. üzümünden olsun gerek tarudan
olsun gerek baldan olsun 51a/9
g. avrat olsun gerek oğlan olsun
59a/11
getür-: 1. getirmek, gelmesini sağlamak.
g.-di 68b/6, 68b/8
g.-diler 3b/3, 66b/13, 67b/8, 67b/12
g.-düm 67b/7
g.-dün 70b/11
g.-e 27b/5
g.-eler 9b/6, 43a/12
g.-iserler 42b/13, 46b/3
g.-medi 27b/8
g.-miş 43a/7
g.-miş ol- 43a/7
g.-sün 67b/3
g.-ün 3b/3
2. tasdik etmek, onaylamak.
g.-di 66b/1
3. yapmak, ifa etmek.
g.-diler 42b/2
g.-e 76b/8
g.-emedüm 38b/12
g.-mezseñüz 64a/12
g.-ün 64a/12
yirine getür- 42b/2, 64a/12, 76b/8
yirine getüreme- 38b/12
yirine getürme- 64a/12
4. bahsetmek, anlatmak, dile getirmek,
söylemek; dille tasdik etmek.
g.-ür 3a/2, B79b/5
hikâyet getür- 3a/2
5. iletmek, bildirmek.
g.-iser (selâm getür-) 11a/8
6. meydana getirmek, yaratmak.
g.-üp 2a/1
7. oluşturmak, ortaya çıkarmak, sebep
olmak.
g.-ür 13b/10, 61a/3
kasâvet getür- 13b/10
şehvet getür- 61a/3
8. birleşik fiil ve deyimler kurar.
g.-di 3a/3
g.-diler 22b/11
g.-dügümüzden 1b/4
g.-e 79a/9, 79b/5, 80a/12
g.-en 6a/13, 19a/8, 32b/13

- g.-em 32b/11
g.-emezsiz 32a/8
g.-esiz 32b/1
îmân getür- 3a/3, 6a/13, 19a/8,
22b/11, 32b/13
şalavât getür- 1b/4, 79a/9, 79b/5,
80a/12
taķat getür- 32b/1, 32b/11
taķat getüreme- 32a/8
gey-: giymek.
g.-e 10a/9
g.-en 10a/9
g.-medi B84a/3
g.-mek 72b/5, 73a/3, 74a/6
g.-mekden 19a/12
g.-mekdür 34a/7
g.-meye 72b/8
g.-meyince 10a/13, 10b/1, 72b/8
g.-se 72b/7, 73a/2
g.-üp 10a/7
harâm gey- 34a/7, 72b/5, 72b/7,
B84a/3
geydür-: giydirmek.
g.-eler 9b/6
g.-iserler 73a/2
geyik, gi: geyik.
g. 68a/11
g.+i 68a/11
ğidâ (<ğida) (Ar.): besin, gıda.
g.+sıçün 29a/6
gibi: gibi.
g. 5b/6, 13a/10, 13a/12, 14a/4,
14b/2, 15b/6, 15b/7, 16b/4, 16b/12,
20b/3, 20b/13, 22b/4, 23b/13,
24b/6, 30a/13, 32a/10, 32a/12,
33b/1, 39a/3, 41a/12, 42a/4, 43a/6,
43b/1, 44a/13, 44b/7, 46b/12,
47b/13, 48b/7, 52a/3, 53b/6,
53b/11, 54a/2, 54b/10, 57b/2,
61a/12, 63a/7, 63a/8, 63a/8, 63b/8,
65a/4, 66a/7, 66a/9, 67a/9, 67a/11,
68a/3, 70a/6, 76a/5, 76b/3, 77b/2,
B86a/10
g.+dür 16b/11, 48a/11, 48a/12,
52a/3, 56a/1, 56a/3, 63b/10,
75a/12, B73a/1
delü gibi id- B86a/10
gice: gece.

- g. 3a/11, 12a/2, 16b/3, 22a/4, 24a/4, 24a/10, 24a/13, 24b/10, 25b/2, 30b/4, 30b/5, 30b/9, 38a/9, 38a/13, 38b/3, 39a/2, 39b/1, 40a/10, 42a/9, 46a/1, 48a/11, 70b/6, 74b/13, 76b/5, 80a/5, B72b/7, B73a/4, B73a/6, B73b/6, B73b/7, B75b/5, B76a/4, B76a/8, B83a/9
g.+de 12a/4, 47a/9, 47a/9, 79b/3
g.+lerde B76a/10, B76a/11, B82a/5
g.+ñ 22a/1
g.+ñdür 22a/1
g. ol- B73b/6, B83a/9
g.+si 45a/11, 71b/12, 72a/8
g.+sidür 46a/2
g.+i 21b/6
- giç: geç.
g. 33a/3
- gider-: gidermek, uzaklaştırmak, ortadan kaldırmak.
g.-dügi 13a/10
g.-düm 17a/5
g.-e 15b/4, 51a/9
g.-mek 3b/2
g.-ür 13a/9, 16b/8, 17a/3, 35b/12, 36a/1, 50b/13, 65b/6
‘aklı gider- 50b/13, 51a/9
- giderici: gideren, yok edici.
g.+dür 49a/4
‘aklı giderici 49a/4
- gidici: gidici.
g.+dür 41a/8
- gil (Far.): balçık, su ile ıslanmış toprak, kil.
g. 8a/4, 8a/8
- giñ: geniş.
g. 43a/11
g. idivir- 43a/11
- gine: yine, tekrar, gene.
g. 36b/3, 37a/4, 38b/9, 46a/6, 46a/10, 46b/5, 46b/5, 46b/5, 46b/5, 55b/1
- gir-: 1. girmek, dışarıdan içeriye geçmek, dahil olmak, araya girmek.
g.-di 37b/12
g.-diler 70b/9, B82a/11
g.-düginden 40b/3
g.-dügini 41b/3
g.-dügineyin 62b/9
g.-düm 67b/4, 67b/5, 67b/12, 68a/2
- g.-e 43a/10
g.-ecegi 33a/13
g.-elden 40a/2
g.-eler 5b/3, 25a/4, 62b/10
g.-enlere 44a/8
g.-gil 37b/11
g.-icek 24b/8, 37a/11, 43b/13
g.-iser 10a/11
g.-meden 7b/4
g.-mege 6b/13, 7a/3
g.-mek 6b/12
g.-mekdür 6b/12
g.-meklige 3b/13, 4a/2
g.-mesi 33a/11
g.-mişem 80a/4
g.-üñ 23a/9
g.-üp 11b/2, 14b/13, 22b/6, 44a/12, B73b/6, B85a/2
g.-ür 40b/3, 41a/9, 41a/11, 41b/5, 71b/13
g.-ürler 72a/3
cehenneme gir- 4a/2, 14b/13, B85a/2
cennete gir- 3b/13, 6b/12, 6b/12, 6b/13, 7a/3, 10a/11, 22b/6, 24b/8, 43b/13, 44a/8, 80a/4
kabre gir- 40b/3, 43a/10, 62b/9
2. birleşik fiil ve deyimler kurar.
g.-medi 48a/1
g.-mez 19b/5, 20b/11
g.-se 21b/2
g.-üp 39a/8
ele girme- 19b/5, 20b/11
eline girme- 48a/1
elümüze gir- 21b/2
şüretine gir- 39a/8
- giriftār (Far.) tutsak, esir, yakalanmış.
g. 5a/11, 6a/1, 22b/8, 23a/6, 65b/8
g. ol- “maruz kalmak” 5a/11, 6a/1, 22b/8, 23a/6, 65b/8
- girü: 1. sonra, artık.
g. 3a/11, 3b/6, 13b/8, 80a/6, şimdiden girü “bundan sonra” 3a/11, 3b/6, 13b/8
2. tekrar, yine.
B81a/11
3. geri.
7b/4

git-, -der: 1. gitmek, yürütmek, yakından
 uzağa göçmek, bir yerden ayrılmak,
 bir yerden bir yere varmak,
 ulaşmak.
 g.-di 36b/4, 38b/8, 47b/7, 69a/7,
 70b/9, 75b/3, 75b/5
 g.-düm (katuñdan git-) 37a/3
 g.-eler 9b/7, 43a/8
 g.-er 9b/9
 g.-erdi 66a/11, 70b/5, 76a/4
 g.-eridi 33a/6
 g.-erken 21a/2, 70a/3, B73a/9
 g.-eyim 70b/12
 g.-icek 73b/7
 2. ölmek, öteki dünyaya göçmek.
 g.-di 13b/13, 14a/5, 50a/3
 g.-dise 23a/1, 23a/2
 g.-diler 29b/13
 g.-dün 29a/11, 47a/7
 g.-em 67a/1
 g.-er 39b/3
 g.-üptüruram 39a/10
 ĩmānile git- 23a/1
 ĩmānsuz git- 13b/13, 14a/5, 23a/2,
 39b/3, 39b/13, 50a/3
 3. eksilmek, kaybolmak, yok olmak,
 ortadan kalkmak.
 g.-eceedür 76a/13
 g.-e gide 18b/3
 g.-er 16b/9, 18b/3, 18b/3, 18b/3,
 18b/3, 18b/3, 38a/13, 39b/13
 g.-se B85b/2
 gönñlinden git- 38a/13
 4. deyimler oluşturur.
 g.-di 49b/10, 49b/11, 50a/2, B82a/4
 g.-er 75b/13
 elden git- 75b/13
 ‘aql git- 49b/11
 ‘aqlı git- 49b/10, 50a/2, B82a/4
 givirinil-: sokmak, sokulmak.
 g.-se B86a/2
 giyecek: giyecek.
 g.+ler 19a/12
 gizle-: gizlemek, saklamak.
 g.-dügi 26a/4
 gizlü: gizli.
 g. 10b/2, B74a/10
 göğüs, gsi: göğüs.
 g.+inde 45b/12, B83a/7

gök, ge: gök, sema.
 g. 14a/3, 53b/2, 57a/5, 76a/3
 g.+den 45a/12, 50a/12
 g.+e 45a/11, 53a/13
 g.+ler 23b/9, 43b/2, 43b/9, 44b/12,
 45a/7, 50a/13
 g.+lere 43a/8, 59b/9
 g.+leri 32b/6, 40b/8, 71a/12
 g.+teki 24b/6
 g.+e çık- 45a/11
 g.+e çıkar- 53a/13
 g.+lere çık- 43a/8
 gökcek: güzel, sevimli, hoş.
 g. 14a/13, 30a/2, 30a/3, 30a/4
 gökyüzi: gökyüzü. krş. gökyüzü.
 g.+ne B82a/3
 gökyüzü: gökyüzü. krş. gökyüzü.
 g.+nden B86a/6
 göl: göl.
 g. 53b/7
 g. ol- 53b/7
 gölge: gölge.
 g. 37b/5
 g.+de 37b/3
 g.+lere 32a/13
 g.+sinde 5b/1, 5b/7, 37b/1,
 B85b/10
 g.+ye 37b/5
 gönder-: göndermek, yollamak.
 g.-di 69b/5
 g.-dün 29a/9
 gönñl: gönñl, kalp. krş. gönñl.
 g.+e 33b/8
 gönñl, ñli: gönñl, kalp. krş. gönñl.
 g. 2a/3, 2a/6, 8a/7, 15b/9, 25a/4,
 33b/9, 34b/4, 35a/9, 35a/11, 35a/11,
 36a/6, 58a/12, 74b/3
 g.+de 13a/11, 27a/6
 g.+e 13b/10, 15b/5, 16a/4, 16a/6,
 35a/12, 61a/3, 61b/4
 g.+i 13a/8, 13a/11, 13a/12, 13b/9,
 36a/1, 55a/10, 61b/5
 g.+in 34a/13, 35b/12
 g.+inde 13a/7, 14a/6, 14a/9, 57b/9,
 60b/13
 g.+inden 38a/13
 g.+ine 33b/6, 33b/12, 61a/12
 g.+ini 33b/4, 34a/1, 35a/8, 61a/13
 g.+ler 58a/10, B78b/7

- g.+lerden 44a/6
g.+leri 12b/1, 16a/2, 33b/1, 35a/3, 58b/2, B79a/1, B79a/2
g.+lerini 58a/2
g.+lerümüzi B80b/4
g.+üm 80a/6
g.+ümi B78b/8
g.+üni 33b/13, 35a/13
g.+üñ 13a/8, 15b/11, 35b/12, B82a/1
g.+üñile 27a/5
g.+üñüze 33b/12
g.+i бүрү- 13a/12
g.+in айт- 34a/13
g.+inde bul- 60b/13
g.+inden git- 38a/13
g.+ine тоқын- 61a/12
g.+ini del- 61a/13
g.+ini yık- 34a/1
g.+i yirine gelme- 55a/10
g.+ler ашағасын уқару it- 58a/10
g.+lerden geçmemiş ol- 44a/6
g.+lerini dönder- 58a/2
g. vir- 2a/3, 2a/6, 25a/4, 36a/6
g. virme- 74b/3
iki gönül қılма- 35a/11
- gör-: 1. görmek, gözle görmek, seçmek, fark etmek; görerek anlamak, sezmek, kavramak, düşünmek, bulmak; gönül gözüyle görmek, rastlamak, karşılaşmak, tanık olmak.
g. 14a/5, 14a/13, 16b/4, 17a/12, 20b/9, 21b/1, 39a/1, 41b/9, 43b/11, 43b/13, 44a/13, 45a/10, 46b/1, 47b/6, 49a/3, 49a/3, 60a/11, 63b/7, 65a/3, 67a/7, 67b/7, 73b/9, 76b/13, B73b/7, B76b/11, B78a/7, B84b/1, B84b/3, B84b/7
g.-di 17b/10, 33a/6, 37a/13, 38b/8, 38b/9, 54b/8, 58b/10, 66a/12, 66a/13, 67b/13, 68a/11, 68a/12, 68b/6, 69a/3, 69a/10, 69b/2, 70a/7, 70b/6, 70b/11, 73b/4, 76a/4
g.-diler 40a/1, B82a/4
g.-duginleyin 40b/10, 68a/12
g.-dügümleyin 36b/5
g.-dügüñ 70a/2
g.-dükleri 24b/6
- g.-düm 8a/5, 20b/4, 20b/4, 20b/6, 30a/8, 37a/2, 45a/12, 45b/1, 46a/7, 46a/10, 67b/5, 67b/10, 70a/4, 70a/13, 70b/1, 71b/12, 72a/8, B78a/3, B82b/5, B83a/6, B83a/7, B86b/1, B86b/4
g.-dün 30a/11, 30a/12
g.-e 7b/8, 29a/1
g.-elden 46b/9
g.-eler 5b/1, 24b/5, 55b/3
g.-elüm 47a/2
g.-esin 37b/11, 47b/2
g.-gil 6a/9, 18a/7
g.-icek 5a/11, 24b/1, 36b/6, 45b/2, 45b/2, 46b/1
g.-inen 12b/13
g.-iser 48a/13
g.-medi 52b/5
g.-mege 37a/2
g.-mek 45a/9, 46a/3, 46a/10
g.-mez 30a/9
g.-mez misin 57b/4
g.-mişidi 70a/2
g.-se 47a/11, 47b/1, B73a/9, B73a/10
g.-sün 29a/6
g.-ün 18a/8, 69b/1
g.-üp 17a/6, 17a/7, 38a/1
g.-ür 71a/4, 71a/12
g.-ürler 5a/13, 20b/10, B73b/8
g.-ürsin 6a/8, 13a/2, 75a/13
gözleri görmez ol- 30a/9
görür ve bilür ol- 71a/4
2. bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek, varsaymak.
g. 70a/5
g.-di 57a/11
g.-düm 16a/2
g.-se 59a/3
g.-üp 19b/12, 21b/6, 22a/3
3. yapılan bir şeyin karşılığını bulmak.
g.-se 2b/2, 2b/3, 2b/4, 3a/10, 3a/10
4. eziyet, cefa çekmek, maruz kalmak, uğramak.
g.-iser 3a/2, 77b/2
g.-meyince B85a/3
g.-se 2b/5
‘azāb gör- 2b/5, 77b/2
‘azāb görme- B85a/3

- dürlü dürlü ‘azāblar gör- 3a/2
5. (olumsuz) bir işin hiç yapılmadığını belirtir.
g.-medi (ayrık gicelerde uyku görmedi) B76a/10
6. bir işleme uğramak.
g.-meyem (şür u hisāb görmeyem) B81a/11
g.-meyeydüm (hisāb görmeyeydüm) B81b/9
7. düş görmek, rüya görmek.
g.-düm 80a/4
g.-ürin B83a/10
8. birleşik fiil ve deyimler kurar.
g.-memiş (göz görmemiş ol-) 44a/6
- göre: göre, uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince.
g. 2a/11, 22b/4, 74a/13, 75b/10, B83b/7
- görin-: görünmek. krş. görün-.
g.-en 2b/7
g.-esin 46a/1
g.-mez mi 56a/12
g.-ür 24b/6
- görü-: görüşmek. krş. görüş-.
g.-e 66a/3
- görklü: mübarek, güzel, iyi.
g. 30b/1
g. it- 30b/1
- görün-: görünmek. krş. görün-.
g.-en B75b/2
- görü-: görüşmek. krş. görüş-.
g.-di 45b/9
- göster-: göstermek. krş. göstert-.
g. 40b/5
g.-di 24a/2
g.-diler 47a/2, 67b/11
g.-iviriser 40b/12
g.-medüm 46a/12
g.-üñ 47a/2
g.-ür 40b/5
g.-ürem 46a/12
- göstert-: göstermek. krş. göster-.
g.-ivirüp 30b/12
- götür-: götürmek.
g. B73a/3
g.-di 36b/12, 53a/13, 53b/10
g.-üp 7b/6, 21a/3
g.-ür 16a/3, B73a/3
- götürül-: götürülmek.
g.-di 58a/8, 58a/9
- gövde: gövde, beden, vücut.
g.+sinden 5a/6, 51b/2, 62b/2, 63b/11, 65a/9, B85a/9
- göz: göz [görme organı].
g. 43a/11, 44a/6, 61b/13
g.+i 14a/2, 61a/2, 61b/1, 61b/3, 61b/4
g.+inden 61a/11
g.+ine 71b/10
g.+ler 39a/3
g.+leri 30a/9, 46a/8, 71b/10
g.+lerin 59a/10, 71b/7
g.+lerini 58a/2, 71b/6
g.+üm 35a/6
g.+ümden 38a/5
g.+üni 61b/6
g.+üñ 61b/13, 71b/1
g.+i bebegin “göz bebeğini” 61b/2
g. irimi “gözün görebildiği uzaklık” 43a/11
g. görmemiş ol- 44a/6
g.+i şalivir- “sağa sola bakmak, harama bakmak” 61a/2, 61b/1
g.+leri görmez ol- 30a/9
g.+lerin aşağı dut- 59a/10, 71b/7
g.+lerini aşağı dut- “harama bakmamak için başını önüne eğmek” 71b/6
g.+ler yaşın dök- 39a/3
g.+ümden çık- “önemini yitirmek, değersizleşmek” 38a/5
g.+üm nûrı namāz kılmakda çal- 35a/6
g.+üni şakla- “harama bakmaktan sakınmak” 61b/6
- gözsüz: gözü olmayan, görme engelli.
g. 14a/1
- gözle-: gözlemek, dikkatle bakmak.
g.-yüp B73a/9
- ğubār (Ar.) toz, kir.
ğ.+ı ma’şiyetden 15b/2
- ğubār-ı ma’şiyet (Ar.): günah tozu, günah kiri.
ğ.+den 15b/2
- ğuref (Ar.): çardaklar, köşkler.
ğ.+lerde 24b/4
- ğuşşa (Ar.): keder, kaygı, tasa.

ğ. 42a/13, 75a/7
 ğ.+dur 25b/13
 ğ.+ya 24a/13
 ğ.+ya bat- 24a/13
 ğuşşalan- (<ğuşşa+lan-) (Ar.+T.):
 kederlenmek, tasalanmak.
 ğ.-mayısarlar 42a/13
 ğ.-mazlar 33b/1
 gügercin: güvercin.
 g. 48b/7
 gül (Far.): gül, bir çiçek türü.
 g.+dür 8a/11
 gül-: gülmek.
 g.-di 24a/2
 g.-er 27b/13, 76b/3
 g.-medi B82a/3
 g.-üp 36a/7
 yüzine gül- 36a/7, 76b/3
 gümüş: gümüş.
 g. 19a/10, 47b/12, 73a/3, 73b/11,
 74a/1, 74a/6, 74a/8
 g.+den 37b/12
 g.+ile 73a/3
 gün: gün, gündüz.
 g. 2b/2, 8a/10, 17b/11, 17b/11,
 18b/3, 19b/8, 39b/6, 44b/1, 80a/1,
 80a/2, 80a/3, B84a/8
 g.+de 17b/8, 17b/12, 33b/12,
 47a/11, B85b/10
 g.+den 15a/4
 g.+e 77a/10, B84a/9
 g.+i 9a/2, 44b/3
 g.+inde 2b/1, 2b/11, 4b/4, 5b/1,
 6a/1, 9b/2, 9b/5, 10a/10, 11a/12,
 15a/1, 17a/6, 23a/8, 24a/5, 29a/7,
 32a/10, 55b/2, 61a/4, 62b/1,
 65b/11, 66a/4, 74a/2, 76a/11,
 B75b/2
 g.+inüñ 44b/4, 75b/5
 g.+ler 18b/11, 21a/11, 21b/5
 g.+lere 47b/6
 g.+leri 48a/10
 g.+lerin 17b/11
 g.+lerinden 19b/8
 g.+lerüñ 15a/10, 18b/7
 g.+üm 20a/2
 g.+üñ 15a/11, 21b/11, 21b/13,
 22a/3
 g.+üñdür 21b/11

g.+üñem 19b/9
 g.+ler geçür- 18b/11
 üç güne degin 77a/10
 kırk güne degin B84a/9
 kıyâmet güninde 2b/1, 2b/11, 4b/4,
 6a/1, 9b/5, 15a/1, 17a/6, 23a/8,
 24a/5, 29a/7, 32a/10, 55b/2, 61a/4,
 62b/1, 65b/11, 66a/4, 74a/2, 76a/11,
 B75b/2
 günâh (Far.): günah, suç, hata.
 g. 4a/1, 8b/2, 12b/10, 12b/11,
 12b/11, 13a/6, 13a/6, 13b/9,
 13b/13, 13b/13, 14a/4, 14a/6,
 15b/5, 15b/7, 15b/9, 16a/6, 16a/8,
 16b/11, 16b/13, 17a/2, 17b/12,
 17b/13, 22b/2, 27a/4, 28b/10,
 33b/1, 40b/13, 47a/13, 48a/10,
 54b/13, 55a/3, 62a/4, 64b/10, 67a/4,
 72b/13, B73b/2
 g.+a 12a/10, 12b/11, 16a/2, 27a/6,
 38b/2, B72b/6, B77a/10
 g.+da 26b/9
 g.+dan 13a/9, 27a/10, 67a/13
 g.+dur 29b/2, 29b/5, 55b/8, 63a/9,
 63b/8, 64b/11, 64b/13, 64b/13,
 65a/2, 65a/4
 g.+ı 1b/9, 5a/4, 8b/5, 9a/8, 11b/4,
 11b/10, 11b/11, 13a/10, 16a/1,
 16a/4, 16a/5, 17a/4, 17a/9, 23a/1,
 38a/12, 42a/9, 52b/4, 59a/2, 59a/2,
 68a/8, 72a/4, 72a/7, 72b/5, 72b/13,
 B75b/4, B77b/1, B82a/8, B83b/11
 g.+ın 78b/6
 g.+ından B84b/5
 g.+ını 52a/13, 63a/1
 g.+lar 16b/12, 22b/7, 23a/12
 g.+lardan 29b/4, 34a/2, 63b/4
 g.+ları 17a/3, 17a/5, 26b/11, 27a/3,
 55a/2, 69b/6, 72a/5
 g.+larıla 17b/13
 g.+ların 17a/10
 g.+larına 16b/10
 g.+larını 17a/12
 g.+larınuñ 68b/5
 g.+larıñ 54b/12
 g. mı 52b/3
 g.+uñ 13b/10
 bu murdâr günâhı işle- 52b/4

bundan korkunç ulu günāh olma-
55a/3
g. işle- 4a/1, 13a/6, 13b/13, 14a/4,
17b/12, 22b/2, 28b/10, 40b/13,
47a/13, 52b/3
g. işleme- 16b/11
g. işlemegile geçür- 48a/10
g. it- 15b/5, 27a/4, 33b/1
g. ol- 17b/13, 62a/4
g. olma- 72b/13
günāhkār (Far.): günahkār.
g. 17a/9, 39a/3, 66b/12
g.+am 21a/10
g.+isen 8b/2
g.+lar 26a/13, 42a/2, 46b/12
gündüz: gündüz.
g. 3a/11, 12a/2, 22a/4, 24a/4,
24a/10, 24a/13, 24b/10, 25b/2,
30b/4, 30b/9, 38a/9, 38a/13, 38b/3,
39a/2, 39b/1, 40a/10, 42a/9, 74b/13,
76b/5, 80a/5, B72b/7, B73a/4,
B73a/6, B73b/5, B73b/7, B75b/5,
B76a/4, B76a/8
g.+de 12a/5, 47a/9, 47a/9
g.+i 21b/6
g.+lerde B76a/11
g.+ün 78a/13
güneş: güneş.
g. 2b/7, 32a/12, 32b/9, 37a/13,
37b/1, 78a/10, 79a/5, 79a/6, 79b/1
g.+den 37b/5
g.+ler 21a/5
g.+üm 19b/11
gürle-: gürlmek.
g.-yüp 13a/2
güyā (Far.): sanki, diyelim ki, güya.
g. 18b/7, 47b/12, 57b/13
güwegü: güvey, damat.
g. 43a/13
güz: güz, sonbahar.
g. 14b/1
güzel: güzel, iyi, hoş.
g. 59a/1, 59a/5, 59b/2, 66a/11,
B82b/5

H

ha: işte, haydi, evet. [ünl.]
h. 21b/13, 22a/2, 54b/13, 59b/10

habbe (Ar.): tane, tohum, çekirdek.
h. 20a/10
h.+si 9a/10
haber (Ar.): haber, rivayet, bilgi.
h. 2b/5, 5b/10, 10b/8, 10b/11,
10b/11, 11b/3, 11b/7, 13a/11,
15a/7, 16a/12, 17a/7, 30b/11, 31b/4,
32b/5, 33b/10, 37a/6, 46a/3, 47b/8,
52b/1, 52b/9, 57a/6, 60b/2, 67a/1,
70a/3, 72b/1, 77b/7, B75b/11,
B80b/1, B82a/10
h.+de 39a/6
h.+i 68b/5
h.+in 76a/7
h.+de gel- “rivayet edilmek” 39a/6
h.+in al- 76a/7
h. ol- “haber verilmek” 67a/1
h. vir- 2b/5, 5b/10, 10b/8, 10b/11,
10b/11, 11b/3, 11b/7, 13a/11,
15a/7, 16a/12, 17a/7, 30b/11, 31b/4,
32b/5, 33b/10, 37a/6, 46a/3, 47b/8,
52b/1, 52b/9, 57a/6, 60b/2, 72b/1,
77b/7, B75b/11, B80b/1, B82a/10
habīb (Ar.): sevgili, dost, seven, arkadaş;
Hz. Muhammed.
h.-i Muştāfā’ya 11b/7
h.-i şadık “gerçek dost, sadık
arkadaş” 1b/4
h.+üm 46a/5
habība’l-lāh (Ar.): Allah’ın sevgilisi, dostu;
Hz. Muhammed.
H. 46a/1, B78a/11
Habīb-i Muştāfā: Hz. Muhammed.
H.+ya 11b/7
habīs (Ar.): kötü, pis, fena, murdar.
h. 57a/13, 57b/1
h.+den 57b/2
h. fi’iller işle- 57b/1
habs (Ar.): hapis, alıkoyma.
h. 57a/7, 66a/6, 77a/9, 77b/3
h. it- 57a/7, 77a/9, 77b/3
h. olın- 66a/6
hac (<hacc) (Ar.): Hac, İslam’ın beş
şartından biri olan muayyen
zamanlarda Mekke’deki Kabe-i
şerifeyi usulüne göre ziyaret etme.
h. 78a/11
hācet (Ar.): 1. ihtiyaç, hacet.
h. 16b/3

- h.+dür 16b/4
h.+i 16b/2
2. tuvalet ihtiyacı
h.+üm 67b/11
hadd (Ar.): 1. sınır, ölçü, derece.
h.+den 26b/9
h.+den aş- “haddini aşmak” 26b/9
vaşf-ı haddi 77b/8
2. şeriatçe verilen ceza ve bu ceza için
tayin olunan miktar.
h. 64a/10, 64a/12, 64b/2, 77a/12
h.+dür 77a/11
h.+i 50a/8, 56b/4, 64a/9
h.+idür 77a/12
h.-i iskāra 52a/4
h.+i ol- 56b/4
h. ur- “şeriat hukukunun verdiği
cezaı uygulamak” 64a/10, 64b/2
h. urul- “şeriatin verdiği cezanın
uygulanması” 77a/12
hadd-i iskār (Ar.): şeriat hukukunda
sarhoşluk cezası.
h.+a 52a/4
hadīs (Ar.): Hz. Muhammed’in kutsal
sözleri.
h. 29a/12
h.+de 7a/12, 10a/5, 36a/5, 36a/8,
55a/3, 55a/5, 55a/8, 65a/5, 65a/12,
65b/8, 66a/1, 74b/5, 78b/2
h.+i 57b/11
h.-i kudsī 8b/12, 31a/1, 57b/7
h.+ile 28b/12
hadīs-i kudsī (Ar.): manası Allah tarafından
vahyedilen, kelimeleri
Peygamberimize ait olan kutsal
sözler.
h. 8b/12, 31a/1, 57b/7
hafta (<hefte) (Far.): hafta, birbiri ardınca
gelen yedi günlük dönem.
h. 18b/3
h. geç- 18b/3
h.+lar 21a/11, 21b/5
Hak (<Hakḳ) (Ar.) (öz. a.): Allah
H. Ta‘ālā 1b/2, 2a/9, 4b/7, 5b/10,
6a/12, 8b/6, 8b/8, 8b/10, 9a/2, 9b/4,
10a/6, 10a/8, 10b/5, 10b/7, 10b/8,
10b/9, 10b/12, 10b/13, 11a/4,
11a/5, 11a/6, 11a/7, 11a/8, 11a/10,
11b/1, 11b/10, 11b/13, 12a/5,
12a/7, 12a/13, 12b/1, 13a/11,
13a/13, 14b/7, 15b/4, 16a/12,
16b/11, 17a/2, 17a/7, 17a/11,
17a/12, 17b/3, 17b/4, 17b/13,
19a/6, 19a/13, 19b/10, 20a/12,
21b/11, 22a/8, 22a/9, 22b/8,
22b/13, 23a/3, 23a/13, 23b/2, 24a/2,
24a/3, 24a/7, 24a/8, 24b/11, 25b/9,
26a/6, 26b/11, 26b/12, 27a/3,
27a/11, 28a/6, 28a/9, 28a/13, 29a/5,
30a/4, 30a/13, 30b/5, 31a/13, 31b/3,
31b/5, 32a/2, 32a/4, 32b/11, 33b/3,
33b/5, 33b/6, 33b/11, 34a/4, 35a/1,
35a/10, 35b/5, 35b/7, 36a/12,
36b/7, 37a/1, 37a/7, 39a/12, 40a/11,
40b/6, 40b/12, 41a/2, 41a/4, 41a/10,
41b/9, 41b/12, 42a/4, 42a/4, 42a/7,
42b/3, 42b/4, 42b/7, 42b/10,
43a/10, 43b/8, 43b/12, 44a/8,
44b/9, 44b/10, 45a/6, 48b/12,
49a/7, 49a/13, 49b/3, 49b/6, 49b/9,
50a/6, 50b/4, 51b/1, 52a/13, 52b/8,
52b/13, 53a/5, 53b/4, 53b/7, 54b/2,
55b/7, 57a/4, 57a/10, 57b/9, 58a/1,
58a/7, 58a/9, 58a/10, 59a/8, 59b/4,
60b/1, 60b/12, 62b/1, 62b/3,
62b/13, 63a/5, 63a/10, 63b/1,
63b/2, 63b/3, 63b/7, 63b/9, 63b/13,
64a/6, 64a/10, 64a/11, 64b/11,
64b/12, 65a/4, 65a/8, 65a/8, 65a/9,
67a/7, 68a/4, 68a/6, 68a/8, 71a/7,
71a/13, 71b/2, 72b/3, 72b/8, 74b/2,
74b/4, 74b/11, 75a/1, 75a/12,
75b/7, 75b/11, 76b/8, 76b/10,
78a/11, 78b/3, 78b/5, 78b/8,
78b/12, 79b/7, B72b/11, B73a/5,
B73b/10, B74b/2, B75a/10,
B75b/10, B76b/4, B77a/5, B77a/8,
B77b/11, B78b/2, B80a/1, B80a/3,
B80a/11, B82a/6, B83b/1, B83b/3,
B84a/8, B85a/6
H. Ta‘ālā’dan 29b/1, 35a/3, 46a/4,
63b/3, 67a/12, 68b/5, 70b/3, 71b/1,
B83b/6
H. Ta‘ālā’ı 25a/9, 68a/5, 68a/7,
74b/3
H. Ta‘ālā’nuñ 1b/6, 1b/7, 6b/5,
7a/6, 7a/11, 16a/11, 16a/13, 16b/4,
19a/9, 23a/7, 25a/5, 25b/5, 26a/12,

26b/10, 27a/11, 28b/5, 30a/10,
 30a/12, 30b/6, 31a/11, 33b/9, 42a/2,
 42a/12, 47a/3, 47a/13, 51b/12,
 52b/7, 54b/6, 55a/4, 57b/13, 59b/2,
 63a/9, 64a/5, 65b/7, 66a/8, 69b/6,
 B73b/7, B78b/3, B82b/2
 H. Ta'ālā'ya 4a/5, 23a/10, 30b/6,
 35b/4, 50b/1
 H. Ta'ālā'yı 3b/10
 H. Tebāreke ve Ta'ālā 63a/2
 lisān-ı Hāk'dan 15b/10
 hāk (<hāk) (Ar.): doğru, doğruluk, gerçek.
 h.+dan 58a/2, B80b/5
 h.+dur 23a/7, B80a/1
 hākāret (Ar.): hakirlik, hor görme, incitme,
 küçük düşürme.
 h. 16a/2
 h.+i 9b/3
 hākīkat (Ar.): bir şeyin aslı, esası, gerçek,
 hakikat.
 h.+de 6b/11, 9b/11, 19a/2
 hākīm (Ar.): hükmeden, yöneten, Tanrı.
 h. 71a/4, 71a/11
 h.+idür 36b/6
 hākīr (Ar.): itibarsız, değersiz, aşağı, adi,
 bayağı.
 h. 5a/13, 8a/10, 8b/1, 8b/3, 9a/13,
 9b/3, 9b/11, 19b/3, 63b/6, B73a/7,
 B75b/4
 h.+dür 8a/4
 hōr u hākīr ol- 63b/6, B75b/4
 hōr u hākīr ve azgün ol- B73a/7
 h. ol- 8b/3
 hāk (Ar.): bir kimseye ait olan şey, hak.
 h.+ı 16b/12, 71a/1, B77a/8
 h.+ıçun B76a/6
 h.+ıla 63b/2
 h.+ın 5a/5
 h.+ına 71b/1
 h.+ında 30a/5
 h.+ından 69a/12
 h.+ını 71a/2, 71a/3, 71a/5
 biregü hākı ol- "başkasının hakkı
 olmak" 16b/12
 h.+ından gel- 69a/12
 h.+ını al- 71a/2, 71a/3, 71a/5
 h.+ı ol- 71a/1
 hāklu (<hāk+lu) (Ar.+T.): haklı, alacaklı.
 h.+ları 79a/2

Hāk Ta'ālā (Ar.) (öz. a.): Allah.

H. 1b/2, 2a/9, 4b/7, 5b/10, 6a/12,
 8b/6, 8b/8, 8b/10, 9a/2, 9b/4, 10a/6,
 10a/8, 10b/5, 10b/7, 10b/8, 10b/9,
 10b/12, 10b/13, 11a/4, 11a/5, 11a/6,
 11a/7, 11a/8, 11a/10, 11b/1, 11b/10,
 11b/13, 12a/5, 12a/7, 12a/13, 12b/1,
 13a/11, 13a/13, 14b/7, 15b/4,
 16a/12, 16b/11, 17a/2, 17a/7,
 17a/11, 17a/12, 17b/3, 17b/4,
 17b/13, 19a/6, 19a/13, 19b/10,
 20a/12, 21b/11, 22a/8, 22a/9, 22b/8,
 22b/13, 23a/3, 23a/13, 23b/2, 24a/2,
 24a/3, 24a/7, 24a/8, 24b/11, 25b/9,
 26a/6, 26b/11, 26b/12, 27a/3,
 27a/11, 28a/6, 28a/9, 28a/13, 29a/5,
 30a/4, 30a/13, 30b/5, 31a/13, 31b/3,
 31b/5, 32a/2, 32a/4, 32b/11, 33b/3,
 33b/5, 33b/6, 33b/11, 34a/4, 35a/1,
 35a/10, 35b/5, 35b/7, 36a/12,
 36b/7, 37a/1, 37a/7, 39a/12, 40a/11,
 40b/6, 40b/12, 41a/2, 41a/4, 41a/10,
 41b/9, 41b/12, 42a/4, 42a/4, 42a/7,
 42a/11, 42b/3, 42b/4, 42b/7,
 42b/10, 43a/10, 43b/8, 43b/12,
 44a/3, 44a/8, 44b/9, 44b/10, 45a/6,
 48b/12, 49a/7, 49a/13, 49b/3,
 49b/6, 49b/9, 50a/6, 50b/4, 51b/1,
 52a/13, 52b/8, 52b/13, 53a/5,
 53b/4, 53b/7, 54b/2, 55b/7, 57a/4,
 57a/10, 57b/9, 58a/1, 58a/7, 58a/9,
 58a/10, 59a/8, 59b/4, 60b/1,
 60b/12, 62b/1, 62b/3, 62b/13,
 63a/5, 63a/10, 63b/1, 63b/2, 63b/3,
 63b/7, 63b/9, 63b/13, 64a/6,
 64a/10, 64a/11, 64b/11, 64b/12,
 65a/4, 65a/8, 65a/8, 65a/9, 67a/7,
 68a/4, 68a/6, 68a/8, 71a/7, 71a/13,
 71b/2, 72b/3, 72b/8, 74b/2, 74b/4,
 74b/11, 75a/1, 75a/12, 75b/7,
 75b/11, 76b/8, 76b/10, 78a/11,
 78b/3, 78b/5, 78b/8, 78b/12, 79b/7,
 B72b/11, B73a/5, B73b/10, B74b/2,
 B75a/10, B75b/10, B76b/4, B77a/5,
 B77a/8, B77b/11, B78b/2, B80a/1,
 B80a/3, B80a/11, B82a/6, B83b/1,
 B83b/3, B84a/8, B85a/6
 H.+dan 29b/1, 35a/3, 46a/4, 63b/3,
 67a/12, 68b/5, 70b/3, 71b/1, B83b/6

- H.+ı 25a/9, 68a/5, 68a/7, 74b/3
 H.+nuñ 1b/6, 1b/7, 6b/5, 7a/6,
 7a/11, 16a/11, 16a/13, 16b/4, 19a/9,
 23a/7, 25a/5, 25b/5, 26a/12, 26b/10,
 27a/11, 28b/5, 30a/10, 30a/12,
 30b/6, 31a/11, 33b/9, 42a/2, 42a/12,
 47a/3, 47a/13, 51b/12, 52b/7,
 54b/6, 55a/4, 57b/13, 59b/2, 63a/9,
 64a/5, 65b/7, 66a/8, 69b/6, B73b/7,
 B78b/3, B82b/2
 H.+ya 4a/5, 23a/10, 30b/6, 35b/4,
 50b/1
 H.+yı 3b/10
 H. ھاﺯﺭﻩﺗﯩﻨﺪﻩ 8b/8, 19b/10, 64b/11,
 71a/7
 H. ھاﺯﺭﻩﺗﯩﻨﺪﯨﻦ 11a/7, 41a/2,
 B77a/5
 H. ھاﺯﺭﻩﺗﯩﻨﻪ 1b/2, 17b/4, 17b/13,
 21b/11, 40a/11, 42a/4, 44b/9, 50a/6,
 68a/4, 72b/3
 H.+nuñ ھﯘﻛﻤﯩﻨﺪﯨﻦ ﭼﯩﻘﯩﻜﯩﭽﯩ ﺍﻟ- 64a/5
 H.+nuñ ھﯩﺸﻤﯩﻨﺎ ﯘﻏﺮﺍ- 65b/7
 H.+nuñ ھﯩﺸﻤﯩﻨﺎ ﯘﻏﺮﺍﺕ- 63a/9
 H.+nuñ ھﯩﺸﻤﯩﻨﺎ ﻭﻩ ﻋﺎﺯﺍﺑﯩﻨﺎ ﯘﻏﺮﺍﺕ-
 52b/7
 H.+nuñ ﻣﺎھﺒﯘﺑﯩ ﺍﻟ- 16a/11,
 16a/13, 16b/4
 ھﺎﻝ (Ar.): hal, durum.
 ھ. 4a/5, 8a/9, 12b/1, 18b/8, 19b/8,
 28b/5, 29b/13, 32b/3, 33a/13,
 35b/7, 47b/8, 52b/3, 52b/11,
 64b/12, 71a/5, 75a/5, B74a/2
 ھ.+ﺩﻩ 14b/4, 43a/3, 43a/5, 48b/7,
 51a/12, 54a/2, 54b/9, 63b/6, 66a/5
 ھ.+ﺩﯗﺭ 58b/3
 ھ.+ﻩ 21a/8, 46b/1, 47b/7
 ھ.+ﯩ 6a/8, 6a/10, 22a/5, 75b/4,
 77a/1, B83a/6, B84b/8
 ھ.+ﯩﻨﺪﻩ 3b/9
 ھ.+ﯩﻨﺪﯨﻦ 21b/1
 ھ.+ﯩﻨﯩ 6a/9, 25a/2, 69a/9
 ھ.+ﻟﻪﺭﯨ 48b/10
 ھ.+ﯘﻧﺪﯨﻦ 47b/10
 ھ.+ﯘﻧﯘﺯ 48b/11
 ھﺎﻟﺴﻪ (Ar.): kurtulma, kurtuluş.
 ھ. 3a/12
 ھ. ﺑﯘﻝ- 3a/12
 ھﺎﻟﺌﯩﻴﯩﻚ (<ھﺎﻟﺌﯩﻴﯩﻚ) (Ar.): mahluklar,
 yaratıklar, insanlar, mahlukat.
 ھ. 9b/9, 27b/1, B82a/9
 ھ.+ﺩﺍﻥ 66b/2, 66b/3
 ھ.+ﯘﻧﻦ 41a/7, 41a/7
 mecmûc-ı ھﺎﻟﺌﯩﻴﯩﻚ 36a/12
 mecmûc-ı ھﺎﻟﺌﯩﻴﯩﻚ+a 11b/6
 ھﺎﻟﺪﺍﺵ (<ھﺎﻝ+ﺩﺍﺵ) (Ar.+T.): yoldaş,
 arkadaş, dost.
 ھ. 48b/9
 ھ. ﺍﻟ- “dost olmak” 48b/9
 ھﺎﻟﻪﺕ (Ar.): hal, durum, keyfiyet.
 ھ.+ﺩﻩ 62b/1
 ھ.+ﯩﻨﺪﻩ B75a/6
 ھ.-ﯩ ﻧﻪﺯﺩﻩ 46b/8
 ھﺎﻟﻪﺕ-ﯩ ﻧﻪﺯ (Ar.): can çekişme, can çekişme
 anı.
 ھ.+ﺩﻩ 46b/8
 ھﺎﻟﯩﻚ (Ar.): yaratan, yokdan var eden,
 Allah.
 H.+dan 35b/3, 35b/4, 66b/3, 66b/4,
 66b/5, 66b/6
 H.+dur 35b/3
 H.-ı mevcûdât “tüm mahlukatın
 yaratıcısı” 1b/1
 ھﺎﻟﯩ (Ar.): boş, temiz, pâk.
 ھ. 34a/2, 61b/3
 ھ. ﺍﻟ- 34a/2
 ھﺎﻟﯩﻔﻪ (Ar.): halife, başkan, önder; Hz.
 Muhammed’in vekili olarak
 Müslümanların imamlığını ve
 şeriatın koruyuculuğunu yapmakla
 görevli kimse.
 ھ. 70a/2
 ھ.-ﯩ ﺑﺎﻏﺪﺍﺩ “Bağdat halifesi;
 Harûnü’r-Reşîd” 69b/13
 ھﺎﻟﯩﻞ (Ar.): samimi dost.
 ھ.+ﯘﻡ B78b/2
 ھﺎﻟﯩﺶ (Ar.): hilesiz, katkısız, saf, samimi,
 temiz, pâk.
 ھ. 33b/12
 ھﺎﻟﻚ (Ar.): halk, insanlar.
 ھ. B86a/10
 ھ.+ﺍ 35b/3
 ھ.+ﺩﺍﻥ 35b/4, 35b/6, 66b/4
 ھ.+ﺩﯗﺭ 35b/2
 ھ.+ﯩ 9b/8, 42a/1
 ھ.+ﯩﻨﺪﺍﻥ 68a/11
 ھ. ﻣﯩ 66b/4

- ḥamāḳat (Ar.): ahmaklık, beyinsizlik,
bönlük.
ḥ.+ına 27b/13
- ḥamd (Ar.): Allah'a olan şükran
duygularını bildirme.
ḥ. 1b/2
ḥ. ü şenā kı1- 1b/2
- ḥamle (Ar.): hamle, saldırış, savlet.
ḥ. 48b/8
ḥ. kı1- 48b/8
- ḥammām (Ar.): hamam.
ḥ.+a 58b/9
ḥ.+da 8a/5
ḥ.+dan 14b/9, 58b/12
- ḥamr (Ar.): içki, şarap.
ḥ. 49b/8, 49b/10
ḥ.+dur 50b/13
ḥ.+e B86a/2
ḥ.+ı 49b/7
ḥ.+ı iç- 49b/7
ḥ. iç- 49b/8, 49b/10
- ḥannās (Ar.): şeytan.
ḥ. 41a/9
ḥ.+dur 41a/8
- ḥarāb (Ar.): yıkık, yıkılmış, viran, harabe.
ḥ. 13a/1, 13a/12, 32b/6, 34a/2,
36a/4, 61a/11, 61a/13, 61b/5, 75a/8
ḥ.+dur 26a/1, 75a/8
ḥ. eyle- 13a/12
ḥ. idici 34a/2, 36a/4
ḥ. it- 13a/1, 32b/6, 61a/11, 61a/13,
61b/5
ḥ. ol- 75a/8
- ḥarām (Ar.): haram, yapılması veya
kullanılması dinen yasaklanmış
olan.
ḥ. 4b/4, 5a/5, 5a/5, 11a/11, 12b/2,
20a/4, 26a/7, 34a/7, 34a/7, 34a/7,
34b/13, 38b/11, 49b/6, 51b/8,
55a/10, 57a/10, 59a/8, 60b/12,
61a/2, 61b/7, 61b/13, 62b/11,
63b/2, 63b/3, 66a/5, 69a/1, 71b/9,
72b/5, 72b/7, 72b/9, 74b/8, B84a/3,
B84a/3, B84a/7, B84a/10, B84b/1,
B84b/2, B84b/6, B84b/8, B84b/9
ḥ.+a 34a/7, 53a/4, 59a/3, 61a/3,
71b/6
ḥ.+dan 59a/11
- ḥ.+dur 50b/13, 51a/2, 51a/7, 51b/1,
52a/9, 52a/10, 59a/6, 72b/9, 72b/11,
72b/12, 72b/13, 73a/1, 73a/3, 73a/6,
73a/11, 73b/11, 74a/7, 74a/7
ḥ.+ına 75a/3
ḥ.+ınıñ 75b/6
ḥ.+uñ B84b/7
ḥ.+a baḳ- 34a/7
ḥ.+a baḳma- 71b/6
ḥ.+a ḥelāl dimiş ol- 59a/3
dürlü işretler ve ḥarām zevḳler sür-
74b/8
ḥ. eyle- 72b/9
ḥ. gey- 34a/7, 72b/5, 72b/7, B84a/3
ḥ. iç- 34a/7, B84b/9
ḥ. it- 59a/8, 63b/2, 63b/3
ḥ. kı1- 57a/10
ḥ. ol- 11a/11, 38b/11, 51b/8
ḥ. yi- 20a/4, 34a/7, B84a/10,
B84b/1, B84b/8
ḥ. yime- B84a/3
- ḥarām1ık, ğı (<ḥarām+1ık) (Ar.+T.):
haramlık, haram olma durumu.
ḥ.+da 52a/11
ḥ.+ı 52a/4
- ḥarāret (Ar.): hararet, sıcaklık.
ḥ.+i B82b/11
ḥ.+ine 32b/9
- ḥarbe (Ar.): kısa mızrak, süngü.
ḥ. 38a/3, 46a/9
ḥ.+sile 46b/1
ḥ. ur- 38a/3
- ḥarc (Ar.): sarf, gider, masraf, bir iş için
kullanılan madde, harcırah.
ḥ. 19a/4, 19a/5, 19a/13, 19b/4,
20a/8, 20a/11, 20a/12, 26a/7, 29a/9,
29b/1, 30a/7
ḥ. eyle- 19a/4, 19a/13, 29b/1, 30a/7
ḥ. it- 19a/5, 19b/4, 20a/8, 20a/11,
20a/12, 29a/9
ḥ. itme- 26a/7
- ḥarclan- (<ḥarc+lan-) (Ar.+T.): harcamak,
sarf etmek.
ḥ.-asın 73b/8
- ḥareket (Ar.): hareket, kımıldanma,
oynama.
ḥ. 14b/5
ḥ. eyle- 14b/5

harem (Ar.): herkesin girmesine müsaade edilmeyen saygıdeğer ve kutsal yer; Hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım.

h.+inüñ (Ka'be haremün) 66b/1

harîr (Ar.): ipek.

h. 43a/6, 43a/12, 72b/7, 72b/8, 74a/6

h.+e 43a/7

h.+i 73a/10

h.+lerinden 43a/6

harîş (Ar.): hırslı, tamahkâr, bir şeye çok düşkün, lüzumundan fazla istekli.

h. 38b/2, 75b/10, 75b/10

h. ol- 38b/2, 75b/10

h. olma- 75b/10

harş (Ar.): tarla sürme, tarla ekme.

maḥall-i harş "cinsel ilişki" 52b/11

haseb (Ar.): baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.

h. 8b/10

hased (Ar.): kıskançlık, çekememezlik, günü.

h. 24a/13

h.+den 34a/2

hasenât (Ar.): iyilikler, iyi haller, güzel işler, hayırlı ameller.

h. 28a/2, 28a/5, 28a/12, 28a/13

h.+a 17a/11, 17a/12

h.+dan 15b/3

h.+ıla 17a/7

h.+lar 10b/4, 17a/5, 29a/9

h.+ları 29b/13

efḍal-i hasenât "iyi işler, güzel ameller" 23b/4

hâşılın biç- 28a/2

h.+lar kıl- 29a/9

h. tohumın biç- 28a/5

hasene (Ar.): iyilik, iyi hal, hayırlı iş, hayırlı amel.

h. 78b/6

hasf (Ar.): yere batma, toprağa gark olma.

h. 58a/8

hâşıl (Ar.): husule gelen, husul bulan, peyda olan, çıkan, üreyen, biten; semere, çalışma çabalama sonucunda elde edilen kazanç.

h. 6b/2, 6b/6, 7a/3, 8a/8, 10a/6, 11b/3, 12a/1, 12b/13, 13a/9, 13a/12, 15b/4, 15b/6, 15b/6, 16a/4, 19a/4, 19a/13, 23b/9, 28a/12, 28a/13, 28a/13, 29a/9, 29a/13, 60a/12, 74b/7, B84b/3

h.+da 27b/6

h.+ı 26a/1, 75a/8

h.-ı ma'nî "elde edilen anlamın özü, ortaya çıkan anlam" 8a/4

h.+ın 28a/3

h. eyle- 6b/6, 12a/1, 19a/4, 19a/13, 23b/9, 29a/13

hasenât hâşılın biç- 28a/3

h. it- 10a/6, 74b/7

h. ol- 6b/2, 7a/3, 8a/8, 11b/3, 12b/13, 13a/9, 13a/12, 15b/4, 15b/6, 15b/6, 16a/4, 28a/12, 28a/13, 28a/13, 29a/9, 60a/12, B84b/3

haşlet (Ar.): özellik.

h. 65b/4

hasret (Ar.): ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzümlüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, iç sıkıntısı, keder, zahmet, eseflenme; göreceği gelme, özleyiş.

h. 21b/2, 61a/5

h.+ile 15b/2

h. it- 21b/2

hasta (<haste) (Far.): hasta, rahatsız, sayrı.

h. B82a/1

h.+ya 39a/7

h. ol- B82a/1

hâşâ (Ar.): haşa, asla, katiyen, hiçbir vakit, Allah göstermesin, uzak olsun, öyle değil, öyle olması imkânsız.

h. 30b/7

haşr (Ar.): ölülerin diriltip mahşere çıkarılması.

h. 6a/6

h. ol- 6a/6

haṭâ (<ḥaṭâ) (Ar.): hata, yanlış, yanılma, günah, kabahat, kusur.

h.+dur 2a/6, 59a/8, 59b/13

h.-i mahzûr "büyük hatadır" 60b/1

hatar (Ar.): tehlike.

h.+dan 61b/3

haṭarlu (haṭar+lu) (Ar.+T.): tehlikeli.

h.+dur B81a/3

ḥatır (Ar.): gönül; birine karşı duyulan saygı, sevgi.
ḥ.+uniçun 36b/12

ḥātim (<ḥātime) (Ar.): son, nihayet.
sūʔ-i ḥātim+den 39b/7

ḥattā (Ar.): hatta, bundan başka, fazla olarak, dahi, bile, hem de, üstelik.
ḥ. 39b/11, 57b/7, 58b/5, 60a/3, 62b/5

ḥātūn (<ḥwtʔynh) (Soğd.): kadın, hatun, hanım.
ḥ. 66b/1, 66b/2, 66b/3, 67b/7, 68a/12, 68a/13, 68b/1, 69a/9, 69a/10, 69b/5, 69b/11, 70a/5, 70b/12, 71a/4, 71a/9
ḥ.+a 68a/13, 69a/2, 69a/5, 69b/13
ḥ.+ıla 65a/2
ḥ.+ına 72a/5
ḥ.+lar 52b/11
ḥ.+lara 71b/7, 73b/12, 74a/7
ḥ.+ları 52b/10, 64a/2
ḥ.+larıla 48b/11
ḥ.+laruñ 69b/9
ḥ.+laruñuzı 33a/1
ḥ.+um 67b/7
ḥ.+uñ 69a/6

ḥātūnlık, ḡı (<ḥātūn+lık) (Soğd.+T.): kadınlık.
ḥ.+ıla 70b/2

ḥavāle (Ar.): bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama, devretme.
ḥ. 39a/5, 62b/7, 66b/12
ḥ. it- 62b/7
ḥ. ol- 39a/5, 66b/12

ḥavāyic (Ar.): ihtiyaçlar, lüzumlu, gerekli şeyler.
ḥ.+i 19a/12

ḥavż-ı kevşer (Ar.): cennette bir havuz, cennet havuzu.
ḥ.+den 4b/5
ḥ.+inden 5b/2

hay: ha, sakın, aman, vay, ey, hey. [ünl.]
h. 5a/4, 49b/12, 68a/1, 70a/5, 70b/11, 75b/2, 75b/2

ḥayāt (Ar.): hayat, dirilik, canlılık.
ḥ. 16a/4
ḥ.+ına 25b/12

ḥayır (<ḥayr) (Ar.): iyilik, fayda, yarar, faydalı iş. bkz. ḥayr.
ḥ.+lar B74b/6

ḥayırlu (<ḥayr+lu) (Ar.+T.): hayırlı, yararlı, hayrı olan, iyi, güzel.
ḥ. 12b/4

ḥayr (Ar.): iyilik, fayda, yarar, faydalı iş. krş. ḥayır.
ḥ. 2a/12, 2b/2, 3a/9, 3a/11, 3b/5, 3b/6, 3b/7, 16a/5, 18a/7, 18a/11, 22b/5, 22b/6, 24a/4, 28a/13, 29a/1, 29a/2
ḥ.+a 29a/3, 4b/6
ḥ.+ı 60b/4
ḥ.+uñuzdan 18a/7
ḥ.-ı keşir 10b/3
ḥ.-ı ümmet 4b/11
ḥ. işle- 2b/2
ḥ. it- 3a/9
ḥ. ol- 22b/5, 22b/6
envāʔ-ı ḥayr+üm B74b/4
ḥayr-ı keşir “büyük hayır” 10b/3
ḥayr-ı ümmet ol-“hayırlı ümmet olmak, ümmetlerin hayırlısı olmak” 4b/11

ḥayvān (Ar.): hayvan, insandan farklı olarak dil ve akıldan yoksun canlı yaratık.
ḥ. 58a/9
ḥ.+dan B75b/9, B76a/4
ḥ.+lar 48b/11

ḥāzık (Ar.): işinin ehli, usta, maharetli. lebīb-i ḥāzık “anlayışlı, idrāk gücü yüksek” 1b/4

ḥāzır (Ar.): hazır, huzurda bulunan, meydanda, göz önünde bulunan.
ḥ. 2b/13, 3b/3, 18a/1, 44a/13, 70a/5, 76a/12
ḥ. bul- 2b/13, 76a/12
ḥ. ol- 18a/1
ḥ. тұr- 44a/13

ḥazīne (Ar.): altın, gümüş, mücevher gibi değerli eşya yığını, büyük servet.
ḥ. 47b/12
ḥ.+sinden 54a/3
ḥ. it- 47b/12

ḥazret (Ar.): huzur, kat, makam; saygı ifadesi olmak üzere kullanılan bir unvan.

h.+e 9b/7
 h.+i 3b/1, 3b/8, 4b/1, 10a/2, 22a/6,
 39b/11, 51a/13, 51b/1, 54a/11,
 62a/12, 71b/11, 73a/10, 73b/7,
 73b/8, 74a/4, 74a/10, 74b/5, 78a/1,
 78a/12, 78b/13, B78b/4
 h.+inde 8b/7, 8b/8, 19b/10, 64b/11,
 71a/7
 h.+inden 11a/8, 41a/2, 64b/10,
 80b/9, B77a/6
 h.+ine 1b/2, 1b/9, 2a/10, 3a/13,
 12a/12, 17b/4, 17b/13, 21b/7,
 21b/12, 42a/5, 42a/6, 43a/8, 44b/9,
 50a/6, 51a/11, 68a/4, 72b/3
 h.+inüñ 4a/8
 h.+üme 24a/5, B76b/7
 h.+ümüze 22b/2
 h.-i Muṣṭafā 6a/2, 6b/6, 6b/9, 7a/4,
 7a/12, 12b/8, 13a/3, 15a/1, 16b/9,
 19b/5, 22b/4, 24b/2, 24b/9, 25a/12,
 26a/9, 28a/3, 28b/11, 31a/1, 32b/4,
 33b/10, 35a/5, 38a/11, 41b/6, 44a/2,
 44b/8, 45a/10, 46b/4, 49b/8, 50b/8,
 51a/8, 54b/11, 57b/7, 60b/7,
 61b/12, 65a/5, 65a/12, 72a/8,
 76b/11, 77b/6, B75a/10, B76b/11,
 B77b/7, B78a/2, B79a/5, B84a/1
 h.-i Muṣṭafā'dan 8b/12, 15a/7,
 51b/4, 54a/8, 62a/5, 73a/8, 73a/12,
 78a/4, B84a/4, B84b/10
 h.-i Muṣṭafā'nuñ 5b/2, 76b/9
 h.-i Muṣṭafā'ya 35b/13, 41b/10,
 71b/3
 h.-i Rabbi'l-âlemîn 44a/10
 h.-i Resûl 10a/11, B76a/8
 h.-i Resûl'den 72b/5, 73b/12
 h.-i 'Alî 73a/7
 Allāhü Ta'ālā ḥazretinde 8b/7
 Allāhü Ta'ālā ḥazretine 43a/8
 Hâk Ta'ālā ḥazretinde 8b/8, 19b/10,
 64b/11, 71a/7
 Hâk Ta'ālā ḥazretinden 11a/8,
 41a/2, B77a/6
 Hâk Ta'ālā ḥazretine 1b/2, 17b/4,
 17b/13, 21b/12, 40a/11, 42a/5,
 44b/9, 50a/6, 68a/4, 72b/3
 pāziṣāh ḥazretinden 80b/9
 pāziṣāh ḥazretine 21b/7

Peygamber ḥazreti 10a/2, 22a/6,
 73a/10, 74b/5
 Resûl ḥazreti 3b/1, 3b/8, 4b/1,
 39b/11, 51a/13, 51b/1, 54a/11,
 62a/12, 71b/11, 73b/7, 73b/8,
 74a/4, 74a/10, 78a/1, 78a/12,
 78b/13, B78b/4
 Resûl ḥazretinden 64b/10
 Resûl ḥazretine 3a/13, 12a/12,
 51a/11
 Resûl ḥazretiniñ 4a/8
 ḥazṣ (Ar.): hoşlanma, zevklenme.
 h.+ı 59b/3
 hebā (<hebā>) (Ar.): yok yere, boş, nafile.
 h.-yı menşür ol- "boşa gitmiş
 olmak" B78a/9
 hediyye (Ar.): hediye, armağan.
 h.+leri 44a/12
 helāk (Ar.): mahvolma, ölme, yok olma.
 h. 2a/6, 2a/9, 13b/7, 13b/10, 14a/1,
 14a/8, 14b/1, 15b/9, 16a/3, 16a/6,
 16a/10, 23a/6, 30a/6, 31b/10, 36a/8,
 45a/1, 45a/4, 47b/10, 48b/5, 53b/6,
 54b/1, 54b/3, 54b/6, 54b/9, 56b/7,
 56b/8, 57a/7, 57b/1, 58a/7, 58a/10,
 58a/13, 58b/3, 61b/5, 62b/7, 69a/8,
 B73b/3, B73b/3, B75a/7, B75a/10,
 B82b/11, B86a/7
 h. eyle- 13b/7, 13b/10, 30a/6,
 58a/7, 69a/8
 h. eyleme- 16a/6
 h. idici B82b/11
 h. it- 36a/8, 45a/1, 54b/1, 56b/7,
 56b/8, 58a/10, 61b/5, B75a/10
 h. itme- B75a/7
 h. ol- 2a/6, 14a/1, 14a/8, 14b/1,
 15b/9, 16a/3, 16a/10, 45a/4, 48b/5,
 53b/6, 54b/3, 54b/9, 57a/7, 57b/1,
 58a/13, 58b/3, 62b/7, B73b/3,
 B73b/3, B86a/7
 h. olıcı 31b/10
 h. olma- 54b/6
 h. olucı 2a/9, 23a/6
 ḥelāl (Ar.): yapılması veya kullanılması
 dinen yasaklanmamış olan, haram
 olmayan.
 h. 4b/3, 4b/3, 11a/2, 26a/8, 34a/6,
 34a/6, 51a/7, 52a/12, 59a/3, 59a/3,
 59a/3

- h.+dür 51a/3, 60b/6, 72b/12
h.+e 34a/6
h.+i 53a/4
h.+inden 75a/11
h.+ine 75a/3
h.+inün 75b/6
h. bil- 4b/3
h.+e bak- 34a/6
h. gör- 59a/3
harāma helāl dimiş ol- 59a/3
h. iç- 34a/6
h. yi- 34a/6
helällaş- (<helāl+laş-) (Ar.+T.):
helalleşmek, alış verişte veya
ayrılma sırasında hakkını birbirine
bağışlamak.
h.-mağa 17a/1
h.-mağ 16b/13
hele: hiç olmazsa, her şeyden önce. [bağ.]
h. 68b/1
hem (Far.): hem, üstelik, bir de, ayrıca,
zaten, aynı zamanda, ve, de/da.
[bağ.]
h. 45b/5, 52b/8, 67a/12, 67b/3,
68a/6, 75a/3
hem hem (hem bal hem sirke)
35a/12
hemān (Far.): hemen, derhal, o anda,
çarçabuk.
h. 7b/12, 18b/6, 18b/7, 21a/6,
29b/6, 30a/10, 37a/4, 39b/3, 40a/5,
40a/8, 41b/5, 45b/1, 45b/4, 45b/9,
46a/6, 48a/12, 48b/10, 51a/6,
58b/10, 66b/5, 66b/10, 67a/1,
67b/13, 68a/2, 68a/3, 70b/2, 74b/8,
75b/3, 75b/4, 76a/6, B73b/5,
B83a/4, B83a/5, B86a/2
hem-çünān (Far.): böyle, böylece.
h. 11a/9, 15b/9
hem-nişīn (Far.): samimi dost, candan
arkadaş.
h. 8a/13
hemyān (Far.): heybe, çanta, büyük kese.
h.+ıla 67b/8
henüz (Far.): şimdiye kadar, bu ana dek,
daha, daha şimdi, yeni, hala, ancak.
h. 40b/2, 40b/7, 47a/1, 47a/7,
60a/2, 64b/4
hep: hep, bütün, hepsi.
h. 75b/9
her (Far.): her, hep, bütün, her bir.
h. 1b/5, 2b/1, 2b/11, 2b/12, 6a/3,
6b/5, 7b/8, 9a/8, 10b/10, 10b/13,
11a/1, 14a/6, 14b/11, 15b/5, 18b/2,
20b/6, 21a/12, 23b/3, 25a/11, 25a/8,
27a/10, 27b/13, 28a/4, 28a/11,
30b/5, 31a/10, 31a/11, 33b/12,
34a/13, 34b/3, 34b/4, 35b/8,
36a/13, 38a/10, 39b/10, 39b/12,
40a/9, 43a/11, 44a/12, 47a/10,
49b/9, 50b/7, 50b/12, 50b/13,
51a/1, 51a/2, 54a/7, 61a/8, 62a/13,
63b/3, 66a/6, 71a/9, 71a/11, 71b/9,
72b/2, 73a/6, 75a/5, 76b/12,
77b/12, 80b/9, B77a/9, B77a/11,
B78a/2, B80b/11
h. bir 15b/6, 17b/4, 17b/5, 17b/7,
17b/9, 19a/4, 19b/12, 20a/11,
21b/13, 53b/5
h. biri 44a/9, 54a/2, 62b/10,
62b/12, 75b/3, 75b/5
h. birinden 62b/9
h. birine 28a/2, 64a/8
h. dem 41a/2
h. gün 13b/12, 18b/13, 19b/4,
30b/4, 38b/6
h. günde 17b/7
h. günü 19b/12
h. kim 51a/7, 52a/12, 59a/3,
60b/12, 73a/2, 78b/5, 79b/13
h. kimse 68a/7
h. ne 2a/11, 19b/9, 38b/13, 59b/6,
B73a/2
h. neye 2a/5
hergiz (Far.): asla, katiyen, hiçbir vakit,
kesinlikle, hiçbir suretle.
h. 2a/11, 14b/11, 15b/2, 27b/11,
33b/6, 44a/7, 60a/2, 60a/12, 61b/5
hevā (Ar.): heves, istek, arzu; nefsanî arzu.
h.+ları 48b/2
h.+larına 29a/13, B83a/3
h.+sı 15b/12
heves (Ar.): heves, istek, arzu.
h.+ler 14b/4
heybet (Ar.): heybet, haşmet; insanda
korkuyla karışık saygı uyandıran
hal veya görünüş.
h. 54b/10

- h.+i B77a/2
h.+ile 46a/13
h.+in B83b/7
h.+inden 40b/10
h.+üm 46a/12
h. al- 54b/10
heybetlü (<heybet+lü) (Ar.+T.): heybetli.
h. 36b/3, 36b/5, 45a/11, 45b/2, 46a/12
hezār (Far.): pek çok, binlerce.
h. 15b/1, 43a/7, 60a/9, 66b/10
hezārān (Far.): binlerce.
h. 21b/1
hıfz (Ar.): saklama, koruma.
h. 72b/4, 79b/7
h. u amān içinde ol- “eminlik içinde olmak, selamette, güvende olmak” 72b/4
h. ve amān içinde dut- “eminlik içinde bulundurmak, güvende tutmak” 79b/7
hınzır (Ar.): domuz.
h. B82a/7
h. it- B82a/7
hirmen (Far.) harman.
h.+e 27b/5, 27b/8
h.+i 41b/1, 41b/1
hırş (Ar.): öfke, kızgınlık; sonu gelmeyen arzu, istek.
h.+dur 34a/9
h.+ı 38a/13
hışım (<hışm) (Far.): kızgınlık, büyük öfke, hiddet. bkz. hışm.
h.+lar 58a/11
hışm (Far.): kızgınlık, büyük öfke, hiddet.
krş. hışım.
h. 55b/8, B75a/10
h.+ına 49b/13, 52b/7, 63a/9, 65b/7
h.+ından 28b/5, 66a/8, 69b/6, B79a/3
h.+umuz 53b/8
h. it- B75a/10
ulu hışm ol- 55b/8
Allāh’uñ hışmına uğra- 49b/13
Haḳta‘ālā’nuñ hışmına uğra- 65b/7
Haḳta‘ālā’nuñ hışmına uğrat- 63a/9
Haḳta‘ālā’nuñ hışmına ve ‘azābına uğrat- 52b/7
hicret (Ar.): bir yerden başka bir yere göç etmek.
h. B75a/4
h. it- B75a/4
hiç (<hīç) (Far.): hiç, hiçbir, asla, olumsuz cümleleri anlam bakımından kuvvetlendirir. bkz. hīç.
h. 13b/5, 52b/3, 52b/5
h. bir 16b/9
hīç (Far.): hiç, hiçbir, asla, olumsuz cümleleri anlam bakımından kuvvetlendirir. krş. hīç.
h. 19b/8, 20a/2, 36b/1, 46b/9, 57a/11, 76b/3, B82a/1, B82a/2
h. bir 54a/12, B80b/9
h. birinden 38a/6, 38a/7
h. birine 48a/5
hidāyet (Ar.): Hak yoluna erdirmeye, doğru yola erdirmeye.
h. 31a/7
h.+den B80b/5
h. vir- 31a/7
hikāyet (Ar.): hikāye, olmuş bir hadise.
h. 3a/2, 12a/1, 13b/2, 15b/10, 17b/9, 18a/12, 21a/1, 30a/8, 33a/5, 36b/2, 37a/12, 38b/5, 40a/9, 46b/13, 60a/1, 66a/9, 66b/8, 67a/8, 68a/10, 69b/13, 70b/4, 76a/2
h.+i 37a/6, 49b/13, 57a/5, 69a/6, 69b/7
h.+leri 68b/6
h. getir- “hikāye anlatmak, bir olay nakletmek.” 3a/2
h. it- “hikāye anlatmak” 15b/10, 30a/8, 67a/8
h. olın- “hikāye anlatılmak” 12a/1, 17b/9, 18a/12, 33a/5, 36b/2, 38b/5, 46b/13, 76a/2
h. olun- “hikāye anlatılmak” 13b/2, 21a/1, 37a/12, 60a/1, 66b/8, 68a/10, 69b/13, 70b/4
h.-i Bel‘am-ı Bā‘ūr 13b/11
h.-i Berşīšā 14a/1
hikmet (Ar.): hikmet, ilahi sır, sebep, maksat.
h. 67a/11, 69b/9
h.+den 53a/2
h.+i 53a/1

- h.+içün 52b/13
h.+ile 53a/6
hîle (Ar.): hile, aldatma.
h. 66b/10, 67b/10
h. it- “hile yapmak” 67b/10
himmet (Ar.): gayret, emek, çalışma, çabalama.
h.+i 24b/7, 35b/9
h.+leri B72b/7
hisâb (Ar.): hesap, hesaplama; sorgu, sual.
h. 17b/10, 17b/11, 18a/6, 48a/13, 75a/3, B81a/11, B81b/9
h.+a 65b/7
h.+ın 75b/6
h.+lar 26a/8
h.+ları 25a/3
h.+a uğra- 65b/7
h. eyle- 17b/10, 17b/11
h. görme- B81b/9
h.+ın vir- 75b/6
h.+lar vir- 26a/8
h. ol- 75a/3
h. olun- 18a/6
hisâblaş-: hesaplaşmak.
h.-a 29a/1
h.-mak 18a/3
h.-uñ 18a/6
hiṭāb (Ar.): hitap, seslenme.
h. 5b/3, 23b/2, 37a/4, 46a/5, 71b/3, B76b/8, B77a/1, B77a/2, B77a/3
h. gel- “seslenilmek” 5b/3, 37a/4, 46a/5, B77a/1
h. it- “seslenmek” 23b/2, 71b/3
hizmet (Ar.): hizmet, iş, iş görme, vazife.
h. 30a/4, 32b/4, 59b/6
h.+i 38b/11, 42b/2
h.+inde 24b/12
h.+ine 17b/3, 19b/4
h.+ini 19a/13
h.+ümüzi B75a/4
h. it- 30a/4
h. kıl- 32b/4
hōca (Far.): hoca, efendi, ağa, üstad.
h. 67b/2, 67b/3
h.+lar 8a/6, 8a/12
hōd (Far.): da/de, dahi, kendi, bizzat. krş.
hōz.
h. 18b/3
hōr (Far.): hor, hakir, değersiz, alçak.
h. 5b/5, 9b/11, 63b/6, 68a/6, B73a/7, B75b/4
h. it- 68a/6
h. u ḥaḳīr ol- 63b/6, B75b/4
h. u ḥaḳīr ve azğün ol- B73a/7
hōrla- (hōr+la-) (Far.+T.): horlamak, aşağılamak.
h.-duñuz 9b/1
h.-mak 72b/10
horos (<horūs) (Far.): horoz.
h.+ları 53b/1
hōş (Far.): güzel, iyi, hoş.
h. 34b/13, 39a/13, 39a/13, 70a/9
h. gel- 34b/13
h. ol- 70a/9
h. tut- 39a/13, 39a/13
hoşnūd (Far.): hoşnut, memnun, razı.
h. 40b/12, 43a/3, 43a/4, 63a/1
h.+dur 11a/9, 42b/10
h. ol- 63a/1
h. olma- 40b/12
h. olucı ol- 43a/3
h. olunmuş ol- 43a/4
hōz (<hōd) (Far.): da/de, dahi, kendi, bizzat. bkz. hōd.
h. 20a/5, 20a/6, 49b/5, 52a/11, 60b/11, 63a/8, 64b/5, 68a/1, 69b/9, 71a/4
hū (Far.): huy, tabiat, mizaç.
h.+larından 6b/3
Hūd (Ar.) (öz. a.): Hūd suresi; Kur’an-ı Kerim’in on birinci suresi.
H. B76b/2
Huṣāvendigār (<Hūdāvendigār) (Far.) (öz.a.): amir, hükümdar; metinde Mevlana Celale’ d-dîn-i Rûmî için kullanılmıştır.
h. 7b/9, 13a/1, 16a/6, 58a/13
hulāşa (Ar.): bir şeyin, bir sözün özü.
h.-i beriyyāt “cümle mahlukatın, tüm yaratılmışların özü; Hz. Muhammed” 1b/2
hulle (Ar.): cennet elbisesi.
h.+ler 9b/6, 44a/5
hulūş (Ar.): halislik, saflık, temizlik, samimiyet, gönül temizliği.
h.-i niyyetile “samimi, içten niyetile” B76b/5
hūr (Far.): güneş, ışık.

- h. 15b/4
 h. ol- 15b/4
 hūri (<hūrī) (Ar.): cennet kızı, huri.
 h.+ler 44a/6
 hurma (Far.): hurma, hurma ağacının
 yemişi.
 h. 51b/7
 huşamā (Ar.): düşmanlar, muhalifler, karşı
 taraflar.
 h. 79a/2
 huṭbe (Ar.): hutbe, Cuma namazından önce,
 bayram namazlarından sonra
 hatibin verdiği öğüt.
 h. 62a/12
 h.+sinde 62a/12
 h. oğu- 62a/12
 huṣūr (Ar.): 1. huzur, gönül ferahlığı.
 h.+ıla B82b/5
 2. huzur, ön, makam, kat.
 h.+ında 3a/3, 64b/1, 71a/8
 hüküm (Ar.): hüküm, emir, kesin karar,
 netice, dini kural, şart. krş. hüküm.
 h. 2a/10, 4b/3, 43b/9, 48a/2, 48a/2,
 48a/3, 77b/6
 h.+inde 64a/9
 h.+indedür 51a/6, 58b/4
 h.+inden 64a/5, B83a/3
 h.+ine 1b/8, 18a/8, 18a/10
 h.+ünde 76a/6
 h. eyle- 4b/3, 77b/6
 h. it- 43b/9, 48a/2, 48a/2, 48a/3
 Hākta‘ālā’nuñ hükminden çıkıcı ol-
 64a/5
 hükümet (Ar.): hüküm sürme, devlet.
 h. 76a/5
 hüküm (<hüküm) (Ar.): hüküm, emir, kesin
 karar, netice, dini kural, şart. bkz.
 hüküm.
 h. 34a/9
 hürmet (Ar.): saygı, şeref, itibar, değer
 verme.
 h. 50b/6
 h. kıl- 50b/6
 hüsn (Ar.): güzellik, iyilik, hoşluk.
 h.+idüm 67a/12
 h.-i şüretine 59a/7
 h.-i zannı 30b/6
 hüsn-i şüret (Ar.): güzel yüz, güzel çehre.
 h.+ine 59a/7

- hüsn-i zann (Ar.): iyi düşünce, güzel fikir
 besleme.
 h.+ı 30b/6

I

- ılduz: yıldız.
 1.+ları 24b/6
 ımızkan-: azıcık uyumak, kestirmek.
 1.-dum 68a/5
 ırak: uzak.
 1. 6a/5, 7a/11, 54a/5, 55a/4, 58a/12,
 63b/9, 63b/10, 72b/1, B80a/7
 1.+dan 54b/10
 1. eyle- B80a/7
 1. ol- 6a/5, 7a/11, 55a/4, 63b/9,
 63b/10, 72b/1
 ırmak, ğı: ırmak, çay, nehir.
 1. 68a/3
 1.+a 68a/2
 1.+ından B85a/2
 ısıcağ: sıcak.
 1. 49a/2
 ısır-: ısırmak.
 1.-duğına 32a/10, 32a/11
 ışmarla-: 1.vermek, bırakmak, emanet
 etmek, göndermek, iletmek, teslim
 etmek.
 1.-dı 18a/1, 67a/1, 71a/13, B83a/6
 1.-mağ 31a/10
 cānını cennete ışmarla- “ölmek”
 67a/1
 cān ışmarla- “ölmek” 18a/1,
 71a/13, B83a/6
 2. tembih etmek, tavsiye etmek.
 1.-yayum 45b/5
 ıssı: sıcak, sıcaklık, hararet.
 1. 10a/10, B85b/10
 1.+dan 10a/13
 1.+larda 37b/4
 1.+larına 32a/13
 1.+larında 37b/2
 1.+sın 10a/10
 1.+sına 32a/13
 1.+sında 37b/1
 1.+sından 10b/2
 ıṣ: (Ar.): yaşayış, yaşam, yaşama tarzı,
 zevk ve sefa.
 ı. B83a/9

İ

i-: imek fiili, ek eylem.

i.-di 14a/1, 17a/4, 40a/2, 40a/5,
53b/13, 60a/2, 73b/9

i.-ken B81b/4

i.-miş 37a/7

i.-se 9a/6, 9b/3, 9b/11, 9b/12,
18a/9, 22b/7, 40b/6, B79b/10

ʿibādāt (Ar.): ibadetin çoğulu, ibadetler.

ʿi. 2a/2, 34b/1, 34b/6, 35a/9

ʿi.+ı 43b/3

ʿi. eyle- 2a/2

ʿibādet (Ar.): ibadet, kulluk vazifesi,

Allah'ın emirlerini yerine getirme.

ʿi. 9a/8, 9a/8, 12a/7, 12a/9, 14a/8,
19b/12, 20b/12, 21b/13, 22a/2,
22a/3, 22a/4, 22a/10, 22a/11, 22b/1,
22b/8, 23b/3, 24b/10, 26b/1,
27a/10, 28a/2, 28a/5, 28b/1, 30b/8,
32a/9, 37a/13, 37b/3, 38a/9, 43b/4,
78b/8, B73a/5, B76a/1, B76a/8,
B76b/6, B76b/7, B82b/2

ʿi.+de 22a/11, 47a/11

ʿi.+den 5a/8, 29b/12, 30a/1

ʿi.+dür 7a/1

ʿi.+e 1b/10, 3b/9, 3b/11, 5a/3, 7a/2,
7a/2, 10a/7, 11b/11, 15b/3, 16a/11,
17b/2, 18a/10, 19a/4, 21a/1, 21b/12,
24a/5, 24a/9, 26b/6, 28a/1, 30a/8,
30b/9, 31a/6, 32a/3, 34b/11, 38b/3,
40a/10, 42a/9, 44b/1, 62b/13,
70b/4, 71a/11, B75b/5, B76a/2,
B77b/1

ʿi.+i 10b/9, 22b/2, 24a/11, 29b/1,
30a/6, 34a/3, 34a/4, 34a/8, 40a/11,
B73a/5, B78a/9

ʿi.+ile 31b/12

ʿi.+in 38a/13

ʿi.+inden 19a/9

ʿi.+ler 21b/7, 30b/4

ʿi.+ümden B72b/8

ʿi.+üñ 7a/2, 11a/13

ʿi. eyle- 19b/12, 22a/2, 22a/3, 22a/4
ʿi. it- 12a/9, 21b/13, 37a/13, 78b/8,
B82b/2

ʿi. kıl- 9a/8, 37b/3, 40a/11, B76b/6,
B76b/7

ʿi.+ler ve t̃atler eyle- 21b/7

t̃at ve ʿibādet it- 32a/9

t̃atler ve ibādetler kıl- 30b/4

ʿi. tohumların ek- 28a/2, 28a/5

ʿi. ve t̃at it- 22a/10, 22b/8, 24b/10,
26b/1, 27a/10, 28b/1, 38a/9

ʿi. ve t̃at kıl- 20b/12, 22b/1,
B76a/1

meydān-ı ʿibādet+de 24b/7

ʿibāret (Ar.): ibaret, oluşan, meydana gelen.

ʿi.+sin 18b/7

iblis (Ar.): şeytan.

i.+i B74a/1

i.-i dermānde “zavallı, biçare
şeytan” B78a/7

i.-i laʿīn “lanetlenmiş şeytan, lanetli
şeytan” 52b/7

ʿibret (Ar.): kötü bir hadiseden alınan ders.

ʿi. 21a/13, 21b/1, 40a/10, 40a/10,
54b/5, 59b/13

ʿi. al- 21a/13, 21b/1, 40a/10, 54b/5,
59b/13

maḥall-i ʿibret 59b/12

ibriḳ (Ar.): toprak veya madenden yapılmış
kulplu emzikli su kabı.

i. 67b/12

ibrişim (<ebrişum) (Far.): kalınca

bükülmüş ipek iplik.

i. 48b/4

icāle (Ar.): dolaştırma, dolaştırılma.

icāzet (Ar.): izin, ruhsat.

i. 44a/11

i. dile- 44a/11

ictināb (Ar.): sakınma, çekinme,

uzaklaşma.

i. 34a/11, 34a/12

i. it- 34a/11

iç: iç, içerdeki kısım, bir şeyin içerisi, iç
kısım, dahil.

i.+i 44a/4

i.+inde 2a/7, 2b/5, 2b/7, 5a/10,
9b/8, 10b/3, 10b/12, 15a/2, 22b/6,
22b/8, 22b/11, 24b/4, 24b/12,
25b/5, 26a/3, 26a/5, 27a/12, 32a/10,
34b/3, 34b/7, 34b/10, 35a/5,
35a/11, 39a/7, 40b/4, 44a/9, 48a/11,
50a/11, 57a/9, 62b/6, 65a/10, 65b/7,
69b/5, 71b/11, 72b/1, 72b/4, 77b/8,
78b/3, 79b/8, B75b/3, B78a/11,

B83a/9, B83a/10, B85a/2, B85a/7,
 B85a/9, B86a/11, B86b/4
 i.+indedür 61b/3
 i.+indeki 40a/2, 41a/13, 80b/7
 i.+inden 5b/4, 33b/5, 34b/2
 i.+indeyiken 21b/5
 i.+indür B77b/5
 i.+ine 8a/6, 16a/9, 37b/11, 62b/5,
 63b/12, 66a/5, 66b/1, 68b/10,
 B82a/11
 i.+ümde 19b/9
 i.+ümden 47a/8, 66b/11
 i.+üme 70b/2
 i.+ümüzde B78a/7
 i.+ündür 27a/1
 i.+üñde 50b/5
 i.+üñüzde 36a/10
 i.+üñüze 49a/8
 hıfz u amān içinde ol- “eminlik
 içinde olmak, selamette, güvende
 olmak” 72b/4
 hıfz ve amān içinde dut- “eminlik
 içinde bulundurmak, güvende
 tutmak” 79b/8
 i.+üme korku düş- 70b/2
 iç-: içmek.
 i. 50a/2
 i.-di 49b/10, 50a/2
 i.-dügiçün 49b/6
 i.-e 4b/5
 i.-eler 51b/6
 i.-elerdi B81b/11
 i.-en 50b/2, B85b/11
 i.-endür 51b/12
 i.-ene 16a/8
 i.-eni 51a/9
 i.-enlere 51b/1
 i.-er B77a/8, B85b/11
 i.-erler 5b/2, B72b/8, B86a/3
 i.-erse B85a/7
 i.-iserdür B85a/10
 i.-me 5a/6
 i.-medi B84a/3
 i.-mege 50b/4
 i.-megile 50a/8
 i.-mek 48b/10, 48b/11, 49a/6,
 49a/12, 49b/4, 49b/7, 49b/8,
 73b/11, 74a/6, B76a/4, B84b/9,
 B86a/10

i.-mekde B86a/9
 i.-mekden 4b/3
 i.-mekdür 34a/6, 34a/7, B72b/7
 i.-meklikden B86a/7
 i.-meyelerdi B76a/7
 i.-meyendür 51b/13
 i.-meyiser B85a/2
 i.-mez 50a/12
 i.-mez ol- 50a/12
 i.-se 74a/2, B85a/1
 i.-üp 12b/2, 39b/12, 48b/5
 and iç- “yemin etmek” 39b/12,
 B77a/8
 haram iç- 34a/7, B84b/9
 helāl iç- 34a/6
 hamrı iç- 49b/7
 hamr iç- 49b/8, 49b/10
 süci iç- 49b/4, 50a/2, B85a/1,
 B85a/7, B86a/9
 süciyi iç- 51b/6
 içerü: içeri.
 i. 67b/4, 67b/5, 70b/9
 içil-: içilmek.
 i.-ür 52a/10
 içim: bir defada veya bir yudumda içilecek
 miktar.
 i. 74b/5
 bir içim şu virme- 74b/5
 içün: için, dolayısıyla, sebebiyle,
 maksadıyla.
 i. 3b/2, 9a/3, 9a/7, 11b/1, 17b/5,
 22a/7, 22a/10, 22a/11, 23a/10,
 29a/7, 32b/7, 39a/12, 44b/7,
 52b/12, 54b/4, 56a/10, 56a/13,
 59b/3, 59b/4, 59b/11, 66a/6,
 69a/11, 77b/12, B73a/2, B73a/5,
 B75b/7
 içür-: içirmek.
 i.-e B85a/8
 i.-iserdür 51b/3
 i.-megile 49a/8
 i.-mek 16a/9
 i.-ürler 5a/6
 idici: yapan, eden, edici.
 i. 26b/12, 34a/2, 36a/4, 41a/8,
 53a/3, 64a/8, 64a/8
 i.+dür 49a/4, B82b/11
 i.+ler 24a/1, 61b/11
 i.+leri 64a/9

ʿamel idici 24a/1
 ʕarāb idici 34a/2, 36a/4
 helāk idici B82b/11
 livāṭa idici 61b/11
 mübālağa idici ol- 53a/3
 raḥmet idici 26b/12
 telef idici 49a/4
 vesvese idici 41a/8
 zinā idici 64a/8, 64a/8, 64a/9
 idil-: etme işine konu olmak, edilmek,
 yapılmak.
 i.-eni 55a/8, 57a/3
 idin-: edinmek, kendini bir şeye sahip
 kılmak, kendine sağlamak, iktisap
 etmek.
 i.-di 25b/5
 i.-diler 57a/8, 58a/3
 i.-meyeyidüm 6a/1
 i.-mişidi 12a/3, 60a/12
 i.-se 56a/10
 dost idin- 25b/5
 oğul idin- 60a/12
 vazīfe idin- 12a/3
 ʿādet idin- 56a/10, 57a/8, 58a/3
 yār idin- 6a/1
 iḥlāṣ (Ar.): kalp temizliği, samimiyet,
 doğruluk.
 i. 1b/1, 3a/3, 16b/11, 79a/9
 i.+ıla 66b/7, 26b/13, B76b/6
 sūre-i iḥlāṣ 79b/6, 80a/9
 iḥsān (Ar.): ihsan, lütuf, iyilik.
 i. 43b/13, B73b/8
 i.+lar 21b/7
 i.+umıla B74b/4
 luṭuf ve iḥsān it- 43b/13
 i. u keremlerin B73b/8
 envāʿ-ı iḥsān+ından 43a/4
 iḥtilāf (Ar.): ihtilaf, aykırılık, anlaşmazlık.
 i. 56b/5
 i. it- 56b/5
 iḥtimālī'l-lāhī (Ar.): ihtimal dahilinde,
 olması muhtemel.
 i.+dür 33a/12
 iḥtirāz (Ar.): sakınma, çekinme, korkma.
 i. 4a/8, 27a/10, 66a/8, 66a/9, 72b/3
 i.+ıla 20b/2
 i. eyle- 66a/8, 72b/3
 i. it- 4a/8, 27a/10, 66a/9
 iḥtiyāṭla ve iḥtirāzıla it- 20b/2

iḥtiyāc (Ar.): ihtiyaç, gereklilik.
 i. 60a/7
 i.+uñ 60a/6
 i. ol- 60a/7
 iḥtiyār (Ar.): seçme, üstün tutma, tercih
 etme.
 i. 6a/6, 26a/10, 27a/8, 58a/1,
 B72b/9
 i. it- “tercih etmek, seçmek” 6a/6,
 26a/10, 27a/8, 58a/1, B72b/9
 iḥtiyāṭ (Ar.): ilerisini düşünerek görerek
 davranma, sakınma, tedbirli
 davranma.
 i. B77a/4
 i.+ıla 20b/2
 i.+ıla ve iḥtirāzıla it- 20b/2
 ʿiḳāb (Ar.): eza, cefa, eziyet.
 ʿi. 45a/9
 ʿazāb ve ʿiḳāb ol- 45a/9
 iki: iki [sayı].
 i. 12b/12, 13b/12, 17b/5, 17b/8,
 17b/9, 26a/9, 31b/3, 31b/10, 34a/9,
 35a/9, 35a/11, 36a/10, 40a/7,
 41b/12, 42a/5, 42b/6, 42b/7, 43b/5,
 45a/13, 45b/8, 46a/7, 48a/13, 50a/4,
 56a/3, 61b/13, 66a/4, 67a/4, 67a/6,
 68a/4, 70b/6, 71a/2, 71a/6, 71a/8,
 78a/10, 78b/2, 78b/5, 78b/8,
 78b/11, 80a/3, B76b/11, B77a/9
 i.+si 57a/7, 64b/3, 73a/11
 i.+sile 62a/2
 i.+sin 56a/5, 56a/8, 57a/6, 64b/4
 i.+sini 56b/6, 56b/6, 56b/7
 i.+sinüñ 65b/11
 i. gönül kılma- 35a/11
 ikinci: ikinci.
 i. 10b/8, 33a/3, 38a/13, 38b/2,
 49a/4, 80a/8
 i.+si 17b/6
 ikindü: ikindi vakti.
 i. 38b/9, 79a/12, 80a/1
 i.+ye 79a/7
 i.+ye degin 79a/7
 i. namāzı 38b/9, 80a/1
 ikrām (Ar.): hürmet, saygı gösterme,
 ağırlama, ikram.
 i. 9a/12, 9b/7, 11a/4, 43a/8
 i.+lar 9a/5, 9a/6
 taʿzīmler ve ikrāmilar kıl- 9a/6

- ta'zīm ve ikrām id- 9b/7
 ta'zīm ve ikrām kııl- 9a/12, 11a/4
 izzetler ve ikrāmlar kııl- 9a/5
 ikrār (Ar.): söyleme, dili ile tasdik etme.
 i. 1b/6, 4a/9
 i. eyle- 1b/6, 4a/9
 iktidā (Ar.): tabi olma, uyma.
 i. 6a/12, 7a/1, 7a/7, 9b/11
 i. eyle- 9b/11
 i. it- 6a/12, 7a/1, 7a/7
 iktifā (Ar.): yeter bulma, yetinme.
 i. 3b/4
 i. eyle- 3b/4
 İlāhī (Ar.): (ey) Allah'ım.
 İ. 15a/5, 16b/1, 33a/7, 39a/4,
 40a/11, 43b/7, 44b/13, 45a/2, 45a/4,
 46a/4, 50a/7, 50b/1, 66b/11,
 66b/13, 72a/1, 77b/10, B80a/7,
 B80a/10
 ilçi: öncü, yardımcı, sebep.
 i.+sidür 12b/11, 57b/7, 61b/2
 ile: ile, birlikte, beraber. krş. bile, birle.
 i. 16b/13, 49a/9, 77b/1, 78a/3
 ilerü: 1. ileri, ön.
 i. 24b/8, 37b/2, 45b/6, 67b/6, 70b/7
 i. var- "ileri yürümek" 37b/2,
 45b/6, 67b/6, 70b/7
 2. önce, evvel.
 47a/1
 ilet-: iletmek, götürmek, göndermek,
 ulaştırmak. krş. ilt-.
 i. 45b/4
 i.-diler 76a/8
 i.-endür 51b/13
 i.-iserler 46b/3
 i.-mege 66b/10
 i.-ür 63a/10
 cehenneme ilet- 63a/10
 iletür-: ulaştırmak.
 i.-endür 52a/1
 iley: huzur, ön, kat, taraf.
 i.+inde 41a/1, 64a/13, 64b/2
 i.+ine 40a/3, 68b/6, 68b/8
 i.+ye B83a/1
 ılım (<ilm) (Ar.): ilim, bilim. bkz. ılım.
 ılım+leri 30b/7
 illā: (Ar.): illa, mutlaka, ancak, sadece,
 yalnız.
 i. 2a/9, 4b/12, 14a/8, 16a/9, 19b/8,
 22a/10, 35a/3, 48b/1, 52b/6, 54a/13,
 59b/12, 64a/2, 76b/4, B76a/1,
 B77b/6, B80b/10
 ılm (Ar.): ilim, bilim. krş. ılım.
 ılım+ile 3a/5
 ılım+oğu- 13b/12
 ilt-: iletmek, götürmek. krş. ilet-.
 i.-er 12b/7
 İmā (<īmā) (Ar.): ima, işaret.
 i. 78a/3
 imām (Ar.): 1. fıkıh alimi, mezhep
 kurucusu.
 i.+lar 77a/9
 2. İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe.
 i. 60a/5
 i.+a 60a/3
 i.+uñ 60a/9
 3. İmām Muḥammed.
 i. 58b/9
 imāmeyn (Ar.): iki imam; metinde İmam-ı
 Ebu Yusuf ile İmam-ı Muhammed
 için kullanılmıştır.
 İ. 72b/10
 imāme'l-müslimīne (Ar.): Müslümanların
 imamı; metinde İmam-ı Azam Ebu
 Hanife için kullanılmıştır.
 i. 60a/4, 60a/6
 imāmü'l-e'īmeti (<imāmü'l-e'īmmeti) (Ar.):
 imamların imamı, imamların
 önderi.
 i. Ebū'l-Leysi Semerkandī B86a/8
 İmān (Ar.): iman, inanç
 İ. 3a/3, 6a/13, 10a/13, 10b/1, 14a/6,
 14a/9, 19a/8, 22b/10, 32b/13,
 50b/5, 57b/9, 60b/12, B80b/7
 İ.+dan 57b/6
 İ.+dur 41a/13
 İ.+ı 10b/2, 40b/6
 İ.+ıla 23a/1, 31b/12, 40a/3, B80b/5
 İ.+ınuñ 39b/1
 İ.+um 39a/4
 İ.+umı 40a/12
 İ.+uñ 16a/3, 50b/6, 57b/11
 İ. getir- "inanmak, İslam dinini
 kabul etmek" 3a/3, 6a/13, 19a/8,
 22b/10, 32b/13
 İ.+ıla gel- 40a/3

- İ.+ıla git- “ımanlı ölmek” 23a/1
 İ. vir- 60b/12
 İmānsuz (<İmān+suz) (Ar.+T.): imansız.
 İ. 13b/13, 14a/5, 23a/2, 39b/3, 39b/8, 39b/12, 39b/13, 40a/3, 41b/1, 50a/3, 50b/3
 İ. gel- 40a/3
 İ. git- “imansız ölmek” 13b/13, 14a/5, 23a/2, 39b/3, 39b/13, 50a/3
 İ. kal- 41b/1
 İ. ol- 50b/3
 İ. öl- 39b/8, 39b/12
 İmāret (Ar.): umran, bayındırlık.
 İ. 35b/12, 37b/8, 38a/3
 İ. eyle- “bayındır hale getirmek” 38a/3
 İ. it- “bayındır hale getirmek” 35b/12, 37b/8
 İ.+leri 36a/4, 75a/8
 imdi: şimdi, artık, o halde, öyleyse.
 i. 3a/10, 4a/6, 4b/6, 6b/8, 8b/2, 9b/1, 9b/9, 10a/5, 11b/10, 12a/9, 14a/5, 14b/10, 14b/11, 15b/2, 16a/5, 16b/4, 17a/5, 17a/12, 17b/2, 17b/6, 18a/3, 18b/13, 19b/1, 19b/12, 20b/8, 20b/13, 21b/4, 21b/13, 22a/2, 22a/3, 22a/5, 22b/8, 23a/7, 23a/12, 23b/10, 24b/7, 25a/6, 28a/1, 28b/6, 28b/9, 31a/11, 33b/8, 34a/9, 34b/4, 35a/12, 38a/6, 38a/10, 39a/10, 39b/10, 40a/10, 40b/13, 41b/9, 42a/6, 42b/9, 43b/2, 43b/11, 43b/13, 44a/13, 44b/6, 45a/6, 45a/10, 46b/11, 47a/8, 47b/3, 47b/13, 49a/3, 50b/7, 58a/11, 60a/10, 60b/5, 61a/4, 61b/6, 65a/3, 66b/1, 67a/6, 68a/7, 68b/1, 69a/10, 71a/5, 75b/13, 76a/13, 76b/3, 80b/8, B74a/5, B74b/1, B75b/4, B76b/8, B76b/11, B77a/3, B84b/7
 imkân (Ar.): imkân, olanak.
 i. 17a/1
 imren-: imrenmek, özenmek.
 i.-e 24b/11
 i.-megil 76a/9
 imtişāl (Ar.): icap edeni, gerekeni yapmak; alınan emre boyun eğmek.
 i. 34a/11, 34a/12, 57a/4
 i. it- 57a/4
 i. kıl- 34a/11, 34a/12
 in: en, genişlik.
 i.+i 23b/9, 23b/10
 in-: inmek, yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
 i.-di 53a/12, 53b/10, 68a/13
 i.-er 6b/11, 7a/6, B74b/7
 i.-miş 45a/13
 rahmet in- 6b/11
 la‘net in- 7a/6
 inābet (Ar.): tövbe edip, Hak yoluna dönme.
 i. 27a/2
 in‘ām (Ar.): nimet verme, ihsan etme.
 i. 60a/9
 i.+lar 21b/7, 44a/1
 i. kıl- 60a/9
 keremler ve in‘amlar kıl- 44a/1
 ināyet (Ar.): lütuf, ihsan, iyilik.
 İ. 31a/11, 33b/13
 İ.+i 6b/5
 İ.+üm 10b/8, 15b/11
 İ. it- 31a/11
 İ. rahmet ve ināyet nazarın kıl- 33b/13
 incin-: incinmek.
 i.-düm 77b/10
 i.-eler 62b/3, 65b/13
 i.-üp 7b/4
 i.-ür 50a/4
 i.-ürler 72a/12
 incit-, dür: incitmek, eziyet etmek.
 i.-ür 5a/12, 50a/4, 50a/6
 incü: inci.
 i.+den 44a/4
 indürici: indirici, indiren.
 i. 53a/10
 ‘azāb indürici ol- 53a/10
 inek, gi: inek.
 i.+in 13b/3
 i.+ümi 13b/4
 i.+üni 13b/7
 iñen: çok, pek çok, daha çok, gayet, ziyade.
 i. 12a/3, 20a/5, 20a/11, 33a/4, 33a/13, 57a/11, 63b/5, B74b/10, B74b/10
 inkār (Ar.): inkâr, reddetme, tanımama.
 i. 51a/3, 77a/8, B77b/5
 i. it- 77a/8

- i. itmiş ol- 51a/3
 iñle-: inlemek, sızlanmak.
 i.-r 33a/6, 33a/7, 41b/9
 i.-rem 33a/11
 i.-rsin 33a/9
 zârı zârı iñle- 33a/6, 41b/9
 ins (Ar.): insan, beşer, insan türü.
 i. 36b/1, 48a/3, 76a/6
 i.+i 22a/9
 ins ü cinne 48a/3
 inşâf (Ar.): insaf, merhamet, merhamete dayanan adalet.
 i.+a 17b/2, B75a/7
 i.+a gel- 17b/2, B75a/7
 insân (Ar.): insan, beşer, ademoğlu.
 nev'-i insân "insan türü" 52b/13
 inşâ'allâh (Ar.): "Allah'ın izni ile"
 anlamında kullanılan bir söz.
 i. 50b/8
 intiķâm (Ar.): intikam, öç alma.
 i.+lar 35b/8
 i.+lar eyle- 35b/8
 ipek, gi: ipek, ipek böceği kozaları
 çözülerek çıkarılan ve
 dokumacılıkta kullanılan çok ince,
 esnek ve parlak tel.
 i. 72b/12
 i.+ile 72b/11
 iplik: pamuk, keten, yün, ipek, naylon vb.
 dokuma maddelerinin uzun, ince
 liflerinden her biri, iplik.
 i. 72b/11, 72b/11, 72b/12
 irim: göz açısı, göz mesafesi.
 i.+i 43a/11
 göz irimi "gözün görebildiği
 uzaklık" 43a/11
 iriñ: organizmanın herhangi bir yerinde
 iltihaplanma sonunda ölmüş hücre
 artıklarından ve bozulmuş ak
 yuvarlardan oluşan, mikrop lu veya
 mikropsuz, genellikle sarımtırak renkte
 koyuca sıvı, cerahat, irin.
 i. 63b/11, 65b/12
 i.+ile B85a/10
 i.+ler 72a/11
 i.+leri 5a/6, 51b/2
 iriş-: erişmek, ulaşmak, yetişmek, varmak.
 i.-igeldi 13b/3
 irkek: erkek.
 i. 52b/6, 55a/13, 55b/6, 62a/13
 i.+e 52b/6, 55b/6
 i.+le 55b/1
 i.+ler 58a/1
 i.+lerine 73a/11
 i. oğlana var- 62a/13
 irşâd (Ar.): doğru yolu gösterme, uyarma.
 i. B80b/7
 i. eyle- "doğru yola iletmek"
 B80b/7
 ırte: sabah, şafak sökme zamanı.
 i. 78a/9, 79a/3, 79a/5
 i. namâzın kııl- "sabah namazını
 kılmak" 78a/9
 iskâr (Ar.): sarhoşluk.
 ĥadd-i iskâra 52a/4
 İslâm (Ar.): Hz. Muhammed'in Allah
 tarafından tebliğine me'mur olduğu
 din, İslam dini, İslamiyet.
 İ. 31b/6, B80a/10, B80b/6
 İ.+ıla B80b/6
 isrâf (Ar.): israf, gereksiz yere harcama.
 i. 26b/10
 i. it- 26b/10
 İsrâfîl (Ar.) (öz. a.): kıyametin kopacağını
 öttürecek Sûr adlı boru ile
 bildirecek olan dört büyük melekten
 biri.
 İ. 43b/10
 is/-ssi: sahip, malik.
 i.+i 6b/3, 41a/10, B73b/6
 i.+idür 17a/9
 i.+le 16b/13
 i.+ine B73a/11, B73b/3
 iste-: istemek, arzu etmek.
 i.-mekligüñ 28b/8
 i.-mezem 20b/9
 i.-mez mi B82a/1
 i.-mezsın 20b/9
 i.-rler 21b/2
 i.-rse 36a/6
 i.-rsin 28b/5
 i.-rsiz 5b/6
 istifhâm (Ar.): sorma, öğrenmek için
 sorma, sorup anlama.
 i. 49b/1, B77b/5
 istiğfâr (Ar.): Allah'tan günahların
 bağışlanmasını dileme, tövbe etme.

- i. 13a/7, 15a/5, 15a/10, 27a/5, 29a/3
i. it- 13a/7, 15a/5, 15a/10, 27a/5
tevbe istiğfâr it- 29a/3
istiḳāmet (Ar.): doğruluk, doğru hareket.
i. B76b/10
i. üzerine ol- “doğru yol üzerine olmak; Allah’a kullukta bulunmak” B76b/10
isti‘māl (Ar.): kullanma, bir şeyden belli bir amaçla yararlanma.
i. 62b/12
i. eyle- “kullanmak” 62b/12
iş: iş, vazife, faaliyet, çalışma, hareket, davranış, amel, meşguliyet, hacet, mesele.
i. 36b/4, 68a/12, 76a/5, B81a/3
i.+den 45b/11, 49b/10, 54b/5
i.+dür 27b/7, 27b/10
i.+e 71a/7
i.+in 19b/1, B77b/6
i.+inden B80a/4
i.+ine 71a/10
i.+ler 34b/13, 53a/7, B74b/7
i.+lerden 4b/11
i.+lerdendir 4a/6
i.+lere 5a/9, 28b/8, 60b/4, 70b/4
i.+leri 4a/10
i.+lerinden 12b/2
i.+üm 45b/8
i.+ümüzü 71a/11
i.+üñe 71a/9
i.+üñi 31a/10
i. işle- 68a/12, 71a/7
münker işler işle- 53a/7
işāret (Ar.): el, yüz hareketleriyle gösterme; iz, alamet, nişan.
i. 40b/5
i.+dür 58a/12
i. it- 40b/5
işbu: bu, işte bu, özellikle bu. [işaret sıfatı]
i. 45b/1, 56b/9, 69a/12
işde: işte. [gösterme edatı]
i. 59b/8
işe-: işlemek, çış yapmak.
i.-di 49a/1
i.-r B86b/2
işit-, dür: işitmek, duymak.
i.-di 21a/6, 40a/8, 45b/9, 58b/11, 69a/1, 69a/6, 70b/8
i.-diler 53b/2
i.-dügünleyin 71a/10
i.-dügleyin 43a/5
i.-düm 45b/4, 74a/4
i.-icek 21a/8, 36b/8, 37b/6
i.-memiş 44a/6
i.-se B81a/2
i.-sünler B73b/1
i.-üp 80b/7
i.-ür 27b/13
i.-ürlerdi B78b/1
kulaqlar işitmemiş ol- “hiç duyulmamış olmak” 44a/6
işle-: işlemek, yapmak, etmek, amel etmek, davranmak.
i.-di 4b/2, 13b/13, 14a/4
i.-diler 57b/1
i.-dise 2b/12, 3a/1
i.-dügi 55b/7
i.-dügin 7a/1, 7a/10
i.-dügüm 71a/7
i.-dügünüz 53a/2
i.-dümise 17b/12
i.-dün B75a/7
i.-dünüz 53a/7
i.-mege 7a/10
i.-megile 48a/10
i.-mek 4a/1
i.-mekde 47a/13, 52b/4
i.-mekden 3b/12
i.-memiş 16b/11
i.-memişdür 57a/12
i.-meñ 63a/7
i.-meyesin 27a/7
i.-r 7a/1, 68a/12
i.-rici 6a/10
i.-rimiş 40b/13
i.-rse 2b/2, 2b/3, 2b/4, 6a/10, 63b/4
i.-rseñüz 2a/11
i.-rsiz 22b/2, 52b/3, 52b/3
i.-se 13a/6
i.-ye 4b/3
i.-yen 13b/9, 28b/10
i.-yüp 45a/2
bu murdâr günâhı işle- 52b/4
bu şeni̇ fi’ili işle- 53a/2
fesâd işle- 45a/2

- fi'il işle- 2a/11
 günāh işle- 4a/1, 13a/6, 13b/13, 14a/4, 17b/12, 22b/2, 28b/10, 40b/13, 47a/13, 52b/3
 günāh işleme- 16b/11
 günāh işlemegile geçür- 48a/10
 ḥabīs fi'iller işle- 57b/1
 ḥayr işle- 2b/2
 iş işle- 68a/12, 71a/7
 ma'şiyet işle- 3b/12
 ma'şiyetler işle- B75a/7
 münker işler işle- "meşru olmayan işler yapmak" 53a/7
 seyyi'e-i kabīḥa işle- "yakışksız, ayıp, çirkin iş yapmak, büyük günah işlemek" 52b/3
 şer işle- 2b/3, 2b/4
 'amel işle- 2b/12, 3a/1
 işlen-: işlenmek, yapılmak.
 i.-ür 19b/10
 işrāk (Ar.): güneşin doğarak etrafı aydınlatma vakti.
 i. 78a/12
 i.+dan B78b/5
 'işret (Ar.): içkili eğlence, içki içme.
 'i. 74a/10
 'i.+ler 74b/8
 'i. it- 74a/10
 dürlü 'işretler ve ḥarām zevkler sür- 74b/8
 vakt-i 'işret "yiyip, içip eğlenme, eğlence zamanı" 5a/8
 iştiḥā (<iştiḥā) (Ar.): iştah, meyil, istek.
 i. B82a/2
 it: köpek, it.
 i. 62b/2, 65a/9, B86b/5, B86b/7
 i.+e 49a/2, B86b/6
 i.+ler 53a/1
 it-, der: etmek, yapmak anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır.
 i. 36a/11, 50a/1
 i.-di 13a/11, 17b/10, 26a/10, 30a/11, 36a/8, 42a/9, 50a/3, 51b/12, 56b/7, 60a/8, 66b/7, 68a/7, 68b/7, 69a/4, 69a/9, 73b/10, 76b/8, B77b/1, B82a/4, B82b/6, B83a/5
 i.-diler 3a/13, 30b/11, 56b/5, 58a/1, 58a/1, B72b/10, B82b/2
 i.-dügi 43b/4, 54a/13, 63b/2, 63b/3, 78b/13
 i.-düginden 12b/1, 16b/13
 i.-dügini 69a/4, 73b/10
 i.-dügüm B74a/3
 i.-dükçe 15b/5
 i.-dükleri 4b/12, 15a/2
 i.-düklerinden 12b/4
 i.-düm 38a/2, B83a/5
 i.-dün 16b/2, 29a/10, 29a/11, B75a/4
 i.-e 15a/4, 16a/5, 16a/10, 27a/10, 29a/3, 32a/4, 34a/13, 43a/11, 47a/9, 49b/11, 51b/7, B82a/6, B82a/7
 i.-ecek 20b/8, 59b/9, 59b/10
 i.-eekdür 2a/13
 i.-eeksin 24b/1
 i.-eeksiz 32a/12, 32b/3
 i.-e ide 33b/1
 i.-eler 37b/9, 43a/9, 55b/4, 56a/2, 57a/7, 62b/10, 63b/12, 65a/11, 77a/9, 77b/3, 77b/12
 i.-elerdi 62b/7
 i.-elüm 5a/9, 10b/6, 27b/1, 27b/1, 36b/12, 42a/2, 50b/8, 52a/13, 63a/2, B84b/9
 i.-em 14b/12, 74a/10, B76b/8
 i.-emediler 48b/2
 i.-en 16b/11, 26b/10, 48a/2, 48a/2, 48a/3, 54a/12, 56a/12, 72a/13, 80b/11
 i.-endür 52a/1
 i.-ene 24b/11, 67a/4
 i.-eni 55a/7, 57a/3
 i.-enler 5b/12, 12a/9, 19b/1, 38a/1, 56a/10, 68b/6, 69b/7
 i.-enlerden 54a/13, 65a/10
 i.-enlerdendir 19b/2
 i.-enlere 22b/9, 53b/9, 63a/10, 64a/10
 i.-enleredir 26b/2, 30b/1
 i.-enleri 53a/13, 57a/10, 63b/12, 65a/10
 i.-enler midür 12b/2
 i.-enlertün 65a/8
 i.-enün 17a/12, B73b/5
 i.-er 5a/10, 7a/1, 10a/3, 10a/4, 13a/1, 13a/8, 15b/10, 16b/12, 17a/3, 17a/10, 17a/10, 17a/12, 21b/4,

24b/12, 27a/3, 27b/13, 28a/13,
 28a/13, 28b/1, 28b/11, 30a/8,
 30a/11, 30a/12, 31a/1, 37a/13,
 38a/12, 38a/12, 38b/2, 41a/11,
 41a/13, 44b/12, 49a/2, 50a/13,
 51a/11, 51b/3, 51b/8, 55a/5, 55a/7,
 57b/8, 58a/10, 59a/12, 60b/12,
 61a/4, 61a/11, 61a/13, 61b/4, 61b/5,
 61b/12, 61b/13, 62a/1, 65b/6,
 67a/8, 72b/5, 73a/8, 73a/12, 73b/5,
 73b/12, 74a/3, 78a/4, 78b/6, 79b/9,
 B77a/5, B84b/10, B86a/10,
 B86a/11, B86b/6
 i.-erdi 13b/12, 14a/2, 14a/2, 14a/3,
 21b/13, 46b/11, B77a/2
 i.-erem 9b/2, 10b/10, 30a/2, 32a/6,
 43b/9
 i.-erler 21b/3, 27b/2, 50a/13, 71a/8,
 72a/1, 72a/7
 i.-erlerdi 59b/2, 72a/6
 i.-ermiş 10a/6, 55b/3
 i.-erse 13a/7, 19a/5, 26a/2, 71b/10,
 77a/10
 i.-erseñ 22b/4, 68b/9
 i.-erseñüz 32a/6
 i.-ersin 16b/3, 20a/8, 20a/11,
 20a/12, 47b/12, 70a/6
 i.-ertüz 59b/3, B75a/10
 i.-esin 27a/5, 42a/3, 44b/7, 68b/11
 i.-esiz 11b/11, 44b/2
 i.-eydi 32b/6
 i.-eyidi 52b/6
 i.-eyidüñ 20b/2
 i.-eyim 15a/5, 15a/10, 36b/10,
 45a/1, 66b/2
 i.-eyin 68b/9
 i.-gil 75b/11
 i.-icek 16a/4, 17a/2, 26b/11,
 26b/13, 40b/4, B78b/3
 i.-inceye 77b/4
 i.-me- 49b/12, B78a/5
 i.-iser 17b/5, 39a/6, 39a/13, 42b/13,
 43b/13, 77b/9
 i.-iserdür 26a/6
 i.-iserler 11a/10, 40b/13
 i.-iserlerdür 76b/13
 i.-ivir B80b/7
 i.-ivirdük 30b/12
 i.-ivire 42a/6, 43a/11

i.-ivirmek 31a/10
 i.-medi 27b/12
 i.-mediler 30b/13, 53a/8
 i.-medin 16a/8, 25b/8, 72b/7,
 B85a/1
 i.-medüğini 30b/9
 i.-medük B75a/7
 i.-medüñ 26a/7
 i.-mege 7a/8, 9a/3, 19a/10, 23b/8,
 27a/4, 35b/12, 37b/8, 38b/3, 77b/5
 i.-megi 56a/10, 59a/3, 63b/7, 65a/3
 i.-megile 11b/10, 39b/1, 68a/6
 i.-megüñ 59a/2
 i.-mek 3b/6, 4a/8, 4b/6, 6a/12,
 16a/2, 17a/1, 19b/4, 22a/10, 25a/11,
 31a/6, 31a/6, 31a/8, 31a/8, 31a/9,
 31a/9, 34a/11, 38a/11, 54b/1, 56b/8,
 59b/3, 59b/4, 59b/11, 60a/13,
 60b/10, 63a/8, 64a/4, 72a/7,
 B74b/1, B83b/11
 i.-mekden 80b/5, 80b/5
 i.-mekdür 7a/2, 11b/4, 27a/8,
 27b/2, 35a/7, 65a/2, 74b/7
 i.-mekler 49b/11
 i.-mekleri 7a/2
 i.-meklige 23b/3
 i.-mekligile 32a/7
 i.-mekligüñ 59a/2
 i.-mesünler 71b/8
 i.-meye 1b/8, 10a/10, 76b/11
 i.-meyem 21a/9, 66b/7
 i.-meyince 55b/12, 67b/10
 i.-meyüp 15b/7, 17b/3, 19b/4,
 26a/9, 30b/8, 32a/13
 i.-mezem 10b/10, 73b/10
 i.-mezler 63b/3
 i.-mezse 77a/10
 i.-miş 51a/3, 56a/11
 i.-mişce 78b/8
 i.-mişdür 52a/12, 59a/8, B85a/7
 i.-mişler 27a/9
 i.-mişlerdür 57b/4, B73b/3
 i.-se 2a/11, 3a/9, 3a/10, 30a/4,
 50b/4, 55b/1, 55b/1, 55b/11, 77a/8,
 77a/9, B80a/4
 i.-seler 64b/3
 i.-sen 44b/2
 i.-señ 44b/5
 i.-señüz 2a/12

- i.-sün 6a/6, 15b/12, 24a/1
i.-üb 8b/5
i.-üben 74a/9
i.-üñ 3a/5, 32a/9, 61a/2
i.-üp 2a/3, 3a/4, 4b/1, 4b/2, 5a/9, 5a/12, 5a/13, 5b/5, 6a/5, 6a/7, 6b/8, 6b/13, 7b/13, 8a/7, 8b/5, 9a/13, 9b/1, 9b/7, 9b/10, 12a/9, 12a/11, 12a/12, 13a/7, 14b/3, 15b/2, 15b/3, 15b/13, 16a/3, 16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/8, 16a/11, 16b/2, 17a/9, 17b/2, 17b/12, 18a/1, 18a/7, 18a/9, 18a/12, 18b/9, 18b/13, 19a/5, 19a/6, 19a/10, 20a/7, 21a/8, 21b/1, 21b/1, 21b/4, 21b/11, 22b/2, 23b/2, 24b/7, 24b/13, 25a/2, 25a/3, 25a/7, 25b/12, 26b/1, 27a/6, 27a/8, 27a/10, 27b/11, 28a/1, 28b/1, 28b/3, 29a/2, 29a/3, 29a/9, 29a/10, 29a/11, 29b/5, 30a/2, 30a/3, 30a/6, 30b/8, 30b/9, 30b/13, 31a/6, 31a/11, 32b/11, 33a/13, 33b/1, 34b/6, 34b/7, 34b/12, 35b/3, 37a/3, 38a/8, 38a/9, 38b/13, 39a/3, 39a/3, 40a/6, 40a/8, 40b/5, 41a/2, 41a/4, 45a/1, 45a/4, 47b/12, 50a/7, 53a/4, 53b/2, 57a/4, 58a/7, 58a/10, 59b/8, 61a/5, 61b/5, 63b/1, 63b/13, 66a/9, 67a/2, 68a/4, 68b/4, 69b/7, 71b/3, 73a/6, 74b/8, 74b/13, 74b/13, 75a/11, 76b/9, 76b/13, 77a/8, 77a/9, 77b/11, 78a/1, B73a/6, B73b/3, B74a/4, B74b/2, B75a/6, B75a/10, B75b/5, B75b/5, B82a/6, B83a/4, B83a/6, B85a/8
‘ādet it- 56a/10
‘afv it- 17a/10, 27a/3, 78b/6
āh it- 18a/1, 21a/8, 21b/1, 32b/11, 33b/1, 38b/13, 39a/3, 40a/8, B82a/4, B83a/5
āh itme- 21a/9
‘ahd it- B85a/7
‘amel it- 2a/12, 12b/1, 22b/4
aşşılar it- 29a/10
‘azāb it- 76b/13, 77b/12
‘azāblar it- 2a/13
bakmak livātası it- 61b/12
beşāretler it- 11a/10
beyān it- 27b/1, 28b/11, 50b/8, 52a/13, 63a/2, B84b/9
böyle it- 19b/1
bu fi‘li it- 57a/10
bu şeni‘ fi‘li it- 52b/6
bünyād it- 37b/9, 38a/2
cehd it- 4b/2, 6b/8, 15b/2, 16a/8, 18b/13, 21b/11, 24b/7, 24b/13, 28a/1, 30b/8, 30b/9, 30b/11, 30b/13, 31a/6
cem‘ it- 26a/2, 29a/11, 38b/3, 47b/12, 77b/11, 80b/5, 80b/11, B83a/4
cezā it- 2a/11, 77b/5
cüvānamerg it- 65b/6
çāre it- 36b/10
da‘vet it- 42b/13
def‘ idivir- 42a/6
delālet it- 5a/10, 27b/13, 30a/11, 30a/12
delīl it- 56a/11
delü gibi it- B86a/10
dermān it- 66b/2
du‘ā it- 14a/2, 14a/2, 14a/3, 31a/8, 49a/2, 60a/8, B86b/6
dünyā cem‘in it- 19a/10
dürlü dürlü vesveseler it- 39a/6
dürlü ‘azāb it- 62b/10
dürlü ‘azāblar it- 26a/6, 40b/13, 63b/12
emr-i ma‘rūf nehy-i münker it- 4b/12
emr it- 2a/3, 3a/4, 41a/4, 43a/11
eşer it- 10a/10
eşer itme- 16a/8
eylük it- B73b/5
fāyide itme- 30b/9
fah̄r it- 9a/3
farq̄ it- 27b/2
farz it- 76b/8
feryād it- 17b/12, 21b/4, 39a/3, 65a/11, 77b/9, B73b/3
feryādlar it- B83a/6
feryāz it- 72a/1
fesād it- 53a/13
fışk it- 53b/9
fışk u fücür ve fesād it- 39b/1
fıkr ideme- 48b/2
fıkr it- 17b/10, 21b/1, 27b/1, 33a/13, 36a/11, 47a/9, 59b/3, 59b/9, 59b/10, B75b/5, B78b/3

gāzab it- 30a/11
 geñez idivir- 30b/12
 giñ idivir- 43a/11
 gönüller aşığasını yukarı it- 58a/10
 görklü it- 30b/1
 günāh it- 15b/5, 27a/4, 33b/1
 hāşıl it- 10a/6, 74b/7
 habs it- 57a/7, 77a/9, 77b/3
 harām it- 59a/8, 63b/2, 63b/3
 hasret it- 21b/3
 havāle it- 62b/7
 hīle it- 67b/10
 hikāyet it- 15b/10, 30a/8, 67a/8
 hüküm it- 43b/9, 48a/2, 48a/2, 48a/3
 harāb it- 13a/1, 32b/6, 61a/11, 61a/13, 61b/5
 harc it- 19a/5, 19b/4, 20a/8, 20a/11, 20a/12, 29a/9
 harc itme- 26a/7
 hayr it- 3a/9
 hazīne it- 47b/12
 hınzır it- B82a/7
 hışm it- B75a/10
 hitāb it- 23b/2, 71b/3
 hizmet it- 30a/4
 hōr it- 68a/6
 helāk it- 36a/8, 45a/1, 54b/1, 56b/7, 56b/8, 58a/10, 61b/5, B75a/10
 helāk itme- B75a/7
 hicret it- B75a/4
 ibādet it- 12a/9, 21b/13, 37a/13, 78b/8, B82b/2
 ibādet ve tātāt it- 22a/10, 22b/9, 24b/11, 26b/2, 27a/10, 28b/1, 38a/9
 ictināb it- 34a/11
 ihtirāz it- 4a/8, 27a/10, 66a/9
 ihtiyātila ve ihtirāzıla it- 20b/2
 ihtilāf it- 56b/5
 ihtiyār it- 6a/6, 26a/10, 27a/8, 58a/1, B72b/10
 iktidā it- 6a/12, 7a/1, 7a/8
 imāret it- 35b/12, 37b/8
 imtişāl it- 57a/4
 ināyet it- 31a/11
 inkār it- 77a/8
 inkār itmiş ol- 51a/3
 isrāf it- 26b/10
 istiğfār it- 13a/7, 15a/5, 15a/10, 27a/5

işāret it- 40b/5
 işret it- 74a/10
 ittifāk it- 57b/4
 itikād it- 27b/2
 itimād it- 60a/13
 izzet it- 35b/3
 kabūl it- 10b/10, 15b/12, 16b/2, 16b/12, 17a/3, 17a/10, 31a/6, 31a/8, 68b/9, 68b/9, 73b/10, B76b/8
 kabūl itme- 10b/10, 26a/9
 kaḥbelik it- 72a/7
 kan it- 49b/11
 karar it- 59b/11
 kaşd it- 50b/4, 61a/4, 63a/10, 70a/6, 73b/5
 kaşd itme- 66b/7
 kat kat it- 28a/13
 kähellik ve süstlik it- 77a/9
 kār it- 16a/6, 16a/10
 kelecı it- 18a/12
 kesb it- 8b/5
 kifāyet idivir- 31a/10
 laenet it- 50a/13, 50a/13, 51b/12, B74a/3
 laenetler it- 55b/4
 livāta it- 54a/12, 54a/13, 55b/1, 55b/11, 56a/10, 56a/12, 57a/3, 59a/2, 59a/2, 59a/3
 Lūt kavmi amelin it- 55a/5, 55a/7
 luṭuf ve ihsān it- 43b/13
 mağrūr it- 25b/12, 26b/1
 maşhara it- B86a/11
 maymun it- B82a/6
 medh it- 63b/1, 63b/13
 men it- 4b/6, 49b/11, 61a/2
 meyl it- 27a/6
 muḥabbet it- 6b/13, 9b/10
 muḥkem idivir- B80b/7
 muḥālefet it- 1b/8, 10a/4, B75a/6
 muṭālaa it- 68b/4, 69b/7
 muvāfaqat it- 5b/12
 mücāhede it- B77a/2
 mülāzemet it- 16a/2, 78b/13
 müyesser it- 68a/7
 nakl it- 57b/8, 79b/9
 namāzlar ve zikirler it- 43b/4
 naşihat it- 69a/4
 nazar it- 5a/13, 9a/13, 25a/2, 59b/2, 59b/8, 60b/10

nazm it- 6a/7, 7b/13, 12a/11, 14b/3,
 15b/13, 16a/7, 18b/9, 20a/7, 28b/3,
 61a/5, 80b/5
 nice it- 24b/1
 nidā it- 67a/2
 nikāh it- 27b/11
 nisbet it- 44b/2, 44b/5
 ol murdār fi'li it- 54a/13, 55b/3
 pāk it- 34a/13
 raġbet it- 7a/2, 7a/2
 raḥmet it- 30a/2
 recm it- 56a/2
 redd it- 59b/4
 red it- 73b/10
 ref' it- 9b/2
 rivāyet it- 31a/1, 51a/11, 51b/3,
 51b/8, 59a/12, 72b/5, 73a/8, 73a/12,
 73b/12, 74a/3, 78a/4, B77a/5,
 B84b/10
 ri'āyet it- 73b/10, 76b/9
 rūsvāy it- 71a/8
 şabr it- 68b/11
 şarf it- 19a/10, 19b/4, 24b/12,
 29a/10, 44b/2
 şoḥbet it- 35a/7
 şulḥ it- B74a/4
 sākilik it- 52a/1
 su'āl it- 8a/7, 12a/12, 17b/5, 40a/6,
 40b/4, B85a/8
 şer it- 3a/10
 şikāyet it- 3a/13, 44b/12, 45a/1,
 45a/4
 şikāyetler it- 50a/7
 şükriin it- 32a/6
 şükr it- 29a/2, 31a/9, 68a/4
 t̄ā'at ve 'ibādet it- 32a/9
 taleb it- 23b/3, 23b/8
 taleb itme- 30b/13
 ta'anlar it- 5a/12
 taġyir it- 51b/7, B82a/6
 taġyir itme- B78a/5
 taḥammül it- 32a/12, 32a/13, 32b/3
 tamām it- B82b/6, B83a/5
 ta'acciüb it- 16b/2, 16b/3, 37a/3,
 38a/1, 68b/7, 69a/4
 ta'lim it- 3a/5
 ta'neler it- 5b/5
 ta'zim ve ikrām it- 9b/7
 tažarru' it- 41a/2

taž'if it- 28a/13
 tebdil it- 17a/12
 tedāriük itme- 15b/7
 teferrüç it- 13b/12, 59b/3
 tefsir it- 27a/9
 tekrār it- 46b/11
 temettu' it- 74b/8, 74b/13
 tena'um it- 74a/9, 75a/11
 teraḥḥum it- 53b/2
 tereşşuḥ it- 34b/6
 terk it- 6a/5, 8b/5, 9b/1, 10a/3,
 11b/4, 11b/10, 11b/11, 16a/4,
 16a/5, 17b/2, 18a/9, 22b/2, 25a/3,
 25a/7, 25a/11, 27a/8, 29a/3, 29b/5,
 30a/6, 30b/8, 32a/7, 38a/8, 38a/12,
 42a/9, 44b/7, 53a/4, 58a/1, 60b/12,
 67a/4, 68b/6, 69a/9, 69b/7, 74b/13,
 75b/11, 76b/13, 77a/8, 77a/9,
 B73a/6, B74b/1, B75b/5, B77b/1,
 B83b/11
 terk itme- 25b/8, 53a/8, 76b/11
 tesbīḥ it- 20b/8
 teşbīḥ it- 41a/11
 tevbe idinceye deġin 77b/4
 tevbe istiġfār it- 29a/3
 tevbe it- 12a/9, 13a/7, 15b/3, 16a/3,
 16a/5, 16a/11, 16b/11, 16b/13,
 17a/2, 17a/9, 17a/12, 18a/7, 26b/11,
 26b/13, 28b/1, 31a/6, 38a/12, 42a/3,
 66b/7, 77a/10
 tevbe itme- 55b/12, 72b/7, 77a/10,
 B85a/1
 tevbīḥ it- B74b/2
 teveccüh it- 38a/11
 te'cīl it- 15a/4
 te'ḥīr it- 15a/2, 38b/2
 vaqt-i 'işret it- "yiyip, içip
 eğlenmek" 5a/9
 vesvese it- 39a/13
 vesveseler it- 41a/13
 yakınlık it- 27b/12
 yapışmak livātasını it- 62a/1
 yuġarusın aşığa it- 58a/7
 yüzük it- 73a/6
 zan it- 30a/2, 30a/3
 zevk it- 5a/9, 42a/2
 zikr it- 4b/1, 10b/6, 13a/11, 34b/7,
 34b/12, 52a/12
 žāyic it- 17b/3, 19a/5

zabt it- 78a/1
 zārılıklar it- 21b/4
 zebūn it- B73b/3
 zinā it- 12b/2, 50a/1, 50a/3, 61b/13,
 63a/8, 63b/7, 63b/12, 64a/4, 64a/10,
 64b/3, 65a/2, 65a/3, 65a/8, 65a/10,
 65a/10, 71b/10, 72a/6, 72a/7,
 72a/13
 zinā itme- 71b/8
 ziyāde it- 3b/6, 31a/9, 32a/4, 32a/6
 ziyān it- 19a/6, 19b/2, 29a/11,
 61b/4
 ziyāret it- 43a/9
 i'tibār (Ar.): itibar, ehemiyet verme, değer.
 i. 25b/12
 i'tikād (Ar.): itikat, iman, inanç, gönülden
 inanmak.
 i. 27b/2
 i.+ıla 31a/6
 i.+ını 73b/9
 i. it- 27b/2
 i'timād (Ar.): itimat, güvenme.
 i. 60a/13
 i. it- 60a/13
 i'tirāf (Ar.): itiraf.
 i. 1b/7
 i. eyle- 1b/7
 ittifāk (Ar.): ittifak, birleşme, uyuşma,
 sözleşme.
 i. 57b/3
 i.+ı 77a/8
 i. it- "anlaşmak, mutabakata
 varmak" 57b/3
 ittifākī (Ar.): ittifaka dayalı, ortak karara
 bağlı.
 i.+dür 52a/4
 iv-: ivmek, acele etmek.
 i.-sün 23b/12
 i.-ün 23b/8, 24a/4, 24a/9, 24a/9
 ivici: aceleci.
 i.+ler 23b/12
 iy: ey. [ünl.]
 i. 1b/4, 1b/4, 4b/9, 5b/4, 8a/8, 9b/9,
 11a/13, 18a/2, 18a/5, 18b/6, 19a/8,
 19b/9, 20b/5, 21a/4, 21b/11, 22a/1,
 22a/13, 23a/9, 23a/11, 23b/8, 24a/4,
 27a/1, 31a/5, 32b/9, 32b/13, 33a/8,
 35b/2, 37b/3, 37b/13, 40b/7,
 42b/10, 43a/2, 43a/2, 47a/3, 47b/6,

48a/9, 49a/2, 50b/5, 61a/11, 66b/1,
 66b/3, 67a/3, 68a/13, 70b/3,
 70b/12, 75b/12, 76a/5, 76a/9,
 79b/13, B74b/3, B78a/5, B78b/7,
 B79b/10, B80b/4, B80b/7, B81a/3,
 B83a/2, B86a/9
 iz: iz, işaret.
 i.+de 70a/8
 i.+in 69a/13
 i.+inden 69b/12
 izdiḥām (Ar.): kalabalık, yığılma,
 kalabalıktan sıkışma.
 i. 9b/8
 izhār (Ar.): gösterme, meydana çıkarma.
 i. 4a/5, 4b/10
 i. eyle- "gösteriş yapmak" 4a/5
 i. olun- "açıklanmak, ortaya
 konmak" 4b/10
 izzet (Ar.): izzet, büyüklük, yücelik,
 ululuk, değer, itibar, şeref, hürmet,
 saygı, ikram.
 ʿi. 8a/8, 8a/12, 8a/13, 8b/8, 9a/7,
 9a/9, 9a/11, 10a/6, 11a/4, 35b/3,
 35b/4, B76a/3
 ʿi.+i 8a/13, 9b/2
 ʿi.+in 9b/12
 ʿi.+inden 8a/11
 ʿi.+ine 42b/6
 ʿi.+ler 9a/5
 ʿi.+üm B77a/8
 ʿi.+ün 46a/2
 ʿi. bul- 8a/12
 ʿi. it- 35b/3
 ʿi.+ler ve ikrāmırlar kıl- 9a/5
 kerāmet ü ʿizzet bul- B76a/3

K

kab: kap, içi sıvı veya katı herhangi bir
 maddeyi alabilen oyuk nesne, kap
 kacak.
 k.+dan 74a/1, 74a/6
 k.+ıyısı 34b/3, 34b/4
 k.+lar 74a/8
 k.+lardan 73b/11
 k.+uñ 34b/3
 kaba: büyük, iri, kocaman.
 k. 37b/1, 68a/12
 kabāk: kabak, bir bitki türü.

- ķ. 14a/12, 14a/13
ķabīḥ (Ar.): ĉirkin, yakışıksız, fena, ayıp.
ķ. 53a/8
fi'l-i ķabīḥ “ĉirkin, yakışıksız, ayıp iş” 57b/2
ķabiḥa (Ar.): ĉirkin davranış, ayıp şey.
seyyi'e-i ķabiḥa işle- “yakışıksız, ayıp, ĉirkin iş yapmak; ĉok byk ve ĉirkin gnah işlemek” 52b/2
ķabilinden (Ar.): gibi, trnden, ĉeřidinden.
ķ. 10a/1
ķabr (Ar.): mezar, kabir.
ķ. 40a/4, 40a/5, 40b/4
ķ.+e 40a/2, 40b/3, 43a/10, 62b/9
ķ.+i 40a/5, 43a/13
ķ.+inden 9b/5, 47a/3, 67a/4
ķ.+ine 11a/9, 62b/9, 67a/2
ķ.+ini 43a/10, 47a/2, 47a/2
ķ.+e gir- 40b/3, 43a/10, 62b/9
ķ.+inden durıgel- “ķabrinden kalkmak” 47a/3
ķabl (Ar.): alma, iĉeri alma, razı olma, kabul etme.
ķ. 10b/10, 10b/10, 12a/7, 12b/4, 15b/12, 16b/2, 16b/2, 16b/11, 17a/3, 17a/10, 26a/9, 27a/3, 31a/6, 31a/8, 39a/10, 40a/12, 62b/4, 62b/4, 68b/9, 68b/9, 73b/10, 76b/3, B76b/8, B84a/8
ķ. eyle- 12a/7, 27a/3, 39a/10, 40a/12, 62b/4, 76b/3
ķ. eyleme- 62b/4, B84a/8
ķ. it- 10b/10, 15b/12, 16b/2, 16b/11, 17a/3, 17a/10, 31a/6, 31a/8, 68b/9, 68b/9, 73b/10, B76b/8
ķ. itme- 10b/10, 26a/9
ķ. ol- 12b/4, 16b/2
ķabż (Ar.): alma, teslim alma, Azrail tarafından ruhun teslim alınması.
ķ.+ına 45b/3
ķaĉ: kaĉ [sıfat].
ķ. 17b/7
ķaĉ-: kaĉmak, bir şeyden kurtulmak iĉin hızla uzaklaşmak, bırakıp gitmek, terk etmek, kaĉıp kurtulmak, gizlenmek.
ķ.-an 9a/2, 17a/9, 18b/7, 19b/11, 27a/3, 28a/1, 35b/11, 50b/3, 55b/6, 56a/10, B81a/1, B82a/7
ķ.-anlar 10b/7
ķ.-anuñuzdur 8b/7
ķ.-ar 7b/4, 41a/10, 41b/8, B73a/10
ķ.-arduñuz 5b/5
ķ.-arlar B73b/9
ķ.-arsañuz 37a/10
ķ.-arsız 32a/13, 63b/9
ķ.-dı 68a/1
ķ.-duĉıĉun 67a/7
ķ.-duĉları 66a/9
ķ.-maĉa 41b/5
ķ.-maĉıla 37a/7
ķ.-maĉ 37a/9
ķ.-uñ 42a/8
ķ.-up 5b/3, 26b/6, 37a/11
ķaĉan: her ne zaman, ne zaman ki.
ķ. 13a/6
ķaĉıcı: kaĉan, kaĉıcı.
ķ.+lara 23b/11
ķ.+lardur 75a/4
ķadar (Ar.): denli, kadar, lĉstnde, derecesinde.
ķ. 2b/2, 2b/3, 2b/3, 2b/4, 3a/9, 3a/10, 3b/7, 8b/2, 9a/6, 9a/12, 9b/3, 9b/4, 9b/11, 12b/11, 12b/12, 13a/9, 17b/13, 19a/11, 20a/13, 20b/1, 20b/8, 20b/9, 23b/10, 25b/2, 26a/1, 26a/2, 27b/6, 27b/9, 39a/3, 40a/4, 40a/6, 43a/11, 43b/13, 44a/8, 46b/12, 47a/6, 53a/13, 76b/5, 77b/8, B74b/8, B74b/11, B75a/2, B76a/11, B84b/4, B84b/8
ķ.+dur 48b/1
ķ.+ı 32b/5
ķ.+ınca 74b/4
ķ.+ından 51a/2
ķadd (Ar.): boy, boy bos.
ķ. 59b/6
ķ.  ķāmetile 59b/6
ķadd  ķāmet (Ar.): boy bos.
ķ.+ile 59b/6
ķadeḥ (Ar.): bardak, kĉk bardak, iĉki bardaĉı.
ķ.+i 50b/4
ķ.+leri 48b/5

ķadır (Ar.): kudret sahibi, kuvvetli,
kudretli, g¼çlü.

ķ.+dür 35b/8

ķ.+sin B80b/8

ķadr (Ar.): değer, kıymet, itibar.

ķ.+i 50b/7, 65a/8, 74b/4

ķ.+in 19b/4, 20a/9, 21a/1, 21b/5,
50b/6

ķ.+i bilinme- 50b/7

ķ.+in bil- 19b/4, 21a/1, 21b/5

ķ.+in bilme- 20a/9, 50b/6

ķ.+i ol- 74b/4

ķ.+i olma- 65a/8

ķafes (Ar.): kafes.

ķ.+den 43a/6

ķāfir (Ar.): ķāfir, Allah'ın varlığına ve
birliğine inanmayan, Müslüman
olmayan.

k. 3a/3, 40b/9, 51a/3, 51a/7, 52a/12,

59a/3, 59a/3, 60b/7, 74b/8, 77a/8,

77b/2, 77b/2, B79b/1, B79b/1,

B79b/1, B79b/2, B79b/2, B79b/3

k.+ler 74b/12, B81a/2, B83b/5

k.+lere 74b/4

k.+lerün 63b/11

k.+lerün 5a/6, 51b/2, 74a/12,

B85a/9

k.+lerüñdür 74a/8

k.+ün 74a/9

k. ol- 40b/9, 51a/3, 51a/7, 52a/12,
59a/3, 59a/3, 60b/7, 77a/8

k. olma- 77b/2

ķāftağı (öz. a.): Genellikle masalarda yer
alan, dünyayı çevrelediğine
inanılan, arkasında cinlerin,
perilerin bulunduğu varsayılan,
zümrütten dağ.

ķ. 36b/10, 36b/12, 37a/02, 37a/05

ķaftan: çoğı ipekten yapılan, bir çeşit uzun,
süslü üst giysisi.

ķ. 72b/8

ķāğıd (<ķāğaz/ķāğız) (Far.): kâğıt.

k. 70a/11

k.+ı 70b/1

ķahbe (Ar.): kahpe, döneke, namussuz kadın,
fahişe.

ķ. 76b/2

ķahbelik (<ķahbe+lık) (Ar.+T.): kahpelik,
fahişelik.

ķ. 72a/7

ķ. it- 72a/7

ķāhel (<ķāhil) (Ar.): tembel, gayretsiz,
durgun.

k. 38b/3

k. ol- 38b/3

ķāhellik (<ķāhel+lik) (Ar.+T.): tembellik,
durgunluk, miskinlik.

k. 77a/9

k. ve süstlik it- 77a/9

ķahr (Ar.): 1. zorlama, kuvvet kullanarak
helāk etme, mahvetme, batırma,
ezme.

ķ.+ın B78b/3

ķ.+ından 42b/9, B82b/2

ķahren (Ar.): kahır ile. zorla, ezerek.

ķ. 44b/12

ķā'im (Ar.): namaz kılan, vaktini namaz
kılmakla geçiren.

ķ. 30b/5

ķ. ol- 30b/5

ķağı-: kızmak, öfkelenmek.

ķ.-dı 30a/11, 58b/11

ķal-: kalmak, sürdürmek, olmak, geriye
kalmak, geride kalmak.

ķ.-a 41b/1, 52b/13

ķ.-acağdur B81a/1

ķ.-anı 51b/13, 75b/9

ķ.-anınıñ 40a/7, 69b/10

ķ.-dı 17a/5, 35a/6, 63a/8, 71a/5,
75b/4, 75b/6, B84b/5

ķ.-dılar 30b/13

ķ.-duğ 43b/7

ķ.-ısar 23a/2

ķ.-ıyardur 26a/4

ķ.-madı 15a/11, 15a/13, 21b/11,
48a/5

ķ.-maya 76b/1

ķ.-mışdur 22a/1

ķ.-sa 20a/6, 36a/7

ķ.-up 26a/4

ķ.-updurursın 14b/5

ķ.-ur 16b/8, 16b/8, 75b/9

arta ķal- 20a/6, 26a/4, 36a/7, 75b/9

bāķī ķal- 52b/13

bāķī ķalma- 48a/5

dīnsüz ķal- B81a/1

gözüüm nûrî namâz kılmakda kal-
35a/6
îmânsuz kal- 41b/1
mahrûm kal- 30b/13
ne riyâ kalur ve ne gaybet kalur
16b/8
sergerdân kal- “şasıp kalmak,
şaşkına dönmek” 43b/7
kal'a (Ar.): kale, hisar.
k. 38a/2
k.+lara 37a/11
kalb (Ar.): kalp, gönül.
k. 35b/11
k.+i 15b/3
k.+inden 34b/5
kasâvet-i kalb+lerine 12b/6
kaldur-: kaldırmak, yukarı kaldırmak.
k.-dı 60a/8, B82a/3, B86b/7
k.-madı 45b/6
k.-up B82a/3
başını kaldurma- 45b/6
başın kaldur- 60a/8, B82a/3,
B82a/3
kālīb (Ar.): vücut, beden, gövde.
k. 35b/11
k.+ma 34b/5
kalk-: kalkmak.
k.-maya 78b/9
kamçı: kamçı.
k. 50a/10, 64b/1
k.+la 50a/10
k.+larıla 64b/1, 72a/11
kâmet (Ar.): boy, boy bos.
k.+ile 59b/6
kadd ü kâmetile 59b/6
kâmil (Ar.): tam, noksansız.
k. 60b/12
kan: kan.
k. 49b/11, 63b/11, 65b/12, 77b/4
k.+ı 41b/7
k.+ıdur B85a/10
k.+lar 72a/11
k.+ları 5a/6, 51b/2
k. çıkıncaya degin 77b/4
k. it- 49b/11
k. ol- 65b/12
kanâ'at (Ar.): kismete razı olma, yetinme,
kanaat.
k.+e 38a/13

kanat, dı: kanat.
k.+ı 74b/4
k.+ıla 53b/10
k.+ınuñ 53a/12
kancaru: nereye, hangi tarafa.
k. 47b/7
kanda: nerede.
k. 37a/11, 63a/8
k.+dur 67b/11
k. ol- 37a/11
kandîl (Ar.): kandil.
k.+ler 43a/12
kanı: hani, nerede.
k. 48a/1, 48a/2, 48a/3, 48a/3, 48a/3,
48a/3, 48a/3, 48a/3, 48a/4, 48a/4,
48b/3, B77a/4, B77a/4, B77a/4
kankı: hangi.
k. 64b/10, 69a/7
k.+sı 59a/9
kanlu: kanlı, kan bulaşmış, katil.
k. 49a/9
k. ol- 49a/9
kapakla-: kapağını kapatmak.
k.-yalar 77b/12
kapla-: kaplamak, sarmak.
k.-r 13a/11
kaplan-: kaplanmak, sarılmak.
k.-mıışındur B74b/4
kapu: kapı.
k.+da 44a/12
k.+dan 67b/4
k.+lar 62b/9
k.+sı 15b/1, 44a/12
k.+sına 1b/11, 42a/6, 66b/11,
B73b/6
k.+sından B73b/9
k.+yı 67b/4
k.+sına var- 1b/11
kapıcı: kapıcı.
k.+lar 44a/12
kâr (Far.): işleme, tesir.
k. 12a/6, 16a/6, 16a/10
k. eyle- “tesir etmek” 12a/6
k. it- “tesir etmek, işlemek” 16a/6,
16a/10
kara: kara, siyah.
k. 12b/12, 13a/7, 13a/10, 13a/11,
26a/2, 26a/3, 26a/3, 26a/5, 46a/7,

53b/6, 54b/8, B74a/11, B75b/3,
B86b/4
k.+dur 54b/10
k.+sından 5b/8
kara toprak ol- 26a/3
karaltu: biçim, şekil, yığın, kütle, kalıp.
k.+sın 6b/8
karañu: karanlık.
k. 77b/4
karār (Ar.): durma, sabitlik, devamlılık.
k. 59b/11
k. it- “sabit kalmak, durmak”
59b/11
karart-, dur: karartmak.
k.-ur 13b/9, 65b/6
karavaş: hizmetçi, carıye.
k.+larına 11b/13
kardaş: kardeş. krş. karındaş.
k. 39b/12
k.+dan 45b/13
k.+ı 20b/5, 45b/13
k.+ına 69a/11, 69b/11
k.+ını B84b/4
k.+larumdur B80a/11
k.+uñ 5a/4, 70a/6, 70a/6
k.+uñuza 3a/4
karı: yaşlı, ihtiyar kadın.
k. 67b/1, 67b/4, 67b/6
karın, rını: karın, mide.
k.+ı 30a/9
k.+ında 74a/2
k.+ından 18b/8
k.+ınuñ B82a/4
k.+ları 72a/10, B82b/1
k.+ı arkasına yapış- “çok
zayıflamış olmak” 30a/9
karınca: karınca.
k. 32a/9
karındaş: kardeş. krş. kardaş.
k.+um 45b/1, 79b/13
karış: karış, başparmağın ucu ile serçe
parmağın ucu arasındaki mesafe,
ölçü.
k. 9a/10
karış-: karışmak, katılmak.
k.-acak 12b/12
k.-asız 48b/12
k.-mağ 5b/5, 48b/10, 48b/11
k.-up 5b/6, 6b/7

karışık: karışık.
k. 72b/11
k. ol- 72b/11
karīb (Ar.): yakın, yakınlık.
k.+dür 53b/7
karşu: 1. karşı gelmek, muhalif olmak, itaat
etmemek, isyan etmek.
k. 1b/10, 3b/12, 14b/11, 38a/5,
40b/13, 53a/4, 66b/12, 66b/13,
B73b/9
k. ol- “muhalif olmak, isyan etmek”
1b/10, 3b/12, 40b/13, 53a/4,
66b/12, B73b/9
k. olma- 14b/11, 66b/13
k. tırma- “karşı koyamamak” 38a/5
2. ileri, ilerisi, karşı.
k.+dan 7b/8
k.+ñdağı 37b/10
3. karşılık olarak, karşılığında.
k. 13b/9
4. karşılamak.
k. 43a/8, 45b/9
k. gel- “karşılamak, istikbal etmek”
43a/8, 45b/9
5. ön, huzur, kat.
k.+sına 41b/9, 58b/9, 67b/5
k.+sına geç- 41b/9
kartabān (<kaltabān) (Far.): namussuz,
pezevenk.
k.+lar 72a/6
kasāvet (Ar.): katılık, sertlik.
k. 12b/6, 13b/10, 13b/10
k.+in 35b/12, 36a/1
k. getir- “katılaştırmak,
sertleştirmek” 13b/10
k.-i kalblerine 12b/6
kaşd (Ar.): 1. amaç, gaye, istek, kötü niyet;
bir şeyi bilerek isteyerek yapmak.
k. 50b/4, 60a/11, 61a/4, 63a/10,
66b/7, 70a/6, 73b/5
k.+ı 69a/2, 69b/8
k.+ıla 76b/12, 76b/13
k.+ına 54b/2
k. it- 50b/4, 61a/4, 63a/10, 70a/6,
73b/5
k. itme- 66b/7
yavuz kaşd gelme- “kötü niyet
oluşmamak” 60a/11
kaşr (Ar.): köşk, kâşane, saray.

ķ. 44a/4
ķaş: kaş, ebru.
ķ.+ınuñ 46a/8
ķat: 1. kat, makam, ön, huzur, taraf, yan.
ķ.+ına 27b/11, 67b/7, 69a/8, 76a/8
ķ.+ında 8b/5, 10a/6, 18a/1, 39a/2,
43a/5, 52a/5, 52a/6, 55b/11, 56a/1,
56b/9, 65a/8, 65a/9, 72b/10,
72b/10, 74b/4, 77a/9
ķ.+uma 70b/10, 70b/12
ķ.+umda 9a/9
ķ.+uñ 7b/8, 37a/6, 71a/6
ķ.+uñda 37a/3
ķ.+uñdan 37a/3
ķ.+uñuzda 9b/3
ķ.+ına gel- 27b/11
ķ.+ına gelme- 69a/8
ķ.+uma gel- 70b/10, 70b/12
ķ.+uñ 7b/8, 37a/6
ķ.+uñ 71a/6
ķ.+uñdan git- 37a/3
2. tabaka, katman, kat.
ķ. 43b/9, 45a/11, 45a/12, 45a/13,
53a/12, 53a/13, 53b/1, 57a/5, 78b/6
ķat-: katmak, eklemek, ilave etmek.
ķ.-ardı 13b/2
ķ.-arduñ 13b/6
ķ.-arlar 51a/6
ķ.-duğ 13b/7
ķ.-mağ 63b/7
ķ.-mağdur 64b/11
ķ.-mazlar 63b/1
Allāh'a ortak ķat- 63b/7, 64b/11
Allāh'a ortak ķatma- 63b/1
ķaţar (<ķaţār) (Ar.): birbiri ardınca
sıralanmış, hayvan sürüsü, dizisi.
ķ.+ıla 59b/6
ķatı: katı, sert.
ķ. 13a/13, 20b/13, 33b/1, 33b/1,
33b/6, 61a/12, 62b/6, 65a/10,
65b/7, 71b/11, B82a/7
ķ.+dur 32a/8, 33b/7
ķ.+yıduğ 33b/4
ķ. eyle- 13a/13
ķ. ķaya gibi ol- 33b/1
ķ. ol -33b/1, 33b/6
ķatılık, ğı: sertlik, katılık.
ķ.+ı 13a/13
ķatır: katır.

ķ.+lar 32a/10
ķatī (<ķatī) (Ar.): tereddütsüz, kesin, kesin
bir şekilde.
ķ. 12a/6
ķat ķat: çok, pek çok, üst üste.
ķ. 28a/13, 63b/5
ķ. it- 28a/13
ķ. ol- 63b/5
ķatlan-: katlanmak, tahammül etmek.
ķ. 14b/5
ķ.-am 68b/13
ķ.-ımazın 68b/11
ķ.-ımazsın 68b/12
ķ.-mazsın 32a/10
ķ.-ursın 32a/11
ķaţrān (Ar.): çam ağacı usaresi, kara renkte,
ağır kokulu, yapışkan ve koyu sıvı,
katran.
ķ.+dan 46b/3
ķaţre (Ar.): damla.
ķ. 31b/3, 51a/1, B85b/1, B85b/5,
B85b/9, B86a/7
ķ.+lerden 12b/13
ķ.+leri 54a/1
bir ķatre dahı ol- 51a/1
ķavl (Ar.): söz, kelam, görüş, fikir, kanaat.
ķ.+i 56a/3, 56a/5
ķ.+üme 9a/13
ķ.+üñ B79b/11
ķavm (Ar.): kavim, kabile. cemaat. krş.
ķavüm.
ķ.+e 6b/7
ķ.+i 46b/13, 52b/6, 54b/13, 55a/5,
55a/7
ķ.+ine 52b/1, 58a/11
ķ.+inüñ 53a/10, 58a/7
Lūţ ķavmi ėamelin it- 55a/5, 55a/7
ķavud: kavrulmuş tahıl unu.
ķ. 20b/4, 20b/5
ķavüm (<ķavm) (Ar.): kavim, kabile.
cemaat. bkz. ķavm.
ķ.+leri 29b/12
ķaya: kaya, büyük ve sert taş kütesi.
ķ. 33a/6, 33a/6, 33a/7, 33a/8,
33a/9, 33a/11, 33b/1
ķ.+dan 33a/8, 33b/1
ķ.+lardan 33a/10, 33b/4
ķ.+lardur 33a/2, 33a/10
ķ.+ları 32b/10, 68b/13

. + larıdır 33a/2
 . + larındandır 33a/12
 atı aya gibi ol- 33b/1
 ayır-: sakınmak, çekinmek; önem vermek.
 .-maz 39b/9, 72b/10
 āyim (<ā'im) (Ar.): bir işte sebat eden,
 sebatkār.
 . 4a/12, 9b/12, 77b/13, 80b/7
 . ol- "devamlı olmak" 4a/12,
 77b/13
 dāyim ve āyim ol- "devamlılık arz
 etmek, istikrarlı olmak" 80b/7
 ayna-: kaynamak.
 .-duğunu B78b/1
 yūregi ayna- B78b/1
 ayu: kaygı, endişe, tasa.
 .+sı 45b/8
 azā (<azā) (Ar.): 1. vaktinde kılınmayan
 namazı, tutulmayan orucu sonradan
 usul ve kaidesine göre yerine
 getirme.
 .+ya 76b/11, 76b/12
 .+ya o- 76b/12
 .+ya oma- 76b/11
 2. bela, musibet.
 .+ya 40b/13
 .+ya uğra- 40b/13
 3. hadise, vukuat.
 .-i şehvetini 55b/1
 azan-: kazanmak.
 .-mağ 5b/6
 kebīr (Ar.): büyük, ulu.
 nūr-ı kebīr "büyük aydınlık, büyük
 parıltı, büyük ferahlık" 10b/4
 kebīre (Ar.): büyük günah.
 k. 26b/12
 gerek kebīre olsun gerek şağīre
 olsun 26b/12
 kefen (Ar.): kefen, ölünün sarıldığı bez.
 k. 46b/3
 k.+dür 75b/8
 k.+in 40a/4, 40a/5
 kefenle- (<kefen+le-) (Ar.+T.): kefenlemek
 k.-yüp 77a/12
 keffe (Ar.): kefe, terazi gözü, terazi tablası.
 k. 18a/11
 kelām (Ar.): kelam, söz.
 k. 68b/2
 k.+ı B83a/5

k.-ı 'Arab'da 27a/1, 41a/9
 Kelām-ı adīm (Ar.) (öz. a.): bkz. Kur'an-ı
 Kerim
 K.+i 25b/5
 K.+inde 2a/13, 4b/7, 17a/7,
 B73b/10, B77b/2
 Kelām-ı Mecīd (Ar.) (öz. a.): bkz. Kur'an-ı
 Kerim.
 K.+inde 1b/11, 11b/6, 17a/11,
 19a/6, 22a/8, 25b/10, 28a/5, 29a/5,
 30b/10, 31a/13, 31b/4, 32a/4,
 32b/11, 33b/1, 35a/1, 35a/10,
 35b/5, 36a/12, 37a/7, 41a/4, 42a/7,
 42b/3, 52a/13, 53b/7, 57a/6, 57a/13,
 60b/2, 63a/2, 65a/4, 71b/3,
 B75b/10, B80a/11
 K.+ünde B80a/1
 kelb (Ar.): köpek.
 k.+leri 53b/1
 kelecı: söz, laf, lakırdı.
 k. 18a/12
 k. it- "lakırdı etmek, konuşmak,
 söyleşmek" 18a/12
 kelime (Ar.): kelime, söz, sözcük.
 k. 66a/6
 kelime-i tevḥīd (Ar.): tevhit sözü: "Lā ilāhe
 illā'llāh Muhammedün resūlu'llāh"
 k. 40a/13
 kemāl (Ar.): olgunluk, yetkinlik, tamlık,
 eksiksizlik.
 k.+i 8a/13
 k.-i udretinden 43a/10
 k.-i udretüm 59b/8
 k.-i şun'ın 59b/2
 k.-i 'azametın B83b/7
 kemāl-i 'azamet (Ar.): büyük yetkinlik,
 büyük kudret; Allah'ın büyük
 kudreti.
 k.+in B83b/7
 kemāl-i udret (Ar.): kudretin tam
 yetkinliğı, yüce, büyük kudret;
 Allah'ın yüce kudreti.
 k.+inden 43a/10
 k.+üm 59b/8
 kemāl-i şun' (Ar.): kudret mükemmelliğı;
 Allah'ın büyük kudreti.
 k.+ın 59b/2
 k.+umı 59b/8
 kemter (Far.): daha aşağı, hakir, itibarsız.

k.+dür B75b/9
kenār (Far.): kıyı, çevre, kenar.
k.+ına 68a/4
kendü: kendi, iyelik ekleri de alarak
kişilerin öz varlığını anlatmaya
yarayan dönüşlülük zamiri.
k. 3b/9, 4a/12, 4b/13, 9a/3, 9a/3,
9a/10, 9b/2, 23a/7, 26a/4, 33b/13,
37a/8, 45b/8, 50b/4, 59a/2, 59a/3,
60a/11, 69b/8, 71a/4, B72b/9,
B77b/2
k.+den 24b/10, 25a/1, 25a/13
k.+dür 69b/11
k.+lere 50a/8
k.+leri 5a/13
k.+lerin B73b/3
k.+m 9a/7
k.+ñi 68a/6
k.+ye 69a/3, B73a/8, B73b/2,
B83a/1
k.+yi 10b/1, 19b/1, 29b/1, 40b/5,
62b/13
k.+yile 16b/12, 17a/2
k.+yi dünyāya vir- 19b/1
kenz (Ar.): hazine, yer altında saklı define.
k.-i ‘azīz “kıymetli hazine”
10b/2
kerāmet (Ar.): 1. kerem, ikram, bağış, lütuf.
k. 8b/8, 9a/7, 9a/9, 9a/11, 10a/6,
11a/4, B76a/3
k.+i 9b/2
k.+ine 58a/9
k. ü ‘izzet bul- B76a/3
envā-ı kerāmet 42b/1
2. ermişcesine yapılan amel, iş.
k.+ile 39a/2
kerāmetlü (<kerāmet+lü) (Ar.+T.): kerem
ve lütufa mazhar olmuş; kıymetli,
gözde.
k.+ñüz 8b/7
kerem (Ar.): lütuf, bağış, ihsan.
k. 17a/9, 43b/12, 67b/2
k.+inden 43b/8
k.+inüñ 17a/13, 31a/12
k.+ler 44a/1
k.+lerin B73b/8
k. eyle- 67b/2
k.+ler ve in‘amlar kıl- 44a/1
lütuf ve kerem kıl- 43b/12

ihsān u keremlerin B73b/8
keremü’l-lāhüveche:
(<kerreme’l-lāhüvechehü) (Ar.): “Allah’ın
lütufu onun üzerine olsun”
anlamında bir söz.
bkz. kerreme’l-lāhüvechehü.
k. B84a/11
kerīh (Ar.): iğrenç, çirkin.
k. 7b/3, 57a/11
kerīm (Ar.): kerem sahibi, cömert.
k. 17a/13, 42a/5, 50a/4
kerre (Ar.): defa, kez.
k. 47a/10, 47a/11, 79b/13, 80a/1
kerreme’l-lāhüvechehü (Ar.): “Allah’ın
lütufu onun üzerine olsun”
anlamında bir söz.
krş. keremü’l-lāhüveche.
k. 73a/7
kes-: 1. bıçak veya kesici bir aletle bir şeyi
ikiye ayırmak, koparmak, kesmek.
k.-eler B81b/6
k.-erdüm B86a/3
k.-mesün 70a/9
2. deyimler oluşturur.
k.-dünüz 53a/6
k.-mege 30a/12
k.-memek 27a/2
k.-meñ 26b/10
ümīzi kesme- 26b/10
ümīz kes- 30a/12
ümīz kesme- 27a/2
yolını kes- 53a/6
kesb (Ar.): çalışıp kazanma, elde etme.
k. 2b/11, 8b/4, 23a/12
k.+ile 2b/2
k. eyle- 2b/11, 23a/12
k. it- 8b/4
kesil-: 1. kesmek işi yapılmak, kesilmek.
k.-di 70a/12
2. uzaklaşmak, alakayı kesmek, yüz
çevirmek.
k.-üp B75a/9
3. sonu gelmek, bitmek, eksilmek.
k.-ür 43b/4, 43b/5
keşir (Ar.): çok, çok olan, bol.
hayr-ı keşir 10b/3
keşke (<kāşki) (Far.): dilek anlatan
cümlelerin başına getirilerek “ne

- olurdu” gibi özlem veya pişmanlık anlatır. krş. keşki.
k. 5b/13, B81a/5
- keşki (<kāşki) (Far.): dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek “ne olurdu” gibi özlem veya pişmanlık anlatır. krş. keşke.
k. B81a/8, B81b/3, B81b/4, B81b/6, B81b/8, B81b/10
- kevşer (Ar.): cennette bir havuzun adı.
havz-ı kevşerden 4b/5
havz-ı kevşerinden 5b/2
- key: iyi, iyice, pek çok, en çok.
k. 16a/12, 19b/3, 27b/10, 31b/13, 35a/2, 39a/5, 54b/12, 54b/13, 54b/13, 55b/7, 61a/2, 63a/8, 63b/8, 64b/11, 64b/13, 65b/7, 70a/2, 77b/5, B75b/1, B75b/4, B80b/7
- kez: kez, defa.
k. 20b/7, 31b/3, 32b/3, 33b/12, 37a/3, 46b/4, 53b/2, 67a/10, 78a/12, 79a/3, 79a/4, 79a/6, 79a/7, 79a/9, 79a/9, 79a/10, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79b/2, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 79b/5, 79b/6, 80a/7, 80a/8, 80a/8, 80a/9, 80a/9, 80a/10, 80a/11, 80a/11, 80a/12
- kıble (Ar.): Müslümanların namaz kılarken yöneldiği taraf, kâbe tarafı, kible.
k.+den 40a/7
k.+ye 40a/6, 40a/7
- kıç: arka, geri.
k.+ın kıçın “geri geri, geriye doğru” 41a/8, 41a/10
- kıdvetü’l-meşâyih (Ar.): şeyhlerin piri, önderi.
k. Sufyānū Şevrī 61b/7
- kığırıcı: çağırıcı, seslenici, tellal.
k.+dur B83a/1
- kıl: “etmek, eylemek, yapmak, kılmak” anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır.
k. 16b/1, B78b/8, B80b/7, B80b/7
k.-a 4b/2, 29a/13, 35b/1, 76b/10, 78a/1, 78a/2, 78a/3
k.-am 47b/2
k.-andur 10a/3
k.-asız 49a/9
k.-ayım 11b/5, 37b/5
k.-dı 4b/2, 31b/6, 31b/12, 34a/10, 34a/10, 41b/8, 42a/9, 57a/10, 60a/9, 60a/10, 62a/5, 67a/2, 69a/2, 74b/11, 78a/1, 78b/1, 78b/1, B84a/4
k.-dılar 30b/4
k.-diñuz 30a/5
k.-duğı 53a/6, 78a/9
k.-duğum 40a/11
k.-duğundan B80b/6
k.-duğ 11b/9, 31b/5, 53b/9, B74b/11
k.-dum 9a/7, 9a/8, 12a/8, 12a/8, 12a/8, 68a/4, 70b/4
k.-duñuz 9a/4, 9a/5, 9a/7, 9a/12, 9a/13
k.-ısar 11a/4, 43b/12, 44a/1
k.-ısdur 45b/5
k.-ıvir 40a/13
k.-ıvire 80b/10
k.-ma! B80b/7
k.-māk 78a/2
k.-madı 35a/11
k.-madın 15b/3
k.-mağa 20b/12, 21b/9
k.-mağıçun 22b/1, 32b/4, B76a/1
k.-mağ 34a/11, 34a/12, 35a/1, 35a/2, 40a/13, 49b/3, B76b/7
k.-mağda 35a/6, B76b/6
k.-mağdan 49a/12
k.-masa 77a/1, 77a/1
k.-maya 65a/9
k.-mayalar 80b/13
k.-mayanları 77b/11
k.-mayınca 55a/11
k.-maz 18b/4, 37b/1, 38a/10, 60b/1
k.-mazsın 37b/3, 50b/6
k.-mışca 78b/12
k.-mışdur 11b/6, 32a/2, 36b/7, 48b/8
k.-sa 55b/6, 78a/9, 78a/11, 78b/3, 78b/5, 78b/8, 78b/10, 78b/10, 78b/11, 78b/11, 78b/12
k.-sañuz 2a/12
k.-ubilürse 78b/11
k.-up 1b/2, 9a/11, 12b/3, 29a/9, 34b/7
k.-ur 10b/12, 11a/1, 11a/2, 33b/13, 37b/2, 68a/9, 78a/11, B82b/5
k.-uram 2a/1, 11b/11, 39b/9

k.-urdu 12a/3, 39b/4, B76a/11,
 B80a/6, B80a/9
 k.-urduñ 12a/5
 k.-ursın 14b/4, 37b/4, 39b/7
 ‘amel kıl- 2a/12, 10a/3
 aşşı kıl- 18b/4, 38a/10
 ‘azîz kıl- 68a/9
 bereket kılma- 65a/9
 cezâlar ve belâlar kıl- 47b/2
 du‘â kıl- 39b/4, 39b/7, 39b/9,
 B80a/6, B80a/9
 du‘âlar kıl- 69a/2
 du‘âlar ve şenâlar kıl- 60a/10
 dün namâzın kıl- 78b/12
 emr-i nehy kıl- 34a/10, 34a/10
 endîşeler kıl- 14b/4
 gözüm nûrî namâz kılmağda kal-
 35a/6
 hamd ü şenâ kıl- 1b/2
 hamle kıl- 48b/8
 harâm kıl- 57a/10
 hasenâtlar kıl- 29a/9
 hürmet kıl- 50b/6
 hizmet kıl- 32b/4
 ‘ibâdet kıl- 9a/8, 37b/3, 40a/11,
 B76b/6, B76b/7
 ‘ibâdet ve tâ‘at kıl- 20b/12, 22b/1,
 B76a/1
 iki gönül kılma- 35a/11
 imtişâl kıl- 34a/11, 34a/12
 in‘âm kıl- 60a/9
 ırte namâzın kıl- 78a/9
 ‘izzetler ve ikrâmlar kıl- 9a/5
 kuşluk namâzın kıl- 78b/3
 keremler ve in‘âmlar kıl- 44a/1
 livâta kıl- 55b/6
 lûtf ve kerem kıl- 43b/12
 mâl ve manşib kıl- 9a/11
 mensî ve mahrûm kılma- 80b/13
 meşgûl kıl- 42a/9
 muhaşşıl kılma- 80b/10
 muhâlefet kıl- 9a/13
 mu‘amele kıl- 45b/5
 mükedder kılma- 15b/3
 mükerrerem kıl- 31b/5, B80b/6
 münevver kıl- 31b/12
 münevver ve müzeyyen kıl-
 “nurlandırmak ve süslemek” 35b/1
 müstağrak kıl- 32a/2

müvekkel kıl- 36b/7
 namâzları kıl- B76a/11
 namâzı kıl- 78b/5
 namâzın kıl- 67a/2
 namâz kıl- 12a/5, 12b/3, 21b/9,
 34b/7, 35a/1, 35a/2, 37b/1, 37b/2,
 49a/12, 49b/3, 68a/4, 78a/9, 78a/11,
 78b/1, 78b/1, 78b/8, 78b/10,
 78b/10, 78b/11, 78b/11, B82b/5
 namâz kılma- 77b/11
 neseb kıl- 9a/7
 rahmet ve ‘inâyet nazârın kıl-
 33b/13
 rivâyet kıl- 62a/5, B84a/4
 rûzî kıl- 11a/1, 11a/2, 16b/1, 31b/6
 rûzi kıl- 78a/11
 şâbit kıl- B78b/8, B80b/7, B80b/7
 şâbit kılma- 40a/13
 savaşlar kıl- 49a/9
 tâ‘atlar ve ibâdetler kıl- 30b/4
 tâbi‘ kıl- 29a/13
 ta‘zîmler ve ikrâmlar kıl- 9a/7
 ta‘zîm ve ikrâm kıl- 9a/12, 11a/4
 tazarru‘ kıl- 40a/13
 terbiyetler kıl- 2a/1
 tevbe kıl- 70b/4
 tevbe kılma- 55a/11
 üç bahş kıl- “üç kısma ayırmak”
 74b/11
 vaşiyet kıl- 11b/5, 11b/9, 11b/11
 yavuz nazâr kılma- 60b/1
 yukarısını aşağı kıl- 53b/9
 zâyî‘ kıl- 37b/5
 zâyil kılma- B80b/7
 ziyâde kıl- 41b/8, B74b/11
 kılıç, cı: kılıç.
 k. 70a/9
 k.+ı 73a/5
 k.+ıla 46b/5, 77a/11, 77a/13,
 B83b/5, B83b/6
 k.+um 70a/12
 kırk: kırk [sayı].
 k. 22a/4, B82a/2, B84a/8, B84a/9
 k. güne degin B84a/9
 kısa: kısa.
 k. 65b/6
 k. eyle- 65b/6
 kısım (<kısm) (Ar.): kısım, bölüm, parça.
 k.+dur 29b/6

kış: kış mevsimi.

ķ. 18b/11

ķıtmır (Ar.): pek küçük ehemmiyetsiz şey.

ķ.+e 26a/8

naķırdan ķıtmıre deġin “takımıyla,

hepsi, iġneden ipliġe kadar.” 26a/8

ķıyāmet (Ar.): kıyamet, dünyanın sonu,

bütün ölümlerin dirilerek mahşerde

toplanacakları zaman.

ķ. 2b/1, 2b/11, 4b/4, 5a/13, 6a/1,

9a/2, 9b/1, 9b/5, 10a/9, 11a/11,

14b/6, 15a/1, 17a/6, 23a/8, 24a/5,

29a/7, 29a/7, 32a/10, 32a/13, 47a/6,

55b/2, 61a/4, 62b/1, 62b/2, 65b/11,

66a/4, 74a/2, 76a/11, B75b/2,

B75b/3

ķ.+de 11a/3, 18a/6, 18a/10, 19b/4,

19b/10, 19b/13, 22a/5, 25a/3, 30a/4,

42b/1, 63b/4, 64a/12, B74a/10

ķ.+e 19b/4, 19b/11, 24b/1, 43b/1

ķ.+e deġin 19b/4, 19b/11, 43b/1

ķ. ġüninde 2b/1, 2b/11, 4b/4, 6a/1,

9b/5, 15a/1, 17a/6, 23a/8, 24a/5,

29a/7, 32a/10, 55b/2, 61a/4, 62b/1,

65b/11, 66a/4, 74a/2, 76a/11,

B75b/2

ķ. ķop- 14b/6, 47a/6

ķıymet (Ar.): kıymet, deġer, paha.

ķ.+inüñ 17b/4

ķız: kız, kız çocuġı.

ķ. 27b/11

ķ.+dan 27b/12

ķ.+lar 52b/12, B82a/11

ķ.+ların 38a/2

ķ.+um 19a/11

ķ.+uñuz 19a/9

ķ.+uñuzı 33a/1

ķ. al- 38a/2

bir kız oġlan al- 27b/11

ķız-: ısıtılan veya ısınan bir nesnenin

sıcaklıġı çok artmak.

ķ.-mış 7b/2

ķızıl: kızıl, kırmızı.

ķ. 44a/5

ķızılık: kızılık, kırmızılık.

ķ. B82a/7

ki (Far.): ki [baġlama edatı] krş. kim.

k. 1b/7, 2a/8, 2b/9, 2b/13, 3a/1,

3a/5, 3a/11, 3a/12, 3b/5, 3b/10,

4a/2, 4a/13, 4b/1, 4b/3, 4b/4, 4b/4,

4b/7, 4b/10, 4b/10, 5a/4, 5b/1, 5b/3,

6a/6, 6a/7, 6a/8, 6b/5, 6b/7, 6b/9,

6b/13, 7a/10, 7b/8, 7b/9, 8a/4, 8a/4,

8a/8, 8a/9, 8a/11, 8b/3, 9a/3, 9a/8,

9b/5, 9b/8, 9b/10, 9b/12, 9b/13,

10a/2, 10a/3, 10a/5, 10a/9, 10a/9,

10b/10, 11a/12, 11b/3, 11b/4,

11b/5, 11b/12, 11b/12, 11b/13,

12a/4, 12a/5, 12a/7, 12a/8, 12a/13,

12b/2, 13a/2, 13a/8, 13a/11, 13b/7,

14a/10, 14a/11, 14a/5, 14a/6, 14a/8,

14a/9, 14b/2, 14b/3, 14b/6, 14b/8,

14b/12, 15a/3, 15a/4, 15a/5, 15a/5,

15a/8, 15a/11, 15a/12, 15b/3, 15b/6,

16a/2, 16a/5, 16a/6, 16a/6, 16a/7,

16a/9, 16a/11, 16a/13, 16b/1, 16b/3,

16b/5, 16b/6, 16b/6, 16b/7, 16b/12,

16b/12, 17a/1, 17a/2, 17a/4, 17a/6,

17a/13, 17a/13, 17b/4, 17b/7,

17b/8, 18a/2, 18a/2, 18a/10, 18b/1,

18b/2, 18b/7, 18b/8, 18b/9, 18b/11,

18b/12, 18b/13, 19a/1, 19b/4,

19b/5, 19b/8, 19b/8, 19b/9, 19b/9,

19b/11, 19b/13, 20a/1, 20a/2, 20a/7,

20a/8, 20a/11, 20b/2, 20b/4, 20b/5,

20b/6, 20b/9, 20b/11, 21a/3, 21a/6,

21a/12, 21a/13, 21b/1, 21b/4, 22a/1,

22a/5, 22a/10, 22a/11, 22b/2, 22b/6,

22b/7, 22b/10, 22b/13, 23b/3,

23b/9, 24a/5, 24a/9, 24a/11, 24b/7,

24b/8, 24b/9, 24b/11, 24b/13,

25a/2, 25a/5, 25b/4, 25b/8, 26a/1,

26a/6, 26a/8, 26a/11, 26a/12, 26b/6,

27a/4, 27a/6, 27b/4, 27b/5, 27b/7,

27b/9, 27b/11, 27b/12, 27b/13,

28a/4, 28a/8, 28a/11, 28b/1, 28b/3,

28b/5, 28b/7, 28b/12, 29a/1, 29a/8,

29a/10, 29a/12, 29a/12, 29b/6,

29b/13, 29b/13, 30a/1, 30a/2, 30a/5,

30a/5, 30a/10, 30a/12, 30b/3, 30b/3,

30b/4, 30b/7, 30b/11, 30b/12,

31a/12, 31a/13, 31b/2, 31b/5,

31b/9, 31b/9, 31b/11, 32a/2, 32a/3,

32a/13, 32b/3, 32b/7, 32b/10,

33a/1, 33a/3, 33a/4, 33a/4, 33a/7,

33a/8, 33a/9, 33a/9, 33a/10, 33a/13,

33b/9, 34a/13, 34b/1, 34b/5, 34b/6,

34b/10, 34b/11, 35a/9, 35a/13,

35b/1, 35b/1, 35b/2, 35b/3, 35b/7,
 35b/7, 35b/8, 35b/11, 36a/1, 36a/5,
 36a/11, 36a/12, 36b/6, 36b/8,
 36b/11, 37a/1, 37a/4, 37a/4, 37a/7,
 37a/9, 37a/13, 37b/7, 37b/13, 38a/1,
 38a/1, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 38b/9,
 38b/11, 38b/13, 39a/1, 39a/6, 39a/9,
 39a/11, 39a/13, 39b/2, 39b/7,
 39b/12, 40a/1, 40a/2, 40a/8, 40b/3,
 40b/7, 40b/13, 41a/1, 41a/2, 41a/2,
 41a/8, 41a/9, 41a/13, 41b/8, 41b/9,
 41b/11, 42a/5, 42a/8, 42b/7, 42b/9,
 42b/11, 42b/12, 43a/1, 43b/2,
 43b/6, 43b/9, 43b/11, 43b/13,
 44a/4, 44a/4, 44a/6, 44a/8, 44a/9,
 44a/13, 44b/1, 44b/2, 44b/2, 44b/4,
 44b/6, 44b/9, 44b/11, 44b/13,
 45a/1, 45a/4, 45a/9, 45a/10, 45b/1,
 45b/2, 45b/4, 45b/5, 45b/9, 45b/10,
 45b/12, 46a/3, 46a/5, 46a/6, 46b/1,
 46b/10, 46b/12, 47a/1, 47a/6, 47a/7,
 47a/8, 47b/2, 47b/10, 47b/12,
 48a/5, 48a/13, 48b/1, 49a/1, 49a/2,
 49a/3, 49a/8, 49b/1, 49b/9, 49b/11,
 49b/12, 49b/12, 50a/7, 50a/12,
 50a/12, 50b/3, 50b/7, 51a/1, 51a/5,
 51a/9, 51a/12, 52a/2, 52a/9, 52a/9,
 52a/10, 52b/1, 52b/6, 52b/7, 52b/7,
 52b/9, 52b/11, 53a/2, 53b/1,
 53b/11, 53b/11, 54a/7, 54a/11,
 54b/2, 54b/4, 54b/7, 54b/8, 54b/10,
 55a/1, 55a/1, 55a/2, 55a/5, 55a/5,
 55a/6, 55a/9, 55a/12, 55b/3, 55b/4,
 55b/8, 55b/8, 55b/10, 56a/5, 56a/9,
 56a/11, 56a/12, 56a/13, 56b/4,
 56b/4, 57a/2, 57a/4, 57a/9, 57a/11,
 57b/4, 57b/4, 57b/8, 57b/11,
 57b/13, 58a/2, 58a/3, 58a/8, 58a/8,
 58a/12, 58b/4, 58b/5, 58b/8,
 58b/10, 58b/10, 58b/10, 59a/4,
 59a/5, 59a/7, 59a/9, 59a/13, 59b/2,
 59b/5, 59b/5, 59b/9, 59b/11, 60a/2,
 60a/5, 60a/11, 60a/12, 60a/13,
 60b/3, 60b/12, 61a/5, 61a/8, 61a/9,
 61a/10, 61a/11, 61b/2, 61b/4,
 61b/5, 61b/6, 61b/8, 62a/1, 62a/4,
 62a/6, 62a/13, 62b/1, 62b/8,
 62b/11, 62b/13, 63a/6, 63b/1,
 63b/2, 63b/3, 63b/7, 63b/8, 63b/13,

64a/2, 64a/2, 64a/4, 64b/6, 64b/10,
 64b/12, 65a/2, 65a/3, 65b/5, 65b/7,
 65b/9, 66a/1, 66a/3, 66a/6, 66a/8,
 66a/12, 66a/13, 66b/10, 66b/13,
 67a/10, 67b/10, 67b/13, 68a/5,
 68a/7, 68b/4, 68b/7, 68b/10,
 68b/13, 69a/7, 69a/12, 69a/13,
 69b/1, 69b/2, 69b/2, 69b/4, 69b/5,
 69b/7, 69b/9, 69b/11, 69b/12,
 70a/9, 70a/10, 70b/1, 70b/2,
 70b/11, 71a/6, 71b/1, 71b/2, 71b/2,
 71b/9, 72a/4, 72a/4, 72a/6, 72a/13,
 72b/2, 72b/3, 72b/7, 73a/4, 73a/6,
 73b/9, 74a/1, 74b/5, 75a/2, 75a/4,
 75a/5, 75a/9, 75b/2, 75b/3, 75b/5,
 75b/8, 75b/13, 76a/1, 76a/2, 76a/13,
 76b/2, 76b/8, 76b/12, 76b/13,
 77b/3, 77b/8, 77b/10, 77b/13,
 78a/1, 78a/9, 78b/7, 78b/9, 78b/13,
 79a/1, 79b/11, 79b/13, 80a/3, 80a/5,
 80a/7, 80b/9, B73a/8, B73b/4,
 B73b/4, B73b/5, B73b/7, B74a/3,
 B74a/4, B74a/9, B74a/10, B74b/2,
 B74b/4, B74b/8, B75a/2, B75a/11,
 B75b/2, B75b/6, B75b/9, B76a/2,
 B76a/5, B76a/11, B76b/3, B76b/6,
 B76b/7, B76b/10, B76b/11, B77a/9,
 B77a/11, B77b/9, B78a/2, B78a/4,
 B78a/7, B79a/10, B79a/11, B79b/1,
 B79b/2, B79b/5, B79b/7, B80a/11,
 B80b/1, B80b/1, B80b/11, B81a/3,
 B81a/3, B81a/11, B82a/6, B82a/10,
 B82b/9, B83a/2, B83a/4, B83a/7,
 B83a/9, B83b/5, B83b/6, B83b/10,
 B84a/7, B84a/10, B84b/1, B84b/3,
 B84b/3, B84b/6, B85a/1, B85a/8,
 B85b/11, B86a/10, B86b/4

kibr (Ar.): büyüklük taslama, kibir.

k. 34a/2

k.+dür 34a/9

kibrīt (Ar.): kibrit.

k. 32b/10, 33a/2, 33a/2, 33a/3,
 33a/12, 68b/13

kiçi: küçük. krş. küçi

k. 12b/12, 61a/10

k.+se 12b/12

kifāyet (Ar.): yeterli olma, elverme,
 yeterlik.

k. 31a/10, 31b/13

k. idivir- 31a/10
 k. vir- 31b/13
 kilidle-: kilitlemek.
 k.-di 67b/5
 kim (I): ki [bağlama edatı]. krş. ki.
 k. 1b/5, 1b/5, 2a/5, 3b/5, 4a/5, 4a/9,
 5a/3, 5a/4, 5a/5, 5a/6, 5a/7, 5a/13,
 7b/13, 11a/8, 11a/8, 12b/1, 14b/8,
 15a/4, 15a/9, 15a/10, 17a/9, 17a/10,
 17b/5, 17b/6, 19a/3, 21a/5, 22a/7,
 24b/11, 25a/1, 25a/11, 25a/13,
 25a/8, 27a/10, 27a/10, 27b/3, 27b/3,
 28b/1, 28b/13, 29a/1, 36a/5, 39b/4,
 40a/11, 40b/11, 40b/12, 42a/1,
 43b/8, 43b/13, 45a/6, 48a/7, 50b/2,
 50b/12, 52a/7, 55a/9, 55b/10,
 57b/9, 58b/12, 60b/12, 64a/4,
 70a/7, 71a/1, 71a/13, 72a/1, 72b/3,
 74b/3, 75b/2, 76b/4, 76b/12, 80a/4,
 80b/5, B74a/2, B74a/9, B82b/3,
 B84a/7
 kim (II): kim [soru zamiri].
 k. 6b/7, 49b/11, 66a/3, 72b/7,
 78a/9, 78b/7, B85a/1, B85a/7
 k.+den 1b/11
 k.+dür 36b/4, 45b/2, 45b/7, 71a/11
 k.+e 1b/10, 23b/11, 26a/13, 26b/2,
 26b/5, 26b/5, 42a/2
 k.+lerdür 54a/11, 72a/13
 k.+üñ 1b/11, 76b/2
 k.+üñile 6a/3, 6a/4
 kimi: kimi, bazıı, bir kısmı.
 k. 44a/5, 44a/5, 51b/6, 51b/6,
 51b/7, 51b/7, 55a/6, 68b/3, 68b/3,
 68b/3, 75b/1
 kimse: kimse.
 k. 46b/9, 52b/3, 57a/12, 62a/3,
 62b/6, 65a/10, 74a/1, B83b/10
 k.+de 71a/1
 k.+ler 80b/6
 k.+lere 26b/6
 k.+leri B83a/2
 k.+lerüñ 28a/8
 k.+nüñ 34b/5, 69b/4, 71a/1
 k.+i 62b/1
 k.+ye 2a/11, 36b/1, 76b/3
 kīn (Far.): kin, gizli düşmanlık, garez.
 k. 49a/9
 kir: kir, pislik.

k.+inden 14b/9
 kirpük: kirpik.
 k.+leri 46a/9
 kīse (Far.): kese, küçük, büyük torba, kap.
 k.+ler B83a/4
 k.+lere 20a/13
 kişi: kişi, şahıs.
 k. 2b/12, 3a/9, 3a/13, 4a/7, 6a/3,
 6a/8, 6b/5, 7a/8, 7b/3, 7b/8, 9a/8,
 13b/12, 14a/3, 14b/10, 15a/4, 16a/5,
 16b/11, 17b/8, 19a/3, 20a/1, 22a/7,
 25a/11, 25a/8, 25b/7, 27a/10, 27b/4,
 27b/7, 27b/11, 27b/13, 28a/4,
 28b/10, 34b/7, 35a/11, 37a/3, 37a/7,
 38a/10, 38a/11, 38b/1, 39b/10,
 39b/12, 39b/13, 41a/3, 51a/2,
 51a/11, 51a/13, 55a/5, 59b/8,
 60a/13, 62a/13, 63b/3, 70b/11,
 71b/9, 73a/6, 76b/12, 78b/9,
 B75b/4, B77a/11, B80b/11
 k.+de 69a/12
 k.+den 39a/1
 k.+di 53b/3
 k.+dür 6a/8, 29a/1, 29a/12, 29a/12,
 36b/6
 k.+ler 8a/6, 48b/1, 51b/5, 76b/4
 k.+nüñ 6a/10, 10b/10, 22a/5, 40a/6,
 40a/7, 47a/10, 60b/11, 61a/11,
 73b/4
 k.+ye 14a/2, 15a/3, 16a/2, 40a/9,
 51b/12, 61a/4, 61a/9, 71a/13, 72b/2,
 73b/7, 75a/5, 78b/12
 k.+yi 3b/3, 12b/7, 13b/9, 21a/5,
 46b/4, 57b/6, 60b/4, B86a/10
 k.+yimişsin 47a/11, 47b/1
 kitāb (Ar.): kitap.
 k. 11b/9, 68b/4, 69b/5
 k.+da 68b/5, 77a/2
 k.+ı 68b/4, 69b/7
 k.+larında 52a/3, 52a/4
 k.+laruñ 31b/6
 қо-: 1. koymak, yerleştirmek, bir şeyi bir
 yere bırakmak. krş. koy-.
 қ.-dı 36b/13, 70a/11
 қ.-duğum 50b/5
 қ.-dum 36a/10
 қ.-mağa 73b/6
 қ.-mağılatur 57b/5
 қ.-maқ 77a/13, 77b/1

k.-mak 35a/3, 66b/6, B83b/7
 k.-mağdur B78a/1
 k.-maklığa 35b/7
 k.-masa 39b/13
 k.-mayalar B77b/10
 k.-mayasın 70b/3
 k.-mayup B86a/3
 k.-maz B78a/2
 k.-maz mısın 66b/4
 k.-uñ 6a/13, 6b/1, B77b/11
 k.-up 9a/8, 11b/10, 65a/1, 67a/4,
 68b/5, 69b/6, B77b/1, B83b/11
 korkı: korku. krş. kırku
 k. 6b/1
 k.+dan 39b/3
 kırku: korku. krş. kırkı
 k. 12a/10, 33b/9, 42a/13, 50b/2,
 54a/7, 70b/2
 k.+da 39b/10
 k.+dan 47a/6, B80a/5, B80a/8,
 B81a/4
 k.+lar B77a/11
 k.+lardan 42a/8, 42a/10
 k.+ları B82b/3
 k.+sı 30b/5, 33b/6, B77a/4, B82a/2,
 B83b/6, B83b/8
 k.+sıdur B83b/9, B83b/10
 k.+sından 33b/5, 55b/7, 79b/7,
 B82a/5, B82b/1
 k.+da ol- 39b/10
 içüme kırku düş- 70b/2
 kırkulu: korkulu, korku veren, korkutan.
 k. 78a/2
 kırkunc, cı: kırkunc, çok korkulu, dehşete
 düşüren.
 k. 55a/3
 k.+ı 54b/12
 bundan kırkunc ulu günāh olma-
 55a/3
 kırş-: 1. arkadaş olarak vermek, yanına
 katmak.
 k. 67b/2
 k.-dı 67b/4
 2. hayvanı çekeceği şeye bağlamak.
 k.-up (çift kırş-) 27b/4, 27b/7
 kıtar-: yemeği bir kaptan başka bir kaba
 boşaltmak.
 k.-dı 68b/3
 kov-: 1. kovalamak, peşine düşmek.

2. kovmak, def etmek.
k. -uñ 58b/12
kovul-: kovulmak, atılmak, çıkarılmak.
k. -dı B84b/2
koy-: 1. bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek. krş. ko-.
k. -a 62b/5
k. -alar 5b/10, 55b/12, 63b/12
k. -alardı 46b/6
k. -ar 20b/4, 30a/2, 50a/5
k. -arlar 77b/11
k. -arsın 20a/13, 49a/3, 50b/6
k. -asın 68b/10
k. -dı 68b/8
k. -duğına 69b/9
k. -duqları 65a/10
k. -mağıla 20a/13
k. -mış 68b/7
k. -mışlar 8a/6, 71b/13
k. -up 64b/4
cehenneme koy- 5b/10, 62b/5
cennete koy- 30a/2
kuyuya koy- 63b/12, 64b/4, 65a/10, 77b/11
zindāna koy- 55b/12
2. saklamak, ayırmak.
k. -up 10b/6
3. bırakmak, terk etmek, yüz çevirmek.
k. -up 52b/11, B74b/5
4. sürerlik bildiren tasviri fiiller kurar.
aşağoy- “asıp bırakmak” 55b/2
koyun: koyun.
k. B81b/10
k. +a B85b/6
bir koyun ol- B81b/10
kök: kök [bitki kökü].
k. +lerüñ 14b/1
köken: kavun, karpuz, kabak gibi bitkilerin toprak üstünde yayılan dalları.
k. +i 14a/12, 14a/13
kör: kör, görme duygusu olmayan.
k. 71b/10
k. ol- 71b/10
köşk: köşk, kasır.
k. 78b/3, B83a/10
k. +ler 37b/9, 44a/4, 75b/6
k. +lerde 24b/5, 48b/3
k. +lerinüñ 47b/8

kötürüm: kötürüm, yürüyemeyecek
derecede sakat.

k.+e 14a/2

köz: küçük kor parçası.

k. 73b/5

ķudret (Ar.): kuvvet, takat, güç; Allah'ın
ezeli gücü.

ķ.+i B79a/1

ķ.+in 59b/3

ķ.+üm 32b/9

kemāl-i ķudret+inden 43a/10

kemāl-i ķudret+üm 59b/8

maħall-i ķudret "Allah kudretinin
belli olduğu, göründüğü yer"

59b/10

ķudsi (Ar.): kutsal; Allah'a mensup.

ħadīṣ-i ķudsi 8b/12, 31a/1, 57b/7

ķul (Ar.): Tanrıya göre insan.

ķ. 16b/12, 42b/10, 48b/2

ķ.+a 42b/5, B77a/9

ķ.+ına 9b/5, 59a/2, 59a/3

ķ.+lar 74b/3

ķ.+ları 17a/9, 20b/10

ķ.+larına 11b/13, 23a/13, 23b/2,

63a/5, 64a/11, B74b/2

ķ.+larını B79a/1

ķ.+larum 23b/8, 24a/4, 25b/11,

26a/11, 75b/12

ķ.+laruma 26b/10

ķ.+larumuza 75a/4

ķ.+mısın 14b/8

ķ.+um 17b/6, 17b/6, 42b/8, B74b/7

ķ.+umuñ 17a/4, 43b/10, 43b/11

ķ.+unı B79a/4, B79a/5

ķ.+uñ 18a/2, 32b/9, 57b/9

ķ.+uña 66b/12

ķ.+uñuza 60a/5

ķ. ol- 48b/2

ķulağuzlayıcı: rehber, yol gösteren,
yönlendiren.

ķ.+dur 60b/4

ķulaķ, ği: kulak, işitme organı.

ķ.+ına 41a/12

ķ.+lar 44a/6

ķ.+larına 18a/2

ķ.+uma 16b/3, 47a/5

ķ.+lar işitmemiş ol- 44a/6

ķulluķ, ği: kulluk.

ķ.+ına 19a/1

ķ.+uma 2a/2

ķumār (Ar.): para karşılığı oynanan oyun,
kumar.

ķ. 49a/11

ķ. oyna- 49a/11

ķumāṣ (Ar.): ipek, yün, keten vesairenden
yapılan dokuma, kumaş.

ķ. 67b/1, 67b/8

ķ.+ı 67b/2

ķ.+lar 10b/3

ķunūt (Ar.): ümitsizlik, ye'se kapılma.

ķ.+a 30a/11

'adem-i ķunūt+ıla "ümit ederek,
ümitsizliğe kapılmadan" 27a/1

ķur'ān (Ar.) (öz. a.): bkz. Kur'an-ı Kerim.

ķ. 2b/5, 3a/5, 18a/8, 18a/8, 18a/9,
21b/9, 34b/12

ķ.+a 51a/3

ķ.+da 24a/7, B81a/1, 58a/11

ķ.+dur 31b/6, 36a/11

ķ.+uñ B83a/3

ķ. oku- 21b/9

ķur'ān-ı Ķadīm (Ar.) (öz. a.): bkz. Kur'an-ı
Kerim.

ķ. 2a/7

ķur'ān-ı Kerīm (Ar.) (öz. a.): Kur'an-ı
Kerim, Hz. Muhammed'e inen
İslamiyet'in kutsal kitabı.

ķ. 27a/12

ķurd: kurt, yırtıcı bir hayvan.

ķ. B73a/10

ķ.+larına B73b/3

ķ.+uñ B73b/3

ķurı: suyu, nemi olmayan, kuru. krş. ķuru
ķ. 28b/7

ķurı-: kurumak, ıslaklığını, nemini yitirerek
kuru duruma gelmek. krş. ķuru-.

ķ.-ya 14b/1

ķurşun: kurşun [bir element].

ķ. 71b/10

ķurtar-: kurtarmak, bir beladan veya bir
felaketten kurtulmasını sağlamak.

ķ. 50a/7, 50b/1

ķ.-ısar 11a/10

ķ.-ıvire B73b/4

ķ.-ur 11a/1

ķurtıl-: kurtulmak, tehlikeli veya kötü bir
durumu atlatmak. krş. ķurtul-.

ķ.-acık 28b/6

- ķ.-am 36b/11, 45b/11, 45b/13, 45b/13
ķ.-duñ 42b/11
ķ.-madum mı 40b/7
ķ.-maķ 28b/5, 28b/8
ķurtul-: kurtulmak, tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak. krş. ķurtıl-.
ķ.-dı 42a/10
ķ.-duñ mı 40b/2
ķ.-ıcardur 23a/5
ķ.-maġa 28b/10, 36b/11, 37a/12, 67b/10, 70a/7
ķ.-maz 37a/7, 66a/13
elinden ķurtulma- 66a/13
elümden ķurtul- 70a/7
ķuru: ıslaklıġı, nemi olmayan, kuru. krş.
ķurı
ķ. 28b/8, 28b/9, 29b/2, 29b/6, 29b/12, 30a/6, 51a/4
ķ. um- “boş yere ümit etmek” 29b/2
ķ. rahmet um- “ibadet etmeksizin rahmet talep etmek” 29b/12
ķ. umuya düş- “boş yere ümit etmek” 30a/6
ķuru-: kurumak, ıslaklıġını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek. krş.
ķurı-.
ķ.-sa B85b/2, B85b/5, B85b/9
ķuş-: kusmak, istifra etmek.
ķ.-mış B86b/4
ķuşundu: kusuntu, kusmuk.
ķ.+ları B86b/5
ķuş: kuş, uçucu hayvanların ortak adı.
ķ. 43a/6, B81a/6
ķ.+ı 48b/6
ķ.+lar B81a/6
ķ. ol- B81a/6
ķuşak: kuşak, bele sarılan uzun ve enli kumaş.
ķ. 73a/4
ķuşluk: günün sabahla öğle arasındaki bölümü.
ķ. 78b/2, 78b/2, 78b/4
ķ.+dan B78b/5
ķ. namāzı 78b/2, 78b/4
ķ. namāzın kıl- 78b/2
ķutbü’l-meşāyih (Ar.): şeyhlerin ulusu, şeyhlerin seçkini.
ķ. Ebū Yezīd-i Beştāmī 40a/3
ķuvvetlü (<ķuvvet+lü) (Ar.+T.): kuvvetli, gücü çok olan.
ķ. 40b/6
muķkem ve ķuvvetlü ol- 40b/6
ķuyu: kuyu.
ķ. 77b/7, B85b/2
ķ.+dur 63b/11
ķ.+larına B73b/3
ķ.+nuñ 65a/11, 65a/11, 77b/7, 77b/10
ķ.+ya 63b/12, 64b/4, 77b/11, B85b/1
ķ.+ya koy- 63b/12, 64b/4, 65a/11, 77b/11
ķübrā (Ar.): daha büyük, en büyük.
livāṭa-i ķübrā+dan 62b/12
siyādet-i ķübrā “en büyük beylik, en büyük zenginlik” 10b/5
ķüçi: küçük. krş. ķiçi
ķ. 2b/7
ķ.+rek 2b/7
ķüçücük: küçücük, çok küçük.
ķ. 12b/10
ķüdūret (Ar.): bulanıklık.
ķ. 15b/6, 15b/7
ķüfr (Ar.): Allah’a ve dine ait şeylere inanmama, Allah’a ortak koşma, dinsizlik, imansızlık, İslam dinine uymayan davranışlarda bulunma. krş. ķüfür.
ķ. 77a/11
ķ.+e 12b/7, 12b/8, 13b/11, 14a/6
ķ.+ile 65a/3
ķ.+üñ 12b/11, 57b/7
ķüfrān (Ar.): iyilik bilmeme, gördüğü lütuf ve insaniyeti unutma.
ķ.-ı ni‘met “nankörlük” 32a/6
ķüfrān-ı ni‘met ol- “nankör olmak” 32a/6
ķüfür: (<ķüfr) (Ar.): 1. Allah’a ve dine ait şeylere inanmama, Allah’a ortak koşma, dinsizlik, imansızlık, İslam dinine uymayan davranışlarda bulunma. bkz. ķüfr
ķ. 77b/1
ķ.+den 63b/9
2. sövmek, sövmek için söylenen söz, sövgü.

k. 49b/10, 77b/1

kül: kül.

k. B81b/8

bir avuç kül ol- B81b/8

küstâhlık, ğı (küstâh+lık) (Far.+T.):

küstahlık, edepsizlik, saygısızlık.

k.+unun 17b/1

küy-: beklemek, sabretmek.

k.-düm B82b/6

k.-mez 14b/13

L

lahza (Ar.): lahza, an.

l. 68b/11, 68b/12

la'în (Ar.): (şeytan için) lanetlenmiş, kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen.

l. 39a/5

iblis-i la'în 52b/7

şeytân-ı la'în+sin 40b/7

lām (Ar.): Arap alfabesinin yirmi üçüncü, Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi.

l.+a 53b/13

la'net (Ar.): Allah'ın mağfiretinden mahrumluk, beddua, ilenç.

l. 7a/6, 7a/11, 50a/13, 50a/13,

50b/1, 51b/12, B74a/3

l.+ler 45a/3, 50a/12, 55b/4

l. in- 7a/6

l. it- 50a/13, 50a/13, 51b/12,

B74a/3

l.+ler it- 55b/4

l.+ler yağ- 45a/3, 50a/12

laṭīf (Ar.): latif, yumuşak, hoş, güzel, nazik.

l. 7b/9, 10b/3, 17a/13, 43a/6, 43a/9, 67a/11, 68a/3

l. қоқар ol- 68a/3

laṭīfe (Ar.): ince, yumuşak nükte, güzel söz ve hikâye; son derece ince bir mana içeren anlaşılan ama sözle anlatılmayan işaret; tadılarak öğrenilen bilgiler.

l.+lerinde (sā'ât-i laṭīfelerinde)

80b/13

lāyık (Ar.): layık, uygun, yaraşır, yakışan.

l. 1b/9, 14b/8, 21b/7, 21b/12, 23a/9, 24a/6, 35b/1, 44a/13, 74a/10, 76b/6, B76b/7

l.+ıdı 35b/7

l. ol- 24a/6, 35b/1

l. ve müstahak ol- 44a/13

laẓā (Ar.): ateş, alev; cehennemin bir adı.

l. B82b/10

lebīb (Ar.): akıllı, zeki.

l.-i ḥāzık "anlayışlı, idrâk gücü yüksek" 1b/4

leṭāyif (<leṭā'if) (Ar.): güzel sözler ve hikâyeler.

l.+i 80b/5

levh (Ar.): levha, Allah'ın insanlar için önceden takdir ettiklerinin yazılı olduğu manevi levha, levh-i mahfuz.

l. 45a/12

l.+de B80a/1

lezzet (Ar.): lezzet, tat, çeşni.

l. 35a/4

l.+i 38a/4, 69b/10, 69b/10

l.+ile 80a/5

l.+ini 60b/13

l.+inüñ 75a/6

l.+ler 36a/3

l.+lerine 25b/9

l. ve şafâ vir- 35a/4

libās (Ar.): elbise.

l.+ı 10a/9

lîkin (Far.): lakin, ama, ancak.

l. 58b/2

lisân (Ar.): lisan, dil.

l.-ı Ḥak'dan "Hak dilinden, Allah'ın ağzıyla" 15b/10

livāṭa (Ar.): livata, erkekler arasında cinsî sapıklık, kulamparalık.

l. 52a/13, 54a/12, 54a/13, 55b/1,

55b/6, 55b/11, 56a/10, 56a/12,

56b/4, 57a/2, 57a/9, 57b/4, 57b/6,

59a/2, 59a/2, 59a/3, 61b/11

l.+dur 55a/1, 62a/4

l.+sı 61b/11, 62a/4

l.+sını 62a/1

l.+ya 53a/8, 54a/7

l. idici 61b/11

l.-i kübrâdan 62b/12

- l.-i şuğrādan 62b/12
 l. it- 54a/12, 54a/13, 55b/1, 55b/11,
 56a/10, 56a/12, 57a/2, 59a/2, 59a/2,
 59a/3
 l. kıl- 55b/6
 bakmak livātası it- 61b/11
 yapışmak livātasını it- 62a/1
 loğma (<lūkme) (Ar.): lokma.
 l. 20b/6, 80a/6, B84a/7, B84b/1,
 B84b/7
 l.+dan B84b/3
 l.+nuñ B84b/6
 l.+ı 20b/7
 luṭf (Ar.): lütuf, iyilik. krş. luṭf.
 l.+ından 43a/4, 43b/8
 l.+ınuñ 17a/13, 31a/12
 envāc-ı luṭf+ından 43a/4
 lūṭī (Ar.): 1. Lut kavminin livatacı
 topluluğu.
 l.+leri 57a/4
 cemāc-at-i Lūṭī “Lut kavmi, Lut
 cemaati” 57a/13
 2. Lut kavminin çirkin hallerini
 tekrarlayan, işleyen, kulampara.
 l. 62a/3
 l.+lerinden 58a/12
 l. ol- 62a/3
 luṭuf (<luṭf) (Ar.): lütuf, iyilik. bkz. luṭf.
 l. 17a/9, 17a/10, 43b/12, 43b/13
 l. ve iḥsān it- 43b/13
 l. ve kerem kıl- 43b/12

M

- mā (Ar.): nesne, şey.
 m.+dur 55a/2
 ma‘ahazā (Ar.): böyle iken, bununla
 beraber.
 m. 52a/10
 ma‘āşī (Ar.): isyanlar, günahlar.
 m.+den 15b/4
 ma‘būd (Ar.): kendisine ibadet edilen
 tapınılan; Allah.
 m.+ına 41a/7
 mādām (Far.): madem, çünkü. krş. mādām.
 m. 17a/1, 61b/2
 madde (Ar.): maya, cevher, asıl, öz.
 m.+si 34b/10
 mādēm (<mādām) (Far.): madem, çünkü.
 bkz. mādām.
 m. 60a/2
 mağara (Ar.): mağara, in.
 m. 37b/10
 m.+ya 37b/11
 mağrib (Ar.): batı, garp, güneşin battığı
 taraf.
 m.+de 45a/13
 mağrūr (Ar.): gururlu, büyüklük taslayan.
 m. 12a/9, 14a/13, 14b/2, 14b/2,
 25b/9, 25b/12, 26b/1, 36a/8, 38a/8,
 76a/13
 m. eyle- 36a/8
 m. it- 25b/12, 26b/1
 m. ol- 12a/9, 14a/13, 14b/2, 76a/13
 m. olma- 25b/9, 38a/8
 mağrūrlik (<mağrūr+lık) (Ar.+T.): kibirli
 olma durumu.
 m.+dan 29b/5
 maḥabbet (Ar.): muhabbet, sevgi. krş.
 muḥabbet
 m.+i 34b/1, 34b/5, 34b/9, 34b/10,
 35a/12
 m.-i dünyādur 34a/9
 m.+ile 20b/1, 34b/1, 35a/4, 35a/8,
 35a/12
 m.+inden 34a/1
 m.+ine 7a/8
 m.+ini 35a/13, 35a/13
 m.+ün 34b/1
 maḥabbet-i dünyā (Ar.): dünya sevgisi,
 dünyaya gönül verme.
 m.+dur 34a/9
 maḥabbetü’l-lāh (Ar.): Allah sevgisi.
 m. 34b/5, 34b/8
 maḥal (<maḥall) (Ar.): mahal, yer, mekân.
 bkz. maḥall.
 m.+de 27a/13, 52a/7
 maḥall (Ar.): mahal, yer, mekân. krş.
 maḥal.
 m.-i ḥarş “cinsel ilişki” 52b/11
 m.-i ‘ibret “ibret yeri” 59b/12
 m.-i ḳudret “Allah kudretinin belli
 olduğu, görüldüğü yer” 59b/10
 maḥbūb (Ar.): sevilmiş, sevilen, sevgili.
 m.+ı 16a/11, 16a/13, 16b/4, 25b/4
 m.+ınuñ 4a/7

- m.+umdur 10b/7
 Hākta'ālā'nuñ maḥbūbı ol- 16a/11, 16a/13, 16b/4
 maḥbūbe (Ar.): sevilmiş, sevilen, muhabbet olunmuş. [kadın]
 m. 67b/6
 maḥdūm (Ar.): hizmet edene nispetle efendi veya hanım.
 m. 42b/2
 m. ol- 42b/2
 maḥlūḳāt (Ar.): yaratılmış şeyler, canlılar, yaratıklar.
 m. 50a/10, 64b/2
 m.+ı 11b/5
 rāzık-ı maḥlūḳāt 1b/1
 maḥlūṭ (Ar.): katılmış, karıştırılmış, karışık.
 m. 72b/11
 m. ol- 72b/11
 maḥrūm (Ar.): istediğini, dilediğini elde edemeyen, mahrum.
 m. 7a/6, 10a/4, 13b/8, 29b/6, 30b/13, 33b/9, 43b/7, 57b/6, 80b/13, B80b/10
 m.+dur 10a/1, 10a/2, 30a/1
 m. eyle- 13b/8, 57b/6
 m. ḳal- 30b/13
 mensī ve maḥrūm ḳılma- 80b/13
 m. ol- 7a/6, 10a/4, 29b/6, 33b/9, 43b/7, B80b/10
 maḥşūş (Ar.): başkasında bulunmayan, yalnız bir kimseye bir nesneye ait olan.
 m. 33a/2
 m.+dur 22b/12
 m. ol- 33a/2
 maḥv (Ar.): yok etme, ortadan kaldırma, harap etme.
 m. 16b/9
 m. ol- 16b/9
 mahz (Ar.): halis, katkısız, tam.
 m.+dur (ḥaṭā-i mahzdur) 60b/1
 maḥzūf (Ar.): silinmiş, kaldırılmış, düşmüş.
 m.+dur 28a/10
 maḳām (Ar.): mevki, kat, yer.
 m. 23b/4, 44a/8
 m.+a 24b/8, 24b/12
 m.+da 24b/1, 24b/4
 m.+dur 57b/2
 m.+ın 24a/2
 m.+ına 44a/10
 m.+içün 23b/13
 m.+uma 37a/4
 aşğa maḳāmda ol- 24b/4
 a'la maḳāmda ol- 24b/1
 m.+ına dölen- 44a/10
 m. vir- 44a/8
 maḳāmāt (Ar.): mevkiler, makamlar.
 envā'-ı maḳāmāt 44a/3
 maḳbūl (Ar.): kabul olunmuş, alınmış, alınan.
 m. B84a/10
 m. olma- B84a/10
 maḳşūd (Ar.): kasdolunan, istenilen, amaçlanan şey, istek.
 m. 1b/7, 3a/9, 3b/5, 3b/10, 4a/9, 69b/2, 80b/4,
 m.+ı 25b/3
 m.+ınca 75a/5
 m.+ını 3b/2
 m.+ların 68a/9
 m.+larına 80a/2
 m.+larıñı 68a/6
 m.+umuz 59b/3
 m.+uñ 67b/6
 māl (Ar.): mal, mülk, varlık, servet.
 m. 8b/9, 9a/4, 9a/11, 26a/2, 26a/4, 26a/5, 38b/3
 m.+ı 19a/11, 25b/1, 49a/4
 m.+ın 16b/13
 m.+ından 9a/9
 m.+ını 24a/12
 m.+ise 26a/7, 26a/8
 m.+lar 29a/10
 m.+larını 28a/9
 m.+uñdan 75b/9
 m.+uñı 20a/9
 m.+uñuz 19a/9
 m. ve manşib ḳıl- 9a/11
 mālīk (Ar.): sahip, bir şeye sahip olan.
 m. 9a/10
 ma'lūm (Ar.): bilinen, belli.
 m. 3a/9, 3b/5, 3b/10, 6a/10, 10a/5, 11b/3, 11b/12, 22a/10, 25b/4, 27a/9, 28b/2, 31b/5, 37a/7, 48a/5, 56a/13, 60a/10, B83b/6
 m.+dur 33a/13, 49a/10, 62a/4

- m. ol- 3a/9, 3b/5, 3b/10, 6a/10, 10a/5, 11b/3, 11b/12, 22a/10, 25b/4, 27a/9, 28b/2, 31b/5, 37a/7, 48a/5, 56a/13, B83b/6
- maʿmūr (Ar.): yapılmış, bayındır.
m. 35b/11, 35b/11
m.+ı 26a/1, 75a/7
m. ol- 35b/11, 35b/11
- māniʿ (Ar.): engel, engel olan, alıkoyan, men eden.
m. 49b/11, 49b/12
- maʿnī (Ar.): mana, anlam, sebep. krş. maʿni.
m. 2b/8, 4a/2, 6a/6, 6a/11, 7a/13, 7b/12, 7b/13, 14b/3, 16a/6, 18b/9, 28b/3
m.+de B75b/9
m.+sine 8b/11, 10a/11, 26a/11, 29a/12
ḥāşıl-ı maʿnī “elde edilen anlamın özü, ortaya çıkan anlam” 8a/4
- maʿni (<maʿnī) (Ar.): mana, anlam, sebep. bkz. maʿnī.
m.+si 6b/12, 7a/3, 72b/10
- manşıb (Ar.): memuriyet, makam, rütbe, derece.
m. 9a/4, 9a/11
māl ve manşıb kıl- 9a/11
ehl-i manşıb+a “yüksek rütbeli, büyük mevkili insanlara” 9a/12
- manzar (Ar.): nazar edilen, bakılan, görünen, görünüş, görüntü.
m.+ı 35b/2, 35b/3
- mār (Far.): yılan.
m. 26a/5
- maʿrifet (Ar.): herkesin yapamadığı ustalık, her şeyde görülmeyen hususiyet, bilme, biliş, anlama, anlayış, idrâk kabiliyeti; ilahî gerçekliği bütün varlığı ile idrâk.
m. 70a/7
m.+ile 31b/12
m.+leri B83b/8
m. şatmağı қо! “bilgiçlik taslamayı bırak!” 70a/7
- maşhara (Ar.): maskara, soytarı.
m. B86a/11
m. it- B86a/11
- maʿşiyet (Ar.): itaatsizlik, asilik, isyan, günah. krş. maʿşiyet.
m. 3b/12, 12b/7, 16b/9, 48b/2, 54b/13
m.+de 19a/5, 20a/3
m.+den 34a/5, 34a/5
m.+dür 7a/10, 34b/10
m.+e 12b/5, 20a/12, 28b/1, 34b/11, B75a/9, B81a/1
m.+i 34a/9
m.+ler B74b/7, B75a/6
m.+ün 55b/7
m. işle- 3b/12
m.+ler işle- B75a/6
ehl-i maʿşiyet+e 9b/4
ğubār-ı maʿşiyet+den 15b/2
- maʿşiyet (<maʿşiyet) (Ar.): itaatsizlik, asilik, isyan, günah. bkz. maʿşiyet.
m. 14a/5, 28b/9
m.+i 34a/3, 34a/4, 34a/7
- maşlahat (Ar.): iş, önemli iş, mesele.
m. 22a/7, B73a/2, B75b/7
m.+da 22a/8, B75b/7, B75b/8
m.+ı 74b/7
m.+ın 25b/3
m.+um 45b/8
ol maşlahatda ol- B75b/7
ol maşlahatda olma- B75b/8
- maşlık (<maşş+lık) (Ar.+T.): esrar, haşhaş.
m.+dan 52a/9
- maşrık (Ar.): doğu, güneşin doğduğu taraf.
m.+da 45a/13
- maʿşūk (Ar.): sevilen, aşık olunan, sevgili.
m.+ına 9b/9
- maʿtūf (Ar.): isnat olunmuş, yöneltilmiş.
m.+dur 27a/1
- meymūn (Yun.>Ar.): maymun.
m. B82a/6
m. it- B82a/6
- maẓarrat (Ar.): zarar, ziyan.
m.+lar 38a/7
ziyānlar ve maẓarratlar bul- 38a/7
- maʿzūr (Ar.): özürlü, özürü olan.
m. 45b/10, B75a/5
m. dut- “özürlü kabul etmek, özürlü say, hoş görmek, bağışlamak” 45b/10, B75a/5
- mecāl (Ar.): güç, kuvvet, imkân, takat.
m. 15a/5, 15a/12

- m. vir- 15a/5, 15a/12
mecbûl (Ar.): yaratılmış, yaratılıştan gelen bir hal veya sıfat.
m.+dur 60b/4
meclis (Ar.): oturulacak, toplanılacak yer; insan topluluğu.
m.+inde 13b/12
m.+ine 50a/5
m.+üñüzdeki 53a/7
mecnû (Ar.): cem olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey, topyekün, tüm, hepsi.
m.+ı 2a/6, 16b/9, 40a/5, 43b/9, 45a/7, 48a/11, 48b/5, 53b/2, 53b/6, 62b/4, 62b/7, 72a/12, 75a/9, 76a/12, B82b/3
m.+ından 38a/5
m.+ını 76b/8, 78a/1
m.+ınıñ 48b/4
m.+umuzuñ 45b/3
m.+uñuz 2a/10
m.-ı aña uyanları B74a/11
m.-ı a'zāsını 62b/11
m.-ı bedeni 67a/9
m.-ı cânlar 36b/6
m.-ı cânlara 36b/7
m.-ı cehennem ehli 55b/2, 65b/13
m.ı dünyā begliği ve saltanatı ve lezzeti 38a/4
m.-ı eşyāya 26b/4
m.-ı fesādıların 49b/7
m.-ı fesād işlere 70b/3
m.-ı fuḫahā 57b/3
m.-ı gökleri 32b/6
m.-ı günāhları 55a/2, 26b/11
m.-ı ḫalāyık 36a/12
m.-ı ḫalāyıkā 11b/6
m.-ı imāmlar 77a/8
m.-ı ins ü cin 36b/1
m.-ı kıyāmet ehli 62b/2, B75b/3
m.-ı kōrkulardan 42a/8, 42a/10
m.-ı kōrkusından 79b/7
m.-ı kullarınıñ B78b/11
m.-ı maḫlūḳāt 50a/10, 64b/1
m.-ı maḫşūdların 68a/9
m.-ı mālūñdan 75b/9
m.-ı necisleri 68a/2
m.-ı nesne 2a/8
m.-ı nesneler 14b/7
m.-ı 'ömrinde 44b/5
m.-ı pāzişāhları 48b/6
m.-ı sa'ādet 11b/3
m.-ı sa'ādetleriñ B83b/11
m.-ı şeqāvetüñ 49b/9
m.-ı şerhlerini 53b/10
m.-ı tağlar 46b/7
m.-ı tamarlarında yā a'zālarında 62b/8
m.-ı ümmetleriñ 39a/1
m.-ı zaḫmetlerden 42b/10
mecnūn (Ar.): çılgın, deli, divane.
m. 39b/5, 39b/8, 39b/9
m.+imiş 68a/1
m. eyle- 39b/5
m. ol- 39b/8
meded (Ar.): yardım, imdat, medet.
m. 13b/4, 34b/8, 36b/9, 72a/2
m. eyle- 13b/4, 34b/8, 36b/9, 72a/2
medḥ (Ar.): övme, övgü.
m. 63b/1, 63b/13
m. it- 63b/1, 63b/13
mefḥar (Ar.): övünme, övünmeye sebep olan, övünmeyi gerektiren, övünç.
m.-ı enbiyā 46b/11
mefḥar-ı enbiyā (Ar.): peygamberlerin övüncü; Hz. Muhammed.
m. 46b/11, 79b/11
mef'ul (Ar.): edilen, yapılan, failin işlediği işten etkilenen.
m.+üñ 55a/7
meger (Far.): meğer, meğerse, ancak, yalnız, demek ki.
m. 14a/8, 16b/12, 59b/1, 63b/2, 64a/2, 68b/4, 70a/10, 73a/4
mekān (Ar.): yer, mahal.
m.-ı saḫīḳa 44b/12
mekr (Ar.): 1. hile, düzen.
m.+leri 10b/2
2. dilediğini yapma, hareketinde serbest olma; Allah'ın irade ve hareket özgürlüğü.
m.+inden B77b/4, B77b/6, B78a/10, B78b/10
m.+ümünden B77a/9
mektüb (Ar.): yazılmış, yazılı.
m. B80a/1
m. ol- B80a/1

- melā'īke (Ar.): melek, melekler. krş.
melāyike.
m.+ler 64b/1
m.+leri 44a/10
- melāmet (Ar.): ayıplama, kınama,
azarlama.
m. 64a/3
m. olinama- 64a/3
- melāyike (<melā'īke) (Ar.): melek,
melekler. bkz. melā'īke.
m.+lerile 43b/8
- meleke'l-mevt (<melekü'l-mevt) (Ar.):
ölüm meleği. bkz. melekü'l-mevt
m. 44b/11, 45a/6
- melekü'l-mevt (Ar.): ölüm meleği. krş.
meleke'l-mevt.
m. 15a/8, 15a/9, 42b/7
- melül (Ar.): üzgün, hüznü, mahzun.
m. 13b/3, 20a/5, 24a/13, 40a/1,
40a/2, 46a/2, 70a/13
m.+sın 40a/1
m. ol- 13b/3, 20a/5, 24a/13, 40a/2,
46a/2, 70a/13
- mel'ün (Ar.): nefret ve lanete uğramış,
lanetlenmiş.
m. 40b/7, 41a/11, 45a/2
m.+ı 45a/3
m.+uñ 44b/11, 44b/13, 45a/5,
45a/6, 45a/7
- me'mūr (Ar.): emir almış kimse, bir işle
vazifelendirilmiş kimse.
m. 56a/12
m.+e 34a/12
m. ol- 56a/12
- men^c (Ar.): engelleme, yasak etme, önleme.
m. 4b/6, 5a/3, 5a/4, 5a/8, 19a/8,
29b/12, 49b/2, 49b/11, 61a/2,
62b/12, B73b/1
m. eyle- 5a/3, 5a/4, 5a/8, 29b/12,
49b/2, 62b/12, B73b/1
m. eyleme- 19a/8
m. it- 4b/6, 49b/11, 61a/2
- menāşib (Ar.): payeler, makamlar,
dereceler.
aşhāb-ı menāşib+a 9a/5
- menhī (Ar.). şeran haram olmuş,
yasaklanmış.
m.+den 34a/11, 34a/12
- mensī (Ar.): unutulmuş, terk edilmiş,
bırakılmış.
m. 80b/13
m. ve mahrūm kılma- "unutmamak
ve mahrum etmemek" 80b/13
- mensūr (Ar.): saçılmış, dağılmış.
m. (hebā-yı mensūr ol-) "boş yere
harcanmış olmak, boşa gitmiş
olmak" B78a/9
- menzil (Ar.): ev, konak.
m.+i 44a/9
- mercū^c (<merci^c) (Ar.): rücu edilecek,
dönülecek yer.
m.+uñuz 2a/10
- merg (Far.): ölüm.
m. 65b/6
cüvāna merg it- "genç yaşta ölmek"
65b/6
- mergüb (Ar.): rağbet edilmiş, beğenilmiş,
istenilen, sevilen.
m. 39a/12
m. ve merhūm ol- 39a/12
- merhūm (Ar.): Allah'ın rahmetine
kavuşmuş, Allah'ın rahmetiyle
müjdelanmış.
m. 39a/12
mergüb ve merhūm ol- 39a/12
- mertebe (Ar.): mertebe, derece, paye.
m.+lerinde B72b/9
m.+sin B72b/9
m.+sinde B76a/2
m.+ye 14a/4, 24b/13
ādem mertebesinde ol- B76a/2
- mervī (Ar.). rivayet olunan, birinden
iştilere söylenen.
m.+dür 55a/11, 55b/4, B74b/2
- meşel (Ar.): 1. misal, örnek.
m.+dür 8b/2, 28b/7
m.+i 7b/1, 7b/6, 28a/8
2. terbiye ve ahlaka faydalı olan
hikāye.
m.+de 14b/8
- meşelā (Ar.): misal olarak, örneğin.
m. 16b/13, 27b/4, B73a/3
- mes'eale (Ar.): mesele, konu.
m. 70b/12
m.+sinde 58b/5
- mesh (<mesh) (Ar.): şeklini değiştirerek
çirkin bir hale getirme.

- m. 58a/8, 58a/12, 58b/2, 58b/2
 m. ol- 58a/12, 58b/2, 58b/2
 mest (Far.): sarhoş.
 m. 8a/9
 m. ol- “kendinden geçmek” 8a/9
 meşāyih (Ar.): şeyhler.
 m. 2b/8, 4a/2, 14a/11, 32b/7, 76b/1
 m.+dan 11b/4, 19b/13, 21a/2
 m.+dandur 24a/1, 39b/4, B82a/1
 ekber-i meşāyih+dandur “şeyhlerin en büyüklerindendir” 29b/7
 meşgūl (Ar.): bir işle uğraşan, iş görmekte olan, meşgul.
 m. 1b/9, 1b/10, 3a/11, 3b/6, 3b/9, 3b/11, 9a/9, 10a/7, 11b/12, 12a/10, 12b/5, 15b/3, 16a/11, 17b/3, 18a/10, 21a/1, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 21b/12, 22b/11, 24a/5, 24a/10, 25a/5, 26b/7, 28a/1, 28b/8, 29a/3, 30b/10, 32a/3, 32a/3, 32a/9, 35b/12, 35b/13, 37b/8, 38a/9, 38a/13, 38b/2, 38b/3, 38b/5, 40a/11, 41a/1, 41b/4, 42a/9, 43b/10, 47a/9, 47a/12, 48a/6, 49a/5, 49a/6, 53a/8, 54a/7, 62b/13, 70b/4, 70b/10, 71a/11, 75a/1, 78a/10, B72b/6, B73a/4, B74b/5, B75a/1, B75a/9, B75b/5, B76a/2, B76a/8, B77a/10, B77b/1, B81a/1, B83a/4
 m.+dur B73a/6
 m. kıl- 42a/9
 m. ol- 1b/9, 1b/10, 3a/11, 3b/6, 3b/9, 3b/11, 9a/9, 10a/7, 11b/12, 12a/10, 12b/5, 15b/3, 16a/11, 17b/3, 18a/10, 21a/1, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 21b/12, 22b/11, 24a/5, 24a/10, 26b/7, 28a/1, 28b/8, 29a/3, 30b/10, 32a/3, 32a/3, 32a/9, 35b/12, 35b/13, 37b/8, 38a/9, 38a/13, 38b/2, 38b/3, 38b/5, 40a/11, 41a/1, 41b/4, 43b/10, 47a/9, 47a/12, 48a/6, 49a/5, 49a/6, 53a/8, 54a/7, 62b/13, 70b/4, 70b/10, 71a/11, 75a/1, 78a/10, B72b/6, B73a/4, B74b/5, B75a/1, B75b/5, B76a/2, B76a/8, B77a/10, B77b/1, B81a/1, B83a/4
 m. olacık ol- B75a/9
 m. olma- 25a/5
 meşhūr (Ar.): şöhretli, şöhret kazanmış, ünlü, ün salmış.
 m. 49a/11
 m.+dur 49b/13
 m. ol- 49a/11
 metā (Ar.): satılacak mal, eşya, kazanç; sermaye, elde bulunan varlık.
 m.+ı 75a/2, 75a/4
 m.+umuz 74b/13
 mevāʿiz (Ar.): nasihatler, öğütler.
 m.-ı seniyyenüñ 80b/5
 mevcūdāt (Ar.): var olan şeyler, mahluklar, varlıklar.
 ḥālīk-ı mevcūdāt “tüm mahlukatın yaratıcısı” 1b/1
 mevlā (Ar.): efendi, sahip, malik; Allah
 m.+sından 67a/3
 mevlāyī (Ar.): ey efendim; ey Allah’ım!
 m. 33a/7
 mevşūfe (Ar.): vasfolunmuş, vasıflanmış; [gr.] sıfat tamlamalarında belirtilen, tamlanan.
 m.+ye (nekire-i mevşūfeye) 55a/1
 mevt (Ar.): ölüm.
 m.+de (sekerāt-i mevtde) 40a/12
 meydān (Ar.<Far. meydān): geniş, açık, düz yer, alan, saha; yarışma veya karşılaşma yeri.
 m.+ında 23b/3, 23b/12, 48b/2
 m.-ı ‘ibādetde “ibadet meydanında, kulluk sahasında” 24b/7
 meyḥāne (Far.): şarap, içki içilen ve satılan yer.
 m.+lerde 49a/10, 72a/6
 meyl (Ar.): eğilim, temayül, gönül akışı.
 m. 13b/13, 27a/6, 80a/6
 m. eyle- “yönelmek, ilgi göstermek” 13b/13
 m. eyleme- “ilgi göstermemek, ilgilenmemek” 80a/6
 m. it- “yönelmek, ilgi göstermek, gönül vermek” 27a/6
 meysir (Ar.): oyun, kumar.
 m.+den 49a/11
 meyyit (Ar.): ölmüş, ölü.
 m.+e 40b/5
 mezheb (Ar.): gidilen, tutulan yol; bir dinin şubelerinden her biri, belirli esasları olan ve mensuplarına kendi içinde

- tutarlı inanç ve davranışlar
bütününü göstermeyi hedef tutan
düşünce sistemi.
m.+idür 77b/5
m.+inde 56a/10, 77a/11, 77a/13,
77b/2
m.+lerüñ 77b/5
- mezḳūr (Ar.): zikrolunmuş, adı geçmiş,
anılmış.
m. 28b/1, 28b/11
m.+uñ 44b/9
- mıḥ (mīḥ) (Far.): çivi, büyük çivi.
m.+larıla 62b/5
- mıḥla- (<mıḥ+la-) (Far.+T.): mıhlamak,
çakmak, çivilemek.
m.-yalar 62b/6
- mihnet (Ar.): zahmet, eziyet, sıkıntı, dert,
keder.
m.+dür 25b/13
- miḳdār (Ar.): parça, kısım, değer, miktar.
m. 2b/8
m.+ı 21b/3, 23a/1
m.+ınca 44b/3
yarım sāʿat miḳdārınca ol- 44b/3
- milḳ (Ar.): birinin tasarrufu altında bulunan
şey, mülk.
m. 9a/4
- Miʿrāc (Ar.): Miraç, Hz. Muhammed'in
Recep ayının yirmi yedinci gecesini
göğre çıkararak Allah katına yükselme
hadisesine verilen ad.
m. 45a/11, 71b/12, 72a/8
- miṣāl (Ar.): misal, benzer, örnek.
m.+i 27b/4
- misk (Ar.): Asya'nın yüksek dağlarında
yaşayan bir tür erkek ceylanın karın
derisi altındaki bir bezden çıkarılan
güzel kokulu madde.
m. 7b/6, 68a/3
- mizir (<mizr) (Ar.): bira türünden bir içki.
m. 51a/12
- mola-: sığır türünde hayvanlar için
anırmak.
m.-r B73a/11
- muʿallaḳ (Ar.): asılmış, asılı, havada boşta
duran.
m. 54b/1, 59b/10
m.+ṭur 54b/1, 59b/10
- muʿāmele (Ar.): davranma, davranış.
m. 45b/5
m.+kıl 45b/5
- muʿaṭṭar (Ar.): ıtırılı, güzel kokulu.
m. 7b/9, 8a/7, 43a/13, 67a/10
m. ol- "güzel kokuyla dolmak"
7b/9, 8a/7, 43a/13, 67a/10
- muʿāvin (Ar.): yardım eden, yardımcı.
m. 34b/8
m. ol- 34b/8
- muʿazzeḳ (Ar.): azap içinde bulunan, eziyet
çeken.
m. 66a/6
m. ol- "(cehennemde) azap
görmek" 66a/6
- muḥabbet (<maḥabbet) (Ar.): muhabbet,
sevgi. bkz. maḥabbet.
m. 4a/5, 6b/13, 9b/10
m.+i 35a/9, 35a/9, B74a/6, B74a/7
m.+ile 20b/1
m. it- 6b/13, 9b/10
- muḥāl (Ar.): mümkün olmayan, olur yanı
bulunmayan, imkansız.
m.+dür 28b/9, 28b/11
- muḥālefet (Ar.): muhaliflik, uygunsuzluk,
aykırılık, karşı koyma, düşmanlık.
m. 1b/8, 9a/13, 10a/3, 16a/5, 25b/7,
B75a/6
m.+i 4a/1, 18a/9
m.+inden 4a/8, 42b/8
m.+ine 4a/1
m. eyle- "karşı olmak, uymamak,
itaat etmemek" 16a/5, 25b/7
m. it- "karşı olmak, aykırı
davranmak, uymamak" 1b/8, 10a/3,
B75a/6
m. kıl- "karşı gelmek, karşı olmak,
aykırı davranmak, uymamak" 9a/13
- muḥālif (Ar.): muhalefet eden, aykırılık
gösteren, karşı gelen.
m. 9b/13, 18a/9
m. midür 18a/9
m. ol- "karşı olmak, aykırı
davranmak, uymamak" 9b/13
- muḥanneṣ (Ar.): korkak, alçak, kadın
tabiatlı, kalles.
m. 76b/4
- muḥaṣṣıl (Ar.): husule getiren, hasıl eden,
meydana getiren.
m. 80b/10

- m. kılıvir- “meydana getirivermek”
80b/10
- muḥāzāt (Ar.): (namazda) aynı hizada, aynı safta bulunma.
m. 58b/5
- muḥkem (Ar.): sağlam, berk, kuvvetli, sağlam kılınmış, sağlamlaştırılmış.
m. 14a/6, 14a/9, 27a/6, 37a/11, 40b/6, 47b/11, 67b/5, 77b/3, B80b/7
m. idivir- B80b/7
m. ol- 14a/9, 27a/6
m. olma- 14a/6
m. ve kuvvetli ol- 40b/6
- muḥtār (Ar.): hareketinde serbest olan, istediği gibi davranan, dilediğini yapan.
m.+dur (fā’il-i muḥtārdur) B79a/4
- muḫābele (Ar.): karşılık, karşılık verme.
m.+sinde 2b/5, 38b/12
- muḫābil (Ar.): bir şeyin karşısında bulunan, karşı gelen.
m. 16b/9
m. olma- “karşı durmamak, karşı gelmemek” 16b/9
- muḫayyed (Ar.): kayıtlı, bağlı.
m. 70a/4
m. ol- “sevda lanmak, tutulmak, bağlanmak” 70a/4
- muḫīm (Ar.): 1. ikamet eden, oturan.
m. 22b/6, 22b/11
m. ol- “oturmak, ikamet etmek” 22b/6, 22b/11
2. sebat gösteren, devamlılık arz eden.
B76b/5
m. ol- “sabit olmak” B76b/5
- murād (Ar.): arzu, istek, dilek, meram.
m. 49a/11, 69b/11, 69b/12, 69b/12, 80b/5
- muraşşa^c (Ar.): kıymetli taşlarla bezenmiş.
m. 37b/13, 69a/5, B83a/11
- murdār (Far.): murdar, kirli, pis.
m. 20a/12, 25b/13, 31b/3, 34a/1, 44b/11, 45a/5, 49b/1, 50a/5, 50a/5, 50b/6, 52b/3, 52b/4, 53a/7, 54a/13, 54b/5, 54b/10, 54b/13, 55b/3, 55b/12, 57a/7, 57a/10, 57a/11, 57b/10, 62b/1, 62b/2, 62b/3, 63a/9, 65a/9, 65a/12, 65b/4, 72a/1, 72a/1, 75b/13, B75b/1, B86a/2
m.+dan 57b/2
m.+dur 57a/12
m.+ı 49b/6, 50a/8, 50a/11, 50b/2, 58a/3, B83a/4, B85b/11
m.+uñ 57a/7
m. ol- 62b/1, 65a/9
bu murdār günāhı işle- 52b/4
ol murdār fi’li it- 54a/13, 55b/3
- murdārlik, ğı (<murdār+lık) (Far.+T.):
murdarlık, pislik.
m.+ından 55b/7
- muşāhib: (Ar.). biriyle musahabe eden, sohbette bulunan, konuşan, arkadaş, dost.
m. 6a/5, 6b/1, 6b/8, 8a/11, 45a/5, 76b/4
m. ol- 6a/5, 6b/1, 6b/8, 8a/11, 45a/5, 76b/4
- muştuluk: müjde.
m. 11a/8
m. ol- “müjdeler olmak” 11a/8
- muṭī^c (Ar.): itaat eden, boyun eğen.
m. 3b/11, 3b/12, 4a/7, 4a/7, 8b/8, 14b/11, 18a/10, 23a/10, 30a/3, 43a/2, 46a/5, 59b/6, 67b/9, 68b/1, 70a/5, 76a/6
m. ol- “itaat etmek” 3b/11, 3b/12, 4a/7, 4a/7, 8b/8, 14b/11, 18a/10, 23a/10, 30a/3, 46a/5, 67b/9, 68b/1, 70a/5
m. olucı 43a/2
- muṭlaḫ (Ar.): kayıtsız, şartsız, yalnız, tek, hiçbir şeye bağlı olmayan.
m. 56a/12
m.+dur (fā’il-i muṭlaḫdur) B80a/3
- muṭlaḫā (Ar.): ne olursa olsun, kesin olarak, mutlaka.
m. 59a/8
- muṭṭali^c (Ar.): öğrenmiş, haber almış, bilgili.
m. 35b/7
m. ol- “öğrenmiş olmak, bilmek” 35b/7
- muwāfaḫat (Ar.): uygunluk, uyma, uyuşma.
m. 5b/12
m. it- “beraber olmak, uyuşmak” 5b/12

- muvāfıq (Ar.): uygun, yerinde.
m. mıdır 18a/8
- muvaḥḥid (Ar.): tevhid eden, Allah'ın
birliğine inanan.
m.+ler 52b/13
- muzāf (Ar.): izafe olunmuş, katılmış,
bağlanmış, bağlı; [gr.] isim
tamlamalarında belirtilen, tamlanan.
m. 28a/10, 55a/1
m. ol- "tamlanan olmak" 55a/1
- mübālağa (Ar.): bir şeyi çok büyütme, pek
ileri vardiırma, pek fazla, çok aşırı.
m. 53a/3
m. idici ol- "çok daha ileri
götürmek" 53a/3
- mübārek (Ar.): mübarek, kutsal, kutlu,
hayırlı, uğurlu, bereketli, feyizli.
m. 23b/13, 46b/9, 60a/8, 69b/3,
B76a/11
m.+e (Kuds-i mübāreke) "mübarek
Kudüs'e" 53b/7
m. ol- 69b/3
- mübtedi^c (Ar.): (dinde) yeni bir şey peyda
eden, bidat çıkaran.
m. 9b/13
m. ol- "bidat ehlinde olmak"
9b/13
- mübtelā (Ar.): düşkün, tutkun; tutulmuş,
bağlı kalmış.
m. 15a/1, 21a/9, 47b/8
m. ol- "tutulmak, bağlı kalmak"
15a/1, 21a/9, 47b/8
- mücāhede (Ar.): uğraşma, savaşma; nefsi
yenmek için yapılan mücadele.
m. B77a/2
m.+si B77a/4
m. it- B77a/2
- mücerred (Ar.): soyulmuş, çıplak, katıksız,
salt.
m. 45a/9, 46a/10, 52b/10, 53a/1
- mü'essir (Ar.): tesir eden, iz bırakan.
m.+dür 6b/2, 27a/9
- müfessir (Ar.): tefsir eden, açıklayan,
yorumlayan; Kur'an'ı yorumlayan
din alimi.
m. 3a/2, 54b/6
m.+ler 63b/10
- mühlet (Ar.): bir işin yapılması için verilen
zaman, bir işi belli bir zaman için
erteleme.
m. 15a/9, 77a/10, B75a/7
m.+ler B74b/9
m. vir- "belli bir zaman tanımak"
15a/9, 77a/10, B74b/9, B75a/7
- mühür (Far.): mühür, imza. krş. mühür.
m. 20a/13
m. ur- "mühür vurmak" 20a/13
- mühür (<mühür) (Far.): mühür, imza. bkz.
mühr.
m. 33b/9
m. urul- 33b/9
- mükedder (Ar.): bulandırılmış, bulanık.
m. 15b/3
m. kılma- "bulandırmamak,
bozmamak" 15b/3
- mükellef (Ar.): bir şeyi yapmaya, bir şeyi
ödemeye mecbur olan, mecbur
tutulan, yükümlü.
m. 39b/9
m. ol- "yükümlü olmak" 39b/9
- mükerrem (Ar.): muhterem, aziz, sayın,
saygıdeğer, saygın.
m. 31b/5, B80b/6
m.+ise 9b/4
m. kıl- "aziz kılmak, saygın bir
hale getirmek" 31b/5, B80b/6
- mülāzemet (Ar.): bir şeye veya kimseye
sımsıkı bağlanma, bir işle devamlı
meşgul olma.
m. 16a/2, 78b/13, 79b/13
m. eyle- "devamlı, sürekli yapmak"
79b/13
m. it- "devamlı surette yapmak,
yerine getirmek" 16a/2, 78b/13
- mülāzım (Ar.): bir şeye sıkı sıkıya bağlı
olmak.
m. 38b/4, 42a/7, 53a/11
m. ol- "bağlı olmak, gönülden
bağlanmak" 38b/4, 42a/7, 53a/11
- mülevves (Ar.): kirli, pis, murdar,
intizamsız, karışık.
m. 13a/12, 44b/11
m. eyle- "kirlenmek, pislenmek"
13a/12
m. ol- "pis olmak, murdar olmak"
44b/11

- mülk (Ar.): mal, mülk, varlık.
m.-i ‘aẓīm “büyük mülk, çok kıymetli mal” 10b/4
- mü'min (Ar.): mümin, iman etmiş, İslam dinine inanmış, Müslüman.
m. 3a/4, 3b/5, 5a/3, 9b/10, 10a/6, 10a/7, 10a/9, 11a/13, 13a/6, 16a/11, 18a/3, 19b/4, 22a/5, 28a/1, 35a/8, 35b/9, 35b/12, 38b/4, 40b/3, 40b/6, 40b/13, 41b/3, 61b/6, 71a/13, 71b/6, B78a/2, B79a/11, B79a/11, B79a/11, B79b/2, B79b/3, B79b/3, B86a/9
m.+e 14b/12, 34a/13, 62b/11, 66a/7, 74a/10, 74a/12
m.+i 42a/3, 42a/4
m.+ler 6a/13, 19a/8, 27a/1, 32b/13, 52b/12, 66a/9, 74b/11, B76b/10, B77b/10
m.+lere 59a/10
m.+leri 63b/1
m.+lerseñüz B78a/1
m.+lerüñ 74a/9, 74a/12
m.+üñ 14a/6, 24b/7, 33b/12, 41a/11, 43b/2, 74b/7, 76b/4, B78a/1
m. ol- 22a/5, 71a/13
m. olma- B78a/2
m.-i şādīk “sadık mümin, samimi Müslüman” 37b/3
- mü'mine (Ar.): iman etmiş, İslam dinine inanmış, Müslüman kadın.
m. 71b/7
- mümkin (Ar.): muhtemel, olabilir, olası.
m. (mümkin degüldür) 77b/8
- münāfīk (Ar.): münafık, nifak soğan, iki yüzlülük eden; kâfirlikte devam ettiği halde kendisini Müslüman gösteren.
m. 4b/13, 5a/7, 5a/10
m.+lar 5b/4, 42b/9, 74b/12
m.+lara 59b/5
m.+lardan 59b/1
m.+lardur 60b/6
m.+laruñ B85a/9
m. ol- 4b/13, 5a/10
- münāre (<menāre) (Ar.): minare, namaz vaktinin geldiğini bildirmek için camide müezzinin ezan okuduğu, sala verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.
m. B85b/2
m.+de B85b/3
m. yap- B85b/2
- münāsib (Ar.): uygun, yerinde, yakışık, yaraşık, münasip.
m. 8b/12, 10a/11
- münevver (Ar.): nurlandırılmış, aydınlatılmış, parlatılmış, ışıklı.
m. 31b/12, 33b/13, 35a/4, 35b/1
m. kıl- “nurlandırmak” 31b/12
m. ol- “nurlanmak” 35a/4
m. ve müzeyyen kıl- “nurlandırmak ve süslemek” 35b/1
- münezzeh (Ar.): tenzih edilmiş, temiz, arı, uzak.
m.+dür 1b/8, 2a/5, 2a/9, 57b/2
- münkād (Ar.): boyun eğen, itaat eden.
m. 59b/6
- münkaṭīʿ (Ar.): kesilen, kesik, arkası gelmeyen, sonlu, son bulan.
m. 44a/7
m. olma- “sonu olmamak” 44a/7
- münker (Ar.): şeriatçe yapılması uygun görülmeyen yanlış, kötü işler.
m. 53a/7
m. işler işle- “yanlış işler yapmak” 53a/7
- mürāyī (<mürāʾī) (Ar.): iki yüzlü.
m.+lerdür 5a/12
- mürettep (Ar.): tertip olunmuş, dizilmiş.
m. 35a/9
m. ol- “dizilmek, tertip olmak” 35a/9
- mürīd (Ar.): bir şeyhe bağlı olan kimse.
m.+leri 11b/4, 18a/13, 21a/6, 21a/7, 39b/6
m.+lerle 18a/12, 21a/2
m.+lerinden 14a/3
- müsebbāʿāt (Ar.): yedili, yedi kısımdan meydana gelen; yedi kere okunması gereken dualar.
m.-i ‘aşeredür 80a/7
- müsebbeʿāt-i ‘aşere (Ar.): belli on ayrı duanın yedişer kez okunması; Hz. Muhammed’in tavsiye ettiği önemli bir dua çeşiti.

m.+dür 80a/7
 müskire (<müskir) (Ar.): sarhoş eden, sarhoşluk veren.
 m.+dendür (nebātāt-ı müskiredendür) 52a/3
 müstağrak (Ar.): gark olmuş, dalmış, daldırılmış.
 m. 21a/12, 23a/5, 32a/2
 m. kıl- “bol bol vermek” 32a/2
 m. ol- “dalmak; bir şeye kendini kaptırmak” 21a/12
 m. ol- “bolluk içine düşmek, gark olmak” 23a/5
 müstaḥak (<müstaḥiḳḳ) (Ar.): hak etmiş, hak kazanmış, layık. krş. müstaḥiḳ.
 m. 44b/1
 lāyik ve müstaḥak ol- 44b/1
 müstaḥiḳ (<müstaḥiḳḳ) (Ar.): hak etmiş, hak kazanmış, layık. krş. müstaḥak.
 m. 12a/1
 m. ol- 12a/1
 müstecāb (Ar.): kabul olunmuş.
 m.+larından (edʿiye-i müstecāblarından) “kabul olunan dualarından” 80b/13
 müstedʿā (Ar.): istenen, dilenen, talep edilen.
 m. 80b/8
 müstefīd (Ar.): istifade eden, faydalanan.
 m. 80b/6
 müttāʿiz ve müstefīd ol-
 “ağırlanmış, ikram görmüş ve faydalanmış olmak” 80b/6
 Müsülmān (<müslim+ān) (Ar.+Far.): İslam dinine mensup olan, Müslüman.
 m. 3a/13, 77b/13
 m.+am 14a/11
 m.+lar 21a/4, 40a/2, 40a/5, 77a/12, 77b/1
 m. ol- 3a/13
 müşk (<müşg) (Far.): misk.
 m. 8a/8, 43a/13, 67a/9, 67a/10
 m.+inden 7b/6
 m. ol- “misk olmak” 8a/8
 müşkil (Ar.): güç, zor, çetin, engel.
 m. 45b/11, 58b/3
 m.+dür 20a/5
 müştēhā (Ar.): iştah kabartan, arzu olunan, istenilen.

m. 58b/6, 59a/8
 müṭālaʿa (Ar.): okuma, inceleme, tedkik.
 m. 68b/4, 69b/7
 m.+sı 80b/6
 m. it- “okumak, incelemek” 68b/4, 69b/7
 mütaṣāḥḥa (Ar.): hela, tuvalet.
 m. 67b/11
 m.+ya 67b/12
 müttāʿiz (Ar.): ikram olunmuş, izzet görmüş, ağırlanmış.
 m. 80b/6
 m. ve müstefīd ol- “ağırlanmış, ikram görmüş ve faydalanmış olmak” 80b/6
 müttāḳī (Ar.): sakınan, çekinen, Allah’tan korkan.
 m. 26b/6
 m.+ler 10b/7, 11b/1
 m.+lerden 8b/5, 10b/9, 12a/7
 m.+lerden ol- 8b/5
 m.+lere 10b/6, 11a/7
 m.+leredir 10b/8, 27a/12
 m.+leri 11a/10
 m.+lerüñdür 11a/4
 m. ol- 26b/6
 müvekkel (Ar.): vekil tayin edilen, vekâleten tasarrufu elinde bulunduran.
 m. 36b/7
 m.+dür 45b/3
 m. kıl- “vekil yapmak, vekil tayin etmek” 36b/7
 müyesser (Ar.): kolaylıkla olan, elde edilen, ele geçen, nasip olan.
 m. 48a/1, 67a/7, 68a/7, 68a/9, 80b/6
 m. eyle- “nasip etmek, vermek” 67a/7, 68a/9
 m. it- “vermek, nasip etmek” 68a/7
 m. ol- “nasip olmak” 80b/6
 m. olma- “nasip olmamak, ele geçmemek” 48a/1
 müzeyyen (Ar.): zinetlendirilmiş, süslenmiş, süslü.
 m. 35b/1
 münevver ve müzeyyen kıl-
 “nurlandırmak ve süslemek” 35b/1

N

nāçār (Far.): çaresiz, mecbur.

n. 71a/5

nāgāh (Far.): vakitsiz, birden, ansızın, birdenbire.

n. 5b/1, 8a/5, 13b/3, 13b/13, 15a/4, 20a/1, 21a/2, 21b/13, 22a/2, 33a/6, 36b/3, 36b/13, 37a/13, 41a/9, 58b/9, 61a/3, 66a/11, 68a/5, 68a/10, 70a/3, 70b/5, 76a/4, 80a/3, B73a/10, B78a/8

naḥs (Ar.): uğursuz, uğursuzluk.

n. B74a/5

n.+dür 33a/4

naʿīm (Ar.): bolluk ve refah içinde yaşama; cennetin bir bölümü. krş. naʿim.

n. 22b/6

şunūf-ı naʿīm “cennetin bölümleri, cennet katları” 44a/3

naʿim (<naʿīm) (Ar.): bolluk ve refah içinde yaşama; cennetin bir bölümü. bkz. naʿīm.

naʿīm.

n.-i cesīm “büyük bolluk ve refah içinde yaşama” 10b/4

naḫīr (Ar.): pek küçük, ehemmiyetsiz şey.

n.+den (n.+den kıtmīre degin)

“hepsi, iğneden ipliğe kadar” 26a/8

naql (Ar.): anlatma, söyleme, aktarma, hikâye etme.

n. 20a/1, 57b/8, 79a/2, 79b/9

n. it- “nakletmek, aktarmak, anlatmak” 57b/8, 79b/9

n. olun- “hikâye edilmek, anlatılmak, söylenmek” 20a/1

n. olunma- “geçirilmemek, taşınmamak” 79a/2

namāz (Far.): namaz.

n. 12a/3, 12a/5, 12b/3, 21b/9, 34b/7, 35a/1, 35a/5, 35a/6, 35a/6, 37b/1, 37b/2, 38b/7, 49a/12, 49b/3, 58b/7, 68a/4, 77b/11, 78a/9, 78a/11, 78b/1, 78b/1, 78b/7, 78b/10, 78b/10, 78b/11, 78b/11, B78a/11, B82b/5
n.+a 70b/10, 77a/8, 77b/13, 78a/12
n.+dan 49b/2, 70b/10, B78b/5
n.+dur 34a/6, 49a/12

n.+ı 12a/7, 35a/2, 38b/9, 38b/9, 58b/7, 70b/11, 76b/10, 76b/12, 78a/12, 78b/2, 78b/5, B82b/6

n.+ıla 16b/5

n.+ın 67a/2, 78a/9, 78b/2, 78b/12, B84a/8

n.+ından 78b/7, 78b/9, 79a/3, 79a/5, 80a/1, 80a/1

n.+ınuñ 78b/4

n.+lar 43b/4

n.+ları B76a/11

n.+larından B78b/6

n. kıl- 12a/5, 12b/3, 21b/9, 34b/7, 35a/1, 35a/2, 37b/1, 37b/2, 49a/12, 49b/3, 68a/4, 78a/9, 78a/11, 78b/1, 78b/1, 78b/7, 78b/10, 78b/10, 78b/11, 78b/11, B76a/11, B82b/5

n.+ı kıl- 78b/5

n.+ın kıl- 67a/2

n. kılma- 77b/11

dün namāzın kıl- 78b/12

irte namāzın kıl- 78a/9

kuşluk namāzın kıl- 78b/2

n.+ı fāsīd ol- 58b/7

n.+lar ve zikirler it- 43b/4

n. şafında berāber dur- 58b/7

aḫşam namāzı 78b/7

ikindü namāzı 38b/9, 80a/1

kuşluk namāzı 78b/2, 78b/4

öyle namāzı 38b/9

şabāḥ namāzı 80a/1

biş vakt namāz 76b/10, 77b/13, B78b/5

yatsu namāzı 78b/9

naʿre (Ar.): nara, yüksek sesle haykırma, bağırma.

n. 18a/1

n. ur- “nara atmak” 18a/1

Naşārā (Ar.) (öz. a.): Hristiyan dininden olanlar, Hristiyanlar.

N.+nuñdur 39b/2

naşāyih (Ar.): nasihatler, öğütler.

n.+i 80b/7

naşīb (Ar.): pay, hisse, elde edilebilen şey; Allah’ın kısmet ettiği şey.

n. B84b/5

n.+i 74b/11, 74b/12, 74b/12

n.+uñ 75b/8

naşihat (Ar.): nasihat, öğüt.

- n. 5a/7, 11b/4, 40a/10, 69a/3
 n. eyle- 5a/7
 n. it- 69a/3
- nāşīye (Ar.): alın saçı, saçın ön kısmı.
 n.+dür (cem^c-i nāşīyedür) 5b/11
- Naşrānī (Ar.) (öz. a.): Hristiyan. [Nasranî kelimesi aslen Hz. İsa'nın oturduğu "Nasıra" köyüne mensup demektir.]
 N. 39a/10
- naşūh (Ar.): halis, temiz.
 n. 16b/1
 tevbe-i naşūh "bozulması imkânsız tövbe" 27a/4, 27a/7
 tevbe-i naşūh ol- 27a/3
- nazar (Ar.): bakma, bakış, göz atma.
 n. 2a/3, 5a/13, 6a/4, 9a/13, 14a/5, 20b/9, 25a/2, 29a/6, 33b/12, 33b/12, 59b/2, 59b/8, 60b/1, 60b/4, 60b/10, 61a/11, 61b/13, 67b/7, 71b/1, 71b/9, 74b/2, B76b/11
 n.+a 55a/10
 n.+da 58b/9
 n.+dan 61a/3, 61a/4
 n.+dandur 61a/9
 n.+ı 59a/8, 60a/11, 60b/5, 60b/12, 69a/8
 n.+ıla 5b/5
 n.+ın 33b/13
 n.+ına 35b/1
 n.+ını 15b/11
 n.+lardan 61b/7
 n.+umda 59a/7
 n. eyle- "bakmak" 2a/3, 6a/4, 14a/5, 20b/9, 29a/6, 33b/12, 33b/12, 67b/7, 71b/9, B76b/11
 n. eyleme- "bakmamak" 71b/1, 74b/2
 n.+ı ol- "istemek, (birinde) gözü olmak" 69a/8
 n. it- "bakmak" 5a/13, 9a/13, 25a/2, 59b/2, 59b/8, 60b/10
 rahmet ve 'ināyet nazarın kıl- "rahmet ve bereket bakışını göndermek" 33b/13
 şehvet nazarı ol- "şehvet arzusuyla bakmak" 60a/11
 yavuz nazar kılma- "kötü niyetle bakmamak" 60b/1
- nażargāh (<nazar+gāh) (Ar.+Far.): bakılan veya bakılacak yer, bakma yeri.
 n.+ıdur 33b/10
- nāzil (Ar.): yukarıdan aşağı inen, inici; Allah katından gönderilen, indirilen.
 n. 7a/3, 7a/12, B76a/10
 n. ol- "Allah tarafından gönderilmek, indirilmek" 7a/3, 7a/12, B76a/10
- naẓm (Ar.): vezinli, kafiye söz, nazım, şiir.
 n. 2b/9, 4a/2, 6a/7, 7b/13, 12a/11, 14b/3, 15b/13, 16a/7, 18b/9, 20a/7, 28b/3, 61a/5, 80b/5
 n. eyle- "şiir halinde söylemek" 2b/9, 4a/2
 n. it- "şiir şeklinde ifade etmek" 6a/7, 7b/13, 12a/11, 14b/3, 15b/13, 16a/7, 18b/9, 20a/7, 28b/3, 61a/5, 80b/5
- nāzūk (<nāzik) (Far.): nazik, kibar, ince, güzel, zarif.
 n. 7b/7, 8a/5, 8a/9, 19a/12, 19a/12, 43a/7, 68b/2, 75a/8
- nāzūklük, gi (<nāzik+lük) (Far.+T.): terbiye, saygı, incelik.
 n.+ile 69a/3
- ne: 1. ne, hangi şey. [zamir olarak]
 n. 2b/11, 2b/12, 4b/2, 4b/2, 4b/3, 6a/9, 6b/12, 29a/6, 29a/7, 30a/11, 30a/12, 30b/5, 34b/3, 35b/12, 35b/13, 37b/5, 39b/8, 46a/5, 46a/11, 49a/3, 61a/9, 70a/9, 70b/13, 71a/1, 71a/4, 77a/1, B77b/10, B80a/4, B83b/1
 n.+den 50b/8
 n.+dür 6a/8, 20b/5, 50b/8, 67a/11, 69b/2, B84b/9, B85a/9
 n.+nün 16b/4, 22b/4, B81a/3
 n.+ye 4b/3, 4b/4, 17b/7, 61b/4, B80b/8
 n.+yi 7a/8, B80a/2, B80a/2
 n.+yidi 72a/4
 n.+yise 59a/2, 69b/10
2. hangi, ne, nasıl. [sıfat olarak]
 n. 2a/11, 6a/8, 8b/2, 9a/6, 9b/3, 9b/4, 9b/11, 12b/11, 12b/12, 13a/9, 13b/6, 16b/7, 17a/13, 17b/5, 17b/6,

- 19b/9, 20b/10, 22a/7, 23b/10,
30a/10, 33a/7, 36a/1, 36a/1, 36b/5,
36b/9, 38b/13, 39a/2, 40a/4, 41a/13,
43b/7, 43b/12, 44a/1, 44a/1, 44b/6,
45a/10, 46b/1, 47b/7, 48b/11,
58b/10, 59b/6, 61a/9, 62b/8, 67a/7,
68b/11, 69b/1, 71a/4, 78b/11,
B74a/5, B74b/4, B74b/5, B74b/8,
B74b/11, B75a/2, B75b/7, B77a/2,
B84b/4, B85b/11
3. niçin, neden, niye. [zarf olarak]
14a/13, 17b/9, 17b/13, 21a/8
- ne... ne...: cümleleri birbirine bağlayarak
olumsuz yapar.
n. 16b/8, 62b/4
n. riyā kalur ve ne ğaybet kalur
16b/8
n. ferāyiziñi kabūl eyleye ne
teṭavvu‘ātını 62b/4
- nebātāt (Ar.): bitkiler, otlar.
n.-ı müskiredendür 52a/3
- nebātāt-ı müskire (Ar.): sarhoşluk veren,
uyuşturucu etkisi olan bitki türleri.
n.+dendür 52a/3
- nebbāş (Ar.): mezar soyguncusu, ölü kefeni
soyucusu.
n. 40a/3, 40a/7
- necāt (Ar.): kurtuluş, kurtulma.
n. 28b/4, 28b/6, 31b/8, 31b/11
n.+um 28b/4
n. bul- “kurtulmak” 31b/8, 31b/11
- necis (Ar.): pis, pislik, murdar.
n.+den 75b/13
n.+leri 67b/12, 68a/2
n.+ler mi 50b/6
- nedāmet (Ar.): pişmanlık.
n. 61a/5
- neden: neden, niçin, nasıl, ne sebepten.
n. 4b/10, 8a/8, 47a/5, 70a/10
- nedīm (Ar.): samimi arkadaş, dost, meclis
arkadaşı, sohbet arkadaşı.
n. 36b/8
n.+i 70a/1
n.+inüñ 37a/5
n.+lerinden 36b/4
n.+üñ 37a/1
- nefes (Ar.): nefes, soluk.
n. 15b/12, 17b/5, 17b/7, 17b/8
n.+de 15b/6, 17b/9
- n.+i 17b/4, 17b/5, 17b/6, 17b/7
n.+ler 20a/3
n.+lerle 15b/12
n.+üñ 20a/11
n. al- 17b/6
n. ur- “nefeslenmek; yaşamak”
15b/12
n. vir- 17b/5, 17b/8
- nefs (Ar.): pek hoş, çok hoş giden, en
güzel, çok beğenilen.
n. 10b/3, 19a/12, 20a/11, 75a/9
- nefs (<nefs) (Ar.): ruh, can, hayat, öz
varlık, kendi, şahıs, zat; insanın
biyolojik ihtiyaçları; kulun kötü
huyları ve çirkin nitelikleri. bkz.
nefs.
n. 2b/1
- nefs (Ar.): ruh, can, hayat, öz varlık, kendi,
şahıs, zat; insanın biyolojik
ihtiyaçları; kulun kötü huyları ve
çirkin nitelikleri. krş. nefis.
n. 2b/11, 20b/9, 21b/11, 22a/1,
29a/13, 36a/13, 59b/3, 60b/3, 61a/3,
74a/9, 75a/11, B81a/3
n.+i 29a/6
n.+ile 17b/10, 18a/3, 29a/1, 42b/8
n.+in 22a/4
n.+inden 60a/11
n.+ine 2b/13, 3a/1, 16a/5, 21b/10,
22a/6, 60a/13, B76a/3, B77a/10,
B81a/2
n.+ini 29a/13
n.+leri 26b/10
n.+lerine 48b/2
n.+lerüñüz 9a/3
n.+lerüñüzi 32b/13
n.+lerüñüzle 18a/6
n.+üm 60b/1
n.+ümi 60b/3
n.+ümüz 60b/5
n.+üñ 15b/12, B75a/3
n.+üñüz 24a/9
n.+üñüzi 18a/8
n.+üñ az- B75a/3
n.+ine uy- B76a/3, B77a/10
- nefsī (Ar.): nefisten doğan şeyle ilgili.
n. B83a/3
- nehy (Ar.): yasaklama, yasak etme.
n. 34a/4, 34a/5

- n. eyle- “yasak etmek, yasaklamak”
34a/4, 34a/5
- nehy-i münker (Ar.): yasak edilen, haram olan şeyler; şeriatın yasak ettiği şeyleri yaptırmama.
n. 4b/7, 4b/12
emr-i ma'rûf nehy-i münker it- “şeriatın emir ve yasaklarına göre hareket etmek” 4b/12
- nekire (<nekre) (Ar.): [gr.] belirsiz isim.
n.-i mevşûfeye 55a/1
- nekire-i mevşûfe (<nekre-i mevşûfe): [gr.] sıfat tamlamalarında tamlanan, belirtilen.
n.+ye 55a/1
- Nekîr-i Mûnker (Ar.) (öz. a.): Mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melek, sorgu melekleri. bkz. Nekîr ü Mûnker.
N. 11a/9
N.+i 40b/10
- Nekîr ü Mûnker (Ar.) (öz. a.): Mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melek, sorgu melekleri. krş. Nekîr-i Mûnker.
N. 40b/4
- nereye: hangi tarafa, hangi yere.
n. 61a/2
- neseb (Ar.): nesil, soy; asalet, şeref.
n. 8b/10, 9a/3, 9a/7
n.+üm 9b/2
n.+üñüz 9a/11
n. kıl- 9a/7
- nesl (Ar.): nesil, kuşak, soy.
n.+i 53a/6
- nesne: nesne, şey, bir şey, her şey.
n. 2a/6, 2b/7, 2b/8, 4a/6, 20a/5, 20b/5, 27b/12, 35a/11, 36a/1, 36a/11, 36b/13, 37b/11, 50b/12, 51a/1, 51a/5, 59b/9, 59b/10, 61b/4, 67a/11, 70a/8, 76b/7, 79b/11, B82a/1
n.+de 23b/12
n.+den 21a/12, 31a/11, 52a/10, 62b/11, B73a/9
n.+dür 52a/10, 80a/7
n.+ler 14b/7
n.+lerdür 20a/5
n.+lere 19a/5, 19a/13
- n.+leri 63a/7
n.+lerüñ 35b/13
n.+i 19b/1, 33a/13, 48b/1
n.+ye 4b/6, 24a/10, 49a/5, 49a/6, B73b/2, B82a/2
n.+yi 47b/13
mecmûc-ı nesne 2a/8
- ne'üzübi'l-lâh (Ar.): “Allah’a sığınırız” anlamında felaket, musibet, kötülük veya kötü haber karşısında kullanılan bir söz.
n. 13b/1, 58b/3, 62b/10, 65b/8
- ne'üzübi'l-lâhi min zalike (Ar.): “bu durumdan Allah’a sığınırız, Allah korusun” anlamında felaket, musibet, kötülük veya kötü haber karşısında kullanılan bir dua sözü.
n. 12b/7, 20a/4, 39b/3, 40b/10, 50a/3, 50b/3, 58a/3, 58a/13, 59a/3, 60b/7, 64b/5, 72a/7, 77b/12, B79b/3
- nev^c (Ar.): çeşit, tür, cins.
n. 62a/4
n.+ile 58a/13
n.-i insân 52b/13
- nevâşî (Ar.): alın saçları, başın ön kısmında bulunan saçlar.
n. 5b/11
- nevbet (Ar.): nöbet, sıra, sıra ile görülen iş.
n. 48b/5
- nev^c-i insân (Ar.): insan türü, insanoğlu.
n. 52b/13
- neye: niçin, neden.
n. 70b/11
- nez^c (Ar.): can çekişme, ölüm anı.
n.+de (hâlet-i nez^cde) 46b/8
n.+inde (cân nez^cinde) 24a/2
- nice: nasıl, ne kadar, nice, çok, birçok. krş. niçe.
n. 6b/12, 10b/10, 14a/6, 15b/12, 21a/9, 24b/1, 32a/11, 32a/12, 32b/1, 32b/2, 32b/10, 40a/1, 46b/7, 59b/9, 64b/13, 65a/2, 68b/13, 71a/6, 71b/12, B77b/10, B78a/7, B78b/10, B79a/2
n.+si 59b/2, 59b/5
n.+ye 48b/9
n.+ye degin “ne vakta kadar, ne zamandır” 48b/9
n. it- 24b/1

nicesi: nasıl, ne suretle, ne şekilde.

n. 45b/5, 59b/11, B86a/3

niçe: nasıl, ne kadar, nice, çok, birçok. krş.

nice.

n. 10b/3, 10b/3, 10b/4, 10b/5,

13a/1, 27a/12, 29b/11, 44a/3,

44a/12, 44b/13, 47b/13, 48a/10,

51b/5, 60a/2, 60a/10, 61a/11,

64a/13, B78a/9

n.+lerüñ 36a/7

n.+ye 45a/2, 45a/4, 45a/5

n.+ye degin “ne vakta kadar, ne zamandır” 45a/2, 45a/4, 45a/5

niçün: niçin.

n. 3b/3, 12a/4, 12a/10, 12a/10,

18b/1, 22b/2, 26a/6, 26a/13, 33a/8,

35b/3, 35b/3, 37b/3, 37b/6, 39b/6,

40a/1, 60a/13, 62b/12, 70a/5,

B75b/6, B76a/7, B83b/5

nidā (Ar.): çağırma, bağırma, ses verme.

n. 67a/2

n.+yı 43a/5

n. it- “bağırma, haykırmak” 67a/2

nihāyet (Ar.): nihayet, son.

n.+i 17a/13, 17b/1, 17b/4, 26b/5,

31a/12, 31b/2, 79a/1

nikāh (Ar.): nikāh, evlenme.

n. 27b/11

n. it- “evlenmek” 27b/11

ni‘met (Ar.): nimet, iyilik, lütuf, ihsan, azık,

yiyeceğe, içeceğe dair şeyler,

saadet, mutluluk.

n. 50b/7

n.+dür 31b/11

n.+i 25b/13, 31b/2, 44b/7

n.+idür 31b/6

n.+ini B80b/6

n.+inüñ 75a/6

n.+ler 18b/12, 31a/12, 44a/5

n.+lerdür 31b/13

n.+lere 23a/5, 31a/9

n.+leri 32a/2, 32a/3, 32a/7

n.+leridür 76a/1

n.+lerin B73b/8

n.+lerine 25b/9

n.+lerini 31b/1

n.+lerüñ 31b/5, 32a/6

küfrān-ı ni‘met “nankörlük” 32a/6

nire: nere, hangi yer.

n.+den 14b/9

nisbet (Ar.): kıyaslama, ölçü.

n. 44b/2, 44b/5

n. it- “oranlamak, kıyaslamak”

44b/2, 44b/5

nişān (Far.): nişan, alamet, belirti, iz.

n. 54b/4, 54b/6, 54b/8

n.+ı 25a/13

n.+ları 47b/8

n. ol- 54b/8

n. ço- 54b/4

nişānlan- (<nişān+la-n-) (Far.+T.):

işaretlenmek, belirlenmek.

n.-miş 54a/2

n.-miş ol- “belirlenmiş olmak”

54a/2

n’it-, der: ne etmek, ne yapmak.

n.-ersin 46a/3

nite: niçin, ne zaman.

n. B76b/3

n.+dür “ne zamandır” 42b/8

niteki: nitekim, nasıl ki, gerçekten,

hakikaten, sonuç olarak. krş.

nitekim.

n. 5b/10, 7a/9, 7b/9, 12a/12, 75a/12,

B73b/9, B76a/8, B77b/2, B79a/5,

B83b/8, B84a/1, B86a/11

nitekim: nitekim, nasıl ki, gerçekten,

hakikaten, sonuç olarak. krş. niteki.

n. 1b/11, 2a/3, 2a/7, 2a/13, 2b/5,

4b/7, 4b/13, 6a/12, 8b/6, 8b/10,

10a/5, 10a/8, 10a/13, 10b/11,

10b/12, 11a/6, 11a/10, 11b/2,

11b/7, 12b/13, 12b/8, 12b/12,

13a/1, 13a/9, 13a/13, 14b/3, 14b/7,

15a/6, 15b/4, 16a/12, 17a/7, 17a/11,

18a/4, 19a/6, 19b/5, 20a/7, 20b/2,

20b/11, 21b/10, 22a/8, 22a/12,

22b/9, 23a/7, 23b/5, 24a/1, 24b/5,

25b/9, 26b/2, 27a/9, 28a/3, 28b/2,

28b/9, 29a/5, 29b/2, 30b/13,

31a/13, 31b/3, 31b/13, 32a/4,

32b/4, 32b/7, 32b/11, 33b/1, 33b/7,

33b/10, 34a/2, 34a/4, 34a/10,

34a/11, 34b/2, 35a/1, 35a/7, 35a/9,

35a/9, 35a/11, 35b/5, 36a/2, 36a/4,

36a/12, 37a/7, 41a/4, 41b/2, 41b/5,

41b/13, 42a/7, 42a/11, 42b/3,

44b/8, 47b/4, 48b/12, 49a/7,

49a/12, 49b/3, 49b/8, 49b/13,
51a/10, 54a/8, 58a/10, 58a/13,
61a/9, 61b/12, 63b/9, 65a/4, 66a/8,
71b/2, 74a/10, 74b/1, 74b/8, 75a/9,
76b/6, 77a/11, B75b/9

niyyet (Ar.): niyet, meram, önceden
kurulan maksat.
n.+üñ 27a/6
n.+ile (hulûş-i niyyetile) B76b/5

nokta (>nukhta) (Ar.): çok küçük boyutlarda
işaret, benek, leke, nokta.
n. 12b/12, 12b/12, 13a/7
n.+dan 13a/11
n.+lar 13a/10, 13a/12

n'ol-: ne olmak, n'olmak.
n.-a “ne olur, ne çıkar” 70a/2
n.-acağdur B84b/8
n.-duñ 42a/2

nūn (Ar.): Arap alfabesinin yirmi beş,
Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci
harfî.
n. 53b/13

nūr (Ar.): nur, ışık, ziya, aydınlık, parlaklık,
parıltı; İlahî feyzi açığa çıkarmanın
aracı olan ışık.
n. 65a/8
n.+dan 9b/5, 43a/11, 44a/10
n.+ı 11a/13, 35a/6, 65b/5, B82b/6
n.+ıla 34a/1
n.+ın 39b/1
n.+lar 15b/4
n.-ı kebîr “büyük aydınlık, büyük
parıltı, büyük ferahlık” 10b/4
n.-ı nübüvvetile 3b/1
gözüm nūrı namāz kılmakda kal-
“namazda gözü kalmak, namaz
kılmaya özlem duymak” 35a/6
yüzünden vilāyet nūrı aḡ- “kişinin
yüzünde Allah muhabbeti nurunun
belirgin olarak görünmesi” B82b/6
yüzlerinde nūr olma- “yüzlerinde
İlahî ışık görünmemek” 65a/8

nūr-ı nübüvvet (Ar.): peygamberlik nuru,
nebîlik kudreti.
n.+ile 3b/1

nuşret (Ar.): yardım, Allah'ın yardımı.
n.+üm 10b/8

nübüvvet (Ar.): peygamberlik, nebîlik.

nūr-ı nübüvvetile 3b/1

nükte (Ar.): ince anlamlı, düşündürücü ve
şakalı söz.
n.-i ‘azîze “kıymetli, hoş nükte”
27b/1

nüzül (Ar.): aşağı inme; Kur'an ayetlerinin
Allah tarafından peygambere
indirilişi.
sebeb-i nüzülünde 59a/12

O

od: ateş.
o. 7b/2, 11a/11, 32b/3, 32b/6,
69b/2, 71b/13, 73b/6
o.+a 32b/2, 33a/11, 41b/1, 56b/6,
57a/3, 57b/5, 68b/13, B81b/7
o.+dan 33a/1, 55b/2, 62b/5, 64b/1,
66a/4, 68b/7, 72a/3, 72a/9, 72a/11,
72b/8, 73a/2, 73a/6, 73b/5
o.+ı 74a/2, 74a/3
o.+ıla 35a/4
o.+ına 12a/10, 30b/5, 32b/10,
68b/12
o.+ında 32b/2
o.+ından 3a/12, 11a/10, 32b/5,
72a/2
o.+lar 46a/8, 61a/10
o.+ları B72b/10
o.+umı 11b/1
o.+a yak- “ateşte yakmak” 56b/6,
57a/3, 57b/5, B81b/7
o.+a yan- “ateşte yanmak” 41b/1
o. ol- “ateş olmak” 73b/6

oda: oda.
o.+ma 70b/6, 70b/8

oduñ: odun.
o. 62b/5

oğıl: oğul, erkek evlat.
o.+ı 45b/13

oğlan: 1. erkek evlat.
o. B84b/3
2. cinsel bakımdan erkeklerin zevkine
hizmet eden sapık erkek çocuk.
o. 57b/10, 58b/4, 58b/7, 58b/9,
59a/1, 59a/5, 59a/11, 59b/13
o.+a 55b/11, 59a/1, 60b/11, 62a/13
o.+dan 59a/9
o.+dur 58b/10

- o.+ı 58b/10, 58b/11, 62a/3
o.+lara 59b/2, 60b/5, 62a/1
o.+uñ 55a/10
irkek oğlana var- 62a/13
gerek ‘avrat olsun gerek oğlan
olsun 59a/11
3. genç erkek çocuk.
o.+a 67b/9
o.+ı 68a/1
o.+iken 67a/12
4. kul, köle.
o. 48b/3
o. ol- “kul olmak, köle olmak, emir
altına girmek” 48b/3
5. bakire kız.
o. 27b/11
bir kız oğlan al- 27b/11
6. ademoğlu, insanoğlu.
adem o.+ı 18b/6, 31a/5, 47b/3,
61a/8, B74b/4
adem o.+ına 32b/4
adem o.+ınuñ 29a/6, 34a/3
adem o.+ları 18a/5, 19b/9, 22a/11,
22a/13, 32b/10, 33a/10, 35b/2,
46b/7, 68b/13, B76a/6, B79a/10
adem o.+larıdır 33a/2
adem o.+larına 4b/10
adem o.+larını 31b/5, B75b/11
adem o.+larınuñ 17b/1, 33a/12,
41b/7
- oğlancuk, ğı: evlat, çocuk.
o. 59b/6, B81b/4
o.+ına 60a/12
o.+lar 75a/11, 75a/13
o.+lara 72b/12
o.+larımı B80a/7
o.+laruñ 45b/12
o.+um 15a/3, 21a/13
- oğlanlık: kulluk.
o. B75a/4
- oğul, ğlı: oğul, erkek evlat, erkek çocuk.
o. 13b/4, 60a/12
o.+ı 13b/3, 13b/5, 13b/6, 47a/1,
47a/3, 76a/5, B83a/2
o.+ına 13b/3, 15a/3, 21a/13
o.+lar 52b/12
o.+um 19a/11, 27b/12
o.+uñı 65a/1
o.+uñuz 19a/9
- o.+uñuzı 33a/1
o. idin- “evlat edinmek” 60a/12
- oķ: yayla atılan üzerinde sivri bir demir
bulunan ince ve kısa çubuk, ok.
o. 61a/12, 67a/9
o.+dur 60b/10
o.+larından 60b/11
- oķı-: okumak. krş. oķu-.
o.-dı 3b/1
o.-dum 70b/2
- oķın-: okunmak.
o.-ur 80a/7
- oķu-: okumak. krş. oķı-.
o.-dı 3a/8, 62a/12
o.-dum 3a/8, 80a/3
o.-madı 3b/1
o.-maduñ 3b/4
o.-mağa 21b/9
o.-mağına 79b/13
o.-mayaydum B85b/3
o.-rdı 13b/12
o.-sa 80a/2
o.-ya 79a/9, 79b/7, 80a/8, 80a/9,
80a/9, 80a/10, 80a/10
o.-yıcak 34b/12
ezān oķuma- B85b/3
hıtbē oķu- 62a/12
ķurān oķu- 21b/9
‘ilm oķu- “tahsil etmek, öğrenmek”
13b/12
- oķuş- : saymak, kabul etmek.
o.-mışdur 39b/12
ķardaş oķuş- “birbirini kardeş
saymak” 39b/12
- ol: o. [sıfat]
o. 1b/10, 2b/2, 2b/3, 3a/13, 3b/3,
5b/12, 6b/6, 7b/2, 7b/12, 8b/2,
10a/9, 10a/9, 10b/6, 11b/6, 11b/13,
12a/7, 12b/1, 12b/2, 12b/6, 12b/7,
13a/6, 13a/8, 13a/10, 13a/11,
13a/11, 13b/5, 13b/6, 13b/13,
14b/1, 15b/3, 15b/4, 15b/8, 16a/2,
16a/4, 16a/6, 16b/3, 17a/9, 17a/12,
18a/2, 18b/13, 19a/1, 19a/11,
19a/13, 20a/1, 20a/12, 20b/1, 20b/7,
20b/8, 20b/9, 21a/8, 21a/10, 21a/11,
21b/13, 22a/8, 23b/10, 24a/10,
24b/7, 24b/13, 25a/6, 25b/2, 25b/4,
25b/7, 25b/8, 25b/8, 25b/12, 26a/5,

26b/6, 27b/2, 27b/12, 28b/6, 29a/1,
 29a/4, 29a/9, 30a/5, 31a/12, 31b/11,
 32a/3, 32b/9, 33a/6, 33a/9, 33a/10,
 33b/8, 33b/13, 34b/1, 34b/5, 34b/5,
 34b/6, 34b/7, 34b/8, 35a/2, 35a/5,
 35b/9, 35b/13, 36b/8, 37a/3,
 37b/11, 37b/13, 37b/13, 38b/9,
 38b/10, 38b/11, 38b/11, 39a/1,
 39a/2, 39a/3, 39a/5, 39a/8, 39a/10,
 39a/12, 39b/1, 39b/2, 39b/2, 39b/3,
 39b/8, 39b/9, 39b/10, 39b/13,
 41a/8, 41a/10, 41a/13, 41b/1,
 41b/12, 42a/5, 42b/5, 42b/6,
 42b/13, 43a/3, 43a/5, 43a/7, 43a/9,
 43b/2, 43b/3, 43b/4, 43b/9, 43b/13,
 44a/11, 44a/12, 44b/2, 44b/12,
 44b/12, 45a/2, 45a/6, 45a/7, 45a/9,
 46a/1, 47a/6, 47b/7, 48a/1, 48a/2,
 48b/3, 48b/5, 48b/13, 49a/8, 49b/4,
 49b/6, 49b/7, 49b/11, 50a/5, 50a/7,
 50a/8, 50a/11, 50b/2, 50b/5, 50b/6,
 51a/13, 53a/11, 53b/6, 53b/12,
 54a/1, 54a/4, 54a/13, 54a/13, 54b/5,
 54b/7, 54b/8, 54b/8, 54b/9, 55a/5,
 55a/10, 55b/3, 55b/7, 56a/9, 56a/12,
 57a/4, 57a/7, 57b/10, 58a/3, 59b/6,
 59b/6, 59b/7, 60b/5, 60b/12, 61a/3,
 61a/4, 61a/8, 61b/5, 62a/3, 62b/1,
 63b/6, 63b/12, 64a/9, 64a/10,
 65a/11, 65b/7, 65b/12, 66a/5, 67a/6,
 67b/9, 68a/3, 68a/11, 68b/2, 68b/4,
 69a/2, 69a/5, 69a/7, 69a/13, 69b/1,
 69b/2, 69b/3, 69b/4, 69b/4, 69b/4,
 69b/5, 69b/12, 70b/2, 70b/4,
 B72b/11, 73b/7, 75a/5, 75a/6,
 76a/1, 76a/11, 77b/7, 77b/8,
 77b/11, 78b/12, 80a/6, B73a/3,
 B75b/7, B75b/8, B76a/1, B76b/3,
 B77a/2, B77a/3, B79a/1, B79a/2,
 B80a/8, B81a/4, B82b/11, B83a/1,
 B83a/4, B83a/5, B83b/10, B84b/2,
 B84b/2, B84b/6, B85b/1, B85b/2,
 B85b/3, B85b/5, B85b/6, B85b/9,
 B85b/10, B85b/11, B86a/2, B86a/3,
 B86a/7, B86b/5
 o. maşlahatda ol- B75b/7
 o. maşlahatda olma- B75b/8
 o. murdār fi'li it- 54a/13, 55b/3
 o. vechile ol- 24b/7

ol: o. [zamir]

o. 2b/12, 4b/2, 6a/9, 6a/10, 6b/6,
 8a/9, 10a/3, 10a/4, 15a/10, 16b/4,
 22a/7, 34b/3, 36b/6, 48a/8, 49a/1,
 49a/11, 50b/13, 66a/4, 72b/11,
 77b/5, B73a/5, B83b/5
 o.+dur 1b/5, 2a/11, 4a/9, 4a/13,
 5a/3, 5a/7, 14b/11, 15a/4, 16a/5,
 17a/10, 17b/5, 19a/3, 21a/12, 21b/4,
 22a/7, 24b/9, 25a/1, 25a/13, 25b/8,
 27b/3, 27b/3, 34b/11, 35b/11,
 42a/1, 47a/8, 62b/11, 69b/10,
 75b/5, 76a/13, 76b/4, 77b/13,
 80b/5, 80b/9, B75b/6, B79a/10,
 B79a/11, B79b/1, B79b/2

aña: ona.

a. 2a/11, 3b/4, 3b/11,
 3b/11, 3b/12, 4b/7, 11a/2,
 13b/8, 16a/10, 19b/10,
 22b/4, 23b/5, 24b/13,
 26a/6, 27a/4, 27b/5, 30a/3,
 31b/7, 32a/8, 32b/10,
 35a/11, 36a/6, 40b/13,
 42a/3, 44b/2, 45a/12,
 45b/4, 46b/3, 48a/6, 51a/5,
 51a/6, 51a/9, 51a/12, 52a/2,
 53b/7, 55b/11, 60a/8,
 60b/12, 63a/9, 67a/2,
 67a/7, 74b/3, 74b/13,
 75a/1, 78b/3, 78b/8,
 B73b/9, B74a/11, B77a/11,
 B77b/2, B82b/9, B85a/7

ancılayın: onun gibi, o kadar, öyle.

a. 30a/5, 34a/3, 34a/5,
 34a/11

a.+dur “onun gibidir,
 öyledir” 15b/9, 28a/1

anda: 1. onda.

a. 59b/7, 62b/12,

2. orada.

a. 11b/2, 28a/5, 37a/5,
 37b/10, 37b/11, 41b/8,
 57b/3, 66b/3

3. oraya.

a. 37a/5, B85b/10

andan: 1. ondan.

a. 1b/8, 2a/5, 2a/6, 2b/7,
 3b/1, 6a/5, 7b/7, 10a/4,
 12b/13, 13b/12, 17a/10,

20b/4, 23b/10, 28a/11,
29b/7, 36b/11, 47b/3,
49b/2, 50a/6, 54b/5,
61a/10, 62b/6, 63a/1,
69b/7, 77b/13, B84b/5,
B84b/7, B85b/8
a. sonra 23a/1, 27a/11,
30a/4, 53b/3, 64b/3, 66a/5
a. öndin “ondan önce”
68b/3
a. giri “ondan sonra” 80a/6

2. sonra, ondan sonra.
a. 27b/5, 37a/6, 45a/6,
68b/2, 70a/9, 70b/13, 80a/5
3. ondan ötürü, o sebepten.
a. 15b/5, 16b/1, 29a/11

anı: onu.

a. 2b/12, 3b/13, 3b/13,
4b/4, 6a/10, 6b/3, 7a/9,
21a/5, 21a/5, 21a/11,
21a/11, 21a/11, 22a/7,
24a/8, 25a/6, 25a/8, 25b/6,
25b/8, 30a/3, 36a/12, 36b/6,
36b/7, 46b/1, 49a/6, 51b/1,
54b/1, 62b/5, 68a/9, 73b/8,
73b/8, 76a/2, B74a/3,
B86a/10

anlar: onlar.

a. 12b/3, 16b/6, 25a/6,
30b/6, 30b/8, 33a/13,
40b/12, 42a/13, 53a/2,
64a/5, 71b/7, B74a/2,
B75b/4, B83b/5
a.+cıl原因 “onlar gibi”
54b/5

anlara: onlara.

a. 5b/6, 5b/12, 6a/12, 6b/6,
6b/13, 9b/10, 11a/4, 11a/11,
12b/2, 22b/11, 30b/5,
30b/12, 35a/4, 42a/13,
42b/1, 42b/1, 42b/2, 52b/7,
52b/12, 72b/13
a. mı 5b/5

anlardan: onlardan.

a. 4b/2, 5b/5, 6b/8, 22b/12,
52b/11, B83b/9, B83b/9
a. ol- 6b/8

anları: onları.

a. 5b/5, 6b/13, 6b/11, 7a/7,
7a/7, 7a/8, 7a/9, 45b/5,
50a/5, 50a/6, 52b/7, 72a/12

anları: onların.

a. 5b/3, 5b/6, 6b/7, 6b/13,
7a/1, 7a/2, 7a/7, 7a/8,
7a/10, 8b/4, 9b/10, 12b/6,
19a/11, 22b/13, 30b/5,
30b/7, 40a/3, 40b/4,
40b/10, 47b/8, 48b/10,
54b/3, 59b/4, 60a/11,
63b/8, 63b/10, 65a/4,
65b/13
a.+dur 42b/4
a.+ıla 5b/7, 6a/6, 48b/9,
72a/7
a.+ıladur 6b/5

anları: onun.

a. 1b/8, 1b/9, 2a/10, 2b/4,
3a/1, 3b/2, 4a/1, 4a/1,
4a/10, 4a/11, 4b/4, 4b/4,
4b/4, 6a/3, 6a/5, 6a/9, 7a/4,
7b/4, 7b/7, 8a/11, 10a/13,
13b/5, 16a/8, 16b/12,
23b/9, 25a/10, 25a/11,
25a/4, 25a/8, 25a/9, 25b/8,
25b/12, 27b/12, 33a/1,
34b/9, 35a/4, 35a/9, 35b/1,
37b/1, 38a/8, 38b/4,
38b/12, 39b/2, 41a/1, 42a/4,
42a/6, 42a/6, 43a/4, 43b/3,
43b/7, 44b/3, 44b/4, 44b/7,
48b/2, 51a/1, 54b/1,
54b/10, 60b/13, 61a/8,
62b/3, 62b/6, 63b/12,
68b/13, 71a/1, 71b/9,
71b/11, 73b/9, 74a/2, 75a/3,
75a/6, 76b/3, 77b/9, 77b/9,
B74a/1, B78b/10, B79a/3,
B80a/3, B83b/7, B84a/8
a.+dur 2a/10, 9a/9, 23b/4,
23b/4, 23b/5, B84b/5
a.+ıçun 6a/1, 12a/6, 12a/8,
18b/2, 20b/9, 26a/8, 30b/9,
33a/11, 38b/11, 39b/7,
39b/9, 40b/13, 52a/9, 58a/2,
60a/5, 60a/13, 60b/7,
60b/13, 63b/5, 75b/7,
75b/11, B76a/2, B76b/3,

- B77b/7, B83b/5, B83b/11,
B85a/10
a.+ıla 6a/1, 17a/3, 17a/3,
20a/13, 35a/7, 39b/11,
42a/10, 59a/2, 61b/6,
B73a/10, B74a/4, B76a/3
a. ümmetinden ol- 4a/11,
4b/4
- ol-: 1. olmak, oluşmak, meydana gelmek,
gerçekleşmek, yapılmak, vuku
bulmak.
o.-a 10b/10, 15a/2, 15b/2, 52b/12,
63b/2
o.-acağ 22b/7
o.-acağdur 64b/5
o.-an 58a/11, 61a/4
o.-aydı 26a/13
o.-dı 8b/9, 10a/1, B76b/9, B77a/4
o.-duñuz 4b/11
o.-ıcağ 12b/12
o.-madı 8b/9, 8b/10
o.-mağ 3a/5
o.-mayısar 43b/4
o.-maz B73a/11
o.-sa 9a/2
o.-ur 4b/6, 6b/12, 13a/7
o.-urımış B83b/7
2. mevcut olmak, var olmak, yer
almak, bulunmak.
o.-a 35a/9, 35a/9, 44a/12, 44a/12,
B75b/3
o.-ısar 61b/11, 75b/10
o.-masaydı 42a/2
o.-maya 22a/6
o.-maya 71b/11
o.-mayaydı 26a/13
o.-sa 21b/4, 71a/2
o.-sun 59a/9
o.-ursa 22b/7
3. bulunmak, herhangi bir yerde
olmak.
o.-a B75b/2
o.-anlar 24b/6
o.-anları 24b/5
o.-madılar B72b/9
o.-maya 62b/6, 65a/10
o.-mayısardur 57b/3
o.-maz 57a/9, 57a/12
o.-up 4b/5
- o.-ur mı 57a/9
4. bulunmak, herhangi bir halde olmak,
herhangi bir özellik taşımak.
o.-a 22a/8, 22a/12
o.-acağdur 9b/8, B81a/4
o.-sa 72b/12, 72b/12
o.-sa 78a/2
o.-sun 47a/10
o.-ur 6a/10, 7a/9
o.-ursa 13a/10, 15b/8
o.-ursañuz 37a/12
5. ait olmak, mensup olmak.
o.-ısar 42b/1, 42b/2
o.-ısar B77a/11, B77b/2
o.-madı B76b/8
o.-sa 42a/2
o.-ur 73a/1
6. üretilmek, yapılmak.
o.-dı B84b/7
o.-ur 50b/8, 51a/4, 51a/4, 51a/5,
51a/5
7. bir özellik, nitelik kazanmak.
o.-a 25b/4, 32b/10, 64a/3, 68b/13,
73a/4, 73a/4, 75b/5
o.-am 33a/10
o.-dı B72b/10
o.-duğına 14b/2
8. “ne” zamiri ve “nice” zarfıyla
birlikte bir ilgiyi sormak veya
herhangi bir ilgi bulunmadığını
belirtmek için kullanılır.
o.-acağdur 49a/3, 77a/1, B77b/10
9. tutmak, sayıca olmak, ölçüsünde
olmak, miktarınca olmak.
o.-alar 37b/8
o.-dı 28a/11
o.-ıcağ B84b/8
o.-ınca 46b/6
o.-maya 44b/6
o.-sa 44b/4, 71a/3
o.-sun 19a/11, 25b/2
o.-ur 44b/5, 44b/5
o.-urımış 17b/12
10. uygun düşmek, yakışmak, kabul
görmek.
o.-dı 52b/11
11. anlamına gelmek, kastedilmek.
o.-ur 63b/8

12. “yardımcı fiil olarak” ismin veya sıfatın belirttiği hali olmak, halini almak, olmak, bulunmak, kalmak, yapılmak, edilmek gibi çeşitli anlamlarda “birleşik fiiller” kurar.

o. 5a/9, 21b/12, 28b/7, 32a/3, 43a/3
 o.-a 1b/9, 1b/10, 3a/12, 4b/4, 6a/6, 9b/10, 14a/10, 14a/10, 14a/9, 16a/11, 16a/11, 16b/12, 17a/7, 17b/3, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 25a/13, 25a/3, 25b/3, 26b/6, 26b/7, 27a/6, 27b/3, 29a/4, 29a/4, 33b/9, 34b/5, 35a/9, 35b/1, 35b/12, 35b/13, 37b/8, 38a/9, 38b/5, 41a/1, 43a/13, 44a/4, 44a/4, 44a/6, 44a/6, 44a/6, 44a/7, 44b/3, 45a/2, 47a/9, 50a/12, 50b/3, 54a/7, 55b/8, 56b/4, 57a/8, 58a/13, 60a/11, 62b/1, 62b/2, 62b/2, 62b/8, 62b/13, 63a/1, 65a/9, 65b/12, 65b/13, 66a/4, 66a/8, 70b/10, 71b/10, 72b/4, 76b/6, 77b/13, 80a/3, B75b/3, B75b/7, B76a/2, B80b/10, B83a/4
 o.-acak 20a/5, 34b/8, 40b/9, 40b/9, 46a/2, 48a/1, 48a/6, B73a/8, B73b/2, B75a/9
 o.-acağdır 10a/4, 14b/7, 22b/6, 22b/7, 29b/6, 31b/9, 47b/13, 49a/4, 50a/11, 72b/1, 75a/8
 o.-alar 12a/1, 35b/7, 37b/9, 43a/7, 72b/2, 80b/7, B75b/4
 o.-alardı B76a/8
 o.-alum 45a/5
 o.-am 16b/6
 o.-a mı 12b/4
 o.-an 1b/5, 3a/13, 13a/12, 15b/4, 15b/4, 18a/1, 22a/5, 29a/9, 33a/10, 48b/4, 48b/4, 54b/3, 54b/8, 54b/9, 71a/13, 80b/6, B75b/4, B83b/4, B84b/3
 o.-ana 7b/6
 o.-anda B80a/2
 o.-andur 52a/2
 o.-anlar 12a/10, 24b/4, 48a/9, 54b/4
 o.-anları 24b/1
 o.-anların 12b/5, B72b/7
 o.-anun 7b/6
 o.-anunuzdur 8b/8

o.-asın 8b/5, 14b/1, 18a/11, 22b/6, 22b/8, 27a/5, 27a/7, 39a/12
 o.-asız 11b/12, 24a/6, 42a/8, 43b/10, 48b/9, 49a/10
 o.-avuz 16b/7
 o.-aydı 59b/7, 62b/7, 70a/9, B82a/9
 o.-aydum B81a/6, B81a/9, B81b/4, B81b/6, B81b/8, B81b/10
 o.-ayduñ 4a/7
 o.-aydıñuz 5b/7
 o.-ayım 3a/11, 3b/7, 41a/3
 o.-ayın B78b/10
 o.-dı 3a/9, 3b/5, 3b/10, 4b/12, 6b/6, 7a/3, 7a/3, 7a/4, 7a/12, 8a/7, 8a/8, 9a/9, 9b/13, 10a/1, 10a/5, 11b/3, 11b/12, 13b/3, 13b/7, 14a/1, 14a/4, 15a/11, 15a/13, 16a/10, 16b/2, 18b/11, 18b/12, 18b/12, 19b/3, 20a/1, 20a/2, 21a/6, 22a/10, 25b/4, 25b/7, 27a/10, 28a/12, 28a/13, 28a/13, 28b/2, 31b/5, 37a/1, 37a/7, 38b/11, 40a/8, 41b/4, 42a/10, 42a/10, 46a/7, 47b/8, 48a/5, 53b/6, 53b/7, 55a/1, 56a/12, 56a/13, 62a/4, 66a/12, 66b/4, 66b/8, 66b/11, 67a/1, 67a/2, 68a/3, 68a/13, 70b/8, 70b/10, 71a/10, 71a/11, 72a/2, 75b/3, B74a/3, B74a/6, B74a/9, B75a/3, B76a/10, B77a/10, B77b/1, B78a/9, B80b/11, B81a/1, B82a/1, B83a/9, B83b/6, B83b/10, B84a/1, B84a/3, B84b/3, B84b/6
 o.-dılar 22b/11, 30b/5, 30b/10, 30b/13, 48b/2, 48b/3, 48b/5, 57b/1, 64a/2, 64a/5, B82b/4
 o.-duğı 6a/5, 7a/12, 15b/6, 15b/7, 54a/2, 63b/6, 76b/5, B83b/8
 o.-duğıçundur B83b/8
 o.-duğıdır 20a/6
 o.-duğın 20b/9
 o.-duğına 33a/3
 o.-duğınlayın B73b/6
 o.-duğıñ 43a/3, 43a/4, 70a/10
 o.-duğıñı 14a/13
 o.-duğ 43b/7, 53a/10
 o.-duğça 13b/9, 15b/7
 o.-duğları 9b/1, 53a/11

o.-dum 8a/9, 8a/11, 8b/1, 19b/10,
38a/2, 39a/11, 66a/12, 67a/9,
68a/13, 70a/4, 70a/13, 70b/4
o.-duñ 8a/8, 42b/12, B75a/1
o.-duñısa 8b/3
o.-duñuz 4b/9, 21a/9, 23a/10,
24a/10, 30a/7, 53a/4, 53a/8,
B74a/5, B74a/5
o.-ğıl 8b/3, 39a/11, 46a/5, B76b/5,
75b/10
o.-ıcağ 6a/4, 15b/9, 17b/9, 21b/10,
34b/7, 34b/9, 39b/8, 51a/1, 71a/4,
B83a/9
o.-ıcağdur 64b/3
o.-ınca B84a/8
o.-ısar 5b/8, 11a/11, 26a/3, 26a/7,
42b/1, 43b/3, 64b/2, 73b/6, B81a/7
o.-ısarður 5a/11
o.-ısarlar 42b/3
o.-ısarlardur 11b/2
o.-ma B81a/2
o.-madı 38a/6, 48a/1, 50a/1, 50a/2
o.-madılar 25a/5
o.-madın 66b/13
o.-maduğı 11a/2
o.-madum 40b/2, 70b/2
o.-mağa 7a/11, 9a/4, 49a/6, 70b/1,
B75a/1
o.-mağıçun 44b/1, 66b/12
o.-mağıl 75b/10
o.-mağıla 4a/11, 4a/12, 8b/9, 8b/9
o.-mağ 3b/6, 3b/11, 3b/12, 4a/11,
6b/9, 7a/3, 7b/11, 7b/11, 10a/7,
15b/3, 19a/2, 19a/2, 21a/1, 22b/11,
24b/7, 28b/11, 38b/4, 39b/10,
42a/7, 48a/6, 52a/9, 68b/1, 70a/5,
B75b/6, B78a/10, B79a/3, B86a/7
o.-mağda 53a/4
o.-mağdan 6b/2
o.-mağdur 7a/6, 58a/9, 75a/1
o.-mağı 9a/4, 9a/4, 9a/4
o.-mağlığa 16a/13, 16b/4
o.-mamış 40b/12
o.-mañ 63a/6
o.-masa 14b/11
o.-masına 4b/11, 58a/12
o.-masun 21a/10

o.-maya 9b/13, 14a/7, 14a/7, 15b/2,
25b/9, 27b/3, 44a/7, 65a/8, 65a/8,
B80b/10
o.-mayacak B75b/8
o.-mayalar 54b/6
o.-maya mı 12b/4
o.-mayasız 38a/8
o.-mayaydı 55a/3
o.-mayaydum B81a/9, B81b/5,
B81b/7
o.-mayayıdum 6a/1
o.-mayayım 40a/2
o.-maz 2b/8, 16b/9, 39b/9, 47b/3,
58b/2, 60a/13, 67b/10, 72b/13,
76b/4, 77b/2, B73a/2, B77b/6,
B78a/2, B84a/9, B84a/10
o.-mazsın 20a/10, 20a/13
o.-mış 3b/9, 13a/9, 30a/9, 40b/6,
44b/9, 44b/11, 60a/12, 62a/3
o.-mışa 14a/3
o.-mışdur 33b/1, 33b/1, 33b/7,
35a/4, 49a/3, 49a/11, 52a/4, 53b/13,
55a/4, 59b/10, 60a/7, B73a/7
o.-mışiken B78a/8
o.-mışsın 14b/2, 47a/12
o.-mışsındur B74b/5
o.-mışuz 21a/12
o.-sa 2a/2, 2a/6, 4b/12, 5a/10, 6a/5,
6a/11, 7a/11, 9b/9, 10a/7, 12b/12,
14b/11, 17b/7, 18b/13, 19b/3,
23a/13, 23b/11, 27a/3, 28a/2, 32a/9,
33b/8, 34a/1, 34a/1, 34a/2, 34b/6,
34b/9, 35a/8, 35b/9, 35b/10,
35b/11, 39b/10, 43b/11, 51a/3,
66a/7, 69a/8, 71a/1, 71a/4, 72b/11,
72b/11, 77b/1, 78a/10, B73a/6,
B77b/10, B82a/7, B82a/8
o.-salar 64b/3
o.-sañuz 37a/11
o.-saydı 74b/4
o.-sun 3b/10, 6a/5, 11a/8, 26b/12,
26b/12, 42b/9, 45a/4, 45a/9,
51a/10, 51a/10, 51a/10, 56a/6,
56a/6, 56a/9, 56a/9, 59a/11, 59a/11,
66b/7, 68a/7, 69b/3, 79b/11
o.-sunlar 45a/8, 72b/2, B76b/10
o.-uñ 6b/1, 18a/10, 24a/5, 32a/9,
41b/10, 42a/12, 63b/10

o.-up 1b/10, 3b/11, 3b/12, 4a/7,
 4b/13, 5b/12, 5b/13, 6a/11, 8b/5,
 12a/9, 12b/5, 18a/10, 18a/11, 23a/5,
 23a/6, 24a/2, 28b/8, 30a/4, 30b/4,
 32a/3, 32a/6, 39a/5, 39a/10, 40a/11,
 40b/10, 40b/13, 48b/9, 48b/13,
 58b/2, 58b/2, 64a/5, 66b/12,
 72a/12, 74a/13, 76a/13, 76a/13,
 80b/7, B73b/9, B77a/10, B78a/9,
 B83a/3, B86a/6
 o.-updururlar 59b/12
 o.-ur 3b/13, 4a/1, 4a/12, 5a/10,
 6a/4, 6a/11, 6b/2, 6b/8, 6b/13, 7a/7,
 7a/7, 7a/10, 7a/10, 7b/9, 12b/13,
 12b/13, 12b/8, 12b/8, 12b/11,
 12b/12, 12b/12, 12b/12, 12b/12,
 13a/11, 13a/11, 13a/13, 13b/11,
 14a/8, 15a/1, 15b/6, 15b/9, 16a/3,
 16a/3, 16a/4, 16a/10, 16a/13, 16b/9,
 16b/12, 17b/7, 17b/13, 19a/6,
 20b/11, 28a/10, 28b/13, 33a/4,
 33b/5, 34b/8, 34b/9, 34b/11,
 34b/12, 34b/13, 35b/11, 38a/13,
 38b/1, 38b/2, 38b/2, 38b/3, 38b/4,
 47b/3, 48a/13, 49a/5, 49a/6, 49a/6,
 49b/1, 49b/5, 49b/7, 51a/3, 51a/3,
 51a/7, 51a/8, 51b/8, 52a/12, 55a/2,
 57b/11, 58b/3, 58b/3, 58b/8, 59a/3,
 59a/3, 59a/3, 59a/6, 59b/6, 60b/7,
 61a/9, 61a/11, 62a/3, 63a/7, 63b/5,
 63b/12, 65a/4, 65b/8, 67a/10,
 75a/3, 75a/4, 75a/9, 75b/11, 77a/8,
 B73a/4, B76a/2, B76a/5, B77b/5
 o.-urdu 14a/2, 22a/1, 22a/2, 23b/10
 o.-urlar 75b/1, B73b/3, B73b/3,
 B73b/9
 o.-urlardı 4b/13
 o.-urmuş 11b/3, 14a/6
 o.-ursa 6a/3, 22b/5, 26a/2, 34b/8,
 40b/6, 40b/9, 40b/9, 51a/1, 67b/9,
 B75b/8
 o.-ursañ B75a/9
 o.-ursın 4a/5, 24a/13, B77b/4
 o.-ursız 63b/9
 âdem mertebesinde ol- B76a/2
 âdem olma- B81a/9, B81b/5,
 B81b/7
 ‘âkil ol- B75b/4

‘âlim-i rabbânî ol- “kendini
 tamamen Allah’a vermek, Allah’a
 adanmak” 3b/9
 ‘âşî ol- 4a/5, 44b/9, 45a/2, 48b/13,
 64a/5, 70b/1, B73a/2, B75a/1,
 B83b/10, B84b/3
 ‘afv ol- 16b/12
 ‘âkil ol- 54b/4
 ‘aklı zâyil ol- 21a/6, 40a/8, 40b/10
 ‘aksî ol- 4b/12, 25a/13
 ‘aksî olacak ol- 34b/8
 ‘aşı ol- 14a/4
 ‘aşık ol- 66a/12, 66a/12, 68a/13,
 68a/13
 ‘atâ ol- B82a/8
 ‘azâb indürici ol- 53a/10
 ‘azâb ol- 75a/4
 ‘azâb ve ‘ikâb ol- 45a/9
 ‘azîz ol- 8b/1, 8b/5, 9a/4, 66b/4
 ağu ol- B84b/6
 agâh ol- 42a/12
 aḡşam ol- 22a/1, 75b/3
 aḡ ol- B75b/3
 anlardan ol- 6b/8
 anuñ ümmetinden ol- 4a/11, 4b/4
 ardınca ol- 3b/7, 25b/3, 29a/4,
 38b/1, 76b/6
 arınmış ol- 34a/1
 artuḡ ol- 72a/2
 aşlı ve bünyâzı ol- 27b/3
 aşlı ve bünyâzı olma- 27b/3
 aşşı ol- 19a/2
 aṡaḡa maḡâmda ol- 24b/4
 aṡikâre ol- 14b/7
 a‘lâ maḡâmda ol- 24b/1
 azḡun ol- B76a/5
 az ol- 25a/3, 51a/3
 bâḡî ol- 44a/7, 47b/13, 48a/6
 baḡlanmış ol- 66a/4
 bahâr ol- 18b/11
 balıla ṡolmuş ol- 34b/5
 bedel ol- B74a/6
 berâber ol- 48b/9
 beṡâret ol- 42b/1, 42b/1, 42b/9,
 68a/7
 bid‘at ehli olma- 9b/13
 bilmiş ol- 28b/7
 bir aḡaç ol- B81b/6
 bir avuḡ kül ol- B81b/8

biregü haqqı ol- 16b/12
 bir katre dağı ol- 51a/1
 bir koyun ol- B81b/10
 biş yüz yıllık yol ol- 44a/4, 65b/13
 biter ol- 62b/2
 boş ol- 49b/7, 51a/8
 bundan korkunç ulu günāh olma- 55a/3
 bu vechile ol- 72b/1
 büyük ol- 12b/12, 12b/12, 12b/12, 23b/10
 cem^c ol- 12b/13, 12b/12, 63b/12, 75b/1
 cennet ehlinden ol- 18a/11
 cüst ol- 34b/11
 cüzām ol- 14a/3
 çıkmaz ol- 43b/3
 çirkin koçar ol 62b/2
 çok ol- 8b/9, 9a/4, 51a/1, B75a/3
 dāyim ol- 4a/11
 dāyim ve kāyim ol- 80b/7
 dimāğı mu^catтар ol- 67a/10
 dimek ol- 28a/10, 28b/13, 49b/1, 55a/2, 65a/4, 75b/11, B77b/5
 dost ol- 6a/3, 42a/10, B74a/5
 dutruğ ol- 33a/10
 dürlü azāblar ol- 26a/7
 düşmān ol- 49a/6
 düşmen ol- B74a/5
 efḍal ol- 16b/6
 emīn ol- 14a/10, 41a/3, 41b/10, 42a/8, 42a/10, 45a/8, 66a/8, 72b/2, 80a/3, B77a/10, B77b/4, B78a/10, B78b/10, B79a/3, B80b/11
 emīn olma- 40b/2, B77b/6, B80b/10, B81a/2
 emr ol- 5b/8
 ergen ol- 64b/3
 esīr ol- 30b/13
 esrük ol- 52a/9
 evlenmiş ol- 64b/3
 eyle ol- 2a/2, 5a/10, 6a/4, 6a/11, 7a/11, 9b/9, 10a/7, 17b/7, 18b/13, 19b/3, 23a/13, 23b/11, 32a/9, 33b/8, 34b/7, 35a/8, 35b/9, 39b/10, 43b/11, 71a/4, 77b/1, B73a/6, B77b/10
 fānī ol- 15a/11, 15a/13, 76a/13
 fāriğ ol- 70b/10

fāsık ol- 6a/5, 40b/9
 fāyide olma- 15b/2, 38a/6
 faķīr ol- 9b/1
 farz ol- 16a/10
 farz u vācib ol- 1b/5
 feraḥ ol- 24a/2, 34b/13
 fermān ol- 59b/6
 fevt ol- 20b/11
 ġāfil ol- 12b/5, 37b/9, 47b/3
 ġāfil olma- 47b/3, 48a/7
 ġālib ol- 13a/11
 ġarķ ol- 48a/9
 gerçek ol- 70a/10
 gerek ergen olsun gerek evlü olsun 56a/6, 56a/9
 gerek kebīre olsun gerek şaġīre olsun 26b/12
 gerek üzümnden olsun gerek tarudan olsun gerek baldan olsun 51a/10
 gerek ‘avrat olsun gerek oġlan olsun 59a/11
 getürmiş ol- 43a/7
 gice ol- B73b/6, B83a/9
 giriftār ol- 5a/11, 6a/1, 22b/8, 23a/6, 65b/8
 göl ol- 53b/7
 gönüllerden geçmemiş ol- 44a/6
 görür ve bilür ol- 71a/4
 göz görmemiş ol- 44a/6
 gözleri görmez ol- 30a/9
 günāh ol- 17b/13, 62a/4
 günāh olma- 72b/13
 ḥāldāş ol- 48b/9
 ḥāşıl ol- 6b/2, 7a/3, 8a/8, 11b/3, 12b/13, 13a/9, 13a/12, 15b/4, 15b/6, 15b/6, 16a/4, 28a/12, 28a/13, 28a/13, 29a/9, 60a/12, B84b/3
 ḥāzır ol- 18a/1
 ḥaddi ol- 56b/4
 ḥaķīr ol- 8b/3
 ḥaķķı ol- 71a/1
 Ḥaķta‘ālā’nuñ ḥükminden çıkıcı ol- 64a/5
 Ḥaķta‘ālā’nuñ maḥbūbı ol- 16a/11, 16a/13, 16b/4
 ḥarāma ḥelāl dimiş ol- 59a/3
 ḥarām ol- 11a/11, 38b/11, 51b/8
 ḥariş ol- 38b/2, 75b/10
 ḥariş olma- 75b/10

ھاşır ol- 6a/6
 ھاوآle ol- 39a/5, 66b/12
 ھıfz u amān içinde ol- “eminlik içinde olmak, selamette, güvende olmak” 72b/4
 ھisāb ol- 75a/3
 ھālī ol- 34a/2
 ھaber ol- 67a/2
 ھarāb ol- 75a/8
 ھasta ol- B82a/1
 ھayr-ı ümmet ol- 4b/11
 ھayr ol- 22b/5, 22b/6
 ھör u ھاķır ol- 63b/6, B75b/4
 ھör u ھاķır ve azğun ol- B73a/7
 ھōş ol- 70a/9
 ھoşnūd ol- 63a/1
 ھoşnūd olma- 40b/12
 ھoşnūd olucı ol- 43a/3
 ھoşnūd olunmuş ol 43a/4
 ھūr ol- 15b/4
 ھebā-yı menşūr ol- “boşa gitmiş olmak” B78a/9
 ھelāk ol- 2a/6, 14a/1, 14a/8, 14b/1, 15b/9, 16a/3, 16a/10, 45a/4, 48b/5, 53b/6, 54b/3, 54b/9, 57a/8, 57b/1, 58a/13, 58b/3, 62b/7, B73b/3, B73b/3, B86a/7
 ھelāk olma- 54b/6
 ıraķ ol- 6a/5, 7a/11, 55a/4, 63b/9, 63b/10, 72b/2
 īmānsuz ol- 50b/3
 içmez ol- 50a/12
 ihtiyāc ol- 60a/7
 inkār itmiş ol- 51a/3
 istikāmet üzerine ol- “doğru yol üzerine olmak; Allah’a kullukta bulunmak” B76b/10
 ķā'im ol- 30b/5
 ķāyim ol- 4a/12, 77b/13
 ķabūl ol- 12b/4, 16b/2
 ķabūl olma- 12b/4
 ķadri ol- 74b/4
 ķadri olma- 65a/8
 ķanda ol- 37a/11
 ķanlı ol- 49a/10
 ķan ol- 65b/12
 ķara toprak ol- 26a/3
 ķarışık ol- 72b/11

ķarşu ol- 1b/10, 3b/12, 40b/13, 53a/4, 66b/12, B73b/9
 ķarşu olma- 14b/11, 66b/13
 ķatıkaya gibi ol- 33b/1
 ķatı ol- 33b/1, 33b/7
 ķatķat ol- 63b/5
 ķorķuda ol- 39b/10
 ķulaķlar işitmemiş ol- 44a/6
 ķul ol- 48b/2
 ķuş ol- B81a/6
 ķāfir ol- 40b/9, 51a/3, 51a/7, 52a/12, 59a/3, 59a/3, 60b/7, 77a/8
 ķāfir olma- 77b/2
 ķāhel ol- 38b/4
 ķör ol- 71b/10
 ķüfrān-ı ni'met ol- 32a/6
 lāyık ol- 24a/6, 35b/1
 lāyık ve müstaķ ol- 44b/1
 laťif ķoķar ol- 68a/3
 Lūťi ol- 62a/3
 mağrūr ol- 12a/9, 14a/13, 14b/2, 76a/13
 mağrūr olma- 25b/9, 38a/8
 maħrūm ol- 7a/6, 10a/4, 29b/6, 33b/9, 43b/7, B80b/10
 maħv ol- 16b/9
 maħdūm ol- 42b/3
 maħlūt ol- 72b/11
 maħşūş ol- 33a/3
 maķbūl olma- B84a/10
 ma'lūm ol- 3a/9, 3b/5, 3b/10, 6a/11, 10a/5, 11b/3, 11b/12, 22a/10, 25b/4, 27a/10, 28b/2, 31b/5, 37a/7, 48a/5, 56a/13, B83b/6
 ma'mur ol- 35b/11, 35b/11
 mecnūn ol- 39b/8
 mektūb ol- B80a/2
 melūl ol- 13b/3, 20a/5, 24a/13, 40a/2, 46a/2, 70a/13
 mergūb ve merħūm ol- 39a/12
 mesh ol- 58a/12, 58b/2, 58b/2
 mest ol- 8a/9
 meşğūl ol- 1b/9, 1b/10, 3a/11, 3b/6, 3b/10, 3b/11, 9a/9, 10a/7, 11b/12, 12a/10, 12b/5, 15b/3, 16a/11, 17b/3, 18a/10, 21a/1, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 21b/12, 22b/11, 24a/5, 24a/10, 26b/7, 28a/2, 28b/8, 29a/4, 30b/10, 32a/3, 32a/3, 32a/9,

35b/12, 35b/13, 37b/8, 38a/9,
 38a/13, 38b/2, 38b/3, 38b/5,
 40a/11, 41a/1, 41b/4, 43b/10, 47a/9,
 47a/12, 48a/6, 49a/5, 49a/6, 53a/8,
 54a/7, 62b/13, 70b/4, 70b/10,
 71a/11, 75a/1, 78a/10, B72b/7,
 B73a/4, B74b/5, B75a/1, B75b/6,
 B76a/2, B76a/8, B77a/10, B77b/1,
 B81a/1, B83a/4
 meşgûl olacak ol- B75a/9
 meşgûl olma- 25a/5
 meşhûr ol- 49a/11
 me'mûr ol- 56a/12
 muhkem ol- 14a/9, 27a/6
 muhkem olma- 14a/7
 muhkem ve kuvvetli ol- 40b/6
 muhâlif ol- 10a/1
 mukābil olma- 16b/9
 muḳayyed ol- 70a/4
 muḳīm ol- 22b/6, 22b/11, B76b/5
 munḳaṭı' olma- 44a/7
 murdār ol- 62b/1, 65a/9
 muşāhib ol- 6a/5, 6b/1, 6b/9, 8a/11,
 45a/5, 76b/4
 muştuluk ol- 11a/8
 muṭī' ol- 3b/11, 3b/12, 4a/7, 4a/7,
 8b/8, 14b/11, 18a/10, 23a/10, 30a/4,
 46a/5, 67b/9, 68b/1, 70a/5
 muṭṭalī' ol- 35b/7
 mu'āvin ol- 34b/8
 mu'atṭar ol- 7b/9, 8a/7, 43a/13
 mu'azzeḳ ol- 66a/7
 mużāf ol- 55a/1
 mübālağa idici ol- 53a/4
 mübārek ol- 69b/3
 mübtedi' ol- 9b/13
 mübtelā ol- 15a/1, 21a/9, 47b/8
 mükellef ol- 39b/9
 mülāzım ol- 38b/4, 42a/7, 53a/11
 mülevveş ol- 44b/11
 münāfıḳ ol- 4b/13, 5a/10
 münevver ol- 35a/4
 mürettep ol- 35a/9
 müstağraḳ ol- 21a/12, 23a/5
 müstahıḳ ol- 12a/1
 müsülmān ol- 3a/13
 müşk ol- 8a/8
 müttakīlerden ol- 8b/5
 müttakī ol- 26b/6

müttaciz ve müstefid ol- 80b/7
 mü'min ol- 22a/5, 71a/13
 mü'min olma- B78a/2
 müyesser ol- 80b/6
 müyesser olma- 48a/1
 nāzil ol- 7a/3, 7a/12, B76a/10
 namāzı fāsid ol- 58b/8
 nazarı ol- 69a/8
 ne vechile ol- 62b/8
 nişānlanmış ol- 54a/2
 nişān ol- 54b/8
 od ol- 73b/6
 oğlan ol- 48b/3
 ol maşlaḥatda ol- B75b/7
 ol maşlaḥatda olma- B75b/8
 ol vechile ol- 24b/7
 pārepāre ol- 33b/5, B86a/6
 pāzişāh ol- 8b/9, 11b/2, 26a/2,
 38a/2
 peşimān ol- 5b/13, 27a/5, 66b/11,
 71a/10
 rāci' ol- 43a/3
 rāḥat ol- 5b/7, 18a/11, 74a/13,
 B82a/9, B83a/9
 rāzī ol- 40b/6, 70b/8
 rāzī olma- 20a/10, 20a/13, 50a/1,
 50a/2, 70b/2
 revān ol- 72a/12
 rūsvāy ol- 49a/3, 49a/4, 50a/11,
 64b/2
 şālihālardan ol- 66b/8
 şāyim ol- 30b/4
 şabāḥ ol- 21b/10, 22a/2
 şamān çöpi ol- B81a/9
 şarf ol- 17b/7, 20b/9
 şābit ol- 27a/7
 sākin ol- 48b/4, 48b/4
 sākin olupdur 59b/12
 sağ ol- 14a/2
 sakınıcı ol- 64a/2
 sa'ādet ehli ol- B84a/3
 sa'ādetleriñ başı ol- B84a/1
 sebeb ol- 3b/13, 4a/1, 4b/12, 6b/13,
 7a/3, 7a/7, 7a/7, 7a/10, 7a/10,
 12b/8, 12b/8, 12b/11, 13b/11,
 14a/6, 16a/3, 16a/13, 28b/11, 49a/6,
 49b/5, 57b/11, 59a/6, 63a/7
 sil ol- 13b/7
 sizden ötrü ol- B74a/3

suʿāl ol- 17b/9
 süst ol- 34b/12
 şāz ol- 17a/7
 şeķāvet ehlinden ol- 19a/6
 şaķīlerden ol- 25b/7
 şehīd ol- B83b/4
 şehvet nazarı ol- 60a/11
 şerr ol- 22b/7
 şer ümmetden ol- 4b/13
 şanuķ ol- 19b/10
 tolmış ol- 34b/9
 tolu ol- 34a/1
 toprak ol- 75a/9, B81a/7
 tuş ol- 42b/12
 tābiʿ ol- B73b/9, B83a/3
 tağyīr ol- 58b/2, 58b/3
 tamām ol- B84a/8
 tamām olma- B84a/9
 tebdīl ol- 53b/13, 58a/9
 teslīm ol- 67a/1, B82b/4
 tevbe-i naşūh ol- 27a/3
 tevbe ol- 66b/7
 ulu hışm ol- 55b/8
 ulu ʿābidlerden ol- B78a/8
 ümīzi olma- 11a/2
 üzre ol- 39a/10, 39a/11, 39a/11
 vākiʿ ol- 37a/1
 vaķti ol- 18b/12
 vebā ol- B82a/7
 vekīl ol- 52a/2
 yādigār ol- 79b/11
 yakın olma- 63a/6
 yapışķan ol- 33a/4
 yarım sāʿat miķdārınca ol- 44b/3
 yavuzlık ve serkeşlik ol- “azgın ve itaatsiz olmak” 59b/7
 yaz ol- 18b/12
 yeşil otlar ol- B81b/4
 yigrek ol- 4b/9, 16b/7
 yoldaş ol- 5b/12, 6a/11, 6b/2, 6b/6, 7b/6, 7b/6, 7b/11, 7b/11, 8b/3, 9b/10, 31b/9, 67a/9
 yüce ol- 59b/10
 yüzlerinde nūr olma- “yüzlerinde İlahî ışık görünmemek” 65a/8
 zāhir ol- 7a/4, 7a/12, 14a/10, 34b/6, 34b/9
 zāhir olma- 14a/7
 zāyiʿ ol- 2b/8

zārāfet ehli ol- 5a/9
 zikr ol- 52a/4
 zāyiʿ ol- 20a/2, 20a/6, B78a/9
 zarūret ol- 76b/5
 zāyil ol- 46a/7, 48a/13
 zāyil olma- 21a/10
 ziyāde ol- 3a/12, 9a/4, 9a/4, 12b/12, 13a/11, 13a/13, 13b/9, 15b/7, 15b/7, 15b/9, 35b/10, 61a/11, B83b/8, B83b/8
 ziyānkārlardan ol- 30a/7
 ziyānkār ol- 19b/3, B74a/9
 ziyān ol- 19a/2, 61a/9, B73a/8, B73b/2
 ziyānum ol- 20a/1
 olıcı: olucu, olan. krş. olucu.
 o.+dur 31b/10
 helāk olıcı 31b/10
 olın-: olunmak, edilmek. krş. olun-.
 o.-amazlar 64a/3
 o.-dı 8b/12, 12a/1, 17b/9, 18a/12, 27a/13, 29b/8, 33a/5, 36b/2, 38b/5, 46b/13, 54a/8, 76a/2
 o.-up 66a/6
 o.-updurur 10b/5
 o.-ur 2b/1
 o.-ursın 22b/5
 cezā olın- “cezalandırılmak, cezaya çarptırılmak” 2b/1, 22b/5
 habs olın “hapsedilmek” 66a/6
 hikāyet olın- “hikāye edilmek, anlatılmak” 12a/1, 17b/9, 18a/12, 33a/5, 36b/2, 38b/5, 46b/13, 76a/2
 melāmet olınama- “ayıplanmamak, kınanmamak” 64a/3
 rivāyet olın- 8b/12, 29b/8, 54a/8
 vaʿde olın- “söz verilmek” 10b/5
 zikr olın- “dile getirilmek, bahsedilmek, anlatılmak” 27a/13
 olucu: olan, olucu. krş. olıcı.
 o. 25b/9, 43a/2, 43a/3, 43a/3
 o.+dur 2a/9
 o.+lardur 23a/6, 23a/6
 emīn olucu 43a/3
 hoşnūd olucu ol- “hoşnut olmak, memnun kalmak” 43a/3
 helāk olucu 2a/9, 23a/6
 muṭīʿ olucu “itaat eden, boyun eğen” 43a/2

- rahāt olucı 23a/6
 zāyil olucı “sonu olan, ebedi olmayan, sonlu, fani” 25b/9
 olun-: olunmak, edilmek. krş. olun-.
 o.-dı 4b/10, 10a/5, 13b/2, 15a/8, 21a/2, 37a/12, 57a/2, 57a/8, 58b/8, 60a/1, 64b/6, 66b/8, 68a/10, 69b/13, 70b/5, B75b/9
 o.-ısar 66a/7
 o.-mayısardur 79a/2
 o.-mazdan 18a/6
 o.-mış 43a/4, B83a/8
 o.-mışdur 20a/1, 69b/6
 hikāyet olun- “hikāye edilmek, anlatılmak” 13b/2, 21a/2, 37a/12, 60a/1, 66b/8, 68a/10, 69b/13, 70b/5
 hisāb olun- “hesaba çekilmek, sorgulanmak” 18a/6
 hoşnūd olunmuş ol- “memnun kalmış olmak” 43a/4
 izhār olun- “açıklanmak” 4b/10
 nakl olun- “nakledilmek, aktarılmak, anlatılmak” 20a/1
 nakl olunma- “nakledilmemek, aktarılmamak, anlatılmamak” 79a/2
 rāzī olun- “razı olmak, memnun olmak” B83a/8
 rivāyet olun- “rivayet edilmek, anlatılmak” 15a/8, 57a/2, 58b/8, 64b/6
 ‘azāb olun- “azap altında olmak, azap edilmek” 66a/7
 zıkr olun- “bahsedilmek, anlatılmak, dile getirilmek” 10a/5, 57a/8, 69b/6, B75b/9
 omuz: omuz, boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm.
 o.+ında 45a/4, 50a/4
 o.+ındağı 50a/13
 o.+ındaki 43b/6, 45a/7
 o.+umda 71a/6
 o.+uñda 71a/9
 on: on [sayı].
 o. 13b/12, 40a/2, 44a/8, 44b/5, 51b/12, 59a/1, 78b/2, 78b/5, 78b/8, 78b/11, 80a/7, B86a/9
 onuncı: onuncu.
 o. 50b/1, 80b/1
 orak, gı: ekin biçmekte kullanılan, yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin biçme aracı, orak.
 o.+ıla 27b/5
 ortak: ortak, şerik.
 o. 63b/1, 63b/7, 64b/11
 Allāh’a ortak kat- 63b/7, 64b/11
 Allāh’a ortak katma- 63b/1
 oruç: oruç.
 o. 12b/3, 34b/13
 o.+dur 34a/6
 o.+ıla 16b/5
 o.+ın 20b/4
 o.+dut 12b/3, 34b/13
 o.+ın aç- 20b/4
 ot (I): od, ateş. krş. od.
 o.+dan 50a/10, 71b/13
 ot (II): ot, küçük bitki.
 o.+lar B81b/4, B85b/5
 o.+ları B85b/6
 yeşil otlar ol- B81b/4
 otu-: oturup yerleşmek, sakinleşmek.
 o.-sın 14b/5
 otur-: oturmak, ikâmet etmek; beklemek.
 o.-asız 43b/10
 o.-dı 27b/9
 o.-duğı 13b/11
 o.-mağa 7b/2
 o.-mayaydum B85b/11
 o.-sa 78a/9
 o.-up 5b/2, 68a/12
 o.-ur 37a/3, 45a/12, 67b/5, 71a/6, B83a/11
 o.-urdu 36b/3
 o.-urken 68a/4
 o.-urlar 71a/9
 otuz: otuz [sayı].
 o. 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/5
 ov-: ovmak.
 o.-dılar 21a/7
 oyna-: 1. oynamak, eğlenmek amacıyla bir şeyle uğraşmak, çeşitli oyunlarla vakit geçirmek.
 o.-mağdur (kumār oyna-) 49a/11
 o.-ya 62a/2
 2. kımıldamak, hareket etmek.

o.-r (burnından yalıñlar oyna-)
46a/9

oyun: oyun, eğlence.

o.+ı 75a/12

Ö

öden-: ödenmek, yerine getirilmek, eda edilmek.

ö.-ür B84a/9

ög-: övmek.

ö.-mezem 60b/3

ögdül: ödül, mükâfat, yarış ödülü.

ö. 23b/4

öğret-, dür: öğretmek.

ö.-di 60a/2, 79b/12, 80a/3

ö.-diler 3a/6

ö.-dügi 69b/11

ö.-eyim 69a/11, 70a/8, 79b/11

ö.-medi 52b/4

öğüt: öğüt, nasihat.

ö. 36a/6, 36a/6

öğütlen-: nasihat almak, ders almak, ibret almak.

ö.-üp 69b/7

öküz: öküz.

ö. 32b/5

öl-: ölmek.

ö.-düginden 77a/12

ö.-dügümden B81a/11

ö.-ecegin 37b/9, B75b/5

ö.-ecek 42b/5, 48a/13

ö.-ecekdür 36a/6

ö.-eydüm B81b/4

ö.-mek B77b/5

ö.-mekden 39b/8, 39b/12

ö.-mezden 19a/1, 38a/9, 39b/6

ö.-miş 46b/13, 47a/1, 62b/2, 65a/9

ö.-mişidüñ 47a/4

ö.-se 72b/7, B85a/1

ö.-üp 39a/9

ö.-ür B79a/11, B79b/1, B79b/2, B79b/3

İmânsuz öl- 39b/8, 39b/12

öldür-: öldürmek.

ö. 50a/1, B80a/10

ö.-di 50a/2

ö.-eler 46b/5, 46b/5

ö.-megile 63b/7, 65a/3

ö.-mek 49a/10

ö.-mekden 63b/9

ö.-meñdür 65a/1

ö.-mezler 63b/2

ö.-üp 46b/5

ö.-ür 16a/2

ölü: ölü.

ö. 5a/4, 40a/4, 40a/4

ö.+leri 46b/13, 47a/1

ölüm: ölüm.

ö. 11a/7, 12a/3, 14a/7, 14b/6,

14b/13, 15a/3, 15a/4, 18b/4,

29b/13, 36a/6, 36a/11, 36b/1,

37a/11, 38a/9, 39a/5, 39a/6, 44b/10,

46b/4, 46b/6, 47a/7, 47a/8, 47b/3,

47b/6, 48b/5, 48b/6

ö.+den 2a/5, 37a/7, 37a/9, 47b/3, 47b/6

ö.+dür 36a/11

ö.+e 38a/5

ö.+i 36a/3, 36a/4, 36a/4, 36a/13

ö.+in 38a/10, 38a/12, 38b/1, 38b/4,

38b/7, 38b/8, 38b/9, 39a/2, 40b/13,

47a/10

ö.+üñ 38b/8, 38b/12, 38b/13,

46b/11, 47a/9, 47a/12, B74b/9

ö. döşeginde yat- 44b/10

‘ömr (Ar.): ömür. krş. ‘ömtür.

‘ö. 17b/3, 44b/7, 75b/5

‘ö.+i 17b/10, 29a/8, 29a/10, 37b/7, 44b/2

‘ö.-i cennet 44b/2

‘ö.+içün 37b/4

‘ö.+in 19a/13, B76a/4

‘ö.+inde 44b/6

‘ö.+inden 19a/5

‘ö.+ini 24b/11, 29a/13

‘ö.+inüñ 19a/4, 19b/4

‘ö.+üm 20a/2

‘ö.+ümden 20b/9

‘ö.+ümi 37b/5

‘ö.+ümüzden 18b/2

‘ö.+ümüzdür 21a/11

‘ö.+üni 20b/10, 65b/6

‘ö.+üñ 18b/3, 18b/8, 19a/1,

B74b/11

‘ö.+üñden 15a/13

‘ö.+üñi 18b/13, 20a/8, 44b/1

‘ö.+üñile 21b/12

- ‘ö.+üñüz 2a/2, 19a/10
‘ö.+üñüzi 30a/7
‘ömür (<ömr) (Ar.): ömür. bkz. ‘ömr.
‘ö. 14b/13, 19a/3, 20a/5, 20b/1,
21b/2, 21b/4, 38a/6
‘ö.+den 18b/3, 18b/13, 21b/2, 29a/9
‘ö.+sür “yaşamak” 38a/6
öñ: ön, ön taraf, arkanın zıttı.
ö.+inde 45a/12, 50a/10, 64a/13
öñdin: önce, önceden, önden.
ö. 11b/9, 18a/6, 19a/1, 25a/4, 38a/9,
39b/6, 47b/13, 52b/4, 68b/3, 79a/3
öñince: önünden, öñü sıra.
ö. 9b/7, 70b/9
öñürt-, dür: ileri geçmek, yarışta öne
geçmek.
ö.-di 23b/4
ö.-üñ 23b/3, 24a/10
öp-: öpmek.
ö.-di 60a/10
ö.-mek 63a/8
ört-: 1. (nimeti) inkâr etmek, küfran.
ö.-erseñüz 32a/7
2. örtmek, kapatmak.
ö.-sünler 77b/10
örtü: örtü.
ö.+si 26a/3
örtün-: örtünmek.
ö.-mek 72b/9
‘öşr (Ar.): on, onda bir.
‘ö. 32b/1
‘ö.+i 44b/5
ötri: ötürü, dolayı, sebebiyle. krş. ötrü.
ö. 75b/13
ötrü: ötürü, dolayı, sebebiyle. krş. ötri.
ö. B74a/3
sizden ötrü ol- B74a/3
öykün-: taklit etmek, taklide çalışmak,
özenmek.
ö.-e 24b/10, 25a/2, 25b/1
ö.-eyim 24b/13
öyle: ögle, ögle vakti.
ö. 38b/9
ö. namâzı 38b/9
‘özr: (Ar.): bir suçun veya kusurun hoş
görülmesini gerektiren sebep, özür,
mazaret.
‘ö. 45b/10
‘ö. eyle- “özür dilemek” 45b/10

P

- pāk (Far.): temiz, arı, pak, saf.
p. 13a/8, 33b/13, 34a/13, 43a/7,
57b/2, 68a/3
p.+dur 60b/5
p. eyle- 13a/8
p. it- 34a/13
pāre (Far.): parça.
p. 7b/7, 38a/2, 69a/12, 70a/11
p.+m 45a/1
p.+ñ 18b/7
pāre pāre (Far.): parça parça.
p. 33b/5, B86a/6
p. ol- “parça parça olmak” 33b/5,
B86a/6
pas: pas, kir.
p.+lar 13a/9, 15b/8
p.+ların 13a/10
paslan-: paslanmak.
p.-miş 13a/9
pāzişāh (<pād-şāh) (Far.): padişah,
hükümdar, sultan; Allah.
p. 8b/9, 11b/2, 11b/6, 21b/7, 26a/2,
38a/2, 68a/10, 68b/6, 68b/7, 68b/8,
68b/11, 69a/1, 69a/9, 69b/2,
69b/12, 80b/9, B78b/7, B83b/6
p.+a 2a/5, 68b/3, 69a/11
p.+dur 17a/13, 26b/13, 40b/8,
69b/12
p.+ıdum 38a/1
p.+ına 30a/3, 41a/7, 43a/2
p.+ından 67a/3
p.+ındur 34a/10
p.+lar 48a/2, 48b/4
p.+lardan 68a/10
p.+ları 48b/6
p.+sın B80b/8
p.+uma 30a/2
p.+umuz B80b/4, B80b/7
p.+uñ 38a/2, 43a/3, 43a/5, 54a/3,
69a/7, B79a/1
p.+uñdan 43a/3
p.+uñuz 1b/12, 17a/8
p.+uñuzdan 23b/3
p. hāzretinden 80b/9
p. hāzretine 21b/7
p. ol- 8b/9, 11b/2, 26a/2, 38a/2

perveriş (Far.): besin, azık, gıda.

p. 69b/4

pes (Far.): öyleyse, şimdi, o halde, böylece,

işte, elbette, sonuç olarak, hasılı.

p. 2a/1, 3a/10, 3b/10, 4b/1, 4b/6,

4b/11, 5a/3, 5b/12, 6a/4, 6b/8, 7a/1,

7a/2, 7a/9, 8a/13, 8b/2, 8b/8, 9b/4,

9b/9, 10a/5, 10b/2, 11a/11, 11b/3,

11b/12, 12a/9, 12b/5, 13a/11,

13b/9, 14a/5, 14b/11, 15b/2, 16a/5,

16a/10, 16a/12, 17b/2, 17b/6, 18a/3,

18b/2, 18b/13, 19b/3, 19b/12,

20b/13, 21a/12, 21b/4, 22a/5,

22a/10, 22b/8, 23a/7, 23a/12, 24b/7,

24b/9, 25a/4, 25a/6, 25b/4, 25b/7,

26b/6, 27a/9, 28a/1, 28a/11, 28a/12,

30a/7, 30b/8, 30b/12, 31a/11,

31b/5, 31b/10, 32a/2, 32b/6, 32b/9,

33b/6, 34a/12, 34b/4, 34b/11,

35a/4, 35a/8, 35a/12, 35a/13, 35b/9,

35b/11, 36a/11, 37a/7, 38a/10,

38b/4, 39a/1, 39b/10, 40b/13,

41a/10, 41b/3, 41b/9, 42a/3, 42a/6,

42a/9, 43b/11, 44b/4, 46a/13, 47a/8,

47b/3, 48a/5, 53a/2, 56a/13, 56b/8,

57b/1, 60a/10, 60b/5, 61b/6,

61b/13, 62b/11, 64a/4, 64a/5, 64a/8,

65a/3, 66a/7, 67a/6, 68a/7, 71a/5,

71a/13, 72b/2, 74a/12, 74b/2,

74b/7, 76a/13, 76b/4, 77a/12,

77b/13, 78b/4, B72b/8, B72b/10,

B73a/6, B74b/1, B75b/4, B76a/1,

B76b/11, B78a/1, B79a/3, B83b/6,

B83b/10

peşimān (Far.): pişman.

p. 5b/12, 27a/5, 66b/11, 71a/10

p. ol- “pişman olmak” 5b/12,

27a/5, 66b/11, 71a/10

peşimānlık, ğı (peşimān+lık) (Far.+T.):

pişmanlık.

p. 18b/4, 38a/10

p.+ıla 15b/2

peygamber (<peygāmber) (Far.):

peygamber, Allah’ın elçisi; Hz.

Muhammed.

p. 10a/2, 22a/6, 33a/11, 36b/2,

37a/12, 46b/13, 52b/1, 64b/11,

73a/10, 73b/3, 74b/1, 74b/5, 74b/9,

76a/3, B80a/5, B83b/8

p.+den 29b/5, 33a/5, B74a/3

p.+e 75a/1, B76b/8

p.+i B84b/1

p.+isin 45b/11

p.+ler 30b/3, 50a/9, 71a/8, 76b/7

p.+lerile 80a/4

p.+lerüñ 47b/7, 64a/13

p.+üñ B78a/11

p. ḥazreti 10a/2, 22a/6, 73a/10, 74b/5

İbrāhīm peygamber B80a/5

İbrāhīm peygamberüñ B78a/11

pīr (Far.): yaşlı, ihtiyar.

p. 70a/1, B77a/2

p.+ler B75b/2

p. eyle “yaşlandırmak, kocaltmak” B77a/2

R

raziya’l-lahu ‘anhā (Ar.): “Allah ondan razı olsun” anlamında kullanılan bir dua ifadesi. [Metinde (r.a.)

kısaltmasıyla verilmiştir.]

r. 12a/12, 18a/4, 21b/10, 27a/4,

38b/5, 39b/11, 46b/8, 51b/8,

55a/11, 56b/6, 56b/6, 56b/7, 57a/6,

57a/9, 60a/1, 61b/7, 66b/9, 72b/5,

73a/12, 73b/12, 74a/3, 78a/3, 79b/9,

B78b/4, B79b/6, B81a/4, B81a/7,

B81a/9, B81b/6, B81b/8, B81b/9,

B84a/4, B84a/11, B85a/10, B86a/1

Rabb (Ar.): Rab, Allah, Tanrı.

R.+ine 43a/2

R.+inüñ 43a/2

R.+üñüz 30a/5

rabbānī (Ar.): kendini olanca gücüyle

Allah’a veren.

‘ālim-i rabbānī ol- “kendini

tamamen Allah’a vermek, Allah’a

adamak” 3b/8

Rabbi’l-‘ālemīn (Ar.) (öz. a.): alemlerin

Rabbı, Allah.

Ḥazret-i Rabbi’l-‘ālemīn 44a/10

rāci‘ (Ar.): geri dönen.

r. 43a/3

r. ol- “geri dönmek” 43a/3

rağbet (Ar.): rağbet, istek, arzu, ilgi.

r. 7a/2, 7a/2

r. it- “rağbet etmek” 7a/2, 7a/2
 rāḥat (Ar.): insanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur.
 r. 5b/7, 18a/11, 23a/5, 74a/13, B82a/9, B83a/9
 r.+a 12a/1, 42b/11
 r.+ı 25b/13
 r.+lar B77b/2
 r.+ları 48a/12
 r.+a uğra- “huzura, mutluluğa kavuşmak” 42b/11
 r. ol- “mutlu olmak, huzurlu olmak, gönlü ferah olmak” 5b/7, 18a/11, 74a/13, B82a/9, B83a/9
 r. olucı “rahat olan, huzurlu olan” 23a/5
 rāḥatlık, ğı (<rāḥat+lık) (Ar.+T.): rahatlık, üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu.
 r. 74a/13
 r.+ıla 5b/1, 37b/3
 rahmet (Ar.): acıma, esirgeme, koruma, yarlıgama.
 r. 1b/11, 6b/5, 6b/10, 6b/11, 6b/11, 7a/3, 23b/3, 23b/8, 26a/13, 26b/12, 28b/10, 29b/1, 29b/12, 30a/2, 30b/8, 32b/3, 33b/13
 r.+den 33b/9
 r.+i 26a/12, 30a/10, 30b/1, 30b/6, 42a/2, 47a/13
 r.+in 6b/10
 r.+inden 7a/6, 7a/11, 26b/10, 30a/12, 55a/4
 r.+ini 27a/11
 r.+ler 43b/5
 r.+üm 26b/1, 26b/4, 27a/12
 r.+üme 24a/6
 r.+ün 7a/1
 r. um- 29b/1, 30b/8
 r. bul- 28b/10
 r. idici 26b/12
 r. it- 30a/2
 kuru rahmet um- “boş yere rahmet beklemek” 29b/12
 r.+ler ve bereketler yağ- 43b/5
 r. ve ‘ināyet nazarın kıl- “merhamet ve iyilik gözüyle bakmak” 33b/13
 r. yağ- 6b/5, 6b/11
 rahmetü’l-lāh (Ar.): Allah’ın rahmeti.

r. 58a/13
 rahmetü’l-lāhi ‘aleyh (Ar.): “Allah’ın rahmeti onu üzerine olsun” anlamında bir dua sözü.
 r. 16a/13, 17b/10, 18a/12, 18b/4, 20b/3, 24a/1, 24a/6, 29b/7, 31a/1, 39b/13, 40a/3, 40a/13, 48a/8, 52b/5, 54a/5, 56b/9, 58b/8, 60a/7, 66a/10, 66b/8, 67a/8, 70b/5, 79b/8, B79b/4, B81b/11, B82b/4, B86a/4, B86a/8
 rāsiḥīn (Ar.): sağlam, temeli kuvvetli olanlar; bilgisi (din bilgisi) çok geniş olanlar.
 ‘ulemā-i rāsiḥīn “büyük alimler, din bilgisi çok geniş olan alimler” B80b/1
 rāyiḥa (Ar.): koku, güzel koku.
 r.+dan 7b/3
 r.+ları 43a/9
 r.+larından 7b/8
 r.+larındın 7b/9, 8a/9
 rāzık (Ar.): rızık veren; Allah.
 r.-ı maḥlūkāt 1b/1
 rāzık-ı maḥlūkāt (Ar.): bütün yaratılmışların rızıkını veren; Allah.
 r. 1b/1
 rāzī (Ar.): rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen, razı olan, memnun olan, hoşnut olan.
 r. 20a/10, 20a/13, 40b/6, 50a/1, 50a/2, 70b/1, 70b/8, B83a/8
 r. ol- “razı olmak, kabul etmek, memnun olmak” 40b/6, 70b/8
 r. olma- “memnun olmamak, hoşnut olmamak, kabul etmemek” 20a/10, 20a/13, 50a/1, 50a/2, 70b/1
 r. olun- “memnun olunmak, hoşnut olunmak” B83a/8
 recā (<recā>) (Ar.): (gerçekleşme ihtimali yüksek olan) ümit, umut, beklenti.
 r. 27b/3, 27b/6
 r.+yile 27b/2, 28b/2
 recm (Ar.): şeriat hukukunda, suçluyu beline kadar toprağa gömüp taşıyarak idam etme.
 r. 56a/2
 r. it- “taşlayarak öldürmek” 56a/2

- red (<redd) (Ar.): geri döndürme, geri çevirme, kabul etmeme, ret. bkz. redd.
r. 73b/10
r. it- 73b/10
- redd (Ar.): geri döndürme, geri çevirme, kabul etmeme, ret. krş. red.
r. 59b/4
r. it- “kabul etmemek, reddetmek” 59b/4
- ref^c (Ar.): kalkındırma, yüceltme.
r. 9a/11, 9b/2
r. eyle- “yüceltmek, kalkındırmak, çok kıymetli görmek” 9a/11
r. it- “yüceltmek, kalkındırmak, çok kıymetli görmek” 9b/2
- rek‘at (Ar.). rekāt, namazın kıyam, rükû ve iki secde rükûnlarını ihtiva eden her bir bölümü.
r. 12a/3, 12a/5, 68a/4, 78a/11, 78b/1, 78b/1, 78b/3, 78b/7, 78b/10, 78b/10, 78b/10, 78b/11
r.+dür 78b/4, 78b/5, 78b/5
- remz (Ar.): sembol, işaret, gizli ve kapalı bir surette söyleme.
r.+leri 69a/1, 69b/11
- resm (Ar.): şekil, biçim, tarz, üslup, tavır; iz, nişan, alamet.
r.+e 22a/4, 22a/5, 33a/8, 38b/10, 46b/12
r.+ile 18a/3
- resûl (Ar.): elçi, peygamber.
r.+iyin B77b/9
- Resûl (Ar.) (öz. a.): Hz. Muhammed.
R. 3a/2, 3a/4, 3a/13, 3b/1, 3b/3, 3b/7, 4a/8, 4b/1, 12a/12, 39b/11, 51a/11, 51a/13, 51b/1, 54a/11, 59b/1, 62a/12, 64b/10, 71b/11, 73b/7, 73b/8, 73b/10, 74a/4, 74a/10, 78a/1, 78a/12, 78b/13, B78b/4
R.+e 2a/3
R.+i 51b/12
R.+üñ 3a/3, 56b/5, 58a/9
R. hâzreti 3b/1, 3b/7, 4b/1, 10a/11, 39b/11, 51a/13, 51b/1, 54a/11, 62a/12, 71b/11, 73b/7, 73b/8,
- 74a/4, 74a/10, 78a/1, 78a/12, 78b/13, B78b/4
R. hâzretinden 64b/10
R. hâzretine 3a/13, 12a/12, 51a/11
R. hâzretinüñ 4a/8
Hâzret-i Resûl B76a/8
Hâzret-i Resûl’dan 72b/5, 73b/12
- Resûla’llâh (Ar.) (öz. a.): Allah’ın resulü, Hz. Muhammed. krş. Resûlu’llâh.
R. 3a/13, 3b/5, 12a/12, 36b/4, 45b/10, 46a/6, 46a/11, 72a/5
- Resûlu’llâh (Ar.) (öz. a.): Allah’ın resulü, Hz. Muhammed. krş. Resûla’llâh.
R. B76b/3, B78a/7, B78b/9, B85a/8
R.+dan 51b/8
- revâ (Far.): yakışır, uygun, yerinde.
r. 76a/2
r.+dur 44b/6
r. mıdır B74b/7
- revân (Far.): yürüten, akan, giden; su gibi akıp giden.
r. 72a/12
r. ol- 72a/12
- reyhân (Ar.): fesleğen, güzel kokulu, çiçekli bir süs bitkisi.
r.+larından 42b/12
r.+larınıñ 43a/9
- rızâ (<rızâ) (Ar.): hoşnutluk, memnuniyet, razı olma, istek, kendi isteği.
r.+dur 34a/8
r.+sı 55a/7
r.+sıla 63a/1
- rızk (Ar.): azık, yiyecek içecek şey; Allah’ın herkese bahsettiği nimet.
r.+ın 65b/6
r.+lar 11a/2
r.+larına 65a/8
r.+ın ekse- “rızkını kesmek, eksiltmek” 65b/6
- ri‘âyet (Ar.): sayma, gözetme, uyma, boyun eğme, yerine getirme.
r. 73b/10, 76b/9
r. it- “gözetmek, boyun eğmek, yerine getirmek” 73b/10, 76b/9
- ridâ (<ridâ) (Ar.): belden yukarı örtülen örtü.
r.+sını 70b/7
- risâlet (Ar.): elçilik, peygamberlik.

- r.+ine 1b/6, 4a/9
- rivāyet (Ar.): rivayet, bir haber, bir olay veya bir sözü nakletme, aktarma.
 r. 8b/12, 15a/8, 29b/8, 31a/1, 51a/11, 51b/3, 51b/8, 54a/8, 57a/2, 58b/8, 59a/12, 62a/5, 64b/6, 72b/5, 73a/8, 73a/12, 73b/12, 74a/3, 78a/4, B77a/5, B84a/4, B84b/10
 r.+de 29a/12
 r.+inde 78a/13, 78b/1
 r. it- “rivayet etmek, nakletmek” 31a/1, 51a/11, 51b/3, 51b/8, 59a/12, 72b/5, 73a/8, 73a/12, 73b/12, 74a/3, 78a/4, B77a/5, B84b/10
 r. kıl- “aktarmak, nakletmek” 62a/5, B84a/4
 r. olun- “aktarılmak, nakledilmek” 8b/12, 29b/8, 54a/8
 r. olun- “aktarılmak, nakledilmek” 15a/8, 57a/2, 58b/8, 64b/6
- riyā (<riyā>) (Ar.): gösteriş, riya.
 r. 16b/7, 16b/8
 r.+dan 34a/2
 r.+dur 34a/9
 r.+yıla 10b/10
- rūzī (Far.): rızık, azık, nasip, kismet. krş. rūzi.
 r. 11a/1, 11a/2, 16b/1, 31b/6
 r. kıl- “nasip etmek” 11a/1, 11a/2, 16b/1, 31b/6
- rūzi (<rūzī>) (Far.): rızık, azık, nasip, kismet. bkz. rūzī.
 r. 78a/11
 r. kıl- 78a/11
- rūzigār (Far.): zaman, devir.
 r.+a 47b/6
- rūsvāy (Far.): rezil, hor, hakir, itibarsız, haysiyetsiz.
 r. 49a/3, 49a/4, 50a/11, 64b/2, 71a/8
 r. it- “rezil etmek” 71a/8
 r. ol- “rezil olmak, utanılacak hale düşmek” 49a/3, 49a/4, 50a/11, 64b/2
- rūsvāylik (<rūsvāy+lık>) (Far.+T.): rezillik.
 r. B86a/9

S

- sa‘ādet (Ar.): saadet, mutluluk.
 s. 11b/3, 24b/9, 24b/11, 25a/1, 49a/4, 67a/7, 76a/4, 76a/5, 80b/6, B84a/3
 s.+dür 11b/12, 16a/12
 s.+e 38a/12, 42a/11, 42b/11, 44a/13
 s.+i 6b/6, 44b/7, 76a/1
 s.+leri 11b/13
 s.+lerüñ B84a/1
 s. ehli ol- B84a/3
 s.+e uğra- “mutluluğa ulaşmak” 42a/11
 s.+lerüñ başı ol- B84a/1
 envā‘-ı sa‘ādet+den 10b/6
 s.-i ‘uzmā “en büyük saadet, çok büyük mutluluk” 10b/5
- sa‘ādetlū (<sa‘ādet+lū>) (Ar.+T.): saadetli, mutlu, bahtlı, talihli.
 s. 19a/3, 47a/11
- sa‘ādetsüz (<sa‘ādet+süz>) (Ar.+T.): saadetsiz, bahtsız.
 s. 47b/1
- sā‘at (Ar.): saat, vakit, zaman, an.
 s. 15a/5, 15a/11, 15a/13, 18b/2, 18b/2, 21b/2, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 32b/1, 32b/2, 36b/13, 44b/3, 68a/3, 68b/10, B83a/5
 s.+de 19b/12, 37a/2, B82b/3
 s.+in 19a/4
 s.+inde 21b/13
 s.+ini 19a/4
 s.+ler 15a/12
 s.+üñ 44b/6
 bir sā‘at geç- 36b/13
 yarım sā‘at miqdārınca ol- 44b/3
- sā‘āt (Ar.): saatler, vakitler.
 s.-i laṭīfelerinde 80b/13
- sā‘āt-i laṭīfe (Ar.): güzel, manidar vakitler.
 s.+lerinde 80b/13
- şabāḥ (Ar.): sabah, günün başlangıcı, günün ilk saatleri.
 ş. 21b/10, 22a/2, 38b/7, 38b/10, 75a/13, 79b/13
 ş.+a 22a/2
 ş.+a değin 22a/2
 ş. namāzı 79b/13

ş. ol- 21b/10, 22a/2
 şaban: çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı.
 ş. 27b/4
 ş. birle sür- 27b/4
 sābit (Ar.): sabit, yerinde duran, sebat gösteren, devamlılık arz eden.
 ş. 27a/7, 40a/13, B78b/8, B80b/7, B80b/7
 ş. kıl- B78b/8, B80b/7, B80b/7
 ş. kılıvir- 40a/13
 ş. ol- 27a/7
 şabr (Ar.): sabır, dayanç. krş. şabur.
 ş. 68b/11
 ş. it- 68b/11
 şabur (<şabr) (Ar.): sabır, dayanç. krş. şabr.
 ş.+dur 34a/8
 saç: insan başındaki kılların hepsi, saç. krş. saç.
 ş.+ına 5b/11
 ş.+larından 72a/9
 ş.+larıla 5b/9
 ş.+uñ 47a/4
 saç: insan başındaki kılların hepsi, saç. krş. saç.
 s.+ı 47a/4
 s.+um 47a/6, B76b/2
 şadağa (Ar.): sadaka.
 ş.+lar 28a/9
 ş.+sından 28a/12
 zekâtlar ve şadağalar vir- 28a/9
 şadağa Resûlû'l-lâh (Ar.): "Allah'ın Resulü 'Hz. Muhammed' şüphesiz doğruyu söyler" anlamında bir ifade.
 ş. 50b/12, 62a/11, B84a/7, B84b/8
 şadık (Ar.): doğru, gerçek; sadakati, içten bağlılığı olan.
 ş. 20b/10
 ş.+dur B80a/1
 ş.+ı 76b/4
 ş.+larıla 6b/1
 habīb-i şadık 1b/4
 mü'min-i şadık "sadık mümin, samimi Müslüman" 37b/3
 'aşıq-ı şadık "gerçek, samimi aşık; Allah dostu" 43a/5
 şaf (<şaff) (Ar.): sıra, saf, dizi; camide cemaatin sırası.
 ş.+ında 58b/7

namāz şafında berāber dur- 58b/7
 şafā (Ar.): gönül şenliği, kedersizlik, zevk, eğlence, safa.
 ş. 34b/13, 35a/3, 35a/4, 80a/5
 ş.+ları 48a/12
 lezzet ve şafā vir- 35a/4
 ş. vir- 34b/13, 35a/3
 sağ: solun zıddı, sağ. krş. sağ.
 ş. 42b/6
 sağ (I): solun zıddı, sağ. krş. sağ
 s. 73a/10
 sağ (II): hasta olmayan, sıhhatli, sağlıklı.
 s. 14a/2,
 s. ol- 14a/2
 sağış: sayı, adet, miktar, hesap. krş. sağış.
 s.+ı 31a/13
 s.+ıla 20a/10
 s.+ından 18b/7
 sağire (Ar.): küçük; küçük günah.
 s. 26b/12
 gerek kebire olsun gerek sağire olsun 26b/12
 şahābe (Ar.): sahabe, Hz. Muhammed'i görmüş ve sohbetinde bulunmuş mümin kimse.
 ş.+dür 39b/11
 ş.+ler 3a/12, 56b/9, B83b/4
 ş.+lerdendir B86a/11
 ş.+leri 56b/5
 ş.+ye 3a/4, 38b/6
 ş.+ler şevābın vir- B83b/4
 şahib (Ar.): sahip, malik.
 ş. 63b/6, 67a/12
 şahik (Ar.): uzak, ırak.
 s.+a (mekān-ı şahika) "uzak yere" 44b/12
 şahrā (Ar.): çöl, ova, kır.
 ş.+da 37a/13
 ş.+dan 27b/9
 ş.+larda B81b/5
 ş.+ya 27b/9, 68a/11
 sa'id (Ar.): mutlu, uğurlu, bahtlı; ahiretini hazırlamış, kazanmış kimse.
 s. B79a/4, B79a/4
 s.+ler B79b/11
 s. eyle- B79a/4
 şakal: yetişkin erkeklerde yanak ve çenede çıkan kılların tümü, sakal.
 s.+ı 47a/4, B86b/4

- s.+ına B86b/8
s.+ında 8a/12
s.+ındağı B86b/5
s.+ları B75b/3
s.+larına 8a/6
s.+um 47a/6, 60a/6, B76b/2
s.+uñ 47a/5, 60a/6, B75a/8
- sağallu: sakallı, sakalı olan.
s. B75b/2
- sağalsuz: sakalsız, sakalı olmayan.
s.+dı 60a/2
- sağın-: sakınmak, çekinmek, kaçınmak,
uzak durmak. krş. sağın-.
s.-anları 63b/13
s.-ayım 3a/12
s.-duğı 20b/3
s.-mağ 13b/8
s.-uñ 61a/2, 63b/8, 65b/3
s.-ur B73a/9
s.-urlar 20b/10
s.-ursın 20b/1
- sağın-: sakınmak, çekinmek, kaçınmak,
uzak durmak. krş. sağın-.
ş.-alar 54b/5
ş.-mağ 3b/12
ş.-urdum 67a/13
- sağınıcı: sakınan, sakınıcı.
s. 64a/2
s. ol- 64a/2
- sākilik (<sāki+lík) (Ar.+T.): içki sunma,
içki toplantılarında içki dağıtma.
s. 52a/1
s. it- “içki dağıtmak” 52a/1
- sākin (Ar.): oturan, ikamet eden, hareketsiz
duran.
s. 48b/3, 48b/4, 59b/11
s. ol- “oturmak, ikamet etmek”
48b/3, 48b/4
s. olupdur- “hareketsiz, sabit
durmak” 59b/11
- şağla-: 1. korumak, esirgemek, muhafaza
etmek, himaye etmek. krş. şağla-.
ş.-mağ 31a/11
ş.-r 10b/12
ş.-ya 42a/4
ş.-yuvir 40a/12
2. sakınmak, korumak, uzak tutmak.
ş.-ya 61b/7
- gözüni şağla- “bakışlarına hakim
olmak, harama bakmamak” 61b/7
3. gizlemek, saklamak.
ş.-rsın 20a/13
- şağla-: 1. korumak, esirgemek, muhafaza
etmek, himaye etmek. krş. şağla-.
s. B78b/9
s.-mağ 20b/1
s.-ya 79b/7
s.-yımaz 10b/1, 10b/2
s.-yuvir 39a/4
s.-yuvire 72b/4
2. sakınmak, korumak, uzak tutmak.
s.-ñ 32b/13
s.-sunlar 71b/7, 71b/8
- şal-: salmak, başı boş bırakmak.
ş.-maya 20a/9
ş.-ıvirmek 61b/1
ş.-ıvirmekden 61a/2
gözi şalıvir- 61a/2, 61b/1
- şalāhiyyet (Ar.): iyi hallilik, dürüstlük, dine
olan bağlılık.
ş. 8b/4
ş.+in 69a/3
ş.+inden 8b/3
- şalavāt (Ar.): Hz. Muhammed’e hayır
duada bulunmak ve onun şanını
yüceltmek maksadıyla söylenen
sözler.
ş. 1b/3, 79a/9, 79b/5, 80a/12
ş. getir- 1b/3, 79a/9, 79b/5, 80a/12
- şalavatü’l-evvābın (Ar.): sofuların,
zahidlerin salavatı; akşam
namazından sonra kılınan altı
rekatlık nafie namaz.
ş. 78b/8
- şālīh (Ar.): dinin emrettiği şeylere uygun
harekette bulunan, her türlü
bozukluktan arınmış, kalbi ve
yaşayışı iyi ve temiz olan.
ş. 7b/11, 9b/5, 18a/2, 25a/9, 42b/5,
42b/10, 43b/2, 43b/6, 43b/9, 66b/9,
70a/1
ş.+e 14a/11
ş.+ler 5b/1, 5b/4, 6a/6, 6b/4, 6b/10,
6b/12, 7a/3, 20b/2, 23a/9, 27a/8,
44a/9, 76b/7, B80a/10

- ş.+lere 6b/1, 6b/8, 7b/6, 7b/11,
8b/3, 9a/13, 9b/10, 23a/8, 23b/11,
27a/12, 43b/12
ş.+leri 5a/11, 6b/13, 7a/3, 7a/3
ş.+lerle 6a/11, 6b/2
ş.+lerüñ B83b/9
ş.+lerüñdür 42b/5
ş. eyle- 7b/11
‘abd-i şâlih 43a/9
‘abd-i şâlih+üñ 42b/13
‘amel-i şâlih “Allah’ın razı olduğu
güzel amel” 80b/7
‘amel-i şâlih+e 22b/11
şâliha (Ar.): dinin emrettiği şeylere uygun
harekette bulunan, her türlü
bozukluktan arınmış, kalbi ve
yaşayışı iyi ve temiz olan mümin
kadın. [şâlih’in müennesi.]
ş. 69b/5
ş.+lardan 66b/8
ş.+lardan ol- 66b/8
şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem (Ar.): “Allah
onun şanını yüceltsin ve onu
selamete erdiresin” anlamında Hz.
Muhammed için kullanılan bir dua
ifadesi. [Metinde (s.a.s.)
kısaltmasıyla verilmiştir.]
s. 4a/9, 4b/1, 6a/2, 6b/9, 7a/4,
7a/12, 8b/12, 10a/12, 12b/9, 13a/3,
15a/1, 15a/7, 16b/10, 19b/5, 22a/6,
22b/4, 24b/2, 24b/9, 25a/12, 26a/9,
28a/4, 28b/11, 31a/2, 31b/7, 32b/4,
33b/10, 35a/6, 35b/13, 36a/3,
38a/11, 39b/11, 41b/6, 41b/10,
44a/2, 44b/8, 45a/10, 46b/4, 48a/4,
49b/8, 50b/8, 51a/8, 51b/4, 51b/9,
54a/8, 57b/7, 60b/7, 61b/12, 62a/5,
65a/5, 65a/12, 71b/3, 71b/11, 72a/8,
72b/6, 73a/8, 73a/12, 73b/3,
73b/12, 74b/1, 76b/11, 77b/7,
79b/12, B76a/9, B77a/1, B77a/5,
B77b/7, B78a/3, B79a/5, B84a/1,
B84a/4, B84b/10
salţanat (Ar.): sultanlık, padişahlık,
hükümdarlık; bolluk ve zenginlik,
şatafatlı hayat.
s. 38a/7, 76a/5
s.+ı 38a/4
s.+um 76a/12
s.+uma 76a/9
s.+umdan 76a/11
s. sür- 38a/7
şaman: saman, ekinlerin harmanda dövülüp
taneleri ayrıldıktan sonra kalan,
hayvanlara yedirilen ufalanmış
sapları.
ş. B81a/8
ş. çöpi ol- B81a/8
şan-: 1. sanmak, zannetmek.
ş.-dum 47a/5
ş.-ur 39a/8
ş.-ur mısız 22b/1, 22b/2
2. tasavvurda bulunmak, hayaller
kurmak. B74b/10
ş.-ursın B74b/10
şanular şan- “tasavvurda bulunmak,
hayaller kurmak” B74b/10
saña: bkz. sen.
şanduk (<şandūk) (Ar.): sandık.
ş.+lara 20a/13
şanem (Ar.): put.
ş.+e B80a/7
şāniyen (Ar.): ikinci olarak.
ş. 1b/6
şanu: tasavvur, hayal.
ş.+lar B74b/10
şanular şan- “tasavvurda bulunmak,
hayaller kurmak” B74b/10
şar-: sarmak, bir şeyi başka bir şeyin
etrafına dolamak.
ş.-alar 43a/7
ş.-up 46b/3
şarar-: sararmak.
ş.-a 14b/1
ş.-ıcağ 79b/1
ş.-mış B82b/1
sarāy (Far.): saray.
s.+ına 69a/6
s.+lar 37b/9, 47b/11
s.+larınuñ 47b/8
şarf (Ar.): harcamak, bir şey yapmak için
kullanmak, tüketmek.
ş. 2a/2, 17b/3, 17b/7, 19a/1, 19a/10,
19b/4, 20b/8, 24b/12, 28a/9,
29a/10, 44b/1
ş. eyle- “harcamak, tüketmek” 2a/2,
17b/3, 19a/1, 28a/9

- ş. it- “harcamak, tüketmek, kullanmak” 19a/10, 19b/4, 24b/12, 29a/10, 44b/1
 ş. ol- “harcanmak, tüketilmek” 17b/7, 20b/8
 şariḥ (Ar.): açık, açıkça.
 ş. 51a/3
 şarp: şiddetli, sert, keskin.
 ş. 16a/1
 şaru: sarı, yeşil ile turuncu arasında bir renk.
 ş. 51b/3, 65b/12, B76b/1
 şat-: 1. satmak, bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.
 ş.-andur 52a/1
 ş.-asın 73b/7
 ş.-up 13b/5
 2. bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek, değiştirmek.
 ş.-dı 19b/3
 3. kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak.
 ş.-mağı 70a/7
 maʿrifet şatmağı ko! “bilgiçlik taslamayı bırak!” 70a/7
 şataş-: hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak, istenmeyen bir hale uğramak, maruz kalmak, duçar olmak.
 ş.-ur 63b/5
 şatıcı: satıcı, alıcıya bir şey satan kimse.
 ş. 13b/2, 21a/3
 ş.+ya 7b/6
 şatun: “bedelini ödeyerek bir şey almak” anlamındaki (*satın almak*) birleşik fiilinde geçen bir söz.
 ş. 7b/7
 ş. al- “satın almak, bedelini ödeyerek bir şey almak” 7b/7
 savaş: savaş, muharebe, harp.
 s.+lar 49a/9
 s.+lar kııl- 49a/9
 savaş-: savaşmak.
 ş.-up 75b/2
 şavul-: dağılmak, yol vermek üzere çekilmek.
 ş.-uñ 9b/9
 şavur-: savurmak, dağıtmak, saçmak.
 ş.-aydı B81b/8
 saʿy (Ar.): çalışma, çabalama, gayret, emek.
 s.+i 76b/5
 şay-: saymak, bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirerek sayısını bulmak.
 ş.-amazsın 31b/2
 ş.-mağ 31b/1
 ş.-salar 55a/2
 şāyim (<şāʾim) (Ar.): oruç tutan, oruçlu; gününü oruç tutmakla geçiren.
 ş. 30b/4
 ş. ol- “oruçlu olmak” 30b/4
 şaykal (Ar.): cila.
 ş. 15b/8
 ş.+ıdur 13a/8
 şaykalla- (<şaykal+la-) (Ar.+T.): cilalamak, parlatmak.
 ş.-mayacak 15b/8
 şaykallan- (<şaykal+lan-) (Ar.+T.): cilalanmak.
 ş.-ur 13a/8
 sebāt (Ar.): devamlılık, süreklilik, sebat.
 s.+ı 75a/6
 sebeb (Ar.): sebep, vesile, vasıta.
 s. 3b/13, 4a/1, 4b/11, 6b/13, 7a/3, 7a/7, 7a/7, 7a/10, 7a/10, 12b/8, 12b/8, 12b/11, 13b/11, 14a/6, 16a/3, 16a/13, 20b/5, 28b/10, 34b/11, 49a/6, 49b/4, 57b/11, 59a/6, 63a/6
 s.+den 33a/7, 45a/3, B84b/2
 s.+ile 10a/6, 14a/7
 s.+inden 13a/7, 13b/13, 14a/5, 15a/2, 24a/13, 43a/9, 43b/5, 53a/11
 s.+ini 9a/7, 9a/11
 s.+iyle 8b/3, 23a/9, 23a/12
 s.-i nüzülünde 59a/12
 s. ol- 3b/13, 4a/1, 4b/11, 6b/13, 7a/3, 7a/7, 7a/7, 7a/10, 7a/10, 12b/8, 12b/8, 12b/11, 13b/11, 14a/6, 16a/3, 16a/13, 28b/10, 49a/6, 49b/4, 57b/11, 59a/6, 63a/6
 sebeb-i nüzul (Ar.): nüzul sebebi; Kur’an ayetlerinin geliş sebepleri.
 s.+inde 59a/12
 sebeblen- (<sebeb+len-) (Ar.+T.): kendisine dolaylı olarak yarar veya kazanç sağlamak, yararlanmak, faydalanmak.

s.-ürdüm 13b/5
 secde (Ar.): secde, yere kapanmak; Allah'ın rızasını kazanmak için yüzünü yere koymak; namazın rükünlerinden biri.
 s. B74a/4
 s. eyle- "secde etmek" B74a/4
 seçil-: seçilmek, ayrılmak.
 s.-üñ 5b/4
 sefâhet (Ar.): akılsızlık, saflık.
 s.+ine 27b/13
 sefer (Ar.): 1. yolculuk, seyahat.
 s.+de 78a/1
 2. ahiret yolculuğu.
 s. 29a/4
 s.+dür 29a/4
 s.+i 29a/7
 segirt-, dür: koşmak, koşturmak, yürütmek.
 s.-eler 9b/7
 sekerân (<sekrân) (Ar.): sarhoş. krş. sekrân.
 s.+uñ 49b/5
 sekerât (Ar.): baygınlık, dalgınlık.
 s.-i mevtde 40a/12
 sekerât-i mevt (Ar.): can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık, ölüm sarhoşluğu.
 s.+de 40a/12
 sekiz: sekiz.
 s. 37b/4, 78b/1, 78b/4, 78b/10
 sekizinci: sekizinci.
 s. 11a/10, 50a/8, 80a/12
 sekrân (Ar.): sarhoş. krş. sekerân.
 s.+ı B86b/3
 seksen: seksen.
 s. 50a/8, 50a/10, 76b/13, 77b/12
 selâm (Ar.): selam, insanların birbirleriyle karşılaştıklarında kullandıkları yakınlık, dostluk ve saygı ifade eden söz, bu bağlamda yapılan işaret veya hareket.
 s. 11a/8, 37b/2, 42b/7, 45b/4, 45b/6, 45b/7, B82b/7
 s.+ı 45b/6
 s. eyle- "selamlamak, selam göndermek" 42b/7
 s. getir- "selam getirmek" 11a/8
 s.+ı al- "selamını almak, selamına karşılık vermek" 45b/6

s. vir- "selam vermek, selamlamak" 37b/2, 45b/4, 45b/6, 45b/7, B82b/7
 selâmet (Ar.): eminlik, korku ve endişeden uzak olma.
 s. 10a/11
 sen: sen. [ikinci tekil şahıs zamiri]
 s. 2a/4, 4a/5, 8b/2, 8b/4, 12a/4, 14b/8, 18b/6, 18b/7, 35b/6, 39a/13, 40a/12, 40b/7, 45b/11, 46a/4, 47b/13, 48a/7, 50a/7, 50b/1, 64b/11, 65a/1, 68a/5, 68b/9, 68b/12, 69a/11, 69a/13, 75b/2, 75b/3, 76a/9, B74b/4, B74b/9, B75a/1, B78a/6, B78b/2, B78b/9, B79b/11, B80b/7
 saña: sana.
 s. 7b/3, 7b/7, 7b/8, 8a/8, 8b/4, 11a/8, 24a/12, 31a/9, 33a/8, 38b/12, 41a/13, 42b/7, 42b/9, 45a/2, 45b/7, 47a/13, 47b/2, 47b/8, 47b/12, 48a/1, 66a/12, 66b/12, 66b/13, 68a/7, 68a/13, 69b/3, 70a/8, 70b/6, 70b/12, 75b/9, 76a/5, 76a/6, 79b/10, 79b/11, B74b/6, B74b/8, B74b/11, B75a/10, B78b/2, B83b/1
 sencileyin: senin gibi.
 14a/11, 14a/12
 senden: senden.
 11a/9, 16b/6, 24a/12, 24b/1, 31a/6, 31a/7, 31a/8, 31a/8, 31a/9, 31a/10, 42b/10, 47b/6, 47b/13, 48a/8, B74b/7
 seni: seni
 7b/2, 7b/8, 7b/11, 7b/11, 13b/7, 37a/2, 38b/13, 39a/13, 41a/13, 42b/8, 46a/12, 54a/3, 64b/12, 70a/9, B75a/10
 senüñ: senün
 8a/9, 11a/13, 15b/11, 24a/11, 28b/7, 31a/5, 36b/11, 37a/1, 37a/3, 37a/6, 40b/2, 40b/5, 40b/7, 46a/1, 46a/10, 47b/13, 54a/12, 58a/11, 60a/5, 68b/9, 69b/9,

- 71a/6, 71a/9, 71a/9, 76a/4,
B78b/8
sentüñile: seninle
5a/9, 45a/8, B76b/9
şenā (<şenā>) (Ar.): övme, övüş, methetme.
ş. 1b/2
ş.+lar 60a/10
du‘ālar ve şenālar kıl- “Allah’ı
övmek ve dualar etmek” 60a/10
hamd ü şenā kıl- “Allah’a olan
şükran duyguların dile getirme”
1b/2
seniyye (Ar.): yüksek, yüce, kıymetli.
mevā‘ız-ı seniyyenüñ 80b/5
sergerdān (Far.): sersem, şaşkın, perişan.
s. 43b/7
s. kal- “şakın, çaresiz kalmak”
43b/7
serhoşlık, gı (<serhoş+lık>) (Far.+T.):
sarhoşluk.
s.+ından 48b/2
serkeşlik (<serkeş+lik>) (Far.+T.): inatçı,
itaatsiz.
s. 59b/7
yavuzluk ve serkeşlik ol- “azgın ve
itaatsiz olmak” 59b/7
sermāye (Far.): anamal, sermaye.
s. 21a/11
s.+den 13b/8
s.+m 13b/4
s.+si 20a/6, 20a/6, 21a/5, 21a/10,
21b/5
s.+sin 20b/1
s.+sinden 19a/1, 19a/3, 19b/2,
20a/2
s.+sini 17b/3
sermedī (Far.): daimi, sürekli.
s. 12a/1, 42b/11, 44a/13, 76a/1
serp-: serpmek, dökmek, saçmak.
s.-e 14a/9
server (Far.): baş, başkan, önder, reis, ulu.
s.-i evliyā 46b/11
server-i evliyā (Far.+Ar.): evliyaların
önderi, Hz. Muhammed.
s. 46b/11, 79b/12
sev-: sevmek, beğenmek, hoşlanmak.
s.-diler 25a/9
s.-dügine 14b/10
s.-dügüm B81a/11
s.-dügüñ 4a/6
s.-en 4a/7, 14b/10, 25b/7, 74b/3
s.-eni 25a/6
s.-erem 4a/6, 14b/10, 25a/11
s.-erse 7a/8
s.-mediler 25a/10
s.-medügi 20a/12, 34a/13
s.-mege 7a/7
s.-megüñ 61b/2
s.-mek 3b/13, 7a/7, 7a/10
s.-mekdür 34a/8
s.-meklige 3b/13
s.-meyeler 74b/3
s.-mez 25a/6, 25a/6, 60b/5, 74b/2
s.-mezdüñüz 5b/5
s.-se 25a/8, 30a/3
s.-üp 26a/4, 37b/8
şevāb (Ar.): sevap, iyi amel işleme
karşılığında Allah tarafından
verilen mükâfat, hayır. krş. şevāb
ş. 2b/3, 14b/12, 78b/8, 78b/12
ş.+dan 30a/1
ş.+ı 76a/11, B84a/9
ş.+ın 43b/7, 43b/11, 78a/11,
B83b/4
ş.+ını 28a/13
ş.+lar 2a/12, 2b/13, 74b/1, B83b/4
ş.+ları 79a/2
ş.+larıla 17a/6
ş.+larınuñ 79a/1
ş.+um 3a/11
ş.+uñuzı 16b/7
ş. bul- “sevap kazanmak” 2b/3
ş. eyle- “sevap elde etmek, sevap
kazanmak” 14b/12
ş.+lar vir- “sevaplar vermek”
B83b/4
şahābeler şevābın vir- B83b/4
ş. vir- “sevap vermek” 78b/8,
78b/12
şevāb (<şevāb>) (Ar.): sevap, iyi amel
işleme karşılığında Allah
tarafından verilen mükâfat,
hayır. krş. şevāb.
ş. 27b/7
şevāblu (<şevāb+lu>) (Ar.+T.): sevaplı,
sevap içeren.
ş. 79b/11

sevgü: sevgi, muhabbet.

s. 57b/10

s.+si 34a/1

s.+sini 57b/10

sevgülü: sevilen, sevimli, beğenilen, hoşagiden.

s. 39a/7

s.+dür B86a/7

sevin-: sevinmek.

s.-mek 61b/5

sevindür-: sevindirmek.

s.-e 63a/1

s.-ür 61b/3, 61b/4

sevün-: sevinmek.

s.-ürüz 18b/11

seyyidī (Ar.): ey efendim!

s. 33a/7, B86b/6, B86b/6

seyyid-i enbiyā (Ar.): peygamberlerin efendisi; Hz. Muhammed.

s. 41b/10

seyyid-i kâināt (Ar.): kâinatın efendisi; Hz. Muhammed.

s. 1b/2

seyyid-i kevineyn (Ar.): iki cihanın (dünyanın ve ahiretin) sultanı; Hz. Muhammed.

s. 48a/4

seyyi'e (Ar.): fenalık, kötülük, suç, günah.

s.-i kabîha işle- 52b/2

seyyi'e-i kabîha (Ar.): büyük çirkin günah.

s. işle- "çok çirkin, ayıp günah

işlemek" 52b/2

s.+mı 52b/2

şıdk (Ar.): doğruluk, gerçeklik; dürüstlük, içtenlik.

ş. 1b/1, 3a/3, 16b/11, 66b/7

ş.+ıla 17a/2, 17a/9, 25a/9, 26b/13,

69a/2, 70b/3, B76b/7

ş.+ını 73b/9

şıfat (Ar.): vasıf, hâl, özellik.

ş.+ı 5a/3, 5a/7

ş.+ıdur 74b/8

ş.+ına 48b/12

ş.+ından 48b/12

ş.+lardan 34a/13

şığ-: sığmak, bir yere bütünüyle girebilmek.

ş.-ar 35a/11

ş.-maz 35a/12, 35a/13

şığın-: sığınmak, korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak. krş.

şığın-.

ş.-a 1b/10

ş.-mağ 42a/5

ş.-uram 41a/7

şığır: sığır, büyükbaş evcil hayvanların genel adı.

ş. B73a/2, B73b/5

ş.+a B73a/4

ş.+dan B73a/7

ş.+ısa B73a/11

ş.+lar B72b/8, B73a/1

ş.+larıla 48b/9

şıgun-: sığınmak, korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak. krş.

şığın-.

ş.-uñ 41b/11

şıhhat (Ar.): sıhhat, afiyet, sağlık, esenlik, sağlamlık.

ş. 14a/3, 31b/13

ş. bul- 14a/3

ş. vir- 31b/13

ş.-i 'azmile B76b/5

şıhhat-i 'azm (Ar.): büyük bir doğruluk ve sadakat.

ş.+ile B76b/5

şıq-: sıkamak, bir şeyin suyunu, yağını sıvı kısmını basınçla çıkarıp akıtmak.

ş.-andur 51b/13

şıkdur-: sıktırmak, sıkma işini yaptırmak.

ş.-andur 51b/13

şıklet (Ar.): ağırlık, yük, hacim.

ş.+i B84b/6

şırf (Ar.): sırf, tam, tümüyle, bütün olarak.

ş. 46b/3

şız-: sızmak, yavaş yavaş akmak, çıkmak.

ş.-a 34b/2

ş.-ar 34b/3, 34b/4, 34b/4

ş.-sa 34b/11

siccīl (Ar.): taşlaşmış çamur; cehennem ateşinde pişirilerek kâfirlerin üzerine atılan balçıktan taş. [Bu kelime anlam itibariyle, içerisinde

- kâfirlerin azabı yazılı olan büyük kayıt defterini de ihtiva etmektedir. Taşlar bu kayıt defterinden hareketle atılmıştır.]
s. 53b/13
- siccîn (Ar.): içerisinde şer ve fık u fücra ait divan bulunan mevki; cehennem.
s. 53b/13, 53b/13
- sil (<seyl) (Ar.): sel, taşkın su.
s. 13b/3, 13b/4, 13b/7
s.+ler 12b/13, 13a/2
s. ol- 13b/7
- sil-: silmek, temizlemek.
s.-mek 13a/10
- sin: mezar, kabir.
s.+inde 77a/13
- siñ-: sinmek.
s.-er 7b/3, 7b/8
- sinle: mezarlık.
s.+de 42b/1
s.+sine 75b/5
- sinlü: mezarı, kabri olan.
s. 75b/5
- sirāyet (Ar.): sirayet, geçme, bulaşma.
s. 8a/12
s. eyle- 8a/12
- sirke (Far.): sirke, ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu.
s. 34b/4, 34b/4, 35a/12
- sivrisiñek: sivrisinek.
s. 74b/4
- siyādet (Ar.): beylik, efendilik.
s.-i kübrā “en büyük beylik, en büyük zenginlik” 10b/5
- siyāhat (Ar.): seyahat, yolculuk.
s.+inde 37a/13
- siyāset (Ar.): ceza, idam cezası.
s. 56a/10, 56a/13
- siz: siz. [ikinci çoğul şahıs zamiri]
s. 9a/10, 16b/7, 22b/3, 24a/8, 24a/9, 32a/8, 52b/2, 52b/10, 53a/1, 53a/3, 68b/4, B74a/4
s.+den 6a/4, 11b/9, 16b/6, 52b/4, 57a/11, B74a/3, B83b/8, B83b/8
s.+e 11b/5, 11b/10, 13a/11, 32a/5, 37a/9, 37a/11, 52b/4, 52b/11, 69a/10, 69b/1, B74a/2
- s.+i 1b/12, 2a/1, 19a/8, 22a/13, 25b/11, 26a/12, 26b/1, 30a/6, 64a/9, 75b/12
s.+lerden 73b/5
s.+lere 11b/9, 43b/9, 74a/8
s.+lersiz 21a/10
s.+üñ 8b/7, 9b/3, 16b/7, 16b/8, 17a/8, 18b/2, 30a/5, 33b/11, 36a/10, 48b/10
s.+den ötrü ol- “sizden dolayı”
B74a/3
- şohbet (Ar.): sohbet.
s. 6b/2, 18a/13, 27a/9, 35a/7, 36b/3
s.+in 6a/5, 6a/6, 27a/8, 27a/8
s.+inden 50a/7
s. eyle- 18a/13, 36b/3
s. it- 35a/7
- şoķ-: 1. böcek, zehirli hayvan iğnesini batırmak veya ısırarak.
ş.-arlar 72a/10
ş.-duğına 32a/11, 32a/12
2. içine veya arasına girmesini sağlamak.
ş.-dı 53a/12
- soķaķ: sokak.
s.+larında B86b/1
- şol: sol, sol taraf, sağın zıddı.
ş. 42b/7, 73a/11
- şoñ: son, nihayet.
ş. 18b/4, 38a/10
- şoñra: sonra.
ş. 1b/4, 5a/11, 6b/1, 12b/1, 12b/4, 15b/1, 16b/13, 18a/13, 21a/7, 23a/1, 27a/11, 30a/4, 31b/12, 39b/13, 40a/9, 40b/3, 44a/8, 45a/6, 52b/8, 53b/3, 54b/2, 64b/3, 64b/13, 65a/1, 66a/5, 67a/2, 68b/7, 70a/9, 70a/13, 70b/13, 77a/12, 78b/7, 78b/10, 79a/5, 79a/7, 79a/12, 80a/1, 80a/1, 80a/5, B75a/9, B77a/1, B78b/5, B78b/5, B78b/6, B80b/6, B81a/11
- şor-: sormak, soruşturmak.
ş. 47b/6, 70b/13
ş.-ayım 45b/5, 70b/13
ş.-dı 42b/8, 51a/11, 58b/10
ş.-dılar 18b/1, 36a/1, 39b/6, 40a/1, 57a/9, B82a/1, B82a/10
ş.-duğınlayın 40b/11

- ş.-dum 54a/11, 64b/10, 67a/10,
72a/3, 72a/13
ş.-ğıl 6a/9, 33a/8
ş.-mağıl 6a/8
ş.-mağ B80a/4
ş.-mışlar 14b/9
sorul-: sorulmak, sorma işine konu olmak.
s.-sa 3b/7
sovuğ, ğı: soğuk.
s. 10a/10
s.+dan 10a/13
s.+ı 10a/10
s.+ından 10b/1
şoyucı: soyan, soyma işini yapan kimse,
hırsız.
ş. 40a/4
söyle-: söylemek, demek, konuşmak,
anlatmak.
s.-di 66a/6
s.-dise 66a/5
s.-me 5a/4
s.-medin 78b/7
s.-mekde 20a/4, 20a/4
s.-r 19b/8, 30a/3
s.-rsin 30a/13
s.-se 34b/12
s.-señ 70a/3
ğaybet söyle- “gıybet etmek”
20a/3, 20a/4, 34b/12
ğaybet söyleme- 5a/4
yalan söyle- 20a/4, 30a/3
söyleş-: söyleşmek, sohbet etmek,
konuşmak.
s.-diler B82b/2
s.-mekdür 35a/7
söyün-: yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz
olmak, sönmek.
s.-ür 33a/3
söyündür-: söndürmek.
s.-ür 11b/1
söz: söz, kelam.
s. 30a/13, 66a/6, 71a/5, 77a/10
s.+dür 68b/11
s.+i 27b/13, 30a/10, 37b/6, 58b/11
s.+ler 49b/10, 66a/5
s.+leri 69a/1
şu: su.
ş. 13b/2, 13b/6, 49a/2, 54b/10,
65b/12, 73b/11, 74a/2, 74a/6, 74b/5
ş.+dur 13b/6, 54b/8
ş.+iken 31b/3
ş.+lar 33b/5, 53b/6, B76b/1
ş.+lardur 13b/7
ş.+ları 51b/3
ş.+larıla 14a/9
ş.+yı 13b/5, 51a/5
ş.+yıdur 51b/7, 51b/7
ş.+yıla 32b/3
bir içim şu virme- 74b/5
sū (Ar.): kötü, fena.
s.-i hātinden 39b/7
sūāl (Ar.): sual, soru.
s. 8a/7, 12a/12, 17b/5, 17b/9,
40a/6, 40b/4, B85a/8
s. it- 8a/7, 12a/12, 17b/5, 40a/6,
40b/4, B85a/8
s. ol- 17b/9
şuğrā (Ar.): daha, pek, en çok.
ş.+dan 62b/13
livātā-i şuğrādan 62b/13
sū-i hātīm (Ar.): kötü son, fena son; son
nefeste imansız gitme durumu.
s.+den 39b/7
şulh (Ar.): barış, barışma, barışıklık.
ş. B74a/4
ş. it- B74a/4
sulṭān (Ar.): padişah, hükümdar.
s.+a 1b/10
s.+dur 17a/13
s.+lar 48a/2, 48b/4
s.+um 68b/1, 68b/9, 68b/10, 69a/12
sulṭāni’l-müfessirīn (Ar.): tefsir alimlerinin
sultanı.
s.+dür 29b/7
şun (Ar.): tesir, kudret.
kemāl-i şun’ın 59b/2
şunūf (Ar.): sınıflar, bölümler.
ş.-ı na’īm “cennetin bölümleri,
cennet katları” 44a/3
şūr (Ar.): kıyamet gününde Hz. İsrail’in
üflececeği boru.
ş. 43b/10, B81a/11
ş. ur- “sur borusunu çalmak”
43b/10
sūre (Ar.): Kur’an-ı Kerim’in ayrıldığı yüz
on dört bölümünden her biri.
s.+de B76b/3
s.+nūn 3a/6

- s.+si B76b/2
s.+sin 79a/9
s.+sinden 3b/4
s.+sine 3b/1
s.+ye 3a/8
s.-i Fātiḥa 80a/8
s.-i Fātiḥa'dan 3a/6
s.-i İhlāş 79b/6, 80a/9
s.-i Zülzile'ye degin 3a/6
bu süreye degin 3a/8
Zülzile süresine degin 3b/1
Süre-i Fātiḥa (Ar.) (öz. a.): Fatiha suresi,
Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi.
S. 80a/8
S.+dan 3a/6
Süre-i İhlāş (Ar.) (öz. a.): İhlas suresi,
Kur'an'ı Kerim'in 112. suresi.
S. 79b/6, 80a/9
Süre-i Zülzile (Ar.) (öz. a.): Zilzal suresi,
Kur'an'ı Kerim'in 99. suresi.
S.+ye 3a/6
şüret (Ar.): görünüş, biçim, şekil, zahir,
yüz.
ş. 58a/8
ş.+de 9b/11, 46a/11
ş.+i 36b/5, 46a/2
ş.+ile 45a/8, 46a/1, 67b/13
ş.+inde 26a/5, 26a/5, 46a/10
ş.+ine 14a/9, 15b/6, 39a/8, 58a/9,
59a/6, 59b/13, 62a/2
ş.+leri 69b/10
ş.+lerüñüze 33b/11
ş.+üme 67b/12
ş.+üñ 45a/9, 46a/10
ş.+ine gir- 39a/8
hüsn-i şüret+ine 59a/7
şüretā (Ar.): görünüşte.
ş. B75b/8
şüretlü (<şüret+lü) (Ar.+T.): (güzel) yüzlü.
ş.+yidi 66a/11
sübḥān-allāh (Ar.): "Allah'ı her türlü kusur,
ayıp ve eksikliklerden tenzih
ederim" anlamında kullanılan söz.
krş. sübhān-allāhi
s. 20b/7, 76a/10
sübḥān-allāhi (Ar.): "Allah'ı her türlü
kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih
ederim" anlamında kullanılan
söz.bkz. sübhān-allāh.
- s. 16b/2
stici: şarap, içki.
s. 49b/4, 50a/2, 50b/8, 51a/2, 51a/4,
51a/4, 51a/5, 51a/5, 51a/6, 51a/9,
70a/4, B85a/1, B85a/2, B85a/7,
B86a/9
s.+de 51b/12
s.+den B85b/1, B85b/4, B86a/7
s.+dür 50b/13
s.+nüñ 50a/5
s.+yi 49a/8, 51b/6
s. iç- 49b/4, 50a/2, B85a/1, B85a/7,
B86a/9
s.+yi iç- 51b/6
süd: süt.
s. 13b/2
s.+e 13b/6
s.+in 13b/5
s.+ine 13b/2
südik, gi: sidik, idrar.
s.+ile B86b/2
sünnet (Ar.): sünnet, Hz. Muhammed'in
yapmayı adet edindiği ibadetler;
Hz. Muhammed'den Kur'an dışında
sadır olan söz, fiil ve takrirler.
s. 9b/12
s.+e 9b/13
s.+i 4a/11
s.+in 4a/10
s.+leri 78a/1, 78a/2, 78a/3
s.+lerin 29b/5
s.+lerini 76b/9
s.+üm 4a/13, 10a/2
s.+ümi 10a/3
s.+in dut- "sünnetine itaat etmek,
uymak" 4a/10
s.+üm dut- 4a/13, 10a/2
s.-i cemā'atdır 31b/10
sünnet-i cemā'at (Ar.): sünnet cemaati; Hz.
Muhammed'in sünnetini yerine
getirenler, Hz. Muhammed'in söz
ve hareketlerine ve onun yolundan
gidenlere uyanlar; Şia'nın
haricindeki İslam mezheplerine
mensup olan çoğunluk.
s.+dür 31b/10
süñü: süngü, kargı, mızrak.
s. 78a/10

- sür-: 1. herhangi bir durum içinde bulunmak.
 s.-eyim 74b/8
 s.-meyiser 38a/6, 38a/7
 dürlü işretler ve haram zevkler sür- 74b/8
 ömür sür- 38a/6
 saltanat sür- 38a/7
2. pulluk veya sabanla toprağı işlemek.
 s. B73a/4
 s.-er B73a/4
 s.-erken 76a/9
 s.-medi 27b/7
 s.-üp 27b/4
 çift sür- 76a/9, B73a/4
 saban birle sür- 27b/4
3. yaymak, dökmek, serpmek.
 s.-düm 67b/13
 s.-ür 49a/1
4. bulunduğu yerden başka bir yere göndermek, nefyetmek.
 s.-iserler B74b/1
 s.-ün 68a/1
 taşra sür- 68a/1
- sürür (Ar.): sevinç, neşe, mutluluk.
 s.+uñ 46a/2
- süst (Far.): gevşek, miskin, tembel.
 s. 34b/12
 s. ol- “tembel olmak” 34b/12
- süstlük (<süst+lık) (Far.+T.): tembellik.
 s. 77a/9
 kâhellik ve süstlük it- “miskin ve tembel olmak” 77a/9

Ş

- şagış: sayı, adet, miktar, hesap. krş. şagış.
 s.+ını 30b/3
- şahş (Ar.): şahıs, kişi, kimse.
 s.+a 1b/5
- şā'ir (Ar.): şair, ozan.
 s. 33b/7
- şakī (Ar.): bahtsız, fena hareketli, yoldan çıkmış, sapıtmış, günahkâr.
 s. B79a/4, B79a/5
 s.+ler B79b/10
 s.+lerden 25b/7
 s. eyle- B79a/5
 s.+lerden ol- 25b/7

- şākird (Far.): talebe, öğrenci, çırak.
 s.+lerine 58b/11, 60a/3
 s.+üñi 67b/2
- şarāb (Ar.): şarap, içki, bade.
 s. 5a/6, 12b/2
 s.+dan 51a/11
 s.+lardan 52a/9
- şarāben-ṭahūr (Ar.): tertemiz, lezzetli içecek. (Kevser suyu)
 s. 4b/5, 5b/2
- şark (Ar.): doğu, güneşin doğduğu taraf.
 s.+dan 48a/2
 s.+dan garba degin 48a/2
- şart (Ar.): şart, gerekli olan.
 s.+ı B78a/1
- şāyed (Far.): belki, muhtemel.
 s. 3a/12, 36b/11
- şāz (<şād) (Far.): sevinçli, neşeli, mutlu.
 s. 17a/7
 s. ol- 17a/7
- şāzılık, ğı (<şāzı+lık) (Ar.+T.): mutluluk, sevinç, neşe.
 s.+ı 25b/13, 75a/7
 s.+lar 11a/6
- şefā'at (Ar.): birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için yapılan aracılık; Hz. Muhammed'in ahirette bazı müminlerin bağışlanması için aracı olması.
 s. 29b/5
 s.+ı 4b/5
 s.+um 29b/5
 s.+umdan 10a/4
- şefkat (Ar.): şefkat, merhamet.
 s.+ile 45b/5
- şehdānec (Far.): kenevir tohumu veya bitkisi.
 varak-ı şehdānec 52a/2
- şehir (<şehr) (Far.): şehir, kent, il. krş. şehr, şehir.
 s.+ler 53b/6
 s.+lerle 53a/13
- şehīd (Ar.): şehit.
 s. B83b/3
 s. ol- B83b/3
- şehir (<şehr) (Far.): şehir, kent, il. krş. şehr, şehir.
 s.+lerden 54b/9

- ş.+leri 53b/3
 ş.+lerinden 54b/4
 şeh̄r (Far.): şehir, kent, il. krş. şehir, şehir.
 ş.+inde 66a/11
 ş.+inüñ 53a/10
 ş.+ler 61a/10
 ş.+lerini 53b/10
 ş.+lerinüñ 53b/9
 şeh̄vet (Ar.): aşırı istek, nefis, cinsel istek.
 ş. 53a/1, 60a/11, 61a/3
 ş.+i 52b/13, 58b/4, 59a/1, 59a/1
 ş.+ile 55a/10, 59a/6
 ş.+lerüñ 61b/1
 ş.+üm 59a/7
 ş.-i beh̄imeyiçün 52b/10
 kaẓā-i şeh̄vet+ini 55b/1
 ş. nazarı ol- “cinsel arzuyla bakmak” 60a/11
 şeh̄vet-i beh̄ime (Ar.): hayvanî şeh̄vet.
 ş.+yiçün 52b/10
 şeh̄vetsüz (<şeh̄vet+süz) (Ar.+T.):
 şeh̄vetsiz, şeh̄vet duygusu olmadan.
 ş. 59a/6
 şek̄āt (<şek̄āvet) (Ar.): talihsiz, bahtsız;
 yoldan çıkmış olan, sapıtmış,
 sapkın, kötü, günah işler işleyen.
 bkz. şek̄āvet
 ş.+uñ (ehl-i şek̄ātuñ) 33b/3
 şek̄āvet (Ar.): talihsiz, bahtsız; yoldan
 çıkmış olan, sapıtmış, sapkın, kötü,
 günah işler işleyen. krş. şek̄āt.
 ş. 12b/7, 12b/8, 13b/10, 13b/11,
 19a/6, 25a/12, 25b/4, 49a/5
 ş.+e 12b/8
 ş.+üñ 49b/9
 ş.+üñüzdendir 53a/3
 ş. ehlinden ol- 19a/6
 ‘alāmet-i şek̄āvet+dür 12b/6
 şenī‘ (Ar.): fena, kötü, ayıp, utanılacak.
 ş. 52b/6, 53a/2, 53a/11, 57a/11
 ş.+i 54b/13
 bu şenī‘ fi‘ili işle- 53a/2
 bu şenī‘ fi‘li it- 52b/6
 şer (<şerr) (Ar.): kötülük, fenalık, kötü iş.
 bkz. şerr.
 ş. 2a/12, 2b/3, 2b/4, 3a/10, 3a/12,
 4b/12, 29a/2, 29a/3
 ş.+den 4b/6
 ş. işle- “kötü işler yapmak, günah işlemek” 2b/3, 2b/4
 ş. it- “şer işler yapmak, günah işlemek” 3a/10
 ş. ümmetden ol- “yoldan çıkmışlardan olmak, kötü insanlardan olmak” 4b/12
 şer‘an (Ar.): şeriatçe, şeriat hükmünce,
 şeriate göre, dinen.
 ş. 57a/10
 şerbet (Ar.): şerbet, içilecek tatlı şey.
 ş.+i 48b/5, 48b/5
 ş.+ler 44a/5
 şeref (Ar.): şeref, iftihar, onur, yücelik,
 büyüklük.
 ş. 8a/8
 ş.+in 9b/12
 ş.+inden 8a/11, 8b/4
 ş.+üñ 46a/2
 şerh̄ (Ar.): şerh, açıklama, açık anlatma.
 ş.+idür 52a/6
 ş.+inde 52a/11, 57b/11
 şerī‘at (Ar.): ayet, hadis, icma ve kıyas hükümlerine dayanan din kuralları; İslam hukuku, şeriat.
 ş. 9b/12
 ş.+a 9b/13
 ş.+dur 31b/10
 ş.+ı 4a/10, 4a/11, 76b/9
 ş.+ında 4b/2
 ş.+uma 10a/3
 ş.+umıla 4b/1
 ş.+umla 10a/3
 şerīf (Ar.): şerefli, mübarek, temiz.
 ş.+e 8a/11
 şerīfe (Ar.): şerefli, kıymetli, mübarek.
 ş.+(lerde) evkāt-ı şerīfelerde 80b/12
 şerīk (Ar.): ortak, eş.
 ş.+den 1b/8
 ş.+i 40b/9
 şerr (Ar.): kötülük, fenalık, kötü iş. krş. şer.
 ş. 3b/7, 22b/7, 22b/7, B74b/7
 ş.+e 42a/1
 ş.+i 29a/3
 ş.+inden 39a/4, 40a/12, 41a/3,
 41a/8, 41b/10, 41b/12, 42a/4, 42a/5,
 42b/9, 45a/7, 72b/4, B73b/4
 ş.+üñden 40b/2, 40b/7

- ş.+ünüz 18a/7
 ş. ol- “günah olmak, kötü işlerden olmak” 22b/7
- şeyh (Ar.): bir tekke veya zaviyede reislik yapan ve müritleri bulunan kimse, tarikat piri, şeyh.
 ş. 11b/5, 18b/1, 21a/5, 21a/8, 21a/9, 39b/6, 39b/7, 40a/1, 40a/1, 40a/4, 40a/6, 40a/8, 79b/8, 79b/9
- şeytân (Ar.): Hz. Adem’e secde etmediği için cennetten kovulan insanları Allah’ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten varlık, şeytan.
 ş. 30b/13, 39a/4, 39a/6, 40a/12, 40b/1, 40b/3, 40b/4, 41a/3, 41b/3, 41b/5, 41b/7, 41b/10, 41b/12, 42a/4, 42b/8, 49a/8, 50a/1, 60b/10, 72b/3, B73b/3, B74a/6, B74b/1
 ş.+a 25a/10, B73b/9, B75a/3, B80b/11
 ş.+ı 40b/12, 41a/10, 42a/1, 42a/4, 66b/11, 66b/12, B74a/9
 ş.+ıduğun 39a/8
 ş.+ıdur 41b/13, 41b/13
 ş.+ları B74a/1
 ş.+uñ 10b/1, 14a/10, 14a/7, 14a/9, 41a/8, 42a/5, B74a/10
 ş.+a uy- 25a/10, B75a/3, B80b/11
 ş.-ı la’însin 40b/7
- şeytân-ı la’în (Ar.): Allah’ın rahmetinden men edilmiş, lanetlenmiş şeytan.
 ş.+sin 40b/7
- şiddetlü (<şiddet+lü) (Ar.+T.): şiddetli.
 ş. 46a/12
- şikâyet (Ar.): şikâyet, sızlanma, yakınma.
 ş. 3a/13, 44b/12, 45a/1, 45a/4, 69a/11
 ş.+ler 50a/6
 ş. eyle- 69a/11
 ş. it- 3a/13, 44b/12, 45a/1, 45a/4
 ş.+ler it- 50a/6
- şimden (<şimdiden): şimdiden, şu andan.
 ş. girü “bundan sonra, artık, bundan böyle” 42b/10, 43b/2, 43b/4
- şimdi: şimdi, şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.
 ş. 20b/13, 53b/7
 ş.+den 3a/11, 3b/6, 13b/8
- ş.+den girü “bundan sonra, artık, bundan böyle” 3a/11, 3b/6, 13b/8
 şimdiki: şimdiki, bu zamandaki, şu andaki.
 ş. 14b/4, 48b/7, 51a/12, 54b/9
- şiş-: şişmek.
 ş.-erdi B76b/1
- şol: 1. şu, o. [işaret sıfatı]
 ş. 2a/5, 2b/7, 2b/8, 4b/9, 9b/8, 12b/13, 12b/2, 12b/3, 12b/10, 13a/2, 14a/12, 15a/4, 17a/2, 20b/13, 21a/5, 23a/12, 24b/10, 26b/6, 26b/9, 27b/4, 27b/7, 28a/8, 29a/8, 29a/10, 29a/12, 29a/12, 32a/5, 32b/6, 33a/1, 36a/3, 37a/1, 37b/10, 41a/9, 43a/6, 43a/13, 44b/11, 48b/7, 49b/1, 51a/5, 52a/7, 61a/10, 61a/10, 61a/12, 61b/4, 62b/2, 68b/12, 71a/1, 72a/6, 72a/13, 74a/1, 75b/9, 76a/9, 76b/2, 76b/8, 78b/9, B75b/2, B76b/10, B83a/2, B84a/10
 2. şu, o. [işaret zamiri]
 şol kadar 20a/13, 53a/13, B76a/10
 şol ki 78b/13
- şorba (<şûrbā) (Far.): çorba.
 ş.+m B81b/11
- şöyle: şöyle, şunun gibi, şu tarzda, şu şekilde.
 ş. 15b/6, 47b/10, B76b/6
- şu: şu. [işaret zamiri]
 ş.+nlar 12a/13, 22b/10, 22b/13, 30b/11, 30b/12, 63b/1, 64a/2
 ş.+nuñ 14a/4
 ş.+ña 27b/10, 50a/12, 75b/10
 ş.+ña degin 50a/12
- şümlük, ğı (Far.+T.): uğursuzluk.
 ş.+ındandır B82a/8
- şükr (Ar.): şükür, görülen bir iyiliğe karşı gösterilen memnunluk.
 ş. 29a/2, 31a/9, 68a/4
 ş.+e 32a/2, 32a/9
 ş.+in 32a/6, 32a/7
 ş.+in it- 32a/6
 ş. it- 29a/2, 31a/9, 68a/4
- şübhe (Ar.): şüphe, kuşku.
 ş.+sini 3b/2

T

tā (Far.): ta, kadar, dek, değin, vaktaki, ne zaman ki.

t. ki “yeterki, sonunda, ne zaman ki” 3a/11, 4b/4, 6a/6, 14a/10, 14a/9, 15b/3, 16a/6, 16a/6, 16a/9, 16a/11, 17a/6, 18a/10, 19a/1, 19b/13, 22a/5, 24a/5, 24b/8, 29b/13, 34b/1, 35b/1, 38b/4, 42a/5, 42a/8, 43b/1, 43b/10, 46b/6, 49b/3, 50a/12, 52b/12, 54b/4, 55a/10, 57a/7, 62b/13, 66a/8, 69b/7, 72b/2, 72b/8, 77b/4, 78a/10, 79a/7, B76b/7, B85a/2

ta‘accüb (Ar.): hayret etme, şaşırma, şaşakalma.

t. 16b/2, 37a/3, 38a/1, 68b/7, 69a/4

t. mi 16b/3

t. it- “şaşırmak, hayret etmek”

16b/2, 16b/3, 37a/3, 38a/1, 68b/7, 69a/4

ta‘ālā (Ar.): Allah’ın isimleriyle birlikte kullanılan “ulu, yüce, yüksek olsun” anlamlarında bir saygı ifadesi.

Allāhü Ta‘ālā 8b/5, 34a/13, 34a/13, 34b/5, 35a/8, 35a/10, 35a/12, 35a/13, 39a/2, 43a/8, B74a/6

Allāhü Ta‘ālā’dan 12b/5, 66b/6

Allāhü Ta‘ālā hâzretinde 8b/7

Allāhü Ta‘ālā’ya 53a/4

Allāhü Ta‘ālā’yı B83b/8

Ḥaḳ Ta‘ālā 2a/9, 4b/7, 5b/10, 6a/12, 8b/6, 8b/10, 9a/2, 9b/4, 10a/6,

10a/8, 10b/5, 10b/7, 10b/8, 10b/9,

10b/12, 10b/13, 11a/4, 11a/5, 11a/6,

11a/8, 11a/10, 11b/1, 11b/10,

11b/13, 12a/5, 12a/7, 12a/13, 12b/1,

13a/11, 13a/13, 14b/7, 15b/4,

16a/12, 16b/11, 17a/2, 17a/7,

17a/11, 17a/12, 17b/3, 17b/4,

17b/13, 19a/6, 19a/13, 19b/10,

20a/12, 21b/11, 22a/8, 22a/9, 22b/8,

22b/13, 23a/3, 23a/13, 23b/2, 24a/2,

24a/3, 24a/7, 24a/8, 24b/11, 25b/9,

26a/6, 26b/11, 26b/12, 27a/3,

27a/11, 28a/6, 28a/9, 28a/13, 29a/5,

30a/4, 30a/13, 30b/5, 31a/13, 31b/3,

31b/5, 32a/2, 32a/4, 32b/11, 33b/3, 33b/5, 33b/6, 33b/11, 34a/4, 35a/1,

35a/10, 35b/5, 35b/7, 36a/12,

36b/7, 37a/1, 37a/7, 39a/12, 40b/6,

40b/12, 41a/4, 41a/10, 41b/9,

41b/12, 42a/4, 42a/4, 42a/7, 42b/3,

42b/4, 42b/7, 42b/10, 43a/10,

43b/8, 43b/12, 44a/3, 44a/8,

44b/10, 45a/6, 48b/12, 49a/7,

49a/13, 49b/3, 49b/6, 49b/9, 50b/4,

51b/1, 52a/13, 52b/8, 52b/13,

53a/5, 53b/4, 53b/7, 54b/2, 55b/7,

57a/4, 57a/10, 57b/9, 58a/1, 58a/7,

58a/9, 58a/10, 59a/8, 59b/4, 60b/1,

60b/12, 62b/1, 62b/3, 62b/13,

63a/5, 63a/10, 63b/1, 63b/2, 63b/3,

63b/7, 63b/9, 63b/13, 64a/6,

64a/10, 64a/11, 64b/12, 65a/4,

65a/8, 65a/8, 65a/9, 67a/7, 68a/6,

68a/8, 71a/13, 71b/2, 72b/8, 74b/2,

74b/4, 74b/11, 75a/1, 75a/12,

75b/7, 75b/11, 76b/8, 76b/10,

78a/11, 78b/3, 78b/5, 78b/8,

78b/12, 79b/7, B72b/11, B73a/5,

B73b/10, B74b/2, B75a/10,

B75b/10, B76b/4, B77a/8, B77b/11,

B78b/2, B80a/1, B80a/3, B80a/11,

B82a/6, B83b/1, B83b/3, B84a/8,

B85a/6

Ḥaḳ Ta‘ālā’dan 29b/1, 35a/3, 46a/4,

63b/3, 67a/12, 68b/5, 70b/3, 71b/1,

B83b/6

Ḥaḳ Ta‘ālā hâzretinde 8b/8, 19b/10,

64b/11, 71a/7

Ḥaḳ Ta‘ālā hâzretinden 11a/7,

41a/2, B77a/5

Ḥaḳ Ta‘ālā hâzretine 1b/2, 17b/4,

17b/13, 40a/11, 44b/9, 50a/6, 68a/4,

72b/3

Ḥaḳ Ta‘ālā’ı 25a/9, 68a/5, 68a/7,

74b/3

Ḥaḳ Ta‘ālā’nuñ 1b/6, 1b/7, 6b/5,

7a/6, 7a/11, 19a/9, 23a/7, 25a/5,

25b/5, 26a/12, 26b/10, 27a/11,

28b/5, 30a/10, 30a/12, 30b/6,

31a/11, 33b/9, 42a/2, 42a/12, 47a/3,

47a/13, 51b/12, 54b/6, 55a/4,

57b/13, 59b/2, 66a/8, 69b/6,

B73b/7, B78b/3, B82b/2

- Haḳ Ta‘ālā’nuñ hükminden çıkıcı
ol- 64a/5
- Haḳ Ta‘ālā’nuñ hışmına uğra-
65b/7
- Haḳ Ta‘ālā’nuñ hışmına uğrat-
63a/9
- Haḳ Ta‘ālā’nuñ hışmına ve ‘azābına
uğrat- 52b/7
- Haḳ Ta‘ālā’nuñ maḥbūbı ol-
16a/11, 16a/13, 16b/4
- Haḳ Ta‘ālā’ya 4a/5, 23a/10, 30b/6,
35b/4, 50b/1
- Haḳ Ta‘ālā’yı 3b/10
- Tañrı Ta‘ālā’nuñ 20b/10
- ṭa‘ām (Ar.): yemek, yiyecek, aş.
ṭ. 20b/6, 20b/9, 68b/1, 68b/2,
73b/11, 74a/1, 74a/7, B84a/8
ṭ.+ı 68b/2, 68b/6, 68b/7, 69b/8
ṭ.+ına 20b/8, 80a/6
ṭ.+lar 19a/12
ṭ.+lardan 20b/6
ṭ.+ları 75a/9
ṭ.+larından 80a/5
- ṭā‘āt (Ar.): ibadetler, kulluk görevleri.
ṭ. 34b/1, 35a/9
ṭ.+dür 34b/6
- ṭā‘at (Ar.): ibadet, ilahî emirlere uyma.
ṭ. 14a/8, 20b/12, 22a/10, 22b/1,
22b/8, 24b/11, 26b/2, 27a/10,
28a/5, 28b/1, 32a/9, 38a/9, 43b/4,
B76a/1
ṭ.+den 5a/8, 29b/12, 30a/1
ṭ.+e 1b/9, 3b/9, 3b/11, 9a/8, 10a/7,
11b/11, 15b/3, 16a/11, 17b/2,
18a/10, 21a/1, 21b/12, 24a/5, 24a/9,
26b/7, 28a/1, 30a/8, 30b/9, 31a/7,
32a/3, 34a/4, 34a/5, 34b/11, 38b/3,
40a/10, 42a/9, 44b/1, 62b/13,
70b/4, B75b/5, B76a/2, B76a/8
ṭ.+i 10b/9, 22b/2, 24a/11, 30a/6,
34a/6, 43b/3
ṭ.+ile 31b/12
ṭ.+in 38b/1
ṭ.+inden 4b/2, 19a/10
ṭ.+ler 21b/7, 30b/4
ṭ.+ler ve ‘ibādetler kıl- 30b/4
ṭ. ve ‘ibādet it- “itaat ve ibadet
etmek” 32a/9
‘ibādetler ve ṭā‘atler eyle- 21b/7
- ‘ibādet ve ṭā‘at it- 22a/10, 22b/8,
24b/11, 26b/2, 27a/10, 28b/1, 38a/9
‘ibādet ve ṭā‘at kıl- “ibadet ve itaat
etmek” 20b/12, 22b/1, B76a/1
erbāb-ı ṭā‘ate 9b/3
- ṭabāḳ (Ar.): tabak, kap.
ṭ.+dan 74a/7
ṭ.+lar 44a/10
ṭ.+lara 68b/3, 68b/7, 69b/9
- tābi‘ (Ar.): bağlı kalan, boyun eğen, uyan,
tabi.
t. 29a/13, B73b/9, B83a/3
t.+dür 35b/10
t. kıl- “boyun eğdirmek, uydurmak,
bağlı bırakmak” 29a/13
t. ol- “uymak, bağlı olmak”
B73b/9, B83a/3
- ṭabī‘at (Ar.): tabit, huy, mizaç, karakter.
ṭ. 6b/2, 6b/3
- tabla (<ṭabla) (Ar.): satıcı vb.nin kullandığı
tahtadan tepsi.
t.+yıla 21a/3
- tābūt (Ar.): ölü taşınan sandık, tabut.
t. 37b/12, 62b/5
t.+lara 71b/13
t.+um 38a/1
t.+uñ 37b/13
- tāc (Ar.): hükümdarların başlarına
giydikleri cevahirli başlık.
t. B83a/11
t.+dur 69b/12
t.+umdan 76a/10
- ṭadıcı: tadıcı, tadan.
ṭ.+dur 36a/13
- tafḍīl (Ar.): [gr.] en üstünlük, üstünlük
derecesi, süperlatif.
t. 55a/1
- ṭağ: dağ.
ṭ.+a 37b/10, 37b/11
ṭ.+lar 46b/7
ṭ.+ları 46b/6
- ṭağyīr (Ar.): başkalaştırma, değiştirme,
bozma.
t. 51b/7, 58b/2, 58b/3, B78a/5,
B82a/6
t. it- 51b/7, B82a/6
t. itme- B78a/5
t. ol- 58b/2, 58b/3
- taḥammül (Ar.): dayanma, katlanma.

- t. 32a/12, 32a/13, 32b/2, 32b/9, 46b/7
t. eyle- 32b/9, 46b/7
t. it- 32a/12, 32a/13, 32b/2
ṭāhir (Ar.): temiz, pak.
ṭ. 57b/1
taḥkīk (Ar.): doğrulu ispat edilmiş, dosdoğru, gerçek, hakikat, gerçekten, katiiyen.
t. 3b/8, 11b/8, 22b/10, 54b/3, 67a/5, B74a/9, B77b/9, B85a/6
taht (Far.): taht, hükümdarların oturduğu büyük koltuk; hükümdarlık makamı.
t. 37b/12, B83a/11
t.+ıla 76a/3
t.+ını 76a/7
t.+um 76a/12
t.+umdan 76a/10
taḥarrüb (Ar.): yakınlık, yakınlaşma.
t.+ile 39a/1
ṭākat (Ar.): güç, kuvvet.
ṭ. 32a/8, 32b/1, 32b/10
ṭ. getir- “güç yetirmek, tahammül etmek, katlanmak” 32b/1, 32b/10
ṭ. getireme- “güç yetirememek, tahammül edememek, katlanamamak” 32a/8
taḥvā (Ar.): Allah’tan korkma, dinin yasaklarından tam olarak kaçınma.
t. 8b/8, 9a/7, 10a/6, 10a/7, 10a/9, 10b/1, 10b/2, 11b/12
t.+da 10b/6
t.+dur 10a/13
t.+yıla 11b/3, 11b/11
t.+yıla mı 12a/8
ehl-i taḥvā+ya 9b/2, 10b/5
ehl-i taḥvā+yı 10b/12, 10b/13
ṭalāk (Ar.): boşanma, nikâhlı kadın bırakma.
ṭ.+ı 49b/5
ṭaleb (Ar.): isteme, arzulama, heves etme.
ṭ. 1b/11, 11b/4, 23b/3, 23b/8, 29b/4, 30b/13, 64a/4
ṭ.+inde 30b/11
ṭ. eyle- 1b/11, 11b/4, 29b/4, 64a/4
ṭ. it- 23b/3, 23b/8
ṭ. itme- 30b/13
taʿlīm (Ar.): öğrenme, öğretme, öğretim, okutma, ders verme, eğitim, idman.
t. 3a/5, 52b/7
t.+dür 41b/11
t. eyle- “uygulamalı, alıştırma öğretmek” 52b/7
t. it- “uygulamalı, alıştırma öğretmek” 3a/5
tamām (Ar.): bütün, tam, tamam, eksiksiz, tamamen.
t. 20b/7, 46a/12, 60a/7, 64a/9, 75a/5, 77b/13, 78a/11, 78a/12, 78b/12, B82b/6, B83a/5, B84a/8, B84a/9
t. it- “bitirmek, tamamlamak” B82b/6, B83a/5
t. ol- “tamam olmak, bitmek, sona ermek” B84a/8
t. olma- “tamam olmamak, eksik kalmak” B84a/9
ṭamar: damar.
ṭ.+ının 62b/7
ṭ.+lara 41b/5
ṭ.+lardur 41b/8
ṭ.+larında 62b/8
ṭ.+larından 62b/6
ṭamu (<tmw) (Soğd.): cehennem.
ṭ. 77b/9
ṭ.+nun 10a/10, 10a/10
ṭamulık, ğı (<tmw+lık) (Soğd.+T.): cehennemlik, cehennem olma durumu.
ṭ.+ıla 77b/9
ṭaʿn (Ar.): sövme, yerme, ayıplama. krş.
ṭaʿne.
ṭ.+lar 5a/12
ṭ.+lar it- “sövmek, yermek, kötü sözler etmek” 5a/12
ṭaʿne (<ṭaʿn) (Ar.): sövme, yerme, ayıplama. bkz. ṭaʿn.
t.+ler 5b/5
t.+ler it- 5b/5
ṭanışık, ğı: danışma, istişare.
ṭ.+ıla 15a/4
ṭāñla-: hayret etmek, şaşırma, şaşmak.
ṭ.-dı 69a/4
Tañrı: Tanrı, Allah.
T. 1b/8, 42b/6, 43b/3, 44a/11, B82b/1, B83a/8, B83a/10

T.+dan 6a/13, 6b/1, 20b/2, 23b/8,
70a/5, B78a/2, B78a/2, B83b/10,
B83b/11, B84a/2
T.+m 40b/8
T.+nuñ 25b/5, 31b/1
T.+uñ 40b/5, 40b/11
T.+yı B83b/11
T. Ta‘ālā’nuñ 20b/10
tanuk, ğı: 1. tanık, şahit.
t. 19b/10
t.+ı 71a/2
t.+lardur 71a/6
t.+ları 71a/3
t. ol- “şahit olmak” 19b/10
tanuqlık: tanıklık, şahitlik. krş. tanuqluq.
t. 19b/10, 71a/8
t. vir- “şahitlik etmek” 19b/10,
19b/13, 71a/8, 71a/9
tanuqluq: tanıklık, şahitlik. krş. tanuqlık.
t. 19b/13, 71a/9
tapmaqlık: tapma durumu, tapma, kulluk
etme.
t.+dan B80a/8
taraf (Ar.): taraf, yan, yön, kısım.
t.+dan 43a/11
t.+ı 18b/3
t.+ını 53a/12
tarak, ğı: tarak.
t. 60a/9
t.+a 60a/7
t.+lar 60a/3
t.+ları 60a/3
tarīfe (<ta‘rife) (Ar.): bir şeyin içeriğini,
kullanılışını anlatan bilgi,
tanıtımalk.
t. 69a/10
tarīk (Ar.): yol, usul, yöntem, iş ve
davranışta tutulan yol.
t.+um 31b/9
tarla: tarla, ekenek.
t. 27b/4
t. eyle- “tarla yapmak, tarla haline
getirmek” 27b/4
tarlık: dert, sıkıntı, bela.
t.+dan 11a/1
tart-: tartmak, ölçmek.
t.-uñ 18a/8
tartıl-: tartılmak, ölçülmek.
t.-an 18a/11

t.-ıcaq 18a/11
tartu: tartı, ölçü.
t.+yıla 20a/9
taru: darı, buğdaygillerden kuraklığa
dayanıklı bir bitki.
t. 51a/5
t.+dan 51a/5, 51a/10, 51a/12
gerek üzümnden olsun gerek tarudan
olsun gerek baldan olsun 51a/10
tās (Ar.): tas, genellikle içine sulu şeyler
konulan metal vb.inden yapılmış
kap.
t. 8a/6
taş: taş. krş. daş
t. 75b/4
t.+dan 13a/12, 13a/13, 33b/6
t.+ıla 56a/2
t.+ına 34b/2, 34b/3, 34b/4, 34b/4
t.+lar 53b/5, 53b/12, 54a/1, 57a/4,
57a/5
t.+lardan 33b/4
t.+ları 54a/4, 54b/8
t.+larıdur 54b/7
t.+larıla 64b/4
t.+larından 53b/4, 54b/1
t.+um 75b/3
t.+umdan 66b/11
t.+uñ 53b/5
t.+lar yağ- 57a/5
t.+lar yağdur- 53b/5, 53b/12
taşra: dışarı, dış.
t. 34b/9, 41b/9, 68a/1, 68a/2
t.+sına 34b/10
t. çık- “dışarıya çıkmak” 41b/9,
68a/2
t. sür- “dışarı atmak” 68a/1
tat-: tatmak, tadına bakmak.
t.-sa 36a/12, 36b/1
t.-uñ 23a/11
tatlu: tatlı, lezzetli.
t. 48a/12
tayan-: dayanmak, yaslanmak.
t.-mışam 46a/7
tāyife (<tā‘ife) (Ar.): bölük, grup, topluluk.
t.+dür 6b/9
t.+ye 30a/5
ta‘yīn (Ar.): atamak, görevlendirmek.
t. 38b/6
t. eyle- 38b/6

- taẓarru^c (Ar.): kendini alçaltarak yalvarma, samimi bir şekilde Allah’a dua etme.
t. 40a/13, 41a/2
t. it- “yalvarmak, yakarmak, dua etmek” 41a/2
t. kıl- “içten yalvarmak, dua etmek” 40a/13
- tāze (Far.): taze, yeni, bayat olmayan.
t.+yiken B81b/5
- taẓāf (Ar.): artırma, katlandırma, kat kat artırma.
t. 28a/13
t. it- 28a/13
- taẓīm (Ar.): büyükleme, büyük sayma, yüceltme, saygı gösterme, ikram etme.
t. 9a/12, 9b/7, 11a/4, 35b/4, 43a/7
t.+ler 9a/6
t.+ler ve ikrāmlar kıl- 9a/6
t.+ve ikrām id- 9b/7
t.+ve ikrām kıl- 9a/12, 11a/4
- taẓīr (Ar.): azarlama, suçluyu suçuna göre sözle azarlama.
t. 55b/12, 56b/9
- tebāreke ve taʿālā (Ar.): “mübarek ve yüce” anlamında Allah için kullanılan bir saygı ifadesi.
t. 63a/2
- tebdīl (Ar.): değiştirme, dönüştürme, başka bir hale getirme.
t. 17a/12, 53b/13, 58a/9
t. it- “dönüştürmek” 17a/12
t. ol- “değişmek, dönmek” 53b/13, 58a/9
- teberrük (Ar.): mübarek sayma, uğur sayma.
t. 69b/13, 79b/12
t. vir- “uğur sayarak vermek” 69b/13
- tecāvüz (Ar.): ötesine geçme, sınırı aşma, yeltenme, meyletme, el uzatma.
t. 53a/5
t. eyle- “yeltenmek, meyletmek, el uzatmak” 53a/5
- teʿcīl (Ar.): sonraya bırakma, geciktirme, erteleme, tecil.
t. 15a/4
t.+i 16a/10
- t. it- “ertelemek, geciktirmek” 15a/4
- tecribe (Ar.): tecrübe, deneme, sına.
t. 70a/10
t. eyle- “denemek, sınamak” 70a/10
- tedārük (Ar.): tedarik, hazırlama, el geçirme, edinme.
t. 15b/7
t. itme- “hazırlamamak, edinmemek” 15b/7
- teferrüc (Ar.): açılma, ferahlama, gezinti yapma, gezip görme.
t. 13b/12, 59b/3
t. it- “gezinti yapmak, gezip görerek ferahlamak” 13b/12, 59b/3
- tefsīr (Ar.): yorum; Kur’an-ı Kerim’in mana bakımından izahı.
t. 27a/9
t.+inde 3a/2, B79b/5
t. it- “yorumlamak” 27a/9
ehl-i tefsīr “din alimleri, müfessirler” 33a/2, 33a/12
- teḥīr (Ar.): geriye bırakma, geciktirme, erteleme.
t. 14b/12, 15a/2, 15a/3, 15a/9, 38b/2
t. eyle- “ertelemek” 15a/9
t. eyleme- “ertelememek” 14b/12, 15a/3
t. it- “ertelemek, geciktirmek” 15a/2, 38b/2
- teḫāza (<teḫāzā) (Ar.): iktiza etme, gerekme, ihtiyaç, gereksinim.
t.+sıçun 53a/1
- tekrār (Ar.): aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması, tekrar.
t. 46b/11, 78a/12
t. eyle- “tekrarlamak” 78a/12
t. it- “tekrar etmek” 46b/11
- telef (Ar.): boş yere harcama, ziyan etme.
t. 49a/4
t. idici “ziyan edici” 49a/4
- temettu^c (Ar.): kâr etme, kazanma, kâr, fayda.
t. 74b/7, 74b/13
t. it- “kazanmak, kâr etmek” 74b/7, 74b/13

tena^cum (<tena^cum) (Ar.): bolluk, çokluk, zenginlik, nimet içinde, bolluk içinde bulunmak, şatafatlı hayat sürmek.

t. 74a/9, 75a/11

t.+ı 38a/5

t. it- “bolluk içinde yaşayıp rahat etmek” 74a/9, 75a/11

tepsi: fincan, tabak, bardak gibi şeyleri taşımaya yarayan türlü büyüklükte derinliği olmayan düz kap.

t.+ye 68b/8

terah^hum (Ar.): merhamet etme, acıma.

t. 53b/2

t. it- “acımak” 53b/2

terāzū (Far.): terazi. krş. terāzū.

t. 18a/10

terāzū (<terāzū) (Far.): terazi. bkz. terāzū.

t.+sile 18a/8

terbiyet (Far.): terbiye, besleyip büyütmek, eğitim.

t.+ler 2a/1

t.+ler kıl “besleyip büyütmek, terbiye etmek, eğitmek” 2a/1

tereşşu^h (Ar.): sızma, akma, sızıntı yapma.

t. 34b/2, 34b/6

t. eyle- “sızmak” 34b/2

t. it- “sızmak” 34b/6

terk (Ar.): bırakma, bırakılma, koyuverme, salıverme, vazgeçme, terk etme.

t. 1b/9, 4a/11, 4b/4, 5a/4, 6a/5, 8b/5, 9a/8, 9b/1, 10a/3, 11b/4, 11b/10, 11b/11, 16a/4, 16a/5, 17a/9, 17b/2, 18a/9, 22b/2, 24a/11, 25a/11, 25a/2, 25a/6, 25b/6, 25b/8, 25b/8, 27a/8, 29a/3, 29b/1, 29b/5, 30a/6, 30b/8, 32a/7, 38a/8, 38a/12, 42a/9, 44b/7, 53a/4, 53a/8, 58a/1, 60b/12, 67a/4, 68a/8, 68b/5, 69a/2, 69a/9, 69b/7, 69b/8, 74b/13, 75b/11, 76a/1, 76a/2, 76b/11, 76b/13, 77a/8, 77a/9, 78a/3, B73a/6, B74b/1, B75a/5, B75b/4, B77b/1, B83b/11
t. eyle- “terk etmek, bırakmak, vazgeçmek” 1b/9, 4a/11, 4b/4, 5a/4, 9a/8, 17a/9, 24a/11, 25b/6, 25b/8, 29b/1, 68a/8, 69a/2, 69b/8, 76a/2, B75a/5

t. eyleme- “terk etmemek, bırakmamak, vazgeçmemek” 76a/1, 78a/3

t. it- “terk etmek, bırakmak” 6a/5, 8b/5, 9b/1, 10a/3, 11b/4, 11b/10, 11b/11, 16a/4, 16a/5, 17b/2, 18a/9, 22b/2, 25a/11, 25a/2, 25a/6, 27a/8, 29a/3, 29b/5, 30a/6, 30b/8, 32a/7, 38a/8, 38a/12, 42a/9, 44b/7, 53a/4, 58a/1, 60b/12, 67a/4, 68b/5, 69a/9, 69b/7, 74b/13, 75b/11, 76b/13, 77a/8, 77a/9, B73a/6, B74b/1, B75b/4, B77b/1, B83b/11

t. itme- “terk etmemek, bırakmamak” 25b/8, 53a/8, 76b/11

tesbī^h (Ar.): Allah’ın adını zikrederek ibadet etmek, Allah’a ta’zim etmek.

t. 20b/8

t.+e 21b/8, 43b/10, 78a/10, B73a/4

t.+lerden 78b/13

t.+lerdür 79a/1

t.+üñ 76a/11

t. it- “Allah’ın adını zikrederek ibadet etmek” 20b/8

teslīm (Ar.): ruhunu teslim etmek, ölmek.

t. 67a/1, B82b/4

t. ol- “can vermek, ruhunu teslim etmek” 67a/1, B82b/4

teşbī^h (Ar.): benzetme, benzetilme.

t. 41a/10

t. it- “benzetmek” 41a/10

teṭavvu[‘]āt (Ar.): farz olmayan ibadetlerde bulunma, nafile ibadetler etme.

t.+ını 62b/4

tevāzu[‘] (Ar.): alçak gönüllülük, kibirsizlik, mütevazılık.

t.+dur 34a/8

t.+ıla 60a/9

tevbe (Ar.): tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen karar, söz.

t. 12a/9, 13a/7, 13a/8, 15a/5, 15a/10, 15b/1, 15b/3, 16a/3, 16a/4, 16a/5, 16a/8, 16a/11, 16a/12, 16b/5, 16b/6, 16b/7, 16b/11, 16b/13, 17a/2, 17a/9, 17a/12, 18a/7, 18a/9, 26b/11, 26b/11, 26b/13, 27a/2, 28b/1, 29a/3, 31a/6, 38a/12, 40a/4,

- 42a/3, 55a/11, 55b/12, 66b/6,
66b/7, 69a/2, 70b/4, 72b/7, 77a/10,
77a/10, 77b/4, B85a/1
t.+i 15a/2, 15a/3, 15a/4, 16b/11,
17a/2, 27a/3
t.+lerin 17a/10
t.+nũñ 16a/10
t.+ñ 27a/7
t.+sini 16b/1
t.+i 38b/2
t.+ye 71a/10
t. eyle- “bir günah veya suçu bir
daha yapmamaya karar vermek”
18a/9, 26b/11, 27a/2, 40a/4, 69a/2
t. istiğfâr it- “tövbe etmek ve
bağışlanmayı dilemek” 29a/3
t. it- “bir günah veya suçu bir daha
yapmamaya söz vermek” 12a/9,
13a/7, 15b/3, 16a/3, 16a/5, 16a/11,
16b/11, 16b/13, 17a/2, 17a/9,
17a/12, 18a/7, 26b/11, 26b/13,
28b/1, 31a/6, 38a/12, 42a/3, 66b/7,
77a/10
t. itme- “işlediği günah veya
suçlardan pişman olmamak, tövbe
etmemek” 55b/12, 72b/7, 77a/10,
B85a/1
t. kıl- “bir günah veya suçu bir daha
yapmamaya karar vermek” 70b/4
t. kılma- “işlediği günah veya
suçlardan pişman olmamak, tövbe
etmemek” 55a/11
t. ol- “bir günah veya suçu bir daha
yapmamak” 66b/6
t.+ye gel- “tövbe etmeye karar
vermek” 48a/7, 71a/10
t. idinceye degin 77b/4
t.-i naşûh 27a/4, 27a/7
t.-i naşûh ol- “samimi, içten tövbe
olmak” 27a/3
tevbe-i naşûh (Ar.): bir daha bozmamak
üzere edilen samimi tövbe.
t. 27a/3, 27a/4, 27a/7
t. ol- 27a/3
tevbesüz (<tevbe+süz) (Ar.+T.): tövbesiz,
tövbe etmemiş, tövbenin olmaması,
tövbenin bulunmaması.
t. 14b/13, 15b/1
tevbîh (Ar.): tekdir, azarlama, paylama.
t. B74b/2
t. it- “azarlamak” B74b/2
tevcîh (Ar.): yorumlama, mana verme.
t.+lerin 59b/4
tevecçüh (Ar.): yönelme, çevrilme.
t. 38a/11, 42a/6
t. eyle- “yönelmek” 42a/6
t. it- “yönelmek” 38a/11
tevekkül (Ar.): işi Allah’a bırakıp kadere
razı olma.
t. 2a/4, 31a/10
t.+dür 34a/8
t. eyle- “kadere, yazgıya boyun
eğmek” 2a/4
tevfîk (Ar.): yardım, Tanrı’nın yardımı.
t. 31a/7, B80b/7
t. vir- “yardım etmek” 31a/7
tıb (<tıbb) (Ar.): hekimlik, tabiblik,
doktorluk, tıp.
t. 52a/4
tımâr (<tîmâr) (Far.): bakım, toprak, tarla
bakımı.
t. 69a/13
t. eyleme- “(toprak, tarla için)
bakmamak, bakımını yapmamak”
69a/13
tırnağ, ğı: tırnak. krş. dırnağ
t.+ına 38a/4
tînetü’l-ḥabâl (<tıynetü’l-ḥabāl) (Ar.):
bozuk balçık, bozulmuş maya;
cehennem içinde, dünyada içki
içenler için hazırlanmış,
münafıkların ve kafirlerin
gövdesinden akan irinle kandan
yapılmış içecek.
t. B85a/7, B85a/8
tiryāk (Ar.): panzehir, ilaç.
t. 16a/9, 16a/10
t.+ı 26a/1
t.+ıdur 16a/8, 75a/7
t.+ıla 16a/4
tiz (<tîz) (Far.): tez, çabuk, hemen. bkz. tîz.
t. 20b/12
tîz (Far.): tez, çabuk, hemen. krş. tiz.
t. 20b/13, 25b/12, 33a/3, 37a/4,
58b/11, 68a/1, 75b/13
tizcek (<tîz+cek) (Far.+T.): derhal, hemen,
çabucak. bkz. tîzcek.

- t. 6a/5, 7b/4, 13a/7, 16a/3, 16a/4, 16a/5, 16a/8, 16a/10, 18a/9, 38a/12, 48a/12, 75a/8
- tīzcek (<tīz+cek) (Far.+T.): derhal, hemen, çabucak. krş. tizcek.
t. 15b/7
- toğ-: 1. dünyaya gelmek, doğmak.
t.-ar 27b/12, B79a/11
t.-dı B84b/3
t.-duğundan 79a/7
t.-mış 14a/2
2. (güneş, ay, yıldız) ufuktan yükselerek görünmek, doğmak.
t.-ar 19b/8
t.-dum 19b/9
t.-madın 79a/5, 80a/1
- toğrul-: eğik veya eğri bir şey, düz bir duruma gelmek, düzleşmek.
t.-mış 30a/9
eyegüleri toğrul- “kaburga kemikleri düzleşmek” 30a/9
- toğruluk, ğı: doğruluk, dürüstlük.
t.-ın 69a/3
- toğur-: doğurmak, dünyaya getirmek.
t.-dı B81b/3
t.-mayaydı B81b/3
- tohum (<tuḥm) (Far.): tohum, çekirdek.
t. 27b/5, 27b/7
t.+ı 53a/6
t.-ın 28a/5, 28a/5
t.-ların 28a/2
t. ek- 27b/5
t. ekme- 27b/7
ḥasenāt tohumın biç- 28a/5
ʿibādet tohumların ek- 28a/2, 28a/5
- tokın-: dokunmak, değmek, temas etmek.
krş. dokın-.
t.-ur 61a/12
göñline tokın- “gönlüne temas etmek, işlemek” 61a/12
- toksan: doksan. [sayı]
t. 17b/8
- toköz: dokuz. [sayı]
t.-dur 59a/1
t.-ı 40a/3
- toközuncı: dokuzuncu.
t. 11b/1, 50a/11, 80a/13
- tol-: dolmak, dolu hale gelmek.
t.-mış 34b/5, 34b/9
- t.-mışdur 43b/9
t.-mış ol- 34b/9
balıla tolmış ol- 34b/5
- tolan-: dolanmak, bir şeyin çevresinden, etrafından gitmek.
t.-uvirür B73a/10
- tolaş-: bir şeyin üzerine bir veya birkaç kez dolanmak, sarılmak.
t.-mış 72a/10
t.-ur 41a/11, 41a/12
- toldur-: doldurmak, dolu duruma getirmek.
t.-a 34b/1, 35a/13, B83a/4
t.-mağ 35a/8
t.-uñ 17a/6
- tolın-: dolanmak, bir şeyin çevresinde dönmek. krş. toln-.
t.-a 19b/11
- tolu: dolu.
t. 34a/1, 59b/7, 65b/12
t.-dur 43b/8
t. ol- 34a/1
- tolun-: dolanmak, bir şeyin çevresinde dönmek. krş. toln-.
t.-madın 80a/2
- ton: elbise, giyilen şey, giysi.
t. 10a/13
t.-ı 10a/9, 10a/9, 10a/13
t.-ın 10a/7, 10b/1, B83a/6
t.-ları 72b/8, 75a/9
- toprak, ğı: toprak.
t. 26a/3, 75a/9, B81a/6
t.-am 8b/2
t.-dan 64b/12
t.-dur 8a/4, 26a/3
t.-ıdum 8a/10
t. ol- 75a/9, B81a/6
kara toprak ol- 26a/3
- topuk, ğı: topuk.
t.-uñ 14b/9
- toz: toz, çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak.
t. 14b/5, 14b/5
t.-a 2b/7
- tuḥfe (Ar.): hediye, armağan, hoş a giden, güzel şey.
t. 44a/11
- tur-: 1. durmak, hareketsiz kalmak, kımıldamamak. krş. dur-.
t. 70b/11

1. -dum 70a/13
 2. ayağa kalkmak, dikilmek.
 1. -a 9b/5
 1. -ıgeldi (tırıgel-) “ayağa kalkmak” 68b/2
 1. -ugeldi (tırıgel-) “ayağa kalkmak” 45b/9, 60a/9
 1. -urlar 75a/13
 3. kalmak, beklemek, durmak.
 1. -ısar 42b/7
 1. -ıvarur (tırıvar-) “durup beklemek” B73b/7
 1. -maz 41b/8
 1. -ur 41b/9
 4. ara vermek, kesintiye uğramak.
 1. -madın 18b/8
 5. ayakta durmak, dizilmek, beklemek.
 1. -urlar (ayağın 1. -ur-) “ayakta durmak” 67b/6
 6. sürerlik bildiren tasviri fiiller kurar.
 eglenütur- 68b/4
 7. birleşik fiil ve deyimler kurar.
 1. -alar 44a/13
 1. -madı 38a/5
 1. -ur 54b/1, 59b/10
 hazır 1. -ur- “hazırda beklemek” 44a/13
 karşı 1. -urma- “karşı durmamak, karşı koymamak, itaat etmek” 38a/5
 mu‘alla 1. -ur- “boşlukta asılı kalmak” 54b/1, 59b/10
 1. -urak, 1. -ı: yerleşilen yer, yurt, mekân, barınak, durak.
 1. -ı 22b/13, B72b/10
 1. -ur: 1. rast gelme, karşılaşma, nail olma, erişme.
 1. 42b/12
 1. -ol- “nail olmak, erişmek, ulaşmak” 42b/12
 2. (mec.) gaye, uğur, maksat.
 1. -dadur B73a/3
 1. -ut: 1. herhangi bir durumda bulundurmak.
 1. -ut-
 1. -dı 39a/13
 hoş 1. -ut- “birine iyi ve sevecenlikle davranmak, isteklerine cevap verip mutlu kılmak” 39a/13
 2. birleşik fiil ve deyim oluşturur.

1. -a 19a/13
 el ucıla 1. -ut- “dikkate almamak, önem vermemek, yerine getirmemek” 19a/13
 1. -utruk, 1. -ı: ateş tutuşturmaya yarayan madde, ateş tutuşturacak çör çöp.
 1. -utruk
 1. -ı 32b/10
 1. -ut: 1. fark etmek, sezmek, anlamak. 1. -ut-
 1. -ar 41a/10
 1. -dı 41b/3, 69a/1, 69b/2
 1. -mazsa 6b/3
 2. hissetmek, algılamak.
 1. -maya 10a/10, 43a/10
 türāb (Ar.): toprak.
 1. -dur 26a/1, 75a/8

U

- u (Far.): ‘ve’ [bağlama edatı]. 1. -ut, 1. -ü, 1. -vü.
 u. 1b/1, 1b/5, 3a/3, 9b/11, 16b/11, 39b/1, 44b/13, 63b/6, 66b/7, 72b/4, B73a/6, B73a/7, B73b/8, B75b/4, B81a/11
 uç, -cı: uç, uç taraf, kenar.
 u. -ıla 19a/13, 25b/3
 u. -ın 32b/1
 el ucıla 1. -ut- “dikkate almamak, önem vermemek, önemsememek” 25b/3
 el ucıla 1. -ut- “dikkate almamak, önem vermemek, önemsememek” 19a/13
 1. -ucb (Ar.): kendini beğenmişlik.
 1. -u. 34a/2
 1. -u. +dür 34a/9
 uç-: uçmak.
 u. -ardı 14a/4
 uçmak, 1. -ı (<uṣṭmaḥ) (Soğd.): cennet.
 u. 22b/9, 22b/11, 23a/3, 42b/12, 43a/6, 43a/9, 67a/4, 78b/3, 80a/4, B85a/2
 u. -da B84b/1
 u. -dan 9b/6, 43a/12, 43a/12, B84b/2
 u. -ı 67a/6
 u. -ıdur 74a/9, 74a/12
 ud: haya, edep.

- u. (ud yirin) 71b/6
u. (ud yirlerinin) 71b/13
u. (ud yirlerinden) 72a/11
‘ud yiri’ “edep yeri; erkek ve kadının cinsel organlarının bulunduğu yer”
uğra-: 1. yolu düşmek, uğramak.
u.-dı 21a/3
2. maruz kalmak, tutulmak, yakalanmak, duçar olmak.
u.-dı 42a/11, B84b/2
u.-duñ 42b/11
u.-mıñ 40b/13
u.-r 38b/2, 61a/8, 65b/7, 65b/7
u.-rsın 49b/13
u.-yısar 46b/1
Allāh’uñ hışmına uğra- 49b/13
belālara uğra- B84b/2
belāya uğra- 38b/2, 61a/8
Haḫta‘ālā’nuñ hışmına uğra- 65b/7
hışāba uğra- 65b/7
każāya uğra- 40b/13
rāḫata uğra- 42b/11
sa‘ādete uğra- 42a/11
uğrat-, dur: maruz bırakmak, duçar etmek.
u.-ayıldı 52b/8
u.-dı 52b/8
u.-ur 63a/9, 63a/10
dürlü ‘azāblara uğrat- 63a/10
Haḫ Ta‘ālā’nuñ hışmına uğrat- 63a/9
Haḫ Ta‘ālā’nuñ hışmına ve ‘azābına uğrat- 52b/8
uğrı: hırsız. krş. uğru.
u. 41a/10
u.+dur 6b/2
u.+ya 41a/9, 41a/10
uğru: hırsız. krş. uğrı.
u.+sı 41b/3
uğun-: bayılacak hale gelmek, bayılmak, akli başından gitmek.
u.-ur 32b/11
uğurla-: çalmak, hırsızlık etmek.
u.-duñ 40a/5
u.-r 6b/3
uğurluk: hırsızlık.
u. 41a/9
u. eyle- 41a/9
‘uḫūbet (Ar.): ceza, azap.
‘u.+lerden 66a/8
ulaş-: ulaşmak, kavuşmak, birleşmek.
u.-aydı 23b/10
u.-sa 12b/12
ulaşdur-: ulaştırmak, kavuşturmak, birleştirmek.
u. B80a/10
u.-up 21b/6
‘ulemā (Ar.): âlimler, ilim sahipleri, bilginler.
‘u. 6a/7, 12a/11, 14b/3, 15b/12, 20a/7, 27a/7, 47b/4, 59a/5, 61a/5, B76a/5
‘u.+dan 17b/8
‘u.-i rāsiḫīn “büyük alimler, din bilgisi çok geniş olan alimler”
B80b/1
ulu: ulu, büyük, yüce.
u. 11b/12, 13b/11, 14a/1, 14a/4, 16a/12, 24a/1, 31b/11, 31b/13, 35a/2, 38a/1, 39b/4, 39b/11, 50a/1, 55a/3, 55b/8, 55b/8, 56b/5, 63a/9, 63b/8, 64b/11, 64b/13, 65a/4, B78a/7, B81b/11, B85b/9, B86a/11
u.+lar 8a/12, 21b/1
u.+lardandır 16b/1
u.+sı 31b/6
bundan korkunç ulu günāh olma- 55a/3
u. hışm ol- 55b/8
u. ‘ābidlerden ol- B78a/7
um-: ummak, ümit etmek, beklemek, temenni etmek.
u.-a 29b/1
u.-ar 29b/6
u.-aram 27b/6, 27b/9
u.-arsın 28b/5, 47b/10
u.-dı 48a/1
u.-duḡuñ 47b/13
u.-maḫ 27a/11, 29b/5, 29b/12, 30b/9
u.-maḫdur 29b/2
beḫā um- “ebedilik temenni etmek”
47b/10
ḫuru rahmet um- “ibadet etmeksizin rahmet beklemek”
29b/12
ḫuru um- “boş yere ümit etmek”
29b/2

- necāt um- “kurtuluş beklemek”
28b/5
rahmet um- “rahmet beklemek”
29b/1, 30b/9
şefā‘at um- “şefa‘at beklemek”
29b/5
- ‘umre (Ar.): hac mevsiminin dışında
Kâbe’yi ve Mekke-i
Mükerre‘e’nin mübarek yerlerini
ziyaret etme.
‘u. 78a/11
- umu: ümit, emel, arzu, dilek, beklenen şey.
kuru umuya düş- “boş yere ümit
etmek, boşu boşuna beklemek”
30a/6
u.+ya 30a/6
- umūr (Ar.): işler, maddeler.
u.+dan 56b/9
- unut-, dur: unutmak. krş. unut-.
u.-alar 37b/9
- unut-, dur: unutmak. krş. unut-.
u.-duñ B74b/9
u.-ısar 40b/11
u.-mağıl 75b/8
u.-mağda 38b/1
u.-urın B78b/4
- ur-: 1. çarpmak, vurmak.
u.-a 62b/3, 62b/4
yüzine ur- 62b/3, 62b/4
2. elini veya elindeki bir şeyi bir yere
hızla indirmek, vurmak, dövmek.
u.-alar 56a/2
u.-dı 38a/3
u.-duklarını 64a/10
u.-ısar 46b/2
u.-ısarlar 64b/1
u.-ısarlardır 50a/10
u.-mağ 64b/2, 77a/11
u.-mazlarısa 50a/9
u.-uñ 64a/8
depere ur- 46b/2
hadd ur- 64a/10, 64b/2
harbe ur- 38a/3
yüz ağaç ur- “yüz değnek vurarak
had uygulamak.” 56a/2
3. yüksek sesle bağırarak, haykırmak.
u.-dı 18a/1
na‘ra ur- 18a/1
4. ses çıkarmak, ses vermek, çalmak.
u.-ınca 43b/11
şūr ur- 43b/11
5. uygulamak, basmak, koymak.
u.-ursın 20a/13
mühr ur- 20a/13
urul-: 1. vurulmak, dövülmek.
u.-ıcağ 77a/12
hadd urul- 77a/12
2. uygulanmak, basılmak.
u.-up 33b/9
mühür urul- 33b/9
‘uryān (Ar.): çıplak, çırlıçıplak.
‘u. 72a/9
uşan-: usanmak, bıkmak.
u.-masa 34b/7
uş: 1. işte, şimdi. krş. uşda.
u. 8a/9, 14a/13
2. ancak, fakat.
u. 47b/1
uşda: işte. krş. uş.
u. 40b/11, 47a/1, 59b/12, 67b/6
utan-: utanmak, mahcup olmak.
u.-duñuz 35b/4
u.-maduñuz 35b/5
u.-mağ 66b/6
u.-mayasın 19b/13
u.-maz 70b/3
u.-maz mısın 66b/2, 66b/3
u.-ursın 35b/6, 66b/3
uvacuğ: ufacık.
u. 12b/13
uy-: 1. tabi olmak, bağlı kalmak, uymak.
u.-anları B74a/11
u.-dı B75a/3, B77a/10, B80b/11
u.-madılar 25a/10
u.-up 6a/9, B76a/3
nefsine uy- B76a/3, B77a/10
şeytāna uy- 25a/10, B75a/3,
B80b/11
2. peşinden gitmek, takip etmek.
u.-dı 66a/12
ardına uy- “arkasına düşmek,
peşinden gitmek, takip etmek”
66a/12
uyan-: 1. uyku durumundan çıkmak.
u.-dum 80a/5
2. gerçekleri anlar, kavrar duruma
gelmek.
u.-mışsın 47a/12

- u.-uñ 48a/9
 uyı-: uyumak. krş. uyı-.
 u.-dum B83a/9
 u.-mağ 48b/10, 48b/11
 u.-maz 47b/6
 uyku: uyku.
 u. 48a/11, B76a/7, B76a/10
 u.+sı 34b/12, 34b/13
 u.+sına 21a/12, 48a/9
 u.+sı gel- “uyuma isteği duymak”
 34b/12
 uyu-: uyumak. krş. uyı-.
 u.-mağ B76a/4
 u.-mayalardı B76a/7
 u.-rsın 47b/6
 uzak: uzak, ırak.
 u. 29a/4
 uzat-: uzatmak.
 u.-duñ B74b/9
 ‘uzmā (Ar.): çok büyük, en büyük.
 sa‘ādet-i ‘uzmā “en büyük saadet,
 çok büyük mutluluk” 10b/5
 uzun: uzun.
 u. 26a/1, 37b/8, B74b/10

Ü

- ü (Far.): ‘ve’ [bağlama edatı] krş. ve, u, vü.
 ü. 1b/2, 19b/2, 19b/3, 34a/2, 34a/2,
 36b/1, 48a/3, 59b/6, 76a/6, B76a/3,
 B76a/8
 üç: üç. [sayı]
 ü. 14a/3, 17b/8, 31b/8, 38a/12,
 38b/1, 39b/6, 61b/11, 62b/9, 65b/7,
 74b/11, 77a/10, 78a/12
 ü.+i 31b/13, 65b/5, 65b/5, 65b/5
 ü. bağış kıl- “üç kısma ayırmak”
 74b/11
 ü. güne degin 77a/10
 üçüncü: üçüncü.
 ü. 10b/9, 33a/4, 38a/13, 38b/3,
 49a/6, 80a/8
 üleşdür-: paylaştırmak, bölüştürmek.
 ü.-di 60a/4
 ümīz (Far.): ümit, umut, kuvvetli arzu,
 beklenti.
 ü. 27a/2, 30a/12, 46b/9
 ü.+dür 29b/6
 ü.+i 11a/2, 26b/10

- ü. dutma- “ümit etmemek” 46b/9
 ü.+i kesme- “ümidini yitirmemek,
 ummak, ümit etmek” 26b/10
 ü.+i olma- “ümidini kesmek, ümit
 etmemek” 11a/2
 ü. kes- “ümit etmemek, ümidini
 kesmek” 30a/12
 ü. kesme- “ümidini yitirmemek,
 ümit etmek” 27a/2
 ümmet (Ar.): taife, topluluk, cemaat; bir
 peygambere inanıp bağlanan
 cemaat; Müslümanların tamamı, Hz
 Muhammed’e tabi olan
 Müslümanların tümü.
 ü. 31b/7
 ü.+den 4b/12
 ü.+e 62b/7
 ü.+i 4b/9
 ü.+içün 37b/7
 ü.+inden 4a/11, 4b/4
 ü.+ine 41b/11, B76b/8, B77a/3
 ü.+lerde 52b/5, 57a/12
 ü.+lerden 4b/9
 ü.+lere 11b/9, 52b/4
 ü.+leri 47b/7
 ü.+lerüñ 39a/1
 ü.+üm 4a/13, 10a/2, 10a/4, 31b/8,
 54b/12
 ü.+ümnden 51b/5, 71b/12
 ü.+üme 46a/3, 46a/11
 ü.+ümile 45b/5
 ü.+ümün 45b/13, 73a/11
 ü.+ün 54b/7, 58a/11, 58b/2, B77a/4
 ü.+ünden 54a/12, 54a/13
 ü.+üne 37a/9, 72b/1, 75a/2
 anuñ ümmetinden ol- 4a/11, 4b/4
 ü. eyle- 31b/7
 şer ümmetden ol- 4b/12
 hayr-ı ümmet 4b/11
 ü.-i Muhammed’den 54a/7, 58a/7
 ü.-i Muhammed’e 61b/11
 ümmet-i Muhammed (Ar.): İslam dininden
 olanlar, Hz. Muhammed’e tabi olan
 insanlar topluluğu, Müslümanlar.
 ü.+den 54a/7, 58a/7
 ü.+e 61b/11
 ümmü’l-ḥabā’is (Ar.): kötülüklerin anası;
 şarap, içki.
 ü. 49b/8

ümniyye (Ar.): (gerçekleşme ihtimali olmayan) ümit, umut, boş beklenti.
 ü. 27b/2, 27b/3, 27b/10, 28b/2, 29b/2
 üir-: üfürmek, üflemek.
 ü.-ür 15b/12
 nefes üir- “nefes, soluk alıp vermek, yaşamak” 15b/12
 üire-: üremek, canlılar için doğup çoğalmak.
 ü.-ye 52b/13
 üirk-: üirmek, kormak, ürpermek.
 ü.-di 36b/5, 45b/1, 45b/2
 ü.-er 36b/6, 45b/3
 üisküf (<scuffa) (İt.): başlık, serpuş.
 ü. 69a/4, 73a/1, 73a/2, 73a/3
 üst: üst, üzeri.
 ü.-ine 5b/9, 9b/8
 üstād (Far.): üstat, ustalığı olan, usta, zanaatkâr.
 ü.-um 67a/13
 ü.-umdan 67b/1
 üşendür-: rahatsız etmek, tedirgin etmek.
 ü.-meñ 3b/9
 üt-: alevden geçirmek, alevlenmek.
 ü.-iser 74a/2
 üzer: üzeri, bir şeyin yukarı doğru olan kısmı, üst. krş. üzere.
 ü.+inde 37b/12, 43b/4, 43b/10, 50a/13, 53b/5, 54b/1, 78a/3, 79b/6, B83a/11
 ü.+inden 11a/12
 ü.+ine 2b/8, 4a/11, 4a/12, 6a/3, 6a/6, 6b/4, 6b/11, 7a/6, 7a/13, 7b/13, 9b/12, 14b/3, 16a/6, 18b/9, 27a/7, 28b/3, 40a/13, 45a/1, 46b/6, 48b/4, 50a/12, 50b/5, 53a/10, 53b/12, 54a/3, 54b/7, 54b/12, 57a/4, 60b/4, 70a/11, 71a/1, 77b/11, 80b/7, B76b/10, B78b/8, B80a/10, B80b/7, B81a/3, B86b/4
 ü.+inedür 6a/11, 7b/12, 31b/9
 ü.+ineyem 39b/2
 ü.+ineyidi 76b/7
 ü.+lerinde 24b/5, 24b/6
 ü.+lerine 53b/4, 57a/5
 ü.+ümnden 11a/13
 ü.+üme 31a/6
 ü.+ümüzde 43b/4, 45a/2
 ü.+ümüze 43b/5, 45a/3

ü.+üñe 31a/5
 istiḳāmet üzerine ol- “doğru yol üzerine olmak; Allah’a kullukta bulunmak” B76b/10

üzre: üzeri, üzerine, üstüne, üstünde.

ü. 4a/2, 26b/10, 39a/10, 39a/11, 39a/11

ü. ol- 39a/10, 39a/11, 39a/11

üzüm: üzüm.

ü.+den 51a/4, 51a/4, 51a/9

gerek üzümünden olsun gerek tarudan olsun gerek baldan olsun 51a/9

V

vācib (Ar.): yapılması şart olan, gerekli, çok lüzumlu; yapılması şer’an lüzumlu olan, farz derecesine yakın bulunan.
 v. 1b/5, 14b/11, 35b/11, 44b/1, 50a/8, 62b/11
 v.+dür 34a/12, 66a/7, 71a/13, 72b/2
 v. eyle “vacip olmak” 50a/8
 v. farz u vācib ol- “farz ve vacip olmak” 1b/5

vaʿde (Ar.): 1. bir iş için önden belirtilen süre, zaman.

v.+ye 14b/13

2. söz verme, taahhüt etme.

v. 10b/5, 10b/6, 22b/9

v.+si 23a/7

v. eyle- “söz vermek, taahhüt etmek” 10b/6, 22b/9

v. olun- “taahhüt edilmek, söz verilmek” 10b/5

vaḥy (Ar.): bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi.

v.+iken (emîn-i vaḥyiken) B78a/6

vāʿiz (Ar.): dini öğütlerde bulunan, dinî konuşmalar yapan kimse, vaiz.

v. 36a/10, 36a/11, 36a/11

vāḳiʿ (Ar.): vuku bulan, olan, olmuş, olağan, olagelen.

v. 37a/1

v.+de 30a/2

v.+dür 49b/5

v. ol- “vuku bulmak, olmak” 37a/1

vaḳt (Ar.): 1. zaman, vakit, an.

- v. 5b/12, 6b/12, 14b/7, 21b/3, 38b/13, 41a/13, 50a/6, 76b/10, 77b/13, B78b/5
v.+de 15a/8, 39a/4, 39a/6, 39b/7, 39b/8, 40a/12, 40b/1, 50b/2
v.+den 33a/9, 70b/4
v.+i 18b/12, 20b/8
v.+idür 46a/2
v.+in 6b/10, 14b/2, 42b/5, 48a/13, 48b/11, B76a/1
v.+inde 11a/7, 12a/3, 14a/7, 39a/5
v.+indür 56a/9
v.+ini 27b/8
v.+i ol- “vakti olmak, zamanı gelmek” 18b/12
āḥir vaktde “son vakitte, ölüm vaktinde” 15a/8, 39a/4, 39a/6, 39b/7, 40a/12, 40b/1, 50b/2
v.-i işret “yiyip, içip eğlenme, eğlence zamanı” 5a/8
2. günün muhtelif saatleri, bir iş için ayrılmış belirli zamanlar.
v. 76b/12, 77b/12
v.+de 38b/6, 38b/12
v.+in 76b/11
v.+inde 38b/7, 38b/9, 38b/9
v.+inden 79a/12
biş vakt namāz 76b/10, 77b/13, B78b/5
vakt-i işret (Ar.): yiyip, içip eğlenme, eğlence zamanı.
v. 5a/8
v. it- “yiyip, içip eğlenmek” 5a/8
va’llāhi (Ar.): “Allah için, Allah hakkı için” anlamına gelen büyük yemin.
v. 39b/12, 73b/8, B77b/9
var: kâinatta veya düşüncede yer tutan; bulunan, mevcut olan; var.
v. 1b/12, 10b/3, 11b/6, 17a/1, 19a/11, 21b/6, 31b/2, 34a/3, 34a/3, 34a/4, 36b/5, 37b/1, 40b/8, 45a/12, 46a/11, 54a/7, 55a/7, 56a/3, 61a/9, 64b/12, 67b/11, 69a/12, 71a/12
v.+dur 10b/4, 27b/6, 33b/9, 37b/10, 41a/1, 50b/2, 65b/4, 65b/4, 69b/9, 71b/1, 72b/10, 77b/7, 77b/8, B82b/9, B86a/10
v.+ıdı 12a/2, 13b/2, 21a/2, 67a/13, 67b/1, 68b/5, 68b/6, 69a/4, 69a/6, 69b/7, 70a/1, 70a/4
v.+ımış 22a/3, 46b/11
v.+ısa 13a/9, 34b/3, 34b/13, 59b/12
v. eyle- “yaratmak” 11b/6, 21b/6, 40b/8, 64b/12, 71a/12
yokdan var eyle- “yaratmak” 1b/12, 31b/2
var-: varmak, gitmek, ulaşmak, erişmek, huzura çıkmak.
v. 37a/4, 44b/11, 44b/12, 45a/6, 69a/11, 69b/3, 72b/1
v.-a 1b/11
v.-acağsın 45b/13
v.-acaksız 2a/10
v.-alar 5b/3
v.-alum 43b/7
v.-asız 43b/9, 52b/12
v.-ayım 45b/4, 71a/6
v.-dı 37b/2, 37b/11, 66b/11, 67b/6, 70b/7
v.-dılar 3b/3, 69b/1
v.-duğ 45b/6
v.-dukları 50a/6
v.-dum 37a/4, 37a/5, 37a/5, 67b/4, 67b/7, B82b/6
v.-ğıl 37b/10, 45a/9
v.-ıcağ 17b/5, 17b/13, 42b/4, 46a/3
v.-ınca 37b/5
v.-mağa 69b/1
v.-mağ 69b/4
v.-maz 69b/3
v.-mış 58b/9
v.-sa 62a/13
v.-sunlar 45a/8
v.-uñ 3b/2
v.-up 7b/1, 37b/1, 37b/3
v.-ursız 52b/10
tırıvar- “durup beklemek” B73b/7
erenlere var- “şehvetle erkeklere yaklaşmak” 52b/10
ilerü var- “ileri yürümek” 37b/2, 45b/6, 67b/6, 70b/7
irkek oğlana var- “bir oğlana şehvetle yanaşmak” 62a/13
kapısına var- “birine veya bir yere yardım için başvurmak” 1b/11

44b/7, 44b/12, 45a/3, 45a/7, 45a/7,
 45a/9, 45a/13, 46a/2, 46a/2, 46a/12,
 46b/6, 46b/11, 47a/4, 47a/5, 47a/6,
 47a/9, 47a/9, 47a/10, 47a/13, 47b/2,
 47b/8, 47b/10, 47b/11, 47b/11,
 48a/10, 48a/12, 48b/2, 48b/4,
 48b/9, 48b/10, 48b/10, 48b/11,
 49a/4, 49a/9, 49a/11, 49a/12, 49b/2,
 51a/7, 51b/2, 51b/2, 51b/3, 52a/3,
 52a/5, 52a/5, 52a/6, 52b/8, 52b/12,
 53a/1, 53a/3, 53a/10, 53b/1, 53b/8,
 54b/13, 54b/13, 55a/3, 55a/5, 55a/8,
 55a/8, 55b/4, 56a/1, 57a/10, 57b/2,
 57b/2, 58a/2, 58a/8, 58a/12, 59a/3,
 59a/9, 59b/3, 59b/7, 59b/12,
 60a/10, 60a/10, 60b/6, 60b/6,
 60b/11, 61a/5, 61a/8, 61b/6, 62a/1,
 62a/4, 62b/10, 62b/10, 62b/13,
 62b/13, 63a/6, 63b/2, 63b/2, 63b/4,
 63b/7, 63b/9, 63b/10, 63b/11,
 63b/12, 64a/5, 64a/8, 64a/13, 64b/1,
 64b/2, 64b/3, 65a/2, 65a/3, 65a/5,
 65a/8, 65a/12, 65a/12, 65b/3, 65b/6,
 65b/6, 65b/7, 65b/8, 65b/12,
 65b/13, 66a/1, 66a/9, 66b/6, 67a/3,
 67a/7, 67a/8, 67a/12, 67b/11,
 67b/12, 67b/13, 68a/6, 68a/9,
 68b/13, 69a/3, 69a/3, 69b/6, 69b/8,
 70a/6, 70b/1, 70b/4, 71a/4, 71a/7,
 71a/8, 71a/12, 71a/12, 71b/6, 71b/8,
 72a/11, 72b/9, 73a/3, 73a/5, 73b/9,
 73b/11, 74a/7, 74a/9, 74a/12, 74b/8,
 74b/13, 75a/3, 75a/6, 75a/9, 75b/6,
 76a/1, 76a/5, 76a/5, 76a/7, 76a/12,
 76b/5, 76b/7, 76b/7, 77a/9, 77a/10,
 77a/13, 77b/1, 78a/11, 79a/3, 79a/4,
 79a/9, 79a/10, 79a/11, 79a/12,
 79a/13, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 79b/5,
 79b/6, 79b/8, 79b/10, 79b/12,
 80a/1, 80a/2, 80a/2, 80a/4, 80a/5,
 80a/10, 80b/5, 80b/6, 80b/7,
 80b/11, 80b/13, 80b/13, B72b/8,
 B73a/1, B73a/2, B73a/7, B73b/8,
 B74a/1, B74a/7, B74b/4, B74b/6,
 B74b/7, B75a/10, B75b/1, B75b/8,
 B75b/11, B76a/1, B76a/11, B76b/5,
 B76b/5, B77a/11, B77a/11, B77b/2,
 B78b/5, B78b/6, B79b/6, B82a/3,
 B83b/4, B83b/7, B83b/8, B83b/8,

B83b/8, B84a/9, B84a/10, B84b/9,
 B85a/9, B86a/8, B86a/9, B86b/3,
 B86b/5, B86b/8

vebā (<vebā>) (Ar.): bulaşıcı ve öldürücü
 bir hastalık, veba.
 v. B82a/7
 v. ol- B82a/7

vebāl (Ar.): günah, vebal.
 v. 48a/13

vech (Ar.): 1. üslup, tarz, şekil, çeşit, hal,
 durum, vaziyet.
 v.+ile 20b/10, 24b/7, 35b/8, 36b/10,
 39a/2, 39b/6, 39b/9, 43b/12, 49a/3,
 49a/4, 52a/12, 57a/8, 62b/8, 69b/1,
 72a/4, 72b/1, 72b/2, 77b/6, B77a/2
 v.+iledür 72a/7
 bu vechile ol- 72b/1
 ne vechile ol- 62b/8
 ol vechile ol- 24b/7

2. sebep, vesile, münasebet.
 v. 33a/3, 33b/4, 59a/12
 v.+i B73a/7, B73b/4
 v.+ile 5a/7, 16b/7, 33a/11, 38b/9

3. suret, biçim.
 v.+ile 45a/10

vefā (Ar.): sadakat. bağlılık, vefa.
 v. 38a/7
 v.+sı 76b/3
 v. bulma- “sadakat görmemek”
 38a/7

vefāt (Ar.): ölme, ölüm. [yalnız insan için]
 v.+ıçün 43b/2
 v.+ından 39b/13

vekīl (Ar.): vekil, birinin işini görmesi için
 yerine bıraktığı veya yetki verdiği
 kimse.
 v. 52a/2
 v. ol- 52a/2

velī (Ar.): ermiş, eren, evliya.
 v. 12a/2, 21a/2
 v.+lerden 12a/2, 14a/1
 v.+lerdenidi 13b/11, 50a/1

velīkin (Far.): lakin, amma, fakat.
 v. 8a/10, 8b/1

ver-: vermek. krş. vir-.
 v.-iserler B74a/11

vereşe (Ar.): mirasçılar.
 v.+lerine 26a/4

veril-: verilmek. krş. viril-.

- v.-meyiserdür 79a/3
vesvās (Ar.): şeytan, iblis.
v.+üñ 41b/12
vesvese (Ar.): vesvese, işkil, şüphe,
kuruntu.
v. 39a/13, 41a/8
v.+ler 39a/6, 41a/12
v.+leri 10b/1, 14a/10, 14a/8
dürlü dürlü vesveseler it- 39a/6
v. it- 39a/13
v.+ler it- 41a/12
v. idici 41a/8
veyāhūd (<ve+yāhūd) (Ar.+Far.): veya,
yahut, veyahut.
v. 7b/7, 8a/8, 8b/9, 20a/4, 21b/3
vidāc (<vedāc) (Ar.): veda, ayrılış, ayrılma.
v. 21b/12
v. eyle- “ayrılmak, veda etmek”
21b/12
vilāyet (Ar.): muhabbet, dostluk; Allah
muhabbeti, Allah dostluğu.
v. B82b/6
yüzinden vilāyet nūri aḡ- “kişinin
yüzünde Allah muhabbeti nurunun
belirgin olarak görünmesi” B82b/6
vir-: 1. (üzerinde, elinde veya yakınında
olan bir şeyi) birisine erişirmek,
iletmek, uzatmak, vermek. krş. ver-
v.-di 68b/4, 69b/5, 69b/13
v.-eler 44a/12
v.-elüm 67b/3
v.-eyim 67b/10, 70b/6, 70b/8
v.-medi 60a/4
v.-medüm 60a/5
v.-medüñüz 60a/5
v.-mege 20a/10
v.-üñ 67b/8
v.-ürseñ 20a/9
v.-ürsin 20a/10, 20a/10
2. (bilgi, düşünce, haber, cevap, selam
vb. gibi şeyler için) başkasına
iletmek, göndermek, bildirmek,
vermek.
v. 70b/13, 72b/1
v.-di 2b/5, 5b/10, 10b/8, 10b/11,
10b/11, 11b/3, 14a/13, 15a/7,
16a/12, 17a/7, 30b/11, 31b/4,
32b/5, 33b/10, 37a/6, 37b/2, 52b/1,
52b/9, 57a/6, 57b/3, 60b/2, 77b/7,
B75b/11, B80b/1
v.-dük 45b/6
v.-düm B82b/7
v.-e 33a/8, 47b/8
v.-eceedür 17b/9
v.-em 17b/13, 46a/3
v.-eni 45b/7
v.-enlerdür 12b/3
v.-eyim 45b/4
v.-medi 67a/10
v.-mişdür 11b/7
v.-señ B82a/10
v.-üp 3b/4, 11b/5, 12a/5, 12b/3,
20b/6, 21a/9, 33a/9, 67a/5
v.-ür 69b/1
v.-ürin 13a/11
cevāb vir- 3b/4, 11b/5, 12a/5,
12b/3, 14a/13, 17b/9, 17b/13,
20b/6, 21a/9, 33a/8, 33a/9, 57b/3,
67a/5, 69b/1, 70b/13
cevāb virme- 67a/10
haber vir- 2b/5, 5b/10, 10b/8,
10b/11, 10b/11, 11b/3, 11b/7,
13a/11, 15a/7, 16a/12, 17a/7,
30b/11, 31b/4, 32b/5, 33b/10,
37a/6, 46a/3, 47b/8, 52b/1, 52b/9,
57a/6, 60b/2, 72b/1, 77b/7,
B75b/11, B80b/1, B82a/10
selām vir- 37b/2, 45b/4, 45b/6,
45b/7, B82b/7
3. bağışlamak, ihsan etmek, feda
etmek, vermek; sağlamak, imkân
vermek.
v. 15a/5, 15a/12
v.-di 31b/13, 31b/13, 31b/13,
B83b/4, B83b/4, 49b/9, 53a/1,
B83b/1, 67a/6
v.-diler 28a/9
v.-dügüm 31a/9, 32a/5, 32a/7
v.-dügüñ B80b/6
v.-düm 67a/4
v.-e 16a/9, 44a/8
v.-eceedür 2a/12
v.-en 21b/7
v.-iliserdür 74a/8
v.-iserdür 11a/6, 78b/3, 78b/12
v.-mek 31a/7, 31a/8
v.-mezem 26b/5

- v.-mezin B77a/9
v.-mişdür 31a/13, 76a/6
v.-üp 31a/7
v.-ür 60b/12, 78b/6, 78b/8
v.-ürem 9b/3, 26b/6
aman vir- “eminlik vermek, güven vermek” 31b/13
fāyide vir- 16a/9
hidāyet vir- 31a/7
īmān vir- 60b/12
mecāl vir- 15a/5, 15a/12
kifāyet vir- 31b/13
maḳām vir- 44a/8
şahābeler sevābın vir- B83b/4
şihḥat vir- 31b/13
sevāblar vir- B83b/4
sevāb vir- 78b/8, 78b/12
tevḥīḳ vir- 31a/7
zekātlar ve şadaḳalar vir- 28a/9
zekāt vir- 12b/3
4. yapmak, ifa etmek, yerine getirmek, sözünü dinlemek, itaat etmek.
v.-mek 75a/11
v.-üp 74a/9
5. (görev, vazife) edinmek, yapmak.
v.-ecegem 19b/10
v.-icek 19b/13
v.-iserler 71a/9
v.-ürler 71a/8
ṭanuklık vir- 19b/10, 19b/13, 71a/8, 71a/9
6. harcamak, kullanmak, tüketmek, adamak, sarfetmek.
v.-dün 17b/5
v.-enlerdendir 19b/2
v.-ür 17b/8
nefes vir- 17b/5, 17b/8
ziyāna vir- 19b/2
7. tespit etmek.
v.-eler 51b/6
v.-ürler 51a/6
ad vir- “adlandırmak, isim vermek” 51a/6, 51b/6
8. (ceza olarak) karşılığını vermek.
v.-ürem 9b/4
9. tezlik bildiren tasviri fiiller yapar.
def idivir- 42a/6
dönderivir- B79a/2
dutivir- 42b/13, 70a/11
- geçürivir- 41a/2
geñez idivir- “kolaylaştırmak” 30b/12
giñ idivir- “genişletivermek” 43a/11
gösterdivir- 30b/12
gösterivir- 40b/12
ḳurtarivir- B73b/4
kifāyet idivir- “yeterli kabul edivermek” 31a/10
muḥaşşıl kılıvir- “meydana getirivermek” 80b/10
muḥkem idivir- “güçlendirivermek” B80b/7
şalıvir- 61a/2, 61b/1
şābit kılıvir- 40a/13
saklayuvir- 39a/4, 40a/12, 72b/4
ṭolanuvir- “dolanıvermek” B73a/10
10. birleşik fiiller ve deyimler oluşturur.
v. 15a/9, 46a/5, 70b/12
v.-diler B82b/3
v.-dük B74b/9, B75a/7
v.-düm 67a/11
v.-e 19b/1, 46b/9
v.-eler 77a/10
v.-iserdür 26a/8
v.-meñ 2a/3
v.-meyeler 74b/3
v.-mez 36b/1
v.-mezdi 74b/5
v.-señ 2a/6
v.-sün 46a/4
v.-üp 25a/4, 34b/13, 36a/7, B74b/11
v.-ür 35a/3, 35a/5, 75b/6
amān virme- “göz açtırmamak, bağışlamamak” 36b/1
and vir- “yemin ederek karşısındakini bir şey yapmaya zorlamak” 67a/11
bir içim şu virme- “hiçbir şey vermemek” 74b/5
cān vir- “ölmek” 46b/9, B82b/3
destūr vir- “izin vermek” 46a/4, 46a/5, 70b/12
fırşat vir- “fırsat vermek” B74b/11
göñül vir- “sevgi ile bağlanmak” 2a/3, 2a/6, 25a/4, 36a/7
göñül virme- “sevmemek, bağlanmamak” 74b/3

hisābın vir- 75b/6
 hisāblar vir- 26a/8
 kendüyi dünyāya vir- 19b/1
 lezzet ve şafā vir- 35a/5
 mühlet vir- 15a/9, 77a/10, B74b/9, B75a/7
 şafā vir- 34b/13, 35a/3
 viribi-: göndermek, yollamak, irsal etmek.
 v.-di 31b/6, 59b/5
 v.-dük 53a/11, 53b/10
 v.-ser 9b/5
 v.-ye 44a/11
 v.-yegeleler 44a/11
 virici: verici, veren.
 v.+ler B77b/6
 viril-: verilmek. krş. veril-.
 v.-düğine 16b/4
 v.-en 11b/9
 v.-iser 2b/12, 2b/13, 23b/5
 v.-mez 22b/12, 23b/11, 75a/5
 v.-ür 17b/7, 75a/6
 vü (Far.): ‘ve’ bağlama edatı. krş. ve, u, ü.
 v. 3a/11, 25b/2, 39b/1, 42a/9
 vücūd (Ar.): varlık, bulunma, var olma, mevcudiyet.
 v.+a (‘ālem-i vücūda) “varlık alemine” 2a/1

Y

yā (Far.): ya, veya, ya da, yahut, veyahut.
 [bağlama edatı]
 y. 7b/2, 7b/8, 14b/6, 30b/3, 32b/1, 37b/7, 39a/7, 39a/8, 39a/9, 39a/11, 44b/4, 44b/5, 57b/5, 59b/9, 64a/3, 64a/4, 70a/6, 70b/11, 71b/2, 73a/4, 74a/1, 78b/10, 78b/10, 78b/11, B82a/7
 yā (Ar.): ey, ya, hey. [ünlem edatı]
 y. 2a/4, 3a/13, 3b/5, 12a/12, 12b/3, 15a/9, 21a/8, 26b/9, 30b/2, 33a/7, 33a/9, 36b/4, 36b/13, 37a/9, 37b/4, 37b/6, 37b/10, 38b/7, 38b/10, 39b/6, 40a/1, 40b/9, 41a/6, 44b/11, 45a/6, 45b/1, 45b/2, 45b/4, 45b/7, 45b/10, 45b/13, 46a/1, 46a/5, 46a/6, 46a/11, 46b/13, 47a/4, 59a/10, 59b/5, 60a/4, 60a/6, 62b/8, 63a/8, 66b/2, 66b/6, 67a/3, 67a/6,

70b/13, 71a/11, 71b/5, 72a/5, 75a/2, 79b/10, B76b/3, B78a/6, B78a/6, B78a/11, B78b/2, B78b/9, B78b/10, B82a/7, B83a/1, B85a/8, B86b/6, B86b/6
 yabān (<yābān) (Far.): ıssız kır, ova, insandan boşalmış yer. krş. yāban
 y.+a 73b/4, 73b/8
 y.+da 75b/4, B73b/5
 yāban (<yābān) (Far.): ıssız kır, ova, insandan boşalmış yer. krş. yabān
 y.+da 75b/6
 yādigār (<yād-gār) (Far.): bir kimseyi veya bir nesneyi hatırlatacak şey, andaç, armağan, hatıra.
 y. 79b/11
 y. ol- 79b/11
 yağ-: yağmak, inmek.
 y.-ar 6b/5, 6b/11, 45a/3, 50a/12
 y.-ardı 43b/5
 y.-dı 57a/5
 y.-dıydı 54b/7
 la‘netler yağ- 45a/3, 50a/12
 rahmetler ve bereketler yağ- 43b/5
 rahmet yağ- 6b/5, 6b/11
 taşlar yağ- 57a/5
 yağdur-: yağdırmak.
 y.-dılar 53b/5
 y.-duğ 53b/12
 taşlar yağdur- 53b/5, 53b/12
 yağmur: yağmur.
 y. 13a/1, 13a/2, 54a/1
 yāhūd (Far.): yahut, veyahut, ya da, veya. krş. yāhūz.
 y. 7b/7, 17a/1, 18b/12, 19a/5, 20a/3, 20a/10, 21b/2, 42a/3, 55b/11, 57b/5, 62a/13, 63a/7, 72a/5, 73a/5, 74a/2, 77a/1
 Yahūdi (<Yehūdī) (Ar.): Yahudi, İsrailoğulları, Musa dinine bağlı olan kimse, Musevî.
 Y.+ler 39a/11, 39a/11
 yāhūz (<yāhūd) (Far.): yahut, veyahut, ya da, veya. krş. yāhūd.
 y. 17a/1, 19a/11, 20a/4, 43a/2, 57b/5, 59b/11, 70b/12, 78b/11, B73a/10, B81b/4, B82a/7
 yak-: yakmak.
 y.-alardı B81b/7

y.-ar 61a/10, 61a/13
 y.-dı 56b/6, 57a/3
 y.-ısar 73b/6
 y.-mağdur 57b/5
 y.-mazsa 7b/2
 y.-up 32b/6
 oda yaq- “ateşe atmak, ateşte yakmak” 56b/6, 57a/3, 57b/5, B81b/7
 yakıl-: yakılmak.
 y.-up 37b/2
 yakın: yakın.
 y. 46b/13, 53b/1, 63a/6, 69b/1, 80a/2
 y.+da 36b/9, 37b/1
 y. olma- “yaklaşmamak” 63a/6
 y. var- “yaklaşmak” 69b/1
 yakınlık: yakınlık, yakın olma.
 y. 27b/12
 y. it- “cinsel ilişkide bulunmak” 27b/12
 yāḳūt (Ar.): pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, parlak değerli bir süs taşı, yakut.
 y.+dan 44a/5
 yala-: yalamak.
 y.-r 20b/4, B86b/5
 yalan: yalan, doğru olmayan, asılsız söz.
 y. 20a/4, 30a/3
 y. söyle- 20a/4, 30a/3
 yalancı: aldatıcı, geçici, fani.
 y. 25b/11, 38a/8, 75b/12
 yalıñ (I): tüysüz, parlak.
 y. yüzlü “tüysüz, parlak yüzlü” 55a/9
 yalıñ (II): alev.
 y.+lar oyna- “alevler dalgalanmak” 46a/9
 yalıncaḳ: çıplak, üryan.
 y.+dur 10a/13
 yaluñuz: yalnız, sadece, tek.
 y. B76b/8
 yalvar-: yalvarmak.
 y.-a 15a/5, 15a/9, 72b/3
 y.-dı 13b/4, 36b/9
 y.-dum 16b/1
 y.-maḳ 40a/11, 41a/3
 y.-maḳlık 16b/5
 y.-mazlar B73b/4

y.-up 39a/5
 y.-ur 66a/12, 70b/6
 y.-urlar 50b/1
 yan: yan, taraf, birinin bulunduğu yer; birlikte, beraberinde olma.
 y.+ı B82a/4
 y.+ına 42b/6, 42b/7, 43a/12, 77b/1, B82b/6
 y.+ınca 9b/7, 46a/13
 y.+ından 72a/11
 y.+uña 7b/3
 yan-: 1. yanmak.
 y.-an 41b/1, 51b/2, B85a/9
 y.-ar 68b/7
 y.-ısar 73a/7
 y.-maḡa 32b/2
 y.-sa 41b/2, B84a/11
 y.-up 37b/2
 oda yan- “ateşte yanmak” 41b/1
 2. (mec.) çok üzölmek, acı çekmek, dertlenmek, ıstırap içinde olmak.
 y.-mayalar 12a/10
 y.-dılar 30b/5
 y.-mıṣdur 35a/4
 yaña: yana, yöne, tarafa, tarafta, taraftan.
 y. 42a/8, 61b/2, B83a/2
 yañıl-: yanılmak, hataya düşmek.
 y.-dı B78a/8
 yaṅnī (Ar.): yani, demek, şu demek ki, kısacası.
 y. 1b/12, 2a/4, 2a/8, 2b/1, 2b/3, 2b/7, 2b/11, 3b/8, 4a/5, 4a/13, 4b/9, 5b/4, 6a/3, 6a/8, 6a/10, 6a/13, 6b/1, 6b/7, 6b/10, 6b/11, 6b/12, 7a/1, 7a/5, 7b/1, 7b/6, 7b/11, 8a/4, 9a/2, 9a/2, 9a/3, 9a/7, 9b/2, 10a/1, 10a/8, 10a/13, 10b/2, 10b/7, 11a/1, 11a/13, 11b/8, 12a/13, 12b/10, 13a/2, 13a/6, 13a/8, 13a/11, 14b/4, 14b/6, 15a/9, 15a/10, 15a/11, 15a/12, 15b/1, 15b/11, 16a/1, 16a/3, 16a/8, 16b/10, 17a/8, 17a/12, 18a/5, 18b/6, 18b/11, 19a/8, 19a/9, 19a/10, 19b/2, 19b/8, 20a/8, 20b/12, 21a/4, 22a/13, 22b/5, 22b/7, 22b/10, 22b/13, 23a/3, 23a/4, 23a/9, 23a/11, 23b/2, 23b/4, 23b/8, 23b/12, 24a/4, 24a/8, 24b/4, 24b/5, 24b/10, 25a/13, 25a/8, 25b/11, 26a/1, 26a/5, 26a/11,

26a/12, 26b/4, 26b/5, 26b/6, 26b/9,
 27a/1, 27a/2, 28a/4, 28a/10, 28a/13,
 28b/4, 28b/6, 28b/7, 28b/10,
 28b/13, 29a/6, 29a/7, 29a/8, 29a/13,
 29b/4, 29b/6, 29b/11, 30a/11,
 30a/12, 30b/1, 30b/11, 31a/5,
 31b/1, 31b/4, 31b/9, 32a/5, 32a/7,
 32b/8, 32b/13, 33b/3, 33b/11,
 33b/13, 34b/2, 34b/3, 35a/2, 35a/6,
 35b/6, 36a/3, 36a/5, 36a/10, 36a/13,
 37a/9, 37a/11, 38b/8, 39b/5, 39b/7,
 40a/4, 40b/1, 40b/2, 40b/5, 41a/6,
 41a/8, 41b/7, 42a/8, 42a/12, 42b/5,
 43a/2, 43a/4, 44a/3, 44a/3, 44b/5,
 46b/5, 46b/11, 47b/5, 48b/13,
 49a/2, 49a/8, 49a/9, 49b/1, 49b/8,
 49b/11, 50b/12, 50b/13, 51a/9,
 51b/5, 51b/12, 52a/9, 52b/2, 52b/3,
 52b/10, 53a/3, 53a/5, 53a/7, 53a/9,
 53b/8, 53b/9, 54a/1, 54a/4, 54a/7,
 54a/11, 54b/3, 54b/12, 54b/13,
 55a/2, 55a/4, 55a/6, 55a/9, 55a/13,
 55b/1, 55b/5, 55b/6, 55b/10, 56a/2,
 56a/5, 56a/8, 56a/12, 56b/3, 57a/2,
 57a/13, 57b/9, 57b/10, 57b/13,
 58a/7, 58b/2, 58b/6, 58b/13, 59a/3,
 59a/5, 59a/10, 60b/3, 60b/10, 61a/2,
 61a/7, 61b/1, 61b/2, 61b/3, 61b/4,
 61b/11, 61b/13, 62a/3, 63a/3, 63a/5,
 63a/5, 63a/6, 63a/13, 63b/8, 64a/2,
 64a/8, 64a/10, 64a/11, 64b/10,
 65a/3, 65a/8, 65b/3, 65b/4, 65b/10,
 66a/3, 66a/7, 67a/3, 67a/5, 71b/5,
 72b/7, 73a/10, 73b/3, 73b/6, 74a/1,
 74a/3, 74a/6, 74a/12, 74b/11, 75a/2,
 75a/3, 75a/7, 75a/8, 75a/11, 75b/8,
 75b/10, 75b/12, 76b/2, 77a/8,
 78a/9, 79a/2, 80a/7, B72b/11,
 B73b/1, B74a/1, B74a/8, B74b/3,
 B75b/11, B76b/2, B76b/4, B76b/6,
 B76b/9, B77b/4, B77b/5, B77b/9,
 B77b/11, B78a/5, B78b/7, B79a/10,
 B79b/9, B80a/3, B80a/7, B80a/10,
 B80b/3, B80b/4, B80b/9, B80b/10,
 B81a/5, B81a/8, B81a/10, B81b/3,
 B82b/9, B82b/10, B82b/11, B83a/2,
 B83a/8, B83b/3, B83b/8, B84a/7,
 B84a/9, B85a/1, B85a/6, B85b/4,
 B85b/8, B86a/6, B86b/3

yap-: yapmak, meydana getirmek,
 oluşturmak, imal etmek, inşa
 etmek.
 y.-alar 37b/8
 y.-arlar 75b/1
 y.-arsın 47b/11
 y.-salar B85b/2
 münāre yap- B85b/2
 yapıl-: kapatılmak, örtülmek.
 y.-a 15b/1
 yapış-: 1. yapışmak, yanaşmak, dokunmak.
 y.-a 62a/1, 62a/2, 71b/2
 y.-mağ 62a/1, 63a/7
 y.-mış 30a/9, 72a/10, B78a/4,
 B82b/1
 y.-urdu B82a/5
 karnı arkasına yapış- 30a/9
 y.-mağ livātasını it- 62a/1
 2. bulaşmak, sirayet etmek.
 y.-ur 7b/3
 y.-up 7b/8
 yapışkan: yapışma özelliği olan, bulaşan.
 y. 33a/4
 y. ol- 33a/4
 yaprak: yaprak.
 y.-laruñ 14b/1
 yār (Far.): dost, ahbap, sevgili.
 y. 6a/1
 y. idin- “dost edinmek” 6a/1
 yar-: yarmak, ayırmak.
 y.-a yara “(kalabalığı) ayırarak”
 9b/8
 yaradıl-: yaratılmak.
 y.-dı B75b/7, B76a/3
 y.-dışa 62b/12, B73a/3
 y.-duklarını B76a/7
 y.-mayaydum B81a/6, B81b/9
 y.-mışdur 22a/11, 59b/6
 y.-up 11b/9
 yarağ, ğı: hazırlık, hazırlanma.
 y. 29a/6
 y.+ına 38a/9, 38b/4, 41a/1, 41a/1,
 47a/9, 47a/12
 y. eyle- “hazırlamak” 29a/6
 yarağla-: hazırlamak, önceden düzenlemek,
 teçhiz etmek.
 y.-dı 29a/7
 y.-duğı 44a/3
 y.-mışdur 11b/1

- yaraqlan-: hazırlanmak, önceden düzenlenmek.
y.-mışdur 23b/11, 32b/7
- yaramaz: yararsız, uygunsuz, zararlı, kötü.
y. 4b/11
- yarat-, -dur: yaratmak.
y.-an 54a/3, 71a/12
y.-andur 40b/8
y.-dı 22a/7, B73a/5
y.-duğı 11b/13
y.-duķ 22a/13, 22b/1
y.-dum 22a/10, B76a/1
y.-maduķ 22b/1
y.-madum 22a/10, B75b/11
y.-up 64b/12
y.-aldan berü “yaratıldığından beri” 74b/2
- yāren (<yārān) (Far.): arkadaş, yakın, dost.
krş. yaren.
y.+lere 24a/7
- yaren (<yārān) (Far.): arkadaş, yakın, dost.
krş. yāren.
y.+lerinden 12a/4
- yarıl-: yarılmak, ayrılmak.
y.-mış 72a/10, B82a/5
y.-ur 33b/5
- yarım: yarım.
y. 44b/2
y. sāt miķdārınca ol- 44b/2
- yarın: yarın, gelecek, ileriki zaman; ahiret günü, kıyamet günü.
y. 2b/11, 4b/4, 5a/5, 5a/6, 5a/10, 5a/13, 10a/4, 10a/9, 11a/3, 11a/11, 11b/2, 14b/12, 15a/1, 17a/6, 17b/9, 18a/10, 19b/10, 19b/13, 22a/5, 23a/8, 24a/5, 24b/1, 24b/12, 25a/3, 29a/7, 30a/4, 32a/10, 32a/13, 32b/2, 47a/12, 47b/2, 51b/1, 55b/1, 61a/4, 62a/13, 63b/4, 64a/12, 65b/11, 66a/4, 71a/7, 71a/9, 71b/9, 73a/6, 73b/6, 74a/2, 76a/11, 76b/12, B74a/10, B81a/6, B85a/7
- yarındası: ertesi, ertesi gün.
y. 38b/10
- yarışım: yarışma, yarışma yeri.
y.+ı (bir at yarışımı yirden) B78b/1
- yarlıga-: bağışlamak, affetmek, mağfiret etmek.
y.-r 26b/11
- yarlıgayıcı: affedici, bağışlayıcı, mağfiret eden.
y. 26b/12
- yasak, ğı: kanun, ferman, buyruk.
y.+dan 69a/9
y.+ı 69a/7
- yaşdan-: yaslanmak, dayanmak, kendine yastık edinmek.
y.-mak 72b/9
- yaş (I): gözyaşı, ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı.
y.+ın 39a/3
gözler yaşın dök- “ağlamak” 39a/3
- yaş (II): doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, yaş.
y. (elli yaş yā altmış yaş) 44b/4, 44b/4
y.+ına (altmış yaşına yitmiş) 17b/11
y.+uñ (yaşuñ çok oldu) B75a/2
- yaş (III): kendi suyunu canlılığını yitirmemiş, kurumamış, taze.
y. (yaş üzümünden süci olur) 51a/4
- yaşa-: yaşamak, hayat sürmek.
y.-rsa 26a/2
- yaşar: yaşında.
y. (biş yaşar oğlancuķ) “beş yaşında küçük çocuk” 59b/6
- yaşıl: yeşil.
y. 44a/5, 68b/3, B81b/4
y. otlar ol- B81b/4
- yat-: 1. bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
y.-duğı B86b/6
y.-ur B86b/4
2. uyumak veya dinlenmek üzere yatağa girmek; uyumak.
y.-sa 44b/10
y.-up 48b/10, 48b/11, B76a/4, B76a/7
y.-ur 43b/1
ölüm döşeginde yat- 44b/10
3. bir yerde, mezarda, toprakta gömülü bulunmak, ölmüş olmak.
y.-ısar 43b/1
4. hapsedilmek, mahpus olmak.
y.-a 77b/4
y.-ur 65b/8
- yatsu: yatsı, yatsı vakti.

y. 78b/9
 y.+da 38b/10
 y. namāzı 78b/9
 yavlağ: pek, çok, gayet.
 y. 30a/10
 yavuz: kötü, fena, sert, azgın.
 y. 3a/1, 7b/1, 42b/9, 49b/9, 60a/11, 60b/1, 60b/4, 60b/5, 63a/9, B74a/5
 y. kaşd gelme- “kötü bir şey düşünmemek” 60a/11
 y. nazar kılma- “kötü gözle bakmamak” 60b/1
 yavuzluk: kötülük, azgınlık, huysuzluk.
 y. 59b/7
 y. ve serkeşlik ol- “huysuz ve itaatsiz olmak” 59b/7
 yay: ok atmaya yarayan iki ucu arasına kiriş gerilmiş eğri ağaç veya metal çubuk.
 y.+dan 61a/12
 yaz: bahar mevsimi, ilkbahar.
 y. 18b/12
 y. ol- 18b/12
 yaz-: yazmak.
 y. B79b/11
 y.-alum 45a/5
 y.-an 43b/6, 50a/4
 y.-asız 43b/11
 y.-dı 70a/11
 y.-duñ B79b/10
 y.-mağdan 43b/7
 y.-miş 70b/1
 y.-uñ 17a/5
 yazıl-: yazılmak.
 y.-mağıla 54a/3
 y.-miş 17a/4, 37b/13, B83a/7
 y.-mışıdı 53b/5
 yazı: yazı.
 y. 70a/10
 yazık: günah, suç.
 y.+dan 8b/7, 10b/7, 23b/11, 26b/6, 75a/4
 yet-: ulaşmak, yetişmek.
 y.-mişken 14a/4
 yetiş-: bulaşmak, sirayet etmek, arız olmak.
 y.-e 8b/4
 yığ- (I): biriktirmek, yığmak, toplamak.
 y.-mağa 19a/10

yığ- (II): men etmek, engel olmak, esirgemek, yoksun bırakmak.
 y.-a 62b/13
 y.-ar 49a/12, 49a/12
 y.-aydı 49b/10
 y.-ayıldı 49b/12
 y.-duñuz 4b/11
 y.-sun 49b/11
 yığıcı: engel, mani.
 y. 49b/11, 49b/12
 yıgılın-: çekinmek, kaçınmak, nefisini men etmek, sakınmak.
 y.-asın 27a/6
 y.-mağ 49b/2
 y.-mazsız 49b/2
 yık-: yıkmak, bozmak.
 y.-ar 61a/10
 y.-arsın 18b/8
 y.-up 34a/1
 göñlini yık- “maneviyatını bozmak” 34a/1
 yıkıl-: yıkılmak.
 y.-up 75a/8
 yıl: yıl, sene.
 y. 16b/1, 16b/5, 18b/3, 22a/4, 25a/4, 38a/2, 66a/6, 76b/13, 77b/12, 78b/8, B82a/2
 y.+da 16b/2, 16b/3
 y.+dur 47a/7, 47a/7
 y.+ına 44b/5
 y.+ıncadır “yılı kadardır” 44b/4
 y.+lar 21a/11, 21b/5, 32b/2, 32b/2, 60a/2
 y. geç- 18b/3
 yılan: yılan.
 y. 26a/5, 41a/11
 y.+lar 32a/12, 62b/10, 72a/3, 72a/10
 yıldız: yıldız.
 y.+a 46a/8
 yıllık: yıllık, senelik, ...yıl tutan.
 y. 37b/4, 44a/4, 46a/8, 65b/13, B78a/9
 biş yüz yıllık yol ol- 44a/4, 65b/13
 yi-: yemek; yemek, içmek.
 y.-di B84b/1
 y.-dügi B73b/6
 y.-me 5a/5
 y.-medi 69b/4, B84a/3

- y.-medüm 80a/6
y.-mek 48b/10, 48b/11, 73b/11, 74a/7, B72b/7, B76a/4
y.-mekde 20a/4
y.-mekden 4b/3, 19a/12, B84a/10
y.-mekdür 34a/6, 34a/7
y.-meyelerdi B76a/7
y.-mez 20b/5
y.-mezem 20b/9
y.-mezsın 20b/6
y.-r 15b/8, B86b/5
y.-rem 80a/5
y.-rler B72b/8, B73b/8
y.-rsın 20b/5
y.-se 74a/1, B84a/8
y.-yelerdi B81b/5
y.-yendür 52a/2
y.-yenüñ B84b/8
haram yi- 20a/4, 34a/7, B84a/10, B84b/1, B84b/8
haram yime- B84a/3
helal yi- 34a/6
yid-: (büyük baş hayvan için) çekmek, götürmek, çekerek peşi sıra götürmek.
y.-se 59b/6
yidi: yedi. [sayı]
y. 28a/11, 28a/11, 28a/12, 28a/12, 28a/13, 37b/4, 43b/8, 45a/12, 45a/13, 53a/12, 80a/8, 80a/8, 80a/9, 80a/9, 80a/10, 80a/11, 80a/11, 80a/12
yidil-: birinin kılavuzluğunda gitmek.
y.-ür 59b/6
yidinci: yedinci.
y. 11a/5, 50a/3, 80a/11
yidişer: yedişer.
y. 80a/7
yidür-: yedirmek.
y.-iserler 74a/3
y.-meyeydüm B85b/6
y.-ürler 5a/5, 5a/5
yigirmi: yirmi. [sayı]
y. 17b/11, 17b/12, 30b/2, 47b/7, 50a/9, 59b/8, 64a/13, 71a/7, 76b/6
yigit, di: yiğit, genç, delikanlı.
y. 36b/3, 36b/4, 67a/3, 70b/6
y.+i 66b/9, B82b/5
y.+iken 47a/4
y.+ile 67a/8
y.+sın 70a/8
yigitlik: gençlik çağı. krş. yigitlik.
y. B75a/6
yigitlük, gi: gençlik çağı. krş. yigitlik.
y.+ümde 70a/3
yigrek: daha iyi, üstün.
y. 4b/9, 16b/7, 71a/3
y.+dür 10a/9, 52a/11, 66b/6, 75a/4, 76a/10
y.+i 31b/6
y.+idi 30b/7
y.+idür 39a/1
y.+sız 16b/7
y. ol- 4b/9, 16b/7
yigren-: iğrenmek, tiksirmek.
y.-eler 65b/13
yil: yel, rüzgâr.
y. 76a/6
y.+e 36b/10, 36b/12, 76a/7
y.+ler 20b/13, 21a/5, 76a/6, B81b/8, B82a/7
y.+leri 14b/1
y.+lerinden 14a/10
y.+lerine 14a/8
yilte-: tahrik etmek, kışkırtmak, teşvik etmek, harekete geçirmek.
y.-düñüz 4b/10
y.-r 5a/3, 5a/8, 42a/3
y.-ye 42a/1
y.-yüp 4b/6
yim: yem, hayvan yiyeceği.
y. B73b/6
yimiş: yemiş, meyve.
y.+ler 18b/12
yin-: yenmek, yemek işine konu olmak.
y.-ür 52a/10
yiñ-: üstün gelmek, galebe etmek, karşı durmak.
y.-emeyeydi 59b/8
yiñi: yeni, taze.
y. 19b/9
yiñice: yeni, yenice, oldukça yeni.
y. (yiñice güyegü) “yeni güveyi, yeni damat” 43a/13
yir: 1. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mekân, mahal, yer.

- y. 8a/13, 43a/11
y.+de 57a/7
y.+den 56b/8, 57a/3, 57b/6, 67a/9, B78b/1
y.+e 9a/10
y.+in 71b/6
y.+inde B85b/9
y.+inden 45b/9, 53b/6, 54b/9
y.+lerinde 41b/7
y.+lerinden 72a/11
y.+lerinin 71b/13
y. bul- “yer edinmek” 8a/13
y.+inden t̃urugel- “bulunduğu yerden ayağa kalkmak” 45b/9
2. yer, arz, zemin, toprak.
y. 26a/3, 26a/5
y.+de 28b/7, 28b/8, 28b/9, 78a/2, 78a/9
y.+den 45a/13, B86b/6
y.+e 27b/4, 27b/7, 58a/8, B84b/6
y.+ile 76a/3
y.+ler 23b/9, 45a/1, 45a/7, 50a/12
y.+lere 59b/11
y.+leri 13a/1, 32b/6, 40b/8, 71a/12
y.+üm 75b/2
y.+ümüz 69a/12
y.+e geç- “yerle bir olmak, helâk olmak” 58a/8
3. yeryüzü.
y. 53a/12
y.+den 13b/12
4. makam, mevki.
y.+e 43b/7
y.+i 26a/2
5. memleket, diyar, yöre, bölge.
y. 78a/2
y.+de 44a/11, 69a/13, 69b/2, 69b/4
y.+den 13a/11
y.+e 69b/3
y.+ine 69b/4
y.+lerinde 51a/12
y.+üñ 69b/3
6. bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, yer, mahal.
y.+de 17b/5, 17b/6, 27a/13, 54a/13
y.+den 11a/2, 69b/11
y.+ler 43b/4
y.+lerde 27a/13
y.+leri 11a/1
7. bir şeyin veya kimsenin yerini almak üzere, yerine.
y.+ine 17a/5, B74a/7, B85b/2, B85b/5
8. herhangi bir şeye, bir işe ayrılmış bölüm veya alan.
y.+lere 20a/11, 26a/7
‘abeş yirlere “boş, saçma ve kötü işlere” 20a/11
9. (mec.) durum, vaziyet, hal.
y.+e 19b/4, 20a/2, 20a/3
y.+e mi 22a/13
y.+ine 38b/12, 42b/2, 46a/10, 55a/10, 64a/12, 64a/12, 76b/8
‘aqlum yirine gel- “aklı başına gelmek” 46a/10
göñli yirine gelme- “Hak yoluna dönmek” 55a/10
y.+ine getir- “ifa etmek, yapmak, yerine getirmek” 42b/2, 64a/12, 76b/8
y.+ine getireme- “yapamamak, yerine getirememek” 38b/12
y.+ine götürme- “yapmamak, yerine getirmemek” 64a/12
‘abeş yire “boş yere, boşu boşuna” 20a/3, 22a/13
yoğ yire “hiçbir neden ve yararı olmadan, boşuna” 19b/4, 20a/2
- yirin-: kederlenmek, üzülmek, tasalanmak, mahzun olmak.
y.-mek 61b/6
y.-meye 17a/6
- yiryüzi: yeryüzü, dünya.
y.+nde 24b/5
- yit- (I): yetmek, kâfi gelmek, yeter derecede olmak.
y.-er 3a/9, 36a/6, 40a/10, 61a/5
y.-ermiş 46a/11
- yit- (II): ulaşmak, erişmek, vasıl olmak.
y.-miş 17b/11
y.-mişı (ölüm yitmişı gele) 14b/6
- yitiş- (I): yetişmek, varmak, ulaşmak, erişmek.
y.-di 18a/3, 29b/13, 38a/3, 38a/4
y.-e 15a/5, 52a/4, 80a/2
y.-ebile 24b/8
y.-em 24b/13
y.-iserdür 46b/2

y.-ür 18b/4, 24b/12, 37a/11, 38a/12
 yitiş- (II): yetişmek, büyümek, olmak.
 y.-mişdür 60a/7
 yitişdür-: ulaştırmak, eriştirmek,
 yetiştirmek.
 y.-di 76a/7
 yitmiş: yetmiş. [sayı]
 y. 20b/7, 31b/8, 31b/10, 32b/3,
 33b/12, 37b/7, 44a/11, 44a/12
 yiynilt-: hafifletmek, hafifletmek.
 y.-mişlerdür 25a/3
 yoḥsa: yoksa; bir düşüncenin, bir
 davranışın, bir tutumun ters olma
 ihtimalini anlatmak için kullanılan
 bağlaç.
 y. 12a/8, 12b/4, 14b/8, 18a/9,
 29a/1, 49b/13, 71a/2
 yok, ḡı: 1. yok, değil; bulunmayan, mevcut
 olmayan nesne, kimse vb., ‘var’
 karşıtı.
 y. 17a/13, 17a/13, 17b/1, 17b/2,
 31a/12, 31a/12, 31a/13, 32b/9,
 42b/11, 42b/12, 49b/11, 49b/12,
 49b/12, 60a/6, 70a/8, 75a/6, 75a/6,
 76b/3, 77a/10
 y.+dan 1b/12, 31b/2
 y.+dur 1b/8, 2b/2, 2b/7, 13b/8,
 17b/4, 19b/8, 25b/12, 26b/5,
 27b/10, 29b/2, 30a/1, 31b/2,
 36b/11, 37a/12, 40b/9, 42a/13,
 42a/13, 49b/3, 54a/12, 59a/7, 60a/6,
 60b/5, 74a/13, 79a/1, B78a/10,
 B79a/3, B80a/4
 y.+ısa 9a/10
 y.+iken 11b/6, 21b/6, 40b/8,
 64b/12, 71a/12
 y.+mı 70a/6
 y.+mıdur 30b/6
 y.+dan var eyle- 1b/12, 31b/2
 2. hayır.
 y. 12b/3, 13b/6, 22b/1, 46a/3, 57a/9
 3. boş, saçma, faydasız.
 y. (yok yire) “boşuna, faydasız
 yere” 19b/4, 20a/2
 yol: 1. yol, geçilecek yer, yürümeye ve
 gitmeye uygun yer.
 y. 44a/4, 46a/8, 65b/13
 y.+da 70a/8
 y.+ında B73a/9

2. yol, nizam, usul, davranış, tarz, ilke,
 yöntem, tutum.
 y.+dur 63a/9
 y.+ını 53a/6
 y.+lara 28b/6
 y.+larına 28b/6
 y.+umuz 30b/11
 y.+umuzu 30b/12
 y.+ını kes- “engellemek, mani
 olmak” 53a/6
 3. gaye, uğur, maksat.
 y.+ına 28a/9
 4. içinden veya üstünden bir sıvının
 geçtiği, aktığı yer.
 y.+ından 31b/3
 yoldaş: yoldaş, arkadaş, dost.
 y. 5b/12, 6a/9, 6a/11, 6b/2, 6b/6,
 7b/6, 7b/6, 7b/11, 7b/11, 8b/3,
 9b/10, 31b/8, 67a/8
 y.+a 6a/9
 y.+dan 43b/6
 y.+ından 6a/10
 y.+ını 6a/9
 y.+ınıñ 6b/3
 y.+uñ 7b/1
 y. ol- “dost olmak, arkadaş olmak”
 5b/12, 6a/11, 6b/2, 6b/6, 7b/6, 7b/6,
 7b/11, 7b/11, 8b/3, 9b/10, 31b/8,
 67a/8
 yortıcı: haber ulaştırıcı, ulak.
 y.+sıdur 61b/1
 yorul-: yorulmak.
 y.-masa 34b/7
 yu-: yıkamak.
 y.-dum 68a/2
 y.-mağa B83a/7
 y.-mak 77b/1
 y.-r B86b/2
 y.-yup 77a/12
 yukarı: 1. yukarı, bir şeyin üst bölümü.
 y. 45a/13, 58a/10
 y.+sın 58a/7
 y.+sını 53b/9
 gönüller aşağısın yukarı it-
 “tersine çevirmek, ters yüz etmek”
 58a/10
 y.+sın aşağı it- “altını üstüne
 getirmek, helâk etmek” 58a/7

- y.+sını aşağı kıl- “alt üst etmek, helâk etmek” 53b/9
2. bir kitapta veya konuşmada daha önce geçen, daha önce yer alan.
y. 10a/5, B75b/9
y.+da 27a/9
3. bir şeyin sonrası, devamı, ilerisi.
y. 3b/1, 3b/4
4. aşama, sınıf, makam bakımından ileride olan.
y. 24b/4
y.+ya 24b/10, 25b/1
- yum-: kapamak, örtmek, üstüne koymak, üstüne kapamak.
y.-alar 57a/4
- yumşat-, dur: yumuşatmak; mülayimlik kazandırmak, merhametli hale getirmek.
y.-ur 35b/13, 36a/1
- yun-: yıkanmak.
y.-mışdur 32b/3
- yut-, dar : yutmak.
y.-ayım 45a/3
y.-ıncaya 20b/7
y.-ıncaya degin 20b/7
- yuy-: silmek, imha etmek, gidermek, izale etmek.
y. B79b/10
y.-ar 17a/3, B80a/2
y.-dum 17a/5
- yüce: yüksek, yüce, büyük, ulu.
y. 24b/5, 24b/5, 24b/6, 48b/3, 55b/2, 56b/8, 57a/3, 57b/6, 59b/9, 78b/3, B83a/10
y. ol- 59b/9
- yücelt-, dür: yüceltmek, yükseltmek.
y.-ür 78b/6
- yük: yük, taşınan şey, ağırlık.
y. B73a/3
y.+lerini 25a/3
- yürek, gi: yürek, kalp, can noktası, gönül.
y. 41a/13
y.+den 41b/5
y.+i B78a/11
y.+ine 41a/11
y.+leri B82b/3
y.+üñ 41a/12

- y.+i kayna- “tedirgin olmak, endişelenmek, korkuya kapılmak” B78a/11
- yüri-: 1. yürümek, karada veya suda herhangi bir yöne doğru ilerlemek, gitmek, gezinmek. krş. yürü-.
y.-cek 41b/7
y.-mek 28b/9
y.-mez 28b/7
2. herhangi bir tarz, ilke veya tutum üzerinde olmak ve o doğrultuda ilerlemek.
y.-mezsın 28b/6, 28b/6
- yürit-: yürütmek.
y. -ürem 28b/9
- yürü-: yürümek, karada veya suda herhangi bir yöne doğru ilerlemek, gitmek, gezinmek. krş. yürü-.
y.-r 41b/7, 70a/8, B73b/5
- yüz (I): yüz. [sayı]
y. 9b/5, 14a/3, 17b/8, 17b/11, 17b/13, 20b/1, 25a/4, 28a/2, 28a/11, 28a/12, 28a/12, 28a/13, 30b/2, 37b/4, 39a/3, 42b/5, 42b/6, 42b/7, 43b/13, 44a/4, 44a/12, 44b/4, 44b/6, 47b/7, 50a/9, 53b/3, 56a/2, 62b/7, 62b/9, 64a/8, 64a/10, 64a/13, 64a/13, 64b/1, 64b/2, 65b/13, 67b/9, 69a/5, 71a/7, 76b/6, 76b/7, 77a/11, 79a/3, 79a/4, 79a/6, 79a/7, 79a/9, 79a/9, 79a/10, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79b/2, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 79b/5, 79b/6, B78a/9, B82a/11
y. ağaç ur- “yüz değnek vurarak had uygulamak” 56a/2
biş yüz yıllık yol ol- 44a/4, 65b/13
- yüz (II): 1. yüz, çehre, sima.
y. 46a/7
y.+ile 24a/5
y.+in 49a/1
y.+inden B82b/6
y.+ine 36a/7, 37a/3, 47a/11, 55a/10, 60a/2, 60a/8, 60a/12, 62b/3, 62b/4, 76b/3
y.+inüñ 65b/5
y.+leri 5b/8, 5b/9
y.+lerinde 65a/8
y.+lerine 18a/13

- y.+üme 36b/8, 49a/2
 y.+ümüze 18b/1
 y.+üni B86b/2
 y. çevür- “ilgiyi, alakayı kesmek” 38a/10, B83a/3
 y. dönder-“gösterdiği ilgiyi kesmek, ilgilenmemek” B72b/8
 y.+inden vilâyet nûrî aķ- “kişinin yüzünde Allah muhabbeti nurunun belirgin olarak görünmesi” B82b/6
 y.+ine gül- “yalandan dost görünmek” 36a/7, 76b/3
 y.+ine ur- “(hiçbirşeyini) kabul etmemek, reddetmek” 62b/3, 62b/4
 y.+lerinde nûr olma- “yüzlerinde İlahî ışık görünmemek” 65a/8
 2. cihet, yön, taraf.
 y. 38a/10, B72b/8, B83a/3
 y.+in 40a/6, 40a/7, 40a/7
 3. bir şeyin ön tarafta bulunan bölümü, cephe.
 y.+in 15b/8
 yüzlü: yüzlü, yüzü herhangi bir nitelikte olan.
 y. (yalın yüzlü oğlanın) 55a/10
 yüzük, gi: yüzük.
 y. 73a/4, 73a/5, 73a/6, 73b/4, 73b/6
 y.+ün 73b/7
 y. it- “yüzük yapmak” 73a/6

Z

- zabı (Ar.): sıkı tutma, idaresi altına alma, kendine mal etme.
 z. 62b/11, 78a/1
 z. eyle- “tutmak, engellemek” 62b/11
 z. it- “sahiplenmek, sahip çıkmak” 78a/1
 zāhid (Ar.): sofu, çok aşırı sofu.
 z. 67a/8
 zāhir (Ar.): görünen, açık, belli, meydanda; dış, dış yüz, dış görüntü, beden.
 z. 7a/4, 7a/12, 14a/10, 14a/7, 34b/6, 34b/9, 35b/10, 47b/10
 z.+e 34a/10, 34a/11
 z.+in 31b/11, 35b/9
 z.+inde 35a/9
 z.+ine 34a/4, 34b/2

- z.+inün 34a/3
 z.+iñüz 35b/2
 z.+ün 34a/6
 z. ol- “ortaya çıkmak, belli olmak, görünmek” 7a/4, 7a/12, 14a/10, 34b/6, 34b/9
 z. olma- “ortaya çıkmamak, belli olmamak, görünmemek” 14a/7
 zahmet (Ar.): zahmet, sıkıntı, eziyet; zor, güç.
 z. 30a/10, 35a/2, 46b/12, 46b/12, 74a/13
 z.+den 11a/1
 z.+dür 25b/13
 z.+ile 37b/4
 z.+inden 42b/8
 z.+lerden 42b/10
 z.+leri 46b/8
 z. çek- “eziyet, sıkıntı çekmek” 30a/10, 46b/8, 46b/12, 46b/12, 74a/13
 z. gel- “zor, güç gelmek” 35a/2
 zahmetsüz (Ar.+T.): zahmetsiz, sıkıntısız, eziyetsiz, kolay.
 z. 46b/9
 za‘îf (Ar.): zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
 z. 39b/2, 46b/7
 z.+lersiz 32a/8
 z. eyle- “zayıflatmak, güçsüz bırakmak” 39b/2
 za‘îflık, ğı (<za‘îf+lık) (Ar.+T.): zayıflık, güçsüzlük.
 z.+umıla 68b/12
 zaĳkūm (Ar.): cehennemde yetiştiğine inanılan bir ağaç; aĳu ağacı, cehennemliklerin yemeĳi.
 z. 5a/5
 zālim (Ar.): zalim, zulm eden; günahkār.
 z. 54a/12
 z.+ler 54a/11
 z.+lerden 54a/5
 z.+lerdür 54a/12
 z.+lerinden 58a/11
 zamān (Ar.): 1. devir, çağ, dönem, içinde bulunulan zaman
 z. 45b/11
 z.+da 37b/7, 46b/13, 47a/1
 z.+ında 3a/2, 59b/1

- aħır zamān “son dönem, dünyanın son devresi” 37b/7
2. vakit, zaman, süre, müddet.
z. 71a/10
z.+lardan 21a/7, 40a/9
z.+dan 46a/9, 70a/13
- zan (<zann) (Ar.): sanma, sanı, sezme, tefekkür. bkz. zann.
z. 30a/2, 30a/3
gökcek zan it- “güzel düşünmek, derin tefekkürde bulunmak” 30a/2, 30a/3
- zann (Ar.): sanma, sanı, sezme, tefekkür.
krş. zan.
z.+ı 30b/7
z.+uñuz 30a/5
hüsni-i zann “iyi düşünce, güzel fikir besleme” 30b/6
- zarāfet (Ar.): zariflik, naziklik, incelik.
z. 5a/9
z. ehli ol- “zariflerden olmak” 5a/9
- zārılık (<zārı+lık) (Far.+T.): ağlayıp inleme.
z. 12a/4
z.+lar 21b/4
z. eyle- “ağlayıp inlemek” 12a/4
z.+lar it- “çokca ağlamak inlemek” 21b/4
- zārı zārı (<zārī zārī) (Far.): yanık yanık, hüngür hüngür (ağlama).
z. 30b/2, 33a/6, 40a/9, 41b/9, 66b/5, 69a/1, 70b/2
z. ağla- “hüngür hüngür ağlamak” 30b/2, 40a/9, 66b/5, 69a/1, 70b/2
z. iñle- “içli içli sızlanıp inlemek” 33a/6, 41b/9
- zarūret (Ar.): çaresizlik, zorunluluk.
z. 76b/5
z. ol- “zorunlu olmak, mecbur olmak” 76b/5
- zat (Ar.): kendi, öz.
z.+umdan 8a/13
- zāyic (Ar.): yitik, elden çıkan, kaybolan, ziyan, zarar.
z. 2b/8, 17b/3, 19a/5, 20a/2, 20a/6, 48a/10, 53a/6, B76a/4, B78a/9
z.+mı 37b/5
z. eyle- “yitirmek, kaybetmek, ziyan etmek” 48a/10, 53a/6, B76a/4
- z. it- “yitirmek, kaybetmek, ziyan etmek” 17b/3, 19a/5
z. kıl- “yitirmek, ziyan etmek” 37b/5
z. ol- “yitirmek, kaybolmak, ziyan olmak” 2b/8, 20a/2, 20a/6, B78a/9
- zāyil (<zā'il) (Ar.): sona eren, devamı olmayan, geçen, yok olan.
z. 21a/6, 21a/10, 25b/9, 40a/8, 40b/10, 46a/7, 48a/13, B80b/6
z. kılma- “yok etmemek, sona erdirmemek” B80b/6
z. ol- “yok olmak, zeval bulmak” 46a/7, 48a/13
z. olma- “yok olmamak” 21a/10
z. olucı “geçici, devamı olmayan, yok olan” 25b/9
‘aklı zāyil ol- “aklı gitmek” 21a/6, 40a/8, 40b/10
- zebāni (<zebānī) (Ar.): cehennemlekleri cehenneme atmakla görevli melek.
z.+ler 72a/11
- zebūn (Far.): zayıf, güçsüz, âciz.
z. B73b/3
z. it- “güçsüz bırakmak” B73b/3
- zehre (Far.): cesaret, cüret, yiğitlik.
z.+ile B85b/11
- zekāt (Ar.): İslam’ın beş şartından biri olan mal ve paranın paklığını ve helalliğini sağlamak üzere, her yıl kırkda birinin fakirlere dağıtılması.
z. 12b/3
z.+lar 28a/9
z.+lar ve şadağalar vir- 28a/9
z. vir- 12b/3
- zelīl (Ar.): hor, hakir, alçak.
z. 9b/3
- zem (<zemm) (Ar.): yerme, kınama, kötölemek.
z. 25b/6
z. eyle- “yermek, kınamak” 25b/6
- zerrākılık, ğı (<zerrāk+lık) (Ar.+T.): iki yüzlülük, riyakârlık.
z.+ı 5a/9
- zerre (Ar.): çok küçük parça, zerre.
z. 2b/2, 2b/3, 2b/4, 2b/6, 3a/9, 3a/10, 3b/7, 44b/6, 46b/6
- zevāl (Ar.): sona erme, yok olma, yok edilme.

z.+ı 42b/11
 z.+ına 16a/3, 57b/11
 z.+ından B80b/10, B80b/11
 zevk (Ar.): zevk, hoşlanma, eğlence.
 z. 5a/9, 42a/1
 z.+ler 74b/8
 dürlü çışretler ve harām zevkler sür-
 74b/8
 z. it- “eğlenmek, keyif etmek” 5a/9,
 42a/1
 zevzek: esrar.
 z. 52a/2
 zift (Ar.): kara sakız, katran, zift.
 z. 53b/6
 zihī (Ar.): ne güzel, ne hoş,
 z. 24b/11, 76a/4
 zikir (<zikr) (Ar.): zikir, anma, anılma,
 hatırlama; Allah’ın ismini anma.
 bkz. zikr.
 z.+ler 43b/4
 namāzlar ve zikirler it- 43b/4
 zikr (Ar.): 1. zikir, anma, hatırlama;
 Allah’ın ismini anma. krş. zikir.
 z. 34b/7, 34b/12
 z.+e 21b/8, 41b/4, 43b/10, 78a/10
 z.+i 41b/8
 z.+inden 19a/9, 49a/12
 z.+ine 35b/13
 2. bahsetme, söyleme, dile getirme,
 beyan etme, anlatma.
 z. 4b/1, 10a/5, 10b/6, 13a/11,
 27a/13, 52a/4, 52a/12, 57a/8, 65a/5,
 69b/6, B75b/9
 z. eyle- “bahsetmek, dile getirmek,
 söylemek” 65a/5
 z. it- “dile getirmek, bahsetmek,
 anlatmak, zikretmek” 4b/1, 10b/6,
 13a/11, 34b/7, 34b/12, 52a/12
 z. ol- “dile getirilmek,
 bahsedilmek” 52a/4
 z. olun- “dile getirilmek,
 bahsedilmek, anlatılmak” 27a/13
 z. olun- “dile getirilmek, beyan
 edilmek, bahsedilmek, anlatılmak”
 10a/5, 57a/8, 69b/6, B75b/9
 zikrū’llāh (Ar.): Allah’ı anma, Allah’ı
 zikredip hatırlama.
 z.+dan 49b/2
 zillet (Ar.): hakirlik, horluk, alçaklık.

z.+i 9b/4
 zinā (Ar.): aralarında evlilik bağı olmayan
 kimseler arasındaki cinsel ilişki,
 zina.
 z. 12b/2, 50a/1, 50a/3, 56a/1, 56b/4,
 61b/13, 63a/1, 63a/8, 63a/8, 63b/7,
 63b/8, 63b/12, 64a/4, 64a/8, 64a/8,
 64a/9, 64a/10, 64b/3, 65a/2, 65a/3,
 65a/8, 65a/10, 65a/10, 65b/11,
 68b/5, 69b/6, 71b/8, 71b/10, 72a/6,
 72a/7, 72a/13
 z.+da 65b/4
 z.+dan 57b/4, 63b/10, 63b/13,
 64a/2, 65b/3, 66a/7, 67a/6, 71b/6,
 72b/1, 72b/3
 z.+dur 62a/4
 z.+lar 49b/12
 z.+nuñ 77a/12
 z.+sı 71b/1, 71b/2
 z.+sıdur 61b/13
 z.+ya 49b/5, 61a/3, 63a/6, 63a/6,
 66b/7, 69a/2, 69b/8
 z.+yı 63b/3, 68b/5, 69b/7
 z.+yıldı 72a/5
 z. eyle- “zina yapmak” 65b/11
 z. it- “zina etmek” 12b/2, 50a/1,
 50a/3, 61b/13, 63a/8, 63b/7,
 63b/12, 64a/4, 64a/10, 64b/3, 65a/2,
 65a/3, 65a/8, 65a/10, 65a/10,
 71b/10, 72a/6, 72a/7, 72a/13
 z. itme- “zina etmemek” 71b/8
 z. idici “zina eden, zinakâr” 64a/8,
 64a/8, 64a/9
 zencīr (Far.): zincir.
 z.+ile 66a/4
 zindān (Far.): zindan, hapishane.
 z.+a 55b/12
 z.+ıdur 74a/9, 74a/12
 z.+a koy- 55b/12
 zinhār (Far.): sakın, asla, aman.
 z. 15a/3, 21a/13, 21b/1, 24a/4,
 32a/9, 38a/7, 38a/7, 39a/10, 63a/6,
 63a/6, 63b/10, 63b/10, 65b/3,
 65b/3, B86a/9
 zīrā (Far.): zira, çünkü, bundan dolayı.
 z. 1b/10, 2a/6, 3b/7, 4a/7, 4a/12,
 6a/9, 6b/2, 6b/6, 6b/13, 7a/8, 9b/13,
 10a/2, 10a/9, 11a/13, 12b/7, 13b/10,
 14a/6, 14b/10, 16a/13, 16b/9,

16b/11, 19a/2, 19b/2, 20b/10,
23a/4, 23a/9, 25a/7, 25b/5, 26b/1,
27a/2, 27a/9, 27a/11, 27b/1, 28a/13,
29a/4, 29a/7, 30a/3, 30a/6, 31b/2,
33a/12, 33b/1, 33b/4, 33b/9, 34b/7,
34b/10, 35a/3, 35a/6, 35a/9, 35b/7,
35b/10, 36b/6, 39a/5, 39b/8, 39b/9,
40b/3, 41a/11, 41b/1, 41b/8,
41b/12, 42b/2, 44a/12, 44b/3,
45b/3, 45b/11, 46a/7, 46b/9,
47a/10, 49b/3, 49b/5, 49b/6, 49b/9,
50a/4, 50b/3, 51a/1, 51a/3, 51a/8,
53b/12, 56b/5, 57a/10, 57a/10,
57a/13, 57b/6, 59a/3, 59a/6, 59a/8,
60a/6, 60b/1, 60b/4, 61a/3, 61a/13,
63a/10, 64a/11, 65b/4, 69a/7, 69b/5,
71b/1, 72b/8, 72b/10, 72b/13,
73a/3, 73b/8, 74a/7, 74a/8, 74b/3,
75a/3, 76a/11, 76b/11, 80b/7,
B73a/2, B75b/6, B76a/2, B76b/9,
B77b/6, B79a/4, B79b/11, B80a/2,
B81a/6, B82b/3, B83b/7, B84a/2,
B84b/5

zîrek (Ar.): anlayışlı, uyanık, akıllı.

z. 28b/13, 29a/1

ziyāde (Ar.): ziyade, artma, çoğalma, artan;

çok, bol, fazla, aşırı fazla.

z. 3a/11, 3b/6, 9a/4, 9a/4, 12b/12,
13a/11, 13a/13, 13b/9, 15b/7,
15b/7, 15b/9, 17a/10, 18b/3,
20a/10, 24a/12, 25b/6, 31a/9, 32a/4,
32a/6, 33b/1, 35b/3, 35b/10, 38a/7,
41b/8, 46a/12, 60b/11, 61a/11,
70b/8, 77b/13, 79a/1, B74b/9,
B74b/11, B83b/4, B83b/8, B83b/8
z.+dür 25b/1, 29a/2, 46b/4
z. midür 29a/1
z.+yidi 30b/8
z.+yise 18a/7, 29a/2, 29a/3
z. eyle- “artırmak, fazlalaştırmak”
24a/12
z. it- “artırmak, çoğaltmak” 3b/6,
31a/9, 32a/4, 32a/6
z. kıl- “artırmak, fazlalaştırmak,
çoğaltmak” 41b/8, B74b/11
z. ol- “artmak, çoğalmak” 3a/11,
9a/4, 9a/4, 12b/12, 13a/11, 13a/13,
13b/9, 15b/7, 15b/7, 15b/9, 35b/10,
61a/11, B83b/8, B83b/8

ziyān (Far.): zarar, ziyan, kayıp.

z. 3a/1, 19a/1, 19a/2, 19a/6, 19b/2,
29a/11, 50b/2, 61a/9, 61b/3, 61b/4,
B73a/8, B73b/2, B74a/10

z.+a 19b/1, B77b/6

z.+dur 60b/11

z.+ı B84b/8, B84b/9

z.+ıdur 19a/2

z.+lar 38a/7, 61b/6

z.+um 20a/1

z.+a vir- “ziyan etmek, kaybetmek”
19b/1

z. eyle- “zarar vermek” 3a/1

z. eyleme- “zayi etmemek” 19a/1

z. it- “ziyan etmek, kaybetmek,
zarar etmek” 19a/6, 19b/2, 29a/11,
61b/4

z.+lar ve mazarratlar bul- “zarara
uğramak ve kötülükler bulmak”
38a/7

z. ol- “ziyan olmak, boşa gitmek,
kaybetmek” 19a/2, 61a/9, B73a/8,
B73b/2

z.+um ol- “zararı olmak” 20a/1

ziyānkār (Far.): ziyan edici, zarar eden,
ziyankâr.

z. 19b/3, B74a/9

z.+lardan 30a/7

z.+lardan ol- “zarar edenlerden
olmak” 30a/7

z. ol- “zarar edici olmak” 19b/3,
B74a/9

ziyāret (Ar.): ziyaret, görüşme.

z. 43a/9

z. it- “görüşmek” 43a/9

zuhūr (Ar.): görünme, meydana çıkma,
ortaya çıkma.

z.+a 35a/9

z.+a gel- “görünmek, ortaya
çıkma” 35a/9

zulm (Ar.): zulüm, haksızlık, eziyet.

z. 2a/12, 2b/2, 22a/6

z.+ıla 16b/13

z. eyle- “haksızlık etmek, eziyet
etmek” 22a/6

z. eyleme- “haksızlık etmemek”
2a/12

zulmet (Ar.): karanlık.

z. 15b/5

- z.+i 15b/4
 z.+ler 13a/12
 zulümât (Ar.): karanlıklar; zararlar,
 kötülükler.
 z.+ı 44b/13
 zübdetü'l-meşâyih (Ar.): şeyhlerin ulusu,
 şeyhlerin en seçkini.
 z. Manşûr bin 'Ammâr 70b/5
 zülf (Far.): saç, yüzün iki yanından sarkan
 saçlar.
 z.+üme 67b/12
 Zülzile (Ar.) (öz. a.): Zilzal suresi, Kur'an-ı
 Kerim'in 99. suresi.
 Z. 3b/1, 3b/4
 sûre-i Zülzile'ye degin 3a/6
 Z. sûresine degin 3b/1
 zümre (Ar.): bölük, takım, topluluk.
 z.+sinde 4b/4
 zümürüd (Ar.): cam parlaklığında yeşil
 renkte, saydam bir süs taşı, zümrüt.
 z.+den 44a/5
 zürriyet (Ar.): nesil, kuşak, soy.
 z.+i B74a/1

Toplam kelime: 28152

Madde: 2685

Alt madde: 9223

Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı:

Türkçe:	1365	% 51
Arapça:	1118	% 42
Farsça:	196	% 7
Soğdca:	4	% 0.1
Yunanca:	2	% 0.07
Toplam:	2685	% 100

KİŞİ, ESER ve YER ADLARI DİZİNİ

A

- ‘Abdullāh bin Mes‘ūd (k.a.): Önemli sahabelerdendir. Aynı zamanda İslamiyet’i kabul edenlerin altıncısıdır. krş. ‘Abdullāh ibnü Mes‘ūd.
‘A. 64b/10
‘A.+dan 64b/6
- ‘Abdullāh bin Zāhid (k.a.): Bir ābid.
‘A. 67a/8
- ‘Abdullāh bin Zübeyr (k.a.): Hz. Muhammed’in amcazadelerinden ve sahabedendir.
‘A. 57a/6
‘A.+den 57a/8
- ‘Abdullāh ibni Mübārek (k.a.): İkinci derecede tabi‘inden ve meşhur muhaddislerdendir.
‘A. 24a/1
- ‘Abdullāh ibnü ‘Ömer (k.a.): Hz. Ömer’in oğludur ve büyük sahabelerdendir.
‘A. B86a/1
- ‘Abdullāh ibnü Mes‘ūd (k.a.): bkz. ‘Abdullāh bin Mes‘ūd.
‘A. B79b/6
- Ādem (k.a.): Hz. Adem, ilk insan ve ilk peygamber.
Ā. 48a/3, B74a/2, B84b/1, B84b/6
Ā.+e B74a/4
- Aḥmed bin Ḥanbel (k.a.): Ahmed bin Muhammed bin Hanbel eş-Şeybānī (780-855); İbn Hanbel namı ile meşhur İslam Fakihi ve Hanbelī mezhebinin kurucusu.
A. 77a/13
- ‘Alī (k.a.): Hz. Ali (598-661); Ebū Talib’in oğlu, Peygamberimizin damadı ve amcazadesi, ayrıca dördüncü İslam halifesi.
‘A. 56b/6, B84a/11, B85a/10
‘A.+den 55a/11
Ḥazret-i ‘Alī 73a/7
- ‘Āmir ibni ‘Abd-i Ḳays (k.a.): Bir ābid.
‘Ā. 12a/2

‘Aṭā (k.a.): bkz. ‘Aṭā-i Süllemi.

‘A.+nuñ B82a/8

‘Aṭā bin Yesār (k.a.): Ebu Muhammed Atā bin Yesar (640-721); Tabiīn devrinin önemli fıkıh alimlerinden ve muhaddislerindendir. Atā’nın rivayetleri Kütüb-i Sitte’de de yer almıştır.

‘A. 40a/13

‘Aṭā-i Süllemi (k.a.): Bir şeyh. krş. ‘Aṭā.

‘A. B81b/11

‘Āyişe (<Ā’iše) (k.a.): Hz. Ayşe, Ebu Bekir’in kızı ve Hz. Muhammed’in gözde zevcesi.

‘Ā. 12a/12, 12b/3, 78a/13, B78b/4, B78b/10

B

Bağdād (y.a.): Bağdat, bugün Irak’ın başkenti olan şehir.

B. B86b/1

Ḥalīfe-i Bağdād 69b/13

Bedr (y.a.): Hz. Muhammed’in müşriklerle çarpıştığı Mekke ile Medine arasında bir bölge. Bu savaşa “Bedir Gazası” denilir.

B. (Bedr gāzāsında) B83b/3

Bel‘am-ı Bā‘ūr (<Bel‘am bin Bā‘ūra) (k.a.): Hz. Musa hakkında İsrailileri kandırarak fena söylediğinden dolayı ünlenmiş olan İsrail kabilesinden bir kişinin adı.

B. (ḥikāyet-i B.) 13b/11

Berşīšā (k.a.): Kıssası daima Kuran’ın 59. suresinin 16. ayetine bağlanan bir ābid. Rivayete göre, hücresinde yaşayarak uzun müddet (60 sene) şeytana mukavemet eden bu zahit, nihayet şeytanın bir hilesi sonucu yanına gelen veya getirilen bir kadın ile günaha girerek şeytana tabi olup dünyadan imansız gitmiştir.

B. 49b/13

B. (ḥikāyet-i B.) 14a/1

C

Cābir (k.a.): Cābir bin ʿAbdullah el-Ensārī, sahabedendir. Bedr, Uhud ve Hendek gazalarında Hz. Muhammed’le birlikte savaşmıştır, Ensardandır.
C. 51a/10

Caʿfer (k.a.): Caʿfer-i Tayyar, önde gelen sahabelerdendir. Hz. Muhammed’in amcazadesi ve Hz. Ali’nin kardeşidir.
C. 30a/8, 30b/1, 30b/2

Cāmiʿi’ş-Şağīr (<Cāmiʿu’ş-Şağīr) (e.a.): Ebū Hanīfe’nin önde gelen talebelerinden Şeybānī’nin (749-805) eseridir. Kitapta Ebū Hanīfe ve bazı Hanefī alimlerinin hal tercemeleri vardır.
C. 52a/11

Cinān-ı Cenān (e.a.): Sultan II. Murat’ın vezirlerinden Hacı Ivaz Paşa’nın oğlu Muhammed’in, (M.) 1431 yılında yazdığı ve çalışmamıza konu olan dinî, ahlakî öğüt kitabının ismi. Tezimizin giriş kısmında “eser” üzerinde geniş bilgi verilmiştir.
C.+ı 80b/11

D

Dāvud (k.a.): Hz. Davud, İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber ve hükümdardır, sesinin çok güzel olduğu rivayet edilmiştir. Aynı zamanda kendisine kutsal kitap Zebur’un verildiği peygamberdir.
D. 48a/3, 76a/5

E

Ebū Bekir (<Ebū Bekr) (k.a.): Hz. Ebu Bekir (572-634), İslamı ilk kabul eden sahabelerdendir. Aynı zamanda Hz. Muhammed’in yakın dostu ve ilk İslam Halifesidir. Hilafeti: 632-634
E.+den 57a/2
E. Şiddīk 56b/5, B81a/4
Ebū Bekr-i Cevzī (k.a.): Bir ābid.

E. 48a/8

Ebū Bekir Tirmidī (k.a.): Bir şeyh.

E. 39b/13

Ebūʿd-Derdā (k.a.): Sahabe ve Ensar’dan bir zat. krş. Ebū Derdā.

E. B86a/11

Ebū Derdā (k.a.): bkz. Ebūʿd-Derdā.

E. 39b/10

Ebū Ḥanīfe (k.a.): bkz. İmām-ı Aʿzam Ebū Ḥanīfe.

E. 52a/5, 56a/10, 56b/9, 72b/10, 77b/2, 77b/5

Ebū İshāq-i İsfērānī (k.a.): Ebū İshak İsfērāyīnī (ölm. 1027), Eşarī kelamcısı ve Şafīī fakihî.
E. 16a/13

Ebūʿl-Leys-i Semerkandī (k.a.): X. asrın ikinci yarısında yaşamış Hanefî fıkıhçısı ve kelamcısıdır.
E. (imāmüʿl-eʿîmeti E.) B86a/8

Ebū Mālik-i Eşʿarī (k.a.): Sahabedendir, hicretten önce Yemen’den Mekke’ye gelerek İslam’a girmiştir.
E. 51b/3

Ebū Meysere (k.a.): Ebu Meysere Amr bin Şürahbil (öl. 683). Ünlü bir muhaddis ve tâbiî. Rivayetleri, İbn Mace’nin es-Sümen’i dışında Kütüb-i Sitte’de de yer almıştır.
krş. Ebū Meysere-i ʿĀbid.
E. B82a/9

Ebū Meysere-i ʿĀbid (k.a.): bkz. Ebū Meysere.
E. 30a/8

Ebū Yezīd-i Bestāmī (k.a.): Ebu Yezid Tayfur bin İsa Suruşan (ölm. 874), Beyazid-i Bestami olarak da tanınır. IX. yüzyılın meşhur sufilerindendir.
E. (kütbüʿl-meşāyih E.) 40a/3

Ebū Yūsuf (k.a.): Ebu Yusuf Yakub bin İbrahim (ölm. 789); Kūfe’de doğmuştur, İmam-ı Azam Ebu Hanīfe’nin en gözde öğrencilerinden, müctehit hukukçu.
krş. İmām Ebū Yūsuf.
E. 52a/6, 60a/4, 60a/6, 60a/9
E.+a 60a/2, 60a/4
E.+un 60a/8

Ebū Zer (k.a.): Ebu Zer Cündeb bin Cünade Süfyan el-Gıfarî; zühd ve takvası ile meşhur sahabe.

E. B81b/6

Enes (k.a.): bkz. Enes bin Mâlik.

E. 78a/11

Enes bin Mâlik (k. a.): Büyük sahabelerdendir. Ayrıca Hz. Peygamberin hadislerini en çok nakleden muhaddislerden biridir. M. 709 yılında Basra'da ölmüştür. krş. Enes, Enes ibni Mâlik.

E. 51b/8, 78a/3

Enes ibni Mâlik (k.a.): bkz. Enes bin Mâlik.

E. 72b/5

F

Fâtımatü'z-Zehrâ (k.a.): Hz. Peygamberin kızı, Hz. Ali'nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesidir. Hz. Muhammed'den kısa bir zaman sonra ölmüştür.

F. 46b/8

Furkâd-i Sencî (k.a.): Bir âbid.

F.+den B82a/9

G

Gâyetü'l-Kuşvâ (e.a.): Metinde bir Fıkıh kitabı olarak geçmektedir.

G. 77a/1

Gülistânâme (e.a.): İran'ın en büyük şair ve ediplerinden biri olan Şirazlı Şeyh Sadi'nin (1213-1293) ünlü eseri.

G.+sinde 7b/12

H

Harûnü'r-Reşîd (k.a.): Harun Reşit (766-809); Abbasi halifelerinin beşincisidir.

H.+üñ 69b/13

Hasan-i Başrî (k.a.): Ebu Said el-Hasan bin Yesar el-Basrî (642-728); Basralı meşhur tabî, alim ve zahit. Pek çok hadis rivayet etmiş, sahabe-i kiramla görüşmüştür.

H. 18b/4, 24a/6, 29b/6, 31a/1, 54a/5

H.+den 66b/8

Haızır (k.a.): Hz. Hızır aleyhisselam; "ab-ı hayat" (ölümsüzlük suyu) denilen suyu bularak içip ölümsüzlüğe ulaşmış olduğuna ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetiştiğine inanılan ermiş.

H. 79b/9, 79b/13, 80a/3

Hidâye (<el-Hidâye) (e.a.): Fıkıh, hadis ve tefsir alimi Burhaneddin el-Merginanî (1117-1197)'nin Hanefî fıkıhına ait meşhur eseri olan "el-Hidâye". Eser özellikle Osmanlılar zamanında çok itibar görmüştür.

H. 52a/6

H.+de 51a/2, 55b/8

Huzeyfe (k.a.): Sahabenin en meşhurlarından biri ve Hz. Muhammed'in sırdaşı.

H. 74a/3

İ

İbni 'Abbâs (k.a.): İbn Abbas, Hz.

Peygamberin amcasının oğludur.

Tefsir, hadis ve bilhassa fıkıh ilminde ileri gitmiştir. Ashabın en büyük fıkıhçılarından ve hadis rivayet edenlerindendir. Miladi (687) yılında Taif'te vefat etmiştir. krş. İbnü 'Abbâs.

İ. 56b/7, 57a/3, 59a/12, 62a/5, 62a/11, 73a/12

İ.+dan 55b/4

İbni Mes'ūd (k.a.): İbn Mesut, ashabın en güzel Kur'an okuyanlarından ve fıkıh ilminde ileri gidenlerdendir. Kendisinden daha çok Hanefî fıkıhçıları yararlanmışlardır. Miladi (652) yılında Küfe'de vefat etmiştir.

İ. B84a/3

İbni Şâmit (k.a.): Sâbit bin Sâmit el-Ensârî; ünlü sahabelerden Sâmit el-Ensârî'nin oğludur, babasından birçok hadis rivayet etmiştir.

İ.+den 17b/10

İbnü 'Abbâs (k.a.): bkz. İbni 'Abbâs.

İ. 27a/4, 75b/8

İbnü 'Ömer (k.a.): Abdullah bin Ömer (609-693); Hz. Ömer'in oğludur ve çok sayıda hadis rivayet etmiş önemli sahabelerdendir.

İ. B84b/10

İbrāhīm (k.a.): Hz. İbrahim; Kur'an'da adı sıkça geçen peygamberlerdendir. Nemrut'a karşı yürüttüğü hak ve doğruluk mücadelesini kazanmıştır. 175 yaşında öldüğü rivayet edilir.

İ. B78a/11, B78b/2, B80a/5

İ. peygamber B80a/5

İ. peygamberiün B78a/11

İbrāhīm (k.a.): bkz. İbrāhīm Teymī. İ. 79b/10

İbrāhīm Teymī (k.a.): Hicri birinci asrın ünlü evliyalarındandır. Züht ve takvasıyla meşhur bir zattır. Hicri 92 (m.710) yılında vefat etmiştir.

İ. 79b/9, 80a/3

İ.+den 79b/9

İmām Ebū Yūsuf (k.a.): bkz. Ebū Yūsuf. İ. 56a/1

İmām-ı A'zam (k.a.): bkz. İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe. İ. 60a/7

İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe (k.a.): Ebu Hanife Numan bin Sabit bin Zuta bin Mah (699-767); Büyük bir müçtehit olup Hanefi mezhebinin kurucusudur, "İmam-ı Azam" olarak ün yapmıştır. krş. Ebū Hānīfe, İmām-ı A'zam, İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe-i Kūfī, İmām-ı Ebū Hānīfe.

İ. 55b/11

İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe-i Kūfī (k.a.): bkz. İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe.

İ. B86a/4

İ.+den 60a/1

İmām-ı Ebū Hānīfe (k.a.): bkz. İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe.

İ.+nüñ 56b/3

İmām-ı Muḥammed (k.a.): bkz. İmām Muḥammed.

İ. 51a/7, 52a/5

İmām-ı Nesefī (k.a.): Meymūn bin Muhammed bin Muhammed (1027-

1114). Hanefi mezhebi fıkıh ve kelam alimlerinin büyüklerindendir.

İ. B79b/4

İmām Maḥbūbī (k.a.): Cemalüddin el-Mahbubī, 13. yüzyılın büyük fıkıh ve hadis alimlerinden.

İ. 52a/11

İmām Mālik (k.a.): Ebū Abdullah Malik bin Enes (712-795). Malikī mezhebinin kurucusu.

İ. 52a/5, 77a/13

İmām Muḥammed (k.a.): İmām-ı A'zam Ebū Hānīfe'nin en gözde öğrencilerindendir. İmam-ı Yusuf'la aynı zamanda yaşamıştır. krş. İmām-ı Muḥammed.

İ. 56a/1

İ.+den 58b/8

İmām Şāfi'ī (k.a.): bkz. Şāfi'ī. İ. 52a/5

İ.+nüñ 56a/2

İmrān İbni Hüşeyn (k.a.): Ashab-ı kiramdan ve Huzaa kabilesinin Kazb kolundandır Hayber savaşında Müslüman olmuş ve ondan sonraki bütün savaşlarda Peygamber Efendimizin yanında ve hizmetinde bulunmakla ünlenmiştir.

İ. B81b/7

İsā (k.a.): Hz. İsa; dört büyük peygamberden biri olup Meryem oğlu İsa diye de anılır. Kendisine vahiy yoluyla İncil verilmiştir. İ. 33a/5, 33a/6, 33a/7, 33a/8, 33a/9, 33a/11, 37a/12, 37b/2, 37b/4, 37b/6, 37b/6, 37b/6, 37b/10, 37b/11, 46b/13, 46b/13, 47a/2, 47a/3, 47a/4, 47a/6, 48a/4, 60b/13

K

Ka'be (y.a.): Kābe, Mekke'de Mescid-i Haram'ın ortasında bulunan ve Hz. Adem tarafından yapılan, Tufan'da yıkıldıktan sonra Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından yeniden inşa edilen kutsal bina. Müslümanların hacı olmak için

usulüne göre tavaf ettikleri, namaz kılarken de yöneldikleri kutsal yer. Kur'an'ı Kerim'de Allahü Taala, Kâbe için "evim" (2/125) diye bahsettiğinden Kâbe, "beytu'llah: Allah'ın evi" olarak da anılmaktadır.

K. 66b/1

K.+nün B78a/3

Kâbil (k.a.): Kardeşi Habil'i öldüren Hz. Adem'in büyük oğlu.

K.+idi B84b/4

Keşşâf (e.a.): Meşhur tefsir ve hadis alimi Zemahşeri'nin (1074-1143) ünlü tefsir kitabının adı..

K. 63b/6

Kifāye (<el-Kifāye) (e.a.): Hanefi fıkıh alimlerinden Kurlanî'nin (ölm. 1367) ünlü fıkıh kitabının adı. Eser Merginanî'nin yazmış olduğu el-Hidāye adlı kitabın şerhi niteliğindedir.

K.+de 78a/2

Kitāb-ı Nefāyisi'l-ʿArāyiş (e.a.): Özellikle "Cedel" sahasında tanınmış ünlü Hanefi alimlerinden Ruknuddin el-Amīdî (ölm. 1218)'nin fıkıh kitabı.

K.+de 59a/3

Kuds (y.a.): Kudüs, Filistin'in kadim ve meşhur şehri, garp dillerinde Jarussalem diye anılır.

K.-i mübarek "mübarek, kutsal Kudüs" 53b/7

L

Loḡmān (k.a.): İslamiyet'ten önceki Araplarda efsanevi bir şahsiyet olup, Kur'an'da da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsane ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan pek eski bir hekimin veya hikāyecinin adı.

L. 15a/2, 21a/13

Lūt (k.a.): Hz. Lut; Hz İbrahim'in yeğeni olan peygamber.

L. 52b/1, 52b/6, 53a/10, 53b/7, 54b/13, 55a/5, 55a/7, 58a/7, 58a/11

M

Maʿāzi Nesefî (k.a.): Asıl adı Ömer bin Muhammed'dir (öl. 967). Meşhur İslam alimlerindendir. En önemli eseri "Akaid-i Nesefî" dir ki, Akait ilminde yazılmış en muteber eser olarak kabul görmüştür.

M. 39b/3

Mālik bin Dīnār (k.a.): Hasan-ı Basri'nin öğrencilerindendir. Aynı zamanda Basra'nın en büyük alim ve mutasavvıflarındandır. Miladî 748 yılında ölmüştür.

M. 52b/5

Manşūr (k.a.): bkz. Manşūr bin ʿAmmār.

M. 70b/7, 70b/9, 70b/10, 70b/12, 70b/13, 71a/1, 71a/3, 71a/4, 71a/5, 71a/11, 71a/12

M.+uñ 70b/9

Manşūr bin ʿAmmār (k.a.): Mensur bin Ammar bin Kesir (öl. 839).

Evliyanın büyüklerindendir.

Aslen Mervli olup Basra'da yaşamıştır. krş. Manşūr, Manşūr ibni ʿAmmār.

M. 70b/5

zübdetü'l-meşāyih Manşūr bin ʿAmmār 70b/5

Manşūr ibni ʿAmmār (k.a.): bkz. Manşūr bin ʿAmmār.

M. B82b/4

Mebṣūt (<el-Mebṣūt) (e.a.): Büyük Hanefi müçtehit, İmam Serahsî'nin (1009-1090) ünlü fıkıh kitabının adı. Eser, el-Hakimü's-Şehid'in (ölm.945), İmam Muhammed'in "Zahiru'r-Rivaye" eserlerinden derlediği, "el-Kāfi" adlı kitabının şerhi niteliğindedir.

M.+da 57a/8

Mekke (y.a.): Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu İslamiyet'in kutsal şehri.

M. 66a/11

Mescid-i Aḡṣā (y.a.): Kudüs'teki meşhur büyük cami.

M. B82a/11

- Meşnevî (e.a.): Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin mesnevi tarzında yazmış olduğu 2600 beyitlik Farsça meşhur eseri.
M.+de 13a/1
- Muhammed (k.a.): Hz. Muhammed, Müslümanların peygamberi, en son peygamber. krş. Muhammed-i Muştafâ, Muhammed Muştafâ, Muştafâ.
M. 2a/4, 4b/9, 26b/9, 37a/9, 37b/7, 41a/6, 45b/2, 59a/10, 59b/5, 71b/5, 75a/2
ümme-i Muhammed'den 54a/7, 58a/7
ümme-i Muhammed'e 61b/11
- Muhammed bin el-merhûm el-Hâcî İvâz el-Müfessir (k.a.): II. Murat'ın vezirlerinden ünlü Hacı İvaz Paşa'nın oğlu "Müfessir Muhammed". Üzerinde çalıştığımız Cinânü'l-Cenân adlı eserin yazarı.
M. 80b/12
- Muhammed-i Muştafâ (k.a.): bkz. Muhammed.
M. 48a/4, B77a/5
M.+dur 45b/8
M.+ya 1b/3
- Muhammed Muştafâ (k.a.): bkz. Muhammed.
M. 79b/12
M.+dur 31b/7
M.+nuñ 1b/6
- Mūsâ (k.a.): Hz. Musa, dört büyük peygamberden biridir, kendisine Tevrat isimli kutsal kitap verilmiştir.
M. 48a/4
- Muştafâ (k.a.): bkz. Muhammed.
M.+ya 41a/4
Habîb-i Muştafâ'ya 11b/7
Hâzret-i Muştafâ 6a/2, 6b/6, 6b/9, 7a/4, 7a/12, 12b/8, 13a/3, 15a/1, 16b/9, 19b/5, 22b/4, 24b/2, 24b/9, 25a/12, 26a/9, 28a/3, 28b/11, 31a/1, 32b/4, 33b/10, 35a/5, 38a/11, 41b/6, 44a/2, 44b/8, 45a/10, 46b/4, 49b/8, 50b/8, 51a/8, 54b/11, 57b/7, 60b/7, 61b/12, 65a/5, 65a/12, 72a/8,

76b/11, 77b/6, B75a/10, B76b/11, B77b/7, B78a/2, B79a/5, B84a/1
Hâzret-i Muştafâ'dan 8b/12, 15a/7, 51b/4, 54a/8, 62a/5, 73a/8, 73a/12, 78a/4, B84a/4, B84b/10
Hâzret-i Muştafâ'nuñ 5b/2, 76b/9
Hâzret-i Muştafâ'ya 35b/13, 41b/10, 71b/3

N

- Nihâye (e.a.): Hanefî fıkıh alimlerinden Siğnâkî'nin (ölm. 1314) ünlü eseri. Kitap, el-Hidâye'nin önemli şerhlerinden biri olup Suyutî'nin belirttiğine göre aynı zamanda Hidâye'nin ilk şerhidir.
N.+de 56b/10
N.+deki 52a/6
- Nuh (k.a.): Nuh Peygamber; Kur'an'daki kronolojik sıraya göre yirmi beş peygamberin baştan üçüncüsü.
N. 47a/1, 47a/3, 48a/3

O

- Osman (e.a.): Hz. Osman (574-656), İslam'ın ilk dört büyük halifesinin üçüncüsü.
O. B81a/9

Ö

- Ömer (k.a.): Hz. Ömer (öl. 644), İslam'ın ilk dört büyük halifesinin ikincisi. Adaletiyle meşhurdur. krş. Ömer-i Faruk.
Ö. 18a/4, 38b/8, 39a/1, 66b/9, 67a/2, B79b/6
Ö.+den 38b/5
Ö.+e 38b/6, 67a/1
Ömer-i Faruk (k.a.): bkz. Ömer.
Ö. B81a/7

R

- Râbi'a-i Başriyye (k.a.): bkz. Rabi'atü'l-Adeviyye.
R. 28b/2
- Rabi'atü'l-Adeviyye (k.a.): Hz. Rabia (713-801), Basra'nın meşhur kadın sûfisi ve evliyası. krş. Râbi'a-i Başriyye.
R. 21b/10

S

- Şadri Şerî'a (<Şadrü'ş-Şerî'a) (k.a.): 14. Asırda yaşamış olan büyük Hanefî fıkıh alimi ve bu alimin ismiyle anılan kitabı. Ş. 56a/13
- Sâm (k.a.): Nuh peygamberin oğlu. S. 47a/3, 47a/4, 47a/5, 47a/7 S.+ı 47a/2
- Serîr-i Saķatî (k.a.): Ebu'l-Hasan Sarî bin Mugallıs es-Sakatî, bir İslam sūfisi. S. 20b/3
- Sufyānū Şevrî (k.a.): Ebu Abdullah Süfyan bin Said bin Mesruk es-Sevrî el-Kūfî (714-778), Meşhur kelim alimi, muhaddis ve sūfî. S. (kıdvetü'l-meşāyih S.) 61b/7
- Süleymān (k.a.): Hz. Süleyman, Kitab-ı Mukaddeste ve Kur'an'da adı sıkça geçen peygamberlerdendir. Aynı zamanda çok güçlü bir hükümdardır. S. 36b/2, 36b/5, 36b/9, 36b/11, 36b/13, 37a/6, 48a/3, 76a/3, 76a/5, 76a/8 S.+a 36b/4, 76a/7 S.+ıla 36b/3 S.+uñ 37a/4

Ş

- Şāfi'î (k.a.): Şāfi'î, Ebu Abdullah Muhammed b. İdris. İslam âleminin en büyük müçtehitlerinden biri ve Şāfi'î mezhebinin kurucusudur. Mekke, Medine, Yemen ve Bağdat'ta bulunmuş en son Mısır'a yerleşmiştir. İmam Malik'ten fıkıh dersi almış, İmam Muhammed'in kitaplarını okumuş ve ünlü hadisçilerden hadis rivayet etmiştir. Kur'an, hadis ve fıkıh ilimleri ile ilgili eserleri vardır. Hicrî 204 (M.820) yılında Mısır'da vefat etmiştir. krş. İmām Şāfi'î. Ş. 56a/8, 77a/11 Ş.+nūñ 56a/5

- Şeyh Sa'dî (k.a.): 13. yüzyılda yaşamış (1213-1293), İran'ın büyük mutasavvıf ve mütefekkir şairi. Ş. 7b/12, 8a/5

- Şihābeddīn-i Sühreverdī (k.a.): Abdullah bin Muhamed es-Sühreverdī (1144-1234) Evliyanın büyüklerindendir. Aynı zamanda fıkıh alimi ve muhaddistir. Ş. 79b/8

T

- Ṭāvus (k.a.): bkz. 'Umdetü'l-'İyāz Ṭāvus-i Yemenî. Ṭ. 66b/2, 66b/3, 66b/6
- Ṭūr (y.a.): Ṭūr-ı Sinā, Sina yarımadasında Allah'ın tecelli ettiği ve Hz. Musa ile konuştuğu dağ. Ṭ. 47a/5

U

- 'Ubeyd ibni Cerrāh (k.a.): Hz. Muhammed'in en yakınında bulunanlardan ve sahabenin ileri gelenlerindendir. Birçok kere komutanlık görevinde de bulunmuştur. 'U. B81b/9
- 'Umdetü'l-'İyāz Ṭāvus-i Yemenî (k.a.): Ebu Hureyre ile İbni Abbas'tan birçok hadis rivayet etmiş Tabi'in meşhurlarındandır. Aynı zamanda önemli bir fıkıh alimidir. krş. Ṭāvus. 'U. 66a/10

Ü

- Ümmü Hānī (k.a.): Hz. Ali'nin ablasıdır. Kendisinden kırk altı hadis rivayet edilmiştir. Ü. 78b/1
- Ümmü Seleme (k.a.): Hz. Muhammed'in eşlerinden biri. Ü. 73b/12

V

- Viķāye (<el-Viķāye) (e.a.): 14. Asır büyük Hanefî alimi Tāci'ş-Şerîa'nın, torunu Sadri'ş-Şerîa için

Hidaye'den yaptığı seçmelerle telif ettiği eseridir. Eser, Hanefi mezhebinde "Mutunu Erbaa" diye bilinen dört muteber kitaptan biridir.

V.+de 56a/6

Y

Yemen (y.a.): Arap yarımadasının güney batı tarafını teşkil eden bölge,

Yemen.

Y.+den 51a/11

Yūnus bin ʿAbdullāh (k.a.): Yunus bin Abdullah bin Muhammed (949-1038). Fıkıh ve hadis alimi.

Y. 18a/12

Yūsuf-ı Şiddīk (k.a.): Hz. Yusuf; İsrailoğullarından Hz. Yakup'un oğlu. Kardeşleri tarafından kuyuya atılan meşhur peygamber.

Y. B80a/8

Y.+dan 60b/2

İŞLETME EKLERİ DİZİNİ

1. İsim İşletme Ekleri

/+a/: yönelme hali eki. krş. /+e/

1b/5, 1b/10, 2a/1, 2a/2, 2a/2, 2a/5,
2b/7, 4b/6, 5a/7, 5a/8, 6a/9, 7b/3,
7b/7, 7b/8, 8a/8, 8a/10, 8a/11, 8b/1,
8b/4, 8b/7, 9b/6, 9b/13, 11a/8,
11b/6, 12a/1, 12a/6, 12a/10, 12b/11,
14b/8, 15a/9, 16a/2, 16b/1, 16b/9,
17a/11, 17a/12, 17b/2, 19b/1, 20a/6,
21a/3, 22a/2, 22a/10, 22b/11, 23a/6,
24a/12, 24b/8, 24b/12, 25a/10,
26a/4, 27a/6, 29a/3, 30a/2, 30a/7,
30a/7, 30a/11, 30a/11, 30a/12,
31a/9, 31a/10, 31b/8, 32b/2, 33a/8,
33a/11, 34a/7, 34a/10, 34a/12,
35a/9, 35b/3, 35b/10, 36a/7, 36b/4,
36b/9, 37a/1, 37b/10, 37b/11,
38b/2, 38b/11, 38b/12, 41a/3,
41a/13, 41b/1, 41b/11, 42a/3, 42a/3,
42b/5, 42b/7, 42b/9, 42b/11,
44b/12, 45a/2, 45a/9, 45b/7, 45b/7,
46a/1, 46a/6, 46a/8, 47a/13, 47b/2,
47b/6, 47b/8, 47b/12, 48a/1, 48a/2,
48b/13, 51a/3, 52a/4, 53a/4, 53a/11,
53b/13, 54a/7, 55a/10, 55b/11,
55b/12, 56b/6, 57a/3, 57b/5, 58b/9,
59a/1, 59a/3, 60a/2, 60a/3, 60a/4,
60a/7, 60b/11, 61a/3, 62a/13, 63a/7,
63b/1, 63b/7, 64b/2, 64b/11, 65b/6,
65b/7, 66a/5, 66a/12, 66a/13,
66b/12, 66b/13, 67a/5, 67b/9,
67b/9, 68a/2, 68a/5, 68a/7, 68a/10,
68a/13, 68a/13, 68b/1, 68b/3,
68b/13, 69a/2, 69a/5, 69a/8, 69b/3,
69b/13, 70a/4, 70a/5, 70a/6, 70a/8,
70a/8, 70b/1, 70b/6, 70b/6, 70b/10,
70b/12, 71b/6, 71b/12, 72b/6,
73b/4, 73b/8, 75b/9, 75b/9, 76a/5,
76a/6, 76a/7, 76b/2, 77a/8, 77b/4,
77b/5, 77b/13, 78a/12, 79b/10,
79b/10, 79b/11, 79b/11, 80a/1,
80a/3, B73a/2, B73a/4, B73a/6,
B73b/6, B73b/9, B74a/5, B74b/6,
B74b/7, B74b/8, B74b/11, B75a/3,
B75a/7, B75a/10, B76a/1, B76b/4,
B76b/5, B77a/9, B77a/10, B77b/6,

B77b/10, B78b/2, B80b/5,
B80b/11, B81b/7, B83b/1, B83b/3,
B84b/3, B85b/6, B86a/7

-an+a

7b/6

-an+lara

35a/3

-duğ+ına

14b/2, 32a/10, 32a/11, 32a/11,
32a/12, 33a/3, 33b/4, 67a/11, 69b/9

+ına

5b/11, 7b/1, 9a/6, 9a/13, 9b/5, 9b/9,
12a/10, 13b/3, 14a/12, 15a/3,
17b/11, 19a/1, 20b/4, 20b/8, 21a/3,
21a/13, 25b/12, 27b/11, 27b/13,
27b/13, 28a/9, 30a/3, 30b/5, 32b/4,
32b/10, 34a/5, 34a/8, 34b/2, 34b/3,
34b/4, 34b/4, 34b/5, 35b/1, 38a/4,
38a/9, 38b/4, 41a/1, 41a/1, 41a/7,
41a/7, 41a/12, 42b/6, 42b/7,
42b/13, 43a/2, 43a/12, 43a/12,
44a/10, 44a/11, 44b/5, 45b/3,
45b/12, 46b/2, 47a/9, 47a/12, 48a/6,
48b/12, 49b/13, 50a/11, 52b/7,
52b/8, 54b/2, 57b/11, 59a/2, 59a/3,
60a/12, 63a/9, 64a/4, 65b/7, 66a/4,
66a/12, 67b/7, 68a/4, 68a/11,
68b/12, 69a/5, 69a/6, 69a/8, 69a/11,
69b/11, 70a/12, 70a/12, 70b/7,
71b/1, 71b/2, 72a/5, 73a/1,
73a/2isim.da, 73a/7, 75a/3, 76a/8,
77b/1, 80a/6, B78a/3, B82b/6,
B86b/2, B86b/8, B86b/8

+lara

5a/10, 7b/11, 14b/13, 20a/13,
22b/8, 23a/10, 23b/11, 28b/6,
36b/7, 37a/11, 41b/5, 46a/13,
59b/2, 59b/5, 60b/5, 60b/6, 60b/10,
62a/1, 63a/10, 63b/4, 63b/4, 65b/8,
68b/3, 68b/7, 69b/9, 71b/7, 71b/13,
72b/12, 73b/12, 74a/7, B84b/2

+larına

4b/10, 8a/6, 8a/6, 11b/13, 11b/13,
16b/10, 18a/2, 23a/13, 23b/2,
28b/6, 29a/13, 32a/13, 42a/13,
44a/3, 63a/5, 64a/3, 64a/11, 65a/8,

72a/10, 72a/10, 79a/2, 80a/2,
B73b/3, B73b/3, B74b/2, B82b/1,
B83a/3

+laruma

26b/10, 67b/13

+larumuza

75a/4

+ma

70b/6, 70b/8

-mağ+a

7a/11, 7b/2, 9a/4, 17a/1, 19a/10,
20b/12, 21b/9, 21b/9, 28b/10,
28b/10, 32b/2, 36b/11, 37a/12,
38b/4, 41b/5, 47b/2, 49a/6, 52a/2,
59a/6, 67b/10, 69b/1, 70a/7, 70b/1,
73b/6, B75a/1, B83a/7

-mağ+ına

79b/13

-maklıg+a

16a/13, 16b/4, 35b/7

-ma+sına

4b/11, 58a/12

-muş+a

14a/3

+ña

2a/11, 3b/4, 3b/11, 3b/11, 3b/12,
4b/7, 11a/2, 13b/8, 16a/10, 19b/10,
22b/4, 23b/5, 24b/13, 26a/6, 27a/4,
27b/5, 27b/6, 27b/9, 27b/10, 29b/2,
30a/3, 31b/7, 32a/8, 32b/10,
35a/11, 36a/6, 40b/13, 42a/3,
44b/2, 45a/12, 45b/4, 46b/3, 48a/6,
50a/12, 51a/5, 51a/6, 51a/9, 51a/12,
52a/2, 53b/7, 55b/11, 60a/8,
60b/12, 63a/9, 66b/13, 67a/2,
67a/7, 67b/3, 74b/3, 74b/13, 75a/1,
75b/10, 78b/2, 78b/3, 78b/8,
B73b/9, B74a/11, B77a/11, B77b/2,
B82b/9, B85a/7

+nlara

5b/6, 5b/12, 6a/12, 6b/6, 6b/13,
9b/10, 11a/4, 11a/11, 12b/2,
22b/11, 30b/5, 30b/12, 35a/4,
42a/13, 42b/1, 42b/1, 42b/2, 52b/7,
52b/12, 72b/13

+sına

1b/11, 5b/3, 20b/9, 21a/12, 24a/9,
30a/9, 32a/13, 34b/10, 41b/9, 42a/6,
48a/9, 58b/9, 66b/11, 67b/5, B73b/6

+uma

2a/2, 10a/3, 16b/3, 20b/6, 30a/2,
37a/4, 38a/3, 40a/2, 47a/5, 70b/10,
70b/12, 76a/9

+uña

7b/3, 7b/8, 35b/7, 37a/6, 66b/12,
71a/6

+uñuza

3a/4, 60a/5

+(y)a

1b/3, 4a/5, 6a/1, 7b/6, 9a/12, 9b/2,
10b/5, 11b/7, 13b/13, 18a/2, 18b/8,
19b/1, 19b/3, 22a/7, 22b/12,
23a/10, 24a/13, 24b/10, 25a/2,
25a/4, 25b/1, 26b/5, 27b/9, 30a/6,
30b/6, 32b/5, 35b/4, 35b/13, 36a/6,
37b/11, 38a/6, 38a/8, 38b/1, 38b/2,
39a/7, 40b/13, 41a/4, 41a/9, 41a/10,
41b/10, 41b/10, 49b/5, 50b/1,
53a/4, 53a/8, 54a/7, 61a/3, 61a/8,
63a/6, 63a/6, 63b/12, 64b/4, 66b/7,
67b/12, 68a/11, 69a/2, 69b/8,
71b/3, 71b/3, 75b/1, 75b/10,
76a/13, 76b/11, 76b/12, 77b/11,
77b/11, B74b/5, B75b/6, B85b/1

/+am/: I. tekil şahıs eki (zamir menşeli)

krş. /+em/, /+(y)in/

8b/2, 14a/11, 14a/12, 21a/10, 39a/9,
39a/9

/+ca/: eşitlik hali eki. krş. /+ce/, /+cılayın/,

/+cileyin/, /+layın/, /+leyin/

+ınca

3b/6, 9b/7, 25b/3, 29a/4, 38b/1,
44b/3, 46a/13, 61b/5, 64b/5, 70b/9,
74b/4, 75a/5, 76b/6

+ıncadur

44b/4

+umca

66a/13, 67b/11

+uñcadur

48a/7

/+ce/: eşitlik hali eki. krş. /+ca/, /+cılayın/,

/+cileyin/, /+layın/, /+leyin/

+ince

9b/7, 70b/9

-düg+ince

18b/3

+since

9b/6, 42b/6, 42b/12

/+cılayın/: eşitlik hali eki. krş. **/+cileyin/**,
/+ca/, **/+ce/**, **/-layın/**, **/-leyin/**

30a/5, 34a/3, 34a/5, 34a/11, 54b/5

+ncılayındur

15b/9, 28a/1, 75b/4

/+cileyin/: eşitlik hali eki. krş. **/+cılayın/**,
/+ca/, **/+ce/**, **/-layın/**, **/-leyin/**

14a/11, 14a/12, 41b/1

/+da/: bulunma hali eki. krş. **/+de/**

2a/9, 5a/13, 5b/5, 8a/5, 9a/5, 9b/4,
10b/6, 11a/5, 16b/2, 16b/3, 20a/9,
22a/8, 23a/13, 24a/7, 24a/12, 24b/1,
24b/4, 26a/7, 26b/9, 27a/1, 27a/9,
27b/6, 28a/2, 28a/5, 28a/11, 29a/11,
30a/1, 32a/9, 32a/11, 32a/12, 32b/1,
32b/3, 35b/8, 36b/9, 37a/13, 37b/1,
37b/7, 38a/1, 38b/9, 38b/10, 39b/1,
39b/10, 40b/3, 41a/9, 42a/10,
42a/13, 42b/1, 42b/2, 44a/7, 44a/9,
44a/12, 44b/2, 44b/4, 44b/10,
45a/13, 45a/13, 46b/13, 47a/1,
48a/1, 49a/3, 50a/8, 50b/3, 52a/11,
53b/13, 55b/3, 57a/8, 58a/11,
58b/9, 64b/4, 65b/4, 65b/5, 67a/7,
68a/6, 68a/9, 68b/5, 70a/8, 72b/7,
72b/9, 73a/2, 73a/6, 74a/8, 74a/13,
74a/13, 74b/7, 74b/7, 75a/9, 75b/4,
75b/6, 77a/2, 77b/3, 77b/6, 80a/2,
B73b/5, B73b/7, B75b/7, B75b/8,
B77a/9, B77a/11, B81a/1, B84b/1,
B84b/4, B84b/9, B85a/1

-an+da

B80a/2

+dadur

43b/12, 65b/5, B73a/3

+daki

32b/3

+da(y)iiken

5b/6, 42b/4

+ında

3a/2, 3a/3, 3a/7, 4b/2, 8a/4, 8a/12,
8a/12, 8b/1, 8b/5, 10a/6, 18a/1,
23b/3, 23b/12, 24a/7, 24b/10,
25a/1, 25a/13, 30a/5, 32b/2, 36b/10,
36b/12, 37a/2, 37a/5, 37b/13, 39a/2,
39a/5, 43a/5, 43b/6, 44b/6, 45a/4,
45a/7, 48b/2, 50a/4, 52a/5, 52a/6,
52a/6, 55b/11, 56a/1, 56b/7, 56b/9,
57b/5, 58b/7, 59b/1, 64b/1, 65a/8,

65a/9, 69a/4, 70a/11, 71a/8, 72b/10,
72b/10, 74a/2, 74b/4, 77a/9,
B73a/9, B83a/11

+ındağı

50a/12, 50a/13, 70a/13, B86b/5

+ındaki

43b/6, 45a/7

+larda

37b/4, 48b/4, 63b/6, B81b/5

+larında

37b/2, 52a/3, 52a/4, 62b/8fıkr,
62b/8fıkr, B82a/11, B86b/1

-mağ+da

35a/6, 38b/1, 53a/4, 61a/9, B76b/6

+nda

11b/2, 28a/5, 37a/5, 37a/5, 37b/10,
37b/11, 41b/8, 57b/3, 59b/7,
62b/12, 66b/3, 70b/11, B85b/10

+ñdağı

37b/10

+sında

14a/4, 14b/5, 27b/2, 28b/2, 37b/1,
52b/6, 56b/5, 76a/3, B83b/3

+sındadur

16b/12, 17a/2, B79a/2

+umda

9a/9, 59a/7, 70a/4, 71a/6

+uñda

37a/3, 40b/11, 71a/9, 76a/6

+uñdağı

14b/6

+uñuzda

9b/3

/+dan/: ayrılma hali eki. krş. **/+den/**

1b/12, 2a/9, 3a/4, 3a/6, 5a/3, 5a/3,
5a/4, 6a/13, 6b/1, 7b/3, 7b/8, 8b/7,
8b/12, 9b/5, 9b/6, 10a/1, 10a/13,
10a/13, 10b/7, 11a/1, 11a/1, 11b/4,
11b/10, 12b/5, 13a/9, 13a/11,
13a/13, 14a/1, 14a/5, 14b/9, 15a/7,
15a/7, 15b/3, 15b/10, 17b/8,
19b/13, 20b/2, 20b/3, 21a/2, 23b/8,
23b/11, 26b/6, 27a/10, 27b/9,
27b/12, 28b/10, 29b/1, 29b/5,
29b/13, 30a/1, 31b/2, 33a/1, 33a/8,
33b/1, 33b/4, 33b/6, 34a/2, 35a/3,
35a/3, 35b/3, 35b/4, 35b/4, 35b/6,
37b/12, 37b/13, 38a/10, 39b/3,
39b/3, 40b/1, 42a/8, 43a/11, 43a/11,

43a/12, 43a/12, 43b/6, 44a/5,
44a/10, 44b/5, 45b/13, 45b/13,
45b/13, 46a/4, 46a/9, 46b/3, 47a/6,
47a/7, 48a/2, 49b/2, 50a/3, 50a/10,
51a/4, 51a/4, 51a/5, 51a/10, 51a/10,
51a/11, 51a/12, 51b/4, 51b/4,
51b/8, 52a/9, 54a/8, 54a/8, 54b/10,
55b/2, 55b/4, 56b/9, 57b/2, 57b/4,
57b/6, 58a/2, 58b/12, 59a/9, 59a/9,
59a/11, 60b/2, 61a/3, 61a/4, 61a/12,
61b/3, 62a/5, 62a/5, 62b/5, 62b/12,
62b/13, 63b/3, 63b/10, 63b/13,
64a/2, 64b/1, 64b/12, 65b/3, 66a/4,
66a/7, 66b/2, 66b/3, 66b/3, 66b/4,
66b/4, 66b/5, 66b/6, 66b/6, 66b/13,
67a/6, 67a/12, 67a/13, 67b/4, 68b/5,
68b/7, 69a/9, 69b/12, 70a/5, 70a/13,
70b/3, 70b/10, 71b/1, 71b/6,
71b/13, 72a/3, 72a/9, 72a/11, 72b/1,
72b/2, 72b/3, 72b/8, 73a/2, 73a/5,
73a/6, 73a/8, 73a/8, 73a/12, 73a/12,
73b/5, 74a/1, 74a/6, 74a/7, 74b/11,
75a/4, 75a/6, 75b/8, 76b/5, 78a/4,
78a/4, 78b/4, B73a/7, B74b/2,
B75b/9, B76a/4, B78a/2, B78a/2,
B78b/5, B78b/5, B78b/5, B80a/5,
B80a/8, B80a/8, B80b/5, B81a/4,
B83a/11, B83b/6, B83b/10,
B83b/11, B84a/2, B84a/4, B84a/4,
B84b/2, B84b/3, B84b/10,
B84b/10, B86a/3

-an+lardanıdum

67a/13

+dandur

24a/1, 29b/7, 39b/4, 61a/9, B82a/1

-duğ+ından

79a/7, 80a/2

-duğ+undan

B80b/6

-duğ+dan

B75a/8

+ından

3a/12, 4b/2, 6a/10, 9a/9, 10b/1,
11a/10, 18b/7, 18b/8, 28b/1, 28b/5,
31b/3, 32b/5, 34b/1, 38a/5, 39a/7,
39b/13, 40b/4, 41b/8, 42b/9, 43a/2,
43a/4, 43a/4, 43b/8, 46a/8, 46a/8,
48b/2, 48b/12, 51a/2, 53a/12,
55b/7, 55b/10, 57a/5, 62a/13,

65b/13, 66a/8, 66a/9, 66b/9, 67a/3,
68a/11, 68a/13, 69a/12, 69b/6,
69b/6, 71b/11, 72a/2, 72a/11,
73b/4, 77b/9, 77b/10, 78a/13,
78b/7, 78b/9, 79a/3, 79a/5, 80a/1,
80a/1, B78a/10, B79a/3, B79a/3,
B80b/10, B80b/11, B82b/2,
B82b/2, B84b/5, B85a/2

+ındandur

B82a/8

+lardan

20b/6, 21a/7, 23a/5, 25a/3, 29b/4,
30a/7, 33a/10, 33b/4, 33b/4, 34a/2,
34a/13, 40a/9, 42a/8, 42a/10, 52a/9,
59b/1, 61b/7, 63b/4, 66b/8, 68a/10,
73b/11

+lardandur

16b/1

+larından

6b/3, 7b/3, 7b/8, 42b/12, 53b/4,
54b/1, 60b/11, 62a/2, 62b/3, 62b/6,
65a/11, 65a/12, 71b/13, 72a/1,
72a/3, 72a/3, 72a/9, 72a/12, 80a/5,
80b/13, B78b/6

+laruñdan

7b/9, 8a/9

-mağ+dan

6b/2, 7a/3, 43b/7, 45b/13, 45b/13,
49a/12

+ndan

1b/8, 2a/5, 2a/6, 2b/7, 3a/9, 3b/1,
5a/11, 6a/5, 7b/7, 10a/4, 12b/13,
13b/12, 15b/1, 15b/5, 16b/1,
17a/10, 18a/13, 18b/12, 20b/4,
23a/1, 23b/10, 27a/11, 27b/5,
28a/11, 29a/11, 29b/7, 30a/4,
31b/12, 36b/11, 37a/6, 40a/10,
41a/13, 45a/6, 45b/3, 47b/3, 49b/2,
50a/6, 52b/8, 53b/3, 54b/2, 54b/5,
55a/3, 59b/13, 61a/9, 61a/10, 62b/6,
63a/1, 63b/9, 64b/3, 64b/13, 65a/1,
66a/5, 67b/10, 68b/2, 68b/3, 68b/7,
69a/11, 69b/7, 70a/9, 70b/13,
77b/13, 80a/5, 80a/6, B84b/5,
B84b/7, B85b/8

+nlardan

4b/2, 5b/5, 6b/8, 22b/12, 40a/6,
52b/11, 64a/4, B83b/9, B83b/9

+sından

5b/8, 10b/2, 28a/12, 33b/5, 39a/7,
39a/7, 46b/6, 46b/10, 55b/7, 57a/7,
67a/3, 77b/3, 79b/7, B73b/9,
B82a/5, B82b/1

+umdan

8a/13, 10a/4, 66b/11, 67b/1, 67b/4,
70b/1, 70b/1, 76a/10, 76a/10,
76a/11

+uñdan

24a/11, 37a/3, 43a/3, 75b/9

+uñuzdan

18a/7, 23b/3

/+de/: bulunma hali eki. krş. /+da/

2a/3, 2a/10, 4b/13, 5a/5, 6b/11,
7a/12, 9a/5, 9b/11, 9b/11, 10a/5,
11a/3, 11a/5, 12a/4, 12a/5, 13a/1,
13a/11, 14b/4, 14b/8, 15a/8, 15b/6,
15b/7, 17b/5, 17b/6, 17b/7, 17b/8,
17b/9, 17b/12, 18a/6, 18a/10, 19a/2,
19a/5, 19b/4, 19b/10, 19b/12,
19b/13, 20a/3, 20b/12, 22a/5,
22a/11, 22a/12, 23a/1, 23a/2, 23b/6,
23b/12, 24a/3, 24b/6, 24b/7, 25a/3,
25b/5, 26b/3, 26b/7, 27a/6, 27a/13,
27a/13, 28b/7, 28b/8, 28b/9,
29a/12, 30a/2, 30a/4, 30a/11,
32a/12, 33a/6, 33b/12, 35b/8, 36a/5,
36a/8, 37a/2, 37b/3, 38b/6, 38b/12,
39a/4, 39a/6, 39a/6, 39a/12, 39b/7,
39b/8, 40a/1, 40a/12, 40a/12, 40b/1,
41b/13, 42a/10, 42a/13, 42b/1,
42b/2, 43a/3, 43a/5, 43b/13imdi,
44a/11, 46a/11, 46b/8, 47a/9, 47a/9,
47a/9, 47a/9, 47a/11, 47a/11, 48b/7,
49a/3, 50a/9, 50b/2, 51a/2, 51a/12,
51b/2, 51b/12, 52a/6, 52a/7, 54a/2,
54a/7, 54a/13, 54b/9, 55a/3, 55a/5,
55a/8, 55b/8, 56a/6, 56a/13, 56b/10,
57a/7, 57a/12, 59a/9, 62b/1, 63a/10,
63b/4, 63b/5, 63b/6, 63b/11,
63b/12, 64a/5, 64a/12, 64a/12,
65a/5, 65a/12, 65b/8, 65b/11, 66a/1,
66a/5, 66a/6, 67a/7, 68a/6, 68a/9,
69a/12, 69a/13, 69b/2, 69b/4, 70a/1,
70a/8, 70a/10, 71a/1, 71b/9, 72a/8,
72b/7, 72b/8, 73a/2isim.da,
73a/2isim.da, 73a/7, 73b/6, 74a/8,
74a/13, 74b/5, 76b/13, 77b/7,
78a/1, 78a/2, 78a/2, 78a/9, 78b/2,

79b/3, 80a/2, B72b/10, B74a/7,
B74a/10, B75b/9, B76b/3, B77a/10,
B77b/2, B80a/1, B82a/2, B82b/3,
B82b/9, B83a/9, B84a/11, B84b/9,
B85a/2, B85b/3, B85b/10

+dedür

65b/5, 65b/7

+deki

24b/6

+de(y)iken

20b/13, 21b/5

+inde

1b/11, 2a/7, 2a/13, 2b/1, 2b/5, 2b/7,
2b/11, 3a/2, 3b/9, 4b/4, 4b/7, 5a/10,
5b/1, 6a/1, 8b/7, 8b/8, 9b/2, 9b/5,
9b/8, 10a/10, 10b/3, 10b/12, 11a/7,
11a/12, 11b/6, 12a/3, 13a/7,
13b/12, 14a/6, 14a/7, 14a/7, 14a/9,
14a/10, 15a/1, 15a/2, 17a/6, 17a/7,
17a/11, 19a/6, 19b/10, 21b/13,
22a/8, 22b/6, 22b/8, 22b/11, 23a/8,
24a/2, 24a/5, 24b/4, 24b/12,
24b/12, 25b/5, 25b/10, 26a/3,
26a/5, 26a/5, 26a/5, 27a/12, 28a/5,
29a/5, 29a/7, 30b/10, 30b/11,
30b/13, 31a/13, 31b/4, 32a/4,
32a/10, 32a/10, 32b/11, 33b/1,
34b/3, 34b/7, 34b/10, 35a/1, 35a/5,
35a/9, 35a/9, 35a/9, 35a/10, 35a/11,
35b/5, 36a/12, 37a/7, 37a/13,
37b/12, 38b/7, 38b/9, 38b/9, 39a/7,
40a/2, 40b/4, 41a/1, 41a/4, 41a/13,
42a/7, 42b/3, 43b/1, 43b/4, 43b/10,
44a/9, 44b/6, 44b/10, 45a/12,
45b/12, 46a/9, 46a/10, 47b/10,
48a/11, 50a/10, 50a/11, 50a/13,
52a/11, 52a/13, 53b/5, 53b/7,
54b/1, 55b/2, 56a/10, 57a/6, 57a/9,
57a/13, 57b/9, 57b/11, 59a/12,
60a/11, 60b/2, 60b/13, 61a/4,
62b/1, 62b/6, 63a/2, 64a/9, 64a/13,
64a/13, 64b/2, 64b/11, 65a/4,
65a/10, 65b/7, 65b/11, 66a/4,
66a/11, 68a/12, 69b/5, 71a/7,
71b/3, 71b/11, 72b/1, 72b/4, 73b/4,
74a/2, 76a/11, 77a/11, 77a/13,
77a/13, 77b/2, 77b/8, 78a/3,
78a/13, 78b/1, 78b/3, 79b/6, 79b/8,
80b/7, B73b/10, B75a/4, B75a/6,

B75b/2, B75b/3, B75b/10, B77b/2,
B78a/11, B79b/5, B79b/10,
B80a/11, B83a/7, B83a/9, B83a/10,
B83a/11, B84a/10, B85a/2, B85a/7,
B85a/9, B85b/9, B86a/11, B86b/4

+indedür

51a/6, 58b/4, 61b/3

+indeki

40a/2, 41a/13, 80b/7

+lerde

24b/4, 24b/5, 27a/13, 32a/13,
48b/3, 49a/10, 52b/5, 57a/12,
58b/13, 72a/6, 80b/12, B76a/10,
B76a/11, B76a/11, B82a/5

+lerinde

24b/5, 24b/6, 41b/7, 51a/12, 65a/8,
80b/13, B72b/9, B75b/2

-mek+de

20a/4, 20a/4, 20a/4, 47a/13, 52b/4,
B76b/5, B86a/9

+nde

24b/5

+sinde

2b/5, 4b/4, 4b/5, 5b/1, 5b/7, 7b/12,
37b/1, 38b/12, 58b/5, 62a/12,
B76a/2, B85b/10

+ümde

16b/3, 19b/9, 68a/5, 70a/3, 80a/4,
B83a/10

+ümtüzde

43b/4, 45a/2, B78a/7

+üñde

50b/5, 76a/6, 76a/12, B80a/1

+üñüzde

36a/10, 53a/7

+üñüzdeki

53a/7

/+den/: ayrılma hali eki. krş. /+dan/

1b/8, 1b/11, 2a/1, 2a/2, 2a/5, 2b/8,
3a/11, 3a/12, 3b/6, 4b/5, 4b/6,
4b/12, 5a/8, 5a/8, 6a/4, 9a/8, 10a/2,
10b/6, 11a/1, 11a/2, 11a/9, 11b/9,
13a/11, 13b/8, 13b/8, 13b/8,
13b/12, 14b/9, 15a/4, 15b/2, 15b/4,
16b/6, 16b/6, 16b/7, 17b/10, 18b/3,
18b/13, 21a/12, 21b/2, 22a/3,
24a/12, 24b/1, 24b/10, 25a/1,
25a/13, 25b/1, 25b/12, 26a/8,
26b/9, 28a/11, 29a/9, 29a/10, 29b/1,

29b/5, 29b/12, 29b/12, 30a/1,
30a/1, 30b/7, 30b/7, 31a/6, 31a/7,
31a/7, 31a/8, 31a/8, 31a/8, 31a/8,
31a/9, 31a/9, 31a/10, 31a/10,
31a/11, 31a/11, 31b/8, 31b/11,
33a/5, 33a/7, 33a/9, 33b/7, 33b/9,
34a/2, 34a/5, 34a/5, 34a/11, 34a/12,
37a/7, 37a/9, 37b/5, 37b/12, 38a/6,
38a/7, 38b/5, 39a/1, 39b/7, 40a/7,
40b/2, 41b/5, 42b/10, 43a/6, 44a/4,
44a/5, 45a/3, 45a/12, 45a/13,
45b/11, 46b/3, 47b/3, 47b/6, 47b/6,
47b/13, 48a/7, 48a/8, 49a/11,
49b/10, 50a/12, 50b/7, 50b/8,
51a/4, 51a/4, 51a/9, 51a/11, 52a/10,
52b/4, 53a/2, 53b/12, 54a/8, 54a/11,
54b/5, 55a/11, 56b/8, 57a/2, 57a/3,
57a/11, 57b/2, 57b/6, 58a/7, 58b/8,
60a/1, 62b/9, 62b/11, 63b/9, 66b/8,
67a/9, 68a/1, 69b/11, 70b/4, 72b/5,
73b/12, 75b/13, 75b/13, 79b/9,
79b/11, B73a/7, B73a/9, 73b/12,
B74a/2, B74a/3, B74a/3, B74b/5,
B74b/6, B74b/7, B75a/4, B75a/9,
B77b/1, B78a/1, B78b/1, B80b/5,
B82a/9, B83a/2, B83b/8, B83b/8,
B84b/2, B85b/1, B85b/4, B86a/7,
B86b/6

-düg+ümnden

B81a/11

-düg+ümüzden

1b/4

-dük+lerinden

12b/4

-eceg+ümnden

47b/1

-en+lerden

54a/13, 65a/10

-en+lerdendür

19b/2, 19b/2

+dendür

52a/3

-düg+inden

6b/1, 12b/1, 16b/13, 40b/3, 46b/5,
77a/12, B77a/1

+inden

4a/8, 4a/11, 4b/4, 5b/2, 5b/4, 7a/6,
7a/11, 7b/6, 8a/11, 8a/11, 8b/3,
8b/4, 9b/5, 10a/1, 11a/8, 11a/12,

13a/7, 13b/13, 14a/5, 14b/9, 14b/10, 15a/2, 17a/3, 18a/11, 19a/5, 19a/6, 19a/9, 19a/9, 19a/10, 21b/1, 24a/13, 26b/10, 28a/13, 30a/12, 32b/5, 33b/5, 34a/1, 34b/2, 34b/5, 36a/7, 38a/13, 39a/4, 40a/12, 40b/10, 41a/2, 41a/3, 41a/8, 41b/10, 41b/12, 42a/4, 42a/5, 42b/8, 42b/8, 42b/9, 43a/6, 43a/9, 43a/10, 43b/5, 43b/8, 44b/13, 45a/7, 45b/9, 47a/3, 47a/7, 49a/12, 49b/10, 49b/12, 49b/12, 50a/7, 50b/1, 53a/11, 53b/6, 54b/9, 55a/4, 60a/11, 61a/11, 64a/5, 64b/10, 66a/13, 67a/2, 67a/4, 69a/7, 69b/12, 72b/4, 75a/11, 79a/12, 80b/9, B73b/4, B77a/6, B77b/4, B77b/6, B78a/10, B78b/10, B80a/4, B80b/10, B82b/6, B83a/3

+indenmiş

25b/5

+lerden

4b/9, 4b/11, 8b/5, 10b/9, 12a/2, 12a/7, 12b/13, 14a/1, 25b/7, 42b/10, 44a/6, 54a/5, 54b/9, 66a/8, 70a/2, 73b/5, 78b/13, B78a/8

+lerdendir

4a/6, B86a/11

+lerdenidi

13b/11, 50a/1

+lerinden

10b/12, 12a/4, 12b/2, 14a/3, 14a/10, 19b/8, 36b/4, 43a/6, 54b/4, 58a/11, 58a/12, 65b/11, 71b/8, 71b/13, 72a/11, 75a/13, B82a/10

+lerindendir

13a/2

-mek+den

1b/7, 3b/12, 4a/9, 4b/3, 4b/3, 19a/12, 19a/12, 30a/8, 35b/9, 39b/8, 39b/12, 63b/9, 80b/5, 80b/5, B78b/8, B84a/10

-meklik+den

B86a/7

+nden

23b/13, 36a/4, B86a/6

+sinden

3b/4, 5a/6, 19a/1, 19a/3, 19b/2, 20a/2, 46b/2, 51b/2, 54a/3, 62b/2,

63b/11, 65a/9, 66a/10, 76b/9, B85a/9

+ümden

11a/13, 13b/4, 20b/9, 38a/5, 47a/8, 51b/5, 66b/11, 70a/7, 71b/12, B72b/8, B77a/9

+üümüzen

18b/2

+üñden

15a/13, 40b/2, 40b/7, 47b/10, 54a/12, 54a/13

+üñüzden

53a/3

+üñüzdendir

53a/3

-(y)en+lerden

22a/6

/+dur/: bildirme eki. krş. /+dür/

1b/5, 1b/7, 1b/8, 2a/6, 2a/9, 2a/10, 2a/11, 2b/2, 2b/7, 4a/5, 4a/9, 4a/13, 5a/3, 5a/7, 6b/2, 8a/4, 8a/4, 9a/9, 10a/1, 10a/2, 10a/13, 10a/13, 10b/4, 11a/9, 12b/1, 13a/8, 13b/6, 13b/8, 14b/11, 15a/4, 15b/9, 16a/5, 16a/8, 17a/10, 17a/13, 17a/13, 17b/4, 17b/5, 17b/6, 18b/8, 19a/3, 19a/11, 19b/8, 20a/1, 20a/8, 20a/11, 21a/12, 21b/4, 22a/7, 22b/12, 23a/7, 23b/4, 23b/4, 23b/5, 24a/11, 24b/9, 25a/1, 25a/13, 25b/1, 25b/8, 25b/12, 25b/13, 26a/1, 26a/1, 26a/1, 26a/3, 26b/5, 26b/13, 27a/1, 27b/3, 27b/3, 27b/6, 27b/10, 28a/1, 28a/10, 28b/5, 29b/2, 29b/2, 29b/5, 29b/13, 30a/1, 30a/1, 31b/2, 31b/2, 31b/6, 31b/7, 31b/10, 32a/8, 32b/3, 33a/5, 33a/13, 33a/13, 33b/7, 33b/9, 34a/6, 34a/6, 34a/8, 34a/8, 34a/8, 34a/9, 34a/9, 34a/9, 34a/11, 34b/10, 34b/11, 35b/2, 35b/3, 35b/7, 35b/10, 35b/11, 36a/11, 36a/13, 36b/11, 37a/12, 37b/10, 40b/8, 40b/9, 41a/1, 41a/8, 41a/13, 42a/1, 42a/13, 42a/13, 42b/4, 42b/10, 43b/8, 44b/6, 44b/10, 45b/3, 45b/8, 47a/1, 47a/7, 47a/7, 47a/8, 48b/1, 49a/10, 49a/12, 49b/3, 49b/13, 50b/2, 50b/2, 50b/13, 50b/13, 51a/2, 51a/7, 51b/1, 52a/5, 52a/9,

52a/10, 52b/3, 52b/11, 54a/12, 54b/8, 54b/10, 55a/1, 55a/2, 55b/8, 56a/5, 56b/4, 57a/12, 57b/2, 58b/5, 58b/10, 59a/1, 59a/6, 59a/7, 59a/8, 59b/13, 60a/6, 60b/1, 60b/1, 60b/4, 60b/4, 60b/5, 60b/5, 60b/10, 60b/11, 62a/4, 62a/4, 62a/4, 62b/11, 63a/9, 63a/9, 63b/8, 63b/11, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 64b/13, 65a/2, 65a/4, 65b/4, 65b/4, 67b/11, 68a/8, 68b/10, 69b/9, 69b/10, 69b/12, 69b/12, 71b/1, 71b/2, 71b/9, 72b/9, 72b/10, 72b/11, 72b/12, 72b/13, 73a/1, 73a/3, 73a/6, 73a/11, 73b/11, 74a/7, 74a/7, 74a/13, 74b/13, 75a/2, 75a/3, 75a/5, 75a/7, 75a/8, 75a/8, 75b/5, 76a/13, 76b/4, 77b/3, 77b/7, 77b/8, 77b/8, 77b/13, 79a/1, 79a/1, 80b/5, 80b/9, B73a/6, B73a/8, B73b/4, B74a/2, B74a/2, B74a/4, B75b/6, B78a/10, B79a/3, B79a/4, B79a/10, B79a/11, B79b/1, B79b/2, B80a/1, B80a/1, B80a/3, B80a/4, B80b/1, B81a/3, B81a/11, B82b/9, B82b/11, B83a/1, B84b/5, B86a/10, B86a/10

-an+dur
10a/3, 10a/3, 40b/8, 51b/13, 51b/13, 52a/1, 52a/1, 52a/2

-an+uñuzdur
8b/7, 8b/8

+dadur
43b/12, 65b/5, B73a/3

+dandur
24a/1, 29b/7, 39b/4, 61a/9, B82a/1

-duğ+ı+çundur
B83b/8

-duğ+ıdur
20a/6

+ıdur
13a/8, 16a/8, 19a/2, 25a/5, 29b/6, 33b/10, 41b/12, 41b/13, 41b/13, 49b/7, 64a/10, 74a/9, 74a/9, 74a/12, 74a/12, 74b/8, 75a/7, B85a/10

+ıncadur
44b/4

+ıladur
6b/5

+ındandur

B82a/8

+ındur
34a/10

+lardandur
16b/1

+lardur
13b/7, 22b/13, 23a/6, 23a/6, 33a/2, 33a/10, 41b/8, 60b/6, 61a/10, 71a/6, 72a/13, 75a/4

+larıdur
33a/2, 33a/2, 54b/7

+larındandur
33a/12

+larumdur
B80a/11

-mağ+ıladur
57b/5

-mağ+ıdur
7a/6, 8a/5, 29b/2, 34a/7, 34a/7, 49a/11, 57b/5, 57b/6, 58a/9, 64b/11, 75a/1, B78a/1

+mıdur
14b/6, 18a/8, 30b/6, B74b/7

+ncılayındur
75b/4

+sıdur
19a/2, 49b/9, 61b/1, 61b/13, 64b/5, B83b/9, B83b/10

+sındadur
16b/12, 17a/2, B79a/2

+umdur
10b/7

+uñdur
39b/2

+(y)ıdur
51b/7, 51b/7

/+dür/: bildirme eki. krş. /+dur/
1b/8, 2a/5, 2a/5, 2a/6, 2a/7, 2a/8, 2a/9, 2a/9, 2a/11, 2b/3, 2b/3, 2b/4, 2b/4, 2b/5, 3a/5, 3a/10, 3b/13, 4a/1, 4a/8, 5a/12, 5b/11, 6a/8, 6a/8, 6b/2, 6b/9, 6b/11, 7a/1, 7a/8, 7a/10, 8a/4, 8a/11, 8a/13, 8b/2, 9b/10, 10a/4, 10a/8, 10a/9, 10b/2, 10b/3, 11b/12, 12b/6, 12b/6, 14b/11, 16a/12, 16b/4, 16b/11, 16b/13, 17b/4, 17b/4, 17b/7, 19b/13, 20a/5, 20a/6, 20a/7, 20a/11, 20b/5, 22a/5, 22a/11, 22b/13, 23a/4, 23b/10, 25a/8,

25a/12, 25b/1, 25b/13, 25b/13,
 26b/2, 26b/4, 26b/5, 27a/1, 27a/9,
 27b/7, 27b/10, 27b/11, 28b/7,
 28b/9, 28b/11, 29a/1, 29a/2, 29a/4,
 29a/12, 29a/12, 29b/6, 30a/10,
 31b/8, 31b/9, 31b/10, 31b/10,
 31b/11, 33a/4, 34a/8, 34a/9, 34a/9,
 34a/12, 34a/12, 34b/6, 34b/6,
 34b/7, 34b/9, 34b/10, 34b/10,
 34b/11, 35a/9, 35a/11, 35a/13,
 35b/8, 35b/10, 35b/10, 36a/7,
 36a/11, 36a/12, 36b/1, 36b/4,
 36b/6, 36b/7, 36b/9, 37b/5, 38a/11,
 39a/4, 39b/10, 39b/11, 40a/11,
 40a/13, 40b/9, 40b/13, 41a/3, 41a/8,
 41b/11, 41b/12, 42a/5, 42a/6, 42a/7,
 42b/8, 44b/2, 45b/2, 45b/3, 45b/7,
 46b/4, 48a/1, 48a/11, 48a/12, 48b/8,
 49a/4, 49a/4, 49b/5, 50a/4, 50a/6,
 50b/8, 50b/13, 51a/3, 52a/3, 52a/4,
 52a/10, 52a/11, 53b/7, 54a/5,
 55a/11, 55b/4, 55b/12, 56a/1, 56a/3,
 56a/5, 56b/4, 56b/4, 57a/11, 57b/2,
 57b/4, 58a/12, 58b/3, 58b/10,
 59a/1, 59a/3, 59b/4, 60b/6, 61b/3,
 61b/6, 61b/6, 63b/10, 64b/4, 66a/7,
 66b/6, 66b/6, 67a/11, 68a/8, 68b/2,
 68b/11, 69b/2, 69b/11, 71a/5,
 71a/11, 71a/13, 71b/9, 72b/2,
 72b/12, 72b/13, 73a/4, 74a/10,
 74b/3, 75a/3, 75a/4, 75a/12, 75b/8,
 75b/12, 75b/13, 76a/2, 76a/10,
 76a/11, 77a/11, 77a/13, 77b/9,
 78a/2, 78b/4, 78b/5, 78b/5, 80a/7,
 80a/7, B73a/1, B74a/10, B74b/2,
 B74b/4, B75b/6, B75b/8, B75b/9,
 B76b/7, B79a/10, B80a/4, B82b/11,
 B84a/11, B84b/9, B85a/9, B86a/7

-en+dür

51b/12, 51b/13, 52a/1, 52a/1

-en+lerdendür

19b/2, 19b/2

-en+lerdür

12b/3

-en+leredür

26b/2, 30b/1

-en+ler midür

12b/2

+dedür

65b/5, 65b/7

+dendür

52a/3

+idür

17a/9, 23a/6, 28a/4, 31b/6, 36b/6,
 39a/1, 46a/2, 52a/6, 54b/13, 77a/12,
 77b/5

+indedür

51a/6, 58b/4, 61b/3

+indür

56a/9, B77b/5

+inedür

6a/11, 7b/12, 31b/9

+lerdendür

4a/6, B86a/11

+lerdür

5a/12, 5a/12, 20a/5, 31b/13, 41a/1,
 53a/2, 54a/11, 54a/12, 72a/13,
 79a/1

+leredür

10b/8, 27a/12

+leridür

76a/2

+lerindendür

13a/2

+lerüñdür

11a/4, 42b/5, 74a/8

-mek+dür

3b/10, 6b/12, 6b/12, 7a/2, 11b/4,
 27a/8, 27b/2, 34a/6, 34a/6, 34a/7,
 34a/7, 34a/7, 34a/8, 35a/7, 35a/7,
 57b/5, 58a/8, 65a/2, 74b/7, 74b/12,
 74b/12, 75b/2, B72b/7

-me+ñdür

65a/1

-meyen+dür

51b/13

+midür

14b/6, 18a/9, 29a/1, 44b/1

+ñdür

22a/1

+sidür

12b/11, 46a/2, 57b/7, 61b/2, 64a/11

+ümüzdür

21a/11

+üñdür

21b/11

+üñüzdendür

53a/3

-(y)en+dür

52a/2

/+e/: yönelme hali eki. krş. /+a/

1b/10, 1b/10, 2a/3, 3a/11, 3b/5,
 3b/9, 3b/9, 3b/11, 3b/11, 3b/13,
 4a/2, 4b/10, 5a/3, 5b/10, 6b/7,
 6b/12, 6b/12, 6b/13, 7a/2, 7a/2,
 7a/3, 8a/10, 8a/11, 9a/8, 9a/10,
 9b/3, 9b/4, 9b/7, 9b/13, 10a/7,
 10a/7, 10a/11, 11b/5, 11b/10,
 11b/11, 11b/11, 12a/1, 12b/5,
 12b/7, 12b/8, 12b/8, 13a/11, 13b/6,
 13b/10, 13b/11, 14a/2, 14a/6,
 14a/11, 14b/12, 14b/13, 15b/3,
 15b/3, 15b/5, 16a/4, 16a/6, 16a/9,
 16a/11, 16a/11, 17b/2, 17b/2,
 18a/10, 18a/10, 19a/4, 19b/4, 19b/4,
 19b/5, 19b/11, 20a/2, 20a/3, 20a/12,
 20b/11, 21a/1, 21a/1, 21a/8, 21b/8,
 21b/8, 21b/12, 21b/12, 22a/3,
 22a/4, 22a/5, 22b/6, 23a/9, 23a/9,
 23b/11, 24a/5, 24a/5, 24a/9, 24a/9,
 24b/1, 24b/8, 25a/4, 25b/7, 26a/8,
 26a/13, 26b/2, 26b/5, 26b/5, 26b/6,
 26b/7, 27b/4, 27b/5, 27b/7, 27b/8,
 28a/1, 28a/1, 28b/1, 29a/9, 30a/2,
 30a/8, 30a/8, 30b/9, 30b/9, 31a/6,
 31a/7, 32a/2, 32a/3, 32a/3, 32a/5,
 32a/9, 33a/4, 33a/8, 33b/8, 34a/4,
 34a/5, 34a/6, 34a/10, 34a/11,
 34a/11, 34a/12, 34a/13, 34b/9,
 34b/11, 34b/11, 34b/11, 35a/12,
 36b/10, 36b/12, 37a/9, 37a/11,
 38a/5, 38a/11, 38a/12, 38a/13,
 38b/3, 38b/3, 38b/6, 38b/10, 39a/9,
 40a/2, 40a/10, 40a/10, 40b/3, 40b/5,
 41a/9, 41b/4, 42a/1, 42a/2, 42a/9,
 42a/9, 42a/11, 42b/4, 42b/11, 43a/7,
 43a/10, 43b/1, 43b/3, 43b/7,
 43b/10, 43b/10, 43b/13, 44a/8,
 44a/13, 44a/13, 44b/1, 44b/1,
 44b/10, 44b/13, 45a/11, 45b/1,
 46a/7, 46a/9, 46b/1, 46b/3, 46b/12,
 47b/7, 48a/2, 48a/2, 48a/3, 48b/5,
 48b/8, 49a/2, 52b/4, 52b/6, 52b/11,
 53a/13, 53b/7, 53b/13, 55b/2,
 55b/6, 58a/8, 60b/6, 61a/3, 61b/4,
 61b/11, 62a/12, 62b/5, 62b/7,
 62b/9, 62b/11, 62b/13, 62b/13,

63a/10, 64b/2, 66a/7, 67a/1, 67a/1,
 69a/10, 69b/1, 69b/3, 70b/4, 70b/4,
 71a/7, 71a/11, 72a/2, 72a/2, 72a/3,
 72a/13, 74a/10, 74a/12, 75a/1,
 76a/7, 76b/6, 77a/10, 78a/10,
 78a/10, 80a/4, B73a/3, B73a/4,
 B74a/2, B74a/4, B74a/11, B75a/1,
 B75a/6, B75a/9, B75b/5, B75b/5,
 B76a/2, B76a/2, B76a/8, B76b/8,
 B77b/1, B80b/5, B80b/7, B81a/1,
 B84a/9, B84b/6, B85a/2, B85b/5,
 B85b/9, B86a/2, B86b/6

-düg+ine

14a/12, 14b/10, 16b/4, 74a/13

-düg+ümüze

18b/11

-en+e

16a/8, 24b/11, 28a/10, 67a/4

-en+lere

22b/9, 44a/8, 51b/1, 53b/9, 63a/10,
 64a/10

-en+leredür

26b/2, 30b/1

+e mi

22a/13

+ine

1b/2, 1b/6, 1b/6, 1b/8, 1b/9, 2a/10,
 2b/8, 2b/13, 3a/1, 3a/13, 4a/1, 4a/7,
 4a/7, 4a/9, 4a/11, 4a/12, 5b/9,
 5b/12, 6a/3, 6a/6, 6b/4, 6b/11, 7a/1,
 7a/6, 7a/7, 7a/8, 7a/13, 7b/13, 8a/6,
 9b/8, 9b/11, 9b/12, 11a/9, 12a/12,
 13b/2, 14a/9, 14b/3, 15b/6, 16a/3,
 16a/5, 16a/6, 16a/9, 17a/4, 17a/5,
 17b/3, 17b/4, 17b/13, 18a/8,
 18a/10, 18b/9, 19b/4, 21b/7,
 21b/10, 21b/12, 22a/6, 25a/5,
 27a/7, 28b/3, 29a/8, 29a/10, 32b/9,
 33b/6, 33b/12, 34a/4, 34b/2,
 35b/13, 36a/7, 37a/3, 37b/11,
 38a/8, 38b/12, 39a/8, 40a/3, 40a/13,
 41a/11, 41a/11, 41b/3, 41b/11,
 42a/5, 42a/6, 42b/2, 42b/6, 43a/2,
 43a/3, 43a/8, 43b/11, 44b/9,
 45a/1bir, 46a/10, 46b/6, 47a/11,
 48a/1, 48b/4, 50a/5, 50a/6, 50a/12,
 50b/4, 50b/5, 51a/11, 52b/1,
 53a/10, 53b/12, 54a/3, 54b/7,
 54b/12, 55a/10, 55a/10, 56a/1,

57a/4, 57a/4, 58a/9, 58a/9, 58a/11,
59a/6, 59a/7, 59b/13, 60a/2, 60a/8,
60a/12, 60a/13, 60b/4, 60b/11,
60b/11, 61a/12, 62a/2, 62b/3,
62b/4, 62b/5, 62b/9, 63b/12,
64a/12, 64a/12, 64b/4, 66a/5,
66b/1, 66b/10, 67a/2, 68a/4, 68b/6,
68b/8, 68b/10, 69a/9, 69a/13,
69b/4, 69b/5, 69b/11, 70a/11,
70b/9, 71a/1, 71a/10, 71b/10,
72b/3, 73a/10, 73a/11, 73b/5,
75a/3, 75b/3, 76b/3, 76b/8, 77b/11,
80b/7, B73a/11, B73b/3, B74a/7,
B74a/11, B76a/3, B76b/8, B76b/10,
B77a/3, B77a/10, B78b/8, B79b/11,
B80a/10, B80a/10, B80b/7, B81a/2,
B81a/3, B82a/5, B82a/11, B83a/3,
B85b/2, B85b/5, B86b/4

+inedür

6a/11, 7b/12, 31b/9

+ineyem

39b/2

+ineyidi

76b/7

+lere

5a/9, 6b/1, 6b/8, 7b/6, 7b/11, 8b/3,
9a/13, 9b/10, 10b/6, 11a/7, 11b/9,
11b/9, 17a/4, 19a/5, 19a/13, 20a/11,
20a/13, 23a/5, 23a/8, 23b/11, 24a/4,
24a/7, 26a/7, 26b/6, 27a/12, 28b/8,
31a/9, 32a/13, 43a/8, 43a/11, 43b/9,
43b/12, 47b/6, 50a/8, 52b/4,
52b/10, 59a/10, 59b/5, 59b/9,
59b/11, 60b/4, 70b/4, 71b/6, 71b/8,
72a/9, 72b/9, 73a/1, 73a/4, 73a/5,
73b/11, 74a/7, 74a/8, 74b/4, 76a/7

+leredür

10b/8, 27a/12

+lerine

5b/8, 12b/6, 14a/8, 18a/13, 25b/9,
25b/9, 26a/4, 45b/13, 48b/2, 53b/4,
53b/4, 57a/5, 58b/11, 60a/3, 64a/3,
68a/1, 73a/11

+lerüñüze

33b/11

-meg+e

6b/13, 7a/3, 7a/7, 7a/8, 7a/10, 9a/3,
19a/10, 19a/13, 20a/10, 23b/8,
23b/9, 27a/4, 28b/9, 29a/13, 30a/12,

32b/9, 35b/9, 35b/12, 37a/2, 37b/8,
38b/3, 41a/9, 50b/4, 56a/12,
66b/10, 77b/5, B83b/7

-meklig+e

3b/13, 3b/13, 4a/2, 23b/3

+ne

12b/12, 12b/12, 23b/9, 54a/1,
B82a/3

+sine

3b/1, 8b/11, 10a/11, 26a/11, 29a/12,
40b/1, 64a/4, 71b/2, 72a/5, 75b/5,
B82b/10

+üme

9a/13, 24a/5, 24a/6, 31a/6, 36b/8,
39b/8, 46a/3, 46a/11, 49a/2, 67b/12,
67b/12, 70b/2, B76b/7

+ümüze

18b/1, 21b/2, 22b/2, 43b/5, 5a/3

+üñe

31a/5, 37a/9, 71a/9, 72b/1, 5a/2

+üñüze

22b/3, 33b/12, 49a/8

+(y)e

2a/5, 2a/11, 3a/4, 3a/6, 3a/8, 4b/3,
4b/4, 4b/6, 14a/2, 14a/4, 14b/9,
14b/13, 15a/3, 16a/2, 17b/7,
24a/10, 24b/13, 30a/5, 35a/11,
36b/1, 37b/5, 38b/6, 40a/6, 40a/7,
40a/9, 45a/2, 45a/4, 45a/5, 45a/5,
48a/7, 48b/9, 49a/5, 49a/6, 51b/12,
55a/1, 61a/2, 61a/4, 61a/9, 61b/4,
68b/8, 69a/3, 71a/10, 71a/13,
72b/2, 73b/7, 75a/5, 76b/3, 78b/12,
79a/7, B73a/8, B73b/2, B73b/2,
B80b/8, B82a/2, B83a/1, B83a/1

/+em/: I. tekil şahıs eki (zamir menşeli).

krş. /+am/, /+(y)in/

1b/12, 19b/11, 40b/5, 46a/3

+ine(y)em

39b/2

+üñem

19b/9

/+ğı/: aitlik eki. krş. /+ki/

+ındağı

50a/12, 50a/13, 70a/13, B86b/5

+ñdağı

37b/10

+uñdağı

14b/6

/+ı/: yükleme hali eki. krş. /+i/

1b/9, 5a/4, 5a/9, 5b/13, 8b/5, 9a/8,
 9b/8, 10a/9, 10a/9, 10b/2, 11b/4,
 11b/5, 11b/10, 11b/11, 12a/7,
 13b/12, 14b/10, 16a/1, 16a/4, 16a/5,
 17a/9, 20b/7, 25a/9, 25a/11, 26a/12,
 26b/11, 27b/1, 28b/11, 34a/8,
 35a/2, 38a/12, 40b/12, 41a/10,
 42a/1, 42a/9, 43a/7, 45a/3, 45b/6,
 45b/13, 45b/13, 47a/2, 48b/6,
 49a/4, 49a/4, 49b/6, 49b/7, 49b/9,
 50a/8, 50a/11, 50b/2, 50b/13, 51a/9,
 51b/7, 52b/4, 55b/10, 58a/3,
 58b/10, 58b/11, 59a/8, 60b/4,
 60b/12, 61a/11, 62a/3, 62a/13,
 67a/6, 67b/2, 67b/3, 68a/1, 68a/5,
 68a/8, 68a/8, 68b/2, 68b/4, 68b/6,
 68b/7, 69a/2, 69a/8, 69b/7, 69b/8,
 69b/8, 70a/5, 70b/1, 70b/11, 73a/5,
 73a/10, 74b/3, 76b/10, 76b/12,
 78b/5, 80b/11, B74a/9, B75b/4,
 B77b/1, B82b/6, B83a/4, B83a/5,
 B83b/11, B85b/11, B86a/3

-an+ları

24b/1, 24b/5, B74a/11, 63b/13

-duğ+ın[ı]

20b/9

-duğ+ını

B78b/1

-duğ+uñı

14a/13

-duğ+larını

64a/10, B76a/7

+ıduğın[ı]

39a/8

+ın[ı]

5a/5, 10a/7, 10b/1, 10b/6, 16b/13,
 20a/13, 20b/4, 21a/6, 21a/7, 21a/8,
 24a/2, 25b/3, 28a/3, 28a/5, 28a/5,
 32b/1, 33b/13, 35b/9, 37a/2, 37a/5,
 37a/6, 39a/3, 39b/1, 42b/13, 43b/7,
 43b/11, 45a/7, 45b/13, 46b/2,
 48b/7, 49b/5, 49b/6, 51b/6, 59b/2,
 60a/8, 65a/11, 65b/6, 67a/2, 67b/6,
 69a/3, 74b/12, 75b/6, 75b/7, 77b/9,
 78a/9, 78a/11, 78b/2, 78b/6,
 78b/12, B78b/3, B82a/3, B82a/3,
 B83a/6, B83b/4, B84a/8, B86b/5

+ını

3b/2, 6a/9, 15b/11, 18b/8, 24a/12,
 25a/8, 25a/9, 25a/11, 28a/13, 29a/4,
 30b/3, 30b/6, 31b/12, 41a/12,
 44b/11, 45b/6, 52a/13, 53a/6,
 53a/12, 53b/1, 53b/1, 53b/10,
 62b/4, 62b/5, 62b/7, 63a/1, 67a/1,
 70a/11, 71a/2, 71a/3, 71a/5, 73b/9,
 73b/9, 76a/7, 76b/8, 78a/1, B74b/1,
 B83a/10, B84b/4, B86b/7

+ları

5a/6, 5b/8, 7a/6, 7a/11, 17a/3,
 24b/6, 26b/11, 27a/3, 48a/10,
 48b/6, 51b/2, 51b/3, 52b/10, 54b/8,
 55a/2, 58a/1, 60a/3, 72b/8, 75a/9,
 78a/2, B74a/1, B76a/11, B85b/6,
 B86b/5

+ların[ı]

5b/9, 13a/10, 17a/10, 28a/2, 29a/13,
 38a/2, 68a/9

+larını

17a/12, 23a/12, 28a/9, 31b/5,
 75a/11, B75b/11

+larıñı

68a/7

+larıñuzu

33a/1

-mağ+ı

9a/4, 9a/4, 9a/4, 70a/7

-mayan+ları

77b/11

+nı

3b/9, 3b/13, 3b/13, 4b/4, 6a/10,
 6b/3, 7a/9, 21a/5, 21a/5, 21a/11,
 21a/11, 21a/11, 22a/7, 24a/8, 25a/6,
 25a/8, 25b/6, 25b/8, 30a/3, 36a/12,
 36b/6, 36b/7, 36b/7, 40a/8, 45b/1,
 45b/2, 45b/2, 45b/4, 46b/1, 49a/6,
 51b/1, 54b/1, 62b/5, 66a/12, 66b/1,
 68a/9, 70a/12, 70b/2, 71a/10, 73b/8,
 73b/8, 76a/2, 76a/4, B74a/3,
 B86a/10

+nları

5b/5, 6b/11, 6b/13, 7a/7, 7a/7, 7a/8,
 7a/9, 45b/5, 50a/5, 50a/6, 52b/7,
 72a/12

+sını

53b/9, 62a/1, 62b/11, 70b/7

+sın[ı]

6b/8, 10a/10, 20b/3, 25b/2, 36b/1,
39a/8, 39a/8, 40a/1, 43a/10, 52a/1,
58a/7, 58a/10, B80b/8

+umı

11b/1, 36b/9, 39b/5, 40a/12, 59b/9,
66b/13, B78a/5

+umuza

30b/12

+unı

74b/7, B79a/4, B79a/5

+uñı

20a/9, 65a/1

+uñuzı

16b/7, 33a/1, 33a/1

+(y)ı

3b/10, 9b/1, 10b/12, 10b/13, 13b/5,
20a/12, 25a/2, 25a/6, 25a/10, 25b/5,
25b/6, 25b/7, 25b/8, 37b/8, 43a/5,
51a/5, 63b/3, 67b/4, 68b/5, 69b/7,
74b/2, 74b/3, 74b/11, B83b/8,
B83b/11

**/+ı/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+sı/
/+si/, /+i/, /+u/, /+ü/**

2a/6, 4a/10, 4a/11, 4b/5, 5a/3, 5a/7,
7a/1, 7a/2, 7b/9, 8a/4, 10a/9,
10a/10, 10a/13, 11a/13, 11b/3,
13a/10, 13a/13, 13b/3, 13b/5,
13b/6, 14a/12, 14b/2, 15a/2, 16a/11,
16a/13, 16b/4, 16b/9, 16b/12,
17a/4, 18a/2, 18b/3, 18b/6, 19a/11,
20b/5, 21a/6, 21a/7, 21b/3, 22b/13,
23a/1, 23a/1, 25a/10, 25a/13, 25b/1,
25b/3, 25b/4, 25b/13, 25b/13,
26a/1, 26a/1, 26a/1, 27b/3, 27b/3,
27b/3, 27b/3, 27b/6, 27b/6, 27b/10,
27b/10, 30a/9, 30b/6, 30b/7, 31a/5,
31a/13, 31b/7, 32a/12, 32b/5,
32b/5, 32b/10, 33a/1, 33a/9, 34b/1,
35a/6, 35b/2, 35b/3, 38a/4, 38a/5,
38a/13, 38b/9, 38b/9, 40a/3, 40a/5,
40a/8, 40a/9, 40b/6, 40b/10, 41b/7,
42a/1, 42a/4, 42b/11, 43b/3, 43b/4,
43b/9, 44b/5, 44b/6, 44b/13,
44b/13, 45a/7, 45a/12, 45a/13,
45b/3, 46b/10, 47a/1, 47a/3, 47a/4,
47a/4, 47b/3, 48a/11, 48b/5, 48b/6,
49a/5, 49a/5, 49b/5, 49b/10, 50a/2,
51a/2, 51a/7, 51b/13, 53a/6, 53b/2,
53b/3, 53b/5, 53b/6, 54a/3, 54b/4,

54b/12, 58b/7, 59a/2, 59a/2, 59b/3,
60a/11, 60b/5, 61a/8, 61a/8, 61a/8,
61a/10, 62a/2, 62a/4, 62b/4, 62b/7,
65b/5, 66b/11, 66b/12, 67a/9,
67a/10, 68b/13, 69a/7, 70a/12,
70a/13, 71a/1, 71a/2, 72a/4, 72a/7,
72a/12, 72b/1, 72b/5, 72b/11,
72b/12, 72b/12, 72b/13, 74a/2,
74a/3, 74b/4, 74b/7, 75a/2, 75a/4,
75a/6, 75a/7, 75a/7, 75a/8, 75a/9,
75a/12, 75b/5, 75b/9, 76a/5, 76a/11,
76a/12, 76b/4, 76b/9, 77a/8, 77b/2,
77b/5, 77b/8, 78a/10, 78a/12,
78a/13, 78b/2, 78b/4, 80a/7,
B72b/10, B74a/6, B74a/6, B74b/4,
B75b/3, B77a/8, B78a/1, B78b/1,
B82a/4, B82a/4, B82a/8, B82b/3,
B82b/6, B83a/2, B83a/8, B84a/1,
B84a/9, B84a/9, B84b/4, B84b/7,
B84b/8, B84b/9, B86b/4

-an+ı

51b/13, 75b/9

-an+ınuñ

40a/7, 69b/10

-duğ+ı

6a/5, 6b/10, 6b/12, 7a/12, 11b/13,
13b/11, 14b/7, 15b/6, 15b/7, 20b/3,
44a/3, 53a/6, 54a/2, 63b/6, 76b/5,
78a/9, B83b/8, B86b/6

-duğ+ı+çun

67a/7

-duğ+ı+çundur

B83b/8

-duğ+ına

14b/2, 32a/10, 32a/11, 32a/11,
32a/12, 33a/3, 33b/4, 67a/11, 69b/9

-duğ+ın

20b/9

-duğ+ını

B78b/1

-duğ+ınlayın

40b/11, 50a/11, 61a/12, 75a/7,
75a/7, B73b/6

+ı+çun

43b/2, B76a/6

+ıdur

13a/8, 16a/8, 19a/2, 25a/5, 29b/6,
33b/10, 41b/12, 41b/13, 41b/13,

49b/7, 64a/10, 74a/9, 74a/9, 74a/12,
74a/12, 74b/8, 75a/7, B85a/10

+in

5a/5, 10a/7, 10b/1, 10b/6, 16b/13,
20a/13, 20b/4, 21a/6, 21a/7, 21a/8,
24a/2, 25b/3, 28a/3, 28a/5, 28a/5,
32b/1, 33b/13, 35b/9, 37a/2, 37a/5,
37a/6, 39a/3, 39b/1, 42b/13, 43b/7,
43b/11, 45a/7, 45b/13, 46b/2,
48b/7, 49b/5, 49b/6, 51b/6, 59b/2,
60a/8, 65a/11, 65b/6, 67a/2, 67b/6,
69a/3, 74b/12, 75b/6, 75b/7, 77b/9,
78a/9, 78a/11, 78b/2, 78b/6,
78b/12, B78b/3, B82a/3, B82a/3,
B83a/6, B83b/4, B84a/8, B86b/5

+ina

5b/11, 7b/1, 9a/6, 9a/13, 9b/5, 9b/9,
12a/10, 13b/3, 14a/12, 15a/3,
17b/11, 19a/1, 20b/4, 20b/8, 21a/3,
21a/13, 25b/12, 27b/11, 27b/13,
27b/13, 28a/9, 30a/3, 30b/5, 32b/4,
32b/10, 34a/5, 34a/8, 34b/2, 34b/3,
34b/4, 34b/4, 34b/5, 35b/1, 38a/4,
38a/9, 38b/4, 41a/1, 41a/1, 41a/7,
41a/7, 41a/12, 42b/6, 42b/7,
42b/13, 43a/2, 43a/12, 43a/12,
44a/10, 44a/11, 44b/5, 45b/3,
45b/12, 46b/2, 47a/9, 47a/12, 48a/6,
48b/12, 49b/13, 50a/11, 52b/7,
52b/8, 54b/2, 57b/11, 59a/2, 59a/3,
60a/12, 63a/9, 64a/4, 65b/7, 66a/4,
66a/12, 67b/7, 68a/4, 68a/11,
68b/12, 69a/5, 69a/6, 69a/8, 69a/11,
69b/11, 70a/12, 70a/12, 70b/7,
71b/1, 71b/2, 72a/5, 73a/1,
73a/2isim.da, 73a/7, 75a/3, 76a/8,
77b/1, 80a/6, B78a/3, B82b/6,
B86b/2, B86b/8, B86b/8

+inca

3b/6, 9b/7, 25b/3, 29a/4, 38b/1,
44b/3, 46a/13, 61b/5, 64b/5, 70b/9,
74b/4, 75a/5, 76b/6

+incadur

44b/4

+inda

3a/2, 3a/3, 3a/7, 4b/2, 8a/4, 8a/12,
8a/12, 8b/1, 8b/5, 10a/6, 18a/1,
23b/3, 23b/12, 24a/7, 24b/10,
25a/1, 25a/13, 30a/5, 32b/2, 36b/10,

36b/12, 37a/2, 37a/5, 37b/13, 39a/2,
39a/5, 43a/5, 43b/6, 44b/6, 45a/4,
45a/7, 48b/2, 50a/4, 52a/5, 52a/6,
52a/6, 55b/11, 56a/1, 56b/7, 56b/9,
57b/5, 58b/7, 59b/1, 64b/1, 65a/8,
65a/9, 69a/4, 70a/11, 71a/8, 72b/10,
72b/10, 74a/2, 74b/4, 77a/9,
B73a/9, B83a/11

+indağı

50a/12, 50a/13, 70a/13, B86b/5

+indaki

43b/6, 45a/7

+indan

3a/12, 4b/2, 6a/10, 9a/9, 10b/1,
11a/10, 18b/7, 18b/8, 28b/1, 28b/5,
31b/3, 32b/5, 34b/1, 38a/5, 39a/7,
39b/13, 40b/4, 41b/8, 42b/9, 43a/2,
43a/4, 43a/4, 43b/8, 46a/8, 46a/8,
48b/2, 48b/12, 51a/2, 53a/12,
55b/7, 55b/10, 57a/5, 62a/13,
65b/13, 66a/8, 66a/9, 66b/9, 67a/3,
68a/11, 68a/13, 69a/12, 69b/6,
69b/6, 71b/11, 72a/2, 72a/11,
73b/4, 77b/9, 77b/10, 78a/13,
78b/7, 78b/9, 79a/3, 79a/5, 80a/1,
80a/1, B78a/10, B79a/3, B79a/3,
B80b/10, B80b/11, B82b/2,
B82b/2, B84b/5, B85a/2

+indandur

B82a/8

+indur

34a/10

+ını

3b/2, 6a/9, 15b/11, 18b/8, 24a/12,
25a/8, 25a/9, 25a/11, 28a/13, 29a/4,
30b/3, 30b/6, 31b/12, 41a/12,
44b/11, 45b/6, 52a/13, 53a/6,
53a/12, 53b/1, 53b/1, 53b/10,
62b/4, 62b/5, 62b/7, 63a/1, 67a/1,
70a/11, 71a/2, 71a/3, 71a/5, 73b/9,
73b/9, 76a/7, 76b/8, 78a/1, B74b/1,
B83a/10, B84b/4, B86b/7

+inuñ

4a/7, 6b/3, 17a/13, 17b/1, 29a/6,
31a/12, 34a/3, 34a/3, 39b/1, 42b/6,
43b/3, 43b/3, 46a/8, 48b/4, 53a/12,
62b/7, 75b/6, 78b/4, B79a/1,
B82a/4

+ı(y)ısa

34b/3, 34b/4

+ları

5b/9, 14a/7, 14a/10, 17a/5, 17a/9,
18a/5, 19b/9, 20b/10, 22a/11,
22a/13, 25a/3, 29b/13, 32b/10,
32b/10, 33a/10, 35b/2, 37b/12,
43a/9, 43a/13, 46b/2, 46b/6, 46b/7,
48a/12, 48a/12, 48b/2, 54a/4, 56b/8,
57a/5, 64a/2, 68b/13, 68b/13,
69b/6, 71a/3, 75a/9, B72b/10,
B76a/6, B76b/1, B79a/10, B79b/7

+larıdır

33a/2, 33a/2, 54b/7

+ların

13a/10, 28a/2, 29a/13, 38a/2, 68a/9

+larına

4b/10, 11b/13, 11b/13, 16b/10,
18a/2, 23a/13, 23b/2, 28b/6, 29a/13,
32a/13, 42a/13, 44a/3, 63a/5, 64a/3,
64a/11, 79a/2, 80a/2, B73b/3,
B73b/3, B74b/2

+larında

37b/2, 52a/3, 52a/4, 62b/8, 62b/8,
B86b/1

+larından

6b/3, 7b/3, 7b/8, 42b/12, 53b/4,
54b/1, 60b/11, 62a/2, 62b/3, 62b/6,
65a/11, 65a/12, 72a/9, 80a/5,
B78b/6

+larındandır

33a/12

+larını

17a/12, 23a/12, 28a/9, 31b/5,
75a/11, B75b/11

+larınıñ

17b/1, 33a/12, 41b/7, 43a/9, 47b/8,
68b/5, B79a/1

-maduğ+ı

11a/2

-mağ+ına

79b/13

+(y)ıdır

51b/7, 51b/7

+(y)ı+la

32b/3

/+ı-/: ek eylem (imek fiili). krş. /+i-/

-an+lardanı-dum

67a/13

+ı-dı

12a/2, 13b/2, 17a/4, 21a/2, 35b/7,
67a/13, 67b/1, 68b/5, 68b/6, 69a/4,
69a/6, 69b/7, 70a/1, 70a/4

+ø-dı

60a/2

+ı-duğın

39a/8

+ı-dum

8a/10

+ı-mış

22a/3, 46b/11

+ı-sa

9a/10, 13a/9, 34b/3, 34b/13,
59b/12, B73a/11

+ı(y)ı-sa

34b/3, 34b/4

+(y)-dı

B79b/7

+(y)ı-dı

69a/7, 69b/9, 72a/5

/+ıla/: vasıta hali eki. krş. /+ile/, /+la/, /+le/

5b/1, 5b/5, 5b/7, 6a/1, 6a/6, 7b/2,
7b/2, 15a/4, 15b/2, 16a/4, 16b/5,
16b/5, 16b/13, 17a/2, 17a/3, 17a/3,
17a/7, 17a/9, 19a/13, 20a/10,
20a/13, 20b/2, 20b/2, 23a/1, 25a/9,
25b/3, 26b/13, 27a/1, 27b/5, 31a/6,
31b/12, 34a/1, 34b/5, 35a/4, 35a/6,
35a/7, 36b/2, 36b/3, 37b/3, 39b/11,
40a/3, 41a/2, 42a/10, 46b/5, 47a/3,
48b/9, 53b/10, 56a/2, 59a/2, 59b/6,
59b/7, 60a/9, 61b/6, 62a/3, 63b/2,
65a/2, 66a/3, 67b/8, 69a/2, 70b/2,
70b/3, 72a/7, 75a/5, 76a/3, 76b/12,
76b/13, 77a/11, 77a/13, 78a/9,
B73a/10, B74a/4, B76a/3, B76b/7,
B80b/5, B80b/6, B82b/5, B83b/5,
B83b/6

+ıladur

6b/5

+larıla

6b/1, 14a/9, 17a/6, 17b/13, 44b/12,
46b/2, 48b/9, 48b/11, 50a/5, 62b/5,
64b/1, 64b/4, 72a/11, 80a/4

+ları+(ı)la

5b/9

-mağ+ıla

4a/11, 4a/12, 8b/9, 8b/9, 20a/13,
37a/7, 38a/12, 54a/3, 63b/7, 64a/3

-mağ+ıladur

57b/5

+sı+(ı)la

63a/1, 67a/9

+umıla

4b/1, 68b/12, B74b/4

+(y)ıla

10b/10, 11b/3, 11b/11, 20a/9,

21a/3, 74b/13

+(y)ıla mı

12a/8

/+ıñuz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. krş.

/+ıñüz/, /+ñuz/, /+ñüz/, /+uñuz/, /+üñüz/

35b/2

/+ırak/: karşılaştırma (mukayese) eki. krş.

/+rak/, /+rek/

B83b/8, B83b/8

+ırakdur

B73a/1

/+i/: yükleme hali eki. krş. /+ı/

1b/12, 2a/1, 3b/6, 6b/6, 7b/2, 7b/8,

7b/11, 7b/11, 9b/2, 9b/2, 9b/3, 9b/4,

10b/9, 10b/9, 11b/1, 11b/6, 13a/11,

13a/12, 13b/7, 13b/9, 15a/2, 15a/3,

15a/4, 15b/3, 15b/4, 15b/10, 16b/2,

16b/11, 17a/2, 17b/2, 17b/5, 17b/6,

17b/7, 18a/9, 19a/8, 19b/1, 19b/3,

19b/12, 20b/8, 21b/6, 21b/6, 22a/5,

22a/13, 22b/2, 22b/2, 24a/11,

24a/11, 25b/11, 26a/6, 26a/12,

26b/1, 26b/10, 27a/3, 27b/13,

29a/3, 29a/8, 29a/10, 29b/1, 30a/6,

30a/6, 30a/6, 30a/10, 30b/1, 31b/2,

33a/13, 36a/1, 36a/3, 36a/4, 36a/4,

36a/13, 36b/10, 37a/2, 37a/6, 37b/6,

38b/2, 38b/11, 38b/13, 39a/9,

39a/10, 39a/12, 39a/13, 39b/5,

40a/11, 40b/5, 40b/8, 40b/10,

41a/13, 41b/8, 42a/3, 42a/4, 42b/2,

42b/8, 44b/2, 44b/7, 44b/7, 45b/4,

46a/2, 46a/12, 47a/8, 48b/1, 48b/5,

49a/12, 49b/9, 50a/7, 50a/8, 50b/1,

50b/4, 52b/6, 52b/13, 53a/1, 53a/2,

53a/4, 53a/8, 53a/11, 53b/10, 54a/3,

54a/13, 55b/3, 57a/5, 57a/10,

57a/10, 57b/11, 58b/11, 59b/5,

61a/2, 61b/1, 61b/3, 61b/4, 61b/5,

62b/1, 62b/3, 63b/2, 64a/9, 64b/12,

66b/9, 67b/3, 67b/7, 68a/11, 69a/6,

70a/9, 70b/11, 71a/8, 71a/12,

71b/12, 73a/10, 75b/12, 76a/1,

76a/1, 80b/5, 80b/5, 80b/7, B73a/5,

B73a/5, B74a/1, B74b/5, B74b/9,

B75a/10, B76b/5, B77a/2, B79b/10,

B80a/7, B80a/10, B82b/5, B83a/6,

B84b/1, B86b/3

-düg+ini

41b/3, 69a/4, 73b/10

-en+i

25a/6, 45b/7, 51a/9, 55a/7, 55a/8,

57a/3, 57a/3

-en+leri

53a/13, 57a/10, 63b/12, 65a/10

+in[i]

1b/7, 4a/10, 5a/5, 6a/5, 6a/6, 6b/10,

9b/12, 9b/12, 10b/10, 13b/3, 13b/5,

14b/2, 15b/8, 15b/8, 19a/4, 19a/10,

19a/13, 19b/1, 19b/4, 20a/9, 21a/1,

21a/7, 21b/5, 22a/4, 23b/9, 24a/12,

27a/8, 27a/8, 30b/1, 31b/11, 32a/6,

32a/7, 34a/13, 35b/9, 35b/12,

35b/12, 36a/1, 38a/10, 38a/12,

38a/13, 38b/1, 38b/1, 38b/4, 38b/7,

38b/8, 38b/9, 39a/2, 40a/4, 40a/5,

40a/6, 40a/7, 40a/7, 40b/13, 42b/5,

43b/6, 45a/5, 47a/10, 48a/13,

48b/11, 49a/1, 50a/4, 50b/6, 55a/5,

55a/7, 59b/3, 60a/10, 60a/10, 61b/2,

63b/4, 69a/3, 69a/13, 71b/6, 74a/9,

74b/13, 76a/7, 76b/11, B73b/5,

B76a/1, B76a/4, B77b/6, B78b/3,

B81a/2, B83b/7, B83b/7

+ini

6a/9, 9a/7, 9a/11, 17a/6, 17a/6,

19a/4, 19a/13, 24b/11, 25a/2,

27a/11, 27b/8, 29a/13, 29a/13,

33b/4, 34a/1, 35a/8, 35a/13, 35a/13,

43a/10, 47a/2, 47a/2, 55b/1, 58a/1,

60b/13, 61a/13, 62b/3, 62b/4,

69a/9, 73b/6, B80b/6

+leri

4a/10, 5a/6, 5a/11, 6b/13, 7a/3,

7a/3, 11a/1, 11a/10, 11b/13, 12b/1,

12b/4, 13a/1, 16a/2, 32a/2, 32a/3,

32a/7, 32b/6, 32b/6, 36a/4, 36a/4,

40b/8, 40b/8, 46b/8, 46b/13, 47a/1,

48a/10, 50a/4, 51b/2, 57a/4, 63a/7,

63b/1, 64a/9, 67b/12, 68a/2, 69a/1,

69a/1, 69b/11, 71a/12, 71a/12,
78a/1, 78a/2, 78a/3, B73b/7,
B75b/11, B79a/2, B83a/2

+lerin[i]

5b/9, 17a/10, 17b/11, 29b/5, 48b/7,
59a/10, 59b/4, 71b/7, 71b/8,
B73b/3, B73b/8, B73b/8

+lerini

25a/3, 31b/1, 53b/10, 58a/2, 58a/2,
64a/2, 71b/6, 76b/9, 78b/6

+lerümüzi

B80b/4

+lerüñüzi

32b/13

-medüg+ini

30b/9

-meg+i

56a/10, 59a/3, 63b/7, 65a/3

+sini

3b/2, 16b/1, 17b/3, 56b/6, 56b/6,
56b/7, 57b/10

+ümi

10a/3, 13b/4, 37b/5, 40a/12, 60b/3,
B78a/5, B78b/8, B82a/6

+ümüzi

71a/11, B75a/4

+üni

20b/10, 33b/13, 35a/13, 61b/6,
65b/6, B86b/2

+üñi

13b/7, 18b/13, 20a/8, 31a/10,
44b/1, 67b/2, 68a/6, 68b/10, B75a/1

+üñüzi

18a/8, 30a/7

+(y)i

3b/3, 7a/8, 10b/1, 12b/7, 13b/9,
19b/1, 21a/5, 29b/1, 40b/5, 46b/4,
47b/13, 49a/8, 51b/6, 57b/6, 59b/8,
60b/4, 62b/13, B80a/2, B80a/2,
B86a/10

**/+i/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+sı/,
/+si/, /+ı/, /+u/, /+ü/**

3b/1, 3b/8, 4a/1, 4a/11, 4b/1, 4b/9,
5b/6, 6a/3, 6a/8, 6a/10, 6b/3, 6b/5,
6b/11, 7b/1, 7b/6, 8a/13, 8a/13,
9a/2, 9b/13, 10a/2, 11a/2, 13a/8,
13b/10, 14a/2, 14a/12, 14a/13,
15a/8, 16a/10, 17a/5, 17a/13,
17a/13, 17b/1, 17b/1, 17b/4, 17b/4,

17b/10, 18b/3, 18b/12, 19a/3,
19a/12, 22a/6, 23a/4, 23a/5, 23b/9,
23b/10, 24b/4, 24b/7, 24b/9, 25a/1,
25b/5, 25b/5, 25b/11, 25b/13,
26a/2, 26a/3, 26a/9, 26a/12, 26b/5,
27b/4, 28a/8, 29a/1, 29a/2, 29a/3,
29a/6, 29a/7, 30a/10, 30b/1, 30b/6,
31a/12, 31a/12, 31b/2, 31b/2,
31b/6, 31b/10, 31b/13, 33a/4,
34a/3, 34a/3, 34a/4, 34a/4, 34a/6,
34a/7, 34a/8, 34a/9, 34b/1, 34b/5,
34b/6, 34b/6, 34b/9, 34b/9, 34b/10,
35a/9, 35a/9, 35a/12, 35b/9, 36a/10,
36a/10, 36b/4, 36b/5, 37b/7, 38a/4,
38a/4, 39a/6, 39a/10, 39a/11,
39a/11, 39b/11, 40a/5, 40b/9,
41a/10, 41a/11, 41b/1, 41b/1,
41b/13, 41b/13, 42a/2, 43a/11,
43a/13, 43b/3, 44a/4, 44a/7, 44a/9,
44b/3, 44b/5, 45a/13, 45a/13,
45b/8, 46b/11, 46b/13, 47a/9,
47a/13, 48a/13, 48b/5, 49a/5, 49a/5,
49a/12, 49b/13, 50b/7, 51a/13,
51b/1, 51b/12, 52b/6, 53a/6, 53b/7,
54a/11, 54b/7, 54b/13, 55a/5, 55a/7,
55a/10, 55b/3, 56a/3, 56a/5, 56b/4,
56b/4, 58b/2, 58b/4, 59a/1, 59a/1,
61b/2, 61b/11, 62a/1, 62a/12, 64a/9,
65a/8, 65a/11, 65b/5, 65b/5, 65b/5,
65b/13, 66a/4, 66a/7, 67a/9, 68b/5,
69a/6, 69a/8, 69b/7, 69b/10,
69b/10, 70a/1, 70a/4, 70a/11,
71b/11, 72a/1, 72a/12, 73a/10,
73b/7, 73b/8, 74a/4, 74a/10, 74b/4,
74b/5, 74b/11, 74b/12, 74b/12,
75b/4, 75b/12, 76a/8, 76b/5, 76b/5,
77a/1, 77b/8, 78a/1, 78a/12, 78b/4,
78b/13, 79a/1, 79b/6, B73a/1,
B73a/7, B73b/4, B73b/6, B74a/1,
B74a/6, B74a/7, B75b/3, 76a/10,
B76b/11, B77a/2, B78a/9, B78a/11,
B78b/4, B79a/1, B79a/10, B79a/11,
B79b/1, B79b/2, B81a/9, B81b/3,
B81b/5, B82b/11, B84a/3, B84b/6,
B84b/8

-düg+i

12a/6, 13a/10, 14a/11, 14b/10,
20b/13, 26a/4, 26a/6, 41b/12,
43b/4, 46b/8, 48b/7, 54a/13, 54b/6,

55b/7, 56a/3, 56a/9, 56a/9, 56b/9,
58a/12, 63b/2, 63b/3, 63b/8,
69b/11, 78b/13, B73b/6

-düg+i+çün

49b/6

-düg+in

7a/1, 7a/10, 20b/9, 40b/11

-düg+ince

18b/3

-düg+inden

6b/1, 12b/1, 16b/13, 40b/3, 46b/5,
77a/12, B77a/1

-düg+ine

14a/12, 14b/10, 16b/4, 74a/13

-düg+ini

41b/3, 69a/4, 73b/10

-düg+inleyin

40b/10, 62b/9, 68a/12, 71a/10

-eceg+i

33a/13

-eceg+in

37b/9, B75b/5

+i+çün

37b/7

+idür

17a/9, 23a/6, 28a/4, 31b/6, 36b/6,
39a/1, 46a/2, 52a/6, 54b/13, 77a/12,
77b/5

+i mi

29a/2

+in

1b/7, 4a/10, 5a/5, 6a/5, 6a/6, 6b/10,
9b/12, 9b/12, 10b/10, 13b/3, 13b/5,
14b/2, 15b/8, 15b/8, 19a/4, 19a/10,
19a/13, 19b/1, 19b/4, 20a/9, 21a/1,
21a/7, 21b/5, 22a/4, 23b/9, 24a/12,
27a/8, 27a/8, 30b/1, 31b/11, 32a/6,
32a/7, 34a/13, 35b/9, 35b/12,
35b/12, 36a/1, 38a/10, 38a/12,
38a/13, 38b/1, 38b/1, 38b/4, 38b/7,
38b/8, 38b/9, 39a/2, 40a/4, 40a/5,
40a/6, 40a/7, 40a/7, 40b/13, 42b/5,
43b/6, 45a/5, 47a/10, 48a/13,
48b/11, 49a/1, 50a/4, 50b/6, 55a/5,
55a/7, 59b/3, 60a/10, 60a/10, 61b/2,
63b/4, 69a/3, 69a/13, 71b/6, 74a/9,
74b/13, 76a/7, 76b/11, B73b/5,
B76a/1, B76a/4, B77b/6, B78b/3,
B81a/2, B83b/7, B83b/7

+ince

9b/7, 70b/9

+inde

1b/11, 2a/7, 2a/13, 2b/1, 2b/5, 2b/7,
2b/11, 3a/2, 3b/9, 4b/4, 4b/7, 5a/10,
5b/1, 6a/1, 8b/7, 8b/8, 9b/2, 9b/5,
9b/8, 10a/10, 10b/3, 10b/12, 11a/7,
11a/12, 11b/6, 12a/3, 13a/7,
13b/12, 14a/6, 14a/7, 14a/7, 14a/9,
14a/10, 15a/1, 15a/2, 17a/6, 17a/7,
17a/11, 19a/6, 19b/10, 21b/13,
22a/8, 22b/6, 22b/8, 22b/11, 23a/8,
24a/2, 24a/5, 24b/4, 24b/12,
24b/12, 25b/5, 25b/10, 26a/3,
26a/5, 26a/5, 26a/5, 27a/12, 28a/5,
29a/5, 29a/7, 30b/10, 30b/11,
30b/13, 31a/13, 31b/4, 32a/4,
32a/10, 32a/10, 32b/11, 33b/1,
34b/3, 34b/7, 34b/10, 35a/1, 35a/5,
35a/9, 35a/9, 35a/9, 35a/10, 35a/11,
35b/5, 36a/12, 37a/7, 37a/13,
37b/12, 38b/7, 38b/9, 38b/9, 39a/7,
40a/2, 40b/4, 41a/1, 41a/4, 41a/13,
42a/7, 42b/3, 43b/1, 43b/4, 43b/10,
44a/9, 44b/6, 44b/10, 45a/12,
45b/12, 46a/9, 46a/10, 47b/10,
48a/11, 50a/10, 50a/11, 50a/13,
52a/11, 52a/13, 53b/5, 53b/7,
54b/1, 55b/2, 56a/10, 57a/6, 57a/9,
57a/13, 57b/9, 57b/11, 59a/12,
60a/11, 60b/2, 60b/13, 61a/4,
62b/1, 62b/6, 63a/2, 64a/9, 64a/13,
64a/13, 64b/2, 64b/11, 65a/4,
65a/10, 65b/7, 65b/11, 66a/4,
66a/11, 68a/12, 69b/5, 71a/7,
71b/3, 71b/11, 72b/1, 72b/4, 73b/4,
74a/2, 76a/11, 77a/11, 77a/13,
77a/13, 77b/2, 77b/8, 78a/3,
78a/13, 78b/1, 78b/3, 79b/6, 79b/8,
80b/7, B73b/10, B75a/4, B75a/6,
B75b/2, B75b/3, B75b/10, B77b/2,
B78a/11, B79b/5, B79b/10,
B80a/11, B83a/7, B83a/9, B83a/10,
B83a/11, B84a/10, B85a/2, B85a/7,
B85a/9, B85b/9, B86a/11, B86b/4

+indedür

51a/6, 58b/4, 61b/3

+indeki

40a/2, 41a/13, 80b/7

+inden

4a/8, 4a/11, 4b/4, 5b/2, 5b/4, 7a/6,
7a/11, 7b/6, 8a/11, 8a/11, 8b/3,
8b/4, 9b/5, 10a/1, 11a/8, 11a/12,
13a/7, 13b/13, 14a/5, 14b/9,
14b/10, 15a/2, 17a/3, 18a/11, 19a/5,
19a/6, 19a/9, 19a/9, 19a/10, 21b/1,
24a/13, 26b/10, 28a/13, 30a/12,
32b/5, 33b/5, 34a/1, 34b/2, 34b/5,
36a/7, 38a/13, 39a/4, 40a/12,
40b/10, 41a/2, 41a/3, 41a/8,
41b/10, 41b/12, 42a/4, 42a/5,
42b/8, 42b/8, 42b/9, 43a/6, 43a/9,
43a/10, 43b/5, 43b/8, 44b/13,
45a/7, 45b/9, 47a/3, 47a/7, 49a/12,
49b/10, 49b/12, 49b/12, 50a/7,
50b/1, 53a/11, 53b/6, 54b/9, 55a/4,
60a/11, 61a/11, 64a/5, 64b/10,
66a/13, 67a/2, 67a/4, 69a/7, 69b/12,
72b/4, 75a/11, 79a/12, 80b/9,
B73b/4, B77a/6, B77b/4, B77b/6,
B78a/10, B78b/10, B80a/4,
B80b/10, B82b/6, B83a/3

+indenmiş

25b/5

+inde(y)iken

21b/5

+indür

56a/9, B77b/5

+ine

1b/2, 1b/6, 1b/6, 1b/8, 1b/9, 2a/10,
2b/8, 2b/13, 3a/1, 3a/13, 4a/1, 4a/7,
4a/7, 4a/9, 4a/11, 4a/12, 5b/9,
5b/12, 6a/3, 6a/6, 6b/4, 6b/11, 7a/1,
7a/6, 7a/7, 7a/8, 7a/13, 7b/13, 8a/6,
9b/8, 9b/11, 9b/12, 11a/9, 12a/12,
13b/2, 14a/9, 14b/3, 15b/6, 16a/3,
16a/5, 16a/6, 16a/9, 17a/4, 17a/5,
17b/3, 17b/4, 17b/13, 18a/8,
18a/10, 18b/9, 19b/4, 21b/7,
21b/10, 21b/12, 22a/6, 25a/5,
27a/7, 28b/3, 29a/8, 29a/10, 32b/9,
33b/6, 33b/12, 34a/4, 34b/2,
35b/13, 36a/7, 37a/3, 37b/11,
38a/8, 38b/12, 39a/8, 40a/3, 40a/13,
41a/11, 41a/11, 41b/3, 41b/11,
42a/5, 42a/6, 42b/2, 42b/6, 43a/2,
43a/3, 43a/8, 43b/11, 44b/9,
45a/1bir, 46a/10, 46b/6, 47a/11,

48a/1, 48b/4, 50a/5, 50a/6, 50a/12,
50b/4, 50b/5, 51a/11, 52b/1,
53a/10, 53b/12, 54a/3, 54b/7,
54b/12, 55a/10, 55a/10, 56a/1,
57a/4, 57a/4, 58a/9, 58a/9, 58a/11,
59a/6, 59a/7, 59b/13, 60a/2, 60a/8,
60a/12, 60a/13, 60b/4, 60b/11,
60b/11, 61a/12, 62a/2, 62b/3,
62b/4, 62b/5, 62b/9, 63b/12,
64a/12, 64a/12, 64b/4, 66a/5,
66b/1, 66b/10, 67a/2, 68a/4, 68b/6,
68b/8, 68b/10, 69a/9, 69a/13,
69b/4, 69b/5, 69b/11, 70a/11,
70b/9, 71a/1, 71a/10, 71b/10,
72b/3, 73a/10, 73a/11, 73b/5,
75a/3, 75b/3, 76b/3, 76b/8, 77b/11,
80b/7, B73a/11, B73b/3, B74a/7,
B74a/11, B76a/3, B76b/8, B76b/10,
B77a/3, B77a/10, B78b/8, B79b/11,
B80a/10, B80a/10, B80b/7, B81a/2,
B81a/3, B82a/5, B82a/11, B83a/3,
B85b/2, B85b/5, B86b/4

+inedür

6a/11, 7b/12, 31b/9

+ineyem

39b/2

+ineyidi

76b/7

+ini

6a/9, 9a/7, 9a/11, 17a/6, 17a/6,
19a/4, 19a/13, 24b/11, 25a/2,
27a/11, 27b/8, 29a/13, 29a/13,
33b/4, 34a/1, 35a/8, 35a/13, 35a/13,
43a/10, 47a/2, 47a/2, 55b/1, 58a/1,
60b/13, 61a/13, 62b/3, 62b/4,
69a/9, 73b/6, B80b/6

+inüñ

4a/8, 14b/10, 17a/13, 17b/1, 17b/4,
19a/4, 19b/4, 25a/1, 25a/13, 31a/12,
34a/3, 37a/5, 37b/7, 43a/2, 44b/4,
53a/10, 53a/10, 58a/7, 65b/5, 66b/1,
75a/6, 75a/6, 75b/4, 75b/5, 75b/6,
B79b/5, B80b/10, B80b/11

+isin

45b/11

+i(y)idi

70a/1

+i(y)in B77b/9**+i(y)le**

8b/3, 9a/3, 23a/9, 23a/12

+leri

10b/1, 10b/2, 11b/4, 14a/8, 14b/1,
21a/6, 21a/7, 29b/12, 30a/9, 30a/9,
33a/13, 39b/6, 44a/10, 44a/12,
45a/8, 46a/8, 46a/9, 46a/13, 48b/5,
53b/2, 53b/3, 54a/1, 56b/5, 68b/6,
73a/7, 75a/8, 77b/8, 79a/1

+leridür

76a/2

+leri+le

18a/12, 21a/2, 74b/12

+lerin

17b/11, 29b/5, 48b/7, B73b/8,
B73b/8

+lerinde

80b/13

+lerinden

10b/12, 12a/4, 14a/3, 14a/10, 19b/8,
36b/4, 43a/6, 58a/11, 58a/12,
B82a/10

+lerindendür

13a/2

+lerine

5b/8, 14a/8, 18a/13, 25b/9, 25b/9,
26a/4, 45b/13, 53b/4, 58b/11,
60a/3, 68a/1, 73a/11

+lerini

31b/1, 76b/9

-medüg+i

20a/12, 34a/13, 61a/8

-medüg+ini

30b/9

/+i-/: ek eylem, (imek fiili). krş. /+i-/

+da(y)i-ken

5b/6, 42b/4

+de(y)i-ken

20b/13, 21b/5

+i-di

30b/7, 35b/4, 38b/13, 69a/8,
B82b/4, B84b/4

+ø-di

20b/1, 30a/4, 42a/3, 53b/3

+i-diñüz

5b/6

+i-düm

38a/1, 67a/12

+i-düñ

13b/9

+i-ken

11b/6, 21b/6, 31b/3, 40b/8, 47a/4,
64b/12, 67a/12, 71a/12, B78a/6,
B78a/8, B81b/4

+i-miş

3b/6, 3b/7, 3b/11, 3b/12, 6a/12,
27a/11, 35a/8, 38b/4, 48a/6, 56b/9,
68a/1

+i-mişse

4a/6

+inde(y)i-ken

21b/5

+indeni-miş

25b/5

+ine(y)i-di

76b/7

+i-se

9a/6, 9a/10, 9a/12, 9b/4, 26a/7,
26a/8, B73a/11

+i-señ

8b/2, 48a/7

+i(y)i-di

70a/1

+lerdeni-di

13b/11, 50a/1

+lerø-señüz

B78a/1

+(y)i-di

30b/8, 66a/11, 72a/4

+(y)i-ken

B81b/5

+(y)i-mişsin

47a/11, 47b/1

+(y)i-se

18a/7, 29a/2, 29a/3, 56a/2, 59a/2,
69b/10, 69b/10

/+ile/: vasıta hali eki. krş. /+ıla/, /+la/, /+le/

2b/2, 3a/5, 3b/1, 4a/10, 5a/7, 8a/7,
8a/10, 10a/6, 12a/9, 14a/7, 15b/2,
16b/7, 17b/10, 18a/3, 18a/3, 19b/8,
20b/1, 20b/1, 20b/4, 20b/10, 23a/3,
24a/5, 24b/7, 26b/13, 27b/8,
28b/12, 29a/1, 31b/12, 31b/12,
31b/12, 33a/11, 34b/1, 35a/4, 35a/8,
35a/12, 35b/8, 36b/10, 37b/4,
38b/9, 39a/1, 39a/2, 39a/2, 39b/6,
39b/9, 42b/8, 43b/12, 45a/8,
45a/10, 45b/5, 46a/1, 46a/13,
47a/13, 48b/10, 49a/1, 49a/3, 49a/4,

50b/4, 52a/12, 53a/6, 55a/10, 55b/6,
56b/10, 57a/8, 58a/13, 59a/6, 59b/6,
59b/6, 59b/6, 62a/1, 62b/8fıkr,
65a/3, 66a/4, 66b/7, 67a/8, 67b/13,
69a/3, 69b/1, 72a/4, 72b/1, 72b/2,
72b/11, 73a/3, 75b/1, 76a/3, 77b/6,
80a/5, B76b/5, B76b/5, B76b/6,
B77a/2, B85a/10, B85b/11, B86b/2

+(y)ile

16b/12, 17a/2, 27b/2, 28b/2

+iledür

72a/7

+ile mi

12a/8

+i(y)le

8b/3, 9a/3, 23a/9, 23a/12

+lerile

6a/11, 6b/2, 15b/12, 37b/13, 43b/8,
58b/7, 69a/5, 80a/4

+leri+(i)le

18a/12, 21a/2, 53a/13, 74b/12

-meg+ile

11b/10, 39b/1, 48a/10, 49a/8, 50a/8,
63b/7, 65a/3, 68a/6

-meklig+ile

32a/7

+si+(i)le

18a/8, 44a/7, 46b/1, 62a/2, 65a/2,
75b/13

+ümile

45b/5, 67b/2

+üñile

5a/9, 6a/3, 6a/4, 21b/12, 27a/5,
27a/5, 27a/5, 45a/8, B76b/9

/+(y)in/: I. tekil şahıs eki

(zamir menşeli). krş. /+am/, /+em/

+i(y)in B77b/9

/+im/: I. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+m/,

/+um/, /+üm/

-düg+im

39a/12

/+iñ/: II. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+ñ/,

/+uñ/, /+üñ/

+iñile

70b/3

/+iñüz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. krş.

/+ıñuz/, /+ñuz/, /+ñüz/, /+uñuz/, /+üñüz/

35b/2

/+ki/: aitlik eki. krş. /+ğı/

+daki

32b/3

+deki

24b/6, 52a/6

+ındaki

43b/6, 45a/7

+indeki

40a/2, 41a/13, 80b/7

+üñüzdeki

53a/7

/+la/: vasıta hali eki. krş. /+ıla/, /+ile/, /+le/

50a/10

+larla

8a/7

+umla

10a/3

/+lar/: çoğul eki. krş. /+ler/

2a/12, 2a/13, 2b/13, 3a/1, 5a/12,
5b/1, 5b/4, 7a/5, 8a/4, 8a/6, 8a/12,
8a/12, 8b/1, 9a/5, 9a/6, 10b/3,
10b/4, 10b/4, 11a/2, 11a/6, 13a/9,
13a/10, 13a/12, 15b/4, 15b/8,
16b/12, 17a/5, 19a/3, 19a/12,
20b/13, 21a/4, 21a/11, 21a/11,
21b/1, 21b/4, 21b/5, 21b/5, 21b/5,
21b/7, 21b/7, 22b/7, 23a/11,
23a/12, 26a/6, 26a/7, 26a/8, 26a/12,
26a/13, 27a/8, 28a/9, 28a/9, 29a/9,
29a/10, 29a/10, 30b/3, 32a/10,
32a/12, 32b/2, 32b/2, 33b/5, 35b/8,
36b/6, 37b/9, 38a/5, 38a/7, 38a/7,
40a/2, 40a/5, 40b/13, 42a/2, 42b/9,
42b/9, 43b/4, 44a/1, 44a/6, 44a/9,
44a/10, 44a/11, 44a/12, 45b/3,
46a/8, 46a/9, 46b/1, 46b/7, 46b/12,
47b/2, 47b/2, 47b/11, 47b/11,
48a/2, 48a/2, 48a/3, 48b/4, 48b/4,
48b/11, 49a/9, 49a/11, 49b/12,
51a/13, 52b/11, 52b/12, 52b/12,
53b/5, 53b/6, 53b/12, 54a/1, 54b/7,
54b/8, 57a/4, 57a/5, 58a/11, 59a/7,
60a/2, 60a/3, 60a/10, 60a/10, 60b/6,
61a/10, 61b/6, 62b/8fıkr, 62b/9,
62b/10, 62b/10, 63b/5, 63b/12,
64a/13, 68b/10, 69a/2, 72a/1, 72a/3,
72a/6, 72a/10, 72a/11, 74a/8, 74b/1,
74b/3, 74b/12, 75a/11, 75a/13,
76b/7, 77a/9, 77a/12, 77b/1,
B72b/8, B73a/1, B73a/8, B74b/6,

B74b/10, B76b/1, B77a/11,
B77a/11, B77b/2, B81a/6, B81b/4,
B81b/5, B82a/8, B82a/11, B82a/11,
B83a/6, B83b/4, B85b/5

-an+lar

6b/11, 7a/6, 10b/7, 12a/10, 24b/4,
24b/6, 48a/9, 54b/4, 60b/6

-an+lara

35a/3

-an+lardanım

67a/13

-an+lari

24b/1, 24b/5, B74a/11, 63b/13

-an+laruñ

12b/5, B72b/7

+lara

5a/10, 7b/11, 14b/13, 20a/13,
22b/8, 23a/10, 23b/11, 28b/6,
36b/7, 37a/11, 41b/5, 46a/13,
59b/2, 59b/5, 60b/5, 60b/6, 60b/10,
62a/1, 63a/10, 63b/4, 63b/4, 65b/8,
68b/3, 68b/7, 69b/9, 71b/7, 71b/13,
72b/12, 73b/12, 74a/7, B84b/2

+larda

37b/4, 48b/4, 63b/6, B81b/5

+lardan

20b/6, 21a/7, 23a/5, 25a/3, 29b/4,
30a/7, 33a/10, 33b/4, 33b/4, 34a/2,
34a/13, 40a/9, 42a/8, 42a/10, 52a/9,
59b/1, 61b/7, 63b/4, 66b/8, 68a/10,
73b/11

+lardandur

16b/1

+lardur

13b/7, 22b/13, 23a/6, 23a/6, 33a/2,
33a/10, 41b/8, 60b/6, 61a/10, 71a/6,
72a/13, 75a/4

+lari

5a/6, 5b/8, 5b/9, 7a/6, 7a/11, 14a/7,
14a/10, 17a/3, 17a/5, 17a/9, 18a/5,
19b/9, 20b/10, 22a/11, 22a/13,
24b/6, 25a/3, 26b/11, 27a/3,
29b/13, 32b/10, 32b/10, 33a/10,
35b/2, 37b/12, 43a/9, 43a/13,
46b/2, 46b/6, 46b/7, 47b/8, 47b/9,
48a/10, 48a/12, 48a/12, 48b/2,
48b/6, 51b/2, 51b/3, 52b/10, 53b/1,
54a/4, 54b/8, 55a/2, 56b/8, 57a/5,
58a/1, 60a/3, 64a/2, 68b/13,

68b/13, 69b/6, 71a/3, 72b/8, 75a/9,
75a/9, 78a/2, 79a/2, B72b/10,
B74a/1, B76a/6, B76a/11, B76b/1,
B79a/10, B79b/7, B85b/6, B86b/5

+larıdur

33a/2, 33a/2, 54b/7

+lar+ıla

6b/1, 14a/9, 17a/6, 17b/13, 44b/12,
46b/2, 48b/9, 48b/11, 50a/5, 62b/5,
64b/1, 64b/4, 72a/11, 80a/4

+lari+la

5b/9

+ların

5b/9, 13a/10, 17a/10, 28a/2, 29a/13,
38a/2, 68a/9

+larına

4b/10, 11b/13, 11b/13, 16b/10,
18a/2, 23a/13, 23b/2, 28b/6, 29a/13,
32a/13, 42a/13, 44a/3, 63a/5, 64a/3,
64a/11, 79a/2, 80a/2, B73b/3,
B73b/3, B74b/2

+larında

37b/2, 52a/3, 52a/4, 62b/8, 62b/8,
B86b/1

+larından

6b/3, 7b/3, 7b/8, 42b/12, 53b/4,
54b/1, 60b/11, 62a/2, 62b/3, 62b/6,
65a/11, 65a/12, 72a/9, 80a/5,
B78b/6

+larındandur

33a/12

+larını

17a/12, 23a/12, 28a/9, 31b/5,
75a/11, B75b/11

+larınuñ

17b/1, 33a/12, 41b/7, 43a/9, 47b/8,
68b/5, B79a/1

+larla

8a/7

+lar mı

B74a/1

+larum

23b/8, 24a/4, 25b/11, 26a/11,
75b/12

+laruma

26b/10, 67b/13

+larumdur

B80a/11

+larumı

B80a/7

+larumuza

75a/4

+laruñ

14b/1, 15a/2, 31b/6, 31b/7, 36b/6,
45b/12, 49b/7, 51b/2, 53b/12,
54b/12, 69b/9, B84b/7, B85a/9

+laruñdan

7b/9, 8a/9

+laruñı

68a/7

+laruñuzu

33a/1

+nlar

3a/5, 5a/12, 6b/9, 12a/13, 12b/3,
16b/6, 22b/10, 22b/13, 25a/6,
30b/6, 30b/8, 30b/11, 30b/12,
33a/13, 40b/12, 42a/13, 53a/2,
53a/8, 57b/13, 59b/11, 63b/1,
64a/2, 64a/3, 64a/5, 71b/7, 72a/13,
72a/13, B72b/8, B74a/2, B75b/4,
B83b/5

+nlara

5b/6, 5b/12, 6a/12, 6b/6, 6b/13,
9b/10, 11a/4, 11a/11, 12b/2,
22b/11, 30b/5, 30b/12, 35a/4,
42a/13, 42b/1, 42b/1, 42b/2, 52b/7,
52b/12, 72b/13

+nlardan

4b/2, 5b/5, 6b/8, 22b/12, 40a/6,
52b/11, 64a/4, B83b/9, B83b/9

+nları

5b/5, 6b/11, 6b/13, 7a/7, 7a/7, 7a/8,
7a/9, 45b/5, 50a/5, 50a/6, 52b/7,
72a/12

+nlaruñ

3b/2, 5b/3, 5b/6, 6b/7, 6b/13, 7a/1,
7a/2, 7a/7, 7a/8, 7a/10, 8b/4, 9b/10,
12b/6, 18a/13, 19a/11, 22b/13,
30b/5, 30b/7, 40a/3, 40b/4, 40b/10,
47b/8, 48b/10, 53b/1, 53b/9, 54b/3,
56a/3, 58a/2, 59b/4, 60a/11, 63b/8,
63b/10, 64a/8, 65a/4, 65b/13, 72a/4,
72a/4, 79a/2, B72b/10

/+ları/: III. çoğul şahıs iyelik eki. krş. /+leri/

47b/8, 47b/9, 53b/1, 65a/10, 66a/9,
72a/5, 72a/9, 72a/9, 72a/10, 79a/2,
79a/2, B75b/3, B80b/1, B82b/1,
B82b/3

-duğ+ları

9b/1, 50a/6, 53a/11, 65a/10, 66a/9

-duğ+larını

64a/10, B76a/7

+ları+la

5b/9

+ların

5b/9, 17a/10

+larına

8a/6, 8a/6, 65a/8, 72a/10, 72a/10,
B82b/1, B83a/3

+larında

B82a/11

+larından

71b/13, 72a/1, 72a/3, 72a/3, 72a/12,
80b/13

+larını

64a/10, B76a/7

+larınuñ

79a/1

-maduğ+ları

12b/5

/+layın/: eşitlik hali eki. krş. /-ca/, /+ce/,

/+cılayın/, /+cileyin/, /+leyin/

-duğ+ınlayın

40b/11, 50a/11, 61a/12, 75a/7,
75a/7, B73b/6

/+le/: vasıta hali eki. krş. /+ıla/, /+ile/, /+la/

49a/6, 49b/3, 49b/5, 55b/1

+lerüñüzle

18a/6

/+ler/: çoğul eki. krş. /+lar/

2a/1, 3a/12, 5b/1, 5b/4, 5b/5, 6a/6,
6a/13, 6b/4, 6b/10, 6b/12, 7a/3,
8a/6, 9a/5, 9a/6, 9b/6, 9b/7, 10b/3,
10b/7, 11a/5, 11a/9, 11b/1, 12b/13,
13a/2, 13a/12, 14b/4, 14b/4, 14b/7,
15a/12, 16b/5, 18b/11, 18b/11,
18b/12, 18b/12, 19a/8, 19a/12,
20a/3, 20b/2, 20b/13, 21a/5, 21a/5,
21a/11, 21b/5, 21b/7, 21b/7, 23a/9,
23b/9, 23b/9, 23b/12, 24a/1, 25a/9,
27a/1, 27a/8, 30b/3, 30b/4, 30b/4,
31a/12, 32a/11, 32a/12, 32b/1,
32b/7, 32b/13, 34b/13, 36a/3,
37b/8, 37b/9, 39a/3, 39a/6, 39a/11,
39a/11, 41a/1, 41a/12, 43a/8,
43a/12, 43a/12, 43a/13, 43b/2,
43b/4, 43b/4, 43b/5, 43b/5, 43b/6,

43b/9, 43b/9, 44a/1, 44a/4, 44a/5,
44a/5, 44a/5, 44a/6, 44a/9, 44b/12,
45a/1bir, 45a/3, 45a/4, 45a/7,
45a/7, 45a/7, 47b/11, 47b/11,
48b/1, 48b/9, 48b/12, 49a/10,
49b/10, 50a/6, 50a/9, 50a/12,
50a/12, 50a/13, 50a/13, 51b/5,
52b/12, 52b/13, 53a/1, 53a/1,
53a/7, 53b/6, 54a/11, 55b/4, 56b/9,
57b/1, 58a/1, 58a/10, 61a/10,
61b/11, 62b/10, 63b/10, 64b/1,
66a/5, 66a/9, 67b/6, 71a/8, 72a/6,
72a/10, 72a/11, 72a/11, 74b/8,
74b/8, 74b/11, 74b/12, 75b/6,
75b/6, 75b/6, 76a/6, 76b/4, 76b/7,
76b/7, 80b/6, B72b/7, B72b/9,
B73a/1, B73a/1, B73b/1, B73b/1,
B74b/6, B74b/7, B74b/7, B74b/9,
B75a/6, B75b/2, B75b/3, B76b/10,
B77b/6, B77b/10, B78b/7,
B79b/10, B79b/11, B80a/10,
B81a/2, B81b/8, B82a/7, B83a/4,
B83b/4, B83b/5

-en+ler

5b/12, 12a/9, 19b/1, 38a/1, 38a/6,
56a/10, 68b/6, 69b/7

-en+lerden

54a/13, 65a/10

-en+lerdendir

19b/2, 19b/2

-en+lerdür

12b/3

-en+lere

22b/9, 44a/8, 51b/1, 53b/9, 63a/10,
64a/10

-en+leredür

26b/2, 30b/1

-en+leri

53a/13, 57a/10, 63b/12, 65a/10

-en+ler midür

12b/2

-en+lerün

65a/8

+lerde

24b/4, 24b/5, 27a/13, 32a/13,
48b/3, 49a/10, 52b/5, 57a/12,
58b/13, 72a/6, 80b/12, B76a/10,
B76a/11, B76a/11, B82a/5

+lerden

4b/9, 4b/11, 8b/5, 10b/9, 12a/2,
12a/7, 12b/13, 14a/1, 25b/7,
42b/10, 44a/6, 54a/5, 54b/9, 66a/8,
70a/2, 73b/5, 78b/13, B78a/8

+lerdendir

4a/6, B86a/11

+lerdenidi

13b/11, 50a/1

+lerdür

5a/12, 5a/12, 20a/5, 31b/13, 41a/1,
53a/2, 54a/11, 54a/12, 72a/13,
79a/1

+lere

5a/9, 6b/1, 6b/8, 7b/6, 7b/11, 8b/3,
9a/13, 9b/10, 10b/6, 11a/7, 11b/9,
11b/9, 17a/4, 19a/5, 19a/13, 20a/11,
20a/13, 23a/5, 23a/8, 23b/11, 24a/4,
24a/7, 26a/7, 26b/6, 27a/12, 28b/8,
31a/9, 32a/13, 43a/8, 43a/11, 43b/9,
43b/12, 47b/6, 50a/8, 52b/4,
52b/10, 59a/10, 59b/5, 59b/9,
59b/11, 60b/4, 70b/4, 71b/6, 71b/8,
72a/9, 72b/9, 73a/1, 73a/4, 73a/5,
73b/11, 74a/7, 74a/8, 74b/4, 76a/7

+leredür

10b/8, 27a/12

+leri

4a/10, 5a/6, 5a/11, 6b/13, 7a/3,
7a/3, 10b/1, 10b/2, 11a/1, 11a/10,
11b/4, 11b/13, 12b/4, 13a/1, 14a/8,
14b/1, 16a/2, 21a/6, 21a/7, 29b/12,
30a/9, 30a/9, 32a/2, 32a/3, 32a/7,
32b/6, 32b/6, 33a/13, 36a/4, 36a/4,
39b/6, 40b/8, 40b/8, 44a/10,
44a/12, 45a/8, 46a/8, 46a/9, 46a/13,
46b/8, 46b/13, 47a/1, 48a/10,
48b/5, 50a/4, 51b/2, 53b/1, 53b/2,
53b/3, 54a/1, 56b/5, 57a/4, 63a/7,
63b/1, 64a/9, 67b/12, 68a/2, 68b/6,
69a/1, 69a/1, 69b/11, 71a/12,
71a/12, 75a/8, 77b/8, 78a/1, 78a/2,
78a/3, 79a/1, B73b/7, B75b/11,
B79a/2, B83a/2

+leridür

76a/2

+ler+ile

6a/11, 6b/2, 15b/12, 37b/13, 43b/8,
58b/7, 69a/5, 80a/4

+leri+le

18a/12, 21a/2, 74b/12

+lerin

17b/11, 29b/5, 48b/7, B73b/8,
B73b/8

+lerinde

80b/13

+lerinden

10b/12, 12a/4, 14a/3, 14a/10, 19b/8,
36b/4, 43a/6, 58a/11, 58a/12,
75a/13, B82a/10

+lerindendir

13a/2

+lerine

5b/8, 14a/8, 18a/13, 25b/9, 25b/9,
26a/4, 45b/13, 53b/4, 58b/11,
60a/3, 68a/1, 73a/11

+lerini

31b/1, 76b/9

+lerinüñ

47b/8

+ler mi

50b/6

+lerseñüz

B78a/1

+lersiz

21a/10, 32a/8

+lerümüzi

B80b/4

+lerüñ

5a/6, 14b/1, 15a/10, 18b/7, 28a/8,
31b/5, 32a/6, 33b/6, 35b/13, 36a/7,
39a/1, 47b/7, 51b/2, 61b/1, 63b/11,
64a/11, 64a/13, 74a/9, 74a/12,
74a/12, 77b/5, B83b/9, B84a/1,
B85a/9

+lerüñdür

11a/4, 42b/5, 74a/8

+lerüñüz

9a/3

+lerüñüze

33b/11

+lerüñüzi

32b/13

+lerüñüzle

18a/6

-mek+ler

49b/11

-(y)en+lerden

22a/6

/+leri/: III. çoğul şahıs iyelik eki. krş. /+ları/

4b/12, 5a/13, 5b/8, 5b/9, 7a/2,
12b/1, 14a/10, 18a/13, 24b/6,
26b/10, 30b/7, 33b/1, 35a/3, 47b/7,
48b/10, 53b/1, 58b/2, 59b/12,
64a/3, 69b/10, 71b/10, B72b/7,
B79a/1, B82b/1, B82b/3, B83b/8

-dük+leri

4b/12, 6a/11, 15a/2, 24b/6

-dük+lerinden

12b/4

+leri+le

53a/13

+lerin

5b/9, 17a/10, 59a/10, 59b/4, 71b/7,
71b/8, B73b/3

+lerinde

24b/5, 24b/6, 41b/7, 51a/12, 65a/8,
B72b/9, B75b/2

+lerinden

12b/2, 12b/4, 54b/4, 65b/11, 71b/8,
71b/13, 72a/11, 75a/13

+lerine

12b/6, 48b/2, 53b/4, 57a/5, 64a/3

+lerini

25a/3, 53b/10, 58a/2, 58a/2, 64a/2,
71b/6, 78b/6

+lerinüñ

47b/8, 53b/9, 71b/13

-mek+leri

7a/2

/+leyin/: eşitlik hali eki. krş. /-ca/, /+ce/,

/+cılayın/, /+cileyin/, /+layın/

-düg+inleyin

40b/10, 62b/9, 68a/12, 71a/10

-düg+leyin

43a/5

-düg+ümleyin

16b/8, 36b/5

-en+leyin

B76b/10

/+m/: I. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+um/,

/+üm/, /+im/

9a/7, 13b/4, 40b/8, 45a/1bir,
B80a/11, B80a/11, B81b/3,
B81b/11

+ma

70b/6, 70b/8

+muñ

46b/8
 /+mı/: soru eki. krş. /+mi/
 5b/5, 52b/2, 52b/3, 66b/4, 70a/6
+mıdur
 14b/6, 18a/8, 30b/6, B74b/7
+mısın
 14b/8
+lar mı
 B74a/1
+(y)ıla mı
 12a/8
 /+mi/: soru eki. krş. /+mı/
 16b/3, 37b/5, 50b/5, B77b/4,
 B78b/9ben
+e mi
 22a/13
-en+ler midür
 12b/2
+i mi
 29a/2
+midür
 14b/6, 18a/9, 29a/1, 44b/1
+mısın
 14b/8
+ler mi
 50b/6
+üz mi
 5a/12
 /+ñ/: II. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+iñ/,
 /+uñ/, /+üñ/
 18b/7, 18b/8, 22a/1, 27a/7, 39a/9,
 70a/6, 70a/6
-me+ñdür
 65a/1
+ñdağı
 37b/10
+ñdür
 22a/1
+ñi
 68a/6
 /+n/: zamirsel (pronominal) “n”.
-duğ+ın[ı]
 20b/9
-duğ+ına
 14b/2, 32a/10, 32a/11, 32a/11,
 32a/12, 33a/3, 33b/4, 67a/11, 69b/9
-duğ+ından
 79a/7, 80a/2
-duğ+ını

B78b/1
-duğ+ınlayın
 40b/11, 50a/11, 61a/12, 75a/7,
 75a/7, B73b/6
-duğ+undan
 B80b/6
-duğ+larını
 64a/10, B76a/7
-düg+in
 7a/1, 7a/10, 20b/9, 40b/11
-düg+ince
 18b/3
-düg+inden
 6b/1, 12b/1, 16b/13, 40b/3, 46b/5,
 77a/12, B77a/1
-düg+ine
 14a/12, 14b/10, 16b/4, 74a/13
-düg+ini
 41b/3, 69a/4, 73b/10
-düg+inleyin
 40b/10, 62b/9, 68a/12, 71a/10
-dük+lerinden
 12b/4
-eceg+in
 37b/9, B75b/5
+ın[ı]
 5a/5, 10a/7, 10b/1, 10b/6, 16b/13,
 20a/13, 20b/4, 21a/6, 21a/7, 21a/8,
 24a/2, 25b/3, 28a/3, 28a/5, 28a/5,
 32b/1, 33b/13, 35b/9, 37a/2, 37a/5,
 37a/6, 39a/3, 39b/1, 42b/13, 43b/7,
 43b/11, 45a/7, 45b/13, 46b/2,
 48b/7, 49b/5, 49b/6, 51b/6, 59b/2,
 60a/8, 65a/11, 65b/6, 67a/2, 67b/6,
 69a/3, 74b/12, 75b/6, 75b/7, 77b/9,
 78a/9, 78a/11, 78b/2, 78b/6,
 78b/12, B78b/3, B82a/3, B82a/3,
 B83a/6, B83b/4, B84a/8, B86b/5
+ındağı
 50a/12, 50a/13, 70a/13, B86b/5
+ındaki
 43b/6, 45a/7
+ınuñ
 40a/7, 69b/10
+inde
 1b/11, 2a/7, 2a/13, 2b/1, 2b/5, 2b/7,
 2b/11, 3a/2, 3b/9, 4b/4, 4b/7, 5a/10,
 5b/1, 6a/1, 8b/7, 8b/8, 9b/2, 9b/5,
 9b/8, 10a/10, 10b/3, 10b/12, 11a/7,

11a/12, 11b/6, 12a/3, 13a/7, 13b/12, 14a/6, 14a/7, 14a/7, 14a/9, 14a/10, 15a/1, 15a/2, 17a/6, 17a/7, 17a/11, 19a/6, 19b/10, 21b/13, 22a/8, 22b/6, 22b/8, 22b/11, 23a/8, 24a/2, 24a/5, 24b/4, 24b/12, 24b/12, 25b/5, 25b/10, 26a/3, 26a/5, 26a/5, 26a/5, 27a/12, 28a/5, 29a/5, 29a/7, 30b/10, 30b/11, 30b/13, 31a/13, 31b/4, 32a/4, 32a/10, 32a/10, 32b/11, 33b/1, 34b/3, 34b/7, 34b/10, 35a/1, 35a/5, 35a/9, 35a/9, 35a/9, 35a/10, 35a/11, 35b/5, 36a/12, 37a/7, 37a/13, 37b/12, 38b/7, 38b/9, 38b/9, 39a/7, 40a/2, 40b/4, 41a/1, 41a/4, 41a/13, 42a/7, 42b/3, 43b/1, 43b/4, 43b/10, 44a/9, 44b/6, 44b/10, 45a/12, 45b/12, 46a/9, 46a/10, 47b/10, 48a/11, 50a/10, 50a/11, 50a/13, 52a/11, 52a/13, 53b/5, 53b/7, 54b/1, 55b/2, 56a/10, 57a/6, 57a/9, 57a/13, 57b/9, 57b/11, 59a/12, 60a/11, 60b/2, 60b/13, 61a/4, 62b/1, 62b/6, 63a/2, 64a/9, 64a/13, 64a/13, 64b/2, 64b/11, 65a/4, 65a/10, 65b/7, 65b/11, 66a/4, 66a/11, 68a/12, 69b/5, 71a/7, 71b/3, 71b/11, 72b/1, 72b/4, 73b/4, 74a/2, 76a/11, 77a/11, 77a/13, 77a/13, 77b/2, 77b/8, 78a/3, 78a/13, 78b/1, 78b/3, 79b/6, 79b/8, 80b/7, B73b/10, B75a/4, B75a/6, B75b/2, B75b/3, B75b/10, B77b/2, B78a/11, B79b/5, B79b/10, B80a/11, B83a/7, B83a/9, B83a/10, B83a/11, B84a/10, B85a/2, B85a/7, B85a/9, B85b/9, B86a/11, B86b/4

+indeditür

51a/6, 58b/4, 61b/3

+indeki

40a/2, 41a/13, 80b/7

+in[i]

1b/7, 4a/10, 5a/5, 6a/5, 6a/6, 6b/10, 9b/12, 9b/12, 10b/10, 13b/3, 13b/5, 14b/2, 15b/8, 15b/8, 19a/4, 19a/10, 19a/13, 19b/1, 19b/4, 20a/9, 21a/1, 21a/7, 21b/5, 22a/4, 23b/9, 24a/12, 27a/8, 27a/8, 30b/1, 31b/11, 32a/6,

32a/7, 34a/13, 35b/9, 35b/12, 35b/12, 36a/1, 38a/10, 38a/12, 38a/13, 38b/1, 38b/1, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 38b/9, 39a/2, 40a/4, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40a/7, 40b/13, 42b/5, 43b/6, 45a/5, 47a/10, 48a/13, 48b/11, 49a/1, 50a/4, 50b/6, 55a/5, 55a/7, 59b/3, 60a/10, 60a/10, 61b/2, 63b/4, 69a/3, 69a/13, 71b/6, 74a/9, 74b/13, 76a/7, 76b/11, B73b/5, B76a/1, B76a/4, B77b/6, B78b/3, B81a/2, B83b/7, B83b/7

+ların[i]

5b/9, 13a/10, 17a/10, 28a/2, 29a/13, 38a/2, 68a/9

+larına

4b/10, 8a/6, 8a/6, 11b/13, 11b/13, 16b/10, 18a/2, 23a/13, 23b/2, 28b/6, 29a/13, 32a/13, 42a/13, 44a/3, 63a/5, 64a/3, 64a/11, 65a/8, 72a/10, 72a/10, 79a/2, 80a/2, B73b/3, B73b/3, B74b/2, B82b/1, B83a/3

+larında

37b/2, 52a/3, 52a/4, 62b/8, 62b/8, B82a/11, B86b/1

+larından

6b/3, 7b/3, 7b/8, 42b/12, 53b/4, 54b/1, 60b/11, 62a/2, 62b/3, 62b/6, 65a/11, 65a/12, 71b/13, 72a/1, 72a/3, 72a/3, 72a/9, 72a/12, 80a/5, 80b/13, B78b/6

+larındandır

33a/12

+larını

17a/12, 23a/12, 28a/9, 31b/5, 64a/10, 75a/11, B75b/11, B76a/7

+larınıuñ

17b/1, 33a/12, 41b/7, 43a/9, 47b/8, 68b/5, 79a/1, B79a/1

+lerin[i]

5b/9, 17a/10, 17b/11, 29b/5, 48b/7, 59a/10, 59b/4, 71b/7, 71b/8, B73b/3, B73b/8, B73b/8

+lerinde

24b/5, 24b/6, 41b/7, 51a/12, 65a/8, 80b/13, B72b/9, B75b/2

+lerinden

10b/12, 12a/4, 14a/3, 14a/10, 19b/8,
36b/4, 43a/6, 58a/11, 58a/12,
75a/13, B82a/10

+lerindendir

13a/2

+lerine

5b/8, 12b/6, 14a/8, 18a/13, 25b/9,
25b/9, 26a/4, 45b/13, 48b/2, 53b/4,
53b/4, 57a/5, 58b/11, 60a/3, 64a/3,
68a/1, 73a/11

+lerini

25a/3, 53b/10, 58a/2, 58a/2, 64a/2,
71b/6, 78b/6

+lerinüñ

47b/8, 53b/9, 71b/13

-mağ+ına

79b/13

-ma+sına

4b/11, 58a/12

-medüg+ini

30b/9

+n[i]

5a/3, 5a/7, 7a/4, 49a/10

+ncılayındur

75b/4

+nda

11b/2, 28a/5, 37a/5, 37a/5, 37b/10,
37b/11, 41b/8, 57b/3, 59b/7,
62b/12, 66b/3, 70b/11, B85b/10

+ndan

1b/8, 2a/5, 2a/6, 2b/7, 3a/9, 3b/1,
5a/11, 6a/5, 7b/7, 10a/4, 12b/13,
13b/12, 15b/1, 15b/5, 16b/1,
17a/10, 18a/13, 18b/12, 20b/4,
23a/1, 23b/10, 27a/11, 27b/5,
28a/11, 29a/11, 29b/7, 30a/4,
31b/12, 36b/11, 37a/6, 40a/10,
41a/13, 45a/6, 45b/3, 47b/3, 49b/2,
50a/6, 52b/8, 53b/3, 54b/2, 54b/5,
55a/3, 59b/13, 61a/9, 61a/10, 62b/6,
63a/1, 63b/9, 64b/3, 64b/13, 65a/1,
66a/5, 67b/10, 68b/2, 68b/3, 68b/7,
69a/11, 69b/7, 70a/9, 70b/13,
77b/13, 80a/5, 80a/6, B84b/5,
B84b/7, B85b/8

+nde

24b/5

+nden

23b/13, 36a/4, B86a/6

+ne

2a/11, 12b/12, 12b/12, 19b/9,
23b/9, 38b/13, 54a/1, 59b/6,
B73a/2, B82a/3

+nı

3b/9, 3b/13, 3b/13, 4b/4, 6a/10,
6b/3, 7a/9, 21a/5, 21a/5, 21a/11,
21a/11, 21a/11, 22a/7, 24a/8, 25a/6,
25a/8, 25b/6, 25b/8, 30a/3, 36a/12,
36b/6, 36b/7, 36b/7, 40a/8, 45b/1,
45b/2, 45b/2, 45b/4, 46b/1, 49a/6,
51b/1, 54b/1, 62b/5, 66a/12, 66b/1,
68a/9, 70a/12, 70b/2, 71a/10, 73b/8,
73b/8, 76a/2, 76a/4, B74a/3,
B86a/10

+ni

4b/6

+nlar

3a/5, 5a/12, 6b/9, 12a/13, 12b/3,
16b/6, 22b/10, 22b/13, 25a/6,
30b/6, 30b/8, 30b/11, 30b/12,
33a/13, 40b/12, 42a/13, 53a/2,
53a/8, 57b/13, 59b/11, 63b/1,
64a/2, 64a/3, 64a/5, 71b/7, 72a/13,
72a/13, B72b/8, B74a/2, B75b/4,
B83b/5

+nlara

5b/6, 5b/12, 6a/12, 6b/6, 6b/13,
9b/10, 11a/4, 11a/11, 12b/2,
22b/11, 30b/5, 30b/12, 35a/4,
42a/13, 42b/1, 42b/1, 42b/2, 52b/7,
52b/12, 72b/13

+nlardan

4b/2, 5b/5, 6b/8, 22b/12, 40a/6,
52b/11, 64a/4, B83b/9, B83b/9

+nları

5b/5, 6b/11, 6b/13, 7a/7, 7a/7, 7a/8,
7a/9, 45b/5, 50a/5, 50a/6, 52b/7,
72a/12

+nlaruñ

3b/2, 5b/3, 5b/6, 6b/7, 6b/13, 7a/1,
7a/2, 7a/7, 7a/8, 7a/10, 8b/4, 9b/10,
12b/6, 18a/13, 19a/11, 22b/13,
30b/5, 30b/7, 40a/3, 40b/4, 40b/10,
47b/8, 48b/10, 53b/1, 53b/9, 54b/3,
56a/3, 58a/2, 59b/4, 60a/11, 63b/8,
63b/10, 64a/8, 65a/4, 65b/13, 72a/4,
72a/4, 79a/2, B72b/10

+sın[i]

6b/8, 10a/10, 20b/3, 25b/2, 36b/1,
39a/8, 39a/8, 40a/1, 43a/10, 52a/1,
58a/7, 58a/10, B80b/8

+sina

1b/11, 5b/3, 20b/9, 21a/12, 24a/9,
30a/9, 32a/13, 34b/10, 41b/9, 42a/6,
48a/9, 58b/9, 66b/11, 67b/5, B73b/6

+sinda

14a/4, 14b/5, 27b/2, 28b/2, 37b/1,
52b/6, 56b/5, 76a/3, B83b/3

+sindadur

16b/12, 17a/2, B79a/2

+sindan

5b/8, 10b/2, 28a/12, 33b/5, 39a/7,
39a/7, 46b/6, 46b/10, 55b/7, 57a/7,
67a/3, 77b/3, 79b/7, B73b/9,
B82a/5, B82b/1

+sini

53b/9, 62a/1, 62b/11, 70b/7

+since

9b/6, 42b/6, 42b/12

+sinde

2b/5, 4b/4, 4b/5, 5b/1, 5b/7, 7b/12,
37b/1, 38b/12, 58b/5, 62a/12,
B76a/2, B85b/10

+sinden

3b/4, 5a/6, 19a/1, 19a/3, 19b/2,
20a/2, 46b/2, 51b/2, 54a/3, 62b/2,
63b/11, 65a/9, 66a/10, 76b/9,
B85a/9

+sine

3b/1, 8b/11, 10a/11, 26a/11, 29a/12,
40b/1, 64a/4, 71b/2, 72a/5, 75b/5,
B82b/10

+sini

3b/2, 16b/1, 17b/3, 56b/6, 56b/6,
56b/7, 57b/10

+sinüñ

65b/11

/+nuñ/: ilgi hali eki. **krş.** **/+nüñ/**, **/ñuñ/**, **/uñ/**,
/üñ/, **/+üm/**

1b/6, 1b/6, 1b/7, 1b/8, 1b/9, 2a/10,
2b/4, 3a/1, 3b/2, 4a/1, 4a/1, 4a/10,
4a/11, 4b/4, 4b/4, 4b/4, 5b/2, 6a/3,
6a/5, 6a/9, 6b/5, 7a/4, 7a/6, 7a/11,
7b/4, 7b/7, 8a/11, 10a/10, 10a/10,
10a/13, 13b/5, 14a/4, 16a/8, 16a/11,
16a/13, 16b/4, 16b/12, 19a/9,
20b/10, 21a/8, 23a/7, 23b/9,

23b/13, 24b/11, 25a/4, 25a/5, 25a/8,
25a/9, 25a/10, 25a/11, 25b/5, 25b/5,
25b/8, 25b/11, 25b/12, 25b/13,
26a/12, 26b/10, 27a/11, 27b/12,
28b/5, 30a/10, 30a/12, 30a/13,
30b/6, 31a/11, 31b/1, 33a/1, 33b/9,
34b/9, 35a/4, 35a/9, 35b/1, 37b/1,
38a/8, 38b/4, 38b/12, 39b/2, 41a/1,
42a/2, 42a/4, 42a/6, 42a/6, 42a/12,
43a/4, 43b/3, 43b/7, 44a/13, 44b/3,
44b/3, 44b/4, 44b/7, 45b/12, 47a/3,
47a/13, 48b/2, 51a/1, 51b/12,
52b/7, 54b/1, 54b/6, 54b/10, 55a/4,
56b/5, 57b/2, 57b/13, 58b/4, 59b/2,
60b/13, 61a/8, 61a/8, 62b/3, 62b/6,
63a/9, 63b/12, 64a/5, 64b/5, 65a/11,
65a/11, 65b/7, 66a/8, 68b/13, 69a/3,
69b/6, 70a/6, 71a/1, 71b/9, 71b/11,
73b/9, 74a/2, 74b/4, 75a/2, 75a/3,
75a/6, 75a/11, 75b/12, 76a/5, 76a/6,
76b/3, 76b/9, 76b/9, 77a/12, 77b/7,
77b/9, 77b/9, 77b/10, B73b/7,
B74a/1, B78b/3, B78b/10, B79a/3,
B80a/3, B82a/8, B82b/2, B83b/7,
B83b/8, B83b/9, B84a/8, B84b/6

-an+inuñ

40a/7, 69b/10

+nuñdur

39b/2

+inuñ

4a/7, 6b/3, 17a/13, 17b/1, 29a/6,
31a/12, 34a/3, 34a/3, 39b/1, 42b/6,
43b/3, 43b/3, 46a/8, 48b/4, 53a/12,
62b/7, 75b/6, 78b/4, B79a/1,
B82a/4

+larinuñ

17b/1, 33a/12, 41b/7, 43a/9, 47b/8,
68b/5, 79a/1, B79a/1

/+nüñ/: ilgi hali eki. **krş.** **/+nuñ/**, **/ñuñ/**, **/uñ/**,
/üñ/, **/+üm/**

3a/6, 6a/10, 10b/10, 13a/9, 16a/10,
16b/4, 16b/13, 22a/5, 22b/4, 34b/5,
39a/7, 40a/6, 40a/7, 47a/10, 50a/5,
56a/3, 56a/5, 56b/3, 60b/11, 61a/11,
69b/4, 71a/1, 72a/5, 73b/4, 76a/8,
80b/5, B78a/3, B81a/3, B82b/11

+inüñ

4a/8, 14b/10, 17a/13, 17b/1, 17b/4,
19a/4, 19b/4, 25a/1, 25a/13, 31a/12,

34a/3, 37a/5, 37b/7, 43a/2, 44b/4, 53a/10, 53a/10, 58a/7, 65b/5, 66b/1, 75a/6, 75a/6, 75b/4, 75b/5, 75b/6, B79b/5, B80b/10, B80b/11

+lerinüñ
47b/8, 53b/9, 71b/13

+sinüñ
65b/11

/+ñuñ/: ilgi hali eki. krş. /+nün/, /nuñ/, /uñ/, /üñ/, /+üm/
65a/2

/+ñuz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. krş. /+ıñuz/, /+iñüz/, /+ñüz/, /+uñuz/, /+üñüz/
B74a/3

/+ñüz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. krş. /+ıñuz/, /+iñüz/, /+ñuz/, /+uñuz/, /+üñüz/
6a/4, 8b/7, 49a/9, 73b/5, B74a/2

+ñüzden
23b/2, 23b/8, 24a/9, 24a/9

+ñüzi
4b/10

/+ñüz/: II. çoğul şahıs eki (iyelik menşeli).
+lerseñüz
B78a/1

/+rak/: karşılaştırma (mukayese) eki. /+ırak/, /+rek/
B83b/9

/+rek/: karşılaştırma (mukayese) eki. /+ırak/, /+rak/
2b/7

/+se/: şart kipi.
10b/10, 12b/12, 23b/11, 26b/2, 26b/5, 26b/5, 59a/9, 61a/2, 61b/4, 68a/7, 76b/2, B80b/8

+lerseñüz
B78a/1

/+sı/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+si/, /+ı/, /+i/, /+u/, /+ü/
3a/1, 12a/4, 15b/1, 15b/12, 16a/6, 20a/11, 22b/6, 22b/7, 30b/5, 31b/6, 33a/4, 33b/4, 33b/5, 33b/6, 34b/12, 34b/13, 38a/4, 41b/3, 42b/12, 44a/12, 45b/8, 45b/12, 46a/8, 46b/2, 46b/4, 47a/8, 49b/6, 55a/7, 57b/4, 59a/9, 61b/11, 62a/4, 64b/5, 67b/3, 67b/9, 71b/1, 71b/2, 72b/13, 73a/1, 75a/6, 76b/3, 77a/11, 77b/1,

77b/3, 77b/6, 78b/5, 80b/6, B77a/4, B82a/2, B83b/6, B83b/8, B84a/10

-ma+sına
4b/11, 58a/12

+sı+çun
53a/1

+sı+çün
29a/6

+sıdur
19a/2, 49b/9, 61b/1, 61b/13, 64b/5, B83b/9, B83b/10

+sı+la
63a/1, 67a/9

+sin(ı)
6b/8, 10a/10, 20b/3, 36b/1, 39a/8, 39a/8, 43a/10, 52a/1, 58a/7, 58a/10

+sına
1b/11, 5b/3, 20b/9, 21a/12, 24a/9, 30a/9, 32a/13, 34b/10, 41b/9, 42a/6, 48a/9, 58b/9, 66b/11, 67b/5, B73b/6

+sında
14a/4, 14b/5, 27b/2, 28b/2, 37b/1, 52b/6, 56b/5, 76a/3, B83b/3

+sındadur
16b/12, 17a/2, B79a/2

+sından
5b/8, 10b/2, 28a/12, 33b/5, 39a/7, 39a/7, 46b/6, 46b/10, 55b/7, 57a/7, 67a/3, 77b/3, 79b/7, B73b/9, B82a/5, B82b/1

+sını
53b/9, 62a/1, 62b/11, 70b/7

/+sın/: II. tekil şahıs eki (zahir menşeli).
krş. /+sin/
40a/1, B80b/8

+mısın
14b/8

/+si/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+sı/, /+ı/, /+i/, /+u/, /+ü/
6b/12, 7a/3, 9a/10, 15b/11, 17b/6, 20a/6, 20a/6, 21a/5, 21a/10, 21b/5, 23a/7, 26a/3, 28b/8, 29b/2, 31b/8, 34a/1, 34b/10, 38a/5, 40a/3, 45a/11, 57a/7, 64b/3, 71b/12, 72a/8, 72b/10, 73a/3, 73a/11, 75a/3, B76b/2, B77a/4

-me+si
33a/11

+sidür

12b/11, 46a/2, 57b/7, 61b/2, 64a/11
+si+le
 18a/8, 44a/7, 46b/1, 62a/2, 65a/2, 75b/13
+sin
 20b/1, 56a/5, 56a/8, 57a/6, 64b/4, 79a/9, B72b/9, B82b/11
+since
 9b/6, 42b/6, 42b/12
+sinde
 2b/5, 4b/4, 4b/5, 5b/1, 5b/7, 7b/12, 37b/1, 38b/12, 58b/5, 62a/12, B76a/2, B85b/10
+sinden
 3b/4, 5a/6, 19a/1, 19a/3, 19b/2, 20a/2, 46b/2, 51b/2, 54a/3, 62b/2, 63b/11, 65a/9, 66a/10, 76b/9, B85a/9
+sine
 3b/1, 8b/11, 10a/11, 26a/11, 29a/12, 40b/1, 64a/4, 71b/2, 72a/5, 75b/5, B82b/10
+sini
 3b/2, 16b/1, 17b/3, 56b/6, 56b/6, 56b/7, 57b/10
+sinüñ
 65b/11
/+sin/: II. tekil şahıs eki (zamir menşeli). krş. /+sın/
 8a/10, 18b/7, 40b/8, 66b/5, 68b/1, 70a/5, 70a/8, B80b/8
+isin
 45b/11
+misin
 14b/8
/+siz/: II. çoğul şahıs eki (zamir menşeli).
 16b/7, 22b/3, 49b/2
/+u/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+sı/, /+si/, /+ı/, /+i/, /+ü/
-duğ+undan
 B80b/6
+unı
 74b/7, B79a/4, B79a/5
/+um/: I. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+m/, /+üm/, /+im/
 3a/11, 8a/7, 15a/3, 16b/3, 17b/6, 17b/6, 19a/11, 19a/11, 20a/1, 21a/9, 21a/13, 27b/12, 31b/9, 32a/8,

32b/9, 36b/5, 38a/1, 38a/4, 39a/4, 39a/5, 42b/8, 43b/8, 45b/1, 45b/1, 45b/2, 45b/8, 45b/9, 46a/7, 46a/9, 47a/6, 47a/6, 50a/7, 60a/6, 67a/13, 67b/7, 68b/1, 68b/9, 68b/10, 69a/12, 70a/12, 72a/2, 75b/3, 76a/12, 76a/12, 77b/10, 79b/13, B74b/7, B76b/2, B76b/2, B78a/5, B78b/3, B79b/10, B86a/2
-duğ+um
 40a/11, 50b/5, 54b/12
+larum
 23b/8, 24a/4, 25b/11, 26a/11, 75b/12
+larumdur
 B80a/11
+larımı
 B80a/7
+uma
 2a/2, 10a/3, 16b/3, 20b/6, 30a/2, 37a/4, 38a/3, 40a/2, 47a/5, 70b/10, 70b/12, 76a/9
+umca
 66a/13, 67b/11
+umda
 9a/9, 59a/7, 70a/4, 71a/6
+umdan
 8a/13, 10a/4, 66b/11, 67b/1, 67b/4, 70b/1, 70b/1, 76a/10, 76a/10, 76a/11
+umdur
 10b/7
+umı
 11b/1, 36b/9, 39b/5, 40a/12, 59b/8, 66b/13, B78a/5
+umıla
 4b/1, 68b/12, B74b/4
+umla
 10a/3
+umuñ
 17a/4, 43b/10, 43b/11
/+umuz/: I. çoğul şahıs iyelik eki. krş. /+ümüz/
 30b/11, 53b/8, 53b/8, 59b/3, 74b/13, B80b/4, B80b/7
-duğ+umuz
 35a/2
+larumuza
 75a/4

+umuza
30b/12
+umuzuñ
45b/3
/+uñ/: ilgi hali eki. krş. /nuñ/, /+nüñ/, /ñuñ/, /üñ/, /+üm/)
7b/1, 10b/1, 13b/10, 14a/7, 14a/9, 14a/10, 14a/11, 16a/3, 18a/2, 19a/11, 21a/6, 25b/1, 30b/1, 33b/3, 34b/3, 37b/13, 38a/2, 41a/7, 41a/7, 41a/8, 42a/5, 43a/3, 43a/5, 44b/9, 44b/11, 44b/13, 44b/13, 45a/5, 45a/6, 45a/7, 46a/2, 46a/2, 49b/5, 49b/13, 50a/7, 50b/6, 53b/5, 54a/3, 54a/3, 55a/10, 57a/7, 57b/9, 57b/11, 60a/8, 60a/9, 66a/13, 66b/10, 69a/6, 69a/7, 70b/9, B73b/3, B74a/10, B77b/4, B77b/6, B77b/9, B78a/10, B79a/1, B82b/11, B83a/3, B84b/7
-an+laruñ
12b/5, B72b/7
-an+uñ
7b/6, 58b/7
+laruñ
15a/2, 31b/6, 31b/7, 36b/6, 45b/12, 49b/7, 51b/2, 53b/12, 54b/12, B84b/7, B85a/9
+muñ
46b/8
+nlaruñ
3b/2, 5b/3, 5b/6, 6b/7, 6b/13, 7a/1, 7a/2, 7a/7, 7a/8, 7a/10, 8b/4, 9b/10, 12b/6, 18a/13, 19a/11, 22b/13, 30b/5, 30b/7, 40a/3, 40b/4, 40b/10, 47b/8, 48b/10, 53b/1, 53b/9, 54b/3, 56a/3, 58a/2, 59b/4, 60a/11, 63b/8, 63b/10, 64a/8, 65a/4, 65b/13, 72a/4, 72a/4, 79a/2, B72b/10
+umuñ
17a/4, 43b/10, 43b/11
+umuzuñ
45b/3
/+uñ/: II. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+ñ/, /+iñ/, /+üñ/
5a/4, 14b/2, 14b/9, 32b/1, 32b/9, 36b/12, 39a/9, 40b/5, 40b/11, 47a/4, 47a/5, 47b/2, 60a/6, 60a/6,

67b/6, 70a/6, 70a/6, B75a/2, B75a/8
-duğ+uñ
13b/7, 31a/11, 38b/11, 43a/3, 43a/4, 47b/13, 70a/10
-duğ+uñı
14a/13
+laruñ
14b/1, 69b/9
+laruñdan
7b/9, 8a/9
+laruñı
68a/7
+uña
7b/3, 7b/8, 35b/7, 37a/6, 66b/12, 71a/6
+uñcadur
48a/7
+uñda
37a/3, 40b/11, 71a/9, 76a/6
+uñdağı
14b/6
+uñdan
24a/11, 37a/3, 43a/3, 75b/9
+uñı
20a/9, 65a/1
/+uñuz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. /+ñuz/, /+iñüz/, /+ñüz/, /+üñüz/
1b/12, 2a/10, 2a/10, 17a/9, 19a/9, 19a/9, 19a/9, 30a/5
-an+uñuzdur
8b/7, 8b/8
+uñuza
3a/4, 60a/5
+uñuzda
9b/3
+uñuzdan
18a/7, 23b/3
+uñuzu
16b/7, 33a/1, 33a/1
/+ü/: III. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+sı/, /+si/, /+ı/, /+i/, /+u/
+üni
20b/10, 33b/13, 35a/13, 61b/6, 65b/6, B86b/2
/+üm/: ilgi hali eki. krş. /+nuñ/, /+nüñ/, /ñuñ/, /uñ/, /üñ/
2a/2, 4a/13, 8a/13, 9a/9, 10a/2, 10a/4, 10b/7, 10b/8, 11b/1, 15b/11,

18b/1, 19a/11, 19b/9, 19b/11,
22b/2, 25b/1, 26b/1, 26b/4, 27a/12,
30b/11, 31a/6, 31b/8, 31b/9, 32a/8,
36b/8, 37b/13, 39a/3, 40b/8, 43b/4,
45a/2, 45b/13, 46a/11, 46b/12,
47b/1, 51b/5, 53b/8, 54b/12, 59a/7,
59b/8, 60b/1, 60b/5, 68b/9, 70b/8,
71a/6, 71a/7, 71a/11, 73a/11, 75a/4,
75b/2, 75b/3, 76a/9, 76a/10,
76a/12, B72b/8, B74b/4, B76b/2,
B76b/7, B77a/9, B78b/8, B80b/4

+ümile

67b/2

/+üm/: I. tekil şahıs iyelik eki. krş. **/+m/**,
/+um/, **/+im/**

4a/13, 4a/13, 9b/2, 10a/2, 10a/2,
10a/4, 10b/8, 10b/8, 15b/11,
19b/11, 20a/2, 20a/2, 26b/1, 26b/4,
27a/12, 31b/8, 32b/9, 35a/6, 45b/8,
46a/5, 46a/12, 54b/12, 59a/7,
59b/8, 60b/1, 67a/6, 67b/11, 68a/3,
68b/9, 68b/10, 70a/13, 75b/2,
80a/6, B74b/4, B77a/8, B77a/8,
B78b/2, B81a/10, B81b/10

-düg+üm

31a/9, 32a/5, 32a/7, 71a/7, B74a/3,
B81a/11

-düg+ümnden

B81a/11

-düg+ümleyin

16b/8, 36b/5

-eceg+ümnden

47b/1

+ümde

16b/3, 19b/9, 68a/5, 70a/3, 80a/4,
B83a/10

+ümnden

11a/13, 13b/4, 20b/9, 38a/5, 47a/8,
51b/5, 66b/11, 70a/7, 71b/12,
B72b/8, B77a/9

+üme

9a/13, 24a/5, 24a/6, 31a/6, 36b/8,
39b/8, 46a/3, 46a/11, 49a/2, 67b/12,
67b/12, 70b/2, B76b/7

+ümi

10a/3, 13b/4, 37b/5, 40a/12, 60b/3,
B78a/5, B78b/8, B82a/6

+ümile

45b/5

+ümüñ

45b/13, 73a/11

/+ümüz/: I. çoğul şahıs iyelik eki. krş.

/+umuz/

45a/3, 60b/5, 69a/12

-düg+ümüz

27b/2, 43b/12, 64b/2

-düg+ümüzden

1b/4

-düg+ümüze

18b/11

+lerümüzü

B80b/4

+ümüzde

43b/4, 45a/2, B78a/7

+ümüzden

18b/2

+ümüzdür

21a/11

+ümüze

18b/1, 21b/2, 22b/2, 43b/5, 45a/3

+ümüzi

71a/11, B75a/4

/+üñ/: ilgi hali eki. krş. **/+nuñ/**, **/+nüñ/**,
/+ñuñ/, **/+uñ/**, **/+üm/**)

1b/11, 3a/2, 3a/3, 7a/1, 7a/2, 8a/9,
8b/7, 9b/3, 11a/13, 12b/11, 13a/8,
14a/6, 15b/8, 15b/11, 16b/7, 16b/8,
17a/8, 17b/4, 18a/2, 18b/2, 18b/3,
21b/13, 23a/11, 23b/10, 24a/11,
24b/7, 27a/6, 28b/7, 30a/5, 31a/5,
33a/9, 33b/11, 33b/12, 34a/4, 34a/6,
34a/8, 34b/1, 35b/12, 36a/10,
36b/11, 37a/1, 37a/3, 37a/6, 40b/2,
40b/5, 40b/7, 41a/11, 41b/12,
42b/13, 43b/2, 43b/5, 44b/6, 46a/1,
46a/10, 46b/11, 47a/9, 47a/12,
47b/13, 48b/10, 49a/12, 49b/9,
54a/12, 54b/7, 55a/7, 55b/7, 56b/5,
57b/7, 58a/9, 58a/11, 58b/2, 59a/12,
60a/5, 61b/13, 67a/9, 68b/9, 69b/9,
71a/6, 71a/9, 71a/9, 71b/1, 74a/9,
74b/7, 76a/4, 76a/8, 76a/11, 76b/2,
76b/4, 78a/13, 80a/6, B77a/4,
B78a/1, B78a/11, B78b/8, B84a/10,
B86b/7

-en+lerüñ

65a/8

-en+üñ

17a/12, 25a/13, B73b/5

+lerüñ

5a/6, 18b/7, 28a/8, 31b/5, 32a/6,
33b/6, 35b/13, 36a/7, 39a/1, 47b/7,
51b/2, 61b/1, 63b/11, 64a/11,
64a/13, 74a/9, 74a/12, 74a/12,
77b/5, B83b/9, B84a/1, B85a/9

+lerüñdür

11a/4, 42b/5, 74a/8

-meklig+üñ

59a/2

+ümüñ

45b/13, 73a/11

+üñile

5a/9, 6a/3, 6a/4, 45a/8, B76b/9

-(y)en+üñ

B84b/8

**/+üñ/: II. tekil şahıs iyelik eki. krş. /+iñ/,
/+ñ/, /+uñ/**

11a/13, 15a/11, 15b/11, 15b/12,
18b/8, 19a/1, 20a/11, 21b/11, 22a/3,
22b/5, 37a/1, 38b/8, 38b/12,
38b/13, 41a/12, 45a/9, 46a/2, 46a/2,
46a/10, 58a/11, 67a/10, 68b/9,
69b/3, 73b/7, 75b/8, 76a/9, B74b/9,
B74b/11, B75a/3, B78b/8, B79b/11,
B81a/3, B82a/1

-düg+üñ

4a/6, 38b/11, 68b/11, 70a/2, 76a/10,
B80b/6

+lerüñ

14b/1, 15a/10

-medüg+üñ

12b/10

-meg+üñ

59a/2, 61b/2

-meklig+üñ

28b/8

+üñde

50b/5, 76a/6, 76a/12, B80a/1

+üñden

15a/13, 40b/2, 40b/7, 47b/10,
54a/12, 54a/13

+üñdür

21b/11

+üñe

31a/5, 37a/9, 71a/9, 72b/1, 75a/2

+üñem

19b/9

+üñi

13b/7, 18b/13, 20a/8, 31a/10,
44b/1, 67b/2, 68b/10, B75a/1

+üñile

21b/12, 27a/5, 27a/5, 27a/5

/+üñüz/: II. çoğul şahıs iyelik eki. krş.

/+iñüz/, /+iñüz/, /+ñüz/, /+ñüz/, /+uñüz/

2a/2, 9a/11, 16b/8, 18a/7, 18a/8,
19a/10, 23a/9, 24a/9, 30a/5, 48b/11

-düg+üñüz

53a/2

+üñüzde

36a/10, 53a/7

+üñüzdeki

53a/7

+üñüzden

53a/3

+üñüzdendir

53a/3

+üñüze

22b/3, 33b/12, 49a/8

+üñüzi

18a/8, 30a/7

/+üz/: I. çoğul şahıs eki (zamir menşeli).

18b/12, 48a/6

+üz mi

5a/12

2. Fiil İşletme Ekleri

/-a/: istek kipi. krş. /-e/

1b/9, 1b/10, 1b/10, 1b/11, 3a/12, 4a/10, 4a/13, 4b/2, 4b/4, 4b/4, 6a/6, 9b/5, 9b/10, 10b/10, 14a/9, 14a/10, 14a/10, 14b/1, 15a/2, 15a/5, 15a/9, 15b/1, 15b/2, 16a/11, 16a/11, 16b/12, 17a/7, 17b/3, 19a/13, 19b/11, 21a/13, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 21b/9, 22a/8, 22a/12, 25a/3, 25a/13, 25b/3, 25b/3, 25b/4, 26b/6, 26b/7, 27a/6, 27b/3, 29a/1, 29a/2, 29a/4, 29a/4, 29a/13, 29b/1, 32b/10, 33b/9, 34b/1, 34b/2, 34b/5, 35a/9, 35a/9, 35a/9, 35a/13, 35a/13, 35b/1, 35b/1, 35b/12, 35b/13, 37b/8, 38a/9, 38b/5, 38b/7, 38b/9, 39a/13, 41a/1, 41b/1, 43a/6, 43a/13, 44a/4, 44a/4, 44a/6, 44a/6, 44a/6, 44a/7, 44a/12, 44a/12, 44b/3, 45a/2, 45b/6, 47a/9, 47a/10, 49a/9, 50a/12, 50b/3, 52b/12, 52b/13, 55b/8, 56b/4, 57a/8, 58a/13, 60a/11, 62a/1, 62a/2, 62b/1, 62b/1, 62b/2, 62b/2, 62b/3, 62b/4, 62b/5, 62b/8fikir, 62b/13, 62b/13, 63a/1, 63b/2, 64a/3, 65a/9, 65b/12, 65b/12, 65b/13, 66a/4, 66a/8, 68b/13, 70b/10, 71b/1, 71b/2, 71b/2, 71b/10, 71b/10, 72b/3, 72b/4, 73a/4, 73a/4, 75b/5, 76b/5, 76b/6, 76b/10, 77b/4, 77b/13, 78a/1, 78a/2, 78a/3, 79b/8, 80a/3, B75b/2, B75b/3, B75b/3, B75b/7, B76a/2, B80b/10, B83a/4, B83a/4

-alar

5b/3, 5b/10, 9b/6, 12a/1, 35b/7, 37b/8, 37b/8, 37b/9, 37b/9, 43a/7, 43a/7, 43a/8, 43a/12, 43a/13, 44a/13, 54b/5, 54b/5, 55b/12, 56a/2, 57a/3, 57a/4, 62b/9, 63b/12, 66a/5, 72b/2, 77b/3, 77b/4, 80b/7, B75b/4

-alardı

46b/6, B76a/8, B81b/7

-am

3a/12, 16b/6, 20b/7, 33a/10, 36b/11, 37a/2, 41a/13, 41b/1,

45b/11, 45b/13, 45b/13, 47b/2, 68b/13

-a mı

12b/4, 71a/2

-asın

8b/5, 14b/1, 18a/11, 22b/6, 22b/8, 27a/5, 27a/6, 27a/7, 39a/12, 66b/13, 68b/10, 73b/7, 73b/8

-asız

11b/12, 24a/6, 42a/8, 43b/9, 43b/10, 43b/10, 43b/11, 48b/9, 48b/12, 49a/9, 49a/9, 49a/10, 52b/12, 55a/7

-avuz

16b/7

-aydı

23b/10, 26a/13, 32b/6, 49b/10, 59b/7, 62b/7, 70a/9, B81b/8, B82a/9

-aydum

B81a/6, B81a/9, B81b/4, B81b/6, B81b/8, B81b/10

-ayduñ

4a/7

-ayıldı

49b/12, 52b/8

-ayıldıñuz

5b/7, 5b/7

-maya

9b/13, 10a/10, 14a/7, 14a/7, 15a/6, 15b/2, 20a/9, 22a/6, 25b/9, 27b/3, 43a/10, 44a/7, 44a/7, 44b/6, 62b/6, 65a/8, 65a/8, 65a/9, 65a/10, 71b/11, 76a/13, 76b/1, 76b/10, 76b/11, 78b/9, B80b/10

-mayalar

12a/10, 12a/10, 54b/6, 55b/12, 80b/13, B77b/10

-mayalardı

B76a/7

-mayam

B78a/7, B81a/11

-maya mı

12b/4, 71a/2

-mayasın

19b/13, 70b/3

-mayasız

38a/8, 38a/8

-mayaydı

26a/13, 55a/3, B81b/3
-mayaydum
 B81a/6, B81a/9, B81b/5, B81b/7,
 B81b/9, B85b/3, B85b/11
-mayayıdum
 6a/1
-(y)a
 14b/1, 42a/4, 61b/7, 62a/2, 71b/10,
 79a/9, 79b/7, 79b/7, 80a/8, 80a/9,
 80a/9, 80a/10, 80a/10
-(y)alar
 5b/9, 62b/6, 77b/12
-(y)alardı
 B81b/10
/-a/: zarf-fiil eki. krş. /-e/, /-ı/, /-i/, /-u/, /-ü/
-adura
 40b/13
-aķomıřlar
 72a/9
-aķoyalar
 55b/2
-amazlar
 64a/3
-amazsın
 31b/2
-ayara
 9b/8
/-acaķ /: gelecek zaman eki. krş. /-ecek/, /-sar/, /-iser/
-acaķdur
 9b/8, 10a/4, 14b/7, 22b/6, 22b/7,
 29b/6, 31b/9, 47b/13, 49a/3, 49a/4,
 50a/11, 50b/7, 64b/5, 72b/1, 75a/8,
 77a/1, B77b/10, B81a/1, B81a/4,
 B84b/8
-acaķsın
 45b/13, 76a/12
-acaķsız
 2a/10, 22b/3
/-acaķ /: gelecek zaman sıfat-fiili eki. krş. /-ecek/, /-ucaķ/, /-cek/
 11a/1, 12b/12, 20a/5, 22b/7, 28b/6,
 32b/5, 34b/8, 40b/9, 40b/9, 46a/2,
 48a/1, 48a/6, 49a/5, B73a/8,
 B73b/2, B75a/9
-acaķuñ
 75b/8
-mayacak
 15b/8, B75b/8

/-aldan/: zarf-fiil eki. krş. /-elden/, /-eli/
-aldan (bertü)
 74b/2
/-alum/: I. çoğul şahıs emir kipi. krş. /-elüm/
 43b/7, 45a/5, 45a/5
/-+am/: I. tekil şahıs eki (zamid menşeli). krş. /-+em/, /-+ım/, /-+in/
 3a/12, 16b/6, 20b/7, 33a/10,
 36b/11, 37a/2, 41a/13, 41b/1,
 45b/11, 45b/13, 45b/13, 47b/2,
 68b/13
-aram
 27b/6, 27b/9, 33a/10, 39b/7, 39b/8,
 59a/7, 69a/13, B82a/6
-ma(y)am
 B78a/7, B81a/11
-mazam
 73b/8
-mışam
 46a/7
-ram
 12a/7, 12a/8, 37b/7
-üptüruram
 39a/10
/-an/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-en/
 1b/5, 3a/13, 5a/6, 8b/1, 9a/2, 13a/2,
 13a/12, 15b/4, 15b/4, 18a/1, 18a/11,
 18b/7, 19b/11, 20b/2, 22a/5, 27a/3,
 28a/1, 29a/9, 31b/11, 33a/10,
 35b/11, 41b/1, 43b/6, 48b/4, 48b/4,
 50a/4, 50b/3, 51b/2, 51b/2, 54a/3,
 54b/3, 54b/8, 54b/9, 54b/10, 55b/6,
 56a/10, 58a/11, 61a/4, 63b/11,
 66a/9, 71a/12, 71a/13, 80b/6,
 B75b/4, B81a/1, B82a/7, B83b/4,
 B84b/3, B85a/9, B85a/10
-ana
 7b/6
-anda
 B80a/2
-andur
 10a/3, 10a/3, 40b/8, 51b/13,
 51b/13, 52a/1, 52a/1, 52a/2
-anı
 51b/13, 75b/9
-anınıñ
 40a/7, 69b/10
-anlar

- 6b/11, 7a/6, 10b/7, 12a/10, 24b/4,
24b/6, 48a/9, 54b/4, 60b/6
- anlara**
35a/3
- anlardanım**
67a/13
- anları**
24b/1, 24b/5, B74a/11, 63b/13
- anlarıñ**
12b/5, B72b/7
- anuñ**
7b/6, 58b/7
- anuñuzdur**
8b/7, 8b/8
- ma(y)anları**
77b/11
- /-ar/: geniş zaman eki. krş. /-er/, /-ur/, /-ür/, /-r/**
6b/5, 6b/11, 7b/4, 12b/1, 16b/8,
17a/3, 19b/8, 20b/4, 25b/12,
27b/12, 30a/2, 33b/5, 34b/3, 34b/4,
34b/4, 35a/11, 41a/10, 41a/10,
41b/8, 41b/9, 45a/3, 45a/12, 46a/8,
46a/9, 47a/11, 49a/12, 49a/12,
50a/5, 50a/12, 54b/10, 61a/10,
61a/10, 61a/13, 61b/3, 67a/9,
71b/13, 72a/12, B73a/10, B79a/11,
B79b/1, B79b/2, B79b/3, B80a/2,
B82b/6
- aram**
27b/6, 27b/9, 33a/10, 39b/7, 39b/8,
59a/7, 69a/13, B82a/6
- ardı**
13b/2, 14a/4, 43b/5, B76b/1
- arduñ**
13b/6
- arduñuz**
5b/5, 5b/5
- arım**
B83b/8
- arlar**
12b/2, 12b/4, 51a/6, 63b/3, 72a/3,
72a/10, 75b/1, 77b/11, B73b/9
- arsañuz**
37a/10
- arsın**
18b/8, 20a/13, 24a/13, 28b/5,
35b/6, 42a/2, 47b/10, 47b/11,
49a/3, 50b/6, 66b/4, B78b/9
- arsız**
26a/13, 32a/13, 63b/9
- /-ar/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-er/, /-ur/, /-ür/, /-r/**
7a/9, 29b/6, 43a/6, 62b/2, 68a/3,
68b/7
- /-ayım/: I. tekil şahıs emir kipi. krş. /-ayın/, /-eyim/, /-eyin/, /-ayum/**
3a/11, 3a/12, 3b/7, 11b/5, 37b/5,
41a/3, 45a/1bir, 45a/3, 45b/4,
45b/5, 70b/13, 71a/6
- ma(y)ayım**
40a/2
- /-ayın/: I. tekil şahıs emir kipi. krş. /-ayım/, /-eyim/, /-eyin/, /-ayum/**
B78b/10
- /-ayım/: I. tekil şahıs emir kipi. krş. /-ayım/, /-ayın/, /-eyim/, /-eyin/**
45b/5
- /-cek/: gelecek zaman sıfat-fiili eki. krş. /-acak/, /-ecek/, /-ucak/**
41b/7
- /-dı/: görülen geçmiş zaman eki. krş. /-di/, /-du/, /-dü/**
3a/8, 3a/8, 3a/9, 3b/1, 3b/5, 3b/10,
4b/2, 4b/10, 4b/12, 6b/6, 7a/3, 7a/3,
7a/4, 7a/12, 8a/7, 8a/8, 8b/9, 8b/12,
9a/9, 9b/13, 10a/1, 10a/1, 10a/5,
10a/5, 11b/3, 11b/12, 12a/1, 12a/2,
12a/3, 13b/2, 13b/2, 13b/3, 13b/3,
13b/3, 13b/4, 13b/4, 13b/4, 13b/7,
13b/8, 14a/1, 14a/4, 15a/8, 15a/11,
15a/13, 16a/10, 16b/2, 17a/1, 17a/4,
17a/5, 17b/9, 17b/12, 18a/1, 18a/1,
18a/12, 18a/13, 18b/11, 18b/12,
18b/12, 18b/12, 19b/3, 19b/3,
20a/1, 20a/2, 21a/2, 21a/2, 21a/3,
21a/6, 22a/7, 22a/10, 25b/4, 25b/7,
27a/10, 27a/13, 27b/9, 27b/11,
28a/11, 28a/12, 28a/13, 28a/13,
28b/2, 29a/7, 30a/11, 30b/2, 31b/5,
31b/6, 31b/12, 33a/5, 33a/11,
34a/10, 34a/10, 35a/6, 35b/7, 36b/2,
36b/8, 36b/8, 36b/9, 36b/13, 37a/1,
37a/6, 37a/7, 37a/12, 37b/2, 37b/6,
37b/11, 38a/3, 38a/5, 38b/5, 38b/8,
38b/9, 38b/10, 38b/11, 39a/13,
40a/6, 40a/8, 40a/9, 41b/3, 41b/4,
41b/8, 42a/9, 42a/10, 42a/10,

42a/10, 42a/11, 42b/8, 45a/11, 45b/6, 46a/7, 46b/13, 47a/5, 47a/6, 47a/6, 47b/8, 48a/1, 48a/5, 51a/11, 52b/8, 52b/11, 53a/5, 53a/12, 53a/13, 53a/13, 53b/1, 53b/4, 53b/6, 53b/6, 53b/7, 53b/11, 54a/8, 54b/9, 55a/1, 56a/12, 56a/13, 56b/6, 57a/2, 57a/3, 57a/5, 57a/5, 57a/8, 57a/10, 58a/11, 58b/8, 58b/10, 58b/11, 58b/11, 60a/1, 60a/2, 60a/8, 60a/8, 60a/9, 60a/10, 60b/10, 62a/4, 62a/5, 62a/12, 63a/8, 63b/8, 64a/12, 64b/6, 65a/3, 66a/12, 66a/12, 66b/1, 66b/4, 66b/5, 66b/8, 66b/8, 66b/10, 66b/10, 66b/11, 66b/11, 67a/1, 67a/1, 67a/2, 67a/2, 67a/13, 67b/1, 67b/1, 67b/4, 67b/6, 67b/8, 68a/1, 68a/3, 68a/6, 68a/8, 68a/10, 68a/10, 68a/11, 68a/11, 68a/11, 68a/13, 68b/3, 68b/5, 68b/6, 68b/8, 68b/8, 69a/1, 69a/1, 69a/2, 69a/4, 69a/4, 69a/4, 69a/5, 69a/5, 69a/6, 69a/7, 69a/7, 69a/9, 69b/2, 69b/3, 69b/7, 69b/9, 69b/11, 69b/13, 70a/1, 70a/4, 70a/11, 70a/11, 70b/5, 70b/7, 70b/8, 70b/10, 70b/11, 71a/5, 71a/10, 71a/10, 71a/11, 71a/13, 72a/2, 72a/5, 73a/10, 73a/11, 73b/4, 73b/4, 73b/5, 73b/9, 74a/12, 74b/6, 74b/11, 75a/13, 75b/3, 75b/4, 75b/6, 76a/2, 76a/7, 76a/7, 78a/1, 78b/1, 78b/1, B72b/10, B73a/5, B73b/11, B74a/3, B74a/6, B74a/8, B74a/9, B74a/9, B75a/3, B75a/3, B75a/3, B75b/7, B75b/9, B76a/3, B76a/10, B76b/2, B76b/9, B77a/4, B77a/10, B77a/10, B77b/1, B77b/4, B78a/8, B78a/9, B79b/7, B80b/11, B80b/11, B81a/1, B81b/3, B82a/1, B82a/3, B82a/4, B82b/7, B83a/6, B83a/9, B83b/6, B83b/8, B83b/10, B84a/1, B84a/2, B84a/2, B84a/3, B84a/4, B84b/2, B84b/2, B84b/3, B84b/3, B84b/5, B84b/6, B84b/6, B84b/7, B86b/7

-alardı

46b/6, B76a/8, B81b/7

-aydı

23b/10, 26a/13, 32b/6, 49b/10, 59b/7, 62b/7, 70a/9, B81b/8, B82a/9

-ayıldı

49b/12, 52b/8

-ayıldıñuz

5b/7, 5b/7

-dılar

3b/3, 18b/1, 21a/7, 21a/7, 22b/11, 25a/7, 25a/10, 29b/13, 30b/4, 30b/5, 30b/5, 30b/10, 30b/13, 30b/13, 36a/1, 39b/6, 40a/1, 48b/2, 48b/3, 48b/5, 53b/2, 53b/5, 57a/9, 57b/1, 64a/2, 64a/5, 69b/1, B82a/1, B82a/10, B82b/4

-dñuz

30a/5

-dısa

62b/12, B73a/3

-dıydı

54b/7

-madı

3b/1, 8b/9, 8b/10, 15a/11, 15a/13, 21b/11, 27b/8, 35a/11, 38a/5, 38a/6, 45b/6, 47a/8, 48a/1, 48a/5, 50a/1, 50a/2, 60a/2, 60a/12, 60a/13, B76b/8, B82a/2, B82a/3, B82b/3, B83b/10

-madılar

25a/5, 25a/10, B72b/9

-masayıldı

42a/2

-mayalardı

B76a/7

-mayaydı

26a/13, 55a/3, B81b/3

-mışıdı

53b/5

-rdı

13b/12, 24a/6, 39a/2, B77a/3, B81a/2, B81b/7

-rıdı

B81a/5, B81a/8, B81b/3

-saydı

74b/4

-urdı

12a/3, 14a/2, 14a/2, 14a/3, 22a/1, 22a/2, 23b/10, 36b/3, 39b/4, B76a/11, B80a/6, B80a/9, B82a/5

-urlardı

4b/13

-(y)alardı

B81b/10

-(y)uyururdu

38b/8

/-di/: görülen geçmiş zaman eki. **krş. /-dı/**,
/-du/, **/-dü/**

2b/5, 2b/13, 3a/1, 3a/3, 3a/3, 3a/4,
3a/5, 3a/8, 3a/8, 3a/12, 3b/2, 3b/2,
3b/3, 3b/3, 3b/5, 3b/7, 3b/8, 3b/10,
4b/2, 4b/3, 4b/3, 4b/4, 5b/10, 6b/6,
8a/12, 8b/1, 8b/11, 9a/8, 10b/6,
10b/7, 10b/8, 10b/8, 10b/11,
10b/11, 11b/3, 11b/5, 11b/10,
11b/13, 12a/4, 12a/4, 12a/5, 12a/6,
12a/7, 12a/7, 12a/8, 12a/12, 12b/3,
13a/11, 13b/5, 13b/6, 13b/6, 13b/6,
13b/7, 13b/7, 13b/8, 13b/9, 13b/11,
13b/13, 13b/13, 13b/13, 14a/1,
14a/4, 14a/5, 14a/13, 14a/13, 14b/9,
15a/7, 15a/11, 16a/12, 16b/3, 16b/6,
16b/7, 17a/1, 17a/1, 17a/4, 17a/7,
17b/10, 17b/10, 17b/10, 17b/11,
17b/12, 17b/13, 18a/1, 18a/2, 18a/3,
18a/13, 18a/13, 18a/13, 18b/1,
18b/2, 18b/2,
18b/11, 18b/11, 20a/3, 20a/3, 20a/3,
20a/4, 20b/1, 20b/9, 21a/6, 21a/6,
21a/7, 21a/9, 22b/3, 22b/9, 23b/4,
23b/4, 24a/2, 24a/2, 24a/2, 24a/8,
25b/5, 25b/6, 25b/6, 25b/7, 26a/10,
27a/9, 27a/13, 27b/8, 27b/9, 28a/11,
29a/6, 29b/12, 29b/13, 30a/4, 30a/6,
30a/11, 30b/2, 30b/3, 30b/7, 30b/8,
30b/11, 31b/2, 31b/4, 31b/4, 31b/6,
31b/7, 31b/11, 31b/12, 31b/13,
31b/13, 31b/13, 32b/5, 32b/12,
33a/6, 33a/7, 33a/7, 33a/8, 33a/9,
33a/10, 33a/10, 33a/11, 33a/11,
33b/10, 34a/4, 34a/5, 34a/5, 34a/5,
35b/4, 36a/1, 36a/8, 36a/8, 36b/3,
36b/3, 36b/4, 36b/4, 36b/5, 36b/5,
36b/8, 36b/9, 36b/10, 36b/11,
36b/12, 36b/12, 36b/12, 36b/13,
36b/13, 36b/13, 37a/1, 37a/4, 37a/6,
37a/13, 37b/2, 37b/2, 37b/4, 37b/5,
37b/7, 37b/10, 37b/12, 38a/3,
38a/3, 38a/4, 38b/6, 38b/7, 38b/8,

38b/8, 38b/9, 38b/9, 38b/10,
38b/10, 38b/13, 39b/7, 40a/1,
40a/2, 40a/2, 40a/3, 40a/3, 40a/4,
40a/4, 40a/4, 40a/5, 40a/5, 40a/5,
40a/6, 40a/6, 40a/7, 40a/7, 40a/7,
40a/8, 40a/8, 40a/8, 40a/9, 40a/9,
40b/1, 41b/4, 41b/11, 42a/3, 42a/9,
42b/4, 42b/8, 44a/2, 45b/1, 45b/2,
45b/7, 45b/8, 45b/9, 45b/9, 45b/9,
45b/10, 46a/3, 46a/4, 46a/5, 46a/6,
46a/10, 46a/12, 46b/10, 47a/2,
47a/2, 47a/3, 47a/4, 47a/4, 47a/5,
47a/5, 47a/6, 47a/7, 47b/7, 48b/4,
48b/5, 48b/6, 49a/1, 49b/7, 49b/8,
49b/9, 49b/10, 49b/10, 49b/11,
49b/11, 49b/12, 49b/12, 50a/1,
50a/1, 50a/2, 50a/2, 50a/2, 50a/2,
50a/2, 50a/3, 50a/3, 51a/8, 51a/11,
51a/13, 51b/1, 51b/12, 52a/9,
52b/1, 52b/1, 52b/7, 52b/9, 53a/1,
53a/12, 53a/13, 53b/3, 53b/3,
53b/8, 53b/10, 53b/10, 53b/11,
53b/13, 54a/12, 54b/8, 56b/7,
56b/8, 57a/6, 57a/6, 57a/9, 57a/11,
57a/13, 57b/3, 57b/9, 58a/2, 58a/7,
58a/8, 58a/9, 58b/9, 58b/10,
58b/11, 58b/12, 59a/7, 59b/5,
60a/2, 60a/2, 60a/3, 60a/4, 60a/4,
60a/5, 60a/6, 60a/8, 60a/10, 60b/2,
60b/13, 62a/3, 62a/6, 62a/12, 64a/5,
64b/11, 64b/12, 65a/1, 65a/2, 65a/5,
66a/6, 66a/11, 66a/12, 66a/13,
66a/13, 66a/13, 66b/1, 66b/1,
66b/1, 66b/2, 66b/3, 66b/5, 66b/7,
66b/7, 66b/11, 67a/1, 67a/1, 67a/2,
67a/2, 67a/2, 67a/4, 67a/5, 67a/6,
67a/6, 67a/7, 67b/1, 67b/2, 67b/3,
67b/5, 67b/7, 67b/9, 67b/10,
67b/13, 68a/1, 68a/2, 68a/5, 68a/7,
68a/8, 68a/11, 68a/11, 68a/12,
68a/12, 68a/13, 68a/13, 68b/1,
68b/2, 68b/4, 68b/4, 68b/6, 68b/6,
68b/7, 68b/8, 68b/8, 68b/10,
68b/11, 68b/12, 69a/1, 69a/2, 69a/2,
69a/3, 69a/4, 69a/6, 69a/6, 69a/6,
69a/6, 69a/7, 69a/8, 69a/9, 69a/9,
69a/10, 69a/10, 69a/10, 69a/11,
69a/12, 69a/13, 69b/2, 69b/2,
69b/4, 69b/5, 69b/5, 69b/8, 69b/13,

70a/1, 70a/2, 70a/3, 70a/5, 70a/7,
70a/12, 70a/12, 70a/13, 70b/2,
70b/6, 70b/7, 70b/7, 70b/8, 70b/8,
70b/9, 70b/10, 70b/11, 70b/11,
70b/12, 70b/13, 71a/2, 71a/3, 71a/5,
71a/10, 71a/12, 72a/4, 72a/4, 72a/6,
72b/9, 73a/11, 73b/4, 73b/5, 73b/9,
73b/10, 73b/10, 74a/4, 75b/3,
75b/5, 75b/8, 75b/12, 76a/4, 76a/7,
76a/8, 76a/8, 76b/7, 76b/8, 77b/7,
78a/12, 79b/10, 79b/12, 79b/12,
80a/3, B73a/4, B75b/6, B75b/11,
B76b/4, B76b/9, B76b/11, B77a/3,
B77b/1, B77b/7, B77b/11, B78a/8,
B78b/2, B80a/3, B80b/1, B82a/4,
B82a/4, B82a/4, B82a/10, B82b/4,
B82b/6, B83a/5, B83a/5, B83b/1,
B83b/4, B83b/4, B83b/5, B84b/1,
B84b/4, B84b/4, B85a/9, B85a/11

-diler

3a/6, 3a/13, 3a/13, 3a/13, 3b/3,
4a/2, 11b/5, 14b/9, 16b/6, 16b/6,
18b/1, 21a/9, 22b/11, 25a/5, 25a/9,
28a/9, 28a/9, 29b/13, 30b/8, 30b/9,
30b/11, 33a/12, 40a/1, 42b/2,
46b/13, 47a/2, 47a/2, 53b/2, 56b/5,
57a/8, 57b/1, 58a/1, 58a/1, 58a/1,
58a/3, 58b/10, 66b/13, 67b/8,
67b/11, 67b/12, 69b/1, 70b/9,
70b/9, 71b/12, 76a/8, B72b/9,
B72b/10, B76b/3, B78b/1, B82a/4,
B82a/11, B82b/2, B82b/2, B82b/3,
B85a/8

-diñüz

5b/6

-dise

2b/11, 2b/12, 2b/12, 3a/1, 23a/1,
23a/2, 39b/2, 66a/5

-elerdi

62b/7, B76a/6, B81b/11, B81b/11

-emediler

48b/2

-emeyeydi

59b/8

-erdi

13b/12, 14a/2, 14a/2, 14a/3,
21b/13, 32b/11, 46b/11, 66a/11,
70b/5, 76a/4, B76b/1, B77a/2

-eridi

33a/6

-erlerdi

51a/12, 59b/2, 72a/6

-eydi

28a/3, 32b/6, 32b/6

-eyidi

52b/6

-igeldi

47a/4, 68b/2

-ivirdi

70a/11

-igeldi

13b/3

-medi

8b/11, 27b/7, 27b/7, 27b/8, 27b/12,
48a/1, 52b/4, 52b/5, 60a/4, 60a/11,
67a/10, 67a/11, 69a/10, 69b/4,
74b/2, 80a/6, B74a/4, B76a/10,
B82a/3, B83b/11, B84a/3, B84a/3,
B84a/3

-mediler

25a/10, 30b/13, 53a/8

-medi mi

30b/1, 30b/1

-meyelerdi

B76a/7, B76a/7

-mezdi

74b/5

-mezler midi

30b/7

-mezdi

74b/5

-mezler midi

30b/7

-mişidi

12a/3, 60a/12, 70a/2

-rdi

22a/4, 69a/8, B81a/5, B81a/8

-ridi

21b/12, 32b/11, B76b/2, B81a/10,
B81b/2, B82a/9

-rlerdi

51a/12, 59b/2, 59b/4

-rleridi

12a/2

-ugeldi

45b/9, 60a/9

-ürdi

15a/3, 21a/13, 21b/10, 22a/1, 22a/2,
24a/7, 46b/10, B78b/6, B81a/2,
B81b/8, B81b/10, B82a/6, B82a/8

-ürlerdi

B78b/1

-(y)elerdi

B81b/5

-(y)eydi

46b/7

-(y)eyidi

49b/13

/-du/: görülen geçmiş zaman eki. krş. **/-dı/**,

/-di/, **/-dü/**

-aydum

B81a/6, B81a/9, B81b/4, B81b/6,
B81b/8, B81b/10

-ayduñ

4a/7

-duķ

11b/9, 22a/13, 22b/1, 31b/5, 43b/6,
43b/7, 43b/7, 45b/6, 53a/10, 53b/9,
53b/12, 54b/4, B74b/11, B75a/5

-dum

3a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8a/13,
8b/1, 9a/7, 9a/8, 12a/8, 12a/8,
12a/8, 16b/1, 17a/5, 19b/9, 19b/10,
22a/10, 30b/2, 36a/10, 37a/3, 37a/4,
37a/5, 37a/5, 37a/5, 37a/6, 38a/2,
38a/2, 38a/7, 38b/13, 39a/11, 40a/5,
40a/7, 40a/8, 46a/6, 46a/6, 46a/12,
47a/5, 54a/11, 64b/10, 66a/12,
67a/9, 67a/10, 67a/13, 67b/4, 67b/7,
67b/12, 67b/13, 68a/2, 68a/2, 68a/3,
68a/4, 68a/4, 68a/5, 68a/13, 69a/13,
70a/4, 70a/12, 70a/12, 70a/13,
70a/13, 70b/1, 70b/2, 70b/2, 70b/4,
70b/4, 72a/3, 72a/13, 80a/3, 80a/5,
B76a/1, B82b/6, B82b/7, B83a/6,
B83a/7, B83a/9

-duñ

8a/8, 17b/6, 40a/5, 40a/6, 42b/11,
42b/11, 42b/12, 68a/5, 75b/2,
75b/3, B74b/9, B74b/9, B75a/1,
B75a/1, B76b/6, B79b/10

-duñısa

8b/3

-duñ mı

40b/2

-duñuz

4b/9, 4b/11, 4b/11, 9a/4, 9a/5, 9a/7,
9a/12, 9a/13, 9b/1, 21a/9, 23a/10,
24a/8, 24a/10, 24a/10, 30a/7, 35b/4,
53a/1, 53a/4, 53a/8, B74a/1,
B74a/5, B74a/5

-maduķ

22b/1

-madum

22a/10, 38a/7, 40b/2, 46b/9, 47a/8,
70b/2, B75b/11

-madum mı

40b/7

-maduñ

3b/4

-maduñuz

9a/13, 35b/5

-mayaydum

B81a/6, B81a/9, B81b/5, B81b/7,
B81b/9, B85b/3, B85b/11

-mayayıdum

6a/1

-urdum

67a/13

-urduñ

12a/5

/-duķ/: geçmiş zaman sıfat-fiili eki. krş.

/-dük/

-duğı

6a/5, 6b/10, 6b/12, 7a/12, 11b/13,
13b/11, 14b/7, 15b/6, 15b/7, 20b/3,
44a/3, 53a/6, 54a/2, 63b/6, 76b/5,
78a/9, B83b/8, B86b/6

-duğı+çun

67a/7

-duğı+çundur

B83b/8

-duğıdur

20a/6

-duğın

20b/9

-duğına

14b/2, 32a/10, 32a/11, 32a/11,
32a/12, 33a/3, 33b/4, 67a/11, 69b/9

-duğından

79a/7, 80a/2

-duğını

B78b/1

-duğınlayın

40b/11, 50a/11, 61a/12, 75a/7,
75a/7, B73b/6

-duğum

40a/11, 50b/5, 54b/12

-duğumuz

35a/2

-duğundan

B80b/6

-duğuñ

13b/7, 31a/11, 38b/11, 43a/3,
43a/4, 47b/13, 70a/10

-duğuñı

14a/13

-duğdan

B75a/8

-duğları

9b/1, 50a/6, 53a/11, 65a/10, 66a/9

-duğlarını

64a/10, B76a/7

-maduğı

11a/2

-maduğları

12b/5

/-duğça/: zarf-fiil eki. krş. /-dükçe/

13b/9, 15b/7

/-dur/: kuvvetlendirme eki. krş. /-dür/

-acakdur

9b/8, 10a/4, 14b/7, 22b/6, 22b/7,
29b/6, 31b/9, 47b/13, 49a/3, 49a/4,
50a/11, 50b/7, 64b/5, 72b/1, 75a/8,
77a/1, B77b/10, B81a/1, B81a/4,
B84b/8

-ııardur

2b/13, 5a/11, 26a/4, 45b/5, 74b/1

-mayııardur

57b/3, 79a/2, 79a/3

-mııııdur

11b/1, 11b/6, 13a/1, 20a/1, 22a/1,
22a/11, 23b/11, 32a/2, 32b/3,
32b/7, 33b/1, 33b/1, 33b/7, 35a/4,
35a/4, 36b/7, 39b/12, 43b/9, 48b/8,
49a/3, 49a/11, 52a/4, 53b/13, 55a/4,
59b/6, 59b/10, 60a/7, 69b/6, B73a/7

-mııııındur

B74b/4, B74b/5

/-dü/: görülen geçmiş zaman eki. krş. /-dı/,

/-di/, /-du/

-dük

4a/8, 7a/4, 25a/1, 25a/12, 26a/10,
29a/11, 34a/8, 35b/12, 38b/1,
43b/2, 44b/9, 45b/6, 50b/7, 52a/2,
52a/13, 53a/11, 53b/10, 54b/11,
63a/1, 64b/6, 72b/4, 72b/11,
72b/12, 73a/1, 73b/7, 73b/10,
77a/13, 77b/2, 77b/6, 78a/13,
78b/7, 78b/13, 80b/4, B74b/9,
B75a/7, B84b/8

-düm

8a/5, 8a/8, 9a/9, 16a/2, 16b/2,
17a/5, 20a/2, 20b/4, 20b/4, 20b/5,
20b/6, 30a/8, 30a/9, 30a/11, 37a/2,
37a/2, 37a/3, 37a/6, 38a/1, 38a/2,
38a/3, 38b/12, 45a/12, 45b/1,
45b/1, 45b/4, 45b/4, 45b/13, 46a/3,
46a/4, 46a/7, 46a/10, 46a/10,
64b/13, 65a/1, 67a/4, 67a/11,
67a/11, 67a/12, 67b/4, 67b/5,
67b/5, 67b/7, 67b/10, 67b/11,
67b/11, 67b/12, 67b/13, 68a/2,
68a/2, 70a/4, 70a/4, 70a/7, 70a/9,
70a/13, 70b/1, 70b/1, 71b/12,
72a/8, 74a/4, 77b/10, 80a/4,
B78a/3, B78a/5, B78b/9ben,
B82b/5, B82b/6, B82b/7, B82b/7,
B83a/5, B83a/6, B83a/7, B83b/4,
B83b/6, B86b/1, B86b/4

-dümise

17b/12, 38b/13

-düñ

3b/4, 13b/9, 16b/2, 17b/5, 29a/9,
29a/10, 29a/11, 29a/11, 30a/11,
30a/12, 32b/10, 45b/11, 45b/12,
47a/7, 70b/11, B75a/4, B75a/5,
B75a/7, B79b/11

-düñ mi

45b/7

-düñüz

4b/10, 9a/11, 18b/1, 23a/10, 23a/12,
24a/11, 30a/6, 30a/7, 48a/10,
48a/10, 53a/5, 53a/6, 53a/6, 53a/7

-eydüm

B81b/4

-emedüm

38b/12

-erdüm

B86a/3

-eyidüñ

20b/2

-ivirdük

30b/12

-medük

B75a/7

-medüm

45b/7, 45b/10, 46a/12, 60a/5, 80a/6

-medüñ

26a/7, B75a/5

-medüñüz

60a/5

-meyeydüm

B81b/9, B85b/6

-meyeyidüm

6a/1

-mezdüñüz

5b/5

-mişdün

47a/4

-ürdüm

13b/5

/-dük/: geçmiş zaman sıfat-fiili eki. krş.**/-duk/****-dügi**12a/6, 13a/10, 14a/11, 14b/10,
20b/13, 26a/4, 26a/6, 41b/12,
43b/4, 46b/8, 48b/7, 54a/13, 54b/6,
55b/7, 56a/3, 56a/9, 56a/9, 56b/9,
58a/12, 63b/2, 63b/3, 63b/8,
69b/11, 78b/13, B73b/6**-dügi+çün**

49b/6

-dügim

39a/12

-dügin

7a/1, 7a/10, 20b/9, 40b/11

-dügince

18b/3

-düginden6b/1, 12b/1, 16b/13, 40b/3, 46b/5,
77a/12, B77a/1**-dügine**

14a/12, 14b/10, 16b/4, 74a/13

-dügini

41b/3, 69a/4, 73b/10

-düginleyin

40b/10, 62b/9, 68a/12, 71a/10

-dügleyin

43a/5

-dügüm31a/9, 32a/5, 32a/7, 71a/7, B74a/3,
B81a/11**-dügümden**

B81a/11

-dügümleyin

16b/8, 36b/5

-dügümüz

27b/2, 43b/12, 64b/2

-dügümüzden

1b/4

-dügümüzle

18b/11

-dügüñ4a/6, 38b/11, 68b/11, 70a/2,
76a/10, B80b/6**-dügüñüz**

53a/2

-dükleri

4b/12, 6a/11, 15a/2, 24b/6

-düklerinden

12b/4

-medügi

20a/12, 34a/13, 61a/8

-medüğini

30b/9

-medügüñ

12b/10

-medük

B75a/7

/-dükçe/: zarf-fiil eki. krş. **/-dukça/**

15b/5, 18b/3, 18b/3

/-dür/: kuvvetlendirme eki. krş. **/-dur/****-ecekdür**

2a/12, 2a/13, 17b/9, 36a/6, 76a/13

-iserdür11a/6, 26a/6, 26a/8, 46a/13, 46b/2,
51b/3, 74a/8, 78b/3, 78b/12,
B85a/10**-iserlerdür**

76b/13

-memişdür

57a/12

-meyiserdür

79a/3

-(y)iserdür

29a/8

/-e/: istek kipi. krş. **/-a/**

1b/7, 4b/5, 5b/3, 7b/8, 7b/9, 8b/4,
10a/9, 14a/9, 14b/6, 15a/4, 15a/5,
15a/5, 15a/9, 15a/10, 15a/11,
15a/12, 15b/4, 16a/5, 16a/9, 16a/10,
18a/11, 19b/1, 21b/5, 24b/10,
24b/11, 24b/11, 25a/2, 25b/1,
25b/2, 27a/10, 27b/5, 27b/5, 27b/5,
27b/5, 27b/5, 29a/1, 29a/3, 29b/2,
32a/4, 33a/8, 34a/13, 38b/6, 43a/10,
43a/11, 44a/8, 45a/6, 46b/5, 46b/5,
46b/9, 47a/9, 47b/8, 49b/11, 51a/9,
51a/9, 51b/7, 51b/8, 52a/4, 63a/1,
66a/3, 66a/4, 70b/10, 76b/8, 79a/9,
79b/5, 80a/2, 80a/12, B75b/7,
B82a/6, B82a/7, B83a/3, B85a/8

-eler

5b/1, 5b/3, 5b/8, 9b/6, 9b/6, 9b/6,
9b/7, 9b/7, 24b/5, 25a/4, 37b/9,
43a/8, 43a/8, 43a/9, 43a/12, 44a/11,
44a/12, 46b/5, 46b/5, 51b/6, 51b/6,
51b/6, 55b/3, 55b/3, 55b/4, 56a/2,
57a/7, 62b/3, 62b/10, 62b/10,
63b/12, 65a/11, 65b/13, 65b/13,
77a/9, 77a/10, 77b/3, 77b/3,
77b/12, B81b/6

-elerdi

62b/7, B76a/6, B81b/11, B81b/11

-em

14b/12, 17b/13, 24b/13, 32b/11,
46a/3, 47a/13, 67a/1, 70a/10,
74a/10, B76b/8

-esin

14a/13, 14b/2, 14b/6, 14b/8, 27a/5,
37b/11, 42a/3, 44b/7, 46a/1, 47a/1,
47b/2, 68b/11

-esiz

11b/11, 18a/2, 24a/6, 32b/1, 44b/2

-eydi

28a/3, 32b/6, 32b/6

-eydüm

B81b/4

-eyidi

52b/6

-eyidüñ

20b/2

-ivire

80b/10, B73b/4

-ivire

41a/2, 42a/6, 43a/11

-meye

1b/8, 10a/10, 14b/12, 16a/6, 17a/6,
50b/7, 55a/10, 62b/4, 71b/1, 72b/8,
76b/11, 78a/3

-meyeler

74b/3, 74b/3

-meyelerdi

B76a/7, B76a/7

-meyem

21a/9, 66b/7, B81a/11

-meyesin

19a/2, 27a/7

-meyeydüm

B81b/9, B85b/6

-meyeyidüm

6a/1

-(y)e

1b/6, 1b/7, 1b/11, 4a/10, 4a/11,
4b/1, 4b/3, 4b/4, 9b/11, 9b/12,
14b/12, 15a/10, 16a/5, 16a/9, 17b/9,
19a/4, 19a/4, 19a/13, 21b/8, 24b/13,
25b/8, 27b/4, 27b/6, 29b/1, 29b/1,
34b/2, 38b/7, 38b/8, 39b/2, 41a/2,
41a/3, 42a/1, 43b/8, 45a/4, 45a/7,
45a/10, 49b/2, 51b/6, 51b/6, 51b/7,
52b/13, 62a/2, 62b/4, 62b/11,
62b/12, 62b/12, 66a/8, 69b/4,
71b/9, 72b/3, 79a/4, 79a/5, 79a/6,
79a/9, 79a/10, 79a/12, 79a/13,
79b/1, 79b/2, 79b/4, 79b/4, 79b/6,
80a/11, 80a/13

-(y)egeleler

44a/11

-(y)eler

9b/9, 12a/1, 23a/11, 26a/12, 43b/7,
44a/11, 45a/6, 46b/7, 51b/7, 56a/2,
73a/5

-(y)elerdi

B81b/5

-(y)em

20b/7

-(y)esin

70a/9, 70b/13

-(y)eydi

46b/7

-(y)eyidi

49b/13

-(y)uvire

72b/4

/-e/: zarf-fiil eki. krş. /-a/, /-ı/, /-i/, /-u/, /-ü/

-ebile

24b/8, 24b/8

-egide

18b/3

-eide

33b/1

-emediler

48b/2

-emedüm

38b/12

-emeyeydi

59b/8

-emezsin

32b/2

-emezsiz

32a/8

-(y)egeleler

44a/11

/-ecek/: gelecek zaman eki. krş. /-acak/,

/-ısar/, /-ıser/

-ecegim

19b/10

-ecekdür

2a/12, 2a/13, 17b/9, 36a/6, 76a/13

-ecksin

24b/1

-ecksiz

32a/12, 32b/3

/-ecek/: gelecek zaman sıfat-fiili eki. krş.

/-acak/, /-cek/, /-ucağ/

19b/11, 20b/8, 21b/3, 22b/3, 42b/5,

48a/13, 49a/5, 51a/2, 59b/9, 59b/10

-ecegi

33a/13

-ecegin

37b/9, B75b/5

-ecegünden

47b/1

-(y)ecek

21b/3

/-elden/: zarf-fiil eki. krş. /-aldan/, /-eli/

-elden (berti)

40a/2, 46b/9

/-eli/: zarf-fiil eki. krş. /-aldan/, /-elden/

18b/9

/-elüm/: I. çoğul şahıs emir kipi. krş.

/-alum/

5a/9, 10b/6, 27b/1, 27b/1, 36b/12,

42a/2, 47a/2, 50b/8, 52a/13, 63a/2,

67b/3, B84b/9

/-+em/: I. tekil şahıs eki (zamir menşeli).

krş. /-+am/, /-+ım/, /-+in/

14b/12, 17b/13, 24b/13, 32b/11,

46a/3, 47a/13, 67a/1, 70a/10,

74a/10, B76b/8

-ecegim

19b/10

-erem

4a/6, 9b/2, 10a/4, 10b/10, 14b/10,

25a/11, 30a/2, 32a/6, 43b/9

-me(y)em

21a/9, 66b/7, B81a/11

-mezem

10b/10, 12a/8, 13b/6, 20b/9, 20b/9,

26b/5, 57b/10, 60b/3, 73b/10

-rem

12a/7, 18b/2, 33a/11, 66b/13, 80a/5

-ürem

9b/3, 9b/4, 20a/1, 26b/6, 28b/9,

46a/12, B83b/8

-(y)em

20b/7

-(y)üme(y)em

65a/1

/-en/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-an/

2b/7, 4a/7, 6a/13, 7b/3, 7b/12,

10a/5, 10a/9, 11b/9, 12b/13,

14b/10, 16b/11, 19a/8, 21a/5,

21b/7, 25b/7, 26b/10, 32b/13,

37b/7, 47b/7, 48a/2, 48a/2, 48a/3,

50b/2, 52b/4, 52b/5, 53b/11,

54a/12, 56a/12, 57a/12, 72a/13,

74b/3, 75b/9, 80b/11, B75b/2,

B85b/11

-endür

51b/12, 51b/13, 52a/1, 52a/1

-ene

16a/8, 24b/11, 28a/10, 67a/4

-eni

25a/6, 45b/7, 51a/9, 55a/7, 55a/8,

57a/3, 57a/3

-enler

5b/12, 12a/9, 19b/1, 38a/1, 38a/6,

56a/10, 68b/6, 69b/7

-enlerden

54a/13, 65a/10

-enlerdendir

19b/2, 19b/2

-enlerdür

12b/3

-enlere

22b/9, 44a/8, 51b/1, 53b/9, 63a/10, 64a/10

-enleredür

26b/2, 30b/1

-enleri

53a/13, 57a/10, 63b/12, 65a/10

-enler midür

12b/2

-enlerüñ

65a/8

-enleyin

B76b/10

-enüñ

17a/12, 25a/13, B73b/5

-me(y)endür

51b/13

-(y)en

1b/12, 11b/6, 13b/9, 21a/10, 21b/6, 28b/10, 40b/8, 71a/12, 74b/8

-(y)endür

52a/2

-(y)enlerden

22a/6

-(y)enüñ

B84b/8

/-er/: geniş zaman eki. krş. /-ar/, /-ur/, /-ür/, /-r/

3a/9, 5a/10, 6b/11, 7a/1, 7a/6, 7b/3, 7b/8, 9b/9, 10a/3, 10a/4, 12b/7, 13a/1, 13a/8, 15b/10, 16b/9, 16b/12, 17a/3, 17a/10, 17a/10, 17a/12, 18b/3, 18b/3, 18b/3, 18b/3, 18b/3, 18b/13, 19b/4, 20b/12, 21b/4, 24b/12, 27a/3, 27b/13, 27b/13, 28a/5, 28a/5, 28a/13, 28a/13, 28b/1, 28b/11, 30a/8, 31a/1, 36a/6, 36b/6, 37a/13, 38a/12, 38a/12, 38a/13, 38b/2, 39b/3, 39b/13, 40a/10, 41a/11, 41a/13, 41b/9, 44b/12, 45b/3, 49a/2, 50a/13, 51a/11, 51b/3, 51b/8, 55a/5, 55a/7, 57b/8, 58a/10, 59a/12, 60b/12, 61a/4, 61a/5, 61a/11, 61a/13, 61b/4, 61b/5, 61b/12,

61b/13, 62a/1, 65b/6, 67a/8, 72b/5, 73a/8, 73a/12, 73b/5, 73b/12, 74a/3, 75b/7, 75b/13, 76b/3, 78a/4, 78b/6, 79b/9, B73a/4, B74b/7, B77a/5, B77a/8, B84a/11, B84b/10, B85b/11, B86a/10, B86a/11, B86b/6

-erdi

13b/12, 14a/2, 14a/2, 14a/3, 21b/13, 32b/11, 46b/11, 66a/11, 70b/5, 76a/4, B76b/1, B77a/2

-erdüm

B86a/3

-erem

4a/6, 9b/2, 10a/4, 10b/10, 14b/10, 25a/11, 30a/2, 32a/6, 43b/9

-eridi

33a/6

-erken

11a/12, 21a/2, 70a/3, 76a/9, B73a/9

-erler

5b/2, 21b/3, 27b/2, 50a/13, 71a/8, 72a/1, 72a/4, 72a/7, 72a/11, 75b/1, B72b/8, B86a/3

-erlerdi

51a/12, 59b/2, 72a/6

-erlermiş

8a/6

-ermiş

10a/6, 46a/11, 55b/3

-erse

7a/8, 13a/7, 19a/5, 26a/2, 71b/10, 77a/10, B85a/7

-erseñ

22b/4, 68b/9

-erseñüz

32a/6, 32a/7

-ersin

16b/3, 20a/8, 20a/11, 20a/12, 30a/10, 47b/11, 47b/11, 47b/12, 70a/6

-erüz

59b/3, B75a/10

/-er/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-ar/, /-ur/, /-ür/, /-r/

30a/11, 30a/12, 45b/12

/-eyim/: I. tekil şahıs emir kipi. krş. /-ayım/, /-ayın/, /-eyin/, /-ayum/

- 15a/5, 15a/10, 24b/13, 36b/10, 45a/1bir, 45b/4, 66b/2, 67b/10, 69a/11, 70a/8, 70b/6, 70b/8, 70b/12, 74b/8, 79b/11
- /-eyin/:** I. tekil şahıs emir kipi. krş. **/-ayım/**, **/-ayın/**, **/-eyim/**, **/-ayum/**
68b/9
- /-gıl/:** II. tekil şahıs emir kipi. krş. **/-gıl/**
6a/9, 8b/3, 21b/1, 33a/8, 37b/10, 39a/11, 45a/9, 46a/5, 75b/10, B76b/5
-mağıl
6a/8, 75b/8, 75b/10
- /-gil/:** II. tekil şahıs emir kipi. krş. **/-gil/**
1b/4, 1b/5, 6a/9, 18a/6, 18a/7, 19a/1, 19b/11, 25a/2, 37b/11, 38a/1, 39a/11, 39a/11, 39a/13, 58b/4, 75b/11
-megil
76a/9
- /-ı/:** zarf-fiil eki. krş. **/-a/**, **/-e/**, **/-i/**, **/-u/**, **/-ü/**
-ıgeldi
47a/4, 68b/2
-ımazın
68b/11
-ımazsın
68b/12
-ıvarur
B73b/7
-ıvir
40a/13
-ıvirdi
70a/11
-ıvire
80b/10, B73b/4
-ıviriserler
42b/13
-ıvirmek
61b/1
-ıvirmekden
61a/2
-(y)ımaz
10b/1, 10b/2
- /-ıcağ/:** zarf-fiil eki. krş. **/-icek/**
6a/4, 6b/13, 7a/3, 7a/5, 7a/11, 12b/12, 12b/12, 15b/9, 17b/5, 17b/9, 17b/13, 18a/11, 20b/4, 21b/10, 34b/7, 34b/9, 39b/8, 42b/4, 43a/8, 46a/3, 51a/1, 65a/11, 70b/3, 71a/4, 77a/12, 79b/1, B83a/9, B84b/8
-ıcağdur
64b/3
-(y)ıcağ
12a/9, 34b/12
- /-+ım/:** I. tekil şahıs eki (zamir menşeli). krş. **/-+am/**, **/-+em/**, **/-+in/**
-arım
B83b/8
- /-ınca/:** zarf-fiil eki. krş. **/-ince/**
37b/5, 43b/11, 46b/6, 78a/10, B84a/8
-incaya
20b/7, 77b/4
-ma(y)ınca
49b/3, 55a/11
- /-ısar/:** gelecek zaman eki. krş. **/-iser/**, **/-acağ/**, **/-ecek/**
5b/8, 11a/4, 11a/10, 11a/11, 23a/2, 23a/2, 26a/3, 26a/7, 40b/11, 42b/1, 42b/1, 42b/2, 42b/6, 42b/7, 43b/1, 43b/3, 43b/12, 44a/1, 46b/2, 46b/2, 61b/11, 64b/2, 66a/7, 73a/7, 73b/6, 73b/6, 75b/10, B76a/3, B77a/11, B77b/2, B81a/7
-ısardur
2b/13, 5a/11, 26a/4, 45b/5, 74b/1
-ısarlar
42b/3, 64b/1
-ısarlardur
11b/2, 50a/10
-mayısar
43b/4
-mayısardur
57b/3, 79a/2, 79a/3
-mayısarlar
42a/13
-(y)ısar
43b/2, 43b/4, 43b/6, 46b/1, 73a/3
- /-i/:** zarf-fiil eki. krş. **/-a/**, **/-e/**, **/-ı/**, **/-u/**, **/-ü/**
-igeldi
13b/3
-ıvir
B80b/7
-ıvirdük
30b/12
-ıvire
41a/2, 42a/6, 43a/11

- iviriser**
40b/12
- ivirmek**
31a/10
- ivirtip**
30b/12
- ivirtür**
B79a/2
- /-iser/: gelecek zaman eki. krş. /-isar/, /-acağ/, /-ecek/**
2b/12, 2b/12, 2b/13, 3a/2, 9b/5, 10a/11, 11a/8, 11a/10, 17b/5, 23a/1, 23b/5, 26a/5, 39a/6, 39a/13, 42b/6, 42b/7, 42b/13, 43b/13imdi, 45a/10, 46a/13, 46b/12, 48a/13, 74a/2, 77b/2, 77b/9
- iviriserler**
42b/13
- iserdür**
11a/6, 26a/6, 26a/8, 46a/13, 46b/2, 51b/3, 74a/8, 78b/3, 78b/12, B85a/10
- iserler**
40b/12, 40b/13, 42b/13, 46b/3, 46b/3, 71a/9, 73a/2isim.da, 73a/7, 74a/3, B74a/11, B74b/1
- iserlerdür**
76b/13
- iviriser**
40b/12
- meyiser**
38a/6, 38a/7, B85a/2
- meyiserdür**
79a/3
- (y)iser**
9a/3, 11a/8, 11a/9, 11a/12, 17b/6, 17b/6, 26a/6, 30a/5, 40b/5, 40b/7, 40b/9, 40b/12, 43a/1, 43b/2, 77b/10, 77b/10
- (y)iserdür**
29a/8
- (y)iserler**
23a/9, 29a/11
- /-icek/: zarf-fiil eki. krş. /-ıcağ/**
5a/11, 11a/7, 11a/9, 14b/1, 15a/8, 16a/4, 17a/2, 19b/13, 20b/13, 21a/8, 24b/1, 24b/8, 26b/11, 26b/13, 36b/6, 36b/8, 37a/11, 37b/6, 40b/4, 42b/5, 43b/13, 44a/10, 45b/2, 45b/2, 46b/1, 46b/12, 47a/13, 47b/2, 73b/7, 78a/13, B78b/3
- (y)icek**
46a/5
- /-+in/: I. tekil şahıs eki (zamir menşeli). krş. /-+am/, /-+ım/, /-+em/**
- ürin**
13a/11, B83a/10, B83b/1
- mezin**
B77a/9, B77b/9
- /-ince/: zarf-fiil eki. krş. /-ınca/**
- inceye (degin)**
77b/4
- (y)ince**
66b/5, 71a/13
- me(y)ince**
10a/13, 10b/1, 55b/12, 67b/10, 72b/8, B85a/3
- /+i-ken/: zarf-fiil eki. krş. /-ken/**
5b/6, 11b/6, 14a/4, 20b/13, 21b/5, 21b/5, 21b/6, 31b/3, 40b/8, 42b/4, 47a/4, 64b/12, 67a/12, 71a/12, B78a/6, B78a/8, B81b/4, B81b/5
- /-+k/: I. çoğul şahıs eki (iyelik menşeli). krş. /-+k/**
- duğ**
11b/9, 22a/13, 22b/1, 31b/5, 43b/6, 43b/7, 43b/7, 45b/6, 53a/10, 53b/9, 53b/12, 54b/4, B74b/11, B75a/5
- maduğ**
22b/1
- /-+k/: I. çoğul şahıs eki (iyelik menşeli). krş. /-+k/**
- dük**
4a/8, 7a/4, 25a/1, 25a/12, 26a/10, 29a/11, 34a/8, 35b/12, 38b/1, 43b/2, 44b/9, 45b/6, 50b/7, 52a/2, 52a/13, 53a/11, 53b/10, 54b/11, 63a/1, 64b/6, 72b/4, 72b/11, 72b/12, 73a/1, 73b/7, 73b/10, 77a/13, 77b/2, 77b/6, 78a/13, 78b/7, 78b/13, 80b/4, B74b/9, B75a/7, B84b/8
- medük**
B75a/7
- /-ken/: zarf-fiil eki. krş. /+i-ken/**
11a/12, 21a/2, 68a/4, 70a/3, 76a/9, B73a/9
- /-+lar/: III. çoğul şahıs eki**

(zamir menşeli). krş. /-+ler/

-alar

5b/3, 5b/10, 9b/6, 12a/1, 35b/7,
37b/8, 37b/8, 37b/9, 37b/9, 43a/7,
43a/7, 43a/8, 43a/12, 43a/13,
44a/13, 54b/5, 54b/5, 55b/12,
56a/2, 57a/3, 57a/4, 62b/9, 63b/12,
66a/5, 72b/2, 77b/3, 77b/4, 80b/7,
B75b/4

-alardı

46b/6, B76a/8, B81b/7

-arlar

12b/2, 12b/4, 51a/6, 63b/3, 72a/3,
72a/10, 75b/1, 77b/11, B73b/9

-ısarlar

42b/3, 64b/1

-ısarlardur

11b/2, 50a/10

-mayalar

12a/10, 12a/10, 54b/6, 55b/12,
80b/13, B77b/10

-mayalardı

B76a/7

-mayısarlar

42a/13

-mazlar

33b/1, 63b/1, B73b/4

-mazlarısa

50a/9

-mazlar mı

59b/5, 59b/9, 59b/11

-mışlar

8a/6, 14b/9, 71b/13

-rlar

72a/6

-updururlar

59b/12

-(y)alar

5b/9, 62b/6, 77b/12

-(y)alardı

B81b/10

/-+lar/: III. çoğul şahıs eki

(iyelik menşeli). krş. /-+ler/

-dılar

3b/3, 18b/1, 21a/7, 21a/7, 22b/11,
25a/7, 25a/10, 29b/13, 30b/4,
30b/5, 30b/5, 30b/10, 30b/13,
30b/13, 36a/1, 39b/6, 40a/1, 48b/2,
48b/3, 48b/5, 53b/2, 53b/5, 57a/9,

57b/1, 64a/2, 64a/5, 69b/1, B82a/1,
B82a/10, B82b/4

-madılar

25a/5, 25a/10, B72b/9

-salar

55a/2, 64b/3, 77b/9, B85b/2

/-+ler/: III. çoğul şahıs eki

(zamir menşeli). krş. /-+lar/

-eler

5b/1, 5b/3, 5b/8, 9b/6, 9b/6, 9b/6,
9b/7, 9b/7, 24b/5, 25a/4, 37b/9,
43a/8, 43a/8, 43a/9, 43a/12, 44a/11,
44a/12, 46b/5, 46b/5, 51b/6, 51b/6,
51b/6, 55b/3, 55b/3, 55b/4, 56a/2,
57a/7, 62b/3, 62b/10, 62b/10,
63b/12, 65a/11, 65b/13, 65b/13,
77a/9, 77a/10, 77b/3, 77b/3,
77b/12, B81b/6

-elerdi

62b/7, B76a/6, B81b/11, B81b/11

-erler

5b/2, 21b/3, 27b/2, 50a/13, 71a/8,
72a/1, 72a/4, 72a/7, 72a/11, 75b/1,
B72b/8, B86a/3

-erlerdi

51a/12, 59b/2, 72a/6

-erlermiş

8a/6

-iserler

40b/12, 40b/13, 42b/13, 46b/3,
46b/3, 71a/9, 73a/2isim.da, 73a/7,
74a/3, B74a/11, B74b/1

-iserlerdür

76b/13

-meyeler

74b/3, 74b/3

-meyelerdi

B76a/7, B76a/7

-mezler

63b/2, 63b/3

-mezler midi

30b/7

-rlar

2b/7, 4b/7, 5a/12, 5b/11, 21b/2,
27a/4, 27a/8, 27b/6, 27b/10, 29b/2,
41a/9, 42a/4, 50a/7, 50a/9, 51a/9,
51a/13, 52a/3, 53b/7, 54a/1, 72a/2,
78a/12, 78b/2, 78b/9, B72b/8,
B73b/8, B82b/10, B82b/11

-rlerdi

51a/12, 59b/2, 59b/4

-rleridi

12a/2

-ürler

5a/5, 5a/5, 5a/6, 5a/13, 20b/10, 50a/7, 51a/6, 71a/8, 71b/10, 72a/1, 72a/3, 72a/12, B73b/8

-ürlerdi

B78b/1

-(y)egeleler

44a/11

-(y)eler

9b/9, 12a/1, 23a/11, 26a/12, 43b/7, 44a/11, 45a/6, 46b/7, 51b/7, 56a/2, 73a/5

-(y)elerdi

B81b/5

-(y)iserler

23a/9, 29a/11

/-+ler/: III. çoğul şahıs eki**(iyelik menşeli). krş. /-+lar/****-diler**

3a/6, 3a/13, 3a/13, 3a/13, 3b/3, 4a/2, 11b/5, 14b/9, 16b/6, 16b/6, 18b/1, 21a/9, 22b/11, 25a/5, 25a/9, 28a/9, 28a/9, 29b/13, 30b/8, 30b/9, 30b/11, 33a/12, 40a/1, 42b/2, 46b/13, 47a/2, 47a/2, 53b/2, 56b/5, 57a/8, 57b/1, 58a/1, 58a/1, 58a/1, 58a/3, 58b/10, 66b/13, 67b/8, 67b/11, 67b/12, 69b/1, 70b/9, 70b/9, 71b/12, 76a/8, B72b/9, B72b/10, B76b/3, B78b/1, B82a/4, B82a/11, B82b/2, B82b/2, B82b/3, B85a/8

-mediler

25a/10, 30b/13, 53a/8

-seler

59b/6, 64b/3

/-+m/: I. tekil şahıs eki (iyelik menşeli).**-aydum**

B81a/6, B81a/9, B81b/4, B81b/6, B81b/8, B81b/10

-dum

3a/8, 8a/9, 8a/11, 8a/13, 8b/1, 9a/7, 9a/8, 12a/8, 12a/8, 12a/8, 16b/1, 17a/5, 19b/9, 19b/10, 22a/10, 30b/2, 36a/10, 37a/3, 37a/4, 37a/5,

37a/5, 37a/5, 37a/6, 38a/2, 38a/2, 38a/7, 38b/13, 39a/11, 40a/5, 40a/7, 40a/8, 46a/6, 46a/6, 46a/12, 47a/5, 54a/11, 64b/10, 66a/12, 67a/9, 67a/10, 67b/4, 67b/7, 67b/12, 67b/13, 68a/2, 68a/2, 68a/3, 68a/4, 68a/4, 68a/5, 68a/13, 69a/13, 70a/4, 70a/12, 70a/12, 70a/13, 70a/13, 70b/1, 70b/2, 70b/2, 70b/4, 70b/4, 72a/3, 72a/13, 80a/3, 80a/5, B76a/1, B82b/6, B82b/7, B83a/6, B83a/7, B83a/9

-düm

8a/5, 8a/8, 9a/9, 16a/2, 16b/2, 17a/5, 20a/2, 20b/4, 20b/4, 20b/5, 20b/6, 30a/8, 30a/9, 30a/11, 37a/2, 37a/2, 37a/3, 37a/6, 38a/2, 38a/3, 38b/12, 45a/12, 45b/1, 45b/1, 45b/4, 45b/4, 45b/13, 46a/3, 46a/4, 46a/7, 46a/10, 46a/10, 64b/13, 65a/1, 67a/4, 67a/11, 67a/11, 67b/4, 67b/5, 67b/5, 67b/7, 67b/10, 67b/11, 67b/11, 67b/12, 67b/13, 68a/2, 68a/2, 70a/4, 70a/4, 70a/7, 70a/9, 70a/13, 70b/1, 70b/1, 71b/12, 72a/8, 74a/4, 77b/10, 80a/4, B78a/3, B78a/5, B78b/9ben, B82b/5, B82b/6, B82b/7, B82b/7, B83a/5, B83a/6, B83a/7, B83b/4, B83b/6, B86b/1, B86b/4

-dümise

17b/12, 38b/13

-eydüm

B81b/4

-erdüm

B86a/3

-madum

22a/10, 38a/7, 40b/2, 46b/9, 47a/8, 70b/2, B75b/11

-madum mı

40b/7

-mayaydum

B81a/6, B81a/9, B81b/5, B81b/7, B81b/9, B85b/3, B85b/11

-mayayıdum

6a/1

-medüm

45b/7, 45b/10, 46a/12, 60a/5, 80a/6

-meyeydüm

- B81b/9, B85b/6
-meyeyidüm
 6a/1
-sam
 38b/12
-sem
 B85b/10
-urdum
 67a/13
-ürdüm
 13b/5
/-ma/: olumsuzluk eki. krş. /-me/
 69a/10, B80b/7, B81a/2
-madı
 3b/1, 8b/9, 8b/10, 15a/11, 15a/13, 21b/11, 27b/8, 35a/11, 38a/5, 38a/6, 45b/6, 47a/8, 48a/1, 48a/5, 50a/1, 50a/2, 60a/2, 60a/12, 60a/13, B76b/8, B82a/2, B82a/3, B82b/3, B83b/10
-madılar
 25a/5, 25a/10, B72b/9
-madın
 15b/3, 15b/12, 18b/8, 47b/12, 66b/13, 79a/5, 80a/1, 80a/2, B73b/2
-maduğı
 11a/2
-maduğ
 22b/1
-maduğları
 12b/5
-madum
 22a/10, 38a/7, 40b/2, 46b/9, 47a/8, 70b/2, B75b/11
-madum mı
 40b/7
-maduñ
 3b/4
-maduñuz
 9a/13, 35b/5
-mağıl
 6a/8, 75b/8, 75b/10
-mamış
 40b/12
-mañ
 63a/6
-masa
 14b/11, 34b/7, 34b/7, 39b/13, 77a/1, 77a/1
-masaydı
 42a/2
-masun
 21a/10, 25b/11, 26a/12, 64a/9, 75b/12
-masunlar
 26b/1, 71b/6, 71b/8
-maya
 9b/13, 10a/10, 14a/7, 14a/7, 15a/6, 15b/2, 20a/9, 22a/6, 25b/9, 27b/3, 43a/10, 44a/7, 44a/7, 44b/6, 62b/6, 65a/8, 65a/8, 65a/9, 65a/10, 71b/11, 76a/13, 76b/1, 76b/10, 76b/11, 78b/9, B80b/10
-mayacak
 15b/8, B75b/8
-mayalar
 12a/10, 12a/10, 54b/6, 55b/12, 80b/13, B77b/10
-mayalardı
 B76a/7
-mayam
 B78a/7, B81a/11
-maya mı
 12b/4, 71a/2
-mayanları
 77b/11
-mayasın
 19b/13, 70b/3
-mayasız
 38a/8, 38a/8
-mayaydı
 26a/13, 55a/3, B81b/3
-mayaydum
 B81a/6, B81a/9, B81b/5, B81b/7, B81b/9, B85b/3, B85b/11
-mayayıdum
 6a/1
-mayayım
 40a/2
-mayınca
 49b/3, 55a/11
-mayısar
 43b/4
-mayısardur
 57b/3, 79a/2, 79a/3
-mayısarlar

42a/13

-mayup

48a/6, B86a/3

-maz

2b/8, 14a/8, 16b/9, 17a/3, 17a/4,
18b/4, 20b/12, 35a/12, 35a/13,
37a/7, 37b/1, 38a/10, 39b/9, 39b/9,
41b/8, 43b/3, 47b/3, 47b/6, 57a/9,
57a/12, 58b/2, 60a/13, 60b/1,
66a/13, 67b/10, 69b/3, 70b/3,
72b/10, 72b/13, 76b/4, 77b/2,
B73a/2, B73a/11, B77b/6, B78a/2,
B78a/2, B84a/9, B84a/10

-mazam

73b/8

-mazlar

33b/1, 63b/1, B73b/4

-mazlarısa

50a/9

-mazlar mı

59b/5, 59b/9, 59b/11

-maz mısın

66b/2, 66b/3, 66b/4

-mazsa

6b/3, 7b/2

-mazsın

20a/10, 20a/13, 20a/13, 32a/10,
37b/3, 50b/6

-mazsız

49b/2

/-ma/: isim-fiil eki. krş. **/-mağ/**, **/-mek/**,
/-me/

-masına

4b/11, 58a/12

/-madın/: zarf-fiil eki. krş. **/-medin/**,
/-meden/

15b/3, 15b/12, 18b/8, 47b/12,
66b/13, 79a/5, 80a/1, 80a/2,
B73b/2

/-mağ/: isim-fiil eki. krş. **/-mek/**, **/-ma/**,
/-me/

3a/5, 3b/6, 3b/11, 3b/12, 3b/12,
4a/11, 5b/5, 5b/6, 6b/9, 6b/13, 7a/3,
7a/3, 7a/7, 7a/8, 7b/11, 7b/11,
10a/7, 13b/8, 15b/3, 16b/5, 16b/13,
18a/3, 18a/7, 19a/2, 19a/2, 20b/1,
21a/1, 22b/11, 24b/7, 25b/2,
27a/11, 28b/5, 28b/8, 28b/11,
29a/4, 29b/5, 29b/12, 30b/9,

31a/10, 31a/11, 31b/1, 34a/11,
34a/12, 35a/1, 35a/1, 35a/2, 35a/3,
35a/8, 37a/9, 38b/1, 38b/4, 39b/10,
40a/11, 40a/13, 41a/3, 42a/5, 42a/7,
48a/6, 48b/10, 48b/10, 48b/11,
48b/11, 49b/2, 49b/3, 52a/9, 59a/6,
60b/6, 60b/11, 61a/3, 61b/2, 61b/4,
61b/11, 62a/1, 63a/7, 63a/7, 64b/2,
66b/6, 66b/6, 68b/1, 69b/4, 70a/5,
72b/9, 72b/10, 73a/5, 76b/6,
77a/11, 77a/13, 77b/1, 77b/1, 78a/2,
B75b/6, B76a/4, B76b/7, B78a/10,
B79a/3, B80a/4, B83b/7, B86a/7

-mağa

7a/11, 7b/2, 9a/4, 17a/1, 19a/10,
20b/12, 21b/9, 21b/9, 28b/10,
28b/10, 32b/2, 36b/11, 37a/12,
38b/4, 41b/5, 47b/2, 49a/6, 52a/2,
59a/6, 67b/10, 69b/1, 70a/7, 70b/1,
73b/6, B75a/1, B83a/7

-mağı

9a/4, 9a/4, 9a/4, 70a/7

-mağ+ıçun

22b/1, 32b/4, 44b/1, 66b/12,
B76a/1

-mağıla

4a/11, 4a/12, 8b/9, 8b/9, 20a/13,
37a/7, 38a/12, 54a/3, 63b/7, 64a/3

-mağıludur

57b/5

-mağına

79b/13

-mağda

35a/6, 38b/1, 53a/4, 61a/9, B76b/6

-mağdan

6b/2, 7a/3, 43b/7, 45b/13, 45b/13,
49a/12

-mağdur

7a/6, 8a/5, 29b/2, 34a/7, 34a/7,
49a/11, 57b/5, 57b/6, 58a/9,
64b/11, 75a/1, B78a/1

-mağlığa

16a/13, 16b/4, 35b/7

-mağlık

16b/5

/-maz/: olumsuz geniş zaman eki. krş.**/-mez/**

2b/8, 14a/8, 16b/9, 17a/3, 17a/4,
18b/4, 20b/12, 35a/12, 35a/13,
37a/7, 37b/1, 38a/10, 39b/9, 39b/9,
41b/8, 47b/3, 47b/6, 57a/9, 57a/12,
58b/2, 60a/13, 60b/1, 66a/13,
67b/10, 69b/3, 70b/3, 72b/10,
72b/13, 76b/4, 77b/2, B73a/2,
B73a/11, B77b/6, B78a/2, B78a/2,
B84a/9, B84a/10

-amazlar

64a/3

-amazsın

31b/2

-ımazın

68b/11

-ımazsın

68b/12

-mazam

73b/8

-mazlar

33b/1, 63b/1, B73b/4

-mazlarısa

50a/9

-mazlar mı

59b/5, 59b/9, 59b/11

-maz mısın

66b/2, 66b/3, 66b/4

-mazsa

6b/3, 7b/2

-mazsın

20a/10, 20a/13, 20a/13, 32a/10,
37b/3, 50b/6

-mazsız

49b/2

-(y)ımaz

10b/1, 10b/2

**/-maz/: olumsuz geniş zaman sıfat-fiili eki.
krş. /-mez/**

43b/3

/-mazdan/: zarf-fiil eki. krş. /-mezden/

18a/6

/-me/: olumsuzluk eki. krş. /-ma/

5a/4, 5a/5, 5a/6, 15a/3, 49b/12,
B78a/5, B78a/5, B80b/5

-medi

8b/11, 27b/7, 27b/7, 27b/8, 27b/12,
48a/1, 52b/4, 52b/5, 60a/4, 60a/11,
67a/10, 67a/11, 69a/10, 69b/4,
74b/2, 80a/6, B74a/4, B76a/10,

B82a/3, B83b/11, B84a/3, B84a/3,
B84a/3

-mediler

25a/10, 30b/13, 53a/8

-medi mi

30b/1, 30b/1

-medin

16a/8, 25b/8, 47a/12, 49b/5, 49b/6,
72b/7, 78b/7, B85a/1

-medügi

20a/12, 34a/13, 61a/8

-medüğini

30b/9

-medüğün

12b/10

-medük

B75a/7

-medüm

45b/7, 45b/10, 46a/12, 60a/5, 80a/6

-medün

26a/7, B75a/5

-medünüz

60a/5

-megil

76a/9

-memek

27a/2

-memiş

16b/11, 44a/6, 44a/6, 44a/6

-memişdür

57a/12

-meñ

2a/3, 3b/9, 26b/10, 27a/2, 63a/7,
64a/10, 76a/1, 76a/2

-mese

69a/8

-mesün

19a/9, 61b/5, 70a/9

-mesünler

70b/7, 71b/8

-meye

1b/8, 10a/10, 14b/12, 16a/6, 17a/6,
50b/7, 55a/10, 62b/4, 71b/1, 72b/8,
76b/11, 78a/3

-meyeler

74b/3, 74b/3

-meyelerdi

B76a/7, B76a/7

-meyem

21a/9, 66b/7, B81a/11

-meyendür

51b/13

-meyesin

19a/2, 27a/7

-meyeydüm

B81b/9, B85b/6

-meyeyidüm

6a/1

-meyince

10a/13, 10b/1, 55b/12, 67b/10,
72b/8, B85a/3

-meyiser

38a/6, 38a/7, B85a/2

-meyiserdür

79a/3

-meyüp

15b/7, 17b/3, 19b/4, 26a/9, 27b/1,
30b/8, 32a/13

-mez

2a/12, 14b/13, 15a/4, 16a/10, 19b/5,
20a/2, 20b/5, 20b/11, 22b/12,
23b/11, 25a/6, 25a/6, 28b/7, 30a/9,
33b/6, 33b/12, 36b/1, 37a/9, 39a/8,
50a/12, 60b/5, 69a/13, 74b/2, 75a/5,
B73a/10, B84a/9

-mezden

19a/1, 38a/9, 39b/6

-mezdi

74b/5

-mezdüñüz

5b/5

-mezem

10b/10, 12a/8, 13b/6, 20b/9, 20b/9,
26b/5, 57b/10, 60b/3, 73b/10

-mezin

B77a/9, B77b/9

-mezler

63b/2, 63b/3

-mezler midi

30b/7

-mez mi

56a/12, B82a/1

-mez misin

57b/4, B82b/9

-mezse

77a/10

-mezseñüz

64a/12

-mezsın

20a/9, 20b/6, 20b/9, 28b/6, 28b/6,
35b/6, 50b/6, B81a/3

-mezsiz

32a/11, 35b/3

/-me/: isim-fiil eki. krş. **/-mağ/**, **/-mek/**,
/-ma/

-meñdür

65a/1

-mesi

33a/11

/-meden/: zarf-fiil eki. krş. **/-madın/**,
/-medin/

7b/4

/-medin/: zarf-fiil eki. krş. **/-madın/**,
/-meden/

16a/8, 25b/8, 47a/12, 49b/5, 49b/6,
72b/7, 78b/7, B85a/1

/-mek/: isim-fiil eki. krş. **/-mağ/**, **/-ma/**,
/-me/

3b/2, 3b/6, 3b/13, 4a/1, 4a/8, 4b/6,
6a/12, 6b/12, 7a/7, 7a/10, 13a/10,
16a/2, 16a/9, 17a/1, 17b/3, 17b/7,
19b/4, 19b/4, 19b/12, 22a/10,
25a/11, 27b/8, 27b/8, 28a/10,
28b/9, 28b/13, 29b/4, 31a/6, 31a/6,
31a/7, 31a/7, 31a/8, 31a/8, 31a/8,
31a/8, 31a/9, 31a/9, 34a/11, 38a/11,
39a/4, 42a/6, 45a/9, 46a/3, 46a/10,
48b/10, 48b/10, 48b/11, 48b/11,
49a/6, 49a/10, 49a/12, 49b/1,
49b/4, 49b/7, 49b/8, 52a/10,
52a/10, 54b/1, 55a/2, 55a/8, 56a/5,
56a/8, 56a/10, 56b/8, 59b/3, 59b/4,
59b/11, 59b/13, 60a/13, 60b/1,
60b/10, 61b/5, 61b/6, 63a/8, 63a/8,
63b/6, 64a/4, 64a/9, 64b/4, 65a/4,
72a/7, 72b/5, 72b/9, 72b/9, 73a/3,
73a/4, 73b/11, 73b/11, 74a/6,
74a/6, 74a/7, 74a/10, 75a/11,
75b/11, 77a/11, B72b/7, B74b/1,
B76a/4, B76a/4, B77b/5, B77b/5,
B83b/11, B84b/5, B84b/9, B86a/10

-mege

6b/13, 7a/3, 7a/7, 7a/8, 7a/10, 9a/3,
19a/10, 19a/13, 20a/10, 23b/8,
23b/9, 27a/4, 28b/9, 29a/13, 30a/12,
32b/9, 35b/9, 35b/12, 37a/2, 37b/8,

38b/3, 41a/9, 50b/4, 56a/12,
66b/10, 77b/5, B83b/7

-megi

56a/10, 59a/3, 63b/7, 65a/3

-megile

11b/10, 39b/1, 48a/10, 49a/8,
50a/8, 63b/7, 65a/3, 68a/6

-megüñ

59a/2, 61b/2

-mekde

20a/4, 20a/4, 20a/4, 47a/13, 52b/4,
B76b/5, B86a/9

-mekden

1b/7, 3b/12, 4a/9, 4b/3, 4b/3,
19a/12, 19a/12, 30a/8, 35b/9, 39b/8,
39b/12, 63b/9, 80b/5, 80b/5,
B78b/8, B84a/10

-mekdür

3b/10, 6b/12, 6b/12, 7a/2, 11b/4,
27a/8, 27b/2, 34a/6, 34a/6, 34a/7,
34a/7, 34a/7, 34a/8, 35a/7, 35a/7,
57b/5, 58a/8, 65a/2, 74b/7, 74b/12,
74b/12, 75b/2, B72b/7

-mekler

49b/11

-mekleri

7a/2

-meklige

3b/13, 3b/13, 4a/2, 23b/3

-mekligile

32a/7

-mekligüñ

28b/8, 59a/2

-meklikden

B86a/7

-memek

27a/2

/-mez/: olumsuz geniş zaman eki. krş. /-maz/

2a/12, 14b/13, 15a/4, 16a/10, 19b/5,
20a/2, 20b/5, 20b/11, 22b/12,
23b/11, 25a/6, 25a/6, 28b/7, 33b/6,
33b/12, 36b/1, 37a/9, 39a/8, 60b/5,
69a/13, 74b/2, 75a/5, B73a/10,
B84a/9

-emezsin

32b/2

-emezsiz

32a/8

-mezdi

74b/5

-mezdüñüz

5b/5

-mezem

10b/10, 12a/8, 13b/6, 20b/9, 20b/9,
26b/5, 57b/10, 60b/3, 73b/10

-mezin

B77a/9, B77b/9

-mezler

63b/2, 63b/3

-mezler midi

30b/7

-mez mi

56a/12, B82a/1

-mez misin

57b/4, B82b/9

-mezse

77a/10

-mezseñüz

64a/12

-mezsiz

20a/9, 20b/6, 20b/9, 28b/6, 28b/6,
35b/6, 50b/6, B81a/3

-mezsiz

32a/11, 35b/3

-(y)ümeyem

65a/1

/-mez/: olumsuz geniş zaman sıfat-fiil eki.

krş. /-maz/

30a/9, 50a/12

/-mezden/: zarf-fiil eki. krş. /-mazdan/

19a/1, 38a/9, 39b/6

/-+mı/: soru eki. krş. /-mi/

-a mı

12b/4, 71a/2

-duñ mı

40b/2

-madum mı

40b/7

-maya mı

12b/4, 71a/2

-mazlar mı

59b/5, 59b/9, 59b/11

-maz mısın

66b/2, 66b/3, 66b/4

-r mısın

B78a/6, B78b/2

-ur mı

57a/9

-ur mısız
22b/1, 22b/2

/-mış/: anlatılan geçmiş zaman eki. krş.
/-miş/
3b/9, 17a/4, 22a/3, 30a/9, 30a/9,
30a/9, 37b/13, 40b/13, 45a/13,
46b/11, 47a/4, 58b/9, 68b/7, 70b/1,
72a/10, 72a/10, 72a/10, B78a/4,
B82a/5, B82b/1, B82b/1, B83a/7,
B86b/4

-aķomıřlar
72a/9

-mamış
40b/12

-mışam
46a/7

-mışdur
11b/1, 11b/6, 13a/1, 20a/1, 22a/1,
22a/11, 23b/11, 32a/2, 32b/3,
32b/7, 33b/1, 33b/1, 33b/7, 35a/4,
35a/4, 36b/7, 39b/12, 43b/9, 48b/8,
49a/3, 49a/11, 52a/4, 53b/13, 55a/4,
59b/6, 59b/10, 60a/7, 69b/6, B73a/7

-mışıdı
53b/5

-mışlar
8a/6, 14b/9, 71b/13

-mışsın
14b/2, 14b/2, 47a/12, 47a/12

-mışsındur
B74b/4, B74b/5

-mışuz
21a/12

-urımış
17b/12, B83b/7

/-mış/: geķmiř zaman sıfat-fiili eki. krş.
/-miş/
7b/2, 13a/9, 13a/9, 14a/2, 34a/1,
34b/5, 34b/9, 40b/6, 43a/4, 44b/9,
44b/11, 54a/2, 60a/12, 62a/3, 66a/4,
B78a/8, B83a/8

-mışa
14a/3

-mış+i-ken
B78a/8

/-mışca/: zarf-fiil eki. krş. /-mışce/
78b/12

/-+mi/: soru eki. krş. /-+mı/
-dũñ mi

45b/7

-mezler midi
30b/7

-medi mi
30b/1, 30b/1

-mezler midi
30b/7

-mez mi
56a/12, B82a/1

-mez misin
57b/4, B82b/9

-dũñ mi
45b/7

-mez misin
57b/4, B82b/9

-ũr misin
13b/5, 39a/9

/-miş/: anlatılan geķmiř zaman eki. krş.
/-miş/
2b/9, 2b/9, 3b/6, 3b/7, 3b/11, 3b/12,
6a/7, 6a/12, 14b/3, 17b/11, 18b/9,
20a/7, 25b/5, 27a/11, 31b/3, 35a/8,
37a/7, 38b/4, 45a/13, 48a/6, 54a/1,
56a/10, 56a/11, 56b/9, 58a/3, 61a/5,
68a/1, B76a/5, B86b/5

-erlermiş
8a/6

-ermiş
10a/6, 46a/11, 55b/3

-memiş
16b/11, 44a/6, 44a/6, 44a/6

-memiřdũr
57a/12

-miřdũr
5a/13, 7b/9, 7b/13, 11b/7, 12a/11,
14b/5, 14b/8, 16a/7, 31a/13, 32b/7,
33b/7, 35b/1, 39a/6, 40b/3, 44a/8,
44a/9, 47b/4, 48a/8, 50b/3, 52a/12,
58a/13, 59a/4, 59a/5, 59a/8, 59b/11,
60a/6, 60a/7, 61b/8, 61b/13, 74b/2,
75a/9, 76a/6, 76b/10, 76b/12,
77b/6, B85a/7

-mişem
80a/4

-mişıdı
12a/3, 60a/12, 70a/2

-miřıdũñ
47a/4

-mişler

4a/2, 14a/11, 15b/13, 16b/5, 17b/8,
27a/9, 28b/3, 33a/2, 33a/3, 49a/11,
58b/5, 58b/8, 80b/8

-mişlerdür

6b/4, 7a/9, 20b/12, 25a/3, 25a/7,
29b/2, 32a/1, 34b/3, 41b/2, 57b/4,
61a/13, B73b/3

-mişse

4a/6

-mişsin

47a/11, 47b/1, 47b/1

-rimiş

40b/13

-ürmiş

20b/8, 56a/13, 70a/10

/-miş/: geçmiş zaman sıfat-fiili eki. krş.

/-miş/

16b/12, 17a/3, 17a/10, 27b/11,
28b/7, 37b/12, 40a/8, 43a/7,
46b/13, 47a/1, 51a/3, 59a/3, 62b/2,
64b/3, 65a/9, B81b/5

-memiş

16b/11, 44a/6, 44a/6, 44a/6

-miş 14b/6

-miş+i-ken

14a/4

/-mişce/: zarf-fiil eki. krş. /-mişca/

78b/8

/-+ñ/: II. tekil şahıs eki (iyelik menşeli).

-arduñ

13b/6

-ayduñ

4a/7

-duñ

8a/8, 17b/6, 40a/5, 40a/6, 42b/11,
42b/11, 42b/12, 68a/5, 75b/2,
75b/3, B74b/9, B74b/9, B75a/1,
B75a/1, B76b/6, B79b/10

-duñısa

8b/3

-duñ mı

40b/2

-düñ

3b/4, 16b/2, 17b/5, 29a/9, 29a/10,
29a/11, 29a/11, 30a/11, 30a/12,
32b/10, 45b/11, 45b/12, 47a/7,
70b/11, B75a/4, B75a/5, B75a/7,
B79b/11

-düñ mi

45b/7

-eyidüñ

20b/2

-erseñ

22b/4, 68b/9

-maduñ

3b/4

-medüñ

26a/7, B75a/5

-rseñ

70a/9, 70b/13

-señ

2a/6, 31b/1, 44b/2, 44b/5, 70a/3,
B82a/10

-urduñ

12a/5

-ursañ

B75a/9

-ürseñ

20a/9

/-ñ/: II. çoğul şahıs emir kipi.

krş. /-uñ/, /-üñ/

2a/2, 2a/2, 3b/9, 18a/9, 21a/4,
25b/6, 26b/11, 27a/2, 32b/13

-mañ

63a/6

-meñ

2a/3, 3b/9, 26b/10, 27a/2, 63a/7,
64a/10, 76a/1, 76a/2

/-+ñüz/: II. çoğul şahıs eki

(iyelik menşeli). krş. /-+ñüz/

-ayıdıñuz

5b/7, 5b/7

-arduñuz

5b/5, 5b/5

-arsañuz

37a/10

-dıñuz

30a/5

-duñuz

4b/9, 4b/11, 4b/11, 9a/4, 9a/5, 9a/7,
9a/12, 9a/13, 9b/1, 21a/9, 23a/10,
24a/8, 24a/10, 24a/10, 30a/7, 35b/4,
53a/1, 53a/4, 53a/8, B74a/1,
B74a/5, B74a/5

-maduñuz

9a/13, 35b/5

-sañuz

2a/12, 37a/11

-ursañuz

37a/12

/-+ñüz/: II. çoğul şahıs eki
(iyelik menşeli). **krş. /-+ñuz/**

-dũñüz

4b/10, 9a/11, 18b/1, 23a/10, 23a/12,
24a/11, 30a/6, 30a/7, 48a/10,
48a/10, 53a/5, 53a/6, 53a/6, 53a/7

-erseñüz

32a/6, 32a/7

-medũñüz

60a/5

-mezduñüz

5b/5

-mezseñüz

64a/12

-rseñüz

2a/11

-señüz

2a/12

/-r/: geniş zaman eki. krş. /-ar/, /-er/, /-ur/,
/-ür/

5a/3, 5a/3, 5a/4, 5a/8, 5a/8, 6a/4,
6b/3, 7a/1, 7b/2, 7b/6, 7b/7, 7b/11,
7b/12, 10b/12, 12a/13, 12b/1,
12b/1, 13a/8, 13a/11, 13a/12,
13a/12, 13a/12, 13a/13, 13b/10,
14a/12, 14b/7, 14b/9, 14b/10,
15b/8, 15b/9, 17a/3, 17a/4, 19b/8,
20a/2, 20b/4, 21a/5, 22b/13, 23a/3,
23a/4, 25a/11, 26b/11, 27a/3,
27b/9, 27b/11, 28a/10, 28b/9,
30a/3, 31b/5, 32b/1, 33a/6, 33a/7,
33b/12, 34b/8, 35b/8, 38b/2,
41a/12, 41b/2, 41b/5, 41b/7, 41b/9,
42a/3, 44b/10, 44b/13, 45a/1,
46a/8, 46a/9, 46a/9, 47a/13, 47b/2,
49a/8, 49b/5, 55b/6, 57b/6, 61a/8,
61a/9, 65b/6, 65b/6, 65b/7, 65b/7,
68a/9, 68a/9, 68a/12, 70b/7, 72a/12,
76b/2, B72b/11, B73a/11, B73b/5,
B75a/10, B77a/9, B78a/4, B79a/4,
B79a/5, B80a/2, B83b/8, B86b/2,
B86b/2, B86b/5, B86b/5

-ram

12a/7, 12a/8, 37b/7

-rdı

13b/12, 24a/6, 39a/2, B77a/3,
B81a/2, B81b/7

-rdı

22a/4, 69a/8, B81a/5, B81a/8

-rem

12a/7, 18b/2, 33a/11, 66b/13, 80a/5

-rıdı

B81a/5, B81a/8, B81b/3

-rici

6a/10

-ridi

21b/12, 32b/11, B76b/2, B81a/10,
B81b/2, B82a/9

-rimiş

40b/13

-rlar

72a/6

-rler

2b/7, 4b/7, 5a/12, 5b/11, 21b/2,
27a/4, 27a/8, 27b/6, 27b/10, 29b/2,
41a/9, 42a/4, 50a/7, 50a/9, 51a/9,
51a/13, 52a/3, 53b/7, 54a/1, 72a/2,
78a/12, 78b/2, 78b/9, B72b/8,
B73b/8, B82b/10, B82b/11

-rlerdi

51a/12, 59b/2, 59b/4

-rleridi

12a/2

-r mısın

B78a/6, B78b/2

-rsa

26a/2

-rse

2b/2, 2b/3, 2b/4, 6a/10, 36a/6,
46a/5, 60b/7, 63b/4, B79a/2,
B80a/2, B80a/2, B80a/4

-rseñ

70a/9, 70b/13

-rseñüz

2a/11

-rsın

12a/4, 20a/13, 37b/6, 47b/6, 49b/13

-rsız

35b/4

-rsin

4a/6, 20b/5, 28b/5, 30a/13, 30b/5,
33a/9, 71a/1

-rsiz

5b/6, 22b/2, 35b/2, 52b/3, 52b/3

/-r/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-ar/,
/-er/, /-ur/, /-ür/

38b/13, 70a/8
/-sa/: şart kipi. krş. /-se/
 2a/2, 2a/6, 2b/4, 3b/7, 4b/12, 5a/10,
 6a/5, 6a/11, 6b/8, 7a/11, 9a/2,
 9a/10, 9b/9, 10a/7, 12b/12, 12b/12,
 13a/9, 14b/11, 17b/7, 18b/13,
 19b/3, 20a/6, 21b/4, 23a/13,
 23b/11, 25a/8, 27a/3, 28a/2, 32a/9,
 33b/8, 33b/13, 34a/1, 34a/1, 34a/2,
 34b/3, 34b/3, 34b/4, 34b/6, 34b/9,
 34b/11, 34b/13, 35a/8, 35b/9,
 35b/10, 35b/11, 36a/7, 36a/12,
 36b/1, 36b/9, 39b/10, 41b/2, 42a/2,
 43b/11, 44b/4, 44b/10, 49b/7,
 50b/4, 51a/3, 55a/10, 55b/6,
 55b/10, 58b/7, 59b/12, 62a/13,
 62a/13, 66a/7, 69a/8, 71a/1, 71a/2,
 71a/3, 71a/4, 72b/11, 72b/11,
 72b/12, 72b/12, 73a/6, 73b/9,
 76b/12, 77b/1, 78a/2, 78a/9, 78a/9,
 78a/10, 78a/11, 78b/3, 78b/5,
 78b/8, 78b/10, 78b/10, 78b/11,
 78b/11, 78b/12, 80a/2, B73a/6,
 B73a/11, B77b/10, B82a/7, B82a/8,
 B84a/11, B85b/2, B85b/5, B85b/9
-arsañuz
 37a/10
-dışa
 62b/12, B73a/3
-duñisa
 8b/3
-masa
 14b/11, 34b/7, 34b/7, 39b/13,
 77a/1, 77a/1
-masayıldı
 42a/2
-mazlarısa
 50a/9
-mazsa
 6b/3, 7b/2
-rsa
 26a/2
-salar
 55a/2, 64b/3, 77b/9, B85b/2
-sam
 38b/12
-sañuz
 2a/12, 37a/11
-saydı

74b/4
-ursa
 6a/3, 13a/10, 15b/8, 22b/5, 22b/7,
 26a/2, 34b/8, 40b/6, 40b/9, 40b/9,
 51a/1, 67b/9, B75b/8
-ursañ
 B75a/9
-ursañuz
 37a/12
/-se/: şart kipi. krş. /-sa/
 2a/11, 2b/2, 2b/3, 2b/4, 2b/5, 3a/9,
 3a/10, 3a/10, 3a/10, 9a/6, 9a/6,
 9a/10, 9a/12, 9b/3, 9b/4, 9b/11,
 9b/12, 13a/6, 17a/10, 18a/7, 18a/9,
 18b/7, 19a/5, 21b/2, 22b/7, 24a/12,
 24a/12, 25a/8, 26a/7, 26a/8, 28a/2,
 29a/2, 29a/3, 30a/3, 30a/4, 34b/12,
 40b/6, 47a/11, 47b/1, 48b/8, 50b/4,
 51a/3, 51a/7, 52a/12, 55b/1, 55b/1,
 55b/6, 55b/11, 56a/2, 56a/10,
 59a/2, 59a/3, 59a/3, 59a/8, 59b/6,
 62a/3, 65b/11, 69a/8, 69b/10,
 69b/10, 72b/7, 72b/7, 73a/2, 74a/1,
 74a/2, 77a/8, 77a/9, 79b/13,
 B73a/9, B73a/10, B73a/11, B76a/4,
 B79b/10, B80a/4, B81a/2, B82a/7,
 B84a/8, B84b/4, B85a/1, B85a/1,
 B85b/2, B85b/2, B85b/5, B85b/6,
 B85b/9, B85b/10, B86a/2
-dise
 2b/11, 2b/12, 2b/12, 3a/1, 23a/1,
 23a/2, 39b/2, 66a/5
-dümise
 17b/12, 38b/13
-erse
 7a/8, 13a/7, 19a/5, 26a/2, 71b/10,
 77a/10, B85a/7
-erseñ
 22b/4, 68b/9
-erseñüz
 32a/6, 32a/7
-mese
 69a/8
-mezse
 77a/10
-mezseñüz
 64a/12
-mişse
 4a/6

-rse
2b/2, 2b/3, 2b/4, 6a/10, 36a/6,
46a/5, 60b/7, 63b/4, B79a/2,
B80a/2, B80a/2, B80a/4

-rseñ
70a/9, 70b/13

-rseñüz
2a/11

-seler
59b/6, 64b/3

-sem
B85b/10

-señ
2a/6, 8b/2, 31b/1, 44b/2, 44b/5,
48a/7, 70a/3, B82a/10

-señüz
2a/12, B78a/1

-ubilürse
78b/11

-ürse
39b/8

-ürseñ
20a/9

/-+sın/: II. tekil şahıs eki (zamir menşeli).
krş. /-+sin/

-acağsın
45b/13, 76a/12

-arsın
18b/8, 20a/13, 24a/13, 28b/5,
35b/6, 42a/2, 47b/10, 47b/11,
49a/3, 50b/6, 66b/4, B78b/9

-mayasın
19b/13, 70b/3

-maz mısın
66b/2, 66b/3, 66b/4

-mazsın
20a/10, 20a/13, 20a/13, 32a/10,
37b/3, 50b/6

-mıışsın
14b/2, 14b/2, 47a/12, 47a/12

-mıışsındur
B74b/4, B74b/5

-r mısın
B78a/6, B78b/2

-rsın
12a/4, 20a/13, 37b/6, 47b/6, 49b/13

-updurursın
14b/5

-ursın

4a/5, 7b/7, 14b/4, 20a/13, 20b/1,
22b/5, 24a/13, 32a/11, 35b/6,
37b/4, 39b/7, 66b/3, B74b/10,
B77b/4

/-sın/: III. tekil şahıs emir kipi.

krş. /-sun/, /-sün/
14b/5

/-+sız/: II. çoğul şahıs eki
(zamir menşeli). krş. /-+sız/

-asız
11b/12, 24a/6, 42a/8, 43b/9,
43b/10, 43b/10, 43b/11, 48b/9,
48b/12, 49a/9, 49a/9, 49a/10,
52b/12, 55a/7

-acağsız
2a/10, 22b/3

-arsız
26a/13, 32a/13, 63b/9

-mayasız
38a/8, 38a/8

-mazsız
49b/2

-rsız
35b/4

/-+sin/: II. tekil şahıs eki (zamir menşeli).
krş. /-+sın/

-esin
14a/13, 14b/2, 14b/6, 14b/8, 27a/5,
37b/11, 42a/3, 44b/7, 46a/1, 47a/1,
47b/2, 68b/11

-(y)esin
70a/9, 70b/13

-eceksin
24b/1

-ersin
16b/3, 20a/8, 20a/11, 20a/12,
30a/10, 47b/11, 47b/11, 47b/12,
70a/6

-meyesin
19a/2, 27a/7

-mez misin
57b/4, B82b/9

-mezsin
20a/9, 20b/6, 20b/9, 28b/6, 28b/6,
35b/6, 50b/6, B81a/3

-rsin
4a/6, 20b/5, 28b/5, 30a/13, 30b/5,
33a/9, 71a/1

-ür misin

13b/5, 39a/9
 /-+siz/: II. çoğul şahıs eki
 (zamir menşeli) krş. /-+sız/
 -esiz
 11b/11, 18a/2, 24a/6, 32b/1, 44b/2
 -eceksiz
 32a/12, 32b/3
 -mezsiz
 32a/11, 35b/3
 -rsiz
 5b/6, 22b/2, 35b/2, 52b/3, 52b/3
 /-sun/: III. tekil şahıs emir kipi.
 krş. /-sün/, /-sın/
 3b/10, 6a/5, 11a/8, 19a/11, 25b/2,
 26b/12, 26b/12, 36b/10, 36b/10,
 42b/9, 44b/13, 45a/4, 45a/9, 47a/10,
 49b/11, 51a/10, 51a/10, 51a/10,
 56a/6, 56a/6, 56a/9, 56a/9, 59a/9,
 59a/11, 59a/11, 66b/7, 67b/3, 68a/7,
 69b/3, 79b/11
 -masun
 21a/10, 25b/11, 26a/12, 64a/9,
 75b/12
 /-sunlar/: III. çoğul şahıs emir kipi.
 krş. /-sünler/
 45a/8, 45a/8, 59a/11, 71b/6, 71b/7,
 71b/7, 71b/8, 72b/2, B76b/10
 -masunlar
 26b/1, 71b/6, 71b/8
 /-sün/: III. tekil şahıs emir kipi.
 krş. /-sun/, /-sın/
 6a/4, 6a/6, 15b/12, 23b/12, 24a/1,
 29a/6, 29a/6, 46a/4, 67b/3, 67b/3,
 69b/8, B75a/7
 -mesün
 19a/9, 61b/5, 70a/9
 /-sünler/: III. çoğul şahıs emir kipi.
 krş. /-sunlar/
 77b/10, B73b/1, B73b/1, B73b/1
 -mesünler
 70b/7, 71b/8
 /-u/: zarf-fiil eki. krş. /-a/, /-e/, /-ı/, /-i/, /-ü/
 -ubilürse
 78b/11
 -ugeldi
 45b/9, 60a/9
 -uvirür
 B73a/10
 -(y)ualdayu

22a/4
 -(y)uvir
 39a/4, 40a/12
 -(y)uvire
 72b/4
 -(y)uyorur
 38b/9
 -(y)uyorurdu
 38b/8
 /-ucağ/: gelecek zaman sıfat-fiili eki. krş.
 /-acağ/, /-ecek/, /-cek/
 13a/10
 /-uñ/: II. çoğul şahıs emir kipi.
 krş. /-üñ/, /-ñ/
 3b/2, 6a/13, 6b/1, 6b/1, 9b/9, 17a/5,
 17a/6, 18a/6, 18a/8, 18a/10, 23a/11,
 24a/5, 32a/9, 36a/3, 41b/10, 41b/11,
 42a/8, 42a/12, 48a/9, 58b/12,
 58b/12, 61a/2, 63b/8, 63b/10,
 64a/8, 65b/3, B77b/11
 /-up/: zarf-fiil eki. krş. /-üp/, /-üben/
 1b/2, 1b/10, 3b/11, 3b/12, 4a/7,
 4b/5, 4b/13, 5b/2, 5b/3, 5b/6, 5b/12,
 6a/9, 6a/11, 6b/7, 7b/1, 7b/8, 8a/12,
 8b/5, 9a/8, 9a/11, 10b/6, 11a/12,
 11b/9, 11b/10, 12a/9, 12b/3, 12b/3,
 12b/5, 13b/5, 18a/10, 18a/11,
 18b/1, 21b/6, 23a/5, 23a/6, 24a/2,
 25a/11, 26a/4, 26b/6, 26b/9, 27b/4,
 27b/7, 28b/8, 29a/9, 30a/4, 30b/4,
 31b/8, 32a/3, 32a/6, 32b/6, 33b/9,
 34a/1, 34a/13, 34b/7, 36a/7, 37a/11,
 37b/1, 37b/2, 37b/2, 37b/3, 38a/10,
 38b/8, 38b/9, 38b/13, 39a/2, 39a/5,
 39a/5, 39a/10, 40a/4, 40a/10,
 40a/11, 40b/10, 40b/13, 46b/3,
 48b/7, 48b/9, 48b/10, 48b/11,
 48b/12, 48b/13, 52b/11, 56b/8,
 58b/2, 58b/2, 59b/13, 61a/12,
 63a/6, 64a/5, 64b/4, 64b/12, 65a/1,
 66a/6, 66b/12, 67a/4, 68a/12,
 68b/5, 69b/6, 72a/12, 73b/5,
 74a/13, 75a/8, 75b/2, 76a/13,
 76a/13, 80b/7, B73b/9, B74b/5,
 B76a/3, B76a/4, B76a/7, B77a/10,
 B77b/1, B78a/9, B82a/3, B83a/3,
 B83b/11, B85b/3, B86a/6
 -(y)up
 13a/2, 20a/13, 49a/10, 77a/12

-ma(y)up
48a/6, B86a/3

/-updurur/: belirli geçmiş zaman eki.
krş./-üpturur/
10b/5

-updururlar
59b/12

-updurursın
14b/5

/-ur/: geniş zaman eki. krş. /-ar/, /-er/, /-ür/, /-r/

1b/12, 2a/3, 2a/7, 2a/13, 2b/1,
3b/13, 4a/1, 4a/12, 4a/12, 4b/6,
4b/8, 4b/13, 5a/10, 6a/3, 6a/4,
6a/10, 6a/11, 6a/12, 6b/2, 6b/8,
6b/10, 6b/12, 6b/13, 7a/5, 7a/7,
7a/7, 7a/9, 7a/10, 7a/10, 7a/13,
7b/3, 7b/9, 8b/6, 10a/5, 10a/8,
10a/12, 10b/9, 10b/12, 10b/13,
11a/1, 11a/1, 11a/2, 11a/3, 11a/5,
11a/7, 11a/11, 11b/8, 12b/13,
12b/13, 12b/8, 12b/8, 12b/10,
12b/11, 12b/12, 12b/12, 12b/12,
12b/12, 13a/7, 13a/8, 13a/11,
13a/11, 13a/13, 13a/13, 13b/9,
13b/11, 14a/8, 15a/1, 15a/1, 15b/5,
15b/6, 15b/9, 15b/12, 16a/3, 16a/3,
16a/4, 16a/10, 16a/13, 16b/8,
16b/8, 16b/9, 16b/10, 16b/12,
17a/11, 17b/7, 17b/13, 18a/5,
19a/6, 19a/6, 19b/5, 20b/11, 21a/3,
22a/8, 22a/12, 22b/10, 23a/7,
23b/6, 23b/8, 24a/4, 24b/4, 25b/11,
26a/10, 26b/3, 26b/9, 28a/3, 28a/6,
28a/8, 28a/10, 28b/13, 29a/5,
29b/4, 31a/13, 32a/4, 32b/11,
32b/13, 33a/3, 33a/4, 33b/2, 33b/2,
33b/5, 33b/5, 33b/13, 34b/8, 34b/9,
34b/11, 34b/12, 34b/13, 34b/13,
35a/1, 35a/2, 35a/5, 35a/8, 35a/10,
35b/5, 35b/11, 35b/13, 36a/1,
36a/3, 36a/5, 36a/8, 36a/13, 37a/3,
37a/8, 37b/2, 38a/13, 38b/1, 38b/2,
38b/2, 38b/3, 38b/4, 39a/8, 40b/11,
41a/11, 41b/7, 41b/9, 41b/13,
42a/1, 42a/7, 42a/12, 42b/3, 44b/5,
44b/5, 44b/9, 45a/12, 47b/3,
47b/10, 48a/13, 48b/13, 49a/5,
49a/6, 49a/6, 49a/8, 49b/1, 49b/1,

49b/4, 49b/5, 49b/7, 50b/8, 51a/3,
51a/3, 51a/4, 51a/4, 51a/5, 51a/5,
51a/7, 51a/8, 51b/8, 52a/12, 53b/7,
54b/1, 54b/2, 54b/11, 54b/11,
55a/2, 55a/3, 55a/5, 55a/8, 57b/11,
58b/3, 58b/3, 58b/8, 59a/3, 59a/3,
59a/3, 59a/6, 59b/6, 59b/10, 60b/7,
60b/13, 61a/9, 61a/11, 61a/12,
61a/12, 62a/3, 63a/2, 63a/9, 63a/10,
63a/11, 63b/5, 63b/5, 63b/8,
63b/12, 64a/6, 65a/4, 65a/13,
65b/6, 65b/8, 65b/8, 65b/9, 66a/1,
66a/12, 67a/10, 67b/5, 68a/9,
70b/6, 71a/3, 71a/4, 71a/5, 73a/1,
74b/1, 75a/3, 75a/4, 75a/9, 75b/9,
75b/11, 77a/8, 78a/11, 80a/7,
B73a/4, B73a/9, B73a/11, B73a/11,
B75a/11, B76a/2, B76a/5, B77b/5,
B82b/5, B83a/11, B86b/4

-ivarur

B73b/7

-uram

2a/1, 11b/11, 39b/9, 41a/7

-urdi

12a/3, 14a/2, 14a/2, 14a/3, 22a/1,
22a/2, 23b/10, 36b/3, 39b/4,
B76a/11, B80a/6, B80a/9, B82a/5

-urdum

67a/13

-urduñ

12a/5

-urımış

17b/12, B83b/7

-urın

B78b/4

-urken

68a/4

-urlar

20b/10, 50a/13, 50b/1, 67b/6,
71a/9, 75a/13, 75b/1, B73b/2,
B73b/3, B73b/3, B73b/9

-urlardı

4b/13

-ur mı

57a/9

-ur mısız

22b/1, 22b/2

-urmuş

11b/3, 14a/6

-ursa

6a/3, 13a/10, 15b/8, 22b/5, 22b/7,
26a/2, 34b/8, 40b/6, 40b/9, 40b/9,
51a/1, 67b/9, B75b/8

-ursañ

B75a/9

-ursañuz

37a/12

-ursın

4a/5, 7b/7, 14b/4, 20a/13, 20b/1,
22b/5, 24a/13, 32a/11, 35b/6,
37b/4, 39b/7, 66b/3, B74b/10,
B77b/4

-ursız

52b/10, 63b/9

-uruz

59b/13

-(y)uyorur

38b/9

-(y)uyorurdu

38b/8

/-ur/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-ar/,

/-er/, /-ür/, /-r/

41a/12, 43b/1, 63a/7, 71a/6

/-+uz/: I. çoğul şahıs eki (zamir menşeli).

krş. /-+vuz/, /-+üz/

-mışuz

21a/12

-uruz

59b/13

/-ü/: zarf-fiil eki. krş. /-a/, /-e/, /-ı/, /-i/, /-u/

-üürüñ

68b/4

-(y)ümezem

65a/1

/-üben/: zarf-fiil eki. krş. /-up/, /-üp/

23b/13, 74a/9

/-üñ/: II. çoğul şahıs emir kipi.

krş. /-uñ/, /-ñ/

3a/5, 3b/3, 5b/4, 18a/8, 23a/9,
23b/3, 23b/8, 24a/4, 24a/9, 24a/9,
24a/10, 32a/9, 47a/2, 61a/2, 64a/12,
67b/8, 68a/1, 69b/1

/-üp/: zarf-fiil eki. krş. /-up/, /-üben/

2a/1, 2a/3, 3a/4, 3b/4, 4b/1, 4b/2,
4b/3, 5a/9, 5a/12, 5a/13, 5b/5, 5b/9,
6a/5, 6a/7, 6b/8, 6b/13, 7b/4, 7b/6,
7b/13, 8a/7, 8b/5, 8b/5, 9a/13, 9b/1,
9b/7, 9b/10, 10a/7, 11b/2, 11b/5,

12a/5, 12a/9, 12a/11, 12a/12, 12b/2,
12b/3, 13a/7, 13b/7, 14b/3, 14b/13,
15a/11, 15b/2, 15b/3, 15b/13,
16a/3, 16a/5, 16a/6, 16a/7, 16a/8,
16a/11, 16b/2, 17a/6, 17a/7, 17a/9,
17b/2, 17b/2, 17b/12, 18a/1, 18a/7,
18a/9, 18a/12, 18b/9, 18b/13,
19a/5, 19a/6, 19a/10, 19b/12, 20a/7,
20b/6, 21a/1, 21a/3, 21a/8, 21a/9,
21b/1, 21b/1, 21b/4, 21b/6, 21b/11,
22a/3, 22b/2, 22b/6, 23b/2, 24b/7,
24b/13, 25a/2, 25a/3, 25a/4, 25a/7,
25b/12, 26a/4, 26b/1, 27a/6, 27a/8,
27a/10, 27b/4, 27b/5, 27b/7, 27b/8,
27b/11, 28a/1, 28b/1, 28b/3, 28b/8,
29a/2, 29a/3, 29a/9, 29a/10, 29a/11,
29b/5, 30a/2, 30a/3, 30a/6, 30b/8,
30b/9, 30b/13, 31a/6, 31a/7,
31a/11, 32b/11, 33a/9, 33a/13,
33b/1, 34b/6, 34b/7, 34b/12,
34b/13, 35a/9, 35b/3, 36a/7, 36a/7,
37a/3, 37b/8, 38a/1, 38a/8, 38a/9,
38a/10, 38b/13, 39a/3, 39a/3, 39a/8,
39a/9, 39a/9, 39b/12, 40a/6, 40a/8,
40b/4, 40b/5, 41a/2, 41a/4, 41b/5,
44a/12, 45a/1bir, 45a/4, 45b/9,
46b/5, 47b/12, 48b/5, 50a/7,
51b/13, 53a/4, 53b/2, 54b/1, 57a/4,
58a/7, 58a/10, 59b/8, 61a/5, 61a/11,
61a/13, 61b/5, 63b/1, 63b/13,
66a/9, 67a/2, 67a/5, 68a/4, 68b/4,
69a/12, 69b/7, 69b/7, 71b/3, 73a/6,
74a/9, 74b/8, 74b/13, 74b/13,
75a/11, 76b/9, 76b/13, 77a/8,
77a/9, 77b/11, 78a/1, 80b/7,
B73a/6, B73b/3, B73b/3, B73b/6,
B74a/4, B74b/2, B74b/11, B75a/6,
B75a/9, B75a/10, B75b/5, B75b/5,
B82a/6, B83a/4, B83a/6, B85a/2,
B85a/8, B86a/6

-me(y)üp

15b/7, 17b/3, 19b/4, 26a/9, 27b/1,
30b/8, 32a/13

-(y)üp

1b/9, 2a/3, 4a/5, 4b/6, 13a/2, 20b/7,
45a/2, 64b/12, 76b/3, 77a/12,
B73a/9

/-üpturur/: belirli geçmiş zaman eki. krş.

/-updurur/

-üptüruram

39a/10

/-ür/: geniş zaman eki. krş. /-ar/, /-er/, /-ur/, /-r/

3a/2, 8a/5, 8a/10, 11b/1, 13a/9, 13b/4, 13b/10, 14b/13, 15a/3, 16a/2, 16a/3, 16b/1, 16b/7, 16b/8, 16b/8, 17a/3, 17a/11, 17b/7, 17b/8, 18b/4, 18b/8, 18b/13, 19b/4, 19b/8, 19b/10, 20b/3, 21a/5, 21a/5, 21a/8, 21a/11, 21a/11, 21a/12, 22a/9, 23b/2, 24a/8, 24a/13, 24b/6, 24b/9, 24b/12, 25a/12, 27a/4, 27a/7, 27a/12, 27b/9, 27b/12, 27b/13, 30a/1, 30a/11, 30b/1, 30b/2, 30b/4, 33a/3, 33b/4, 33b/6, 34b/12, 34b/12, 34b/13, 35a/1, 35a/3, 35a/3, 35a/5, 35b/12, 36a/1, 37a/11, 37b/6, 38a/11, 38a/12, 39a/7, 39a/8, 39a/9, 39b/4, 39b/12, 40b/1, 40b/3, 40b/5, 41a/4, 41a/9, 41a/11, 41a/13, 41b/5, 43b/4, 43b/5, 45a/1bir, 45a/3, 45a/11, 45b/2, 45b/7, 45b/10, 46a/1, 46a/11, 46b/4, 46b/8, 49a/1, 49a/1, 49a/2, 50a/4, 50b/5, 50b/13, 51a/2, 51a/6, 51a/7, 51a/13, 51b/1, 52a/6, 52b/5, 54a/5, 54a/11, 54b/6, 54b/8, 55b/8, 56a/6, 56a/13, 56b/10, 57a/3, 57b/11, 58a/10, 59b/6, 60b/12, 61a/3, 61b/3, 61b/3, 61b/4, 62a/12, 63a/6, 63a/10, 63b/1, 63b/6, 63b/11, 64b/10, 65b/6, 66b/9, 67a/11, 67b/6, 67b/8, 69b/1, 70a/8, 70a/10, 70b/6, 71a/1, 71a/3, 71a/4, 71a/4, 71a/11, 71a/12, 71a/12, 71b/3, 71b/12, 71b/13, 72a/8, 72a/13, 73b/8, 75a/1, 75a/6, 75b/2, 75b/6, 75b/8, 76a/4, 76b/1, 77a/2, 77b/7, 78a/2, 78a/11, 78b/2, 78b/6, 78b/6, 78b/8, 79b/9, 80a/3, B73a/3, B73b/5, B73b/6, B74b/7, B76b/3, B78a/3, B78a/4, B78a/6, B78b/3, B78b/4, B78b/9ben, B79a/11, B79a/11, B79b/1, B79b/1, B79b/2, B79b/2, B79b/3, B79b/3, B79b/5, B80b/9, B81b/6, B82a/2, B82a/9, B82b/5, B83b/1, B83b/5, B84a/9,

B84b/1, B86a/1, B86a/4, B86b/1, B86b/2, B86b/4, B86b/6

-ivirür B79a/2**-uvirür** B73a/10**-ürdi**

15a/3, 21a/13, 21b/10, 22a/1, 22a/2, 24a/7, 46b/10, B78b/6, B81a/2, B81b/8, B81b/10, B82a/6, B82a/8

-ürdüm

13b/5

-ürem

9b/3, 9b/4, 20a/1, 26b/6, 28b/9, 46a/12, B83b/8

-ürin

13a/11, B83a/10, B83b/1

-ürler

5a/5, 5a/5, 5a/6, 5a/13, 20b/10, 50a/7, 51a/6, 71a/8, 71b/10, 72a/1, 72a/3, 72a/12, B73b/8

-ürlerdi

B78b/1

-ürmi

51a/13

-ürmisin

13b/5, 39a/9

-ürmiş

20b/8, 56a/13, 70a/10

-ürse

39b/8

-ürseñ

20a/9

-ürsin

6a/8, 13a/2, 14b/9, 20a/10, 20a/10, 47a/1, 75a/13

-ürüz

18b/11

/-ür/: geniş zaman sıfat-fiili eki. krş. /-ar/, /-er/, /-ur/, /-r/

20b/9, 52a/10, 52a/10, 71a/4, 71a/4

/-+üz/: I. çoğul şahıs eki (zamir menşeli). krş. /-+vuz/, /-+uz/**-erüz**

59b/3, B75a/10

-ürüz

18b/11

/-+vuz/: I. çoğul şahıs eki

(zamir menşeli). krş. /-+uz/, /-+üz/

-avuz

16b/7

SIKLIK DİZİNİ

ol-	834	üzer	65	dāyimā	46
ki	656	gün	63	git-	46
ve	550	mecmūʿ	63	şoñra	46
it-	541	mü'min	63	hāl	45
dağı	441	şol	63	kat	45
ya'nī	330	yok	63	murdār	45
bir	329	Muhammed-i		şeytān	45
di-	315	Muṣtafa	62	āh̄iret	44
Hak Ta'alā	267	terk	62	od	44
ol	268	tā'at	61	bağ-	43
eyle-	242	al-	60	biñ	43
ben	218	ol	60	sebeb	43
bu	211	yüz (I)	60	ziyāde	43
gel-	175	ʿazāb	59	ağla-	42
hazret	166	gibi	59	işle-	42
vir-	156	zinā	59	tā	42
eyt-	149	iy	58	el	41
gör-	149	Resūl	58	gettir-	41
dünyā	138	bil-	57	helāk	41
kıl-	136	ʿamel	56	nefs	41
pes	135	siz	56	biri	40
gerek	127	tevbe	56	kendü	40
anun	124	var	56	kul	40
zīrā	121	korğ-	55	saña	40
diyu	115	Allāh	54	çık-	39
buyur-	114	dürlü	53	rahmet	39
nitekim	112	iki	53	nazar	38
ne	111	ölüm	53	ümme	38
günāh	110	aña	52	ʿömr	37
her	105	eyit-	52	peygamber	37
kişi	101	iç-	51	āh̄ir	36
ʿibādet	94	oğlan	51	geç-	36
imdi	90	pāzişāh	51	sen	36
yir	81	var-	50	fāsık	35
eger	77	yarın	50	(r.a.)	35
iç	76	gir-	49	anlarun	34
kim (I)	73	kadār	49	gündüz	34
meşgūl	72	gice	48	hemān	34
(s.a.s.)	71	nesne	48	kez	34
cehennem	70	şālih	48	yüz (II)	34
harām	67	kıyāmet	47	anı	33
gönül	66	vakt	47	cān	33
yā	66	andan	46	kaç-	33
ādem	65	ʿavrat	46	Kelām-ı	
namāz	65	biz	46	Mecīd	33

sev-	33	ko-	24	oğul	18
yi-	33	Tañrı	24	ta'ām	18
ehl	32	taş	24	uçmak	18
haber	32	degin	23	yidi	18
hātūn	32	ni'emet	23	zāhir	18
cennet	31	olun-	23	aşl	17
dāyima	31	şu	23	ayak	17
eyle	31	şūret	23	ayruk	17
kal-	31	süci	23	i-	17
baş	30	emr	22	karşu	17
hāşıl	30	hayr	22	kaya	17
ulu	30	İsā	22	ma'ni	17
vech	30	niçe	22	taqvā	17
ba'zı	29	yıl	22	Allāhü Ta'alā	16
fıkr	29	'aql	21	birle	16
iş	29	anlara	21	biş	16
kāfir	29	belki	21	cevāb	16
bul-	28	emīn	21	dost	16
degül	28	fānī	21	du'ā	16
dut-	28	işit-	21	evvel	16
hikāyet	28	key	21	hüküm	16
korķu	28	ma'siyet	21	illā	16
rahmetü'l-lāhi		niçün	21	ķara	16
'aleyh	28	sa'adet	21	muṭī'	16
beğāyet	27	sevāb	21	olın-	16
īmān	27	şerr	21	otur-	16
ammā	26	ṭur-	21	rek'at	16
āyet	26	zıkr	21	ur-	16
içün	26	ziyān	21	üç	16
kim (II)	26	'āşī	20	yāhūd	16
livāṭa	26	cezā	20	ağaç	15
nice	26	gök	20	ağız	15
öl-	26	düş-	20	anlar	15
senüñ	26	'izzet	20	beden	15
yā	26	kimse	20	cehd	15
añ-	25	māl	20	dürlü dürlü	15
ard	25	ma'lūm	20	gey-	15
fi'l-hāl	25	oku-	20	maḥabbet	15
ķoy-	25	aşāğa	19	maḳşūd	15
nāgāh	25	cem'	19	senden	15
rivāyet	25	fesād	19	seni	15
sā'at	25	ḥadīş	19	u	15
şor-	25	ḥelāl	19	yarat-	15
bile	24	yoldaş	19	zinhār	15
çok	24	āh	18	'aleyhi's-selām	14
çünki	24	altun	18	birkaç	14
göz	24	bugün	18	dile-	14
dört	24	İlāhī	18	dur-	14
ķabūl	24	ķabr	18	er	14

ev	14	kaşd	12	uğra-	11
fülân	14	kuyu	12	ü	11
kanı	14	lâyık	12	yâhûz	11
katı	14	Manşûr	12	yat-	11
Qur'ân	14	meşâyih	12	zahmet	11
Muhammed	14	müttakî	12	zamân	11
ne'üzûbi'l-lâhi		niteki	12	beşâret	10
min zalike	14	on	12	bırak-	10
nûr	14	şıdk	12	depele-	10
sermâye	14	söz	12	eren	10
Süleymân	14	sünnet	12	evliyâ	10
şeyh	14	sür-	12	gayrı	10
yalvar-	14	şehvet	12	gine	10
yitiş- (I)	14	şekâvet	12	Hak	10
ad	13	şu	12	halk	10
ara	13	tizcek	12	hizmet	10
Cebrâyl	13	‘ulemâ	12	höz	10
fısk	13	yan-	12	ırak	10
hiç	13	yapış-	12	ıssı	10
mahrûm	13	yigrek	12	kavm	10
nazm	13	yil	12	kerâmet	10
nefes	13	yuşaru	12	kitâb	10
öldür-	13	alt	11	kurtul-	10
sağal	13	ana	11	mağrûr	10
sûre	13	‘azamet	11	münâfık	10
tamâm	13	bâtın	11	oğlancuk	10
um-	13	beñze-	11	‘ömür	10
yol	13	berü	11	öñdin	10
yüce	13	dîn	11	sakın-	10
‘aceb	12	eşer	11	sakla-	10
ağü	12	eşek	11	şohbet	10
ağbâr	12	feryâd	11	şerî‘at	10
anda	12	firişte	11	vâcib	10
anları	12	hadd	11	viril-	10
‘azîz	12	harâb	11	yan	10
bölük	12	harc	11	yaradıl-	10
büyük	12	hışm	11	yavuz	10
dâyim	12	hisâb	11	yaz-	10
ebedî	12	îmânsuz	11	zâyi‘	10
fi‘l	12	kapu	11	ağ-	9
firişteh	12	kimi	11	ağça	9
gâfil	12	koğu	11	âvâz	9
gider-	12	la‘net	11	‘Azrâ‘îl	9
güneş	12	mağâm	11	bâkî	9
hakîr	12	men‘	11	belâ	9
hakık	12	muğalefet	11	câriye	9
hasenât	12	râhat	11	cemâ‘at	9
idici	12	şarf	11	çek-	9
kırdış	12	söyle-	11	çıkar-	9

defter	9	kılıç	8	hay	7
düşmān	9	kız	8	hem	7
emred	9	köşk	8	İbni ʿAbbās	7
göster-	9	kuru	8	idin-	7
gümiş	9	küfr	8	ihlāş	7
ḫalāyık	9	loşma	8	ikinci	7
hergiz	9	meger	8	iley	7
ḫitāb	9	melūl	8	in-	7
iñen	9	muḥabbet	8	is/-ssi	7
irkek	9	mürīd	8	it	7
kan	9	Müsülmān	8	kab	7
kurtul-	9	nāzük	8	karış-	7
lezzet	9	āzī	8	kat-	7
Lūt	9	Resūla'l-lāh	8	kes-	7
maşlahat	9	şahābe	8	laṭīf	7
mel'ūn	9	selām	8	nihāyet	7
muḥkem	9	şığır	8	olucı	7
öğret-	9	sultān	8	omuz	7
ʿÖmer	9	taḥkīk	8	oruç	7
şabāḥ	9	ṭaleb	8	pāk	7
şer, rri	9	tesbīḥ	8	şādık	7
toğ-	9	toprak	8	suʿāl	7
ton	9	uy-	8	şükr	7
utan-	9	yitmiş	8	tīz	7
yağ-	9	zāyil	8	tuy-	7
yigirmi	9	ʿaksī	7	uyku	7
yigit	9	ancak	7	vesvese	7
zerre	9	anlardan	7	viribi-	7
ʿābid	8	artuk	7	yağ-	7
aç-	8	artur-	7	yakın	7
ādet	8	aşşı	7	yarak	7
ʿākıl	8	ata	7	yığ- (II)	7
beyān	8	ʿAzrāyil	7	yoḥsa	7
biregü	8	bağş	7	zārı zārı	7
Çalab	8	barmağ	7	ağırla-	6
dil	8	birez	7	aḥşam	6
diril-	8	bunca	7	aʿlā	6
dön-	8	cemīle	7	ʿālem	6
egerçi	8	çāre	7	altı	6
fāyide	8	çün	7	ancılayın	6
gölge	8	dāne	7	ʿāşık	6
götür-	8	dönder-	7	az	6
günāhkār	8	düz-	7	bal	6
Ḥālīk	8	Ebū Yūsuf	7	biç-	6
ḫarīr	8	ek-	7	boyun	6
iste-	8	erit-	7	delīl	6
kādr	8	esrük	7	dere	6
kaṭre	8	geçür-	7	düş	6
kerem	8	gerçek	7	eksil-	6

envā ^c	6	yüzük	6	iñle-	5
ğaybet	6	‘abeş	5	istiğfār	5
giri	6	acı	5	iv-	5
gövde	6	Ādem	5	kıldur-	5
Hasan-i Başrī	6	aḥī	5	ķamçı	5
hāzır	6	aķ	5	ķasāvet	5
henüz	6	‘Alī	5	kemāl	5
heybet	6	‘Arab	5	ķop-	5
ḥikmet	6	‘arş	5	ķulak	5
ḥör	6	aşlan	5	ķurtar-	5
ḥoşnūd	6	at	5	ma‘şiyet	5
ışmarla-	6	‘Āyişe	5	mertebe	5
‘ibret	6	azuk	5	murād	5
iḥtirāz	6	bedürüstī		murād	5
ikrām	6	ve rāstī	5	müşk	5
ilerü	6	berāber	5	müyesser	5
ilet-	6	bī-çāre	5	naşīb	5
incin-	6	bī-nihāyet	5	necāt	5
iriñ	6	bit-	5	nedīm	5
ķarın	6	boş	5	neseb	5
ķatlan-	6	deñiz	5	nişān	5
Kelām-ı		depelen-	5	ölü	5
Qadīm	6	dermān	5	rāyiḥa	5
keşki	6	dilek	5	Resūlu’l-lāh	5
kibrīt	6	dördünci	5	riyā	5
maḥbūb	6	döşek	5	rüsvāy	5
mekr	6	düşmen	5	şābit	5
meşel	6	enbiyā	5	şafā	5
mezheb	6	esirt-	5	şahrā	5
muşāhib	6	evvelki	5	Sām	5
mübārek	6	farz	5	şan-	5
nokta	6	furşat	5	şat-	5
pāre	6	ğaflet	5	şız-	5
resm	6	gāh	5	sil	5
şakla-	6	giriftār	5	şehir	5
salṭanat	6	göre	5	şenī ^c	5
şıfat	6	göl-	5	şeref	5
şikāyet	6	güzel	5	şimdi	5
ta‘accüb	6	ḥamr	5	ṭabak	5
taht	6	ḥattā	5	tābūt	5
ta‘zīm	6	heybetlü	5	tağyır	5
tiryāk	6	‘ibādāt	5	taḥammül	5
toḥum	6	İbrāhīm	5	ṭamar	5
üçünci	6	içür-	5	ṭaşra	5
ümīz	6	iḥtiyār	5	te‘ḥīr	5
velī	6	ikindü	5	ṭoldur-	5
yılan	6	imām	5	unut-	5
yilte-	6	‘imāret	5	ümniyye	5
yürek	6	‘ināyet	5	ürk-	5

üzre	5	emîre'l-	4	ķumāş	4
vaşıyyet	5	mü'minîn	4	ķuş	4
veyāhūd	5	emîrî'l-	4	ķuşluk	4
yaban	5	mü'minîn	4	küfür	4
yazıl-	5	ergen	4	luţf	4
yazuķ	5	es-	4	lütî	4
yıllık	5	esirge-	4	luţuf	4
yit- (I)	5	evlü	4	ma'cûr	4
yu-	5	fahır	4	manşıb	4
yüri-	5	fâsid	4	mecnûn	4
zâlim	5	fi'ıl	4	meded	4
zevâl	5	ğâyet	4	meşh	4
‘afv	4	gökcek	4	meydân	4
ağar-	4	görin-	4	miķdâr	4
ağır	4	ğuşşa	4	mu'atţar	4
alda-	4	ha	4	Muştafa	4
aldan-	4	ħabs	4	mücerred	4
alın	4	ħâcet	4	mühlet	4
amân	4	hafta	4	münevver	4
añla-	4	ħaķ	4	münezzeh	4
arķa	4	ħammâm	4	naķl	4
art	4	ħarbe	4	naşîhat	4
ârzû	4	ħaţâ	4	naşûh	4
aşhâb	4	ħayvân	4	necis	4
âşikâre	4	hevâ	4	neden	4
âyine	4	hezâr	4	nefîs	4
‘aẓîm	4	ħirmen	4	ne‘üzûbi'l-lâh	4
bâb	4	hiç	4	oķ	4
bahâ	4	ħōca	4	otuz	4
bârî	4	ħōş	4	öykün-	4
bedürüstî	4	ħuzâvendigâr	4	peşîmân	4
bereket	4	ħuzûr	4	recâ	4
beze-	4	ihsân	4	rûzî	4
bişinci	4	iķtidâ	4	şaç	4
buğday	4	ile	4	şadaķa	
burun	4	ins	4	Resûlu'l-lâh	4
bünyâd	4	İslâm	4	şalavât	4
bünyâz	4	ķavl	4	sarây	4
Cebra'îl	4	ķâyim	4	sefer	4
celle ve ‘alâ	4	ķazâ	4	sekiz	4
cihân	4	kefen	4	seksen	4
çift	4	kelâm	4	sermedî	4
delâlet	4	kerre	4	şoķ-	4
destûr	4	kesb	4	sovuķ	4
deve	4	kesil-	4	süd	4
devlet	4	ķırķ	4	şakî	4
dutruğ	4	ķoķ-	4	şarâb	4
elbetde	4	ķoş-	4	şefâ'at	4
elli	4	ķudret	4	şimdiki	4

tābi ^c	4	çağır-	3	iblīs	3
tağ	4	çiftçi	3	İbrāhīm Teymī	3
tanuk	4	çimdile-	3	içerü	3
tanuklık	4	çirkin	3	ilçi	3
tarak	4	demür	3	ilm	3
taru	4	dervīş	3	imtişāl	3
tolu	4	dimāğ	3	in ^c ām	3
tut-	4	direk	3	incit-	3
ud	4	dirilt-	3	inek	3
uğrat-	4	divşür-	3	inkār	3
uğrı	4	doğ-	3	iplik	3
uşda	4	dost	3	irte	3
uyı-	4	dostluk	3	işbu	3
üşküf	4	döy-	3	işret	3
va ^c de	4	düriş-	3	itikād	3
vü	4	Ebū Bekir	3	iz	3
yap-	4	ecel	3	kahır	3
yaş (II)	4	efdal	3	kalb	3
yidür-	4	elbette	3	kanat	3
yuy-	4	el- ^c ıyāzū		ķanda	3
zūlm	4	bi'l-lāh	3	ķankı	3
acāyib	3	eri-	3	kār	3
açıl-	3	esrüklik	3	ķarı	3
ağlaş-	3	et	3	ķerīm	3
ağulu	3	evvelā	3	ķible	3
aķmak	3	eylūk	3	ķiçi	3
acķreb	3	fenā	3	ķoğ	3
altıncı	3	ferah	3	ķudsī	3
and	3	ferc	3	ķurd	3
añdur-	3	ğanīmet	3	ķuru-	3
añıl-	3	ğazab	3	la ^c īn	3
añsuzda	3	gemi	3	maħall	3
arż	3	gerçi	3	maħlūkāt	3
aş-	3	gūyā	3	ma ^c ni	3
at-	3	ħabīb	3	ma ^c rifet	3
avuç	3	ħabīs	3	meclis	3
ay	3	ħadīş-i ķudsī	3	melekü'l-mevt	3
ayaķlu	3	ħakīkat	3	mervī	3
azdur-	3	ħākim	3	meşelā	3
azgun	3	ħālet	3	metā ^c	3
bağışla-	3	ħarīş	3	meyl	3
baķça	3	ħasret	3	mezķūr	3
birisi	3	ħavāle	3	Mi ^c rāc	3
boza	3	Ĥazır	3	muħālif	3
böyle	3	Hidāye	3	Muħammed	
Ca ^c fer	3	himmet	3	Muştafa	3
cevher	3	ħisāblaş-	3	muķīm	3
cinnī	3	ħüsn	3	muraşsa ^c	3
cümle	3	ırmaķ	3	mübtelā	3

müfessir	3	şerbet	3	Zülzile	3
mükerrem	3	şerh	3	‘abd	2
mülâzemet	3	şimden	3	‘Abdullāh	
mülâzım	3	şöyle	3	bin Mes‘ūd	2
müstağrak	3	taşāt	3	‘Abdullāh	
müşkil	3	tāc	3	bin Zübeyr	2
mütāla‘a	3	taşat	3	‘abīr	2
nāzil	3	ta‘līm	3	‘āciz	2
nev‘	3	ţamu	3	‘adem	2
nicesi	3	ţaraf	3	aḥvāl	2
nol-	3	ţat-	3	‘aḳabe	2
Nūḥ	3	Ṭāvus	3	aḳçalıḳ	2
ortak	3	tebdīl	3	‘aḳıl bālīg	2
ot (II)	3	tefsīr	3	‘alāmet	2
oyna-	3	tena‘um	3	‘aleyhi’s-selām	2
ön	3	tevbe-i naşūḥ	3	altmış	2
önürt-	3	tevekkül	3	arı	2
pas	3	toḳuzıncı	3	arın-	2
peşimānlıḳ	3	tol-	3	arış	2
pīr	3	tolaş-	3	‘arīf	2
Rabb	3	toz	3	armağan	2
rāḥatlıḳ	3	uç	3	art-	2
revā	3	uş	3	‘ayb	2
rızā	3	uyan-	3	ayıl-	2
rızḳ	3	uyu-	3	ayrıl-	2
saç	3	uzun	3	a‘zā	2
sağış	3	ümmet-i		‘azāblu	2
sa‘īd	3	Muḥammed	3	azacuḳ	2
şakın-	3	üzüm	3	baba	2
sākin	3	vā‘iz	3	Bağdād	2
şal-	3	vāḳi‘	3	bağla-	2
şalāhiyyet	3	va’llāhi	3	başla-	2
şarar-	3	vazīfe	3	bedel	2
şaru	3	yağmur	3	begen-	2
şatıcı	3	yalancı	3	beglik	2
şay-	3	yaña	3	beḳā	2
sekizinci	3	yaraḳla-	3	beyni	2
sentüñile	3	yarıl-	3	bezen-	2
sevgü	3	yatsu	3	bid‘at	2
sevindür-	3	yaşıl	3	bikir	2
seyyidī	3	yıḡlın-	3	bin-	2
şığ-	3	yık-	3	bir bir	2
şıḡın-	3	yidinci	3	birbiri	2
şıḥḥat	3	yürü-	3	birlik	2
sirke	3	za‘īf	3	bişür-	2
Şāfi‘ī	3	zevk	3	bolay ki	2
şākird	3	zindān	3	boşa-	2
şāzılıḳ	3	ziyānkār	3	boz-	2
şehir	3	zulmet	3	budaḳ	2

Burāk	2	end-	2	ışır-	2
buz	2	Enes		İbnü ‘Abbās	2
bünyādlu	2	bin Mālik	2	‘İbnü ‘Ömer	2
bürü-	2	ens	2	ictināb	2
cānavar	2	erbāb	2	idil-	2
cāyiz	2	esir-	2	ihtiyāc	2
cebbār	2	esirgeyici	2	ihtiyāt	2
celle celālühü	2	esridici	2	İmām-ı A‘zam	
cevāhir	2	esrit-	2	Ebū Hanīfe-i	
cin	2	eşed	2	Kūfī	2
cinn	2	eyü	2	İmām-ı	
çam	2	eż‘āf	2	Muhammed	2
çevür-	2	faķır	2	İmām Mālik	2
çeyne-	2	fark	2	İmām	
çokra-	2	Fātiha	2	Muhammed	2
daķın-	2	ferāyiz	2	İmām Şāfi‘ī	2
da‘vet	2	fermān	2	ittifāk	2
Dāvud	2	feryāz	2	izhār	2
dāyire	2	fuķahā	2	ķaba	2
de	2	ġālib	2	ķabak	2
dede	2	geydür-	2	Ka‘be	2
degşür-	2	geyik	2	ķabīh	2
depe	2	gil	2	ķaçıcı	2
derecāt	2	gizlü	2	ķadeh	2
dereçe	2	gögüs	2	ķādir	2
deri	2	gönder-	2	ķāġıd	2
dillü	2	götürül-	2	ķakı-	2
dilsüz	2	ġuşşalan-	2	ķal‘a	2
dinil-	2	ķabbe	2	ķālīb	2
dirlik	2	ķabība’l-lāh	2	ķarart-	2
dīvār	2	ķakāret	2	ķarındaş	2
dostlık	2	ķālī	2	ķat ķat	2
dög-	2	ķalīfe	2	ķavud	2
dök-	2	ķannās	2	ķayır-	2
döndür-	2	ķarāmlık	2	kemāl-i ķudret	2
döşen-	2	ķarāret	2	kemāl-i şun‘	2
dutun-	2	ķased	2	ķerih	2
dün	2	ķasta	2	ķeşke	2
ecnebiye	2	ķavz-ı ķevşer	2	ķevşer	2
edepsüzlik	2	ķayāt	2	ķıç	2
efendi	2	ķazīne	2	ķibr	2
eglen-	2	ķelāllaş-	2	ķifāyet	2
ehl-i sünnet-i		hem-ķünān	2	ķise	2
cemā‘at	2	ķıfz	2	ķopar-	2
eķall	2	ķırş	2	ķor	2
ekşer	2	ķidāyet	2	ķorkı	2
emīnlik	2	ķīle	2	ķorķunç	2
emr-i ma‘rūf	2	ķōrla-	2	ķov-	2
emr-i nehy	2	ķulle	2	ķoyun	2

köken 2
 kulluk 2
 kunut 2
 kübrā 2
 küçi 2
 küdüret 2
 küy- 2
 laḥza 2
 levḥ 2
 Lokmān 2
 mādām 2
 mağara 2
 maḥabbetü'llāh 2
 maḥal 2
 maḥşüş 2
 māni^c 2
 manzar 2
 ma'zūr 2
 mecāl 2
 medḥ 2
 meḥḥar-ı 2
 enbiyā 2
 melā'ike 2
 meleke'l-mevt 2
 me'mūr 2
 menhī 2
 mes'ele 2
 meşhūr 2
 meyḥāne 2
 misk 2
 mu'allak 2
 muḥāl 2
 muḳābele 2
 mutlak 2
 muzāf 2
 mücāhede 2
 mü'eşşir 2
 mülevves 2
 münāre 2
 münāsib 2
 müştehā 2
 mütavazza 2
 müvekkel 2
 naḥs 2
 na'im 2
 ne... ne... 2
 nebbāş 2
 nehy 2
 nehy-i münker 2

nekir-i münker 2
 nez^c 2
 nidā 2
 Nihāye 2
 nisbet 2
 nite 2
 niyyet 2
 oda 2
 okı- 2
 onuncı 2
 ot (I) 2
 ögüt 2
 öñince 2
 öp- 2
 ört- 2
 'öşr 2
 pāre pāre 2
 raġbet 2
 ref^c 2
 remz 2
 reyḥān 2
 ri'āyet 2
 risālet 2
 sa'adetli 2
 şadaḳa 2
 şāhib 2
 şāliḥa 2
 şar- 2
 şaykal 2
 sencileyin 2
 şenā 2
 server-i evliyā 2
 sevgülü 2
 siccīn 2
 sin 2
 siñ- 2
 siyāset 2
 şol 2
 şoñ 2
 söyleş- 2
 şūr 2
 Sūre-i Fātiḥa 2
 Sūre-i İhlāş 2
 sübhān-allāh 2
 şarāben-ṭahūr 2
 şāyed 2
 şehir 2
 şerik 2
 Şeyḥ Sa'dī 2

ṭabī'at 2
 ṭanukluk 2
 ṭartıl- 2
 ṭāyife 2
 tazarru^c 2
 ta'zīr 2
 teberrük 2
 te'cīl 2
 teferrüic 2
 tekrār 2
 temettu^c 2
 tereşşuḥ 2
 teslīm 2
 tevāzu^c 2
 tevbesüz 2
 teveccüh 2
 tevfiḳ 2
 ṭīnetü'l-ḥabāl 2
 toġur- 2
 toḳuz 2
 tuş 2
 türāb 2
 'ucb 2
 uğurla- 2
 ulaş- 2
 ulaşdur- 2
 urul- 2
 üst 2
 üstād 2
 vefā 2
 vefāt 2
 velīkin 2
 yaġdur- 2
 Yahūdi 2
 yala- 2
 yalan 2
 yaraḳlan- 2
 yasak 2
 yığıcı 2
 yirin- 2
 yit- (II) 2
 yumşat- 2
 Yūsuf-ı Şıddīḳ 2
 yut- 2
 yük 2
 zabṭ 2
 zan 2
 zann 2
 zārılık 2

zekāt	2	ve şaddaknā	1	bay	1
zihī	2	‘Āmir ibni		bayağı	1
zīrek	2	‘Abd-i Kays	1	ba‘z	1
‘abacuk	1	añaru	1	becid	1
‘abdü faķır	1	añlan-	1	Bedr	1
‘Abdullāh		argac	1	behīme	1
bin Zāhid	1	arıt-	1	Bel‘am-ı Bā‘ūr	1
‘Abdullāh		‘ārife	1	belī	1
‘Abdullāh		arpa	1	benc	1
ibnü Mes‘ūd	1	arşun	1	Benī İsrā‘īl	1
ibni Mübārek	1	ārzūla-	1	beñiz	1
‘Abdullāh		Aşām	1	beñzer ki	1
ibnü ‘Ömer	1	āsān	1	berıyyāt	1
‘acebā	1	āsānlık	1	berr	1
acu	1	āsār	1	Berşışā	1
‘acūze	1	aşhāb-ı		besle-	1
‘adāvet	1	menāşıb	1	bevl	1
‘ādıl	1	aşıl	1	beyt	1
adlu	1	astar	1	beytü’l-māl	1
afyon	1	āsümānī	1	bezek	1
ağ-	1	aş-	1	bezzāz	1
āgāh	1	‘aşere	1	bıçakla-	1
ağart-	1	‘Aṭā	1	bıçaklaş-	1
ağır-	1	‘aṭā	1	bī-ḥisāb	1
ağlat-	1	‘Aṭā bin Yesār	1	bil	1
aḥad	1	‘Aṭā-i Süllemi	1	bilin-	1
‘ahd	1	atım	1	bi’l-küllıye	1
aḥkām	1	av	1	bī-melāmet	1
Aḥmed		Āyete’l-kürsī	1	bi-mennihi	
bin Ḥanbel	1	ayır-	1	ve keremihi	1
āḥūr	1	ayırıcı	1	bī-namāz	1
‘ākıbet	1	‘ayn	1	bindür-	1
‘aqlen	1	az-	1	birer	1
aķrān	1	‘azīze	1	birle-	1
aķtar-	1	azlık	1	bī-sa‘ādet	1
aldayıcı	1	‘azm	1	biter	1
‘alem	1	‘azze ve celle	1	bī-tevcīh	1
ālet	1	bāğ	1	biti	1
‘aleyhi’l-lā‘ne	1	bağlan-	1	biz-	1
‘aleyhim		bahār	1	boğazla-	1
ecma‘īne	1	baḥr	1	bol bol	1
‘ālī	1	baḥş	1	borç	1
‘ālim	1	balçık	1	boy	1
‘āliye	1	bālīg	1	bozucu	1
‘ām	1	başıl-	1	buhta	1
a‘māl	1	basıl-	1	bulın-	1
aman	1	başıret	1	bulut	1
‘amelsüz	1	bat-	1	buyruk	1
āmennā		bāṭıl	1	buyurul-	1

buzcu	1	dellāk	1	düşmenlik	1
bük-	1	delü	1	düşür-	1
büre	1	delük	1	düşvār	1
büyüklik	1	delük delük	1	düttün	1
büyüt-	1	demürce	1	düzül-	1
Cābir	1	deñlü	1	Ebū Bekr-i	
Cāmi'î'ş-Şağīr	1	depere	1	Cevzī	1
cebren	1	derle-	1	Ebū Bekir	
cefā	1	dermānde	1	Tirmidī	1
cehl	1	deste	1	Ebū'd-Derdā	1
cenāze	1	desti	1	Ebū Derdā	1
cennet-i 'āliye	1	devr	1	Ebū Ḥanīfe	1
cesīm	1	dımışkī	1	Ebū İshāk-i	
cevāhirlü	1	dırnaç	1	İsferānī	1
cezā'en		dibelik	1	Ebū'l-Leyṣi	
li-sükrihī	1	dike dike	1	Semerķandī	1
ciger	1	diken	1	Ebū Mālik-i	
cimrī	1	din	1	Eş'arī	1
Cinān-ı Cenān	1	diñ	1	Ebū Meysere	1
cirm	1	din-	1	Ebū Meysere'-i	
civār	1	diñlet-	1	'Ābid	1
cömerd	1	dīnsüz	1	Ebū Yezīd-i	
cüst	1	dip	1	Bestāmī	1
cüvān	1	direksüz	1	Ebū Zer	1
cüzām	1	diri	1	ecr	1
çadır	1	dişi	1	edeb	1
çağ çağ	1	ditre-	1	edep-	1
çağla-	1	dīv	1	ed'īye	1
çal-	1	dīvān	1	ef'al	1
çatla-	1	diyānet	1	ef'al	1
çayan	1	diz	1	ekber	1
çekiş-	1	dizil-	1	ekinlik, gi	1
çeynen-	1	doğın-	1	ekse-	1
çıkıcı	1	dorğıl	1	ekseri	1
çiçek	1	dökil-	1	ekşi	1
çoğalt-	1	dölen-	1	elḥamdüli'llāh	1
çoklık	1	döñ-	1	em-	1
çöp	1	döndürici	1	emcek	1
çözül-	1	du'acı	1	emel	1
çukur	1	duḡul	1	Emīn-i vahy	1
çalālet	1	dutuş-	1	emvāl	1
dam	1	duy-	1	eñ	1
dār-ı dünyā	1	dübür	1	endīşe	1
daş	1	dükeli	1	eñek	1
def	1	düken-	1	Enes	1
def'a	1	dükkān	1	Enes	
defn	1	dünle	1	ibni Mālik	1
deg-	1	dürt-	1	envār	1
del-	1	dürüş-	1	erfa'	1

erḥamü'r-		gıdā	1	ḥasf	1
rāḥimīn	1	giç	1	ḥaşlet	1
erlik	1	giderici	1	ḥāşā	1
erlū	1	gidici	1	ḥaşr	1
eşir	1	giñ	1	ḥatar	1
esirgenci	1	givirinil-	1	ḥaṭarlu	1
eskice	1	giyecek	1	ḥatır	1
eşribe	1	gizle-	1	ḥātim	1
eşyā	1	gökyüzi	1	ḥātūnlık	1
evcūgez	1	gökyüzü	1	ḥavāyic	1
evkāt	1	göl	1	ḥayır	1
evlen-	1	göñil	1	ḥayırlu	1
evsaṭ	1	göriş-	1	ḥāzık	1
eyegü	1	görklü	1	ḥazz	1
ezān	1	görün-	1	hebā	1
ezkār	1	görüş-	1	hediyye	1
fā'il-i muḥtār	1	göstert-	1	hele	1
fā'il-i muṭlaḳ	1	gözsüz	1	hem-nişīn	1
faḳr	1	gözle-	1	hemyān	1
fāriğ	1	ğubār	1	hep	1
fariḫa	1	ğubār-ı		heves	1
farzā	1	ma'şiyet	1	hezārān	1
farz-ı 'ayn	1	ğuref	1	ḥınzır	1
Fāṭimatü'z-		gügercin	1	ḥışım	1
Zehrā	1	gül	1	hicret	1
fāyidelü	1	Gülistānnāme	1	ḥöd	1
fazīlet	1	gürle-	1	ḥoros	1
fehm	1	güyegü	1	ḥū	1
fevāyid	1	güz	1	Hūd	1
fevt	1	Ḥabīb-i		ḥulāşa	1
fıkh	1	Muṣṭafā	1	ḥulūş	1
firdevs	1	ḥac	1	ḥūr	1
firdevs-i a'la	1	ḥadd-i iskār	1	ḥūri	1
fuḳarā	1	ḥaḳlu	1	ḥurma	1
Furḳad-i Senci	1	ḥalāş	1	ḥuşamā	1
fücür	1	ḥāldaş	1	ḥuṭbe	1
gāh gāh	1	ḥālet-i nez'	1	Ḥuzeyfe	1
ğalaṭ	1	ḥalīl	1	ḥükümet	1
ğarb	1	ḥāliş	1	ḥüküm	1
ğarīb	1	ḥamāḳat	1	ḥürmet	1
ğarḳ	1	ḥamd	1	ḥüsn-i şüret	1
Ġāyetü'l-		ḥamle	1	ḥüsn-i zann	1
Ḳuşvā	1	ḥarclan-	1	ılduz	1
ğayyā	1	ḥareket	1	ımızḳan-	1
ğazā	1	ḥarem	1	ısıcaḳ	1
gece	1	ḥarş	1	'ibāret	1
genç	1	Harūnü'r-Reşīd	1	İbni Mes'ūd	1
geñez	1	ḥaseb	1	İbni Şāmit	1
gerdek	1	ḥasene	1	İbrāhīm	1

ibrîk	1	i'tibār	1	qavüm	1
ibrişim	1	i'timād	1	qayna-	1
icāle	1	i'tirāf	1	qayu	1
icāzet	1	ittifākī	1	qazan-	1
içil-	1	ivici	1	kebîr	1
içim	1	izdiḥām	1	kebîre	1
iḥtilāf	1	qabîḥa	1	kefenle-	1
iḥtimālî'l-lāhî	1	Qābil	1	keffe	1
ıqāb	1	qabilinden	1	kelb	1
iktifā	1	qabz	1	keleci	1
iletdür-	1	qaç	1	kelime	1
ılim	1	qaçan	1	kelime-i	
ilt-	1	qadd	1	tevḥîd	1
îmā	1	qadd ü qāmet	1	kemāl-i	
Îmām		qafes	1	‘azamet	1
Ebū Yūsuf	1	qaftan	1	kemter	1
imāmeyn	1	qahbe	1	kenār	1
Îmām-ı A‘zam	1	qahbelik	1	kenz	1
Îmām-ı A‘zam		kāhel	1	kerāmetlü	1
Ebū Ḥanîfe	1	kāhellik	1	keremü'l-	
Îmām-ı		qahren	1	lāhüveche	1
Ebū Ḥanîfe	1	qā'im	1	kerreme'l-	
Îmām-ı		qalk-	1	lāhüvechehü	1
Nesefî	1	qāmet	1	keşîr	1
Îmām		kāmil	1	Keşşāf	1
Maḥbûbî	1	qanā'at	1	qıdvetü'l-	
imāmü'l-		qancaru	1	meşâyih	1
e'imeti	1	qandîl	1	qıgırıcı	1
imkān	1	qanlu	1	qışa	1
İmrān		qapakla-	1	qısım	1
ibni Hüşeyn	1	qapla-	1	qış	1
inābet	1	qaplan-	1	qıtmîr	1
incü	1	qapucı	1	qıymet	1
indürici	1	qaraltu	1	qız-	1
insān	1	qarañu	1	qızıl	1
inşā'allāh	1	qarār	1	qızıllık	1
intikām	1	qaravaş	1	Kifāye	1
irim	1	qarınca	1	kilidle-	1
iriş-	1	qariş	1	kîn	1
irşād	1	qarişık	1	kir	1
iskār	1	qarîb	1	kirpük	1
isrāf	1	qarṭabān	1	Kitāb-ı	
İsrāfîl	1	qaşr	1	Nefāyisi'l-	
istikāmet	1	qaş	1	‘Arāyiş	1
isti‘māl	1	qaşar	1	koşulu	1
ıış	1	qatılık	1	kol	1
işde	1	qatır	1	konşı	1
işlen-	1	qatî	1	konşu	1
iştihā	1	qatrān	1	koparıcı	1

ķorkulu	1	maĥv	1	mıĥla-	1
ķotar-	1	mahż	1	mihnet	1
ķovul-	1	maĥżūf	1	milk	1
kök	1	maķāmāt	1	mişāl	1
kör	1	maķbūl	1	mizir	1
kötürüm	1	mālik	1	mola-	1
köz	1	Mālik		mu‘āmele	1
Ķuds	1	bin Dīnār	1	mu‘āvin	1
ķulaġuzlayıcı	1	Manşūr		mu‘azzeb	1
ķumār	1	bin ‘Ammār	1	Muĥammed bin	
Ķur‘ān-ı		Manşūr		el-Ĥācı ‘İvāż	
Ķadīm	1	ibni ‘Ammār	1	el-Müfessir	1
Ķur‘ān-ı		mār	1	muĥannes	1
Kerīm	1	maşhara	1	muĥaşşıl	1
ķurı	1	maşlık	1	muĥāzāt	1
ķurı-	1	maşrık	1	muĥtār	1
ķurşun	1	ma‘şūk	1	muķābil	1
ķuş-	1	ma‘tūf	1	muķayyed	1
ķuşundu	1	Mebşūt	1	murdārlık	1
ķuşaķ	1	Mekke	1	Mūsā	1
ķutbü’l-		Mescid-i Akşā	1	muştuluk	1
meşāyih	1	Meşnevī	1	muţlakā	1
ķuvvetlü	1	meymün	1	muţtalī‘	1
küçücük	1	mażarrat	1	muvāfaķat	1
küfrān	1	mecbūl	1	muvāfiķ	1
kül	1	mefĥar	1	muvahĥid	1
küstāĥlık	1	mef‘ül	1	mübālaġa	1
lām	1	mekān	1	mübtedi‘	1
laţīfe	1	mektüb	1	mühr	1
lazā	1	melāmet	1	mühür	1
lebīb	1	melāyike	1	mükedder	1
leţāyif	1	menāşib	1	mükellef	1
libās	1	mensī	1	mülk	1
līkin	1	menşūr	1	mü‘mine	1
lisān	1	menzil	1	mümkin	1
mā	1	mercū‘	1	münķād	1
ma‘ahazā	1	merg	1	münķaţı‘	1
ma‘āşī	1	merġüb	1	münker	1
Ma‘āzi Nesefī	1	merĥüm	1	mürāyī	1
ma‘būd	1	mest	1	mürettep	1
madde	1	mevā‘ız	1	müsebbba‘āt	1
mādem	1	mevcūdāt	1	müsebbba‘āt-i	
maġrib	1	mevlā	1	‘aşere	1
maġrūrılık	1	mevlāyī	1	müskire	1
maĥabbet-i		mevşūfe	1	müstaĥaķ	1
dünyā	1	mevt	1	müstaĥiķ	1
maĥbübe	1	meysir	1	müstecāb	1
maĥdüm	1	meyyit	1	müsted‘ā	1
maĥlūt	1	mıĥ	1	müstefid	1

mütta'iz	1	ov-	1	şahîk	1
müzeyyen	1	oyun	1	sağallu	1
nāçār	1	öden-	1	sağalsuz	1
na'im	1	ög-	1	sakıncı	1
naķır	1	ögdül	1	sākilik	1
na're	1	ögütlen-	1	şalavatü'l-	
Naşārā	1	öküz	1	evvābın	1
naşāyih	1	Ömer-i Farūk	1	şaman	1
nāşiye	1	örtü	1	şanduk	1
Naşrānī	1	örtün-	1	şanem	1
nażargāh	1	ötri	1	şāniyen	1
nāzüklük	1	ötrü	1	şanu	1
nebātāt	1	öyle	1	şarīh	1
nebātāt-ı		özr	1	şarp	1
müskire	1	paslan-	1	şataş-	1
nedāmet	1	perveriş	1	şatun	1
nefis	1	rabbānī	1	savaş	1
nefsī	1	Rabbi'l-ālemīn	1	şavaş-	1
nekire	1	Rābi'a-i		şavul-	1
nekire-i		Başriyye	1	şavur-	1
mevşüfe	1	Rabi'atü'l-		sa'y	1
nekir ü münker	1	Adeviyye	1	şāyim	1
nereye	1	rāci	1	şaykalla-	1
nesl	1	rahmetü'l-lāh	1	şaykallan-	1
nevāşī	1	rāsihīn	1	şebāt	1
nevbet	1	rāzık	1	sebeb-i nüzül	1
nev'-i insān	1	rāzık-ı		sebeblen-	1
neye	1	maḥlūkāt	1	secde	1
nikāh	1	recm	1	seçil-	1
nire	1	red	1	sefāhet	1
nişānlan-	1	redd	1	segirt-	1
nit-	1	resül	1	sekerān	1
nūn	1	revān	1	sekerāt	1
nūr-ı nübüvvet	1	ridā	1	sekerāt-i mevt	1
nuşret	1	rūzi	1	sekrān	1
nübüvvet	1	rūzigār	1	selāmet	1
nükte	1	rüsvāyılık	1	seniyye	1
nüzül	1	sa'adetsüz	1	sergerdān	1
oduñ	1	sā'āt	1	serḥoşlık	1
oğıl	1	sā'āt-i laṭife	1	Serir-i Saḳaṭī	1
oğlanlık	1	şaban	1	serkeşlik	1
oķın-	1	şabr	1	serp-	1
oķuş-	1	şabur	1	server	1
olıcı	1	Şadri Şerī'a	1	şevāb	1
oraķ	1	şaf	1	şevāblu	1
Ösmān-i		şag	1	sevin-	1
Ummān-i		şag (I)	1	sevün-	1
Ḥayā	1	şag (II)	1	seyyid-i enbiyā	1
otruş-	1	şagire	1	seyyid-i kāināt	1

seyyid-i		şefkat	1	tepsi	1
kevneyn	1	şehdānec	1	terahhūm	1
seyyi'e	1	şehīd	1	terāzū	1
seyyi'e-i kabīha	1	şehvet-i		terāzū	1
şıgun-	1	behīme	1	terbiyet	1
şıhhat-i 'azm	1	şehvetsüz	1	teşbīh	1
şık-	1	şekāt	1	teṭavvu'āt	1
şıkdur-	1	şer'an	1	tevbīh	1
şıklet	1	şerīf	1	tevcīh	1
şırf	1	şerīfe	1	tıb	1
siccīl	1	şeytān-ı la'īn	1	tımār	1
sil-	1	şiddetlü	1	tırnaq	1
sinle	1	Şihābeddīn-i		tiz	1
sinlü	1	Sühreverdi	1	tızcek	1
sirāyet	1	şiş-	1	toğrul-	1
sivrisiñek	1	şorba	1	toğruluk	1
siyādet	1	şūmlık	1	tokın-	1
siyāhat	1	şübhe	1	toksan	1
sokaq	1	tabla	1	tolan-	1
sorul-	1	ṭadıcı	1	tolin-	1
şoyucı	1	tafdīl	1	tolun-	1
söyün-	1	tāhir	1	topuk	1
söyündür-	1	taḳarrüb	1	tuhfe	1
sū'	1	ṭalāk	1	Tūr	1
Sufyānü Sevrī	1	ṭamulık	1	ṭutruk	1
şuğrā	1	ṭa'n	1	'Ubeyd	
sū'-i ḥātim	1	ṭa'ne	1	ibni Cerrāh	1
şulh	1	ṭanişık	1	uç-	1
sultāni'l-		ṭañla-	1	uğru	1
müfessirīn	1	ṭapmaklık	1	uğun-	1
şun'	1	ṭarīfe	1	uğurluk	1
şunūf	1	ṭarīk	1	'uḳūbet	1
Süre-i Zülzile	1	tarla	1	'Umdetü'l-	
şūretā	1	ṭarlık	1	'Iyāz Ṭāvus-i	
şūretlü	1	ṭart-	1	Yemenī	1
sübḥān-allāhi	1	ṭartu	1	'umre	1
südik	1	ṭās	1	umu	1
sünnet-i		ṭatlu	1	umūr	1
cemā'at	1	ṭayan-	1	unit-	1
süñü	1	ta'yīn	1	'uryān	1
sürür	1	tāze	1	uşan-	1
süst	1	taẓ'īf	1	uvacuk	1
süstlık	1	tebāreke		uzak	1
şağış	1	ve ta'ālā	1	uzat-	1
şaḥş	1	tecāvüz	1	'uzmā	1
şā'ir	1	tecibe	1	üleşdür-	1
şark	1	tedārük	1	Ümmü Hānī	1
şart	1	tekāza	1	ümmü'l-ḥabā'is	1
şāz	1	telef	1	Ümmü Seleme	1

üre-	1	yaşar	1	zerrâklık	1
üşendür-	1	yavlağ	1	zevzek	1
üt-	1	yavuzluk	1	zift	1
vaḥy	1	yay	1	zikir	1
vaḳt-i ʿiṣret	1	yaz	1	zikrü'llāh	1
varağ	1	yazu	1	zillet	1
vaşf	1	Yemen	1	zencir	1
vaşf-ı ḥadd	1	yet-	1	ziyâret	1
vāv	1	yetiş-	1	zuhûr	1
vaʿz	1	yığ- (I)	1	zulümât	1
vāzıh	1	yıkıl-	1	zübdetü'l-	
vebâ	1	yılduz	1	meşâyih	1
vebâl	1	yid-	1	zülûf	1
vekîl	1	yidil-	1	zümre	1
ver-	1	yidişer	1	zümürred	1
verese	1	yigitlik	1	zürriyet	1
veril-	1	yigitlük	1		
vesvās	1	yigren-	1		
vidāʿ	1	yim	1		
Viḳāye	1	yimiş	1		
vilāyet	1	yin-	1		
virici	1	yiñ-	1		
vücûd	1	yiñi	1		
yādigār	1	yiñice	1		
yağıl-	1	yiryüzi	1		
yakınlık	1	yitiş- (II)	1		
yāḳût	1	yitişdür-	1		
yalıñ (I)	1	yiynilt-	1		
yalıñ (II)	1	yortıcı	1		
yalıncağ	1	yorul-	1		
yaluñuz	1	yum-	1		
yañıl-	1	yun-	1		
yapıl-	1	Yünus bin			
yapışkan	1	ʿAbdullāh	1		
yaprağ	1	yücelt-	1		
yār	1	yürit-	1		
yar-	1	yüzlü	1		
yaramaz	1	zāhid	1		
yāren	1	zaḥmetsüz	1		
yaren	1	zaʿiflik	1		
yarım	1	zaḳḳūm	1		
yarındası	1	zarāfet	1		
yarişım	1	zarûret	1		
yarlıga-	1	zat	1		
yarlıgayıcı	1	zebāni	1		
yaşdan-	1	zebûn	1		
yaş (I)	1	zehre	1		
yaş (III)	1	zelîl	1		
yaşa-	1	zem	1		

KAYNAKÇA

- ADALI, Oya, Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler, Papatya Yay., İstanbul 2004
- AKALIN, Mehmet, Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988
- AKAR, Ali, Türk Dili Tarihi, Ötüken Yay., İstanbul 2005
- AKKUŞ, Muzaffer, Kitab-ı Gunya, TDK Yay., Ankara 1995
- AKSOY, Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 2 Cilt, İnkılap Yayınevi, İstanbul 1993
- AKTAN, Bilâl, Devletoglu Yusuf'un Vikāye Tercümesi (İnceleme-Metin-Dizin), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 2002
- ARAT, Reşit Rahmeti, Kutatgu Bilig, C. III, İndeks
(Haz. Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya, Nuri Yüce) İstanbul 1979
- ARGUNŞAH, Mustafa, Muhammed b. Muhmūd-ı Şirvānī “Tuhfe-i Murādī”
(İnceleme-Metin-Dizin), TDK Yay., Ankara 1999
- ATA, Aysu, Kışaşı'l-Enbiyā C. II (Dizin) TDK Yay., Ankara 1997
....., Nehcü'l-Ferādīs C. III (Dizin-Sözlük) TDK Yay., Ankara 1998
- ATABAY, Neşe - ÖZEL, Sevgi - KUTLUK, İbrahim, (Hazırlayan Doğan AKSAN),
Sözcük Türleri, Papatya Yay., İstanbul 2003
- ATALAY, Besim, Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi 4 Cilt, TDK Yay., Ankara 1988
- BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara 1998
- BİLGİN, Azmi, Nazmü'l-Hilāfiyyat Tercümesi, TDK Yay., Ankara 1996
- BİRAY, Himmet, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, TDK Yay., Ankara 1999
- BOZKURT, Fuat, Türkiye Türkçesi, Cem Yayınevi, İstanbul 1995
- BÖREKÇİ, Muhsine, Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravī “Risāle-i Tevhīd”
(İnceleme-Metin-Dizin), Akçağ Yay., Ankara 2003
- BROCKELMAN, Carl; G.A.L. (Geschichte Der Arabischen Litteratur) I-II,
Leiden 1943-1949
- CAFEROĞLU, Ahmet, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Enderun Kitabevi, İstanbul 1993
....., Türk Dili Tarihi, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994

- CANPOLAT, Mustafa, Ömer bin Mezîd, Mecmu'atü'n-Nezâ'ir, (Metin-Dizin-Tıpkıbasım), TDK Yay., Ank. 1995
- CEMİLOĞLU, İsmet, Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK Yay., Ankara 2001
-, 14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi, TDK Yay., Ankara 1994
- CLAUSON, Sir Gerhard, An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, London Oxford University Press, 1972
- COŞAN, M. Esad, "XV. Asırdan Türkçe Dinî Bir Eser, Cinānū'l-Cenān", İslām Düşüncesi Mecmuası, S. 4, s. 245-248, Aralık 1967
- ÇETİN, Abdülbaki, Ahmet Abdülcebbaroğlu "Tuhfetü'l-Letâ'if" (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 2002
- DEMİR, Nurettin, YILMAZ, Emine, Türk Dili El Kitabı, Grafiker Yay., Ankara 2003
- DENY, Jean, Türk Dili Grameri, (Osmanlı Lehçesi), (Çev. Ali Ulvi Elöve) İst. 1941
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, (17. Baskı), Ank. 2000
- DİLÇİN, Cem, Yeni Tarma Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1983
- DİZDAROĞLU, Hikmet, Tümcebilgisi, TDK Yay., Ankara 1976
- ECKMANN, Janos, Çağatayca El Kitabı, (Çev. Günay Karaağaç), İstanbul 1988
- ENGİN, Yılmaz, Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları, Değişim Yay., İstanbul 2004
- ERASLAN, Kemal, Mevlāna Sekkākî Divanı, TDK Yay., Ankara 1999
-, Eski Türkçede İsim-Filler, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay., İst. 1980
- ERCİLASUN, Ahmet B., Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yay., Ankara 2004
- EREN, Hasan, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara 1999
- ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul 1998
-, Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile), TDK Yay., Ankara 1989
-, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), TDK Yay., Ankara 1991

- ERTAYLAN, İsmail Hikmet, Ahmedî Dâî Hayatı ve Eserleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi Nr. 518, Türk Edebiyatı Örnekleri: 7, Üçler Basımevi, İstanbul 1952
- EYUBOĞLU, İsmet Zeki, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Sosyal Yay., İstanbul 2004
- GEMALMAZ, Efrasiyap, “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar”, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi S. 17, s. 1-30
-, “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.4, s. 165-172 Erzurum 1996
- GABAİN, A.Von, Eski Türkçenin Grameri, (Çev. M. Akalın), TDK Yay., Ank. 1995
- GÖZÜTOK, Avni, Garibnâme’nin Dili Üzerinde Sistematiik Bir Gramer Çalışması, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1991
-, Hacı Atmacaoğlu Muhiddin Mehmed “Mecmau’l-Kavaid”, (Gramer-Metin-Sözlük), Erzurum 2001
- GÜLSEVİN, Gürer, “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”, Türk Dili, Sayı 466, s. 187-190, TDK Yay., Ankara 1990
-, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara 1997
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yay., İst. 1992
-, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Ankara 1991
- HENGİRMEN, Mehmet, Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınları, Ankara 1999
- İLKER, Ayşe, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, TDK Yay., Ankara 1997
- İslam Ansiklopedisi, 32 Cilt (Yayımlı Devam Etmekte), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1988-2006
-, 13 Cilt, MEB Yay., İstanbul 1993
- KANAR, Mehmet, Farsça-Türkçe Sözlük (Kantar), Deniz Kitabevi, İstanbul 200
- KARAHAN, Leyla, Türkçede Söz Dizimi -Cümle Tahlilleri- Akçağ Yay., Ankara 1997
-, “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine”, Türk Dili Dergisi, TDK Yay., Sayı 583, s. 16-24, Temmuz 2000
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, Gülistan Tercümesi, TDK Yay., Ankara 1989

- KARASOY, Yakup, Şiban Han Dīvānı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım) TDK Yay., Ankara 1998
- KAYA, Ceval, Uygurca Altun Yaruk (Giriş, Metin ve Dizin) TDK Yay., Ankara 1994
- KAYMAZ, Zeki, “Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları” TDAY-Belleten, 1991, Ankara 1994, s. 9-17
- KIRKKILIÇ, Ahmet, Şeyhülislam Mehmet Esat Efendi, Lehcetü’l-Lügat, TDK Yay., Ankara 1999
- KORKMAZ, Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü TDK Yay., Ankara 2003
-, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yay., Ank. 2003
-, “Türkiye Türkçesindeki -madan/-meden<-madın/-medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. I, s.151-159
-, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara 1995, Cilt I, s. 443-458
-, Marzuban-nāme Tercümesi, AÜDTCF Yay., Ankara 1973
-, “Türkçede İsimden Fiil Türeten +r-, +ar-, +er- Eki ve Yapısı Üzerine, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ank. 1995 Cilt I, s.168-178
-, “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ank. 1995, Cilt I, s. 12-84
- KÖKTEKİN, Kāzım, Yūsuf-ı Meddah “Varka ve Gülşah” (Giriş-Gramer İncelemesi-Metin-Dizin), Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum 2001
- KÖPRÜLÜ, Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Neşriyat, (2. Basım), İstanbul 1980
- LEVENT, Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, I. Cilt, TTK Yay., (3. Baskı) Ankara 1988
- MEMOĞLU-SÜLEYMANOĞLU, Hayriye, Türkçenin Ters Sıklık Sözlüğü, Kurmay Yayınları, Ankara 2006
- NİŞANYAN, Sevan, Sözlerin Soyağacı (Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü), Adam Yayınları, İstanbul 2002
- ÖZEL, Ahmet, Hanefi Fıkıh Alimleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1990

- ÖZKAN, Mustafa, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000
- SAMİ, Şemsettin, Kāmūs-Türkī, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989
-, Kāmūsü'l-A'lām, 6 Cilt, Mihran Matbaası İstanbul 1889-1898
- SARAÇBAŞI, M. Ertuğrul - MİNNETOĞLU İbrahim, Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002
- SARI, Mevlût, Arapça-Türkçe Lûgat (El-Mevarid), İpek Yayınevi, İstanbul 1982
- SEV, Gülsel, Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı, TDK Yayınları, Ankara 2001
- SEZGİN, Fuat, G.A.S. (Geschichte Des Arabischen Schrifttums) I-IX, Leiden 1967-84
- ŞAHİN, Hatice, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yay., Ankara 2003
- ŞİMŞEK, Rasim, Örneklerle Türkçe Söz Dizimi, (Tümceler-Belirtme Öbekleri-Çözümleme), Trabzon 1987
- ŞÜKÜN, Ziya, Farsça-Türkçe Lûgat, Gencinei Güftar Ferhengi Ziya, 3 Cilt, MEB Yay., İstanbul 1984
- TATCI, Mustafa, Yunus Emre Divanı, Akçağ Yay., Ankara 1998
- TEKİN, Talat, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, Genel Dilbilim Dergisi, Cilt II, S. 7-8, Ankara 1983, s. 10-17
-, Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Kültür Bakanlığı-Simurg Yay., Ankara 1995
- TEKİN, Talat, ÖLMEZ, Mehmet, Türk Dilleri “Giriş”, Simurg Yay., İstanbul 1999
- TEPELİ, Yusuf, Dervîş Muhammed Yemînî, “Fazîlet-nâme” I (Giriş-İnceleme-Metin), II (Gramatikal Dizin), TDK Yay., Ankara 2002
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, (XV. Yüzyıl), Gramer-Metin-Sözlük, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994
- TOPALOĞLU, Ahmet, Muhammed bin Hamza XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi, II. Cilt (Sözlük), Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul 1978
-, Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, Ötüken Yay., İstanbul 1989
- TOPARLI, Recep, İrşādü'l-Mülük ve's-Selâtîn, TDK Yay., Ankara 1992
-, Ahmet Vefik Paşa, Lehce-i Osmânî, TDK Yay., Ankara 2000

TUNA, Osman Nedim, “Türkçede Transitive-Causative ‘Geçişli-Ettirgen’ Fiiller, Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü”, TDDED 24-25, s.381-428, İstanbul 1986

TÜRK DİL KURUMU, Derleme Sözlüğü, 12 Cilt, Ankara 1993

....., Tarama Sözlüğü, 8 Cilt, Ankara 1995

....., Türkçe Sözlük, Ankara 2005 (10. Baskı)

....., Yazım Kılavuzu, Ankara 2005 (24. Baskı)

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. II, Dergah Yay., İstanbul 1977

ULUDAĞ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yayınları İstanbul 1991

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, TTK. Yay., C. I, 7. Baskı, Ankara 1995

ZÜLFİKAR, Hamza, Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, TDK Yay., Ankara 1995

ÖZGEÇMİŞ

10. 08. 1974 tarihinde Erzurum'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Erzurum'da tamamladı. Ardından Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı ve bu bölümden 17. 07. 1997 tarihinde mezun oldu. Aynı yıl Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünün Türk Dili Edebiyatı anabilim dalının Türk Dili bilim dalında Yüksek Lisans yapmaya hak kazandı. Yine aynı yıl Erzurum Karayazı Lisesine Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandı. Bir yıl bu okulda görev yaptıktan sonra Erzurum Ilıca Çok Programlı Lisesine tayin edildi. 15. 08. 2000 tarihinde Yüksek Lisans eğitimini Veled ÇELEBİ, “Türk Diline Medhal”, (İnceleme-Metin-Dizin) adlı çalışmasıyla tamamladıktan sonra Yedek Subay Öğretmen olarak askerlik görevini yerine getirdi.

01. 09. 2001 tarihinde Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünün Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalının, Türk Dili bilim dalında Doktora yapmaya hak kazandı.

23. 08. 2002 tarihinde Erzurum (Merkez) Mecidiye Anadolu Lisesine tayin edildi. Dört yıl kadar bu okulda çalıştıktan sonra 07. 12. 2006 tarihinde Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Ağrı Eğitim Fakültesi “Türk Dili Okutmanlığı” kadrosuna atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir.